Valerius Maximus cum commento Oliuerii Arzignanensis Vicentini.

Petrus Brutus Episcopus Cathatensis. Oliuerio suo oratori clarissimo. S.P.D.

LEctis litteris tuis doctissime Oliueri mecũ cœpi animo uolutare Comici nostri sententiam: bone deus homo homini quid pstat. Cũq3 ingenii mei uires ipse metiri diligentissime cœpissem: iure mihi atq3 merito de fortuna conqueri uisum est: quando multos annos ipse oĩ studio non sine magna lucubratione & labore assiduo litterarũ ocio me dicauerim: & illud mihi præ singulari ingenio tuo: & incredibili doctrina fateri liceat: me nihil scire. Quod etsi mihi graue est atq3 molestũ: nõ cado tamen animis: lectitans in Valeriũ Maximũ commentaria illa tua q3 litterarum bene olentibus floribus ætate iã ingrauescente ipse nõ exornari queam: quandoquidem & Cato ille censorinus senior iam effectus litteras græcas discere nõ erubuerit. In ipsis namq3 commentariis a maioribus nostris præclarissime gesta: tã græcis q̃ latinis cum quadam dicendi elegantia & uenustate ita aperte atq3 dilucide complexus es: ut pro adipiscendis litteris: pro instituendis moribus pro uita bene agenda unicũ & rectũ uestigiũ inde facile sibi excipere quisq3 possit. Quaobrẽ omnes si te optimis ĩstitutis tuis: si ingenio: si doctrina atq3 uirtute alterũ Omnibonũ doctorem tuum prædicant & admirantur: nõ eos quidẽ fallit opinio: quando his tẽporibus nihil dignius: nihilue conducibilius studiosissimis litterarũ afferre potuisses: nã quæ uel longius: uel ob nimiã breuitatẽ obscurius alii conscripserunt: tua hæc profecto egregia enarratio clarius in pauca accuratissime redigit: & unico ferme argumento singula mirifice cõplectitur: neq3 qđ ad ueritatẽ historiæ atq3 cognitionem attinet: prætermisisti quicquã. prætulisti sane uni quãdam hominis naturæ ad se uirtutibus omnibus ornandũ: ut quẽ tecum in omni litterarũ genere cõferre possim habeã neminem. Quid enim præclarius aut maximarum rerũ: aut uirtutis: aut sapientiæ actum. qđ a te uiro doctissimo discussum nõ sit & illustratũ? quantusq3 ĩ ipsis splendor sit uirtutis atq3 gloriæ: quantusq3 admirabilis fructus rerũ omnium ostenditur legentibus accurate: neq3 de moribus solũ & uita hominum: quod quidem eximium est: Sed de uirtutum natura & rebus humano sensui pœne occultis cum omni differẽdi ratione & dignitate monumenta in ipsis tradita cognoscuntur: & ad fœlicitatẽ comparandam: & ad beatitudinẽ consequendam nihil magis accedere potuit. hæc tua profecto inter alia quæ legerim omnia facundia quadã & dignitate præcipua longe eminẽt & excellunt: quæ si quis præcl[illegible] simul & recte domiq3 & foris tam in rebus secundis q̃ aduersis sibiipsi consulere cupiat assidua lectio[illegible] tractet. Arbitreturq3 ĩ primis diuinũ hoc opus scribi non ad fidẽ historiæ faciundã solũ: sed ad cõte[illegible]ndã affigiem omnis uirtutis & humanarũ diuinarumq3 rerũ exemplũ stabile atq3 firmũ: q̃ gratũ igitur [illegible] iocundũ id muneris litteratissimis omnibus futurum sit: uel ex hoc maxime cognosci potest: q3 te oratu uoluerint totiens: ut hæc æditio a te fieret ne ad bene beateq3 uiuendum mortalibus aliquid deesse uideretur. Quapropter mi Oliueri doctissime: hic tuus labor: hæc tua industria haud minus profecto: sed plus multo q̃ corũ qui ante nos fuerũt uiri peritissimi ciuitatem nostrã Vicentinam extulit & decorauit: tametsi nihil fuit aut ad humanũ usum: aut ad diuinum cultum: aut ad ĩmortalem gloriam obtinendam: quod Vicentini nostri uiri clarissimi non discusserint: non illustrauerint. Fuit enim (si recte memini) Rheminus ille Palemon Vicentinus: qui artis grammaticæ miro quodam modo & artificio præcepta quædam memoratu digna tradidit. Quibus nec Diomedes eruditius: nec Priscianus illustrius tradere potuerunt. Fuit Antonius luscus qui eximio quodã ordine & arte præcipua in quasdã Ciceronis oratiões elegantissime scripsit. fuit & Gaietanus Thienæus: q cum omni academia & dialecticæ atq3 philosophiæ mirum in modũ potuit decertare. fuit Iohannes Portus utriusq3 iuris in patauino gymnasio clarissimus interpræs. Omittam Matheum bissarium eloquentissimum oratorem. Gulhelmum parellum in persuadendo alterum Ciceronem: Missumq3 faciam Omnibonum in dicendo & græce atq3 latine singularem & admirabilem uirum: Franciscum Malchiauellum iurisconsultum: qui rebus publicis atq3 priuatis ingenio suo ac legibus mirifice consulebat: & oppressis solus defensor sine spe ullæ præmii opem ferebat: qđ & ipse apud me totiens in agendis causis expertus ĩ libello meo de uirtute amplectenda hominem patrem patriæ iure atq3 merito appellaui. fuit Alexander neuius iuris pontificii unicum decus. fuit Leonardus nogarolus summus theologus uenerãdus pater ille: q illustrãdæ ueritatis causa: sanctorũ patrum scriptis & rationibus q̃plurimis benedictæ uirginis cõceptionem adeo illustrauit: ut in posterum ab aliquo impugnatum iri uideam minime: nisi ab i[illegible] & malesano. ob quã rem celeberrimũ: ut ita dixerim: officium ab eo cõfectũ: & a Sixto pontifice ma[illegible]pere approbatũ. fuerũt & alii nostræ urbis magno & excellenti ingenio atq3 d[illegible] ge[illegible] oratio silentio prætermittã: Si de te tãtũ mi Oliueri dixerim qđ de uir[illegible] eruditione q̃ facultate ingenii pollens tãtũ hac nostra ætate cæteris præsta[illegible] ria insignitũ ueluti firmissimũ oĩum uirtutum fundamentũ ratione & [illegible] uent & quasi uenerent. q3 autem altera æditio minus erudita: uel potiu[illegible] nuper facta Omniboni titulo ascribat[illegible] non est cur quisquã admiretur. auri sacra fame: ut ille ait: temerarios impressores. & doles ita factum: pa[illegible] dem Omnibonus suopte ingenio: singulari eloquentia: & admirabil[illegible] non latent (mihi crede) litteratissimos omnes in omni dicen[illegible] modi præclarissimi uiri: & illud in primis in Ciceronem d[illegible] qua ingenii magnitudine: qua ui orationis: qua elegantia [illegible] minem. Ex quo illius nomen in omni ætate celebrabitur[illegible] mille[illegible]. hæc est uera hominum laus: hæc illustres uiros

operie [illegible] ctũ; [illegible]
a uiri: q[illegible] qdẽ ne diua
modici põt: q nõ minus
[illegible]eriori decoreatq3 glo
[illegible]utæ oẽs te inquã obser
[illegible]ulta ab impressoribus
[illegible]ere non pudeat
[illegible] quandoqui
[illegible] ndar

mortalitate compensat. Quod autem enarrationes tuas tuo Bruto Episcopo Catharensi dicare censueris: ago tibi gratias & habeo: & tanti muneris non immemor: spero me tibi quandoq relaturū. Opus quidem mihi peculiare est & gratum & periocundum: suauissimum q erit atq dulcissimum ociū mihi. Stude igitur mi Oliueri & enitere. si me diligis: si me gratum existimas: ut diligentissime atq rectissime imprimatur: ne impressorum incuria & imperitia: quod frequentius fieri solet: uerborum stilum atq orationis seriem: nec nō & dignitatem operis peruertant atq cōtaminent. De Brutorum uero familia: quæ ut ais totum est celebrata per orbem: & antiqua originis uetustate referta: quo ingenio: qua prudentia: qua animi fortitudine romanum imperium libertate donauerit: pace cōseruauerit: latini codices satis admonent: atq explicant. De ipsa nanq nihil in medium afferam: quando qui genus suum iactat: ut inquit tragicus ille: alienum laudet. Tu ipse præterea Venetæ ciuitati multum tribuis: facis tu ut soles ac debes urbem de omni genere uirtutis bene meritam summis efferre laudibus: q sane ob singulares uirtutes & res omnes sapientissime a se gestas opibus auctoritate gloria atq dignitate indies magis illustratur & fulget. omittam admirabilem & pœne incredibilem urbis situm: ædificiorum q alta atq præstantissima ornamenta. Quales enim uiros semper habuerit hæc ciuitas: qua iusticia: qua fide: qua constantia: quo consilio: qua sapientia perornati extiterint: institutis suis atq moribus: legibus: decretis atq imperio facile dignosci potest: quæ unquam respu (pace dixerim aliarum) præstantius atq sapientius gubernata extitit? hæc non pacis solum: sed etiam belli opportunis artibus: nec maritimis tantum: sed etiam terrestribus mirum in modum ualet: quos sumptus: quos labores: q rerum discrimina pro religiōe seruāda: pro fide agenda subierit hæc sanctissima ciuitas: nullus est qui nō satis superque intelligat. Omnia iam meo iudicio christianæ fidei subiecta ab immanissimis barbaris: a seuissimis turcis christianæ fidei hostibus capta spoliata direpta & exhausta forent: nisi Venetorum constantia & animi magnitudo defendisset & conseruasset. quæ res maximæ admirationi ut esse debet: ita pfecto est q totam italiam & christianos omnes consilio suo facultate & opibus foueat: iuuet: & tueatur: atq conseruet. hoc sane ut dixerim non fecit patriæ amor: q in ea natus & educatus fuerim: sed res ipsa pro ueritate tuenda me impulit & inflammauit: tametsi quæ gesta fuerunt a Venetis maiora sunt & clariora q ut mea ditione egere uideantur. sed mittam hæc: & id exequar quod officium suadet: obsecrans omnes qui litterarum studio delectantur: qui disciplinis: qui uirtutibus & uitæ bene institutæ fauent. hoc opus sanctissimum amplectantur: huic omni studio incumbant. hoc legant & perlegant sæpius: & in gymnasio suo atq bibliotheca siue quocunq se contulerint de manibus nunquam ponant: ut cum præstantissimis ingeniis atq uiris illustribus se adæquauerint: glorientur quandoq immortalitate nominis sui. Tu igitur mi Oliueri da operam & incumbe ut id operis quamprimum imprimatur: ut admirandæ doctrinæ tuæ atq uirtutis testimonium omnes ualeant perhibere. Tu uale & me ut soles ama clarissimum sydus Vicentini agri: Vicentiæ. XI. kalendas ianuarii.

AD Reuerendissimum In christo patrem & dominum Dominum Petrum de brutis benignitate diuina episcopum Catharensem Oliuerius Arzignanensis.

QVanq mihi negatum erat ocium Reuerendissime Pater: ut inter graues & continentes erudiendæ iuuentutis aliarūq rerum multarū occupatiōes: nihil a me promi: nihil edi posse uideretur: qd elaboratum ingenio: lucubratum industria in litterario senatu digne recitari pderet: negare tamē ipse nō potui: nec fas esse duxi Iacobo leoniceno clarissimi uiri Omnibonique filio: & mihi spūali quadā necessitudine coniuncto: præsertim a me iusta petenti & pclara cupienti: ut Valerii Maximi monumenta: quæ uolumine breui cōpræhensa multis interdū obscuriora uideri solent: quacūq possem rōne explicarem: i medium q proferrem ad humanitatis & disciplinæ propagationem: ad cōem studiosorum hominum utilitatem. Cui quidē hoc a me sæpius efflagitanti multum ac diu reluctatum fuisse nō negauerim quoniā suscipere tanti auctoris interpretationem quā nō mō facultate consequi: sed etiā cogitatione cōplecti difficile foret: quippe ubi oīa ferme omniū rerū exempla: ex multis & pœne innumerabilibus tam græcorum q latinorum uoluminibus essent non minus diligenter inquirenda: q fideliter referenda: non meum esse censebā: uererer reprehensionem doctorum hoīum atq prudentum: sed eorum qui maiori ocio: acriori ingenio. exquisitiori doctrina: præstantiori facundia de se talia profiteri & consequi possunt. Sed cū huiuscemodi rei nuper facta esset ab impressoribus æditio quædam temeraria satis ut arbitror: & ea falso quidem Oiboni oratoris eximii titulo adūbrata: ut eius auctoritate uenalior fieret ac preciosior: id mihi necesse quodammō duxi: quod Iacobum leonicenum magnopere uelle intelligerem: nec aliter boni uiri gratiq discipuli officium tueri posse uidebam nisi præceptorem optimum de me: de patria: de litteris: de lingua nostra: de romana dignitate optime meritum: quibus possem studio & industria uindicassem: & turpissima a qua uidebatur iustus nota tersissem: nam cum boni si quid in nobis est id totum ab uberrimo tanti præceptoris fonte manarit. hæc quoq cōmentaria nostra si quid ualent ad eum referantur necesse est. Et cum eo malignitatis & impudentiæ quorundam impressorum accesserit auaricia: ut dum suæ utilitati consulant: alienæ dignitati insidiari non dubitent: quippe qui pallacini cuiusdam imperiti homīs nugas a doctissimo uiro Calphurnio nō solum damnatas: sed ita reiectas: cum eius limatissimæ correctioni traderentur: ut diceret se malle noua componere qiam mendosa corrigere has inq nugas tanto uiro ascribere iussi fuerunt: satius esse duxi periclitari quid possent exiguæ ingenii mei uires q rei magnitudine deterritum ab officio omnino desistere. Nam si minus qtum uelis affe

ras boni:at q̃tum possis attulisse laude non careat.neq; enim ubi sunt sua præmia debent studia nostra lan/
guescere:qd nõ eo perueniamus quo uolũtas ferat:sed multo magis intenti ut officiosi homines:aliquo po
tius numero uideamur fuisse q̃ nullo.Itaq; feci eoq; propensius:quo rẽ istam non solum honestam & utilẽ:
sed prope necessariam esse iudicarem: ne pclara adolescentũ ingenia obscuris aliorum ambagibus:uel ut ue
rius dicam:deliramentis in maximos deducerentur errores:turpissimamq; rerum ignorantiam:falsas & fi/
ctas historias lectitando.Quantũ uero utilitatis afferat Valeriana diligentia sui studiosis:uel ex eo cognosci
potest:q; nullum ferme hominum genus inueniri possit:cui non aliqua ex parte consuluisse uideat:cum ille
per omnia ferme omnium scriptorum monumenta:tanq̃ per redolentia prata discurrens:multiplici flore
uestita:pulcherrimarum rerum ueluti florum speciosissimam sibi coronam cõfecerit:dignissima quæq; le
gendo:nam uirtutis & uicii nullum genus reliquit intactum:unde habeant homines & imitari qd cupiant
& fugere qd oporteat:hoc enim opere suo:ut pceptoris mei uerbis utar:complexus est diuinarũ humanarũ
q; rerum præcipua quæq;:ut ab egregiis illa quidem uiris edita deligi potuere.Hinc.s.habetur quo iure hõ
mines egregiã laudem:quo iniuria dedecus omne incurrerint.Habent sacris religionibus dedicati:quo pie/
tatis honore colant fasq; bonũq;:q̃ deinde turpitudinis nota metuant scelusq; nefasq;.Habent rerũ publica
rũ reges & principes:quibus eas institutis maiorum meliores efficere possint:quibus & artibus seditiones ĩ
populum serere perniciosi homines consueuerint:ut earum artium turpitudinem abhominentur.Habẽt
adolescentes:quæ nam egregiæ idolis præclara facinora imitentur:quæ rursus indignitatis & ignauiæ cõ/
uicia declinent: hinc fortitudinis & patientiæ fructus uberior:hinc constantiæ gloria maior exoritur:hinc
rebus omnibus modum imponere discimus: ut amicitiis gerendis ac inimicitiis:ne aut in his remissiores.
aut illis uehementiores q̃ oporteat simus:hinc abstinere a flagitiis:continere libidines:tolerare pauperiem:
turpia uereri:pietatem colere:seueritatem obseruare docemur.hinc nobis coniugalis amor carior efficit:
amicitia iocundior:liberalitas clarior:humanitas præstantior:clæmentia nobilior:huius præceptis instruũ
tur:qui gratitudinis laudem sibi cõparare student:qui obnixius ingratitudinis nomen effugere cõtendũt.
huius peritia maiorem in modum iusticia colitur:fides obseruatur:pudicicia retinetur: huius admonitio/
ne maxime iuuantur:qui sapientius cõsulere.astutius prouidere:industriosius agere uoluerunt. Hic quoq;
ociosa senectus inuenire potest quo se studio oblectet atq; negocio.hic luxuries atq; libido q̃ detestabiles sint
facile percipitur.Hic crudelitas:Ira:Odium: Auaricia:Superbia:Impotentia: Perfidia:q̃ cõtrariæ sint natu/
ræ hoĩum planius ostenditur.Postremo quoniã Valerianæ diligentiæ nõ possumus omnia narrata percur/
rere:ex his satis constare arbitror q̃ perutilis sit liber iste: ubi uirtutum oĩs generis imagines collocatæ sint:
illæ quidẽ multo expressiores & imitari potius q̃ intueri iocundæ: quas non ære aut marmore phidias:aut
Apelles siue Lisippus:sed tantũ libris suis scriptor diligentissimus reliquerit incorruptis litterarum monu
mentis perpetuo duraturas:quas impudentissima quadam temeritate nescio quis attingere ausus dum spe
ctandas hominibus illustriores se reddere posse putat:maxime deformes & obscurissimas reddidit.quare
nos multorum & clarissimorum hominũ tã græcorum q̃ latinorũ hortatu cõpulsi:& eorum ope atq; ope/
ra adiuti:illas in suum pristinũ decorem reuocare ac restituere curauimus:qd & foeliciter satis nos assecu/
tos esse speramus.Hoc igitur opus nostrum qualecunq; est tuæ reuerendissimæ dominationi dedicatũ ad
te mittimus:ut illud dum licet per occupationes totũ percurras:& si tanta dedicatione tibi dignũ uidebitur
tuo noĩ iubeas inscribi:ut tua auctoritate munitũ audatius prodeat in publicum:nam iudicio tuo cõproba
tum satis scio malignitatis aculeos non ualde posse exhorrescere. quis enim nisi male sanus iudicium im/
probaret æquissimi uiri:doctrina & litteris excellentis:ingenio & sapientia præditi: iusticia & ĩtegritate re/
serti:fide & innocentia probati:religiõe & sanctimonia pleni:qui probitatis defensor:malignitatis oppugna
tor:perpetuã sibi p bonis contra impiobos propugnationem suscipere consueuerit? Non commodum ui/
detur esse Reuerendissime Pater:ĩ perorata iam præfatione nostra tuas uelle laudes recensere:quæ quidem
eiusmodi sunt:ut unaquæq; suum tempus:suum locum suam orationem desideret:Nam Brutorum fami
liam toto orbe celebratam & tanta originis uetustate refertam:ut prima romanæ libertatis parens:eiusdẽq;
seuerissima custos fuisse dicatur:si nunc in medium afferre:& explicare uoluero tantæ primordia domus p
tot ducta uiros antiqua ab origine gentis.si præterea tuam inclytam patriam urbem Venetam:in qua natus
in qua educatus:in qua ad honores & dignitates profectus es:quæ omnium iudicio atq; consensu merito di
citur Maris regina:orbis consilium:regum principum & omnium gentiũ pfugium: libertatis patrona:Iu/
sticiæ parens:religionis mater:fidei columen: Italiæ splendor:in qua omnis illa spartanorum atheniensium
& romanorum sepulta potentia & gloria reuiuiscit. Si deniq; tuas eximias uirtutes : quibus merito uideris
cum omnibus:& eorum qui maximi habentur:& sapientia animi:& innocentia uitæ: & magnitudine con/
silii:& liberalitate naturæ:& excellentia doctrinæ:& scientia rerum:& religionis obseruantia:& fidei constan
tia:& omni deniq; laudis genere posse conferri.si hæc inquam omnia commemorare uoluero:non erit mi/
hi oratio claudenda:sed historia magis inchoanda.Itaq; omittam atq; in aliud tempus differam.& si nostrũ
multarum uigiliarum munus tibi gratum fuisse cognouero:primum illud ut nomini tuo imprimat ope/
ram dabo.Alia deinde parabo dominationi tuæ destinanda:nam quicquid litteris:quicquid studio,quicqd
industria : quicquid ingenio consequi potero id totum ad arbitrium tuum referam. Quos autem in hoc
opere sum auctores imitatus:quosq; dictorum meorum testes adduco historicos poetas oratores gramma
ticos atq; philosophos græcos latinos & hebræos:numero supra centum & uiginti omnes hic breuiter col
lecti oculis tuis subiiciuntur.

Plini⁹ de histo. natura.
Plinius de uiris illustri.
Titus liuius patauinus
Marcus cato
Aulus gelius
Lucius florus
Salustius crispus
Valerius antias
Iustinus
Solinus
Frontinus
Vegetius
Iulius celsus
Iulius cæsar
Suetonius
Cornelius balbus
Cornelius nepos
Fabius
Selius
Celius
Sabinus masurius
Seruius sulpitius
Lactantius firmianus
Pomponius mella
Fauonius
Emilius probus
Quintus curtius
Asinius polio
Orosius

Iosephus
Diomedes
Macrobius
C lodius licinius
Eusebius
Fauorinus
Cassiodorus
Diodorus siculus
Helius spartianus
Strabo
Dionysius alicarnaseus
Plutarcus
Tudiranus
Eutropius
Tucidides
Herodotus
Philistius
Ptolemæus
Quadragarius
Hermippus
Diocles
Plinius orator
Marcus cicero
Quintilianus
Demostenes
Demetrius
Theopompus
Theodotes
Naucrates

Isocrates
Virgilius
Oratius
Iuuenalis
Persius
Lucretius
Lucius crassus orator
Ouidius poeta
Lucanus
Terentius
Seneca
Statius
Propertius
Ennius
Martialis
Pethrarca
Archilochus
Theocritus
Homerus
Symonides
Plautus
Hesiodus
Pacuuius
Syllius
Aristoxenus
Seruius honoratus
Priscianus
Asconius pedianus
Varro de lingua latina

Nonius marcellus
Festus pompeius
Laurentius ualla
Ioannes tortellius
Leonardus aretinus
Beatus thomas
Beatus augustinus
Beatus hieronymus
Aristoteles
Plato
Archimenides
Syropus
Chrysippus
Solon unus e septem
Heraclides
Antisthenes
Diogenes
Aristippus
Pyttacus unus e septem
Aristophanes
Eschines
Theophrastus
Calisthenes
Cares
Apuleus
Dicæarchus
Appollodorus
Thrasylus
Socrates

Compendiosa Vita Valerii Maximi.

Valerius Maximus ciuis Romanus Patricio genere natus omnem puericiam & magnã adolescentiæ partem litteris percipiendis & honestis artibus dedit. inde sumpta uirili toga se contulit ad rei familiaris disciplinam: ubi aliquandiu stipendia fecisse & in Asiam cum Sexto Pompeio nauigasse dicitur: unde reuersus cum uideret se patriæ suæ tam benedicendo quam bene faciendo posse prodesse: a quo incepto studio militiæ gloria detinuerat: eodẽ regressus statuit urbis Romæ exterarumq; gentium facta simul ac dicta memoratu digna: ut ipse fatetur: litterarum monumentis commendare: quod fœliciter & gloriose consecutus est. Floruit ãt Tiberii Cæsaris temporibus & sub eius imperio hanc scripsit historiam: cuius etiã numen inuocat: Imperatores enim Romani cum uirtute sua iuste sancteque gessissent ĩperium diuino celebrabantur honore & in deorum numerum transferebantur. unde etiam diuos Imperatores apellamus: genus uero suum paternum a gente Valeria: Maternũ a Fabia duxisse fert. unde Valerius maximus ex utraq; familia ei nomen est: de cuius morte certi nihil põt afferri.

Rubricæ libri Valerii maximi

PRIMI LIBRI.

De seruata religione capitulum.i. car.i.
De neglecta religione capitulum.ii. car.vi.
De ominibus capitulum.iii. car.viii.
De prodigiis capitulum.iiii. car.x.
De somniis capitulum.v. car.xiiii.
De miraculis capitulum.vi. car.xviii.

SECVNDI libri.

De institutis antiquis capitulum.i. car.xxiiii.
De disciplina militari capitulũ.ii. car.xxxvi.
De iure triumphandi capitulũ.iii. car.xli.
De censoria nota capitulum.iiii. car.xliii.
De maiestate. capitulum.v. car.xlv.

Tertii libri.

De indole capitulum.i. car.xlvii.
De fortitudine capitulum.ii. car.xlviii.
De patientia capitulum.iii. car.lv.
De his qui infimo loco nati clari euaserunt capitulum.iiii. car.lviii.
De his qui a parentibus claris degenerauerunt. capitulum.v. car.lix
De his qui cultu corporũ sibi nimiũ indulserunt. capitulum.vi. car.lx
De fiducia sui capitulum.vii. car.lxi.
De constantia capitulum.vii. car.lxv.

Quarti libri.

De moderatione aĩ capitulũ.i. car.lxviii.
De his q ex inimicis iũcti sũt aĩcitia ca.ii. car.lxxvii.
De abstinentia & cõtinẽtia cap̃.iii. car.lxxviii.
De paupertate capitulũ.iiii. car.lxxxi.
De uerecundia capitulũ.v. car.lxxxiii.
De amore coniugali capitulũ.vi. car.lxxxv.
De amicitia capitulũ.vii. car.lxxxvii.
De liberalitate. capitulũ.viii. car.lxxxx.

Quinti libri.

De humanitate & clementia. cap̃.i. car.lxxxxii
De gratitudine capitulũ.ii. car.lxxxxvii.
De ingratitudine capitulum.iii. car.lxxxxix.
De pietate erga parẽtes cap̃.iiii. car.ciiii.
De pietate erga fratres cap̃.v. car.cvii.
De pietate erga patriã cap̃.vi. car.cix.
De parentum amore & indulgentia in liberos capitulũ.vii. car.cxi.
De parentum seueritate aduersus liberos capitulum.viii. car.cxii.
De parentum moderatione aduersus susceptos liberos capitulum.ix. car.cxiii.
De parẽtibus qui obitũ filiorũ forti animo tulerunt capitulum.x. car.cxiiii.

Sexti libri.

De pudicitia capitulum.i. car.cxv.
Quæ libere dicta aut facta sunt. ca.ii. car.cxviii.
De seueritate capitulum.iii. car.cxxi.
De grauiter dictis aut factis capi.iiii. car.cxxiii.
De iustitia capitulum.v car.cxxv.
De fide publica capitulum.vi. car.cxxviii.
De fide uxorum erga uiros ca.vii. car.cxxix.
De fide seruorũ erga dominos ca.viii. car.cxxix.
De mutatione morum & fortunæ cap̃.ix. car.cxxxi.
De sublimitate a statu humili ca.x. car.cxxxii.
De uarietate casuum capitulũ.xi. car.cxxxiii.

Septimi libri.

De fœlicitate capitulum.i. car.cxxxvi.
De sapienter dictis aut factis ca.ii. car.cxxxvii.
Vafre dicta aut facta. ca.iii. car.cxli.
Strategemate capitulum.iiii. car.cxlv.
De repulsis capitulum.v. car.cxlviii.
De necessitate capitulũ.vi. car.cxlix
De testamẽtis q̃ rescissa sunt.ca.vii. car.cli.
De testamentis quæ rata manserunt.capi.viii.car.clii.
Qui aduersus opiniões hominũ hæredes habuerunt capitulũ.ix. carta.cliii.

Octaui libri.

Infames rei q̃bꝰ de causis aut dãnati aut absoluti sũt capitulũ.i. car.cliiii.
De priuatis iudiciis. capitulũ.ii. car.clvii
Quæ mulieres pro se aut ꝓ aliis causas egerunt capitulum.iii. car.clviii.
De quæstionibus capitulum.iiii. car.clviii.
De testibus capitulum.v. car.clix.
Qui quæ in aliis uindicarunt ipsi commiserunt capitulum.vi. car.clx.
De studio & idustria. cap̃.vii. car.clx.
De ocio. capitulum.viii. car.clxvi.
Quanta uis eloquentiæ ẽ cap̃.ix. car.clxvii.
Quãtũ momẽtũ sit i ꝓnũciatione & apto motu corporis capitulum.x. car.clxviii.
Quã magni effectus artiũ sint ca.xi. car.clxix.
Quæ nulla arte effici possũt ca.xii. carta.clxx.
Suæ quẽq; artis & auctorẽ & disputatorẽ optimũ eẽ capitulum.xiii. carta.clxxi.
De senectute capitulũ.xiiii. carta.clxxi.
De cupiditate gloriæ capitulũ.xv. carta.clxxiii.
Quæ cuiq; magnifica contigerunt capi. xvi. carta.clxxvi.

Noni libri.

De luxuria capitulũ.i. carta.clxxx.
De crudelitate. cap̃.ii. carta.clxxxiii.
De ira & odio capitulum.iii. carta.clxxxvii.
De auaricia capitulũ.iiii. carta.clxxxx.
De supbia & ĩpotentia. cap̃.v. car.clxxxxi.
De perfidia capitulum.vi. car.clxxxxii.
De ui & seditione capitulum.vii. car.clxxxxiii.
De temeritate cap̃.viii. car.clxxxxiiii.
Quãtũ ualet error cap̃.ix. car.clxxxxv.
De ultione capitulũ.x. carta.clxxxxvi.
Dicta improba aut facta scelerata cap̃.xi carta. clxxxxvii.
De morte nõ uulgari cap̃.xii. car.clxxxxix.
De cupiditate uitæ. cap̃.xiii. car.cciii.
Quã exq̃sita custodia usi sũt q̃bꝰ suspecti domestici fuerũ cap̃.xiiii. carta.cciiii.
De similitudine formæ cap̃.xv.carta.ccv.
De his q̃ îsimo loco nati mẽdacio se clarissimis familiis inserere conati sũt. cap̃.xvi. car.ccvi.

FINIS

VRBIS Romæ exterarumq; gentiũ facta simul ac dicta memoratu digna, q̃ apud alios latius diffusa sũt. In hac p̃fatiõe Valerius seruat qđ ꝓpriũ ẽ exordii: ut attẽtionẽ captet & docilitatẽ: Proponit enĩ qbus de rebus dicturus sit, & se rẽ utilẽ scripturæ pollicet: idq; q̃breuissime facturæ. Beniuolẽtiã quoq; cõparat a p̃sona sui: cũ officiũ suũ sine arrogãtia laudet: extenuat quoq; meritũ suũ cũ dicat se nõ tãtũ igenio & idustria ualere: ut oĩa cõplecti possit: neq; cõfidat ea ẽt de qbus tractaturus sit: se uel ornatius: uel copiosius q̃ ceteros esse scripturæ: In reliquo parte, nihil aliud agit: nisi ut plane aduleť Tiberio, nã inuocat eius numẽ: qđ ꝓpriũ ẽ poetaræ: idq; sine adulatiõis suspitiõe fieri nõ põt. Vrbis Romæ, eo ordine historiam exequiť: quo nũc ꝓponit: nã ubiq; primo domestica ponit exẽpla: deĩde externa subiũgit. Exterarũq; gẽtiũ Quia oĩa ferme oĩum reræ exẽpla ex multis & pene inumerabilibus: tã græcoræ: q̃ latinorũ uoluminibus i unũ cõgesta ꝓposuit. Exterarũ dr̃ & Externarũ, nã & exteri uenit. Sta tius exter honos dixit. Virg. libro. iiii. Et nos fas extera q̃rere regna, at li. vi. Externiq; iteræ thalami. Hesternus uero aspiratũ cũ, s aliud est. Nã ab heri deducit. Facta simul ac dicta, ut q̃sq; recte fecerit aut dixerit oculis nostris subiciať. Quæ apud alios, utilitatẽ ostendit operis sui: dicit enĩ apud alios eiusmodi ꝓlixe tractata eẽ: & ob eã rẽ nõ facile cõpræhẽdi posse. Latius diffusa sũt, latius disp̃sa sũt: ut nõ breuiter cognosci possint. Breuiter, Bene hic breuiter: quia apud alios siqdem ita pcipi oportet: queadmodũ apud eos: scripta iueniunť. Illustribus auctoribus. Ab auctoritate ẽt cõparat fidẽ scriptis suis. Documẽta. Hic ni tit beniuolos reddere auditores: q ꝓfiteť se illis minuere laborẽ. Documẽta, exẽpla & monumẽta uirtutis uel uicii, uirtutis ad suadendũ: uicia ad deterrẽdũ: ut alteræ imitemur: alteræ fugiamus. Labor absit. Nã alioqn necesse foret ut apd multos eiusmõi exẽpla iuenirent: qđ sine maxĩo laborẽ cõfici nõ posset. Nec mihi cũcta cõple. qa nõ satis ẽ ad beniuolentiã cõtrahendã officiũ suũ laudare: nisi id quoq; extenuaueris, iõ hoc facit: & attentionẽ parat: cũ breuiter id se facturæ polliceať. Nã cũ dicit se nolle cũcta cõplecti: significat se historiã breuiori libro uelle cõprehẽdere. Quis enĩ oĩs æui. Nõ enĩ igt ego mi hi uiribusq; meis ita cõfido: ut audeã oĩa polliceri, imo uero de multis pauca p̃scribã: neq; n. ita igenio meo fretus sũ: ut ornatius q̃ ceteri scriptores scribeř audeã. Voluminũ numero, utpote nouẽ libris. hoc iter uolumẽ & librũ iterest: q uolumen significat partes operis: nõ aũt totũ librũ: liber uero & ꝓ toto codice & ꝓ uolumie accipiť. Idq; Pli. oratoris testimonio cõprobať, q dixit libri tres. in sex uolumina, ꝓpter amplitudinẽ diuisi. Aut qs cõpos mentis, bene dixit nisi stultus fuerit, nã q supra uires aliqd audet, hic ꝓpe insaniã accessisse uideť. Vnde flaccus, Sumite materiã uestris q scribitis æquã: Viribus: & uersate diu qđ ferre recusent Quid ualeãt humeri. Quis ergo igt nisi malesanus audeat cæteros scriptores eloquẽtia & idustria supare? Senẽ. Ordinẽ, a serẽdo, hoc ẽ ordinãdo dictã. Foelici, Foecũdo & copioso. Superiori, maiori & elegantiori. Cõditam, cõpositam. Quis sperauerit? quasi dicat nemo Te igi. pe. quẽ. I am adulari icipit, sic & Vir. Tuq; adeo quem mox q̃ sint hitura deorũ Cõcilia icertũ est, etcetera. Nec miræ est q tã plane aduleť. Nõ, n, mos ẽ scriptoribus iuocare. Hoc aũt loco iuocat iperatorem q̃si deũ. qđ sine adulatiõe facere nõ põt q mos nõ fit huius. Cũ bõis potius oĩbus, uotisq; ac p̃cariõibus deoræ dearæq; si ut poetis nobis quoq; mos eẽt: libẽtius icipemus: ut orsis rãti operis successus p̃speros darẽt. Cõsensus hoĩum. Quia dii & homines ita cõsenferũt: ut totius terraræ marisq; orbis iperiũ obtineres. Certissima, sa, pa, quia salus patriæ i te uno posita est. nã iperatores p adulationẽ parentes patriæ dicebanť. qđ Ciceroni nõ p adulationẽ datũ fuit post extinctã nefaria Catilinæ cõiurationẽ i cõsulatu suo. Iuuenalis. Roma patrẽ patriæ Ciceronẽ libera dixit. Virtutes fouenť: & uicia uĩdicanť. Id fortasse dicit qđ faceř deberet: ut uirtutes foueret: & uicia uĩdicaret: cũ, n, dicimus hoĩem aliqd magnũ facere: si facit: cõfirmamus: si nõ faciat: hortamur ut facit. Fouenť. Sustẽtanť. Nã si prisci oratores ostẽdit se rectius iuocasse cæsaris numẽ q̃ ceteroræ deoræ: quos ab oratorib. & poetis iuocari consuetũ est. dicit. n. si antiq oratores & poetæ ab aliquo numĩe i cœpere. hi a Ioue, illi ab alio numine. ego quo minor sũ cæteris hoc iustius ad te cõfugio: quẽ uidemus diuinos honores meruisse q aũt prisci orato. res iuocauerint numĩa anteq̃ orationes ichoarẽt: ostendit Vir. i. xi. æn. Præfatus diuos solio rex ĩfit ab alto

[Margin: Exter | Externus | Statius | Virgilius | Hesternus | Documẽtum | Liber. | Volumen | Hor. flac. | Series | Virgilius | Iuuenalis | Virgilius]

VALERII Maximi Factorum ac dictorum memorabiliũ. Liber ad Tiberium Cæsarem. Prologus.

VRBIS Romæ exterarumq; gẽtium facta simul ac dicta memoratu digna: quæ apd alios latius diffusa sunt: q̃ ut breuiter cognosci possint ab illustribꝫ electa auctoribus deligere constitui: Vt documenta sumere uolẽtibus lõge inquisitionis labor absit. Nec mihi cuncta cõplectẽdi cupido icessit. Quis. n. oĩs æui gesta modico uoluminũ numero cõpræhenderit? Aut qs cõpos mẽtis domesticæ peregrinæq; historiæ seriẽ fœlici supiori stilo cõditã: uel attẽtiore cura: uel præstãtiori facundia traditũ se sperauerit? Te igiť huic cœpto: penes quẽ hoĩum deorũq; cõsensus maris: ac terræ regimẽ ẽẽ uoluit: certissima salus patriæ Cæsar iuoco: cuius cælesti prouidẽtia uirtutes (de qbus dicturus sum) benignissime fouentur: Vitia seuerissime uindicanť. Nam si prisci oratores a Ioue optimo maximo bene

Cicero — Nã & Seru. ĩ enarratiõe huius carminis sic iqt. More antiquo: nã maiores nullã orõnẽ nisi ĩuocatis numini/bus inchoabant: sicut sunt oẽs orones catonis & gracchi: nã generale caput ĩ oĩbus legimus. Vnde Cicero. p irrisionẽ ait. Si qd ex ueterĩ aliq̃ orone Iouẽ ego optimũ maximũ. etcetera. Ab Ioue. o. m. Cice. ĩ orone cõ/tra clodiũ. Quo circa te capitoline quẽ ,ppter beneficia populus romanus optimũ: ,ppter uĩ maximũ appel lauit. Itẽ li. ii. de finibus bonoꝝ & maloꝝ. Cũ dicimus Iouẽ optimũ maximũ eundẽq̃ salutarẽ: hospitalẽ. sta torẽ: ĩtelligi nolumus salutẽ oĩum ĩ sua esse tutela. Numine. q̃a ita incipe solebant oratores antiq. Orsi. s. exordia sũpsere. Numine. ut ab apolline: a libero: a cerere. Unde Vir. Vos o clarissima mũdi Lumina laben tem cælo q̃ ducitis annũ: Liber & alma ceres.

Virgilius

orsi sunt. Si excellẽtissimi uates a numine aliquo pri/cipia traxerunt: mea paruitas eo iustius ad fauorem tuum decurrerit: quo cætera diuinitas opinione col/ligitur: tua præsenti fide: paterno auitoq̃ syderi par uidetur: quorũ eximio fulgore multum cerimoniis nr̃is iclytæ claritatĩ accessit. Reliquos enĩ d̃os accepi mus: cæsares d̃dimus. Et quoniã ĩitiũ a cultu deoꝝ pe tere ĩ animo ẽ: de conditione eius sũmatim differam.

De cultu deorum.

M Aiores statas: solẽnesq̃ cerimonias põtificũ scĩa bene gerẽdaꝝ reꝝ auctoritatẽ: augurũ obserua tiõe: apollinis p̃dicatõe: uatũ libris portẽtoꝝ d̃pulsis:

Cætera. d. cęteri iqt dii tãtũ opinione colli/gunt. i. tãtũmõ hoĩes opinant cæteros eẽ de/os: q̃ eos nũq̃ uiderint. Cæsares autẽ uident. ergo cæteroꝝ deoꝝ qdẽ fides ẽ: sed ĩcerta: cæ saꝝ ãt p̃sens & certa: q̃a dii cæsares oculis ipsis cõspiciunt: ergo q̃do de cæsaribus fides ẽ cer tior atq̃ p̃sentior q̃ de cæteris diis: tãto iusti/us ego tuũ numẽ ĩuocaui: q̃ ceteroꝝ deoꝝ ab oratoribus & poetis ĩuocant. Paterno Auito q̃ syderi. Plinius. li. ii. naturalis historiæ dicit. nõ multo post obitũ. C. Cæsaris ĩ ludis: quos faciebat augustus ueneri genitrici: apparuisse sydus crinitũ p septẽ dies ĩ regiõe cœli sub se ptẽtrionibus: qd' oriebat circa undecimã ho rã diei: Eo signo significari uulgus credidit Cæsaris aĩam ĩter deoꝝ ĩmortaliũ numia re ceptã. Et hoc testat ipse Plinius ex uerbis au/gusti: q qdẽ interiori gaudio sibi illud natũ sese q̃ ĩ eo nasci ĩterprætatus ẽ. hoc iqt salutare terris fuit. Vnde Vir. Ecce dionei ,pcessit cæsaris astrũ. In cuius tamẽ carminis expositiõe: Seruius nõ ueneri genitrici: sed Pri Cæsari funebres tũc celebrasse ludos augustũ dicit. Bene ergo dixit p̃no auitoq̃ syderi. i. P̃no. Octauiani. Auito. Iulii cæsaris. Cærimoniis nr̃is. Quia maxia lætitia celebrant sacra p̃is & aui. quoꝝ diuinitate au ctæ sũt cærimoniæ nr̃æ. Reliquos. n. d. ac. Nec ĩmerito qdẽ factũ ẽ: ut uirtute Iulii cæsaris romani dicerent deoꝝ auctores. Accepimus. s. ab aliis gentibus. Dedimus. s. a nobis. Et quoniã initiũ. Quãdoqdẽ huc ani mus intenditur principiũ nostrũ sumat a religione: ab ea dicere incipiemus.

Plinius

Virgilius

M Aiores statas. Aggredit nũc qd' pollicitus ẽ. ut exẽpla ,pponat memoratu digna: & primo qdẽ de re/ligiõe: q̃bꝫ facile pcipi põt eã p cetæris curæ fuisse maioribus: ut nihil ne minimũ qdẽ ṗtermitterent qd' ad religionẽ ptinere uideret. Primo igit̃ dicit de ĩstitutis maioꝝ: q̃ ad religionẽ spectabãt. quã illi oĩbus ĩ rebus diligẽtissime seruabãt. Est aũt religio: uirtus q̃ superiori cuidã naturæ. i. deo cultũ cerimoniãq̃ affert. dicta a relegẽdo teste Cicerone. li. de natura deoꝝ: q supstitiosos a religiosis ita distinguit. q totos inqt dies p̃ cabant & ĩmolabãt: ut sui sibi liberi supstites essent: supstitiosi sũt appellati. qd' nomẽ prio latius patuit. Qui aũt oĩa q̃ad cultũ deoꝝ ptinerent: diligenter retractarẽt: & tanq̃ relegerẽt: dicti sũt religiosi ex relegen do. Maiores. Antiq & ueteres: illi quoꝝ mores fuere meliores: nã ipi deoꝝ cultu p̃ cæteris rebus ,pcurarũt. maiores & minores: quotiẽs de priscis & posteris dicimus numero tãtũ plurali declinat. Statas cerimonias. statæ cerimoniæ: ut uult Festus põpeius: dicebãt sacrificia q̃ certis q̃busdã diebus & statutis celebrabãt. Vn de Cato. Sacra stata & solẽnia sancta deseruisti. alii statas ,p statutas dicũt: qdã ẽt Iouis statoris sacra. Sed festi melior ẽ snĩa & expositio. Solẽnes. annuersaria sacrificia q̃ singulis q̃busq̃ ãnis fiebant: nã solẽnis a solo & anno cõponit. Cerimonias. cerimõiæ apd' latinos generaliter dicũt oẽs ritus sacrificioꝝ a cerete oppido: ut ipse paulopost dicturus est. uel a caritate ut aliis placet. Põtificũ scĩa: iure canonico. ut nos nũc dicimus siue põtificio: nã põtifices docebãt q̃bꝫ tẽplis: q̃bus diis: quo tẽpore: quo ritu: q̃busq̃ hostiis sacrificia fieri deberẽt Gerẽdaꝝ reꝝ. Quia sacrificia q̃ ,p rebus gerẽdis suscepissẽt: eaꝝ reꝝ auctoritate cõfirmata: solẽnia habebãt nisi ĩperator rẽ cũ hoste cõmissurus tauꝝ marti imolasset: & postea uictoriã cõsecutus eẽt id sacrificiũ ex re bene gesta cõprobatũ solẽne habebat: nã ex eo qd' rẽ bene gessissent ĩtelligebant ea sacrificia diis accepta fu/isse: & ita cõfirmata auctoritate solẽnia haberi icipiebãt. Auguꝝ obseruatione ut q̃ captis auspiciis augu/res diis grata & ,pbata fuisse dixissent ea solẽnia hẽrent. Apollinis. p̃di. ua. ut q̃ sacrificia phœbades oracu/lo apollinis fieri debere dixissẽt: ac diis placere: haberent solẽnia: sicut sæpe cõsultus apollo quõ sacrificia fie ri deberẽt: uel ad irã deoꝝ placãdã: uel ad uictoriã cõsequẽdã: uel si qd aliud opus eẽt: respõdebãt phœbades uel tauro: uel agno: uel hoc ritu. uel illo: uel Ioui: uel marti: uel his uel illis sacrificiũ eẽ faciendũ. Vatũ. phœ/badũ. nã phœbades. apollinis uates dicunt. erãt aũt uirgines sic a phœbo denominatæ: q̃ tẽplũ apollinis in/gressæ: cũ ad ipsius adita: hoc est penetralia uenissẽt: apollinis spiritu afflatæ futura pdicebant. Libris portẽ. depulsis. i. superstitiosoꝝ hoĩum ĩfectis libris. nã ut Liuius tradit. Sacrificuli qdã externi uenerũt romã: qui superstitione potius q̃ religiõe animos hoium astringerẽt. Aut libris portentoꝝ depulsis. q̃a romani nũq̃ magicã artẽ admittere uoluerunt: qd' Virgilius per didonem testari uidet: cũ eã ita loquentẽ ĩducit. Testor cara deos: & te germana tuumq. Dulce caput magicas ĩuitam accingier artes: ubi seruius. Cum multa inqt sacra romani susciperent magica semp dãnarũt. Cice. quoq̃ & plinius magicos & mathematicos ĩpugnant Augustinus quoq̃ in ciuitate dei tradit aduersus magicas artes legem. xii. tabularũ esse. Libris ergo porten/

Religio
Cicero
Supersti tiosus
Statæ ceri/moniæ
Fest. Pom.
Cato
Solennis
Cerimõia
Pontifices
Phœbas
Magica ars a Ro/manis ne/glecta Vir.
Cicero
Plinius
Augusti.

torũ.i.imagorũ:q portentis qbusdã denũciatis in terrorem hoĩes cõuertũt:ita ut eos sui cõpotes esse nõ sinant.
Hetrusca disciplina:scd̃m morẽ hetruscorũ: quẽ a thage in agro targniensi didicerũt.nã ĩde sacra & cerimo nias oẽs romani sũpserũt.Cõstat.n.hetruscos oĩs diuini cultus studiosissimos fuisse.hæc aũt oĩa Cice.in orõ ne cõtra.P.clodiũ planissime ostẽdit:q illorũ ĩqt prudentiã nõ dicã asseq:sed q̃ta fuerit pspicere possũt:q sta tas solẽnesq; cerimonias:põtificũ rerũ bene gerẽdarũ auctoritates.auguria fatorũ:ueteres pdicatiões apollinis. uatũ libros:portentorũ explanatiões hetruscorũ disciplina cõtineri putarũt:quæ tãta est:ut nr̃i memoria pri mũ italici belli funesta pricipia:post Syllani cinaniq; tpis extremũ pene discrimẽ:tũ hãc recẽtẽ urbis ĩflãma dæ delẽdiq; ĩperii cõiuratiõnẽ nõ obscure pau loãte pdixerit.

Thages

Cicero

hetrusca disciplĩa explicari uoluerũt:prisco ẽt ĩstituto rebus diuinis opa dat̃:quũ aliqd cõmẽdãdũ ẽ pre catiõe:quũ exposcẽdũ uoto:quũ exoluẽdũ grãtulatiõe.quũ ĩqrẽdũ uel ext| uel sortibus ĩptito:cũ solẽni ritu pagẽdũ sacrificio:quo ẽt ostẽtorũ ac fulgurũ denunciationes pcurãtur.

De Cerere placanda.

t Antũ ãt studiũ ãtiqs nõ solũ obseruãdæ.sed ẽt amplificãdæ religiõis fuit:ut florẽtissima tũ & opulẽtissima ciuitate decẽ pricipũ filii senatus consulto singulis hetruriæ populis percipiendæ sacrorũ disciplinæ gratia traderentur.

Explicari.euolui exponi:diffiniri. Prisco etiã ĩsti.nõ solũ ĩquit ĩ obseruãdo cultu deorũ hetruscã disciplinã secuti sunt romani:sed etiã alii ritus qdã sacrifĩcãdi a ueteribus ĩstituti seruant̃.ergo prisco ĩstituto.qa nõ solũ sacrificat̃ scd̃m hetruscam disciplinã:sed etiã scd̃m ĩstitutionẽ maiorũ:nã sicut illa maiores ĩstituerũt:ita quæ sequunt̃ maiorũ ĩstitutis sũt pcepta. Rebus diuinis opa dat̃.i.sacrificia diis exhibent̃.nã diuinis rebus operã dare nihil aliud est nisi sacrificare. Cũ aliqd cõmendãdũ.ut cũ aliqd bellũ susciperent:& diis exercitũ populi romani cõmendarẽt.diis sacrificabant:deide cũ iã bello suscepto pliũ inituri essent numinibus aliqd uouebãt:uel tẽplũ uel arã uel munus aliqd.si po.ro.uictoriã cõcessissent.postremo uictoria potiti:quã a diis petierãt:in actiõe grãrũ uota psoluebãt.& hos ritus ostendit ĩstituisse maiores. Cõmendãdũ.Ordinẽ secutus rectissimũ.cũ dicat cõmendãdũ pcatiõe.exposcendũ uoto:soluẽdũ gratulatiõe.primo.n.anteq̃ bella susciperent̃.cõmendabant̃ exercitus:deide cũ pliũ cõmissũ fuerat:uotis exposcebat̃ uictoria.postremo uictis hostibus:qđ uotũ fuerat cũ grãrũ actiõe psoluebat̃.ergo cõmendãdũ susceptis bellis:exposcẽdũ cõmissis pliis:soluendũ debellatis hostibus & deuictis bellorũ casibus. Gratulatiõe. Quia diis grãs agebãt p re bene gesta:nã gratulari cũ ad deos referẽ grãs agere:alias uero cũ alio pariter de re aliq̃ lætari significat. Cũ ĩqrẽdũ uel extis uel sortibus.Sũt ĩquit &.alii ritus sacrificãdi a maioribus ĩstituti:ut cũ irati sũt dii:& sacrificiis irã eorũ placare uolumus.primo ĩqrẽdũ est cur irati sint:& postq̃ explorata fuerit ira deorũ:p q̃litate piaculi adhibẽdũ est sacrificiũ:explorabat̃ aũt ira deorũ uel p exta:uel p sortes.p exta hoc mõ.si tristia fuissent uel pallida uel aliq̃ pte mutilata:significabant deos iratos ẽẽ:si uero læta uigẽtia & ĩtegra dii significabãt ẽẽ placati. Vel sortibus.Duplex fuit apđ priscos pcipuũ diuinãdi genus p sortes. Duplex diunas qdẽ sortes uirgilianas appellabãt:cũ apto Vir.codice destinati q occurrisset uersus *excipiebant.de quo* genere helius Spartianus in adriani uita:quo qdẽ rpe cũ solicitus de ĩperatoris erga se iudicio uirgilianas cõsuleret sortes:in hos incidit uersus.Quis pcul ille aũt ramis ĩsignis oliuæ Sacra ferens:nosco crines incanaq; mẽta Romani regis primã q legibus urbẽ Fundauit:curibus paruis & paupe terra. Alterũ fuit sortiũ genus uetustissimũ a sacerdotibus cõfictũ respõsisq; oraculorũ nõ dissimile:qđ inscripta foliis arborũ tabellisq; diuersorũ euentuũ eulogia ad deorũ puluinaria erãt ita disposita:ut quod petitioni conducere uideret̃:artificio quodã in spem uel in metũ suscitanrẽ ĩducerent.hinc illud Liuii.lib.xxii.sortes attenuatas.Vnamq; excidisse ita scriptũ.Mauors telũ suũ cõcutit.quõ fierent pcuratiões idẽ Liuius docet. Impartito.Adhibito solẽni ritu.primo inqrendũ est.post inqsitionẽ p q̃litate piaculi adhibendũ est sacrificiũ:ergo ubi cãm cognouissent iræ deorũ uel extis uel sortibus statim expiabant̃ ritu sacrorũ. Quo.s.sacrificio.nõ eodẽ dicit sacrificio purgari denũciationes fulgurũ & ostentorũ:quo purgabant ea quæ sortibus uel extis ĩquisita sunt sed alio sacrificio uidelicet sacrificio ostentorũ.Vt uerbi gratia.si lapidibus pluisset nouendiali sacrificio expurgabatur.qa nouẽ diebus sacrificiis operã dari opottebar.Liuius id multis in locis.sed li.v.secũdi punici belli.per aliquod ĩquit dies cõsules diuinis rebus operam dederũt.& per omnes dies sacrum nouendiale fuit. Ac fulgurũ.Vt si tecta publica de cælo tacta fuissent maioribus hostiis expiari oportebar. Denunciatões.Quia denunciabant aliquid instare reipublicæ. Procurantur.Expiantur.purgantur.

uinãdi genus

Virgilianæ sortes

Helius Spartianus

Virgilius

Liuius

Liuius

r Antũ aũt .studiũ cõmendat antiquorũ:qđ adhibuere ad religiõnẽ colendã:cũ ĩquit hetrusci eo tempore cæteris gentibus religione pstarent:senatuscõsulto decẽ pricipũ filii singulis ciuitatibus hetruriæ tradebant̃:ut plene disciplinã sacrificandi pciperent.cuius rei Cicero meminit li.de diuinatione. dicit enim.Bene apud maiores nostros senatus tũ cũ florebat ĩperiũ decreuit ut de pricipũ filiis sex electi singulis hetruriæ populis in disciplinã traderent̃:ne ars tanta pter tenuitatẽ hoĩum & religionis auctoritatẽ adduceret̃ ad mercedẽ & q̃stũ.in quo tantũ a Valerio de numero dissentit. Tantũ aũt studiũ.Tãetsi hæc religio supstitio potius dicẽda sit:quippe demonũ cultrix:& q̃ uerũ deũ nõ ĩuenerat.hæc tamen exẽpla nõ parũ nobis pdesse possunt:nã si demonũ cultores adeo religionis obseruãtes fuisse uident̃:qd nobis faciendũ est. qui uerũ deũ uera religione colimus:& ueri cultus certa pmia expectamus? Florẽtissima tũ.Respicit illud. quia dici posset.hoc ideo faciebant.ro.ut placatis diis urbẽ suã ex partua magnam:ex paupere ditem facerent: immo inquit ciuitas tum erat florentissima & opulentissima.

Cicero

c Ereri quoq;. Hic quoq; diligētia: quā circa reli[illegible]ionē hūere maiores: ostēdi pōt: q̄ cū uellēt cereri suo ritu sacra celebrari: miserūt ī græciā: unde sacrificia orta eē dicebant̄: deīde ī siciliā: qa ide ceres ꝑ dea coli cœpisset. cū filiā suā ꝓserpinā a plutone raptā ingreret. īde. n. sacra cereris pricipiū habuisse credebāt. ergo ne qd oīno deesset: nullū locū ꝑtermiserūt: ubi dea aliquādo culta diceret̄. Cereri quoq;. Ad spēm sensim descēdit. ergo cereri ad honorē cereris. More græco. Ne si mutato ritu sacrificaret̄ piaculū cōmitteret̄. Sacerdotē. Tantū studiū fuit ut etiā sacerdotē peterēt: quæ docta & pita antistes sacrificia deæ suo ritu & more celebraret. Fiebāt aūt cereris sacra a solis matronis teste Liuio li. ii. secūdi punici belli. Sacrę inqt anniuersariū cereris īntermissū est: qa nec lugētibus facere id fas est: nec ulla illa tēpestate matrona luctus exps fuerat. A uelia. Velia oppidū est calabriæ: sic a paludibꝰ: qbus circūdatū est: appellatū. nā significat paludē. dassea uero hoc est aspiratio in digama cōuertit̄. i. ī. u. cōsonātē sicut multis ī noībus fieri solet. ut henetus uenetus. hespa uespa. & multis aliis silr̄. Vetustis ritibus deeēt antistes. Ne qd de ritu sacroꝝ eius ꝑtermitteret̄. Perita. Quæ sacroꝝ eius pitiā hēret: ut eq; sacrificare & sciret & posset. Antistes. sacerdos. ab ante stādo. ē aūt custos & priceps tēpli. Cuius cū in urbe pulcherrimū tēplū. Nec satis habuere maiores accersitā a uelia sacerdotē sacrificādi pitā quæ uetusto ritu cereri sacrificia faceret: qn etiā cū in urbe tēplū ei cōditū eēt amplissimū: & ostentis ciuitas laboraret: moniti libris sibyllinis: ut cererē uetustissimā placarēt: ætnā. i. xv. hoīes miserūt ad eā placandā: quoniā īde sacrificia eius pricipia: ut diximus: hūisse credebāt. nā ætna mōs est siciliæ a poetis decātatus: & in cuius radicibus est eiusdē noīs oppidū teste strabone li. vi. in descriptōe siciliæ. dicit. n. Cētoripis aūt ꝓpiquū est exile sane oppidū uocatū ætna: ea mōtē cōscēsuros accipit atq; trāsmittit. hic. n. primus mōtis ascēsus īchoat: illuc missi fuere legati. Nā cū ꝓserpina cereris filia cū cyane nīpha & sirenibꝰ flores colligeret: a plutone rapta ē. mr̄ īscia quo sibi filia surrepta fuisset: errādo cū tps ei diurnū nō sufficeret: noctu eā facibus accēsis p triuia & q̄driuia ululādo q̄rebat. Vnde pmāsit ī eius sacris ut certis diebus a matrōis exerceat̄ ululatus ad imitationē eius. Moniti li. siby. Hoc ēt refert Lactātius de falsa religione. dicit. n. Repu. tādē pturbata seditōibꝰ & ostētis. cū moniti eēnt carminibꝰ sibyllinis cererē debere placari: legatos ætnā miserūt. Tē mr̄i deū. & hoc est seruatæ religionis exēplū nō mediocre. q̄ iperatores ro. q̄ mr̄i deū ꝓ cōseqnda uictoria in bello uota fecissent: eadē pessimōtē ꝓfecti cū sūma deuotōe psoluerēt: q̄ ibi numē eius coleret̄ in primis. Itē. Rursus uel silr̄ nō solū cereri. sed etiā mr̄i deū est habitus honos. Cōpotes ui. Cū uictorias obtinuissent. Pessimōtē. Oppidū est phrygiæ: ubi Cybeles simulacrum colebat̄: qd cū a pessimōte oraculo apollinis romā translatū esset: apud Scipionē Nasicā cōsensu senatus collocatū est. qa respōsū fuerat ab oraculo: ut cū romā dea uenisset: tum curaret ut eam qui uir optimus esset romæ hospitio acciperet. de cuius aduentu suo loco dicemus li. viii. capi. ultimo.

Liuius

Velia oppidum

Antistes

Etna mōs

Etna oppidum

Lactātius

Pessimōs oppidum

c Ereriq; quā more græco uenerari īstituerant: Sacerdotem a Velia: cum id oppidum nondum ciuitatis nomen accepisset: chalcitanam peteret: uel ut alii dicunt: caliphemam: ne deæ uetustis ritibus perita deesset Antistes. Cuius cum in urbe pulcherrimū tēplū hrēnt. gracchano tumultu pollutū moniti sibyllinis libris: ut uetustissimā cererē placarent: ætnā: quoniam sacra eius inde orta credebāt: quindicim uiros ad eam propitiandam miserunt.

i Tem matri deū sæpenumero impatores nostri cōpotes uictoriarum suscepta uota pessimontem profecti sunt.

De. Metello. P.

m Etellus uero pontifex maximus Posthumium cōsulem: eūdēq; flāinē martialē ad bellū gerēdū aphricā petētē ne a sacris discederet multa īdicta īcōsulta dea urbē egredi passus nō ē: religiōiq; sūmū impiū cessit: quo tuto se posthūius martio certamini cōmissuꝝ non uidebatur cærimoniis matis desertis.

m Etellus ue. pō. ma. Sub cuius ptāte cæteri oēs pōtifices & sacerdotes positi erant. Vnde etiā maximus dictus est: qa reliq oēs ipo erāt īferiores. Eūdēq; fla. id est sacerdotē. Flamines ut Varro testat̄ dicti sūt. q̄ caput uictū habēt filo. & cognomē accipiūt ab eo deo cui sacra faciūt. sed pti sūt apta: ut Martialis: uulcanalis: obscuriora pti ut dialis a Ioue: furialis a furia: cuius in fastis feriæ erāt furiales. Li. uero scribit. Numā flaminē Ioui assiduū sacerdotē creauisse: insigniq; eū ueste & curruli regia sella adornasse. huic duos flamines adiecisse: marti unū: alteꝝ qrino. Creati sunt etiā a pōtifice maximo flamines: & a dictatore ī oppidis: seu municipiis: scribūt Ci. & Liuius. ergo flamē dictus uidet̄ q̄si filamen: a filo lanæ: quo caput uictū habebat q̄ apto oīno capite eē nō liceret. Dyo. tamē alicarn. li. ii. a flāma. assūpta īqt oī diuini cultus īstitutiōe atq; cōscripta ī octo diuisit ptes: quot erāt ēt sacroꝝ ordines: tradidit aūt unā sacroꝝ misterioꝝ cōstitutionē trigīta curionibus: quos dixi hostias imolare publicas ꝓ curiis: scdam uero iis q uocant̄ a græcis stephephori. a ro. uero flamines quos a gestatiōe pileoꝝ & īfulaꝝ: q̄s adhuc ferūt: flāmā uocātes hoc noīe appellāt. īueni etiā q dicāt ıō flamines dictos eē q̄si filamines: q̄ in sūmo flaminis apice esset uirgula q̄dā lanata. i. uirgula ī cuius extremitate modica lana erat alligata: qd̄ cōstat ab ascanio apud albā primo fuisse institutū. & scdm quosdā ad terrorē coruoꝝ: q plerūq; sacrificātibus supueniētes: nō obseruātibus exta sacerdotibus correpta ꝓtinus auferebāt: scdm alios qa æstatis tpe: cū calor itēsius ferueret: ut pileū ferī nō possēt: nec capite detecto eē liceret: ad satisfactionē huius: & tēperamētū illius uirgā illā lanatā ī capite gestabat. Ad bel. Mittebat̄. n. cū ipio. Sacris. Quæ. s. marti debebat & facere solebat: qa Martialis flamē eēt. Multa īdi. Iniūcta pœna si urbe egrede

Flamines

Varro

Liuius

Cicero

Dionysius

Stephephori

retur. Religionisq̧ summum. Nunc causam subiūgit quare hoc exemplū posuerit: ut ostēdat maiores nihil habuisse potissimū ꝑter religionē. Quoniam: Iustam causam subiungit cur ille se religioni subiecerit: nā si sacra martis deseruisset quomodo sperare potuisset martem sibi futurum propitius fuisse.

l Audabile. Tiberius gracchus sequētis āni cōsules creauerat. C. figulū. & Scipionē nasicā. q cū magistratū iniissent & i ꝓuicias uterq̧ suā discessissent: paulopost a Tiberio graccho q tūc ꝓcōsul erat i asia literæ missæ sūt ad collegiū augu⁊: qb⁊ significabat se uicio cōsules creasse: non recte capto tabernaculo: hoc āt se cognouisse dū libros augurales īspiceret. Augures. n. cōtiuo rē deferūt ad senatū: q flari iussit utrūq̧ romā redire: seq̧ abdicare magistratu.

De Tiberio Graccho & religione Augurii.

l Audabile duodeci fasciū religiosū obsequū laudabilior q̄ttuor & uiginti i cōsimili re obediētia. a tiberio. n. graccho ad collegiū augurū lr̄is ex ꝓuincia missis. qb⁊ significabat se cū libros ad sacra populi ꝑtinētes legeret: aīaduertisse uitio tabernaculū captū cōitiis cōsularib⁊ q̄ ipse fecisset: ea re ab augurib⁊ ad senatū relata iussu eius. C. figulus e gallia: Scipio nasica e corsica romam redierunt & se cōsulatu abdicauerunt.

Duodeci fa. Fasces erāt insignia cōsulatus a fasciculis uirga⁊ securib⁊ alligatis q̄s lictores cōsuli ꝑferebāt ad terrorē. lictores āt a ligādo dicti sūt qd nocētes ad palū ligarēt uirgisq̧ cæderēt: & securi ꝑcuterēt. erāt āt. xxiiii. quo⁊. xii. cū altericōsuli totidē ꝑebant: ergo duodeci fasciū. i. uni⁹ cōsulis obediētia laudabilis fuit qa posthumus q consul erat &. xii. fasces hēbat pu⁊ pōtifici sed q̄ttuor & uigiti. i. duo⁊ cōsulum obediētia laudabilior fuit. Obsequū. Obediētia: & i bōa pre accipit. at illud terētianū. obsequū aīcos: ueritas odiū pit: ꝓ assentatiōe q̄dā uidet accipi cū dicat dōatus: obsequū assentator debet: ueritatē aīcus. A Tiberio. q eos cōsules uicio creauerat. Collegiū. augures plures erāt & q i eodē magistratu plures sūt collegæ dicūt. ipso⁊ uero cœtus collegiū. Aīaduertisse. Comphēdisse. aīaduertere cū accusatiuo sine ꝑpositiōe: cōsiderare & cōprehendere significat. Cicero. Aīaduerti Brute sæpe Catonē: animaduertere cū accusatiuo cum præpositione i: aliq̄ iusta de cā punire: hīc fit aīaduersio pūicio. Vicio. ca. taber. Plut. ita diffinit qd sit cape uicio tabernaculū: Si tabernaculū igt cepisset is q augurium capturus esset. itaut añq̄ auspiciū cœpisset aliqd aliud egisset qd ad augurīū nō ꝑtineret: tū id tabernaculū uicio captū eē ducebat: & si auspicia cepisset i eo nihil ualebāt. Ci. quoq̧ li. de diuiatiōe ita i

De. P. Celio & M. Cornelio.

c Onsimili rōne post. P. Celius. Marcus Cornelius cethegus &. C. claudius ꝓp exta pa⁊ curiose admota aris deo⁊ īmortaliū uariis tpib⁊ bellisq̧ diuersis flaminio abire iussi sūt coactiq̧ ēt.

De sulpitio.

a T sulpitio inter sacrificādum e capite apex ꝓlapsus eidem sacerdotium abstulit.

c Oncētusq̧ soricis auditus: fabio maxīo dictaturā. C. flamio magisteriūq̧ eqtū deponēdi cām præbuit.

De publio licinio.

a Diiciēdū his q. P. licinio pōtifici maxīo ꝟgo uestalis: qa quadā nocte parū diligens æterni ignis

qt: qd qd apud te scriptū ē de Tiberio graccho nō ne & augurū & aruspicū cōprobat disciplina: q cū tabernaculū uicio cœpisset iprudēs: qd i auspicato pomeriū trāsgressus eēt: cōicia cōsulib⁊ creādis hūerit. Libros ad sacra pti. Vel augurales uel sibyllinos. Comiciis cōsu. *Quæ ad creādos cōsules hūerat. Comicia ut scribit as*conius fuerūt ædilitia: ꝑtoria tribūitia: & cōsularia. Aulus uero gelius dicit cōicia alia fuisse curiata. alia cēturiata. Comiciū āt erat locus dictus teste uarōe q ibi coibāt comitiis curiatis magistratus creādi cā. nā in cāpo martio eligebat magistratus habitis cōiciis. de ordīe āt cōitio⁊ multa apd liuiū. plura ap Diōysiū. li. viii. ubi de coriolāi dānatōe loqt uidere lз. Corsica. Hæc īsula ꝓcul ē a sardīa. lx. stad. auctor Stra. Cōsili rōne. Eadē rō fuit q tres flāines Sacerdotiū depōere sūt coacti. qa uidelicet pa⁊ diligēter exta altarib⁊ admouissent. Exta pa⁊ curiose: Quia cæsa uictīa & īmolata Sacerdotes prīo lāce īposita debebāt exta diligēter altaribus admouere: deīde q̄si sacrata suscipe: & sic uesci: qd cū illi negligēter fecissent Sacerdotio priuati sūt. Cōsimili rōne. ut religiōi cederent. Admota. oblata: appropīq̄ta. Flamīo. Sacerdotio flaminis: nā sicut a pōtifice pōtificatus dicitur sic a flamine hoc est sacerdote flaminiū sacerdotiū. Coacti. qa sacerdotio abire nolebant.

a T supplitio iter. Ob nullā aliā rē Sulpitius sacerdotio priuatus ē. nisi q apex e capite ceciderat. erat āt apex in sūmo flaminis pileo uirga lanata ut supra diximus: hoc est in cuius extremitate modica lana erat alligata: uirgilius. Ecce leui sūmo de uertice uisus iuli: Fundere lumē apex: & circū tpa pasci. Virgi.

c Oncentus: Vix igr creati fuerāt dictator & magister eqtū: cū sacrificātes uocē soricis audiuere & magistratū deponere coacti sunt: plinius ait cōcentu soricum dirimi auspicia annales refecti sunt.

a Diiciēdū his. In æde deæ uestæ ignis æternus seruabat: cui sp una ex uestalib⁊ diligētissima custos adhibebat: q̄ uigilādo seruaret. ne aliquo cāu extigueret ignis. forte accidit ut una oppssa sōno ignē extigui pmiserit: qd cū pōtifici cognitū eēt: flagellis tota ferme cōfecta est. Li. li. viii. secūdi pūnici belli plus īgt oīb⁊ aut nūciatis pegre aut uisis domi ꝓdigiis terruit aīos hoīum. Ignis ī æde uestæ extictus est: ob quā cām cæsa flagro ē uestalis uirgo: cuius custodia eius noctis fuerat iussu pōtificis. p. li. id q̄q̄ nihil portētib⁊ dus. cetera⁊ qa negligētia hūana acciderat: tū & hostus maiorib⁊ ꝓcurari & supplicationem hēri ad uestæ arā placuit. Virgo ue. Iō uirgīes uestales ppetuū ignē seruabāt ut ad simulacra cælestiū sydera custos ipu flāma uigilaret: teste Floro. q dicit. Nūa pōpili⁹ focū iprimis uestæ uirgīb⁊ colēdū dedit ut ad simulacra cælestiū sydera custos ipu flāma uigilaret. Alii dicūt q iō seruabāt ut significarēt se ita ppetuo puras & īuiolatas eē debere sicut iuiolatus seruabat ignis. his. n. teste liuio stipendiū de publico dari statuit Numa pōpilius: qui hoc

sacerdotiũ ĩstitutũ ut assidue tẽpli ãtistites eẽnt: easq; uirgĩtate & aliis cerimoñiis uenerabiles & scãs fecit: ẽ ãt uesta q̃ græ. dicit̃. hãc ãt terrã eẽ phibent quã ignẽ hẽre manifestũ ẽ. Flag. admoueret̃. uerberibus cederet̃.

Axie uirginis. Dionysius alicarnaseus deficiẽte iqt aliquñ negligẽtia q̃dã igne. custode tũc eius æmilia. m aliæq; uirginum p electa: & tũc discẽtiũ tradẽte eius curã: pturbatõnẽ fuisse tota i urbe multã & iq/ sitionẽ p põtifices: ne pollutio aliq circa ignẽ sacerdotib; extitisset: tũc aũt æmiliã ferũt ĩsontẽ qdẽ: s; dubitabũdã ex huiusmodi casu põtificib; sacerdotib; & aliis uirgĩb; mãus sup arã tẽdẽtẽ ita dixisse. uesta ur/ bis ro. custos siqdẽ pie & iuste sacra tibi pfeci: ãnis paulo m ĩus trigita: & aĩum pur; hẽns & corpus castũ demõ stra mihi: sisq; auxilio: neq; puipẽdas sacerdo tẽ tuã morte mori miserrĩa. si uero ipiũ ali/ qd gest. ĩ ẽ a me. meo ipsius supplicio urbis po lutionẽ expia. hæc dicẽtẽ & scidẽtẽ a carbasea ueste: q tũc amicta erat fasciã: post p̃ces factas iecisse eã sup arã dicũt. & ex frigido multo añ nullisq; seruãre sintillã ciere flamã emicuisse multã p carbasũ: ita ut nec ciuitati lustratõe: nec nouo opus eẽt igne. dicit ergo ualerius. il la qdẽ q̃ negligens fuerat: flagellis cruciata. at uero æmilia tãetsi nescio q̃uo ignis extinctus eẽt tãtã tamẽ aĩo religiõnẽ cõcepit: ut cũ sup/ plex deæ misericordiã iploraret foculo carba sũ suũ supĩponens meruerit icenso carbaso ignẽ extictũ suscitare. ad id ergo ualet aduer/ satiua cõiũctio uero. illa qdẽ pœnas dedit ne/ gligẽtiæ. At uero hanc tutã pstitit numen & ẽ argumẽtũ: qd nõ solũ a pœna. sed ẽt a rephẽ siõe tutã seruauerit: nã nõ mior plerũq; solet eẽ rephẽsio q̃ pœna. Disciplinã. Custodiẽdi ignis. Carbasũ. Materiã posuit p forma: est .n. carbasus tenuissimi lini genus: qd nũc & fre quẽtissime p uelo sumit̃: & ẽ metonymia. Foculo. Dimĩutiuũ a foco: ẽ ãt focus locus ubi fouet̃ ignis: ipsũ uero elemẽtũ ignis ẽ: er/ go foculo loco ubi erat ignis extĩctus.

custos fuisset: digna uisa est quæ flagro admoueret̃.

De uirgine Aemilia.

m Axie uirgo uirgĩs æmiliæ discipulã extĩcto igne tutã ab oĩ reprehẽsione uestæ numẽ præstitit q̃ adorãte cum carbasum quẽ optimũ habebat foculo ĩposuisset subito ignis emicuit.

De Marcello & templo honoris & uirtutis

n On mir; igr̃ si p eo ĩpio augẽdo custodiẽdoq; p/ tinax eo; ĩdulgẽtia deorũ sp excubuit q, tã scru pulosa cura puula quoq; momẽta religionis examia ri uidet̃: qa nunquã remotos ab exactissimo cultu ce rimoniarũ oculos habuisse nr̃a ciuitas existimãda ẽ.

i N qua cũ Marcellus qntũ cõsulatũ gerẽs tẽplũ honori & uirtuti clastidio prius: deĩde syracusis potitus nũcupatis debitũ uotis cõsecrar̃ uellet: a colle gio põtificũ ĩpeditus ẽ. Negãte unã cellã duobus di is recte dicari. futurũ enim si quid prodigii accidis/

Nõ mi. igr̃. Nũc dicit qd nã p tãta religiõis diligẽtia populus ro. me/ ruerit. ut. s. deos ppicios sp hũerit. q p ĩpio suo nõ solũ cõseruãdo s; ẽt augẽdo uigilauerit. Nõ mir; igr̃. Quãdoqdẽ igitur adeo diligẽtes ĩ seruãda religiõe fuere ro. nihil ẽ qd qsq̃ admiret̃ si tãta fuerit deo; ĩdulgẽ tia ĩ cõseruãdo augẽdoq; ĩpio ro. Pertĩax. Perseuerãs: & notãdũ ptinacẽ plerũq; & ĩ bonã ptẽ accipi posse ut hoc loco. cũ ĩ malã utplurimũ põi cõsueuerit: ẽ. n. ptĩax is q ubi nõ debet tẽax & obstiatus ẽ. sed hoc loco pti nacẽ curã pseuerãtẽ dixit. Scrupulosa. Solicita & exqsita diligẽtia. ut nihil oĩo p̃termitteret̃: nã scrupulus la pillus breuis est: q breuitate sua ferme nõ uidet̃: sed calcatus solicitudinẽ creat. unde scrupulũ solicitudinẽ & difficultatẽ dicimus. Terẽtius. Inieci scrupulũ: & scrupulosũ solicitũ & anxiũ dicimus. Paruula. Sicut de oc centu foueis: de apice lapso. Momẽta. Inclinatiões. Examiari. Exqri examẽ ppriẽ dicit̃ lĩgua bilancis hoc est libræ: quã rectissimã eẽ oportet cũ aliqd pẽsamus: q̃ si huc aut illuc ĩclinauerit plus minusue eẽ ĩtelligĩus id qd pẽsamus: & ppterea examẽ ĩterdũ dr̃ iudiciũ. Vnde psius. Examẽ ut ĩprobũ in illa castiges trutina: exa mẽ dixit iudiciũ. s. po. ro. Exactissimo. Exquisitissimo: nã exigere p̃ter alias significatiões exqrere quoq; signi ficat. Cærimonia;. Cærimoniæ ut ipse paulo post ducturus est: dictæ sũt qa urbe a gallis capta cũ uesta/ les uirgines: simulacra deo; ex ostib; erepta traducerẽt: cærete oppidũ potissimũ cõuenere ubi benigne fue rũt hospitio susceptæ: donec a gallis ciuitas p camillũ recuperata & liberata fuit. ĩ huius beneficii memoriã ro. pstituerunt: ut omnis cultus diuinus omnisq; sacrorum ritus cærimoniæ dicerentur a cærete oppido.

i N q cũ marcellus. Marcellus cõsul prĩo clastidiũ galliæ cisalpinæ oppidũ: qd nũc castigiũ dr̃ pugnan do fortiter cœperat: deĩde magno labore atq; uirtute siracusas expugnauerat. itaq; ex duo; oppido/ rũ expugnatiõe duob; diis uota fecerat honori. s. & uirtuti tẽplũ ædificatu;: parta uictoria romã ue nit: & cũ uota persoluere uellet utriq;. s. tẽplũ unũ ædificare: põtifices restitere: qa dicerent id cõtra religionẽ esse. liuius secundi punici belli li. septimo de hac ĩpeditione sic breuiter refert. Consulũ alter. Qu. Crispinus ad exercitũ quẽ. Qu. Flaccus habuerat cũ supplemento in lucanos est pfectus. Marcellũ aliæ atq; aliæ obie/ ctæ animo religiones tenebant: in quibus q, cũ bello gallico ad clastidiũ ædẽ honori et uirtuti uouisset: dedi catio eius a pontificibus ĩpediebat̃: q, negabant unam cellam duobus diis recte dicari. q, si de cælo tacta aut prodigii aliqd in ea factũ esset difficilis in ea procuratio foret. q, utri deo res diuina fieret sciri nõ posset: neq; .n. duobus nisi certis diis rite una hostia fieri. ita addita uirtutis ædes a pperato ope: neq; tamẽ ab ipso ædes eæ dedicatæ sũt. tũ demũ ad exercitũ quẽ priore ãno uenusiæ reliqrat cũ supplemẽto pficiscit̃. Nũcupatis. Votũ duplex ẽ: cõceptiuũ: & nũcupatiuũ. cõceptiuũ qd aĩo & mente solũ cõcipitur: sed uerbis nõ exprimit̃ nuncupatiuũ uero qd noĩatũ uoce declaratur atq; uouetur. ut si dixero: si ualitudinẽ recuperauero statuam argenteã in templo mariæ uirginis cõstituã & erigã. Qui uota nuncupassent ea libellis ĩscripta tẽplo; por/ ticibus attigebãt. Siqd pdigii. Vt si serpẽs ĩ eo tẽplo appuisset dignosci nõ potuisset ab utro pfectum. & illud

oftentũ eét: ,ppterea nec utri eét facrificandũ. aut fi téplũ de celo tactũ fuiffet pari rõne dignofci nõ potuiffet: quõ illud expiãdũ eét. Ré diuinã facere. Sacrificare fignificat. Nifi cer. diis. Vt polluci & caftori: ut apolli ni & dianæ. ut ueneri & adoni. ut cybele & ati. hæc numina focietaté q̃dã ĩter fe hr̃e dicebant̃. Itaq; ambobus una facrificabat̃: ,pfetri caftori & polluci: ita tamé ut utriq; fuus hr̃et̃ honos: & iõ Marcellus coactus ẽ hac ad/ monitiõe & fupftitione Põtificũ nõ unã ædẽ duobus diis: fed duas ædificare & cõfecrare. Sepatis ædibus. ædes licet plurali numero utplurimũ priuatã uniufcuiufq; domũ fignificet: fingulari uero téplũ: tamé ĩ plu rali plerũq; et ,p téplo accipit̃: ut hoc loco. fũt q dicãt cũ adiectiõe aliq eẽ dicẽdũ. ut in æde facra. in æde pacis in æde apollinis. eodẽ mõ in plurali: ut facræ ædes deo℞ ædes. aut niphar℞ ædes: fi uero ab/ folute dixerimus ædes domũ tãtũmodo defi gnare: & ,ppterea apud iurifcõfultos inueniri ædes ,p oĩ fpẽ ædificii. Collegio. Quia colle giũ nõ refpexit ampliffimi uiri auctoritatẽ: uo luit. n. religiõis ritũ fãctitatẽq; feruatã. nec du/ plicata qdẽ ĩpẽfa marcellũ a foluẽdo uoto de/ terruit: nã duo tépla õftituit q unũ tãtũmõ uo uerat & in hoc Val. diffentit a Liuio q nõ dedi cata ab eo fuiffe dicit ficut fupra oftendimus.

Rẽ diui/ nã facere

Aedes

fet ĩ ea: ne digno fceret̃ utri rẽ diuinã fieri oporteret. nec duobus nifi certis diis una facrificari folere. ea põ tificũ admonitione effectũ eft ut marcellus feparat ædibus honoris ac uirtutis fimulacra ftatueret: neq; aut collegio põtificũ auctoritas ampliffimi uiri: aut marcello adiectio impẽfæ ĩpedimento fuit: quomi/ nus religionibus fuus tenor fuaq; obferuatio redde/ retur.

De L. Furio bibaculo.

o Bruitur etiã tot illuftribus cõfularibus. M. fu rius bibaculus exempliq; locũ uix poft mar/ cellũ inuenit. Sed pii fimul ac religiofi aĩ laude frau/ dandus nõ eft: q prætor a prẽ fuo collegii faliorũ ma giftro iuffus fex lictoribꝫ præcedẽtibus arma ãcylia tulit: q̃uis uacationẽ huius officii honoris beneficio hẽret. oĩa nanq; poft religionẽ ponẽda fp nr̃a ciuitas duxit: ẽt ĩ qbus fũmæ maiftatis decus cõfpici uoluit:

Adiectio ĩpẽfæ. Acceffio expenfæ ut ubi tẽ/ plũ unũ uotũ eẽt duo dedicarent̃. Suus te. Suus ordo fuaq; lex. Obferuatio. Honor & reuerẽtia ut religio fuũ ordinẽ fuãq; obferua/ tionẽ retineret. Differt tamẽ ĩter obferuantiã & obferuationẽ qa obferuatio ,p q̃dã aĩaduer fione accipit̃ in modũ fpeculatiõis. obferuãtia uero eft ueneratio q̃dã & honoris exhibitio.

Obferuã/ tia Obferua/ tio

o Bruit̃ tot il. cũ ancylia duodeci falii p urbẽ uetufto more geftarẽt: illique fa cro urbis ,ptor ĩtereffet Lucius Furius bibaculus: forte pr̃ eius tũc falio℞ magr̃ iuffit eũ ancylia tollere & ferre p urbẽ tãq̃ nõ ,ptor: fed unus eẽt e faliis. paruit fũmũ ,ptoris ĩpiũ ,pcepto pr̃is: q̃q̃ ho/ nefte negar̃ potuiffet: quoniã officii maioris gr̃a uacationẽ & ĩmunitatẽ hẽbat. tamẽ qa oẽ qd dus exhibet̃ of ficiũ laudabile femp habet̃ & eft: nõ duxit ĩdignũ ancylia ferre ,pcẽtibꝫ lictoribus: fuit aũt ,ptor fcdo pu. bel.

Obruit̃. Quafi inqt Furius Bibaculus opprimit̃ ut emergere poffit ĩ tãto fulgore & claritate fupio℞ exẽplo rũ. Cõfularibꝫ. Vir cõfularis dr̃. q aliquãdo gefferit cõfulatũ: ficut ,ptorius: q ,pturã. Cẽforius q cẽfurã admi/ ftrauerit. Vix poft mar. Vix dignus eft inqt q fubiũgat̃ marcello. Sed pii. Quia paruit pr̃i. Religiofi. q Prætorius prĩcipi falio℞ collegii. Collegii fa. Salii ut Liui. tradit. xii. ĩ urbe fuere a Numa cõftituti: & marti gradiuo cõ/ fecrati: q totidẽ ancylia p urbẽ cũ faltibus geftabãt atq; tripudiis: canẽtes ueterẽ mamurii memoriã. Ancylia Salii uero fcuta erãt: q̃ oras. i. extremitates hẽbãt ĩ fimilitudinẽ labio℞. Vnde & ãcylia dcã fũt ab oris q̃ fũt circũ la bra fcd̃m alios uero ab .i. q̃ ciuitas laborabat: tũc cũ de cælo lapfũ ẽ fcutũ. cõftãt. n. regnãte numa breue fcu tũ atq; rotũdũ d cælo lapfũ: de quo Oui. Ecce leui fcutũ uerfatũ leuiter aura Decidit a populo clamor ad aftra uenit. Cõfulti deĩde arufpĩces refpõderũt ibi futu℞ totius orbis ĩpetiũ ubi fcutũ illud feruaret̃: quo accepto refpõfo & honoris gr̃a: & quo idẽ tutius feruaret̃: ne ab hoftibꝫ furripi poffet. Numa Põpil. xii. alia ad fimili/ tudinẽ cæleftis illius fabricari iuffit: q̃ fuere in tẽplo martis repofita: & cũ. xii. facerdotes adolefcẽtes numa ipi marti gradiuo delegiffet: illifq; dediffet ĩfignia pictas tunicas & fup tunicas æneũ pectori tegmẽ: iuffit ipfa cæ leftia arma. q̃ ancylia noĩauit fufpẽfa collo ab illis p Vrbẽ portari: cũ falio atq; tripudiis carmĩa decãtari: & fa lii dci fũt a faltu. tefte Oui. q dicit. Iã dederat faliis a faltu noĩa dcã. Armaq; & ad certos uerba canẽda modos. Inter cætera carmina. hoc fuiffe dicũt. Veterẽ mamurii memoriã: qa cũ numa acciuiffet undiq; fabros: q fcu/ ta alia cælefti fimillima fabricarẽt. Inuẽtus eft qdã Mamurius. q cæteros artificio fupauit. nã adeo fimillima fecit: ut a cælefti difcerni nõ poffẽt. Iuffus itaq; primũ petere qd uellet: nihil aliud petiffe dr̃: nifi ut Salii ancy lia geftãtes p urbẽ canetẽt ĩ ueterẽ Mamurii mẽoriã. Vnde Oui. Tũc fic mamurius merces mihi gloria dixit. Noĩaq; extremo carmine nr̃a fonent. Idq; facerdotes opi ,pmiffa uetufto Præmia pfoluunt mamuriũq; uo/ cãt. Fuit aũt tãte reuerẽtiæ falio℞ collegiũ: ut Aphricanus nõ erubuerit unũ fieri de faliis. Tefte Liuio li. *vi*. de bello Macedonico. Nec L. Furius Bibaculus ut ĩ hoc exẽplo pr̃i fuo falio℞ magr̃o patere recufauit: q̃uis ,ptor eẽt. oẽs aũt falios ex gẽte pt̃icia fuiffe creatos teftat̃ Dio. de antiqtatibꝫ ro. dicit. n. Sexta aũt pars ĩftitutõis cir/ ca diuina his diftributa eft: q uocãt̃ a ro. falii: quos Numa ipe ex pt̃iciis creauit iuuenes. xii. fpectatiffimos de/ ligẽs: quo℞ facra manẽt ĩ palatio: uocãturq; palatini. hi qdẽ agonales. a qbufdã uero collini uocati falii: quo℞ qdẽ facrariũ in collino ẽ mõte. poft. Numã cõditũ ab hoftilio rege ex uoto: qd idẽ bello fabino nũcuparat: hĩ aũt falii oẽs iactatores qdẽ fũt & laudatores armato℞ deo℞. Solẽnitas aũt eo℞ ẽ circiter panatinea: mẽfe mar tio. q̃ fũptu agit̃ publico: multaq; alia de his Dio. tradit: quæ hoc loco referre lõgũ & tediofũ eẽt. Sex licto ribus. cõful. xii. lictores hẽbat: ,ptor aũt fex. Vacationẽ. Quia ,ptura *faciebat illũ huius* officii & *la*boris ĩmu/ nẽ: ergo uacationẽ imunitatẽ officii. f. geftãdi ancylia. Honoris. Magr̃atus. f. ,pturæ. Oĩa poft religionẽ. i. oĩa cædere religioni. Etiã ĩ qbus. Subaudit̃ ea hocẽ ĩperia. Sũmæ ma. de. Vt ĩ cõfularibus ,ptoriifq; uiris.

Cõfularis Prætorius Cenforius Ancylia Salii Ouidius Ouidius Ouidius Mamurii Ouidius Liuius

Regimen. Existimabant se reges esse futuros. Bene atq; cõstãter. Bene utrũq; cõiunxit qa necessariũ. nã potuissent bene certo tpe seruire: sed nõ cõstãter. i. pseuerãter: iõ dixit bene & cõstãter. Quod ai iudiciũ. Vere mq maiores nrĩ ita existimarũt se futuros reges si diligẽter pieq; religionẽ seruarẽt ut nihil qđ ad eius fructũ ptineret omitterẽt. nã & L. Aluanius quis plebeius eẽt: & humilis: tamẽ diis ĩmortalibus tantã reuerẽtiã exhibuit ut liberoꝝ suoꝝ curã religiõi postposuerit. Vestales uirgĩes. Virgines deæ uestæ cõsecratæ. Onere partito. qa æq̃ portiõe diuiserãt ĩter se simulacra deoꝝ & reliq̃ sacra: q̃ cũ multa eẽnt nõ nisi a multis ferri poterant. Subliciũ põtem. Subliciũ quasi subluciũ: nam sublucian purgare significat: unde subliciũ lignũ purganũ. ergo pons sublicius pons ligneus a sublicus dictus: sũt. n. sublicia ligna q̃ sustinẽt pontẽ hic aũt primũ factus est a põtificibus: & sæpe restitutus: unde et põtifices dcĩ sũt. Cliuũ. Cliuus dr̃ locus moliter arduus. Ad ia. Quia ianiculũ amnẽ tiberis põte coniũxit: dictũ q: ianua sit eũtibꝰ ĩ hetruriã. L. Alua. hoc idẽ Li. testaᷓ li. v. dicit. n. Flamen ĩteri quirinalis Virgĩesq; uestales: omissa reꝝ suaꝝ cura: q̃ secũ ferẽda sacroꝝ: q̃q: qa uires ad oĩa ferẽda deerãt: relique̅da eẽnt cõsultãtes qs ue ea locus fideli asseruaturus eẽt custodia: optimũ ducũt: cõdita ĩ doliolis sacello pximo ædibus flamis quirinalis: ubi nũc despui religio ẽ: defodere: cætera ĩter se onere partito ferunᷓ uia: q̃ sublicio põte ducit ad ianiculũ: ĩ eo cliuo eas cũ L. Alua. de plebe ro. hõ cõspexisset plaustro cõiugẽ ac liberos habẽs ĩter cæterã turbã q̃ ĩutilis bello ex urbe excedebat: saluo etiã tũ discrimine diuinaꝝ humanaꝝq; reꝝ: irreligiosũ ratus sacerdotes publicos sacraq; po. ro. pedibus ire: ferriq; se ac suos uehiculo cõspici: descẽdere uxorẽ ac pueros iussit: uirgines sacraq; ĩ plaustꝝ ĩposuit: & cære quo iter erat sacerdotibus puexit. Propior. i. publicæ religiõi magis cõsentiẽs. Cætete op. ĩdeclinabile est sicut pneste. hoc aũt oppidũ primũ appellabaᷓ agallina: sed cũ latini igrederenᷓ hãc urbẽ: & ignorãtes nomẽ eius inqrerẽt: oppidani q græci erãt existimãtes se salutari aut optimũ eẽ putãtes si eos prius ipi salutarẽt respõderũt [illegible] unde ciuitati nomen remãsit ut cære siue cærete diceret: & qa dixi eẽ ĩdeclinabile: sũt tamẽ q uolũt declinari hoc cærete huius cæretis. Li. tamẽ ut supra uidimus hoc cære ĩdeclinabile dixit: & nomen patriũ hic & hæc cæres huius cæretis. Vir. li. x. Est ĩgẽs gelidũ lucus pp̃e cæretis amnẽ: q teste Seruio minio dr̃: ut idẽ li. x. Qui cærete domo: q sũt miniõis ĩ aruis. fuit aũt cærete: ut uult Strabo: a pelasgis e thessalia pfectis cõditũ: & a tyrrhenis aduersus agillinos belligerãtibus denoĩatũ: cũ qdã muꝝ subiẽs urbis nomẽ pcũctaret p respõso a thessalis accepit salutẽ renũciãtibꝰ [illegible] qđ tusci bonũ omen accipiẽtes captã urbẽ sub mutato uocauere noĩe. x. aũt milibus passuũ distat ab urbe. Testanᷓ. testificanᷓ & q̃si testimonio pbãt. Inde. ex hac hospitalitate. Quare agreste illđ. Tãtũ ualuit occasio suscipiẽdi sacra ro. ut plaustrũ agreste par uel etiã maius fuerit & haberi potuerit: triũphali curru: qui tanto ornamento & apparatu ĩstructus ĩperatores ad capitoliũ uehere cõsueuerat. Tẽpestiue capax. q suo tẽpore onus acceperat ẽgregiũ. Antecesserit. superauerit fulgẽtissimus quantũcunq; apparatus ornatissimus fuerit.

Pons sublicius — Sublicia — Põtifices — Liuius — Cærete siue care — Liuius — Virgilius — Strabo

quapropter non dubitauerũt sacris ĩperia seruire: ita se humanaꝝ rerũ futura regimẽ extimãtia: si diuinæ potentiæ bene & constanter fuissent famulata.

Quod animi iudicium ĩ priuatorum quoq; pectoribus uersatum est. Vrbe enim a gallis capta cum flamen quirinalis: uirginesq; uestales sacra onere ptito ferrent: easq; pontẽ subliciũ transgressas: & cliuũ: qui ducit ad ianiculũ: descendere ĩcipientes. L. aluanius plaustro coniugem & liberos uehẽs aspexisset: ppior publicæ rligiõi q̃ priuatæ caritati: suis ut plaustro descenderẽt ĩperauit: atq; ĩ id uirgines & sacra imposita omisso cœpto itinere cærete oppidũ puexit: ubi cũ sũma ueneratione recepta grata memoria ad hoc usq; tẽpus hospitalẽ hũanitatẽ testanᷓ. Inde. n. ĩstitutũ ẽ sacra cerimonias uocari: qa cæretãi ea ĩfracto rei pu. statu pĩde ac florẽte coluerũt. Quare agræste illud & sordidũ plaustꝝ tẽpestiue capax cuiuslibꝫ fulgẽtissimi triũphalis currus uel æquarit gloriã uel antecesserit.

De Caio Fabio.

Adẽ rei. P. tẽpestate. C. fabius dorso [illegible] mẽorabile exẽplũ seruatæ rligiõis dedit. Nãq; gallis capitoliũ obsidẽtibus: ne statutũ fabiæ gẽti sacrificiũ ĩterrumperetᷓ: Gabino ritu cinctus: manibus: hume-

C. F. dorso — Liuius — Tẽpestas — Salustius — Liuius — Cicero — Ritus gabinus

Adẽ reip. tẽpestate. Cũ capitoliũ obsidereᷓ a gallis: quo pauci admodũ romãi ciues urbe iã capta cõfugerãt: ĩter cæteros erat. C. F. dorso: cui pariter & familiæ suæ quirini sacra fuerãt demãdata: ut certo tpe ea ĩ quirinali colle celebrarẽt. cũ igiᷓ sacroꝝ dies ĩstaret. riq; urbẽ totã galli occupassent: nõ dubitauit salutẽ suã p deoꝝ sacris exponere. nã de capitolio descẽdit: & gabino ritu ĩcĩctus p medias hostiũ acies in quirinalẽ collẽ puenit: đbita sacrificia pegit: & in capitoliũ saluus & ĩcolumis rediuit: qđ idẽ Li. testaᷓ eo. li. dicit. n. Sacrificiũ erat statutũ fabiæ gẽti ĩ quirinali colle ad id faciẽdũ. C. F. dorso gabino cĩctus ritu sacra manibus gerẽs: cũ de capitolio descẽdisset: p medias hostiũ statiões egressus: nihil ad uocẽ cuiusq; terrorẽue motus ĩ quirinalẽ collẽ puenit. ibiq; oĩbus solẽniter pactis: eadẽ reuersus: simᷓ cõstãti uultu graduq; satis sperãs ppitios eẽ deos quoꝝ cultũ ne mortis qdẽ metus phibitus deseruisset: ĩ capitoliũ ad suos rediit seu attonitis gallis miraculo audaciæ: seu religiõe etiã motis: cuius haud q̃q̃ negligẽs gẽs ẽ. Eadẽ rẽ. Eadẽ calamitate: sed & tẽpestas aliquãdo p tpe ponitᷓ. ĩ q̃ significatiõe frequẽter utitᷓ Sal. Dorso. Multi legũt dorso suo: sed ut Li. & Ci. docẽt. dorso cognomẽ fuit. ergo legẽtiũ ĩpitia suo additũ ẽ. Interrũperet. Nã statuto die sacra quirino exhibebãt. Gabino ri. ĩci.

Videlicet toga ꝑ tergũ reiecta sub lacerto ita ut ad dexterã ptẽ laciniã traherent: & sub ueste exteriore laciniæ *manus dextera* teneret. hoc factũ est qa cũ gabini sacra celebrarẽt hostes supuenere. illi aũt reiecta ꝑ tergũ laciniã uestis ut eẽnt expeditiores hostẽ ĩsecuti fuderũt atq; fugarũt. de hoc ritu Luca. Turba minor sequitur ritu (Lucanus) succĩcta gabino. Perĩde. Nõ aliter q̃ si hostes uicisset: q uictores urbẽ occuparant.

m Agna cõ. re. Li. de bello macedo. li. x. Eodẽ inqt anno in agro. L. petilii scribæ sub ianiculo dũ cultores (Liuius) altius moliunt terrã: duæ lapideæ arcæ octenos ferme pedes lõgæ: q̃ternos latæ ĩuẽtæ sũt: opculis plũbo deuictis: lĩis latinis græcisq; utraq; arca ĩscripta erat. ĩ altera Numã Põpiliũ Põponii filiũ regẽ ro. sepultũ

risq; sacra gerens ꝑ medias hostiũ stationes ĩ qrinalẽ collẽ peruenit: ubi oĩbus solẽni more pactis: ĩ capitoliũ post, diuinã uenerationẽ uictriciũ armoꝝ pide ac uictor rẽdiit. De. P. Cor. & bebio pãphilio cõsulibꝫ

m Agna cõseruãdæ religionis etiã publio. Cor. & Bebio pamphilio cõsulibus apud maiores nostros acta cura ẽ. Siqdẽ ĩ agro lucii Petilii scribæ sub ianiculo cultoribus terram altius uersãtibus duabus arcis lapideis repertis: quarũ in altera scriptura indicabat corpus numæ pompilii fuisse: in altera libri reconditi erãt latini septem de iure põtificũ. totidemq; græci de disciplina sapientiæ: latinos magna diligentia asseruãdos curauerũt: Græcos qa ex aliq̃ pte ad soluẽdã religionẽ ꝑtinere existimabãt: Petilius prætor urbanus & auctoritate senatus ꝑ uictimarios facto igne ĩ conspectu populi cremauit: Noluerũt eni prisci uiri qcq̃ ĩ hac ciuitate asseruari quo aĩ hominũ a deoꝝ cultu auocarẽtur. De Tarquinio rege.

t Arquinius autẽ rex. M. tulliũ duũuiꝝ q, librũ secreta ciuiliũ sacroꝝ cõtinentẽ custodiæ suæ cõmissũ corruptus petrõio sabio scribẽdum dedisset culeo insutũ ĩ mare abiici iussit. Idq; supplicii genus: multo post patricidis lege irrogatũ ẽ. Iustissime qdẽ qa pari uĩdicta parẽtũ ac deorũ uiolatio expiãda ẽ.

eẽ: ĩ altera libros Numæ Põpilii ĩesse. eas arcas cũ ex amicoꝝ sñia dominus apuisset: q̃ titulũ sepulti regis hũerat: ĩanis ĩuẽta sine ullo uestigio corpis humani ac ullius rei tabẽ ꝑ tot annoꝝ oĩbus absũptis. ĩ altera duo fasces cãdelis ĩuoluti: septenos hũere libros: nõ ĩtegros mõ. sed recẽtissima spẽ. septẽ libri latini de iure põtificio erãt: septẽ græci de disciplina sapiæ: q il/lius ætatis eẽ potuit. Addit Antias Val. pythagoricos fuisse uulgatæ opinioni q̃ credit pythagoræ auditorẽ fuisse Numã mẽdacio ꝑbabili accõmodat fidẽ: primo ab amicis q ĩ re ꝑsenti fuerũt libri lecti mox pluribꝫ legẽtibus cũ uulgarẽtur. Qu. petilius ꝑtor urbanus studiosus legẽdi hos libros a. L. petilio sũpsit. & erat familiaris usus q, scriba eũ q̃stor. Qu. petilius in decuriã legerat: lectis reꝝ sũmis cũ aĩaduertisset pleraq; dissoluẽdaꝝ religionũ eẽ. L. petilio dixit: sese eos libros ĩ ignẽ cõiectuꝝ eẽ prius q̃ id faceret: se ei ꝑmittere uti: si q, seu uis seu auxiliũ se hrẽ ad eos libros repetẽdos existimaret expiret id integra sua grã eũ factuꝝ. Scriba ad tribunos plebis adiit: a tribunis ad senatũ res est reiecta: ꝑtor se & iusiurãdũ dare paratũ esse aiebat libros eos legi seruariq; nõ oportere: senatus cẽsuit, satis habẽdũ q, ꝑtor iusiurãdũ polliceret libros primo quoq; tpe in comitio cremãdos eẽ: ꝑciũ ꝑ libris q̃tũ. Qu. petilio ꝑtori maioriq; parti tribunoꝝ plebis uideret domino eẽ soluendũ: id scriba nõ accepit: libri in comitio igne ꝑ uictimarios facto in cõspectu populi creati sũt. De numero li. Pli. li. xiii. na. hi. uarias refert scriptoꝝ opiniones ut alii. xiii. (Antias Valerius) alii plures: alii pauciores fuisse dicãt. Lucii petilii scribæ. Varro nõ petilii sed Terẽtii agrũ fuisse dicit. teste Augu. de ciui. dei. quod ita soluit ut ĩtelligamus agrũ fuisse petilii. eius cultorẽ fuisse Terẽ. Libri de disciplina *sapie. i.* de philosophia: erant. n. cõpositi de sapiẽtia: uidelicet qd esset sapiẽtia. Sapiẽtia aũt eadẽ est quæ philosophia. Sed philosophi ut plurimũ ĩrreligiosi eẽ solẽt: nihil enim credũt q, nõ re naturali ꝑbari possit. Petilius prætor. cũ ad prætorẽ delati essent: iurauit cõtra rẽpu. esse ut legerent. qa ad soluendã religionẽ: qua respu. fouebat ptinerent. Victimarios. Per ministros uictimaꝝ. qui uictimas ligabãt: cultꝝ: aquã: & molã parabãt: & reliqua quæ sacris erãt necessaria: uicti/*marii* dicebant. erant igit ministri sacrificioꝝ. (Victimarii) Auocarent. Amouerent. abstraherent. Noluerũt enim. Reddit ratiõnẽ cur id fecerit maiores: ut aĩos romanoꝝ religioni deditissimos eẽ ostẽderent. In hoc aũt imitati sunt lacedæmonios: q archilochi libros: qui cõtra religionẽ eẽnt exportari e sua ciuitate iusserunt. Librũ secreta ciuiliũ sacroꝝ continentẽ. Vnũ ex libris sibyllinis fuisse ĩtelligimus. eiusmodi aũt libri occulte seruabant & secrete: quoniã igit duũuir id patefecit: qd̕ cælari oportuit: iusto supplicio affectus ẽ. Corruptus. Scilicet pecunia. Duũuiꝝ. Duo primũ fuere tantũmodo q libris sibyllinis præficiebant: & hi erant patricii: deĩde decẽ ꝑfecti sũt: postea. xv. usq; ad syllana tpa: postremo qnq̃gita fuerũt: & licet fuerint plures in his tamen decẽ uiroꝝ nomẽ remãsit. Culeo insutũ. Culeus erat coriũ lupinũ: in quo Gallus serpens & symia (Culleus) includebant deĩde qui eiusmodi suppliciũ meruisset ĩsuebat hoc culeo: & in mare uel in ꝑximũ fluentẽ ꝑiiciebat. pœna aũt erat: qa gallus serpentẽ serpẽs symiã: symia hoiem ĩsequebat. hoc aũt supplicii genus parricidis irrogatũ est. P. Malcolus matre interẽpta primus oĩum ĩsutus culeo in mare præcipitatus est. Multo (Pu. malleolus) post. Quia usq; ad tẽpora syllæ & Marii qui sexagesimo fuerũt ab urbe cõdita anno: hoc lege põpeiana datũ est ad populũ. Irrogatũ. Iniunctũ ĩpositũ. Iustissime qdẽ. Probat hãc populi Ro. sententiã iustissimã fuisse: qui uoluerũt parricidas hoc eodẽ supplicii genere affici. Vindicta. Pœna. a præcedente quod sequitur. nam ex pœna sequitur uindicta. Expianda. Purganda.

Ed quæ ad custodiēdū. Hic. M. Attilius regulus fuit q primo punico bello: post grauissimas carthagīēsibus clades illatas: tādē īsidiis hasdrubalis & Xantippi lacedæmonii ducis captus & carthagīē ductus Romā missus est ad senatū: ut ipsius ꝑmutatōe oēs carthagīēsiū captiui restituerēt. cō tēto solo eius sacramēto nullo alio de reditu suo uade illū astrixerūt: hoc ī senatu cū Attilius exposuisset: primus de hac re sñiam rogatus negauit: ꝓ se uno & sene tot iuuenes & ualidos hostibus eē reddēdos: ī cuius sñiam scō senatus cōsulto nō reddi. s. captiuos: cū ut ī patria remaneret a familiaribus & liberis enixe rogaret: q dicerēt nefas nō eē ꝑfidis fidē nō seruasse: nulla rōne adduci potuit: ut a fide desisteret. maluit ergo ad certū suppliciū redire q̄ iusiurādū uiolare. poterat hic saluti suæ cōsulere: sed q̄uis se sciret ad sæuissimū hostē redituꝝ: tamē religionē seruādā eē putauit. nouis nāq; & exq̄sitis exēploꝝ modis excruciatus ē: & eni resectis palpebris ī machinā cōiectus ē: cui erāt aculei ꝓfixi uel claui cuspidibus acutis ī iteriorē ptē uersi: tractaq; ē ꝑ totā ciuitatē machina: & ī oēs ptes uersata: deniq; post multos cruciatus ī mare deiecta.

Cicero

Cicero ī orōne cōtra pisonē. Nec mihi ille. M. Attilius regulus: quē carthaginenses resectis palpebris illigatū ī machina necauerūt: uigilādo supplicio uidet affectus. Suppliciū. n. fuisse uenenū a carthaginēsibus: quo tp̄e romā ad senatū ꝓ captiuoꝝ ꝑmutatione legatū misere: qd eiusmodi fuit ut nō statim eū interimeret. sed mortē in diem ꝓferret: eo cōsilio: postea uero grassante sensim ueneno cor tabesceret. alii aliť ferūt de huius uiri supplicio: dicūt. n. q eū carthagīēses in artas & ꝓfundas tenebras claudebāt: ac diu retētū post ubi sol tuišs erat ardētissimus repēte educebant & aduersus ictū solis oppositū cōtinebāt: atq; ītendere in cælū oculos cogebant. palpebrasq; eius ne cōniuere posset sursum deorsum ductas īsuebāt.

Tuditanus

Tuditanus aūt sōno diu ꝓhibitū atq; ita uita priuatū refert: idq; ubi romæ cognitū est nobilissimos pœnoꝝ captiuos liberis regulta senatu deditos & ab his ī armario muricibꝰ ꝓfixo āstitutos eadē īsōnia cruciatos īterīsse.

De Marco regulo Attillio.

S Ed ī his quæ ad custodiam religionis attinent nescio an oēs. M. Attilius regulus præcesserit q ex uictore speciosissimo, insidiis hasdrubalis & Xāthippi lacedæmonii ducis ad miserabilē captiui fortunam deductus: ac missus ad senatū populūq; Ro. legatus: ut ex se & uno & sene q̄plures pœnoꝝ iuuenes pēsarent. In contrariū dato consilio carthaginē petiit: non ignarus ad quam crudeles: quanq̄ merito sibi infestos deos reuerteret: uerū quia his iurauerat: si captiui eorum redditi nō forēt: ad eos sese redituꝝ. potuerūt ꝑfecto dii īmortales efferatā mitigare sæuitiā: cæterum quo clarior eēt attilii gloria: carthagīēses moribꝰ uti suis passi sūt dii: tertio punico bello religiosissimi spiritus tam crudeliter uexati urbis eorum interitu iusta exacturi piacula.

Q Vāto nostræ ciuitatis senatus uenerabilior ī deos: qui post cānēsem cladē decreuit: ne matronæ ultra trigesimū diem luctus suos extenderēt: uti ab his sacra cereris peragi possēt: qa maiore pene

Ad cu. Ad cōseruationē religiōis. Nescio. q. d. credo ita mihi uideť. Speciosissimo. Pulcherrīo & gloriosissimo. Miserabilē. Describit fortunæ statū: q fecit ut Attilius: q semp multis ꝑlus uictor extiterat ī captiuitatē deueniret. Cōplures. Singula singulis opponit. In cō. Quia primus rogatus sñiam dicere cēsuit: nō reddēdos. Nō q igna. Hoc idē affirmat Ci. ī paradoxis. Dicit. n. Neq; ego. M. reguliī erūnosū nec īfœlicē: nec miseꝝ unq̄ putaui: nō. n. magnitudo animi cruciabať a pœnis: nō eius grauitas: nō fides: nō ulla uirtus: nō deniq; tot uirtutū ꝓsidio munitus aīus: tātoq; comitatu uirtutū septus: cū corpus eius capeť: capi ipse certe nō potuit.

Cicero

Idem

Itē libro tertio de officiis. Nec uero tū ignorabat se ad crudelissimū hostē & ad exq̄sita supplicia ꝓficisci sed iusiurādū seruādū putabat. Quāq̄ merito sibi īfestos. q ppe quoꝝ multa funera edidisset. Veꝝ qa. Subaudiť redit: & aduersať. sed qa dixerat nō q ignarus: at si diceret: si nō erat ignarus: cur redibat: sed redit: qa iurauerat his se redituꝝ. Potuerūt ꝑfecto dii. Hic q̄si deplorat īdignā Attilii Reguli mortē. dicit. n. si qd pietatis est: potuerūt dii lenire efferatā carthaginensiū crudelitatē. Efferatā. Exasperatā more feraꝝ. est. n. a feris sūpta trāslatio. Cæteꝝ quo. Quāobrē id nō fecerūt dii: declarat: qa uoluerit ut clarior eēt Attilii gloria. Tertio punico bello. tā & dii nūc qđ eē id carthaginensibus cōcessere dii: tamē post aliquot annos de illis graues q̄uis seras sumpsere pœnas. nā urbē eoꝝ deleuit æmilius Scipio. primū nāq; bellū cōfecit Bubacius. scdm aphricanus superior. tertiū Scipio æmilianus: q dictus est Aphricanus īferior. Cōstat aūt teste Eutropio carthaginē anno septigentesimo postq̄ cōdita fuit fuisse deletā.

Q Vanto nostræ ciuitatis senatus. Post cānēsem cladē: q̄ accepta est Terentio Var. & paulo æmilio consulibus apud cānas apuliæ uicū hac maxīe clade nobilitatum: ubi supra. l. hominum milia a pœnis cæsa fuisse traduntť. cū paulo æmilio consule tantus mœror ciuitatem īcessit: ut oēs in luctu & squalore posiii essent: nec ulla domus tanti mœroris expers īueniret: & propterea ceteris sacra: q nisi per matronas in candida ueste celebrari licebat: suo ritu perfici nō possent: qa lugentibus īteresse nō liceret: senatus iussit ne ultra. xxx. diem flerent matronæ: ut sacra cereris perficere possent.

Liuius

Liuius li. i. belli punici secundi. Tū priuatæ quoq; īquit per domos clades uulgatæ sūt. adeoq; totā urbē cōpleuit luctus: ut sacrū anniuersariū cereris intermissum sit: quia nec lugentibus id facere est fas: nec ulla ī illa tēpestate matrona luctus exps fuerit: itaq; ne ob eandem causam alia quoq; sacra publica desererent: senatusconsulto diebus triginta luctus est finitus. Maiore pœne romanorum: Quia duo consulares exercitus ad īternitionem ꝓpe cæsi fuerant.

Nullins.pe. Nulla domus doloris insignibus: Atris uestibus. Cādidā īdu.ue. Quod ī cādida ueste cereri sacrificaret a matrōis testat Ouidius li.x.methamor. Festa piæ cereris relebrabāt annua matres. Illa qbꝫ niuea uelatæ corpa ueste: Primitias frugū dāt spicea serta suaꝶ. Qua.qdē.cō. Tātā īqt religiōis diligentiā habuere ro.ut postea dii populū romanū tā piū tāqꝫ religiosū cladibus affici tā grauiter nō sint passi. Magnus rubor. Erubuerūt iqt dii ulterius ī gentē tā deligentem & obseruātem cultus eoꝶ seuire.

c Reditū ē Varonē cōsulē. transit ad neglectā religiōem. hic aūt Var.q. C. Terētius dictus ē: loco nō so lū humili: sed etiā sordido natus erat: teste Liuio. nā patrē eius laniū fuisse dicit: ipsū īstitorē mercis. fi

Varro consul.

romanorū uiriū parte inexecrabili: ac diro solo iacente: nullius penates mœroris expertes erant. Itaqꝫ matres ac filiæ cōiugesqꝫ & sorores nup interfectorum abstersis lachrimis: depositisqꝫ doloris insignibus cādidā īduere uestē: & aris thura dare coactæ sunt; q̄ quidē cōstātia obtinēdæ religionis magnus cælestibus iiectus ē rubor: ulterius aduersus cā seuiēdi gētē q̄ ne iiuriaꝶ qdē acerbitate ab eoꝶ cultu absterri potuerit.

De Varrone cōsule dimicāte cum Carthaginensibus. *De neglecta religione.*

c Reditū est Varronem cōsulē apud cānas cū carthaginēsibus tā īfœliciter dimicasse obirā iunonis: ꝗ cū ludos Circēses ædilis faceret ī Iouis op*timi maximi tēplo: eximia facie puerum histrionem* ad excubias tenēdas posuissetqꝫ factū post aliquot annos memoria repetitū sacrificiis expiatum ē.

De potitio non obseruante sacra.

h Ercules quoqꝫ detractæ rligiōis suæ & grauē & manifestā pœnā exegisse tradit. Nam cū potitii sacrorum eius *ritū*: quem pro dono gēti eorū ab ipso assignatū uelut hæreditarium obtinuerant: auctore appio cēsore ad hūile seruorū ministerium *trāstulissē* toēs q erāt numero sup.xxx. puberes ītra annū extincti sūt. Noměqꝫ potitiū ī duodecī familias diuisū ꝓpe īteriit. Appius uero lumībꝫ captus ē.

lioqꝫ hoc ipso in seruili eius artis ministerio usū. Is iuuenis ex eo generꝭ q̄stus pecunia a patre relicta aīum ad spē liberioris fortunæ adiecit: togaqꝫ & foꝶ placuere: ꝓclamādo ꝓ sordibus hōibus causisqꝫ aduersus rē famāqꝫ bonoꝶ: primū ī noticiā populi: deinde ad honorē ꝓuenit. Tā īfœliciter. Quia ut supra diximus. cæsa fuisse ferunt plusq̄. l. milia romanorū: & supra.xx. milia capta cū ipso īpatore paulo. Edilis faceret. Aliud officiū erat ædilis curulis: aliud plebei: qd nam esset officiū curulis. Cicero Verrinaꝶ libro ultimo ostēdit. Nūc sū īqt designatus ædilis: habeo rōnē qd a populo romano acceperim: mihi sanctissimos ludos maxīa cū cerimōīa Cereri libero libereqꝫ faciendos: mihi florā matrē: populo plebiqꝫ ludoꝶ celebritate placādū. mihi ludos antiquissimos q primi romani sūt noīati maxima cū dignitate ac religiōe Ioui Iunoni Mineruæ eē faciendos: mihi sacroꝶ ædiū ꝓcuranonē. mihi totā urbē tuendā esse cōmissā ob eaꝶ teꝶ laborēqꝫ & solicitudinem fructus illos datos antiqorē sniæ dicendæ locū: togā ꝓtextā sellā currulē: ædiles plebei ædibꝫ ꝓ tātū ꝑerāt. l. ii. ff. de origine iur. sic īscribit. Itē q̄ ut essent q ædibus ꝑessent ī qbus oīa scita sua plebs deferebat. duos ex plebe cōstituerūt q etiam ædiles appellati sūt. Circenses ludi: Erāt idē q & romani sicut idē Cice. eodē loco testat: hi fiebāt ī honorē Iouis Iunonis & Mineruæ. Pueꝶ histrionē: Sūt q uelint histrionem ab istria dictū: qa prius q romæ scænicam artem exercuit ab istria uenerit. alii non ab istria: sed ab hetruria accitos romā histriones fuisse dicūt. erāt āt histriōes q latine ludii

Liuius

Ediles curules

Ediles plebei

Histrio

Ludii

dicūt q ꝑsōnati ī scæna comœdias & tragœdias agebāt uoce & corpis gestu: de qbus Cice. ī para. Histrio īqt: si paululum se moueat extra numeꝶ: aut si uersus ꝓnunciatus est syllaba una breuior aut longior: exibilat explodit ur. Post aliquot annos: Quia in memoriam romanis rediit id factū fuisse contra maiestatem po.ro.

Cicero

Expiatum expurgatū quia seruilis conditionis puerum excubiis Iouis præfecerat.

h Ercules quoqꝫ detractæ. Sicut graui supplicio iuppiter ultus ē numē suū: ita & hercules q cū potitii ātiqssimæ familiæ eius sacris ꝑpositi eēnt: & ab ipo īstituti: cūqꝫ post aliquot ānos suadente Claudio ad seruoꝶ ministeriū sacrificia trāstulissent: iratus oēs illius familiæ paruo tēpore īteremit. Appiū luminibꝫ priuauit. Detractæ. Diminutæ. Potitii sacroꝶ ritū. Hercules ut auctor ē Liuius. post occisū cachū ꝓpter abactas boues cū esset ad euādrū deductus: se Iouis filiū & cachi mortē uirtute ꝓbauit: obquā rē ab euandro benigne ē hospitio susceptus: & ꝓ numīe habitus: deniqꝫ Ara maxīa est ei cōstituta: qd' Herculi Delphicus apollo ī italia fore ꝑdixerat: & Carmēta mr̄ euādri multo antea fuerat uaticinata. cū ergo de suo armēto ad sua sacrificia boues dedisset: īuēti sūt duo senes: Pinarius & Poticius: qbꝫ q̄liter se uellet coli ostēdit. s. ut mane & uespi ei sacrificaret: ꝑfecto itaqꝫ matutino sacrificio cū circa solis occasū eēnt sacra repetenda Poncius prior aduenit: pinarius postea extis iā cōsūptis. unde iratus Hercules statuit ut pinarioꝶ familia tātū ministra eēt: epulātibꝫ poticiis & cōplentibꝫ sacra. unde & pinarii dicti sūt a q̄ græce dr̄ fames. nā senē illū: ut uult Ser. cōstat alio noīe fuisse nūcupatū: unde Vir. Primusqꝫ poticius auctor Et domus herculei custos pinaria sacri. Auctore Apio. Quia Apius auctor fuerat: ut hoc sacrificiū trāsferret ad ministeriū seruoꝶ. Sciēdū ē qꝫ teste Macrobio saturnaliū li.i. Sacris herculis mulieres īteresse non licebat. Lūmibus.ca. Oculis & luce priuatus De hoc Apio dicemus li.viii. capi. de senectute. fuit āt q cū Pyrrho epirotarū rege pacē qbus ille petebat conditionibus fieri dissuasit anno ab urbe condita. cccclxi. teste Eutropio li. secundo.

Pinarii

Potitii

Seruius

Macrob

Cer etiã fui numinis uindex Apollo. A pollo nihilo segnius & ipe suũ numẽ ultus est. Cũ.n.Scipio
a Aphricanus iferior carthaginẽ militib9 diripiẽdã cõcessisset: quidam apollinis templũ igressus eius si mulacq; aurea ueste idutũ spoliarẽ tẽtauit: q̃re idignatus Apollo id egit ut sacrilegæ manus iter fragmẽta uestis & fimbrias a corpore abscisæ repirẽt. Inter.fra.Inter fibrias. Acer uidex. Vehemẽs & asp ultor.
Rẽnus gallorũ dux: hic fuit quo duce roma capta & icensa fuit: secundũ quosdã. Apollinis templũ.
Iustinus b De hac spoliatione templi meminit Instin. In se manus uertit. Instinctu numinis hoc est istigante numine seipsum gladio transfixit: quia eius templũ ingressus fuerat uiolaturus.

De Appolline uindicãte se de sacrilegio.

a Cer etiã sui numinis uindex apollo.qui carthagine a romanis oppressa: ueste aurea nudatus id egit: ut sacrilegæ manus inter fragmẽta eius abscisæ inuenirentur.

b Rẽnus gallorũ dux delphis apollinis tẽplum ingressus dei uoluntate in se manus uertit.

n Ec minus efficax ultor contẽptæ religionis filius quoq; eius æsculapius; q cõsecratũ templo suo lucũ a turulio præfecto antonii ad naues ei faciẽdas magna ex pte succisũ dolens; inter ipsũ nefarium ministeriũ deuictis partibus antonii iperio cæsaris, morti destinatũ turuliũ manifestis numinis sui uiribus i eũ locũ: quẽ uiolauerat traxit; effecitq; ut ibi potissimũ a militibus cæsarianis occisus codẽ exitio & euersis iã arboribus pœnas lueret: & adhuc superãtibus ipunitatẽ cõsimilis iniuriæ pareret; suãq; uenerationẽ: quã apud colentes maximã semp habuerat deus multiplicauit.

De.Q.Fuluio.

q Vintus autẽ fuluius flaccus impune nõ tulit q i cẽsura tegulas marmoreas ex iunonis locrinæ tẽplo i ædẽ fortunæ equestris: quã romæ faciebat trãstulit. Negat .n.post hoc factũ mẽte constitisse: qn etiã psũmam ægritudinẽ ai expirauit cum ex duobus filiis i illyrico militantibus alterũ decessisse: alterq; grauiter audisset affectũ: cuius casu motus senatus tegulas locros reportandas curauit: decretiq; circũspectissima fãctitate i oium opus cẽsoris retexuit.

n Ec minus efficax ultor. Deuictis ptibus bruti & cassii cæsaris iterfectorũ Octauius. Antonius & lepidus. iter se orbẽ diuiserũt. Octauius cadentẽ plagã. Antonius orientẽ. Lepidus meridianã obtinuit. Et cũ octauiã Octauii sororẽ Antonius duxisset uxorẽ: ut inita cõfœderatio ui maiorẽ posset habere: se cõtulit in ægyptũ: ubi captus illecebris cleopatræ reginæ diuortii libellũ paulo post misit Octauiæ. Quare idignatus Augustus bellũ itulit Antonio: quem cũ cleopatra nauali plio apud leucadẽ ãbrachiæ pmõtorũ supauit. Cuius cladis acceptæ cãm illã fuisse dicũt: q Antonius pfectũ quẽdã i lucũ æsculapio cõsecratũ ad ligna succidẽda nauiũ cõficiendaq; grã misisset. nam casus ita tulit: ut eo ipso tpe quo ligna cædebant: Antonii ptes deuincerent: ubi lucũ cædẽdo uiolauerat. Lu-
Lucus cũ. Lucus dr q̃si luce carẽs: & p ãtiphrasim dictus ẽ: qa nõ luceat. nã arboq; dẽsitate radii so-
Seruius lis lucũ penetrare nõ possut. Sic.n.seruius: sic
Priscianus priscianus sentiũt. multa nõia p antiphrasim dicta eẽ ut bellũ: parcæ: lucus: alii de luco aliter sentiũt: sed hos ego auctores habeo. Ministeriũ. Dũ exciderẽt trabes. Lueret. psolueret. Supantibus.s.arboribus hoc est restantibus. Impunitatem. Ne quis postea id impune auderet facere.
q Vitus aũt fuluius flaccus. Hic ẽt ostẽdit maioq; diligẽtia: quã i seruãda religiõe habuerat: ne qd aio ptermitterẽt expiãdũ: qd' diis aliquo mõ displiceret cognouissent. Abbreuiator Liuii fuluius iqt. flaccus censor tẽplũ Iunonis laciniæ tegulis marmoreis spoliauit: ut ædẽ quã dedicauerat tegeret. huius fuit uxor sulpitia: q ut Nasica iudicio senatus oium optimus: sic matronaq; snia oium castissima iudicata fuit. In cẽsura. Dũ cẽsor eẽt q alienos mores dãnare cõsueuerat: ipe i sacri-
Tegulæ legiũ icidit. Tegulas. tegulæ dicunt qb9 tecta tegũt: unde a tegẽdo dictæ sũt tegulæ: sunt & hymbrices ab
Hibrices hymbre dictæ. Iunonis laciniæ: lacinius latro fuit nobilissimus q extrẽa italiæ multis latrociniis infestabat:
Virgilius hũc hercules cũ occidisset ad expiatiõem loci placatiõemq; iunõis: q̃ sibi irata dicebat: ei tẽplũ dedicauit: & a
Tẽplũ Iu- nõie latrõis iunonẽ laciniã appellauit. Vir. Hic sinus herculei si uera ẽ fama tarẽti. Cernit attollit se diua laci-
nonis laci- nia cõtra. Alii dicũt a rge cõditore fuisse nõinatũ tẽplũ illud: de quo diuersas scriptoq; snias iuenio: ubi sitũ
niæ fuerit. nã ualerius cũ dicat i fine huius exẽpli: cuius casu motus senatus: tegulas locros reportãdas curauit: i-
Liuius nuere uidet: locris fuisse tẽplũ istud. At liuius li.iiii. secũdi punici belli circa pricipiũ. crotonæ fuisse ostẽdit cũ i descriptiõe illius urbis dicat. In urbe nobile tẽplũ ipsa urbe erat nobilius laciniæ iunonis sanctũ oibus.
Strabo circa populis. & paulo ifra. tẽplũ iqt iclytũ diuitiis ẽt nõ tãtũ scitate. At strabo li. vi. post fines crotõiatas esse uult. post Syllaceũ iqt: crotoniataq; fines sũt: & Iapygũ terna pmõtoria: deĩde laciniæ iunonis tẽplũ supiori
Laciniu m ætate locupletissimũ. donisq; frequẽtissimis plenũ. Theocritus uero i ea æcloga q̃ icipit
Plinii ex pte oriẽtali ppĩquũ crotonẽ eẽ significat. cõstat tamẽ pmõtoriũ laciniũ i regiõe locrẽsi fuisse teste Pli.na.hi.li.iii. i descriptõe locroq;. In ædẽ fortũæ. Tẽplũ deæ fortũæ q̃ i sidẽs equo fabricata fuerat & erecta. Trãstulit. s. locris romã. Mẽte cõstitisse: mẽte sana fuisse. Per sũmã ægritudinẽ. p sũmũ dolorẽ & ai pturbatio-
Ægritudo nẽ. nã ægritudo tã ai q̃ corporis dr. ægrotatio corporis tãtũ male ualẽtis. In illyrico. i bello qd gessit po.ro.ad
Ægrotatio uersus pseũ macedõiæ regẽ & illyricos fuit. Circũspectissima. diligentissima & clarissima. Retexuit. De-

leuit. trãslatõ sũpta a textoribꝰ, nã q texũt fila ĩ ordinẽ rdigũt: quero rtexũt opꝰ ĩ ordinẽ rdactũ dlẽt. qrtexuit dleuit & emẽdauit. Ita me her. Tã senatus rtexuit opꝰ censoris q̃ uĩdicauit auaritiã: etce. Leminii legati. Leminiũ legatũ Scipio locris cũ ꝑsidio po. ro. ꝑfecerat: q ꝑter multa faciora q̃ fœda nimis & ĩdignaĩ locrẽses edide rat: tẽplũ quoq; ꝓserpĩæ qđ ibi nobilissimũ & opulẽtissimũ fuerat: tũ nimia auaritia tactus diripuit: nã ibi thesaurũ ĩgentẽ reposuerãt locrenses: quẽ ex ĩpius ꝓserpinæ lucto cõfecerãt. cũ ibidẽ magni quotidiani ꝓuentus reponerent. Quare legatus thesauri cupiditate captus pecuniã surripuit: qđ ubi resciuit senatus: legatũ Romã uinctũ deduci iussit. Cognita deĩde cã ubi culpe affine esse ĩtellexit: incarcerẽ trudi iussit: Vbi pediculari morbo: ut qdã uolũt: ante cãe dictionẽ cõsũptus ẽ. Veꝝ nõ minus ĩpa se dea q̃ eius numẽ senatus uĩdicauit. Cõstat. n. teste Liuio libro nono secũdi punici belli post direptionẽ sacræ pecuniæ tãtũ oĩbus sacrilegio cõtactis ĩiectũ esse furoris, ut numinis ĩstĩctu oẽs ĩter se: Dux ĩ ducẽ: miles ĩ militẽ: hostili qdã rabie cõuerterent: nã rapto poculo argenteo ex oppidani cuiusdã domo pniciosa stati orta ẽ seditio iter. P. lemi. & tribunoꝝ milites: ubi accẽsa pugna uulneratis cesisq; nõnullis: cũ P. lemi. de tribunis tãq̃ seditiõis auctoribꝰ pararet sumer̃ suppliciũ: illoꝝ milites ex recẽti uictoria ferociores facti ex oĩbꝰ locis ad opẽ ferẽdã cõcurrũt: qcũ uiolata uirgis tribunorũ corpora uidissent: ĩ multo ĩpotentiorẽ irã accensi sine respectu nõ maiestatis mõ sed ẽt humanitatis ĩ legatũ mulctatis lictoribꝰ ĩpetũ faciũt: ĩpmq; a suis ĩterceptũ & seclusũ hostiliter lacerarũt & ꝓpe exãguẽ: naso auribusq; mutilatis relinquũt. Quibꝰ rebꝰ ad Scipionẽ delatis q tũc erat messanæ: post paucos dies locros cũ exercitu uenit: & cognita cã tribunis sontibꝰ iudicatis: & ĩ uincula coniectis ut romã ad senatũ mitterent: messanã redut. P. le. ĩpotẽs iræ: tribunos ad se attrahi iussit.

De. P. leminio legato Scipionis.

t Am me hercule q̃. P. leminii legati scipionis ĩ thesauro ꝓserpinæ spoliãdo sceleratã auaritiã iusta aĩaduersione uindicauit: cũ. n. uictũ eũ romã ꝑtrahi iussisset: ante causæ dictionẽ incarcere teterrio genere morbi cõsũptus est: pecuniã dea eiusdem senatus ĩperio: & quidẽ summã duplicãdo recuꝑauit

q Væ ad. P. le. facinus ꝑtĩuit bene a pr̃ibꝰ. C. uindicata qđ ad uiolẽtas rgis pyrrhi sordes attinerat seipsã potẽter atq; efficaciter defẽdit. coactis. n. locrẽsibus ex thesauro eius magnã illi pecuniam dare: cũ honustus nefaria præda nauigaret: ui subitæ tẽpestatis tota cũ classe uicinis deæ littoribus illisus ẽ: ĩ quibus pecunia incolumis reperta sanctissimi thesauri custodiæ restituta est.

Externa De Massinissa Rege.

a T non similiter Massinissa rex numidarum: cuius cũ præfectus classis melitã appulisset: eq;

laceratosq; omnibꝰ suppliciis q̃ pati corpus ullũ possit ĩterfecit: nec satiatus uiuoꝝ pœna ĩsepultos ꝓiecit. simili crudelitate ĩ locrẽsiũ pricipes ẽ usus: quos ad conq̃rendas ĩiurias ad. P. Sci. ꝓfectos audiuit. Hũc igit̃ carhenis uictũ romã tractũ fuisse ferũt: & ĩ carcerẽ cõditũ: & ãte dictionẽ cãe mortuũ. Clodi. tamẽ licini. ĩ li. iii. rerũ rõanaꝝ: refert. hũc ludis uotiuis quos romæ aphricanus iteꝝ cõsul faciebat: cõatũ ꝑ quosdã: quos ꝑcio corrupat. aliquot locis urbẽ ĩcẽder̃: ut frãgẽdi carcerẽ fugiẽdiq; hẽrẽt occasionẽ. Patefacto deĩde sceler̃ delegatũ ĩ tullianũ ex senatuscõsulto: ibiq; teterrimo mortis gener̃ cõsũptũ. Ante cãe dictionẽ. Anteq̃ dies statuta ueniret: ut cãm diceret. Teterrimo genere mor. s. pediculari morbo. ergo teterrimo fœdissimo asprimo.

Pecuniã senatus: ubi q̃titatẽ pecuniæ senatus ĩtellexit quã abstulerat legatus: duplicẽ reddi iussit.

q Væ q̃tũ ad P. leminii. Pyrrhus cũ e sicilia rediẽs locros classe ꝑteruehered̃: ĩter alia fœda q̃ ĩ locrenses facinora ædidit: thesauros quoq; ꝓserpĩæ ĩtactos ad eã diẽ spoliauit. atq; ita pecunia ĩ naues ĩposita: ĩpe terra ẽ ꝓfectus. Classis postero die fœdissima tẽpestate lacerata fuit: oẽsq; naues q sacrã pecuniã habuerãt: ĩ littora locrẽsia reuectæ: Liui. li. ix. secũdi belli pu. ubi de. P. leminio loqt̃. Nã auaritia inqt ne sacroꝝ qdẽ spoliatione abstinuit: nec alia mõ tẽpla uiolata: sed ꝓserpinæ etiam ĩtacti oĩ ætate thesauri: ꝑterq̃ q a pyrrho: q cũ magno piaculo sacrilegii sui manubias rettulit: spoliati dicebant̃: ergo sic ãte regiæ naues laceratæ naufragiis nihil ĩ terrã ĩtegri ꝑter sacrã pecuniã deæ: quã asportabãt extulerãt: tũ quoq; alio genere cladis eadẽ illa pecunia oĩbus cõtactis ad ultionẽ tẽpli furorẽ adiecit: hac igit̃ tãta tẽpestate & clade supbissimus rex edoctus deos esse pecuniã oẽm cõq̃sitã ĩ thesauros Proserpinæ referri iussit: nec tamẽ illi unq̃ postea ꝓsperi q̃cq̃ euenit. Pulsusq; italia turpiter satis ignobili atq; ĩhonesta morte temere nocte ĩgressus argos occubuit. Senatus igit̃: q̃tũ ad Leminiũ ꝑtinet: deã ultus ẽ: qđ uero ad pyrrhũ spectat dea seipsã uindicauit. Sordes. auaritiã: sic enĩ maiores auaritiã sordes appellarũt: qa nihil hominẽ faciat sordidiorem q̃ auaritia. Salustius. Auaritia pecuniæ studiũ habet: quã nemo sapiens cõcupiuit: ea q̃si malis uenenis ĩbuta corpus: aĩumq; uirilem effœminat. Nefaria: qa cõtra fas hoc est ius diuinũ acceperat Vicinis deæ. Haud ꝓcula locris. Illisus. ĩpactus

Sanctissimi thesauri. Thesaurus ꝓprie dicit̃ locus ubi pecunia uel alia res ꝑciosa seruanda reponit̃.

a T nõ similiter Massinissa. hic fuit pyrrho lõge dissimilis: q nõ mõ sacrilegiũ nõ cõmisit: ueꝝ etiã cõmissũ emẽdauit. Nã cũ eburneos dẽtes de lunonis tẽplo sublatos sibi dono datos esse cognouit: ei q̃ primũ restituẽdos curauit: qđ eo magis laude dignũ fuit q cũ barbarus esset: alienũ sacrilegiũ emẽdar̃ uoluerit. Melitã. insula ĩsiculo mari posita haud lõge a Sicilia ꝑiculoso disiũcta mari: ut testat̃ Pli. li. iii. naturalis historiæ: & Cic. uerrinaꝝ. ĩ hac aũt fuit oppidũ eiusdẽ nominis a quo nõ lõge ĩ ꝓmõtorio fanũ Iunonis fuit antiquũ: sũma cũ reuerentia celebratũ: de quo sublati fuere dentes eburnei supradicti. Melita uero penulti

Proserpinæ templum locris

Liuius

Clodi.

Liuius

Salustius.

Melita insula

Plinius

Cicero

Ouidius — mam corripit. Ouid. de fastis. Fertilis est melite sterilis uicina cosinæ: Insula quā libyci uerberat unda freti.

Liuius — De hac Insula Liuius. xxi. li. A lilibeo igt cōsul hierone cū classe regia dimisso relictoq; ptore ad tuendā siciliæ orā ipe ī insulā melitā: q̄a carthaginensib9 tenebat̄ traiecit. Dentes eburneos. elephātinos. Litteris. s. libycis. Ignorātē. neq; illos accepisset: si iunonis fuisse existimasset. Libenter reddidisse: postq̄ resciuit de templo Iunonis fuisse sublatos: & laudat Valerius Massinissæ factū: qd' ppinqor fuerit regali aīo q̄ punico. tam& si sanguine & natione punicus esset: tamē suæ quodāmō oblitus uidebat̄. Quā punico: quā p nō dixit. Sāguini: qa cōstat magnificū fuisse. & liberalē regē. qd' maxie cognitū est: postq̄ se sociū fecit populi Romani.

Quāq̄ qd. qd igt opus est mores ex natiōib9 cōsiderare cū i media barbarie natus sit Massinissa q nō mō aufugit sacrilegiū. sed ab alio cōmissū correxit. & emēdauit. Mores natione ppendi. sicut de Themistocle legit̄: quē Seriphio cuidā respōdisse ferūt nec si atheniensis esses clarus unq̄ extitisses: nec ego: si seriphius essem ignobilis: cū ille patriam diceret Themistocli dedisse nobilitatē. Perpendi. æstimari. trāslatio sūpta a pensante. nā q pensat pōdus æstimat. Rescidit deleuit. cuius uerbi pteritū penultimā cōtra ceteroꝝ naturā corripuit.

Themistoclis acuta responsio.

Ouidius — Omnia cælo terras & terris abscidit ūdas

Syracusis genitus dionysius. Nunc de tyrāno dionysio loqt̄: q ualde dissimilis fuit Massinissæ: nā hic adeo religiōes cōtēpsit: ut iocabūdus multa sacrilegia cōmiserit: & q̄q̄ ipe pœnas euaserit: eius tamē filius grauissimas dedit. Nā i gno pulsus corīthū se cōtulit: Vbi p iopia līaꝝ ludū ī publico apire coactus ē. Syracusis genitus: bene īq̄ dixit nō oportere mores natiōe ppēdi: cū Massinissa i mēdia barbarie natus sacrilegiū emēdauerit. Diōysius uero syracusis genitus quā cōstat urbē græcoꝝ fuisse pstātissimā: Vbi studia hūanitatis exercent: nō tamē ab ingenio suo discedere potuit: qui sacrilegia multa cōmitteret. Syracusis. Acsi diceret ī q̄ mores & philosophoꝝ pcepta uigebāt. Syracusæ teste Cicerone uerrinaꝝ. li. sexto. Oīum græcarū urbiū maxia atq; pulcherrima fuit. Recognoscimus. Quia nota ferme sunt oībus eius sacrilegia. Prosequi. narrare.

Syracusæ — Cicero

fano iunonis dentes eburneos eximiæ magnitudinis sublatos: ad eū p dono attulisset: ut cōperit: unde aduecti essent qnqremi reportādos melitā: inq; tēplo iunonis collocādos curauit: insculptos gētis suæ litteris significātibus regem ignorātē eos accepisse: libenter deæ reddidisse: factū massinissæ aīo: q̄ punico sāguini cōueniēs: q̄q̄ qd attinet mores natiōe ppēdi: in media barbarie ortus sacrilegiū rescidit alienum

S Yracusis genitus Dionysius tot sacrilegia sua: quot iā recognoscimus: iocosis dictis prosequi uoluptatis loco duxit: sano enim proserpinæ spoliato locris cū per altū secūdo uēto classe ueheret̄: ridēs amicis uidetis ne ait q̄ bona nauigatio ab ipsis diis imortalibus sacrilegis tribuatur?

D Etracto etiam ioui olimpio magni pōderis aureo amiculo: quo eum tyrannus hiero e manubiis carthaginensium ornauerat: iniectoq; ei laneo pallio dixit æstate graue esse aureum amiculū: hyeme frigidū: laneū autē ad utrūq; tēpus anni aptius.

I Dē epidauri æsculapio barbam auream demi iussit: quod affirmaret non conuenire patrem Apollinē imberbem: ipsum ueto barbatū cōspici.

I Dem mensas argēteas atq; aureas e fanis sustu

Tēplū iouis i Acarnania.

Oui. olym. tēplū fuit Iouis olympii ī urbe. Acarnania haud pcul a syracusis: sicut uult Ci. ī uerrinis alia igt urbs ē. haud pcul a syracusis cui nomē ē Acarnania ī q olympii Iouis antiq̄ssimū fanū ē. Amiculo. Paruo amictu hoc ē palliolo. Manubus car. Quas a Scipione aphricano superiore acceperat.

Epidaurus — Epidamnus — Solinus — Ouidius

E Pidauri æsculapio barbā: Epidamnus urbs ē epiri: q̄ nūc Dyrrachiū dr̄. epidaurus uero teste Solino li. de memorabilib9 mundi: ubi loqt̄ de Achaia: urbs ē achaiæ q̄rno nemore redimita: & æsculapii delubro pcelebris. dicit eni. Inachus achaiæ annis argolicū secat tractū. & reliq̄. deide subiūgit. Epidauro decus ē: æsculapii sacellū: cui īcubātes ægritudinū remedia capessūt de monitis sōniorū: unde & æsculapius epidaurius sæpe dictus est: Oui. de ponto. Afferat ipse licet sacras epidaurius herbas: Sanabit nulla uulnera cordis ope. Strabo li. viii. in descriptiōe locoꝝ achaiæ: epidaurus inqt antea epitaurus uocabat̄: eā cares Aristotele teste occuparūt sicut & hermionē. redeūtibus uero heraclidis Iones ex attica tetrapoli. i. quaternas urbes cōtinente: eos ad argos comitantes etiā iunis cohabitauere mœnibus. hæc aūt nō parū insignis est ciuitas pfertim ex æsculapii claritate nobilitata: quē uaria morborū genera curasse sōniati sūt homines: erat uero in tēplū ægrotantiū multitudine usq̄q̄ refertū pendentibusq; tabellis: i qb9 sanati lāgores erant īscripti: quēadmodū & i Coa fiebat isula pariter & trita. Sita urbs ē ī ipo saronici sinus recessu intimo: stadiis. xv. circuitū habēs nauigationē & cætera. Pli. quoq; li. iiii. naturalis historiæ asserit hāc urbē eē ī Achaia. hic ē q uehemēter admirer Seruiū ī expositiōe carminis illius georgicoꝝ. Taygetiq; canes domitrixq; epidaurus equorū: dixisse epidauꝝ eē ciuitatē epiri eqs nobilissimā: sed id culpa librarioꝝ factū eē arbitror: q nōis similitudine decepti epidaurus p epidāmus scripserint: quāq̄ oēs tā ueteres quā nouiter īpressi codices quos legerim epidaurus habeāt: ī hoc igit̄ epidauro Achaiæ ciuitate æsculapius religiosissime colebat̄: cuius simulacrū fingebat̄ barbatū: qppe q deus esset medicinæ: apollinis uero eius pr̄is īberbē. hic ergo uidens aureā barbā æsculapii e mēto pendentē: eā demi iussit: incōgruū esse dicens: patrē īberbē: & filiū esse barbatū.

Aesculapii templū — Epidauro. — Plinius — Seruius

I Dē mensas argēteas. Mos fuit apud antiquos ut mēsæ argēteæ ī deoꝝ tēplis cōsecrarent̄ ī his aūt inscribebat̄ titulus .i. bonoꝝ deoꝝ: hic ubi litteras legisset iniquū sane igt eē deoꝝ bonitate

tiõ uti. Victorias aureas: insignia uictoriæ Cice. uictoriolas dixit dimitutiuũ. Victorias: Deæ uictoriæ statuas: mos fuit apud maiores ut ĩpatores ex hostibus parta uictoria: statuas q̃sdã & imagines deæ uictoriæ cõsecrarent. Quĩtilianus de ĩstitutiõe oratoria li.ix. Themistocles ĩqt aureas uictorias cõflare uolebat. Pa teras & coronas. Sicut apud antiquos figebant. Porrectis manibꝰ: q̃si offerri uiderent. Accipe nõ auferre Dña iter accipe & auferre. nã id accipit qđ ultro dat. auferf uero qđ ab ĩuito extorquet. ergo accipimus datũ auferimus negatũ. A qbꝰ bona pcamur. Nos deos ĩqt quotidie pcamur ut nobis bõa cõcedant: & cũ ultro offerũt accipe recusabimus? Qui tã&si debita supplicia. Cice. de natura deoꝝ li.iii. ostendit hũc fœliciter mortuũ. dicit enĩ hũc nõ olympius iuppiter fulmĩe pcussit: nõ æsculapius misero diuturnoq̧ morbo ĩtabescentẽ intereĩt: atq ĩ suo lectulo mortuus ĩ triũphantis modũ ĩ rogũ illatus est: eãq̧ ptãtẽ quã p scelus nactus est q̃si iustã & ligitimã hæreditatis loco filio suo tradidit: sed tamẽ eã diutius retinere nõ potuit: nã regno pulsus ludi magister factus ẽ: & ĩ triuio lr̃as docuit & hoc mõ patris pœnas filius dedit. Sed de huius sacrilegi regis morte Iustinus uehemẽter a Cicerõe dissentit. nõ n. fœliciter mortuũ ĩ suo lectulo iacẽtẽ. sed a suis crudeliter necatũ fuisse dicit ĩ fine li.xxi. suoꝝ epithomatũ. dicit. n. Dio. quẽ paulo ante nõ Sicilia, non italia capiebat: assiduis belli certaminibꝰ uictus: fractusq̧ ad postremũ ĩsidiis suoꝝ ĩterficit: sed magis Ci. credendũ ẽ. At Cor. nepos dicit hũc manu fortẽ belliq̧ peritũ fuisse: & qđ ĩ tyrãno nõ facile repit minime libidinosũ nõ luxriosũ non auaꝝ fuisse: nulliusq̧ rei cupidũ nisi sanguinis ppetuiq̧ ĩperii: ob eãq̧ rem crudelem. Dedecore filii. de quo multa Iustinus li.xx. ut diximus. sed qđ ad hãc rẽ ptinet: dicit illũ in segnitiẽ lapsũ sagĩnã corpis ex nimia luxuria oculorũq̧ ualitudinẽ cõtraxisse: adeo ut nõ solẽ: nõ puluerẽ: nõ deniq̧ splẽdorẽ ipsius lucis ferre posset: pulsũ deide syracusis corĩthũ se recepisse: ibiq̧ hũillima q̃q̧ tutissima existimãtẽ ĩ sordidissimũ uitæ genus descendisse: nõ cõtentũ ĩ publico uagari: sed potare: nec cõspici ĩ popinis lupanaribusq̧: sed totis diebus residere: cũ pdissimo quoq̧ de minimis rebꝰ disceptare: pãnosũ & squalidũ uideri risũ libẽtius pbere q̃ captare. ĩ macello pstare & qđ emere nõ poterat: oculis deuorare: nouissime se ludi magistꝛ pfessũ: pueros ĩ triuio docere. unde Oui. li. de põto. Ille syracusia mõ formidatus ĩ urbe Vix hũili durã reppulit arte famẽ. ergo dedecore filii quẽ ex rege potẽtissimo ludi magistꝛ fecit eẽ fortuna. Lẽto. n. gradu ad uindictã. Snia pulchra & generalis: huicq̧ loco maxĩe accõmodata: uidelicet ĩprobo q̃uis setas tamẽ graues manẽt pœnas: Sic & Hor. Raro antecedentẽ scelestũ pœna deserit pede claudo: pœna sensim psequit nocentem. Tarditatẽq̧ supplicii: Sicut in Dionysio Dionysii filio q syracusis pulsus corĩthi lraꝝ ludũ apire coactus ẽ. legit ẽt q obsonia uendiderit.

[Margin: Victorias Cicero | Quĩtilia | Accipere Auferre | Cicero | Iustinus | Corn. Nepos | Ouidius | Hor.]

lit. Quodq̧ in his more græco scriptum erat bonorum deorum eas esse: uti se bõitate coꝝ prædicauit.

Dem uictorias aureas & pateras & coronas q̃ simulacrorum porrectis manibus sustinebãtur tollebat: & eas se accipere: non auferre dicebat: p quam stultũ esse argumentando a quibus bona precamur: ab his porrigentibus nolle sumere: q tametsi debita supplicia nõ exoluit. dedecore tamẽ filii mortuus pœnas repẽdit: q̃s uiuus effugerat. Lẽto. n. gradu ad uindictã sui diuina pcedit ira: tarditatemq̧ supplicii grauitate compensat.

De Thymasiceo principe liparitanorum.

In quã ne incideret Thymasiceus liparitanorũ prĩceps: cõsilio sibi & aliis atq̧ uniuersæ prĩe utili puidit exẽplo. excepta nãq̧ ĩ freto a ciuibꝰ suis piraticã exercẽtibꝰ magni põderis aurea cratera: quã romani pythio apollini decimarũ noĩe dicauerãt: icita

In quã ne ĩcideret. Thymasi. Thymasiceus lippitanoꝝ prĩceps: ualde ĩqt dissimilis fuit Dionysio. nã ille multa sacrilegia cõmittebat. hic cõmissa corrigebat: licet. n. pyraticã exerceret: tamẽ ut sẽsit pdã ex romanis captã apollini cõsecratã eẽ: reddendã curauit. Camillus cũ ĩ obsidiõe ueioꝝ decimã pdæ ptẽ uouisset apollini: si potiret urbe: post aliquot ãnos urbe capta dixit po. ro. rligionẽ tueri: q re coactus po. ro. decimã pdæ ptẽ exoluere: tãta ĩ camillũ exarsit ĩuidia ut illũ die dicta miserit ĩ exiliũ: ueꝝ ut religiõe solueret ex hac decia craterẽ fieri iussit apollini deportãdã: q cũ deportaret itaq̧ classis ro. ad Liparẽ ĩnsulã puenisset capit a liparitanis piraticã exercentibꝰ: erat tũ ĩ sũmo magistratu Thymasiceus: romanis uir similior q̃ suis: q legatos donũq̧ & deũ cui mitteret & doni cãm ueritus ĩpe multitudinẽ suã q ut diuideret pda effagitabat iustæ religiõis ĩpleuit: adductosq̧ ĩ publicũ hospitiũ legatos cũ psidio ẽt nauiũ delphos psecutus ẽ. roĩde sospites redierũt: hospitiũ & amicitia cũ Tymasiceo ex senatusconsulto publice factũ: donaq̧ illi publice data: de hac decia & uoto legit q cũ pp eius soluendæ maximã difficultatẽ grauata lõgis tributis plebe: exhaustoq̧ diutinis bellis ærario: seditio apperet ĩ urbe: matronæ cœtibꝰ ad eã rem cõsultãdã hĩtis: cõi decreto pollicitæ: tribũis militũ auꝝ & oĩa ornamẽta sua ĩ ærariũ detulerũt: grata ea res ut q̃ maxĩe senatui unq̃ fuit: honorẽq̧ ob eã munificẽtiã ferũt matronis habitũ: ut pilentis ad sacra ludosq̧: carpentis festo pfestoq̧ uterent. Vtili exẽplo: Vt ẽt ad alios tale postea exẽplũ manaret: ut religiõi uenerationẽ hr̃e uellẽt: Aurea cra. Dr hic crater teris. Vir. Crateres magnos statuũt & uina coronãt. Itẽ alibi. Tũ pr Anchises magnũ cratera corona Induit: Impleuitq̧ mero. dr & hic cratera teste Statio li. thebaidos. x. Et bachus ĩ altos crateras: & inuenit hæc cratera: qđ magis ĩ usu ẽ. ut hoc loco. Liuius pari rõne dixit li.v. aureã craterã fieri placuit. nã ab actõ græco: ut qdã uolũt: fit noĩatiuus latinus hæc cratera: qđ ĩ plerisq̧ noĩbꝰ fieri solet ut pãthera. Pythio apol. Pythius apollo dictus est a pythone serpẽte quẽ ĩterfecit: q & python & phyton dicebat unde cũ P. aspirato & sine aspiratione scribi põt: & sic pythiũ & phythium apollinem dicimus: eiusq̧ ludos

[Margin: Hic crater Virgilius | Hic cratera Statius | Hæc cratera Liui. | Pythius apollo &]

phythius dicitur — Ouidius

pythia seu phythia. Oui. methamor. li. i. Instituit sacros celebri certamie ludos: Phytia pdomitæ serpentis nomine dictos. quidā uero sunt qui uolunt phythiū deriuari hoc est ab interrogatione: eoq apollinis oraculum frequenter interrogaret: melior tamen est superior expositio.

Deiotar. rex siciliæ — Cicero

d Eiotaro uero īgi. Trāsit ad oīa & recte qdē. nā religiōi cōiūgunt eoq nō sine numie diuū eueniūt. Deiotarus rex Siciliæ fuit. q cū Aqlā uidisset declināte ī tectū ab eius usu se q̄primū abstinuit. sequēti uero nocte corruit tectū: Ci. li. de diuinatiōe. qd hospitē īqt clarissimū & optimū uiꝝ deiotaꝝ regē comme morē q nihil unq̄ nisi auspicato gerit. q cū itinere quodā ꝓposito & cōstituto reuertisset: aqlæ admōitus uolatu cōclaue illud ubi erat māsurus si ire ꝓxisset ꝓxima nocte corruit. itaq ut ex ipso audierā ꝑsæpe reuertit ex itinere cū iā ꝓgressus cēt multoꝝ dieꝝ uiā. Auspicato: qa nihil ferme nisi captis auspiciis gerebat. auspiciū aūt ab aspiciendis auibus dictū est. Solo æq̄tum.

Auspiciū

Quia corruit.

Cicero

o Minū obseruatio. Declarat q̄re omē religiōi subiūgat. Ci. li. de diuinatiōe: Nō solū īqt deoꝝ uoces pythagorei obseruauerūt: sed et hominū. q uocāt omīa q̄ maiores nr̄i: qa ualere cēsebāt. iccirco oībus rebꝰ agendis: qd bonū: faustū: fœlix: fortunatūq eēt ꝑfabant. Cōtactu: cōiūctiōe & affinitate. E ꝑsidio. e loco ubi ꝑsidia posita fuerāt. Hic optime māebimus. Ecce omē. nā ab ore dr̄ omen q̄si orimē: qcqd ex ore egredit. Senatus accipere se. lō hoc dixit: qa ī ꝑtāte uidenns & audictis erat an recipean respuere id uoluerit.

Omen

Euestigio

Euestigio. Stati: tractū īde: qa cū aliqd ī pēte fieri uolumus ita dicer̄ solemus: anteq̄ e uestigio moueai: hoc exeq̄re. Prosprimis auspiciis. s. romuli & remi quorū alteri sex; alteri xii. uultures appuerūt. Veientanæ urbis appellatiōe: Vt quēadmodū prio romanū uocabat̄: postea ueientanū appellaret̄. Inclytæ uictoriæ. quā rōani ex ueiētibꝰ pepērant urbe eoꝝ capta direptaq. Infūdi. misceri.

Liuius

h Vius tā præ. Li. dictator īqt camil. capta ueioꝝ urbe ꝑcones edicere iubet: ut ab īermi turba abstineat̄. is finis sanguinis fuit: deīde iermes capti: & ad ꝑdā miles ꝑmissu dictatoris discurrit: q̄ cū āte oculos eius aliquāto spe atq opiniōe maior: maiorisq ꝑciī reꝝ ferret̄: dr̄ manus ad cælū tollēs ꝑcatus eē dictator: ut si cui hoīum deorūq nimia sua fortuna populiq ro. uideret̄: ut eā iuidiā leni re suo priuato incōmodo q̄ minimo publico populiq ro. liceret: cōuertēte se īter hāc ueneratiōnē tradit̄ memoriæ ꝓlapsū cecidisse: id q3 omē ꝑtinuisse postea euētu rē cōiectantibꝰ

to ad cā ꝑtiēdā populo: ut cōperit: eā delphos ꝑscrēdā curauit. De ominibus. De rege deiotaro.

d Eiotaro uero regi oīa fere auspicato gerēti salutaris aqlæ cōspectus fuit: qua uisa abstinuit se ab eius tecti usu qd nocte sequēti ruina solo æq̄tū est. De seruatione omina siue auguriorū.

o Minū ēt obseruatio aliquo cōtactu religionis īnexa ē: quoniā nō fortuito motu: sed diuina ꝓuidēria cōstātiæ credit̄: quæ effecit: ut urbe a gallis deleta d̄liberātibꝰ pr̄ibꝰ. C. utrū ueios migrarēt: an sua mœnia īstituerēt. forte eo tpe e ꝑsidio cohortibꝰ redeūtibꝰ cēturio ī cōitio exclamaret. Signifer statue signū hic optie māebimus: ea. n. uoce audita senatus accipere omē se respōdit: e uestigioq ueios trāscūdi cōsiliū omisit. Q uā paucis ꝟbis de domicilio futuri sūmi īperii cōfirmata ē cōditio: Credo īdignū diis existimātibꝰ ꝓsperis auspiciis romanū nomē ortū ueientanæ urbis appellatiōe mutari: īclitæq uictoriæ decus mō abiectæ urbis ruinis infundi.

h Vius tam præclari opis auctor camillus: quū eēt precatus: ut si cui deorū nimia fœlicitas populi ro. uideret̄: eius īuidia suo aliquo īcōmodo satiaret̄: subito lapsu decidit: qd̄ omē ad dānationē q̄ postea oppressus ē ꝑtinuisse uisū ē: merito āt de laude īter se uictoria & pia precatio amplissimi uiri certauerūt: æque. n. ꝟtutis ē: & bōa pr̄iæ auxisse: & mala ī se transferre uoluisse. De lucio Paulo & filia.

q Vid illd̄ ē qd. L. paulo cōsuli euenit quā memorabile. qūo ei forte euenisset ut bellū cum rege

uisū ad dānatione ipsius Camilli: captæ deīde urbis ro. qd postpaucos accidit annos cladēq. Tā ꝑclari opis auctor: Vt īstitueret̄ mœnia urbs ro. nā ipse fuit q ab exilio ꝛuocatus collectis reliquis exercitus po. ro. q apd̄ Aliā fluuiū paucis āte diebꝰ turpiter fusus fuerat: atq fugatus ex urbe gallos eiecit. Inuidia. ob captā urbem ueioꝝ quā totius hetruriæ opulentissimā fuisse cōstat. Et qa fœlicitas illa uidebat̄ eē nimia: ueritus ē ne cui deoꝝ facer et īuidiā. Eius fœlicitatis: q̄ sua magnitudine diis ēt fecisset īuidiam. Lap. c. Nam sicut mos erat adoraturus cū se orientem uersus cōuertisset ꝓlapsus cecidit: hoc idem affirmat Cice. li. de na. de. Qua op. dānatus. n. fuit die dicta sibi a. L. Apuleio tribuno plebis de. q̄ damnatiōe dicemus li. v. ca. de ingratis. Merito hic laudat Camillū: difficile discrimen est īqt utrū maior laus fuerit uicisse ueios: an orasse deos ut in se malū omen cōuerterent. Victoria igit̄ & pietas inter se certarūt: qa nō facile discernes utrū laudanda magis sic uictoria Camilli. an ipsa ꝑcatio. Auxis. bo. Deuictis ueiis. Mala. Deprecatione sua.

Cicero

q Vid il. Omē camilli mēorabile fuit. At qd seqt̄ nō minori mēoria dignū. Nā cū macedonicū bellū: L. paulo senatus extra ordinē decreuisset: & eapadie domū ad uespas redisset: filiolā suā tertiā q̄ tūc erat puula admodū osculās aīaduertit tristiorem. Quā cū iterrogasset qd ita tristis ēēt: mi pr̄ īquit: ꝑsa ꝑiit. tu ille arctius puellā cōplexus: accipio īqt mea filia omē. Erat āt mortua catella eo noīe: quā puella habuerat ī deliciis. L. aūt ꝑaulus omē accepit ꝑsam macedonū regē aduersus quē sibi decreta fuerat ꝓuincia: eo bello

periturũ: qđ & factũ est: q̃uis uiuus ductus fuerit ĩ triũphũ. Iusti. li. xxxiii. Dũ hæc agunť inq̃t metu iã picu/ losi belli Ro. Emiliũ paulũ creant: eiq; extra ordinẽ macedonicũ bellũ decernũt: q cũ ad exercitũ uenisset nõ magnã moram pugnæ fecit: pridie q̃ cõsereret bellũ luna nocte defecit. triste id ostentũ pseo oĩbus psagien/ tibꝫ: finẽq; macedonici regni portendi uaticinantibꝫ. Cũ re. diuersis mõis hoc nomen declinať pseus psei: q̃ declinatiõe usus ẽ Iusti. ut supra uidimus cũ dixit: triste id ostẽtũ pseo. simili mõ & Li. li. x. belli macedonici multis ĩ locis: ut ibi uidere licet. Declinať & pses huius psis: ut sentiť uideť Ser. honoratus q salustii utiť exẽ/ ploĩ historiis. quẽ libꝫ amisimus ubi pbať ĩtẽdit subtractã eẽ lĩam .s. huic nõi achilli: & ĩ eo uersu. Troas reli qas danaũ atq; ĩmins achilli. dicit. n. pp amio Seruio

Iustinus | Persa p... | ...us pses ... | teste Iu... | & liuio

persa gereret: & domũ ecuria regressus. filiolã suã nomine tertiã: q̃ tũ erat admodũ puula osculatus tristẽ aĩaduerteret: Interrogauit quid ita eo uultu eẽt: quæ respondit persã perisse: decesserat autẽ catellus quẽ puella in delitiis habuerat noĩe persa: arripuit igitur omen paulus: exq; fortuito dicto quasi certam spẽ. clarissimi triumphi animo præsumpsit.

De Cæcilia Metelli.

a T cæcilia metelli dum sororis filiæ adultæ ætatis uirginis more prisco nocte cõcubia nuptialia petit omẽ ipsa fecit: nam quum ĩ sacello quodam eius rei gratia aliquandiu persedisset: nec aliqua uox proposito congruens esset audita: fessa longa stãdi mora puella rogauit matertetã. ut sibi paulisp locum residendi accommodaret: cui illa ego uero inquit libenter tibi mea sede cedo: quod dictum ab indulgẽtia profectum ad certi ominis processit euẽtum quoniam metellus non multo post mortua cæcilia uirginem de qua loquori matrimonium duxit.

De Caio mario & ominis obseruatione.

c *Aio aũt mario obseruatio* ominis pculdubio salutĩ fuit. quo tpe hostis a senatu iudicatus: In domũ faniæ miturnis custodiæ cã deductus ẽ: aĩaduertit. n. asellũ quũ ei pabulũ obiiceret neglecto eo ad aquã pcurrẽtẽ: quo spectaculo deoꝝ puidẽtia qđ se quereť oblatũ ratus: alioqn etiã interpretendaꝝ religionũ pitissimus a multitudine: q̃ ad opẽ illi ferẽdã cõfluxerat impetrauit: ut ad marẽ pduceret: ac protinus nauiculã cõscẽdit atq; ĩ aphricã puectus arma syllæ uictricia effugit.

De Põpcio magno.

teleuton dettaxit S lĩam q̃ plerũq; pro sibilo habeť: nõ solũ necessitatis: sed ẽt eufoniæ: cã ut Sal. A pricipio urbis ad bellũ psĩ macedoni cũ p psis. Itẽ psa huius psæ ut hoc loco.

a T cæci. me. Cice. li. de diui. L. flaccũ flaminẽ martialẽ ĩqt audiui: cũ diceret cæciliã metelli cũ uellet sororis suæ filiã ĩ matrimoniũ collocaŕ: exisse ĩ quoddã sacellũ ominis capiendi cã: qđ fieri moŕ ueteꝝ solebat: cũ uirgo staret: & cæcilia in sella sederet: neq; diu ulla uox rextitisset: puellã defatigatã petisse a matertera ut sibi cõcederet paulisp ut ĩ eius sella requiesceret: illã aũt dixisse: ue re mea puella tibi cõcedo sedes meas. qđ omẽ res cõsecuta ẽ: ipsa. n. breui mortua ẽ: uirgo autem nupsit cui cæcilia nupta fuerat. At cæcilia me. s. uxor: ut hectoris andromache & deiphobe glauci. More prisco: Mos. n. fuit apud maiores ut cum puellæ maturæ uito & plenis iã nubiles ãnis eẽnt ĩ tẽplis excubarent & ibi stantes omẽ acciperẽt futuri mariti. Cõcubia nocte. Intẽpesta nocte. Var. de lĩgua latina. Intẽpestũ celius dicebat cũ tps agendi est nullũ: qđ alii cõcubiũ appellarũt q fere tunc oẽs cubarẽt. ẽ ergo pria ps soni. Eius rei. petẽdi nuptialia. Locũ residendi: Vt fessa nõ nihil se recrearet. Mora. q̃dã idulgentia & cõmiseratiõe puellæ cõmota.

Cicero | Varro | Cõcubiũ

c Aio aũt. Cũ. P. sulpitius tribunus plebis auctore. C. Ma. pniciosas leges pmulgasset ut exules reuocarenť: ut noui ciues libertiniq; distribuerenť ĩ tribus: ut & cõsul Marius aduersus Mitridatẽ põti regem dux crearet: & aduersantibus cõsulibꝫ. Qu. Põpeio. & L. Syllæ uim intulisset: occisoq; Pompei cõsulis filio genero Syllæ. L. Sylla cõsul ĩ urbem cũ exercitu uenit: & aduersus factionem Sulpicii & Marii ĩ ipsa urbe pugnauit; eamq; expulit. Ex quo. xii. a senatu hostes ĩter quos consul Marius & filius iudicati sunt. P. Sulpitius cum in quadam uilla lateret indicio serui sui retractus & occisus ẽ. C. Marius. filius ĩ aphricã traiecit. C. M. pŕ Miturnas delatus ĩ paludibꝫ delituit: eo syllani milites cũ uenissent: ac diligenter & accurate eius uestigia ĩdagarẽt: nec eũ ĩuenirẽt: pastorẽ haud lõge cõspicati rogãt prio ĩdicet Mariũ: fluctuãtẽ deĩde & dissimulãtẽ minis & terroŕ pfundũt. q ubi se a militibꝫ circũfũdi & telis undiq; peti uidit Mariũ ĩdicat. itaq; capiť Marius Miturnasq; deferť: & ĩ domũ faniæ mulieris publice custodiẽdus tradiť: ad quẽ occidẽdũ Seruus publicus natione ciber missus ĩermẽ & squalore obsitũ maiestate tãti uiri cõmotus stricto iã gladio interficeŕ nõ sustinuit: & tremebũdus abiecto ferro refugit: clamitãs gẽinata uoce nõ possũ ĩterficere Mariũ. tũ Miturnẽses maiestate uiri capti ĩcolumẽ pstiterũt. hĩc ergo cũ abiturus exisset e domo aĩaduertit asellũ neglecto pabulo qđ obiectũ ei fuerat ad aquã cõtẽdẽtẽ: quo uiso omẽ arripuit: ĩtellexitq; sibi salutem nauigatiõe q̃rendã eẽ. & stati ipetrat a miturnẽsibꝫ ut sibi publica nauis tradať; quo facto se cõtulit in aphricã: & ibi uires cõpatauit: qbus pristinam fortunam & dignitatem breui ĩcupauit; sicut suo loco ostendemus. Faniæ. Quã defendit ĩ iudicio. Alioqn. Insup. Peritissimus. q maximã auguriĩ pitiam htẽt. In aphricã. Vbi cõpato exercitu cũ se cĩnæ cõiũxisset urbem cepit. & pristinam dignitatem cũ magno inimicorũ exitio recuperauit.

Historia de mario

P Ompeius uero. Omē futuræ cædis factū ē pōpeio cæsaris arma fugiēti: nā ī acie pharsalica uictus cū īsulā cyprū peteret: ut ide uirīū aliqd cōtraheret uidit a lōge eminens ædificiū & īterrogāti qd' ei nomē esset: respōsū ē quo audito mœstus ītellexit se malū regē expturū. Pōpeius ma. cuius

Cicero

magnitudo totū orbē cōplexa fuit. nā Cice. ī catilinā īuectiua q̄rta paucis uerbis ostēdit: quāta fuerit pompeii rerū gestarū magnitudo. dicit. n. Pōpeii res gestæ atq; uirtutes cōtinent̄ iisdē qbꝰ solis cursus regiōibꝰ ac terris cōtinet̄. Pharsalica. Thessalica: nam regio illa diuersis nōibus fuit appellata: emonia: thessalia: pharsalia: macedonia: emathia: campi philippici: ꝓut eā diuersi reges occuparūt. Cōtraheret. colligeret. cōgregaret.

Thessalia
Emonia
Pharsalia
Emathia
Cāpi philippici
Paphus oppidum
Virgilius

Oppidū paphū. oppidū est cypri ubi ꝓcipue colebatur uenus q̄ paphia dicta. Vir. Inde paphū sublimis abit. sedesq; reuisit Læta suas & cerera. malū regē sicut ptholæmeū expertus ē. Nō tulit dissimulanter. Nō occultauit illud qđ mente cōceperat.

m Arci etiā bruti. Nota est historia quō brutus & cassius cæsarē ī senatu multis uulneribꝰ cōfoderūt: quā tamē suo loco dicemus: sed qđ ad hunc locū ꝑtinet: cū brutus post patratū homicidium sacrificaret natali suo: iter ꝓces: ut mos erat aīum adiecit ad carmē homericū. ✝ Sed me parca ferox latonæq; obruit īfans. Alius uero sic traduxit: sed me fors misera & latonæ ꝑdidit īfās. Et ita factū ē. nā ī cāpis philippicis ubi cōgressus ē cum augusto & M. Ant. forte ita cecidit: ut signū belli futuri ꝓponeretur ab Augusto & Anto. signū apollinis. nā

Mos ponēdi deū aliquem in signu

mos erat ut cōmissuri ꝓlia: deū aliquē signū pugnæ ꝓponerent. ut. C. Ma. martis simulacru. Sylla delphici apollinis: cæsar ueneris genitricis. Ergo qa apollinis signū ꝓposuit augustus. omē qđ' factū ē uersus ille quodāmō ipleuit: qa ī ea pugna supatus ē: ī q̄ signū fuerat apollo latonæ filius. Admisso ꝑricidio: Hoc nō sine adulatiōe dictū ē. uult. n. Va. cæsarē ꝑrem ꝑriæ fuisse. Natalē: Mos fuit apd' antiquos ut natalia pricipes sua solēniter celebrarēt. Vir. Phillida mitte mihi m. ē na. iola.

Mos celebrādi natalis

Signo. da. Vt milites cæsariāi: & Antoniāi a militibꝰ bruti & cassii dignoscerēt.

c Onsētaneo uo. ia. pau tāto ne cassius bruto affinitate cōiunctus qppe q iuniam bruti sororē duxerat uxorē: secit suæ futuræ mortis omē cū rogātibꝰ rhodiis aliq̄ sibi deorū simulacra reliq: solē a se relinq respōdisset. nā qđ' ille ꝑ ludibriū dixit suo euentu fortitus ē. qa fuera solē reliqt. Solē re. simulacrū solis. hoc aūt ꝑ ludibriū dixit: qppe quē ferre nō poterat ꝑ magnitudīe. Memorat. n. a solino unū ex septē mirabilibus mūdi. erat

ænea solis statuta miræ magnitudis rodi
Solinus

P Ompeius v̄o magnus ī acie pharsalica uictus a cæsarē: fuga q̄rens salutē cursu ī insulā Cyprū ut aliqd ī ea uiriū cōtraheret classē direxit: appellēsq; ad oppidū paphū cōspexit ī littorē speciosū ædificiū: gubernatorēq; iterrogauit qđ ei nomē eēt: q r̄spōdit Cacouasilea uocari: quæ uox ꝑ̄ē eius q̄tulacunq; restabat ɔminuit. Neq; id dissimulāter tulit. auertit. n. oculos ab illis tectis: ac dolorē quē ex diro omine cōceperat gemitu patefecit. De marco bruto.

m Arci ēt bruti dignus admisso ꝑricidio euētus ē omine designatus siqdē post illud nefariū op' natalem suū celebrās, quum græcum uersū exprimere uellet: ad illud potissimū Homericū referēdū aīo retēdit. q̄ deus philippēsi acie: a cæsarē & Antonio signo datus ī cū tela conuertit. De. C. Cassio.

c Onsentaneo uocis iactu. C. cassii aurē fortūa puellit quæ orātibus rhodiis: ne ab eo cunctis deorū simulacris spoliarent̄: solē a se relinqui respondere uoluit: ut rapacissimi uictoris īsolētiā dicti timore ꝓtraheret: abiectumq; macedonica pugna nō effigiē solis quam tantūmodo suplicibus cesserat: sed ipsū solem re uera relinquere coegit.

a Nnotatu dignū illud quoq; omē sub quo petilius cōsul ī liguria bellū gerens occiderit. Nā quū mōtē cui lætū cognomē erat oppugnaret: iterq; adhortationē militū dixisset. hodie ego lætū utiq; capiā icōsideratius ꝓliādo fortuitū iactū uocis leto suo confirmauit. De externis ominibus.

a Diici n̄ris duo eiusdē generis aliēigēa exēpla

Ligures
Varrus
Macra

aūt centū uigiti sex pedū imago ænea: & fusilis facta: quā a se cassius relinq dicebat. Insolentia. Supbia. nā q̄to maior erat timor nich tāto magis uictori supbia crescebat. Protraheret. manifestaret uel augeret. Ipm solē. qa cū uictus eēt & cū oibꝰ copiis ī hostiū ꝑtātē uenisset sibi mortē cōsciuit. In liguria. Ligures inis alpiū iugis adherētes īter uarū & macrā fluuios īplicitosq; dumis siluestribꝰ maior aliq̄ro laborē īuenit̄ q̄ uicere. Varrus. fluuius ē grandis ex alpibꝰ fluēs galliā trāsalpinā a cisalpina separās uetustissimus italiæ terminus Macra fluuius ē ex initio apēnin fluēs īter ligurū mōtes & demū iuxta lunā ciuitatē defluit ī mare tyrrhenū.

Priene urbs
Strabo
Priene cadme appellata

f Amu prie. Cū ꝑrienēses graui bello ꝓmerent̄: auxiliū petierūt a samus. Samii ut q ab illis eēnt alieni q̄si irridētes se sibyllā missuros respōderūt: nā ex sybillis una fuit samia. Prienēses ergo qđ irridētes samii ꝓmiserāt læto aīo acceperūt: & hāc q̄si ducē belli cōstituētes gloriosā ex hostibꝰ uictoriā ꝛportarūt. Prienēsibꝰ. Priene ciuitas ē ioniæ: biātis patria: Auctor Stra. li. xiiii. Cui' pricipiū ē. reliquū ē ut đ ionibꝰ carribusq; dicamus & cætera: ubi noiatis. xii. ciuitatibꝰ ī qbꝰ & priene: subiugit. nā hæ sūt. xii. Ioniæ ciuitates: & paulo īferius ubi đ singulis mētionē facit: post meādri iqt oīa ē prienēsiū littus: ultra qđ priene ē & micale mōs feris & arboribꝰ plenus. Itē paulopost. priene iqt a qbusdā cadme appellat̄ qm̄ philotas eius cōditor e boetia uēit. e priene fuit Bias unus ex septē sapiētibꝰ đ q̄ hipponax sic iqt. & disceptari q̄ Bias prienēsis

Bias philosophus
hippon ax

melius. Aduersus car. Carræ po. ĩsulani piraticã exercẽtes famosi fuerũt uicti a minoe ut Tucydides & Sal. dicũt: Auctor. Ser. ĩ expositõe illius carminis Vir. hic lelegas carrasq̧ sagittiferosq̧ gelonos. At Strabo dicit populos eẽ carriæ regionis q̃ cõtermina est Ioniæ: uidelicet iter Ioniã & liciã positæ: hos etiã aliquãdo sub minoe fuisse dicit: & ĩsulas hĩtasse: hĩc arbitror ĩsulanos dictos fuisse. & carres carnũ declinauit: sũt & carræ primæ decli. ĩ syria eodẽ teste li. vi. ĩ descriptõe syriæ. dicit. n. tigrano certa & loca q̃ sũt circa carras: Nicaphoriũ & chordiraza & Sinaca in q̃ Surina parthoꝝ ĩperator Crassũ dolo raptũ interemit. Vnde Luca. Asyrias latio maculauit sãguine carras. Derisus gr̃a. Pro derisionis. Diuinitus. Quasi diuina ꝓuidẽtia eis data foret. Vera sa. reddit rõnẽ cur læti acceperũt. Apolloniatæ. Apollonia pluriũ urbiũ nomẽ fuit uni us in epiro cõstitutæ: de q̃ nũc agit. alterius ĩ creta. tertiæ ĩ thracia. q̃rtæ ĩ syria. Eãrẽ. actũs latinus a noĩe græco ueniẽs .i. aiacẽ. & qaanx unus ex heroĩbus fuit iõ hũc se libẽter accipe respõderũt & simulacꝝ eius q̃si ducẽ semp habuerũt Acceptũ re. i. q̃cquid fœlicitatis ex ea re sunt cõsecuti id omini toti ascribẽtes & illi q̃si gr̃as agẽtes. nã æãti tãq̃ deo post modũ imolarũt.

Carræ Tucydides Salusthius Strabo Carris rui Carræ rani. dicit. Lucanus Apollonia urbs Eantes fluuius

non absurde possunt. Samii ptienensibus auxilium aduersus carras ĩplorãnbꝰ arrogãna instricti p classe & exercitũ lẽbulã eis derisus gr̃a miserũt: quã illi uelut diuinitus datũ præsidiũ iterpretati libẽter receptã ꝟa fatorũ prædictione Victoriæ ducẽ habuerũt

De Apolloniatis & omine.

a E apollionatæ qdẽ pœnitẽtiã egerũt q̧ cũ bello illyrico pressi epidãnios ut sibi opẽ ferrent: orassẽt: atq̧ illi flumẽ uicinũ mœnibꝰ suis noĩe æãtẽ ĩ adiutoriũ se mitterẽ dixissent: accipimus qđ dat respõderũt: eiq̧ primũ ĩ acie locũ pinđ: ac duci assignauerũt: ex ĩsperato. n. supatis hostibus successũ suũ omni acceptũ rferẽtes & tũc æanti ut deo imolauerũt: & deiceps oĩbꝰ præliis duce uti instituerunt.

Capitulum de prodigiis. IIII.

p Rodigioꝝ quoq̧ q̃ aut aduersa aut secunda acciderũt đbite ꝓposito nr̃o relatio ẽ. Seruio. Tullo ẽt tũ puerulo dormiẽti circa caput flãmã emicuisse domestici oculi ãnotauerũt. Q đ ꝓdigiũ ãci martii regis uxor Tanaql admirata seruiũ serua natũ in modũ filii educauit: & ad regiũ fastigiũ euexit.

De Martio & flamma capitis.

a Eq̃ fœlicis euẽtus illa flãma quæ ex. L. martii ducis duorũ exercituũ quos ĩteritus publii: & Cnei scipionũ ĩ hispania debilitauerat: capite contio

p Rodigioꝝ quoq̧. Recte ĩqt ominibꝰ ꝓdigia subiũgit. sũt. n. iter seq̃dã affinitate cõiũcta: & uideẽ hoc loco cũ Ci. sentire Vale. q̧ a ꝓdicẽdo dcã sint ꝓdigia. & nõ ut qdã uolũt a porro & adigẽdo. nã cũ mõstꝝ aliqđ appet siue bonũ siue malũ ꝓdicat ꝓdigiũ appellaẽ. Ci. li. đ na. đoꝝ. Prædictões & ꝓsẽsiões reꝝ futuraꝝ qđ aliud đclarãt nisi q̃ futura sũt hoĩbꝰ oñdi mõstrari portẽdi ꝓdici ex quo illa ostẽta mõstra portẽta ꝓdigia dicunẽ: ergo plane ostẽdita ꝓdicẽdo dcã eẽ ꝓdigia.

Prodigiũ a ꝓdicẽdo Cicero

a Nci mar. re. Hic dissentit a Liuio qui nõ anci marci: sed prisci targnii uxorẽ fuisse dicit: q̃ ut erat ꝓdigioꝝ peritissima cognouit Ser. tullũ pueꝝ dormiẽtẽ cuius caput flãma corripuisset claꝝ aliquãdo euasuꝝ: q̧ ẽr regiæ maiestati ĩ rebꝰ afflictis succurreret. Itaq̧ cũ qdã Familiariũ aquã ad extiguẽdũ ĩcendiũ afferret a regina ꝓhibitũ ferunt: sedatoq̧ tumultu moueri puerum uetuisse: donec sua spõte exprectus eẽt tũ adducto ĩ secretũ uiro Tanaql. uides ne tu pueꝝ hũc ingt: quẽ tã humili cultu educamus. Scire licet lumẽ quõdã rebꝰ nr̃is dubiis futuꝝ ꝓsidiũq̧ regiæ afflictæ nutriamus: ĩ de pueꝝ liberoꝝ loco cœptũ hr̃i eruditiq̧ artibꝰ qbꝰ igenia ad magnæ fortunæ cultũ exercitanẽ: euenit facile qđ diis cordi eẽt: iuuenis euasit ueræ idolis regiæ: nec cũ q̃rereẽ gener targnio q̃sq̃ ro. iuuẽtutis ulla arte cõferri potuit: filiãq̧ ei rex despõdit: quo deide cæso tanaqlis arte & cõsilio ĩ regnũ substitutus fuit. Pli. de uir. illu. Ser. iqt tullus. p. Corniculani & crisiæ captiuæ filius cũ ĩ domo targnii prisci educareẽ: flãmæ spẽs caput eius ãplexa ẽ. hic Vir. sũpsit illđ. Ecce leuis sũmo đ uertice uisus Iuli. fũdeẽ lumẽ apex: tactuq̧ ĩnoxia molles lãbeẽ flãma cõas: & circũ tpa pasci. vii. reliq̃ ad Ascaniũ. s. rferẽs qđ fuit ĩ Ser. tullo. Vulcani filiũ fuisse. Nãq̧ pr̃ Tullii uulcanus Crisia mr̃. Præsignis facie corniculana fuit: hãc secũ Tanaql sacris đ moẽ pactis iussit ĩ ornatũ fũdeẽ uina focũ. Hæc iter cineres obscœni forma uirilis: Aut fuit aut uisa ẽ: sed fuit illa magis: Iussa foco captiua sedẽt ꝯceptus ab illa Ser. a cælo semina gẽtis hẽt. Signa đdit gẽitor tũc cũ caput igne corusco Cõtigit: iq̧ comis flãmeus arsit apex. Serua na. Li. sẽtit nõ eẽ fua natũ sed captiua. Dicit. n. hic q̃cũq̧ đ cã tãt honos hitus credeẽ ꝓhibet fua natũ: eũ puũq̧ ipm fuisse coꝝ magis sñiæ sũ q corniculo capto Ser. tullii q priceps ĩ illa urbe fuerat: grauidã uiro occiso uxorẽ cũ iter rliq̃s captiuas cognita eẽt ob unicã nobilitatẽ ab rgia ro. ꝓhibirã fetũ fuitio prũ romæ edidisse prisci targnii domo: idc tãto bñficio mulieres fãiliaritate aucta & pueꝝ ut ĩ domo a puo educatũ ĩ caritate atq̧ honore fuisse fortunã mr̃is q̧ capta pr̃ia ĩ hostiũ manus uenerit: ut serua natus credereẽ fecisse: nã oĩs captiua serua dr̃.

Liuius & Vale. hic dissentiũt historia đ S. Tullo

Plinius de uir. illu. Virgilius

Eque fœli. Cũ cæsis ĩ hispania duobꝰ Scipionibꝰ deleti ro. exercitus amissæq̧ hispaniæ uidereẽ uir a unꝰ ẽtinuit casdẽq̧ rstituit. erat ĩ exercitu ro. L. Martius septimii filius eq̃s ro. ipiget iuuẽis aĩq̧ & igẽii aliq̃to maioris q̃ p fortũa ĩ q̃ erat natus. ad sũmã ĩdolẽ accesserat. Cn. Scipiõi disciplĩa sub q̃ p tot ãnos oĩs militiæ artẽ edoctus fuerat. is ex fuga collectis militibꝰ & qbusdã đ ꝓsidiis đductis haud cõtẽnẽdũ fecerat exercitũ; cõiũxerat q̧ sc. T. frõteio. P. Scipi. legato: sed tãtũ ꝓstitit eq̃s ro. auctoritate ĩter milites atq̧ honoẽ: ut

Liuius

castris circa hiberꝫ cōmunitis eū ducē exercituū comitiis militaribus creauerit. hic igr̄ ī magna reꝫ difficultate cū ad cōsiliū p̄ria spē temerariū magis q̄ audace adiecisset aīum ut ultro castra hostiū oppugnaret ne subita res & nocturnus terror. nā id ꝓxīa nocte fēūrus uidebat̄: suæ fortunæ cōsiliū ꝑturbaret: alloq̄ndos prius & adhortādos milites ratus aduocata cōciōe orōnē hūit: cui cōcionāti flāmā fusā e capite dicūt sine eius sēsu cū magno pauore circūstātiū militū. quo ꝓdigio moti alacriori aīo eū ducē secuti maiorē hostibꝯ cladē īculerūt q̄ accepāt. nā nocte atq; die bina hostiū castra ceperūt: & ad īternectionē hostes ꝓpe ceciderūt. hic ergo uirtute sua ultus ē Cn. & P. Scipionū cū maiori p̄te exercitus cædē: quos celtiberi trāsfugiētes ꝓdiderāt ducibꝯ carthaginēsibꝯ Magōi & Gilgōi *quā uictoriā cō*

Frōtinus

secut⁹ ē nulla re magis q̄ celeritate: d̄ quo Frōtinus li. ii. ca. x. L. martius eq̄s ro. q̄ r̄liq̄s exercitus p̄fuit cū i ꝓpiquo bina castra pœnoꝝ paucis milibꝯ passuū distarēt: cohortatus milites *ꝓxīa* castra itēpesta nocte adortus ē: & cū hostem uictoriæ fiducia icōpositū aggressus: ne nūcios q̄dē cladis reliq̄sset breuissimo tpe militi ad requiē dato eadē nocte rapti famā rei gestæ p̄gressus. altera eoꝝ castra iuasit. ita bis simili usus euētu deletis utrobiq; pœnis amissas po. ro. hispanias restituit.

Liuius
Cicero

1 Tē cū bel. acri. & huius histo. auctor ē L. i. ab urbe cōd. li. iii. Ci. quoq; li. de diuin. Quid q͛ i ānalibꝯ iq̄t hēmus ueiēti bello cū lacus Albanus p̄ter modū excreuisset. ueiētē quēdā nobilē ad nos ꝓfugisse: eūq; dixisse ex fatis q̄ ueientes scripta hīent: ueios capi nō posse dū lacus is redūdaret. & si lacus emissus lapsu & cursu suo ad mare ꝓfluxiss; p̄niciosū po. ro. sināt ita eē teductus ut ad mar̄ puenire nō posset. tū salutar̄ nr̄is for̄: ex quo illa mirabilis a maioribꝯ nr̄is aq̄ albanæ f̄cā deductioē. cū aūt ueiētes bello fessi legatos ad senatū misissēt. tū ex his q̄dā dixisse dī: nō oia illū trāsfugā ausū eē senatui dr̄e. i eisdē. n. fatis scriptū ueiētes hr̄e for̄ ut breui a gallis ro. capet̄: q̄d q̄dē sexēnio post ueios captos factū eē audiuimus: hæc Ci. At L. i. cū ꝓdigiū appuisset ut lacus albāus p̄ter modū excresceret ita ut p agros diffūderet̄: nulla eius iundatiōis cā extrisecus apparēte: nō solū ad ro. uēisse q̄ supra dixius referēt: sed d'lphos quoq; oraculū sciscitatū legatos misisse ro. r̄fert. q̄ r̄sū r̄tulerūt: nō ꝓius ueios capi posse q̄ lacus ille p agros ūda ꝓflueret: oraculi āt uerba hæc fuer̄. ro. aquā albanā caue lacu cōtineri: caue ī mar̄ manare suo flumine sinas: emissā p agros rigabis: dissipatāq; riuis extigues tū tu isiste audax hostiū muris

nāti eluxit. Nāq; eius aspectu pauidi adhuc milites pristinā r̄cupar̄ fortitudinē admōiti. octo & xxx. hostiū milibꝯ cæsis. magnoq; nūero ī p̄tātē r̄dacto. bina castra punicis opibꝯ r̄ferta cepūt. De lacu albāo.

1 Tē cū bello acri: & diutio ueiētes a ro. ītra mœnia cōpulsi capi nō possēt: eaq; mora nō minus obsidētibus: q̄ obsessis itolerabilis uideret̄: exoptatæ uictoriæ iter miro ꝓdigio dii imortales patefecerūt. subito. n. albanus lacus: neq; cælestibꝯ auctus ībribꝯ neq; iundatiōe ullius āmis a di[illegible]t: solitū stagni modū excessit: cuius rei explorādæ gr̄a legati ad delphicū oraculū missi rettulerūt præcipi sortibꝯ: ut aquā eius lacus emissā p agros diffūderet. Sic. n. ueios ī p̄tāte po. ro. uēturos. Q d' priusq̄ legati renūciarent aruspex ueiētiū a milite nr̄o: q̄a domestici īterpretes decrāt: raptus & i castra p̄latus futurū dixerat: ergo senatus duplici prædictione mōitus eodē pene tpe: & r̄ligiōi paruit: & hostiū urbe potitus ē. Nec' paꝝ ꝓsperi successus q̄d seq̄tur. De Lucio Sylla cōsule.

1 Vtius sylla ꝯsul sociali bello: quū i agro nolāo āte prætoriū īmolaret. subito ab una p̄te aræ ꝓlapsā anguē ꝓspexit: q̄ uisa post hūi aruspicis hortatu cōtinuo exercitū i expeditionē eduxit: ac fortissima sānitū castra cœpit. q̄ uictoria futuræ eius āplissimæ potētiæ gradus & fundamentum extitit.

De gaio uolūnio & Seruio sulpitio.

P Rœcipuæ admiratiōis ē et illa ꝓdigia q̄. C. uolūnio. & Seruio sulpitio consu. in urbe nr̄a inter initia

memor. quā p tot ānos obsid͛s urbē ex ea tibi his q̄ nūc pādunt̄ fatis uictoriā datā. Acri. Aspo & uehemēti. Capi nō. p. q̄a mœnia eēnt alta: & loco editissīmo posita ut nō solū ædificiis: sed ēt natura loci tuta eēnt. Ea q; mo. i. q̄a nō minus d'trimēti patiebāt̄ obsidētes q̄ ueiētes obsessi. Imbribꝯ. q; effusi ībres cecidissēt. Sortibꝯ oraculo. nā sortes ꝓ oraculis sæpissie ponūt̄: eo q; sortes e uase ducerēt̄: q̄bꝯ oracula r̄ddebāt̄ ad ea d̄ q̄bꝯ īterrogaret̄ sacerdos. A mi. ra. q̄a simulauit uelle d̄ p̄uatis eū ꝓdigiis cōsuler̄. Dōestici. q̄a ro. adhuc nō hēbāt aruspicinā. Dupli. p̄. L. t q; oraculū d'lphis ꝓdixerat & q; aruspex ueiētāus significauerat lacū d̄riuari p agros.

Sortes

Ec pa. ꝓ. ꝓ *fuit sociali* bello cui⁹ cā ide nata ē: q; Drusus tribu. Pl. ꝓmiserat sociis lati nois si cū sēatu sētirēt. eiusq; p̄tes aduersus eq̄strē ordinē cū q̄ p p iudicia grauiter dissid͛bat: tueret̄: datuꝝ opā ut ī citatē ro. accipent̄. sed occiso paulo post Druso cū p̄miū latis negaret̄: irati a societate po. ro. d̄fecer̄t & ro. bellū īdixer̄t. Diuersi ꝯ hos missi s̄t ip̄atores: iter q̄s & L. Sylla q ꝓfectꝯ ī sāniū aduersus nolā p̄ duxit exercitū. Nolāi extra mœnia cū copiis & p̄sidiis posuer̄ castra. *Sylla* igit̄ cū deos d̄ pugna cōsuleret: anguis subito apparuit. Interrogato aruspice q̄d āguis ille portēderet: r̄spōsū ē ut magno aio castra hostiū iuaderet: quo facto uictoria potitus ē. *Sociali.* b. q̄d gestū ē cōtra eos q̄a societate po. ro. d̄fecerūt q̄d alio noie bellū latinū uocat̄. Futuræ. a. p. Nā opes suas hic sylla cœpit auger̄: & hac uictoria clarior f̄cūs maiora suscipe nō dubitauit.

Liuius

R æci. ad. Li. m̄lta ifert appuisse ꝓdigia: añ galloꝝ aduētū q̄ futuꝝ urb̄ m iatēt̄ excidiū. Dic. n. eo āno cælū uisū ardeī: terra igēti ꝯcussā motū ē. Bouē locutā. cui r̄i prior̄ āno cui fid͛s nō fuerat creditū ē īter alii ꝓdigia q̄ m̄lta fueī: carne pluit: quē ībrē igēs nūerꝯ auiū uolitādo rapuisse fer̄t q̄d ītercidit ꝓsū ita iacuisse

aliquot dies ut nihil odor mutaret. Præcipue: nō solū q̄ diximus ꝓdigia admirāda sūt sed ēt q̄ sequunt. Mugi tū thu. ser. Bos q̄ āte mugiē cōsueuerat hūanis uerbis locuta ē. nā dixisse ferē: caue tibi ro. sed prīo creditū nō ē. scdo uero cū hoc idē ꝓdigiū enūciatū eēt fides hēri cœpta ē. Carnis. q. i. m. Pli. li. ii. ꝑter hæc iqt statū ē i monumēta iferioē cælo lacte & sāguie pluisse. M. actlio. C. portio ɔsu. & sæpe alias carne sicut. L. uolūnio. Ser. sulpino cōsu. eāq; nō ꝑputruisse: qd nō diripuisset aues. In mo. ni. nibꝰ uētus cū pluuia. ē ēt dēsitas nubis i tēpestate obscura. Præpetes. aues sē q̄ꝶ uolatu futura ꝑnoscimꝰ hoc ē auguria faciūt. dcē ꝑpetes: q̄i priora petēres: q̄a priora petūt uolātes. Nec odo. q̄a nec ɗformes erāt carnes nec rabo & sanie aut alia corruptiōe fetētes. nō odoē nō aspcū uariarūt se carnes illæ. sed eūdē quoq; uigotē retinuerūt quē prius hūerūt: & odorē. L. i. scdi pu. bel. li. i. romæ iqr circa urbē multa ea hyeme ꝓdigia fcā & cætera. Semestrē. sex mēsiū: iō āt dixit semestrē qa potuisset eē ifās loqns sine admiratōe ut i bimatu & i/fra: sed semestris loq sine miraculo nō pōt. In fo. b. Li. dicit i foro olitorio. Locutū. Clamasse iō triūphū. Elephā. ca. sine dubio hoc abhominādū fuit. Lapi. plu. Dicius lapides & lapidibꝰ. Vigil. q nocturnas facit excubias. Sāguinē su. Significat laborē bellicū. q postea secutus ē. Cruē. spi. Hoc ab ancio ciuitate uolscoꝶ nūciatū ē. In cor. scdm uetustū morē locutus. Caue ti. ro. Hoc dicit Liui. fuisse bello macedo. Cærete. Li. hoc idē scribit.

Plinius / *Nimbus* / *Aues ꝑpetes* / *Liuius* / *Pluere lapides & lapidibus dicitur* / *Liuius* / *Cicero*

motusq; belloꝶ acciderūt. Bos nāq; mugitu suo i sermonē hūanū cōuerso: nouitate mōstri audiētiū aios exterruit. Carnis quoq; in modū nibi dissipatæ ptes ceciderunt. q̄ꝶ maiorē numeꝶ præpetes diripuere aues. reliquū humi ꝑ aliquot dies neq; odoē tetro: neq; deformi aspcū mutatū iacuit. Diuersa mirabilia

e Iusdē generis mōstra alio tumultu credita sūt. pueꝶ ifantem semestrē i foro boario triūphū ꝓclamasse. Aliū cū elephātio capite natū. In piceno lapides pluisse. In gallia lupū uigili e uagina gladiū abstulisse. i sicilia scuta duo i sāguinē sudasse. Etiam metētibꝰ cruētas spicas i corbē decidisse. Cærete aq̄s sāguie mixtas fluxisse. Bello ēt pu. scdo constitit: Cn. domitio bouē dixisse. Caue tibi rōa. De caio flāinio.

c Aius āt flānius iauspicato cōsul creatus: quum apd̄ lacū thrasimenū cū hānibale cōflicturus cōuelli signa iussisset: lapso equo sup caput eius hūi ꝓstratus ē: nihilq; eo ꝓdigio ihibitus: signiferis signa moueri sua sede posse negātibꝰ: malū ni cōtinuo ea effodissēt: minatus ē. Veꝶ huius temeritatis utinā sua tātū nō ēt po. ro. maxīa clade pœnas pepēdisset: in ea nāq; acie. xv. milia ro. cæsa. vi. milia capta. xx. milia fugata sūt cōsulis obtrūcati corpꝰ ad funerādū ab hānibale quæsitū ē. q q̄tū i ipo fuerat ro. sepelierat ipiū

f Laminii aūt ꝑcipitē audaciā. C. hostilius mācinus uesana ꝑseuerātia subseqē: cui cōsuli i hispāiā ituro hæc ꝓdigia acciderūt: quū lauini sacrificiū facerē uellet: pulli cauea emissi i ꝓximā siluā fugērūt: sūmaq; diligētia q̄siti repiri nequerūt: quūq; ab herculis portuquo pedibꝰ ꝑuenerat: nauē conscēderet: talis uox sine ullo auctoē ad aures eius ꝑuenit. māe mac: q territus quū itineē cōuerso iāuā petisset: & ibi scaffā fuisset igressus: anguis eximiæ magnitudis uisus e cōspectu abiit. ergo nūeꝶ ꝓdigioꝶ nūero ca-

e Aius āt fla. Li. de. u. bel. pu. Ci. de diui. Quid bello iqt pūico scdo nōne. C. flāminius cōsul signa neglexit reꝶ futuraꝶ magna cū clade reip. q exercitu lustrato cū aretiū uersus castra mouisset: & ɔtra hānibalē legiones duceret: & ipe & equus āte signū Iouis statoris sine cā ꝑpēte cecidit: nec eā rē hūit fligiōi obiecto signo ut pitis uidbaē ne cōmitteret ꝑliū. Idē cū tripudio auspicaretur: pullarius diē ꝑlii cōmittēdi differbat. tū flāminius ex eo q̄siuit si nec postea qdē pulli pascereē qd faciēdū eē cēseret. cū ille qescēdū eē respōdisset: flāminius ꝑclara iqt auspicia si esurientibꝰ pullis res geri potuisset saturis nihil gereret. Itaq; signa cōuelli & seq iussit: quo tpe cū signifer primi hastati signū nō posset loco mouere: nec qcq̄ ꝓficerēt plures cū accederēt: flāminius nūciata suo moē neglexit. itaq; tribꝰ horis ɔcisus exercitus atq; ipe iterfcūs ē. Inau. Aduerbialē dictū ē: ut falso ɔsulto ꝑcario auspicato teste Pri. Lacū. t. Perusinū lacū q nomē accepit a mētō mōte. Cōuelli si. i terra sp signa ɗfigebāē La pso. Li. Fla. cū ocius ɔuelli signa iuberet: & ipe i equū isiluisset: equus repēte corruit: cōsulemq; lapsū s caput effudit. Veꝶ. h. t. Sed utinā ingr temeritatis huiꝰ pœnæ i caput suū rēdūdasset nō. n. respu. rātū ɗtrimēti passa fuisset. Ad fu. ad funꝰ faciēdū ut sepulturæ mādaret.

Liuius

f Laminii āt ꝑ. nō mīus obstinatus fuit Hostilius ut aduersus deoꝶ uolūtatē bellū susciperet cū numātinis: nā hoc fuit bello numātīo sicut suo loco dicēus: nā lauinii ɗos ɔsulēti cū esca pullis i cauea eēt obiecta: illi stati esca neglecta i ꝓximū lucū ꝓfugerē: quo ꝓdigio nihil territꝰ cū i ꝓuiciā ꝓficiscēs classē e portu her. solueret: uocē audiuit dicētē. Mācie mac: ɗide cū gēuā ꝑuersus eēt uidit serpētē imēsæ magnitudis. tū his tot ꝓdigiis nihil motꝰ pgit i ꝓuiciā ubi dmū ꝓdigia cladibꝰ adq̄uit. nā cū igēti strage uictꝰ ē ab hostibꝰ. ɗide fœdus turpiter cū hostibꝰ iniuit: postreō traditꝰ ē a sēatu hostibꝰ ad suppliciū. Vesa. nō sana. i. stulta. In hi. q̄a duxit exercitū ɔ numātios. Pulli e ca. Rōani moris fuit teste Ser. q̄ i cōiciis agēdis & bellis gerēdis pullaria captarenē auguria. Portu. h. Vilicet ɗ liguria ubi portꝰ ē herculis monœchi: nā cōponiē ex qd ē solus. & dōus. & teste Ser. iō putant herculē sic dictū: uel q̄ pulsis oībꝰ illic solus hītauit: uel q̄ i eius tēplo nūq̄ ɗoꝶ q̄spiā siē coliē: sicut i tēplo iouis coliē mierua & Iuno. i tēplo ueneris cupido. Stra. ɗ liguribꝰ loqns ait. Mōœchus ꝑterea portꝰ statio ē nō magnaꝶ nō multaꝶ capax nauiū tēplū hēns herculis cognomēto monœchi q̄m is i eo hītat solus.

Hercules mōœchus / *Mōœchus portus*

Infœlici pugna. Quia uictus est cũ īgenti multitudine a paucis: nã fuere. xxx. milia ro. a. iiii. milibus numã/tinorũ superata. Turpi fœ. Quia se in hostiũ potestatẽ dedit: & ī iussu po. ro. fœdus iniqs cõditõibus fecit cũ numãtinis. Deditiõe funesta. qa senatus cẽsuit ut hostibus traderet: & po. ro. religione solueret.

m Inus mirã. Tib. gra. ꝓuĩciã lucaniã tenebat ꝓ cõsul bel. pu. scdo ī q̃ sacrificanti triste ꝓdigiũ appꝑuit. nã ad exta sacrificio ꝑpetrato ãgues duo ex occulto ꝓlapsi ederẽ iecur: cõspectiq; repẽte ex oculis abierũt: id cũ aruspicũ mõitu sacrificiũ īstaurarẽt atq; ītẽtius exta reserata seruarẽt. itẽq; ac tertio tradũt libato iecino *re ītactos angues abiisse*: cũ aruspices ad īpato rẽ id ptinere ꝓdigiũ ꝑmonuissẽt & ab occultis cauẽdũ hoĩbꝫ cõsultũ eẽt: *nulla tamẽ ꝓuidẽtia fatũ īminẽs mo*ueri potuit. nã hospitis dolo ꝑcipitatus ī īsidias cũ paucis occidit. hospes ãt fuit flauius lucanus caput eius ptis q̃ cũ ro. stabat. nã lucanorũ ps ad hãnibalẽ dfecerat. is mutata uolũtate locũ gñe q̃rẽs apd pœnũ neq; trãsiẽ neq; trahere ad dfectionẽ lucãos satis hũit nisi īpatoris ro. & eiusdẽ hospitis ꝓditi capite & sãguĩe fœdus cũ hostibꝫ sãxisset. Cõuenit. n. cũ magõe Cat. duce ut si Ro. tradidisset īpatorẽ liberi cũ suis legibꝫ ī amicitiã lucani uenirẽt: cuius rei data acceptaq; fide gracchũ īuitat ad reliq̃ lucaniæ ptẽ ī ditõe accipiẽdã quã a pœnis defcũrã polli cebatẽ: si mõ īpatorẽ Ro. uidisset. nã antea ptẽ maximã cepat. Graccho igiẽ uerbis hospitis fraudẽ abeẽ credẽs cũ lictoribꝫ & turba eqtũ e castris ꝓfectus duce hospite ī īsidias ꝑcipitauit: Minus mi. Nã in quo uir clarissimus peccat si ī eodẽ leuior peccauerit mĩus erit mirã/

Temeritas — dũ. Temeritatẽ. temeritas dẽ cũ aliqd sine cõsi

Cõsilium — lio & cogitatõe facimus. cõsiliũ uero ẽ aliqd faciẽdi aut nõ faciẽdi excogitata rõ. dicit ergo cũ ꝓdigiũ tristis exitus dnũciatũ eẽt Ti. grac. nec illd cõsilio ẽt usus uitare potuerit: mĩus mirãdũ uẽ de temeritate mãcini: qa & ipm pariter fata traxerũt. Angues duæ ex oc. p. adeso iecore ī easdẽ latebras se cõtulere. Multa ꝓdigiũ faciũt: nã ãguis ẽ subdolũ & callidũ aĩal qd significat hostes futuros callidos & astutos: iecur ꝑterea mẽbrũ uitale ẽ: qd mortẽ cõsuli ꝑdicebat: q, ī latebras se cõtulerĩt significabat foẽ ut ī īsidiis hostes dlitescerẽt. Ex oc. Quia ne/

Iecoris & Iecinoris dicit teste *Priscia.* — sciebãt ũde se ꝓripẽt. Iecore. Iecoris & iecinotis dẽ teste Prisci. Idẽ ꝑ. Quia cũ rnouasset sacrificiũ reuersus anguis ille iecoris pte abesa se *ab oculis* hoĩum ꝑripuit. Extis as. Diligenter

Exta — custoditis ne diripenẽ. exta dicũẽ ītestia ab extãdo. i. *eminẽdo.* sc. n. ptes q̃tra corpꝫ eminẽtiores sũt: sicut iecur: cor: pulmo: splẽ. Caut. ꝑuidit. Ne p. ho. Cũ apd *maiorẽs* iura hospitii scã & īuiolata fuisset. Vir. Jupiter hospitibꝫ nã

Virgilius

Perfidus — te darẽ iura loquũẽ. pfidus aũt dẽ q fidẽ uiolat.

lamitatẽ æquit: īfelici pugna: turpi fœderẽ: deditione funesta.

Aliud de Graccho tiberio

m Inus mirã ī hoĩe parũ cõsiderato temeritatem Tiberii gracchi grauissimi ciuis exitus tristis & ꝓdigio dnũciatus nec euitatus cõsilio facit. Cõsul. n. cũ ī lucãis sacrificasset: ãgues duæ ex occulto ꝓlapsæ rẽpẽte hostiæ quã imolauerat adso iecorẽ ī eãsd latebras se rttulerẽt ob id dĩde factũ īstaurato sacrificio idẽ ꝓdigio euenit. tertia quoq; cesa uictĩa: diligẽtius q; asseruatꝫ *extꝫ neq; alapsus serpẽ*tũ arceri: neq; fuga īpediri potuit: qd' q̃uis aruspices ad salutẽ īpatorꝫ ptinerẽ dixissẽt grachus tamẽ nõ cauit ne pfidi *hospitis* sui flauii īsidiis ī eũ locũ dductus ī quo pœnorũ dux mago cũ armata manu delituerat: iermis occideret.

De Marcello.

e T cõsulatus collegiũ: & erroris societas: & par genus mortꝫ a Tiberio grac. ad marcelli memoriã me trahit. Is. n. captarũ syracusarũ & hannibalis ãte nolana mœnia a se primũ sugerẽ coacti gloria īflãmatꝫ cũ sũmo studio niterẽẽ: ut pœnorũ exercitũ aut ī italia ꝓsterneret aut italia ꝓpelleret soléniq; sacrificio uolũtates deorũ exploraret: quæ pria hostia ãte foculũ decidit: eius iecur sine capite īuẽtũ ẽ. ꝓxia iocinoris duplex caput hũit. qbus īspectꝫ aruspex tristi uultu nõ placerẽ sibi exta: qa pria trũca: scda nimis lęta apparuissẽt: respõdit. Ita mõitus. M. marcellus neqd temerẽ cõaretẽ ī sequẽti nocte speculãdi gfa eũ paucis egredi ausus a multitudĩe hostiũ ī brutiis circũuẽtus æque magnũ dolorẽ ac detrimẽtũ patriæ iteritu suo attulit.

De Octauio consule.

Insi. utpote q ꝓficiscerẽ ī ipacatos. hꝰ Ti. ossa ro. dportãdã ddit hãnibal militibꝫ ro. ut ui dbius ī ca. d hũanitate T cõ. col. Cõsules ī apulia. Qu. crispius & M. Marcel. hãnibali se opposuerãt cũ copiis bel. pũico scdo. e tumulus erat siluestris īter pũica & ro. castra a neutris prĩo occupatꝫ: qa ro. q̃lis eẽt ps eius q̃ uergeret ad hostiũ castra ignorabãt. hãnibal īsidiis quẽ castris aptiorẽ eũ credidrat. itaq; nocte ad id missas aliquot nũidarũ turmas medio *ī saltu ꝯdidrat. rõanos occupãdi* loci cupiditas īcessit: ne si occupatꝫ ab hãni. foret ī ceruicibꝫ hrẽnt hostẽ. itaq; ꝯsules cũ paucis eqtibꝫ exploratũ ꝓfci ī īsidias ꝑcipirarẽt: ubi Marcel. pugnãdo fortiter cecidit. Crispius grauiter saucius euasit: imolasse eo die qdã ꝓdiderẽ mẽoriæ ꝯsulẽ *marcellũ* & pria hostia cæsa iecur sine capite īuẽtũ. In scda oĩa cõpuisse q̃ assolẽt: auctu ẽt uisũ ī capite: nec id sane aruspici placuisse q, scdm trũca & turpia exta nimis læta appuissẽt. M. q̃uis admõitꝫ eẽt neqd temerẽ ageret: tñ ducẽtibꝫ fatis id cõsi

Marcellus — lio uitarẽ nõ potuit. Colle. Ti. gra. & Marcel. collegæ fuerãt ī ꝯsularu. Erro. so. qa uterq; ī īsidias temerẽ ꝑcipitauit. Par. g. m. qa uterq; fuit īsidus opꝑssus. Is ca. sy. qa syracusas diu obsessas tãdẽ cepit ubi Archimẽdes īgẽti arte diu classẽ ro. ꝯcluserat. Hãni. co. Mar. prius fuit q ad nolã hãnibalẽ uici posse docuit: & cũ exercitu d

Hostia — lei. t. hic quoq; fuit ex tribꝫ uno q spolia opia ioui feẽtrio ꝯsecrauit cæso uiro dõaro gallorũ rge. Pria. h. Hostia

Victima — imolabaẽ ãteq ad hostes ꝓficiscerẽt. Victĩa. Post ptã uictoriã cũ diis gfas agerẽt dcã uictĩa q, uicti sẽ hostes. Capi. pricipio. Tri. mœsto. qa uidbat piculũ ducibꝫ īmierẽ. Temerẽ. icõsulte. hã. Mar. corpꝫ sepeliẽdũ çurauit.

Am Octa.cō.Octauius & Cina cōsules fuerūt.Sed Cina cōsulatū tanq̄ tyrānidē exercēs seuiebat ī ciues & legē ferre uolebat de reuocādis quos senatus hostes iudicauerat:& hoc mō tyrānidē affectabat Octauius uero huic aduersabat:& eius conatibus sūma ope resistebat.igit cū īter se tātope dissētirēt & Octauiū ps melior ciuitatis seq̄ret:ex urbe pellit cina.quo electo Cor.merulā ī eius locū substituere pres. Eadē tēpestate marius e ciuitate pulsus a sylla ī hispāia īgētes copias cōparauerat:qui Cinā audiuit electū ex urbe ad eū statī legatos de cōiūgēdis exercitibus misit:cina id se factuꝝ libēter respōdit.ad hoc uelle se mariū legionibus pesse:utpote q belli dux pitissimus eēt.marius negat se priuatū cōsuli pferri oportere.Cæteꝝ nihil qđ ad pristinā dignitatē recuperādā ptineat ptermissuꝝ.igit ī italiā traductis copiis q̄s ī hispania cōtraxerat:marius cinæ cōiūgit.exercitū ad urbem ducūt:sed primo hostiā:q octo milibus passuū distat ab urbe:post auētinū capiūt:postremo exercitū ad urbē ducūt.Cinna octauiū p tribūali sedētē obtrūcat:caput eius rostris affigit.multi & alii nobilissimi ciues cædunt.īter quos & M. antonius orator cuius caput diu manibꝰ ptractatū marius mēsæ apposuit:& cū aliis postea rostris affixit.

n Am Octauius cōsul dirū omē queadmodū timuit:ita uitare nō potuit:e simulacro.eni apollinis p se abrupto capite:& ita ī fixo humi ut euelli nequiret:armis cū collega suo Cina dissidēs.præsumpsit animo ea re significari exitum suum:in quem metus augurii tristi fine uitæ incidit:ac tū demum īmobile dei caput terra refrigi potuit.

De Marco Crasso.

n On finit nos.M.Crassus īter grauissimas Ro. imperii iactutas numerādus: hoc loco de se silētiū agerē pluris:& euidētissīs āte tātā ruinā mōstrorū pulsatus ictibꝰ.ducturus.n.erat a carris aduersus pthos exercitū:pullū ei traditū ē paludamētū:quū ī præliū exeūtibꝰ albū aut purpureū dari soleret.mœsti & taciti milites ad pricipē couenerūt:q ueterī īstituto cū clamorē alacri accurrerē dēbebāt:aq̄larū altera uix conuelli a primipilo potuit:altera ægerrie extracta ī cōtrariā ac ferebat ptem seipsā cōuertit.Magna hæc pdigia.sed & illæ clades aliq̄to maiores tot pulcherrīarū legionū īteritus:tā multa signa hostilibꝰ īrercepta māibꝰ.tātū ro.militiæ decus barbarorū obtritū eq̄tatu.opriæ īdolis filii cruore pīno respsi oculi.corpꝰ īpatoris īter pmiscuas cadauerū strues auiū: feraꝝq; laniatibꝰ obiectū:uellē q̄dē placidius sed qa relatu uerū ē:sic deoꝝ spreti præmonitus excādescūt sic hūana cōsilia castigant: ubi se & cælestibꝰ pferūt.

De Cn.Pōpeio mōito p Iouē ne cū.C.cæsar pugnaret

Quēadmodū.iūgit cū supiori.Marcellus q̄dē nō timuit octauius uero timuit:sed uitare nō potuit. Præsūpsit.Præsagiuit aīo. Tristi fine.qa occisus est a Cīna & eius caput rostris affixū.

n On finit.cū tres ro.pricipes q̄dā īter se cōspiratōe couenissēt ut cōflatis opibꝰ rēpublicā p sua uolūtate uersarēt: puīcias īter se partiti sūt:ita ut galliā Cæsar:italiā Pōpeius:pthiā Crassus obtineret.Sed pthia puīcia fcā ē nulla īntercedēte belli cā:neq;.n.pthi populū ro.ulla iiuria lacessiuerāt.ueꝝ qa crassus audiuerat Arsacidē:uel ut alii dicūt.Orodē pthoꝝ regē auri & argēti locupletissimū eē:īhiās eius opibus:nō prius agere destitit cū cæsate atq; Pompeio q̄ obtinuit ut ea sibi puīcia dcerneret:sperās īde se locupletē redituꝝ magis q̄ gloriosū:cōstat.n.Crassū ciuē fuisse auarissimū.unde Ci.li.iii.de finibꝰ bonoꝝ & maloꝝ.Rectius īq̄t diues q̄ crassus q nisi eguisset nūq̄ eufratē nulla belli cā trāsire uoluisset.Sed res sibi ptet spē & opinionē euenit.cū.n.ī parthiā duxisset exercitū:& regi caput offert qđ hūit ille ludibrio:nā ferūt auꝝ liq̄dū cū hac exprobratōe īfudisse:auꝝ sitistiauꝝ bibe:utpote q sp diuitiaꝝ studiosissimus fuisset:ita ut diuitis cognomē accipet:ūde Florus.caput inq̄t crassi recisū cū dextera māu ad regē deportatū ludibrio fuit:neq; īdigne.auꝝ.n.liq̄dū ī rictū oris īfusū ē:ut cuius aīus arserat auri cupiditate eius ēt mortuū & exāgue corpus auro ureref.Alii tū dicūt:qđ ueritati magis accedit.Parthoꝝ rēgē edixisse:qcūq; caput ad se crassi dtulisset ei se tātūdē auri rpēsatuꝝ:ex eo calliditate īgenii militē usū euacuato craneo plūbū liq̄dū īstillasse:& hāc calliditatē rēgē pbasse.qđ uero ad rē ptiet.huic aduersus hostes exercitū ducēti multa appuerē pdigia:qbꝰ poterat ab īcœpto dterreri:si mēs nō leua fuisset:uel fata potius ro.tulissēt.nā pdit mēoriæ.xi.legiōes ro.ī ea pugna fuisse dletas. Inter.g.Quia ut dixi.xi.legiōes amisēr ro. A car.De qbꝰ supra satis dictū ē. Pullū.i.nigꝝ & atꝝ:nā pullus.la.lū.dr niger.a.um.Vir.Reuce ne maculis īfuscet uellera pullis.Iu.Pullati pceres.hoc ē atra ueste. Paludamētū.Vestis īpatoria. Ad pri.Prici pes appellāt q ī scda acie locāt.nā cū uelites primi ita leniter plū cōmittāt:ut q primū hosti cædāt:eoꝝ cū hoste cōgressus dignus nō eē uit q̄ pugna appellet.ūde pricipia hoc ē priceps subseq̄ntes īsignes armis uiribusq; ferocius pugnāt.hiq; primā pugnā cōmitterē dicūt:ergo ad pricipia hoc ē ad primā aciē:q post uelites & ferētarios īmāet eo q ipi pugnā uera īcipiāt:nā uelitū pludiū magisq̄ pugna eē uidbat.Te.ego uero post pricipia oībꝰ signa dabo:scda acies erat pricipū siue hastatoꝝ:tertia subsidiarioꝝ. Altera.a.Vexilloꝝ:nā uexilla ro. dpictā aq̄lā hēbāt.Lu.Signa pes aq̄las & pilla mināria pilis.Itē alibi.& notæ fulserē aq̄læ rōanaq; signa. Optie.i.Qui.L.Cras.dicebat:hic bello gallico sub cæsarē militās multa faciora uirtutis ediderat:& cū pr ī hāc expeditionē pficisceret eū a militia cæsaris exciuit cū ægr cæsar illū ditteet quē āte ɔspectū pris cæsū fuisse ɔstat. Tot si.ga signa militaria ī ptātē hostiū uenerē q̄ de id augusto īpāte rcepta sit. Strues.cumulos.aceruos. Vellē.Vellē igt Va.hāc cladē placidrꝰ dīe posse:sȝ omissis grosis uerb cogor uera fateri. Sed qa re.s.loquor. Sic.d.s.q ī dii ubi nob oñderīt signa qbꝰ qd gesturi sumꝰ sibi ñ placerē significāt:ita scūt si ɔ eoꝝ uolūtatē feceriꝰs. Excā.ita scūt affcū nō passiōe.excādscerē p ignescerē:sȝ ignis ī ɔpat.pferē t:qa ɔsilia hūana admōitōibꝰ dꝰoꝝ āteponūt.

Cicero

Virgilius

Pullus la.lum.

Paludamentū

Terētius

Lucanus

Neū pōpeiū. Multa ꝓdígia sup̄iores admonuere duces. Sed nō pauciora Pōpeiū a suscipiēda cū cæsare pugna auertebāt: si nō fata tulissent. Vltimā fort. qa de sūma reꝝ pugna ista fuit ubi cū uniuerso exercitu fortunā belli exptus ē. Cōtēderet. Eniteref. Aduersa ia. Luca. Inq̃ oculis hoīum fregerūt fulmina nubes. Examinibus apū. Luca. Nec nō inumero coopta examine signa. qđ ꝓdigiū significabat multitudinē nociturā eē Pōpeio. Vnde Vegetius de re militari. Nil magis obfuit Pōpeio q̄ exercitus numerosa copia: qđ & etiā sensisse fert. Dixit. n. nihil aliud portēdere apes q̄ numerosā militū copiā. Nocturnis. cōstat famā q̄dā clarissimā ī castris Pōpeii emicuisse ī cæsaris castra uergētē q̄ significabat magnā Pōpeii gloriā ad cæsarē trāsiturā ex eoq̃ terrorē iniectū uniuerso

(Lucanus; Vegetius)

Neum etiā Pōpeiū oīpotēs iuppiter abunde monuerat: ne cū . C . Cæsare ultimā belli fortunā expiri ɔtēderet: egresso a dyrrachio aduersa ag mī eius fulmīa iaciēs: examibꝫ apū signa obscurādo subita tristicia īplicatis aīs militū: nocturnis totius exercitus terroribꝫ: ab ip̄is altaribꝫ hostiaꝝ fuga: sed īuictæ leges necessitudinis pectus alioquin ꝓcul ab amētia remotū ꝓdigia ista a iusta æstimatiōe ppēdere passæ nō sūt. Itaq̃ dū ille eleuat auctoritatē āplissimam: & opes priuato fastigio excelsiores: oīaq̃ ornamēta quæ ab īeūte adolescētia ad īuidiā usq̃ cōtraxerat spacio unius diei cōfregit. Q uo constat in delubris deū sua spōte signa cōuersa: militarē clamorem strepitūq̃ armoꝝ adeo magnū ātiochiæ & ptolæmaidē auditū: ut ī muros cōcurreref. sonū tīpanorū pgami adytis delubris editū. palmā uitidē tralibꝫ ī ædē uictoriæ sub cæsaris statua īter coagmēta lapidū iustæ magnitudīs enatā: qbꝫ apperet cælestiū numē &. Cæsaris gl'iæ fauisse: & pōpeii errorē īhiberī uoluisse.

Oratio ad diuum iulium.

Vasaras. tuaq̃ scīssima tēpla diue Iuli uenerātus oro: ut ꝓpicio ac fauēti nūīne tātoꝝ casus uiroꝝ sub tui exēpli præsidio ac tutela dlitescerī patiar.

(Lucanus) exercitui q & aliis uisis mōstris territus ē. Lu. Hīc trepido cōcussa tumultu Castra fremūt: (Lucanus) Hostiaꝝ fuga. Luca. Admotus sup̄is discussa fugit ab ara Taurus. nā cū altaribus hostias admouisset ille statī fugā ꝓripuerūt. Sed inui. Sed fatis inqt resistere non potuit Pōpeius q̄q̄ prudētia & cōsilio plurimū ualeret. loquīt aūt scđm stoicos: q oīa dicebāt fatali necessitate cōtīgere: qđ falsissimū est: & a uera religiōe alienū. nam si sic eēt seqref illud absurdissimū. q̄ nec cōsiliū nec doctrina nec uolūtas qcq̄ ualeret: & frustra humano generi libeꝝ datū esset arbitriū. seqref & illud: ut qcqd hoīes sine uirtute sine cōsilio facerēt nō uirtuti neq̃ cōsilio sed necessitati potius eēt ascribēdū: & ꝓpterea dānari qsq̃ uel p̄mio afici nō merito posse uideref: qđ nō uolūtate rectū qcq̄ uel turpe fecisset: sed fatis ita uolētibus. de fato Seneca in q̄stionibus natu. qd. n. ītelligis fatū existimo necessitates reꝝ oīum actionū q̃: q̃s nulla uis rūpat. Alioqn. ꝓterq̃ q̄ ī hoc parꝝ prudens fuit. Perpendere. Examinate cōsiderare trāslatio sūpta a pēsantibus. Itaq̃ dū ele. nā ex auctoritate sua Pōpeius cū Cæsare pugnā suscepit. senatus. n. ꝓdigiis credēdū eē dicebat. Eleuat. Minuit tollit: & est trāslatio sūpta a cumulo: de quo q̄tū eleuas tantū minuis. unde Persius. (Persius) Nū si qd turbida roma eleuet accedas. Auctoritatē. Quia noluit senatus cōsiliū seq. Opes pri. Pōpeii opes iā īcepant maiores eē q̄ ciuicæ. neq̃. n. cōtētus erat cū cæteris æquo iure uiuere: sed oēs opibus supare uolebat. Fastigio. Altitudine. Ab īeū. ado. Adhuc adolescēs āte q̄ cōsul eēt de aphrica triūphauit. qđ nulli ro. ad eā diē cōtigisse legif. Inuidiā. qa tātæ opes erāt Pōpeii: ut oēs iuidia laborarēt. Quo. cō. qa Pōpeius hæc oia admisit iō sibi ꝓdigia multa appuerūt. nec solū q̄ supra diximus: sed ēt q̄ sequūf. In delubris. Iulius celsus li. de bel. ci. ꝓdigia ista cōmemorat. dicit. n. eidē ī tēplo mineruæ repetitis atq̃ enumerātis diebꝫ: quo die p̄liū scđm cæsar fecit simulacꝝ uictoriæ qđ āte ip̄ā mineruā collocatū erat & ad simulacꝝ mineruæ spectabat ad ualuas se tēpli limēq̃ cōuertisse. eodē die Antiochiæ ī syria bis tātus exercitus clamor & signoꝝ sonus exauditus ē: ut ī muris armata ciuitas discurreret: hoc idē ptolæmaide accidit: pgami ī occultis & recōditis tēplis quo p̄ter sacerdotes adire nefas ē: q̄ græci adyta appellāt: tīpana cecinerūt. itē tralibꝫ ī tēplo uictoriæ ubi cæsaris statuā cōsecrauerāt palma p eos dies ī tecto īter coagmēta ex pauimēto extitisse ostēdebaf. Anthiochiæ. Quæ ciuitas ē ī syria quā cōdidit seleucus Anthiochi filius. Ptolæmaide. Quæ ciuitas ē pētapoleos īter ægyptū & aphricā olī testibus Seruio & Stra. barce appellata. Ci. Ad lētulū. Esse tui & nr̄i īperii dignitatis: ptolæmaide aut aliquo ꝓpīquo loco rege collato. (Adytum) Adytis. Adytū locus est ī tēplo quē adire nemini fas est nisi sacerdoti: & est dictio græca. nā significat īgredior. Sub cæ. sta. Tralenses cæsari statuā quādā erexerāt: sub q̄ p iūcturas lapidū pauimēto palmā pullulasse cōstat. Inter. Pro p. Coagmenta. cōiūcturas. Iustæ ma. Tā magnā ut crescere solent. Errorem ne. Pōpeius se fortunæ cōmitteret.

Vas atas. Hic apte cæsari adulaf. cōstat. n. ab augusto fuisse cæsari dedicatas aras & tēplū: ergo nō sine adulatiōe cōmemorat cæsarē fuisse temerariū q̄ & ip̄se cōtēptis ꝓdigiis in periculū suū corruerit ideo ueniā petit si cōtra eū dicturus erit. (Deus diuus) Diue iuli. nota est differentia īter diuū & deū ut deū æternū: diuū ex hoīe factū dicamus. ꝓpitio: ephegesis est: nā dii nobis ꝓpicii sunt cū nobis fauēt. Sub tui. De negligētia scripturus quā cæsar adhibuerit in ꝓbandis ꝓdigiis q̄sī ueniā petit. & dicit se ideo exēplū eius posituꝝ: nō tā ut ip̄sum reprehendat q̄ ut per eius exemplū cæteri de quibus dixit minori reprehensione digni censeanf: nam si deus ꝓdigiū neglexisse pbaf: minus miꝝ est mortalē hominē tale quicq̄ īcurrisse. Te enim accepimus. Cum senatus nouos & inusitatos honores Cæsari decreuisset: die statuto quo accepturus eos in se-

natũ uẽturus erat sacrificauit:nec cor uictimæ:quã imolabat iuentũ est.respõsũ itaq; est ab aruspice id ꝓdigiũ ad salutẽ eius ptinere.itaq; cũ Cæsar in senatũ ire recusaret:Decius Brutus:q auctor & priceps cõiuratorũ erat:īstabat & monebat ac liberius arguebat nõ decere senatũ uniuersũ ꝓ uno:& eo cui magnificentissimos honores demãdare uelit:neq̃q̃ cõuocatũ suspitionẽ eo die tãtæ īsolẽtiæ aufugeret:itaq; Cæsar psuasus ĩ senatũ uenit:ubi teste Suet.tribus & uiginti plagis īterfectus est.honores aũt quos illi senatus decreuerat erãt ut ꝑpetuo dictator eẽt:ut oĩbus ꝓuīciis nisi italiæ pesset:ut terra mariq; coronã gestaret pterq̃ in italia.Sueto. alia pter hæc ꝓdigia apparuisse cõmemorat cæsaris futurã cædẽ significãtia.ut illud cũ capuæ euerterent le-

Mors iulii Cæsa.
Suetõius

Te.n.accepimus eo die quo purpurea ueste uelatus aurea ĩ sella cõsedisti:ne maxĩo studio senatus exq̃situ:& delatũ honorẽ spreuisse uidereris: priusq̃ exoptatũ ciuiũ oculis cõspectũ tui offerres:cultui religionis ĩ quã mox eras trãsiturus uacasse:mactatoq; opimo boue cor ĩ extis nõ reppisse:ac respõsũ tibi a spurina aruspice:ptinerẽ id signũ ad uitã & cõsiliũ tuũ:qđ utraq; hæc corde cõtinerent:erupit deinde eorũ pricidiũ q dũ te hominum numero subtrahere uolunt: deorum concilio adiecerunt.

c Laudat̃ hoc exẽplo taliũ ostẽtorũ dõestica relatio:ne si ulterius rõana ap[illegible]hẽdero:e cælesti tẽplo ad priuatas domos nõ cõsentaneos usus trãstulisse uideat.Attigã igit̃ externa q̃ latinis ĩserta lĩris ut auctoritatis minus habẽt:ita aliquid gratæ uarietatĩ afferre possunt. *De Equa pariẽte leporẽ externa.*

i N exercitu Xerxis quẽ aduersus ꝓuīciã græciã cõtraxerateq̃ ptu leporẽ editũ cõstat:quo genere mõstri tãti apparatus significatus est euẽtus.

ge iulia uetustissima sepulchra:tabula ænea ĩ mõumẽto:ĩ quo dicebat̃ capis cõditor capuæ sepultus:iuenta ẽ:lĩis uerbisq; græcis hac sñia quãdo ossa capis detecta eẽnt:fore ut Iulo ꝓgnatus manu cõsanguineorũ necaret̃:magnisq; mox italiæ cladibus uindicaret̃:cuius rei neq̃s fabulosam aut cõmẽticiã putet:auctor est. Corne.balbus familiarissimus Cæsaris.Rursus illud.equorũ greges quos ĩ traiciẽdo rubicone flumine cõsecrauerat:ac uagos & sine custode dimiserat cõperit ptinacissime se a pabulo abstinere ubertimq; flere.qđ Vir.tetigisse uidet̃ ĩ æglog a daphnidis ĩ q cæsaris mortẽ sub noĩe daphnidis:ut qdã uolũt:ꝺplorat cũ dicit: Nõ ulli pastos illis egere diebus.Frigida daphni boues ad flumina nulla neq; amnẽ Libauit q̃drupes nec graminis attigit herbã.Itẽ aliud. ĩmolãte aruspice auem regaliolũ cũ laureo ramulo põpeianæ curiæ se ĩferentẽ uolucres uarii generis ex ꝓximo nemore ꝑsecutæ ibidẽ discerpserũt. Purpurea.Triũphali ueste ĩdutus Exq̃situ.Excogitatũ diligẽter ĩuentũ. Priusq̃ ex.uidet̃ quodãmõ Cæsarẽ excusare q ꝓdigia nõ seruauerit:ne.s.uideret̃ cõtẽpsisse honores:quos sibi senatus studiosissime deferebat.C.i.i.de diui.qđ inq̃t cæsarẽ putamus si diuinasset fore ut ĩ eũ senatu quẽ ex maiori pte ĩpe coaptasset ĩ curia põpeiana ante ĩpius Põpeii simulacrũ tot cẽturionibus suis spectãtibus a nobilissimis ciuibus partĩ ẽt a se oĩbus rebus ornatis trucidatus ita iaceret:ut ad eius corpus nõ mõ amicorũ:sed ne suorũ quidẽ q̃sq accederet:quo cruciatu aĩ uitã acturũ fuisse putas. Exoptatũ.q̃a pauci admodũ cõtra te cõiurauerãt uniuersa tamẽ ciuitas tibi fauebat. Religionis.Iõ dixit q̃a post mortẽ ĩ deorũ numerũ trãslatus ẽ:ergo religiõis ĩ quã mox trãsiturus eras:ut quẽadmodũ tu eo die sacrificabas ita paulopost tibi quoq; sacrificãdũ eẽt ĩ numerũ deorũ relato. Opimo.Pĩgui & sacrificiis idoneo. A spurina arus.Spurina ꝑdixerat Cæsari diẽ mortis suæ ut caueret.erãt aũt idus martiæ hoc ẽ a kalẽ.usq; ad idus.nã oẽs illos dies ei piculosos eẽ ꝑdixerat.unde legit̃ q cũ idus aduenissent sine ulla noxa sua:Spurinã irridẽs & tãq̃ falsũ uatẽ redarguẽs cæsar dixit:adsũt calẽdæ o spurina:cui adsũt qdẽ respõdit sed nõdũ pterierũt.Itẽ cũ ĩ capitoliũ iret cæsar multitudine stipatus dixisse spurinã ferũt.Sol tẽdit ad occasũ:q respõdisse dr̃.Sol bene tẽdit. Ad ui.q̃a uita & cõsiliũ a corde ꝓueniũt.nã cor uitale mẽbrũ ẽ:& iõ cæsar de utroq; piclitabat̃. Erupit.Exit cũ ĩpetu exortũ ẽ pricidiũ.s.bruti & cassii & aliorũ q manus ĩtulerũt cæsari:& maxĩe cassii:q primus letale uulnus ĩtulit:pricidũ ãt ad adulationẽ dixit:q uerũ prẽm ptriæ occiderit.Ci.ad Cas.Luget amicus tuus furorẽ iudicis primũ ĩ statua quã posuit in rostris ĩscripsit parẽti optime merito:ut nõ mõ siccarii:sed etiã parricidæ iudicemini. Claudat̃.h.nũc cõcludit dicẽs nõ cõgruũ eẽ ut fcã cæsaris:q diuinos iã cõsecutus est honores:ad prima hoĩum exẽpla trãsferamus q̃si a diuinitate ad humanitatẽ descẽdamus:& iõ se domesticis exẽplis:q̃ ad ꝓdigia spectãt finẽ ĩponere uelle dicit. Exẽplo.s.cæsaris q uisis ꝓdigiis ĩ piculũ lapsus ẽ. Ad pri.Ne a duorũ exẽplis ad mortaliũ documẽta trãseamus. Inserta.ꝑmixta. Vt minus.q̃a græci a q̃bus exẽpla petunt̃: semp assentatores fuerũt:& magis gloriæ q̃ ueritati studuerũt.Vnde Sal.Atheniẽsiũ res gestæ sicut ego existĩo:satis amplæ magnificæq; fuerũt Verũ tamen aliq̃to maiores q̃ fama ferunt̃:sed q̃a ꝓuenere ibi scriptorũ igenia magna p terrarũ orbem atheniensiũ facta ꝓ maximis celebrant̃. Gratæ uarietatis.Respõdet tacitæ q̃stioni:nã dici posset si græca latinis lĩris ĩserta minus auctoritatis habent.cur ea tradis?habent qdẽ:sed uarietas ipsa nõ nihil delectationis affert: etiã si cõcesseris minus auctoritatis hẽre latinis lĩris ꝓdita:ipsa tamen uarietas q̃dã affert delectationem.

Indicia cædis
Cornelius balbus
Cicero
Spurina arus.
Cicero
Salustius

i N exercitu xerxis.Hoc exẽplũ tradit̃ ab herodoto:q in exercitu xerxis psarũ regis:quẽ aduersus græcos ĩnumerosum ac ꝓpe ĩcredibilẽ duxerat:equa leporem peperit:qđ turpissimã regis fugã:quæ subsecuta est significare uoluit.est enim lepus timidissimũ aĩal. Tãti apparatus.Quia sicut Demosthenes tradit:quatuor milibus & ducentis nauibus:& decies cẽtenis milibus militũ Mãdioni uni ex ducibus suis in græcia relictis cũ paucis admodũ: & exigua rate:utpote piscatoria scapha:trepidus in suũ regnũ refugit nã in græciã alii aliũ numerũ traduxisse ferũt.ego uero totũ exercitũ fuisse legi q̃nq̃es mille millia & ducenta

Demosthenes
Numerus exercitus xerxis aduersus grecos.

octogīta duo milia: quæ summa potius ostētatiōe q̄ fide digna: quæ modū oēm excedere uideantur.

e Idē mōtē athō. Hoc quoq̨ ꝓdigiū significauit tristē exitū xerxis: q anteqū īuaderet lacedæmonē cū sa/crificaret & uinū pateris īfunderet: subito uinū in sanguinē cōuersū est: qđ ꝓdigiū itidē euenisse dido/ni Vir. dicit. Vidit turicremis cū dona īponeret aris Horrēdū dictu: latices nigrescere sacros: Visaq̨ in obscœnū se uertere uina cruorē. Mōtē athon. Mons est macedoniæ tāte altitudinis ut usq̨ ad īsulā lemnō umbrā ꝓtēdere dicat̄ distat aūt lēnos a macedonia octogīta sex milibus passuū. Statius li. v. thebaidos. Ingē/ti tellurē ꝓximus umbra Vestit Athō: nemorūq̨ obscurat imagine portū. īuenit̄ athon & athos. Iuue. Velifi/catus athos. Vir. in geor. Quātus athon aut q̄/tus erix. hic igit̄ mons q̄q̄ eēt altitudinis admi/rādæ: ut supra diximus tamē iussu xerxis mil/le gngētis passibus abscisus ē: & nauigabilis fa/ctus: ut tradit Hero. unde Iuue. Olim uelifi/catus athos. Structū etiā fuisse pōtē supra ma/re hellespōtū ab abydo urbe asiæ usq̨ in sestō urbē europæ. Idē testat̄ Hero. qđ & Luca. teti/git cum dixit. Talis fama canit tumidū super æquora xerxē Cōstruxisse uias: multū cū pō/tibus ausus Europāq̨ asiæ sestonq̨ admouit abydo. Incessitq̨ fretū rapidi sup hellesponti. Nō eurū zephyrūq̨ timens cū uela ratesq̨ In/mediū deferret athō. Athenas. q̄s relictas ab atheniēsibus: q arma ferre poterāt: xerxes solo adæquit: fugientibus in lacedæmonē cōsilio Themistoclis: & relictis ībellibus. Agitāti. tra/ctanti ut lacedæmonē īuaderet. Nec semel. sed iterū ac tertio. qa sæpius restaurauit sacrifi/ciū: & semp illđ idē appebat ꝓdigiū. Qua de re consulti magi. Cū petiisset a magis cōsiliū: cōsultus. n. dr̄ a quo cōsiliū petitū fuerit: cōsul/tor uero q petit: q̄q̄ icōsultus dicat̄ sine cōsilio: hoc est cui nō est datū cōsiliū qđ petierit. Vn/de Vir. li. iii. Incōsulti abeūt: sedēq̨ odere sibyl/læ. īcōsultos dixit ignaros rerū & sine cōsilio: hoc est qbus nō est datū cōsiliū a sibylla. est. n. Cato consultus: cōsultor filius eius. magi dice/bant̄ apud Syrios sapiētes: uel quos ro. augu/res appellāt. Ab īcœpto ꝓposito. īuadēdæ la/cedæmonis. Vecordi. īsano. De leonida. nā leonidas spartanorū rex cum trecētis milibus apud thermopylas persis in græciā ex asia trā/seuntibus occurrit: & ita cū xerxis exercitu pu/gnauit: ut ipm regē aliquotiens a sede sua cō/sternatū in fugā conuerterent: sed multitudine militū oppssi sunt spartani. Hæc historia suo loco plenius tractabit̄ in ca. de fortitudine.

Nā qui mare classibus: terrā pedestri operuit exerci/tu: ut fugax aīal pauido regressu regnū suū repetere est coactus.

Mirabile magnum.

e Idē montē athon iuxta idā transgresso priusq̄ athenas deleret: lacedæmōis inuadēdæ cōsiliū agitāti: admirabile inter cœnā ꝓdigiū incidit. infusū nāq̨ pateræ eius uinū ī sāguinē nec semel: sed iterū & tertio cōuersū ē. Qua de re cōsulti magi monuerūt ut se ab īcœpto ꝓposito abstīeret: & siquod uestigiū in uecordi pectore sensus fuisset. cauere potuisset āte a leonida & a spartanis abunde monitus.

De Mida rege phrygiæ mirum.

m Idæ uero: cuius īperio phrygia fuit subiecta: puero dormiēti formicæ ī os grana tritici cō/gesserūt: parētibꝰ deīde eius quorsū ꝓdigiū tēderet explorātibus augures responderūt: Oīum illū mor/taliū futurū ditissimū: nec prædictio uana extitit. Nā midas cunctorū pene regū opes abūdātia pecuniæ antecessit: infantiæq̨ in cunabula utili deorū mūere donata honustis auro: atq̨ argento gazis pensauit.

De Platone aliud mirum

f Ormicis midæ iure meritoq̨ apes Platōis prætulerīt: ille. n. caducæ ac fragiles: hæ solidæ & æternæ felicitatis īdices extiterūt: dormiēti ī cunis puulli labellis mel īserēdo: q̄ re audita ꝓdigiorū īterpretes

m Idæ uero regi. De quo poetæ fabulati sunt: qcqd manibus attigisset in aurū cōuerti. Cicero. Midæ illi phrygio cū puer eēt dormiēti formicæ ī os grana tritici cōgesserūt: ditissimū fore p̄dicatū est: qđ eue/nit. Oīum. qa nullus ꝓpemodū fuit ante midā: q tātū auri oīumq̨ diuitiarū genus possideret. Vtili. nul/læ fruges sūt tritico meliores. Gazis. Gaza ligua psica significat apud latinos diuitias. sicut. n. sub diuitiarū genere ītelligimus multas opes: ita ligua psica sub noīe gazæ ītelligimus maximas diuitias.

Ormicis. hoc simile est superiori: sed ī hoc distāt q̄ illud ad diuitias: hoc ad eloquētiā spectare uidet̄. f nā formicæ tritici grana in os midæ cōgerentes diuitias ꝓtendebāt. apes uero Platonis labellis īsidē/tes: mellaq̨ stipātes: suauissimā eloquentiā significabāt. Apes Platonis. Cicero. Platoni cū in cunis dormiēti paruulo apes in labellis cōsedissent respōsum est illū suauitate orationis fore præclarū. ita p̄uisa est īfanti futura eloquētia. dignū est īquit Valerius ut Platonis apes midæ formicis p̄ferant̄. Caducæ & fragi/les. q̄ppe qa in potestate fortunæ positæ ꝑ eius libidine mō huc mō illuc trāsferunt̄: nullo loco: nullo tpe cer/tæ stabilesq̨ possident̄. Æternæ fœlicitatis. Vis tāta est eloquētiæ: ut īmortalē hoīem efficere possit. nā Pla/tonis nomē ut uidemus uiget apud oēs. uirtus. n. in cuius genere ponit̄ eloquētia cū sapiētia cōiūcta: est hoīs certa possessio: q̄ sola clara æternaq̨ habet̄: ut nec eripi nec surripi possit: non naufragio: nō īcēdio amitti: nō ui tempestatum: non īpiorum perturbatione mutari: qua qui præditi sunt: soli fœlices sunt: soli diuites: qui possident res fructuosas & sempiternas. Qua re audita. Aruspices interrogati: quid sibi uellet prodigium responderunt summam ex ore Platonis eloquentiam aliquando emanaturam esse. nā Homerus eloquētiæ suauitatē melli cōparauit. dixit. n. ex cuius ore melle dulcior fluebat oratio. Emanaturā. Exiturā. fluxurā.

Marginalia: Virgilius · Athos mons · Statius · Athos & Athon dr̄ · Virgilius · Iuuenalis · Herodo. · Lucanus · Cōsultus · Cōsultor · Incōsultus · Virgilius · Magi · Cicero · Gaza · Cicero · Homerus

At mihi qdẽ. Sed ille apes inqt Valerius siqs sententiã meam reqsierit nõ uident de flore timi ex hymeto mel collegisse sed de elicone mõte istinctu musarum suauissimos eloqui fontes hausisse. Hymetũ. Hymetus mõs est atticæ regiõis q teste solino oium græcorum mõtiũ obtinet pricipatũ & floribꝰ semp abũdat. Ouid. Vertice de sũmo semp florẽtis hymeti. pari rõne Iuuenalis. dulciq senex uicinus hymeto. ex hoc eodẽ mõte marmorum crustæ. & trabes marmoreæ succauabant: dicẽte Oratio ĩ odis cõtra mœcenatẽ: q ĩ ædificãdo nimis sũptuosus eẽ uidebat. Nõ ebur: neq aurum renitet ĩ domo lacunar. nõ trabes hymetiæ. Eliconios. mõs ẽ secũdũ pliniũ atq solinũ boetiæ: & ẽ iuxta thebas: & auctore strabõe in li. ix. phocidi regioni uicinus locatus pcul a parnaso circiter qndecĩ milia passuũ: ei q emulus altitudĩe & circuitu q & ipse apolli quoq sacer & musis ẽ. unde eliconiades musæ appellate sũt. Lucre. adde eliconiadũ comites quoni & unus Homerus. nõ aũt colis. est igit elico musis cõsecratꝰ. Virẽtes. Mõtis pnasi ut Ser. sẽtit atq Tortelꝰ ĩ trãslatiõe psistit.

S Ed quoniã. Trãsit ad capitulũ de sõniis q uera appuetũt: & primo qdẽ sõniũ narrat artorii medici qd ad salutẽ augusti cæ. ptinuit: nã huius sõnii mõitu ab exitio qd ĩminebat liberatus ẽ. Diuitias. Propter formicas. Disertũ. Propter apes. Referãq. Certis imagĩbꝰ: Cũ duo sint uaticinãdi genera unũ artis; alterum natur: sõnia sũt ex his q a natura pueniunt. Ci. li. de diuinatiõe. Sed omittamus oracula; ueniamus ad sõnia. de qbꝰ crisippus disputãs multis & minutis sõniis colligẽdis facit idẽ qd ãtipater ea cõgrens q antipõtis interpretatiõe explicata declarat. Imaginibꝰ certis: Quia exitꝰ declarauit imagines illas sõniorum ueras fuisse. Adũbrata. Respexit ad imagines q adũbrari dicunt. A diui augusti sacratissima memoria. nõ põt ab assẽtatiõe discedere ualerius: sõniũ ãt eiusmõi fuit cũ in cãpis phillipicis exercitus duo stetissent romanorum: hĩc Octauiani & antonii: ĩde Bruti atq cassii: & pximo die manus eẽnt cõserturi: artorius medicus octauiani somniũ accepit: ut admoneret octauianũ ne postero die p ualitudinẽ ĩ cubiculo iaceret. qd cũ fecisset ab ĩminẽti mortis piculo liberatus est. nã captis forte castris brutiani milites octa. tentoriũ ingressi lecticã eius: ĩ q illũ cubantẽ eẽ putabãt. gladiis trãsfixerũt. fuit ãt octa. ut iqt suetonius de duodecim cæ. somniorum obseruantissimus: ita ut nec suũ nec alienũ cõtẽpserit unq. dicit. n. philippẽsi acie q̃uis statuisset nõ egredi tabernaculo pp ualitudinẽ. egressus tamẽ est amici somnio monitus cessitq res pspere quoniã captis castris eius lectica qsi ibi cubãs remãsisset cõcursu hostiũ cõfixa atq lacerata est. Quã dies ĩse. ẽ. i. nocte q diẽ pcessit: quo manus cõserturi erãt exercitus ro. Implici. affectũ laborãtẽ morbo. Ne destĩa. quia ẽt uiuus tẽpla metuerat: ut Ora. psentiq tibi diuitios largimur honores. Iurãdasq tuũ p nomẽ ponimus aras. Augustũ uero. exẽpla hæc ita coniungit ut a natura rõne sua discedere nõ uideat: augustus iqt ita somnio paruit artorii: ut qa excubaret ĩ acie exẽplũ capiebat a patre suo Iulio cæsare. nã augustus cæsaris adoptiuus filius fuit. pr igit qa noluit uxoris sõnio pere: pœnas dedit; nã a pricidis ĩ senatu crudeliter trucidatus ẽ. Præter naturalẽ. Præterq q augustus cautus erat: accessit & patris exẽplũ. ut sõnio pareret. Vigorẽ. Nã plurimũ ualebat ĩgenio: & ĩ pspiciẽdis rbꝰ subtilis. In terris. Quia postea uixit in cælis. Calphurniã nocte. Sueto. libro prĩo. Calphurnia uxor imaginata collabi fastigiũ domus: maritũq ĩ gremio suo cõfodi: Itẽ paulo superius. ea nocte inqt cũ illuxit dies cædis & ipse sibi uisus est p qetẽ interdũ supra nubes uolitare aliã cũ Ioue dextrã iũgere. At illũ ne muliebri. Ne uideret cæsar muliebribus somniis deterritus noluisse senatus morẽ gerere uoluntati. ideo spreto somnio senatũ adiit. Nõ est ĩter patrẽ & filiũ. Quia occurrebat illud q ipse pre sapiẽtius fecisset: iõ dicit nõ esse cõparationem faciendam inter patrem & filium. nam alter paratum iter habebat in cælum. alter magnarum rerum laborem referebat. antẽq diuinos honores acciperet. Non est. Non conuenit non licet. Pendentem

singularẽ eloqi suauitatẽ ore eiꝰ emanaturã dixerũt. At mihi qdẽ ille apes non mõtẽ hymetũ thymi florẽ redolẽtẽ: sed musarum heliconios colles oĩ generĩ doctrinæ uirẽtes dearum ĩstĩctu depastæ: maxĩo ĩgẽio dulcissia alimẽta sũme eloquẽtiæ ĩstilasse uidẽt. De Sõniis

S Ed qm̃ diuitias midæ disertũq Platõis sõnum attigi: referã q certis imagĩbus multorũ quies adũbrata sit: quem locũ unde potius ordiar q a diui augusti sacratissima memoria? eius artorio medico somnũ capienti nocte: quã dies ĩsecutus est: quo ĩ cãpis phillippis Romani iter se exercitus cõcurrer. Mineruæ species aborta præcepit ut illũ graui morbo ĩplicitũ moneret: ne pp̃ter aduersã ualitudinẽ pxĩo prælio nõ ĩteresset. qd cũ cæsar audisset lectica se deferri ĩ aciem iussit: ubi dum supra uires corporis pro adipisceda uictoria excubat. castra eius a Bruto capta sũt. Quid ergo aliud putamus q diuĩo munere effectũ: ne destinatum iã ĩmortalitati caput indignã cælesti spiritu fortunæ uiolentiã sentiret. Augustum uero præter naturalẽ animi motum in omnibus rebus subtiliter pspiciendis uigorẽ ẽt recẽs: & domesticũ exẽplũ: ut artorii somnio obtẽparet: admonuit. Audiuerat. n. diui: Iulii patr sui uxorẽ calphurniam. nocte quã is ultimã ĩ terris egit: ĩ qete uidisse multis eũ cõfectũ uulneribꝰ ĩ suo sinu iacentẽ: somniq atrocitate uehemẽter exterritã rogare nõ destitisse ut pxĩo die a curia se abstineret. At illũ ne muliebri sõno motus id fecisse existiaret senatũ ĩ quo ei parricidarum manus allatæ sũt: adiit cõtẽ disse. Nõ ẽ ĩter patrẽ & filiũ

Ouidius
Oratius
Plinius
Solinus
Strabo
Lucretius
Seruius
Tortellius
Cicero
Oratius
Suetonius

ullius rei cõpationẽ fieri:pferti diuinitatį fastigio iun ctos. Sed iã alter opibꝰ suis aditũ sibi ad cælũ istru xerat. alteri lõgus adhuc terrẽstriũ uirtutũ orbis rẽsta bat. q̃ pp ab hoc tãtũmõ pẽdẽtem mutatiõem status cognosci ab illo ẽt differri dii ĩmortales uolucrũt: ut aliud cælo decus daretꝰ: aliud promitteretur.

De. P. Decio & M. Torquato.

i Llud etiã somniũ magnæ admirationis & exi tus qđ eadem nocte duo consules. P. decius & T. mãlius torquatus latino bello & graui & piculo so nõ pcul a uesuuii mõtis radicibus positis castris ui derũt. Vtriqꝫ. n. qdã p qetẽ speciẽ p̃dixit: ex altera acie ĩperatorẽ: ex altera exercitũ diis manibꝰ matriqꝫ ter ræ deberi. Vtrius aũt dux copias hostiũ supqꝫ eas se ipsum deuouisset: uictoriã habiturũ. id luce pxĩa cõ sulibus sacrificio uel expiaturis si posset auerti: uel si certũ deorũ etiã monitu uisũ foret executuris hostia rũ exta sõnio cõgruerũt. Cõuenitqꝫ ĩter eos cuius cor nu prius laborarꝫ cœpisset: ut is capite suo fata patriæ lueret: quæ neutro formidãte deciũ depoposcerunt.

Aliud somnium.

f Equitꝫ æque ad. P. religionẽ pertinẽs somniũ:

Quia nou stabilis est fortuna nec status rerum humanatum.

Llud etiã somniũ. P. Decius ille. q. filius q primus ex deciis cõsul fuit: cũ eẽt tribunus militũ: Valerio

i & Aulo cornelio cõsulibus. a samnitibusqꝫ p̃meretꝫ romanus exercitus: cũ picula pliorũ init et auda cius: moneretqꝫ ut cautior eẽt: dixisse fertꝫ: qđ extat in ãnalibus sibi ĩ somniis uisũ eẽ: cũ ĩ mediis ho stibus uersaretꝫ occidere cũ maxia gloria: & tũ qdẽ incolumis exercitũ obsidione liberauit: post trienniũ aũt cũ consul esset deuouit se: & ĩ aciẽ latinorũ irrupit armatus: quo eius facto superati sunt & deleti latini: cuius mors ita gloriosa fuit: ut eandẽ cõcupisceret filius. Liuius ab urbe cõdita li. viii. cũ cõsules ĩgr duobus scriptis

Historia de decio Liuius

exercitibus ad capuam: quo iam latini sociiqꝫ cõuenerant: castra locassent. utriqꝫ cõsuli ea dem dicitꝫ uisa species ĩ quiete uiri maioris hu mano habitu augustiorisqꝫ dicentis ex una a cie ĩperatorẽ: ex altera exercitũ diis manibus: matriqꝫ terræ deberi: utrius exercitus ĩpera tor legiones hostiũ: superqꝫ eas se deuouisset eius populi partisqꝫ uictoriam fore: hos ubi nocturnos uisus inter se consules cõtulerũt: placuit auertẽdæ deũ iræ cã uictimas cædi si mul: ut si ex eis eadem quæ sõno uisa fuerãt portenderentꝫ. alteruter cõsulũ fata ĩpleret: u bi responsa aruspicũ ĩsidenti iam aĩo tacitæ religioni cõgruerũt. tũ adhibitis legatis tribu nisqꝫ & ĩperiis ppalã expositis. ne mors uolũ taria cõsulis exercitum in acie terreret: cõpa rant ĩter se: ut ab utra parte cedere romanus exercitus cœpisset: inde se consul deuoueret p populo ro. quiritibusqꝫ. Itẽ paulo inferius. Instructis ĩqt sicut ante dictũ est ordinibus p cessere in aciem. Mãlius dextro. Decius leuo cornu præerat. primo utrinqꝫ æquis uiribus eodem ardore animorũ gerebatur res: dein de a leuo cornu hastati ro. nõ ferentes ĩpres sionem latinorum: se ad principes recepere. ĩ hac trepidatione Decius cõsul. M. ualerium *magna uoce inclamat*. deorũ ĩqt ope ualeri opus est: agedum pontifex publicus populi ro. præi. uerba qbus me p legionibus deuo uecam. pontifex eũ togã prætextã sumere ius sit: & uelato capite: manu subter togã exerta: *super telũ subiectũ pedibus stantem sic dice* re: Iane: iuppiter: mars pater: quirine. bellona: lares: diui nouensiles: dii indigetes: dii quorum est potestas no strorũ hostium: diiqꝫ manes: uos precor ueneror: ueniã peto: feroqꝫ uti po. ro. quiritũ uim uictoriamqꝫ pro peretis hostesqꝫ po. ro. quiritum terrore: formidine. morteqꝫ afficiatis: sicut uerbis nuncupaui. ita pro repu blica quiritum: exercitu: legionibus. *auxiliis populi ro. quiritũ legiones auxiliaqꝫ* hostiũ mecum diis mani bus deuoueo. hæc ita p̃catus: lictores ire ad. T. manlium iubet. matureqꝫ collegæ se deuotũ pro exercitu nũci are. ipse cinctus ritu gabino armatus in equũ insiluit: ac se in medios hostes ĩmisit. conspectus ab utraqꝫ acie aliquanto augustior humano uisu sicut cælo missus piaculũ omnis deorũ iræ. qui pestem a suis auersam in hostes ferret: itaqꝫ omnis terror pauorqꝫ cũ illo ratus: signa primo latinorũ turbauit: deinde in totam peni tus aciem peruasit: euidentissimum id fuit: qꝫ quocunqꝫ equo inuectus est ibi haud secus q̃ pestifero sydere icti pauebant: ubi uero corruit obrutus telis inde iam haud dubie cõsternatæ cohortes latinorum fugam uastitatemqꝫ late fecerunt. Latino bello. Quando latini a sociis romanis defecerunt. Periculoso: Bene pi culoso: quia latini populi isdẽ armis eadẽ militiæ disciplina utebantꝫ: & romanis pares opibus erãt. Vesuuii Mons est campaniæ. Matri. somnium. Luce pxima. Postera die ubi illuxit: primo quidem tentarunt piacularibus hostiis auertere ne possent iram deorũ: sed idem in extis qđ uiderant in somniis futurum co gnouerunt. Cõuenit. Ex pacto inter se ita cõstituerunt. Neutro reformidante. Quia uterqꝫ paratus erat sine trepidatione se pro patria deuouere.

Vesuuius mõs cã/pania

Equitur æque ad publicã religionem. Illud somniũ ad deos ptinuit ut eorũ uoluntas impleretꝫ: sed

f hoc qđ sequitur non minus spectat ad religionem: omnes historici romani Fabii: Selii: Celii: & Liui us in primis hanc testantur historiã. Cicero quoqꝫ libro de diuinatione refert qꝫ bello latino dũ ludi uotiui maximi primũ fierent: ciuitas ad arma repente excitata est. itaqꝫ ludis intermissis instauratiui paulo post constituti sunt: qui anteq̃ fierent cum populus consedisset: & seruus per circũ uirgis cæderetur furcam ferens. dictus est deinde cuidam rustico romano dormienti uisus eẽ Iuppiter per quietem: qui diceret præ sultatorẽ sibi nõ placuisse ludis: idqꝫ ab eodem iussũ esse senatui nunciare: illũ non ausum esse: iteqꝫ idẽ iussũ

Liuius Cicero

& monitum ne uim suam experiri uellet. nec tũ quidem esse ausũ: exinde filiũ eius esse mortuũ eandem in somnis admotionẽ fuisse ternã: tũ etiã debilẽ factũ rẽ ad amicos detulisse: quorũ de sententia lecticula ĩ curiam esse delatũ. cũq3 senatui somniũ enarrasset pedibus suis saluũ domũ reuertisse: itaq3 sõnio approbato a senatu ludos illos iterũ instauratos memoriæ ꝓditũ est. Plebeis ludis. Quos teste Asconio: Exactis regibꝰ pro libertate plebis aut pro recõciliatione fecerũt. Dyonisius uero alicarnaseus. li. vii. circa finẽ hos ludos senatũ fieri decreuisse dicit: cũ nũcupata essent uota ab aulo postumio dictatore pugnaturo cũ desciscẽtibus latinorũ urbibus conantibusq3 tarquiniũ ĩ regnũ restituere: decreuisse quot annis ĩ sacrificia atq3 certamina

Asconius

ludis plebeis quidam paterfamilias per circum flaminium priusq̃ pompa induceretur seruum suum ṽberibus mulctatũ sub furca ad suppliciũ egisset: latino homini ex plebe iuppiter ĩ qete præcepit ut cõsuli diceret sibi præsultorẽ ludis circẽsibus proximis nõ placuisse: quæ res nisi attenta ludorũ instauratiõe expiata esset secuturum nõ mediocre urbis periculũ Ille ueritus ne cum aliquo ĩcommodo suo religione sũmum ĩplicaret ĩperium silentium egit. E uestigioq3 filius eius subita ui morbi correptus interiit. Ipse etiã per qetem ab eodẽ deo ĩterrogatus an satis magnam pœnam neglecti imperii sui pependisset: in proposito perseuerans debilitate corporis solutus est. ac tum domum ex cõsilio amicorum lectica ad tribunal cõsulum: & inde ad senatum perlatus ordine totius casus sui exposito: magna cum omniũ admiratione recuperata membrorum firmitate pedibus domũ rediit.

De Marco Cicerone somnium

n Ec illud quidem inuoluendum silentio. inimicorum conspiratione urbe pulsus. M. Cicero cum in uilla quadam campi attinatis diuersaretur animo in somnum profuso per loca deserta & ĩuias regiones uaganti sibi. C. marium consulatus ornatũ insignibus putauit obuium factum interrogantem eum: Quid ita tam tristi uultu incerto itinere ferretur. audito deinde casu quo conflictabatur compræ

quingentas argenti minas: & usq3 ad bellũ punicũ hoc impendisse in eã solẽnitatẽ. ipsos deinde ludos quales essent & quõ fierent longa oratiõe describit: qđ' qa longũ nimis esset referre prætermittã. Quidã paterfamilias: Liuius li. ii. Mane seruũ qdã paterfamiliæ nõ dũ cõmisso spectaculo sub furca cæsũ medio egerat circo. Macrobius saturnalium. i. dicit hoc fuisse ãno ab urbe cõdita qdragesimo se ptuagesimo quarto: & patrẽfamilias uocatũ Acroniũ maximũ. Circũ flaminiũ. Tres constat circos fuisse in urbe romana maximũ: flaminiũ. & neronianũ. Flaminius aũt circus dictus est nõ q3 flaminius qsq̃ ut nõ nulli putãt ædificari iusserit: sed q3 in pratis flamineis fuerit cõstructus. Vnde Liuius: Ea ĩqt oĩa ĩ pratis flamineis cõcilio plebis acta q̃ nũc circũ flaminiũ appellant. Plutarchus in ꝓblematibus. Quid ẽ q3 circus flaminius dictus ẽ? an q3 flamineus qdã priscus cũ ciuitati agrũ reliqsset: equestribus ludis eius fructu & uectigalibus utebant'? nã cũ pecunia suppeteret: uiã quoq3 flamineã muniuerũt. Præsultorẽ: Lusorẽ q ꝓsiluerat: hoc est ꝓsaltauerat priusq̃ ludi inchoarent'. Circẽsibus. q ꝓxime celebrati fuissent nã ludi plebei magni romani circẽses eodẽ nomĩe appellabant'. dicti sũt aũt circenses teste Seruio a circũ & enses: qa rudis antiquitas q̃ nõdũ spectacula in fabricatũ ornatũ deduxerat inter enses & gladios locis uirentibus ludos agebant & ĩ medio loco munera collocabãt: ut Vir. Munera principio ante oculos circoq3 locant' in medio: eratq3 ludicrũ ut equiiũctis curribus a circi carceribus discedẽtes: ex uno latere circi decurrerẽt & cũ ad sũmã aduẽtassent se deĩde diuerterẽt: & ex alio latere recurrentes ad primã usq3 circi metã reducerent': ne igit' lusoribus per fugam locus esset ignauiæ circũ eos disponebant' milites strictis gladiis: unde circenses dicti sunt qsi circũ enses: uel ut alii uolũt: a circuitu. erat aũt currule certamẽ: hoc est qdrigarũ cursus. Vir. Centũ qdriiugos agitabo ad flumĩa currus. Attẽta restauratiõe. Diligẽti & accurata renouatiõe ludo2. Ec illud quidẽ. Cicero li. de diuinatione: ubi quintũ fratrẽ de se loquẽtẽ inducit. Venio ingt nũc ad tuũ somniũ: audiui eqdẽ ex teipso: sed mihi sæpius noster Salustius narrauit cũ ĩ illa fuga nobis gloriosa patriæ calamitosa in uilla qdã cãpi attinatis maneres: magnãq3 partẽ noctis uigilasses: ad lucẽ deĩde arcte & grauiter dormitare cœpisses: & qq iter instaret tibi silentiũ fieri iussisse: neq3 passũ esse te excitari: cũ aũt experrectus esses hora secũda: sæpe te tibi sõniũ narrasse: uisũ tibi eẽ cũ ĩ locis solis ĩ æstus errares. C. mariũ cũ fascibus laureatis quærere ex te qđ ita tristis esses: cũq3 tu te patria expulsũ ui eẽ dixisses: ꝓhẽdisse eũ dexterã tuã: & bono aĩo te esse iussisse: lictoriq3 ꝓximo te tradidisse ut te in monumẽtũ suũ deduceret. & dixisse in eo tibi salutẽ fore: tũ & se exclamasse Salustius narrat. reditũ tibi celerẽ & gloriosũ paratũ. & teipsũ uisum in sõnio delectari. nã illud mihi ipsi celeriter nunciatũ est ut audiuisti ĩ monumẽto marii de tuo reditu magnificentissimũ illud senatus consultũ esse factũ: referente optimo & clarissimo. p. lentulo cõsule: idq3 frequentissimo theatro incredibili clamore & plausu cõprobatũ: dixisse te nihil attinati somnio fieri potuisse diuinius. Villa. In domo agresti. nã uilla ꝓprie est domus ĩ agris. Vir. Etiam summa ꝓcul uillarũ culmina fumant. Attinaris. Mons est cãpaniæ ab attina urbe iuxta pontinas paludes posita deriuatus: & est nomen gentile attina ab ærumna & morbo dicta est quẽ uicinæ paludes inferebant græce: latine significat ærũna: quãquã Vir. dicat. Attina potens tiburq3 supbũ. Insignibus. Videlicet lictoribus ꝓcedẽtibus: ipso ue

Liuius
Macrobius
Liuius
Plutarc
Ludi circẽses
Virgili
Virgili
Cicero
Villa.
Virgil
Attina
mon
Attĩa
Virgi

ro prætextam gerente sicut mos erat. Lictori pximo. nam ex lictoribus unũ semp habebant proximum consules. Monumentum. Sacellũ marianum. ubi fuerant eius monumenta & ita accidit: nã ut diximus cum cicero totius ferme italiæ consensu restitutus esset in sacellum marii in quo factum fuerat senatus consultũ de eius reditu deductus ẽ: & ĩgẽti senatus cõsensu liber atus sũmaq; cũ dignitate restitutus, scimus. n quõ. M. Cic. lege apii claudii tri. ple. lata q ipse ciues romanos indicta cã dãnatos occidisset ĩ exiliũ pulsus fuerit. In æde iouis mariana. quã Marius ĩ honorem Iouis condiderat: ibiq; monumenta sua collocauerat.

Aio autem. Grac. im mentis casus atrocitas. Tiberius gracchus uir magnæ auctoritatis duos filios

c habuit seditiosissimos uires tiberiũ & Caiũ gracchũ: quorũ uterq; eodẽ exitio pierũt. nã Tiberius maior natu dũ legẽ agrariã cõtra senatus auctoritatẽ ferre moliref ut ager stellas q bello & armis captus fuerat inter oẽs equaliter diuideref: a Scipione nasica ĩteremptus est. erat enĩ lex illa magnæ seditionis cã: qa nobiles de possessione cedere cogebant: itaq; cũ magnæ tiberii opes & legẽ omnino laturus esset quã populus qđ sibi cõducibilẽ fore uidebat libẽter acciperet. Scipio nasica uidens id fieri cõtra rem publicã tergiuersantesq; cõsules inqt. Quicũq; uult rẽpublicã esse saluã is me sequaf: & ita fractis subselliis impetũ fecit in rostra: & uno ictu tiberiũ occidit: haud ita multo post. C. gracchus tiberii fratris effigiẽ uidit ĩ sõnis dicẽtis: quã tũ uellet cunctaref: tamẽ eodẽ sibi lecto quo ipse interisset esse peundũ: idq; Celius tradit se ab eodẽ. C. graccho audiuisse anteq̃ tribunus plebis factus esset qđ ẽt euenit. cũ eni creatus tribunus esset multas leges senatui p iuiras tulit: iterq; & frumentariã que iubebat ut semissibus & triẽtibus frumenta plebi diuiderent: alterã agrariã: eandẽ quã & frater tulerat: tertiã quoq; ut sexcẽti equites miscerenf senatoribus. & equestrẽ ordinẽ ita puertit. hic continuato magistratu & latis legibus complens in italiã colonias deduxit & unã in solo dirutæ carthaginis quo ipse triũ uir coloniã deduxit: deniq; seditiosus cũ auentinũ montẽ cũ multitudine armata oppressisset a L. opimio q populũ cõuocauit occisus est: & ita sõniũ adipleuit. de gracchis multis ĩ locis dicturi sumus ut res postulabit: itaq; uariabitur historia fortasse p diuersa auctorũ snĩa. Quo ille. Nã sicut ille a Scipione cæsus est, ita hic a. L. opimio ĩterfectus. Celius. Hoc sõnium auctoritate Celii probat.

c Assius parmensis. Deuictis Antonio & Cleopatra apud atriũ pmontoriũ ut supra dictũ est. Cassius hic q secutus erat antonii partes: timens exitũ ne. s. occideref ab interfectoribus quos miserat Octauianus ut psequerenf oẽs q sibi aduersi fuissent: Athenas pfugit: & se ĩ diuersorio qeti dedit: ibi hec horrida sõni species obuersata est sibi mortẽ paulo post futurã denuncĩas. Cõcubia. Prima parte sõni nã nox cõcubia & nox intẽpesta eadẽ ferme est ut supra diximus. Solicitudinibus. Sollicitudines & cure sepe sõniũ excitãt sepe etiã debilitato corpore in sõnũ resoluũt sicut etiã hoc loco. Demisso. usq; ad pectus demissa barba. tale qddã uisũ ẽ bruto in campis philippicis: ut ĩ eius uita Plutarchus tradit. Malũ demonẽ. duo sũt spiritus q dãf hoĩ bonus & malus. bonos ratione uocabuli demon appellaf. nã demõ apđ græcos ĩtelligẽtiã significat: & ita ĩtelligit bonus angelus malus angelus: nã malũ significat: unde Vir. Quisq; suos patimur manes. qa ut ĩqt Ser. Cũ nascimur duos genios sortimur. hoc ẽ duos spiritus: unũ q nos hortaf ad bõa: alteꝝ q deprauat ad mala: qbꝰ assistẽtibꝰ: aut asserimur ad meliorẽ uitã: aut cõdẽnamur ad deteriorẽ. Iteꝝ sequẽti. Quasi p sõnium ĩllusus esset. Fugato. Pulso hic autẽ nõ multo post tẽpore ab interfectoribus Octauianus occisus est.

Plutar.

Virgilius

Genius bonus.

genius malus

hendisse dexteram suam: ac se proximo littori in monumentum ipsius deducendum tradidisse: q diceret ibi esse lætiorẽ status spem repositam: nec aliter euenit. Nam in æde Iouis mariana senatus cõsultum de reditu eius est factum.

De. C. graccho.

e Aio autẽ graccho ĩminentis casus atrocitas palam atq; aperte per qetẽ denunciata est: somno enim pressus Tiberii gracchi fratris effigiem uidir dicẽtis sibi: nulla ratione eum uitare posse: ut eo fato nõ periret quo ipse occidisset id ex Graccho priusq̃ tribunatum in quo fraternum exitũ habuit iniret: multi audiuerũt. Celius etiã certus romanæ historiæ auctor sermonẽ de ea re ad suas aures illo adhuc uiuo peruenisse scribit.

Aliud somnium de Cassio parmẽsi.

u Incit huiuscemodi somnii dirũ aspectũ quod insequẽ apud Atrium. M. *Antoni fractis opibꝰ* Cassius parmensis q partes eius secutus fuerat athenas confugit: ubi concubia nocte cum sollicitudinibus & curis mente sopita in lectulo iaceret: existimauit ad se uenire hominem ingentis magnitudinis: coloris nigri: squallidũ barba & capillo demisso: Interrogatumq; quisnam esset: respondisse

perterritus tam tetro uisu & nomine horrẽdo seruos ĩclamauit: Sciscitatusq; est si quem talis habitus aut ĩtrantem cubiculum: aut exeuntem uidissent quibus affirmantibus neminem illuc accessisse: iterum somno & qeti se dedit atq; eadem animo eius obuersata species est: Itaq; fugato somno lumen intro ferri iussit pueros q; a se discedere uetuit: Inter hanc noctẽ: & supplicium capitis quo eum cæsar affecit paruulum admodum temporis accessit.

p Ropion bus tamen. Quãuis sõniũ qď supra dixi certis admonitionibus declaratũ fuerit: tamẽ qď sequit̃ certionbus denunciatũ fuisse uidet̃. Lineis. Spatiis. iõ q a paruũ ĩteruallũ fui t ab eo qď uiderat ad id qď postea fuit: quẽadmodũ linea breuissimũ spaciũ est. iõ ostẽdere uoluit paruũ admodũ interuallũ fuisse ab eo qď uidit ad id qď postea sensit. Gladiatoꝝ munus. Quidã ludos funebres edebat in honorẽ patris suiq gladiatores dimicantes ꝓtulerat: & hoc erat q̃si ad infenas mortuoꝝ: existimabãt enĩ si sanguinẽ effudissent ad umbraꝝ expiationẽ ꝑtinet̃. gladiatores autẽ dicebant̃ q singulari certamine dimicabant gladiis donec aut occideret̃ alter: aut se uictũ fateret̃. Retiari. Gladiatoꝝ alter mirmillo: alter retiarius Gladiato/ dicebat̃. retiarius pugnabat aduersus mirmilres lonẽ. & teste Festo ita dicebat: nõ te peto sed Retiarius piscẽ peto: qd me fugis gallenã mirmillonicũ Festus põ. genus ẽ armatur̃ gallicæ. iõ & galli mirmillo Mirmillo nes sunt appellati. iõ autẽ piscẽ dicit. q a ĩ eoꝝ nicum galea piscis effigies erat: illud autẽ gallice ar/ genus ar/ maturæ genus a pittaco mitileneo uno ex sep mature tẽ sapientibus primo inuẽtũ fuisse tradit̃: cũ dimicaturus esset cõtra frinonẽ quendã athe niensem ꝓ finibus patriæ. occultabat igit̃ pittacus sub clipeo rete quoddã: quo deĩde iacto frinonẽ sic ĩplicuit ut se mouere nõ posset: & ita uictus est. unde Iuuenalis. Vicit & hoc mõ Iuuenalis. strũ tunicati fuscina gracchi. Itẽ alibi. Inter pinirapi iuuenes iuuenesq̃ lanistæ. ergo si piscẽ in apice galeæ gladiatores gestabant recte uetebant̃ retibus q̃bus capiunt̃ pisces. Narrauit. An scitis inq̃t qd ego uiderim in somniis me scilicet a retiario occidi. Discusso. Quia illum metuere uetuerunt.

De Atterio Ruffo.

p Ropioribus tamen: ut ita dicam: lineis Atterii Ruffi equitis romani somnium certo euẽtu admonitũ ẽ: qui cũ gladiatorũ munus syracusis ederet̃: iter qetẽ retiarii se mãu cõfodi uidit: idq̃ postero die ĩ spectaculo cõsessoribus narrauit. Incidit inde ut proximo ab equire loco retiarius cũ mirmilone introduceretur: cuius cum faciẽ uidisset idẽ dixit ab illo se retiario trucidari putasse: protinusq̃ inde discedere uoluit. illi sermone suo metu eius discusso causam exitii misero attulerunt: retiarius enim in eum locum compulso mirmilone & abiecto dum iacẽtẽ ferire conat̃ transiectũ gladio atteriũ ĩteremit

Externa de Hannibale.

h Annibalis quoq̃ ut detestandũ romano sanguini: ita certæ prædictionis somniũ: cuius nõ uigiliæ tãtum sed etiã ipsa quies hostilis imperio nostro fuit: hausit enim proposito & uotis suis conuenientem imaginem. Existimauit quoq̃ missum sibi a Ioue mortali specie excelsiorem iuuenem inuadendæ italiæ ducẽ: cuius monitu primo uæstigia nullam in partem secutus oculis: mox humani ingenii prona uoluntate uetita scrutãdi pene respiciẽs aĩaduertit immensæ magnitudinis serpentem concitato impetu omne quicquid obuium fuerat ꝓterẽtẽ postq̃ eam magno cum cœli fragore erumpẽtes nimbos lucemq̃ caliginosis inuolutam tenebris: attonitus deinde quid nam esset monstri & quid portenderet iterrogatus hic dux italiæ inquit uides uastitatem: ꝓinde sile & cetera tacitis permitte fatis.

h Annibalis quoq̃. Narrat hannibalis sõniũ Liuius secũdi punici belli li. i. ĩ/ qete dicit Iuuenẽ ab eo uisũ fuisse diuina specie q se a Ioue diceret ducem in italiã hãnibali missũ ꝓinde sequeret̃ neq̃ usq̃ a se deflecteret oculos: pauidũ primo nusq̃ circunspiciẽtem aut respiciẽtẽ secutũ deĩde cura humani ĩgenii cũ qdnã id eẽt qď respicere uetitus eẽt agitaret aĩo: tẽperare oculos aĩo nequiuisse: tum uidisse post se serpẽtẽ mira magnitudine cũ ĩgenti arboꝝ & uirgultoꝝ strage ferri ac̃ post inseq cũ fragore cœli nimbũ: tũ quæ moles ea qd ue ꝓdigii esset quærentẽ audiuisse uastitatẽ italiæ esse. ꝓgeret porro ire nec ultra ĩquireret; sineretq̃ fata ĩ occulto esse. Ci. lib. de diui Cicero natione. hãnibalẽ iq̃t cũ cepisset saguntũ uisũ eẽ ĩ sõnis a Ioue ĩ deoꝝ cõciliũ uocari quo cũ uenisset Iouẽ ĩperasse ut italiæ bellũ inferret: ducẽq̃ ei unũ ex cõcilio datũ quo illũ utẽtẽ cũ exercitu ꝓgredi cœpisset ne respiceret ĩperasse: illũ aũt diutius facere nõ potuisse: elatũq̃ cupiditate respexisse: tũ uastã belluã & ĩmanẽ uisã circũplicatã serpentibus quacũq̃ incederet oĩa arbusta uirgulta tecta ꝑuertere: & eũ admiratum quæsisse de deo: qdnã illud esset tale monstrũ: & deũ respondisse: italiæ esse uastitatẽ. ꝑcepisseq̃ ut ꝓgeret ꝓrinus qd retro & a tergo fieret ne laboraret. Vigiliæ. Nõ solũ dũ uigilaret sed etiã dũ qesceret agitabat aĩo pestẽ italiæ ĩferre. Hausit. Vidit. haurio polysenus sermo est: multa enĩ significat: aliquãdo ferio. Vir. Et latus Haurio hausit apertũ. aliquãdo uideo: ut hauriat hũc oculis ignẽ crudelis ab alto dardanus: interdũ audio ut uocẽq̃ Virgilius his auribus hausi. plerũq̃ sorbeo: ut ille impiger hausit spumãtẽ paterã & pleno se ꝓluit auro: q̃uis ibi. Ser. dicat hausit accepit. ergo ꝓ loci q̃litate accipiendũ est. Excelsiorẽ. Augustiorẽ mortali habitu. Secutus oculis. Quod humani ĩgenii ꝓpriũ ẽ: ut nitat̃ ĩ uetita. Pone Post. Proterẽtẽ ꝓculcãtẽ oĩa ꝓsternẽtẽ. Nimbus Nimbus Ventus cu pluuia. sed interdũ ꝓ nube ponit̃: ut Vir. Heu quia nã tanti cinxerũt æthera nimbi. aliquando ꝓ Virgilius pluuia siue imbri: ut densus ruit æthere nimbus. Fragore: Tonitru: & ꝓpne fragor dicit̃ fractarũ reꝝ sonitus Fragor siue strepitus. Portenderet. Significaret. Hinc portenta dicimt̃ quæ aliquid futuꝝ significant. Permitte fatis. Reliquas dus solicitudines: nihil aliud dicere uoluit nisi ut fata carthaginensium in occũlto relinqueret nã si huius belli exitus declarasset: nulli dubium quod ab incœpto destitisset.

q Vam bene macedoniæ rex Alexander. Alexander macedo uidit ĩ somniis imaginẽ nescio quã eũ admonentẽ: ut diligẽtior esset suæ uitæ custos. quoniã pestifera Cassandri manu pĩturus esset. qđ etiã factũ est. nã Iolaus Cassandri frater pincerna erat alexandri: & nup uenerat: ita q̃ facultatẽ dedit accusare uolentibꝫ cassandrũ. & nõnulli ꝓxime uenerãt q dicerent. Antipatrẽ cũ filiis egisse: ut alexãdrũ ueneno necarent. qđ cũ illi dicerent p̃sente cassandro: tũ ille qđ audis igt dicere hoĩes q tã ꝓcul uenerũt: nulla nobis iniuria affectos cauillari? & ille ĩqt: eo magis qa ꝓcul uenerũt scire nõ possumus qđ ĩdicãt. hic est igt illa Aristotelis ironia q̃ utit: ut ĩ utranq; partẽ arguat. deĩde cũ uidisset cassander more prisco adorari Alexãdrũ qa res noua esset risu statuã ꝓsecutus est. Alexãder ĩdignatus capillis manibus iniectis: ipsũ terq; quaterq; terræ collisit. Haud multo post: sicut antea dictũ est ex antiocho rege cassander poculũ uenenatũ alexãdro ꝓpinauit. Venenũ aũt frigidã aquã fuisse de nonacriade regiõe quæ guttatim de petra stillat: quæ aq̃ nõ nisi in ungulis eq uel asini deferri põt. hãc aquã cũ hausisset alexander: subito dolore ꝑfusus est. Alexander natus est ãno ab urbe cõdita. ccclxxxv. teste Solino capitulo de Asia. quo die flagrauit tẽplũ Dianæ ephesiæ. Ci. de natura deoꝝ. libro. ii. Diana cũ in partu olimpiadis adesse uoluisset domo abfuit. De cuius morte Iustinus lib. vii. Plinius & Herodotus: sed ĩ primis Plutarchus. ĩ uita Alexãdri.

Alexãder ueneno a cassandro occisus est

Solinus

Cicero

Iustinus

plinius

Plutarcus

Herodorus

Ab illo Cassandro: erat enĩ ãtipatris filius q paulo post sõniũ uenit sed anteq̃ ueniret illũ ĩ sõniis uiderat. Adiecto uersu græco. Sũt q dicunt hũc fuisse uersũ.

Eleuat. minuit trãslatio ut diximus a cumulo. dicit aũt credẽdũ nõ esse.

Cicero

l Onge ĩdulgẽtius. Hoc sõniũ Ci. libro de diuinatione refert. dicit enĩ. Quid illa duo sõnia q̃ celeberrime commemorant a stoicis: qs tandẽ põt cõtẽnere unũ de Symonide: q cũ ignotũ quẽdã ꝓiectũ mortuũ uidisset: eũq; humasset: haberetq; in aĩo nauim cõscendere. moneri uisus est ne id faceret: ab eo quẽ sepultura affecerat: si nauigasset eũ naufragio esse perituꝝ. itaq; Symonidẽ redisse. perisse cæteros q tũ nauigassent.

Symonides

Symonidia

Indulgentius. Indulgentiores fuere dii in Symonidẽ q̃ in alexandꝝ. Symonides liricus fuit a quo symonidia metra dicunt. Consilii firmitate. Nõ enĩ satis erat in somniis prædixisse exitũ: nisi etiã p̃dictũ caueret. nã prædictio mali magis nocet nisi cautio adhibet. Corroborauit. admontioni quã uiderat ĩ sõniis cõsiliũ adhibuit. Aeternitati. quia liricũ carmen scripsit: cuius postea p aliquot annos memoria mãsit. Diuturnius. Iuxta illud Propertii. At non ingenio quæsitum nomen ab æuo: Excidet ingenio stat sine morte decus. Ignotis. peregrinis. Virgilius. Nudus in ignota palinure iacebis harena.

Proptiu

Virgilius

Somniũ Alexandri regis Macedoniæ.

q Vam bene macedoniæ rex Alexander per quiete uisa imagine præmonitus erat: ut uitæ suæ custos esset diligẽtior, si eum etiam cauendi periculi consilio fortuna instruere uoluisset. Namq; cassãdri pestiferam sibi dexteram somnio prius cognouit: q̃ exitu sensit: existimauit enim se ab illo interfici: cum eum nunquam uidisset. interposito deinde tempore postquam in conspectu uenisset nocturni metus: patefacta imagine ut antipatri filiũ esse cognouit: adiecto græco uersu: qui fidẽ somniorum eleuat: præparati iã aduersus caput suũ ueneficii: quo occidisse cassandri manu creditur: suspitionem aĩo reppulit.

De simonide poeta somnium.

l Onge ĩdulgẽtius dii in poeta Simonide: cuius salutarem inter quietem admonitionẽ cõsilii firmitate laborarũt. is enim eum ad litus nauẽ appulisset: ĩhumatũq; corpus iacens sepulturæ mandasset: ab eo per somnium admonitus: ne proximo die nauigaret: in terra remansit. qui inde soluerũt: fluctibus & procellis in conspectu eius obruti sunt. Ipse lætus q̃ uitam suã somnio q̃ naui credere maluisset: memoriã beneficii: elegantissimo carmie æternitati cõsecrauit. Melius illi & diuturnius in animis hominum sepulchrum constituens: q̃ in desertis & ignotis harenis struxerat.

De Crœso rege somnium.

e Fficax & illa quietis imago: quæ Crœsi regis animum maximo prius metu: deinde etiam dolore confecit. Nam de duobus filiis: & ingenti agilitate & corporis dotibus præstantiorem imperiiq;

e Fficax & illa. Crœsus rex Lidiæ duos filios habuit unum mutũ alterũ incolumem. pater aũt uidit in sõniis illũ: qui uocalis erat: ferro peritutũ esse. curauit igit ut omne telũ remoueret abeo. ipsum etiã cũ æqualibus suis: cũ qbus uiuere cõsueuerat: sine telo esse uolebat. deniq; nihil eũ agere pmittebat: quo posset ferro perire. forte ita accidit ut eo tẽpore ap ĩmẽsæ magnitudinis totã illã regionẽ uastaret. agrestes uero ad regiã cõuenere petentes atym: qui uenatione delectabat. qbus rex ita respondit: instrumenta se qđ dedatuꝝ. retia: canes: filiũ uero nõ cõcessuꝝ: metuens somniũ: qđ uiderat. Eodẽ tẽpore uir quidã externus ad Crœsũ uenerat rogans regẽ. ut cædẽ suã expiaret. Interrogatus quis esset: unde ueniret respõdit: Adrasti filius sũ: uel ut alii dicunt Midisgordii: fratrẽ meũ inuitus occidi: & a patre pulsus rebus omnibus priuatus. tũ rex misericordia captus: eũ cæde expiauit & in regno retinuit. deĩde Adrasti (sic enĩ de nomine patris appellabat) cognita industria: rex ei filiũ atym cõmendauit. Sed cũ tãdem precibus agrestium uictus esset rex ut filium concederet. misit in uenationem Adrasto prius magnope cõmendatũ. forte casus ita tulit. ut hũc

adolescentem uenatione uersanté Adrastus cũ hastã torqueret in aprũ: infæliciter atym mediũ transfixerit: & occiderit. qui cũ mortuus ad patrem delatus esset: in magnos quæstus lachrymasq; resoluit pater: & ipsũ præcipue accusabat Adrastũ: q cui filium demandasset: is potissimum occidisset. Adrastus se nihil expurgans: mortem non respuebat. Rex ubi uidit illum casu non uoluntate cædem illam perpetrasse: & propterea impanenter dolentem uita donauit quãtum in se fuit. sed cum funus atys psecutus esset adrastus in eius sepulchro se ipsum quasi iferias occidit: Destinatum deputatum. Virgi. Et q me destinat aræ. Strage qa mul ti agrestes peribant. nam strages dicitur cæsorum corporum ruina. Non dentis. Sic quoq; Herodotus tradit hac ratione filio concessisse: ut ad uenationem iret: quia. s. non dente sed ferro moriturum somniauerat. Sacrificio expiarat. hic mos a græcis sumptus est: ut qui homicidiũ perpetrasset a regibus expiaretur. Oui. fastorum: Ha nimiũ faciles qui tristia crimina cædis: Fluminea tolli posse putatis aqua.

Virgilius
Strages
Herodotus
Ouidius

successioni destinatũ atym: existimauit ferro sibi ereptũ. Itaq; quicquid ad euitãdã denũciatæ cladis acerbitatem pertinebat: nulla ex parte patria cura cessauit auertere. Solitus erat iuuenis ad bella gerẽda mitti; domi detentus est: Habebat armamentarium omnis generis telorum copia refertũ: cũ id quoq; amoueri iussit: gladio cinctis comitibus utebatur ueriti sunt propius accedere; necessitas tamen aditum luctui dedit. quum enim ingentis magnitudinis aper olympi montis culta crebra cum agrestum strage uastaret: īusitatoq; malo regium imploratum esset auxilium filius a patre extorsit; ut ad eũ opprimẽdum mitteretur eo quidem facilius; q non dentis sed ferri sæuitia in metu reponebatur. Verum dum acri studio interficiendi suem omnes sũt intenti; pertinax casus īminentis uiolentiæ lanceam petendæ feræ gratia missã in eum detorsit; & quidem eam potissimum dexterã nephariæ cædis crimine uoluit aspergi: cui tutela filii a patre mandata erat; quam Crœsus īpudentis homicidii sanguine uiolatam hospitales ueritus deos: supplicem sacrificio expiauit.

De Cyro.

N Ec Cyrus quidem superior īuictæ fatorũ necessitatis paruulum argumentum est; cuius ortus ad īperium totius asiæ spectantis maternus auus

Ec cyrus quidem. Astiages medorũ rex uidit in somnis filiam suam mãdanẽ urina totam asiam inundasse. ut tradit Herodotus. ut uero Iustinus refert: uidit ex naturalibꝰ filie quã unicã habebat: enatam esse uitem cuius palmite omnis asia obumbraretur. consulti aruspices respõderunt ex filia nasciturum esse nepotem qui totã asiam imperio subigeret: eiq; regnum ademeret. Quo responso territus Astiages: neq; clato uiro neq; cui filiam suam: ne paterna maternaq; nobilitas nepotis animos extolleret: sed ex gente obscura tum temporis persarũ Cambisi mediocri uiro in matrimoniũ tradidit. Ac nec sic quidem somnii metu deposito grauidam ad se filiam iussit acciri: ut sub aui oculis partus necaretur: natus infans datur occidendus Arpago regi archanorum participi. Is ueritus ne si ad filiam mortuo rege uenisset imperiũ: quia nullum Astiages uirilẽ sexũ genuerat: illa necati infantis ultionẽ: quoniã a patre non potuisset: a ministro exigeret. Mitridati pastori regii pecoris puerum exponendum tradit. Forte eodem tẽpore & ipsi pastori natus filius erat uiuus ut Iustinus refert: ut alii uolunt mortuus. eius igitur uxor audita regii infantis expositione: rogat sũmis præcibus sibi perferri ostendiq; puerum: cuius pcibus fatigatus pastor: reuersus in siluam: īuenit iuxta infantem canẽ feminã paruulo ubera præbentẽ: & a feris a litibusq; defendentẽ. motus & ipse misericordia: q motã esse canẽ uiderat: puerũ defert ad stabula: eadẽ cane anxie psequẽte: quẽ ubi ī manũ mulier accepit: ueluti ad notã allusit: tantusq; in illo uigor & dulcis quidã blandientis infantis risus apparuit: ut pastorẽ ultro rogaret: suũ pro illo partẽ exponeret: pmitteretq; sibi siue fortunæ ipsius: siue spei suæ gratia puerũ enutrire: atq; ita pmutata sorte paruulorũ: hic pro filio pastoris educatur: ille pro nepote regis exponitur. nutrici deinde nomẽ spago fuit: qa canẽ per se sic uocant. puer deīde iã adultus cũ īperio usus inter pastores esset: cyri nomẽ accepit. mox rex inter ludentes sorte delectus: cũ p lasciuiã cõtumaces flagellis cecidisset: a parentibus puerorũ quetela regi delata est indignantibus a seruo regio ingenuos hoīes seruilibus uerberibus affectos: ille accersito puero & īterrogato qd ita esset: cũ nihil mutato uultu fecisse se ut regẽ rñdisset: admiratus cõstantiã: in memoria sõnii responsiq; reuocatur: atq; cũ & uultus & similitudo & expositionis tẽpora & pastoris confessio conuenirent: nepotẽ agnouit & quoniã defunctus sibi sõnio uideretur: agitato inter pastores regno: animũ minacẽ duntaxat in illo fregit. cæterũ Arpago amico suo infestus in ultionẽ seruati nepotis filiũ eius interfecit: epulandũq; patri tradidit. Sed Arpagus ad tẽpus dissimulato dolore: odiũ regis in uindicte occasionẽ distulit. Interiecto tẽpore cũ adoleuisset Cyrus: dolore orbitatis admonitus: scribit ei: ut ablegatus ab auo ī psas fuerit: ut occidi eũ paruulũ auus iusserit. ut beneficio suo seruatus sit: ut regẽ offẽderit: ut filiũ amiserit hortatur: ut exercitũ paret: & pronã ad regnũ uiã īgrediatur: medorũ trãsitionẽ pollicitus. Epistolã qa palã ferri nequibat regiis custodibꝰ oẽs aditus obsidentibus: exenterato lepori inseritur: lepusq; ī psas cyro ferendus fido seruo traditur: additaq; retia sunt: ut sub specie uenationis dolus lateret. Lectis ille litteris: eadẽ somnio aggredi iussus: bellum medis infert. Astiages meriti sui in Arpago oblitus: summam belli eidem

Herodo.
Iustinus
Historia

committit. qui exercitū acceptū statim cyro per deditionē tradit: regisq; crudelitatē pfidia defectionis ulci‑ scit: qđ ubi Astiages audiuit. cōtractis undiq; auxilus ipse ī persas pficiscit: & primo īpetu psarū acies in fu‑ gā cōuertit. qbus fugientibus matres & uxores eoꝝ obuiā occurrerunt: orant ut in pliū reuertant: cūctanti bus illis sublata ueste obscœna corporis ostēdunt rogantes nū in uteros matrū & uxoꝝ uellēt refugere? Hac repressi castigatione in pliū redeunt: & facta īpressione quos fugiebant fugere cōpellunt. In eo prælio Astia ges capit: cui cyrus nil aliud q̃ regnum abstulit: seq; in illo nepotē magis q̃ uictorē egit. Superior. iō dixit

Cicero

qa fuit etiā cyrus inferior: de quo in Catone maiore multa Cice. dicit. ad quē Alexander cū uenisset: illi arbo res sua manu insitas ostendit. Argumentū. indiciū. Prænuncios. quasi duo psagia. Man danem. Declarat somnia quæ fuere prænun‑ cia ortus Cyri: qui uniuersæ asiæ īperaturus esset. Frustratus. uere inquit frustra tentauit. quia dum uult fata cauere: in ipsa fata icidit.

i Ntra priuatum autem habitū. Ante‑ q̃ Dyonisius Syracusanus regnū oc‑ cupatet: cū adhuc priuatus esset: mu‑ lier quædam existimauit se in cœlum ascen‑ disse: & sibi ducem datum esse: qui eam duce ret per cœlum: ut regiones illas contemplare tur cū ad Iouē ītroducta esset: uidisse sub eius pedibus cathenatum iuuenē: quo soluto ma‑ gnum exitium syracusanis immineret. Interie‑ ctis deide aliquot annis: cum Dionysius rex creatus esset: & ciues obuiam prodirent offi‑ cii gratia: in his etiā multæ matronæ erant: q̃ diis supplicationes facerent. Ingresso igitur ci uitaté cum mulier illum cōspicata foret ma‑ gna uoce clamauit: hunc illum iuuenem esse quem uiderat in somniis. & hoc mulieris di‑ ctū adeo excitauit animum Dionysii: ut eam de medio tolli iuberet. Occupauit autē im‑ petium. xxv. suæ ætatis anno: & regnauit an‑

Cicero

nis. xlii. teste Cicerone libro. v. tusculanarum quæstionum. Priuatum habitum. non habē rem imperium. Himera. nomen erat mu‑

Lentigo

lieris. Lentiginosi. lētiginum pleni: q color in rubrū semper tendit. est enim lentigo in uultu nota rubicunda. Effusam. ex ædibus tā officii q̃ spectaculi gratia. Tollendæ. interfi

Cicero

ciēdæ mulieris. Altioris somnii. Cicero. li. i. de diuinatione. mater inquit Dionysii eius q syracusanorū tyrannus fuit: ut scriptum apd Philistū est: & doctū hominē & diligentē. & æqualē temporū illoꝝ: cum prægnans hunc ipsum dionysium aluo cōtineret: somniauit se peperisse satyriscum: huic īterpretes som‑ niorum: qui gallicei in Sicilia tū nominaban‑ tur: responderunt: eum quem peperisset cla‑ rissimum græciæ diuturna cum fortuna fo‑

Satyriscus a satyro diminutiuū

re. Satyriscum. paruū satyrum. est enim di minutiuum græcum nam diminutiuorum formæ græcæ sunt aliæ in :ur homūcio: aliam in ut uersiculus. alia in ut indum oratiuncula. Et sicut beatus

Augusti. Satyri

Aug. dicit delusa gentilitas pro diis celebrabat phaunos: satyros nymphas. sunt autē satyri animalia diu ui‑ uentia: aduncis naribus & cornua in frōtibus habentia: caprinis pedibus homunciorum similitudinem re‑ ferentia. nascuntur autem teste Plinio & habitant in recessu insulæ Canopeæ in finibus æthiopiæ: & præter figuram nihil moris humani. satyriscum ergo quasi asperum correctorem. Potētissimum. quia satyri mi ra agilitate corporis mouentur. sunt enim ut diximus homelli siluestres: nudi. mordaces: saltatores. Cla‑ rissimum quia pro diis habebantur satyri. Certo euentu. id re uera fuit. nam & italiæ partem cum Sicilia non minimam imperio tenuit.

astyages: duos prænuncios somnii frustra discutere tentauit: mandanem filiam suam q̄ in quiete uiderat urinā eius oēs asiaticas gentes inundasse: nō mœdoꝝ excellentissimo: ne in eius familiam regni decus trāf ferretur: sed persarum modicæ fortunæ uiro collocā do natumq; Cyrum exponit iubendo: quia similiter quietis temporibus existimauerat genitali parte mā danes natam uitem eo usq; creuisse donec cūctas do minationis suæ partis īumbraret. frustratus enim est se ipse nepotis fœlicitatem cœlestiū iudicio destina‑ tam humanis consiliis impedire conando.

De Dionysio Syracusano.

i Ntra priuatū autem habitum Dionysio syra cusano adhuc se continēte himera quedā nō obscuri generis fœmina inter quietem opinione sua cœlum cōscendit: atq; ibidē deorū omnium lustratis sedibus aīaduertit uirum præualentem: flaui colo‑ ris lentiginosi oris ferreis cathenis uinctum: Iouis so lio pedibusq; subiectum. Interrogatoq; iuuene: quo cōsiderādi cœli gratia duce fuerat usa: qs nā eēt: audi uit illum siciliæ atq; Italiæ dirum eē farum: solutūq uinculis multis urbibus exitio futurū. quod somniū postero die sermone uulgauit. Postq̃ deinde Diony sium inimica syracusarum libertati capitibusq; insō tium infesta fortuna cœlesti custodia liberatum ue‑ lut fulmen aliquod ocio ac tranquillitati iniecit: Hi‑ mera cum mœnia īter effusam ad officium & ad spe ctaculum eius turbam intrantem ut aspexit: hunc eē quem in quiete uiderat uociferata est. Id cognitū ty‑ ranno curam tollendæ mulieris dedit. Altioris sō nii mater eiusdem Dionysii: quæ cum eum cōceptū utero haberet parere uisa est satyriscum: consultoq; prodigiorum interprete clarissimum ac potētissimū graii sanguinis futurū certo cū euētu cognouit.

a T carthaginensium dux. Amilcar pœnorum dux: dum syracusas Siciliæ urbem clarissimam obsideret: existimauit se in somniis audisse uocẽ nũciantẽ: fore: ut sequẽti die Syracusis cœnaret. quod somniũ cũ ad uictoriã ptinere arbitratus esset exercitũ ĩstruxit ad pugnã: ut potiret urbe: sed forte ita accidit: ut ĩter pœnos & Siculos trãsfugas qui erãt in eius exercitu maxima oriret dissensio: quã Syracusani sentiẽtes eruptione facta pœnorum castra cepere: & Amilcarẽ uinctũ in urbẽ traxere ubi cœnauit captiuus. & hoc pacto ĩpletũ est eius somniũ: nõ aũt eo quo animo præsumpserat. Inter siculos. uel qui trãsfugerãt: uel certe qui cum carthaginensibus socia arma coniunxerant & confœderati erant. Magis spe. quia credebat se uictorẽ cœnaturum: sed uictus cœnauit.

De Amilcare duce Carthaginensium.

a T Carthaginensium dux Amilcar cũ obsideret syracusas ĩter sonium uocem exaudisse credidit nũciantem futurum ut proximo die in ea urbe cœnaret: lætus perinde igitur ac diuinitus promissa uictoria exercitum pugnæ cõparabat: in quo inter siculos & pœnos orta dissensione castris eius syracusani subita irruptione oppressis ipsum ĩtra mœnia sua uinctũ pertraxerunt. Ita magis spe q̃ somno deceptus cœnauit syracusis captiuus: non ut animo præsũpserat uictor.

De Alcibiade.

a Lcibiades quoq; miserabilẽ exitũ suũ haud fallaci nocturna imagine speculatus est. quo enĩ palio amicæ suæ dormiẽs opertũ se uiderat eodem ĩterfectus & insepultus iacens contectus est.

De duobus archadibus pulchrum.

p Roximũ somnium: & si paulo est longius: ꝓpter nimiã tamen euidentiam ne omittatur ĩpetrat: duo familiares arcades iter una facientes megaram uenerũt: quorum alter ad hospitem se cõtulit alter in tabernã meritoriam diuertit. Is qui in hospitio erat uidit in somniis comitem suum orantem ut sibi cauponis insidiis circumuento subueniret. posse. n. celeri eius accursu se ĩminenti periculo subtrahi: quo uiso excitatus prosiluit: tabernãq; in qua is diuersabat̃ petere conatus ẽ. pestifero deĩde fato eius humanissimum propositum tanquam superuacuum damnauit: & lectum ac somnum repetit: Tunc idem ei saucius oblatus obsecrauit: ut qui uitæ suæ auxiliũ ferre neglexisset: necis saltem ultionẽ non negaret. Corpus enim suũ a caupone trucidatũ tum maxĩe plaustro ferri ad portã stercore coopertum. tam constantibus familiaris precibus cõpulsus ꝓtinus ad portam cucurrit: & plaustrum: quod in quiete demonstratũ erat: comprehendit: cauponemq; ad capitale supplicium perduxit.

Lcibiades quoq; miserabilẽ. Lisander a Lacedæmonius atheniẽses diu obsessos tandẽ in suã ptãtẽ redegit: & oẽm reipu. statũ permutauit: ĩpositis trigĩta prætoribus qui in totidẽ euasere tyrãnos: quorum primus Critias fuit: qui cũ uideret Alcibiadẽ plurimũ grã & auctoritate ualere apud Farnabasum persarum regẽ: scripsit Lysandro: nisi daret operã ut de medio tolleretur Alcibiades: nihil eorum quæ athenis cõstituerat ratũ fore. Lysander ubi hoc cognouit misit ad Farnabasũ nũciũ qui diceret: Lacedæmones renũciare illi societatẽ quæ cũ rege erat: nisi uel mortuũ uel uiuũ ad se mitteret Alcibiadẽ. Farnabasus clemẽtiã & fidẽ suã maluit q̃ opes regias minui. Itaq; duos misit. Fusimenũ: uel ut alii Susametrẽ & Bageũ: q Alcibiadẽ interficerent. Hi cũ nõ auderẽt ferro aggredi uirum fortissimum: ligna ĩtulerũt: & tuguriũ: in quo cũ amica q̃dã erat Alcibiades: ĩcenderũt. Ille strepitu flãmæ excitus uestimenta oĩa super ignẽ iniecit. & cũ familiari seruo & amica euaserũt: sed tandẽ a multitudine militũ occidit̃. tũ mortuũ mulier ueste sua opertũ cremauit incendio tugurii. De hoc uiro dicetur in cap. de mutatione casus & fortunæ. *Mors Alcibiadis*

p Roximũ som. Excusat ꝓlixitatẽ somnii qđ narraturus ẽ ꝙ Ci. li. de diui. ita ꝓdit. Cũ duo qdã archades fãiliares iter una facerẽt & Megarã uenissẽt. ad cauponẽ alterum diuertisse ferũt. alterum ad hospitẽ: q cũ cœnati quiescerẽt cõcubia nocte uisũ eẽ ĩ sõniis ei q erat in hospitio: illũ alterum orare: ut subueniret ꝙ sibi a caupone pararet̃ ĩteritus: eũ primo pterritũ sõno surrexisse. deĩde cũ se collegisset: idq; uisũ ꝓ nihilo habẽdũ eẽ duxisset: recubuisse. tũ ei dormiẽti eũdẽ illũ uisũ eẽ rogare ut quoniã sibi uiuo non subuenisset: mortem suã ne inultã eẽ pateret̃: se ĩterfectũ in plaustrum esse a caupone cõiectũ: & supra stercus iniectũ: petere ut mane ad portã adesset priusq plaustrum ex oppido exiret. hoc uero sõnio eũ cõmotũ. mane bubulco psto ad portã fuisse: q̃sisse ab eo qđ eẽt in plaustro. illũ perterritũ aufugisse: mortuũ erutũ eẽ: cauponẽ re patefacta pœnas dedisse. qđ hoc sõnio dici diuinius põt? Euidẽtiã. qa adeo pspicuũ est ut nõ sit ptermittẽdũ. Megarã. urbẽ græciæ: & est noĩatiuus huius noĩs megara formatus ab accusatiuo græco sicut crathera. Circumuento. Decepto. Diuersabat̃. Hospitabat̃. nã diuertere: est ad diuersa uertere seu de uia in hospitiũ: unde diuersoriũ locus ad quẽ de uia diuertimur. s. domus hospitalis. Dãnauit. Quia seipm accusabat: ꝙ eiusmodi sõniis crederet. Necis saltẽ ultionẽ: Ne cẽtũ erraret ãnos: qa inulti & ĩsepulti cẽtũ errabãt ãnos. Vir. cẽtũ errãt ãnos. uolitãtq; ea flumina circũ. Luca. Vmbraq; erraret crassus inulta. Capitale. Quia magistratibus tradidit: ut eũ capite puniret̃.

Cicero *Megara urbs græ[ciæ]* *Diuertere* *Virgilius* *Lucanus*

m Vlta etiã iterdiu & uigilãtibus. Trãsit ad capitulũ de miraculis: quæ ueluti sõniis cecitatis nube adũbrata hoibus apparuerũt: nã miracula sunt cognitu difficillima sicut sõnia. sunt autẽ miracula quæcũq; præter naturæ usum eueniũt. Cõstiterit. Qua rõne. facta sint & euenerit.

Liuius / Plutar. / Cicero

e Vm apud lacũ. Hãc historiã Liuius libro secũdo cõmemorat. de miraculo uero nullã ꝓrsus mẽtionẽ facit: tantũ dicit ædẽ castori dictatorem uouisse: nec id affirmat: sed ita ferri dicit. Plutarchus uero & Cicero auctores sunt q̧ dũ romani cũ tusculanis bellũ gererent duce Aulo posthumio dictatore: & *apud lacũ regillũ pugna cõmissa ad multũ diei tracta foret: & in neutrã partẽ uictoria iclinaret: uisi sũt polux & castor ꝓ ro. fortiter pugnare: qui copias ho*stiũ pœnitus ꝓfuderunt. Dionysius li. *vi.* post pugnæ narrationẽ. In hac ĩquit pugna dr̃ postumio dictatori: & q cũ eo erãt ĩ acie eqtibus apparuisse duos iuuenes: & forma: & magnitudine lõge supiores uiris; quos nũc nr̃a natura nutrit: pubescereq; ĩcipiẽtes: ducentes eqtatũ ro. & q obuiã latinoꝝ irẽt feriẽtes hastis: ꝓpellẽtesq; & cohortãtes socios postq; fugã latinoꝝ captionẽq; castroꝝ suoꝝ iclinãte iã die ĩ uesperis uisi eẽ in romano foro eodẽ habitu adolescentes dicunt duo: bellicas ĩduti lenas: ꝓceriq; & pulcherrimi eãdẽ habẽtes ætatẽ: faciẽq; seruãtes: tanq̃ redeũtiũ ex ꝓlio: specie pugillũ equosq; madidos sudore adducẽtes: ascẽdentẽq; aiũt deĩde utrũq; equos abluere ad saturiginẽ: quæ manat iuxta tẽplũ uestæ: lacũ faciẽs ꝓfundũ puũ multis cursitãtibus & siqd eẽt ab exercitu noui discere postulãtibus: narrasse eos pugnã ut fuerat: & q uicissent romani nũtiasse: discẽdẽtesq; ĩde dicũt eos ex foro a nemĩe uisos amplius: die postero acceptis lr̃is a dictatore cognouerunt de apparitione numinum in prælio: & eos fuisse castoris & pollucis simulacra.

Dionysius

i Tem bello macedonico. Pub. Vatinio

Cicero

Cicero libro de natura deoꝝ. Et in nostro inquit populo & in cæteris deoꝝ cultus religionũq; sanctitates existũt in dies maiores atq; meliores: idq; euenit nõ temere: nec casu: sed quod etiã præsentiã suã diui declarant: ut apud Regillũ bello latinoꝝ: cum postumius dictator cũ Octauio manilio tusculano prælio dimicaret: in nostra acie castor & pollux ex equis pugnare uisi sũt: & recẽti memoria idẽ tyndaride persẽ uictũ nũciauerũt. P. enim Vatinius auus huius adolescentis: cũ ei præfectura reatina romã ueniẽti noctu duo iuuenes in equis albis dixissent: regem persem illo die captũ: senatui nũciasset: primo quasi temere de repub. locutus esset: in carcerem coniectus est

De miraculis. Cap. vi.

m Vlta etiam iterdiu & uigilantibus acciderunt perinde ac tenebrarũ; somniiq; nube ĩuoluta: quæ quia unde manauerũt; aut qua rõne constiterit dignoscere arduum est; merito miracula uocentur. Quoꝝ e magno aceruo in primis illud occurrit.

q Vum apud lacũ regillũ Aulus postumius dictator & tusculanoꝝ dux manlius octauius magnis uiribꝫ inter se cõcurrerẽt; ac neutra acies aliq̃ diu pedem referret; Castor ac Polux romanorũ partium propugnatores uisi; hostiles copias pœnitus fuderunt.

De Publio Valerio.

i Tem bello macedonico. P. Vale. reatinæ præfecturæ uir noctu urbẽ petẽs existimauit duos iuuenes excellẽti formæ albis eqs residẽtes obuios sibi factos nũciate die. q ꝑterierat pſã regẽ a Paulo captũ; qđ cũ senatui indicasset: tãquã maiestatis eius & amplitudinis uano sermone contẽptor in carcerem cõiectus est: sed postq̃ Pauli litteris illo die persã captum apparuit: & custodia liberatus: & ĩsuper agro at uacatione donatus est.

De Castore & Poluce.

c Astorẽ uero & Polucem etiam illo tempore ꝓ ĩperio. P. R. excubuisse: cognitũ ẽ quo apud lacũ minturnæ suum equorũq; sudorẽ abluisse uisi sũt. Iũctaq; fonti ædes eoꝝ nullius hominũ manu reserata patuit.

De pestilentia.

f Ed ut cæterorum quoq; deorum propensum huic urbi numen exeq̃mur: Triẽnio continuo

Postea a paulo litteris allatis cum idẽ dies cõstitisset: & agro a senatu & uacatione donatus est: nec illud prætermittã: licet nõ ad rẽ: sed quia simile est huic: quo tẽpore Cato erat Vticæ: quidã nocte ueniẽs nũciauit Catoni die tertia ante cõmissum certamẽ castra Scipionis capta fuisse: cæsarẽq; uictorẽ: Scipionẽ & iubã cũ paucis euasisse: reliquas copias funditus deletas; hoc legit̃ in uita Catonis. Reatinæ præfe. quia præfectus erat reati; ac si diceres preturæ uicentinæ erãt quædã præfecturæ ad quas mittebant̃ a prætore Vrbano præfecti: ut fundi: & formiæ ceræ; priuernũ: anagnia: reate: norsia: arpinũ: & alia. A paulo: Scilicet emilio: de quo supra dictũ est ĩ capitulo de ominibus. Vacatione. Immunitate: & uulgo dicimus exẽptiõe. Lacũ iuturnæ. Nymphæ. Iuturna fons iuxta numicũ fluuiũ: dictus ut quidã uolũt a iuturna turni sorore: quæ a ioue compressa ĩmortalitate donata est: & numici fluminis nympha facta: iuxta hũc fontẽ ædes erat castoris & pollucis. Iũcta. Haud ꝓcul erat a fonte templum quod spõte sua uisum est aperiri.

Iuturna fons

Liuius

s Ed ut cæteroꝝ. Hoc miraculum & a Liuio primi punici belli libro primo memoriæ proditum fuit: qui quoniam non extat breuiter ab aliis sic traditur. romani ad pestilentiam; responso monente ad æsculapium epidauro acersendum decem legatos principe. Qu. Volumnio: uel potius ugolino miserunt. qui cum eo uenissent: & simulacrum ingens mirarentur. anguis e sedibus suis elapsus: uenerabilis;

non horribilis per mediam urbem cum admiratione omnium ad nauem romanam perrexit & ſe inuolutū tabernaculo conſpirauit: legati dum uehentes antium prouecti ſunt: ubi per moleſtiam maris anguis proximum æſculapii fanum petit: & poſt paucos dies ad nauem redit: cum aduerſo tiberi ſubueheretur in proximam inſulam deſiluit. ubi templum ei conſtitutum: & peſtilentia mita celeritate ſedata eſt. Auguſtinus de ciuitate dei libro tertio. æſculapius inquit ab epidauro romam abiuit ut peritiſſimus medicus in urbe nobiliſſimam artem glorioſius exerceret. Ouidius libro ultimo metamorphoſiorum hanc late deſcribit hiſtoriā ſiue fabulam. Propenſum. Inclinatum extenſum. Humano conſilio. Quia humana remedia non proficiebant nec ulla in parte iuuabant. Ab epidauro. De quo ſatis ſupradictum eſt. Fatalis ſalubris hoc loco: ī quo ſalus populi romani poſita foret. nam fatalis interdum mortalis dicitur. ut Virgilius. Scandit fatalis machina muros. Auctoritate ſua. Quāquam nulla eſſet populo romano cum epidauriis amicitia neq; ſocietas. Pari nāq;. Non minus ſtudioſe inquit epidaurii conceſſerunt q̄ romani petierunt.

Augu. de ciui. dei.
Ouidius
Virgilius

uexata peſtilentia ciuitas noſtra quum finem tāti & tā diuturni mali neq; diuina miſericordia: neq; humano auxilio imponi uideretur: cura ſacerdotum inſpectis ſibyllinis libris animaduertit nō aliter priſtinam recuperari ſalubritatem poſſe: q̄ ſibi ab epidauro æſculapius eſſet accerſitus. Itaq; eo legatis miſſis unicam fatalis remedii opem auctoritate ſua: quæ iā in terris erat ampliſſima: impetraturā ſe credidit: neq; eam opinio decepit: pari nanq; ſtudio petitum: ac promiſſum eſt præſidium: E ueſtigioq; Epidauri romanorum legatos i templum æſculapii quod ab eorum urbe quiq; milibus paſſuum diſtat: perductos: ut quicquid inde ſalubre patriæ laturos ſe exiſtimaſſent pro ſuo iure ſumerent: benigniſſime inuitarunt. quorum tam promptā indulgentiam numen ipſius dei ſubſecutum: uerba mortaliū cæleſti obſequio cōprobauit: Siquidem is anguis quem Epidauri raro: ſed nūquam ſine magno ipſorum bono uiſum ī modum æſculapii uenerati fuerunt: per urbis celeberrimas partes mitibus oculis: & leni tractu labi cœpit: triduoq; inter religioſam omnium admirationē conſpectus: haud dubiam præſe appetitæ clarioris ſedis alacritatem ferens: ad triremem romanam perrexit: pauentibuſq; inuſitato ſpectaculo nautis: eo, conſcēdit ubi Q uinti ugolini legati tabernaculū erat. Inq; multiplicem orbem per ſummam quietem eſt obuolutus. Tum legati perinde atq; exoptatæ rei cōpotes expleta gratiarum actiōe cultuq; anguis a peritis excepto læti inde ſoluerunt: ac proſperam emēſi nauigatiōe poſtq̄ antiū appulerunt: anguis q ubiq; in nauigio remāſerat: ꝓlapſus ī ueſtibulo ædis æſculapii mirto frequētibꝰ ramis diffuſæ: ſupeminētē excelſæ altitudinis palmā circūdedit: perq; tres dies poſit quibus ueſci ſolebat: non ſine magno metu legatorū ne in triremem reuerti nollet: antienſis tēpli hoſpitio uſus urbi ſe noſtræ aduehendum reſtituit, atq; in ri-

Præſidium. Subſidium auxilium: ſed inter præſidium auxilium & ſubſidium hoc īter eſt: ꝙ præſidium alteri loco impoſitum utile ſit. ut milites in arce collocati præſidium dicitur: & datur uel imponitur ſemper præſidiū a potentioribus; auxilium ab externis. ſubſidium quod poſtea inuenitur: & a minoribus datur: ſed cōfunditur iſta proprietas. & aliud pro alio ſæpiſſime ponit̄. Salubre. ꝙ patriæ ſalutem afferret. Quorum tam promptā. Quia non minus ipſe deus uiſus eſt conceſſiſſe romanis: q̄ ipſi epidaurii conceſſerant.

Præſidiū
Subſidiū
Auxiliū

Mitibus oculis. Quaſi boni aliquid romanis promitteret. Leni tractu. Placido nō impetuoſo manſueto: ut appareret fœlicitatem afferre romanis. Præſeferens. Oſtendens. dicimus enim præmefero: præteſers: præſefert: oſtendo dis. dit. nam qui ante ſe aliquid portat: illud ſine dubio oſtēdit. Pauentibus. Cū omnes terrore proculſi eſſent & legati imprimis tam nouo miraculo: ille recta uia peruenit ad tabernaculū Qu. Vgolini: & in eo quaſi ſua ſede cōſtitit: locus autem ille dignior erat in triremi romana. Multiplicem orbem. In multas ſpiras & giros. ſignificat autem longitudinem ſerpentis: qui multipliciter inuolutus eſt. Perinde atq;. Tanq̄ ꝓpoſiti ſui cōpotes. Antium. Volſcorum ciuitas fuit: a qua oriunda fuit camilla uolſcorum regina: diſtat ab oſtia: teſte Strabone. ſtadia. cc. & lx. In ueſtibulo ædis. Quia templum æſculapii erat in littore haud procul ab antio. Mitto. Mirtus erat denſis ramis: eſt autem arbor ueneri conſecrata. unde Virgilius. Veneri gratiſſima mirtus. Tyberis inſulam. Exactis regibus ſenatus cenſuit: eorum bona populo diripienda tradere: ut ea præda conctatus populus reges poſtmodum recipere nō auderet. erat autem ager haud procul ab urbe regibus deſtinatus: quem græci uocant: qui marti conſecratus. martius deīde campus dictus eſt forte ita accidit: ut cum e ciuitate reges eiicerentur: lœta ſeges in agris eſſet: quæ regibus dedicata erat: uerum tā to odio romani flagrabant in reges: ut omnia quæ regum forent diripienda & deſtruēda cenſerent: hanc igitur ſegetem: quia ueſci equos aut homines nephas eſſe ducebant: cum corbibus meſſem in profluentem deiecerunt. culmus autem ſegetis: obice neſcio qua in medio alueo retentus creuit ad eam planiciem: ut longo tempore poſt ſolidata area ibi fierent ædificia: ubi etiam templum æſculapii conditum eſt: & hūc locum

Præmefero
Antium ciuitas
Strabo
Mirtus
Virgilius
Campus martius

Ouidius — insulam appellari testis est Ouidius li.ulti.metamorpho. Scinditur in geminas partes circūfluus amnis.Insu-
Liuius — la nomen habet.Liuius de bonis regis:quæ reddenda antecensuerant:res ītegra defertur ad patres:ibi uicti
ira uetuere reddi:uetuere in publicū redigi: diripienda plebi sunt data ut cōtracta regia præda spem in ppe/
tuū cum his paucis amitteret ager tarquinioꝝ qui inter urbē & tiberim fuit consecratus marti:martius de/
inde cāpus fuit:forte ibi tamen seges farris dicit̄ fuisse:matura messi:quē campi fructū quia religiosum erat
cōsumere:desectam cum stramento segetem:magna uis hominū simul īmissa corbibus fudere in tiberim,
tenui fluentem aqua:ut mediis solet caloribus:ita in uadis hæsitātis frumēti aceruos consedisse illitos limo:
insulā deinde paulatim & aliis quæ fert teme/
re flumen eodem iuectis factā:postea additas
credo moles:manu quoqꝫ adiutū ut tam emi
nēs area:firmaqꝫ templis quoqꝫ ac porticibus
sustinendis esset. Tempestatem,Pestem.

Liuius — n Ec minus uoluntarius in urbē nostrā
Iunonis trāsitus.Liuius.Cum iam hu
manæ opes gestæ a ueiis essent:amoli
ri tamē deum dona:ipsosqꝫ deos:sed colentiū
magis q̄ rapientium modo cepere:nāqꝫ dele/
cti ex omni exercitu iuuenes pure lautis corpo
ribus:cādida ueste:quibus deportanda romā
regina Iuno assignata erat:uenerabundi tēplū
inere:primo religiose admouētes manus q
id signum more uetusto nisi certæ gētis sacer
dos attractare nō esset solitus:deide cū quidā
seu spiritu diuino tactus:seu iuuenili ioco:uis
ne romam ire Iuno dixisset:annuisse cæteri ro
mani conclamauerūt:īde fabulæ adiectū est:
uocē quoqꝫ dicentis uelle auditam:motā cer/
te sede sua parui momēti adminiculis sequen
tis modo accepimus leuem & facilē translatu
fuisse:integramqꝫ in auentinū æternam sedē
suam:quo uota romani dictatoris uocauerāt
perlatā:ubi tēplū ei postea idē:q uocauerat ca
Iuno mo/neta — millus dedicauit. Iunonis monetæ.Iuno mo
neta a monēdo dicta est:ut sentire uidet̄ Ci.li.
Cicero — de diuinatiōe.dicit enī.atqꝫ etiā scriptū a mul
tis cum terremotus factus esset:ut sue plena

pā tiberis egressis legatis in insulam ubi templum di
catum est:tranauit:aduentuqꝫ suo tempestatem:cui
remedio quæsitus erat:dispulit:

De furio Camillo.

n Ec minus uolūtarius in urbē nostrā Iunonis trāsitus.Captis.n.a furio camillo ueiis milites iussu īperatoris simulacrū Iunonis monetæ: qđ ibi præcipua religione cultum erat:in urbem trāslaturi sede sua mouere conabantur:quorum ab uno per io cum īterrogata dea:an romā migrare uellet:uelle se respōdit:hac uoce audita lusus ī admirationē uersus est.Iāqꝫ nō simulacrū:sed ipsā cælo Iunonē pitā portare se credētes læti ī ca pte auentini mōtis ī qua nūc tēplū eius cernimus collocauerunt.

De simulacro fortunæ.

f Ortunæ etiam muliebre simulacrū,quod ē in latina uia ad quartum miliarium co tempore cū in æde sua cōsecratū quo corionalū ab excidio urbis maternæ preces repulerūt nō semel:sed bis locurū cōstitit prius his uerbis.Rite me matronæ u

ꝓcreatio fieret:uocem ab æde Iunonis ex arce extitisse:quo circa Iunonem illam appellatam monetam.

f Ortunæ muliebris.Cum corilanus in exilium missus esset:qꝫ frumentum distribui populo uetasset
ad etruscos profugit:& ab his imperator electus urbem magnis copiis inuasit:& eā graui obsidione
ꝓmebat:missi sunt ad eum primo legati qui agerent de pace cū eo:qui nihil obtinere potuerūt:itē
idem missi:non recipiuntur in castra.missi deinde sacerdotes cum infulis æque sine effectu redierunt:stu
pebat senatus:trepidabat populus:uiri ac pariter mulieres imminens exitiū lamentabantur:tunc matronæ
Historia de coriolano — ad ueturiam matrem coriolani Volūniamqꝫ uxorem frequentes coeunt:ad publicum consilium:an mulie/
bris timor fuerit parum constat per uicem certe:ut & ueturia magno natu mulier:& Volūnia duos paruos
ex martio ferens filios secum in castra hostium irent:& quā armis uiri defendere urbem non possent.mulie
res precibus lachrymisqꝫ defenderēt:ubi ad castra uentum est:nunciatumqꝫ coriolano adesse īgens mulieꝝ
agmen:ut qui nec publica maiestate in legatis nec in sacerdotibus tanta effusa oculis animoqꝫ religione mo
tus esset multo obstinatior aduersus lachrymas muliebres erat:deide familiariū quidam qui insignem mœ
stitia inter cæteras cognouerat ueturiā inter nurum nepotesqꝫ stātem:nisi me frustrātur inquit oculi:mater
tibi coniunxqꝫ adsunt:& liberi:coriolanus ꝓpe ut amens consternatus a sede sua cum ferret matri obuiæ cō
plexum.mulier in iram ex precibus uersa:sine inquit uolo:priusq̄ complexum accipiam ad hostem nean
ad filium uenerim captiua mater ne in castris tuis sim:in hoc me longa uita:& īfœlix senecta traxit ut primo
exulem:deinde te hostem uiderem:potuisti populari hanc terram quæ te genuit:quæ te aluit.nisi te pepe/
rissem Roma non oppugnaretur:multa insuper addidit complorando:quibus:& uxoris & paruulorum fle
tibus motus:matrem complexus expugnasti inquit iram meam.patriam precibus huius motus cuius ute/
ro delatus sum q̄uis merito mihi inuisam dono:continuoqꝫ agrum romanum hostilibus armis liberauit:in
cuius rei memoriam senatus:censuit templum fortunæ muliebri dedicandum in latina uia ad quartum la
pidem:ubi res acta fuerat:quoniam fortunatiores in liberanda patria fuerāt mulieres q̄ uiri:nam ut inquit
Liuius — Liuius non inuiderunt laudes suas mulieribus uiri romani adeo sine obtrectatione alienæ gloriæ uiueba/
tur.huius igitur deæ simulacrum bis locutum fuisse tradunt auctores. Rite uidistis.Tum cum uobis pro
Plutar. — pitia fui. Rite dedicastis.Quia simulacrum illud dedicarunt mulieres.Plutarchus dicit:qꝫ mulieres colla
ta pecunia simulacrum illud compararunt & dedicarunt.

u Alerio aũt publicola cõsule qui post. Hic plebis amator publicola dictus: post reges exactos consul cũ bruto creatus in suspitioné cũ uenisset affectan regni: q uidelicet ædes suas ĩ sũmo uelię ædificaret: iussit oẽm ædificãdi materiã in planũ deferri: tollẽdæq suspitionis grã in radicibus montis atq ima ualle cõstruxit ædificiũ. Illis. Scilicet ueiẽtibus & etruscis. Incessit. Ingessit ĩuasit & tã cũ accusatiuo q̃ cũ datiuo cõstruit: ut hoc loco cũ datiuo. Viẽtes. Qui pricipes erãt etruscorũ: & ita primũ miraculũ fuit: q uictores incerta cã terrerent. Argumẽto. Ad cõfirmationẽ pauoris illius. Mirã fidem. Quia dinumeratis utriusq exercitus cadaueribus: id postmodũ uerũ fuisse re ipsa cõpertũ est. Digesta. Disticta atq discreta cadauera romana ab etruscis ut dinumerari possẽt. Memorãce. Memoratu dignũ siluanus uoce ro. iuuit mars uero facto. de. C. Fab. Brutii atq Lucani. Sunt italiæ regiones haud procul a calabria: lucãi sũt ĩter cãpaniã & abrutiũ uel ut alii dicũt: ĩter apulos & calabros q teste. Pli. sunt a sanitibus oriundi. Stra. uero li. vi. circa prĩcipiũ dicit lucaniã ĩter tyrrhenũ sic ulũq littus positã eẽ: huic qdẽ a sylariusq laũ. hic autẽ a metapõto usq ad thurios ad ipsã uero cõtinẽtẽ e sanitibus usq ad isthmũ q a thuriis in cerillos extẽdit ppe laũ: supra hos dicit esse brutios cherone sum hitãtes: q a lucanis brutiorũ nomẽ acceperunt: quoniã lucani brutios rebelles fugitiuosq uocãt. nã brutios dicit antea fuisse lucanorũ pastores a qbus trãsfugerãt.

distis neq dedicastis.

De Valerio publicola.

u Alerio aũt publicola consule qui post exactos reges bellum cum ueientibus: & etruscis gessit illis tarquinio pristinum imperium restituere: romanis nuper partã libertatem retinere cupiẽtibus etruscis: & tarquinio in cornu dextro prelio superioribus tantus terror subito incessit: ut non solũ uictores ipsi profugerent sed etiam pauoris sui consortes secũ ueientes traherent: cui rei p argumẽto miraculũ adiicitur ingens: repẽte uox e proxima silua arsia: q ore siluani i hunc pene modũ missa tradit: Vno plus etrusci cadent. Romanus exercitus uictor abibit: miram dicti fidem digesta numero cadauera exhibuere.

De. C. Fabritio

q Vid Martis auxiliũ quo uictoriam romanorũ adiuuit: nõne mẽoria celebrãdũ est: quũ bruttii atq lucani odio ĩcitatissimo maximisq uiribus turiæ urbis peterẽt exitiũ: ac præcipuo studio eius ĩcolumitatẽ. C. fabritius Licinius cõsul ptegeret resq ãcipiti euẽtu collatis unũ ĩ locũ utriusq ptis copiis gereret: Nõ audẽtibus Rõanis prælũ ĩgredi eximiæ magnitudinis iuuenis primum eos hortari ad capescendã fortitudinem cœpit: deinde ubi tardiores aĩaduertit arreptis scalis per mediam hostium aciem ad cõtraria castra euasit: & admotis uallum cõscẽdit. Inde uoce ingenti clamitans factũ uictoriæ gradum: & nostros ad aliena castra capienda: & lucanos brutiosq ad sua defẽdẽda illuc traxit: ubi cõserti dubio certamine terrebant: sed idem ĩpulsu armorum suorum prostratus hostes iugulãdos capiendosq rõanis tradidit. xx. milia. n. cæsa: quinq milia cum statio statilio duce utriusq gentis: & tribus atq. xx. militaribus signis capta sunt postero die quũ cõsul inter honorãdos quorum strenua opera fuerat usus: uallarem coronam ei se seruare dixisset: a quo castra erãt oppres-

Thurinæ. Oppidũ est calabriæ in sinu tarẽtino positũ crotoni cõterminum quod olim thurino dicebat a græcis cõditum auctor est Strabo. hæc igit ciuitas erat romanis fœdere & societate cõiuncta: & ideo defendebat a populo ro. Ancipiti. Dubia fortuna in neutrã partẽ ĩclinata re. Vallũ. Dicit munimẽtum castrorũ uel fossa. unde uallare circũdare ptegere munire: uallũ mũimẽ qd fit de palis acutis: uallus uero masculini generis palus acutus: siue q generibus iũctis ambulat. Inde. E sũmo loco: hoc est e uallo. Factũ uictoriæ gradũ. Quia scalas admouerãt uallo. Idẽ. Quẽ martẽ fuisse credẽdũ est. Inter honorãdos. Dũ honoraret. Vallarẽ coronã q donari solebãt: q primi uallũ ascẽdissent: erat aũt graminea: q a gramẽ marti cõsecratũ est: militares coronæ: ut Gelius tradit multifariæ sunt: quarũ q̃ nobilissimæ sũt has ferme dicit eẽ triũphalẽ: obsidionalẽ: ciuicã: muralẽ castrẽsẽ: naualẽ ea est quoq corona q̃ oualis dr: est itẽ postrema oleagina: q̃ uti solebãt: q ĩ plio nõ fuissent: sed triũphũ pcurassent triũphales coronæ erãt aureæ: q̃ ĩperatoribus ob honorẽ triũphi mittebant: id uulgo dicebat aurũ coronariũ: hæ antiqtus e lauro fuerãt post fieri ex auro cœptæ. obsidionalis est quã hi q liberati obsidione dabãt ei duci q liberasset: ea corona graminea fuit obseruariq solitũ: ut fierẽt e gramĩe qd ĩ eo loco generatũ eẽt in quo clausi erãt: q obsidebant. hãc coronã. S. P. Q. romanus. Q. Fabio maximo dedit bello pœnorũ scdo: q urbẽ romã obsidione hostiũ liberasset. Ciuica corona appellat quã ciuis a quo seruatus est in ptio & testimonio uitæ salutisq receptæ dabat: & fiebat e fronde quercna: quoniã cibus uictusq antiqssimus ex quercu capi solitus sit: fiebat etiã ex illice: qd genus supiori pximũ est: hac ciuica corona. L. gelius uir cẽsorius in senatu Ciceronẽ cõsulẽ donari a repu. cẽsuit q eius opera eẽt atrocissima illa catilinæ cõiuratio detecta ĩdicataq: muralis corona: q̃ donabat ab ĩperatore: qui primus murũ subiisset: inq oppidũ hostiũ p uim ascẽdisset: Idcirco q̃si muri ĩsigni primus decoratus erat: castrẽsis corona est: qua donabat ĩperator eũ: qui primus hostiũ castra pugna ĩtroiuisset: ea corona ĩsigne ualli habebat:

Brutii
Lucani
Plinius
Strabo
Thurinæ Oppidũ
Strabo
Vallum
Vallus
Gelius
Corona oleagina
Corõa triumphalis
Corõa obsidionalis
Corona ciuica
Corona muralis
Corona castrẽsis

Corona naualis. Corona oualis.

naualis corona qua donari solet maritimo prælio: qui primus in hostiũ nauim armatus transilisset: ea quasi nauiũ rostris isignita erat: muralis aũt & castrensis: & naualis fieri ex auro solebãt. oualis uero corona mirtea erat: ea utebant̃ iperatores: qui ouãtes itroibant urbẽ: ouandi ac nõ triũphandi causa: cum aũt bella non rite idigna: neq̃ cum iusto hoste gesta forent: aut hostiũ nomẽ humile: & nõ idoneũ fuisset ut seruo℞ pirata℞: aut deditionẽ repente factã. in puluere ut dici solet: icruentaq̃ uictoria obuenisset: cui facilitati aptã esse uene

M. crassus coronam oualẽ est aspnatus. Ouare. Sabinus Masurius.

ris frondẽ crediderũt: q̃ nõ martius. sed quasi uenereus quidã triũphus foret. hanc mirteã coronã. M. crassus bello fugitiuo℞ confecto cum ouans rediret isolẽter aspernatus est: senatusq̃ consultũ faciendũ curauit: ute lauro nõ mirto coronaret̃. de ouatione ueteres scriptores inter se dissensisse accipio. parti .n. scripserũt qui ouarent itroire solitos equo inuectos: & Sabinus Masurius pedes ingredi ouãtes dicit sequẽtibus eos nõ militibus: sed uniuerso senatu. ouare autẽ alii a militũ uoce: alii ab oue quã sacrificabãt dictũ uolũt. olimpie celebri græciæ spectacula pugiles deiectis

Plinius

aduersariis oleastro isigniri serto mos erat. Plinius quoq̃ de his multa li. xxii. & li. xxxiii.

Nec iueniret̃. quia nemo se dignũ ducebat eo pmio. Martẽ prẽm. qa de marte creditũ est natos fuisse romulũ & remũ urbis cõditores & romani generis auctores. Duabus disticta pinis. Cristis. ita quoq̃ pingi solebat: unde Vir. Viden & geminæ stant uertice cristæ.

Virgilius

Et pater ipse suo supe℞ iã signat honore. Argumẽtũ. Indiciũ. Oblati s. a marte.

r Eferã nunc quod suo sæculo cognitũ manauit ad posteros. i. quod traditõe patrũ puenit ad posteros nõ ex monumẽtis litera℞ repetitũ. Penetrales deos. Penates: notũ ẽ quõ æneas a troia penates aduectos secũ

Virgilius

comites adduxit. ut Vir. Iliũ in Italiã portans uictosq̃ penates. uel qd̃ melius est penetrales.

Plutar.

idest genios: sicut Plutarchus: qui genio℞ nomẽ assumũt. hoc etiã in penetralibus cõsecrãt qcũ spiritu tenues sint isinuant se corporibus

fa: nec iueniretur qui id præmium peteret: cognitum pariter atq̃ creditum est martem patrem tũc populo suo affuisse. Inter cætera huiusce rei manifesta indicia galea quoq̃ duabus disticta pinis: qua cæleste caput tectũ fuerat argumẽtũ pbuit. Itaq̃ Fabricii edicto supplicatio marti est hita & a laureatis militibus magna cũ animorum lætitia oblati auxilii testimonium ei est redditum.

De Diis troianis mirum

t Eferã nũc qd̃ suo sæculo cognitũ manauit ad posteros: penetrales deos æneam troia aduectos lauinii collocasse. Inde ab ascanio filio eius albã: quã ipse cõdiderat trãslatos: pristinũ sacrariũ repetisse. & qa id hũana manu factũ existimari poterat: relatos albam uoluntatem suã altero trãsitu significasse.

n Ec me præterit de motu & uoce deo℞ imortaliũ hũanis oculis: auribusq̃ præcepto: q̃ ancipiti opiõne existimatio uerset̃. Sed qa nõ noua dicũt sed tradita repetũt̃: fidẽ auctores uẽdicẽt: & nostri sit inclytis lra℞ monumentis cõsecrata peride: ac uana non refugisse.

Diõysius

Dionysius alicarnaseus de antiqtatibus Romano℞ li. primo. dũ cõderet̃ inqt urbs Alba miraculũ qddã maximũ fuisse dr̃: extructo. n. sacris deo℞: quos æneas troia extulit & lauini collocauit: tẽplo locũ habẽte inaccessibilẽ: atq̃ sacris in hoc delubrũ lauino translatis: albã sequẽti nocte clausis tũc maxime foribus: neq̃ lesis ulla ex parte parietibus aut tectis iuentos eẽ aũt deos lauini pmutatis sedibus sup prisca sedilia. trãslatosq̃ deĩde albã ite℞ lauinio: cũ pcanõibus & placitis sacrificiis in eundẽ redisse locũ. dubitãtibus aũt hoibus: qd̃ facto opus eẽt in tali negocio. cũ neq̃ sine diis prius habitare dignũ ducerẽt: neq̃ in relictã iã habitationẽ rursus reuerti: sniam tñdẽ iuenerũt: quæ uisa est utriq̃ rei abũde satisfacere: ut simulacra suo loco pmanere sinerẽt: hoies aũt ad eo℞ cultũ: alba rursus lauiniũ colonos traducerẽt: fuerũtq̃ q missi sunt facto℞ curatores sexcẽn cũ oibus rebus suis: dux aũt cõstitutus est ipsis egestus. hos qdẽ deos romani penates uocãt: q nõ in liguã græcã nomẽ ipm cõuertũt: alii Prĩos appellant: alii genethlios: sũt & q etesios: alii aũt machios alii ereios: uidet̃ aũt unusqsq̃ ho℞ sedm aliqd cõtingẽtiũ ipsis fuisse cognomẽ: multa pterea dicit de figura & forma eo℞: quæ lõgum eẽt referre: quæ q scire desiderat: apud ipm Dionysiũ legat.

Liuius. Alba. Sacrariũ.

Albã. Quæ a situ porrectæ i dorso urbis: lõga alba dicta est ut testat̃ Liuius: decade ab urbe cõdita. Sacrariũ pri. priorẽ locũ sacratũ unde fuerãt aduecti: nã sacrariũ pprie dr̃ locus in tẽplo ubi sacra reponunt̃. Relatos albam. Reportatos. albani qa putabãt nõ p se deos pristinã sedem lauinii repetisse: sed humana ope eos fuisse trãslatos rursus albã trãstulerũt. Nec me pte. Occurrit tacitæ q̃stioni Valerius. nõ facile his miraculis eẽ credẽdũ: quæ de motu & uoce deo℞ referunt̃: nã plerũq̃ falsa sũt: & multi ea se uidisse uel audisse putãt: quæ nõ sunt nec fuerũt. respõdet ergo: & dicit: nõ se ea nũc primũ tradere: sed ab aliis tradita cõmemorare: unde in phemio dixit: quæ apud alios latius diffusa sunt. Sed qa nõ noua dicunt̃. Duplex sensus uideri põt: aut. n. iquit credẽdũ est: his auctoribus maxime: q nõ noua & iaudita referũt: sed antiq tradita repetũt. aut certe utcũq sit nulla huius ad me uituperatio ptineat. credat̃ auctoribus: a qbus hæc ipsa sumũt exẽpla: notũ sit ea nõ cõtẽpsisse tanq̃ uana. Nõ me pterit. Honestus dicẽdi modus: nõ me pterit: nõ me fugit: nõ me latet. i. scio: idẽ est nõ sum ignarus: nõ iscius & multa alia huiuscemodi inueniunt̃ sinonima. Humanis oculis: q̃tũ ptinet ad motũ. Auribus. q̃tũ ad uocẽ. Ancipiti opinione. Scio iquit hoies uariam opinionẽ habituros esse his de rebus quæ ad deos ptinẽt: qa alii uera: alii falsa esse existimabũt. Sed qa non noua: sed tradita repetunt̃. Ego iquit nõ ea primus narro: sed ab aliis tradita refero. Fidẽ auctores uẽdicẽt. Ergo qui primi ea scripserũt: hi uide. it quomodo credenda sint. Refugisse. Respuisse.

Acta mentione urbis. Exemplū quod sequit̄ cum superiori cōiungit̄ hoc modo quando quidē inqt albæ mentionē fecimus: recte nūc de Iulio Cæsare dicamus q ab Iulo albæ cōditore fuit oriūdus cuius numē cassio minatū est: cū in cāpis philippicis cū Augusto dimicaret. Primordia. Nā īde oriūdi sunt romulus & remus ro. urbis cōditores. Diuus Iulius. Nā ab ascanio: q & Iulius dictus est: postea Iulius Cæsar: Et iulio℞ familia descendit. unde Vir. & a magno dimissum nomē Iulo. Fausta ples. Nunq̄ de cæsare mētionē sine adulatiōe facit. Fœlix & faustū ro. appellabāt: fœlicē & hylarē ut uult Plutarchus in uita Syllæ. Caius cassius. Satis cōstat brutū & cassiū pricipes fuisse cōiurationis in cæsarē q cū partes reipublicæ

Virgilius

Plutar.

De diuo Iulio.

Acta mētione urbis e q̄ primordia ciuitas nostra traxit: diuus Iulius fausta ples eius se nobis offert: quē. C. Cassius nunq̄ sine p̄fatione publici parricidii nominādus: cū acie philippēsi ardētissimo aīo præstaret: uidit humano habitu augustiorē: purpureo paludamēto amictū: minaci uultu: & cōcitato equo ī se impetū faciētē: quo aspectu pterritus tergū hosti dedit: Voce illa prius emissa. Quid. n. āplius agas si occidisse parū est? Nō occideras tu qdē cassi cæsarem. Neq3. n. extingui ulla diuinitas potest: sed mortali adhuc corpore utentē uiolando meruisti: ut tam infestum hēres deū

tuendas suscepissent. Octauianus cū Antonio cōiūctus aduersus eos copias maximas cōpararūt: & cū bellū in cāpis philippicis utriq3 collatū eēt: īter ipsā dimicationē imago cæsaris quæ equo uehebat̄: purpureo paludamēto sese obtulit cassio: & acri uultu minabundus p̄sequi īstiit: tūc cassius terrore pculsus tādē ab illius imaginis cōspectu se auertit: & fugiens magna uoce clamauit: quid aliud supest: si occidere uirū par℞ est. Nunq̄ sine p̄fatiōe. Putidiusculus Valerius errat q tāta tāq3 apta utebat̄ adulatōe nunq̄ cassius īquit nominādus est quin ei p̄ponat̄ hæc p̄fatio publicus pricida cassius. quia publicū parentē occidit cæsarē. Augustiorē Venerabiliorē & p̄stātiorē humano hītu q̄. s. hoī conueniat: nā Augustus locus dr̄ augurio cōsecratus q̄si scūs uel a gestu uel a gustu auiū dcūs: nā locus is uel quē aues depastæ fuissent uel ī quo gestū aliquē exp̄ssisset sacer eē putabatur. Cōcitato. Subditis calcaribus equo. Quid. n. am. Verba sūt cassii seipm alloqntis. Agas. s. cæsari quādoqdē nō satis fuit occidisse. Nō oc. Quodāmō rn̄det Val. cassio cū q̄dā inuectiua & magna cæsaris adulatiōe.

Augustus

De Lucio lentulo.

Am qdem. L. lentulus littus prænauigās ī quo Cn. Pōpeii magni perfidia ptholemæi regis interempti corpus cōscissæ scaphæ lignis cōburebat̄ ignarus casus eius quū ipsi fortunæ erubescēdū rogū uidisset: cōmilitonibus dixit: quid scimus an ī hac

Am q3 lucius lentulus. pōpeius in acie pharsalica uictus a cæsare in ciliciā atq3 īde in cypr℞ pfugit. trāsiturus in syriā: sed ubi cognouit cōsensu oīum anthiochēsiū ciuiū q3 ro. q illic negociarent̄ arcē ante captā esse excludendi sui cā: nūciosq3 dimissos ad eos qui se ex fuga ī finitimas ciuitates recepisse dicerent̄: ne anthiochiā adirent: id si fecissent magno eo℞ capitis periculo futu℞: deposito adeundæ syriæ cōsilio: pecuniaq3 a sociis sublata: & a qbusdā priuatis sūpta: & æris magno pōdere ad militarē usum ī naues īposito: duobusq3 milibus hoīum armatis quos partim ex familiis societatē delegerat. partim a negociatoribus coegerat: quosq3 ex suis qsq3 ad hanc rē idoneū existimabat. pelusiū puenit. ibi casu rex erat Ptholemæus puer ætate magnis copiis cū sorore cleopatra bellum gerens: quā paucis ante mensibus per suos ppinquos & amicos regno expulerat: castraq3 cleopatræ non lōgo spatio ab eis castris distabant: ad eum Pōpeius legatos misit: ut pro hospitio atq3 amicitia patris alexādria reciperet̄: atq3 illius opibus a calamitate tegeret̄: sed qui ab eo missi erāt cōfecto legationis officio liberius cū militibus regis colloqui cœperunt: cosq3 hortari ut suū officiū Pōpeio p̄starent. ne ue eius fortunā despicerent. in hoc erāt numero cōplures Pompeii milites: quos ex eius exercitu acceptos in syria gabinius alexādriā traduxerat: belloq3 confecto apud Ptholemæū patrē pueri reliq̄rat. his tūc cognitis rebus amici regis: qui ppter ætatē eius in pcuratiōe erāt regni: siue timore adducti: ut postea p̄dicabāt: ne solicitato exercitu regio Pōpeius alexādriā ægyptūq3 occuparet: siue despecta eius fortuna. ut plerūq3 in calamitate ex amicis inimici existūt: his qui erāt ab eo missi palā liberaliter respōderūt: eūq3 ad regē uenire iusserūt. ipsi clā cōsilio inito Achillā p̄fectū regiū singulari hoīem audacia. & L. septimiū tribunū militū ad īterficiendū Pōpeium miserunt: ab his liberaliter ipse appellatus: & quadā septimii notitia pductus: q bello prædonū apud eum ordinē duxerat: nauiculā paruulā cōscendit cum paucis suis & ibi ab achilla & septimio īterficit̄. hæc ex cōmentariis Iulii cæsaris de bello ciuili. cōstat igitur corpus eius in mare proiectū: & caput ad regem delatū: post aliquos dies corpus eius a fluctibus maris ī littus eiectum cum lignis scaphæ cuiusdā: quæ naufragio perierat: cōbureret̄ a philippo & a quodam alio romano sene. L. Lētulus illac nauigans fumū de longe cōspicatus cōmilitonibus suis īquit: nūquid sciamus an hac flāma Cn. Pōpeius cremet̄. Plutarchus in uita pōpeii postera inquit die. L. Lentulus ho℞ ignarus e cypro nauigans iuxta littus uectus: ut funereā pyram īspexit: philippūq3 iuxta insidere: quis utiq3 inquit fatis hic qescit: parūperq3 amens factus: ductisq3 suspiriis. Forte inquit tu hic es magne Pompeii. Strabo ostendit in casio monte fuisse sepultū. Casius iquit mons est quidā accumulatus in pmontorii modū aqua℞ īops: in eo magni Pōpeii corpus iacet & Iouis casii templū: & non pcul īde magnus iugulatus fuit: & ab ægyptiis dolo iteremptus. Lucius lentulus. littus prænauigans. Post afflígatum Pompeium in campis emathiis. Magni. Nam deuicto mitridate & tigrane magnus appellatus est. Erubescendum. Quasi inquit fortuna erubuisse debuit tam

Mors pōpeii

Plutar.

Strabo

Casius mons. Iouis casii tēplum

uili rogo tāti uiti corpus cōcremari. Diuinitus. expri mit q̄re miraculū fuerit, neq̄ .n. uidebat̄ eē miraculū. Llud tātū ore. qa tāetsi phœbas respōsū dedit. tamē hoc īstictu numinis fecit. Veridica. q̄ semp. cer/ tiora apollo respōsa dabat. Is bello ciuili quo se Pōpeius a Cæsare. Orto īter Cæsarē & Pōpeiū ciui li bello. Apius qdā romanus qui p̄fectus erat achaiæ puinciæ: cū huius belli euentū explorare uellet ut sciret utrā partē tuto seq̄ret̄ delphos profectus tēplū Apollinis petiit: ubi cū in interiorē antri sacratissimi partē phœbadē descēdere coegisset: uirgo repleta numine hortēdū & ambiguū cecinit respōsum: nihil inq̄t ad te hoc romane bellū. euboiæ cellā obtinebis. Abruperat. Remouerat: distulerat. Delphicæ cortinæ.

i

Cortina

Apollinei tēpli. Cortina locus dr̄: unde respō/ sa dabant̄: sic dictus q̄ illic cor uatis tēderetur id est ītenderet̄ & repleret̄ numine. uel q̄ cer te ibi puella teneret̄ idest puella. nā cū puella antrū īgressa esset cō/ tinuo instinctu numinis afflabat̄ adeo: ut oīa quæ a p̄ncipio mūdi fuerūt: usq̄ ad id t p̄s & quæ futura essent cūcta nouisset. unde Virgi.

Virgilius

Nouit oīa uates: uel dicta est cortina q̄ ibi cer ta respōsa darent̄ q̄si certina. auctor Seruius. sunt etiā qui putāt cortinā esse tripodē apolli nis corio phytonis tectū. Coegit. Quasi no lentē, p̄pter id q̄d sequit̄: nā q̄to maiore numi nis afflatu puella instigabat̄: cum spiritus ille discessisset: respōso dato tāto debilior efficie/ batur uirgo: sicuti hoc t p̄e uideri licet: si forte quēpiā spiritus aliq̄s uexauerit, ita debilis red dit̄ eo sublato ut plerūq̄ uitā amittat. Cer/ tæ sortes. Certa respōsa. nam sortes singraphi erāt in q̄bus respōsa īscripta cōtinebant̄. In

Sortes

Itimā partē. Ad locū q̄d græci

latini adytū appellāt. Nimius haustus Quia nimio spiritu repleta illius ui sustinere nō potest. Horrēdo. Horribili uel uenera/ bili: ut arboribus suus horror inest. Cellā. Sepulchrū ubi corp9 eius cōditū fuit. Rhānū/ ta: Ciuitas est euboiæ ubi colit̄ fortuna: unde etiā rhānusia appellata est. Oui. lib. v. Tristium Exiget ad dignas ultrix rhānusia pœnas. Luca nus de hoc Apio. Effugis igentes tāti discrimi nis expers Bellorū romane minas: soluiq̄ ge/ tē Euboici uasta lateris cōualle tenebis. Itē paulo īfra. Heu demēs nullum belli sentire fra gorem. Tot mūdi caruisse malis: p̄stare deorū. Excepta q̄s morte pōt: secreta tenebis. Litto/ ris euboici memorādo cōdite busto. Qua ma ris angustat facies saxosa caristos. Et tumidis īfesta colit: qua numina rhānis. Sūt qui dicunt rhānī esse uicū atticæ regionis: ubi tēplū am/ phiarai, & phidiacæ nemesis. Caristos. Ciui tas euboiæ unde caristiū marmor. Strabo li. x. ī descriptiōe euboiæ. In ripa inq̄t sub mōte caristus cōsistit: cui uicina sūt styra: & marmariū paulo īfra subiūgit: ad caristū lapis nascit̄: quē pectūt, nēt: texūt īde māntilia cō/ ficiunt̄ egregie cōtexta ea ubi sordescūt in flāmā, piecta nō secus emūdant̄: q̄ si maculas elueris. Chalcidi/ cho. Nā chalcis urbs metropolitana est in euboæa. Saliorū. Qui duodeci erāt sicut supra diximus martis sa cerdotes: qui p urbē ancilia arma ferre cōsueuerāt: saltātes & hoc carmen canētes, ueterē mamuti memoriā.

Rhānunta oppido

Rhānusia

Ouidius

Lucanus

Caristos

Strabo

Lapis cha/ ristius

Calcis urbs

Sacratio. Vbi ancilia seruabant̄ ubi etiā lituus cōditus erat baculus romuli īcuruus. nā lituus dicit̄ incur/ uus: & a sūmo leuiter īflexus baculus q̄ ab eius quo canit̄ litui similitudine nomē īuenit, ut ait Cice. li. de di/ uina. Hoc aūt lituo utebant̄ augures ad designāda in aere spatia quæ tēpla appellati uoluerunt: unde extēplo aduerbiū augurale, itē hæc uero spatia captabant̄ auguria: quō captarent̄ dicemus suo loco. Fuit autē hic li/ tuus ut tradit Plutar. in uita romuli. baculus ipsius romuli cōseruatus in palatino colle usq̄ ad gallorū t p̄a q̄bus capta īcensaq̄ roma fuit: sed postea eiectis a camillo hostibus īter altissimos cinerū cumulos illesus: cū oīa ignis cōsumpsisset īuētus est: Est etiā lituus: ut dicit festus genus buccinæ īcuruæ: qua q̄ cecinerit litōe dē Vir. Et lituo pugnas īsignis obibat & hasta. itē alibi. Ipse q̄rinali lituo paruaq̄ sedebat Succictus trabea. Cū ædes fortunæ. In qua statua Seruii Tulli regis romanorū erecta fuit. ideo aūt in tēplo fortunæ posita q̄si qui īperiū romanū amplū & fortunatū reddidit. hic .n. primus fuit qui censum statuit in urbe roma.

Lituus

Cicero

Extēplo

Plutar.

Festus

Virgilius

---

flamma Gn. pompeius cremetur diuinitus missæ uo cis miraculum est.

De Appio petente responsum de ciuili bel lo inter Cæsarem & pompeium.

a

Tq̄ hoc q̄dē hōinis. illd̄ tamē ore ipsius apollis æditū: quo apii interitū ueridica phyticæ uati cinatiōis fid̄s præcurrit. Is bello ciuili quo se. Cn. Pō. a cesar[cōcordia pestifero sibi: nec. R. pu. utili cōsilio abrupat: euētū grauissimi motus explorar̄ cupiēs. ui ribus nāq̄ impii præerat achaiæ: Antistitē delphicæ cortinæ ī itimā sacri specus ptē coegit descēder̄ und & certæ cōsulētibus sortes petunt̄: ita nimius diuini spiritus haustus reddētib9 pestifer existit. Igit̄ īpul su capti numinis instincta ūgo horrendo sono uocis appio inter obscuras ūborum ambages: fata cecinit Nihil. n. inq̄t ad te hoc Rōane bellū: euboiæ cellam optinebis: at is ratus cōsiliis se appollis moneri: ne illi discrimini itercēt ī eā regionē secessit: quæ īter rham nūtā nobilē attici soli ptē charistūq̄ chalcidico fre to uicinā īteriacens: cellæ euboeæ nomē obtinet: ubi ante pharsalicum certamen morbo cōsumptus p̄ dictū a deo locū p sepultura possedit.

De miraculis.

p

Ossunt & illa miraculorū loco poni quod de usto sacrario saliorū nihil in eo præter lituum Romuli integrum repertum est.

q

Vod Seruii Tulli statua quū ædes fortūæ cō flagrasset inuiolata permansit.

q Vod. Qu. claudiæ. Hæc uirgo uestalis fuit quæ innocens cum stupri accusata esset: conscia freta de Historia d am rogauit: ut aliquo insigni miraculo suã oibus ostenderet innocentiã: cũ preces effudisset: & na/ claudia uis ĩ qua dea consederat lõge abesset a portu: nec hũana ui moueri posset anitẽtib9 nautis. hæc dextræ suæ tantũ impulsu sine aliquo adminiculo: eam subegit in portũ: quo uiso cuncti eam falsa suspitione liberarũt: & tum demũ ĩnocentẽ esse crediderunt: & ita a futuro iudicio absoluta: de qua Pli. de uiris illustribus: Suetonius de. xii. cæsaribus. Liuius decade. ii. punici belli mentionẽ faciũt: & Oui. li. fastorũ. iiii. sicut suo plinius loco monstrabimus in capi. de iudiciis. Vestibu lo. i. aditu: est eñi uestibulũ locus ante fores: sic dictus q̇ de ui. i. ianuã uestiat: quãuis alii a ue & stando dedũ/ Suetõius ctũ existiment: in qua snĩa est aulus gelius. Liuius

q Vod qntæ Claudiæ statua i uestibulo tẽpli matri deũ posita bis ea æde icẽdio cõsũpta prius nasica. P. Scipione & L. bestia. Itẽ. M. Seruilio & L. Lãia ↄsulib9 i sua basi flãmis ĩtacta sterit. De Attilio.

a Liqd admiratiõis ciuitati nr̃æ Attilii ẽt auiolæ rogus attulit: q & a medicis & a domesticis mortuus creditus: quũ aliquãdiu humi iacuisset elatus: postq̃ corp9 eius ignis corripuit uiuer̃ se ꝓclamauit: auxiliũq; pedagogi sui (nã is solus ibi remãserat) ĩuocauit. Sed iã flãmis circũdatus fato subtrahi non potuit. Lucio quoq; Lamiæ pretorio uiro æque uocẽ fuisse super rogum constitit. Externa

q Væ min9 admirabilia phereti Pãphyli: casus facit: quẽ Plato scribit iter eos q̇ ĩ acie ceciderãt . x. diebus iacuisse biduoq; postq̃ inde sublatus esset impositũ rogo reuixisse ac mira quedam tempore mortis uisa narrasse. Externa.

s Ed quoniã ad externa sumus transgressi: qdã athenis uir eruditissimus: cũ ictũ lapidis capite excepisset cætera oia tenacissima memoria r̃tinẽs lr̃aꝝ tãtũmõ: qb9 ꝑcipue iseruierat: oblitus ẽ: diræ maligniũq; uulnus i aio ꝑcussi q̃si de ĩdustria scrutat[se sib9 i eũ potissimũ locũ quo maxie lætabat̃ acerbitate nocẽdi erupit: singularẽ doctrinã hois pleno iuidiæ funer̃ efferẽdo: cui si talib9 studiis ꝑfrui phas nõ erat: utilius aliquãto fuit ad illa aditũ nõ ĩpetrasse: q̃ iã pcepta eorũ dulcedine caruisse.

De Nausimenis uxore.

m Irabilior tamẽ sequentis casus narratio. Nausimenis. n. atheniẽsis uxor quũ filii & filiæ suæ

Matris deũ. Cibeles q̃ diuersis noĩbus ap/ Ouidius pellabat̃: mater deũ: cibeles: & rea. In sua ba Vestibulũ si. In suo fundamẽto: nã basis dicit̃ extrem/ Basis tas columnæ in infimo posita. nã q̃ i sũmita/ Epistilus te est epistilus appellat̃. Aliqd admi. ci. no. atti. aui. ro. Pli. li. vii. Auiola inqt cõsularis in Plinius rogo reuixit. & quoniã subueniri nõ poterat ꝑualente flãma uiuus crematus est. similis cã in. L. lamia ꝑtorio uiro tradit̃. nã celiũ Tuberonẽ ꝑtura funchũ a rogo relatũ Messalla ruffus & pleriq; tradũt. Elatus. s. ad rogũ: ut cremaret̃: & bene dixit elatus: nã efferri ꝓprie dicit̃ cadauer. Pædagogi. q a mos erat: ut cũ Pædago/ cadauer rogũ ꝓsecuti essent: cæteri oẽs indegus discederent: unus tantũ remaneret: qđ uniuersum corpus exureret̃: pædagogus aũt dicit̃ a uocabulo græco qđ significat puerũ ductor: igit̃ pædagogus dicit̃ custos pueri qui eũ ducit: & de moribus eius curã agit sicut & leonidas magno in honore fuit apud alexandrũ cuius erat pedagogus. Lucio lamiæ. hic tẽporibus fuit Cic. & sicut in epistolis deprehendimus magna Ci. familiaritate coniunctus.

q Væ minus admirabilia. Transit conuenienter ad externa: hæc inqt miracula q̇ supradixi minus miranda fuerunt q̇ illos eo die quo mortui erãt: rogo superipositos uiuer̃ cognouerunt. At hic cuius exẽplũ ponit̃ cesus in acie per dies. x. cũ iacuisset deide biduo: post elatus & rogo supipositus magna uoce clamauit se uiuere & ita extinctoq; primũ rogo liberatus: multa qdẽ admiratione & stupore digna se tẽpore mortis uidisse narrauit. Fereti. Alii legunt pheræi qđ melius est sine dubio a ciuitate pheræ: nam Pheræ pheræ est ciuitas in argo ꝓpinq̃ pylo & sub/ imperio agamẽnõis: uel ut Stra. uult ĩ messa Strabo nia. pheræ ãt iqt ad messeniũ agrꝝ ꝑtinẽt. Biduoq;. Ergo. xii. diebus exanimis iacuerat.

s T quoniã ad externa. Atheniẽsẽ quẽdã philosophũ narrat cũ diu ĩ studiis lr̃aꝝ uersatus eẽt adeo ut excelleret: forte incidit ut qdã caput eius lapide ꝑcuteret: & stati subsecuta est res qdẽ mira dictu. q̇ litteraꝝ. s. oblitus ẽ cũ cætera tenaciter memoria retineret. Pli. li. vii. naturalis historiæ: nec aliđ iqt ẽ Plinius æque fragile in hoie morborũ & casus iniurias atq; ẽt metus sentiẽs: alias particulari alias uniuersa: ictus lapide oblitus ẽ lr̃as tãtũ: & ꝑalto tecto lapsus matris & affiniũ ꝓpinquorũq; cœpit obliuionẽ. Alius ægrotus seruoꝝ ẽt: sui uero nois oblitus ẽ Messala coruinus orator. Dirũ. Detestat̃ quodãmõ hũc casũ Valerius q̇ q̃si dedita opera sensibus hois ꝑscrutatis eũ potissimũ eripuerit a quo uoluptatẽ maximã capiebat. Dirũ q̃si ab ira deoꝝ ꝓueniens. In aio potius q̃ corpore. Pleno inuidiæ funere. Plenus inuidiæ sum: significo mihi multos inuidere. unde doctrinã lr̃atũ a casu maligno sublatã: funus inuidiæ plenũ appellat: q̃si dicat casum tã acerbũ huic hoi doctrinã lr̃arum ĩuidisse. Quod aũt dicit efferẽdo: perstat in translatiõe. quia sicut sæpe diximus: efferri ꝓprie cadauerum est.

m Irabilior tamẽ. Mirabilis qdẽ fuit supior casus: q̇ ictu lapidis lr̃aꝝ doctrinã amiserit. sed hic q̇ sequit̃ mirabilior. Mulier quædã atheniẽsis cũ filios i adulterio dephendisset: mõstri nouitate ꝑculsa loqlã

d

stupro iteruenisset: iopiati mōstri pculsa cōspectu: & i presēs tēpus ad idignādū: & i posterū ad loqndū ob mutuit. Illi nephariū cōcubitū uoluntaria morte pē sarūt. Hoc mō fortūa sæuiēs iis uitā huic uocē adēit: quā illa ppicia donat. De Egle Samio muto athleta.

e Gles samius athleta mutus quū ei uictoriæ quā adeptus fuerat titulus & pmiū eripeť idignatione accēsus uocalis euasit De Gorgia Epirota.

g Orgiæ quoq; epirotæ fortis & clari uiri origo: q i funeŕ matris suæ utero elapsus inopiato uagitu suo lectū ferētes cōsistere coegit: nouū spectaculū patriæ præbuit; nō tātū ex ipso genitricis rogo lucē: sed ēt cunas assecutus. eodē enī momēto tpis altera iā fato functa parit: alter ante elatus q̄ natus est.

De quodam Iasone.

d Uic fortūæ uulnus pheræo Iasōi qdā exitii ei cupid⁹ itulit. Nā quū iter isidias gladio eū pcussisset: uomicā q̄ a nullo medicorū sanari potuerat ita rupit ut hoiem pestifero malo liberaŕt. De Simoñd.

e Q uæ diis imortalib⁹ acceptus Sionides: cuius salus ab iminēti exitio defēsa: ruinæ quoq; subtracta ē. Cænāti. n. apud scopam icranōa: qđ est i thesalia oppidū; nūciatū ē duos iuuenes ad ianuā uenisse magnope rogātes ut ad eos cōtinuo pdiret. ad quos egressus neminē r̄ppérit ibi. Cæterū eo momēto tēporis tricliniū i quo scopas dōinus donus epulabatur collapsū: & ipsū & omnes cōuiuas oppressit.

uocem q; amisit. Mirabilior. Alii legūt miserabilior. sed cū de miraculis tracteť: melius stat Itā mirabilior. Inopinati. qa nūq̄ tale qcq̄ cogitasset. Cōspectu q; uideret tantū eos facinus admittere. Ad indignandum. ut ipsa qdē idignabūda repheńdeŕ potuerit. Illi nephariū cōcubitū ubi cōsiderarūt turpitudinem suā: q̄tūq; nephas cōmisissent: sibi uitā ademerūt. Illi ppicia. de quo dicturus sum donauit uocem.

Aulus gelius

e Gles Samius. Aulus gelius Samius inqt athleta nomē illi fuit: cū āteа nō loquēs fuisset: ob simulē de cām loq cæpisse. nā cū i sacro certamie sortitio iter ipm & aduersarios nō bona fide fieret sed fortē nois falsā subici aiaduertisset: repente i eū q id faciebat: sese uideŕ qd faceret magnū iclamauit: atq; is oris uinculo soluto p oē ide uitæ tēpus nō turbide neq; adhæse locutus est. Tale qddā legiť de filio Cresi regis. q cū mutus uixisset. in salute patris uocē recuperauit: sicut i capitulo de pietate dicemus. Athleta. cer tamē. unde significat certatorem.

Egles. Declinaŕ egles eglæ: sicut āchises anchisæ uel egles eglis: Vocalis. de muto factus est uocalis: qa uocē acquisiuit. nā uocalis dŕ q uoce utiŕ. Epirotæ. ad differentiam gorgiæ Leontini: de quo dicemus libro. viii. capitulo ultimo. Origo. fuit admirabilis. Non tantū. Multi lrām hāc corruptā esse existimātes: legūt nō tantū ex ipso genitoris rogo: sed & cunas assecutus: q ab intelligētia huiuscemōi dicēdi generis abhorrent. nō tantū. n. est qd' græcæ dŕ .i. ferme ita post lucē superfluo adiciūt sed. ergo hoc dicit ferme ex ipso genitoris rogo uitā & cunas assecutus. qa parum admodū fuit qn rogo supiniceret; āteq; puer uagitū ederet: & recte qdē. qd ē. n. ferme cecidit: nisi tantū nō cecidit. parum abfuit qui caderet & est peculiare dictū Valerii quo frequēter utiŕ. Vomicā. uomica. pprie dŕ ulcus latēs a uomēdo: qa ruptū euomit saniē. Vōica scdm Noniū marcellū locus ē cōcauus & uetustate ābesus scdm alios genus apostematis. p qď emittunť uiscera.

Vomicā

No. Marcellus

q Væ dus Hic est ille Simonides đ quo supra mētio facta ē i. ca. d fōnus: q; nauigaturus p qetē mōitus ē: ut corpus ihumatū sepulturæ mandaret. qđ ut faceret cōsilio nauigādi supsedit: & ita naufragiū euasit. qď passi sūt cū qbus nauigaturus erat: hūc igiť dicit beneficium quoq; salutis a diis accepisse: quos Castorē & pollucē fuisse creditū ē. cū. n. apud scopā cænaret & oēs discūbentes iam i medio cōuiuio cōstitissent: nūciatū ē duos iuuenes uenisse q Simonidē allocuturi uocarent. ille egressus dū q̄rit iuuenes illos q nulli erāt ante ostiū: iterea cœnaculū ubi epulabāť corruit: & q i eo cœnabāt obruti sunt. Solinus uero de memorabilib⁹ mūdi nō intelligit Simonidē: sed Pyndaŗ poetā lyricū. q i honorē pollucis & castoris carmīa scripsit. Dicit. n. Pyndarū lyricū e cōuiuii loco cui imminebat ruina: ne cū cæteris iteriret: forinsecus Castor & pollux uocauerūt inspectantib⁹ uniuersis. quo effectū est ut solus ipendens piculū euaderet: Ci. li. de oratore. ii. grām inqt habeo simonidi illi chio quē primū ferūt artē memoriæ ptulisse. dicūt enī cū cœnaret Gramionæ in thesalia Simonides apud Scopā fortūatū hoiem & nobilē: cecinissetq; id carmē qd in eo scripsisset: i quo multa ornādi cā poetaŗ more in castorē scripta & pollucē fuissent: ferūt nūciatū Simonidi: ut pdiret iuuenes ad ianuā staŕ duos quosdā q eū magnope uocarēt: surrexisse illū pdisse: uidisse neminē. hoc iteri spacio cōclaue illud ubi epulareť Scopas cōcedisse. ea ruina ipm cū cognatis oppressū interisse. Sequiť deīde quō artē memoriæ iuenerit. Hoc idē testaŕ Quintil. li. xi. de institu. ora. ubi multa alia tradit: & in primis dissentionē eē iter auctores cui carmē illđ scriptū fuerit: Scopæ an aliis quos cōmemorat: & cuius fuerit domus Pharsaliæ an Scopæ: Itē dicit sibi uideri fabulosū de tīdaridis. Scopas aūt ut Pli. refert fuit ēr sculptor marmoreus: cuius opa q̄ & ubi romæ idē Pli. tradit. Simo. Hic primus fuisse dŕ q memoriā artificiosā inuenit. Extitio defensa. pp illud corpus qď sepulturæ mandauit. Tricliniū. cœnaculū: a tribus lectis stratis ubi epulari solebant ātiqui dicit autē tricliniū a tris: & .i. lectis. tres enī lecti sternebanť; in quorū uno dominus epulabať: in altero uxor cū reliqua eius familia assidebat: in tertio uero amici & reliqui qui superuenissent. nā tres men

Solinus

Cicero

Quintili.

Scopas

Plinius

Memorie artificiose inuentor.

Tricliniū

sæ apponebant apud maiores: & iuxta mensas totidē thori ubi discūbebent. Iuue. Primo finge loco quo tu discūbere iussus. & subdit: Tertia ne uacuo cessaret culcitra lecto. ergo tricliniū locus ubi cōuiuebant. Qui Quintili. loquēs de hoc simonide: ait: Vix eo limē egresso tricliniū illud sup cōuiuas corruit. Cic. uero eundē locū traduxit cōclaue dicens: Hoc interī spacio cōclaue illud cōcidit. Aliqbus uero aliis discubitoriū magis traducere placuit. & a triclineo architriclinus dicit princeps cœnaculi. Nec mare ꝓpter id q naufragiū euitauit. Nec terra. ad id q ruinā subterfugit beneficio deorum.

Iuuenalis
Quintili.
Cicero
Architriclinus

n On inuitus. Liptote ē cū minus dicimus & plus significamus. Nō iuitus. libētissime.

Quid hac fœlicitate locupletius quā nec mare nec terra seuiens extinguere ualuit. Da Daphanite.

n On īuitus huic subnecto daphanitē: ne qs ignoret q̄tū interfuerit cecinisse deorū laudes & numen obtrectasse. Hic cū eius studii esset cuius ꝓfessores sophystæ uocāt: ieptæ & mordacis opiōis apollinē delphis irridēdi cā cōsuluit: an ꝓ equū iuēire posset: quū oīno nullū habuisset: cuius ex oraculo reddita uox ē iuētutū equū: sed ut eo ꝑturbatus piret inde quū iocabūdus q̄si delusa sacratū sortiū fide reuerteret incidit ī tegem Attalū sæpenumero a se cōtumeliosis dictis absētē lacessitum: eiusq; iussu saxo cui nomē erat equi precipitatus ad deos usq; cauillādos dementis animi iusta supplicia pependit.

De Rege Philippo.

e Odē oraculo macedonū rex Philippus admonitus ut a quadrige uiolētia salutē suā custodiret: toto regno disiūgi currus iussit eūq; locū q in boetia q̄drigia uocat semp uitauit: nec tamē denunciatū piculi genus effugit: nā pausanias in capulo gladii: quo eū occidit q̄drigā habuit celatā. De Calano.

q Væ tā ptinax necessitas in patre & filio alexādro cōsimilis apparuit. Siquidē calannus īdus sua sponte se ardētissimo rogo supiactutus: interpel

Cecinisse laudes sicut Simonides q uersu laudes pollucis & castoris cōplexus ē. Numē obtrectasse. inuidia q̄dā ꝓsecutū eē. Inuidia ē minoris aduersus maiorē: obtrectatio est inter pares. uel obtrectasse: uitupasse: ut obtrectar sit aliquē cū īuidia maledictis lacerare. Sophystæ. qui astutiis & argutiis suis id qd falsū ē uer ostēdere nitunt. Sūt igit cauillatores & alior sermonū molesti īterptes. qd nomē q̄uis adicat: q̄si emulator sapiētiæ: tamē nōnūq ꝓ sophiæ & sciæ calūniatore accipit: ipso uidelicet apparēte nō existēte sopho: Ineptæ. qa ea q̄ dicūt semp ꝑ cōtrariū iterptant. Ineptus aūt dr: q nec rei nec tpis nec loci nec psonæ rōnem habet: hoc ē nulli rei aptus ē. An equū īuenire posset: Hæc erat calliditas: ut siue respōderet īuētur illū equū eē siue nō: deus omnino delusus eē uideret. nā si respōdisset īuenies existimabat se decepisse numē: qa nō īuenīri possit qd non sit amissū. Si uero dixisset non īuentur: itidē credebat posse irrideri q ipse uidelicet sciret nō posse inuenire qd non amiserit. Sed ut eo ꝑturbatꝰ piret. i. ex equo deiectus pceps pibis. Iocabūdus. iocāti similis uel re uera iocās. noīa. n. in būdus desinētia nō similitudinē sed rei effectū significant: ut sentit Valla. Attalū. regē Asiæ. Saxo: monte. Valla. nā saxū ꝓ mōte Vir. Saxi de uertice pastor. Cauillādos. ad cauillādos nō tantum hoīes suis argutiis sed etiā deos. Cauillari est ꝓpriū sophistar. ponit etiā ꝓ calūniari & deridere. Iusta supplicia. meritas pœnas: qa illū Attalus iusto quidem affecit supplicio.

Inuidia
Obtrectatio
Ineptus
De noībus in būdus
Valla.
Virgilius
Cauillari

e Odē oraculo. Sicut illi uer pdixit apollo ita quoq; philippo Macedonū regi. hic cū quæreret ex oraculo q morte piturus esset: respōsū accepit ut q̄drigas uitaret. tū philippus q̄drigas oēs ex regno suo iussit amoueri. locus ēt q q̄driga appellabat: ab eo studiose uitabat: sed nulla potuit rōne fata uitare. nā occisus ē a pausaniæ adolescētis gladio: in cuius capulo q̄driga fuerat insculpta: hac aūt de cā dicit pausanias occidisse philippū: q cū iterrogasset Hermoclē quo pacto sibi posset gloriosū nomē cōparare: respōdisse dr: si uirū nobilissimū occideret. hoc aūt Valerius sentit: sed aliter Iustinus. dicit. n. q philippus macedonū rex iā ætate ꝓuectiori regis attali sororē: uel ut Plutar. dicit: filiā Cleopatrā uirginē olimpiadi supinduxit uxorē: qd qdē illa grauiter ferēs cū Alexādro filio iā tū dr inisse cōsiliū cōtra philippū. Forte ita accidit ut Attalus cū cleopatra filia cōuiuiū celebraret: ad qd Pausaniā adolescētē īuitarūt: q cū uino paulo largius īuitatus eēt: eo turpiter abusi sūt oēs. adolescēs postq̄ resipuit: & cōtumeliā q̄ p uinolētiā passus erat recognouit: sæpe de iiuria ad philippum cōquestus ē. Ille iocabundus Pausaniā dimittere hic uehementius īdies de ea re īstare: cupe tantā iiuriā ulcisci. sed cū forte q̄dā occurrisset alexāder apud eū cōq̄stus ē de hac iiuria. ille dr græce iābicū uersū ꝓnūciasse: eū q dedit: eū q accepit. s. iterfice: qd ēt factū ē. nā occupatū āgustiis philippū ī trāsitu obtrūcat: de quo latius ī ca. de cupiditate gloriæ dicemus. sed in eo miraculū fuit q gladio occidit qui quadrigā īpressam habebat in capulo.

Plutarch
Mors philippi regis per pausaniam.

q Væ tā pertinax. Cū alexāder dariū uicisset & babylonē subegisset: audiuit in india esse q ludū gymnosophystæ exercerent. dicebant autem gymnosophystæ nudi philosophi. iō autem nudi uiuebāt quia dicerent naturā oībus rebus humanis ꝓuidisse. nec qcq̄ deesse uoluisse: queadmodū igit cætera animalia his cōtenti essent q̄ sibi natura suppeditasset: ita hoīes uitā suā informare debere: ut nihil p̄ter qd eis natura dedisset: inquirerent. hi philosophi erant: q sūmū bonū in uoluptate ponebant. sūmū malū in dolore Hos igit uidēdi magno desiderio captus est alexander: & inter cæteros Calanus qdā p̄stare audiebat: cū hoc maximā familiaritatē inuit alexander: & eū secū adduxit. sed cū anno uitæ suæ. lxxiii. ad eos dolores forte.

Gymnosophystæ

petuenisset: ut eos ulterius ferre non posset: nã aluo uexabat̃: rogũ sibi struxit: & aurea lectica superimposi/ta incubuit stramẽtis opertus ut eos aufugeret: ĩ qbus sũmũ malũ statuebat: deĩde macedones obsecrauit: ut illũ letitiæ diẽ cũ rĝe simul potãtes exigerẽt: quẽ paucis post diebus babylõe uisurũ se dixit: atq3 ita breui futurã alexãdri mortẽ p̃dixit: q babylone piit: sicut suo loco dicemus. Alexander uero mortuo calano cõui/uia celebrari iussit. sed anteq̃ moreref: eũ rogauit: siqd uellet ut diceret. q nihil aliud respõdisse fert̃ nisi te ꝓ/pediẽ babylone uidebo. Cic. li. diuinatiõis. i. Calanus indus cũ descenderet ĩ rogũ ardẽtẽ. o p̃clarũ inqt disces/sũ e uita: cũ ut herculi cõtigit mortali corpe cremato ĩ lucẽ aĩus excesserit. Cũq3 alexãder eũ rogaret siqd uel let ut diceret: optime inqt. ꝓpediẽ uidebo te. qđ ẽt cõtigit. rursus de hoc calano mentionẽ facit li. ii. tuscu. q̃stionũ. & Stra. ĩ descriptione indiæ pluría de his gymnosophistis atq3 calano. Tyrus. ciuitas phoeniciæ inter oẽs memoranda teste Curtio.

Strabo

q Vid illa nõne. qa a ꝓposito discedere uidebat̃: r̃ddit rõnẽ cur hæc uideantur superioribus simillima. Nõne ludibria. qa natura in corpibus hũanis quodãmõ ludere uisa ẽ: uoluisse & noua q̃dã facere. Ceterũ qa a natura ꝓueniũt: & p̃ter naturã fuerũt. Nã & prusias. Post p̃fationẽ sequit̃ narratio eoꝝ q̃ a natura fuere aliena. Os e q̃liter extentũ. os unũ uno tenor̃ cõtinuatũ. Solinus. Quidã cũ dentibus ꝑeant̃. Cn. papirius carbo. ut. M. Curio dentatus ob id cognoĩatus. qdã etiã uice dẽtiũ cõtinui ossis armant̃ soliditate q̃lẽ filiũ bythiniorũ rex Prusias habuit. Abbreuiator. Prusias ĩqt rex bythiniæ oĩum humillimoꝝ fautor atq3 uitioꝝ: a Nicomede filio: adiuuante attalo rege Pergami occisus est Habebat aliũ filiũ: q ꝓ supiore ordine dẽtiũ enatũ habuisse unũ os cõtinẽs dr̃. Pli. li. vii. natu. hi. Aliq uice dẽtiũ cõtiuo osse uno gignũt̃ sicut Prusiæ regis bithynioꝝ filius supma pte oris. Ad usũ. Ad utẽdũ. nã ita cõmode epulabat̃: sicut cæteri q in plures ptes diuisos habent dẽtes. Mitridatis. regis põti hostis po. ro. ad quẽ debellãdũ primo Sylla. deĩde Lucullus. postremo põpeius missus ẽ: q bellũ illud cõfecit. Hũc igit̃ post ꝓfligatũ exercitũ fugiẽtẽ filiã hãc comitatã fuisse Cic. dicit.

Solinus

Plinius

Cicero

n Ecillius qdẽ paruæ admiratiõis. Hũc solinus Strabonẽ noĩatũ fuisse tradit quẽ Varronis testimonio centũ trigintaq3 milia passuũ ꝓspexisse dicit. solitũq3 exeũtẽ a carthagine classem punicã numeꝝq3 nauiũ ex libitana specula manifestissime notare. qđ idẽ testat̃ Pli. li. vii. natu. hist. Cic. tradit iliadẽ oẽm ita subtiliter ĩ membranis ab hoc scriptã: ut testa nucis clauderet̃. Oculis. Hũc lynceis oculis fuisse dicũt. A lilybeo portu. s. Siciliæ. nã lilybeũ ꝓmontoriũ est Siciliæ: multũ aũt a Sicilia ad carthaginẽ distare dr̃: & ut tradit Solinus centũ trigintaq3 milia passuũ ĩtersiũt. Admirabilius aristomenis. Athenienses cũ messenis bellũ graue & lõgũ gessere. messeniorũ dux fuit Aristomenes: q tanta calliditate fuisse dr̃: ut sæpe athenienses deciperet. quoꝝ sæpe urbẽ ĩgressus: & aliquãdo captus: atq3 in uincula cõiectus calliditate sua aufugerat. qđ cũ semel atq3 iteꝝ & tertio fecisset: cõstituerunt athenienses illum rursus captum interficere: qđ etiam fecere. sed admirati uersutiam hoĩs uoluerunt eius capti & occisi cor ĩquirere. qd execto corpore pilosum inuenerunt. Pilis refertum. nam q pilis abundant solent astutiores esse.

Solinus

Varro

Plinius

De lynceo

Lilybeum

e T poeta antipater. Hic quo die natus erat eodẽ semp febri laborabat oĩbus annis: & cũ diu uixisset: Postq̃ ætatis suæ tẽpus destinatũ approqnq̃sset: eo die & eodẽ gener̃ morbi cõsũptus ẽ. Patrimonii possidendi: qa cõmuniter possidebant patrimonia a parẽtibꝫ relicta: & ex his cõmuniter ĩpensas faciebãt.

latus ab eo quid aut mãdaret: aut dicere uellet breui inquit te uidebo. nec id sine causa: quia uolũtarium eius e uita excessũ rabida mors alexãdri subsecuta ẽ

De quodam remige.

r Egios interitus: magnitudĩe miraculi remigis casus æquat: quem ĩ littore tyriorum sentinã haurientẽ cũ e naui fluctus abiecisset: altero latere repcussum contrarius fluctus in nauem retulit. Ita miseri simul ac fœlicis cõploratione permixta fuit gratulatio.

De prusia filio regis Bytiniæ.

q Vid illa? nõne ludibria naturæ ĩ corpibus humanis fuisse credẽda sunt tolerabilia qdẽ: quia sæuitia caruerũt: ceteꝝ & ipsa miraculis annũerãda. Nã & Prusiæ regis bytinniæ filius eodẽ noĩe quo pr̃ ꝓ superiori ordĩe dentiũ unũ os æq̃liter extẽtũ habuit nec ad speciẽ defformẽ nec ad usũ ulla in parte ĩcõmodum.

De filia Mitridatis regis.

m Itridatis põti regis filia dripetine laodicæ reginæ nata duplici ordine dẽtiũ deformi admodũ comes fugæ patris a põpeio deuicti sũt.

De Linceo.

n Ec illius qdẽ puæ admiratõis oculi: quẽ cõstat tã certa acie luminũ usũ eẽ: ut a Lilybæo portu carthaginẽsiũ egredientes elasses intueretur.

o Culis eius admirabilius Aristomenis messenicor qd atheniẽses ob eximiã calliditatẽ exectũ: pilis refertũ ĩuenerunt. quũ eũ aliquotiẽs captum & astutia elapsũ cepissẽt.

De Antipatre poeta sidonio.

e T poeta ãtipater sidonius oĩbꝫ annis uno tãtũmõ die quo genitus erat febre ĩplicabat̃: cũq3 ad ultimã ætatẽ ꝑuenisset: natali suo certo illo circuitu morbi cõsumptus est.

De polistrato & hippoclide philosophis.

h Oc loco apte referãt̃ polistratus & hippoclides philosophi eodem die nati eiusdem præceptori

studiorum quibus operã dabant. Tã æqualẽ. Quis inqt hanc cõcordiã & amicitiã ac societatẽ dẽo nõ tribuit? Liberis sicut in filia mitridatis. Aut ĩ rege.s. prusia. Viris eruditissimis. Philistrato & hippoclide. In uate.s. Antipatre. Hoĩe sortis ignotæ.s. Strabone: q tã acutã aciẽ habuit. Oĩs bõe. qa ex natura bona & malaoĩa cõparanť secũdũ philosophorum sciam: quorum Plato prĩceps est q dicit: nihil nisi ex ãte subiecta natura ꝑcreatũ eẽ: qđ a nŕa religiõe alienũ ẽ. nã deus oĩa ex nihilo creauit: sed naturã possumus accipe naturantẽ: & nõ naturã naturatã. Ne ipa qdẽ. ne dũ philosophi q regum naturalium sciam habuerunt.

n On magis. Nõ magis inquit rõnem reddere possem: cur hæc miracula in eiusmodi hoĩbus natura esse uoluerit. Quã q. ꝑ quomõ.

Epycuri sectam secuti: patrimonii etiam possidendi alẽdæq; scholæ cõmuniõe cõiũcti. eodẽq; momẽto temporis ultĩa senectute extincti: tã æqualẽ fortunæ pariter atq; amicitiæ societatẽ quis nõ ipsius cœlesti cõcordiæ sinu genitã: nutritam: & finitã putet. Quapropter hoc aut quaræ potissimum fuerit: aut in liberis potentissimi regis: aut in rege clatissimo: aut ĩ uate ingenii flotẽtis: aut in uiris erudinssimis: aut ĩ homine sortis ignotæ: ne ipsa quidẽ omnis bonæ malæq; materiæ secũda artifex natura rõnẽ rerũ reddiderit.

n On magis q̃ q ita siluestres capreas cretæ genitas tãtopere dilexerit quas sagitt[is] cõfixas ad salutare auxiliũ herbæ dictami tãtũ nõ suis manib[us] deducit effecitq; ut cõcepta ea cõtinuo & tela & uim ueni uulneribus respuant. Aut ĩ cephalia ĩsula quum oĩa ubiq; pecora haustu atquæ quotidie recreẽtur: ĩ ea pecudes maiore ex parte ãni: ore aperto ex alto uẽtos recipientes: sitim suã sedarẽ ĩstituerit. Aut quapropter Crotonæ ĩ templo Iunonis Laciniæ arã ad oẽs uentos ĩmobili cinere donauerit potissimũ. Vel q̃re alterã in macedoniã. alterã in caleno agro aquã proprietatem uini qua hoĩes inebriẽtur possidere uoluerit? Non admiratõe ista sed memoria ꝓseq debẽus. quum sciamus recte ab ea plurimũ licentiæ uendicari penes quã infinitus cuncta gignẽdi labor cõsistit.

De mirabili magnitudĩe & lõgitudĩe serpẽt[is]

a T qa supra usitatã rõnẽ excedẽtia attigimus serpẽtis quoq; a Tito liuio curiose pariter ac fecunde relatæ fiat mentio. Is enĩ ait in Aphrica apud bragadam flumẽ tantæ magnitudinis ãguem fuisse; ut Attili Reguli exercitum usu amnis prohiberet;

Siluestres capræas. Pli. li. xxv. ceruas nõ capras dicit. Sĩ ꝓficius inqt ceruæ mõstrauere elaphoboscõ. de q̃ diximus. Itẽ helxinẽ a partu dictã: ostendere ut indicauimus: dictamũ uulneratæ eo pastæ statĩ decidẽtibus telis. nã li. viii. dixerat dictamũ herbã extrahẽdis sagittis mõstraue re percussi eo telo pastu q; eius herbæ eiecto. herba Capres. sunt capreæ siluestres & capreæ domesticæ. sed ĩ Creta capreæ siluestres cõfixæ sagittis si mõ periculũ ĩstantis mortis euadere possint ꝑ se ad dictamũ herbã cõfugiũt. q̃ gustata & tela & uim ueneni repellũt. qđ qdẽ a secreta q̃dã nature rõne ꝓficiscit auxilium dictami. Dictamus penultimã ꝓducit. Virg. li. xii. Dictamũ genetrix cræteа carpit ab ida.

Plinius
Dictamus
Virgilius

Tãtũ nõ. i. ferme. ferme ĩqt ipa natura suis manibus eas deducit ad remediũ dictami saluberrimũ. Cõcepta. comesta. At in cephalia. Pli. li. vii. Constat in lusitania circa. ulixiponẽ oppidũ & tagũ amnẽ equas fauonio flante obuersas animalẽ cõcipere spiritum: idq; partũ fieri & gigni pnacissimũ: ita sed trienniũ uitæ nõ excedere. qđ etiã beatus Augustinus cõfirmat li. de ciui. dei q; equæ uidelicet ore stinus apto uentos excipientes cõcipiant. unde Vir. Sic oẽs uersæ in zephirũ stant rupibus altis: exceptantq; leues auras: & sæpe sine ullis cõiugiis uento grauidæ. mirabile dictu. Solinus In ꝓximis ĩgt ulixipponis equæ lasciuiũt mira fecũditate. nã aspirante fauonii uẽto cõcipiunt: & sitientes uiros aurarum spiritu maritanť. Varro quoq; dicit: In ulteriore hispania uerno tempore equas nimio calore cõmotas cõtra frigidiores plagas & uentos ora patefacere ad sedandũ calorẽ & eas exinde cõcipere: edereque pullos licet ueloces: diu tamẽ minime duraturos. Ex alto. qa in edito loco cõsistunt. ut uẽtos cõmodius capiãt. Vnde Vir. Stant rupibus altis. Aut Hoc etiam Solinus cõmemorat: tẽplũ crotonæ esse Iunoni consecratum cuius ara exposita est aperto aeri: ita oppidũ ut ab omni regione uenti perflantes in eam spiranť possint: & tamen illic cinerem sacrorũ ĩmobilem permanere. Quapropter. Nec etiam rationem reddiderim quã ob rem natura uoluerit. Cronæ quæ est ciuitas calabriæ: & est genitiuus aduerbialiter positus: ac si diceres Vincenciæ. In caleneo agro a cabus: qđ oppidum est in campania dictũ pluraliter hæc cales calium. Quia homines inebrienť nõ secus acsi uinũ bibissent. Licentiæ plurimũ uendicari. qui plurimũ laboris substinet: hic debet aliquanto plus licentiæ sibi cæteris assumere. ergo cũ tantus sit naturæ labor: ut per eam cuncta gignanť: non mirandũ est si dum uires suas ostendit tantũ sibi licentiæ uendicat: ut pleraq; faciat: quorum causam hoĩbus ignotam esse uelit. Gignendi. de natura naturante intelligit. sed si uere intelligiť. natura naturans deus est. A tito liuio. Hoc miraculum Liuius narrat in secunda decade primi punici belli: quã nos amisimus. Aulusgellius li. vi. ca. iii. Tubero inqt in historiis scriptũ reliqt bello primo punico: Attilium Regulũ consulem in aphrica castris apud Bragadam flumen positis prælium grande atq; acre fecisse aduersus serpentẽ inusitatæ ĩmanitatis. eũq; magna totius exercitus cõflictione: balistis atq; catapultis diu oppugnatũ: eiusq; interfecti lon/

Augustinus
Virgilius
Solinus
Virgilius
Solinus
Croton
Cales oppi[dum]
dum
Liuius
A. gellius

Plinius
Bragada flu.

gum coriũ pedes centũ & uiginti Romã misisse. Pli li. viii. Nota est inqt in punicis bellis ad flumẽ Bragadã a Regulo iperatore balistis tormentisq; ut oppidũ aliqđ expugnata serpens centũ uiginti pedum lõgitudinis pellis eius maxillæq; usq; ad bellũ Numãtinũ durauerĩ ĩ tẽplo. Apud bragadã fluuiũ. q ꝑter Vticã labit: q̃ distat trigĩta milia passuũ a carthagie. Vsu ãnis. qa nõ audebãt appropinqre milites fluuio: ut aquã ĩde haurirẽt Voluminibus. qa lõgitudine caudæ corripiebat milites cõplures & ita illos ꝑmebat ut necaret. Elisis dissipatis. laceratis. Teloꝝ ictu. nã tela ĩ eũ cõtorta penetrare nõ poterant. Balistarũ tormẽtis. i. machinis qbus saxa maiora mittunt. sed hoc loco balista sine dubio uidet significare saxũ maius qđ machina mittit.

Balista

& dr̃ balista a iaciendo. unde lectũ est etiã balistas talẽtarias esse. i. lxx. libraꝝ saxa. unde hoc loco seqt. silicũ crebris & põderosis uerberibꝰ. sed balista a græcis accipit ꝓtormẽto mœnia cõcutiente: in q̃ significatione sæpius ĩuentũ est apud poetas.

Ouidius
Lucanus

Oui. li. i. de tristibus. Quã graue balistæ mœnia pulsat onus. Lucanus ꝓ instrumẽto hastã q̃dã iaciente accepisse uidet: cũ ait: Neq;. n. solis excussã lacertis Lancea: sed tẽso balistæ turbine rapta. Procubuisse. postq̃ tãdẽ transfixa sagitta occubuit.

Valerii maximi liber primus fœliciter finit.

Eiusdẽ liber secundus incipit. & primo de Institutis.

Diues & præpotens naturæ regnũ. incipit nũc secũdus liber in quo ferme hæc oĩa cõtinẽt. Instituta maiorum: disciplina militatis: ius triũphandi: censoria nota: & uiroꝝ maiestas. Facit aũt ꝑfationẽ; q̃ nos reddit attentos: cũ ostendat qbus primo de rebus dicturus sit: uidelicet de institutis maioꝝ quæ ad id ꝑtinent ut uitæ nostræ præsenti eoꝝ exemplis consulere possimus. Captat insuper beniuolẽtiã ab ĩperatore Tiberio: cũ dicat: ꝙ sub eius ĩperio fœliciter uiuat: ad confirmandũ statũ ꝑsentẽ exẽpla hæc ꝑficiunt. Vtit uero transitione colore rhætorico: cũ qbus de rebꝰ dixerit: & de qbus dicturus sit breuiter ostendit. postq̃ ĩqt de potestate naturæ superiori capitulo diximus: nũc de priscis ĩstitutis dicere ĩcipiemus Sunt aũt instituta: mores ratione & consilio comprobati. Diues trium generũ esse hoc loco aperte uidemus. ditia uero a dite inuenit.

Diues triũ generũ est
Inicio

Iniciã stilũ. scribere incipiã. nã ĩcere est ĩmittere: inserere: ĩponere: ab in & iacio: q̃si intro

multisq; militibꝰ ĩgẽti oĩ corrpt[; ĩcõpluribꝰ uoluminibꝰ caudæ elisis. cũ telorũ iactu ꝑforari neqret: ad ultimũ balistaꝝ tormẽt[undiq; petitã silicũ crebr[& põderosis ũberibꝰ ꝓcubuisse: oĩbusq; & cohortibus & legionibus ipsa carthagine uisã terribiliorẽ. atq; etiã cruore suo gurgitibus ĩbutis corporisq; iacent[pestifero afflatu uicina regione polluta: romana ĩde summouisse castra. dicit belluæ coriũ. c. xx. pedũ longũ in urbe missum

Valerii Maximi Liber Secundus.

De Institutis antiquis.

Diues & præpõtes naturæ regnũ scrutatus iniciã stilũ tã nostræ urbis q̃ cætera rũ gentiũ priscis ac memorabilibus institutis. Opus est. n. cognosci huiusce uitæ quam sub optimo principe fœlicẽ agimus: q̃ nam fuerint elemẽta: ut eorum quoq; respectus aliqđ ꝑsentibus motibus prosit.

De Nuptiis

Apud antiquos nõ solum publice sed ẽt priuatĩ nihil gerebatur nisi auspicio prius sumpto quo ex more nuptiis ẽt nunc auspices ĩterponunt: q̃ quis auspicia petere desierit: ipso tamen nomine ueteris consuetudinis uestigia usurpantur.

Initio

iacere. Iniciare uero ĩbuere: sanctificare: ĩnouare. hoc loco iniicere ĩcipere significat. unde iniciũ prĩcipiũ. Cæteraꝝ. qa nõ domestica solũ: sed externa quoq; cõmemorabo. Sub optimo prĩcipe. s. tiberio: nec sine adulatione hoc dicit. Elemẽta. prĩcipia. unde q̃tuor elemẽta reꝝ oĩum primordia philosophi esse uoluerunt: ꝙ ab his gignerent cuncta. & iõ per similitudinẽ cuiuslibet rei principiũ nõ absurde dicimus elementũ. Præsentibus moribus. nã uetera exẽpla præsentibus auctoritatẽ præstant. nã quanto maioris auctoritatis esse uidebunt hi a qbus hæc documenta manauerint: tanto ea etiã nobis uidebunt esse sanctiora.

a Pud antiquos. Hoc institutũ apud Liuiũ li. i. plane dignosci põt: ubi dicit: nõ prius regnũ acceptum fuisse a Numa Pompilio secũdo Ro. rege q̃ deos auspiciis ille consuleret. Is enĩ ĩ loco edito ascendẽs lituo spacia descripsit in cælo ab oriente: ab occidente: a meridie: a septẽtrione: ꝓspiciens quantũ oculi ferre poterant. & partem ab oriente appellauit anticam. ab occidente posticam. a meridie dextrã. a septentrione sinistrã: deinde cũ operto capite stetisset: aĩo concepit: q̃ auspicia & q̃ parte mitti uellet: qbus missis continuo rex creatus est & in regnũ acceptus. Auspicio. ab aspectu auiũ: ꝙ ꝓpter eaꝝ aspectũ intelligebat qđ placeret displiceretue diis. Ipso tamẽ noĩe. q ex eo ꝙ auspices appellant tametsi auspicia nõ petant: apparet tamen eos aliquid ex consuetudine maioꝝ q oĩbus in rebus auspiciis utebantur retinere. Vnde Lucanus ĩ receptione Martiæ Catonis ait. Cõtentiq; auspice bruto. Auspica. ab aspiciẽdis auibus: ut dixi siue ꝑpetibus siue oscinibus nam præpetes aues erant quæ uolatu suo futura prænunciabant. oscines uero quæ non uolatu tantum: sed etiam garritu significabant quæ instare uiderentur.

Auspiciũ
Lucanus
Preperes aues & oscines

Eminæ hoc institutū satis abhorret a consuetudine nostra & īdecorū est ut uiri cœnantes recubēt: quā cōsuetudinē adhuc græci seruant. cubito enī innixi siue ꝓstrati & iacentes epulant̄. Sedentes. Viri quidē recubabant strati: mulieres uero sedebant. Legit̄ in uita catonis q̄ paulo anteq̄ se Vticæ īterimeret sedēs cœnauerit quēadmodū post ciuile bellū cōsueuerat. nā ante nisi cū dormiret semp stabat uel nun q̄ iacebat. Cœnitabant: q̄a ut refert Seruius & Iuuenalis testat̄: apud maiores prandia nō fuerant in usu. unde Iuuenalis: Quis fercula septem secreto cœnauit auus. & sunt qui dicant primū qui prandii consuetudinē in urbē Romanā introduxerit: fuisse Mariū ꝓpter illud carmē: Exul ab octaua Marius bibit. ego uero ante Mariū

Iuuenalis

f Oeminæ cum uiris cubātibus sedētes cœnitabāt q̄ cōsuetudo ex hominū cōuictu ad diuina penetrauit: nam Iouis epulo ipse ī lectulum: Iuno & minerua in sellas ad cœnā inuitabantur quod genus seueritatis ætas nostra diligētius ī capitolio q̄ in suis domibus seruat: uidelicet quia magis ad rem ptinet dearū q̄ mulierum disciplinā cōtineri.

q Væ uno cōtentæ matrimonio fuerant corona pudiciciæ honorabāt̄. Existimabāt. n. eū præcipue matronæ sincera fide incorruptū esse animum qui post depositæ uirginitatis cubile in publicū egredi nesciret: multorū mr̄imoniorū experiētiā q̄si legitimæ cuiusdā iutemperantiæ signū esse credentes.

De Spurio scarbilio & uxore.

r Epudiū īter uxorē & uirū a condita urbe usq̄ ad cētesimū & q̄nquagesimū ānū nullū īter

& Priscū & Arpinatē prandia in usu fuisse legi. Plini. libro. xxxiii. ubi loquit̄ de. Qu. Elio tuberone. L. pauli genero. Qu. elium inq̄t cū legati ætolorū in consulatu prandentē in fictilibus adiss̄et. missa ab iis uasa argētea non accepisse. Cōstat aūt hunc Elium multo ante fuisse q̄ Mariū. Conuictu. Iā tēporibus Valerii hæc cōsuetudo sensim aboleuerat apud hoīes: sed in epulo Iouis adhuc seruabat̄. erat aūt epulū Iouis qd̄ alio nomine lectisterniū dicebat̄. In capitolio enī stratis tribus lectulis cōuiuiū apponebat̄ tribus diis: Ioui: Iunoni: & mineruæ. uel ut tradit Liuius: sex. ut paulo infra. Iupiter uero. i. simulachrū Iouis statuebat̄ in lectulo recubans: Iuno & Minerua ī sellis considebant: sed appositis epulis nō ipi dii sed septem epulones conuiuia celebrabant. Quare autē inuenta fuerint lectisternia Liuius libro. v. docet. Dicit enī grauis pestilensq̄ omnibus aīalibus æstas excepit urbem: cui insanabili pernicie quādo nec causa nec finis inueniebat̄: libri Sybillini ex senatusconsulto aditi sunt duum uiri sacris faciundis lectisternia tunc primū in urbe Romana facta: per dies octo Appollinē. Latonamq̄: & dianā: Herculē: Mercuriū atq̄ Neptunū: tribus q̄amplissime tū apparari poterant stratis lectis placauere: priuatim quoq̄ id sacrū celebratū est tota urbe patētibus ianuis: ꝓmiscuoq̄ usu rerū oīum in propatulo posito: notos ignotosq̄ passim aduenas in hospitium ductos ferunt: & cū inimicis quoq̄ benigne & comiter sermones habitos iurgiis & litibus temperatū. uinctis quoq̄ dempta ī eos dies uincula: religioni deinde fuisse: quibus eam opem intulissent uinciri. Augustinus quoq̄ de ciuitate dei de his mentionem facit. Conuictu. Alio nomine conuiuium dicimus nam a conuiuendo dicit̄: eo q̄ inter se conuiuere solent. est enī conuiuere simul uiuere. Quod genus. ætate nostra iq̄t consuetudo ista minime seruatur. Quia magis. Plus auctoritatis habent exempla dearum q̄ mulierū.

Plinius

Liuius

Lectisternium

Liuius

Aug. de ci.

q Væ uno cōtēte matrimonio fuerant. Homines sic existimant id esse uerissimū pudicitiæ signum: uno postq̄ semel tantū cū uiro uixerint: & uno cōtentæ marito & ita ē ꝓfecto. nā ut inq̄t Iuuenalis: Ocius illud extorquebis ut hæc oculo cōtenta sit uno. Eiusmodi aūt mulieres q̄ uno tantū matrimonio cōtentant̄ græce dicunt̄. i. monogamæ: unius matrimonii. Corona pudiciciæ honorabant̄. qua Monogasi pudicissime dicerentur. Matronæ. supple quæ non transierat ad secunda uota. Sincera fide. pura. sin mæ cerum dicitur purum quasi sine cera: sicuti mel purum dicimus qd̄ sine cera est. Post depositæ uirginitatis cubile. i. post primas nuptias in quibus uirginitas deponitur. In publicum egredi. nescire publicari. Legitimæ intēperantiæ. quia licebat quidem secundas uel tertias agere nuptias. sed tamen nō sine suspicione fiebat libidinis cuiusdam intemperatæ. & ideo legitimam intemperantiam appellat.

Iuuenalis

Sincerum

Epudium. Dicit hoc institutū apud antiquos seruatū fuisse. Centesimū & q̄nquagesimum annum.

r Aulusgellius dissentit a ualerio li. iiii. cap. iii. Dicit enī memoriæ traditū est q̄ngentis fere annis post romā conditā nullas rei uxoriæ neq̄ actiōes neq̄ cautiōes in urbe romana: aut ī lano fuisse: quoniā ꝓfecto nō desiderabant̄. nullis etiā tūc matrimoniis diuertētibus: Seruius quoq̄ Sulpitius in li. quē cōposuit de dotibus: tū primū cautiōes rei uxoriæ necessarias uisas esse scripsit: cū Spurius scarbilius cui ruga cognomētū fuit: uir nobilis diuortiū cū uxore fecit: q̄a liberi ex ea corpis uicio nō gignerent̄: āno urbis cōditæ q̄ngentesimo uigesimo tertio. M. Atilio. P. Valerio cōsulibus: atq̄ is caruillus traditur uxorem quā dimisit ægregie dilexisse: carissimāq̄ moꝝ eius grā habuisse: & iusiurandi religionē aīo atq̄ amori ꝓuertisset q̄ iurare a censoribus coactus erat: uxorē se liberoꝝ habendorū grā habiturū. alio loco dicit idē Gelius hoc diuortiū fecisse de amicoꝝ cōsilio q̄ sterilis esset. Dionysius. Quod aūt lex ait: hæc de mulieribꝫ pulchre se habuerit testis fuit diuturnitas. constat enī ītra q̄ngentos uigīti annos nullū romæ fuisse diuortiū cētesima & tricesima olympiadæ consulibus. M. Pōponio: & C. papirio: q̄ primus uxorem suā dimisisse dr̄ spurius seruilius uir nō obscurus iurate coactus a censoribus liberoꝝ grā nā se matrimonium colere. erat aūt ei cōiunx sterilis quo tamē facto quāquā ob necessitatē populo in uisus fuit Sterilitatis cā. Vitio corpis: q̄ uidelicet fi

A. gellius

Seruius Sulpitius

Dionisius

lios nõ concipet. Vocãti.I.uiro q̃uis nõnulli diuortiũ fecerint: hoc tamẽ ĩstitutũ seruauere: ut matronarum corpa q̃ i ius uocarent̃ ab obstetricibus nõ ptractarent̃ ut pudicitiæ decus ĩuiolatũ manere t.hocãt fiebat qa mulier q̃ sterilis esse dicebat̃: nõ sua cã hoc fieri dicebat: & iõ adhibebant̃ obstetrices q̃ illius corpus ptractarent: sed eaꝝ quæ in ius uocabant̃ nõ pertractabant. Inuiolata stolæ. Nolebant nec uestem quidẽ attingi mulieris in ius uocatæ: ut honor mulieris omnino seruaretur: & stolæ: casus nominatiuus est & græcum

Stolæ

hæc stolæ huius stoles: & est proprie uestis muliebris ad talos usq; demissa.

Ini usus. Hoc ĩstitutũ qd̕ apud maiores fuit nõ memoria solũ: ueꝝ etiã laude uidet̃ esse dignissimũ q; mulieres ro. sine usu uini fuerint: idq; Valerius ualde probat: sicut & ꝓbandũ est. hoc aũt iõ censuerũt. qa uidelicet ad ĩcõcessam libidinẽ ꝓximus sit gradus: nã ubi uino calent mulieres facile labunt̃ in libidinẽ: unde Terẽtius: sine cerere & bacho friget uenus. putabãt ergo mulieres pudicas eẽ posse: si uino se abstinerẽt: & sine dubio uinũ est magnũ libidinis irritamentum: unde Aulusgelius de noctibus atticis dicit: nõ minori pœna affici cõsueuisse mulieres: quæ uinũ bibisse depræhẽderent̃: q̃ si aut ꝓbrũ: aut adulteriũ cõmisisset. pœna aũt capitalis erat. Dionysius quoq; hal. Deliq̃uẽs inqt uxor i aliquo iudicẽ & magnitudis pœne dominũ sortiebat̃ eũ q lesus erat. cognati nãq; simul cũ uiro de his iudicabãt i qbus erat corpis corruptio de eo ꝙ peccatorũ oĩum uidet̃ græcis minimũ: si qua iuenta esset mulier uinũ bibens nã utraq; hæc mulctari morte cõcessit romulus: Metellus qa uxorẽ uinũ bibisse depræhẽdit: eã iteremit. romæ aũt & ĩ uniuerso latio: uino qd̕ prisca lingua temetũ appellat̃: mulieres abstinebant: unde etiã abscemiæ dictæ sunt lauretã: passũ murenã: ꝓ uino bibebant: cognati eoꝝ osculũ afferebant: ut si uinũ bibissent depræhendere possent. A libero patre intemperantiæ. Exebrietate ꝓficiscit̃ libido. Libero. Bacho: nã liber ille uidet̃ esse q uini aliquanto plus sũmpserit q̃ necesse foret: utpote sibi oĩa licere existimans: & hĩc liber nomen accepit. Comitatis genere temperata esset indulgẽ. Suauitatis seueritas & remissio duæ sũt extremitates: comitas media est inter utrãq;: nã oĩs uirtus semp in medio duarũ extremitatũ posita est: seueritas est cũ aliqs nec punctim qdẽ a ueritate discedit. Remissio cũ oĩa animi q̃dã obiectione remittit:

Terentius

Mulieres uetite ui nõ bibere

Testis

Agellius

Metellus

cessit. Primus autẽ spurius scarbilius uxorẽ sterilatis cã dimisit: qui q̃q̃ tolerabili rõne motus uidebat̃: repræhẽsione tamẽ non caruit: qa nec cupiditatẽ qdẽ liberorũ cõiugali fidei præponi debuisse arbitrabãt̃

Ed quo matronalẽ decus uerecũdiæ munimẽto tutius esset: in ius uocanti matronã corpus eius attigere non permiserunt: ut ĩuiolata manus alienæ tactu stolæ relinqueretur.

Q ó matronæ romanæ uinũ nõ bibebãt.

Ini usus oli romanis fœminis ignotus fuit ne i aliqd̕ dedecus ꝓlaberentur: quia ꝓximus a libero patre intemperantiæ gradus ad inconcessã uenerem esse consueuit.

Aeterũ: ut nõ tristis earum & horrida pudicicia: sed honesto comitatis genere tẽperata eẽt idulgẽtibus marit[: & auro abũdãti & multa purpura usæ sũt: quo formã suã cõcinniorẽ efficerẽt sũma cũ diligẽtia capillos cinerẽ rutilarũt. Nulli tũc subsessoꝝ alienorũ mrimonioꝝ oculi metuebãt̃: sed pariter & uidere sãctæ: & aspici mutuo pudore custo diebãtur.

De Sacello deæ Viriplacæ.

Votiẽs ꝙo iter uirũ & uxorẽ aliqd iurgii ĩtercesserat ĩ sacellũ deæ Viriplacæ qd ẽ ĩ palatio ueniebãt: & ibi ĩuicẽ locuti quæ uoluerãt: cõtentione ãnimorum deposita concordes reuertebantur.

Ea nomẽ hoc a placãdis uir[assecuta fert̃: uenerãda qdẽ & nescio an præcipuis & exq̃sit[sa

comitas utrãq; tẽperat extremitatẽ: nã & si seueritas uirtus est: nõ tamen usq; adeo ad calculũ redigẽdi sunt mores. Cõcinnorẽ. Conuenientiorem speciosiorẽ: nec a cano deducitur ut quidam existiment: qd̕ si esset concinus penultimam breuem haberet quæ longa est: sed cinus erat potionis genus qd̃ ex diuersis rebus fieri solebat: q̃ rerum uarietas suauem potionem reddebat: unde concinum dicitur conueniens & congruum. & concinare significat facere. Plautus auceps priusq̃ escã effundit concinauit aream. Capillos cinere rutilarunt. Hanc consuetudinem & mulieres: nostræ faole seruant: ut cinere calefacto rubicundos capillos reddant. Rutilarunt. Rubicundos reddiderunt: nam rutilum dicimus rubicundum fulgidũ clarum coruscum inde rutilare fulgere rubicundũ facere Non nulli eni Occurit tacitæ q̃stioni: quia diceret aliquis hoc uiros uxoribus non debuisse ꝑmittere quæ fortasse his ornamentis famosiores factæ: amores aliorum in se elicere potuissent: & iuuenũ animos solicitare: respondet ergo ualerius dicens iõ concessisse uiros mulieribus hanc ornatum quia adulteros non metuebant. Tunc. Illis tẽporibus cũ pudori maximus honor habebatur. Subsessorũ. Insidiatorum subsessor proprie dr̃ qui delitescit ad aliũ occidendũ p insidias: nã subsidere dicuntur qui uias obsident ut per insidias uiatores intercipiant. Virgilius. subsedit adulter: unde hoc loco ꝓ oppræssoribus alieni thori accipit̃ & est substantiuũ nomẽ subsessor. soris. Videre &. Hæc duo custodiebantur mutuo pudore: ut & mulieres castæ uiderent adolescentes & pariter castæ uiderentur ab ipsis.

Cinnus

Concinus

Cõcinare

Plau.

Subsessor

Virgilius

Inuicem lo. Vt uerbi gratia si dixissent: non recte fecisti qui me uerbo læsisti: nec tu quidem quæ male respondisti: sed hoc tibi remitto uir inquit. & item ignosco tibi ait uxor: & hoc modo placati inde discedebãt.

Quottidianæ. qa sæpe accidere solet ut iter uiꝝ & uxorẽ aliqd oriat̃ nõ satis sin ceꝝ. Inq; pa. iu. Cõiun

ctiōe & pari copula uiri & uxoris.& bene pari qa q̄tū uir uxori tantū & uxor uiro debet. Sui appel.quæ par rē uiroꝝ & partē cōtinet fœminaꝝ:nā in eo qd dicit uiri partē ostēdit,uirilē.in eo q uniuersū nomē fœminini generis est:partē cōtinet mulieris:habet igit̄ ꝑlationē fœminini generis:sed & masculinū īclusū. Necessitudines.Necessitudo dr̄ cōiūctio tā sanguis q̄ amicitiæ:pleruq etiā necessitatē significat. Cōsētanea.Cōgrua cōueniēs. Nā mi.Hoc īgr exēplū maxīo pōt eē īdicio:q̄to ī honore hita fuerit pudicitia. Minimo.qa res q̄uis minima sit:tamē uim maximā habet. Filio pubere.filio adolescēte.est.n.puber q ad adultā ætatē ꝑuenit.quæ.xiiii.anno terminat̄.a pube.i.corporis pudētia dictus q ea loca tūc primū lanugīnē ducūt:q tūc

Necessitudo — Puber — Pubis

crificiis colēda.utpote quotidianæ:ac domesticæ pacis custos pari iugo charitatis ipsa sui appellatōe uirorū maiestati debitū ac fœminis reddēs honorem.

Aliud institutum.

h Viusmodi īter cōiuges uerecūdia qd īter cæteras necessitudines nōne apparet consentanea: nā ut mīmo indicio maximā uim eius significē:aliq diu nec pr̄ cū filio pubere nec socer cū genero lauabat̄.Manifestū igit̄ ē tātū religiōis sāguini & affinitati q̄tū ipsis diis īmortalibus tributū:quia īter ista tā sancta uincula non magis q̄ in aliquo sacro loco nudare se nefas esse credebatur.

De conuiuio cognatorum.

c Onuiuiū ēt solēne maiores īstituerūt: idq charistiā appellauerunt;cui præter cognatos & affines nemo īterpōebat̄:ut siq inter necessarias ꝑsonas querela eēt orta:apd sacra mēsæ:& īter hilaritatē aiorū fautoribus cōcordiæ adhibitis tolleretur.

De honore īpenso senibus a iuuenibus.

s Enectuti iuuētus ita cumulatū & circūspectū honorē reddebāt tāq maiores natu adolescētū communes pr̄es eēnt:quo circa iuuenes:senatus die:utiq aliquē ex pr̄ibꝫ.C.aut ꝓpiquū:aut pr̄nū amicū

puberes eē putant̄:cū.xiiii.ānū ipleuerīt:q̄uis alias nūdū pubescāt:tūc tamē ex habitu corporis pubertatē ostēdūt:& generare possunt.dr̄ etiā pubis:unde eius cōpositū:hic & hæc īpubis.Vir.īpubis Iuli dixit.pubes uero collectio iuuenū.hoc est iuuētus.ut studiosa pubes:ipsa quoq ætas pubes dr̄:& pubertas:pubes lanugo barbæ:pars pudēda corpis.Ci.li.officioꝝ.i.ca.de uerecūdia.qd itqt more nr̄o uenustius:cū parētibus puberes filii.cū soceris generi nō lauant̄.retinēda est igit̄ uerecūdia huius generis ꝓferti natura ipa magra. Nudare.Deponere uestimēta:qbus depositis quodāmō pudorē deponebāt sicut scribit Hesiodus.mulier simul cū ueste pudorē exuit. Sāguini.Ad id refert:qd dixit pater cū filio nō lauabat̄. Affinitati.Ad id qd gener cū socero.

Virgilius — Pubes — Pubertas — Cicero — Hesiodus

c Onuiuiū etiā so.Triplex est cōuiuiū.s. philosophicū:cui tantū phi & sapiētes īterfūt de sciētiis disputātes.alteꝝ politicū.i.ciuile qd fit a ciuibꝫ:& ad hoc īuitant̄ affines & cognati:fit aūt maxime ī festis solēnibꝫ:ut ꝓputa ī festis natiuitatis & similibus:tertiū uulgare appellat̄ qd a uulgaribus fit:sed de politico loqt̄ hoc loco.quot aūt debeāt eē cōuiuæ Aulus gelius declarat li.xiiii.ca.x. Solēne a solo & anno dicit̄ solēnis qd semel in anno celebrari cōsueuerit:sæpe ēt ꝓ singulari acipit̄. Charistiā:Gratificationē a græco deducit̄:nā gratifico significat. Interponebat̄.Nemini īteresse licebat. Necessarias.necessitudine cōiūctas:nā illos necessitate *cōiūctos* dicimus q uel amicitia uel ꝓpīqtate uel affinitate

Triplex cōuiuiū — Aulus — Caristia

copulati sūt. Sacra mēsæ.i.æpulas.nā oīa q̄ mēsis apponūt̄ sacrata putabāt̄:qa ex his āteq uescerēt̄ primitias sp̄ deo offerebāt. Fautoribꝫ.s.cognatis & affinibꝫ:& qa erāt īter se sāguine cōiūcti:iō fauebāt potius ꝯcordiæ.

Enectuti.Ita īqt adolescētes in honorē hūere senes:ut cōes adolescētibꝫ pr̄es eē uiderent̄:nā ut īnqt:

s Gelius nulli rei maior honos tribui q̄ ætati solitus.Maioresq natu a minoribꝫ colebant̄ ad deū ꝓpe & parētū uicē:atq oī in loco oīq spē honores priores potioresq habiti sūt.a cōuiuio quoq ut scriptū est ī ātiqtatibus:seniores a minoribus domū reducebant̄:eūq morē accepisse ro.a lacedæmoniis traditū ē apud quos ligurgi legibus maior oīum reꝝ honos maiori ætati hēbat̄:sed postq̄ soboles ciuitati necessaria uisa est:& ad ꝓlē populi frequētandā ꝓmiis atq īuitamētis usus fuerit:tūc ante lati qbusdā ī rebus q uxorē q liberos hr̄ent:senioribus neq liberos neq uxores habētibus sicuti capite legis iuliæ priori & cōsulibus fasces sumēdi ptās sit:nō q plures annos natus est:sed q plures liberos q̄ collega aut in sua ptāte hēt:aut bello amisit sed si par utrīq numerus liberoꝝ ē:maritus aut q in numero maritoꝝ est ꝓfert̄.si uero ambo mariti & pr̄es totidē liberoꝝ sūt:tū ille pristinus honos īstaurat̄:& q maior natu est prior fasces sumit.sup his aūt q & celibes ambo sunt:aut parē numeꝝ filioꝝ habēt:aut mariti sunt:& filios nō habent nihil scriptū in lege de ea re est:solitos tū audio q lege potiores eēnt fasces primi mēsis collegis cōcedere:aut lōge ætate prioribus aut nobilioribus multo:aut scd̄m cōsulatū ineūtibus. Cumulatū.Plenū ꝑfectū ampli. Circūspectū.Honorabilē.qd omni ex parte diligēter obseruarēt. Quo cir.iu.Quo senatus hr̄et̄ uidelicet seniores in curiā cōgregabant̄. Pr̄ibus cō.Multi sunt q existimāt oēs senatores ab initio cōstitutæ curiæ pr̄es cōscriptos fuisse appellatos:q oēs uno tpe simul scripti eēnt:sed uehemēter fallunt̄.nā ut tradit Liuius.Romulus ab initio curiā īstituit:& centū delegit senatores.siue q numerus ille sufficere uidebat̄:siue q plures nō erāt q deligi possent deīde cū īperiū ro.auctū eēt:& opus eēt pluribus cōsultātibus:alii centū additi sunt:regnāte tarqnio prisco:q superioribus additi:sunt appellati cōscripti.i.cū aliis scripti:deīde ꝓcedēte tpe oēs cōscripti fuere appellati. patres autem dicti:q non secus patriæ curam habebant q̄ patres filiis habent. senatores uero a senectute.

A.gellius — Pr̄es cōs. — Liuius — Senator

Affixi. Ostēdit diligentē curā adolescentū: ut nec punctū q̄dē horeа ualuis discederēt: affixi ergo īherētes.
In statiōe. Appellat expectationē illā quādā stationē. nam statiōes loca sunt ante fores castrorū: ubi stare custodes castrorū cōsueuerūt: & a stādo dicte sūt statiōes q̄q̄ & ipsi custodes stationes sæpe uocant. Statio quoq; ubi ad tps stāt naues nā portus est ubi hiemāt in motus ab accessu uētorū. uolūtaria aūt dicit ad drīam statiōnis castrorū. nā sorte excipiebant q custodias facerent & sicut illa fortuita. s. sorte ita hæc uolūtaria stano erat.

Statio

Corpora. Ad sustinēdos labores. Aīos. Ad pseuerantiā. Impigre. prōpte strēnue. In lu. in manifestatione. *Meditatiōe. Exercitatiōe. nā græci dicūt* q̄d nos meditor. ide meditatio. quādo adolescētes prīcipiū alicuius actiōis ieūt anteq̄ ad rē ipsā tractādam ueniāt: nō nihil īgeniū suū & uires exercebāt. & appellat. meditatio. i. exercitatio: ut cū iuuenes i cāpo marno exercebant equū ascēdere: iaculū mittere. cursu palestra cōtendere: & hæc q̄dā p̄ludia dicebant. i. meditationes. In lu. cū tps eēt in quo uirtutes suas ostētare possent. Ipi do. q̄a magno in honore senes habebant & ea psēq̄bant quæ ad maiestatē eorū uenerādā ptinebāt doctores efficiebantur. Inuitati ad. Hoc quoq; īstitutū seruabat ut si ad cœnā īuitati fuissent uel a ppinqs uel a sodalibus priusq̄ discūberēt diligēter sciscitarent: q nā eēnt uēturi ad cœnā ne discūbēdi officio senē quēpiā p̄uenirēt. Ne se. Ne anteq̄ seniores uenissēt & suo q̄sq; loco discubuissēt eos discubitu p̄uenirēt q̄d eis non mediocri uitio ascribi ītelligebat. Mēsa. s. scda nā duabus mēsis tantū maiores utebant: una carniū altera Pomorū. Vir. & mēsæ grata scde. Priores. Nr̄is tpibus cōtrariū est: nā iuniores priores surgūt. Ex qbus. Ex hac diligētia apparet q̄ modetati fuerit in sermone. Maiores na. Diligētes q̄dē erāt iuuenes in uenerādis senibus. at nō minus īformādis ad capessēdas uirtutes iuuenibus studiosi diligētesq; senes erāt idq; p exēpla uirorū illustriū. pteritorū & eorū clarissima gesta. Ad ti. Vbi erāt tibicines q canebāt p̄clarorū uirorū res gestas. Cato in originibus dicit solitos eē in epulis canere cōuiuas ad tibicinē de clarorū uirorū uirtutibus: idem Tullius li. i. tusculanarū q̄stionū: sero igit poetæ a nī is uel agniti uel recepti q̄q̄ est in originibus. solitos eē in epulis canere cōuiuas ad tibicinē de clarorū hoīum uirtutibus: Itē eodē li. q. iiii. nā cū carminib; soliti illi eē dicant & p̄cepta q̄dā q̄ occultius tradere: & mētes suas a cogitationū ītētōe cātu fidibusq; ad trāq̄llitatē traducere grauissimus auctor ī originib; dixit cato: morē apud maiores hūc epularū fuisse ut deinceps q accubarēt canerēt ad tibiā clarorū uirorū laudes atq; uirtutes carmine cōprehēsa q̄ carminibus celebrata erāt. Pāgebāt. Canebāt. Alacriorē. Prōptiorē emulatiōnē. q̄si q̄dā īflāman aī adhortatiōe.

Virgilius

Cato

Tullius

Quid hoc. Cōmēdat hāc maiorū cōsuetudinē. Pubertas. Adolescētia: puber etiā dr̄ ille q primā barbæ lanuginē mittere cœpit græci appellāt. unde Iulus dictus ē ascanius. Canis. Seniorib;: & iuuenes seniores obseruabāt: ut senes uicissim iuuenes ad honores p̄uehebāt. Defūcta. alr̄ effecta. i. uiribus exhausta. Ingrediētes. q īgrederent uitā agēdis reb; occupatā: & ubi opus aliq̄d agēdū erat. Vitā ac. In q̄ rēpu. administrare & honores gerere cœpissent. Athenas. q̄a cōstat athenas urbē fuisse nobilē ex q̄ artis disciplina manauit ad nr̄os. Quā scho. s. phōrū. q p̄ceptis uitā humanā īstituūt: & scribit schola p aspirationē teste sesto: nā s. uacō deducit q̄a cæteris reb; omissis studiis liberalib; uacare pueri debēt. Quæ a li. stu. Notāda cōstructio cū dixeris alienigena q̄si declinet alienigenus na nū. q̄d antiquorū fuit: nūc tantū hic & hæc alienigena. Inde ori. q̄d ita sit res ipa declarat: ab hac. n. uiri p̄stātissimi nati sūt q īperiū pepere ro. Camilli. Similes camillo & cæteris. Ne sim lō. s. i dicēdo. q. d. ut uno cōcludā. Adeo aūt ma. q̄ amātissimi reip: fuerit ro. ex hoc īstituto dep̄hēdit q. q̄ ī senatu decreta fuissent archana tenebant. Archana. secreta: cōponit ab archa: nā sicut q̄ reponunt i archa secreta sūt: ita archana cōsilia dicimus q̄ in pectore ueluti archa cōcludunt. Tertio. p. b. sæpius agitatū ē de tertio pūico bello. & tertio dixi. q̄a fuit primū & scdm: primū q̄d ɔfecit. C. luctatius ī quo marcus attilius regulus captus fuit & graui supplicio affcūs. scdm cui finē īposuit Scipio aphricanus supior. tertiū. p. Scipio aphricanus īferior cōfecit cōstat sæpius agitatā fuisse hāc rē ī senatu: q̄a duo p̄stātissimi uiri īter se dissētiebāt. Cato. s. & p. Scipio nasica. nā Cato sentiebat bellū īferendū & succedēte uictoria euertēdā esse carthaginē. quæ sæpe fœdera frāgeret totiēsq; rebellaret. At scipio cōtra reliquendā esse ut bellū illud exercitatio

Quare Iulus dictus ē ascanius

Schola

Festus

Alienigēa

ad curiā ducebant affixiq; ualuis expectabāt: donec reducēdi officio ēt fūgerēt: q̄ q̄dē uolūtaria statiōe: & corpa & aīos ad publica officia sustinēda ipigre corroborabāt: breuiq; pcessu rerū ī lucē uirtutū suarū uerecūdia laboris meditatiōe ipsi doctiores erant.

i Nuitati ad cœnā diligēter q̄rebāt: q nā ei conuiuio eēnt itersuturi: ne seniorū aduētū discubitu p̄currerēt: sublataq; mēsa priores cōsurger & abite patiebāt: ex qbus appet cœnæ quoq; tpe q̄ parco & q̄ modesto sermone his præsentibus soliti sint uti.

De maiorib; dātib; exēplū ꝟtutū iuuenib;.

m Aiores natu ī cōuiuiis ad tibias ægregia supiorū opa carmīe cōpræhēsa pāgebāt: quo ad ea imitanda iuuenum uirtutē alacriorem redderent.

q Vid hoc splēdidius: q̄d ēt utilius certamīe: pubertas canis suū honorē reddebat defuncta uirium cursu ætas: ingredientes actuosā uitam fauoris nutrimentis p̄sequebatur: quas athenas: q̄ scolam: q̄ alienigena studia huic domesticæ disciplīæ prætulerī: Inde oriebant camilli: Scipiōes: Fabricii marcelli: Fabii ac ne singula imperii nostri luminasimul procurrendo sim longior: Inde inquam celi clarissia pars diui fulserunt Cæsares.

a Deo āt magna caritate prīæ tenebāt ut archana cōsilia patrū. C. multis sæculis nemo senator

quædam foret iuuẽtuti ro. quæ bellis assueta ociosa eẽe nullo modo posset. Verebat̃.n. id futuꝝ qđ euenit: ne subacta carthagine: debellatisq́ꝫ exteris gẽtibus cũ deessent hostes: in seipsos arma cõuerterẽt: tamẽ secundũ Marci Catonis sñiam factũ est senatuscõsultũ: ut bellum carthaginensibus inferret̃: & subacta carthago euerteret̃. Cicero in catone maiore. ubi catonẽ inducit de se loquentẽ: ego inquit quomodo carthagini iã diu male cogitãti bellũ sit ĩferẽdũ multo antea denũciaui: de qua uereri nõ desinã anteq̃ illã excisam cognouero. Cicero

Memor. Dicit q̃re p̃ iprudentiã hoc fecerit Fabius: credebat.n. hũc in numeꝝ senatoꝝ electũ: qa meminerat triẽnio ante fuisse q̃storẽ: & post q̃sturã patebat aditus ad ordinẽ senatoriũ. Aditus in. ut & ipsi senatores curiã ĩgredi possent. Honestus. qa se legitime excusabat q̃ crederet illũ senatorem eẽ.

enũciauerit. Q. fabius maxius tãtũmõ: & is ipse p ĩprudẽtiã de tertio punico bello idicẽdo qđ secreto ĩ curia erat factũ: publio Crasso rus petẽs domũ reuertẽti ĩ itiẽr narrauit: mẽor eũ triẽnio ãte q̃storẽ factũ: ignarusq́ꝫ nõdũ a cẽsoribꝫ ĩ ordinẽ senatoriũ electũ: quo uno mõ ẽt his q iã honores gesserãt aditus ĩ curiã dabat̃: sed quis hõestus error fabii eẽt: uehemẽter tamẽ a ꝯsulibꝫ obiurgatus ẽ. Nũq̃.n. taciturnitatẽ optimũ ac tutissimũ admĩstrãdarũ rerũ uinculum labefactari uolebant. De Eumene rege Asiæ.

e Rgo cũ Asiæ rex Eumenes amãtissimus nr̃æ urbis bellũ a ĩge pse aduersus P.R. cõparari senatui nũciasset: non ante sciri potuit. qđ aut ille locutus eẽt: aut p̃res respondissẽt: q̃ captũ pse cognitũ ẽ. Fidũ erat: & altũ. R. pub. pectus cura silentiiq́ꝫ salubritate munitũ: & uallatũ undiq́ꝫ: cuius limẽ ĩtrãtes abiecta priuata charitate publicã iducebãt. Itaq́ꝫ nõ dicã unũ sed neminẽ audisse crederes quod tam multorũ auribus fuerat commissum.

m Agistratus ꝟo prisci q̃tope suã populiq́ꝫ ro. maiestatẽ retinẽtes se gesserit hic cognosci põt: q ĩter cætera optinẽdæ grauitatis indicia illud quoq́ꝫ magna cũ pseuerãtia custodiebãt. ne græcis unq̃ nisi latine respõsa darẽt: qn ẽt ipsa linguæ uolubilitate: q plurimũ ualẽt: excussa: p iterpretẽ loq cogebãt: nõ in urbe tãtũ nr̃a: sed ẽt ĩ græcia & asia: quo. s. latinæ uocis honos p oẽs gẽtes uenerabilior diffũderet̃ nec illis derãt studia doctrinæ. sed nulla nõ in re palliũ togæ subiici deber̃ arbitrabãt̃: ĩdignũ eẽ existimãtes illecebri & suauitati lr̃aꝝ ipii põdus & auctoritatẽ donari.

Obiurgatus. ĩcrepitus iurgiũ inter amicos: lis est ĩter inimicos. Optimũ atq́ꝫ recte dicit: nã cũ aliqd cõsilii capit̃ de gerẽda repub. & p̃sertĩ cũ de bello agit̃ fœliciter euenire solet si occultũ fuerit. Administrãdaꝝ. Quia ea taciturnitas est: quæ facit ut res optime gerant̃.

Labefactari. Corrũpi. Ergo cũ asiæ rex. Exemplũ adducit: ex quo p̃bat qđ dixit maximã fuisse maturationẽ cõsilioꝝ: quæ ĩ senatu seruata est. Eumenes rex asiæ ĩdicauit ro. p̃sã regẽ macedonũ ingentẽ exercitũ cõparare: eo aĩo ut bellũ ro. ĩferret: q̃ re cognita senatus cẽsuit bellũ ĩdicendũ eẽ p̃sæ regi: & exercitũ primo quoq́ꝫ tpe cõparauit: deĩde p̃uĩciã macedonicã paulo emilio extra ordinẽ tradidit: & prius p̃ses uictus captus & ductus est in triũphũ q̃ sciri potuerit: quid ab eumene rege nũciatũ: qđ respõsum a senatu fuisset. Ergo quia nolebat taciturnitatẽ uiolari. Fidũ erat & altũ. Est q̃si diffinitio curiæ qđ est curia nihil aliud nisi fidũ pectus & altũ reipu. nã quẽadmodũ ea quoꝝ aĩus noster cõscius est secreta ĩ pectore nr̃o seruant̃: ita archana cõsilia reipu. in pectore curiæ reponunt̃ atq́ꝫ seruant̃. Munitũ & uallatũ. Trãslatio sũpta ab oppidis: & castris quæ muniunt̃ & uallant̃. Abiecta priuata. Dicit hãc fuisse cõsuetudinẽ: ut ĩgressuri curiã oẽm curã priuatã deponerẽt & publicã sumerẽt. Itaq́ꝫ. Id magis miꝝ ac p̃prie ĩcredibile uidet̃ eẽ. q cũ res gererent̃ ĩter multos senatores ita occultæ erãt ut si in paucis agerent̃. Curia

Ne græcis qdẽ. Legit̃ ĩ uerinis q Cice. dicit se accusatũ fuisse: q cũ siracusis eẽt senatui siracusano græce locutus eẽt. Quin etiã ipsa liguæ uolubilitate. Nõ solũ nõ dabãt respõsa græca cũ possent: sed cogebãt eos p interp̃res latine loq: uolubilitate ideo dixit: qa græcia loq̃cissima est: & ad fingẽdũ paratissima. unde Horatius. Grais ĩgeniũ: grais dedit ore rotũdo: musa loq. Excussa. Explosa: expulsa. Sed etiã in græcia. Nõ in urbe solũ cogebãt legatiões gẽtiũ exteraꝝ in senatu loq latine p ĩterp̃tes: sed etiã p magistratus suos apud exteras gẽtes idẽ facere uoluerũt. Nec illis. Occurrit tacitæ q̃stioni: qa diceret aliqs: nolebant hoc fieri ro. qa studia græcaꝝ litteraꝝ ignorabãt: dicit hoc non fuisse: imo oĩum generꝝ studiosissimos fuisse ro. sed ĩperii sui maiestatẽ seruare uoluisse. Paliũ to. i. nõ oportere ro. dignitatẽ subiici græcis ĩmũdiciis: nam paliũ p̃ græcis philosophis ĩtelligit. rogã uero pro ro. quia sicut palio græci utebãtur philosophi: ita roga ro. unde Vir. Romanos reꝝ dominos gẽtẽq́ꝫ togatã: unde ẽt comœdias alias dicere solemus paliatas: alias togatas: paliatas in qbus aliqd grãde cõtinet̃ sicur comœdia amphitrionis in qua ĩtroducunt̃ reges & dii ut iupiter & mercurius: togatas uero quæ magis quottidiano sermoni cõueniunt. Paliũ to. Eloquentiam græcã subiici debere maiestati ro. Indignũ. Turpe & nõ tolerandũ. Illecebris. Blandicus. Iuuenalis. Nõ possum ferre quirites græcam urbem. Solis in ca. de homine dicit q cato censorinus sæpe censuit græcos urbe pellendos. Suauitate. Propter eloquentiam & philosophiam. Horatius Virgilius Iuuenalis Solinus

q Vapropter. Oñdit sc̃dm hoc ĩstitutũ ab eiusmodi doctrina alienũ fuisse. C. Mariũ ut p̃pterea ĩprobari non debeat q̃si rusticus: sed sũmope laudari. hoc iõ dicit qa rusticitatẽ q̃dã sibi obiiciebãt: q a lr̃is se

abstinuisset quia minime idoneus esset eiusmodi humanitatis studiis: sed hic laudādus est: q̄ se militaribus

Salustius

studiis exercuerit sicut Salu. uoluit. dicit. n. mario ad capiēdū cōsulatū p̄ter familiæ uetustatē: oīa abūde erāt: īdustria, p̄bitas militiæ magna scīa: & reliq̄ paulo īfra dicit: ubi primū ætas militiæ patiēs fuit stipēdiis faciē/dis nō græca facūdia neq̄ urbanis mūdiciis sese exercuit. itē in orōne ad populū: nō ego inq̄t græcas l̄ras didici: quoniā parū placebat eas discere quæ ad uirtutē doctoribus nihil p̄fuerant. Rigoris. Duritiæ: quadurus

Cicero

ad studia l̄raꝝ fuit. Cice. p̄ archia poeta: & ipsi illi Caio Mario q̄ durior ad hæc studia uidebat̄ iocūdus fuit.

Gemina laurea. Quia triūphātes coronati albis eq̄s uictis in capitoliū p̄cedētibus captiuis: & subsequente exercitu & uniuerso ferme populo uehebant̄.

De Gaio Mario.

q Vapp non es dānādus rigoris rustici crimine Cai. Ma. q gemīa laurea corōatā senectutē tuā numidicis & germanicis illustrē trophæis: uictor de uicte gentis facūdia politiorē fieri noluisti. Credo ne alienigena īgenii exercitatione p̄rii ritus seruus trāssu

q Vis ergo huic cōsuetudini q̄ nūc græc(ga existēs cis actōibꝰ aures curiæ exurdāt̄ ianuā patefecit ut opīor molo rhetor: q custodia. M. Ciceronis acuit: eū nāq̄ ante oēs extæraꝝ gētiū i senatu sine īterprete auditū cōstat: quē honorē nō īmerito cœpit quoniā summā uim romanæ eloquētiæ adiuuerat. Cōspicuæ fœlicitatis arpīas: unicū siue l̄raꝝ gloriosissimū cōtē/ptorē siue abūdātissimū fontē ītueri uelis. *De mos* quē maiores obseruabāt ī urbe Ro. &. Q. Fa. max.

m Axima aūt diligētia maiores hūc morē retinue rūt: ne q̄s se īter cōsulē & p̄ximū lictorē: quis officii cā una p̄grederet̄ īterponeret. filio dūtaxat & ei puero āte p̄rem cōsulē ābulādi ius erat q mos adeo p̄tinaciter retētus ē: ut. Q. fabius maxīus quinquies cō/sul uir ēt pridē summæ auctoritatis & tūc ultīæ senectutis a filio cōsule īuitatus: ut īter se & lictorē p̄cederet. ne hostiū sānitū turba ad quorū colloq̄a descēdebāt eliderētur id facere noluerit.

Numidios. Nā in numidia iugurtā uicit: & p̄uiciā illā ro. subegit īperio. Germanicis. Quia gallos theutonas senones cimbros & tigurinos: q inundatione aq̄ꝝ p̄ria pulsi cū ī italiā descēdissent: cū liberis & cōiugibus eo aīo: ut aut nouas sedes īpetrarēt: aut pulsis ro. ipsi regnarēt: is uirtute sua fudit atq̄ deleuit: theutonas priores aggressus apud sextias aquas sub ipsis alpiū radicibus: cimbros deīde in italia iter ueronā & tridentū. in cāpo quē canidiū uocāt

Plinius de uiris illu.

siue sanidiū. Pli. de uiris illustribus. C. Marius inquit septies cōsul arpinas loco humili natus primis honoribus p ordinē functus: legatus metello in numidia criminādo cōsulatū ade/ptus: iugurtā captū ante curruꝝ egit: i p̄ximum ānū cōsul ultro factus: cimbros ī gallia apud aq̄s sextias teuthonas in italia in cāpo sanidio ui/cit: de hisq̄ triūphauit: de hoc germanico tri/umpho latius dicemus in cap. de pudicitia.

Plutar.

Cred. Supple hoc fecisti. Alienigena exercitatōe, utpote græca: q̄si alterius īgenii: apud Plu. illud de mario legit̄ solitū dicere ridiculū esse: illoꝝ discere l̄ras quoꝝ magi i seruirent.

Vis ergo. Quærit & deīde respondet: q q̄s nam fuerit ille auctor qui primus ausus fuerit græcā līguā ītroducere in curiā romanā; quæ adeo celebris est. ut aures senatus græca facūdia obtūdant̄. Quis ergo quādo quidē ita seruabāt dignitatē suam ro/mani: ut nemo in ea curia nisi latinæ loq pos/set. Exurdant̄. Obtūdunt̄: usq̄ adeo nūc oēs græci loquunt̄: ut quodāmō obtūdant̄ aures cū nihil nisi græcæ loq audiāt. Molo. Molo

Molo

Rhetor

Orator

apollinis rodi fuit apud quē eloquētiæ studuisse Ciceronē cōstat. Rhetor. Inter rhetorem & oratorē: hoc interest q̄ rhetor est artis p̄fessor. i. q de arte p̄cepta tradit: orator q ex arte dicit. Quē honorē. Nec id q̄dē īmerito cōcessum est moloni: nā ipse auxerat Ciceronis īgeniū in quo Ro. florebat eloquētia. Conspicuæ fœ. Dicit iuenire se arpinatē summæ fœlicitatis fuisse: siue illū contēptorē l̄raꝝ dixeris siue amatorē. nā uterq̄ de municipio arpinati fuerāt. Cice. s. & C. Marius. Gloriosissimū cō. s. mariū. Abūdantissimū fon. Cice. Arpinatū; refert ad utrūq̄: nam arpinas est nomē patriū: & significat de oppido arpinati. Maxima aūt. Sē/per cōsulēs ro. xxiiii. lictores p̄cedebāt & secures uirgaꝝ fasciculis alligatas gestabāt: qui fasces dicebant̄. Fi/lio. s. cōsulis & hoc pricipiū filii seruāt tēpore nostro. Ius. Potestas. Fabius maxi. In samnitibus bene signa/uit. Pridē. Priori ætate. cōmēdat Fabiū a multis partibus: a potentia; cū dicit: maximus a dignitate: cū dicit

Cicero

quinquies cōsul; ab auctoritate dū dicit. ut sūm æ auctoritatis: ab ætate dū dicit ultimæ senectutis. P. cras. Cice. in Catone maiore: hūc iuris pōtificii atq̄ ciuilis perinssimū fuisse dicit. Id no. Ne a maioꝝ cōsuetudine di/scederet. Descēderet. s. ad cōditiones pacis cōponēdas: cæsis. s. samnitibus. Idem a se. Inter cætera maiorum instituta: illud quoq̄ memoratu dignū est q̄ neminē uolēte ad cōsulē equo insidentē uenire: sed hōris grā anteq̄ cōsuli appropinq̄sset descēdere: qđ exēplo eiusdē fabii cōprobat q cū legatus ad filiū cōsulē missus eēt atq̄ illi filius hōris grā p̄duisset obuiā: nec p̄misisset lictorē: q iuberet se q̄primū equo descēdere: & filio pe/ditē p̄sto eē: īdignatus noluit spōte descēdere: qđ ubi aīaduertit filius iussit p̄ximo lictori: patri ut ī pararet ad

A. gellius

se pedes uenire; qđ sūope laudauit p̄r: & simul paruit edicto filii. Aulusgelius li. ii. ca. ii. facti cōsules Sēpronius graccus iterꝝ & fabius maxīus filius eius q prior āno erat cōsul: ei cōsuli p̄r obuiā ī equo uectus uenit: neq̄ de/scēdere uoluit: qa pater erat. & q̄ inter eos sciebat maxima cōcordia cōuenire lictores nō ausi sunt descē/dere iubere: ubi iuxta uenit. tum consul ait: quod postea lictor ille qui apparebat cito ītellexit maximū de/scendere iussit. fabius īperio paruit & filiū collaudauit: cum imperium qđ populi esset collatio retineret.

Idē. Scilicet Fabius missus legatus pseuerauit sedere in equo plenus ira. Filiū cōsulem. Fabiū gurgitem. Suessam postq̄ aīaduertit. Ciuitas est apuliæ: ubi erat cū iperio. Officiū suū. ut honoris grā pri obuiā pdiret. Quod. Seneca: si cōsulē īquit aut ptorē uidero: oīa qbus honor haberi honori solet faciā: equo descēdā. caput adoperiā: semita decedā. Quod cū filius sensisset. Vbi filius itellexit prēm in equo sedere de idustria. Appareret. psto adesset. nā apparere iter alia significata psto adesse quoq; significat. unde apparitores dicti ptorȝ ministri sunt: eo q psto adsint. Nō ego iquit. excusat se filio pater. Mō ignoro. Scio qd pietatis pri filius debeat: sed hæc prna pietas debet cædere maiestati cōsulari. Pietate priuata. Pietas priuata est quā

Seneca

Apparere

Apparitores

i Dē a senatu legatus missus ad filiū ɔsulē suessā postq̄ aīaduertit cum ad officiū suū extra mœnia oppidi pcessisse: idignatus quoq; q ex lictoribus nemo se equo descēdere iussisset: plenus iræ sederē pseuerauit. qd cum filius sensisset: pximo lictori ut sibi appareret īpauit: cuius uoci Fabius cōtinuo obsecutus: nō ego inquit fili sūmū imperium tuū cōtempsi: sed expiri uolui: an scires Cōsulē agerē. nec ignoro qd patriæ ueneratiōi debeat: uerum publica īstituta priuata pietate potiora iudico.

De mira constantia legatoȝ Romanorum missorū Tarentum.

r Elati. Q. Fabii laudibȝ: offerūt se mirificæ cōstātiæ uiri: qui legati a senatu Tarētū ad res repetēdas missi: quū grauissimas ibi iiurias accepissēt: unus etiā urina respersus esset: in theatrum: ut est cōsuetudo græciæ: ītroducti: legatiōnē quibȝ acceperant uerbis peregerūt: de his quæ passi erāt questi nō sūt: ne quid ultra ac mandatū esset loquerēt: īimisq; pectoribȝ eorū antiqui moris respectus dolore: q ex cōtumelia grauissimus sentit: cōuelli nō potuit. Finem pfecto fiuendaȝ opū. quibus ad iuidiā diu abundaueras tarētina ciuitas quæsisti. Nam dū horridæ uirtutis i seipsum cōnexum stabilimētū nitore fortunæ

pri filius debet: publica uero quæ sūmo iperio debet: qlis est cōsulatus: ut post habita pietate paterna publica maiestas ueneretur.

r Elatis Qu. Fabii. Tarentū oppidū est i littore maris positū: & theatȝ maius habet in pspectū maris expositū: qd Tarētinis cā maximaȝ calamitatū fuit. nā cū Tarentini ludos forte celebrātes classē Ro. nō lōge a littore maris nauigātem pspexissent: q frumētatū: ut qdā dicū t: i apuliā ierāt: hostem rati in eas ipetū fecerunt: & spoliatis domū reuersi sūt. ad eos missi sunt legati: q qrerent iniurias illatas. & res de more repeterēt. q cū iniurijs affecti eēnt: ac unus urina pfusus: in theatȝ ītromissi legatiōnē sibi a senatu demādatā exposuerūt: de iuria quā acceperāt ne uerbū qdē unū fecerūt. Florus Tarentū īquit etiā lacedæmonioȝ opus calabriæ quōdā & apuliæ totiusq; Lucaniæ caput: tum magnitudine & muris portuq; nobili: tū mirabili situ: qppe in ipsis hadriatici maris faucibus posita in oras nrās Histriā: Illiriū: Epyȝ: Achaiā: Aphricā: Siciliā uela dimittit. Imminet portui ad pspectū maris positū urbis theatȝ: qd qdē cā miseræ ciuitati fuit oīum suaȝ calamitatū. ludos forte celebrabat: cū remigātes littori Ro. classes inde uident: atq; hostem rati emicant: sine discrimine īsultant. q. n. aut unde romani nec satis norant. Aderat sine mora querelam ferens legatio: hanc quoq; fœdius per obscœnā turpēq; dictu cōtumeliam uiolant. ex hic bellum. Qu. Fabii. qui adeo perseuerās fuit in seruandis īstitutis. Tarentum quia classem Ro. tarētini diripuerant: & duūuiȝ qui classi pērat occiderant. Græciæ. nam ibi quōdam magna græcia appellata est. Hoc Cice. ostendit multis in locis: & pcipue in Catone ma. Dicit ergo. ut est cōsuetudo græciæ. Verbis. ut nec adderēt quicq̄ nec diminuerēt. Antiqui moris. uidelicet ut nō plus in legatione dicerēt q̄ a senatu uel a populo mandatū esset. Dolore. nullus dolor maior est q̄ qui ex cōtumelia nascit. tīā ut iquit ille. Asperat in medio dāna dolore pudor. Finem pfecto. Sicut legimus in historia. nullus unq̄ in urbe pulchrior aut speciosior triumphus intrauit ante hūc diē. nil nisi pecora Volscoȝ. greges sabinoȝ: carpenta galloȝ: & fracta Samnitū uidisses arma. Tūc si captiuos aspiceres: erant molosi: thessali: macedones: brutius: appulus atq; lucanus: Si pōpas. auȝ argentū. purpura. signa: tabulæ: tarentinæq; deliciæ. sed nihil libētius po. Ro. aspexit: q̄ illas quas timuerāt cum curribus suis beluas: quæ nō sine sensu captiuitatis submissis ceruicibus uictores equos sequebant. Quibus ad iui. diu abū. Bene ad iuidiā dixit: nam tarētinoȝ opes amplissimæ aliquādo fuere: rem suā ciuilē populari potestate gerētes democratia. nam classe maxima cūctos superauerūt accolas: peditesq; ad milia trigita in expeditiones emisere: eqtū uero tria milia. ductores aūt eqtū mille. Pythagoricā quoq; philosophiā amplexati sunt in primis Archytas singulariter: q diutius eius ciuitatis prīceps eminuit. īde posterioribus annis illecebrosæ īualuere deliciæ pter fortunas nimiū secūdas: adeo ut plures totius populi ludos festasq; celebritates quotannis agerēt q̄ reliquos anni dies. Eā ob rē in deterius urbanū regimen ferebat: cuius flagitioȝ unū illud documentū est: q externis uti iperatoribus coacti sunt. cōtra Messapios. n. & Lucanos Alexandrū Molosoȝ regē accersierūt. Antea quoq; Archydamū Agesilai filiū: postea Cleonymū & Agatoclē: deide Pyrrhū quo tēpore aduersus ro. bellum cōflauere. auctor Stra. ergo finitimæ ciuitates oēs tātæ reȝ oīum affluentiæ īuidebant: uel quia tātopere pter diuitias eras elata ut populi uicini superbiā tuā sustinere nō possent. Horridæ. dutæ ad labores tolerādos. non mollis pter luxum diuitiaȝ. Virtutis. s. romanæ. in seipsum connexum ideo dicit: quia nullo extrīsecus adminiculo uirtus idiget: sed seipsa contenta est. nā romani tātas uires

Tarentū

Florus

Cicero

Archytas

Strabo

præsentis inflata fastidiose existimas: in prævalidũ imperii nostri mucronem cæca: & amẽs irruisti.

S Ed ut a luxu pdit[moribꝰ ad severissima maiorũ ĩstituta trãsgrediar: antea senatus assiduam stationẽ eo loci pagebat: q hodie senatulũ appellat: nec expectabat ut edicto cõtraheret: sed ĩde citatus ꝓtinus ĩ curiã veniebat ambiguæ laudis civẽ existimãs q debitis. R. P. officiis non sua sponte sed iussus fungeretur: quia qcqd imperio cogit exigẽti magisquam præstanti acceptum refertur.

Aliud institutũ cõtra *tribunos plebis*.

I Llud quoqꝫ memoria repetẽdum est qđ tribunis. p. ĩtrare curiã non licebat. ante valvas aũt positis subselliis decreta patrũ attẽtissima cura examinabãt ut siqua ex eis ĩprobassẽt: rata esse non sinerent. Ita veteribus senatus cõsultis. T. littera suscribi solebat eaqꝫ nota significabat: illa tribunos quoqꝫ cẽ suisse: qui q̃vis ꝓ cõmodis plebis excubabãt: inqꝫ ĩperiis cõpescẽdis occupati erãt. Instrui tamen ea argenteis vasis: & ãnulis aureis publice p̃bit[patiebat: quo taliũ reꝝ usu auctoritas magistratuũ cẽt ornatior.

Q Voꝝ quẽadmodũ maiestas amplificabat ita maiorũ abstinẽtia arctissime cõstrĩgebat. Immolataꝝ. n. ab his hostiaꝝ exta ad quæstores ærarii delata veniebãt. Sacrificiisqꝫ. P. R. tũ đoꝝ ĩmortaliũ cultus: tũ etiam hominum continentia incrat. imperatoribus nostris q̃ sacras manus habere deberẽt apud ista altaria discentibus: continentiæque tantũ tribuebatur ut multorum æs alienum qui provincias sincere administrauerãta senatu persolutum sit. Nam quorũ opera publicã auctoritatẽ splẽdorẽ suũ procul obtinuisse viderant: eorum dignitatem domi collabi indignum sibiqꝫ deforme esse arbitrabantur.

hẽbãt ut ꝑ se bellũ sine alioꝝ auxilio gerere possent: hoc iõ dicit: qa tarẽtini multoꝝ populoꝝ & civitatũ armis adiuti fuere: nã molesti Thessali: macedones: brutii: cãpani: apuli: lucani: atqꝫ ipse clarissimus græciæ rex Pirrhus ꝓ tarentinis ĩcitatissimo aĩo cõsurrexerũt: & socia arma iũxerũt. ro. suis cõtenti opibus & armis adversus tot populoꝝ potẽtiã nõ solũ audacter: sed etiã fœliciter bellũ gessere. Fastidiose exi. parvifaciẽs: alii

Fastus

hẽnt fastuose. & significat supbe: declinat aũt fastus fasti: & significat libꝝ in quo fastidies continent. nã fasti etiã libri dicebant quos cõsules habebãt ĩ qbus reges & cõsules scribebant a fascibus dicti. i. a ptãtibus: unde

Fasti dies

Ovidii libri fastoꝝ dicunt ꝙ ĩ his de fastis diebus tractet. fasti vero dies erãt qbus licebat fari cũ populo: nefa

Nefasti dies

sti qbus fari nõ licebat: & ut dixi cũ eiusmodi libꝝ significat: scđæ ẽ declinatõis licet aliquãdo & q̃rtæ ĩveniat ĩ hac significatõe: sed raro. fastus. n. q̃rtæ tediũ supbiã ɔtẽptũqꝫ significat. Vir. Stirpis achilleæ fastus iuvenemqꝫ supbũ. Ser. ĩ expõne huius loci. Fastus iqt. i. supbiã & ẽ q̃rtæ declinatiõis: nã liber qui dieꝝ habet cõputatiõnẽ secundæ declinationis est: unde etrasse videt Lucanus dicẽdo: nec meus eudoxi *vincetur* fastibus annus.

S Ed ut a luxu. Valerius qa videbat quodãmõ ab eo egressus eẽ qđ instituerat ingt: qa diximus de luxu tarẽtinoꝝ & eoꝝ superfluitate. q̃ illos ad eã ĩsaniã deduxerit: ut ro. irritare auderẽt: nunc revertar ad rigidissima maioꝝ nroꝝ ĩstituta. Luxu. Quia cõstat hãc urbẽ opulẽtissimã fuisse & oĩum reꝝ abũdãtẽ. Antea senatus. Hoc quoqꝫ ĩstitutũ servatũ est. Senatulũ. Eo ꝙ locũ illũ senatores frequẽtare solebãt. Edicto. videlicet ut p̃cones mitterẽt: q hostiatim senatores ĩ curiã venire iuberẽt. Ambiguæ laudis. Laudat hoc ꝓpositũ: illi. n. ambiguæ cuiusdã fidei vident cẽ cives q nõ sponte: sed iussu quodãmodo coacti r̃pu. gerãt. Ambiguæ. Bene dixit ambiguæ. qa fortasse nisi cogerent nõ venirẽt. Laudis Laudãdũ qdẽ est: ꝙ in curiã venũt: sed vituperãdũ ꝙ edictũ expectẽt. Quicqd ĩpio cogit. Quicqd. n. fit ĩperio alterius: id ĩperãti potius

Referre acceptum

ascribẽdũ est q agẽti. Acceptũ refert. honesta locutio refero hoc beneficiũ tibi acceptũ. i. hoc quicquid est beneficii tibi dico eẽ ascribẽdũ & fateor a te recepisse & aliud referre in acceptũ: qđ a vulgo ligua vernacula dici solet facere vocationem desoluto.

I Llud quoqꝫ. hoc quoqꝫ ĩstitutũ romani servabãt: ne videlicet tribuni plebis curiã ĩtrarẽt: qđ postea vulgatũ est: nã tpibus Ciceronis poterãt tribuni curiã ĩtrare. Sub-

Subsellia

sellius. Subsellia sũt mioꝝ magistratuũ sedes: sicut sellæ curules maioꝝ dicunt: sunt etiam subsellia ut quidam volũt: sedes & pulpita in

Persius

quibus spectabant ludi: unde Persius. Trosu-

Cicero

lus exultat tibi p subsellia levis. Cicero tamen in epistola ad apiũ subsellia: per cõtemptũ senatoꝝ rostra appellavit: cum dixit: ad me litteras miseris lõgi subsellii. ut Põpeius noster appellat. Veteribus. Ideo dixit qa postea hæc cõsuetudo abolevit. Pro cõmodis. Quãvis ĩquit. Tr. Pl. reipub. cõmoda curarẽt tamẽ passi sunt magistratibus argẽtea vasa & annulos aureos ex pub. dari ut eoꝝ maiestas amplificaret. Usu. Eiusmodi ĩsignibus p̃ciosis non nihil auctoritatis addi videbat magistratibus. Veniebãt vendebant. Immolataꝝ. Quia ipsi q magistratũ gerebãt ĩmolabant. nam q̃to dignior persona erat quæ ĩmolabat tãto dignior deoꝝ cultus. Cõtinentia. Neqꝫ enim pmittebat ĩtestinis vesci qđ certe maxima laude dignũ erat qđ nostri tanti ea faciũt: at illi cõtinentiam pluris faciebant. Sanctas manus. Integras ĩcorruptas inocentes. Cõtinentiæ tantũ tribuebat. i. tanti faciebãt cõtinentiã. nã tribui multũ alicui est aliquẽ magnificare. Sincere. Puræ. inocenter. & caste. s. ꝓvincialiũ hominũ rebus ĩtactis. Splendorem. Nam ĩnocentia præfectoꝝ in ꝓvinciis erat splendor quidã nominis ro-

Eqſtris uero iuuẽtus:i.eqtes romani q ex nobilitate iuuentũ erãt. Spectaculo.Quia ſe ſpectãdos populo ꝑbebãt. Die lupcalrũ.i.die quo lupcalia celebrabãt.i.dies ſeſtos in honorẽ pãnis Lupcalia udi erant ſolẽnes iſtituti a romulo & remo ſub mõte palatino ubi expoſiti fuerũt.Nota eſt hiſtoria quo pacto rumulus & remus fratres expoſiti fuerũt ab amulio cũ in ſicco unda illos deſtituiſſet:ex ꝓximis mõtibus lupa deſcẽdẽs in puetos icidit & iſantibus mãmas adeo miti ꝑbuit:ut humanũ ſenſũ hre uideret.ſupuenit iterea fauſtulis regis paſtor q pueros laurẽtiæ uxori ſuæ educãdos tradidit.Scimus deinde quõ adulti facti numitorẽ auũ ſuũ occiſo amulio in regnũ reſtituerũt:& factũ eſt ut in ipſis locis:ubi expoſiti fuerãt lupcalia exercerent:qđ ludi

Lupcalia

De ordine equeſtri.

e Queſtris uero ordinis iuuentus oibꝫ ãnis bis urbẽ ſpectaculo ſui ſub magnis auctoribus celebrabat:die lupercalium & equitũ ꝓbatione.Lupcaliũ.n.mos a romulo & rhemo icohatus eſt:tunc cũ leticia exultãtes:quod is auus numitor rex albanoꝝ eo loco ubi educati erant urbem condere permiſerat ſub mõte platino hortatu fauſtuli educatoris ſui:quẽ euander argis conſecrauerat:facto eni ſacraficio cæſiſqꝫ captis:epularum hilaritate ac uino largiore pueẽti:diuiſa paſtorali turba:cincti ouinis pellibus imolatarum hoſtiarum iocantes geſtierũt:cuius hilaritatis memoria annuo circuitu feriarum repetitur. Trabeatos uero equites idibus iulii.Q.Fabius traſuehi inſtituit.

i Dẽ cẽſor cũ.P.decio ſeditionis finiẽdæ gr̃a qa comitia i humillimi cuiuſqꝫ ptãtẽ redacta acceſſerant:oẽmqꝫ foreſẽ turbã i quatuor tãtũmõ tribꝫ deſcripſit eaſqꝫ urbanas appellauit quo tam ſalubri.R.P.facto:uir alioquin bellicis opibꝫ excellens maximus cognomiatus ẽ.Aliđ iſtitutũ de.C.Mario.

l Audãda ẽt populi uerecũdia:q ipigre ſe laboribꝫ & piculis militiæ offerẽdo:dabat opã ne

crũ ab euãdro ãtea iſtitutũ fuerat:erat aũt ubi eiuſmodi paſtores congregabant & pellibus imolataꝝ ouiũ cibo potuqꝫ repleti laſciuiẽtes iuicẽ cõcurrebãt:& ſe mutuis ictibus eaꝝ pelliũ pulſitabãt liceum pannauenerãtes:hãc aũt opinionẽ iduxerãt ut quæ mulier ſterilis ſe ludẽtibus obtuliſſet & eoꝝ ictibus colliſa fuiſſet fœcunda efficeret.unde Iuue.Nec ꝓdeſt agili palmas ꝑbere lupco.Ouidius.faſtoꝝ l.ii.Nupta qđ expectas nõ tu pollentibus herbis.Nec pce:nec magico carmine mr̃ eris.Excipe fœcũdæ patiẽtis uerbera dextræ:iã ſocer optatũ nomẽ habebit aui.Nã fuit illa dies duræ cũ ſorte maritæ.Reddebãt uteri pignora cara ſui.Lupcales aũt dicti ſũt a lupis arcẽdis.hoc.n.ſacrificio exiſtimabãt lupos ab ouibus arceri.De lupercalibus alii alia dicũt ſũt.n.q tradũt paſtores nudos mõ pellibus cinctos eiuſmodi ludos celebrare cõſueuiſſe:lora ꝓ manibus gerẽtes qbus quoſqꝫ cederẽt laruiſqꝫ tectas facies habẽtes de nuditate uaria & incerta rõ afferẽ.

Iuuenalis

Ouidius

Plutarchus in Antonii uita ſic breuiter iquit erat ſolẽnis lupcaliũ dies.Cæſar aũt triũphali ueſte amictus i roſtris ſedbat currẽtes lupcos iſpectutus:currũt.n.& nobiliũ iuuenũ & eoꝝ q magiſtratũ gerũt cõplures nudi atqꝫ cicti loris albis obuios ferientes. Eqtũ ꝓbatiõe.Luſtrãdis eqtibus.i.cũ eqtes trãſuehebant nã ut Liuius docet eqtes ſe cẽſoribus oſtẽdebãt qđ iſtitutũ primo a Qu.Fabio cenſore cui maximo cognomẽ erat traditũ:manauit ad poſteros.trãſuehebant aũt idibus qntilibus. Fauſtuli.Regii pecoris magr̃i. Fcõ ſacrificio.ſ.pãni deo ruſticoꝝ ludus lupcal dicebat ab arcẽdis lupis ut dixi:nã ita pãnẽ placari credebãt q lupos ab oibꝫ expelleret. Immolataꝝ ouiũ.Quaꝝ pellibus ſe cigebãt ptĩ renẽtes manibꝫ:iter ſe ut dixi cõcurſãtes ſe pulſitabãt:& erat opinio ut ſi mulier ſterilis occurriſſet fœcũda redderet. Epulaꝝ.qa epulabant & ueſcebant carnibus. Diuiſa.qa i duas ptes ſe diuidebãt & ita iter ſe cõcurrebãt tãq̃ pugnãtes. Geſtierũt.Leticiã geſtu corporis oſtẽdebãt.nã geſtire ꝓprie eſt hitu corpis læticiã oſtẽdere. Feriaꝝ.Feſtoꝝ nã feriæ dies feſti dicti ſũt a feriẽdis uictimis. Circuitu.Circuitus dr̃ eo qꝫ ſol icipiẽs ab uno ſigno zodiaci cũ ad id ſignũ redierit ãnus dr̃ exactus. Trabeatos.Plinius iunior tradit.Q.Fabiũ rullũ primũ ex ea familia ob uirtutẽ maximã iſtituiſſe ut eqtes ro.idibus qntilibus ab æde honoris eqs iſidẽtes i capitoliũ trãſirẽt:eũdẽ cẽſorẽ libertinos tribubꝫ amouiſſe.Liui.li.ix.Fabius iquit cõcordiæ cã ſimul ne humillimoꝝ i manu cõicia eẽt oẽm foreſẽ turbã excretã i q̃tuor tribꝫ cõiecit:urbanaſqꝫ eas appellauit adeoqꝫ eã rẽ acceptã gratis aĩs ferũt ut maximi cognomẽ qđ tot uictoriis nõ peperat ac ordinũ tẽperatiõe pararet:ab eodẽ iſtitutũ dr̃ ut eqtes idibus qntilibus tranſueherent plerũqꝫ. Trabeatos.Trabea ueſte idutos nã trabea ueſtis erat quã honoratus qſqꝫ ſup tũicã ſumebat nũc ptextã uocãt q iextremitate purpurã habebat circũtextã:& duo tãtũ erãt cẽſores. Redacta.Calliditate mobiliũ.

Trabea

Forẽſem turbã.Cliẽtũ libertinoꝝ & ſcribaꝝ. Deſcripſit.Diuiſit & ꝓprie deſcribi dicunt. Vrbana Vocabuli dignitas illos leniret. Alioqn.Præter hoc qđ iſtituit cẽſor. Bellicis opibus.Nã fuit ille qui primo rẽpu.clamitoſo illo hãnibalis tpe afflictã & ꝓpe pditã cõctando reſtituit.

l Audãda.Id ẽt ꝑtiẽt ad maioꝝ cõſuetudinẽ. Impigre.Se laboribꝫ offerẽdo. Dabat ope.Capite cẽſi dicebãt q ꝓ ſuo capite tributi noĩe æra pẽdebãt & ſine ſuffragiis erãt.Nã hoꝝ nihil ꝑter pſonã cẽſebat quoꝝ.n.res cẽſebant i claſſes cõnecebant totus po.ro.i qnqꝫ claſſes diſtictus erat ita ut q cẽtũ milia eris uel eo plus poſſiderẽt prĩæ claſſis eẽnt.ſcdæ claſſis erãt q̃ ifra cẽtũ uſqꝫ ad qnqꝫ & ſeptuagita miliũ cẽſũ hñent.tertiæ uero q qnqgita miliũ æris hñent. q̃rtæ ad.xxv.dſcẽdebãt cẽſũ.qntæ q.xi.poſſiđrẽt reliq̃ mľtitudo q̃ citra hũc cẽſũ poſſediſſẽt:uel ꝓletarii uel capite cẽſi dicebãt.Au.Ge.li.ii.q i plebe rõana tẽuiſſimi pauprimiqꝫ erãt neqꝫ

Capite cenſi

Proletarii

A.Gelius

imperatoribꝯ capite censos sacramẽto rogare eẽt ne cesse; quorũ nimia inopia suspecta erat: ideoq; his pu blica arma non committebantur.

s Ed hãc diutina usurpatiõe firmatã cõsuetudinẽ C.Marius capite cẽsũ legẽdo militẽ abrupit. Ci/ uis alioquin magnificus: sed nouitatis suæ cõscia ue/ tustati nõ sane ꝓpitius: memorq; si militaris ignauia humilitatẽ spnere pseueraret se a maligno uirtutũ in terprete uelut capite censum: imperatorẽ cõpellari posse. Itaq; fastidiosum delectus genus in exercitibꝯ rõanis obliterandũ duxit: ne talis notæ cõtagio ad ipsi/ us quoq; gloriæ sigillationẽ penetraret.

De.P.Rutilio & Cn.Manilio consule.

a Rmorũ tractandorũ meditatio a.P.Rutilio cõsule Cnei manilii collega militibꝯ ẽ tradita. Is enim nullius ante se imperatoris exemplum secu/ tus ex ludo.C.Aurelii scauri doctoribꝯ gladiatorꝫ ac cersitis uitandi atq; iferendi ictus subtiliorem ratio/ nem legibus ingenerauit: uirtutẽq; arti & artem uir/ tuti miscuit: ut illa ipetu huius fortior: hæc illius scientia cautior fieret.

De usu Velitum primo reperto.

u Elitum usus eo bello primũ repertus ẽ: quo ca/ puam fuluius flaccus iperator obsedit. Nam quum equitatui cãpanorum crebris excursatiõibus equites nostri: qa numero pauciores erant resistere non possent. Q. Neuius centurio e peditibꝯ lectos expediti corporis breuibus & icuruis septenis arma/

amplius quã mille quingentũ æris incensum deferebant proletarii appellati sunt. qui uero nullo aut perquã pauco ære cẽsebant capite cẽsi uocabant & erãt imunes militia. Rogare. Quia rogabant oẽs ut noĩa darẽt & in manus ac uerba iperatoris curaret hoc mõ: iuratis ne oẽs quocunq; uos duxero me libere secuturos nec uestrum quẽq inussu meo: a signis discessuros: respondebant iuramus. Quorꝫ nimia iopia suspecta erat. Propter nimiã iopiã nõ admittebant ad militiã: in qua romanũ iperiũ stabiliri cõsueuerat. qa pauptate hoĩes

Salustius

plerũq; ad maleficia cõpellunt. Gaius marius. Dicit C.mariũ hãc cõsuetudinẽ abrupisse ut ex uerbis Sa/ lustii i iugurtino legit. dicit.n. Marius milites scribit nõ ex more maiorꝫ: nec ex classibus: sed uti cuiusq; libi/ do erat capite cẽsos plerosq; id factum: alii per iopiã bonorꝫ militũ: alii p ambitionẽ consulis memorabant: qꝫ ab eo genere celebratus au/ ctusq; erat: & hoĩ potẽtiã quærẽti egẽtissimus qsq; opportũissimus erat. Sed nouitatis suæ cõsciẽtia. Ideo ad militiã capite censos admisit Marius cõtra cõsuetudinẽ & istituta maiorꝫ: quia & ipse sibi cõscius erat nouitatis & iopiæ suæ: nã præter uirtutẽ animi & corporis par/ uas possedit diuitias: adeo ut a maligno uirtu tis iterpte capite cẽsus appellari potuerit ipe/ rator. noui aũt hoĩes dicunt q ab humili statu ad sũmũ dignitatis gradũ ascendũt ut marius q ex municipio arpinati paup admodũ romã ꝓuectus sũmos honores adeptus ẽ. Vetusta ti nõ sane ꝓpitius. qa istitutum aboleri uoluit antiquũ. Militaris ignauia humilitatẽ sper/ nere. i. si milites diuites qdem & opulẽtos: sed ignauos: humiles uero sed uirtute & robore pditos iure militari cõtẽnere pateret. Mali/ gno uirtutũ iterpte. Malignus uirtutũ iterps dr q uirtutẽ hoĩs æstimat nõ p ipsã sed p diui/ tias ac fortunæ qualitatẽ. Ergo maligno. Ma/ liuolo & iniquo. Fastidiosum. Supbũ. nã oĩs supbia nascit ex fastidio. Delectus. Genitiui casus est: & est delectus militũ electio uel de/ scriptio. Obliterandũ. Abolendũ. Notæ. Infamiæ ipsius marii. Cõtagio. Infectio: pol lutio. Sigillationẽ. Notationẽ ignominiæ ut quo Sigillo capite censis ifamiæ nota fuissent ĩpressa eodẽ sibi inureretur.

a Rmorꝫ tractãdorꝫ meditatio. Exerci/ tatio & pludiũ. Dicit a.P.Rutilio hãc emanasse disciplinã ut milites simulacra pu/ gnæ quædã istituerẽt anteq̃ ad uerꝫ pugnandi cũ hostibus certamẽ accederent. discebãt aũt a magistris gladiatorꝫ artẽ uitãdi ictus atq; ife/ rẽdi. legit de hoc.P.Rutilio: qꝫ cũ frater eius cõ

Cicero

sulatũ ipetrare nõ potuisset dolore pierit. Ci/ cero tusculana qrta. ægre tulisse.P.Rutiliũ fra tris repulsã cõsulatus scriptũ apud lanũ est: sed tamẽ trãsisse modũ uideat qppe q ob eã cãm a uita recesserit Plinius naturalis historiæ li.vii.P.Rutilius inqt morbo leui ipeditus nũciata fratris repulsa i consulatus peti/ tiõe ilico expirauit. Ex ludo. Scilicet funebri: nã gladiatores adhibebant ad ludos funebres. q plerũq; eo usq certabãt: ut uel cadetet: uel sanguinẽ effunderet eorꝫ alter: & se uictũ fateret. q si accidisset piaculũ illud pluri mũ diis placere arbitrabant: & ad aĩarꝫ expiationẽ plurimũ ptinere. dicit ergo tũc a ludis funebribus Cai Au relii gladiatorꝫ accitos fuisse magistros q iuuẽtutẽ romanã lasciuientẽ hãc artẽ istruerẽt. Legibus. Arte Ve litũ. Nũc narrat qsnã fuerit iuentor uelitũ. sũt aũt uelites milites q alio noĩe rorarii: alio etiã ferẽtarii appellã/

Velites

rur. dicti sunt aũt uelites græco noĩe απο του βαλλειν. i. a iaculãdo: eo qꝫ tela tantũ missilia secũ gerãt: quæ ia/

Rorarii

culant in hostes. Rorarii uero dicti eo qꝫ tela in modũ roris spargerẽt: ferẽtarii: eo qꝫ tela gestabãt quæ in ho/

Ferentarii

stẽ ferri poterãt. Capuã. Capua scdm Titũ Liuiũ a cãporꝫ fertilitate dicta. alii uolũt a capuo duce denoĩatã

Capua

esse. Strabo uero a capite dictã plane ostẽdit: qꝫ aliarꝫ ciuitatũ sit caput. dicit.n.li.v. cũ aũt urbes.xii. populosæ

Liuius

forẽt Capuã perĩde ac illarꝫ caput noĩarũt. hæc aũt ciuitas bello punico scdo a populo ro. defecit ad Hãniba/

Strabo

lẽ. Excursatiõibus. q sæpe e mœnibus erũpentes icursabãt in romanos. Expediti. Agiles corpore qa nõ admodũ armis onerati erãt. Breuibus & incuruis. Vnũ sequtur ex reliquo. nã telũ quo breuius est eo etiã ri/ gidius. Et incuruis hastis. significat eas fuisse nõ admodũ crassas: quæ dum coruscarent icuruari possent.

Paruo tegmine. Breui scuto. Veloci saltu. Quia didicerãt milites exercendo se agili saltu in equos cõicere. & deinde cum cepissent hostes desilirent. ita primo impetu equites esse dicebantur. ergo ueloci saltu qa in clunes equorum ascendebant agili saltu: & cum ad pugnam peruentum esset desiliebant & ita duplici pugna equitatum hostium deludebant. Delabi. Celeriter descendere silicet ab equis. Incesserent. Inuaderent. Eaque nouitas. Hac nouitate rei deterriti hostes facti sunt imbecilliores. Auxilium. Scilicet equitatum. Campanæ perfidiæ. Quia desecerant a romanis.

P Roximis militaribus istitutis. Dicturus de spectaculis ita trãsit ut nõ ex abrupto transire uideat ut dicat nõ esse dissonũ qđ ĩ theatris fit ab eo qđ in castris fuerit. dicit ergo. diximus de bellis quæ foris gerunt. nũc dicendũ est de certaminibus quæ intra urbẽ fiunt: uidelicet in theatro.

tos hastis paruo tegmĩe munitos ueloci saltu iũgere se eqtãtibus & rursus celeri motu dilabi istituit: quo facilius eqstri ꝑlio subiecti pedites uiros pariter atq; equos hostiũ telis icesserẽt. Eaq; nouitas pugnæ unicum campanæ ꝑfidiæ debilitauit auxiliũ. Ideoq; auctori eius Neuio adhuc honos est habitus.

P Roximus militaribus istitutis ad urbana castra gradus faciendus ẽ: quoniã hæc quoq; sæpenumero aĩosas acies istruxerunt. Excogitataq; cultus deorũ & hominũ delectationis causa: nõ sine aliquo pacis rubore uoluptatem & religionẽ ciuili sãguine scenicorum portentorum gratia macularunt: q̃ inchoata qdem sunt a messala & cassio censoribus. Cæterum auctore. P. Scipione nasica omnem apparatum operis eorum: subiectum hastæ uenire placuit. Atque etiam senatuscõsulto cautum est nequis in urbe propius ue passus mille subsellia posuisse: sedẽs ue ludos spectare uellet: ut scilicet remissioni animorum iniuncta standi uirilitas propria romanæ gẽtis nota esset.

Mos ludorum.

P Er quingẽtos autem & quinquagita octo annos senatus populo mixtus spectaculo ludoꝝ interfuit. Sed hunc morẽ Attilius seranus & L. Scribonius ædiles ludos matri deum faciẽtes posterioris africani sentẽtiam secuti: discretis senatus & populi locis soluerũt: eaq; res auertit uulgi animum: & fauorem Scipionis magnopere quassauit.

Militaribus. Nõ enĩ multũ interest inter spectacula & militarẽ disciplinã. Gradus. Trãsitus. Quoniã hæc. Ostendit qũo similitudinẽ habeant spectacula cũ militari disciplina. qa uidelicet plerũq; exorta sunt bella in theatro ꝑpter animorũ iracundiã adeo ut ciuilis sanguis excitaret. Animosas acies instruxerunt. Quia ut dixi ciues plerunq; inter se dum alii aliis fauent histrionibus: occidebãtur. Excogitata. inuenta. quia cã spectaculorũ fuit ut colerent dii: & homines quoq; oblectarent. Cultus deorũ. quia ut paulo post dicturus est in honorem deoꝝ ludi ædebant.

Nõ sine aliquo pacis rubore quia reuerentia diuini cultus in pace retinere debebat homines. nã in sũmo ocio spectacula ædunt: ĩ qbus cũ rixæ oriren quodam mõ initiebant.

Voluptatẽ. quantũ ad hominũ delectanonẽ. Religionẽ quantũ ad deoꝝ cultũ. Gratia scænicorum portẽtorum. Bene dixit portentorum propter fabulas poetarum: quæ in scænis recitabant. nam portenta dicunt miracula quæ excedunt reꝝ naturam. & quia hæc in tragædiis narrantur quæ præter cõsuetudinem fiunt hominum q; naturam: ideo portenta appellauit uel certe portẽtorum: idest mĩmorum: quos portenta appellat propter ꝑsonas quas induunt. aut portentorum dixit. quia monstrosum quodammodo uidetur q; ciuis insurgat contra ciuem sine causa & tẽpore pacis. Auctore. p. scipione. quia in senatu rettulit & secundum sententiã eius factũ est senatusconsultum ut sub hasta uenderentur. Augustinus de ciuitate dei dicit. Caueã theatri senatũ construere molientẽ ab ea dispositione & cupiditate cõpescuit. P. Scipio nasica ꝑsuasitq; orõne grauissima ne græcã luxuriam uirilibus patriæ moribus paterent obrepe. hoc aũt hoĩe nemo suo tẽpore melior: nemo sanctior ĩ urbe fuit. hic ille ẽ: q omniũ optimus a senatu iudicatus dignusq; ductus: apud quẽ deoꝝ mater: quæ publice a pessĩmõte uehebat per aliquot dies diuerteret. Sedens ludos spectare. Nolebat inqt ludos sedẽdo spectare sed stãdo ut si spectacula æderent oẽs stantes ea spectarent ut stando robustiores efficerent. Remissioni animoꝝ. Vt nõ solũ ĩ laboribus & piculis adeundis sed etiã dum animi laxamenta quærerent uirilitatẽ quandã præ se ferrent. quia ut liuius ait: romanũ est forna pati. ergo remissioni. i. laxamento ꝑ quingentos & quinquaginta octo annos. Iam inquit quingenti & qnquaginta octo anni fluxerũt ex quibus senatus cum populo mixtus ludis semp interfuit. Hunc morem. Scilicet mixtum & confuse spectandi ludos. Aediles. Qui ludos ædere solebant a quibus etiam ut quidã uolunt dicti sunt. Matri deum facientes. Facientes ludos qui in honorẽ matris deũ celebrabant & megalesia dicebant ἀπο της μεγάλης a magna & matre deoꝝ. Nã ita grecæ dicit μεγάλη μήτηρ magna mater: de qbus Liuius In libro macedonico inqt. M. iunius brutus ædẽ magnæ matris deũ ĩ palatio dedicauit & ludos ob eam dedicationẽ factos megalesia appellauit. & ὰπὸ μεγα qđ est magnum deductum uocabulum. Discreti. Diuisi separati.

Et populi locis. Quia loca ubi sederet populus & ubi senatus uoluerint esse discreta & separata & nõ ꝑmixta sicut ante. Eaq; res Inquit Scipioni peperit inuidiam quia id gratia populi fecisset. quoniã dedignaretur una cum populo spectare senatum: Auertit animum. Scilicet a fauore Scipionis.

B. Augustinus

Liuius

Liuius

n Vnc causam instituẽdorũ ludorum ab origine sua repetam. L.C. Sulpitio betico. C. Licinio stolone consulibus ĩtoleranda uis ortæ pestilentiæ ciuitatem nostram a bellicosis operibus reuocatam domestici atque ĩtestini mali cura afflixerat. Itaq; plus in exq̃sito & nouo cultu religionis q̃ in ullo humano cõsilio positũ opis uidebatur. Itaq; placandi cælestis numinis gratia compositis carminibus uacuas aures præbuit: ad id tẽpus circensi spectaculo contenta q̃d primus romulus raptis uirginibus sabinis consualiũ nomine celebrauit. Verum ut est mos hominũ paruula ĩitia pertinaci studio prosequẽdi uenerabilibus ergo deos obsequiis iuuentus rudi atque incomposito motu corporum iocabunda gestus adiecit: eaq; res ludium ex hetruria accersendi causam præbuit: cuius decora pernicitas uetusto ex more curetũ: lydorũ

n Vnc causam instituendo ꝝ ludorũ. Prosequit̃ narrare Valerius quomõ initiũ ludis sumptũ fuerit q̃d a Tito liuio libro septimo decadis ab urbe condita ꝓlixe tractat̃. Domestici atq; intestini mali cura. ab ocio inq̃t aliaꝝ rerũ orti sunt cũ tamẽ pesti'entia urbẽ inuasisset nec remediũ ullũ inueniri posset nisi deoꝝ ira placaret̃. nã humanæ opes ad euertendũ pestilẽtiã paꝝ ꝓdesse poterant. Reuocatã. remotã a bellis externis. Domestici. Quia maior cura a minori animos deterreret. nã maior cura est unicuiq; salutis suæ aliarũ rerum. Intestini. q̃ ad salutẽ cuiusq; ꝑtinebat ut maior illũ cura domaret. Itaq; plus. Itaq; adeo increbuerat pestilentia ut humanæ opes nihil sufficere posse uiderent̃: ut auxiliũ potius a diis q̃ ab hominibus petẽdũ eẽ uideret̃. Nouo. Magno quodã cultu ut aliq̃d genus colẽdorum deoꝝ exquisitũ inueniret̃: Itaq; placandi cælestis numinis gratia ante hac igt populus romanus nullos alios ludos spectauerat ꝑterq̃ circenses: q alio nomĩe magni & romani appellabant̃. quo genere spectaculi ad eã usq; ætatẽ populus romanus cõtentus fuerat. Cõpositis carminibus. Id est hymnis in q̃bus deorũ laudes cõtinebant̃. hũc morẽ Vir. tetigit ubi dicit. Dant motus incõpositos & carmina dicunt.

Virgilius

Quod primus romulus. Quod q̃dẽ spectaculũ & ludi sũt primũ a romulo cõsualia dicti. nã romulus cũ equestris imago neptuni in fundamentis urbis reperta fuisset: ei ludos quanto potuit apparatu cõstituit: & populos uicinos ad hos ludos spectandos inuitari iussit. Cæteri frequentes conuenere sabini etiam passim & uxores cum liberis oẽs affluxere: qppe q ꝓpinquiores erant. cũ benigne hospitio suscepti essent: nouãq; urbẽ tã breui opibus uirisq; auctã plustrati essent: ad ludos cõuenerunt: ubi cũ oẽs spectaculo intẽti essent: iuuentus ro. ad uirgines rapiẽdas ex cõposito discurrit. eas sibi uxores adiũgũt ui quãdo aliter obtineri negerãt. nã cũ ꝑlegationẽ rõani ad affinitatẽ uicinas urbes sæpius inuitassent: idq; semꝑ denegatũ sibi fuisset: utpote gẽti nouæ ui grassandũ esse cẽsuerũt. Romulus igit̃ post raptũ sabinarũ imaginẽ: illã equestrẽ Nuptuni cõsũ appellauit: & ludos cõsualia q̃si consiliũ dei: q a post inuentã illã imaginẽ subito consiliũ ceꝑisset rapiendarũ uirginũ per ludorũ spectaculũ.

Consualia

De consualibus ita tradit Plutar. fama diu uulgata a romulo cuiusdã dei arã conditã sub terra inuentã eiq; deo conso nomen indiderunt: siue a consilio q consiliatius foret: siue Neptunus equestris: ara est in circo maximo posita q̃ reliquũ tẽpus latet. in equestribus autẽ certaminibus aperit̃. hæc condita sub terra est: quoniam consiliũ archanũ esse oportet. ludi igit̃ in honorẽ huius dei ĩstituti a romulo consualia dicta. Dionysius alicarnaseus de antiquitatibus romanis. sacratam inq̃t illã solennitatẽ nunc etiã romani ꝑficiunt cõsualia uocantes: in qua etiã ara subterranea constructa iuxta circũ maximũ circũfossa terra sacrificiis quæ & igneis solennitatibus colit̃: cursusq; equorũ agitur iunctorũ & nõ iunctorũ: uocatur autẽ is deus: cui hæc ꝑficiuntur consus a romanis. ac ꝓpterea subterranea coli ara cũ dicunt: q hic deus terrã habeat. ego uero alterũ quoq; sermonẽ audiui q hi q̃dem dies festi Neptuno agant̃ q q; cursus & equites huic etiam deo fiant ara uero postea genio cuidã archano cõstructa fuerit occultoꝝ consilioꝝ duci atq; custodi. Neptuno enim incerto nec dormitori terræ neq; a græcis neq; a barbaris ara usq; erigitur. ueritas autẽ ubi lateat difficile ẽ dicere.

Plut.

Vt est mos hominũ. Ita ferme cõsuetudo est ut oĩa tenui principio oriant̃. Venerabilibus uerbis: Carminibus cõpositis in honorẽ deoꝝ. Iocabunda gestus adiecit. Quia iocos inter se iactabant eaq; res quia non solũ carmina canerent sed etiã motu corporũ gestus facerent causa fuit cur a lydia uocarent̃ histriones Ludiũ. Romanũ nomen est. nã tusco uerbo dicit̃ histrio. Decora. Venusta. quicq̃d fit q̃d decet dicit̃ decorũ. Pernicitas Velocitas ut ꝑnicibus ignea plantis. Virg. Cuius decora pernicias uetusto ex more curetũ. Curetes populi sunt cretæ. qui hoc canendi saltãdiq; genus primi inuenisse dicunt ad usum militiæ siue ad cultũ deoꝝ. siue magis ad fabulosam Iouis originẽ. nã hæc oĩa Stra li. x. innuit circa mediũ ubi de curetibus diuersas auctorũ sententias referẽs: dubiã eoꝝ æthymologiã his uerbis eẽ ostẽdit. Quo fit ut multifariã noscẽdi nominis rationẽ & æthymologiã curetes habere facile copioseq; uideant̃: credibile ẽ & armiferã illã saltationẽ ab eis prius ĩtroductã qui circa comã atq; stolã exercitati fuere q curetes uocarent̃ q̃d quidẽ negotiũ occasionẽ illis præbuisse crediderim: ut fortiores in re militari cæteris euaderent: & uersatã i armis uitã haberent paulo inferius armisona inq̃t saltatio militari de more & hypericha & pyrricus ipẽ indicio sunt qui huiusmodi repertor exercitu pro iuuenibus ad militarẽ peritiam fuisse ꝓhibet̃. apparet ergo ex his uerbis ad usum militiæ hoc saltationis genus fuisse repertũ sed alio loco dixerat hac armorũ agitatione in deorũ sacris usos fuisse ubi deorũ ministros illos nominat tales inq̃t demones quosdã deoꝝ ue ministros curetas uulgãt. deinde subiungit quidam uero res cretenses ac phrygias ędidere sacrificiis nonnullis implicitas

Ludium
Virgilius
Strabo

partim mysticis: partim aliquo pacto cōtentas: uti Iouis infantiā in creta educati: matrisq; deorum cerimonias in phrygia & in idæ troianæ locis celebrandas, qbus sane in sermonibus magna uarietas ē: cū alii eosdē esse curetas & coribantes & caberos & ideos dactylos & telchines ostendant: alii cognatos īter se & pusillas q̃sdā ipsarū differentias inter eos esse distinguant, in hoc autē uniuersi tradunt quosdā spiritibus afflatos & bacchicos inq; armorū agitatione tumultuosa & constrepitu & fragore: cymbalisq; & tympanis & armis, item etiā tibiis uociferationibus inter sacrificandū stupefaciētes inq; ministrorū habitu publica mō quodā sacra factitātes rursus ad fabulā Iouis alio loco referens ait: hos curetas nominabat adolescētes quosdā armisonā quandā cū saltibus agilitatē ædētes ꝑferētes quandā de Iouis origine fabulā & cætera, nā ipsā fabulā deinde narrat. Itē paulo infra ubi Homeri carmina refert cretensem etiā rē his adiungit hoc mō o sedes curetū religiosiq; ēt Iouis genitores ubi tibiæ: ubi triplices cristæ ubi byrsa & tirsum orbē huc mihi corribantes excogitarunt. curetes aūt fuisse nō solū in creta sed in eubæa aetholia & acarnania idē auctor cū multis ī locis tū ibi potissimū ostēdit: ubi ait, itaq; eodē insignitos nomine curetas ipsos appellari q ī eubæa sunt: quiq; ī aetolia & in acarnania hinc est q; Luca. dicit li. iiii. Lucanus. Curetas feroces populos in dalmatia. Quos alit adriaco tellus circūflua pōto. Apud quos Marcus antonius fuit a pōpeianis clausus cū maxīo discrimīe. Ludorumq; a qbꝰ thusci originē traxerūt. Nā thusci dicti sunt lydi quoniā ex lydia coloni uenerunt in thusciā duce Tyrrheno Atys filio.

que a quibus hetrusci originem traxerunt: nouitate grata romanorū oculos permulsit: & qa ludius apud eos histrio appellabatur: scænico nomen histrionis inditum est: paulatim deinde ludicra ars ad satyrarum modos perrexit. A quibus primus omnium poeta huius ad fabularum argumenta spectantium: oculos & animos transtulit. Isq; sui operis actor quū sæpius a populo reuocatus uocem obtudisset adhibito pueri & tibicinis cōcētu gesticulationē tacitus pegit.

Atellani aūt ab oscis acciti sunt: qd̄ genus delectationis italica seueritate tēperatū: ideoq; uacuum nota ē: nam neque tribu mouetur: nec a milita

Stra. libro qnto tyrrhenos inquit romani Strabo hetruscos appellāt atq; tuscos, græci uero oscos nomīe nominarūt a Tyrrheno Atys filio q ex lydia colonos hanc in regionē sicuti tradit dimisit. Atys enī ex ꝓgnatis herculis & omphales cū sterilitate & fame populū emittere cogeret: e duobus filiis sorte iacta lydū qdē regni successorē tenuit. Tyrrheno autē maiorē applicās populū foras abire iussit. hanc ille tandē ingressus orā de suo uocauit nomine tyrrhenā. lydos aūt hoc genere saltationis usos esse idē auctor multis in locis ostendit. Plautus quoq; sub silice posuli hanc ꝓpriā lydorū esse dicit. Plini. uero libro tertio lydia inqt a quorum rege tyrrheni mox a sacrifico ritu lingua græca tusci sunt Plinius cognominati. de fabula curetū hymbribus delætorū & ex fungis restitutorū nihil hoc loco uidet esse dicendū: Scænico. Ministro scænæ q partes aliqs agit scænæ. Liuius poeta. De hoc Cice. libro tusculanarum primo. serius poeticā nos accepimus annis fere q̃drigentis decē & octo post romā conditā liuius fabulā dedit.

Fabularum. Repræhensiones ciuiū salibus enī quibusdā ciues irridebant. Perrepsit. Peruenit. Satyrarum modos. Modus dicitur uersuū mensura certa lege diffinita. ergo modos modulationes appellat Satyrarum. Ex carminibus quæ primo incōposita agebant res eo ꝓcessit ut satyri efficerent & comœdiæ & tragœdiæ.

Sui opis actor. Quia canebat & cantū motu corporis imitabat. Reuocatus. Cū finierat adeo populo placebat ut sæpius ad principiū reuocaret agendi: Sed cū raucam uocē fecisset puerū acciuit qui caneret uoce & alterū qui tibia, ipse uero modus & cantus agere cœpit motu corporis. Tacitus. Nō narrans. quia ante narrabat: & deinde gestū corporis dabat. Atellani. Ludi ꝓprie sunt comicorū uidelicet in qbus comœdiæ agunt in theatro. Atellani erāt ludiones qui iō sunt acciti ab atellis. qa peritiores erant q̃ romani: Atelle ciuitas est campanorum quorum luxuria in eiusmodi ludis nimia erat. & iō apud campanos īhonestissimi erant: sed a romanis deinde magna seueritate correcti. Ab oscis acciti. Osci dicti sunt campani q; in campania serpentes abundent. Virg. Oscorūq; manus capuenses exponit. Seruius. Nam oscus campania lingua significat serpentem uel secundum alios dicti sunt osci quasi obscæni a quadam cicatrice quā habent in fronte q̃ reddit eos obscænos. Horatius in sermonibus. At illi fœda cicatrix setosam leui frontem turpauerat oris campanū in morbū. sed melior est superior expositio. Strabo in descriptiōe cāpaniæ oscos separat a capuēsibus.

Italica seueritate. Ideo dicit quia cum apud græcos ironice ciues athenienses comœdi repræhenderent cautū est lege apud romanos ne id adeo solute fieret: imo etiam sensim res eo ꝓcessit ut nulla eiusmodi uirorū repræhensio contineret. sed aliud genus carminis inuentū est: qd̄ postea satyricū est appellatū. Italica aūt seueritate iō dixit quia uult italiæ ꝓpriam esse seueritatē sicut græcorum fuit æloquentia & liberaliū artiū studiū. Satyrica ut inqt Diomedes est apud græcos fabula ī q̃ itē tragici poetæ nō reges aut heroes sed Satyrica satyros induxerunt ludendi cā: iocandiq; simul ut spectator īter res tragicas serias. satyrarum quoq; iocis & Fabula lusibus delectaret. & ut Horatius sentit: mox etiā agrestes satyros ornauit. Cice. in ꝓhemio tuscula. quæstionū. annis q̃si q̃drīgētis post romā conditā Liuius fabulā dedit. C. claudio cæci filio & tuditano consulibus. Idē Diomedes. tertia est species fabularum inqt latinarum quæ a ciuitate uolscorum atella in qua primū cœptæ atellanæ dictæ sunt argumentis dictisq; iocularibus similes satyricis fabulis græcis. Diomedes Cicero Vacuū. Ideo autē non Atellana erat ludi genus uituperandū quoniā iuuentus romana inter se carmina iactare cōsueuerit. Nā neq; a tribu fabula mouetur. Ostendit quare ignominiosum non erat quia scilicet a tribu non mouebat ex quo apparebat nō esse seruile. Nam is dicit in tribu esse qui suffragiū ferre pōt. omnis enim populus romanus per tribus diui

sus est atq; centurias: qui infans fuisset tribu mouebat. Et quia cæteri. De aliis ludis minus incertū est un de originē habuerint. nā nomine suo facile cōpræhendi pōt. ludi appollinares: q; in honorē appollinis fiant circēses a circuitu: ut supradixius: uel a circū & enses: magalensi απο τεσ μεγαλησ magna dea magni & ro- mani: eoq; in honorē Iouis fierēt: Atellani ab atellis ciuitate uolscoꝝ. idest cāpaniæ: unde acciti fuerūt histrio nes. Sed sæcularū ludoꝝ origo obscura uidet. non enī a nomie cognosci pōt. Sæculares ideo dicti sunt q; post sæculū semel tantū hi ludi celebrarent. idest post centū annos. nā sæculū est centū annorū spaciū. Tri ta. Vsitata consueta. translatio est sumpta a ueste: quæ ꝓpter longam consuetudinem teritur.

Circenses — ludi Apollinares — ludi Magalensia

tibus stipendiis repellit̃: & quia cæteri ludi ipsis ap pellationibus unde trahant̃ apparet: non absurdum uidetur sæcularibus initiū suum: cuius generis minus noticia trita est reddere. De quodam Valesio.

Vum ingēti pestilentia urbs antiq; agri uasta rent̃. Valesius uir locuples rusticæ uitæ duob9 filiis & filia: ad desperationem usque medicorum la borantibus aquam calidam iis a foco petens: genib9 innixus: lares familiares ut puerorum periculum in ipsius caput trasferret̃ orauit. orta deinde uox est ha biturum eos saluos: si continuo flumine tyberis de- uectos tarētū portasset. Ibiq; ex ditis pr̄is & ꝓserpinæ ara aq̄ petita quā illi desiderarēt̃ recreasset. Eo ꝑdicto magnope cōfusus: qđ & lōga & periculosa nauigatio impabatur: spe tamen dubia præsentem metū uicen te: pueros ad ripā tyberis protinus detulit. habitabat enim in uilla sua ꝓpe uicinum Sabine regionis fre tū: ac lintre hostiam petens. nocte concubia ad mar- tiū cāpū appulit. sitiēntibusq; ægris succurrer̃ cupiēs: ignei nauigio nō suppetēte ex gubernator̃ cognoscit haud ꝓcul apparere fumū. & ab eo iussus egredi ta rētū id nomē ei loco est: cupide arrepto calice aquā flumine haustā eo ūde fumus erat obortus: iā lætior ꝑtulit: diuinitusq; dati remedii quasi uestigia q̄dā i ꝓ pinquo se existimās nactū: inq; solo magis fumante q̄ ullas ignis habēte reliqas: dū tenacius omē appræ hēdit: cōtractis leuib9 quæq; sors obtulerat nutrimē tis ꝑtinaci spiritu flāmā euomuit calefactāq; aquā pu eris bibēdā dedit: qua potata salutari qete sopiti diuti na ui morbi r̄pēte sūt liberati: p̄riq; īdicauerūt uidis se se ī somniis nescio a quo deoꝝ spōgia corpa sua ꝑ tergi: & præcipi: ut ad dit[is] pr̄is & ꝓserpinæ arā aqua pono ipsis fuerat allata: furuæ hostiæ īmolarēt̃. lecti sterniaq; & ludi nocturni fierēt. Is qa eo loci nullam arā uiderat desiderari eredēs ut a se cōstrueret̃: arā empturus īurbē prexit: r̄lict[is] q fūdamētoꝝ cōstituē-

Vm ingenti pestilētia urbs atq; agri.

e Quia nō solū ciues sed etiā agræstes pestilētia ipliciti corrūpebant̃. Nā a- ger dr̄ oē territoriū: ut ager Vicētinus. Vero nēsis & cætera. Accipit̃ plerunq; ꝓ fundo: un de agellus diminutiuum hoc loco plane ter- ritoriū significat. Ad desperationē. Quia nul lū remediū medici iueniebāt cōtra ualitudi- nē illā. Lares. Genii dicunt̃ naturæ dei. lactā- tius. hi & genioꝝ nomē assumunt q græce la res demones iterpr̄ant̃. orauit ergo ut trans- portarēt ī caput ipsius pueroꝝ morbū. Ge nibus innixus. Aut gestū tāgit accēdētis ignē. uel qđ uerius est: qa orationē fecit ad deos pe- nates flexis genibus. Ibiq; ex. Ostendit quo modo possent recupare ualitudinē. Eo ꝑdi cto magnopere cōfusus. Quia uidebat̃ lōgū iter: ideo quasi animo perturbatus erat: sed tantus metus fuit ut in certam spem subige- ret præsentē metū: scilicet mortis filiorum quia metus mortis filiorum uincebat. Habi tabat. Ostēdit haud ꝓcul a uilla sua tyberim fluxisse. Vicinū sabinæ regionis. Quia ꝑter labit̃ tyberis. Fretū. Quia petētibus taren- tū necesse est īgredi mare tyrrhenū. Per ho- stiā. Nā hostia est haud ꝓcul ab urbe utpote octo milibus passuū q̄ defluit tyberis in ma- re. Lintre. Fluuiali naue. linter enī genus est nauiculæ breuis fluminibus traiiciendis ap- ræ. Vir. Cauat arbore lintres. Nocte cōcubia Intēpesta nocte: prima ꝑte sōni. Ad martiū cāpū. Qui tūc extra urbē fuit: sicut ostendit liuius. Dicit enī tarquinioꝝ ager. q inter urbē & tyberim fuit consecratus marti: martius deinde cāpus fuit & cætera. Suppetente Sub- ministrante uel sufficienter existente. Tarē tū. Hoc etiā ostendit Seruius Dicit enī partē aliq̄ tyberis in urbe appellari tarentū: qđ Oui dius quoq; testatur in li. fastorum ubi īquit Iamq; ratem monitu doctæ carmētis ad am nem Egerat: & iuscis obuius ibat aqs Flumi- nis illa lauscui sunt uada iuncta tarenti A- spicit & sparsas per loca sola casas. Ergo tybe- ris in aliqua parte sui uocatur tarentum a te rendo q; ripas scilicet terat. in aliqua uero fre- tum appellatur a feruore. Solo magis fumā te. *Locus ille fumabat*: nec tamen ulla signa apparebant exhalantis ignis Spongia. Qua si omnem morbum hauriret. Pertergi. De- mulceri & mundari. Aqua potio. Nam ex

Ager — Hostia urbs — Lintre — Virgilius — Tarentū — Ouidius

eo loco ubi ditis patris ara subterranea erat fumus i le exhalauerat. Furuæ. Nigræ. unde etiam dicuntur q; in furuo. i. nigro tempore noctis furentur. Antiqui superis immolabant alba animalia. Inferis uero nigra Virgilius li. vi. Duc nigras pecudes ea prima piacula sunto. Lectisternia. Quia tribus continuis noctibus ea sacrificia fiebant: dicebantur autem lectisternia ut supra diximus a sternendis lectis: quibus deorum si- mulacra superimponebantur. ergo lectisternia quibus se sternentes tota nocte uigilabant. Relictis. s.

Furuum — Fur. — Virgilius — Lectisterna

Profunditatem nam altitudo tã de fastigio quá de profundo dicit. Vndæ cælũq; profuudũ dixere poetæ :& aliũ mare. nã altum & superiorẽ & inferiorẽ altitudinem significat. teste Seruio qa mensuræ nomen est alti/tudo. sicut etiam fastigiũ dicimus plerunq; ꝓfunditatẽ. Vir. Forsitan & scrobibus q̃ sint fastigia quæris. In/scriptã. Quia notis quibusda significabat aram illã diti patri ꝓserpinæq; consecratã. Valerius publicola. Valesius ludos & solennia sæcularia fecit liberandorũ filiorũ causa. At Valerius publicola liberandæ ciuitatis gratia q̃ peste grauiter corrupta fuerat. hic fuit Valerius ille q exactis regibus primus in urbe consulatũ gessit cũ Iunio bruto. Nam colatinus lucreticæ coniunx cũ bruto creatus ob nomen & genus regiũ coactus

fastigiu

Virgilius

dorum gratia tettã ad solidũ fodetent:ii domini ipe riũ exequentes cũ ad. xx. pedum altitudinẽ humo e/gesta peruenissẽtaĩa duetterunt arã diri patri ꝓserpinæq; inscriptam. hoc postq̃ ualesius nunc ante seruo accepit: omisso emendæ aræ ꝓposito hostias nigras quę antiquitus furuæ dicebantur tarẽti imolauit. ludosq; & lectisternia cõtinuis tribus noctibus quia totidẽ filii periculo liberati erant fecit.

De. P. Valetio Publicola.

c Vius exẽplum Valerius publicola q primus cõsul fuit studio succutẽdi ciuibus secutus apd eãdem aram publice nuncupatus uotis cæsisq; atris bobus: diti maribus: fœminis ꝓserpinæ: lectisternioq; ac ludis trinoctio factis: aram terra: ut antefuerat: obruit.

De. Q. Catulo.

r Eligionẽ ludorũ crescẽtibꝯ opibꝯ secuta & lætitia est. Eius instictu. Q. Catulus campanam imitarus luxuriam: primus spectantiũ consessũ uelorum umbraculis texit.

De Cneo Pompeio.

e Neius pompeius ante omnes aquæ p semitas decursu æstium minuit feruotem.

De. L. Pulchro.

c Laudius. L. pulcher scænam uatietate colorũ adumbrauit: uacuis ante pictura tabulis extẽta: quã totã argento. C. antonius Auropetreius ebor. Q. Cattulus prætexuit: uersatilem fecerunt. Lucius & Cinna locum: quem argentatis choragiis. P. lentulus spinter adornauit.

t Ranslatam antea phœniceis ĩdutum tunicis. M. Scaurus exquisito genere uestis cultũ ĩdu/

est abdicare se magistratu: & urbe excedere quoniã de gente targnia foret: hic illi deinde successit. Studio Cupiditate. Succurẽdi ciuibꝯ q pestilẽtia labotabãt. Atris. Furuis & nigris. Trinoctio Per spaciũ triũ noctiũ. Lau/ricia est. lauticia ꝓprie dicit magnificentia cõuiuii & elegãtia. unde etiã mũdicias dicimus lauticiã qbus i conuiuiis uti consueuerunt & deriuat a lauo lotũ uel laurũ: hic accipit pro magnificentia. Qu. catulus. Plini. li. xv. Primus oĩum Catulus lintheis in theatro um/bram fecit & byssina ualla primus in theatrũ duxit. Campanã luxuriã quia & ipsi campani omniũ reꝝ opulentia abundantes eiusmodi apparatibus utebant. Spectãtiũ cõsessum. Consessus dicit exstructus locus ubi ad spe/ctaculũ populus consedit. Vir. li. v. Consessus mediũ tulit extructoq; resedit. dicit etiã con/sessus spectãnũ multitudo & populus ut eodẽ li. Hic totũ cueræ cõsessum ĩgẽtis & ora: Prima patrũ magnis salius clamoribus ĩplet.

Lautici

Consessus

Vmbraculis. Sicut sunt aulea. nã auleis te/xit scenã sub qua ludi celebtabant: & qa a so/le defendebãt iõ umbracula appellauit. Per semitas decursu aquæ. Aquã riuulis deduxit p theatꝝ. Claudius pulcher: Hic ẽ illẽ claudius qui primo punico bello nõ pascentibus pullis: & p contentũ religionis mari diuersis quasi biberent quãdo esse nollent: nauali prælio superatus fuit: de quo suo loco dicemus.

Ebore. q. eburnea & speciosior & stabilior esset. Versatilemq; fecerunt. Duplex erat scæna: aut uersalitis: aut ductilis. uersatilis cũ rotam achinis quibusdã subito uertebat & aliam atq; aliam picturæ speciẽ ostendebat. Ductilis cum hac atq; illac ducta & iacta rota omnis pictura nudabat interior: & sicut Seruius ait in georgicis. Virg. libro tertio expo/nens carmẽ illud. uel scæna ut uersis discedat frontibus utq; purpurea ĩtexti tollunt aulea britãni. apud maiores theatri gradus tãtum fuerunt: nã scæna de lignis ad tẽpus fiebãt: unde hodie quoq; pmansit cõsuetudo: ut cõpo/

Virgilius

nant poegmata. i. gradus a ludoꝝ theatraliũ editoribus: scæna aũt fiebat. aut uersilis; aut ductilis. uersilis tũc Scæna uer/erat cũ subito tota machinis quibusdã cõuertebat & aliã picture speciem ostendebat: ductilis etat tunc cum silis Scæna/tractis tabulatis hac atque illac species picturæ nudabatur interior: hoc etiã uaro & suetonius cõmemorãt. ductilis erat aũt scæna teste Cassiodoro pars illa theatri q̃ ab uno eius cornu ad aliud ducebat cũ coopertura: & pri/cipiũ habuit a rusticis eodẽ teste: cũ ad decantanda incõdita catmina rustici sibi adumbrationes parabant.

Scæna

Choragiis. Choragia dicunt instrumẽta scænarũ. i. apparatus απο του χοφου idest a multitudine mino/rũ deqbus Vir. Purpurea intexti tollunt aulea britani. L. spiter. Quia mimo sibi persimili in suo cõsulatu Virgilius ludenti cognominatus est. fuit autẽ tempore Ciceronis: ut uete possumus in æpistolis ad Atticum.

Chotagia

Ranslatam antea phœniceis: Puniceis. puniceus & phœniceus idem est. nã φ plerunq; ponitur pro Puniceus

t dasea ut φυνηκον græci dicunt nos punicum. Translatum. quod inde sumpserat colorem unde Phœnice/etiam phœniceus puniceus dicitur. Nam gladiatorũ munus. Dixit de his qui adornauerunt scæ/us nam nunc narrat qui primũ instuerũt artem gladiatoriam. Romæ datum est. Liuius hoc dicit. M. Decius

brutus munus gladiatorum in honorem patris sui defuncti primus edidit in foro boario. Gladiatorum. ludi funebres appellati sunt. cum paria gladiatorum uel duo uel plura dabantur: ut cuiusque facultas erat Erant autem gladiatores ut supra diximus qui singulari certamine gladiis inter se dimicabant: donec alter eorum uel occideretur: uel se uictum fateretur. & si sanguis spargebatur existimabant inferorum expiationem fore. Foro boario. Vbi uenduntur boues.

a Thletarū. Athletæ sunt q lacertis & brachiis inter se luctant᷑ αθλητικὸς sermo græcus est.

Tatuam auratā. Nā M. Attilius in honorē patris sui glabrionis statuā erexit q anthiochū regē phi-

ſ lippo iuuante ex asia pepulit: idē etiā etholos euicit: & ad honorē uictoriatū q̄s pr̄ cōsecutus erat: nūc pellendo ex Asia Antiochū: nūc etholos subigendo statuā erexit: nec enī auteæ unquā statuæ erectæ fuerant: his q bene rē gessissent. Cōpos uoti. q obtinuerant qd' optauerant: uel certe. qa uouerat se statuā illā esse facturū si uictoriā cōsequeret᷑ aduersus antiochū. Apud thermophylas. Thermophylæ sunt angustiæ quædā mōtis oetæ ut uult Stra. li. ix. in descriptione mōtis oetæ. q græciā eo pacto diuidit quo apēninus italiā. dicit. n. hi uero oetā mōtem possidebant. mōs ipe ab oriente ac thermophylis in occidentē usq; sinū ambraciū extendit. quodāʒ etiā mō per lineas rectas mons iste mōtanā scindit regionē: a parnaso usq; pidū barbarisq; supiacentibꝫ: istius ps una uergēs in thermophylas oeta uocat᷑: lōgitudinis ad stadia triginta: asperitatis & celsitudinis non mediocris: lōge aūt excellentissimus ad thermophylaꝝ tractū: ibi enī cacumen attollit᷑ & ī rupes acutas ꝓruptas ꝓcipitesq; finit᷑. paruū & angustū uiatoribus a littore locros petēntibus: & ex thesalia derelinqt transitū: ipm qdē transitū phylas. i. portas & angustias uocitāt atq; thermophylas: sunt enī ibi ꝓpe thermæ. i. calidæ aquæ magno in honore ut herculi consecratæ. Liuius uero li. v. de bello macedonico dicit montem esse longissimū qui mediam ita græciam diuidit sicut apenninus suo dorso scindit italiam.

Thermophylæ

Strabo

Liuius

xit. Nam gladiatorū munus primum romæ datum est in foro boario: appio claudio. Q. fuluioq; consulibus dederūt. M. & Decius filii bruti funebri memoria patris cineres honorando. De athletis.

a Thletaꝝ certamē a marcii scaurii tractū ē munificētia. De prima statua aurea ī Italia.

ſ Tatuā inauratam nec in urbe nec in ulla parte Italiæ quisquam prius aspexit q̄ a. M. Atilio glabrione equæstris patri poneretur in ædē pietatis. Eam autem ædem Publio Cornelio lentulo: & Marco bebio Pamphilio cōsulibus ipse dedicauerat cōpos uoti factus: rege antiocho apud termophylas superato. De. C. flauio uulgante ius ciuile.

i Vs ciuile p multa sæcula iter sacra cerimoniasq; deorū īmortaliū abditū solisq; pōtificibꝫ notū Cn. flauius libertino pr̄e genitus & scriba cū īgēti nobilitatis īdignatiōe factus ædilis currulis uulgauit

Liuius

i Vs ciuile. Hoc etiam Liuius narrat ab urbe cōdita li. ix. dicens. Cn. flauius ius ciuile in penetralibus repositum uulgauit: fastos in albo posuit: ut quando cū populo agi liceret sciri posset. Gelius. Cn. inquit flauius patre libertino natus scriptum faciebat: isq; in eo tēpore ædili curruli apparebat: quo tempore ædiles surrogabant᷑ eumq; pro tribu ædilem currulem renunciarunt at ædilis qui comitiā habebat negat accipere: neq; sibi placere: qui scriptū faceret᷑ eum ædilem fieri. Cn. flauius Anii filius dicitur tabulas posuisse: scripto sese abdicasse: isq; ædilis currulis factus est. Idem. Cn. flauius anii filius dicitur ad collegā uenisse uisere ægrotum: & in cōclaue postq̄ ītroiuit: adolescentes ibi cōplures nobiles sedebant: hi cōtemnētes eum assurgere ei nemo uoluit. Cn. flauius anii filius ædilis id arrisisse dicitur: sellamq; currulem iussit sibi afferri: eam in limine apposuit ne quis illorum exire posset: utiq; hi homines inuiti uiderunt sese in sella

Gelius

Ius ciuile. qd̄. xii. tabulis continebatur. has conditas seruabant pontifices cū cæteris sacris ac cerimoniis.

Inter sacra cerimoniasq;. i. penetrabilibus ubi dii penates celebrabant᷑: nec iuris ciuilis scientiam præter pontifices quisq̄ habebat. Solisq;. quia soli pontifices seruabant libros. Libertino patre. cuius pater aliquando seruierat. Et scriba. qa seruile faciebat officiū. nā scripturam exercebat: quæ apud Ro. seruile habebat᷑ officium: q̄q̄ apud nos nec liberale quidē dici possit: & ex eo quæstum ille comparabat. Indignatione. quia indignū uidebatur: ut qui seruili conditione natus esset. ad currulem dignitatem proueheret᷑. Vulgauit. in apertum exposuit ut ab omnibus cognosci posset. Fastos. Fasti libri erant in quibus continebātur dies quibus tum populo agi liceret: & quibus non liceret: sed a potiori denominati sunt. s. a fando. nā dies quibus cū populo fari licebat fasti: quibus uero non: nefasti. Cic. p L. murena: fastos inquit uulgus non habebat: erant in magna potentia: qui consulebantur: a quibus etiā dies tanq̄ a chaldæis petebantur: inuentus est scriba. Cn. flauius qui cornicū oculos cōfixent & singulis diebus ediscendos fastos populo ꝓposuerit. Pli. li. xxxiii. Frequētior aūt usus annuloꝝ nō ante Cn. flauium deprehenditur. hic nāq; publicatis diebus fastis: quos populus a paucis principū quotidie petebat: tantā grām plebis adeptus est: alioquī libertino patre genitus & ipse Appii Ceci scriba: cuius hortatu exceperat eos dies consultando assidue sagaci ingenio. ꝓmulgaueratq; ut ædilis currulis crearetur: cum. Qu. antio prænestino: qui paucis ante diebus hostis fuerat; præteritis. C. petilio & Domitio: quorum patres consules fuerant. Additum flauio ut simul tribunus plebis esset. quo facto: tāta senatus indignatione exarsit: ut annulos ab eo abiectos fuisse in antiquissimis reperiatur annalibus. Scriba. fuit enim scriba appii ceci: ut Pli. testatur. habetur. ff. de ori. iuris. Toto foro. Forum

Fasti.

Cicero

Pli.

sunt qui dicunt a foroneo machi patre dictũ esse: qui primus cõstituit leges apud græcos. Est autẽ locus cõ*Forum* uentui & exercendis litibus relictus: ubi plures cõueniunt. est forũ quoq; locus mercati: qd pro rerum quæ uendunt qualitatibus nominat. ut forũ boariũ: in quo boues uendunt: uinariũ in quo uinũ: frumentariũ in quo frumentũ. & sic de cæteris rebus. Nobilibus. a iuuentute nobiliũ. hoc quoq; Liuius narrat: Sellã *Sella curulis* curulem. Sella curulis appellat uel a curibus ciuitate sabinoꝝ. unde hoc genus tractũ est a romanis: sicut & rubis toga prætexta: uel q sellæ illi rotæ subiectæ essent: ut in quãcũq; partẽ ciuitatis uehi & ĩpelli posset. nã q a iurisdictionẽ habebant & ciuitas magna erat: iõ multis in locis iura dare cogebant. Cõtẽptus sui. q cõtẽnere tur a nobilitate. est enĩ genitiui casus.

ac fastos pene toto foro exposuit: q quũ ad uisẽdum ægrũ collegã suũ ueniret: neq; a nobilibus quorũ frequẽtia cubiculũ erat cõpletũ sedendi loco reciperet sellã curulẽ afferi iussit: & ĩ ea honoris pariter atq; contemptus sui uindex cõsedit. De ueneficiis in urbe.

u Enefecii q̃stio & moribꝫ & legibꝫ rõanis ignota cõpluriũ matronaꝝ patefacto scelere orta ẽ: quæ cum uiros suos clãdestinis ĩsidiis ueneno pimerent: unius ancillæ ĩdicio ꝑtractæ capitali iudicio dãnatæ: cẽtũ septuaginta numerũ cõpleuerũt. Tibicinũ quoq; collegiũ solebat ĩ foro: uulgi oculos in se cõuertere: cũ ĩter publicas priuatasq; ferias actiones ꝑsonis tecto capite uariaq; ueste uelat[ ] cõcẽtus edidit. Inde tracta licẽtia quondã uetiti ĩ æde iouis quod prisco more factitauerãt uesci: tybur irati se cõtulerunt quorũ ministerio senat⁹: deserta sacra nõ æquo aĩo ferẽs: ꝑ legatos a tyburtibus petiit: ut eos grã sua romãis tẽplis restituerẽt: quos illi in ꝓposito perseuerãtes: iter posita feste epulationis simulatiõe: mero sõnoq; sopitos: plaustris in urbẽ deuehẽdos curauerũt: quibꝫ & honos pristinus r̃stitutus: & huiusce lusus ius ẽ datũ ꝑsõaꝝ usus pudorẽ circũuẽtæ temulẽtiæ cãm hẽt.

De modo comedendi antiquorum.

f Vit etiã illa simplicitas antiquoꝝ ĩ cibo capiẽdo: humanitatis simul & continẽtiæ certissima

u Enefici. Liuius quoq; li. viii. Cũ pri/ *Liuius* mores ingt ciuitatis similibus mor/bis eodẽ ferme oẽs euẽtu morerent: ancilla q̃dã ad. Qu. fabiũ maximũ ædilẽ curulem ĩdicaturã se cãm publicæ pestis. ꝓfessa est si ab eo sibi fides data esset: haud futuꝝ noxæ indiciũ: fabius cõfestim rẽ ad cõsules: cõsules ad senatũ referũt: cõsensuq; ordinis fides indici data tũ patefectũ est muliebri fraude ciuitatẽ premi: matronasq; ea uenena coquere & si se seq extẽplo uelint: manifesto dephendi posse. secuti indicẽ: & cõquentes q̃sdã medicamẽta & recõdita alia inuenerũt: qbus in forũ delatis: & uiginti matronis apud q̃s dephensa erãt ꝑ uiatorẽ accitis: duæ ex eis cornelia ac seruilia patriciæ utraq; gentis: cũ ea medicamẽta salubria esse cõtenderent: ab cõsutante ĩdice bibere iussæ: ut se falsum cõmẽtas arguerent. spacio ad colloquẽdũ sũpto cõmoto populo in cõspectu oĩum rẽ ad cæteras retulissent: haud abnuẽtibus & bibere: epoto medicamento: sua met ipsæ fraude oẽs interierũt. cõprehensæ extemplo earũ comites magnũ numerum matronarum indicarunt ex quibus ad. clxx. damnatæ: neq; de ueneficiis ante eam diẽ romæ quæsitũ est. Perimerẽt absumerent. occiderent: necarent. Pars istarũ. s. centũ & . lxx. fuerunt capitali supplicio affectæ. ꝓpter admissum scælus: & hæ potissimũ fuere pauperes. aliaꝝ uero pœna ꝓmissa fuit earũ maritis ꝑꝑ infamiã & dedecus.

Ibicinũ quoq; collegium. Liuius: Tibicines inquit prohibiti a ꝓximis cẽsoribus erant in æde iouis uesci qd traditum antiquitus erat: ægre passi Tybu[rtini] uno agmine abierunt: adeo ut nemo in urbe esset qui sacrificiis ꝑæcineret: eius rei religio tenuit senatũ legatos tybur miserunt: ut darent operam: ut hi homines romanis restituerentur. Tyburtini benigne polliciti primum accitos eos in curiã: hortati sunt ut reuerterentur romã. Postq̃ impelli nequibant: consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum eos aggrediuntur die festo: alii alios per speciẽ celebrandarũ cantu epularũ cã ĩuitãt & uino cuius auidum ferme genus est oneratos sopiunt: atq; ita in plaustra uinctos coniiciũt ac romam deportant. nec prius sensere q̃ plaustris in foro relictis plenos crapulæ eos lux oppræssit. Tunc cõcursus populi factus est: impetratoq; ut manerent: datũ ut triduum quotãnis ornati cum cantu: atq; hac quæ minime solẽnis est licentia per urbem uagarent: restitutũq; in æde uescendi ius iis qui sacris præcinerent. De tibicine Ouidi. fastorum li. vi. Cur uagus incedit tota tibicen in urbe: quid sibi personæ: quid toga longa uolũt. Ocu*Ouidius*los in se cõuertere. quia uulgus uidens tibicines per urbem incedere personatos in eos omnes oculos coniciebant. Publicas priuatasq; ferias. siue publice siue priuatim sacrificia fiebant: feriæ antea dicebant dies. q Feriebus hostiæ feriebant. Actiones. quia agunt ipsi tragœdias siue comædias tibiis canentes. Cõcentus edidit. cantus cõcordes & bene conuenientes inter se. nam cõcentus est quod græci simphoniam dicunt. Prisco more. Id & indignius tulerunt: q a hoc antea frequenter fecerant. In proposito. uidelicet in suis inceptis ꝑmanẽtes. Honor pristinus ut ꝑsonati ꝑ urbẽ ĩcederẽt: ut in æde iouis uesci possent. Personaꝝ usus: Primus ꝑsonaꝝ inuẽtor teste Hor. ĩ poetria fuit Eschylus poeta: ꝑsonæ pallæq; repertor hõestæ: Eschylus & Hor. modicis lustrauit pulpita tignis. Cã aũt cur usi fuerint ꝑsonis hæc est. s. pudor adeptæ temulẽtiæ. nã q a ipsis pudori erat temulẽtos fuisse in urbẽ reuectos. petierũt ut liceret uti ꝑsonis ad caput tegẽdũ. Hoc etiã Oui. li. *Ouidius* fastoꝝ ostẽdit dicẽs. Callidus ut possit speciẽ numerũq; senatus: Fallere ꝑsonis ĩpetat ora tegi. Simplicitas.

index. Nā maximis uiris prandere & cœnare ī ꝓpatulo uerecundiæ nō erat: nec sane ullas epulas hēbāt quas populi oculi subiicere erubescerent: erant adeo cōtinentiæ attenti ut frequentius apud eos pult(usus q̄ panis eēt. Id eoq; in sacrificiis mola: quæ uocabat̄ ex farre & sale & aqua cōstat. exta farre sparguntur et pullis quibus auspicia petuntur puls obiicit̄. Primitus enim ex libamētis uictus sui deos eo efficacius quo simplicius placabāt: & ceteros quidem ad bene faciendum uenerabātur: febrem aūt ad mīus nocēdū templis colebāt: quoꝝ adhuc unū in palatio: alterum in area marianorū monumentoꝝ: tertiū in sūma parte uici longi extat: ī eaq; remedia quæ corpibus ægrorum annexa fuerāt deferebant̄. hæc ad humanæ mētis æstus leniendos cū aliqua usus rōne excogitata. Cæterū salubritatē suam industriæ certissimo ac fidelissimo monumēto tuebātur: bonæq; ualitudinis eorum quasi quædā mr̄ erat frugalitas: inimica luxuriosis epulis & aliena nimiæ uini abundātiæ: & ab oī īmoderato uener(usu auersa. De ciuitate Spartana.

Dē sensit ꝓxima maiorū nostrorū grauitatis. Spartana ciuitas: q̄ seuerissimis lygurgi legib⁹ obtemperans aliquādiu ciuiū suoꝝ oculos a cōtēplanda Asia retraxit ne illecebris eius capti: ad delicatius uitæ genus ꝓlaberent̄. audierant enī lauticiā īde & immodicos sumptus: & omnia non necessaria

Iuue.
est & bona simplicitas & mala. Cœnare in ꝓpaculo. in publico ī apto ante fores suæ cuiusq;. hīc est q̄ Iue. cōquerit̄ suoꝝ tēpoꝝ mores q̄a prisca illa uiuendi norma declinassent q̄ uidelicet suæ ætatis hoīes maiorū instituta mutassent ꝓpter luxuriā epulaꝝ. dicit enī Quis fercula septē Secreto cœnauit auus. Subiicere eru. & ꝓfecto id sine rubore facere poterant: cū epulæ eiusmodi essent q̄ ab oībus spectari possent. Erant adeo cōtinentiæ. Adeo inqt ꝓfecta utebant̄ continentia: ut frequentius uterent̄ pultibus q̄ pane. Pultis. genus cibi est qd' ex farina & aq̄ mixto sale cōficit̄. Mola. Oui. de fastis hoc idē ostendit dicens. Ante deos homini q̄ cōciliare ualeret: Far erat & puri lucida mica salis. Pli. li. xviii. natu: histo. Pulte aūt inqt: nō pane longo tpe uixisse romanos manifestū est: quoniā inde

Pul.

Ouidi.

Plinius

Pulmentaria

& pulmentaria hodie quoq; dicunt̄. Et Ennius antiquissimus uates obsidionis famē describens offā eripuisse plorantibus liberis patres commemorat. Et hodie sacra prisca atq; nataliū pulte fritilla conficiunt̄: uideturq; tā puls ignota græciæ fuisse q̄ italiæ polēta. Mola igit̄ cōficiebatur ut Seruius tradit ex farre orno & sale. orno. i. farre eo anno orto. far aūt est genus frumenti grandioris. Et pullis. nā in cauea pulli seruabant̄. & cū bellū cū hostibus cōmittere uellent: primū auspicia capiebant obiecta pulte: quā si sumpsissent ut ps humū caderet: bonū erat auspiciū: si respuissent diis nō placere dicebant id bellū suscipi.

Mola

Far ornū

Far.

Libare

Libamentis. libare ꝓprie ē partē & primitias diis fundere λυβαι græce: latine significat fundere. q̄a primā partē libantes in ignē q̄si primitias fundentes se diis sacrificare dicebant. Febrē aūt. Ad aliud transit institutū.

Vici lōgi. uicus longus appellabat̄. In eaq; remedia deferebant̄. Ea remedia quibus ualitudinē pristinā recupassent ægroti in tēpla febris deferebant̄: sicut apud nos singraphi qbus ad febrē depellendā utunt̄: nōnulli recuperata ualitudine ad tēpla deferunt̄: alii uero incendunt̄. Annexa sicut eiusmodi singraphi: ita illi sortes qbus libertati essent ī tēplis suspendebāt. Hæc ad humanæ mentis. Ad mētis qdē sanitatē diuinū q̄rebat̄ auxiliū q̄rū uero ad salubritatē corporis ptinebat: eā frugalitate & parsimonia tuebant̄. Mentis æstus. q̄a sunt ēt corporis æstus: uidelicet cū ægritudie laborat. Leniendos. sedādos. Sed quō dicit mētis æstus leniri: cū iā ea remedia corporibus ānexa fuisse dixerit: nō pōt fieri quī mens p ægritudinē corporis aliq̄tulū & ipsa laboret. Vsus. utilitatis cū aliq̄ rōne. iō dixit aliq̄. q̄a ē alia certior rō ualitudinis cōseruādæ. Excogitata. inuēta. Bonæ uali. q̄a ē etiā mala. nā ualitudo mediū ē uocabulū qd' in utrāq; ptē accipit̄. Mater erat frugalitas. nā ex frugalitate nascit̄ bona ualitudo. frugalitas media est iter ꝓdigalitatē & auariciā. cū nec nimis parce rebus utimur nec nimis luxuriose. Est igit̄ moderata parsimonia cibi & potus. Inimica lux. epulis. sicut ex epulis luxuriosis morbus medicorū inducit̄: ita ex frugalitate bona ualitudo cōseruat̄. Veneris usu. q̄a ab utroq; īcendit̄ libido. nā ut inqt Terē. Sine cerere & bacho friget uenus. uitabant igit̄ maiores crapulationē ut tuerent̄ salubritatē: uitabāt uinū ne deuenirent īdementiā: uitabant luxuriā ut seruarēt castitatē.

Valitudo

Industria. idustria doctrina: studiū: uigilātia: ab idulgere. i. operā dar̄ studio. Industria dr̄ assiduitas: cura: labor: ptinacia: istātia. Industria ē freq̄ues exercitiū circa rē honestā. Industriosus: studiosus laboriosus efficax.

Terē.

Dē sensit. Transit ad externa. Proxima. ꝓpiq̄ & q̄si cōformis. Grauitatis spartana ciuitas. Lacedemon: uocata aūt sparta postq̄ maioris iuuētutis prelōgo & graui bello cōsumpta p missū fuit mulieribus & cū qbuscūq; uellēt sine discrimine cōcūberē t. unde q nati sūt sparciatæ quoq; appellati sunt. quasi uirginales. dicit ergo spartanos cōsimilē romanis habuere grauitatē. uult tātum primas partes continentiæ romanos tenuisse: romanis deinde spartanos secundos fuisse adeo spartani luxuriæ cōtemptores & laboris patientes fuere. & etiā uirginibus coꝝ teste Cicerone li. ii. tusculanarū questionum: magis palestria puluis: uenaticus labor: & militia in studio fuerit q̄ fertilitas filiorum. unde & uanū habitū ab aliis uirginibus feminæ consueuerant: dicente Virgilio: Virginis os habitūq; gerens & uirginis arma: Spartanæ. Aliquādiu. Per. lxv. annos & amplius se ab asia abstinuerunt continenter uiuentes legibus nūq̄ mutatis. Cum orōne p L. flacco. Lacedemonii inqt soli toto orbe terrarū septingentos ānos amplius unis moribꝫ & nunq̄

mutatis legibus uixerūt,posset hic q̄stio quodāmō exoriri:cur nō exēpla atheniēsiū lacedæmonioꝝ,pponat exēplis:cū sapiētia uirtuti bellicæ uideat anteponēda?Respōdet q lacedemō cōformis est romæ in uirtute bellicæ:iō pposuit athænis. Voluptatis.Ergo diffinit eē quādā uoluptatē hoībus cōcessā. Primosq; ionas. Audierātionas q & ipi pars asiæ eē credunt.fuit certe in extremitate minoris asiæ uersus nos primū iuenisse: ut coronati epularent.hos etiā scdas mēsas istituisse:cū antea una tātū mēsa uterent: Ionas.fuit ut dixi scdm quosdā ps asiæ:q tamē & ipi græcā hēnt liguā:nā ionica ligua una ē ex qnq; græcis:sed magis est regio græca posita teste Pōponio iter Cariā & roliā:& iones primi fuerūt q legatos ciro miserūt ut i fidē amicitiāq; suā uel

Ionas

uoluptatū genera fluxisse:primosq; ionas unguēti coronarūq; i cōuiuio dādarū & secūdæ mēsæ ponendæ cōsuetudinē haud pua luxuriæ irritamēta repisse:ac minie mirū ē q hoīes laboī ac ptiēria gaudētes:tenacissimos patriæ neruos externarū deliciarū cōtagiōe solui & hebetari noluerūt:cū aliquāto faciliorē uirtutis ad luxuriā q̄ luxuriæ ad uirtutē transitū uiderēt.

De Pausania.

Quod eos nō frustra timuisse dux ipsorū pausanias patefecit:q maximis opibus editis ut priscæ asiæ moribꝫ pmisit:fortitudinē suā effœmiato eius cultu mollire nō erubuit. De ciuitate ipsa.

Eiusdē ciuitatis exercitus nō āte ad dimicandū descēdere solebāt q̄ tibiæ cōcētu & anapesti pedis modulo cohortationis calorē aīo traxissent: uegeto & crebro ictus sono strēue hostē iuaderē admōiti. Eidē ad dissimulādū & occultādū uulnerū suorum cruorē puniceis tunicis i prælio utebāt:non ut ipsis aspectus earū terrorē:sed ne hostibus fiduciæ aliqd afferret. De atheniensibus.

Egregios uirtutis bellicæ spūs Lacedemonioꝝ prudētissimi pacis moribus atheniēses subsequunt apud quos ieriia i latebris suis lāguore marcēs in forū perinde ac delictū aliquod ptrahitur:fitq; ut facinorosæ ita erubescendæ rea culpæ. De ariopago.

Eiusdē urbis & sanctissimū cōsiliū ariopagus quid q̄sq; atheniēsiū ageret: aut quonā quæ-

let eos accipe.q urbane satis & facete legatis dī respōdisse:nā Esopi fabulā illis exposuit q̄rens nunqd audiuissent piscatorē quēdā ad littora maris uenisse q suauiter canēs pisces cōuocare studebat:q cū aliquādiu cecinisset nec pisces cātu mouerent:idignatus rhetia iecit:qbus iplicitos pisces cū ad littora traxisset & sup herbā exposuisset:illi saltare q̄primū cœperūt.tū piscator desinite inqt cōtumaces saltare.nā cū canerē id facere noluistis:nūc uero cū noli saltatis.ita uos cū societatē meā ultro eā me uobis offerēte hēre potuistis:eā quodāmō respuistis nūc uero cū petitis cōseq non poteritis.cū

Scdæ mē:s.pomoꝝ & alioꝝ eiusmodi fructuū.nā scdam mēsā poma eē etiā Vir.ostēdit cū dicit.Et mēsæ grata scdæ.cū de pomis loqref. At mīme mirꝝ ē q laudabat hoc ,ppositū Spartanoꝝ.q noluerīt ciues suos asiam frequentare:q facilior eēt trāsitus a uirtute ad uitia. Tenacissimos.robustissimos ,ppter seuerā ac tristē uiuēdi rōnē. Neruos robur.Hebetari:obtūdi effeminari. Quod eos nō frustrā.Corroborat exēplo hāc opinionē:nā pausanias cū multas magnasq; res gessisset:ubi se moribus asiaticis dedit:ita corruptus est:ut cō silia ,pdēdæ priæ cū rege psaꝝ iniret.Hic pausanias cū aduersus Xersē psaꝝ regē opulētissimū missus:multas atq; p̄claras inde uictorias retulisset & plurimū icremēti lacedæmonioꝝ adiecisset iperio:sēsim uitā suā i mores asiaticos labi pmisit:deide eousq; pcessit res:ut cū Xerse ita cōueniret.se illi ipiū lacedæmonioꝝ pditurꝝ eē:si filiā sibi i mr̄imoniū dedisset.Id uulgatū cū lacedæmones rescissent:pausaniā exilio mulctarūt.uel ut alii dicūt:accusatus ab atgilio adolescēte quo abutebat turpē mortē subire coactus ē. Maximis opi.edi.q Mardoniū satrapē natiōe Medū & psaꝝ regis generū

Secunda mensa Virgilius

tē & cōsiliū plenū cū ducētis milibus peditū & uigīti eqtū:haud ita magna manu apud Plateā uicit.

Mollire.mollē facere & effœminatā reddere. Anapesti pedis modulo.Anapestus pes est qui primas duas syllabas breues habet:ultimā lōgā.p huius ergo pedis modulatiōnē uolebant itelligi primo cōcursu celeriter & ipetuose cum hoste pugnādū esse:ut si quo mō possent primo cōflictu cōficerēt hostē.q si hostē primo aīe pfligare nequirēt firmitus & p̄sso pede pugnandū.nec prius moueri oportere q̄ hostē confecissent. Aulus gelius dicit Lacedæmones non carmine tibiaꝝ & cantu & signis:sed tibicinū modulis in præliis utebant. Vegeto.strēnuo & forti ac robusto q̄tum ad ultimā syllabam.crebro q̄tum ad duas primas syllabas quæ breues sunt. Nō q ipsis.nō q terrorem sanguis afferret:nā assueti erant pati & fortia ferre.

Egregios uirtutis bellicæ spiritus lacedæmonioꝝ.Quēadmodū illi i bello præstātes fuerūt:ita Atheniēses i pace.Plato i thimeo hāc ciuitatē cōmēdās dicit.Fuit oli Atheniēsiū ciuitas lōge cæteris p̄stās bonitate ac potētia uīnū bello & pace memorāda.Hæc ille. Apud quos iertia.nō alr̄ inqt apud atheniēses iertes hoīes puniūt:ac si d̄lictū aliqd ppetrassēt.ē aūt iers q sine arte hoc ē sine exercitatōe uiuit:nulli.s. se hoēto studio applicās.& posuit iertiā ,p hoīe ierti.i.rē ,p hoīe.E latebris suis: qa p ociū i occulto uitā agūt: nā p̄prium iertis est i ocio & i tenebris delitescere. Lāguore.torpe & ocio qd̄ iducit lāguorē. Perinde ac delictū:tāq̄ ho d̄licto obnoxius eēt i foꝝ ,ptrahit ut puniat. Ariopagus.Ariopagitaꝝ officiū erat simile romāis cēsorib9. Ariopagus uicus erat athēis sic dcūs a tēplo martis:qd haud ,pcul īde foret:nā iterp̄tat uilla martis αρηα,martē τηυ γη fōtē significat.inde ariopagus:q illic ualet iudiciū martis aliq̄do a diis latū sit.nā fabula

Anapestus

A.gelius

Plato

Ariopagus

talis est. Mars homicidii accusatus uocatus est in ius: palladi cōcessum fuit ut athenis iudicium haberetur: & duodecim dii cōsessum iouis honestarūt sex maribus a dextris: & sex deabus a sinistris assidentibus plutone: neptuno: uulcano: marte: mercurio: & apolline a dextris: a sinistris uero iunone: cerere: uenere: uesta: pallade: & diana: & cū totidē sentētiis dānaref q̄bus absoluebaf: pallas suffragiū his adiecit q̄ illū absoluebāt: & ita absolutus est. Inde aūt fabulā fictā eē arbitror q̄ ibi teste Plinio primū capitis iudiciū actū fuerit. ibi aūt cōsilium *erat atheniēsiū & iudicia ferebanf*: quæ exq̄sitissima habebant. Vt hoīes honestatē. Reddit rōnē cur ita faceret qa nisi ꝓbaref rō uitæ suæ: pœnā darēt nō mediocrē. Eadē bonos ciues. & hoc īstitutū atheniēsiū laude dignissimū fuit q̄ p̄mia uitis optimis reddebanf. sic. n. ad uirtutes icitantur. Honor est exhibitio reuerētiæ in testimoniū uirtutis: ut uult phūs in æthycis. Periclis. Pericles orator maximus ac phūs doctissimus fuit q̄ rēpublicā atheniēsiū q̄dragīta annis mira q̄dā prudētia gubernauit: & illi habitus est honos: ut suo loco dicemus. Siue rē siue ꝑsona. Nā maxime gloria hoīes ad uirtutē cōcitāf. sicut ille Solon unus e septē putabat rēpublicā duabus *rebus cōtineri: p̄mio & pœna*: ut hinc boni ad uirtutes iuitenf: illinc mali a flagitiis arceātur.

Ouidius

In huius quoq; snīam & Oui. depōto carmē edidit. Laudataq; uirtus crescit & īmēsū gloria calcar hēt. Siue rē. qa res illa bene īstituta sit. nā ut ifra dicit. Honos est uirtutis uberrimū alimētū. Siue ꝑsonā. Cui tale p̄miū debef. Nā & uirtutis. Sic etiā Aristoteles dicit: honorē eē reuerentiā & dignitatis collationē: quæ daf in testimoniū uirtutis. Initiū caperet. ut ipse priceps eēt huius istituti. Age q̄d illud istitutū athenaꝶ. Institutū fuit athenis. q̄ si q̄s manumissus a domino post libertatē igratus extitisset libertate priuaref. Sūt uerba legis. Siue domini seruū manumissū in seruitutē iudicātis. Quē domi scælestū. Si domi inimicus es non eris reipublicæ amicus. uel si domi iniquus: reipublicæ nō eris iustus.

Nde massiliēses quoq;. Hi maxīa fuerūt amicitia po. ro. deuicti: adeo ut cū cæteræ ciuitates a po. Ro. defecissent: hi soli ī fide & officio ꝑmanerēt: q̄d & tp̄e belli ciuilis fecerūt. unde Strabo li. iiii. Massiliēses inq̄t romani po. amicitiā cōciliatunt: q̄ cū illis ꝑmultū utiles eēnt magnū ex ipsis susceperūt icremētū. & paulo ifra. Tū uero ex po. ro. amicitia eximia fœlicitate florebāt. ī pōpeiana aduersus cæsarē seditiōe cū uictæ parti sese addixissent magnā suæ feli. iac. fe. Institutū aūt fuit q̄ si q̄s cōpisset seruū suū quē libertate donasset ingratū eē: usq; ad tertiā libertatē posset se igratitudinis uitio ulcisci: si post tertiā libertatē rursus cū libertū faceret: nō hēt ius ī seruū illū. Qui ei se to. q̄ sese totiēs piculo obiecit: si postea piculi pœnā dederit: nullū hēt quē accuset nisi seipm̄.

Strabo

stu sustentaref diligētissime iquirere solebat: ut homines honestatem: uitæ rationem memores reddendam esse: sequerentur.

De eodem.

e Adē ciuitas bonos ciues corona decorādi primo cōsuetudinē ītroduxit: duob9 oleæ cōnexis ramusculis clarū Periclis cingēdo caput: ꝓbabile institutū siue rem siue personam intueri uelis. & nam uirtutis uberrimū alimētū ē honos: & Pericles dignus a quo talis muneris dandi potestas potissimū initium caperet. Age quid illud institutū athenatum: q̄ memorabile q̄ cōuictus a patrono libertus igratus: iure libertatis exuitur: superi sedeo te inquit habere ciuem tanti muneris impiū estimatorem: nec adduci possum ut credam urbi utilem: quē domi scælestum cernā. Abi igitur & esto seruus: quoniā liber esse nescisti.

De massiliensibus.

i Nde massiliēses quoq; ad hoc tēpus usurpāt disciplinæ grauitatē prisci moris obseruātia charitate populi Rōani præcipue cōspicui q̄ tres ī eodē manumissiones rescīdi permittūt si ter ab eodem deceptum dominum cognouerint. quarto errori subueniendum non putant: q̄si sua iā culpa iniuriam accepit: qui ei se totiens obiecit.

e Adē ciuitas seueritatis custos acerrima ē: nullū aditū in scenā mimis dando: quorū argumēta maiori ex parte stuproꝝ cōtinēt actus: ne talia spectandi consuetudo etiā imitādi licētiā sumat. Oibus autē qui per aliquā religionis simulationē alimenta inertiæ quærunt: clausas portas habet & mendacem & sucosā superstitionē submouendā esse existimans. Cæterum a condita urbe gladius est ibi quo noxii iugulanf: rubigine q̄dem exesus & uix sufficiens mini-

Maiori ex pte. qa sūt nōnullæ q̄ stupꝝ nō hēnt: ut apud Plautū: aulularia: captiui duo. Talia spe. cō. nā q̄ freq̄nter spectanf ea quoq; licētius cōmitti posse uidenf: ita nobis ꝑsuademus. nā nisi eiusmodi licerēt nō cōcederenf spectari: cōcedunf aūt. ergo licet. Religionis simu. dū simulāt se religiosos eē ut a labores sint alieni. nā tūc erāt nōnulli q̄ simulabāt religionē q̄ potius erat supsticio. Mēdacē. falsā & simulatā. Fucosā. nō sincerā sed apparētē. A cōdi. ur. Hæc urbs ē ī sinu galliæ trāsalpinæ teste Strabone li. iiii. q̄ dicit. Quo loco is q̄ sinus uocaf gallicus diffūdif īq; eo massilia & Narbo sūt urbes clarissimæ. uel teste Solino ī Narbonēsi ꝓuicia a phocēsibus quōdā fugatis. Persaꝝ aduētu q̄dragesimagnta olīpiade cōdita fuit. Iustinus uero dicit Phocēses āgustia terræ coactos mare curiosius exercuisse: piscādo: mercādo: plærūq; ēt latrocinio: q̄d illis tp̄ib9 ďcus erat. ut Vir. Cōuectaf iuuat p̄das & uiuef rapto. Prædātes ğuēisse i sinū gallicū ad ostiū ānis rhodāi & ei9 loci amēitate captos domū rdisse: & suoꝝ cōples sollicitasse. q̄ tādē duce Proto uenietes massiliā ꝯdidef.

Strabo

Massilia

Iustinus

Virgilius

Rubigine quidem exesus. præ nimia uetustate rubigo gladium illum prope corrupit. Duæ etiam. Hác
etiam consuetudinem massilienses seruabant: q̄ & duas arcas ante urbẽ suam constituere: in quarũ altera ser
uorũ corpora: in altera liberorũ portarẽtur ad sepulchrũ. & cum cadauer ad funus efferẽ nemo est qui lugeat:
& pectora plangat. Plaustro. non humeris omnium ad sepulchrũ efferebantur cadauera: sed plaustro. La
mentatione. q̄relarũ. Planctu. pulsatione pe
ctorũ: nec q̄relis nec plãctibus funera suorũ co
mitabantur. Funeris dies. lugendi funeris.
Domestico. quia dom us funesta dicit̃ eius
qui mortuus est. Etenim quid attinet. Lau
dat hoc propositũ & istitutũ massiliensiũ: di
cens: nil aliud facimus dũ quærelis: & lachry
mis insistimus: nisi q̄ dolorẽ nostrũ augemus
& iuidiã deorũ p̄uocamus. Indulgeri. operã
dari. sicut Cicero dicit. Nõ itelligis duplicare
dolorẽ. Im mortalitatẽ. q̄ nos imortales fa
cere noluerit sicut ipsi sunt. Cicuta tẽpera Cicuta
tũ. Cicuta. uenenosa herba ẽ teste Plinio li. xxv. Plinius
natu. histo. q̄ cicuta iquit quoq̄ uenenũ est pu
blica atheniẽsiũ pœna iussa: ad multa usus nõ
omittẽdi. semẽ habet noxiũ & reliq̄. Sexcẽ
tis senatoribus. s. qui sexcẽti erãt: nam cõsiliũ
eorũ sexcẽti appellantur. Strabo li. iiii. Cæterũ Strabo
massiliẽses rẽ urbanã per optimates & aristo
cratiã regẽtes oẽs legũ eq̄tate supãt: cõsiliũ sex
centis ex uiris istituẽtes: q̄ quo ad iura supsint
id honoris genus habẽt quos timithos. i. ho Timithi
norificos appellãt. q̄ndeci uero senatus sũt pri
cipes q̄bus quæ ad manus prõpta obueniunt:
moderari & regere datũ est. rursus & his q̄n
decimares sunt præsides q̄bus plurimũ pote
statis attribuitur: uerũ ex his nemo timithus
creat̃ qui liberos nõ habeat: neue de ciuiũ san
guine tertiã per generationẽ ortus sit. Mors
expetẽda. qui iustã causam moriẽdi se p̄baue
rint habere: his publice hoc ueneuũ hau nẽdũ
dat̃. Tẽporata beniuolẽtia. q̄ eos nolint te
mere mori. Virili. de his qui uiriliter mori
uolũt: ordo est cognitione uirili tẽperata cum
beniuolẽtia: cognitio uirilis est de his qui for
titer mori uolũt: quæ tẽperat̃ hac beniuolẽtia
ne sine causa moriant̃. Sapienter. hoc perti
net ad uirilẽ cognitionẽ. Nam utraq̄. utraq̄
inquit fortuna tam aduersa q̄ prospera cau
sam moriendi præbet hominibus. nam si ad
uersa fuerit: nolunt in ea diutius permanere.
si prospera: dubitãt ne deserat eos & in aduer
sam incidant. Iulide oppidum. oppidum est Iulide
insulæ Ceæ. Clariorem fieri. ut mors sua oppidũ
præsentia Pompeii celebraretur. Instructis
simus. paratissimus: munitissimus. Insana.
in hoc uno isana erat q̄ mori uolebat. Since
ritate. integritate. Sincerus dicitur ille qui pla Sincerus
ne purus est sine ulla mixtione maliciæ: ut
mel sine cæra sincerum dicimus. Dũ quos
relinquo. scilicet superi. Quam quos peto.
scilicet inferi. Nec hortator uitæ meæ. quo
niam a proposito eam reuocare studuerat.
Ipsa Epitagmaticon est: ipse lego: ipse legis:
ipse legit. nam ad omnẽ personam referri po
test. Sacrisq̄ domesticis. ut diis penatibus sa
crificia facerent. Maiori filiæ. ita mos erat ut
maioribus natu sacra domestica traderentur.

sterio sed Index minimis quoq̄ reb9 oĩa antiquæ cõ
suetudinis momenta seruantium.

De duabus archis.

d Væ etiã ante portas eorũ arcæ iacent: altera q̄
liberorũ: altera q̄ seruorũ corpa ad sepulturæ
locũ plaustro deuehũt̃: sine lamẽtatione sine luctu
funeris dies domestico sacrificio adiectoq̄ necessa
riorũ couiuio finitur. Etenim q̄d attinet aut humano
dolori indulgeri: aut diuino numini iuidiã fieri: q̄ i
mortalitatẽ suam nobiscum partiri noluerit.

u Enenũ cicuta tẽperatũ i ea ciuitate publice cu
stoditur quod datur ei qui cãs sexcentis id. n. se
natus eius nomẽ est. exibuit: p̄pter quas mors sit illi
expetenda cognitione uirili beniuolẽtia tẽporata q̄
neq̄ egredi uita temer̃ patitur & sapiẽter exceder̃ cu
piẽti celerẽ fati uiam præbet: ut uel aduersa uel p̄spe
ra nimis usi fortũa utraq̄ enim finiendi spiritus: illa
ne p̄seueret: hæc ne destituat rõnẽ præbuerit: cõpro
bato exitu terminẽt̃. Q uã cõsuetudinẽ massiliẽsiũ
non i gallia ortã: sed e græcia trãslatã inde existimo
q̄ illã ẽt i isula coea seruari animaduerti: quo tempe
aliã cũ Sexto pompeio petẽs iulide oppidum intra
ui. Forte enim tunc euenit ut summæ dignitat̃ ibi fœ
mina sed ultimæ iam senectutis reddita rõne: ciuib9
cur excedere uita deberet: ueneno cõsumere se desti
nauit: mortẽq̄ suã põpei p̄sentia clariorẽ fieri magni
estimauit. Nec p̄ces eius uir ille ut oib9 uirtutibus ita
humanitatis quoq̄ laudib9 istructissimus aspernari
sustinuit. Venit itaq̄ ad eã facundissimoq̄ sermõe q̄
ore eius quasi e beato quodã eloquentiæ fonte mana
bat: ab icepto cõsilio diu nec quicq̄ reuocare conatus
ad ultimũ p̄positũ exequi passus ẽ: quæ nonagesimũ
ãnũ transgressa: cum sũma & animi & corporis since
ritate: lectulo q̄tũ dignoscere erat quotidiana consue
tudine cultius strato recubans: & inixa cubito: tibi in
quit Sexte pompei dii mag̃ quos relinquo q̄ quos pe
to gratias referãt: q̄a nec hortator uitæ meæ nec mor
tis spectator eẽ fastidisti. Cæterũ ipsa hilarem fortũæ
uultũ semp expertia: ne auiditate lucis tristẽ ituerl co
gar reliq̄as spiritus p̄spero fine duas filias & unum
nepotũ gregem relictura superstitẽ p̄mitto. Cohorta
ta deĩde ad cõcordiã suos: distributo eis patrimonio
& cultu suo sacrisq̄ domesticis maiori filiæ tradit̃: po

Cōstanti.firma & nō tremebūda. Defusis mercurio libamētis.Ideo Mercurio libauit:quia dicit aīabus praeesse. Vir. Aīas ille euocat orco pallētes:alias sub tartara tristia mittit.est aūt deoꝝ nūcius.q nō solū diis superis sed īferis quoq3 ministrat. Placido itinere.aequo nō aspero:uia planiore in cāpos elisios.Defusis aūt dixit factis sacrificiis uel in terrā fusis.anteq̄ libaret:fudit aliq̄tulū potionis in terrā. Subīde.deīceps:qa dicebat quō rigor primo pedes occupasset:deīde ad genua puenisset.postea ad corpus ascēdisset. Opprimēdoꝝ oculoꝝ.claudēdoꝝ oculoꝝ.Vir.Presiiue oculos & funera laui.cōsuetudo.n.erat.ut ppinqores mortuis lumina clauderēt. Tamē aduersat ad id qđ dixit obstupefacti.q̄si dicat.si stupefacti eramus non debebamus flere.

Margin: Virgilius — Virgilius

culum ī quo uenenū temperatū erat cōstāti dextera arripuit.Tūc defusis mercurio delibamētis:& īuocato numine eius:ut se placido itinere in meliorē sedis īfernae deduceret:ppartē cupido haustu mortiferā traxit pononē ac sermōe significans quasnā subinde partes corporis sui rigor occuparet:quū iā uisceribus eā & cordi īminere esset locuta:filiarū manus ad supraemū opprimendorum oculorū officiū aduocauit:nostros autē tametsi nouo spectaculo obstupefacti erāt suffusos tamen lachrymis dimisit.

De ritu massiliensium q̄ nullus intrare auderet ciuitatem suam.

Ed ut ad massiliēsiū ciuitatē unde ī hoc diuerticulum excessi reuertar.intrare oppidū eorum nulli cum telo licet:praestoq3 est qui id custodiae gr̄a acceptū exituro reddat:ut hospira sua quemadmodum aduenientibus humana sunt:ita ipsis quoq3 tuta sint. De more quem obseruabant galli.

Orū maenia egresso uetus ille mos gallorū occurrit:quos memoria pditū ē pecūias mutuas quae his apud īferos redderēt dare:qa psuasū habuerint aīas hoīum īmortales esse.Dicerē stultos nisi idē bracchati sēsissēt qđ palliatus Pythagoras credidit. Auara & foeneratoria gallorum philosophia:alacris & fortis cibrorū & celtiberorū:q ī acie gaudio exultabāt tanq̄ gloriose & foeliciter uita excessuri:lamentabāt in morbo quasi turpiter & miserabiliter prituri. Celtiberi etiā nephas ducebant esse praelio superesse quū is occidisset p cuius salute spiritum deuouerāt. Laudāda utrorūq3 populorū animi praestātia:q̄ & patriae īcolumitatē fortiter ītueri:& fidē amiciciae cōstanter prestandū arbitrabātur. De Tracia.

Raciae uo illa natio merito sibi sa piētiae laudes uendicauerit quae natales hoīnū flebiliter:exeq.

Ed ut ad massiliēsiū.Nunc redit ad ppositū. Diuerticulum.digressionē.digressio ē ab eo diuerti qđ dicere caeperit. Vt hospitia.ut quēadmodū ipsi hospitales benigne sumerent peregrinos ita ipsi ab hostibus tuti esse possent. Pecunias mutuas Opinio antiquoꝝ satis deridēda. Apud īferos.dicebāt tu mihi decē aureos mutuabis:& ego tibi postea totidem apud īferos reddam

Quia psuasum habuerūt.Credebāt ad aliā migrari uitā secundū Metēpsicosim. Dicerē stultos.Dānarē iquit eoꝝ stultitiā:nisi hoc idē sensisset Pythagoras. Bracchari.Quāuis oīs gallia comata uno noīe appellata teste Plinio li.iiii.natu.histo.ī tria populoꝝ genera diuisa est uidelicet ī belgicos.aqtanos:& celticos siue lugdunenses:qđ idē & Caesar in pricipio cōmentarioꝝ suoꝝ affirmat:tamē īueni nōnullos ex nr̄is q dicūt triplicē galliā.brachatā comatā:& togatā esse.Comatā esse quae lōbardia dr:& galli isubres.Togatā ab alpibus usq3 ad mare britānicū tēdere. Brachatā.narbonēsem puīciā & oēm regionem quae adiacet rheno:quae multas habet partes borgōdiā:lotorigiā.flandriā:co.oniā.& terrā ligonēsium.

Margin: Gallia in tres partes diuiditur — Plinius

Palliatus.graecus qa ut supra diximus pallio utebātur graeci.Pythagoras qdē credebat aīas hoīum mortales eē:sed ex uno corpore ī alia corpora trāsire;nec uspiā īferos eē. Auara & fenatoria.q philosophant ut dicāt aīas eē īmortales.& iō pecunias mutuo acopiant.sed nūc optimū illū feneratorē eē dicimus:q egētibus opē praestat q̄si qui p uno cēruplū expectet a deo & hic reuera q̄stū nullū maiorē facere pōt q̄ pecuniā pauperibus effundere;cōpensationem illius a deo pmissam expectans:sed apud ignaros nostrae fidei uaua fuit opinio.

Margin: Opinio pythagorae

Alacris.laeta atq3 iocūda.& ostendit utrāq3 rationē;qui in aciae gaudio exultabant:qui cū praelio cōmisso periculis se expositos uiderēt: lerabant.Iulius celsus li.vi.Driades iquit psuadēt aīas nō īterire sed ab aliis post mortē trāsire ad alios. Gloriose.q̄ fortiter pugnantes morerērur in acie id sibi honorificū & gloriosum fore credebāt;qa nō:ut segnes & ignaui morerent;sed ut fortes & magnanimos decet Vir.Pulchrūq3 mori succurrit in armis. Lamentabant.Contra uero si iacuissent in lecto metuebāt mortē.& ideo tristabant q̄ ignauiter quodāmodo & turpiter perituri essent.Hoc idē Cice.libro tusculanaꝝ q̄stionū secūdo. Celtiberi etiā.Prosequit aliud īstitutū eoꝝ fuisse:ut cum milites ducē suū amisissent mortuo duce;se īterfici mallebāt.qđ legit in uita Sertorii. Pro cuius salute spiritū deuouetāt.quia in bellū pficiscētes iurabāt in manus īperatoris se pro salute illius fortiter pugnaturos.

Margin: Iulius celsus — Virgilius — Cicero

Raciae uero.Aliud institutum. Natio.regio traciae. Sapientiae.nam re ipsa potius q̄ doctrina & praeceptis philosophiae praestant. Celebrat.frequentat. Quae natales.Duo dicit:& nascentes flere.& morientes laetitia prosequi consueuisse.Ideo autem nascentes deflebant: quasi labores:&

humanæ uitæ pericula subeuntes: morientes uero hilatitate prosequabantur: quasi labores illos & pericula relinquentes. Illud autem aduertendum est: natalem & per se plenum esse: ut hoc loco: & apud. Vir. Meus est natalis iola. & adiectionem recipere. ut apud Terē. Porro autem alio ubi erit puero natalis dies. & apud Iuue. Natali coruine die mihi dulcior hæc lux. Hoc autē institutum tracum ideo magis admiratione ꝓsequendū est: quia apud cæteras gentes & præsertim apud romanos: in omnibus sacrificiis castitas seruabatur: nisi cum dies natalis celebraretur: in quo libenter uoluptatibus operā dabant. Solinus in ca. de tracia. Apud plurimos inquit luctuosa sunt puerperia: deniq; recentem natū fletu parēs excipit: contra usum læta sunt funera: adeo

Virgilius
Terentius
Iuuenalis
Solinus

as cum hilatitate cœlebrat: sine ullis doctorū præceptis uerū cōditiōis nostræ habitū prouidit. Remoueatur itaq; naturalis oīum aīalium dulcedo uitæ: quæ multa: & facere & pati turpiter cogit: si ea mortua aliquanto eius fœlicior ac beatior reperietur finis.

De moribus & ritu Lytiorum.

q Vocirca recte lytii cū iis luctus incidit: muliebrē ueste īduūt: ut deformitate cultus cōmoti maturius stultū proiicere merorē uelint.

De fœminis indicis.

u Eꝝ qd ego fortissimos in hoc generē prudentiæ uiros laudē? Respiciant indorū fœminæ q̄ cum more patrio cōplures eidem nuptæ esse soleant: mortuo marito in certamen iudiciūq; ueniūt quā ex iis maxīe dilexerit: uictrix gaudio exultās de ductaq; a necessariis lætum preferentibus uultū: cōiugis se flāmis superiacit: & cū eo tanq̄ fœlicissima crematur: superatæ cū tristicia & merore in uita remanēt.

p Rotrahe ī mediū cimbricā audaciā: adiice celtibericā fidē: iunge animosam traciæ sapientiā annecte lytiorū ī luctibus abiicendis callide quæsitā rōnem: Indico tamē rogo nil eorū præferes quē uxoris pietas in modū genialis thori propiquæ morti se cura cōscendit. De punicis fœminis & fano ueneris.

c Vius gloriæ pūicarū fœmiarū ut ex cōpatiōe turpius appareat: dedecus annectā. Sicæ. n. fanum ueneris est in quod se matronæ cōferebant atq; inde ꝓcedētes quæstū dotis: corporis iiuria contrahebant: honesta nimirū tā inhonesto uiculo coniugia iuncturæ. De istituto ꝓbabili persarū.

i Am persarū ad modū ꝓbabile institutū fuit q̄

ut exēptos gaudiis prosequantur. Sine ullis doctoꝝ præceptis: non q̄ philosophi præcipiant: sed q̄ hoc ex ratione humanæ uitæ collegerit: quia & ortus uitæ humanæ pericula subit & labores: mors aūt finis ē. Sine ullis doc. præceptis. eo magis gaudendum q̄ ipsi potius a natura hūere q̄ ex ullius doctrine perceptiōe.

Habitum. s. prouidit naturā humanā: quæ miserrima & fragilis est. Remoueat naturalis uitæ dulcedo. Nisi nos īquit nimia uitæ cupiditas tenuerit: intelligimus uitæ introitum miserabiliorem fore q̄ exitum. nam uitæ cupiditas cogit plerunq; nos multa turpiter facere aut turpiter pati. Vitæ dulcedo iō dixit: q̄a oē aīal rōnale & irrōnale uiuere appetit. Deformitate cultus. Siquē uiꝝ uideas muliebri ueste indutū: deforme spectaculū uidebis. Lytiæ. Lytia prouintia est in minori asia ab oriēte iuxta pamphiliam: ab occidēte Cariam. uel ut Solinus tradit Ciliciæ confinis. in ea ciuitas est nomine patera: in qua apollinis oraculum erat cæteris claritate præstantius. unde Virg. Lytias fortes appellat apollinis oracula: qui in lytia responsa dabat. In lytia est mons ille chimera notabilis & ubiq; celeber. de cuius uertice ignis exalat: sicut etiā in Sicilia ethna: in Cāpania mons uesenus ignē euomit. Veꝝ qd ego. Sed quid de fortitudine mulieꝝ dicam? In hoc genere. q̄ paruifaciant uitam. Solinus de idia apud eos uero quibus ad uiuēdi rationem exactior cura est multæ uxores in eiusdē uiri coeunt matrimoniū: & cum maritus decesserit apud grauissimos iudices suam quæq; de meritis agunt cām: & quæ officio quasi cæteris præstantior sententiam uicerit iudicātū hoc palmæ refert ꝓmiū: ut arbitrio suo cōscēdat rogū cōiugis & supremis semetipsam det eius inferiis: cæteræ cum nota uiuunt. Cice. li. tusculanaꝝ q̄stionū q̄stione. v. Mulieres īquit in īdia: cum eaꝝ cuiusuis mortuus uir fuerit in certamen īcidit: ideq; ueniūt quā plurimū dilexerit uir (plures enim singulis solēt eē nuptæ) quæ uictrix est ea læta prosequētibus cūctis: una cum uiro in rogum imponitur: aliæ uictæ mœstæ discedunt. In certamen iudiciumq;. Quia primo certant inter se: & ex certamine deinde sequitur iudicium. Tanq̄ fœlicissima instar fœlicitatis. Superatæ. Sicut illa læta moritur ita cæteræ tristes in uita permanent quæ superatæ sunt.

Lytia
Solinus
Virgilius
Chimera mons
Solinus
Cicero

p Rotrahe in medium. Comparat hanc mulieꝝ fortitudinem his omnibus exēplis quæ supra posuerat. Cimbricam audaciā. qui fortiter in bello moriuntur. Celtibericā fidē. qui se morti pro salute iperatoris sui destinant. Traciæ sapientiā. qui natales suoꝝ lugent: in morte uero gaudēt. Lytioꝝ. qui muliebrem uestem accipiunt cum sibi lugendū fuerit. Indico tamē rogo. īdicaꝝ mulieꝝ: hoc est ex indica. Tamen. q̄uis hæc oīa laudanda sint. Dedecus. flagitiū. Sicæ. urbis punicæ. corporis iniuria uidelicet stupro nulla enim maior corporis iniuria esse potest q̄ se impudicas facere. Hoc etiam refert Herodorus: mulieres anteq̄ ad nubilem ætatem peruenissent ad hoc templum uenire consueuisse: & corpus suum in publicum exponentes eoque dotem sibi comparare solitas fuisse. Honesta coniugia. quia constat post coniugiū illas omnium castissimas mulieres fuisse. In persarū. hoc quoq; tradit Herodotus inter cætera: ut cum primū

Sica urbs
Herodo.
Herodo.

pueri cepissent loqui:eos ueritatem dicere assuescerét.si uero aliqd minus uerꝫ dixissent:acriter puniebant: deide hoc quoqꝫ istituerát:ut nõ prius filios uiderét q̃ ad septem annos peruenissent:ne tenellæ ætatis charitate corriperetur:ut si mortui essent minus dolerét eoꝝ iteritũ.ná usqꝫ ad septimũ annũ solet ætas illa in nimio discrimine uitæ uersari propter uermes.

n E numidæ qdẽ.Dicit reges numidas hoc seruasse:ut nemini osculũ darét.ná qui inqt in sũmo dignitatis gradu cõstituti sunt:nõ debẽt se nimium familiares hoibus reddere. Fastigio.summo gradu. Venerabilius.ná qcqd raꝝ est id etiá ꝑciosum.quæ uero sũt nimiũ cõsueta:ea solét uiliora quoqꝫ haberi.

liberos suos non prius aspiciebát q̃ septimũ iplessét annũ:quo paruulorum amissionem æquiore animo sustinerent. De numidis.

n E numidæ qdẽ reges uituperandi:q more gẽtis suæ nulli mortaliũ osculũ ferebát.quicquid enim i excelso fastigio positũ é:humili & trita cõsuetudine quo sit uenerabilius:uacuũ esse conuenit.

De disciplina militati.Capitulũ ii.

V Enio nũc ad præcipuũ decus & ad stabilimẽtũ ro.ipii:salutari pseuerantia ad hoc tẽpus sincerũ & icolume seruatum militaris disciplinæ tenacissimũ uiculũ in cuius sinu ac tutela serenus tranquillusqꝫ beatæ pacis status acquiescit. De Scipione.

p Vblius cornelius scipio: cui deleta carthago auitum cognomen dedit: consul in hispaniá ꝑmissus ut insolentissimos numantinæ urbis spiritus

De disciplina militari.Capitulum .II.

V Enio nunc ad ꝓcipuũ decus & stabilimentũ ro.iperii.Expedito istitutoꝝ tractatu ad alium trásgreditur:ubi de disciplina militari cõnnet. Stabilimẽtũ.qa re militari po.ro.nõ mõ tantũ cõparauit iperiũ:sed partũ quoqꝫ seruauit. Salutari pseuerátia.assiduitate qdá salutari:quæ romano fuit salubris iperio.nunq̃.n. romani a disciplina rei militaris dclinauerũt. Sinceꝝ.iuiolatũ. Tenacissimũ uiculũ.qa nullo mõ pmiserũt disciplinã militaré solui. Serenus tranqllusqꝫ.sine pturbatõe belloꝝ externoꝝ. Tranqllus.sine dissensione ciuiũ. alibi pacẽ sereno tẽpori:bellũ nubilo cõparat. ut uidelicet ex nubilo cœlũ serenũ hilari aspectu sentit:sic bellũ pace mutatũ multũ gaudii solet afferre.Cicero.Eo animo gerenda sunt bella:ut sine iniuria in pace uiuatur.

p Vblius cornelius scipio.Primũ exẽplũ seruatæ disciplinæ scipio aphricanus iferior cum successisset prioribus ducibus q oppugnauerát numátiam & aphricá:& præcipue Mácino:q a numantinis cũ exercitu obsessus ad turpẽ deditionẽ uenire coactus est:exercitũ qui licentiori disciplina a pristinis moribus habitus fuerat:ante oia icorruptũ esse curauit & expurgauit.quo facto milites Romani pristinũ uigoré & cõsuetam uirtutẽ recepere:ita ut facile superioꝝ ducũ errata emẽdauerit:& sibi nomé auitũ & laudé cõparauerit.Origo & causa belli numátini teste Floro fuit:qꝫ Segidẽses socios & cõsanguineos ro.manibus elapsos exceperát numátini.qui ꝓ illis quoqꝫ depcati nihil obtinuerũt.& cũ ab omni belloꝝ cõtagione se subtrahere uellẽt:pacem a Ro.petierũt:qui in legitimi fœderis ꝓciũ & cõditionẽ iussi sunt arma deponere:qd barbari ægrius acceperũt q̃ si manus absciderent.Itaqꝫ repudiatis cõditionibus bellũ idictũ est:aduersus quos missi sunt primo.Qu.põpeius qui ob ifirmitaté ut uult Liuius li.liiii.pacẽ cum illis fecit:& numátini fœdus maluerũt cũ illũ debellare potuissẽt.deide.M.põpilius qui susus sugaruſqꝫ fuit a numátinis:cum quibus pacẽ factá senatus irritá cẽsuerat.postea missus est Hostilius mácinus qui contẽptis auspiciis atqꝫ ꝓdigiis:ut uidimus in ca.de ꝓdigiis:uictus a numátinis & castris exutus:cum spes nulla seruádi exerotus esset:pacẽ cum his fecit ignominiosam:quá ratá senatus esse uetuit:dedecusqꝫ talis flagioi deditione mancini expiauit.nam in ea pugna trigita milia ro.a quatuor milibus numátinoꝝ uicta fuerát.postremo opus fuit eo iperatore qui carthaginẽ euerrerat.missus igit̃ est Scipio aphricanus:qui primũ ut diximus corruptũ licentia luxuriaqꝫ exercitũ:ad generosissimá militiæ disciplinã reuocauit.oia enim delitiaꝝ instrumenta recidit:duo milia scortoꝝ e castris eiecit:militẽ quottidie in opere habuit:& trigita dieꝝ frumẽtũ ac septenos uallos ferre cogebat ægre ꝓpter onus icedenti dicebat,cum gladio tete uallare scieris:uallũ ferre desinito.alii nimium paꝝ habiliter scutum ferenti eum scutũ amplius iusto ferre iussit:neqꝫ id se reprehẽdere:quoniá melius scuto q̃ gladio uteret̃.quẽ militem extra ordiné deprehẽdit:si ro.esset uitibus:si extraneus uirgis cecidit.Iumenta quidẽ omnia ne exoneraret milites uendidit.Acrius igit̃ in castris q̃ in campo cum milite suo q̃ cum numátinis illi prælιádũ fuit quippe assiduis & iniustis & seruilibus maxime operibus attriti:ferre plenius uallũ;qui arma nescirent:luto iquinari;qui sanguiné nollét iubebant̃;calones sarcinæ:nisi ad usum necessariæ amputabant̃:tátũ esse exercitum q̃ti iperatoré uere ꝓditũ est:& sic redacto in disciplinã milite:cõmissa acies:qd nemo uisuꝝ se unquam sperauerat factum est;ut fugientes numátinos uideret.de quoꝝ debellatione alio loco dicemus.nam hoc q̃tum ad disciplinã militarem pertinet diximus.de qua Frõtinus li.iiii.ca.i.Scipio inquit ad numantiá corruptũ superioꝝ ducum secordia exercitum correxit.dimisso igenti lixaꝝ numero.redactis ad munus quottidiana exercitatione militibus:quibus cum frequẽs iniũgeret iter portare cõpluriũ dieꝝ cibaria iperabat:ita ut frigora & ibres pati:uada fluminũ pedibus traicere assuescerẽt milites:exprobrante iperatore timiditatẽ & ignauiá & frangente delicatioris usus ac paꝝ necessaria & expeditioni uasa:qd maxime notabiliter accidit S.neuio tribuno pl.cui dixisse traditur Scipio.mihi paulisper tibi & reipub.semper necessarius nequaq̃ eris.

Florus

Liuius

Superiorꝝ ducū culpa. Qu. pōpei. M. pōpilii & Mācini: quorꝝ unus. s. Pōpeius re īfecta ut diximus discessit. alter fusus fugatusqꝫ fuit a numātinis. tertius iniussu senatus turpe fœdus cū hostibus fecit qd̄ senatus ratū nō hūit. Itaqꝫ Scipio missus ad accipiēdū exercitū cū oī genere hoīum futilium expurgauit: & sub eo milites ro. audaciā cū pristina uirtute recuparūt. Scipio uero nomē auitū cōsecutus ē: ut aphricanus diceret. nā celtiberos: uaccos: cātabres: & alios populos ī hispania uicit & subacta aphrica carthaginē deleuit: numātiā ferro fameqꝫ cōsūpsit. Sūmouerent. remouerēt. ī hoc exercitu sexagita milia militū fuerūt. Institorꝝ. Institores dicunt q iumēta qbꝰ uenalia uehunt agūt. erāt. n. negociatores q res esculētas a loco ad locū trahebāt. dcī sūt īstitores: eo qꝫ īstant iumētis: q̄ mercibus suis onerata īpellūt ad locū ubi merces emere seu uēdere cōsueuerūt. Lixarꝝ. Lixe dicunt mercenarii q exercitus ī expeditiōe sequuntur. ꝑprie aūt dicūt ministri militū: q aquā militibꝰ afferūt. nā ātiq lixā aquā dixerūt. unde elixū aq̈ coctū & elixare aq̄ mollire. Scorrorꝝ. Scorta dicūt meretrices a scorteis q̄s pelliculas appellabāt antiq: qbꝰ īcubare solebāt. & qa meretrices nō alr̄ uiris subiiciūt ac pelliculæ: ꝓpterea scorta appellarūt. Turpi & eru. sen. Sētina ꝓpriæ est aq̈ fetidissima ī fūdo nauis q̄ uomitū nautis ꝓuocat. unde sentina dcā est a sentiēdo: eo qꝫ malo sentiat odore. p trāslationē exercitus purgamēta sētinā appellat. Deformi fœ. ictu. qa turpe fœdus ictū fuerat īter mācinū & numāntinos qd̄ po. Ro. īprobauit qꝫ eius iniussu factū fuisset. Acrē. fortē aīosū. qa cū ad extremā necessitatē numātini redacti eēnt: ne in romanorꝝ ptātē uenirēt: cumulū ipi ī foro rerū oīum suarꝝ erexerunt: & uxores ac liberos primo: deīde se subo igni iniecerūt. Cōstat numātinos fortissimos fuisse uiros. Strabo li. iii. Numantia ingt nobilissima ciuitas est q̄ bello celtiberico qd̄ aduersus po. Ro. gestū est uirtutē ꝓpriā ostētauit: qd̄ uicesimū ꝑdurauit ānū cōplures. n. exercitus cū īperatoribꝰ ad īternoctionē detracti: nouissime aūt numātini obsidione cīcti: diuturna patiētia tolerarūt. Indiciū. Deditio mancini īdicauit qd̄ eēt negligere disciplinā militarē. Triūphus Scipionis præmiū extitit ei q militarē disciplinā iā ꝓlabentē sustinuit & ī pristinū statū redegit. Mācini. Cū ille fœdus cū numātinis turpe & ignominiosū pcussisset qa id po. Ro. nō ꝓbauerat: ipe auctor hostibus deditus est: ut oī religione populus solueret. Ius sectā metellus. Frōtinus li. iiii. ca. i. Qu. metellus bello iugurtino similiter lapsā disciplinā pari seueritate restituit. cū īsup ꝓhibuisset alia carne q̄ assa elixaue milites uti. Sectā. est trāslatio sumpta a philosophis. nā qui Socratis aut Aris. opinionē sequunt sectā seq dicunt a sectādo dicta: eo qꝫ in diuersas opiniones secarent: hoc est diuiderent. quis si diligētius cōsideremus ea quæ ipsi sumebāt: oīa tamen ad uirtutē spectare īueniemus. Iugurtino bello. bello qd̄ gestū fuit cōtra iugurtā. solēt. n. bella a deuictis hostibus denoīari. Spurii albini. Spurius albinus primus fuit qui cōsul & īperator missus a senatu cōtra iugurtā: molliter nimis ac licēter exercitū habuerat: ut apud Salustiū uidere licet. Neruis. nā nerui corporis uires sunt. eodē modo neruos īperii uires & potentiā appellat. Nec singulas partes. nec īquit sensim milites corrigere cæpit: sed eodē momēto tpis uniuersum exercitū purgauit. Singulas partes. ut sensim milites ad rectā disciplinā redigeret. Cibūqꝫ coctū. nolebāt ut cibaria & esculēta ꝓponerent uenalia: ne milites cibo ꝑparato uescētes molliores redderent. Neminē militū. s. grægariorꝝ. nā cēturiones decuriones & tribuni militū suos habebāt milites: & grægarii dicebant q nulli ꝑsunt ordini: sed de græge sunt. Ministerio. nec seruos habebāt qui sibi ministrarēt. Iumētorūqꝫ. quæ sarcinas suasueherēt. Alimenta. cibaria qbus īdies uescerent. Subīde. deīde: ut ipso itinere milites exercerent. Eadē tanq̄ iugurta. Cū castra frequēter moueret semp ea uallo fossaqꝫ circūdabat tanq̄ hostis īstaret. Quid ergo. Nunc ꝓbat quod metellus fecit. Multa trophea. Tropheū dicit honor qui hostibus uersis in fugam cōparat: dictum ατροπη. i. cōuersione: græci cōsuetudinē induxerūt: ut uictori tropheū statueret: erat aūt colūna marmorea ubi litteræ insculpebant. qbus uictos hostes terga dedisse significabat. Multa trophea. Dux q hostē in fugā cōuerterat tropheū merebat: q uero ultra certū numerꝝ hostiū occiderat: ita ut plenā uictoriā cōsequeret triūphum mereri dicebat. Sane nōnunq̄ & arbor in qua hostiū spolia affigebant & id ædificium: in quo res gestæ inscribebantur.

Institore
Lixe.
Elixū
Elixare
Scorta
Sentina
Strabo
Frōtinus
Salustius
Tropheū

supiorū ducū culpa nutritos cōtūderet: eodē tpis momēto quo castra intrauit edixit ut oīa ex his q̄ uoluptati cā cōpata erant auferrēt: ac sūmouerēt. Nā cōstat tū maximū īde īstitorū & lixarū nūerꝝ cū duobꝰ milibꝰ scortorū abiisse. Hac turpi atqꝫ erubescēda sentīa uacuefacūs exercitus nr̄ q paulo āte metu mortꝭ deformi se fœderꝭ ictu maculauerat: erecta uirtute: acrem taqꝫ: arcē illā & aīosā nūantiā īcēdiis exustā ruinisqꝫ ꝓstratā solo æquit. Itaqꝫ neglectæ disciplinæ militaris īdiciū mācini: miserabilis deditio: seruatæ merces: speciosissimus scipionis triūphꝰ extitit. De Metello.

[H]e ius sectā mettellus secutus: cū exercitū ī aphrica Iugurtino bello nimia spurii albini indulgentia corruptū cōsul accepisset: oibus impii neruis ad reuocādā pristinæ disciplinā militiæ cōnixus ē: nec singulas ptes apprehēdit sed totā cōtinuo in statū suū redegit: ꝓtinus nāqꝫ lixas e castris sūmouit: cibūqꝫ coctū uenalē ꝓponi uetuit: ī agmine neminē militū ministerio seruorū: iumētorūqꝫ ut arma sua: & alimenta ipsi ferrent: uti passus ē. Castrorū subinde locū mutauit. Eadē tanq̄ iugurtha semp adeēt uallo fossaqꝫ aptissime cīxit. Quid ergo restituta cōtinētia: qd̄ repetita industria ꝑfecit? Crebras scilicet uictorias: & multa trophea peperit ex eo hoste: cuius tergū sub ābitioso

Seruius

trophea illius dicta sunt:ut marii cimbra. Ser.super.x.æne.refert q Sa.in historiis de Pōpeio:deuictis hispanis trophea in pireneis iugis cōstituit:ex quo more ī urbibus fingunt ī arcubus exædificatis.Vir.dicit.æneā de Mezētio tropheū cōstituisse:cū ait ī.xi.decisis undiq; ramis Cōstituit tumulo fulgētiaq; īduit arma Mezēti ducis exuuias tibi magne tropheu dedit æneæ tropheū.Vir.nōdū plenā uictoriā cōsecuto q occiso mazētio fugauerat exercitū. Ambitioso īpatore spurio albino quidelicet quæreret se tan tūm ō militibus gratū facere ut cupiditati & libidini militū obseqret. Videre non contigerat.anteq̄ metellus pesset exercitui.

Virgilius

ipator rōano militi uidere non cōtigerat.Bene ēt illi disciplinæ militari affuerūt q necessitudinū pruptis uīculis ultionē uindictāq; læsæ cū ignōmia domuū suarū exiger nō dubitauerūt. Nā publius rutilius cōsul eo bello quod in Sicilia cum fugitiuis gessit.Q. fabiū generū suū:qa negligētia taurominitanā arcē amiserat:puincia iussit decedere.

De Cocta.

T.C.cocta publiū aureliū fuluiū pecuniolā sanguine sibi iunctū:quem obsidioni liparitanæ ad auspicia repetēda Mesanā trāsiturus præfecerat:uirgis cæsū militiæ munere inter pedites fungi coegit:q eius culpa ager incēsus & pene castra erāt capta.

De.Q .Fuluio.

Quintus etiā fuluius flaccus censor:fuluiū fratrē cohortē legiōis ī q̄ tribunus militū erat iiussu cō.

Bene etiā illi. Laudat illos q milites suos ad disciplinā militarē reuocatūt. Affuerūt psentes.hoc est,ppicii fuerūt & fauerūt. Prætuptis uiculis.dēptis q obliti sint illos sibi necessitudine cōiunctos eē. Læsæ.s.disciplinæ militaris. Publius rutilius cōsul eo bello qd cū fugitiuis.i.seruis quoq; dux & auctor fuit Eunus.nā dum is cū cæteris seruis ī ergasculis teneretur:& habitu corporis & uiribus pstās:sub simulatiōe Syræ deæ eos ad libertatē cōparādā adhortans: in unū cōtraxit ad numeq; sexagīta milium. Hoc aūt ut numine quodā īstictus facere uideref:nucē enucleatā sulphure stipatā & igne in hos sumebat.& iter uerba q̄si flāmā emittere uidebat.Multi iperatores romani cōtra hos missi cū exercitibus deleti sūt. Tandē.M. ppēna eos apud æthnā longa obsidione pssos fame cōfecit.

Taurominium. Ptolemæus. Strabo

Taurominitanā arcē.Tauromiuiū mons est Siciliæ & supra illum ciuitas quā romanoq; Coloniā eē dixit Ptolemæus. At Strabo urbē nō montē eē ostēdit li.vii.in descriptiōe Siciliæ:tū dicit.Vrbes uero extāt ad latus Euripū efficiēs primū Messana:deīde Taurominiū:& Cathana:& Syracusæ & cætera.Coloniā aūt romanā fuisse alio loco ostēdit eōdē li.ubi dicit.Ciuitas aūt frequentiores habet accolas q̄ Cathana.nā & habitatotes admisit romanos plurimos:pauciores aūt q̄ utraq; habet Tauromīnium.fuisse uero occupatā a fugitiuis alibi ostēdit his uerbis.Eunus cū fugitiuis obsidione pssus:illā.s.æthnā: de q̄ loquit pcipuis affecit cladibus:uixq; tandē a romanis.euulsi sunt:eadē mala ppessi Cathanēses,& Taurominitani aliiq; cōplures:& reliq̄.iuxta Taurominium optimi pisces mulli capiebanf tpe romanoq;.unde Iuue.Mullus erit domino:quē misit Corsica uel quē Taurominitanæ rupes.nā a taurominio taurominitanus deducif.unde Lucanus.Taurominitanā uincūt feruore caribdim.sicut a gadibus gaditanus,a drepano drepanitanus.

Iuuenalis. Lucanus

T.C.cocta.P.aureliū .C.cocta cōsul cū liparētoliā īsulā obsidetet:aīaduertit non recte tabernaculū captū eē igif cū ad restaurāda auspicia iturus eēt.P.aureliū sanguine sibi cōiunctū obsidioni pfecit.q cū negligētius milites in armis hūissent:p eruptionē oppidani uallū īcendio cōsumpserūt & pæne castra ceperūt:& ob hācrām cōsul reuersus:recognita.P.aureliū uirgis cæsū īter pedites militare coegit.

Frōtinus

Quintus et ā ful.flaccus.Frōtinus li.iiii.Fuluius flaccus censor īquit fuluiū fratrē suū:quia legionē in q̄ tribunus militū erat iniussu cōsulis dimiserat a senatu mouit. Senatu amouit.Duplex erat censoria nota ī eqtes.aut.n.senatu mouebanf:si erāt iter senatores.aut equo publico priuabanf ne uidelicet stipendiū de publico daref. Tribunus militū.Tribuni militū perāt milibus hoīum:primipilus ducentis centurio q̄ttuor manipulis.manipulus uero prīo centū:deinde cōduplicatus ducētoq; miliū fuit:& dicti sūt manipuli a fasciculis paleaq; quos manipulos dicīus.nā adhuc paup po.Ro.p uexillis manipulos paleaq; pertica suspēsos gestaf solebāt.unde & maniplaris miles dictus est.Oui.Pertica gestabat suspēsos acta maniplos: Vude maniplaris noīa miles habet.Alii dicūt centuriones tātū cētū militibus psuisse:& īde nomē accepisse: qđ magis tenēdū ē ppter noīs similitudinē.pfecti cohortibus perāt:cohors aūt cōstat ex qngētis qnq̄gītaqnq; peditibo & sexagīta sex eqn bus:turma ex ttigīta.nā turma dcā ē q̄si terima:q ex unaq̄q; cētutia terdeni deligebanf & fiebāt turmæ.legati legionibus perāt.legio aūt ab eligēdo dicif.ut uult Vege.de re mili.quia hoc uocabulum desiderat eoq; fidem atq; diligentiā qui milites pbant.ex decē aūt cohortibus plena legio conficiebatur:quæ habebat sex milia centū peditum.equites septingētos & triginta.sed pro diuersitate tempoq; uariatus est numerus. Tribunorum militarium ut habetur in digestis officiū fuit milites in castris cōtinere: ad exercitationem perducere:claues portaq; suscipere:uigilias interdum circuire frumentationibus cōmilitonum interesse:frumentū præbere:mensuræ fraudē coercere:delicta secundū suam auctoritatē his modis castigare:principiis frequenter interesse:quærelas commilitonum audire:ualitudinarios inspicere:officium regentis exercitum non tantum in danda:sed etiam conseruanda disciplina consistere. Liparitanæ.Lipare una ex insulis eolis:cuius Solinus una cum reliquis mentionem facit:& omnes suo nomine describit. sunt enim septem.Virgilius.de lipare insula.Sicanium iuxta latus eoliamque erigitur:liparē fumantibus ardua saxis.&a lipare liparitanus ut hoc loco.& lipareus dicitur.Iuuenalis.Brachia uulcanus liparea nigra taberna. Fuluius flaccus.Hoc factum est bello seruili quod in Sicilia gestū est. Tam digna exēpla.Excusat.

Maniplus. Ouidius. Cohors. Turma. Legio. Vegetius. Lipare. Solinus. Virgilius. Liparitanus & lipareus dicif. Iuuenalis

se quodammodo Valerius q exempla rei militatis breuiter nimiũ narrauerit: q se dicit non fuisse facturũ nisi multa alia se offerrent q̃ maiora sũt. Generis.familiæ.sicut fuluius q fratrẽ senatu amouit. Imaginũ: maiorũ splẽdor & uirtus ac egregia facinora posterorũ imagines dicebant.iõ aũt dicebant imagines; qa posteri cogitatiõe rerũ earũ q̃ præclare gestæ fuerãt a maioribus: ad uirtutẽ icendebant:ut illas imitarent.& re uera ẽt imagines & statuas erigere solebant:ut posteri ĩtuentes eas ipsa cogitatiõe uirorũ excellentiũ ad uirtutẽ accẽderent. Cõioni cõiunctioni.nõ sicut fecit cocta q Pecuniolã sanguine sibi cõiunctũ ex eqte peditẽ fecit. Supciliũ.Austeritas seu eritas a pcedente qd sequit.nãin supciliorũ toruo motu quædã tristicia & seueritas ostenditur.

fulis domũ dimittere ausum;senatu amouit: tam digna exẽpla tã breuiter nisi maioribus urgerer non referrẽtur.Quid enĩ est tã difficile factu:q̃ copulatæ societati generis & imaginũ:deformẽ ĩ patriã reditũ indicere:aut cõmunioni nois;ac familiæ ueteris propinquitatis serie coherẽti uirgarũ contumeliosa uerbera adhibere: aut cẽsorium supciliũ aduersus fraternã charitatem distringere;dẽtur hæc singula q̃uis claris ciuitatibus abũde:tamẽ gloria disciplinæ militaris ĩstructæ uidebũtur. At nr̃a urbs quæ oĩ genere mirificorũ exẽplorũ totũ orbẽ terrarũ repleuit;ipa totũ ꝓprio sanguine manãtes secures habet;ne turbato militiæ ordine uĩdicta deesset;e castrĩ publice speciosas priuati lugubres dupl ici uultu rcepit. Incerta gratulandi prius an lugendi officio fungeretur.

De Postumio Tiburto & Manlio.

i Git ego quoq; hæsitãte aio uos belicarũ rerũ seuerissimi custodes Postumi Tiburte & Manlĩ torquate memoria ac relatiõe cõplector:qa aĩaduerto fore:ut põdere laudis quã meruistĩ obrutus:magĩ ĩbecilitatẽ ingenii mei detegã:q̃ uestrã uirtutẽ sicut par ẽ:repræsentẽ. Tu nãq; posthumi dictator Aulũ postumiũ:quẽ ad generis penetraliũq; sacrorũ successionẽ ꝓpagandã genueras;cuius infantiæ blãdimenta sinu;atq; osculis foueras:quẽ puerũ litteris:quẽ iuuenẽ armis instruxeras sanctũ:fortẽ amantẽ tui pariter ac patriæ:qa nõ tuo iussu;sed sua spõte præsidio ꝓgressus hostes fũderat:uictorẽ securi feriri iussisti. & ad hoc impium pagẽdũ paternæ uocis ministerio sufficere ualuisti.nã oculos tuos certũ scio clarissimã in luce tenebris offusos igẽs opus aĩ intueri nequisse.

Distringere.minati uel exercere.& est trãslatio a gladiatoribus q gladiũ in cõcertatorẽ suũ nudãt. Dent hæc.Si inqt ciuitates q̃ rerũ potitæ sunt singulæ unũ aliqd eorũ exẽplorũ haberent q ostẽdimus: tamen abũde uiderent disciplinã militarẽ obseruasse. Tamen.q̃uis singula singulæ ciuitates exẽpla habeãt. Gloria.qa gloriari possit ĩ ipsis ciuitatibus disciplinã fuisse seruatã. Genere.s.cuiuslibet uirtutis. Proprio sanguine.s.filiorũ. Speciosas.q uictores extiterũt. Priuati lugubres:q eorũ filii uirgis cæsi & securi pcussi sũt.Sũt inqt q̃tũ ad rẽpu. speciose:q̃tũ ad priuatã lugubres pp mortẽ filiorũ. Gratulãdi.q uictores euaserint. Lugendi.q filios amisetint.

i Git ego.Ergo qa res magna fuit ac ꝓpe icredibilis teste Liuio: q dixit hoc apud posteros plus admirationis habiturũ q̃ fidei.Dicit ergo uereot ne uirtuti uestræ non parẽ relationẽ adhibeã. Igit qa illi icerti erãt fungerent officio gratulãdi an lugẽdi:pari rõne cũ illis ego quoq; dubito. Tu nãq; postumi.Ab hac opiniõe dissentit Liuius dicit enĩ nõ duos fuisse q filios occidi iusserũt sed unũ nec postumiũ sed Mãliũ torq̃tũ.hoc aũt ĩ cõiecturã adducit cur Mãlius nõ Postumius extimãdus sit:q filiũ uirgis cædi & securi pcuti iussit;q manliana nõ postumiana impia sunt appellata.nã in cõsuetudinẽ uenit:ut cũ aliqs nimia seueritate uteref:diceref : en mãlianũ ĩpetiũ.quẽ crudelitatis titulũ Postumius prior occupaturus fuit. nã multis ante ãnis postumius fuit q̃ mãlius.Sed de hac re nõnihil dubitare uidet Liuius qa nõnulli sic tradidet scriptores : duos.s.fuisse.q filios occidi iusserint.sed existiate se dicit:scriptores qd postumii fuerat ascripsisse Torq̃to; uel cõtra potius. Et.quia nõnulli historici ita retulerunt se quoq; tacitũ ꝑterire noluisse. Postumiũ filiũ: Hoc fuit teste Ge.anno ab urbe condita.cccxxii. bello fidenati. Penetraliũ sacrorũ Mos erat antiqtus ut domesticis sacris ex filiis maiores natu ꝑficerent. Propagandã.ãplificandã translatio sũpta a uitibus.nã ꝓpagari dicunt uites cũ ab arbore ad arborem subterranea flagella deducunt. Cuius infantiæ blandimenta.Hæc oĩa describit q̃ pater in educatione filii facere solet ut tem ante oculos ponat. Armis.ut iam adultus arma tractare disceret. Sanctũ.respectu patris q pietatem paternam sanctam habebat. Fortẽ.quia fortis bellator erat. Itẽ sanctũ moribus:fortẽ uiribus.Multa in unũ cõgeret Valerius quorũ cogitatiõe & respectu pater a filii cæde deterreri potuerat:ut maiorẽ fortitudinem animi ĩ postumio fuisse ostendat qui oĩa posthabuit ut disciplinã militarẽ seruaret incorruptã. Amantẽ tui pariter & patriæ pietatæ q̃ parẽtibus pariter & patriæ debemus. Præsidio.ubi eũ locaueras cũ cohorte sua spõte egressus ẽ:ut manus cũ hostib9 cõsereres. Progressus qa a ꝑsidio in pallantes & in cõpositos hostes ꝓcessetat eosq; fuderat. Et ad hoc peragendũ ĩperiũ Potuisti inqt ĩperare lictoribus ut lege agerent.nã cũ magistratus de nocentibus suppliciũ sumerẽt; lictoribus diceř solebant:age lege. Nã oculos.Dixi te hoc tã crudele ĩperiũ in filios uoce tua exeq potuisse.nã te uultũ auersũ a tanta supplicii fœditate habuisse certe scio. Ingẽs aĩ opus.Opus aĩ erat suppliciũ quo filiũ affici uoluit.

Liuius

Liuius

Liuius
Gelius
Cato

Tu autem Manli torquate. Id fuit Volscorũ equorũq; bello: ut uult Liuius. Gellius uero dicit: Tũ hostes erant Fidenates, sed hoc qđ sequit fuit bello latino. Cato tamen apud Salustiũ in oratione cõtra coniuratos dicit hoc fuisse bello gallico: & appellat hunc Aulũ mãlium torquatũ. Huic torquato post cædem filii in patriam cũ uictoria redeũti: nemo iuniorũ pcessit obuiã. fuit autem patribus charus: iuuenibus & tunc & semper inuisus: sicut in capitulo de ira & odio dicemus: ubi hæc historia plenius tractabit. Sacius esse iudicãs. *exemplo filii tui statuere ut postea alii disciplinam militarem nõ uiolarent.*

Tu autem Manli torquate latino bello consul filium q; prouocatus a Geminio mæcio duce tusculanorũ ad dimicandum te ignaro descenderat: gloriosam uictoriam & speciosa spolia referentem abripi a lictore & in modum hostiæ mactari iussisti: satius esse iudicans patrem forti filio: q̃ patriam militari disciplina carere.

De Lutio Q uintio Cincinato.

a Ge quãto spiritu putamus usum. L. Q uintiũ Cincinatũ dictatoré eo tẽpore quo deuictis æquiculis & sub iugũ missis. L. minutium consulatũ deponere coegit: q; castra eius hostes iidẽ obsederãt. Indignum .n. maximo imperio credidit: quẽ nõ sua uirtus: sed fossa uallũq; tutũ præstiterat: cuiq; uerecũdiæ non fuerat arma rõana metu trepida clausis portis contineri: ergo imperiosissimi duodecim fasces penes quos senatus & equestris ordinis & uniuersæ plebis summũ decus erat: quorumq; nutu latium ac totius italiæ uires regebantur: contusi atq; fracti dictatoriæ se animaduersioni substrauerunt: ac ne iulta foret gloria militaris: consul delicti omnis uindex punitus est. His ut ita dicam piaculis mars ĩperii nostri pater: ubi aliq̃ ex parte a tuis auspiciis degeneratum erat: numen tuum propiciabatur: affinium & cognatorum & fratrum nota: filiorũq; strage ignominiosa consulum eiuratione.

De Papirio.

e Iusdẽ ordinis qđ sequitur Papirius dictator quũ aduersus ĩpeiru eius. Q. fabius rutilius

a *Ge quanto. L. Quintiũ cincinatũ.* De hoc uiro dicemus in ca. de moderatiõe & paupertate. qđ uero ad disciplinã militaré ptinet: cũ puastatis agris subito equorũ & Volscorũ incursu: alter consulũ. L. Minucius ad ultionẽ missus esset: illi neq; fortuna neq; uis aĩ in ea re gerẽda fuit. nã cũ haud pcul ab hoste castra posuisset: nulla clade accepta pauidus inter castra se cõtinebat. qđ ubi sensert hostes ex metu alieno creuit audacia: & p̃rio castra expugnare adorti: cũ nõ succederet: ad obsidionẽ conuersi munitionibus circũdãt: qđ ubi romã platũ ẽ obsideri. s. cõsulẽ & exercitũ. tantus pauor & trepidatio urbẽ incessit: ut dictatorẽ q̃ primũ dici placeret. dictusq; est cõsensu omniũ. L. Quintius cincinatus: q tũ erat in agris: & rustico inhians operi audito patriæ statu: & honorẽ & laborẽ piũ pno aĩo suscepit: pfectusq; cõfestim scripto exercitu oĩbus ultro noĩa dãtibus spe certa sub tali duce uincendi: disposito rerũ statu: die pximo sub noctẽ roma egressus: alacritate mirabili mediaq; nocte ad hostẽ pueniẽs: & cõsulẽ & exercitũ obsidione liberauit: hostes ut exprimeret tandẽ cõfessio subactã domitãq; esse gẽtẽ sub iugũ misit. fiebat aũt iugũ ex tribus hastis: duabus humi defixis: supq; eas una trãsuersa deligata. sub hoc iugo dictator hostes ueluti totidẽ boues misit. Castris hostium receptis plenis oĩum rerũ (nudos. n. emiserat) pdã oẽm suo tantũ militi dedit: cõsularẽ exercitũ cõsulẽq; ipm increpans: carebis ingt pdæ parte: miles ex eo hoste cui ppe pdæ fuisti: & tu. L. Minuti donec cõsularẽ aĩum incipias habere: legatus sis: legionibus preeris. ita se minutius abdicat cõsulatu: iussusq; ad exercitũ manet. sed adeo tũ ĩperio meliori animus mansuete obediẽs erat: ut beneficii magisq; ignominie hic exercitus memor & coronã aureã dictatori libræ pondo decreuerit: & pficiscentẽ eũ patronũ salutauerit. Equulis. populis q sũt haud pcul a roma. Indignũ eni. Putabat illũ nõ eẽ ĩperio dignũ: q se exercitũq; suũ nõ uirtute sed uallo fossaq; tutatus esset. Arma romana. q̃ semp uictricia fuerũt. Ergo iperiosissimi duodecim fasces. Nũc extollit cõsulatũ: ut maiorẽ etiã poenã ostenderet: q; nec illis qdẽ dictator pepcerit: q summũ ĩperiũ gerebãt. Nutu. Nã quãto maiorẽ uim & potestatẽ cõsulatus ostẽdit: tãto eius magis ostẽdit seueritatẽ dictatoris. Decus. ornamẽtũ nã in cõsulatu senatus maiestas cõtinebat. Nutu. ĩperio & iussu. nã oẽs romani ordines sub ĩperio dictatoris erant. poterat eni & plebi & senatui & equestri ordini ĩperare qcqd uoluisset dictator. At ne lesa. ne res militaris foret multa. cõsul q aliorũ delicta punire cõsueuit ipse punitus est. His ut ita dicã piaculis. Cõuertit sermonẽ suũ ad martẽ Valerius: & ẽ apostrophe dicẽs: o mars iõ fuere ĩperatores Romani adeo seueri: ut numẽ tuũ his poenis placarẽt: siqd cõtra te fuisset admissũ. Piaculis. poenis. nã piaculũ significat poenã: rmediũ: delictũ: mortẽ deniq; ipsã. ergo piaculis: expiatiõibus. Pr. nã a marte originẽ sũpsisse dicunt Romulus & Remus. Degeneratũ. peccatũ & delictũ aliqđ cõmissũ eẽt. nã degenerare ẽ a genere exire uel ab aliq̃ re alienũ eẽ. Nota. igno. Eiuratiõe. priuatiõe. nã eiurare ẽ extra ius facere. quẽadmodũ dicimus exaugurare extra augutiũ facere. sicut eiurare contra ius uel extra ius facere. ergo eiuratione. abdicatione. nã cũ cõsulatũ ineũt in rẽ publicã iurant: cũ deponũt. eo iureiurando soluunt.

Iugum

Piaculum

Degenerare

Eiurare

Exaugurare

Frõtinus

e Iusdem ordinis Papirius dictator. Frontinus li. iiii. L. papirius dictator fabiũ rutiliũ magistrũ equitũ qui aduersum edictũ eius q prospere pugnauerat: uirgis poposcit cædi secuti percussurus nec cõtentioni aut precibus militũ cõcessit animaduersionẽ: cumq; profugientẽ Romã prosecutus est: nec ibi quidẽ

remisso prius supplicii metu : q̃ ad genua eius & Fabius cũ patre ꝓuolueretur & pariter senatus & populus rogarent. Liuius uero multo ꝓlixius scribit historiã. Fuit hoc bello Sãnitico: cui cũ. L. furius camillus cõsul preesset morbo ĩplicitus dictatorẽ dixit Papiriũ Cursorẽ: q sibi Qu. fabiũ Rutilianũ magistrũ equitũ dixit qbus in castra ꝓfectis: paulopost dictator in urbẽ ad auspiciũ petendũ accersit: ĩperat magistro equitũ: ut se se loco teneret: neu absente se cũ hoste cõfligeret. Fabius cũ post ꝓfectionẽ dictatoris p exploratores cõperisset: ꝑinde oĩa soluta apud hostes ac si nemo Romanus in Sãnio esset: seu ferox adolescens ĩdignitate accẽsus ꝙ oĩa in dictatorẽ uiderent reposita esse: seu occasione bene gerẽdæ reiductus : exercitu instructo paratoq;

magister equitum exercitum in aciem eduxisset: q̃q̃ fusis samnitibus in castra redierat; tamẽ neq; uirtute eius neq; successu: neq; nobilitate motus: uirgas expediri eũq; nudari iussit. O spectaculũ admirabile: & rutilianus & magr̃ eqtũ & uictor scissa ueste spolia toq; corpore lictorũ se ṽberibus lacerandũ præbuit ut in acie exceptorũ uulnerũ nodosis ictibus cruore renouato uictoriarũ q̃s modo speciosissimas adeptus erat titulos respgeret: præcibus deide sui exercitus occasionẽ fabio cõfugiendi in urbẽ dedit. ubi frustra senatus auxiliũ implorauit: Nihilominus eni papirius in exigenda pœna ꝑseuerauit. Itaq; coactus est pr̃ eius post dictaturã ternũq; consulatum rẽ ad populũ deuocare: auxiliumq; tribunorũ plebis supplex ꝓ filio petere. neq; hac re seueritas papini refrenari potuit. Cæterũ quũ ab uniuersis ciuibus & tribunis plebis rogaret̃ testatus est: non pœnã illã se fabio sed populo romano & tribunorũ cõcedere potestati.

De. L. Calphurnio.

L Vcius quoq; Calphurnius Piso cõsul quũ in sicilia bellũ aduersus fugitiuos gereret: & ticius equitũ præfectus fugitiuorũ multitudĩe hostiũ circũuentus arma his tradidisset. his præfectũ ignominiæ

ꝓfectus ad hostes cõflixit. Ea fortuna pugnæ fuit: ut nihil relictũ sit. quo si affuisset dictator res melius geri potuerit. nõ eni dux militi: nec miles duci defuit. uiginti milia hostiũ ea pugna cæsa dicunt̃. Quod ubi Romæ cognitũ est: dictator ĩcensus ira redit ĩ castra: fabiũ acciri iubet spoliariq;: ut de illo sumeret suppliciũ. milites reiectis lictoribus fabiũ tutant̃: iãq; seditio maxia apparebat. nox eã diremit. Fabius interea Romã ꝓfugit: & aucto re patre apud senatũ de iniuria dictatoris cõquent̃. Demũ supueniente dictatore : tribunorũ oĩum ac populi Romani fidẽ ĩplorat: q̃ nihil sibi ꝓficiẽte fluctuabat eius uita: nisi ꝙ populus ad ꝑces & obtestationẽ cõuersus: ut sibi pœnã magr̃i equitũ dictator remitteret. tribuni quoq; inclinatã rẽ in preces subsecuti orate dictatorẽ insistunt: ut ueniã errori humano: ueniã adolescentiæ Qu. Fabii Rutiliani daret: satis eũ pœnarũ dedisse. Iã ipse adolescens: iã pater. M. fabius cõtentionis obliti: ꝓcũbere ad genua & irã depræcari dictatoris Tunc dictator silentio facto : bene habet qrites. uicit disciplina militaris: uicit ĩperii maiestas: nõ noxe eximit̃. Qu. fabius q contra dictũ ĩperatoris pugnauit: sed noxe dãnatus donat̃ populo romano donat̃ tribunitiæ potestati ꝑcariũ: nõ iustũ auxiliũ fetenti. De gente papiria Cice. æpistolarũ familiarũ libro nono æpistola ad petũ. Tandẽ inqt insanire tibi uiderisita inqt: sed tandẽ mi pete: qd tibi uenit ĩ mentẽ? negare papiriũ quẽquã nisi plebeiũ fuisse unquã. fuerũt eni patricii minorũ gentium quoq; princeps. L. papitius. M. ugilanus qui cõsul cũ. L. Sempronio Atracino fuit cũ ãte censor cũ eodẽ fuisset annis post romã cõditã tricentis. xii. sed tũc papisii dicebant̃: post hũc. xiii. fuerunt sella curruli ãte. L. papitiũ crassũ q primũ papisius uocari desitus ẽ: is dictator cũ. l. papirio cursore magistro equitũ factus ẽ annis post romã cõditã tricẽtis. xv. & q̃driennio post cõsul cũ Duillo hunc secutus est papirius cursor hõ ualde honoratus. Neq; uirtute. Quia uicerat. Neq; successu. Quia fœlix fuerat. Nobilitate. Quia patricius erat de fabia gẽte. O spectaculũ Exaggerat rẽ istã. Cruore. Renouarũt uulnera q̃ ab hostibus accepetat nõdũ cicatrices sanatæ erãt. Vulnerũ. Quæ nõdũ obducta erãt. Nodosis ictib;. Scilicet uirgarũ. Dedit occasionẽ fugiẽdi. Dispẽdio pœnæ: nõ ꝙ ita putaret: sed qa rogauerãt milites ut punitionẽ illã in sequẽtẽ diẽ differret papirius: qd' ubi factum est nocte fabius in urbem confugit. Post dictaturam tertiumq; consulatum. Quia fabius pater eius qui & dictator & consul fuerat: coactus ad auxilium populi confugere atq; illius opem implorat̃. Vniuersus. Quia uniuersus populus ro. papiriũ supplex rogabat ut eũ sibi cõdonaret: hæc papirii seueritas sic totius exercitus aĩum a dictator̃ auertit: ut proximo cum samnitibus prælio: hostes debellari potuerint nisi milites duci suo gloriam inuidentes uincere noluissent.

I Quoq; calfurnius. Hoc quoq; fuit bello fugitiuo qd ĩ sicilia gestũ est. cũ. L. Calfurnius ꝓuinciã obtineret & bellũ aduersus eos gereret. Titius q ꝑfectus erat equitũ ĩ insidias cecidit fugitiuorũ & cũ undiq; circũuctus euadere nullo mõ posset: illis arma tradidit. ipse uero cũ eqtib; euasit. Cõsul calph. ꝙ cõtra disciplinã militarẽ fecisset: ut q arma haberet: his depositis ĩ potestatẽ hostiũ ueniret ipsũ hac pœna mulctauit: ut scissa lacinia togæ pedibusq; nudis in cõspectu uigiliũ staret ĩter pricipes: quousq; illi ad ꝑsidiũ mitterent̃. hoc etiã Frõtinus affirmat. li. iiii. ca. primo. Dicit .n. L. piso. C. Ticiũ ꝑfectũ cohortis q̃ loco fugitiuis cesserat cincto togæ ꝑciso: soluta tunica nudis pedib; ĩ principiis quotide stare dũ uigiles uenirẽt iussit cõuiuiis & balneo abstinere. Pisonũ domus a nũma põpilio duxit originẽ teste Horatio in poetria ubi loquit̃ ad pisones. Vos o Pompilius sanguis carmen rephendite. Fugitiuorũ. Suorũ qui bellũ in Siciliã mouerant.

Cicero

Frontinus

Horatius

Lacinia — Laciniis abscissis. Sine fimbriis.q̄ a lacerando dictæ sunt. Principia.ĩ prima acie donec militarent. Funditorꝝ.Genus est militiæ uilissimũ:de eqnbus facti sunt funditores q fundis glãdes ĩ hostes tor

Alæ eqtũ — quæbant. Alas.Ordinẽ:sed ꝑpriæ alæ sunt equitũ:sic dictæ qꝑ pedites regant alarũ uice. Magnũ ꝑfecto dedecus.Decus ĩpatoris ẽ seruare rẽ militarẽ.dedecus uero corrũpere. Decore.gloria & ornamẽto. Quoniam.Fecit enim piso ut qui se tam turpiter dedissent:his tam sordidis hominibus qui erant cruce digni:uitam morte grauiorem ducerent.nam hæc supplicia quæ ignominiæ plena erant faciebant ut mo/ri maluissent. Seruili manu.fugitiuorum seruorum.

Frontinus — n Ec minus pisonæ.Qu.metellus. Frõtinus li.iii.capi.i.Qu.metellus numidicus inqt: in hispania qnq₃ cohortes q̃ locũ amiserant testamẽtũ facere iussit: eas deĩde ad locũ recupandũ remisit minatus nõ nisi post uictoriã recepturũ.cũ igit̃ iuberent̃ facere te/stamentũ ĩtelligebant: nisi uincerẽt se morti destinatos esse: & hoc mõ expræssa ẽ illis ne/cessitas ut pulsis hostibus locũ recuperarent: unde fuerãt deiecti. Qu. Metellus.Hic fuit ille.Qu.metellus q iugurtã numidiæ rgem primus dare terga coegit: de quo multa Sal.

Trebia urbs — Trebiã.Hæc ciuitas ẽ in celtiberia q̃ pars est hispaniæ. Statione q̃dã.iusserat qnq₃ cohortes locũ quẽdã seruare ne caperet̃ ab hostibꝰ Manifesto.qa uolebat oẽs occidi & ꝑ scælet̃ pœnã luere. Ac desperatione uitæ.Quia se in manifestius ꝑiculũ ruere uidebant: iõ ferotiores facti locũ receperũt:nihil enĩ magis ualet ad difficilima obtinenda q̃ desperatio ui/

Virgilius — tæ.unde Vir.Vna salus uictis nullã ſperare salutẽ. Humanæ igit̃.Ex quo ĩqt cognosci põt necessitatẽ eẽ q̃ hoĩes ĩbecilles facit eẽ fortes.

i N eadẽ ꝑuincia fabius maximus.Hic præerat eidẽ ꝑuinciæ.s.hispaniæ q cũ totã pœne romano subegisset ĩperio oẽs q ad hostes transfugerant captos præcisis manibus dimisit;q tametsi natura mãsuetio/ris esset ingenii:tamẽ ut cæteris terrorẽ ĩcuteret ne tale aliquid facere auderẽt: uoluit illos amputatis manibus exẽplo cæteris esse. Tã/tisper. Dũ uindicaret disciplinã militarẽ. Se/ueritatẽ.Inter Seuerꝝ comẽ & crudelẽ hoc in

Seuerus — terest.Seuerus dicit̃ ridigus : q nec præce nec præcio nec misericordia põt a iusticia deduci.

Comis — & interprætat̃ q̃si sequẽs uerũ. Comis uero dicit̃ is q seueritatẽ habet cũ quadã mãsuetu/

Crudelis — dine cõiunctã. Crudelis est q ꝑter iusticiã & æquitatẽ crassat̃ in oẽs. Oium eni.Nã hispaniã totã.Qu.fabius ĩpio suo subegit. Vt trũca ꝑ se.Hoc iõ fecit ut exẽplo illi cæteris forẽt

Rebelles — dũ manus ꝑcisas ꝑ se ferrẽt. Rebelles itaq₃. Qui bellũ renouare uoluerunt;nã rebelles dicunt̃ cõtumaces:eo qꝑ ducis ĩperio parere re/cusant; Distractæ.Amputatæ. Documẽ/to. Exemplũ cæteris præbuerunt ne tale qcq̃ facere molirent̃:aut auderent.

n Ihil mitius superiore Aphricano. Quasi minus mirũ sit hãc seueritatẽ in cæteris fuisse:cũ hoc idẽ a Scipione Aphri/cano factũ fuerit quo nemo mitior. Nã cum Carthaginenses bello uicisset : urbẽq₃ eorũ cœpisset:oẽs qui ab exercitu romano ad ho/stes transfugerant:cũ in potestatẽ suã redegisset;asperius in romanos aĩaduertit q̃ in externos: ciues enĩ serui li supplicio affecti sunt.alii uero ciuili. Nihil mitius.Si naturã inquit Scipionis cõsideres nihil mansuetius

genceribꝰ affici iussit.cũ toga laciniis abscissis amictũ distinctaq₃ tunica indutũ: nudis pedibus a mane noctẽ usq₃ ad principia ꝑ oẽ tẽpus militiæ adeẽ.iterdixit ẽt ei cõuictũ hoĩnũ usũq₃ balneaꝝ:turmasq₃ eqtũ qbꝰ præfuerat adẽptis eqs ĩ fũditoꝝ alas trãscripsit. magnũ profecto dedecus patriæ: magno pisonis decore uindicatũ est:quoniam quidem id egit piso:ut q cupiditate uitæ adducti e cruce dignissimis fugitiuis trophæa de se statuere cõcesserant:libertatiq₃ suæ seruili manu flagitiosũ imponi iugũ non erubuerant: amarũ lucis usum experirent̃ mortẽq₃ quã effœminate timuerant uiriliter optarent.

De.Q .Metello.

n Ec minus Pisone acriter.Q .metellus qui quũ apud trebiam res gereret̃ collocatas a se in quadam statione quinq₃ cohortes:atq₃ ex ea uiribꝰ hostium depulsis repetere eandẽ stationẽ e uestigio iussit: nõ quod speraret ab iis amissum locum recupari posse:sed ut præteritæ culpam pugnæ insequentis certaminis mãifesto periculo puniret:edixit etiam ut si qs ex his fugiẽs castra petiisset: pro hoste interficeretur: qua seueritate cõpressi milites & corporibus fatigati & animis desperatiõe uitæ iplicati;loci tamen iniquitatẽ multitudinẽq₃ hostiũ superarũt.humanæ igit̃ ĩbecillitatis efficacissimũ duramentum est necessitas.

De.Q .Fabio.

i N eadem prouincia, Q .Fabius maxĩus ferocissimæ gentis animos contundere & debilitar̃ cupiens:mansuetissimum ingeniũ suum ad tempus deposita clæmẽtia sæuiore uti seueritate coegit:omnium enim qui ex præsidiis romanorum ad hostes trãsfugerant:capriq₃ erant:manus abscidit: ut trũca præ se brachia gæstantes:metum defectionis reliquis iniicerent rebelles itaq₃ manꝰ a corporibꝰ suis distractæ Inq₃ cruentato solo sparsæ cæteris ne idẽ cõmitter̃ auderent documento fuere. De aphricano superiore.

n Ihil mitius supior̃ aphricano;is tamen ad firmãdã disciplinam militarẽ aliqd ab alienissima cru

ferme inueneris. sed hæc pp seruandā militarē disciplinā incorruptā a seipsa deficere: & ad peregrinā sibiq; lōge alienissimā crudelitatē labi coacta est · Mutuandū. Quia nō suū erat crudelitate uti sed a barbara & inmani gēte p tēpore sibi mutuo suscipiēdū esse existimauit: tātisper dū uiolatā militarē disciplinam merito supplicii genere uindicaret. Insultare. Per derisionē inuadere p cauillationē irridere: Ad ea. Scilicet externa: hoc est de his dicere q nō fuerunt romani. In ædēdis populo⁊ spectaculis. Quia in ludis q populo edebant plerūq; faciebant canes & uenatores persequi feras. Vnde Terentius Lauinio aduersario suo obiicit: q; i Terētius comœdiā tragœdiatū portēta induxerit adolescentulū ceruā uidere fugientē & sectari canes & eā plorarē ut subueniat sibi. Martialis & Iuuenalis: de theatrali uenatiōe multa dicunt. Iuuenalis Martialis

delitate sibi amaritudinis mutuandū existiauit: siqdē deuicta carthagine quum omnes qui ex nostris exercitib9 ad pœnos trāsierāt: in suam ptātem redegisset: grauius in romanos q̃ in latinos trāsfugas aīaduertit. Hos eni tanq̃ patriæ fugitiuos crucibus affixit. Illos aūt tanq̃ perfidos socios securi percussit. Non psequr hoc factū ulterius: & quia Scipionis est: & qa rōano sanguini quāuis merito ppesso: seruile suppliciū insultare non attinet. quum præserti transire ad ea liceat: q̃ sine domestico uulnere gesta: narrari possunt.

De aphricano posteriore.

n Am posterior Aphricāus euerso punico īpio exterarum gentiū trāsfugas in edēdis populo⁊ spectaculis feris bestiis obiecit. At. L. Paulus perse supato: eiusdē generis & culpæ hoīes elephātis pterēdos substrauit: utilissimo quidē exēplo: si tamen acta excellētissimorū uiro⁊ humiliter æstimare sine insolētiæ reprahēsione pmittitur. Aspero enim & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget: quia uires armis constāt: quæ ubi a recto tenorē desciuerit: oppressura sunt nisi opprimantur.

De. L. Martio tribuno militum

f Ed tēpus est eorum quoq; mentionē fieri: quæ iā nō a singulis: sed ab uniuerso senatu p militari more obtinēdo defendendoq; administrata sūt.

l Martius tribunus militū: quum reliquias duorum exercituū: Publii & Cnei Scipionū: quos arma punica in hispania absūpserant: dispersas mira uirtute collegisset: earūq; suffragiis dux esset creatus senatui de rebus actis a se scribens in hūc modum orsus est. L. Martius proprætor. cuius honoris usurpationē uti eum patribus. C. nō placuit. quia duces a populo nō a militibus solerēt creari: quo tpe tā iiusto tā q; graui ppter īmane. R. P. damnū etiam tribunus militū adulandus erat: quoniā qdē ad statum totius ciuitatis corrigendū unus suffecerat. sed nulla clades nullū meritū ualentius militari disciplina fuit.

f Vccurrebat. n. illis q̃ aīosa seueritate tarentino bello maiores eo⁊ usi fuissent. In quo q̃ sa

e T. L. paulus. De hoc satis supradictū est ī capi. de ominibus: q; bellū macedonitū extra ordinē huic senatus decreuerit qđ cū sūma fœlicitate & gloria confecit: regē uicit. Eiusdē culpæ. Fugitiuos. Proterēdos. Conculcandos pessundādos. Aspero enī & abscisso. īperatores & duces exercitū si militē quēpiā a militari disciplina declinantē punierint: tametsi id iuste & merito faciāt: tamen id insolētia potius q̃dā fecisse īdicant. qa crimen in iudiciū nō uenit: sed cōmissū continuo punit: qđ etiā fieri necesse est. nā si p dispēdia iudicio⁊ expectādū esset ut de iure disceptaret nimis cresceret gladiorum licentia. Abscisso. Cōpendioso & breui.

l Marcius tribunus militū. Pu. &. Cn. Sciplones diu ī hispania cōtra carthaginenses bella fœliciter gesserunt. Carthaginenses Asdrubal est & Magonē aduersus eos cū magnis copiis miserunt: & cū eos romani aliquādiu psecuti essent. illi uero se in tutiora loca recepissent & nūnūquā pauci romani ex multis uictoriā reportassent. Celtiberi qui cū romanis erāt præcio corrupti ad carthaginēses defecerūt: & forte diuisis exercitibus duo fratres bifariā bellū gerebant: ut tandē aliquādo ei finē iponerent: sed destituti a celtiberis in qbus spes maxīa erat uictoriæ: qppe q supra. xxx. milia essent ītra paucos dies ab hostibus oppssi sunt: & duo īperatores romani tū magna parte exercitus deleti sunt: qđ reliquū fuit uirtute. L. Marcii tribuni militū in unū coactū ē: & dux ē a militib9 electus. q cū ītellexisset hostes ob rē bene gestā læticiā agitātes: q̃si oēs romano⁊ copias deletas crederēt: & ppterea se negligentet haberēt: milites ad cōcionē uocauit: & adhortatus eos ad hostes īuadendos: cū īter cōcionādū (ut diximus ī capitulo de ominib9) subito flāma e capite eius emicuisset. læti milites omē accepetūt: & ducē marciū secuti ad castra hostiū: eos cibo sōnoq; oppssos ɔfecerūt: hic ergo marcius cum de rebus gestis ad senatū scriberet hoc titulo usus ē. L. marcius ppprætor senatui populoq; ro. salutē plurimā dicit. quo genere tituli eū senatus ulterius uti noluit: ut cum tribunus creatus esset a populo: se proptætorē diceret quod id a militibus accepisset. Adulandus. Hoc uerbū apud ueteres cōmune fuit sicut multa alia teste prisciano.

Arētino bello. Cū tarētini bellū cum t populo romano haberēt pyrrhū regē epyrrota⁊ ī italiā acciuerūt: quo ī bello attritæ primo sunt uires populi ro. cū igiť pyrrhus magnū numerū

captiuorũ cœpisset sine redēptiōe oēs populo ro. condonare uoluit: in quo sñia apii claudii cæci fuit ne reci/pent pristino statu: igit q eqtes fuerāt ĩ peditũ num erꝝ: q pedites in funditoꝝ alas trãscripti sunt: & alus cõ/

Frontinus

ditionibus alligati: unde Frõtinus li. iiii. ca. i. Apii claudii sñia senatus eos q a pyrrho rege epyrrotaꝝ capti & postea remissi fuerunt eqtes ad pedites redegit: pedites ad leuē armaturã oĩbus extra uallũ iussis tendere: do

Iustinus.

nec bina hostiũ spolia singuli referrent. Magnũ captiuoꝝ numeꝝ. Fuerũt aũtē ducti teste Iustino li. xviii. q inqt pyrrhus ducētos captiuos milites gratis romã remisit ut cognita uirtute eius romani cognoscerent li

Lucanus

beralitatē. Meruerant: militauerãt. Lucanus ære merent paruo. Tenderēt. Tẽtoria haberēt. Vir. hi sæmis/

Virgilius

sem dedit achilles. Vallo & fossa. Volebat ipsos hostibus expositos eē ex pellibus: sed ex tela tantũ. Quibus supplicus. His inqt legibꝰ & conditionibus tã aspetis milites illi q mu/nuscula fuerant pyrrhi idē illius acetrimi hostes fuerunt.

Frontinus

p Arem irã senatus. Frõtinus libro qr/to capi. i. Apio fuluio & apio claudio cõsu. milites ex pugna canēsi ĩ siciliã a senatu relegati postulauerũt A consule: M. Marcello ut in p̃liũ ducerent: ille senatũ cõsuluit: sena/tus negauit sibi placere cõmitti: his etiã publicã quã deseruissent. Marcello tamē cõmisit facere qd uideret: dũ ne qs eoꝝ munere uacaret: ne ue donaret: ne ue qd p̃miũ ferret: aut ĩ

Liuius

italiã deportaret: dũ poeni in ea fuissent. Liui/us. legatis militũ q relegati postulabãt ut in p̃liũ ducerent. Marcellus id nec iuris nec pote/statis suæ eē dixit: senatui scriptuꝝ se omnia/q; de sñia patrũ facturũ esse. litteræ ergo marcelli ad nouos cõsules allatæ ac p eos in sena/tu recitatæ sunt. cõsultusq; de his litteris ita decreuit senatus: militibus q ad cãnas comili/tones suos pugnantes deseruissent senatui nihil uideri rē publicã cõmittendã esse: si marco claudio pconsuli aliter uideret faceret qd ære publica fideq; sua duceret: dũ ne qs eorũ munere uacaret: ne ue dono militari uirtutis grã dãnaret: nõ in italiã reportaret: donec hostis in terra italia esset. Distrinxit Nudauit translatio sũpta a gladio. Vltra mortaliũ cõ/ditionem. Quia cõditiones illoꝝ morte ipsa atrociores fuerũt. Munere uacaret. Dũ ne qs illorũ uacationē haberet militiæ uidelicet ut semp militiã gererēt. Aut dono. Vt si etiã fortiter gessisset nullo munere militati donaret. *Sic enerues.* Sic uiriles & uirtute p̃stãtes molles & effœminatos odisse solēt: qa roma/ni semp uiriles fuerunt.

a Ge quã senatus tulit. De hoc in capi/tulo de omnibus abunde satis dictũ est: nã hic qntus petilius fuit q dixit hodie læ/tũ capiã. s. mortē ubi fortiter pugnãdo occu/

Frontinus

buit. Frõtinus libro q̃rto capitulo primo cũ a liguribus in prælio qntus petilius ĩterfectus esset: decreuit senatus uti ea legio ĩ cuius acie consul fuerat occisus: tota in sequens referretur: stipendium ei non daretur annuũ: æra rescinderent. Nec stipendia procedere. sequentis anni. Neq; æra dari. Quæ meruerant. duplici ergo stipendio priuauit. In cuna ultione. Propter decretum amplissimi senatus.

c Onsimili animo. Liuius decade secũdi punici belli: hanibalē dicit secũdũ p̃sperã ad cãnas pugnã: ca/ptiuos romanos: qd nũquã antea fecerat benigne satis fuisse allocutũ: eisq; se redimendi potestatē fecisse: prætiũ cõstituisse in capita: equiti quĩgenos q̃drigatos numos: tricenos pediti: seruo terdenos: & quã quã aliquantũ adiiciebat equitibus ad id p̃tiũ: qui opepigerant dedentes se lætos. tũ quãcunq; cõditionē ac/

Cicero

cepisse: romãq; legatos misisse: senatũ non redimendos censuisse: dissuadente in primis. T. Mãlio torquato priscæ & nimis duræ seueritatis uiro: qui p̃ter alias rationes: eoꝝ ignauiã insectatus illã afferebat: qd cum. P. sempronio tuditano: aufugere potuisset & noluisse: Cicero officiorũ libro ultimo circa finē. Octo hominũ

tis & atritis. R. P. uiribus: quũ magnum captiuoꝝ ciuiũ suorũ numerum a pyrro rege ultro missũ recepissent: decreuerũt ut ex his qui equo meruerãt: peditũ numero militarent: q pedites fuerãt ĩ funditorũ auxilia transcriberentur: ne ue quis eorũ ĩtra castra tenderet: ne ue locũ extra assignatũ uallo: aut fossa cingeret: ne ue tẽtoriũ ex pellibꝰ haberet: recursũ autem iis ad pristinũ militiæ ordinē pposuerunt: si qs bina spolia ex hostibus tulisset: qbus supplicIis cõpræssi ex deformibus Pyrri munusculis acerrimi hostes extiterũt.

p Arem iram aduersus illos senatus distrinxit: q apud cãnas. R. P. deseruerũt. Nã cũ eos grauitate decreti ultra mortaliũ cõditionē relegasset acceptis a. M. marcello litteris ut eorum sibi opa ad expugnationē syracusanorũ uti liceret: rescripsit ĩdignos eē q ĩ castra reciperentur. Cæterũ se ei permittere ut faceret quod expedire. R. P. iudicasset: dũ ne quis ex eis munere uacaret: aut dono militiæ donaretur: aut ĩ italiam donec hostes ĩ ea essent accederet. *Sic enerues animos odiisse uirtus solet.*

a Ge q̃ grauiter senatus tulit q. P. quintum petiliũ consulem fortissime aduersũ ligures pugnantē occidere milites passi essent: legioni: neq; stipendium anni procedere: neq; æra dari uoluit: quia pro salute Imperatoris hostium telis se non optulerant. Idq; decretum amplissimi ordĩs speciosum & æternũ petilii monumẽtũ extitit: sub quo in acie morte: in curia ultione clari cineres eius acquiescunt.

c Onsimili aĩo quum ei hanibal sex milia romanorum capta in castris habebat redimẽdorum potestatem fecisset: cõditionem spreuit: memorq; tantam multitudinē armatorũ iuuenum si honeste mori uoluissẽt turpiter capi nõ potuisse: quorum nescio

milia inquit tenebat hanibal: nõ quos ĩ acie cepisset: aut q periculo mortis diffugissent: sed q relicti ĩ castris fuissent: a paulo & uarone cõsule: eos senatus nõ censuit redimẽdos cũ id parua pecunia fieri potuisset: ut esset ĩsitũ militibus nostris aut uincere aut emori. Sextũ romanorũ. In numero dissentit a cicerone & a liuio Liuius qui octauũ fuisse dicunt. Ille ne ad uersus se. Ne ꝓ ut posuit aperte hoc loco. Qui rhegiũ iniusto bello. Frõ Cicero tinus eodẽ libro & capitu. In legione inqt q̃ rhegiũ oppidũ iniussu ducis diruerat aĩaduersum est: ita ut qua Frontinus

utrũ maius dedecus fuerit ꝙ patria spei: an ꝙ hostis metus nihil ĩ his reposuerit: hæc pro se: ille ne aduersus se dimicarent parui ducendo.

Ed quũ aliquotiẽs senatus ꝓ militari disciplia seuere excubuerit: nescio an tũc præcipue quũ milites: q rhegiũ iniusto bello occupauerãt: mortuoq; duce bubelio. M. cesiũ scribã eius sua spõte ĩpatorẽ d legerãt carcere ĩclusit: ac. M. Furio flacco tribuno plebis denũciãte: ne ĩ ciues rõanos aduersus morẽ maiorũ aĩaduerteret: nihilominus ꝓpositũ executus ẽ. Cæterũ miore cũ ĩuidia ut id pageret̃ qnquagenos uirgis cæsos p singulos dies securi pcuti: eorumq; corpa nulli mãdari sæpulturæ iussit: mortẽq; lugeri uetuit.

Externa exempla.

Euiter hoc. P. C. si carthaginẽsiũ senatus ĩ militiæ negotiis procurãdis uiolentiã ĩtueri uelimus: a quo duces bella prauo cõsilio gerẽtes: etiã si ꝓspera fortũa subsecuta esset: cruci tamen affigebant: quod bene gesserãt deorũ ĩmortaliũ adiutorio: quod male cõmiserãt: ipsorum culpæ imputantes.

De Clearcho.

Learchus ꝟo lacedẽmonioꝝ dux ægrĩgio dcõ disciplinã militiæ ↄtiebat. Idẽtidẽ exercitꝰ sui auribꝰ inculcando a militibꝰ impatorem potius q̃ hostẽ metui debere: quo apte denũciabat futuꝝ: ut spiritũ pœnæ ĩpenderet quẽ pugnæ acceptũ ferre dubitassent.

Dq; a duce præcipi nõ mirabantur maternaꝝ blãditiarũ memores: quæ exituros eos ad præliandũ monebãt: ut aut uiui cũ armis ĩ cõspectu eaꝝ ueniret: aut mortui in armis referrentur: hoc intra domesticos parietes accepto singno spartãæ acies dimicabant. Sed aliena prospexisse tantummodo satis ẽ: cum propriis multoq; uberioribus & fœlicioribꝰ exẽplis gloriari liceat: disciplina militaris acriter retẽta principatũ italiæ romano imperio peperit: & multarũ urbium: magnorum regum: ualidissimarum gentium regimen largita est. fauces pontici sinus patefecit: alpium: taurique montis conclusa claustra tradidit ortumq; e parua romuli casa totius terrarum orbis fecit columen: ex cuius sinu quoniam omnes triũphi manarũt: sequitur ut de iure triũphãdi dicere ĩcipiã.

De iure triũphandi. Capitulum. iii.

Bleuia prælia quidam ĩperatores triũphos

tuor milia tradita custodiæ necarẽt: præterea senatus consulto cautũ ẽ: ne quẽ ex eis sepelit Florus aut lugere fas esset. abbreuiator liuii: nõ romanos sed campanos fuisse dicit. Campana inqt legio que regium occupauerat obsessa deditione facta securi pcussa est. Eorũq; cor/ Virgilius pora. Ad mortẽ usq; seuire tollerabile est. ultra mortẽ inhumanum: sicut de achile legit̃ qui in hectorẽ mortuũ seuiuit. Vir. Ter circũ iliacos raptauerat hectora muros. Exanimũq; auro corpus uendebat achiles. Inculcando. Ingerendo. Vt spiritum pœne impenderent. Ex eo inquit ꝙ dicebat magis imperatorem q̃ hostem metui debere: significat fore ut uitam quã honeste pugnãdo effundere dubitassent: eã ꝓ pœna delicti turpiter amitterent: hoc etiã frontinus Clearcus dux lacedemoniorum exercitui dicebat: imperatorẽ plus q̃ hostem metui debere: significans eos. qui ĩ prælio dubiam mortem timuissent certum si uixissent de se manere supplitium: ut intelligerent sibi post prælium mortem certam expectandam esse. Maternarum deliciarum memores. Legit̃ ꝙ mater quædam cum diropetrion filium audisset ignauũ & Memoratu dignũ matre indignu m: illum suis manibus extinxit unde & uersus constant: Hunc timidum mater diropetrion ipsa necauit: Me dignum matre: nec lacedemonio. Matres autem filios in prælium exeuntes breuibus admonebant dicentes: aut hunc aut ĩ hoc. uidelicet uel hũc clypeum referas uiuus: uel ĩ hoc mortuus referaris. Fauces põtici sinus. De hoc ait cicero in oratione ꝓ archia poeta: populus enim romanus aperuit lucullo imperante pontum: & regiis opibus quõdam & natura regionis uallatum. nã lucullus contra mitridatem regem ponti missus est: & uictoriæ aditum patefecit: quã amplam postea pompeius consecutus est. Validissimarũ gentium regimẽ. Qu. flaminius in græciam missus eam uniuersam romano subegit impero: & liberã eẽ uoluit: unde cum preco iussus esset ad hãc uocem canere uidelicet ut græciam liberam eẽ nunciaret: tantus dicitur clamor subsecutus: ut aues supra uolantes hoc clamore repercussæ in terram prolapsæ ceciderit: ut supra notatum est. Parua romuli casa. Tugurium illud in quo romulus adhuc pastoralem uitam agens dicit̃ habitasse qđ postea ro. refecerunt suo tempore in parentis sui memoriã sempiternam.

De iure Triumphandi.

Bleuia prælia imperatores triũphos: Transit ad capitulum de triumphis: & ostendit imperatores romanos nõ nisi de maximis uictoriis trũphasse: nã lege

cautũ erat: nec cui triũphus decerneretur nisi quinq; milia hostiũ una acie prostrauisset. Erat autẽ triũphus maximus honor q dabat̃ ĩperatoribus romanis q̃ttuor albis equis inaurato curtui iunctis capite laurea coronato: ĩ capitoliũ uehebant̃: p̃cedentibus captiuis catenatis: & preũte senatu: in iouis optimi maximi tẽpliũ deuecti: ĩmolato tauro albo ad proprias ædes redibant. q autẽ primus ĩ urbe romana triumphauerit uaria est scriptorũ s̃nia alii camillũ. alii targnũ priscũ: alii ualeriũ publicolã fuisse tradũt. Oblitteraret̃: Obliuioni traderet̃ deleret̃. Fulta est. Nec. n. lex illa per se satis ualida erat. potuissent enĩ ĩperatores cupiditate triũphi falsũ occisorũ hostiũ numerũ referre.

Qui prius rome triũphauerit

c Atulus cõsul luctatius. Hic cõtra pœnos siciliã inuadentes missus est: q cũ nauali p̃lio interesse nõ posset pp malã corpis ualitudinẽ: Qu. ualerius p̃tor classem hostiũ deleuit. tpe quoq; consulatus luctatii diuersæ aquar; igniũq; clades pœne urbẽ absũpserunt. Restipulari. Stipulari significat stipem hoc est pecuniã obligare: tractũ autẽ est a stipe q̃ sp̃es erat numismatis. stips ãt dicta ẽ a stipando. nã antiq pecuniã p̃sare nõ numerare solebant quã pecuniã æs graue liuius appellat. & Plini. li. xxxiii. militũ inqt stipendiorũ hoc est stipis põderandæ. pensatores libripendes dicunt̃. unde etiã noia numis remãserunt apud antiquos a pensatione sicut assis dodrans quadrans uncia mina denarius & similia. ergo pecuniam non in loculis seruare solebant: sed in thesauris stipare & condensare. nam stipare est in locum angustum reponere. ergo restipulari est retro se obligare. i. cõtra sponsionem a ualerio factam pecuniam obligare. Conuenit. placuit. Iudex attilius calatinus. Hic consul cum a pœnis in locũ circunsessum temere exercitum duxisset. M. calphurnii tribuni militum uirtute & opera euasit. q cum trecentis militibus eruptiõe facta hostes in se conuerterat omnes. De attilio calatino cicero in catone maiore. Quanta auctoritas fuit in lutio cecilio Metello: quanta ĩ atilio calatino: in quem illud eulogium unicum primarium populi fuisse uirum: notũ est carmen incisum in sepulchro. Claudiũ Quia consul morbo erat implicitus: missus est hic ualerius prætor. Vtrum an non. Tantum ualet nec ne. Litem do. Idest dico & est uerbum iuris: uerbi significatio etiam apud grammaticos inuenitur. Virgilius. Sed tamẽ iste deus qui sit da titire nobis. ergo dare litẽ est ius disceptationis dicere. Vt non legitimũ. Quia sibi lege nõ debebatur: sed cõsuli.

Stipulari
Stips
Liuius
Plinius

Dare p̃ dicere
Virgilius

q Vid facias. Cn. fuluio flacco. Hic Fuluius flaccus triumphum: contempsit: qui primo subegit uareolos

sibi decerni desiderabant: quibus ut occurreretur lege cautum est: ne quis triumpharet: nisi quinq; milia hostium una acie cecidissent. Non enim numero sed gloria triumphorũ excelsius urbis nostræ futurũ decus maiores existimabãt. Cæterũ ne tã clara lex cupiditate laureæ oblitteraret̃: legis alterius adiutorio fulta ẽ quã. L. Marius & . M. cato tribuni plebis tulerũt: pœnã. n. ĩpatoribus minatur: q aut hostiũ occisorũ ĩ prælio: aut amissorũ ciuiũ falsum nũer; litteris senatui ausi essent referre. Iubetq; eos quũ p̃mum urbẽ intrassẽt apud quæstores urbanos iurare de utroq; numero uere ab his senatui eẽ scriptũ. Post has leges iudicii illius tempestiua mẽtio ĩtroducet̃: ĩ quo de iure triumphandi ĩter clarissimas personas & actum & excussum est.

c Atulus Luctatius cõsul: & Qu. Valerius prætor circa siciliã ĩsignẽ pœnorũ classem deleuerãt: quo noĩe luctatio cõsuli triumphũ senatus decreuit. Quũ aũt ualerius sibi quoq; eũ decerni desideraret: negauit id fieri oportere luctatius: ne ĩ honore triumphi minor ptãs maiori æquaret̃: p̃tinaciusq; progressa cõtẽtiõe Valerius sponsione luctatium p̃uocauit: nõ se petiturũ triũphũ nisi suo ductu punica classis esset oppræssa: nec dubitauit r̃stipulari luctatius. Itaq; iudex ĩter eos conuenit Attilius calatinus: apud quẽ ualerius in hũc modũ egit. Cõsulẽ ea pugna ĩ lectica claudũ iacuisse: se aũt oĩbus ĩperatoriis partibus fũctũ. Tũc calatinus priusq̃ luctatius causã suã ordiret̃: quæro inqt ualeri a te si an dimicãdũ nec ne esset cõtrariis inter uos sententiis dissedissetis: utrũ qđ consul an quod prætor imperasset: maius habiturũ fuerit momentũ? Respõdit ualerius nõ facere se controuersiã qn priores partes cõsulis essent futuræ. Age deinde inquit calatinus. Si diuersa auspicia accepissetis cuius magis auspitio staret̃? Itẽ respõdit ualerius cõsulis. Iã me herculæ inqt: Quũ de ĩperio & auspicio ĩter uos disceptationẽ susceperi: & tu utroq; aduersariũ tuũ superiorẽ fuisse fatearis: nihil est quod ulterius dubitẽ. Itaq; luctaci quãuis adhuc tacuer secũdũ te litẽ do. Mirifice iudex q ĩ manifesto negotio tẽpus teri passus nõ est. p̃babilius luctatius q ius amplissimi honoris cõstãter defendit. Sed nec ualetius quidẽ improbe. quia fortis & prosperæ pugnæ: ut non legitimum: ita se dignum præmium petiit.

De Cn. Fuluio flacco.

q Vid facias Cn. Fuluio flacco qui tã expetendũ

aliis honorẽ triũphi decretũ sibi a senatu ob res bene gestas spreuit:& repudiauit.nimirũ nõ plura præcer pens q̃ acciderũt. Nam ut urbem intrauit continuo questiõe publica afflictus:exilio mulctatus ẽ:ut siqd religionis insolentia commisisset: pœna expiaret.

De Q uinto fuluio.

s Apientores igitur Q uintus fuluius:q Capua capta & Liuius opimius q fregellanis ad deditionẽ cõpulsis triumphandi potestatẽ a senatu pene rũt. Vterq; edilis operibus magnificus:sed neuter pe rite rei cõpos. Nõ quidẽ iuidia patrũ. C. cui nunq̃ ad itum in curia esse uoluerũt:sed sũma diligẽtia obseruandi iuris:quo cautũ erat ut pro aucto iperio:nõ p recuperatis quæ populi Ro. fuissẽt triumphus decerneretur. Tãtũ enim itereſt adiicias aliqd an detractũ restituas:quãtũ distat beneficii initiũ ab iiuriæ fine.

De publio Scipione & Marco marcello.

q Vũ etiã ius de quo loquor sic custoditũ est ut P. Scipiõi ob recuperatas hispanias. M. Marcello ob captas syracusas triũphus nõ decerneretᷣ:q ad eas res gerendas sine ullo missi erãt magſtatu: pbẽtur nũc cuiuslibet gloriæ cupidi:q ex desertis montibus Mioparonũq; piraticis rostris laudis inopes: laureæ ramulos festinabunda manu decerpserunt Carthaginis iperio abrupta hispania & siciliæ caput abscissum: syracusæ triũphales iũgere currus nequiuerunt.& quibus uiris: scipioni & marcello: quorũ ipsa nomina instar sunt æterni triũphi: sed clarissimos solidæ ueræq; uirtutis auctores humeris suis salutẽ patriæ gestãtes: & si coronatos iueri senatus cupiebat: iustiori tamen reseruandos laureæ putauit. Bis illud subnectã: Moris erat ab iperatore triũphũ ducturo cõsules inuitari ad cœnã. deinde rogari ut uenire supersedeãt: ne qs eo die quo illa; triũphauerit maioris i eodem cõuiuio sit iperii. Verum q̃uis qs præclaras res maximeq; utiles R. P. ciuili bello gessisset imperator tamen eo nomine appellatus nõ est. neq; ullæ supplicatiões decretæ sũt: neq; aut ouauit aut curru triũphauit. quia ut necessarie istæ ita lucubres semper existimatæ uictoriæ sũt. utpote nõ externo sed domestico parte cruore. Itaq; & Nasica tiberiũ gracchũ:& . C. metellus opimii factiones mœsti trucidarũt.

De. Q . catulo.

q Vintus catulus. M. Lepido collega suo cum oibus copiis seditionis extĩcto: moderatũ præ se ferens gaudiũ in urbẽ reuertitur. Caius ẽt ãtonius catilinæ uictor abstersos gladios i castra retulit.

in ilirico: deinde alio tempore alpinos ligures domuit: missus quoq; in auxilium massiliensium aduersus salinos gallos qui fines massiliensium depopulabantur: demũ cum etholis bellauit: qui cum ambrachiã ciuitatẽ eorũ diu machinis expugnare tẽptasset: nec eam capere posset: ad extremã necessitatẽ oppidani cõpulsi supplices cõsulẽ oratũt: ut eos in deditionẽ accipere uellet: quod ille omnino facere: recusauit nec prius flecti potuit q̃ precibus rhodii cuiusdã atici a senatu ĩpetratum est: ut eos in deditionem acciperet: qd grauiter tulit senatus. uisus. est. n. cõtra religionẽ fecisse: supplices in deditionem uenire uolentes repudiare.

Ob res bene gestas. Quia omnẽ ætoliã romano subegit imperio. Nimirũ. non plura percerpens q̃ acciderunt. Quasi mẽs eius præsaga esset futuri quia uidelicet post triumphũ mulctãdus esset exilio si triũphasset. Percerpens. Sine dubio abundat. sensus enim a superiori pendet nimirũ non plura faciens q̃ acciderunt. Questione publica quia in iudiciũ accitus est q; oppidanos in deditionem accipere noluisset: qd cõtra religionem esse uidebatur.

Mulctatus. punitus. Expiaret purgaret insolentia qua triumphum contempsisse iudicatus est. huius enim insolentiæ reus exilio damnatur.

s Apiẽtiores igitur. Qu. ful. & . L. opimius. His triũphus a senatu denegatus est q; quicquid per eos gestũ fuerat ad accessionem iperii non pertinebat. nihil enim imperio Ro. per ipsos additum: sed restitutũ fuisse uidebatur qd amissum fuerat: triũphare autem non nisi qui imperium auxissent: lege licebat. Probentᷣ nunc. Hironia est: nam damnat duces qui ex minima uictoria triumphum petebãt. Cuiuslibet. & nimiæ cuiusq; laudis. Ex desertis montibus. qd modicæ laudis est: nam pugnare ubi nemo resistit nulla difficultas est. Myoparonum. nauium piraticarum. myoparo dicitur scapha idest nauicula & nauis piratica. unde & ipsi piratæ myoparones aliquãdo dicũtur. Ramulos. Diminutio utitur: ut laudẽ eorum paruam admodum ostendat esse. Festinabunda. quia nondum res gesserant quibus merito sibi triumphus decernatur. Abrupta. adempta. Eo nomine. ea de causa. Ouans. ouabat qui hostes in fugam uertisset. qui autem ouabat equo albo per urbem uectus in capitolium ascẽdebat & ibi ouem sacrificabat. unde ouare dictũ est ut Seruio placet. Festus pompeius dicit ouare dictum esse a uoce eorum qui ouantem subsequebantur. Itaq; & nasica tibe. gracchũ. De cæde gracchorum satis supra dictum est i ca. de somniis. Metellus uero simili modo opimium necauit. Qu. catullus, & . M. lepidus consules creati erant: sed cum. M. lepidus acta. L. Syllæ rescindere uellet & ab eo proscriptos in ciuitatem restitui: & eorum bona quæ silla &

Myoparo

Ouare

Seruius

Festus põ.

populo & amicis suis donauerat ipsis reddi. Qu. Catullus ex cõsensu bonorũ resistebat actionibus illius: cum igitur actionibus obtinere non posset qđ cupiebat: in Hetruriã profectus ingentes ibi copias cõparauit contra quem missi sunt Quintus Catullus & Cn. Pompeius. illum haud ita multo post fuderunt atq; fugarunt

Lucanus ille rursus se in Hetruriam: deinde in Sardiniam cõtulit: & ibi morbo & pestilentia periit Lucanus ut Catullo iacuit lepidus. Abstersos gladios. Quasi ciuilem sanguinem abhominaretur.

I Vcius cina. & C. marius. Hi urbe electi diuersis factiõibus: hic a silla: ille ab Octauio paruo tpis iterstitio: cõparatis atq; cõiũctis exercitibus pitæ bellũ itulerũt: nã cũ marius carcere liberatus: ut in ca, de

De Lucio Cinna & Caio Mario.

I Vcius cinna & C. Marius hauserant quidem auidi ciuilẽ sanguinem sed non protinus ad tẽpla deorũ & aras tetenderunt.

De Sylla.

n Aam. Lu. Sylla q plurima bella ciuilia cõfecit: cuius crudelissimi & insolẽtissimi successus fuerunt quum cõsumata atq; constricta potentia sua triumphũ duceret: ut græciæ & asiæ multas urbes ita ciuium romanorum nullum oppidum uexit.

p Iget tedetq; uulnera rei. P. ulterius procedere: lauream nec senatus cuiq̃ dedit nec quisquam sibi dari desiderauit ciuitatis parte lachrymante.

c Aeterum ad quercum pronæ manus porrigũtur: ubi ob ciues seruatos corona dãda est qua postes augustæ domus sempiterna gloria triũphãt.

De censoria nota. Capitulũ. iiii.

c Astrẽsis disciplinæ tenacissimũ uinculũ & militaris rõnis diligens obseruatio admonet me ut ad censutam pacis magistram custodemq; transgrediar. Nam ut opus populi romani in tãtum amplitudinis imperatorũ uirtutibus excesse.

ominibꝰ planius uidius: se ĩ aphricã cõtulisset audissetq; romæ seditionẽ ortã eẽ iter cinã & octauiũ: utpote uir bellicosissimus ex mauru sus eqtes ĩ aphricã cõparauit: & ex agris robustissimos quosq; deleuit: ĩpleriscq; sexagita nauibus: ex ea uirorũ multitudine: romã uersus nauigauit; seq; cinæ paulo ante expulso roma cõiũxit: q segnioribus fcis iã romanis: atq; etiã psidia & segnitiæ ducũ: primo hostiã: deide ianiculũ: postrẽo urbẽ ipsã occuparũt: quã uelut terrã hostilẽ diripuerũt: & miserabili cede repleruñt. post hanc igit uictoriã Cĩna & marius de suis inimicis nõ triũpharũt. Aras & tẽpla Vt de uictoria parta diis grãs agerent sacrificãtes more triũphãtiũ. Lucius sylla q plurima bella ciuilia. Sylla multa bella ciuilia confecit. primũ aduersus mariũ & sulpiciũ orta de puĩcia põti seditõe: nã cũ mitridaticũ bellũ sylle q tũ cõsul erat demandatũ foret. Qu. Sul. T. Pli. aduerse factiõis hõ legẽ tulit inuito senatu: ut Mario mitridatica puĩcia decerneret cui rogatiõi cũ resistere sylla sũma ope uellet: Sulpitius cũ armata manu ĩ eũ ĩpetũ fecit: stragẽ igẽtẽ circa eũ ædidit ubi Põpei filius adolescẽs nobilissimus cæsus est. Sylla iter cedẽ difficulter elapsus clã nocte ĩ castra cõtẽdit exercitũ oẽm aduersus Sulpiciũ & mariũ cõcitauit: & cæsis legatis q ad accipiẽdũ exercitũ missi fuerãt ad urbẽ pparauit quã hostiliter ĩgressus cedibꝰ & ĩcẽdio repleuit. nã dũ hostes spectat: suorũ nullã rõnẽ hẽt. sontes & insontes opprimit deĩde sedato tumultu: ĩperio potius aduersus mitridatẽ psectus est ubi cũ paulo post audisset. mariũ & cinã cõiunctis exercitibus urbẽ cœpisse: totãq; hostiliter diripuisse. & ciuiũ ac in primis amicorũ suorũ fœdã edidisse stragẽ: icto cũ rege fœdere: cõpositisq; rebus in puĩcia romã uenit. Et primo apud capuã: cũ mario iuniore: & consule Norbano fœliciter pugnauit: supra septẽ hostiũ milia cecidit: ĩtra capuã Norbanũ ĩclusit. Marcus quoq; lucullus unus ex ducibus suis apud fidẽtiã sedecĩ cohortes aduersus qnq̃gĩta duxit & eas fudit atq; fugauit. uictorq; decẽ & octo milia trucidauit: hostẽ castris exuit. Sylla paulo post alterũ consulẽ Scipionẽ spe pacis ostẽtata. & eius legiones occidit: rursus cum Mario iuniore qui exercitũ reparauerat: haud pcul ab urbe cõgressus cum ĩgenti hostiũ strage uictor euasit: nam ad. xx. cæsa: & octo capta ab eo fuisse dicunt. Marium præneste fugisse. multa quoq; per eius præfectos Põpeium crassum: Metellũ seruiliũ prælii fœliciter cõmissa: qui magnas & romanorũ copias deleuere: ultimum illi præliũ fuit sub ipsis mœnibus urbis cum Telosino quodã samnite & lamponio eius socio in quo parũ abfuit quin funditus deleretur. sed tandẽ aspirante fortuna illos profligauit non sine magna suorũ clade: urbẽ deinde ingressus sex milibus ex equestri ordine in forũ productis & crudeliter cæsis proscriptionem senatorũ & aliorum ciuium ac in primis diuitum fecit miserabilem. Constricta. Conferta condensa. Multas urbes. Solebant triumphantes urbes uictas in triũpho pictas ducere. Græcia & asia. Inter cæteras duxit etiã athenas. Ad *quercum pronæ* manus porriguntur. Qui ciuẽ seruasset querna corona donari consueuerat: unde etiam legimus: corona querna Ciceronẽ fuisse donatum q ciues seruasset ut supra diximus. Ante postes iulii cæsaris erat antiqua quercus ex qua ramos decerpere solebãt: ubi coronã alicui dare uoluissent. Laureã. Non solũ

Cicero nõ dabat triũphus; uerũ etiã teste Cicero in philippicis oratione ultima nullæ fiebant supplicationes.

c Astrẽsis disciplinæ. cõuenienter ĩquit admoneor militari disciplinæ censurã subiũgere: ut enim illa belli: sic hæc pacis custos est atq; magistra: quæ ĩperiũ ro. per ĩcorruptã rei militaris disciplinã ad maximas opes amplitudinẽq; prouectum: sua seueritate quã diutissime cõseruauit. Liuius. Censure initium fuit rei a paruo originæ ortæ: quæ deinde tanto incremato aucta est: ut morum disciplinæq; ro. penes eam regimen senatus equitũq; centuriis deroris dedecorisq; discrimen sub conditione eius magistratus publicorũ ius priuatorum q; locorũ uectigalia po ro. sub nutu atq; arbitrio essent. Primi autem censores fuerũt

papirius semproniusq;. Probitas. Adfidem. Continentia. Ad moderationem. Supercilio. Austeritate & rigiditate cẽsoria. nã supciliũ ꝓ seueritate sæpissime ponit̃. Vir. cõueniens latio pone superciliũ: ĩterdũ pro superbia ponit̃. Opus effectu par. Quia non minorẽ efficaciã habet in ciuibus cõseruata cõtinentia & ꝓbitas q̃ in bello disciplina militaris. Nisi foro & curiæ. Nisi iuste sapiẽterque respu. administrata fuerit imperium quantũlibet magnum facile corruet. Foro. Vbi iudicia exercentur. Curiæ. Vbi sententiæ dicuntur. Cælibes. Sine uxoribus: nam celebs dicitur qui sine uxore uiuit quasi celestiũ uitam ducens. Aera. i. certã pecuniæ q̃titatẽ: fecerunt enim ærarios. ærarii aũt obnoxii dicebantur ærario. Accedit his. Addit̃ q; a fortuna estis cõsecuti longã uacationẽ: hoc est longum tẽporis spaciũ. Præstãdi huius numeris. Scilicet gignendi filios. Nodosam stipẽ. Per hoc illos auaros ostẽdit & ob eam causam celibes uixisse: q; timerent ne uxorem & liberos alere possent: nam auari dicũtur fortunas multis modis plenas congerere.

Virgilius

Cælebs

Aerarii

rũt: Ita ꝓbitas & cõtinẽtia censorio supercilio examinata est: opus effectu par bellicis laudibus. Quid. n. prodest foris eẽ strẽnuũ si domi male uiuitur? Expugnẽtur licet urbes: corripiantur gentes: regnis manus iniiciãt̃: nisi foro & curiæ officiũ: ac uerecũdia sua cõstiterit partarũ rerũ cælo cumulus æquatus sedem stabilem non habebit. ad rẽ igitur pertinet nosse: atq; adeo recordari acta censoriæ potestatis.

De Camillo & postumio

C Amillus & postũius censores æra pœnæ nomine eos qui ad senectutẽ cælibes peruenerant ĩ ærariũ deferre iusserũt. Iterum puniri dignos si quomõ de tam iusta constitutione queri sunt ausi: quum in hunc modũ increparentur: natura uobis quem ad modũ nascendi: ita gignendi legem scribit: parẽtesq; uos alendo ne potum nutriendoꝝ debito si quis ẽ pudor alligauerũt. accedit etiã iis quod fortunam lõgã præstãdi huiusce numeris aduocationem estis assecuti: cum interi consumpti sunt anni uestri. & mariti & patris nomine uacui. Item igitur & nodosã exoluite stipem utilem posteritati numerosæ.

De. M. Valerio maximo & C. Iunio.

H Orũ seueritatẽ. M. Valerius maximus & C. Iunius brutus bubulcus cẽsores in cõsimili genere animaduersionis imitati sũt. L. antoniũ senatu mouerũt: q; quã uirginẽ ĩ mrĩmoniũ duxerat repudiasset: nullo amicorum ĩ cõsilium adhibito. at hoc crimẽ nescio: an supiore maius: illo nãq; cõiugalia sacra spreta tãtũ: hoc ẽt iniuriose tractata sũt. optimo ergo iudicio cẽsores ĩdignũ eum aditu curiæ existiauerũt.

S Icut porcius. Cato. L. flãiniũ quẽ e nũero senatorũ sustulit. qa in prouincia quẽdã dãnatũ securi percusserat: tpe supplicii ad arbitriũ & spectaculum mulierculæ cuius amore tenebatur electo: & poterat ihiberi respectu consulatus quẽ is gesserat: atq; auctoritate fratris eius Titi flaminii: sed & censor &

S Icut portius cato. Liuius decade belli macedonici cum hãc historiã dupliciter tradat a Valerio omnino dissentire uidet̃: nam & catonis & ualerii antiatis sententiã adducens ait. Cẽsores. M. portius & L. Valerius metu mixta expectatione senatũ legerunt. vii. mouetũ rex quibus unum nisi genere & nobilitate & honoribus. L. quinciũ flaminiũ cõsularẽ: patrũ memoria ĩstitutum fert̃: ut cẽsores motis a senatu scriberẽt notas. Catõis & aliæ qdẽ acerbæ orõnes extãt: eos quos aut senatorio loco mouerit: aut qbus equos ademit: longe grauissima in. L. qntiũ flaminiũ oratio est: ĩter cætera obiecit ei philippum pœnum carũ ac nobile scortũ roma in galliã ꝓuinciam spe ĩgentiũ donoꝝ ꝑductũ: eũ pueꝝ lasciuiã quũ cauillaret̃ exprobrare cõsuli p sæpe solitũ: qd sub ipm spectaculũ gladiatoꝝ abductus a romacẽt: ut obsequiũ amator ei iudicaret: forte epulãribus his: cũ iã uino ĩcaluisset nũciatũ in cõuiuio ẽ nobilẽ boiũ cũ liberis trãsfugã uenisse: cõuenire cõsulẽ uelle: ut ab eo fidẽ ꝓsens acciperet: ĩtroductũ in tabernaculũ per interpretẽ alloqui consulẽ excepisse: ĩter eius sermonẽ Qu. scorto: uis tu ĩquit: quoniã gladiatoꝝ spectaculũ reliqsti: iam hũc gallũ morientẽ aspicere. & cum is uix dum serio annuisset ad nutum scorti consulẽ stricto gladio: qui supra caput pẽdebat loquẽti gallo caput primũ ꝑcussisse: deĩde fugienti fidemq; populi romani & eoꝝ qui aderãt ĩploranti latus trãsfodisse. Valerius Antias ut qui nec Catonis orationem legisset & fabulæ tantũ sine auctore æditæ credidisset: aliud argumentũ simile: tamen libidine & crudelitate peragit placẽtiæ formosam mulierẽ cuius amore deperiret in conuiuium accersirã scribit ibi iactantẽ sese scorto ĩter cætera retulisse q̃ acriter quæstiones exercuisset: & q̃ multos capitis dãnatos in uinculis haberet: quos securi percussurus esset: tum illã ĩfra eum accubanrẽ negasse unq̃ uidisse quenq̃ securi ferientem: & per uelle id uidere: hic indulgentẽ amatorẽ unũ ex dãnatis extrahi iussum securi percussisse. Facinus atrox siue eo modo quo censor obiecit siue: ut Valerius tradit cõmissum est: inter pocula atq; epulas ubi libare diis dapes: ubi bene præcari mos esset: ad spectaculum scorti procacis in sinu cõsulis recubantis mactatam humanam uictimam esse: & cruore mẽsam respersam. in extrema oratione catonis cõditio fertur: ut si id factũ negaret: cæteraq; quæ adiecisset spõsione defenderet sese: qui fateret̃ ignominia ne sua quẽq̃ doliturum censeret: cum ipse uino & uenere amens sanguine hominis in conuiuio lusisset.

Liuius

Amplissimi honoris maiestatem. Quia ut dixerat cato: tam flagitiosa tam perditā libido sibi probari non poterat: quæ cum ꝓbro priuato cõiunxerat īperii decus. Auctoritate fratris. T. flaminii qui totā græciam subegerat & iussu senatus populiq; romani liberā fecerat: & philippo regi macedonū magnā īperii partē ademerat: quā in græcia occupauerat. Cēsor cato. In his duobus noībus ratio quædā seueritatis cõtinet. Notandū. ignominia afficiendū. Nec dignū pēsi duxerat. Duo īquit tam cõtraria exēpla fratꝝ isdē imaginibus īscribi cõsiderationē appetebat: multi legūt īdignū: ut sit: nō dignū pēsi. sed pensi duxerat. i. cõsiderauerat: ut ducere pēsi: sit cõsiderare: & erit absolutus sensus. Vnde Cicero in Catone maiore. ubi catonē de se loquētem ītroducit. Inuitus īquit feci: ut fortissimi uiri.

Ducere pensi

Cicero

T. flaminii fratrē flaminiū e senatu eiecerim septē annis postq̃ consul factus fuisset: sed notandū deputaui libidinē: ille. n. cū esset consul in gallia exhortatus in cõuiuio a scorto est ut securi feriret aliquē eoꝝ qui in uinculis essent dānati rei capitalis hic. T. fratre suo cēsore: qui ꝓximus ante me fuerat elapsus est. mihi uero & flacco neutiq; ꝓbari potuit tā flagiciosa tā perdita libido quæ cum ꝓbro priuato cõiungeret īperii decus. & regis philippi: Quē uicerat. T. flaminius eius frater.

Gelius

q Vid de fabricii lucinii censura Gelius li. iiii. ca. viii. Fabricius īqt lucinius magna gloria uir: magnisq; rebus gestis fuit. P. Cornelius rufinus manū qdē strēnuus & bellator bonus: militariq; disciplina pitus ādmodū fuit: sed fugax hō & auaritia accēsus: hūc fabritius non ꝓbabat neq; amico utebať: sed cū tpibus difficillimis cõsules creandi forēt & is rufinus peteret cõsulatum cõpetitoresq; eius eēnt ībecilles qdā & futiles: sūma ope annixus est fabritius ut rufino consulatus deferreť: eā rē plerisq; admirātibus hoiem auaꝝ cui esset inimicissimus creari cõsulē īpelleret: hūc rufinū postea bis cõsulatu & dictatura fūctū cēsor fabritius senatu mouit: ob luxuriæ notā q, decē pōdo libras argēti factitaret. Idē pomerīū. Eadē mœnia. pomeriū īquit Liuius uerbium solū ītuētes post mœniū īterp̄tanť eē: est aūt pomeriū magis circa muꝝ locus quē ī cõdēdis urbibus quōdā hetrusci: q̃ muꝝ ducturi erāt certis circa terminis ī augurato cõsecrabāt: ut neq; īteriore pte ædificia mœnibus cõtinuarent quæ nunc uulgo etiā cõiunguntur & extrinsecus puri aliqd ab humano cultu pateret soli hoc spaciū: qđ neq; hitari neq; arari fas erat: nō magis qđ post muꝝ esset: q̃ q, murus post id pomeriū romani appellarunt. Inuidiosū cēsū. Apud antiquos de parsimonia romanoꝝ priscoꝝ uide Aulū geliū li. ii. ca. xxiiii. Inopiā. Aetate Valerii. Tribunus plebis. Iunia lege nō poterat qs tribunus esse nisi plebeius: sed postea alia lege lata & patricii creari cæperunt ut hoc loco Duronius senatu amotus est: qa tribunus plebis legē de coercēdis sūptibus cõuiuioꝝ abrogauerat. Abrogauerat.

Pometiū

cato duplex seueritatis exēplū eo magis illum notandū statuit: q, amplissimi honoris maiestatē tam tetro facinore inquinauerat: nec indignum pensi duxerat: iisdem imaginibus ascribi meretricis oculos humano sanguine delectatos: & regis philippi supplices manus.

De Fabricio lucinio.

q Vid de fabricii lucinii cēsura loqr: narrauit. n. o is ætas & deinceps narrabit ab eo cornelium rufinū duobus consulatibus: & dictatura speciosissime functū: q, x. pondo uasa argentea cõparasset perinde ac malo exemplo luxuriosum iordie senatorio retentū nō esse: ipse mediusfidius mihi litteræ sæculi nostri obstupescere uident: quū ad tātam seueritatē referendam ministerium accommodare coguntur: ac uereri: ne non nostræ urbis acta cõmemorare existimentur. Vix enim credibile est intra idem pomeriū. x. pondo argenti & inuidiosum fuisse censum: & inopiam habere contēptissimam.

De. M. Antonio. & liuio flacco.

m Arcus autem Antonius &. L. flaccus censores duronium senatu mouerūt: q, legem de coercendis conuiuiorū sumptib; latā tribunus plebis abrogauerat mirifica notæ causa. Quam enim impudenter duronius rostra conscendit illa dicturus freni sunt iniecti nobis quirites nullo modo ꝑpetiendi: alligati & constricti estis amaro uinculo seruitutis. lex enim lata est quæ uos esse frugi iubet: abrogemus igiť istud horridæ uetustatis rubigine obsitum imperium. & enim quid opus ē libertate si uolētibus luxu perire non licet.

De Claudio Nerone & Liuio Iulio. Q u. Salinatore.

a Ge par proferemus æquali iugo uirtutū honorumq; societate iunctum: instructū aūt æmu-

Abrogare legem

Derogare legi

rat. Poenitus sustulerat & subuerterat. abrogať lex quæ poenitus tollitur. Derogatur legi cum aduersus eam contraria lex lata fuerit nā posterior derogat priori. Freni sunt. translatio sumpta ab equis qui frenis cohibentur. Perpetiendi. Participium passiue positum. Rubigine uetustatis. Legem abrogemus quæ uetustati seueræ conuenit. Obsitum. Circundatum. Rubigine. Veluti rigore.

a Ge par proferamus. Tangit duorum censorum seueritatem q emulatione quadam & odio inuicem laborantes censuram inter se rigide nimis exercuerunt: nam alter alterum damnauit. Par substantiue positum. & semper de duobus dicitur: ut par amicorum: par boum. Virtutis. Quia uterque res magnas atque præclaras pro republica gessit. Honorum. Quia ambo consules & censores simul fuerunt.

Par de duob; dī

lationis animo dissidẽtes Claudius Nero Liuiusq; salinator secũdi punici belli temporibus firmissima rei P. latera; q̃ districtam simul egerũt censuram? Nam quomõ equitum cẽturias recognoscerent: & ipsi propter robur ætatis: etiam nunc eorum e numero eẽnt: ut est ad Podiam uentum tribũ: præco lecto nomine Salinatoris: citandus nec ne sibi esset hæsitauit: quod ut intellexit Nero citari collegam: & equum uendere iussit quia populi iudicio damnatus esset. Salinator quoque eadem animaduersiõe Neronẽ persecutus est, adiecta causa q̃ non sincera fide secum in gratiã rediisset. Quibus uiris siquis cælestiũ significasset futurum: ut eorum sanguis illustrium imaginum serie deductus in ortum salutaris principis nostri cõflueret: depositis inimicitiis arctissimo se amicitiæ fœdere iunxissent: seruatam ab ipsis patriam communi stirpe seruandam relicturi.

[S]Alinator ꝟo. iiii. atq; trigĩta tribus inter ærarios deferre nõ dubitauit. quod quomõ se damnassẽt postea consulem & censorem fecissent. prætexuitq; causã. quia necesse esset eas alterutro facto crimine temeritatis & periurii teneri unam tantummodo tribum metiam uacuam nota reliquit: quæ cum suffragiis suis ut non damnatione: ita nec honore quidem dignum iudicauerit. Quam putemus constãt[i] & præualidi illum ingenii fuisse: qui neq; tristi iudiciorum exitu compelli: neq; honorum magnitudnie adduci potuit: quo se blãdiorem in administratione reipub. gereret.

Firmissima latera. Quia alter causa fuerat ut Asdrubal qui uenerat in supplementũ Hannibali cum omni exercitu: ut italia deleret: alter ut Hãnibal ex italia discedere cogeret & est trãslatio a corpore sumpta: ut enĩ lateribus corpora stabiliũtur ita his duobus: respublica confirmata uidet. Districtã. Seuerã. Nam cum equitũ. Ostẽdit quomodo seueritatẽ exercuerit. nam Liuius salinator legẽ de uendẽdo sale artissimã tulerat: populo ualde molestã: ex quo paulo post dãnatus est a populo: post hãc dãnationem eiusdẽ populi suffragiis cõsul primo, deinde cẽsor creatus est: cum igit idibus quintilibus equites de more transueherent. claudiusq; ac salinator ob robusti corporis uires adhuc in numero equitũ essent: postq̃ ad tribũ podiã uẽtum est: in qua nomen salinatoris erat illius nomine a scriba lecto p̃co dubitauit: an tãti uiri nomẽ dãnatũ efferret: qđ cũ collega eius Nero animaduertisset iussit præconẽ expræsse & audacter nomen salinatoris excire & illũ equum uendere coegit. quia damnatus esset a populo. Recognosceret. Recẽseret. Robur. Quãuis grãdioris esset ætatis. Preco. Tabellio nomina equitũ legebat: præco uero noĩabat: ergo noluit præco dãnatũ aliquãdo salinatorẽ dicere.

L. Salinator a sale dictus

Dãnatus. Post primũ consulatũ quo legem tulit: ne quis salẽ uẽdere posset: cum antea ius oĩbus esset uendẽdi salis. unde etiã salinatoris agnomen accepit. Animaduersione. Pœna adiecta causa. Quod nõ sincera fide. Hoc aũt argumento poterat oĩbus esse: q̃ nõ sincera fide in gratiã rediisset: quia nõ satis habuerat salinatorẽ a populo dãnatum esse nisi & ipse illũ cẽsoria nota afficeret. Quibus uiris. Hoc in gratiã tyberii dicit Valerius: qui ab utraq; gẽte ducit originẽ. paternũ genus: a claudio Nerone. maternũ ab Apio Claudio pulchro qui ab Apio ceco descẽderat deducebat. quomodo ergo dixit: eorũ sanguis serie & cætera, q̃a insertus hic Tiberius Liuiorũ familiæ materno auo in ea adoptato: ergo a familia liuiorũ ducebat originẽ: q̃ maternus auus in familiã liuiorũ adoptatus esset. quæ quãuis plebea fuerit: tamen octo cõsulatibus functa est duabus censuris: dictatura & magisterio equitum floruit. Principis. Scilicet tyberii. Seruatam ab ipsis patriam. Deuicto Asdrubale Hannibalis fratre. Cõmuni stirpe. Tiberio & Nerone. Inter ærarios referre. Obnoxios & obligatos ætatio facere. Prætexuitq; causam. Causam Salinator præscripsit: cur tribus dãnasset: & hanc adducebat. q̃ uel illum iniuste damnassent: uel post damnationem idignum administratione reipublicæ consulem primũ: deinde censorem creassent & utebatur diademate: nam ita arguebat: aut me iuste damnastis pro lege quã tuli de sale uendendo. aut iniuste: si iniuste sine dubio censoria nota digni estis: quia nihil a uobis iniuste damnandum est cum integri esse debeatis. si uero iuste nunquam consulatum mihi tanquam indigno & censuram demandare debuistis: ne quem populus romanus semel damnauerit eum proculdubio indignũ administratione reipublicæ iudicauit. ergo tanq̃ periurii censoria animaduersione digni fuistis.

Prætexuit. Præscripsit: & est translatio sumpta a textore: nam anteq̃ pannum texant uersicolores quasdã lineas faciũt. quas uulgo dicũt caput panni. sicut in panno est prætextũ: sic & in pagina. Temeritatis. Quod iniuste damnassent. Periurii. Quia tribus iurabant se honores & magistratus his demandaturas qui digni uiderentur administratione reipublicæ: sed semel damnatus ab omnibus tribubus præter unam indignus esse uidebatur qui rempublicã administraret officio publico: ergo tribus periuriũ cõmisisse uidebantur cum damnato Salinatori consulatum & censuram demãdarunt. Vna tantum tribuum. Cicero in oratione cõtra rullum: & contra uerrem, & in philippicis dicit has tribus fuisse trigintaquinq;. Itane honore quidem. Si postquam semel damnatus esset. Quam putemus. Laudat constantiam salinatoris. Cõsulentis. Prouidentis deliberantis. Exitu. Damnatione. Honore. Quod iterum creatus consul esset & censor.

Prætexere

Cicero

Patiēti aīo.qđ nō īdignati sint se fuisse dānatos. In sicilia. Bello seruili de quo supra dictū est.nā cū seruos ī mōtes romani cōpulissent & iter euadēdi claudere uellēt:munitiores erāt explicādæ & extēdēdæ p mōtes: qđ cū milites iussi facere neglexissent.cēsoria nota puniti sunt.alii dicūt hoc factū fuisse in liparitana obsidione sub aurelio cocta. In ærarioꝝ numeꝝ. Vt capite cēsi eēnt uel ut æra tributi noīe psoluerent.

De Marco Valerio &.L.Sempronio.

Questris quoq; ordinis bona magnaq; pars quadringenti iuuenes censoriam notam patiente animo sustinuerunt:quos.M.Valerius:&.P.Sēpronius quia ī Sicilia ad munitionum opus explicādū ire iussi.facere id neglexerāt equis publicis spoliatos in numerū ærariorum rretulerunt.

De Marco Attilio regulo &.L.Furio.

Vrpis etiā metus pœnam censores summa cū seueritate exegerunt.M.enī attilius regulus & L.furius philippus.M.metellū quæstorem compluresq; equites romanos:qui post infœliciter cōmissam cannensem pugnam cum eo abituros se italiā iurauerant:direptis equis publicis inter ærarios referendos curauerūt:eosq; graui nota affecerūt q ī ptātē Hānibalis uenissēt.legati ab eo missi ad senatū de pmutādis captiuis:nec īpetrassēt qđ petebant ī urbe manserūt quia & rōano sāguini fidē præstare cōueniēs erat: &

Vrpis enā metus censores. Nō solū mores & facta.sed animoꝝ quoq; affectus dānabant censores romani:ut hoc exēplo timiditatē eoꝝ dānauit rigida censura:qui post cānensem cladē uiribus patriæ diffidētes:& eā paulo post ruiturā:uel certe in hostiū potestatē uenturā metuētes italiæ deferēdæ cōsilia inierāt:hoc fuit secundo punico bello.nā. L.cecilius metellus q̄stor cōpluribus auctor fuerit cōiurandi ex italia discedere post pugnā apud cānas īfœliciter cōmissam:sed id Scipionem phibuisse cōstat cui summa reꝝ per illius exercitus reliquias maximo cōsensu delata fueret.& dum de republica cōsultaret nūciat frustra illum cōsultare qđ perdita spes oīs eēt quodq; desperata & cōplorata iam demū respublica foret,ppterea:q plerique nobilissimi iuuenes quoꝝ priceps esset Lucius cecilius Metellus naues & mare spectarēt:ut deserta pria ad nouas sedes q̄rendas irent:quo nūcio attonitus stupore & miraculo rei Scipio omni cōsultatione dimissā ad hos talia cōsilia agitātes citatissimo equo puenit:& stricto sup consultantiū capita gladio iurauit se īterfectuꝝ quicūq; discedere tēptasset:hos deīde restituta republica cum in ciuitatē redissent a censoribus condēnatos fuisse dicit Valerius. Inter ærarios deferēdos. Qui æra tributi nomine pendebant:& nihil aliud habebant in ciuitate.

Eosq; graui nota affecerunt. Hannibal plerosq; ex romanis ī castris captiuos habebat & romani multos ex carthaginensibus.cum igitur hānibal cum captiuis romanis cōuenisset ut romā proficiscerentur.& permutationē captiuoꝝ in senatu īpetrarent.idq; si facerent romæ remanerēt si non possent ad se in castra redirent:cum sacramento adacti ad hāc rem e castris paulo.processissent,plerique ex his cauillationibus nihil profuturis usi ut se sacramento liberarent regressum tanq̄ suarum reꝝ obliti simulantes in castra reuerterunt:deinde romam se contulerunt ut etiam si permutationem captiuoꝝ non impetrassent iureiurando absoluti uiderētur:& sic romæ remanerent:qđ cum senatus accepisset uictos hanniba- *Liuius* li mittendos curauit.deinde etiā censoria nota puniuit. In hac historia Valerius nonnihil a Liuio dissentit:nō enim ad permutationē captiuoꝝ:sed ad suam ipsoꝝ redemptionē īpetrandā uenisse legatos dicit Liui.nam illis redimendi se potestatē fecerat hānibal proposito in eoꝝ capita pcio:pro conditione cuiusq; nec a legatis qui pro hac re ad senatū mittebantur de reditu uades alios poposcit:q̄ eoꝝ fide contentus.s.sacramento:qui *A.gelius* deinde usi ea quā supradiximus fallaci cauillatione a cēsoribus grauiori nota puniti sunt.sed Aulus gelius q̄si cum Valerio sentire uidet li.vii.ca.xviii. Iusiurandū inquit apud ro.inuiolatū sancteq; habitū seruatūq; est id etiā moribus legibusq; multis ostendit.& hoc q dicemus ei rei nō tenue argumentū esse potest:plio cānensi hānibal carthaginensiū īperator ex captiuis nostris electos decē romā misit:mandauitq; eis pactusq; est:ut si populo ro.uideretur permutatio fieret captiuoꝝ.ut pro his quos alteri plures acciperent dare argenti pondo libram & semi librā.hoc priusq̄ proficiscerentur iusiurandum eos adegit redituros esse in castra punica si romani captiuos non permutarent.ueniunt deinde ro.decem captiui.mandatum pœni imperatoris exponūt: permutatio senatui non placita:parentes cognati affinesq; captiuorum amplexi eos postliminio in patriam redisse dicebant statumq; eorum incolumem integrūq; esse:ac ne ad hostes redire uellent orabāt: tum octo ex postliminium iustum non esse sibi responderunt:quoniam deiurio iuncti forent:itaq; uti iurati erant ad hannibalem profecti sunt:duo reliqui Romæ manserunt:solutosq; esse sese ac liberatos religione dicebant. quoniam cum egressi castra hostium fuissent cōmenticio consilio regressi eodem die tanq̄ si ob aliquam fortuitam causam issent:atq; ita iureiurādo satisfacto:rursum iniurati abiissent. Hæc eorum fraudulentiæ calliditas tam esse turpis existimata est;ut contempti uulgo descripti sint:censoresq; eos postea omnium notarum & damnis & ignominiis affecerunt:quoniam quod facturos dictauerant non fecissent. *Cornelius nepos* Cornelius autem nepos in libro exemplorum quinto id quoque litteris mandauit multis in senatu placuisse:ut hi qui redire nollent datis custodibus ad hannibalem deducerentur.sed eam sententiam numero plurium quibus id non uideretur superatam:eos tamē q ad hannibalem non redissent usque adeo intestabiles inuisosq; fuisse: *Liuius* ut tedium uitæ ceperint:necemque sibi consciuerint:Duplicem tamen & Liuius super hac re opinionem tradit;sicut apud eum uidere licet. Conueniens.nam fidem seruare semper consueuere romani.

M. enī attilius regulus. hic filius fuit illius Attilii Reguli: q crudelissima supplicia apud Carthaginēses forti aīo ferre q̃ iusiurādū uiolare maluit: cuius historiā supra ī capitulo de religione notauimus. Cice. multis ī locis. Valerius ī capitulo de crudelitate. Iam hæc cēsura ex foro in castra. nō solū urbana: sed etiā castrēsis fuit. Perstrictus. dānatus. Quoꝝ igno. uir. acu. Quia illis tpibus nota cēsoria dānati: uirtutis postmodū fuere studiosiores. Dari. Vt eā administrarēt. Quā obiici. Vt punirent̃. De maiestate. Capitulū q̈ntū.

e St & illa cēsura q̃si priuata. Dicturus de maiestate ꝓfanōe unt̃: ostēdens qd sit maiestas q̃re hoc superiori cōnectit̃. nā sicut cēsura inqt est publicus magistratus: sic maiestas est priuata q̄dā dignitas: quæ

M. Attilius regulus censor ꝑfidiam notabat cuius pater ꝑ sūmos cruciatus expirare: q̃ fallere carthaginenses satiꝰ eē duxerat. Iā hæc cēsura ex foro ī castra trāscendit quæ neq; timeri: neq; decipi uoluit hostē.

f Equūtur duo eiusdē generis exempla eaq; adiecisse satis erit. Geta cum a. L. Mettello: &. Cn. Domitio cēsoribus senatu motus esset: postea censor factus est. De Marco Valerio.

i Tē. M. Valerius mesalla cēsoria nota ꝑstrictꝰ cēsoria postmodū ꝑtāte īpauit quorū ignōinia uirtutē acuit: rubore enim eius excitati omnibus uiribus incubuerūt: ut digni ciuibus uiderentur: q̃bus dari potius q̃ obiici censura deberet.

De maiestate. Capitulū quintum.

e St & illa quasi priuata censura maiestas clarorū uirorū sine tribunalium fastigio: sine apparitorum ministerio potens in amplitudīe sua obtinenda. Grato enim & iocundo ītroitu aīs hoīum illabit̃ admirationis prætexta uelata. q̃ recte quis dixerit longum & beatum honorem esse sine honore.

n Am qd plus honori tribui potuit consulibus q̃ est datum reo Metello q cum causam repetundarum diceret: tabulæque eius ab accusatore expostulatæ: & ad nomē īspiciendum circa iudices ferrentur: totū consilium ab earū contemplatione oculos auertit: ne de aliqua re quæ in his relata erat uideretur dubitasse non in tabulis sed ī uita. Q. Metelli argumenta sincere administratæ prouintiæ legenda sibi iudices crediderunt. īdignū rati auctoritatē tanti uiri exigua cæra & paucis litteris perpendi.

De Metello & rege Antiocho & supior̃ aphricāo.

f Ed qd mirum si debitus honos: a ciuibus Metello tributus est quem superiori aphricano ēt

hoiem reddit honoratū. Est aūt maiestas uirtutis & ꝓbitatis q̄dā excellētia sine magistratu sine īperio sine fortunæ adminiculo honoratū reddēs hoiem. Fastigio. nā & cēsura excellētiores hoies facit sic & maiestas: quæ non extrīsecus: sed ꝓpria uirtute cōparat̃ eius q iuste prudēter & moderate uixerit. Sine apparitoꝝ. Alii magistratus & dignitates apparitoribus ministris & tribunali uariisq; īsignibus utunt̃. at maiestas quæ uirtute cōparatur illis nō īdiget. Apparitoꝝ. Apparitores ministri ab apparendo dicti. apparere aūt ꝓsto adesse significat: ut seuiq; ī limine regis apparēt. Potēs. Sine ullo extrīsecus adminiculo. Grato enim & iocūdo. Grato quia placet. Iocūdo. Quia delectat: ut Cicero cuius officia iocūdiora. s. mihi sæpe fuerunt: nunq̃ tamen gratiora. Prætexta. Prætexta est quā supra uestē honoratus q̄sq; accipit ita & maiestas uidet̃ q̄dā hois eē prætexta. Recte dixerit. ita cōmode inquit aliquis interpretari posset. longum honorē esse: quia semper honore afficitur. Lōgum. Vsq; ad extremum suæ uitæ tēpus durat. Consulatus annuus est. Censura trium annorum: dictatura semestris cæteriq; magistratus ad certum tempus. hæc uero perpetua est. Sine honore. Sine magistratu.

Apparitores · *Cicero*

n Am qd plus honoris reo metello. Metellus numidiæ prouintiæ præfuit: & ex ea clarissimum duxit triumphum: unde & numidicus appellatus deinde repetundarum postulatus est. Ille repetundarum accusari dicebatur: qui creditus esset prouinciam uel socios populi romani pecunia expilasse uel iudicium tulisse quod in sua commoda cæderet: ideo repetundaꝝ accusari dicebatur: utpote qui pecunias repetere hoc est restituere & reficere tenebat̃: uel q ab eo pecunia uel alia res iniuste ablata repetebatur. ergo tanta fuit huius hominis maiestas apud omnes ut cum tabulæ in quibus accusatio cōtinebatur circa iudices ab accusatore deferrentur: eas iudicū nemo uidere uoluerit. Cicero ad atticum libro. iii. epistola. xi. cuius principium est quæris ex me. Quæ mihi res inquit multo honorificentior uisa est q̃ aut illa: cū iurare tui ciues xenocratem testimonium dicentem prohibuerūt: aut cum tabulas metelli numicidi cū hæ ut mos est circūferētur nostri iudices aspicere noluerūt. Tabulæ. idest libelli in quibus uel acta prouinciæ: idest uniuersæ prouīciæ administratio: uel accusatio continebatur: Cicero rursus de hoc metello in oratione pro archia poeta. Metellus inquit homo sanctissimus modestissimusq; omnium tanta diligentia fuit ut ad iudices uenerit. & unius hominis litura se commotum dixerit. Sed in uita. Qu. Metelli argumēta. Quia semper integerrime uixerat. Exigua cæra. Parua tabella. Perpendi. Aestimari: iudicari: tractum est a pensantibus: qui semper diligenter inspiciunt.

Accusare · *Repetundarum* · *Cicero* · *Cicero*

s Ed quid miꝝ si debitus. Bellum romanis erat cum Anthiocho asiæ rege: ad quod gerendū cum. L. Scipio frater superioris aphricani petiisset: ut mitteretur: tantumq; bellum huic senatus populusq;

romanus demādare dubitarēt: magisq̧ in.C.Læliū eius collegā:nā hi duo tū consules erāt:& uterq̧ ꝓuīciā sūma ambitiōe deposcebat:īclinati oīum animi uiderent᷑:Scipio Aphricanus pietate cōmotus in fratrē:ꝓfes sus est se legatū in ꝓuīciā ituꝝ:ut ī capitulo de pietate dicturi sumus:q̃ pollicitatiōe factū est:ut.L.Scipio īpe traret asiæ ꝓuīciā sibi decerni.Profectus igit᷑ cū fratre aphricanus secū ī bellū filiū ꝑduxit:q ab hostibus iter ceptus & ad regē ꝑductus:ab eo honorificentissime tractatus & multis regiis muneribus donatus gratuito pr̄i remissus est:tāti facta est etiā ab hoste Scipionis maiestas. Sed qd miꝝ.q̃si dicat.nulli miꝝ uideri debet tantū a ciuibus tributū esse metello:cū hostes multo pluris æstimasse Scipionē iudicent᷑. Interceptū.In angustiis captum. Quanq̃.Licet ab eo tunc potissimum e regno pelleretur.

a D eūdē aphricanū.hoc oībus ꝑspicuū & illustre fuit sūmæ maiestatis exemplū post maximas res gestas:clarissimosq̧ triumphos.Scipio ab īgrata pr̄ia urbe pulsus in exiliū īte coactus est in uillā.f.Linterninā:ubi cū ꝑdones:quoꝝ magna ī illis locis copia erat: audito Scipionis noīe essent maximo uidendi uiri desiderio cōcitati:ad eū facto græge uenerunt.Scipio nō ad sui cōtēplationē:sed ad uim īferēdā uenire ꝑdones existimās:amicoꝝ atq̧ clientū qbus potuit domū ꝑsidiis muniit:qd' ubi sensere ꝑdones:abiectis armis dimissisq̧ militibus ianuæ appropinquātes magna uoce clamarūt:ut a Scipione & cæteris q̃ītus essent exaudiri possent:nō se hostes aut insidiatores: sed uirtutū Scipionis admiratores uenisse:cuius cōspectū atq̧ colloquiū miꝝ in modū desiderarēt:q uoce cōfirmatus Scipio reserari fores & oēs ītromitti iussit:q maxima illū ueneratione tanq̃ cœleste numen oīumq̧ uirtutū sacrariū ꝓsecuti sunt. In liternina uilla.Hoc idē cōmemorat Valerius ubi agit de īgratitudine:nā dicit.q̧ īgrata pr̄ia benemeritum Scipionē ītra sua mœnia habitare nō passa.Sed in linterninā uillā abire coegerit. In linterninā uillā.Dicerē uillā hoc loco ꝓ domo in agro literníno posita accipi debere cuius ꝓpria est significatio;nisi hūc locū Valerius ī capitulo de īgratitudine uicū appellaret.Dicit.n.cuius clarissima opa iniuriis pēsando uici ignobilis eū ac desertæ paludis accolā fecerunt;ubi ualde a Strabone dissentit.non.n.uicū:sed oppidū iuxta mare positū dicit esse Strabo in descriptiōe

Strabo
Linternū

Cāpaniæ:ꝓpe mare inqt post Sinuessam Linternū est oppidū.ubi prioris Scipionis cognomēto aphricani sepulchꝝ iacet:ibi.n.extremā cōsūpsit ætatē:omissis ꝓpter aliquoꝝ simultatē reipublicæ negociis. Apparatu.Armoꝝ;nā se armis muniérat. Cōspectū.Vt uiderēt. Cōgressū.Vt loq̄rent᷑:nā cōgressus colloquiū di:& cōserno pugnæ. Donis.Vt sūt serta & thura pateræ coronæ:& similia;quæ ante deoꝝ īmortaliū simulacra in domū maiores ponere cōsueuerūt:ea ꝑdones ante Scipionis pedes posita reliq̄rūt. Gestientes:læticiā gestu quodā ostēdētes.nā gestire est corporis gestu læticiā ostēdere:qd est rōne carētiū.Vir.

Gestire
Virgilius

de auibus.Et studio īcassū uideas gestire lauādi. Illud aūt æmilio paulo.q̃ d uiuo Scipioni contigit idē Paulo æmilio uitæ muneribus defuncto euenit.nā cū diē suū obisset.forte legati ex macedonia missi tūc erāt ī urbe totius ꝓuīciæ pricipes:q nō mō funus comitātes sua ꝓsentia celebrare:sed ipm pauli corpus suis humeris efferre uoluerūt.qd illi ꝓfecto fuit honorificētissimū:suisq̧ uirtutibus maxime dignū.Cōstat.n.paulū īperatorē fuisse cōtinētissimū:ut qui multa bella confecerit: multos populos subegerit: multas

hostis præstare non dubitauit? Si quidem rex āthiochus bello quod cum romanis gerebat:filium eius a militibus suis interceptum honoratissime excepit: regiisq̧ muneribus donatum ultro & celeriter patri remisit:q̃q̄ ab eo tum maxime finibus imperii pellebatur.Sed & rex & lacessitus maiestatem excellētissimi uiri uenerari q̃ dolorem suum ulcisci maluit.

De Aphricano Scipione.

a D aphricanū eundē in linternia uilla se continentem complures prædonum duces uidēdū eodē tēpore forte confluxerant:quos quum ad uim faciendam uenire existimasset:præsidium domesticorum in tecto collocauit:eratq̧ ī his repellendis & animo & apparatu occupatus:quod ut ꝑdones animaduerterunt:dimissis militibus:abiectisq̧ armis ianuæ appropinquant & clara uoce nunciant Scipioni non uitæ eius hostes:sed uirtutis admiratores uenisse conspectum:& congressum tanti uiri quasi cœleste aliquod beneficium expetentes.proinde securū se nobis præstandū præbere ne grauetur.hoc postq̃ domestici scipioni rettulerunt fores reserari.eosq̧ intromitti iussit:qui postes ianuæ tanquam aliquam religiosissimam aram sanctumq̧ templum uenerati cupide scipionis dexterā apprehenderunt:ac diu osculati positis ante uestibulū donis:quæ deorū īmortalium numini consecrari solēt:læti q a Scipionē uidisse cōtigisset.ad lares redierunt.Quid hoc fructu maiestatis excelsius? quid etiā iocūdius? hostis iram admiratiōe sui placauit spectaculo præsentiæ suæ lattonū gestiētes oculos obstupefecit.dlapsa cœlo sydera hominibus si se offerāt uenerationis amplius nō recipiēt.

De Paulo Aemilio triumphatore Macedoniæ.

e T hæc quidē uiuo scipioni:illud autē æmilio Paulo exanimi cōtigit.Nā quū exequiæ eius celebrarentur:ac forte tunc principes Macedoniæ legationis noīe romæ morarentur funebri lecto sponte sua sese subiecerūt.quod aliquanto maius uidebi-

ꝓuincias domuerit: ĩ ſũma tamẽ pauptate uixerit: unde illud celebraẽ de hoc uiro præconium: ꝙ cũ multis milibꝫ hoſtiũ ſuꝑatis Hyberiã totã ſubegiſſet: & ducẽta & qnqgita oppida cæpiſſet: ne dragma ditior ĩ pr̃iã redierit. Macedonicis triũphis: qa Perſã macedoniæ r̃gẽ debellauerat & de ipo glorioſe triũphauerat. In exeqis autẽ ſũmoꝝ uiroꝝ pferebanẽ inſignia honoꝝ: qbus ĩ uita pfuncti fuiſſent. Indicia. uidelicet triũphũ depictũ: q idicabat ab eo qſerebaẽ mortuus macedoniã fuiſſe ſuperatã. Bis enĩ. Semel uiuũ: cũ de ea ſuperata triumphaſti: deide mortuũ cũ te ad ſepulturã ſuis humeris deportauit. Fato functũ. mortuũ. Ec filii quidẽ. Superior aphricanus filiũ habuit adeo tenuis & exilis naturæ: ut nec filios quidẽ procreare poſſet: ut ex ſuo nomine genus ꝓpagaret: filiũ a paulo æmilio ĩ adoptionẽ accepit: q deide aphricanus ĩferior dictus ẽ: eo ꝙ aphricã deuicerit: & carthaginẽ fũditus euerterit.

tur: ſiquis cognoſcat lecti illius frõtẽ macedonicis triumphis fuiſſe adornatã. Q uãtũ enim Paulo tribuerunt: propter quẽ gentis ſuæ cladium ĩdicia per ora uulgi ferre nõ exhorruerũt: qđ ſpectaculũ funeri ſpeciẽ alterius triũphi adiecit. Bis enĩ te paule macedonia urbi noſtro illuſtrẽ oſtendit: ĩcolumẽ ſpoliis ſuis fato fũctũ humeri.

De æmiliano ſcipionis adoptio.

n E filii quidem ſcipionis æmiliani: quẽ ĩ adoptionem dãdo duarum familiarũ ornamẽtũ eſſe uoluiſti: maieſtati parũ honoris tributum eſt: quum eum adoleſcentem admodum a lucullo cõſule petendi auxilii gratia ex hiſpania in Aphricam miſſum carthaginenſes & Maſſaniſſa rex de pace diſceptatorẽ uelut conſulem & imperatorem habuerunt. Ignara quidem fatorum ſuorũ Carthago: orientis enim illud iuuentæ decus deorũ atqꝫ hominũ ĩdulgẽtia ad excidium eius alebatur: ut ſuperius cognomẽ aphricanum capta poſterius euerſa corneliæ gẽti daret.

De. P. Rutilio.

q Vid dãnationeẽ qd exilio miſeriusẽ At qui. P. Rutilio conſpiratiõe publicanorum perculſo auctoritatẽ adimere nõ ualuerũt. Cui aſiam petenti oẽs ꝓuinciæ illius ciuitates legatos eius ſeceſſũ opperiẽtes obuiam miſerunt. exulare aliquis loco hoc an triumphare iuſtius dixerit.

De Mario.

c Aius ẽt Marius in ꝓfundũ ultima ũ miſeriarũ abiectus ex ipſo uitæ diſcrimine beneficio maieſtatis emerſit: miſſus enĩ ad eũ occidendũ in priuata domo minturnis clauſũ ſeruus publicus natione cimber & ſenẽ & iermẽ & ſqualore obſitũ: ſtrictũ gladiũ tenens aggredi nõ ſuſtinuit: ſed claritate uiri occæcatus: abiecto ferro attonitus in de ac tremẽs fu-

Duaꝝ. ſ. æmilianæ & ſcipionũ. Cũ eũ adoleſcentẽ admodũ. Scipio cũ luculo ĩperatore militabat in hiſpania: qui prouinciã cũ exercitu tenebat. & cum ad ſupplemẽtũ exercitus uti uellet auxilio carthaginenſium: nã tũ erãt tributarii carthaginenſes: Scipionẽ in aphricam miſit adhuc adoleſcentem: quẽ cũ maſſaniſſa uidiſſet diſceptatorem pacis inter ſe & Carthaginenſes cõtinuo deleuit. Diſceptatorẽ cognitorẽ. Diſceptator diciẽ: q interduos diſſidentes eligiẽ ad litem iudicandã. Maſſaniſſa. rex Numidaꝝ. Velut conſulem. cum admodũ eſſet adoleſcens: Ignara quidẽ fatorum ſuorũ Carthago. Quia neſciebat carthago quantum exitii ſibi ab hoc ſcipione ĩpẽderet. Superius cognomẽ. A ſuperioẽ aphricano Carthago facta ẽ populo Romano tributaria: ab inferiori uero funditus euerſa. Scipionum autem familia a gente cornelia originem duxit.

Diſceptator.

q Vid damnationeẽ quid exilio. P. rutilius uir ſummæ innocentiæ: cum legatus. C. Mutii procõſulis: uel ut alii dicunt: quæſtor prætoris aſiæ preeſſet: ab iniuriis publicanoꝝ aſiam defenderat. nam publicanos uectigalia aſperius exigentes prohibuerat miſeratione ciuitatum cõmotus. qui cũ poſtea imperio finito romam rediſſet: eũ publicani læſæ maieſtatis accuſarũt: ꝙ uectigalia populi romani exigi prohibuiſſet. ualuit accuſatio & ĩ exiliũ pulſus eſt. nam equeſtri ordini permiſſus penes quem tũ iudicia erant læſæ maieſtatis. uel ut alii dicunt repetundarũ iniuſte damnantus: urbe eiectus eſt: cui in exiliũ proficiſcenti omnes aſiæ prouinciæ ciuitates honoris gratia legatos obuiam miſerunt & eũ honorificentiſſime ubiqꝫ ſuſceperunt. de cuius fortuna & cõdinone diceẽ in ca. de mutatione fortunæ.

c Aius autem marius. hæc hiſtoria ſuperius annotata eſt in ca. de ominibꝫ: nam marius Syllæ impetum fugiẽs minturnas delatus in paludibus delituit. eo cũ ueniſſent Syllani milites qui pſequebanẽ eũ: indicio paſtoris indicatũ: e paludibus extractũ in cuſtodiã phaniæ cuiuſdam mulieris tradiderunt. Et cum paulopoſt ad eum occidendũ cymber ſeruus miſſus eſſet: maieſtate uiri pculſus ſtricto iam gladio ĩterficere nõ ſuſtinuit ſed tremebũdus abiecto ferro refugit clamitans: nõ poſſũ ĩterficere Mariũ. Ad cuius uocẽ exciti minturnẽſes accurrerũt: & uiri maieſtate cõmoti: deide aſelli omine: naui ĩpoſitum liberũ abire pmiſerũt: q in aphricam delatus ingentes copias comparauit: cinnæqꝫ coniunctus ad urbem properauit. qua capta multorũ ciuium ſanguine iniuriam ſuã ultus ẽ. Vltimarũ miſeriarũ: qa hoſtis patriæ iudicatus eſt. Emerſit. liberatus eſt. Priuata domo. Phaniæ cuiuſdam mulieris: Sed claritate uiri. qa claritas quædã ex ipſius uultu irradiare uidebaẽ. Cymbrica calamitas. Non inquit fulgor Marii quem ſeruus ille ſe uidiſſe dicebat illũ a

ꝑposito occidendi deterruit:sed qa meminerat hūc gētī suæ magnā cladē ītulisse:suorū igit͛ calamitas sibi oculos pstrinxit. Nec fuit timori.Nec timuerūt minturnēses illū abire pmittere.cū uictorē Syllā eē ꝑspice rent. Asperrima uictoria.qa ex asia uictor rēdierat. Cū pferri ipse marius a cōseruādo mario.nā poterāt mi turnēses cogitare q̄tū exitii ipsis cōseruātibꝫ Mariū imineret:cū mariū ipsū adeo afflictū eē cōspicerēt.

m Arcū quoq; Catonē.Nō minus Porciū Catonē a Cæsaris iniuria liberauit maiestatis excellētia:nā cū publicani peterent uectigaliū remissionē:eos tertia parte mercedū.C.cæsar liberauit:& ne in loca tiōe nouoꝝ uectigaliū imoderatius leges ferrent ꝑ palā admonuit. Cato cōtra cæsarē nolebat qcq̄ publicanis remitti:sed eos uniuersa uectiga/ lia psoluere.nā publicani cōquerebant͛ ꝙ ue/ ctigalia nimis dura soluere cogerentur.Cato igit͛ rogatus sniam dicere:ne qd eo die ī sena/ tu cōfici posset:qa cōtra rempublicā id esse ui debat:orationē suā longiorē habebat. qd͛ cū sensisset Cæsar:eū p lictorē iussit in carcerem duci. Tūc uniuersus senatus Catonē secutus est.Cæsar id grauiter ferre senatū sentiens di mitti iussit.

A.gellius

Aulus gellius libro.iiii. capitulo. x.C. īqt cæsar cons.M.catonē sniam rogauit. cato rē de qua cōsulebat͛ quoniā nō e republi ca uidebat͛ perfici nolebat.eius rei gratia dicē dæ longa oratiōe utebat͛: eximebatq; dicen/ do diē:erat enī ius senatori ut sniam rogatus diceret qcquid uellet :& quoad uellet.Cæsar consul uiatorē uocauit.eūq; cū finē nō face/ ret philosophandi loquentē & in carcerē du/ ci iussit.senatus consurrexit & ꝑsequebat͛ Ca tonē in carcerē.hac inuidia facta cæsar desti/ tui & dimitti Catonē iussit. Fortis & since ræ uitæ: Vnū seqt͛ ex altero.q enī fortis ē:iu/ stus est:cōtinēs est:integer est. uirtutes eni in ter se adeo connexæ sunt : ut altera sine altera esse nō possit. Sinceræ igit͛ uitæ.qa nemo illū unq̄ potuit gratia neq; prece neq; precio a re/ cto deducere. Abstraheret.qa diē consumi uolebat. Diuini animi.a cōsuetudine adulā di nō discedit.

Ludi florales

e Odem ludos florales. Ludi florales ī honorē deæ floræ romæ celebraban tur:in qbus obscæna quedā cōmittebant͛ : & illud in primis ꝙ mimæ nudabant͛.unde La/

Lactātius

ctantius firmianus:meretrices inqt flagitan/ te populo nudatis corporibus in floralibus mimorū fungebant͛ officio : & ꝓpterea mi/ mas eas Valerius appellat. hos igit͛ ludos cū Messius ædilis faceret & ad spectaculū eorū Cato uenisset:populus petere erubuit ut me retrices nudarent͛ ludosq; peragerent.Fauo/ nius Catonē admonuit populū īpediri præ/ sentia illius ne ludos spectaret: qppe quo præ sente petere nō auderet ut meretrices nuda/ rentur ludosq; peragerent:qd͛ cū audisset cato cōtinuo discessit e theatro. Quod cum ex fauonio.ordo est discessit e theatro:cū Fauoniū ita monentē audisset. o Cato cur in theatrū uenisti:cū iocos martiales nouis

Martialis

ses sacrū dulce floræ.hoc autē genere metri Martialis usus est in primo suoꝝ epigrammatū:Nosses iocosæ dulce tū sacrū floræ:festosq; lusus & licentiā uulgi.cur in theatrū cato seuere uenisti: an iō tantū ueneras ut exires? Martiales.Quia in cāpo martio agebant͛ hi ludi. Iocos.ludos.nā iocus in uerbis:ludus in rebus ē. Sactū deæ floræ.hoc qd ē dixit martialis iocos. Dulce:iocundū & populo gratū. Ingenti plausu.quo si/ gnificabat placere sibi Catonē discedere.ut pristina ludorū cōsuetudo reuocaret͛ in theatrū. Priscū morē. ut meretrices nudæ mimorū fungerēt͛ officio. Cōsessus.Significauit īqt populus hoc plausu plus maiesta/ tis & honoris uni catoni tribuere q̄ sibi uniuerso.nā ꝙ ꝑsente catone fieri non fuerant passi.id se uniuerso spectante passi sunt. Vēdicar͛:asciscere. Modicæ clientelæ. Quia nō multos secū ducebat cliētes sicut alii pri cipes Romani. Vna imago.Non multas maiorū suorū imagines habebat:sed unā patris sui catonis. Mi nima blanda.immo seuera.Liptote est. Omnibus numeris.idest partibus.nam uirtus quatuor partes ha

git:cimbrica nimirum calamitas oculos hoīs præstri xit: deuictæq; suæ genti interitus animū cōminuit:et diis immortalibus indignū ratis ab uno nationis eius īterfici Marium quam totam deleuerat.

m Inturnēses autē maiestate illius capti cōpressū iam & constrictum dira fati necessitate incolu mem præstiterūt:nec fuit eis timori asperrima syllæ uictoria quū presertim ipse marius eos a conseruādo Mario absterrere posset.

De Marco Portio catone.

m Arcum quoq; portiū Catonem admiratio for tis ac sinceræ uitæ adeo admirabilē senatui fe cit:ut cū iuito.C.cæsare consule aduersus publicanos dicendo in curia diem abstraheret:& ob id eius iussu a lictore i carcerem duceretur:uniuersus senatus illū sequi non dubitaret:quæ res diuini animi perseuerā tiam flexit.

De eodem.

e Odē ludos florales: quos Messius edilis facie bat spectante:populus ut mimæ nudarent͛ po stulare erubuit:qd͛ quū ex Fauonio amicissimo sibi una sedente cognouisset: martiales noscens iocos : sa crumq; dulce floræ: cur ī theatrum Cato seuere ueni sti:an ideo tantum ueneras ut exires? discessit Cato e theatro ne præsētia sua spectaculi consuetudinē im pediret: quem abeuntem ingenti plausu populus ꝑ secutus:priscū morē iocoꝝ in scænā reuocaiuit:cōfes sus plus se maiestatis illi uni tribuere: q̄ uniuerso sibi uendicare:quibus operibus:qbus īperiis:qbus trium phis hoc datū est? exiguū uiri patrimoniū:astricti cō tinētia mores:modicæ cliētelæ domus ambitiōi clau sa paterni generis una imago minime blanda frons:

bet. iusticiam: prudentiam: fortitudinem: & temperantiam.

d Andũ est aliqd loci etiã alienigenis exẽplis. Transit ad externa. Primũ autẽ exẽplũ est maiestatis harmodii & Aristigionis fratrũ Atheniensiũ: q cũ indigne ferent tyrãnidẽ in libera ciuitate regnare: die festo cõuenerũt: ut tyrannũ occiderent. nã tyrãnis Athenis a Pisistrato icepit: quo mortuo hypparcus & hyppias ĩ regnũ successerunt. tũc ergo hyppias regnabat: ĩ quẽ die solenni cũ populus cõuenisset ĩpetũ facere statuerũt: sed cũ id pagꝫ ꝓcessisset hypparcũ fratrẽ occiderũt. Aulusgellius libro. xvii. ca. xxi. Targni filio ĩqt re gnũ obtinẽte Romæ: cui cognomẽ supbꝰ fuit: hisdẽq; temporibꝰ occisus est athenis ab hermodio & Aristigiõe Hypparcus Pisistrati filius. Hyppiæ tyranni frater: Itaq; hi adolescẽtes q̃rũ ĩ se fuit: urbẽ tyrãnide liberare conati sunt: licet nõ liberarint: tamẽ Athenienses effigies æneas in honorẽ eorũ erexerunt. q̃s cũ Xerses cæpisset Athenas in regnũ suũ trãstulit. deĩde Seleucus rex Asiæ: q post Alexãdrũ regnauit: cum Athenas potitus esset: ab atheniẽsibus uisus est honorificentissime tractari. qđ cũ ꝓspexisset: ut rẽ gratã populo faceret: statuas illas in suã pristinã sedẽ reportandas curauit. Et cũ transueherent athenas: ad Rhodios forte appullerunt. qbꝰ ueluti deoꝝ simulachris lectisternia exhibuerũt. Asperſa uarietate. ut eadẽ sæpius repetita fastidiũ, sic mutata delectationẽ afferũt. Puluinaribus. Puluinaria loca erant in tẽplis q̃ alio nomine lectisternia dicebãt ĩ qbꝰ deoꝝ simulachra locabãt. Tãtũ uenerationis q̃tũ diis ĩmortalibꝰ exhibebat.

A. gellius

Puluinaria

sed oĩbus numeris perfecta uirtus: quæ quidẽ effecit ut siquis sanctũ & egregium ciuem significare uelit: sub nomine Catonis diffiniat.

Externa de harmodio & Aristogione.

d Andũ est aliquid loci etiã alienigenis exẽplis ut domesticis aspsa uarietate ipsa delectẽt. harmodii & aristogionis: qui athenas tyrãnide liberare conati sũt effigies æneas Xerses rex ea urbe deuicta ĩ regnũ suum transtulit. Longo deinde interiecto tẽpore seleucus ĩ pristinã sedem reportandas curauit. Rhodii quoque eas urbi suæ appulsas quũ in hospitium publice inuitassẽt sacris etiã puluinaribus collocauerũt. Nihil hac memoria fœlicius quæ tãtũ uenerationis in tam paruo ære possedit.

De Xenocrate.

q Vantũ porro honoris athenis Xenocrati sapientia pariter ac sanctitate claro tributũ est: qui quũ testimoniũ in dicere coactus ad aram accessisset: ut more eius ciuitatis iuraret omnia se uere rettulisse: uniuersi iudices consurrexerunt: proclamaruntq; ne iusiurandum diceret: quodq; sibimetipsis postmodũ dicendæ sententiæ loco remissuri non erant: sinceritati eius concedendum existimarunt.

q Vantũ porro. Aliud exẽplũ maiestatis xenocratis. fuit autem Xenocrates paripateticus phũs de quo in capitulo de cõtinentia latius dicemus. qđ ad hũc locũ ptinet: tanta fuit huius hominis maiestas & fides apud athenienses: ut cum athenis mos esset ut nullius iniurati testimoniũ admitteret: huic soli iusiurandũ athenienses remitterent: sicut Cice. ut diximus ad Atticũ: Cũ iurare tui ciues xenocratẽ testimoniũ dicẽtẽ ꝓhibuerũt. Sanctitate. Sanctitas ẽ optima uiuendi ratio. More eius ciuitat. s. Quia mos erat testimoniũ primo ꝓhibere: deinde se uera dixisse iurare. Dicendæ sentẽtiæ loco. q̃a iudices iurauerũt se iuste sñiam esse daturos. Remissuri: Remittimus qđ aliquẽ facere oportet: cõcedimus: qđ iure suo aliqs facere nõ põt. Sinceritati. puritati & ĩtegritati.

Xenocra.

Cicero

Remitteř

Conceder

Incipit liber tertius.

De Indole. Capitulum. I.

A Tringã nũc quasi cunabula quædã: & elemẽta uirtutis animiq; ꝓcedente tpe ad summum gloriæ cumulum puẽturi: certo cum ĩdolis experimẽto datos gestus referã.

De Emilio Lepido.

e Milius lepidus puer etiã tũ progressus ĩ aciẽ hostem interemit: ciuẽ seruauit: cuius tam memorabilis operis ĩdex est in Capitolio statua bullata

Incipit liber. iii.

A Ttingã nũc. Primũ huius tertii libri caput de ĩdole. est aũt indoles futuræ ꝓbitatis spei cimẽ qđ in puero apparet. aliquãdo ꝓ incremẽto uirtutis ponit. Liuius: Tãta ĩdoles ĩ lauinia: ut tutela muliebri res lanna & regnum auitũ paternũq; puero steterit. Cunabula: nutrimẽta: tractũ ab ĩfantibꝰ q ĩ cunis nutriunt. Elemẽta. abusiue omniũ reꝝ principia dicunt græci στοιχεια dicunt.

Indoles

Liuius

Elementũ

e Milius Lepidus. Hoc fuit sub Tiberio graccho bello celtiberico. Statua bullata. Bulla erat insigne puerorũ & ꝓsertim nobiliũ qđ a collo ĩ pectus descendebat. q̃a in pectore cõsiliũ est. hoc iõ fiebat: ut ostẽderet ætas illa adhuc sub alterius cõsilio posita esse. nã βουλη cõsiliũ significat. iõ ĩ pectus descẽdebat: q̃a ĩ pectore ut dixi cõstat esse cõsiliũ. Macrobius dicit ingenuis pueris cõcessũ: ut cordis figurã ĩ bulla ante pectus annecterẽt: quã ĩspiciẽtes ita demũ se hoĩes cogitarẽt si corde ꝓstarẽt: hoc est sapiẽtia & magnanimitate. togã quoq; ꝓtextã his additã: ut ex purpuræ rubore ĩgenuitatis rubore regerent. Priscus Tarqnius

Bulla

Macrobius

filiũ suũ annos tredecĩ natũ: q̄ hostẽ manu ꝑcusserat: & ꝓ cõcione laudauit: & bulla aurea ꝓtextaq̄ donauit: insigniens pueꝝ ultra annos fortẽ ꝓmiis uirilitatis & honoribus. nã sicut ꝓtexta isigne magistratuũ ab Hetruscis acceptũ regnante Tullo: ita bulla gestamẽ erat triũphantiũ. quã in triũpho præ se gerebãt iperatores. hinc deductus mos ut ꝓtexta & bulla i usũ pueroꝝ nobiliũ usurparent ad omẽ & uota cõciliãdæ uirtutis ei similis cui primis i ãnis munera ista cesserũt. Prætexta. ueste purpurea q̃ utebãt nobiles puerі usq̄ ad q̃rtũdecimũ annũ: q̃ postmodũ deposita in capitolio uirilẽ togã sumebãt: ex quo dephendit pueꝝ fuisse Emiliũ quo tẽpore hostẽ in acie iteremit. Stabilimẽtũ ætatis: uidelicet uirilitatẽ. tũc eñi stabilis dicitur ætas. Duplicẽq̄ laudẽ. q̄ hostẽ interfecit & ciuẽ seruauit. unde etiã quernã coronã meruit.

Prætexta

Vix spectatorẽ. Ausus est bellũ inire q̄d alius in ea ætate spectare timuisset. Iuuenibus nedũ pueris. Arma eñi infesta. Declarat q̃re alius i ea ætate bellũ spectare timuisset. Infesta. inimica cũ arma armis cõtraria sũt. Stricti: nudati. Discursus cũ hincĩde tæla iactanť. Coronã. quernã: ex seruato ciue.

h Ic spiritus ne. M. q̄dẽ Catonis Quantũ futuræ uirtutis specimẽ & documẽtũ a puericia de se cato dederit: & in hoc & i sequenti exẽplo uidere licet: cum iudicia ab equestri ordĩe i senatoriã dignitatẽ eẽnt trãslata: eaq̄ sibi uellet equestris ordo uẽdicare: senatus. M. Drusũ tribunũ plebis creauit: ut senatus partes tuereť: Hic ut facilius cõsequereť q̄d senatus cupiebat: latinis ciuitatẽ ꝓmisit: ut eoꝝ auxilio aduersus equestrẽ ordinẽ utereť. Eo tempore Drusus Catonem cuius auunculus erat alebat. cũ igiť legati latinorũ ad eũ uenissent: ut ꝓmissã ciuitatẽ a populo ĩpetrarẽt ẽt ipo potissimũ Druso ĩterprete: Catonẽ puerũ cõspicientes rogarũt ut sibi apud auũculũ auxilio esse uellet ad ciuitatẽ obtinẽdã. q̄ se id nequaq̃ facturũ cõstãti uultu respõdit. Preces iterũ ac sæpius legati ne q̃q̃ iterarunt. Tandẽ ut aĩum pueri experirenť: in excelsã ædiũ partẽ ascenderũt: & se ĩde illũ ꝓcipitaturos affirmarunt: nisi sibi obsequereť. nihilo magis a proposito deterreri potuit. Tũ latini gratulemur ĩquiũt nobis hũc puerũ eẽ nã si senator esset: nõ obtinẽdi mõ spẽ ullã haberemus: sed nec petẽdi q̄dẽ. Interpellatus ĩterrogatus. Tenero aĩo pepcit. in ea tenera ætate totius senatus officiũ adimpleuit. Perseuerãtiaq̄ sua. tãta i catone puero ꝑseuerãtia fuit: ut latinos ab ĩpetranda ciuitate repulerit. Proscriptorũ capita. Qui ꝓscribebanť eoꝝ nomina scripta ĩ tabella ĩ foro exponebãtur: & ius oĩbus erat eos interficiendi. Illi uero ut ĩtellexissent se esse ꝓscriptos: cõtinuo se e ciuitate ꝓripiebant. Eorum uero bona ꝓ arbitrio ꝓscribentis tractabanť: sed multi ante quã ꝓscriberenť dephensi occidebãť: & eorũ capita deferebãť ad Syllã. Pedagogus. eius ductor & comes. nã pedagogus dr̃ q̄ pueros ducit & gubernat. παισ παιδοσ puer ἄγω duco. ĩde ἀγωγόσ. ductor. Q d̃i lecto illi᷒. Sæpe Cato puer a pedagogo ad Syllã salutatũ ducebať: quẽ sylla q̄ nobilissimus erat ĩ lectũ ubi cõsidebat suscipere solebat. nã antiq̃ tribo lectis stratis epulabanť: ut sæpe dictũ ẽ. Excussũ. exquisitũ nũquid latensi ferrũ haberet.

Pedagogus

& ĩcicta prætexta senatus consulto posita. Iniquũ. n. putauit eũ honori nõdũ tẽpestiuũ uideri q̄ iã ꝟtuti matur᷒ fuisset. ꝓcurrit igiť lepidus ætatꝭ stabilimẽtũ fortiter faciẽdi celeritate: duplicẽq̄ laudẽ e ꝓlio retulit: cuius uix spectatorẽ ãni eẽ eũ patiebanť. arma. n. ĩfesta & districti gladii & discursus telorũ: & aduẽtãtꝭ eq̄tat᷒ fragor: & cõcurrẽtiũ exercituũ ĩpetus: iuuenibus quoq̄ nedum pueris aliquãtũ terroris incutit. iterq̄ æmiliæ gentis pueritia coronã mereri spolia q̄ rapere ualuit.

De Marco Catone.

h Ic spiritus ne Marci q̄dẽ Catonis pueriticiæ defuit. Nam quũ in domo. M. Drusi auũculi sui educareť: & ad eum tribunũ tunc plebis Latini de ciuitate impetranda cõuenissẽt: a. Q. Popedio Latiorum prĩcipe: Drusi aũt hospite rogatus: ut socios apd̃ auunculũ adiuuaret: cõstanti uultu non factuꝝ se respondit. Item deĩde ac sæpius interpellatus: in proposito perstitit. Tunc Popedius ĩ excelsam ædiũ partem eleuatum: abiecturũ se eũ inde nisi præcibus obtemperaret minatus ẽ. nec hac re ab ĩcepto moueri potuit. Expressa ẽ itaq̄ illa uox hominũ: gratulemur nobis latini & socii hũc esse tam paruũ: quo senatore: ne sperare quidẽ nobis ciuitatem licuisset. Tenero ergo animo Cato totius curiæ grauitatẽ percepit: perseuerãtiaq̄ sua Latinos iura nr̃æ ciuitatꝭ apprachẽdere cupientes repulit.

De eodẽ Catone.

i Dẽ cum salutãdi gratia prætextatus ad Syllã uenisset: & capita proscriptorũ ĩ atriũ allata uidisset: attrocitate rei cõmotus pedagogũ suũ Sarpedonem noĩe interrogauit: quapropter nemo ĩueniretur qui tã crudelẽ tyrãnũ occideret? Quũq̄ is nõ uoluntatẽ hoĩbus: sed facultatẽ deesse: q̄ salus eius magno militũ præsidio custodireť respondisset: ut ferrũ sibi daret obsecrauit: affirmãdo ꝑfacile se eũ interfectuꝝ: q̄ in lecto illius cõsedere soleret. Pedagogus & aĩum Catonis agnouit & exhorruit propositũ: eũq̄ postea ad Syllã excussũ semp adduxit. Nihil hoc admirabilius. Puer in officina crudelitatis deprahensus: uictorem nõ extimuit: tũ maxime consules: municipia: le

Nihil hoc admirabilius. Describit Catonis aĩum. Officina crudelitatis. i. ĩ carnificina. eo iq̄t tẽpoř potissimũ Cato uictorẽ Syllã nõ timuit quo maxĩe crudelis apparuit. Tũ maxĩe cõsules. Norbanũ & Scipionẽ.

his enĩ consulibus Sylla Romã regredit̃ a Mitridate. postq̃ intellexit captã urbẽ a mario: & aduersus se ingẽ tes exercitus esse cõparatos: apud Capuã sub amne Vulturno signa cõcurrunt: & stati Norbani fusus exercitus oẽs Scipionis copiæ ostẽtata. spe pacis oppressæ obsessaq; curia: sic de senatu q̃si de carcere q uulgarent̃ educti: ꝓposita est illa ingens tabula: & ex ipso equestris ordinis flore ac senatu duo milia electi q mori iuberent̃. Equestris ordinis maiorẽ partẽ. s. duo milia delecta sunt ad suppliciũ. Statuisset. posuisset. nã a sisto ꝑuenit. Ipsũ mariũ. Puer facinus excogitauit qđ ipse marius nũq̃ excogitasset ĩ tanta Sillæ uictoria & potentia. Cuius filiũ. Exẽplũ ĩdolis. C. cassii. fuit autẽ hic Cassius q cæsarẽ ĩterfecit ĩ senatu. Faustũ. Sylla post ui/ Sylla felix

giones equestris ordinis maiorẽ partem trucidãtem ipsũ Mariũ: siqs illo loci statuisset celerius aliqd de fuga sua q̃ de Sylle nece cogitasset. De. C. Cassio.

c Vius filium faustũ. C. Cassius cõdiscipulũ suũ: in schola proscriptionẽ paternã laudantẽ: ipsũq; quũ per ætatẽ potuisset idẽ facturũ minantẽ: colapho percussit. dignam manum quæ se publico parricidio non contaminaret. Externa.

e Tut a græcis aliqd: Alcibiades ille: cuius nescio utrũ bona an uitia patriæ ꝑniciosiora fuerĩt: illis .n. ciues suos decepit his afflixit: quũ adhuc puer ad Periclem auũculũ suũ uenisset: eũq; secreto tristẽ sedẽtẽ uidisset: interrogauit qd ita tantã in uultu cõfusionẽ gereret. At illo dicente mãdato se ciuitatis propilæa mineruæ: quæ sũt ianuæ arcis ædifficasse: cõsuptaq; in id opus ingẽti pecunia nõ ĩuenir̃ quo pacto ministerii rationẽ redderet: atq; ideo cõflictari. Ergo inquit quære potius quẽadmodum rationẽ non reddas. Itaq; uir amplissimus & prudẽtissimus suo cõsilio defectus: puerili usus est: atq; id egit ut atheniẽses finitimo impliciti bello rõnibus exigendis non uacarẽt: sed uiderint athenienses utrũ alcibiadẽ lamẽtẽt̃: an glorientur: quoniã adhuc inter exercitationẽ hoĩs & admirationem dubio mẽtꝭ iudicio fluctuat̃. Nos quia iam ĩitia procursusq; uirtutis patefecimus: actũ ipsum prosequemur: cuius ponderatissima uis & efficacissimi lacerti in fortitudine consistunt.

De fortitudine. De Horatio coclide. Capi. ii.

n Ec me præterit cõditor urbis nr̃æ Romule principatũ tibi hoc ĩ genere laudis assignari oporter̃: sed pater̃ obsecro uno te præcurri exemplo: cui & ipse aliquãtũ honoris debes: qa beneficio illius effectũ est: ne tã præclarũ opus tuũ Ro

ctoriã creatus dictator ꝑpetuus uoluit se foelicẽ: liberos uero faustos: hoc ẽ marẽ faustũ & fausti dicti foeminã faustã appellari. Liberi eius. Cõdiscipulũ. eius sunt dẽ ꝓceptoris discipulũ. Quæ se publico parricidio. qa cassius cũ bruto cæsarẽ interfecerunt q̃si parentẽ patriæ. hoc iõ dicit ne læderet augustũ ex eo q laudasset Cassiũ. Colapho. significat ictũ pugno clauso infixũ.

e Tut a græcis. De hoc uiro satis dictũ in ca. de sõnis: & latius dicemus in ca. de mutatione casus & fortunæ. Aliquid. s. sumamus. Ille cuius. ac si diceret: ille alcibiades: cuius indoles spẽ maximã futuræ ꝓbitans ciuibus afferebat. Iustinus de alcibiade: Erat ætatis flore & formæ ueneratione nec minus eloquẽtia inter Atheniẽses ĩsignis sed ĩ recõciliandis amicitiaꝝ studiis q̃ in retinendis uit melior. qa moꝝ uitia sub umbra eloquẽtiæ primo latebant. Verũ bona. nã si uirtutes cõsideres; nullus eo fuit uirtute ꝓstãtior: si uitia nullũ scelestiorẽ inueneris. Bona. Nobilitas: ingeniũ. eloquẽtia: diuitiæ: forma præstãs: ciuiũ fauor. eximia potẽtia. Vitia. Libido. ambitio: ĩperii cupiditas: superbia arrogãtia. Decepit illis. s. bonis. qa primo sũmã de illo spem utilissimũ fore illũ ciuitati ciues cõceperũt. sed cũ ad adultã ætatẽ ꝑuenit: sua spe frustratos esse ĩtellexerunt. Is afflixit. s. uitiis. Cõfusionẽ. ꝑturbationẽ & tristitiã. Propylæa Secreto. ut tristes facere solent. Propylæa. significat uestibulũ: sed græco uocabulo usus est: qa græca tractat̃ historia. nã προ significat ante. πυλη portam. unde προπυλη sed diphthongũ recipit. Ciuitas mãdauerat Pericli. ut ianuas arcis mineruæ ædificari curaret & ei de publico data ẽ pecunia: hic uero ingẽtẽ pecuniã in hoc opere cõsumpsit unde etiã Demetrius phalerius teste Cice. li. de. of. secũdo: uituperat Periclẽ q tantã pecuniã ĩ ꝓclara illa ꝓpylæa ꝓiecerit. i. ĩ eo ædificio ꝓfuderit Afflictari. grauiterq; cruciari. Defectus. destitutus cui suũ defuit cõsiliũ. Finitimo bello. s. peloponẽsi. Rõnibus. s. pecuniæ quã ĩ ædificio illo cõsumpserat. Lamẽtent̃. ꝓp uitia. Glorient̃. ꝓp uirtutes. Execrationẽ. ad uitia ꝑtinet. Admirationẽ. ad uirtutes refert̃. Nos initia quãdoqdẽ inqt de signo uirtutis diximus: uidelicet de ĩdole: dicamus nũc de ipsa uirtute. s. fortudine. Efficacissimi lacerti. ualidissima robora.

De fortitudine Capi. ii.

n Ec me ꝑterit. Dicturus de fortitudine hoc ca. quã dã ꝓmittit excusationẽ q nõ incipiat a Romulo cõditore & urbis romæ parente: quẽ multa fortiter fecisse cõstat. Horatius cocles. fuit autẽ huius uiri pugna & uirtus mirabilis ac ꝓpemodũ ĩcredibilis: defensus. s. pons publicius ꝑ ipm cõtra oẽm exercitũ Hetruscorũ: donec a tergo fractus pons ꝑclususq; hostibus aditus. ĩdignãte rege ac stupẽte exercitu: q uir unus isq; monoculus: ut qui alio ꝓlio alterũ amisisset: tantũ cõtra tot armata hominũ milia ausus fuisset: Fracto põte ipse ut erat armatus ex alto in tyberim se ꝓiecit. & ad suos sospes enauit: nisi q ĩ casu ipo ut qdã tradidere sagitta foemur traiectus claudus euasit. qđ cũ sibi post tẽporis spaciũ (ut ꝑhibent) ĩ petitiõe

Honoris obiectũ esset ut uitiũ: magnifica prorsus & facto par responsio: per singulos inqt gradus admoueor triũphi mei. Huic tantæ uirtuti nõ ingrata ciuitas fuit. statua illi in comitio posita: & de publico donatus ager: ter qtũ uno die circunducto aratro posset amplecti. Sic honore simul & cõmodo auctus in psens & in posterum rei fama plures admirato res repertura q̃ credulos. Fronti. li. ii. ca. ult. Horatius cocles urgente Porsenæ exercitu iussit suos per põtem redire in urbẽ: eũq; ne casu sequeret̃ hostis intercidere: qđ dũ efficit̃ in caput eius ꝓpugnator ipse insequẽtes detinuit: audito deniq; fragore pontis abrupti deiecit se ĩ alueũ: eũq; inermis: sed uulneribus oneratus transnauit. Seneca ad Luciliũ epistola. xx. cuius principiũ est. Epistola tua & cætera. Horatius inqt cocles solus iple uit pontis angustias: ademit sibi reditũ: dum iter hosti auferret. Iussit etiã diu ꝑmẽtibus resisti: donec reuulsa ingenti ruina tigna sonuerunt: postq̃ respexit utq; extra piculũ esse patriã periculo suo sensit. ueniat siquis uult sic eundẽ seq: deditq; se in ꝑceps: & nõ minus sollicitus in illo rapido alueo fluminis ut armatus q̃ ut saluus exiret: retento armoꝝ decore tãturus rediit: q̃si sponte uenisset. Cice. li. paradoxoꝝ primo. Quæ uis Horatiũ coclitem cõtra hostiũ copias tenuit in ponte solũ? Ph. de uiris illustribus. Porsena rex Hetruscoꝝ iquit cũ tarquinios in urbẽ restituere tentaret & primo ĩpetu Ianiculũ cepisset: horatius cocles illo cognomine: qđ ĩ alio ꝑlio oculũ amiserat: ꝓ ponte sublicio stetit: & aciẽ hostiũ sustinuit donec a tergo ĩterrũperet̃: cũ in tyberim decidit: & armatus ad suos transnatauit: ob hoc ei tantũ agri publice datum: q̃tũ uno die arare potuisset: statua quoq; in uulcanali posita. Hæc igit̃ historia a multis auctoribꝫ tradit̃. Disiectus: ĩ diuersas partes distractus qppe q̃ ex alto deciderit. potuit disrũpi. Vorticis: aquaꝝ reuolutionis ꝓfũdæ. Vortex teste Quintiliano libro. viii. de insti. ora. ꝓprie est contorta in se aq̃: uel q̃cq̃d aliud similiter uertit̃. Actus. agitatus. Inter læticiã metũq;. Lætabat̃ ciuitatẽ cõseruatã esse: metuebat tãtũ uirũ perire. Cõsertos exercitus. Cõsertæ manus dicunt̃ cũ inter se hostes dimicant.

Alueo. Alueus est medius amnis qui aquã fluminis cõtinet uidelicet fluminis meatus: locus p quem labit̃ aqua. Munimenti. præsidii: attulit sustinendo Horatium

Immemorẽ. Aliud exẽplũ Chloeliæ uirginis. Immemorẽ iõ dixit. quia semõ unũ exẽplũ præpositurũ romulo dixerat. ergo quasi sui propositi uidet̃ immemor. in cuius rei memoriã & tantæ uirtutis præmiũ statua illi equestris in foro secundũ Titũ liuiũ: secundũ uero Seruiũ ĩ uia sacra posita fuit.

ma dilaberet̃. Hetruscis in urbẽ põte sublicio irrumpentibus Horatius cocles extremã eius ꝑtẽ occupauit: totumq; hostiũ agmẽ donec post tergũ suũ pons abrumperet̃ infatigabili pugna sustinuit: atq; ut patriã periculo ĩminenti liberatã uidit: armatus se in tyberi misit: cuius fortitudinem dii ĩmortales admirati ĩcolumitatẽ sincærã ei præstiterũt. Nam neq; altitudine deiectus quassatus ue: neq; põdere armoꝝ pressus: nec ullo uorticis circuitu actus: nec tælis q̃ undiq; cõgerebant̃ læsus: tutũ natandi euentũ habuit. Vnus itaq; tot ciuiũ: tot hostium ĩ se oculos cõuertit: stupentes illos admiratiõe: hos ĩter læticiã metũq; hæsitãtes unusq; duos acerrima pugna cõsertos exercitus: alterũ repellẽdo: alteꝝ ꝓpugnãdo detraxit. Deniq; unus urbi nostræ tantũ scuto suo: quantum tyberis: alueo munimẽti attulit. Quapꝓpter discedentes Hetrusci dicere potuerũt: romãos uicimus & ab Horatio uicti sumus.

De Chloelia uirgine.

Immemorẽ me ꝓpositi mei Chlœlia facit pene eadẽ enĩ tempestate aduersus eundẽ hostẽ & ĩ eodem tyberi inclytum ausa facinus. Inter cæteras enĩ uirgines obses Porsenæ data hosti nocturno tempore custodiã egressa: equũ conscendit: celeriq; traiectu fluminis non solũ obsidione: sed etiã metu patriã soluit: uiris puella lumine uirtutis præferenda.

De Romulo.

Redeo nũc ad Romulũ q ab acrone ceninensiũ rege ad dimicandũ ꝓuocatus. q̃q̃ & numero & fortitudine militũ supiorẽ se crederet: tutiusq; erat toto cũ exercitu q̃ solũ in aciẽ descendere: sua potissi

Pli. de uiris illustribꝫ. Porsena Chloeliã uirginẽ ĩter obsides accepit. quæ deceptis custodibus noctu castris eius egressa: equũ quem sors dederat arripuit & Tyberim traiecit: a Porsena per legatos repetita reddita. cuius ille uirtutem admiratus cum quibus optasset in patriam redire permisit. Illa uirgines & pueros q̃dẽ elegit: quorũ ætatẽ iniuriæ obnoxiam sciebat. huic statua equestris ĩ foro posita est: Chloelia p diphtongum scribitur. s. chloelia. Vir. Ruptisq; innaret chloelia uinclis. Inclytũ gloriosum. nã κλυτος clarus & gloriosus dr. in ualde. unde inclytus ualde gloriosus. Porsenæ data: huius nominis penultimã Martialis corripuit. cũ dixit: hãc spectare manũ Porsena nõ potuit. Obses. Obsides dicunt̃ quasi obsides. q ergo obsidẽ dati sunt seruandã obsides dicuntur: uel ab obsidione ut q̃dam uolunt.

Redeo nũc ad romulũ. Post raptas sine more Sabinas aliarũq; finitimaꝝ fœminas. ĩter quas ceninenses mota sunt bella. Ceninenses ita magis q̃ consilio rem gerentes: primo ĩpetu fusi sunt atq; fugati rex eorũ Acrom a rege Romulo ĩterfectus: q ad singulare certamen ut Valerius tradit fuerat ꝓuocatus: cuius occisi romulus opima spolia ioui feretrio obtulit. Duo deinde secuti sunt romulũ. q opima spolia retulerũt occisis ĩperatoribus: Marcus marcellus & cornelius cossus. sũt aũt opima spolia q̃ dux duci detraxerit dicta uel ab ope ut uult Varro uel ab opere. ut sentit Plutarchus: cũ sit opus egregium: ac clarissimum

Marginalia: Frontinus; Seneca; Cicero; Ph. de uiris illus.; Vortex; Quintilia.; Alueus; Plinius; Chloelia; Virgilius; Inclytus; Obses

ducem belli parẽ sibi ductorẽ superare. unde Vir.in.x. Aut spoliis ego iã raptis laudabor opimis. Ad dimi candũ ꝓuocatus. In hoc Valerius dissentit a Liuio. nõ enĩ ꝓuocatũ Liuius: sed in acie dimicantẽ & ĩperatorio munere fungẽtẽ occidisse: qđ idẽ sentit Dionysius: sed itta urbẽ hoc factũ fuisse dicit: cũ capta urbe illi cũ ar matamultitudine occurrisset. Omen. s. uictoriæ: qa postea uicti sunt hostes. Ioui feretrio. Iuppiter fere trius dicebat a feretro ĩstrumẽto: de quo suspẽdebant spolia. erat feretrũ ligneũ ĩstrumẽtũ ad id apte fabri catũ ut spolia ferret. i. sustineret. Liuius li. i. Romulus inqt duce hostiũ occiso urbem primo ĩpetu capit: inde exercitu uictore ducto ipse cũ factis uir magnificus tũ factorũ ostẽtator haud minor spolia ducis hostiũ cæ

Virgilius

Liuius

Iuppiter feretrius

Liuius

mum dextera omen uictoriæ corripuit: neq; incepto eius fortuna defuit: occiso enim acrone: fusisq; hostibꝫ: opima de eo spolia Ioui feretrio rettulit. hactenus istud quia publica religiõe cõsecrata uirtus nulla priuata laudatione eget.

De Cornelio Cosso.

r Omulo ꝓximus Cornelius cossus eidẽ deo spolia consecrauit quũ magistrũ eqtũ ducẽ fidẽatũ ĩ aciẽ congressus interemisset: magnus initio huius ce generis inchoatæ gloriæ romulus: Cossoq; multũ acquisitum est: qui imitari romulũ ualuit.

De Marco marcello.

n Ec marci quidẽ marcelli memoriã ab his exẽplis separare debemus: in quo tãtus aĩ uigor fuit: ut apud Padũ gallorũ regem ingẽti exercitu stipatum cum paucis equitibꝫ inuaderet: quem protinus obtruncatũ armis exuit: eaq; Ioui feretrio dicauit.

De. T. manlio torquato.

e Odẽ & uirtutis & pugnæ generẽ usi sũt. M. mãlius torquatus & Valerius coruinus & Aemilianus Scipioni etiã ultro ꝓuocatos hostiũ duces interemerunt. sed quia sub alienis auspiciis rẽ gesserãt

si suspensa fabricato ad id apte fercula gerens in capitoliũ ascendit. ibiq; cũ ea ad quercũ pastoribus sacrã deposuisset simul cũ dono designauit tẽplo iouis: fines cognomenq; addidit deo: Iupiter feretri ingt. hic uictor Romulus rex regia arma fero: tẽpluq; his regionibꝫ quas mõ aĩo metatus sũ dedico sedẽ opimis spoliis: quo regibus ducibusq; hostium cæsis me auctorẽ sequẽtes posteri ferent. Opima. dítia: utpote regia. Publica religione. qa romulus in deorũ numerũ translatus nulla indiget priuata laudatione. sed ꝑ seipsũ laudẽ amplã habet: utpote consecratus.

r Omulo ꝓximus. Secũdus post romulũ Cor. Cossus opima spolia retulisset: ferẽ cæso Laherte colũnio fidenatu duce. ĩ q re dicit Liuius se a cæteris dissentire scriptoribus: q eandẽ rẽ tradunt: ꝗ illũ tribunũ militũ fuisse dicant: quando rẽ tãtã gessit. se uero duabus rõnibus cõmoueri ut credat illũ fuisse consulẽ. altera ꝗ ea tantũ spolia opima dicunt q dux duci detraheret. neminẽ autẽ ducẽ esse nisi cuius auspicio res gerat. altera ꝗ titulus spoliorũ ostendit illũ cõsulem fuisse & ea spolia cæpisse. Proximus. secundus. Eidẽ. deo Ioui feretrio. Magistrũ equitũ. cõsulari potestate. Ducẽ fidenatũ. Lahertẽ Colũnium. Magnus initio huius gloriæ. Nã primus fuit Romulus. q opima spolia dicauit. secũdus Cor. cossus. tertius uero Marcellus. Ideo uno ordĩe ponit neq;. n. plures unq̃ fuẽti sũt: q huius generis gloriã uirtute sua cõseq ualuerint.

n Ec Marci qdẽ marcelli. Cũ aduersus Boios & Insubres: q nũc Mediolauenses dicunt: qbꝫ cũ erat Vitidomarius: uel ut alii dicunt Britomatus gallorũ gessetarũ dux: cũ ingenti exercitu ferme decẽ miliũ militũ Marcus marcellus missus esset cũ qngẽtis aut paulo ãplius militibꝫ: & paucis eqtibꝫ: apud Padũ uniuersũ exercitũ fudit atq; fugauit: regẽ ipm tanto exercitu stipatũ obtruncauit. Erat autẽ hic Viridomarius inter Gallos eximia corporis magnitudine: armatura auro & argento ac uariis distincta coloribꝫ fulgoris instar ꝑlucida: q̃ ubi marcellus pulcherrima ex toto cõspicat agmine: ea futura meditatus q̃ rõ conceptadeo uota ꝑsolueret. nã in ea pugna Marcellus opima spolia ioui feretrio uouerat. uicũ igit adortus hasta ꝑfodit & moribundũ ex equo ꝓstrauit: & ita opima spolia cũ ingẽti gloria in patriã reportauit. Liuius li. xx. M. claudius marcellus cõsul occiso Insubriũ gallorũ duce Virodomario opima spolia rettulit. Florus: Galli insubres Britomato duce nõ prius soluturos se baltea q̃ capitoliũ ascẽdissent iurarũt: factũ est: uictos. n. æmilius in capitolio discinxit. mox aristonico duce uouere de nostrorũ militũ ꝑda marti suo torquẽ ĩtercepit iupiter uotũ. nã de torqbꝫ eorũ aureũ tropheũ ioui flaminius cæpit: Viridomaro rege romana arma uulcano ꝓmiserãt: alioqn uota ceciderũt: occiso. n. rege Marcellus tertia post romulũ patrẽ feretrio ioui arma suspendit. Gallorũ. re. Viridomariũ: ut alii ĩferũt Britomatũ. Stiparũ. circũdatũ. Cũ. pa. eq. s. qngentis.

Liuius

Florus

e Odem & uirtutis & pugnæ genere. Cũ Titus mallius torquatus gallũ quendã insultantẽ & ro. fortissimũ quẽq; ad pugnã ꝓuocantẽ audisset: ad dictatorem accessit & ait: iniussu tuo dictator nunq̃ extra ordinẽ pugnauerim: nõ si certã uictoriã uideã. sed si ꝑmiseris ostendã ꝑfecto illi beluæ me ex illa familia ortũ: q̃ gallorũ agmen ex rupe tarpea deiecit. Itaq; ꝑmissu dictatoris in certamen ꝓgressus. cũ utrinq; dimotæ acies ad pugnæ spectaculũ cõstitissent: gallũ primo & lingua ab irrisũ exerentẽ: & magnitudine ac ꝑceritate eximiũ interfecit: & de collo sibi torquẽ aureũ detraxit cũ cæteris spoliis: a quo ẽt torqtus appellatus est. ẽ autẽ ornamentũ colli ex auro cõtorto cõfectũ. Valerius coruinus. Consule camillo furii camilli filio cõtra gallos bellũ gerebat: ubi cũ utrinq; stationibꝫ quietis tps tereret: gallus magnitudine atq; armis insignis ĩ mediũ ꝓcessit: & ꝑ interptẽ silentio facto: hasta scuto concusso: unũ aliquẽ ex ro. q secũ ferro decernat ad pugnã ꝓuocat. M. ualerius tribunus militũ adolescens ꝑmissu consulis in mediũ armatus ꝓcessit: &

Quare. t. mallius Torqtus dictus sit

Quare ua. dictus sit coruinus

inito prælio coruus in galea Valerii cõtra hostẽ consedit: q cũ letus omẽ accipiens deos uel deis quicũq; mi sissent ꝑpetem illam præcatus: ut sibi adessent: auis nõ solũ sedem semel captã tenuit: sed quotienscũq; præ lium inireẽ leuans sese oculosq; hostis rostro & unguibus impetiuit. Itaq; Valerius hostem talis ꝓdigii uisu perterritũ obtruncauit: deinde coruino cognomen additum.

i Tem scipio æmilianus. Hic est q deleta carthagine. sublata numãtia dictus ẽ aphricanus inferior. Cũ igit̃ sub Lucullo iperatore militiã gereret: ꝓuocatus ad pugnã hostẽ iteremit: oppidi qđ expugna baẽ primus ipe mœnia cõscendit: aliaq; egregia belli facinora ædidit: qbꝰ futuræ magnitudinis suæ oibus certissima daret idicia. Pli. de uiris illus.

Pli. de uir. illu.

P. scipio æmilianus pauli macedonici filius a Scipione aphricano adoptatus in macedonia cũ patre agẽs uictũ Persem tã ꝑtinaciter ꝓse cutus ẽ: ut media nocte redierit in castra: Lu cullo ĩ hispania legatus apud Intercatiã oppi dũ ꝓuocatorẽ singulari certamine uicit: mu ros hostiles ciuitatis primus ascẽdit. tribunus ĩ aphrica sub Tito mãlio iperatoꝛ octo cohor tes obsidione uallatas cõsilio & uirtute serua uit: a qbus corona obsidionali aurea donatus

Sub lucullo duce. q aduersus celtiberos bel lũ gerebat: cui successit. M. marcellus: q Vaces Cantabres: aliosq; ignotos populos romano subegit iperio. Neq; erat in eo exercitu. Si quẽ ꝑstantẽ uiꝝ exercitus ad reipu. cõmoda seruare uoluisset: nemo erat Scipioni ꝑferen dus. & tamẽ ipse piculũ mortis ꝓ ãplificanda patria subice nõ dubitauit. Aut futuris ac tis. erat enĩ Cartaginẽ euersurus: q̃ semp im perio Ro. iĩfestissima fuit. Hãc militiã. s. oc cidẽdi hostes: ascendendi muros & mœnia.

m Agnũ iter hæc. Hoc exẽplũ satis abũ de Valerius: qđ tamẽ multo diffusius Liuius ostẽdit. Pulsi romani. apud Aliã fluuiũ. unde aliensis dies appellatus ab hac clade iter religiosos habitus est. nihil enĩ cũ populo eo die agere licebat. His collibus. nã capitoliũ in collibus positum erat: collibꝰ ergo capitolii. Morari nõ possent: ꝓpter an gustias. Tãq; luctuoso. utpote capta urbe.

Sella cur rulis

In currulibus sellis. sellæ currules dicebãt ut qdã uolunt a curru. eoq; subiectas rotas in modũ currus haberent. nã cũ magna ciuitas eẽt & ius ĩ multis urbis partibꝰ reddendũ fo ret: quo facilius id fieri posset sellæ subiectas rotas habebant: ut in quãcũq; partẽ ĩpelli pos sent. Alii dicũt a Curibꝰ sabinoꝝ urbe: a qbꝰ & alia magistratus ĩsignia acceperãt romani: & sic primã corripit. Vir. Curibusue fabinis. His aũt sellis stãtũ mõ patricii magistratus ute bant̃. A. Gelius tamen li. iii. ca. xviii. Vocabuli istius iqt ratio dr: quã. C. bassus ĩ cõmẽtatiis suis scriptã reliqt. Senatores. n. dicit ĩ ueterũ ætate. q̃ curulẽ magistratũ gessissent curru solitos honoris grã ĩ curiã uehi: ĩ quo curru sella eẽt supra quã cõsiderẽt: q̃ ob eã cãm currulis appellat̃. ergo Gelius a curru uult esse dictã. Liuius: haud poenitet iqt eoꝝ sniæ rẽ qbꝰ: & apparitores & hoc genus ab hetruscis finitimis. unde sella currulis unde toga ꝑtexta sũpta est: magistratuũ ro. ornamẽta ab hetruscis sũpra fuisse. cũ alii plures au ctores tũ Stra. li. iii. plane testat̃. dicit. n. nã memoriæ ꝓditũ ẽ: ut triũphalia ornamẽta ĩsigniaq; cõsularia & simpliciteꝝ magistratuũ decora ĩ Romanã urbẽ a Tarqniis trãslata sũt. Cũ ĩsignibꝰ. s. ꝑtexta & sceptro. In occasu suo. i ruina urbis uel morte eoꝝ. Et. ple. ad. for. nã cũ uiderẽt pricipes suos aduersã fortiter ferr̃ for tunã: ac malle honeste mori q̃ turpiter uiuere: nec ipsi malis uicerent̃. Venerabilis. Dicit qd primo fecerint galli. Nouitate. q nũq antea tale qcq̃ uiderãt. Cultus. q regia ueste iduti erãt: audaciæ q̃ iermes dũ hostes urbẽ suã diriperẽt ĩ sellis cũ sceptris eburneis cõsederãt. Quin & gal. ui. Auget rẽ ipsã cũ dicit uictores. nã cũ ab ipsa natura sit gallis istituta atq; ingenita supbia: q̃to isolẽtiores eẽ debẽt post uictoriã. C. attilius. Liui us dicit fuisse. M. papiriũ cursorẽ: barbã suã usq; ĩ pectus demissã sicut mos erat. Scipionẽ. q̃ reges & duces belloꝝ utũt̃. uenit aũt a græco. unde & Scipio ille prius appellatus ẽ: q patrẽ cæcũ ꝑ urbẽ ducere solebat: q̃

A. gellius

Liuius

Strabo

Scipio un us dedicatur

spolia ioui feretrio non posuerũt consecranda.

De Scipione.

i Tẽ Scipio Aemilianus quũ ĩ Hispania sub lucul lo duce militaret: atq; Intercacia preualidũ op pidũ circũsideret̃: primus mœnia eius cõscẽdit: neq; erat ĩ eo exercitu qsq̃ aut nobilitate aut aĩ ĩdole aut fu turis actis: cuius magis saluti parci & cõsuli deberet: sed tũc clarissimus qsq; iuuenũ ꝓ ãplificãda & tuẽda patria plurimũ laboris ac piculi sustinebat: deforme sibi existians quos dignitate præstaret: ab his uirtute supari. Ideoq; Aemiliãus hãc militiã aliis pp difficul tatẽ uitãtibꝰ sibi depoposcit. Aliđ exẽplũ d. M. attilio.

m Agnũ inter hec fortitudinis exẽplũ antiquitas offert. Romani gallorũ exercitu pulsi cũ se ĩ ca pitoliũ & in arcẽ cõferrẽt: inq; his collibꝰ morari oẽs nõ possent: necessariũ cõsiliũ ĩ plana parte urbis relin quẽdorũ senioꝝ ceperunt: quo facilius iuuentus reli quias impii tueret̃. Cæterũ ne illo quidẽ tam misero rãq; luctuoso tpe: ciuitas nr̃a uirtutis suæ oblita ẽ. De functi enĩ honoribus apertis ianuis ĩ curulibꝰ sellis cũ insignibus magistratuũ quos gesserant sacerdoti orũq; quæ erãt adepti cõsederunt: ut & ipsi in occasu suo splẽdorẽ & ornamẽta uitæ præteritæ retinerẽt: & plebẽ ad fortius sustinẽdos casus suos ꝓuocarẽt: Ve nerabilius coꝝ aspectus: primo hostibus fuit & noui tate rei & magnificẽtia cultus & ipso audacie genere cõmotus. Sed qs dubitaret. qn & galli & uictores illã admirationẽ mox in risũ: & in oẽ contumeliæ genus conuersuri eẽnt. Non expectauit igitur hanc iniuriæ maturitatẽ. C. attilius: uerũ barbã suã ꝑmulcẽti gallo scipionem uehemẽti ictu capiti inflixit: eiq; propter

si pſis baculus quo ſuſtétaref ac regeref. Infixit.ipegit. Virtus.hoc ē hō uirtute pditus.ēt ſi capiaf corpus. Patiētiæ decus.hoc loco nō uirtutē patiētiá accipimus.ē eni patiētia cū uirtutē determinat laborioſaꝝ reꝝ cū pſeuerátia ppeſſio. Ducit.exiſtimat. Si qſq̄.correctio. Qui ſic extinguit.qa nō morit:ſed gloriá ſibi ſempiternā cōſequitur.nam ut ait Cicero qui per uirtutem perit.non omnino interit. Cicero

r Eddēdus eſt nūc.Liuius diſſentit ab hoc.ſcribit.n.cū ſempronio atracino Qu.Fabiū iubilianū cōſulē tūc fuiſſe creatū.Sēpronio Volſcoꝝ puiciá forte eueniſſe.Cū igit cōtra hoſtē q ſæpe uicti fuerāt a romanis exercitū duxiſſet:fortuna cōſtantiſſima populo Ro.fretus:oīa temere ac neglīgēter agere cæpit.Itaq̧ Liuius

loré ad ſe occidendū ruenti corpus cupidus obtulit. Capi ergo uirtus neſcit patiētia ddecus ignorat:fortunæ ſubcūbere triſtius oī fato ducit:noua & ſpecioſa genera interitus excogitat:ſi quiſq̄ interiit qui ſic extiguitur.

De.G.ſempronio.

r Eddēdus ē nūc romanæ iuuētuti debitus gloriæ titulus.Q.catulo ſempronio atracinio cōſule cū uolſcis apud ueruginé parū pſpere dimicāte nec acie noſtra iá iclinata ppelleretur:equis delapſa ſeipſam cēturiauit:atq̧ hoſtiū exercitū irrupit:ipetū excepit:quo dimoto pximū tumultū occupauit.effecitq̧ ut omnis uolſcorū in ſe cōuerſus impetus legiōibus noſtris ad cōfirmandos animos ſalutare laxamētū daret.Itaq̧ cū iá de tropheis ſtatuendis cogitarēt præliū nocte dirimētes:uictoreſne an uicti diſcederent incerti abierūt.

De Fabio Maximo.

ſ Trēnuus ille quoq̧ flos ordinis equeſtri cuius mira ꝟtute Fabius Maxius rutiliāus magiſter eqtū:bello qđ aduerſus ſamnites gerebatur male cōmiſſi prælii crimine leuatus ē.Nāq̧ papyrio curſore ꝓpter auſpicia repetēda ī urbē pficiſcēte caſtris præpoſitus ac uetitus ī aciē exercitū ducere nihilominus manus cū hoſte:ſed nō tā fœliciter q̄ temere cōſeruit: ꝓcul eni dubio ſupabatur.Cæterū optime indolis iuuentus detractis equorū frænis ueheméter eos calcaribus ſtimulatos in aduerſos ſamnites egit:obſtiataq̧ animi præſtātia:extortā manibus uictoriā & cum ea ſpem maximi ciuis Retuliani patriæ reſtituit.

q Valis deinde roboris illi milites qui uehemēti ictu remorū concitatam fugæ punicā claſſem nantes lubrici pelagi q̄ſi camporū firmitate pedites in litus retraxerunt.

Mirabile exemplū.

e Iuſdem tēporis & notæ miles qui cānēſi prælio quo Hānibal magis uires Romanorū cōtu

cū primo cōcurſu nō ſubſidiis firmata acie:nō eqte apte locato:romani ípetū ferre nō poſſēt: deíde pedē referētes:cū ſe ferocius hoſtes íferrēt undiq̧ cederent:ne quicq̄ Sēpronio cōſule obiurgāte adhortāteq̧ Sextus tēpanius decurio eqtū exclamat:ut eqtes q rēpu.ſaluá eē uellēt ex eqs deſiliát: quo facto.cōtinuo pugna oībus locis reſtituta eſt:& in acié recurſū.Tēpanius cū eqtibus q ſe in pedes excepetát in cōfertiſſimos hoſtes icurrit:qcūq̧ icedūt ferro uiā faciūt Tūc Volſcus īperator ſignū dat ut Parmatis militibus locus def.q ſcutis obiectis Romanos a ſuis excludát.qđ ubi factū eſt íterclu ſi eqtes ad ſuos ꝓrūpere nō poterát.Igit cū his uehemētius hoſtes íſtarēt:cumulū pximū occupant:ubi ſe in otbē tutabant:necante noctē pugnádi finis fuit.Ibi Tēpanius uſq̧ ad lucē ſuos metu íſidiaꝝ tenet:deíde cum ſpeculatores nūciaſſet a Volſis caſtra eē deſerta:lætus ab tumulo ſuos in caſtra ro.deduxit. Apud feruginé.nomē oppidi cuius nedū ueſtigia extant. Cēturiauit.in centurias peditum ſe cōiecit. Omnis Volſcoꝝ impetus.nam uolſci uerſi ſunt ad tumulum oppugnandum.

Trēnuus quoq̧ ille flos.Liuius li.viii. decados ab urbe condita:a Valerio ut multis in locis:ſic in hac quoq̧ diſſentit hiſtoria.nō.n.male comiſſū pliū:ſed oblata occaſione rei bene gerēdæ ita ſuſcepiſſe pugnā cū hoſte:ita rē geſſiſſe:ut nihil in ea pugna deſuerit:quo ſi abfuiſſet dictator. Strennuus. fortis & acer. Magiſter eqtum.Dictator ſibi magr eqtū ſemp dicebat.unde etiá dictator appellatus eſt:uel q̧ diceref a populo:hoc ē crearef:uel q̧ ſibi magiſtrū eqtū diceret.perat aūt eqtibus magiſter eqtū:dictator uero legionibus & uniuerſo exercitui.& erat ſūmus magiſtratus ī urbe romana ſine ꝓuocatiōe & ſemeſtris tantū. Propter auſpicia repetēda.qa male capta fuerāt.ná erat tabernaculū uitio captū Egit.cōcitauit. Obſtinataq̧ animi.hoc loco ī boná parteá accipit.i.pſeueráti animi pſentia: hoc eſt fortitudine. Extortā p uim.oblatā. Liuius

q Valis deinde.Hoc fuit primo punico bello cuius auctor nō extat qſq̄ ex antiqs ſcriptoribus.qa in negligēná indies magis cadētibus litteris perierit.T.Liuii decades.At Leonardus aretinus uir græcæ & latinæ litteraturæ pitiſſimus ac ſolertiſſimus homo:ex cōmētariis græcis quæ potuit in latinū traduxit.Cū igit romani duce.G.duellio punicá claſſē in fugá cōuertiſſent circa Siciliá:ne illá fugientē aliter ſe adipiſci poſſe uiderent:nōnulli ex romanis ſe in undas īmiſerūt & eam cōſecuti in littus retraxerūt.hoc tāgit Cicero li. de ſenectute. Vehemēti ictu.ſ.ipulſi. Fugæ.ad fugá. Lubricis pelagi.Lubricum dicit quod labitur dum tenetur:ut anguis & piſcis.ergo lubticū per quod labitur ſicut aqua:& eſt ſubſtantiue poſitum. Campoꝝ firmitate:tanq̄ eſſent in continenti terra. Cicero Lubricum

e Iuſdē generis & notæ miles. Notiſſima hæc eſt hiſtoria & a nobis diligenter ſatis notata. Notæ.i.laudis:non infamiæ.licet quidá notæ.i.infamiæ & ignominiæ dicāt.eo q̧ ignominioſa romanis fuerit

tarinensis clades.sed non de bello hic:sed de militis fortitudine & uirtute agitur. Inutiles.q̃ essent obtruncatæ. Ceruicē cōplexus.s.ulnis tāetsi uulneribus cōfectas & ꝓpe abscisas manus hēret. Os.faciē. Sepone.seiūge.separa. Obnoxius.obstrictus. P.n.crassus.Causa huius belli hæc fuit: Attalus qui philomator cognominatus est teste Strabone li.xiii.ubi de regibus attalis loquit͡.rex asiæ regni sui populū ro.heredē reliq̃rat.Aristonicus eumeni filius post mortē attali hoc regnū iuasit.missus est ergo cōtra illū.P.crassus cū exercitu & iperator & pōtifex:qd nunq̃ antea factū erat:ut dux simul exercitus & pōtifex mitteret͡:ex quo etiam creditū est rē male ꝓcessisse.Captus itaq; crassus a thracibus q uenerāt in auxiliū aristonici:cū duceret͡ ab his qui eū īterceperāt:uirgā q̃ equū ducere solitus erat in oculū unius eoꝝ a qbus ducebat͡ direxit:adeo ut illi oculū excuteret:quo facto ira īcēsus ille hūc gladio trāsfixit:& ita fortiter potius mori uoluit q̃ in captiuitatem uenire & ī seruitute turpiter uiuere.Sed postea cōtra aristonicū missus.C.ꝑpēna illū uicit:cæpit.& ī uiculis habuit:īperiūq; asiæ recuperauit.Aqlius asiatici belli reliq̃as cōfecit:mixtis nephas ueneno fontibus ad deditionē quarūdā urbiū:Quæ res ut maturā ita īfamē reddidit uictoriā:qppe cum cōtra phas deū moresq; maioꝝ medicaminibus impuris in id tp̄s sacrosancta romana arma uiolasset. Inter eleā & smyrnā.Oppida sunt maioris asiæ.Smyrnam teste Herodoto iuita homeri construxit Thæseus thesalus:& eā ab uxoris suæ quæ smyrna dicebat͡ monumento denoīauit:quā a Lydis euersā:Ab antigono suscitatā fuisse dicit Strabo li.xiiii.q & a Valerio in hac historia dissentit.nō enī.P.crassū captū:sed in ꝓlio fortiter pugnando occubuisse dicit.nā post descriptionē smyrnæ:quā satis ābitiose describit & eā oīum pulcherrimā eē dicit:& in ea homeri tēplū ac statuā:quoniā poetā illū sibi uēdicēt:stati subiūgit.hoc in loco Dolobella Treboniū obsidione cæpit:unū ex his q diuū cæsarē dolo occiderunt:& multas ꝑtes urbis diruit.Post smyrnā sūt Leucæ oppidulū:qđ aristonicus post attali philomatoris obitū ad đfectionē ꝑduxit:q putās se eē egregia stirpe:īperiū sibi uēdicare cogitauit.q̄re abeo excidit circa Cumanū agrū ad ephesios nauali ꝓlio superatus.Ascēdēs uero in mediterraneā hoīum īopū ac seruoꝝ ad libertatē uocatoꝝ:quos heliopolitanos appellabat:tumultuariā manū ꝯgregauit:primūq; thyatria aggressus est.deīde capta apolinide alia castella capiebat.Sed n diuō restitit.nā cōtinuo ciuitates exercitū miserūt.Nicomedes quoq; Bithynius & Capadocum reges auxiliū tulere.postea qnq; legati a romanis missi.deīde exercitus &:cōsul.P.crassus:deīde.M.ꝑpēna:q capto aristonico & romā misso bellū absoluit.Aristonicus ipe in carcere mortuus est.Perpēna morbo absūptus.Crassus cū qdā eū apud leucas adoriret͡ in ꝓlio occubuit.Postea māllius aqlius cōsul cū decē legatis missus ꝓuinciā in eā gubernationis formā cōposuit quæ adhuc durat.Dissentit etiā a Plutarcho de.M.perpenna:quē dicit a Pōpeio fuisse superatū & occisū. Smyrnā.huius urbis mænia melas amnis ꝑt efluit.de elea nullā ꝓrsus mētionē facit Strabo. Exceptus.ꝑ īsidias captus. Accersita rōne.excogitata & quæsita arte quadā. Sica.genus teli admodū breuis & acuti:quo latrones & uiaꝝ obsessores utunt͡.unde & sicarii dicunt͡. Prudēter.q̄a sciuit rationē mortis iuenire. Fortiter.Quia forti animo fuit ad moriendū. Donatūq;.Quantū quidā ad uolūtatē hostiū.

Odem mentis ꝓposito usus Scipio.post deletas Cn.pompeii magni partes in campis philippicis Scipio cum sexto pōpeio magni pōpeii filio:& Catone aliisq; cōpluribus se in aphricam ad regē Iubam cōtulerūt:& ibi īgenti exercitu cōparato bellū aduersus cæsarē rursus gessere:in quo bello cum pōpeiani fusis fugatisq; cæsarianis castra artipuissent teste Plutarcho.Eo die actū fuisset de re cæsaris:nisi cæsar & asinius pollio auxilium conferentes fugam inhibuissent.quare beneficio quodam fortunæ adiutus:tandem uictor euasit:tum ex aphrica Scipio classe in hispaniam se transferre parabat:cum milites cæsariani classein prosequentes adepti sunt:& interrogantibus ubi nam classis imperatoris esset respondit:ipse Scipio bene se habet impera or:cum iam pectori gladium infixisset:ne in potestatem hostium ueniret.Seneca de Scipione epistola ad Lucillum.xxv. Solicitum te esse scribis: si ostendero non tantum fortes uiros: hoc

Smyrna urbs
Elea urbs
Strabo
Melas amnis
Seneca

dit q̃ aīos fregit:quomōa d retinēda arma iutiles uulneribus manus haberet:spoliare se conantis Nūidæ ceruicēq; cōplexus:os naribus & auribus corrosis deforme reddidit:inq; plenæ ultiōis morsib9 expirauit. Sepone iniquū pugnæ euētum quanto interfectore fortior interfectus:pœnus enim in uictoria obnoxius morienti solatio fuit,romanus in ipso fine uitæ uindex sui extitit.

De.P.crasso.

m Ilitis huius ī aduerso casu tā egregius tāq; uirilis animus q̃ relaturus sum imperatoris.P.enī crassus cum aristonico bellum ī asia gerēs:a tracibus quorū is magnū nūerū in præsidio hēbat inter eleā & smyrnam exceptus:ne in deditionē eius pueniret dedecus accersita ratiōe mortis effugit.Virgam.n.qua ad regendum usus fuerat equum:in unius barbari oculum direxit qui doloris accensus latus crassi sica confodit:dumq; se ulciscitur romanum imperatorem maiestatis a missæ turpitudine liberauit:ostēdit fortunæ crassus q̃ idignum uirum tam graui cōtumelia afficere uoluisset:quoniam quidem īiectos ab ea libertati suæ miserabiles laqueos prudēter pariter ac fortiter rūpit:donatumq; iam se aristonico:dignitati suæ reddidit.

De Scipione.

e Odem mentis proposito usus est Scipio nāq; infœliciter Cn.Pōpei generi sui defensis in

momentum effland æ animæ contempsisse:sed quosdam ab alia ignauos in hac re æquasse animum fortissimorum:sicut illũ Cn.Põpei socerum Scipionẽ qui contrario in aphricã uento relatus:cum teneri nauem suã uidisset ab hostibus:ferro se trãsuerberauit:& quærentibus ubi iperator esset:iperator iquit bene se habet.uox hæc illũ parem maioribus fecit:& fatalẽ Scipionis in aphrica gloriã nõ est interrũpi passa:multũ fuit carthaginẽ uincere:sed amplius mortẽ. Infœlicicer.Dicit cæsar:cum audisset aduersarios suos uetusto quodam confidere uaticinio quod semper in aphrica uincere fatale Scipionũ generi foret:haud facile dictu est siue ut hostiũ iperatorẽ Scipionẽ per iocũ floci pẽderet:siue ut serio sibi id uẽdicaret auguriũ:quendã ex carnelliorum familia hominẽ sane abiectũ & despectissimũ Scipionẽ:cognomẽto salutionẽ iter præliandũ proudeat exerotus ducẽ proposuit:ita ut cum hoste iterdũ cõgredi cogeret & quasi eadẽ fortuna ex nomine Sopionis frueretur.

aphrica partibus:classe Hispaniam petens:quum animaduertisset nauem qua uehebatur ab hostibus captã gladio præcordia sua trãsuerberauit:ac deinde prostratus in pupi quærentibus cæsarianis militibus ubi nam esset imperator? Respondit imperator se bene habet:tantumque eloqui ualuit quantum ad testãdã animi magnitudinem æternæ laudi satis erat.

De Catone bono.

t Vi quoque clarissimi excessus Cato Vtica monumentum est:in qua ex fortissimis uulneribus tuis plus gloriæ q̃ sanguinis manauit.Si quidem constantissime in gladium icumbendo:magnum hominibus documentum dedisti:quanto potior esse debeat probis dignitas sine uita:q̃ uita sine dignitate.

De Portia Catonis filia & Bruti uxore.

c Vius filia minime muliebris animi:quæ quũ bruti uiri sui consilium quod de interficiendo cæsare cœpat:ea nocte:quã dies teterrimi facti secutus est cognouisset:egresso cubiculum Bruto cultellum tonsorium quasi unguium resecandorum causa poposcit:eoque uelut elapso se uulnerauit.clamore deinde ancillarum i cubiculum reuocatus Brutus obiurgare eam cœpit quod tonsoris præripuisset officium.cui secreto Portia:non est hoc inquit temerarium factũ meũ:sed in tali statu nostro:amoris mei erga te certissimum indicium:experiri enim uolui si tibi propositum ex sententia parum cessisset:q̃ æquo animo me ferro essem interemptura.

t Vi quoque clarissimi excessus Cato. de Catone uticẽsi loquitur:qui iam profligatis reipublicæ partibus:& in pharsalia duce Põpeio:& in aphrica sexto Pompei filio:ubi nullã sibi libertatis ponũdæ spem supesse uidit:maluit dignitati suæ q̃ uitæ cõsulere.platonis.n.quẽ in manibus habebat de imortalitate animæ librũ plegẽs:cubiculũ igressus gladio icubuit:excitati serui accurrũt:trãsfixũ inueniũt:dominũ accusãt.q sibi mortẽ cõsciscere t:hortari deinde uulnus teligant:& salubria statim adhibẽt medicamẽta.ille uero pœnitẽtiã simulãs cũ se regescere uelle dixisset:remotis arbitris uulnus resoluit:& digitis:qa roeli potestas esset erepta:dilacerauit:donec spiritũ emisit:de hoc cæsar dictitare solitus erat.inuidisse gloriæ suæ:quod sub eius eẽ.noluisset iperio nã.is erat Cato:q nisi liber:& cum dignitate uiuere potuisset.quẽ uticẽses honore sepulturæ decorarũt.Seneca de Catone eadẽ epistola.Tu mihi cũ ad cõtẽnendã mortẽ uentũ fuerit:catonẽ narrabis:qd ni ego narrarem.ultima illa nocte Platonis librum legẽtẽ:posito ad caput gladio:duo hæc in rebus extremis istrumẽta prospexerat:alterum.ut uellet mori:alterum ut posset. Cõpositis ergo rebus utcũque componi fractæ atque ultime poterãt.id agendũ existimauit:ne cui Catonẽ aut occidere liceret:aut seruare cõtigeret.& stricto gladio quẽ usque ad illũ diẽ ab omni cæde purum seruauerat:nihil iquit egisti fortuna oĩbus conatibus meis obstãdo:non pro mea adhuc:sed pro priæ libertate pugnaui:nec agebã tãta pertinacia ut liber:sed ut iter liberos uiuerẽ.nũc quoniã deploratæ sunt res generis humani:Cato deducatur in tutũ.Impressit deide mortiferum corpori uulnus.quo deide obligato a medicis cũ minus sanguinis hẽret:minus uiriũ animi:idẽ iã non tantũ Cæsari nudas in uulnus manus egit:& generosũ illũ conteptorẽ:oĩs potẽtiæ spiritũ nõ emisit:sed eiecit. Augustinus de ciuitate dei libro primo dãnat hunc Cato.

Seneca

Aug.de ciuitate dei

Vtica ciuitas est.xxx.milibus passuũ a carthagine distãs:ubi cato sibi mortẽ itulit.unde dictus est Vticẽsis.

Vtica urbs Cato q̃re uticensis

c Vius filia minime mulebris animi.Portia huius quẽ supra diximus Catonis filia.& Bruto qui cæsarem interfecit matrimonio copulata.cognito mariti cõsilio qd de iterfioendo cæsare cæperat:priori die q̃ maritus tantũ facinus aggrederetur:accepta nouacula:sibi manum fauciauit.reuocatus deinde Brutus illã acriter obiurgauit:quod tonsoris officium in cedendis unguibus:sic enim illa simulauerat præripuisset:tum illa remotis arbitris:non hoc inquit temere feci.uolui namque tentare possem ne forti animo mihi mortem inferre:si res tibi parum prospere successisset.hæc postea audita uiri mortẽ cum illi superesse nullo modo constituisset.carbones ardentes coniecit in os ac deuorauit:nulla alia mortis uia reperta:quoniam genus omne tœlorum inde esset amotum:& ita nouo genere mortis consumpta est.Hæc Portia ut habetur in uita Catonis primo bibuli uxor fuit:ex quo duos suscepit filios. Cultellum tonsorium.Nouaculam dicit a nouandis hominibus dictam.Cicero libro officiorum secundo.Dionysius cultello metuens tonsorios carbone candente capillos adurebat. Temerarium.inconsideratum & sine ratione factum. Præripuisset.præoccupasset. Obiurgare.proprie dixit:nam iurgium est inter amicos & coniunctos.

Nouacula

Cicero

Iurgium

Tali statu nfo amoris mei erga te.quæ uiri sui cõditionẽ sibi cõmunẽ esse uolebat. Ex sentẽtia.ex uoto.

Instinus

f Oelicior ꝓgente sua cato. Hic ut Iustinus tradit li.xxxiii.fuit Cato Cẽsorini filius & oratoris maximi qui cũ forte sub paulo æmilio bello macedonico stipẽdia faceret:die quo certamen atrox cõmissum.fuerat iter cõfertissimos hostes dũ fortiter pugnaret:equo delapsus pedestre ꝑliũ aggredit̃.nã cadẽtẽ manipulus hostiũ cum horrido clamore uelut iacentem obtrũcaturus circũsteterat. At ille citius corpore collecto magnas strages ædidit.cũ ad unũ oprimẽdũ undiq; hostes cõuolarẽt:dum ꝓceꝝ quẽdã petit:gladius e manu elapsus in mediã cohortẽ hostiũ decidit:ad quẽ recuperãdum umbone se ꝓtegẽs ĩspectante utroq; exercitu: inter mucrones se hostiũ ĩmersit:recollectoq; gladio multis uulneribus exceptis ad sorios cũ clamore oĩum reuertit̃. Huius audaciã cæteri imitati:uictoriã peperere.nã hostes postero die supplices ad pacẽ petẽdã uenerũt. Cice. li.de senectute:ubi catonẽ de se loquentẽ ĩducit. Redeo inqt ad me q̃rtũ gero annũ & octogiessimũ:uellẽ equidẽ idẽ posse gloriari qđ cyrus:sed tamẽ queo dicere nõ me qdẽ his ẽẽ uiribus qbꝫ miles bello punico:aut q̃stor eodẽ bello:aut cõsul in hispania fueri:aut q̃driẽnio post cum tribunus militaris depugnaui apud Thermophilas.M.attilio gabilione consule.

Cicero

Principia.quia prĩceps fuit portiæ familiæ. In acie.Persæ regis & Pauli æmilii. Globo.multitudinæ. Rapere.per uim ab alio capere.Sumere.sponte suscipere.

c Vm titus gracchus.Hæc supius historia notata est in ca.de sõniis.refert aũt plenissime ab Apiano belloꝝ ciuiliũ scriptore diligẽtissimo.Nõ est igit̃ hoc loco repetẽda:qđ uero ad rẽ ptinet:illud satis erit dixisse Scipionẽ nasicã uiꝝ fortissimũ cũ uideret rẽpublicã perditũ iri tergiuersante consule Mutio sceuola atq; etiã negãte rẽ armis aut ui gestuꝝ:cæteris quoq; torpescentibus:ĩuoluta sinistra manu sublataq; dextera magna uoce ꝓclamasse:quicũq; rẽpublicã uult ẽẽ saluã me sequat̃:& seditiosissimũ uiꝝ.T.gracchũ cum scelerata factiõe pœnas dare coegisse:nã ferme a trigita senatoribus cæsus est Profusis.ĩmoderatis ĩmẽsis. Fidei publicæ.sic illi templo nomen erat. Ordinẽ iuris.quia uolebat lege agi cõtra seditiosos. Factiõe.cõspiratione sequaciũ.nã factio maloꝝ cõspitatio dicit̃.

i Tem cũm tribu.pl.Satutninus.Hæc historia dicet̃ in capitulo de cõstantia exẽplo.Metellus aũt numidicus.Item in capitulo de seueritate exẽplo.Ideoq; &.M. flacci.Quod uero ad scaurũ fortitudinẽ pertinet:nõ dubitauit cũ esset ætate cõfectus & uideret Saturninũ grauissimas ĩ populo seditiones excitare:persuaso prius Mario cõsule qui aduersæ factiõis esse cõsueuerat ad senatus partes tuendas & arma ĩduere & senatũ aduersus Saturninũ concitare:donec illũ oppressit. Fuit aũt æmilius scautus teste Salustio uir nobilis:ĩpiger:factiosus:auidus: potẽtiæ: honoris: diuitiarum:cæteꝝ callide uitia sua occultans. Equitius.qui se Tiberii gracchi filium faciebat. Confectum.debilitate & senio consumptum. Præsentia animi.idest fortitudine.

Salustius

De Catone.

f Oelicior ꝓgenie sua superior Cato a quo portiæ familiæ prĩcipia manarunt:q cũ ab hoste ĩ acie uehementi periculo peteretur:uagina gladius eius elapsus decidit:quẽ subiectũ prœliantium globo atq; undiq; hostilibus pedibꝫ circũdatũ:postq̃ ab esse sibi aĩaduertit:adeo constanti animo in suã ꝑtãtẽ redegit:ut illũ non periculo oppressus rapere:sed metu uacuus sumere uideretur:quo spectaculo attoniti hostes:postera die ad eum supplices pacem petẽtes uenerunt.

De.P.scipione Nasica.

t Ogæ quoq; fortitudo militaribus opibus inserenda est.quia eandẽ laudem foro atq; castris ædita meret̃.Quũ Tiberius gracchus in tribunatu profusis largitionibus fauore populi occupato rẽpublicã oppressam teneret:palamq; dictitaret:interempto senatu oĩa per plebem agi debere:in ædem fidei publicæ cõuocati patres cõscripti a cõsule Mutio scæuola:quid nã in tali tempestate faciũdum eẽt delibe rabant.cunctisq; censentibus.ut cõsul armis rẽpublicam tueretur.Scæuola negãuit se quicq̃ ui eẽ actuꝝ. Tũc scipio nasica:quoniam ĩquit cõsul dum iuris ordinem sequitur id agit:ut cum omnibus legibus Romanũ ĩperiũ corruat:egomet priuatus uoluntati uestræ me offero ducem. ac deinde leuã manum parte togæ circũdedit sublataq; dextera ꝓclamauit:Qui rẽpublicã saluam esse uolunt me sequãtur.eaq; uoce cunctatione bonorum ciuium discussa:Gracchum cũ scelerata factione quas merebatur pœnas soluere coegit.

De.G.mario sene.

i Tem quũ tribu.pl.saturninus & prætor Glaucia & equitius designatus:tribu.pl.maximos ĩ ciuitate nostra seditionũ motus excitasset:nec qsq̃ se populo cõcitato opponeret:primũ.M.æmilius scaurus.C.mariũ consulatũ sextum gerentem hortatus ẽ: ut libertatem legesq; defenderet:protinusq; arma sibi afferri iussit:quibus allatis:ultima senectute confectum & pæne dilapsum corpus induit:spiculoq; innixus ante fores curiæ constitit:ac paruulis extremi spitus reliquiis:ne respublica expiraret effecit.præstantia enim animi sui senatũ & equestrem ordinẽ ad uindictam exigendam impulit.

s Ed ut armoꝝ & togæ. De fortitudine Cæsaris dicturus: ꝓoemio quodam utitur in quo plane assentat: cũ dicat eius uirtutẽ diuinã potius fuisse q̃ humanam. Hæc aũt historia in ipsius Cæsaris cõmentariis habet. Sydeꝝ q; in sydus translatũ Romani esse credebant: ꝓpterea: q; cum Augustus funebres illi ludos faceret medio die stella uisa est: quã Cæsaris esse credidere: unde Vir. Ecce dionei ꝓcessit Cæsaris astrũ. Astrum quo segetes. Neruioꝝ ĩpetu. Neruii sunt galliæ transalpinæ & germaniæ populi: qui nũc Magdunẽses dicunt & teste Plutarcho dẽsissimas ĩcolũt syluas: qui in ꝓfundissimo nemore filiis & supellectili collocatis cũ sexagĩta milibus hoĩum contra Cæsarẽ bello gallico: tam cruẽta: sæua: & obstinata pugna

Virgili.
Nerui
Plutar.

De uiuo iulio cæsare.

f Ed ut armorũ & togæ superius: ita nũc etiam syderũ clatum decus diuũ iuliũ certissimã ueræ uirtutis effigiem teptæsentemus: cũ ĩnumerabili multitudine & feroci ĩpetu neruiorũ inclinari aciem suã uideret: timidius pugnanti militi scutũ detraxit eoq; tectus acerrie prœliari cœpit: quo fcõ fortitudinẽ per totũ exercitũ diffudit: labentẽq; belli fortunã diuino aĩ ardore restituit. De eodem.

i Dem alio prœlio legionis martiæ aquiliferũ ĩeundæ fugæ gratia iam conuersum faucibus cõprehensum in cõtrariã partem detraxit: dexteram q; ad hostem tendẽs: quorsum tu inquit abis? illic sũt cũ quibꝰ dimicamus: & manibus quidem unum militem: adhortatione uero tam acri omniũ legionum trepidationẽ correxit: uĩciq; paratas uincere docuit.

De Valerio flacco tribuno & padanio centurione.

c Aeterũ ut humanæ uirtutis actũ exequamur: quũ Hãnibal Capuam ĩ qua Romanus exercitus erat obsideret: Iubius aceus pelignæ cohortis præfectus uexillum trans punicum uallũ proiecit: se ipsũ suosq; cõmilitones si eo hostes potiti cẽnt execratus: & ad id petendum subsequente cohorte primus ĩmpetum fecit: qđ ut Valerius flaccus tribunus tertiæ legionis aspexit: conuersus ad suos spectatores inqt: ut uideo alienæ uirtutis huc uenimus: sed absit istud dedecus a sanguine nostro: ut romana gloria cedere latinis uelint. Ego certe: aut speciosam optaui mortẽ: aut fœlicem audaciæ exitũ: uel solus præcurrere pa-

dimicarũt: ut a sexagĩta milibus ad qngentoꝝ numeꝝ ꝑuenerĩt: & ex ꝑricis qui q̃dringenti numero erant tres supfuere ĩcolumes: animis adeo obstinatis & ꝑseuerantibus pugnã sustinuerũt: ut exercitũ pene ĩ fugã coegerĩt: nã uerso in fugã egratu: septimã & duodecimã legiones circũuenere: & uniuersos cẽturiones trucidarũt. Cæsar ubi uidit territos suos cedere & aciẽ ĩclinari: scutũ militi cuidã segnius timidiusq; pugnanti detraxit: eoq; tectus in cõfertissimos hostes se contulit: ibiq; fortiter pugnans exercitũ pene labentẽ restituit: ĩgentiq; uictoria potitus est. Ex hac tãta Neruioꝝ ꝑtinacia q sibi muꝝ ex cadaueribus fecerãt natum est ꝓuerbium. Romanoꝝ perseuerantia neruioꝝ tandem uicit peruicaciam.

i Dem alio prælio. Hoc fuit bello qđ in aphrica gessit contra Scipionẽ magni Põpei soceꝝ de quo satis supra dictũ est. Legionis martiæ. Sic illi legiõi nomẽ ĩposuerat. Aqliferꝝ. signiferꝝ. nã aqla ut diximus in uexillis depicta romanoꝝ ĩsigne fuit. Faucibꝰ. nã una manu utrãq; oris partẽ cõpræhẽdit.

c Aeteꝝ ut humane uirtutis actũ. More suo Valerius dissentit a Liuio in hac historia. nã Liuius decade secũdi punici belli dicit post Cãnensem cladẽ cũ multæ ciuitates a romanis defecissent in primis Capua nõ paruũ romani ĩperii uĩculũ & columẽ defciuit: ad quã recuperandã cum suas oẽs romani uires ĩtẽdissent: nec minori animo defenderet a pœnis: lõgo bello & obsidione oppssã famem sentiebat ꝓpter depopulatos agros ꝓhibitãq; sementẽ. Hãno dux carthaginẽsis ab hãnibale missus qui operã daret: ut frumenti copia fieret cãpanis: haud ꝓcul a Beneuẽto castra posuerat: quẽ cum Furius cõsul romanus cui ꝓuĩcia illa euenerat: p exploratores accepisset frumẽtatũ cum parte exercitus esse ꝓfectũ: castra hostiũ cum expeditis militibus paulo ante lucẽ adorit: tãtum q; pauoris iniecit: ut si in plano castra posita fuissent: primo ĩpetu capi potuissent: sed eos altitudo loci & munimẽta defenderũt: prima luce atrox prælιũ fuit: nec uallo modo tutabãtur Pœni: sed detrudebãt quoq; per ardua nitẽtes hostes: uicit tamẽ ꝑtinax uirtus. nam romanus ĩperator ab ĩcepto desistere cõstituerat: q; sine militũ suoꝝ pernicie magna id obtineri nõ posse uideret: iãq; receptui canere iusserat: cum clamor militũ aspernantiũ tam segne ĩperiũ disiecit eis cõsilia. Proxima portæ hostium erat cohors peligna: cuius præfectus Vibius aceus: uexillũ trans uallum hostiũ traiecit: execratus ĩde seq; cohortẽ: si eius uexilli hostes potiti essent: prĩceps ipse per uallũ fossam q; in castra hostiũ irrupit cũ tota cohorte. Hunc deinde secutus est Valerius flaccus tertiæ legionis tribunus: cuius imitatione accensus. T. pedanius cẽturio: uexillũ e signiferi manibus ereptũ intra uallũ coniecit dicẽs & signũ: & hic cẽturio iam ĩtra castra hostiũ erit: quicũq; me saluũ & uexillũ esse uoluerit subsequet. nec retractarũt eius manipulares tã gloriosum certamẽ. Castra uirtute hoꝝ capta & direpta sunt magnaq; cedes facta: nam supra sex milia hostiũ cesa: supra septẽ milia capta cum alia ĩgenti præda. Humanæ uirtutis actũ. Quia Cæsaris fortitudinẽ diuinã fuisse dixerat. Pelignæ cohortis. Pelignũ oppidum latinũ est a quo peligna cohors dicta qui socii romanoꝝ: ĩ eoꝝ uenerant auxilium. Latinis. Quia latina erat: ut dixi peligna cohors.

Voꝝ uirtuti.Illotum qui Hannibalis: q uel ut tradit Liuius Annonis castra in uaserant & ceperant. Achilles. Ad similitudinem Achillis illius qui apud Troiā a Paride cæsus fuit. Non exequar. Non narrem. Erant autem. Parentesis est. Piresius. Sagulus Nomen propriū cuiusdam celtiberi. Sagulum. Vestis militaris uariis coloribus cōtexta. Virgilius Virgilius. Virgatis lucent sagulis. Vtroque. Romano & celtibero.

n Ec Attilium quidem. Cōflato iam ciuili bello: cæsar cum Massiliam uenit set obiectæ sibi ei portæ. nam massilīēses erga rempublicam in fide & officio fuerunt. Cæsarem uero contra rempublicā arma sumpsisse credebant: quare iratus cæsar classem eo direxit ubi commissa nauali pugna Attilius decimæ legionis miles cum Massiliēsium nauem apprehendisset dextera ea truncatus a nautis leua puppim apprehendit: nec prius destitit: Suetonius q̄ nauem illam profundo submersit. Suetonius ī uita cæsaris Attili nauali ad Massiliam prælio iniecta in puppem hostium dextera & abscissa memorabile illud apud græcos cynægiri exemplum imitatus transiluit in nauem umbone obuios agens. Parum iusta notitia. Quia nō adhibita fuit eloquētia: quæ illi præclaro facinori conueniret. ut ero græci in laudando cynægiro omnem dicendi copiam & ornatum adhibuere.

a T cynegiꝝ. Hoc gestum est bello persico quod athenienses aduersus Dariū Iustinus persarum regem fecerunt. de quo Iustinus libro secundo. Cynægiri quoq; militis inquit atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est: qui post prælii ī numeras cædes cū fugientes hostes: ad naues egissent: onustam nauem dextera manu tenuit: nec prius dimisit: q̄ manum amitteret: tum quoq; amputata dextera manu tunc nauem sinistra cōpræhēdit: quā & ipsam cū amisisset ad postremum morsu nauem detinuit: tātam in eo uirtutem fuisse dicunt: ut non tot cædibus fatigatus: non ambabus manibus amissis uictus ad postremum truncus & uelut rabida fera dentibus dimicauerit.

c Lassicam Attilii. Hoc bello ciuili gestū est quod inter cæsarem fuit atq; Pompeium iuxta Durachiū. nam cum cæsar ad expugnandas arces Durachii ubi commeatum omnem & belli apparatum Pompeius reposuerat: exercitum duxisset. Pompeius breuiori itinere per mare nauigauit: quo cæsarem si fieri posset celeritate præueniret. qd̄ ubi uidit ex uoto sibi non cessisse: nam cæsar paulo ante illius aduentū sedes occupauerat: loci qui dicit̄ petra. haud. pcul a mœnibus Durachii positi cepit. ibiq; castra locauit. erat aūt locus ille sic nauigatiōi opportunus: ut ex tota asia & regionibus q̄s Pōpeius tenerec cōmeatus: eo facile cōportari possent. hunc igit̄ locū

ratus sum. his auditis Padanius centurio conuulsum signum dextera retinens iam hoc inquit intra hostile uallum mecū erit: proinde sequantur qui id capi nolunt: & cū eo in castra pœnorū irrupit. totamq; secū traxit legionem. Ita triū uirorū fortis temeritas: Hannibalem paulo ante spe sua capuæ potiorem: ne castrorum quidem suorum potientem esse passa est.

De.Q.Cotio.

q Voꝝ uirtuti nihil cædit. Q. Cotius: qui. ꝑpter fortitudinē Achilles cognominatus est. Nam ut reliqua eius opera non exequar: abunde tamē duobus factis: quæ relaturus sū quantus bellator fuerit cognoscetur. Q. Metello cōsule legatus in Hispaniam profectus: celtibericū sub eo bellum gerens: postquam cognouit a quo dam gentis huius iuuene se ad dimicandum prouocari (erat autem illi forte prādē di causa posita mensa) relicta ea: arma sua extra uallum deferri. equumq; duci clam iussit ne a Metello ī pediretur. Et illum celtiberum īsolentissime obequitantem cōsectatus iteremit: detractaq; corpori eius exuuias ouans lœticia in castra retulit.

De eodem. Q. Cotio.

i Dē piresum nobilitate ac uirtute omnes celtiberos præstantē quum ab eo in certamen pugnæ prouocatus esset succumbere coegit: nec erubuit flagrātissimi pectoris iuuenis gladium ei suum & sagulum utroque exercitu spectante tradere. Ille uero etiam petiit ut hospitii iure inter se iuncti essent quādo inter romanos & celtiberos pax foret restituta.

De Attilio.

n Ec Attiliū quidem præterire possumus: q quū deciæ legiōis miles ꝑ C. cæsaris partibus maritima pugna prœliaret: abscissa dextera quā massiliēsium naui iniecerat: leua puppim apprænhendit: nec ante dimicare destitit q̄ captam profundo mergeret qđ factum parum iusta noticia patet.

De Cynegiro.

a T Cynegirū atheniēsē simili ptinacia ī cōsectādis hostib9 usū uerbosa cantu laudum suarum Græcia omnium sæculorū memoriæ Iraꝝ præconio isculcat.

De.M.Scæua.

c Lassicā Attilii gloriam terrestri laude. M. Scæua eiusdem imperatoris centurio subsecutus ē. quum. n. pro castello cui præpositus erat dimicaret: Cn. quoq; Pompeii præfectus iussu eius summo studio: & magno militum numero ad id capiendum

cæsar munitionibus undiq; claudere cœpit:ut obsidione Pompeius & fame præmeretur:qđ parũ sibi profu-it:nam cum locus ille ut dixi ad cõmeatum ex multis partibus recipiendum esset accõmodatus:maiori fer-mæ inopia obsidentes q̃ obsessi laborabant.Pompeius tamen tantam indignitatem ferre non potuit:ut qui numero militum superior esset:obsideri pateretur.inde ergo erumpere statuit cum exercitu quod cum fe-cisset ea parte qua erat castellum in muris qđ a sceua fortissimo uiro cum præsidio tenebatur:statuit id expu gnate castellum:qđ tanta pertinacia & fortitudine:cum aliorum militum tum imprimis Scæuæ centurio-nis defensum fuisse cõstat:ut in castello nemo fuerit omnino militũ qui nõ uulneraretur: quatuorq; ex una

mitteretur:oẽs qui propius accesserant:īteremit:ac si ne ullo regressu pedes pugnans super ingentem stragem quã ipse fecerat corruit:cuius corpus capite: humero:fœmore saucio:oculo eruto cẽtum & uigĩti ictibus perfossum apparuit:tales in castris diui Iulii di-ciplina milites aluit:quorũ alter dextera: alter oculo amisso hostibus īhæsit. Ille post hãc iacturã uictor hic nec hac quidem iactura uictus. De Scæua.

c Vum tuo scæua inexuperabilem spiritũ ĩ utraque parte rerũ naturæ:qua admiratione prosequar nescio:quoniã excellente uirtute dubium reliquisti inter undas ne pugnam fortiorẽ edideris:an in terra uocem emiseris: bello nãq; gallico quo.C.cæsar nõ cõtẽtus opa sua littoribɔ oceãi clauderẽ britãnicæ ĩsulæ scelestas iniecit manus cũ quatuor cõmilitonibɔ rate transuectus in scopulũ uicinum ĩsulæ quam hostium ingẽtes copiæ obtinebãt:postq̃ maris æstus regressu suo spacium quo scopulus & ĩsula diuidebat in uadũ transitu facile redegit: ingenti multitudine barbarorum affluente cæteris rate ad littus regressis solus ĩmobilem stationis gradum retinens:undiq; ĩruẽtibus telis:& ab oĩ parte acri studio ad te inuadendũ nitẽtibɔ:qnq; militũ diurno prœlio suffectura pila:una dextera hostiũ corpibɔ adegisti:ad ultimũ districto gladio audacissimũ queq;:mõ umbonis ĩpulsu:modo mucronis ictu depellẽs: hinc romanis illĩc britãnicis oculis incredibili dum cerneris spectaculo fuisti.postq̃ deĩde ira ac pudor cũcta cõari fessos coegit:tragula femur traiectus saxiq; pondere ora cõtusus:galea iã ictibus discussa:& scuto crebris foraminibus absũpto:pfũdo te credidisti:ac duabɔ loricis honustis inter undas quas hostili cruore ĩfeceras:enatasti:uisoq; imperatore armis nõ amissis:sed bene ĩpensis:quũ laudẽ mereris ueniã petiisti:magnus prœlio sed disciplinæ militaris memoria. Itaq; ab optio uir

cohorte centuriones oculos amisetur:& cum laboris sui periculiq; testimonium afferre uellent:milia sagittaꝝ circiter triginta in castellũ coniecta cæsari renunciauerunt:scutoq; ad eũ relato Scæuæ cẽturionis inuenta sunt in eo foramina ducenta trigita:quẽ cæsar ut erat de se mentus & de republica donauit milibus ducẽtis æris:atq; ab octauis ordinibɔ ad primipilũ se traducere pronunciauit:eius enim opera castellum conseruatum esse ex magna parte constabat:cohortem postea duplici stipendio frumentoq; & speciariis militaribusq; donis amplissime donauit.De hoc Scæua Suetonius in uita cæsaris.Scæua inquit excusso oculo transfixus fœmore & humero.cẽtũ & uigĩti ictibs scuto perforato custodiã portæ cõmissi castelli retinuit.Lucanus de hoc multa libro sexto.

Suetonius

Ille post hãc.Attilius scilicet. Hic.s.Scæua.

t Vm uero scæuola ĩexuperabilem.Cũ cæsar non satis haberet præscripsisse omnem occidentalem partem in britãniam quæ alter orbis traditur a poetis traiicere uoluit:& cum forte expectaret:ut æstus decurreret & uadum relinqueretur ut sui trãsire possent cum quatuor ipse militibus in scopulum naue traiecit.Britãni eos aggrediuntur.solus hic Scæuola quinque telis:quæ satis essent.quinque militibus tota die pugnam sustinuit:laudat ergo Scæuolam q; fortiter in naui fecerit & ueniam petierit a cæsare q; non fortiter pugnasset sicut forte uoluisset imperator:cũ tamen supra humanas uires pugnauerit. In utraque parte rerum naturæ.Scilicet in mari & in terra:quæ duo præcipue sunt elementa in quibus rerum natura consistit.nam uocem qua usus est ad cæsarem in terra uirtuti comparat qua usus est in mari. Claudere Britannicæ insulæ.Finire.Virgilius.Ante diem clausos cõponet uesper olimpo. Regressu suo:quia mare fluit ac refluit ad lunæ cursum:hic autem locus angustis adeo clauditur montibus ut de superiori loco telum in littus adigi possit. Quinq; militum diurno prælio suffectura.Tela quæ quinq; militibus sufficere potuissent:si a mane usque ad uesperum dimicassent. Vmbonis.Vmbo proprie umbilicus hæc est media pars scuti. Ira ac pudor.Ita q; uincerent ab uno. Pudor.q; unus tantæ multitudinis impetum sustineret.

Vmbo

Tragula.genus teli grandioris quod tormento mittitur.Nonius Marcellus dicit esse hastam a traiiciendo dictam. Veniam petisti.Et hæc fuit uox quam in terram superius dixit emisisse.dixit enim:o imperator ignosce mihi q; mecum arma non tulerim.nam ita ab imperatore ueniam petere solebant secundum morem militiæ q; per ignauiam arma in pugna amisisset:sed hic per ignauiam non amiserat:immo per uirtutem in hostium corpora coniecerat. Magnus prælio.quo unus tantæ multitudinis barbarorum.uim tulit & impetum. Maior disciplinæ,quia uiso imperatore meminit petere ueniam ab eo: q; secum

arma non portasset. Virtutis aestimatore scilicet a Caesare. Centurionatus. quia ex milite cēturio factus est.

s

Ed qđ ad praeliatorų. Inter fortissimos bellatores. L. Sicinius dentatus iure primū obtinet locū laudis & gloriae quū oīum fortitudinē superasse uideať: nā totiens ꝓuocatus cū hoste singulari certamine dimicauit. tot hostiū spolia uictor ex acie reportauit: tot ciues captos e manibus hostiū redemit & a morte liberauit: tot uulnera excepit: tot deniq; uictorias consecutus est: ut oīum fidē exuperare possit: nisi a certissimis: & sūma auctoritate scriptoribus: tā graecis q̄ latinis eius res gestae memoriae ꝓditae forent: atq; in primis a M. Varrone linguae latinae teste certissimo: similiter ab Aulo Gelio uiro grauissimo. pari rōne a Solino: qui de hoc sic breuiter tradit. Praeualuisse apud romanos. L. Siciniū dentatū: titulorų numerus ostendit: tribunus hic plebis fuit: non multos post exactos reges Spurio Tarpeio: Aurelio Aterio cōsulibus. idē ex ꝓuocatione uictor octies. q̄dragies q̄nq̄es aduersas habuit cicatrices: ī tergo nullam notā: spolia ex hoste tricies q̄ter caepit: in faleris: hastis: pilis: armillis coronis tricēta duodecī dona meruit. nouē īperatores q̄ opera eius uicerūt triūphātes ꝓsecutus est. hūc ob fortitudinē Achillē tradūt fuisse noīatū.

Solinus

A. gelius

Aulus gelius. L. Sicinius dētatus tribunus plebis fuit Spurio Tarpeio: Aurelio Aterino cōsulibꝫ. Hic plus q̄ credi possit & debeat strēnuus bellator fuit: ob īgentē fortitudinem Achilles romanus appellatus est. is pugnasse in hostē diciť centū & uigīti praelus: cicatricē a tergo nullā: aduersas q̄nq; & q̄dragīta tulisse. coronis est donatus aureis octo: obsidionali una: muralibus tribus. ciuicis q̄tuordecī: torq̄bus tribus & octogīta: armillis plus centū & sexagīta hastis: duo de uiginti faleris. Itē donatus est q̄nq̄es uicies: populi militaria habuit multiiuga in his ꝓcurator plerūq; triumphauit cū īperatoribus suis triūphos nouem. haec ille.

Dionysius

Dionysius quoq; Allicarnaseus multa de hoc uiro tradit: quae lōgū eēt recēsere. Idē etiā facit Plinius de naturali historia li. xxii. ca. v. Honoresq; operų. Insignia uictoriarų. i. praemia sibi data ex uictoriis cōparatis. Testata. Affirmata. Sex & triginta spolia. Quae ab hostibus eripuerat singulari certamine superatis. Traxisse uidereť. Quasi maior pars uictoriae eius eēnt ciues qui in manus hostiū deuenerāt. Tergo cicatricibus uacuo. In quo significabať illū nō fugisse. Nouem triūphales. nouē triūphantes īperatores secutus fuerat: q̄ opa sua teste Solino uicerāt. Totius ciuitatis. Vt magis ī L. dētatum q̄ in īperatorē oculos cōiicerēt. Pōpa. Ordine sequētiū in quo etiā uictoriarų īsignia ꝑferebanť. Ciuicae. xiiii. erāt aūt ciuicae q̄rnae. Murales. Aureae. Obsidionales. Gramineae. Torques. Ornaméta colli ex auro torta cōfecta. unde etiā torques dicti sunt. Armillae. Ornaméta brachiorų a tegēdis armis. i. superioribus brachiorų patribus.

Plinius

Coronarum genera

tutis estimatore: tū fcā; tū etiā v̄ba tua centurionatus honore donata sunt.

De lucio Sicinio dentato.

f

Ed quod ad praeliatorū excellētē fortitudinē attinet merito Lucii Sicinii Dētati commemoratio omnia romana exēpla finierit: cuius opera honoresque operum ultra fidem ueri excedere iudicari possent: nisi ea certi auctores inter quos Marcus Varro monumentis suis testata esse uoluissent: quem centies & uigesies in aciem descendisse tradunt: eo robore animi atque corporis utentem: ut maiorem semp uictoriae partem traxisse uideretur: sex & trigīta spolia ex hoste rettulisse: quorum in numero octo fuisse cum quibus spectante utroq; exercitu ex prouocatiōe dimicasset: quatuordecim ciues ex media morte raptos seruasse. quinque & q̄draginta uulnera ī pectore excepisse: tergo cicatricibus uacuo: nouē triumphales imperatorū currus secutum: totius ciuitatis oculos in se numerosa donorum pompa conuertentem. praeferebantur enim aureae coronae octo: ciuicae quattuordecim: murales tres: obsidiōalis una: torq̄s. clxxxiii. armillae. clx. hastae. xviii. pharetrae. xxv. ornamenta etiā legioni nedum militi satis multa.

De. T. Iubelio campano.

i

Lle quoque ex pluribus corporibus in unum magna cum admiratione calibus cruor confusus est in quo oppido cū Fuluius Flaccus ꝓpter cam-

i

Lle quoq;. Cāpani ut supra diximus cum ad hānibalē defecissent & romani deīde ciuitatē illorų torpescente iam hānibalis fortuna in suā potestatē redegissent: fuluius flaccus cōsul asperioris igenii homo: principes ciuitatis qui defectionis auctores extiterāt: cales & theanū ducēdos curauit: ut de illis suppliciū sumeret cōtra collegae sui uoluntatem: qui rem tantā ad senatū reiiciendā esse censebat: ille ueritus futurų qđ euenit: ut a collega super hac re litterae ad senatū mitterētur: idq; fore sibi īpedimentū quo minus suā in cāpanos uolūtatē expleret. praeuenit ipse celeritate sua. nā cum equitatu ꝓfectus noctae est theanū & de campanis qui illic habebantur in custodiis sumpto supplicio: properať cales proficisci: & cum iam producti essent campani ut capite mulctarentur litterae superuenerunt a senatu: quibus finē exigendae penae de campanis statuere cogebatur. quas acceptas nec resolutas cum in graemio reposuisset praeconi īperauit ut lictorem lege agere iuberet: qd cum fecisset ea quae de iubelio in littera cōtinentur dicta sunt. Ex pluribus corporibus. Hoc dicit quia hic iubelius uxorem prius & liberos: deīde semetipsum interfecit ꝓpter ingentē animi magnitudinē. In unum. Non ex pluribus corporibus in unū corpus fusus est cruor: sed in unū permixtus est quia uxore & liberis interēptis super his pectori gladiū infigens expirans corruit. & ita multorų cadauerų cruor in unum confusus est. T. iubelius. Vnus ex principibus campanis de quibus sumendū erať suppliciū.

Animo tuo maius. Maius q̃ credere posses. Quẽ uirũ illũ. Laudat eius fortitudinẽ si adeo fortis fuisset i fide ro. seruáda. nũq̃ capua defuisset a romanis. Sigillare. Notare ut p cædẽ suá ac liberoꝝ & cõiugis ful uii crudelitas ad inuidiá esset isignis. Quã senatus uti misericordia. Per quã incolumis esse poterat.

a Ge darii quantus. Cambises cyrhi regis pſatũ filius per quietẽ monitus est mergidẽ regnaturũ se/ que regno expulsũ iri. ueritus ergo ne a fratre regno ueheret Comatim ut uult Iustinus Prisiarpsem quendá ut herodotus misit q fratrẽ iterficeret. ipse uero telo casu quodá fœmore ictus diẽ suũ obiit. Interea magus quidam nomine Mergis regnũ occupauit antequã rex periret: ubi Cambises Mergim regna/ Iustinus

panã perfidiam princeps ciuitatis ante tribunal suũ capitali supplicio afficiendos iudicaret: litterisq; a senatu acceptis finem pœnæ eorum statuere cogeret: ultro se ei. T. Iubelius taurea campanus obtulit: & q̃ potuit clara uoce: quoniã inquit fului cupiditate tãta haurien di sanguinis nostri teneris: quid cessas in me cruentã securim distringere: ut gloriari possis aliquãdo uiꝝ q̃ ipse es tuo iussu esse interemptum: eo deindé dicente libenter id se esse facturum: nisi senatus uolũtate impediretur. at me inquit cui nihil patres. C. præceperũt aspice oculis tuis quidẽ gratum aío uero tuo maius opus edẽtẽ: pmusq; iterfecta cõiuge ac liberis: gladio icubuit: quẽ uirũ illum putemus fuisse: q suorum ac sua cæde testari uoluit se Fului crudelitatem sigillare: quam senatus misericordia uti maluisse.

Externa de dario.

a Ge Darii quãtus ardor animi: qui cũ sordida: & crudeli magorum tirãnide persas liberaret: unumque ex his obscuro loco abiectum corporis põdere urgeret: præclari operis socio plagam ei inferre dubitãti: ne dum magnum petit ipsum uulneraret: tu uero inquit nihil est quod respectu mei timidius gladio utaris: uel per utrunque illum agas licet: dum hic q̃ celerime pereat.

De Leonida.

h Oc loco leonidas sparrãus nobilis occurrit: cuius proposito opere exitu nihil fortius. Nã cũ ccc. ciuibꝫ apud thermopylas toti Asiæ obiectus gra

re itellexit Prisiarpsem: interrogat cur mádatũ suũ nõ sit executus: credebat ení Mergidẽ hũc fratrẽ suũ esse: ille affirmat se fratrẽ illius occidisse: ut re uera fecerat: rex Prisiarpsem i carcerẽ conici iubet: quo facto haud ita multo post rex mortẽ: prisiarpses carcere liberatẽ: qui postea in locũ editũ ascendit q̃si simulata stulticia ridiculũ qd' facturus esset: & cõgregato populo, cõuenerant ení omnes mirãtes qdnã facturus esset: & cõfessus est se Mergim regis fratrẽ illius iussu interfecisse: quo facto se præcipitẽ dedit princeps ciuitatis & si antea dubitauerant hũc qui regnaret Cambisæ fratrẽ quáquá & ipse Mergis appellaretẽ: atq; illi psimilis: tamẽ quia nunq̃ pdibat in lucẽ: & maxíe confessione Prisiarpsæ iá p certo habere cœperunt hunc regis fratrẽ nõ esse: huc accedebatq; cũ rex multas concubinas filiam quoq; dani cuiusdá pricipis haberet: pater ut rẽ exploratá haberet filiæ præcepit ut diligẽter aiaduerteret cũ rex pfundiori somno captus esset nunqd aures haberet. nã huic Cambises dũ esset in regno aures iusserat auelli ut dignosceretẽ a fratre: cui & uultu & nomíe similis erat: filia mox detulit ad patrẽ sine auribus regẽ esse: hæc cũ rẽ certá fecisset hũc q regnaret Cãbisæ regis fratrẽ non esse: multi ex principibus ciuitatis cõiurant patriá tirannide liberarẽ. itaq; cũ darius & reliq secũ primores ciuitatis ad regiá armati cõuenisset: a cæteris quos ad sui corporis custodiá rex habere cõsueuerat phibebantẽ ultimá portá intrare: ibiq; cũ darius mergim regẽ amplexus humi prostrauisset: unusq; ex sociis telũ in corpus regis demitterẽ dubitaret: tuedũ mergim uulnera recupit: dariũ quoq; transfigeret: telũ inqt darius p utrũq; corpus agas dum hic pereat q̃ celerime. In hac historia ualerii opinionẽ secuti sumus q multum dissentit a iustino tyrannide mago illo qui se per dolũ regem fecerat. Obscuro loco. Vbi lux nulla erat. Vel. Pro etiã Vtrunque. Meum scilicet & huius.

h Oc loco leonidas Spartanus. Cum xerxes persarum & totius asiæ rex exercitum infinitæ multitudinis utpote decies centena milia militum in græciá traduceret: ut eam suo imperio subigeret: lacedemonii Leonidam principẽ ciuitatis cũ tricentis ciuibus miserunt qui i angustus thermopylarum se persis offerret: transitum eorũ in græciam prohibiturus: est autem mons longissimus qui ita græciá diuidit sicut Apeninus italiam teste Liuio de bello macedonico libro quinto. Strabo uero uult esse angustias montis œtæ ut supra diximus ibi Leonidas cũ tricentis ciuibus quos secũ duxerat tanta uirtute dimicauit ut nõ solũ multos ac prope inumerabiles ex hostibus de monte repulent: sed etiá rex ipse ter de sede sua cõsternatus fuisse dicatur: multos ex satellitibus quos ad custodiá sui corporis seruabat quosq; αϑανατους hoc est immortales appellabat: eosq; leonidas superauit. & docuit esse mortales. Itaq; apparebat xerxẽ sibi transitum in græciam uiribus quidem aperire non posse: nisi agrestis incola regi locum aperuisset: per quem in cacumen montis euadere posset. Rex illum multis muneribus donatum multitudini suæ ad montem scãdendum ducem dedit quos cũ iam superiora loca tenentes leonidas cõspexisset: enim uero cognouit se diutius resistere non posse: nec eo tamen remissior ad pugnam est factus: quin etiá suos ita allocutus est: ut diceret eos ita prandere tanquã cœnaturos ad inferos: hi duci suo tãquá triũphos ac uictoriã pmisisset itrepide Liuius Strabo

paruerunt: & ita pugnantes omnes pro patria fortiter occubuerunt. Multis tamen prius ex hostibus iterfe/ctis. Vnde de hoc Strabo libro nono in descriptione Thermopylarũ: Leonidas ĩquit: Sane paucis adiunctis finitimis cõtra tot Persarum milia hominũ ualentissimorũ tunc ope locorũ obstitit donec alio per monta/na circueũtes tramite barbari ipsius leonidæ cõmilitones ciciderunt: & tunc in cõmunem cũctorum tu/mulũ eorũ poliandrium adest: & insculpta in colũna Spartanorũ late uulgata inscriptio. Dic lacedemo niis hac hospes parte iacere: dum illorũ rigidis legibus obsequimur. Grauem. Perniciosum: q̃a nec mare nec terra eũ sustinere poterãt. Sed neptuno cõpedes. Quia dicit̃ xerses bizantiũ ponte iunxisse: uel q̃ mare na/uibus strauit: ut dicit Iustinus: Propterea cõ/pedes uidet̃ iecisse neptuno. Tenebras cœlo. Quia multitudine sagittarũ cœlo tenebras inducebat & solis lucẽ auferebat.

Strabo

Inscriptio quorundã carminũ i columna spattano.

O Triade quoq; pugna pariter ac Athenienses & lacedemonii de agro thireatum inuicem: diffidebant: & cum de hoc utrinq; exercitus pugnaturi constitissent: ne magnam cladẽ acciperent: totius belli fortunam tricentis militibus cõmiserunt: qui utriq; pro suo dimicarent exercitu. & dũ hi pugnarent reliqui omnes in castra discederent. in hac pugna tanta animorũ pertinacia certatum est: ut cæteri omnes occubuerint: unus tantũ Otriades pugnæ superstes extiterit: q̃ ne solus in castra rediret: seipsũ inter hostilia cadauera gladio trãsfixit: & sanguine p/prio scuto suo litteras inscripsit ενικησα: uici: deinde cũ e castris utrinq; omnes exissent ad colligenda cadauera: ut sepulturæ mandarẽtur: nec aliqua ratione secerni posset: utri uicti uictores ue fuissent. Otriadæ corpus inter cadauera atheniensium repertũ est: cum scuto ubi uictoriæ titulus erat inscriptus: ex quo cognitum est ipsum uictorem superstitẽ fuisse: & ita consensu atheniensium lacedemonii thireanum agrum: spatio quidẽ angustum: sed laudibus ãplũ: deinceps possederũt. Spatio. Quia paruo spatio circumscriptus erat locus ille. Ordo autem litteræ est: solum thireatium latius laude q̃ spatio cernitur speciosa pugna pariter: ac morte otriadæ. Direpta tantũ non post fata sua in sinũ. id est ferme & quasi post mortem suam: nam parum aberat a morte cũ sanguine suo uictoriæ titulũ scuto super inscripsit. ac si diceret in ipso mortis articulo: & est modus dicendi tantũ non pro ferme: Valerio propemodum peculiaris.

uem illũ & mari & terræ Xerxem nec hominibus tantum terribilem: sed neptuno quoque compedes & cœlo tenebras minitãtem pertinacia uirtutis ad ultimam desperationẽ redegit. Cæterũ pfidia & scelere incolarum eius regionis & loci oportunitate: qua plurimum adiuuebatur spoliatus occidere dimicãs: q̃ assignatam sibi a patria stationem deserere maluit. ideoque tam alacri aio suos, ad id prœlium quo perituri erãt cohortatus est: ut diceret sic: prãdete cõmilitones mei tãquam apud inferos cœnaturi: mors erat denunciata: lacedæmonii perinde ac uictoria eẽt promissa ductori intrepide paruerunt.

De Otriade.

O Triade quoque pugna pariter ac morte speciosa tricatium laude: quam spatio latius solum cernitur: qui sãguine suo scriptis litteris direptam hostibus uictoriam tantum non post fata sua in sinum patriæ cruento trophæi titulo retulit.

De Epaminunda.

E Xcellẽtissimos Spartanæ ciuitatis, puẽtus miserabilis lapsus sequitur. Epaminundas maxima thebarum fœlicitas: idemque lacedœmoniis prima clades: quum uetustam eius urbis gloriã iuictamque ad id tempus publicam uirtutem apud

E Xcellentissimos Spartanæ ciuitatis. Epaminundas bellicæ artis gloria prestans primus docuit lacedemonios: qui græciæ regnum occupauerant uinci posse: & eorũ opes frangi. nam apud leutras primo fudit atq; fugauit illorum exercitum: cũ cleombrato duce: qui tanta cum spe fuerat a lacedemonis aduersus thebanos missus: ut nihil prorsus de uictoria dubitarent. qui cũ ad leutras uenisset: ac diligenter hostiũ uires: & consilia cognouisset: tandẽ ĩtellexit illos oĩbus rebus esse superiores: sed quoniã tanta cũ opinione ciuiũ uenerat: Cleombrates: ut redire nõ posset nisi cũ magna ciuiũ offensione: rẽ pugnæ cõmisit: & a thebanis Epaminunda duce superatus: magnã patriæ suæ cladẽ intulit: adeo ut nisi esset accitus ex ægypto agesilaus actũ esset de re lacedemoniorũ: erat enĩ ad eã necessitatẽ pũentũ: ut mulieres arma sumere coactæ fuerint: ad urbis mœnia defendẽda: rursus apud manthineã cum utrinq; exercitus cõstitissent: ueritus thebanos in acie segnius pugnaturos his uerbis & orõe hortatus est: ut diceret captiuitatẽ uxorũ liberorũ: patriæ sibi ante oculos pponerent: ipsius quoq; urbis mœnia solo paulo post adequanda. nisi fortiter agerẽt quibus aĩati thebani ciues lacedemonios acri pugna superarũt. Frõtinus libro prĩo ca. undecimo. Epaminũdas ingr dux thebanorũ aduersus lacedemonios dimicaturus ut nõ solũ milites uiribus suis: uerũ etiã affectibꝫ iuuaret: pnunciauit in cõcione destinatũ lacedemoniis si uictoria potirent̃ oẽs uirilis sexus ĩterficere: uxoribus aũt eorũ & liberis in seruitutẽ adductis thebas diruere: q̃ cõcione cõcitati primo ĩpetu thebani lacedemonios expugnauerũt. de hoc uiro & Cice. in epistolis ad. L. Luceiũ: dicit enĩ quẽ nostrũ ille moriens apud Manthineã epimanundas nũ cũ quadã miseratiõe delectat̃? q cũ deniq; sibi spiculũ auelli iubet postq̃ ei pcõ/ctanti dictũ est clipeũ saluũ esse ut etiã in uulneribus dolore æquo aĩo cũ laude morerent̃. Inuictã publicã uirtutẽ. Quia & si multi ex lacedemoniis oppressi sunt publice; tamen oĩum bellorũ ad id tẽpus superiores

Frontinus

Cicero.

leutram & mantineam secūdis prœliis cōtudisset traiectus hasta sāguine & spiritu deficiēs: recreare se conantes primum an clipeus suus saluus esset: deīde an fusi hostes pœnitus forent īterrogauit: quæ postquā ex animi sententia comperit: non finis inquit commilitones meæ uitæ: sed melius & alterius initium aduenit. Nunc enim uester Epaminūdas nascitur: quia sic moritur Thæbas ductu & auspiciis meis caput græciæ factas uideo: & fortis & animosa ciuitas spartana iacet armis nostris abiecta: amara dominatione græcia liberata est: orbus quoque non tamen sine liberis morior: quoniam mirificas filias leutram & mantineam relinquo: e corpore: deīde suo hastam deduci iussit: eoq; uulnere expirauit: Quod si eum dii immortales uictoriis suis perfrui passi essent: sospes gloriosior patriæ mœnia non intrasset.

De Teramene.

a Cne Teramenis quidem atheniēsis in publica custodia mori coacti parua mentis cōstantia: in qua triginta tirānorū iussu porrectam ueneni poti[illegible]nem non dubitāter hausit. Quodq; ex ea supfuerat iocabūdus illisum humo clarū edere sonū coegit. Ridensq; seruo publico qui eam tradiderat critiæ inquit propino: uide igitur ut hoc poculum ad eum cōtinuo perferas. erat autem is ex triginta tirānis crudelissimus: profecto supplicio ē se liberare: tā facile supplicīū perpeti. Itaq; Teramenes proinde ac in domestico lectulo moriens uita excessit inimicorum existimatione punitus suo iudicio finitus: sed Teramenes a litteris & doctrina uirilitatem traxit.

De Theogene.

n Vmantino uero Theogeni ad cōsimilem uirtutem capessendam: quasi magistra gētis suæ

exciterant. Leutrā & mantbineam. Leutra oppidū est boetiæ haud ꝓcul ab edicone iuxta lebadiā & Cheroneam teste Strabone libro nono in descriptione boetiæ: dicit enī: iacet autē Heliconis & cheroneæ medium iuxta coroneā Leutra in eo tractu sunt ubi epaminūdas lacedemonios ingenti superans prœlio: eorꝫ calamitati & cladis initium repetit: ex eo enī tempore græciæ principatū ultra recuperare nequiuerūt: quem prius adepti tenebant: præsertim postq̄ secundo apud Mantineā congressi rē infœliciter gesserunt. unū tamen illis quāquā hunc in modū afflictis permansit: ut nullorū aliorū ditioni subacti sint: usq; ad romanorꝫ imperium a qbus eis habitus perdurat honos: ꝓpter tegendæ ciuitatis probitatē. monstrat sane locus ipse in uia quæ ex plateis ducit ad thespias. Mantinea uero fuit in arcadia eodem teste: sed ut oppidum uult nunc nō extat. nam Epaminundas inqt: Mantineā superatis secūda pugna lacedemonius illustrē reddidit in q̄ & ipse obiit. hæc autē euanuit. Sed melius & altius initium uitæ. Quia fama uirtutis meæ qd posteros æterna manebit. Ciuitas spartana. Spartana metropolis ciuitas est lacedemoniorꝫ: hoc est principalis quæ alio nomine lacedemon dicit quā quā nōnulli uelint lacedemona regionē esse. Spartā uero urbem Iustinus libro undecimo thebani inqt auxiliantibus atheniēsibus: bellū his intulere. f. lacedemoniis q̄ ciuitas ex infimis incrementis uirtute Epaminūdæ ducis ad spem īperii græciæ erecta est.

Leutra oppidū

Strabo

Mantinea

Iustinus

a Cne Teramenis quidē atheniēsis. Subactis ateniensibus ut diximus in capitulo de sōniis Lixander lacedemoniorū dux triginta ꝑtætores īposuit: q paulo post facti sunt triginta tyrāni. nā illorꝫ opera sublato de medio alcibiade cuius metu teprimebant seuire cœperūt in plebē atheniēsem & in populū uniuersum crudelē tirānidē exercere. nam tanti ultoris uidelicet Alcibiadis metu liberati miseras urbis reliquias cædibꝫ & rapinis crudeliter exhauriunt. qđ cū therameni uehemēter displiceret: eorꝫq; libidinibꝫ sœpissimæ obstaret. iniecto falso crimīe: in carcerē coniecerūt: eiq; uenenatū poculū paulo post hauriendū miserunt: qđ cū forti aīo & indubianter hausisset: qđ poculū uenenatū missum in fundo remanserat: & tuncterræ incussit dicens. Hoc critiæ propino: erat autem unus ex triginta: hi uero fuerunt a trasibulo eiecti: & critias interemptus: Critiæ ꝓpino. Quasi diuinans qđ futurū erat: ut exigerentur oēs & critias occideret. Cicero libro primo tusculanarū. Quam me delectat inqt theramenes: quā elato animo est: & si enī flemus rū legimus: tamen nō miserabiliter uir clarus emoritur: qui cū etiā coniectus in carcerem triginta tyrannorū iussu: uenenūq; ut sciens ebibisset: reliquū sic e poculo eiecit ut id resonaret quo sonitu reddito arridens propino inqt hoc pulchro critiæ q in eū fuerat deterrimus: græci enī in cōuiuiis solēt nominare cui poculū tradituri sint: lusit uir egregius in extremo spiritu cū iā ꝑcordiis susceptā mortē contēneret. uereq; ei q uenenū ꝓbuerat mortē eā est auguratus: q̄ breui cōsecuta est. Profecto ē tā fortiter mori. Tā cōstāter mori est se supplicio mortis liberare. Inimicorū existimatiōe. Inimici qdē de morte pœnas dedisse illū credebant ipse uero mortem pœnarū finem esse iudicauit. Litteris & doctrina. Est endiadis. i. doctrina litterarꝫ.

Cicero

Endiadis fi.

Vmantino uero theogeni. Cū numantiam obsideret Scipio posterior cōplures oppidanos ex urbe n progressos ad colligenda frumēta pallantes per agros occidere uetuit: q diceret eo facilius qcqd frumēti esset in urbe cōsumpturos esse quo plures essent. nā qđ portabat in urbē p eos q exierāt ad paucorū dierū usū erat: igit cōsumptis oībus q̄ ad uictū ꝑstarent desperatisq; sociorū & aliorū auxiliis cū iam famis extremitatē diutius tollerare nō possent. ne ī seruitutē uenirent cōsilio theogenis se inuicē tradētes neci

oẽs occubuere: sed de hac fame: & necessitate uidebimus libro septĩo. ca. de necessitate. Praestaret. Superet: excelleret. Vicũ suũ. Quẽ habitatione sua totũ occupauerat. Tã forti lege. Ut inter se de uita certarent.

u Erum ut aeque populo romano. Carthagine capta. Idẽ Scipio posterior Carthaginẽ quã superior tributariã fecerat: expugnauit: in cuius euersione cũ hasdrubal in Scipionis deditionẽ uenisset: eius uxor indignata: q̃ se liberisq; contemptis sibi soli consuluisset ne in captiuitatẽ ueniret: secũ duos filios mortẽ non recusantes in arcis fastigia trahens: se cũ illis in urbis incendium praecipitẽ dedit. fuit autem huius hasdrubalis uxor qui filiã suam nomine Sophonisbã Siphaci numidarũ regi dederat uxorẽ: ne in romanorũ societatẽ ueniret secũdo punico bello: quae quidem & ipsa nihil a matre degenerans: misso a Massimissa: qui per nuptiarũ occasionẽ uolebat illã a captiuitate uindicare: cũ nõ posset: ueneno illud fortiter hausit. Exprobrata. Improperata impietate qd' sui & liberorum oblitus esset.

m Vlieris fortitudinis exẽplo aeque. Cũ pestifera. Hiero Siracusarũ rex populi romani amicissimus fuit secundo punico bello. hic autẽ filiũ habuit Gelonem a quo Hiero natus est: qui causa fuit extinguendae regiae stirpis: nã mortuo hierone atq; patre cũ esset admodum puer & regno immaturus tutoribus tunc cõmendatus est & amicis q eius ingeniũ ad praecipitandũ in oĩa uitia acceperunt: quae ita cernens futura hiero ultima senecta dicit' uoluisse liberas siracusas relinquere: ne sub dominatu puerili ꝑ ludibriũ bonis artibus partũ firmatũq; interiret regnum: sed eius consilio restituere filiae: quae ꝑcibus & blandiciis pellexerunt senẽ ut regnũ relinqueret nepoti: itaq; tutores. xv. puero tunc reliq̃t: quos precatus est moriens ut fidẽ erga populum ro. quinquaginta annos a se cultam inuiolatãq; seruarent: qd' longe secus factũ est. nã eo mortuo: mala puero suadẽtes impulerunt ut a romana societate deficeret: regioq; habitu & cultu augustiori cũ purpura & diademate satellitibus undiq; stipatus ad terrorem omniũ incederet: qd' nunq̃ antea pater nec auus fecerat. ex quo in puerũ tirannidẽ exercentẽ facta est coniuratio. ubi nõ solũ rex occidit': sed uniuersa stirps regis hieronis funditus tollit'. In eo igit' persecutione factũ est qd' Valerius memorat.

De patientia. Capitulum. iii.

e Gregiis uirorum pariter. Fortitudo inquit se oculis nostris subiecit: quae hortata est: ut patientia in mediũ ueniret: quae uel cũ ea uel ex ea nata uideri põt. nã fortitudinis partes sunt patientia & perseuerantia. Infirmioribus radicibus. Nã laudis & gloriae radices habet patientia. Cũ ea. Tanq̃ soror. Ex ea. Tanquã filia. Quid enĩ his. Id ita esse Mutius qui scaeuola dictus est clarissima nobis documenta reliquit. A porsena. Etruscorũ rege. ad cuius opes ea tempestate florentissimas Tarquinius cũ scelerata stirpe pulsus ex urbe confugerat. Immolantemq; ãte altaria. In hoc Valerius a Liuio dissentit: non enĩ sacrificantẽ sed milites recẽsentem una cũ scriba in castris & stipendium dantem dicit liuius: & Mutium qui ad regis caedem uenerat errore ductum pro rege scribã

Liuius

ferocitas extitit. perditis nãq; & afflictis rebus numantinorum: quum omnes eius ciues nobilitate: pecunia: honoribusq; praestaret: uicũ suum qui in ea urbe speciosissimus erat: cõtractis undiq; nutrimentis ignis incendit: protinusq; strictum gladium in medio posuit ac binos inter se dimicare iussit. ut uictus icisa ceruice ardentibus tectis superiaceretur: qui cũ tam forti lege mortis omnes absumpsisset ad ultimũ seipsum flãmis immisit.

De uxore Asdrubalis.

u Erum ut aeque populo romano inimicae urbis excidium referam Carthagine capta: uxor Asdrubalis exprobrata ei impietate q̃ a Scipione soli sibi impetrare uitam contenta fuisset: dextera leuaque tres communes filios mortem non recusãtes trahens incendio se flagrantis patriae obiecit.

De duabus puellis syracusanis.

m Vlieris fortitudinis exẽplo aeque forte duarũ puellarũ casum adiiciam. Cum pestifera seditione syracusarũ tota regi Hieronis stirps euidentissimis exhausta cladibus ad unicã filiam Harmoniam uirginem esset redacta: & ĩ eam certatim ab inimicis impetus fieret: nutrix eius aequalẽ illi puellam regio cultu ornatam hostilibus gladiis subiecit: quae ne cũ ferro quidem trucidaret': cuius eẽt conditionis ediceret: proclamauit admirata illius animum harmonia: & tantae fidei superesse non sustinuit. Reuocatosq; interfectores professa quae nam esset in caedẽ suam cõuertit. Ita alteri tectum mendacium. alteri ueritas apta finis uitae fuit.

De patientia Capitulum. iii.

e Gregiis pariter uiroꝝ ac foeminarũ operibus fortitudo se oculis hominũ subiecit: patientiamq; in medium procedere hortata est: non sane infirmioribus radicibus stabilitam: aut minus generoso spiritu abũdantem: sed ita similitudine iunctã: ut uel ex ea: uel cũ ea nata uideri possit.

De Mutio Scaeuola.

q Vid enĩ his quae supra rettuli facto Mutii conuenientius? quũ a Porsena rege ethruscorũ urbem nostrã graui ac diutino bello urgeri aegre ferret. castra eius clam ferro cinctus itrauit imolantẽq; ãte altaria conatus est occidere: caeteꝝ inter molitionem

obtruncasse: ꝗ ille corporis cultu nihil ferme a rege distaret: cõprehensũ deinde cũ regii satellites retraxis/set ante tribunal regis destitutum: & tum quoq; inter tantas fortunæ minas metuendum magis q̃ metuẽtem dixisse: romanus sum ciuis. C. Mutiũ uocant. hostis hostem occidere uolui: nec ad mortẽ minus animi est q̃ fuit ad cædem & facere. & pati fortia romanũ est. nõ unus ego in te hos aĩos gessi. longus est post me ordo idem petentiũ decus: proinde in hoc discrimen si iuuat accingere: ut in singulas horas capite dimices tuo: ferrum hostẽq; ĩ uestibulo habeas regiæ hoc tibi iuuentus romana bellum indicimus nullã aciẽ nullũ ꝓlium timueris: uni tibi cũ singulis res erit: tunc regẽ simul ira incensum periculoq; conterritũ ad terendũ

pii pariter ac fortis ꝓpositi opꝑ̃ssus nec cãm aduẽtus texit: & tormenta q̃topere contẽneret mira patientia ostẽdit: perosus enim credo dexterã suã ꝗ eius ministerio ĩ cæde regis uti nequisset: ĩiectã foco exuri passus ẽ. Nullũ pfoecto dii ĩmortales admotũ aris cultũ attensioribus oculis uiderũt: ipsũ quoq; Porsenã oblitũ periculi sui ultionẽ suã ṽtere ĩ admiratiõem coegit. Nã reuertere ĩqt ad tuos Muti: & eis refer te quũ uitã meã petieris a me uita donatũ: cuius clementia nõ adulatus Mutius tristior porsenæ salute: q̃ sua lætior urbi se cum æternæ gloriæ cognomine Scæuolã reddidit.

De Pompeii patientia.

P Ompeii etiã ꝓbabilis uirtus qui dũ legationis officio fũgeretur a Gẽtio rege interceptus: quũ senatus cõsilia prodere iuberetur: ardenti lucernæ admotũ digitum cremandũ prebuit: eaq; patientia regi simul & desperationem tormentis quicquam ex se cognoscẽdi excussit: & expetẽdæ populi rõani amicitiæ magnam cupiditatem ingenerauit.

A C ne plura huiusce generis exẽpla domi scrutãdo: sepius ad ciuilium bellorum detestandam memoriã progredi cogar: duobus romanis exemplis contentus: quæ ut clarissimarum familiarum cõmendationem: ita nullum publicum mœrorem continẽt externa subnectam.

Externa.

U Etusto Macedoniæ more regi Alexãdro nobilissimi pueri præsto erant sacrificanti: e quibus unus thuribulo accepto ante ipsum astitit: ĩ cuius brachio carbo ardẽs delapsus est quo: & si ita urebat̃ ut adusti corporis eius odor ad circumstantium nares perueniret: tamẽ & dolorẽ silẽtio ꝓ̃ssit: & brachiũ immobile tenuit: ne sacraficiũ Alexãdri aut excusso thuribulo ĩpediret: aut edito gemitu aures regias aspgeret. Rex quoque patientia pueri magis delectatus:

adolescentẽ qui metu pœnarũ exprimeret: quid illud esset: qđ ꝑ ambages minaret̃: tormenta afferri: & ignẽ parari iussisse quo tanq̃ uictima ĩmolaret̃: illum uero ut regi ostenderet q̃ facile tormenta contẽneret: dextrã foculo iã incenso: spectantibus oĩbus iniecisse: & exuri passum esse. inde Scæuolã fuisse nominatũ: q̃si sinæ uola: hoc est sine media parte manus. q̃ uola dicit̃: unde dicitur inuolare Dionysius q hanc histotiam multo prolixius narrat nullam prorsus de hac patiẽtia mẽtionẽ facit. Inter molitionẽ pii pariter. Paratum ꝓdũ pareret. pꝑssimũ & fortissimũ ꝓpositum adimplere. Pii. Quia pro patria liberanda id faceret. Fortis. Quia mortẽ nõ formidaret. Causam aduentus. Quia ingenue cõfessus est se ad occidendum regem uenisse. Adulatus. Nam mutius quasi remunerans meritũ quandoqdem inquit: rex est apud te uirtutis honos: ut beneficio tuleris a me ꝗ minis nequisti. ccc. coniurauimus iuuẽtutis ro: pricipes ut in te hac uia grassaremur mea prima sors fuit: cæteri ut cuiq; ceciderit primi quo ad te oportunum fortuna dederit suo quisq; tempore aderit.

Scæuola
Vola
Inuolare
Dionysius

P Ompeii etiam laudibus. Pompeius ĩ asia legatus cũ p illiricum nauigaret interceptus est ab illiricis: & cũ a Genutio illiricorum rege & hoste populi romani consilia publica ꝓdere iuberetur: digitum lucernæ ardenti admodum exuri passus est: ut ostenderet nec supplicio quidem mortis ĩduci unq̃ posse ut consilia publica indicaret. quo facto: & regi desperationem induxit tormentis ex se quicquã cognoscendi: & cupiditatem amicitiæ cũ populo romano iungendæ. hunc regem lucinius consul bello postea superauit: cum uiolata fide rebellasset: qui cũ uxore & liberis romam missus est. Incussit Iniecit induxit. Ad ciuilium bellorũ. Hoc ideo dixit qa cõmemorationẽ fecerat Cn. Põpeii qui postea bellum ciuile gessit.

U Etusto macedoniæ more. Hoc tractatur a Plutarcho in uita Alexandri regis macedonum: cui sacrificanti cum plures nobilissimi adolescentes ambitiose administrarent: unus sumpto thuribulo præsto astitit: in cuius brachiũ ignitus carbo delapsus dolorem creauit: quem tam diu puer passus est: quoad sacrificaret Alexander. nam nec brachiũ mouere ne excusso thuribulo perturbaret sacrificantem: nec uocem emittere: nec effœminationem: aut ullã animi mollitiem indicaret ausus est. Alexander quoq; hac re cognita in longum distulit sacrificium: ut pueri patientiam multo magis probaret. Præsto erãt. apparebant ministrabant. Carbo ardens. Idest pruna. Odor. Qui græce dicitur nidor: latine ustrina ab urendo. & dolorem silentio præssit. Duo dicit in quibus mira pueri patientia significabatur: nec mouisse brachium: nec uocem quidem ullam emisisse. Aspergeret. Turbaret. impleret obsonaret. Cetius. Firmius expectando nunquit puer uocem emitteret.

Plutar.
Nidor
Vstrina

Diutius sacrificauit. In longius distulit sacrificium. Si huic miraculo darius. Si Darius īqt hoc miraculū conspexisset: intellexisset ,pfecto: eius gentis milites uinci non posse cuius puerilem etatem tanta patientia præditam cognouisset. Eius stirpis. gentis scilicet macedonum.

e St & illa uehemens. Itaquidē & militaris disciplinæ ratio: hominum animos patientia corroborat: atq; confirmat & laborū patientissimos facit: sed hoc idem facit philosophia. Animi militia. Patientia q̄ a philosophia nascit̄. Venerabilium sacrorū antistes. Veluti quædā sacerdos quæ præcepta tradit quibus homines ad bene beateq; uiuendū instituuntur. Doctrina uenerabiliū sacrorū. Quibus ex homine uitia pelluntur: & in eū uirtutes inducunt̄. Quæ ubi pectore: Philosophia si ab hoīe recepta fuerit: & oīa ex eo uitia depellit: & eum robore uirtutis cōfirmat: ita ut nullo aī affectu ab officio discedat. Potentiorēq; metu. Facit ut homo metū uincat: atq; dolorem: quia nec metu nec dolore p̄sentis mali ab officio discedit.

i Ncipiā autē a zenone. Fuerūt duo zenones: iunior & senior: de utroq; tractat Valerius: sed de his quo q; Heraclides Demetrius & Antistenes plene loquūtur. de iuniore loquit̄ hic Valerius. Eleate. q; ab elea ciuitate fuit. Dispicienda. Diligenter inuestiganda. nā dispicere inquirere. despicere contēnere significat. Ad uigorē. Ad magnitudinem aī ne eorū aī ‹i›nertia molles & tardi efficerent̄. Præceptorū fidem. i. bonus præceptor qđ uerbis præcipit: re ipsa & exēplo cōfirmat. neq; enī aliter fidem præceptis facere posset: nisi ipsa re ,pbaret & uita: quod uerbis alios astringere nititur: soluerent̄ omnia quæcumq; traderet: si a præceptis uita ex aliqua parte dissentiret. hic ergo quæ præcipiebat aliis esse facienda prior ipse opere comprobabat. Patriam egressus. Dicimus egredior urbem & urbe: patriam & patria. Agrigentum. Siciliæ oppidū unde sal agrigēnnus: cui Solino teste longe alia est a cætero sale natura: ut igni impositus resoluat̄ ut aquæ uel alteri liquori crepitet ueluti torreatur: cæterarum salinarum metalla quæq; sunt; aut agrigentino aut centuripino proximatiua fungūtur cautium ministerio. nam illic exculpunt̄ signa ad facies hominum uel deorū. Tyranno & phalari. in nomine ipso emphasim facit quia phalaris omnium crudelissimus fuisse traditur: delectabatur semper crudelioribus tormentis: unde ingeniosus ille atheniēsis faber nomine Perillus putans regi se maxime gratificaturum q; crudelissimus esset: nouū & infandum tormenti genus excogitauit: & illi pariter ostendit: ut tauro æneo homines includerentur: & subiecto igne fistulis qbusdam spiritū emittentes mugientis bouis uocem imitarentur: qđ tamen ipse inuētor primus expertus est: teste Ouidio libro. iii. de tristibus. dicit enī. ut munus munere penses Da precor ingenio munera digna meo: Dixerat: & phalaris poenæ mirandæ repertor: Ipse tuum præsens inbue dixit opus. Proximum quenq;. Hoc ideo fecit ut regi desperationem excuteret scilicet nominatis proximis & fidelissimis eius & se destitutū esse intelligeret. Increpitans. Hoc modo miror ignauiam uestram Agrigentini q; pro his quæ tolero uos huic tyranno seruire decernitis. Cicero libro. ii. Tusculanarum quæstionum: proponatur īquit zeno eleates: qui perpessus omnia potius q̄ conscios delendæ tyrannidis indicaret.

Despicere
Dispicere
Egredior
Agrigētū
Ouidius
Cicero

hoc certius p̄seuerantiæ expimentū sumere uoluit, cōsueto. n. sacrificauit diutius: nec hac re eū a ,pposito reppulit: si huic miraculo Darius inseruisset oculos: scisset eius stirpis milites uinci non posse cuius infirmā ætatem tanto robore præditam animaduertisset.

Q uid ī hoīe facit uirtus & philosophia.

e St & illa uehemēs & cōstans animi militia litteris pollens uenerabilium doctriæ sacrorum antistes philosophia: quæ ubi pectore recepta est hominum: inhōesto atq; inutili affectu depulso totum ī solidæ uirtutis munimento cōfirmat: potētiusq; metu ac dolore facit.

De Zenone eleate.

i Ncipiā autem a zenone eleate: qui quum esset in dispicienda rerum natura maximæ prudentiæ: inque excitādis ad uigorem iuuenum aīs promptissimus præceptorum fidem exemplo uirtutis suæ publicauit: patriam enim egressus: ī qua frui secura libertate poterat: agrigētum miserabili seruitute obrutum petit tāta fiducia ingenii ac morum suorum fretus: ut sperauerit & tyrāno & phalari uesanæ mentis ueritatem a se diripi posse. Postquam deinde apud illum plus cōsuetudinem dominationis q̄ consilii salubritatem ualere animaduertit: nobilissimos eius ciuitatis adolescentes cupiditate liberandæ patriæ inflāmauit. cuius rei cum īdicium ad tyrānum manasset: conuocato in forum populo torquere eum uario cruciatus genere cœpit: subinde quærens quos nam cōsilii participes haberet: at ille nec eorum quempiam nominauit. & proximum quenque ac fidissimum tyranno suspectum reddidit: increpitansque agrigentinis ignauiam ac timiditatē effecit, ut subito mentis impulsu concitati phalari lapidibus prosternerent. Senis ergo unius eculeo impositi non supplex uox: nec miserabilis eiulatus sed forti cohortatio totius urbis asum fortunamq; mutauit.

Iusdem nominis philosophus. Diogenes laertius de uita philosophoꝝ dissentit a Valerio: nõ enĩ du Diogenes os fuisse zenones qui cruciati fuerint: sed unũ seniorẽ: nec duos tyrannos: sed unũ clearcũ cuius tormenta supauit. ego aũt hunc errorem inde manasse crederim: qđ & heraclides dicit: ꝙ alii mordicus ei abscidisse aurẽ: ut Valerius: alii nasum ut Demetrius: alii neutrũ factũ esse dicunt: inter quos Antisthenes: sed linguã abscisam & dentibus cõtritã: in eius faciẽ expuisse. Alii unũ hæc oĩa fecisse & aurẽ siue nasum mordicus abscidisse: & cũ omnino cõscios cõiurationis ꝓferre cogeret: linguã dentibus cõscissam in os tyrãni conspuisse: quo facto ciues tyrannũ lapidauerũt: & inde ortũ ut hæc duo fecisse uiderent atꝗ alrecũ ꝓ altero positũ. nã cõstat zenonem stoicũ ad nonagesimũ ætatis annũ peruenisse: semp integrum & incolumen: ac sine morbo: & ut refert Apollonius cũ abiret ex schola lapidẽ offẽdisse: digitũ perfregisse: ac manu terrã ferientẽ dixisse ex niobe uenio: qđ me uocas: & continuo se strangulantẽ iterisse. alii uero dicũt ꝙ cũ gingiuarum dolore laboraret: consilio medicorũ se a cibo duos dies continenter abstinuit: quo facto ita conualuit: ut medici eũ quouis genere cibi permitterent uti: hic ꝙ se satis in uita fuisse diceret in ieiuniis persistens inedia consumptus est: De Elearco duce lacedemon. loquit li. ii. capitulo. ii. Lassato ꝓ ipse lapsatus ab equuleo.

laertius

De alio philosopho Zenone.

Iusdẽ nominis philosophus quũ a clearcho tyrãno de cuius nece consiliũ inierat torqueret: supplicii pariter atꝗ indicandorũ gratia cõsciorũ doloris uictor: sed ultionis cupidus eẽ dixit quod secreto audire cum admodum expediret: laxatoꝗ eculeo postq̃ insidiis oportunũ tẽpus animaduertit: aurem eius morsu corripuit: nec ante dimisit: q̃ & ipse uita: & ille corporis parte priuaret.

De Anaxarcho.

Alis patientiæ æmulus Anaxarchus quũ a tyrãno cypriorum Nicocreõte torqueret: nec ulla ui inhibere posset eum quominus amarissimorum maledictorum uerberibus inuicem ipse torqueret: ad ultimum ãputationẽ linguæ minitanti: non erit inquit effœminate adolescens hæc quoque pars corporis mei tuæ ditionis: protinusꝗ dentibus abscissam & comanducatam linguã in os eius ira patens expuit. multorũ autem aures illa lingua & in primis Alexandri regis admiratione sui attonitas habuerat: dũ terræ cõditionẽ: ãbitũ maris sydereum motus: totiusque denique mundi naturam prudentissime & facundissime exprompsit: pœnæ tamen occidit gloriosius q̃ uiguit: quia tã forti fine illustrem professionis actũ comprobauit: Anaxarchique nõ uitã modo deseruit: sed mortem reddidit clariorem.

De Theodoro.

In Theodoro quoꝗ uiro grauissĩo Hieronymus tyrãnus tortorũ manus frustra satigauit. Rupit. n. uerbera: fidiculas laxauit: soluit eculeũ laminas extinxit priusq̃ efficeret: ut tirrãnicidii cõscios

Alis patientiæ æmulus anaxarchus. Anaxarchus diomedis smirnei ut quidã dicunt. ut alii uero Methodori chii auditor olimpiade centesima & uigesima uiguit. hic etiam cũ Alexandro cõgressus est: & de rerũ natura apud eũ acutissime disputans in eius familiaritatẽ se facile isinuauit: habuit Nicocreontẽ cipri tyrannũ acerrimũ inimicũ: cuius odii principiũ inde ortũ est: ꝙ cum anaxarchũ Alexander in conuiuio aliquãdo interrogasset: qđ nã de cœna illa sentiret: cuncta magnifice inqt o rex: uerũ oporteret iam Satrapæ cuiusdã caput apponi nicocreontem semp intuens. quo ille indignatus post Alexãdri mortẽ: cũ Anaxarchus naui forte ueheretur diuinitusꝗ cypro apulisset ab illo captus crudelibus pœnis affectus est. nã eũ tyrãnus malleis ferreis cædi iussit: hinc illud celebre dictũ geminasse dicit. tunde tunde anaxarchi sacculũ. nã Anaxarchũ nihil teris: ꝓ sacculo corpus intelligebat. ꝓ Anaxarcho ipsius animã interiorẽ. Cice. li. ii. tusculanarũ de Anaxarcho demetrico cogitet q cũ cypri in manus timocreũtis regis incidisset: nullũ genus supplicii depcatus est: nec recusauit. sunt q dicũt hũc pcisã linguã ĩ os tyrãni cõspuisse. Inuicem. Vicissim: qa sicut ille tormẽtis ita hic maledictis. Multorũ aures. Deplorat quodãmõ Anaxarchi fortunã. Attõitas habuerat. Obstupesecerat. Terre cõditionẽ Quomõ cõstituta sit. Ambitũ maris. Quod terras ambit. Sydeũ motus. Quia alia sydera aliũ cursũ hẽnt. Totius deniꝗ mũdi. Idest cœli: & græce dixit. nã ο κοσμοσ mũdus & cœlũ dr.

Cicero

In Theodoro quoꝗ uiro. Cõiuratio in tyrãni caput facta indicat p Calonẽ quendã æqualẽ hieronymi: etiã idea puero in oĩa familiaria iura assuetũ: iudex unũ ex cõiuratis Theodori a quo ipe noiatus erat: nõinare potuit: q cõphensus exẽplo traditusꝗ Andromodoro torquẽdus: de seipso haud cunctãter fassus: cõscios celabat: postremo cũ oĩbus ĩtolerãdis humanæ patiẽtiæ cruciatibus laceraret: uictũ malis se simulãs auerrit a cõsciis ĩ isontes indiriũ. thrasonẽ etiã auctorẽ cõsilii mẽtitus: nec nisi tã potẽti duce cõfisus rẽ tãtã ausuros fuisse. noĩabat aũt eos quoꝗ capita uilissima singẽti inter dolores gemitusꝗ occurrerũt maxĩe aĩo tyrãni credibile indiciũ Thraso noĩatus. fecit itaꝗ extẽplo tradit ad suppliciũ adiectiꝗ pœnæ cæteri iuxta insontes. tũ sociorũ nemo: dũ cõscius consilii diu torqueret: aut latuit: aut fugit: tantũ illis in uirtute ac fide Theodori fuit fiduciæ: tãtũꝗ ipi Theodoro uiriũ ad archana occulrãda. Fidiculas. Neruos & cordas tortiles qbꝫ tormẽta dant. ẽ enĩ diminutiuũ a fidis. Laminas. Scilicet ferreas. Extimuit Scilicet can

Fidicula

dentes & accẽsas. Satellitem. Scilicet thrasonẽ quẽ licet Valerius nõ nominet: Liuius tamẽ ita noĩatũ fuisse dicit. Theodoros .xx. fuisse lectũ ẽ: inter quos fuit hic syracusanus: quẽ ẽt de re militari scripsisse legimus.

Solinus

a Pud indos uero patiẽtiæ. Solinus de his ait indi gymnosophistas habẽt q ab ortu usq; ad solis occasũ cõtentis oculis orbẽ cãdentissimi syderis cõtuẽt: ĩ globo ignis rimãtes secreta quædã: harenisq; feruentibus ꝑpetẽ diẽ alternis pedibus ĩsistũt. Stra. li. xv. de his multa: q̃ q̃a longa nimis ꝑtermittenda duxi: uerũ illud ad hanc rem satis erit: q; Onesicritus scribit: se missũ ab Alexãdro: ut cũ gymnosophistis loquere͂t: q; Alexander audiuisset eos nudos ĩcedere & tolerãtiã exercẽtes ĩ honore maxĩo haberi: ad hos uenisse & .xv. hoĩes inuenisse .xx. stadiis ab urbe aliũ in alio gestu uel stãtẽ uel sedẽtẽ uel iacẽtẽ nudũ & usq; ad uesperã immotũ. postea ĩ urbẽ discedere: sed oĩum difficilimũ eẽ solẽ ꝑpeti adeo calidũ ut nemo alius nudis pedibꝰ .s. ĩ meridie ꝑ terrã ire facile ferret. locutumq; cũ uno eoꝝ noie Calano q postea usq; ĩ Persiã Alexãdꝝ secutus ẽ. nec illd ꝑtermittẽdũ cẽseo: q; Aristobdus dicit uidisse se Sophistas duos ex taxillis utrosq; Bragmanas: alteꝝ seniorẽ tonsũ: alteꝝ iuniorẽ comatũ: quos discipuli seq̃bant͂: hos deĩde ad Alexandri mensã assistẽtes cœnare: & patiẽtiã docere: postea ĩ locũ q̃ndã ꝓximũ secedẽtes: seniorẽ supinũ: & solẽ & hibres tolerare. iã enĩ pluebat uere ĩcipiẽte. iuniorẽ uero ĩ altero pede stãtẽ lignũ tricubitale ãbabus manibus sublatũ: sustẽtare. pede aũt iã defesso rursũ ĩ alteꝝ ĩmutare: atq; ita quotidie ꝑseuerare: ex his cõtinẽtiorẽ uisũ fuisse iuniorẽ: q cũ aliquãdiu regẽ secutus fuisset. domũ reuersus ẽ & eo relicto iussit siqd uellet ad se ueniret. Alterũ usq; ad extremũ secutũ & uestẽ & uitã apud regẽ ĩmutasse: & cũ a q̃busdã ĩcreparet͂ respõdisse. q; .lx. exercitatiõis annos cõplesset quos ꝓmiserat Alexãdꝝ filiis eius dona pluria dedisse: de his quoq; Plini. li. vi. natu. hist. & Lucanus li. iii. mentionẽ facit. Cice. li. v. tusculanaꝝ q̃stionũ inq̃t q̃ barbaria india uastior & agrestior: ĩ ea tamẽ gente primũ hi q sapientes habent͂ mihi ætatẽ agunt & caucasi niues: hyemalemq; uim ꝑferũt: sine dolore: cũq; ad flãmã se ipplicauerint sine gemitu aduruntͥ gymnosophistæ adeo sibi patientiã q̃si ꝓpriã uẽdicãt: ut uitã suã nudi semꝑ ducãt. unde etiã gymnosophistæ dicunt͂: q; nudi philosophent͂ ut supra diximus. Durantes. Dura reddẽtes. Mõ flãmis sine. Aut q̃a ut diximus harenis feruentibus ꝑpetẽ diẽ alternis pedibus insistũt: aut q̃a gymnosophistæ cũ diu se satis uixisse arbitrarent͂: instructo rogo uiui conburi patiebant͂. Legitur etiam de socrate: apud Aulũ geliũ li. ii. ca. i. q; stare solitus esset pertinaci statu perdius atq; pernox a summo lucis ortu ad solẽ alterũ orientem: incõniuens immobilis iisdem uestigiis: & ore atq; oculis in eundem locum directis cogitabundus tanq̃ quodã secessu mentis atq; animi facto a corpore. temperantia quoq; fuisse eum tanta traditũ est ut omnia uitæ suæ tempora ualitudine in offensa uixerit.

Aristobdꝰ

De duobꝰ sophistis

Plinius

Lucanus

Cicero

A. gellius

idicaret. Quin etiã satellitẽ ĩ quo totius domĩatio sũma q̃si quodã cardine uersabatur: falsa criminatione inquinando: fidũ lateri eius custodẽ eripuit: beneficio q; patientiæ non solum que oculta fuerũt texit: sed etiã tormẽta sua ultus est: q̃bus Hieronymus dũ inimicũ cupide lacerat: amicum temere perdit.

a Pud indos uero patiẽtiæ meditatio tã obstinate usurpari creditur: ut sint qui oẽ uitæ tempus nudi exigant: modo caucasi montis gelido rigore corpora sua durantes: modo flãmis sine ulla gemitu obiicientes: atq; haud parua his: haud nulla gloria cõtemptu doloris acquiritur: titulusque sapientiæ dat͂. hæc e pectoribus altis: & eruditis orta sunt.

De quodam seruo.

i Llud tamẽ nõ minus admirabile qđ seruilis animus cœpit. Seruus barbarus Asdrubalẽ: q; dominum suum occidisset: grauiter ferens subito aggressus ĩteremit: Quin que compræhẽsus omni mõ cruciaretur: lœtitiam tamen quam ex uindicta cæperat in ore constantissime retinuit.

n On ergo fastidioso aditu uirtus excitata igenia uiuida ad se penetrare patitur. Neq; haustũ sui cũ aliquo ꝑsõarũ discrimĩe largũ malignũ ue prebet: sed oĩbus æq̃liter exposita quid cupiditatis potius quam quid dignitatis attuleris extimat: inque captu bonoꝝ suorum tibi ipsi pondus examinandum relinquit: ut quãtum subire animo sustinueris. tantum tecũ auferas: quo euenit: ut & humili loco nati ad sũ

i Llud tamen seruus barbarus. Barbarus q̃dam Hasdrubalẽ ob irã interfecti ab eo domini palam obtruncat. cõpræhensusq; a circũstantibus haud alio q̃ si euasisset uultu: tormentis quoq; cũ laceraret͂ eo fuit habitu oris: ut supante lœticia dolores: ridẽtis etiã spẽm ꝓbuerit. Iustinus in fine suorũ epitomatũ ubi de laudibus hispaniæ loquit͂: Sæpe tormentis inq̃t ꝓ silentio rerũ creditaꝝ sunt mortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura q̃ uitæ cælebrat͂: eadẽ etiã bello punico serui illius patiẽtia: q ultus domini necẽ inter tormenta risu exultauit: serenaq; læticia crudelitatem torquentiũ uicit. Omni modo. Omni genere supplicii. Constantissime retinuit. Quia semper ridebat.

Iustinus

On ergo fastidioso Ergo inquit uirtus non fastidit quenq̃ cuiusq; conditionis sit ad se penetrare.

n Viuida. Feruida & uiuacia. nam segnis contrarium uiuido: unde & quasi sine igne dicitur. Cum aliquo personarum discrimine. Non facit uirtus sicuti personarũ receptores q magnos & dignitate præstãtes admittunt. humiles uero & abiectos reiciunt. Malignũ. Angustum: ut sub luce maligna. Inq; captu.

Tibi inquit curã relinquit:q̃tũ ex ea capere uelis tantũq; tecũ semp habeas q̃tũ tui animi magnitudo cõplexa fuerit: nec eiusmodi est uirtus: ut his seqdẽ totã pbeat:illis p exiguã partẽ cõcedat:sed eq̃liter se oĩbꝰ exponit. nã si magni animi fueris ut ex ea te multũ capere posse cõfidas:multũ tibi ex se auferre pmittit:q; si pusilanimus fueris paꝝ ex ea cõsequeris:unde extat carmẽ.Nobilitas sine mẽte ruit sapientia uiles Eleuat.haud uirtus refugit quicunq̃ sequeẽ. Splendidam relatu.Nã omnes libẽter audiũt eos qui ex humili loco nati sunt ad sũmum dignitatis gradum euasisse:& ita non ex abrupto transitum facit ad sequens capitulum.

De his qui humili loco nati clari euaserunt. Capitulum.IIII.

mam dignitatem consurgant. & generosissimarum imaginũ fœtus in aliquod reuoluti dedecus:acceptã a maioribus lucem in tenebras conuertant. quæ quidẽ planiora suis exemplis redduntur:ac prius de his ordiar:quorum in meliorem statum facta mutatio: splẽdidam relatu præbet materiam.

De his q̃ ĩfimo loco nati clari euaserũt. Capi.III.

i N cũabula.T.hostilii agreste tuguriũ cœpit. eiusdem adolescentia in pecore pascendo fuit occupata:ualidior ætas imperium romãum rexit & duplicauit. Senectus excellẽtissimis ornamentis decorata ĩ excellẽtissimo maiestatis fastigio fulsit.uerũ si Tullus magnus:& admirabilis incrementi: domesticum tamen exemplum est.

t Arquiniũ autem priscum ad romanum imperium occupãdum fortuna in urbem nostram aduexit:alienum:q; exactum:alieniorẽ:q; ortum corintho fastidiendum:q; mercatore genitum:erubescendum q; etiam exule demarato natum patre. Cæterum tam prosperum conditionis suæ euentum in

i N cunabula Tulli hostilii. Cõstat Tullũ hostiliũ tertiũ romanoꝝ regem humili loco natũ ĩ casa pastoris fuisse educatũ. hũc Liuius dicit nepotẽ fuisse illius hostili q fortiter pugnans aduersus sabinos in lacũ curtiũ lapsus ẽ:q deĩde locus hostilius dictus est. Dionysius plurimũ dissentit a Valerio:nã ĩ pricipio li.iii. hũc ex genere honesto & opibus potẽtem fuisse ostẽdit. dicit.n. Numa Põpilio mortuo factus iteꝝ senatus reipublicæ dominus in eodẽ genere regiminis nec ĩuito populo pmanẽdi cẽsuit:cõstituitq; ireꝝ ex senioribꝰ ĩ pfinitũ q̃dã dieꝝ numeꝝ pfututos uerbi ĩter reges a qbus deinde is quẽ populus oĩs ptulit: Tullus hostilius rex dictus est. eius autẽ genus hoc fuit:ex urbe Medulia:quã ab albãis cõditã romulus fœdere suscipiẽs:ro. coloniã fecerat uit q̃dã generosus & opibus pollẽs Hostilius noĩe romã cõmigrãs uxorẽ duxit ex genere sabinoꝝ. Serulii filiã eã ipsã q̃ gẽtilibus suis fœminis bello Sabino cõsuluerat legationẽ suscipiẽdã p uiris ad pũes:quæq; etiã uisa erat cõciliãdoꝝ ducũ cã fuisse pcipua. hic igiẽ uir multis in bellis sub romulo militãs claris editis facinoribꝰ bello sabino iterit filiũ reliquẽs unicũ:sepeliturq; a regibꝰ ĩ optimo fori loco:uirtutẽ eius testãtis tituli in pscriptiõe dignatus. ex hoc aũt filio uiro facto & illustrẽ ducẽte fœminã Tullus hostilius est genitus:uir pmptus & alacer qui rex deĩde creatus est cũ suffragiis ciuilibus de eo latis ex lege:tũ uero Numæ secũdis auguriis firmãte quæ populo uisa erãt & cætera. Imperiũ ro. Quia eius auus se bello sabino fortiter gessit:rex romæ creatus est. Duplicauit. Quia oẽm populũ albanum romã traduxit euersis mœnibus & solo pstratis hæc causa fuit:q; bello fidenati ĩfidi fuerũt populo romano. In altissimo maiestatis fastigio. Quia iam senex animũ religionibus adiecit quo antea nihil minus ad regnũ pertinere putauerat.

t Arqniũ aũt. Hic est targnius priscus. a quo supbus deĩde natus est. Exactũ. Ciuitate eiectũ nã exige Exigere re ĩter alia significata & expellere significat. unde Terẽtius: spectãdæ an exigendæ sint fabulæ: huius Terentius aũt expulsionis cã fuit:q; pñ tyrãnidẽ cypsili fugiebat. Exactũ. Dionysius li.iii. Nõ exactũ sed spõte discessisse Dionysius dicit:cũ multaꝝ ex mercatura pecuniaꝝ dominus fcũs eẽt:nã occupãte inqt corĩthũ seditiõe & ĩstãte brachiadis cypselli tirãnide cũ haud tutũ uideret sub tirãnide uiuere hoiem pserti multa possidẽtẽ:eũq; ex familia factiõis optimatũ:cõpositis rebus suis q̃scũq; erat ferri possibile corintho soluens pfectus est:habẽsq; amicos multos ex etruscis & bonos pter cõtinua cõmertia:maximeq; targnis urbe magna aliquãdo & fœlici domũ sibi ibi cõstruit:& uxorẽ genere illustrẽ ducit:& cætera. Fastidiẽdũ. Cõtẽnendũ uili cõditione hoiem.

Erubescẽdũ. Quod filius exulis regnauerit romæ:nã huius pater Demararhus exul pña se ad targnios cõtulit:& ibi duxit uxorẽ ex qua Aruntẽ & Lucumonẽ genuit. Aruns grauida uxore relicta mortem obiit ante patrẽ suũ:q haud ita multo post cũ diẽ suũ obiturus esset ignorãs nuꝝ ferre uẽtrẽ ĩmemor ĩ testãdo nepotis: solũ Lucumonẽ reliquit hæredẽ. & puero in nullã sortẽ bonoꝝ nato Egerio cognomẽ ĩditum est: Lucumo cum omniũ bonoꝝ hæres relictus in sũmis diuitiis esset uxorẽ nobilẽ duxit:tanaquilẽ:quæ cum uiꝝ suum tarquinus nõ satis pro dignitate honoratũ esse uideret. migrãdi romã cõsiliũ dedit uiro:ubi oĩs repẽtina ex uirtute nobilitas fieret & cũ ad ianiculũ uẽtũ esset:carpẽto sedẽti cũ uxore aquila suspẽsis demissa leniter alis pileũ aufert:supq; carpentũ cũ magno clãgore uolitãs rursus ueluti ministerio diuinitus missa capiti reposuit:id omen læta dicit Tanaquil accepisse:& cõtinuo uiꝝ cõplexa alta sperare iussisse: hic igiẽ cũ beneficiis multoꝝ sibi ciuiũ beniuolẽtiã cõciliasset eo usq; pcessit:ut ĩ sũmã Anci regis familiaritatẽ ueniret:a quo liberoꝝ etiã tutor ĩstitutus est. & post mortẽ Anci regnũ ĩtercepit. Dilatauit. Prorogauit:nã sabinos bello superauit & eis collatiã ademit:& quicquid agri citra collatiã erat:omnẽq; latinũ nomen domuit:& multas latinoꝝ ciuitates populi romani imperio subegit uidelicet apiolas:corniculum:ficulneam:cameriam:crustomnium.

Cultum deoꝝ nouis sacerdotiis. Quia auguꝝ collegium summo in honore haberi uoluit: adeo ut nihil priuatum uel publicæ ageretur nisi prius captatis auspiciis: qđ ide factum est. quia cum uellet cutiis a romulo institutis nouas addere curias: nautius augur id nisi diis prius per auguria cōsultis fieri posse negabat. Rex uero eius arti fidem eleuans: consule inquit aues fieri ne possit qđ animo concipio: qđ cum ille captatis auguriis fieri posse respondisset: cape inquit hanc cotem eamqꝫ nouacula discinde. At ille incōtanter accepit ac secuit: tunc rex cœpit & arti fidem & auguribus honorem maximum adhibere. Numeꝝ senatus. Quia centum patres adiecit ordini senatorio: qui minoꝝ gentium appellati. Equestrem ordinem. Quia centurias institutas a romulo auxit: ut in tribus cēturiis mille & tricenti equites essent.

i N tullo uero seruio. Tota historia repetēda quæ in primo li. dicta est in ca. de prodigiis. fuit autem secundum fabulas ut diximus Vulcani filius & chrysiæ.

Pli. de uiris illustribus

Vernam. Seruū ex ancilla natum. Plinius de uiris illustribus. Seruus tullius inqt: publii corniculani & chrysiæ captiuæ filius cum in domo Tarquini prisci educaretur flāmæ species caput eius complexa est. Titulus ipsius statuæ. Quia ita iscriptus est. Seruii Tullii regis ro. statua. Seruilii cognomine. Quia dicit serui qd a seruo nomen habuit q̄uis Liuius dicat patrem huius seruium appellatum esse principem in Corniculo ciuitare: & probat hunc nō seruum fuisse nec serua natum.

m Iro quoqꝫ gradu Varro. Quā humili loco hic sit natus ostēdimus in capitulo de neglecta religione. cum igitur fauore plebis: patribus nequicq̄ resistentibus cōsul creatus esset cum. L. Paulo grauissima clades illa tātopere celebrata a scriptoribus apud cānas apuliæ uicum fuit romanis illata: cuius causa & auctor fuit hic Terētius Varro. Macellaria. Non laniena: sed ubi obsonia uendebantur a Macello quodā qui cum patriam ꝓdere uoluisset: damnatus est & capite punitus ædes eius solo adequatæ: in area ubi ædes fuerant uēdi cœperūt obsonia. Capturis. Questibus hæc captura dicitur. Excudit. Expressit; translatio a fabris qui ferrum cudentes in cuiuspiam instrumenti formam efficiunt.

Macellū

n On paruus consultus rubor. M. perpēne. Hic græcus fuit: & in urbem peregrinus uenerat: deinde cum se gratiosiorem patribus fecisset: & magnas opes comparasset: eo processit res ut cum comitia haberent ausus fuit petere consulatum: quem etiā obtinuit. multa hic rei militaris documēta dedit: adeo ut prius pœne consul q̄ ciuis missus gratia Aristonicum fuit ut supra diximus. nā Aristonicus rex eumenii filius asiam Attali regis toto populo romano legatam occupauerat: aduersus quem. P. Licinius crassus & idem pontifex maximus quod nunquā antea factū fuerat: cum exercitu missus qui rem infœliciter gessit. & per insidias interceptus occubuit. postea uero. M. perpenna exercitum aduersus hunc Aristonicum duxit: & eum superatum in deditionem accepit ac de illo triumphauit: deinde cum Sertorius hostis patriæ iudicatus fuit hic socius eius fuit: Pompeius & Metellus consules aduersus sertorium in hispaniam cum exercitibus missi sunt: ubi cum sertorius omnibus fere prælius uictor euasisset ad ultimum proditione suorum occiditur: cuius proditionis princeps fuit M. perpennæ: qui deinde successit ei: & cum Pompeius intelligeret se rem habere cum uno duce: & longe inferiore sertorio: sex cohortes obiecit ei: quæ tanquam pabulatum irent: per agros euagarentur: & spem bene gerendæ rei perpennæ facerent: quod etiam ita euenit: nam ubi cohortes romanas pallantes per agros animaduertit eas toto cum exercitu inuasit: quæ fugam simulantes perpennam cum exercitu suo ad insidias pertra

dustriosum pro inuidioso; gloriosum pro inuiso reddidit. dilatauit enim fines romāi populi: cultum deorum nouis sacerdotiis auxit: numerum senatus amplificauit; equestrem ordinē uberiorem reliquit; quæque laudum eius cōsūmatio est præclaris uirtutibus effecit: ne hæc ciuitas pœnitentia mageret; ꝗ regē de finitimis potius mutuata esset; q̄ de suis legisset.

De Tullo Seruio rege.

i N Tullo uero Seruio fortuna præcipue uires suas ostendit. Vernam huic urbi natum regē dando: cui quidem diutissime imperium obtinere: quater lustrum condere; ter triumphare contigit. ad summam autem unde processerit; aut quo peruenerit statuæ ipsius titulus abunde testatur: seruili cognomine: & regia appellatione perplexus.

De Varrone.

m Iro quoqꝫ gradu Varro ad cōsulatum ex macellaria patris taberna conscendit; equidem fortunia patum duxit; sordidissime mercis capturis solito duodecim fasces largiri: nisi etiam. L. Aemilium Paulum dedisset collegam: atqꝫ ita se in eius sinum infudit: ut cum apud cannas culpa sua uires popu. roma. exhausisset: Paulū quoque qui prœlium committere noluerat occidere pateretur: illum in urbem incolumem reduceret. quin etiam senatum gratias ei agētem: ꝗ redire uoluisset: ante portas eduxit: excuditqꝫ: ut grauissimæ cladis auctori dictatura deferretur.

De. M. perpenna

n On paruus consulatus rubor Marci perpēnæ utpote qui consul antequam ciuis: sed in bello gerendo utilior aliquādo reipublicæ: Varrone imperatore: regem enim Aristonicum cœpit: Crassianæqꝫ stragis punitor extitit. cum interim cuius uita triū

xerunt, ubi cum milites uiuum Perpennam ad Pompeium deduxissent: eum lege papia iterfici iussit: utpote qui hostis patriæ iudicatus esset. Nãq; potentiæ eius. bene dico. M. perpennam lege papia per Pompeium interfici iussum: cum patrem illius iudicio sabelli tribuni plebis damnatum: se ciuem romanum: & ciuis romani iura usurpantem in pristinas sedes redire cogerunt. In pristinas sedes. In græciam. Nomen adumbratum. Translatio a pictoribus: qui primo quidem formã imaginis adũbrant: deinde coloribus illã distinguũt: & sicin imaginẽ redigũt. adũbrare pprie est alicuius rei formã inducere. ergo nomẽ adumbratũ: quia principia quidẽ. M. perpennæ sũmæ claritati & gloriæ formã induxerũt: sed exitus formã illã adũbratã in uerã splẽdoris imaginẽ exprimere nõ potuerũt.

Adũbrare

phauit mors papia lege damnata est. Nanque patrẽ illius nihil ad se pertinentia ciuis romani iura complexum Sabelli iudicio petitum redire i pristinas sedes coegerunt. Ita Marci perpennæ nomẽ adumbratum falsus consulatus caliginis simile imperium: caducus triũphus: aliena i urbe iprobe peregrinatus ẽ.

De. M porcio catone.

m Arci uero Porcii catonis incremẽta publicis uotis expetẽda fuerũt: qui nomẽ suũ tusculi ignobili romæ nobilissimũ reddidit: ornata sunt enim ab eo supra litterarũ latinarũ monumenta adiuta disciplina militaris: aucta maiestas senatus: progata familia. in qua maximũ decus posterior est ortus Cato.

Externa exempla. De Socrate.

s Ed ut romanis externa iungãus. socrates nõ solũ hominũ cõsensu: uerumetiã apollinis oraculo sapiẽtissimus iudicatus: Phanarẽte matre obstetrice & sophronisco p̃re mormorario genitus ad claris-

Falsus cõsul. Quia cũ ciuis nõ esset cõsul eẽ non debuit. Caliginis simile iperiũ caducus triũphus. i. caducũ & obscurũ: quẽadmodũ est caligo: quã cum sol uehementior impulerit: eam continuo dissipat.

m Arci uero porcii Catõis. Pli. de ui. illu. M. porcius cato genere tusculanus. A Valerio flacco romã sollicitatus tribunus militũ in Sicilia: quæstor sub Scipione fortissimus & p̃tor iustissimus fuit: in p̃tura Sardiniã subegit: ubi ab Ennio græcis litteris instructus cõsul celtiberos domuit: & ne rebellare possent: lr̃as ad singulas ciuitates misit, ut muros diruerẽt: cũ unaq̃q; sibi soli iperari putaret: fecerũt Siriaco bello tribunus militum sub. M. Attilio galabrione occupatis thermophylarũ iugis p̃sidiũ hostiũ depulit. Censor. L. flamminiũ cõsularẽ senatu mouit: q; ille i gallia ad cuiusdã scorti spectaculũ eiectũ e carcere in cõuiuio iugulari iussisset: basilicã suo noẽ primus fecit: matronis ornamẽta erepta opia lege repetẽtibus restituit: accusator assiduus malorũ: galbã octogenarius accusauit: ipe q̃di ages q̃ter accusatus gloriose absolutus carthaginẽ delendã censuit: imago huius funeris gr̃a p̃duci solet.

Pli. de uiris illustribus

Plutarchus dicit hũc genere tusculanũ fuisse: & priusq̃ ad militiã atq; rẽpublicã se cõferret in agro paterno circa sabinos uixisse. cuius cum maiores prorsus ignobiles esse uiderentur: ipse Cato. M. patrẽ ut uirũ bonum fortem ac in re militari uersatum efferret laudibus: catonẽ etiam proauum sæpenumero præmiorũ honore ab imperatoribus laudatum: & quinq; bellantium equorũ quos inter dimicandum amiserat præciũ fortitudinis suæ testimonium a populo sibi restitutũ refert: cum ex more romani eos qui generis gloria carentes a se ipsis initium caperent nominis sui nouos homines quẽadmodum & ipsum Catonem appellarẽt: ipse ad gloriam quidem magistratus se nouum esse: rebus uero gestis ac uirtute maiorũ uetustissimum p̃dicabat. principio autem tertio nomine: non Cato: sed priscus uocabatur. cõsequenti tempore Cato ei uirtutis cognomentum extitit. nam romani eum in quo multarũ rerũ usus ac experientia sit catonẽ nominant. Hæc Plutarchus in uita catonis. Incrementa. principia. ita quidem. M. perpẽnæ egregia fuere primordia: exitus minus probabiles habuerunt: sed. M. porcii catonis uitæ totius tenor idem extitit. Tusculi. municipii ro.

Plutar.

Tusculũ

Monumenta. historiæ. nam librum de originibus edidit: uidelicet de quacũq; familia romana: unde originem habuerit: & quid a quaq; gẽte acceperit roma. Idem summus orator fuit. Horatius in poetria. Eum lingua catonis & omni sermone patrium ditauerit. Et Cicero li. de oratore. iii. quid inquit. M. catoni præter hanc politissimam doctrinam transmarinam atq; aduenticiam defuit. nam quia ius ciuile non didicerat: causas non dicebat: aut quia poterat dicere ius negligebat: aut utroq; in genere & laborauit & præstitit: non propter hanc ex priuatorũ negociis collectam gratiam tardior in repu. capessenda: nemo apud populum fuit fortior: nemo melior senator: & idem optimus imperator: deniq; nihil i hac ciuitate temporibus illis sciri discique potuit: q̃d ille non tum etiam inuestigauerit & sciuerit: tum etiam conscripserit: & cætera. Adiuta militaris disciplina. quia bello omnem ferme hispaniam imperio populi Ro. subegit ductu: & auspiciis suis.

Horatius

Cicero

Aucta maiestas. quia in ordinem senatorium electus. Prorogata. propagata. Posterior ortus. qui Uticensis dictus est. Socrates non solum. hic fuit atheniensis philosophus clarissimus ex pago alopocensi filius Sophronisci marmorarii & pharnaretæ obstetricis: fuitq; ut quidam ferũt anaxagoræ primum auditor: deinde archelai: cui successit in schola. hic animaduertẽs speculationis naturalis nullum fructum esse: q̃rum ad cõmoda uitæ spectaret: primus ethicẽ: hoc est moralem philosophiã inuenit relicta naturali. nam teste Cice. in prologo quinti li. tuscu. q̃stũ. primus de cœlo philosophiam euocauit & in urbibus collocauit: in domosq; itroduxit: & coegit: de moribus & uita rebusq; bonis & malis quærere. q̃obrem ut scribit Soli. non solũ consensu hominum: uerũetiam apollinis oraculo fuit sapientissimus iudicatus. nam ingressum forte apollinis templum phithia. i. phœbas apollinea ita illum excepisse fertur Salue sapientissime oĩum:

De socrate

Solinus

Laertius fuitq̨ orator ꝓmptus:acer.primus teste Fauonio cũ eschine discipulo oratoriæ artis cāpos aperuit: fuitq̨ illi cura etiā corporeæ exercitatiōis:atq̨ erat p̄clari habitus:ut dixit Laertius.unde suadebat discipulis suis:ut se crebro tuerent̄ in speculo.ut qbus eēt corpis dignitas a natura donata:eā itegrā nullis uitiis corruptā cōseruarēt.qbꝫ uero negata fuisset:uirtute cōpararēt:ut aīo si nō corpe hoībus placerēt:militauitq̨ quādo q̨:& xenophōtē ab equo deiectū in p̄lio fcō uiriliter suscipiēs saluū reddidit fugiētibus atheniēsibus uniuersis in bello nauali uicit:uictoriāq̨ alcibiadi cōcessit:quē ipse teste Aristippo suis manibꝫ armauerat:de quo alia dicemus in ca.de sapiēter dictis. Cũ erudi.cum cæteri phī in cognitiōe naturali tps tererēt:primus ipe relicta naturali:moralē phīam i q̄ hoīes rōnē bene recteq̨ uiuēdi specularent̄ iuenit. Mēsurasq̨ solis.i. magnitudinem solis:lune & cæteroꝝ sydeꝝ.

Solis.quē alii duplo:alii triplo terra maiorē dicūt.Lunā æque magnā ac terrā dicūt.magis loquacibus qbusdā cōiecturis ducebant̄ q̄ certis rōnibꝫ:ut de his rebꝫ disputarēt. Intima.s. pte.uidelicet aīo. Repositos affectus.irascibilē.concupiscibilē:rōnalē:ex qbus q̄si fontibus oēs animi ꝑturbatiōes deriuant̄.

q Vā matrē euripides.Cōstat hūc in familiaritatē Socratis maximam & iura uenisse:adeo ut sint q dicāt Socratē fuisse q scripsit tragœdiā Euripidis.Syropus etiā dicit Euripidis liguā Socratē iuuisse:& Aristophanes dicit Socratē fuisse Euripidē.Hæc historia notabit̄ i ca.de fiducia.

Plutar. Demosthenis p̄rem Plutarchus demosthenē noīatū fuisse dicit:illūq̨ teste Theopōpo historico uiꝝ ꝓbū & honestū Macheropiū cognomīatū:ab officina gladiorū quā athenis egregiā multisq̨ artificibus seruis īstructū hēbat:qd̄ &

Iuuenalis Iuuenalis affirmat in satyra oībus i terris.cū dicat.Quē p̄r ardentis massæ fuligine lippus.A carbone & forcipibꝫ gladioq̨ parāte īcude: & luteo uulcāo ad rhætora misit.Matrē uero eius Eschines rtadit ex barbara muliere & atheniēsi quodā exule natā.Id ueꝝ sit nec ne īcertū ē.nā ad falsā calūniā id obiectū Demostheni ab emulo putat̄.fuit autē demosthenes orator oīum maximus:ut sub oratoris noīe:apud græcos Demosthenes ītelligat̄:sicut apud nos Cicero:& constat qdē paruū admodū orphanū fuisse:q cū se a tutoribꝫ suis deceptū fuisse cognosceret:statuit oīno artē oratoriā asseq plenissime:ut ab his ius suū aliquando reposceret:sed oīa a natura suo ꝓposito hēbat aduersa:q̄ tamē studio & īdustria supauit:ut ī ca.de īdustria dicēus. Quā

Theopōpus matrē.Theopōpus teste Gelio dicit Euripidis matrē olera uendentē quottidianū sibi uictū miserabiliter quæritasse.

s Equit̄ duplicis ꝓmissi pars.Sequitur ingt pars ꝓmissa:in q̄ de his q a maioribꝫ suis degenerauerūt tractandū est. Adopertis.s.a posteris patefactis. Degenerarunt alieni facti sunt. Portena. q̄si portēta.quæ.n.cōtra naturā sūt portēta dicunt̄. Nobilia.q a nobilissimis parētibus nati sunt. Paruulo admodū regis antiochi.Scimus quō.L.Scipio frater supioris aphricani cōsul sortitus sit ꝓuintiā Asiā ut bellū aduersus antiochū q̄reret:quā senatus eo libētius cōcessit quo frater aphricanus ultro pollicitus est se in asiā ituꝝ illi legatū.L.ergo Scipione & aphricano fratribus exercitū traiciētibus in asiā:nūcii uenerūt debellatū utrīq̨ eē.a terra qppe ab Attilio Regulo:mari aūt ab æmilio:Primo igit̄ aduētu eoꝝ legatos pacē petētes antiochus ad eos mittit:peculiare donū aphricano ferentes filiū eius:quē rex paruo nauigio traicientē cæperat.hūc aūt regis muneribus donatū ad p̄rem remisit.pax regi data parte ꝓuintiæ adēpta usq̨ ad montē Tauꝝ. Altero.p̄re:q aphricanus cognominatus ab oppssa aphrica. Altero.

Precariū patruo:q asiaticus dictus est recuperata asia. Precariū.qd̄ p̄cibus obtinet̄.& est uerbū iuris. Deoꝝ hominūq̨.quia curru triumphans uectus est in capitoliū:ubi dii & hoīes illū intuebantur.

simũ lumē gloriæ excessit:neq̨ īmerito.nā cũ eruditissimorũ uirorũ igenia i disputatiōe cæca uacarētur:mēsurasq̨ solis & lunæ & cæterorũ sydetũ lo q̄cibus magis q̄ certis argumētl explicare conarent̄:totius ēt mūdi ābitũ cōplecti auderent:primus ab his īdoctis erroribus abductũ animũ suũ i intima cōditionis humanæ:& i secessu pectoris repositos affectus scrutari coegit:si uirtus p seipsā estimetur:uitæ magister optimus.

De Euripide & Demosthene.

q Vā matrē euripides:aut quē patrē Demosthenes habuerit:ipsorũ quoq̨ sæculo ignotũ fuit. Alteri⁹ āt matrē olera:alteri⁹ patrē cultellos uēditasse pene oīum doctoꝝ litteræ loquūtur.Sed quid aut illius tragica:aut huius oratoria ui clarius?

De his qui a parentibus claris degenerauerunt. Capitulũ.V.

ſ Equit̄ duplicis ꝓmissi ps:ad opertis illustrium uiroꝝ imaginibus reddenda:quoniā q dem sunt referendi:qui ab earũ splēdore degenerauerũt:teterrimis ignauiæ ac neqtiæ sordibus ībuta nóbilia portenta.

De Scipione ignobili filio aphricani.

q Vid ení mōstro similius q̄ superioris aphricani filius?scipio q i tāta domestica gloria ortus a paruulo admodum regis antiochi præsidio capi sustinuit:quũ ei uolūtaria morte absumi satius fuerit:q̄ inter duo fulgētissima cognomia p̄ris & patrui:altero maiori oppressa aphrica iam parto:altero iā maiore ex parte recuperata asia:surgere īcipiēte manus uiciēdas hosti tradere eiusq̨ beneficio præcariũ spiritũ obtinere:de quo mox.L.scipio speciosissimum deorũ hoiumq̨ oculis subiecturus erat triumphũ.

Dē p̄turæ petitor.hic & Cithereus q̄ scriba p̄ris eius fuerat cōpetitores erāt p̄turæ q̄ cū in campū mar
i tiū uenisset in honore scriba Cithereus Scipionis p̄lacus est:sed hic motus reuerētia q̄dā p̄ris eius cu/
ius scriba fuerat:cōcessit illi p̄turā:quā tamē cognati eius administrare nō sūt passi. Diximus Regulū
aduersus regiam classem antiochi fœliciter pugnasse:admonensum rhodiis iuuantibus: Aphricani filius ca
ptus ab antiocho patri remissus est. Maculis.sordibus uitiorum inquinatam sic per concessionem quasi
turpiter. Sellam.currulem poneret:ut ius diceret.
Ge Qu.fabii maximi.hic fuit qui aduersus Allobroges & Bituitū auernoꝝ regē secundum quosdā

De eodem Scipione.

i Dem præturæ petitor cādidā togā adeo turpi
tudinis maculis obsolefactā i cāpū detulit:ut
nisi gratia Citherei q̄ patris eius scriba fuerat adiutus
esset:honorē a populo ĩpetraturus non uideretur:q̄q̄
quid interfuit utrū repulsā:an sic adeptam præturā
domū referret.quā quū ꝓpinq̄ ab eo pollui aĩaduer
terēt:id egerunt ne aut sellam ponere aut ius dicerē au
deret.Insuperq; e manu eius annulum in quo caput
Aphricani sculptum erat detraxerunt.dii boni q̄s te
nebras e quo fulmine passi estis nasci.

De filio.Q.Fabii.degenere.

a Ge.Q.fabii maximi allobrogis & ciuis & ĩpa
toris clarissimi filius.Q.fabius maxius q̄ ꝓdi
tā luxuria uitā egit:cuius ut cætera flagitia oblitte/
rentur:tamē abunde illo dedecore mores nudari pos
sēt q̄ ei.Q.Pōpeius prætor urbanus paternis bonis
interdixit;neq; ĩ tāta ciuitate qui illud decretū repræ
hēderet iuentus est.dolenter eni homines ferebāt pe
cuniam quæ fabiæ gētis splēdori seruire debebat fla
gitiis disiici.ergo quē nimia patris ĩdulgētia hæredē
reliquerat:publica seueritas exhæredauit.

De filio Clodii pulchri.

p Offedit fauorem plebis Clodius pucher adhe
rēsq; fuluianæ stolæ pugio militarī d̄cus mulie
bri ĩpio subiectū hūit:quoꝝ filius pulcher p̄ter q̄ q̄
eneruem & frigidā iuuentā egit:perdito etiā amore
uulgatissime meretricis ĩfamis fuit:mortisq; erubescē
do genere cōsūptus est.abdomine.n.auide deuorato
fœd[illegible]e sordidæ ĩtemperantiæ spiritum reddidit.

fœlici pugna dimicauit.nam uiginti milia ho
stium ea pugna cæsa dicūtur:& cum Bituitus
romā uenisset ut senatui satisfaceret:hoc ē ut
se excusaret:q̄ a se bellū illud nō esset ortum:
& ꝓpterea sibi ignosci & pacē dari peteret:Al
bam missus traditus est in custodiam:& cum
secundū pacē nō uiderer:filium eius Cōgone/
ciatū in ĩperio esse:ne motū aliquē in ꝓuintia
cōcitaret:ipse quoq; romā accitus est.Valerius
tamē li.ultı.ca.vi.de perfidia dicit hunc regē Bi
tuitum non a fabio uictum neq; sponte romā
uenisse:sed a.G.Domicio ꝑfidia captū & Ro/
mam missum fuisse.q̄d factū senatus nec ꝓba
re nec rescindere uoluit:sed regem albam cu/
stodiæ causa relegauit:q̄d si sic est fabius rem
tātum cum Allobrogibus habuit. Allobro
gi.qui allobroges uicit. Perditā.corruptam:
scelerata. Paternis bonis interdixit.ab admi
nistratione bonoꝝ paternoꝝ prohibuit.nam
omnia bona paterna in luxū & libidines pro/
fundebat:& est pulcherrimus dicēdi modus.
Interdico tibi aqua & igni.qua constructione Interdico
oēs idonei utuntur.Plinius:Aqua & igni ĩter/
dixit ei qui in suas leges non iurasset Cicero in Cicero
orationibus.Vbi tuleras ut mihi aqua & igni
interdiceretur:& hac cōstructione referti sunt
auctoꝝ libri. Nimia p̄ris ĩdulgētia.q̄a tāetsi
filiū ꝓdigū uideret:tamen eū reliquit hæredē.
Offedit fauorē plebis Clodius.Tāetsi
p Clodius pulcher seditiosissimus fue
rit:tamē plurimum ualuit in repu.nā
tribu.pl.fuit & in tribunatu suo Ciceronē ad/
iecit:cum se totū plebi insinuasset:constat aūt
oēs Clodios semper potentiæ patricioꝝ asser
tores fuisse.præter hunc unum de quo loqui/
mur:qui ut Ciceronem eiiceret ciuitate non
dubitauit renunciare generi patricio & se ple/
beium facere.nam lex erat quæ patriciū quēq;
tribunū fieri uetabat.hic igitur cuidā plebeio
& minori natu se in adoptionem dedit:suadē
te hoc.C.Cæsare consule.nā quodā loco deplo
rante Cicerone statū reipu.iratum dicunt Cæ
sarem in causam plebis Clodiū adduxisse:qui continuo tri.pl.factus fauorē plebis possidere cœpit. Vel posse/
dit fauorē plebis ideo:quia ut ait Sueto.de gente Claudia.quia notissimū est Claudios oēs dignitatis atq; po
tentiæ patricioꝝ assertores unicos fuisse:excepto dūtaxat.P.Clodio:qui ob expellēdū urbe Ciceronē plebeio
homini atq; natu minori in adoptionē se dedit. Fuluianæ stolæ pugio.metonymia stolā pro ipsa muliere Metonymia
fuluia ponit:pugionē pro hoīe militari.nā pugione milites utunt.hic fuluiā uxorē habuit:quā deinde mor/
tuo Clodio.M.Antonius duxerat uxorē.q̄ aūt pugionē bellatorē & hoīem militarē appellat:sic etiā Cicero
pugiūculū hispanensem Cn.pisonē appellat ludēs in ronatū eius qui una cū Catilina cōtra patriā cōspirasset
qui p̄tor in hispania missus:ab eqtibus hispanis:ut dixit Salustius ĩterfectus est. Possedit fauorē.Hoc dicit.
etiā si Clodius ciuis seditiosus erat:& uxorius:tamē uirtutes magnas cū uitiis habuit cōiūctas:sed filius eius
flagitiis oībus adeo obrutus fuit:ut nullā oīno uirtutis imaginē habuerit. Eneruē.effœminatā & mollē.
Frigidā.segnē:cum ꝓprie ardor iuuenum sit. Vulgatissimæ meretricis.ac si diceret de medio lupanari
corpus ĩter oēs uulgātis:q̄d flagitiosius est q̄ si cōsuetudinē habuisset cū aliquāto pudētiore. Abdomine. Abdomē
Abdomen dicitur duꝝ & solidum:pingue & laridum.Iuuenalis.Teneræ placant abdomine porcæ. Iuuenalis

Am Qu. quidem Hortensii. Hic aeloquentia tantũ ualuit ut saepius dubitatum sit: uter ipsius & Ciceronis principatũ obtineret. Prouetu copia. & in hoc maxima gloria extitit hortensii: q cũ magna ingenio & copia urgeret, tamen iter caetera eloquẽtia eius eminuerit. Corbio. Quia tanq corbes oia deuorabat paterna bona. ñ sunt qui dicãt hoc nomẽ acceptũ a cupiditate deuorãdi. nã corbitare est auide deuorare. unde Plautus corbitat dixit. Lingua eius tã libidini cunctorũ prostituit. uulgo se libidinis cũctorũ reconciliatorẽ profitebatur. Prostituit. prostare ,pprie se uenalẽ exponere. ergo ,pstitit: pro ,pcio stetit. quasi se conciliatorẽ libidinis uulgo profitebat. Animaduertit. Reprehẽdit quodãm odo seipsum q forte ,pcedẽdo nominatus sit aliquẽ cuius deinde poeniteat. Deformes umbras. umbras qui a maioribus suis degeneraverunt & claras maiorũ suorũ imagines flagitiis suis quasi umbra quadã operuerũt sicut supra dixit ad opertis illustrium uirorũ imaginibus. Gurgite. baratro. Satius est enim. melius inquit est de his dicere qui ex illustribus uiris in ueste & caetero cultu sibi licẽtius q mos prius requirebat indulserũt.

Corbio / Corbitare / Plautus / Prostare

Vblius scipio cum in Sicilia. Hãc Liuius tradit historiã decade secũdi Punici belli. Augedo. qũ in sicilia supplebat exercitũ quẽ in aphrica traiecturus erat cartaginẽ noua. Reuolueret. cogitaret. Molitiões apparatus uel conatus. Gymnasio. ,pprie nũc dixit. palestra ubi se iuuenes exercebãt. Pallio quoq. qd genus uestis grae ci philosophi habebãt & utebant. erat ergo ad talos demissũ. Crepidis. Sũt q a sonitu a crepitu pedũ cũ soleis crepidas dictas uelit: est tamẽ graeca dictio. nã κρηπὶς ᾽Ποο dicit uulgo planule: est aũt ab accusatiuo graeco formatus nolatiuus latinus. Dicerem a crepo uerbo oeducũ. nisi graecum nomẽ esset. qd latina ethimologiã non recipit teste Gelio li. xiii. q dicit Oĩa. n. ferme id genus qbus plãtarũ calces tãtũ i fine tegunt: caetera ,ppe nuda & teretibus habenis iũcta sunt: soleas dixerũt nõnũq grae cauoce crepidulas. Seruius tamẽ dicit fuisse tusca calciamẽta: quae corrigiis ad pedes ligabanẽ cũ Vir. dixerit. Et tyrhena pedũ circũdat uincula plãtis. Seruius exponit crepidas qs primo habuere senatores: post eqtes: deinde milites. unde Horatius in sermonibus. Sapiẽs sibi crepidas nunq nec soleas fecit. Persius tamen uidet uelle calciamẽta fuisse graecorũ. Nõ hic q in crepidas graiorũ ludere gestit. Vegeta. uiuida: pigra. Plus secessus. recreatiões. Cũ multũ ac diu. Multũ itensionis est: diu lõgitudinis tẽpis. Multũ ut siquis unã hora se usq ad lassitudinẽ exerceret. Diu si toto die laboraret Agitatione. exercitatione militari. In his remissio. exercitationibus solẽnibus.

Crepida / Agellius / Seruius / Virgilius / Multum Diu.

Vcii uero scipionis. De hoc satis supra dictũ est cui asia ,puicia a senatu eolibentius demandata fuit: q frater eius aphricanus pollicitus fuerat legatũ se cum illo iturũ ex q ,puinca cũ uictor redisset asiaticus dictus. Crepidatũ. crepidis munitũ & ornatũ. Vcius quoq Sylla. q aduersus mitridatẽ missus fuit: quã ,puitiã marius sibi dari iuito senatu p populũ aur fuae factiõis pricipes cũ uellet: exorta est seditio: deide bellũ itet ipm & Syllã, ut supra dictũ est.

De Hortensio corbio.

Nam. Q. ,qdẽ hortensii: qui in maximo & ingenuorũ ciuiũ & ãplissimorũ prouentu sũmũ auctoritatis atq eloquẽtiae gradũ obtinuit nepos Hortensius Corbio: oibus scortis abiectiorem & absceniorem uitã exegit: ad ultimũq linguam eius tã libidini cunctorũ iter lupanaria prostituit: q aui pro salute ciuium in foro excubuerat. Animaduerto in q periculo sũ iter ,pcessum. Itaq meipsum reuocabo: ne si reliqua eiusdẽ generis naufragia coñectari pseuerauero: aliqua inutili relatõe implicer. Referã igitur pedem: desormesq umbras in imo gurgite turpitudinis suae iacere patiar. Satius est enim narrare qui illustres uiri i cultu caeteroq uitae ritu aliq ex parte nouãdo sibi idulserunt. De his qui cultu corporũ sibi nimiũ indulserunt. Capitulum. VI.

De P. scipione.

Publius scipio cũ i sicilia augẽdo exercitũ traiiciẽdo q i aphricã oportunũ quaerẽdo gradũ carthaginis ruinã animo uolueret: inter cõsilia ac molitiões tãtae rei opã gymnasio dedit: pallio quoq & crepidis usus: nec hac re segniores pũicis exercitibo manus itulit, sed nescio an iõ alacriores qa uegeta & strẽnua igenia quo plus recessus: hoc uehemẽtiores ipetus edũt. Crediderim etiã fauorem eũ sociorũ ubenerẽ se adepturũ existimasse: si uictũ eorũ & solẽnes exercitatiões cõprobasset: ad qs tamẽ ueniebat quum multũ ac diu fatigasset humeros & caetera mẽbra militari agitatiõe firmitatẽ suã pbare coegisset: cõsistebatq illis labor ei: i his remissio labori.

De L. scipione.

Lucii uero scipiõis statuã chlamydatã & crepidatã in capitolio cernimus: quo hitu uidelicet qa aliqñ usus erat effigiẽ suã formatã poni uoluit.

De L. sylla.

Lucius quoq sylla quũ iperator esset chlamydato sibi & crepidato habitu neapoli ambulare deforme non duxit.

Sibi clamidato & crepidato. Notãda cõstructio. nã ambulo sĩ milẽ copulatiuũ. at ambulo rectus sicut icedo. ut Vir. Incedo regina iouisq & soror & coniunx.

Virgilius

g Aius aũt duelius qui primus. Is qdẽ primus nauali prælio uictor ex Pœnis triũphum duxit:sed ante ĩpm bellũ nauale gessit cũ carthaginẽsibus Scipio:qui æquo marte discessit.ei deinde successit Apius claudius:q post uictoriã cũ in patriã rediret:ui subitæ tẽpestatis exercitũ ferme omnẽ amisit:qđ ideo sibi cõtigisse putãt nõnulli q̃ popularẽ disciplinã cõtẽpsisset. Post hũc igit̃ missus est. G. Duelius. qui ĩtra.lx. dies classem centũ &.lx.nauiũ tãta celeritate parauit:ut creditũ sit munere deo℞ arbores in naues fuisse conuersas:quo facto machinas etiã adiũxit ferreas.qbus cathenatæ naues ita starent:ut in cõtinẽti pugnare uiderent̃.& ita cõmissa pugna uictoriã egregiã cõsecutus est:& classis hostiũ partim submersa:partim in hostiũ potestatẽ redacta est:ex quo de Pœnis speciosissimũ egit triũphũ.

De Gaio duelio.

g Aius autẽ duelius q primus naualem triumphũ ex pœnis rettulit:quotienscunq̃ epulatutus erat ad funalẽ cereũ preeũte tibicinæ & fidicinæ a cœna domũ reuerti solitus ẽ insignẽ bellicæ rei successũ nocturna celebratiõe testãdo.

De papyrio massõe

n Am papyrius quidẽ masso quũ bene gesta re pu.triumphũ a senatu nõ ĩpetrasset:in albano mõte triũphãdi & ipse ĩitiũ fecit:& cæteris postea exemplũ præbuit:proq̃ laurea corona cũ alicui spectaculo interesset:myrtea usus est.

De.C.Mario.

i Tẽ.C.marii pene ĩsolens factũ:nã post iugurthinũ cimbricũq̃ & teutõicũ triũphũ cãtharo semp potauit:q̃ liber pr̃ inclytũ ex asia deducẽs triũphũ hoc usus poculi genere ferebatur:ut inter ipsum haustũ uini uictoriæ eius suas uictorias cõpararet.

De.M.Catone.

m Arcus aũt Cato prætor.M.scauri cæterorũq̃ reorum iudicia nulla induẽs tunica:sed tantũmõ amictus prætexta egit.sed hæc atq̃ his similia uirtutis aliqd sibi in cõsuetudine nouanda licentiæ sumẽtis indicia sunt.

De Fiducia sui. Capitulũ. VII.

De.P.Scipione.

i Llis autẽ quæ deĩceps subnectã quantã sui habere fiduciã soleat cognoscetur.P.& Cn.Scipionibus in hispania cũ maiore parte exercitus acie punica oppressi:omnibusq̃ ꝓuiciæ eius nationibus carthaginẽsiũ amicitiã secutis:nullo ducũ nostro℞ illuc ad corrigẽdã rem ꝓficisci audente:Scipio quartum

Plinius. G. ĩquit Duelius primo punico bello dux cõtra carthaginenses missus cũ uideret eos multũ mari posse:classẽ magis ualidã q̃ decorã fabrefecit:& manus ferreas in usu hostiũ primus ĩstituit:qui ĩter pugnandũ hostiũ naues apphẽdit.qui uicti & capti sunt:himilco dux classis carthaginẽ fugit.& a senatu quæsiuit qd faciendũ cẽseret:oĩbus ut pugnaret clamãtibus.feci ĩquit & uictus sũ sic pœnã crucis effugit.nã apud Pœnos dux re male gesta puniebat̃.Duelio cõcessũ est:ut p̃lucẽte funali & p̃cinẽte tibicina a cæna publice rediret. Cicero in Catone maio. G. ĩquit Duelium marci filiũ q pœnos primus classe deuicerat redeuntẽ a cæna senẽ sæpe uidebã puer:delectabat̃ crebro funali & tibicine quæ sibi nullo exẽplo priuatus sũpserat:tantũ ei licẽtiæ dabat gloria. L. quoq̃ florus post narratã pugnã naualem. Duelius ĩquit ĩperator nõ cõtentus unius diei triũpho p uitã omnẽ ubi a cœna rediret:prælucere funalia:præcinere sibi tibias iussit:quasi quottidie triũpharet.

n Am Papyrius masso. Re bene gestu. quia deuicerat Samnites.

i Tem.C.marii. Insolẽtia carpit̃ marii: qui cum debelasset Iugurthã:cimbros atq̃ Teutones:se libero pr̃i:qui ut ait Solinus.primus idiã ĩgressus.de ĩdis triũphauit:similẽ esse uolebat.nam cantaro potabat.quia hoc uasis genere libe℞ patrẽ usum fuisse dicũt:cui se marius cõparare nõ dubitabat.in hũc quodãmodo inuehit̃ Plinius libro.xxxiii. ubi loquit̃ de luxuria.dicit enim.hinc aliq ue te℞.ut.C.marius post uictoriã cimbricã cantharis potasse liberi pr̃is exẽplo tradit̃ ille arator arpinas & manipularis ĩpator. Cãtharo. Cãtharus uas uinariũ quo maiores ĩ sacris bacchi usos fuisse dicũr:& ansã hẽbat.unde Vir.ĩ Sileno:Et grauis attrita pẽdebat cãtharus ansa.ẽ cãtharus teste Varrone p quẽ aquæ saliũt.

Plinius. Cicero. L. Florus. Solinus. Plinius. Cãtharus. Virgilius. Varro

m Arcus aũt cato.M.scauri.iudiciũ egit. Accusatus aũt fuerat repetunda℞ scaurus a Triario adolescente:q̃ auare prouinciam Sardiniam administrasset. Cato prætor iudicium quia æstate agebatur:sine tunica exercuit campestre:sub toga cinctus in forumq̃ sic descẽderat.iusq̃ dicebat:idq̃ repererat ex ueteri consuetudine:secundum quã & Romuli statuæ Capuæ in capitolio:& rostris Camilli fuerunt togatæ sine tunicis:quibus uerbis significabat illos aliquando sic in forum descendisse. Cæterorumq̃ reo℞. Deco℞ esse uidebatur adolescentibus principes ciuitatis accusare & in iudicium trahere:q̃ nõ illo℞ opibus:non potentia non auctoritate deterrerent̃. Nulla tunica:sed tantũmõ prætexta.ac si diceres ueste sola sup ĩterulam sine dypolide.nam tunica uestis interior:toga uero & prætexta exterior. Nouanda.ergo significat hoc aliquando factum fuisse.

De fiducia. Cap. VII.

i Llis aũt.P.& Cn.Scipionibus. Post cæsos ĩ Hispania Scipiones fratres cũ duobus exercitibus:nõ italiæ iam maior q̃ hispaniæ cura romanis erat & exercitus augeri:& ĩperatorem mitti placebat.nec tamẽ quẽ mitterẽt satis cõstabat:ubi duo sũmi ĩperatores ĩtra dies trigita cecidissent:qui in locũ duorũ succederet:extraordinaria cura deligendũ esse:cũ alii aliũ noĩarẽt.postremũ eo decursum est:ut populus procõsule creando in hispania comitia haberet:diẽq̃ comitiis edixerũt cõsules.primo expectauerant ut qui

se tanto ĩperio dignos censerẽt: noĩa ꝓfiterent. quæ ut destituta expectatio est redintegratus luctus acceptæ cladis desideriũq; ĩperatoꝝ amissoꝝ. Mesta itaq; ciuitas ꝓpe ĩops cõsilii comitioꝝ die tamẽ in campũ descẽdit: atq; in magistratus circũspectãt ora principũ alioꝝ alios ĩtuentiũ: fremuntq; adeo ꝑditas res desperatũq; de repu. esse: ut nemo audeat in hispania ĩperiũ accipe: cũ subito. P. Cor. Scipio filius eius Scipionis qui in hispania ceciderat: q̃tuor & uigĩti ferme annos natus ꝓfessus est se petere in supiore: unde cõspici posset loco cõstitit. ĩ quẽ postq̃ oĩum ora cõuersa clamore atq; fauore ominati extẽplo sũt. fœlix faustũq; ĩperiũ. iussi deide inire suffragiũ: ad unũ oẽs nõ cẽturiæ mõ: sed etiã hoĩes. P. Scipioni ĩperiũ ĩ hispania iusserũt. & hic fuit ille fatalis dux q hãnibalẽ ex italia quã sedecĩ ferme annos possederat: inuitũ extraxit: & carthaginẽ populo Ro. tributariã fecit. Oppidũ badiũ. A. gelius de aphricano supiore admirãda q̃dã de annalibus excepta cõmemorat: qbus illũ dicit creditũ esse diuinæ uirtutis & originis hoĩem: nã eadẽ fermæ de ipsius natiuitate cõmemorat: quæ de alexandro græci tradidere scriptores ut ostendemus ca. de his quæ cuiq; magnifica cõtigerũt. De uita uero iter cætera hoc quoq; dicit solitum fuisse noctis extremo ãte diluculum in capitoliũ uẽtitare: ac iubere aperiri cellã iouis acibi solũ diu demorari: q̃si cõsultantẽ de repu. cũ ioue: æditiuosq; illius tẽpli sæpe eẽ demiratos: q; solũ id tpis in capitoliũ ĩgredientẽ canes semꝑ in alios seuiẽtes: neq; latrarent: eũ neq; ĩcurrerẽt. Has uulgi opiniones de Scipione cõfirmare atq; approbare uidebant. dicta factaq; eius pleraq; admirãda: ex qbus est unũ eiusmodi: assidebat oppugnabat q; oppidũ in hispania sitũ mœnibus: defensoribus ualidũ & munitũ: re etiã cibaria copiosũ nullaq; eius potiũdi spes erat: & quodã die ius in castris sedẽs dicebat: atq; ex eo loco id oppidũ ꝓcul uidebat: tũ e militibus q in iure apud eũ stabãt: unus ĩterrogauit ex more in quẽ diẽ locũq; uadimoniũ promitti iuberet. & Scipio manũ ad ipsã oppidi qđ obsidebat arcẽ ꝓtendẽs perendie inqt sese sistãt eo in loco: atq; ita die factũ tertio: in quẽ uadari iusserat oppidũ captũ est: in eodẽ quoq; die in arce eius oppidi sicut prædixerat ius dixit. Hæc Aulus gelius.

& uigesimum annũ agens iturũ se pollicitus ẽ. Q uaqdẽ fiducia populo ro. salutis ac uictoriæ spẽ dedit.

e Adẽq; in ipsa hispania usus ẽ. Nã cũ oppidũ badiã circũsederet tribunal suũ adeũtes ĩ ædẽ quæ ĩtra mœnia hostiũ erat: uadimoniũ ĩ posteꝝ diem facere iussit cõtinuoq; urbe potitus ẽ: & tpe & loco quo prædixerat sella posita ius eis dixit. Nihil hac fiducia generosius: nihil prædictiõe uerius nihil celeritate efficatius: nihil etiã dignitate dignius.

De eodem.

n Ec minus aĩosus minusue ꝓsper illius ĩ Aphricã trãsitus ĩ quã e sicilia exercitũ senatu uetãte traduxit: qa nisi plus in ea re suo q̃ patrũ cõscriptorũ cõsilio credidisset: secũdi punici belli finis inuẽtus nõ esset.

De eodem.

c Vi facto par illa fiducia: q; postq̃ aphricã attigit speculatores Hãnibalis ĩ castris deꝑhẽsos & ad se ꝑductos: nec supplicio affecit: nec de cõsiliis ac uiribus pœnorũ percũctatus ẽ: sed circa oẽs mãipulos diligẽtissime ducẽdos curauit: ĩterrogatosq; an satis eã cõsiderassent quæ speculari iussi erãt prãdio dato: ipsis iumẽtisq; eorũ ĩcolumes dimisit: quo tã plene fiducie spiritu prius aĩos hostiũ q̃ arma cõtudit.

Vadimoniũ in posteꝝ. Iussit eos q suum tribunal adibãt dare uadimoniũ assistẽdi se in posteꝝ diẽ in ædẽ quã ĩtra mœnia cõspicatus est. Vadimoniũ. spõsionẽ. nam sicut a teste testimoniũ: ita a uade uadimonium. Sed ĩter uades & spõsores hoc ĩterest q; uades publici: sponsores priuati dicunt. Nihil hac fiducia. Extollit scipionis fiduciã laudibus nõ ĩmeritis. Prædictione. uaticinatione. Dignitate dignius. idest quod magis ad eius dignitatem pertineret.

Vades

Spõsores

n Ec minus aĩosus. Scipio debellata hispania totaq; ĩ romanã ditionẽ redacta: cũ parte exercitus romã redit. cui senatus extra urbẽ datus est: ubi expositis quæ in ꝓuĩcia gessisset: petiit ut aphrica sibi in ꝓuinciã decerneret: in quã oẽm belli molẽ cõuerteret. Cui rogationi. Qu. Fabius maximus inuidia: ut qdã dicũt cõmotus: sũma ope ĩtercessit. q̃re nõ aphrica: sed Sicilia ei ꝓuĩcia data est in quã ubi primum uenit: exercitũ parauit q̃lẽ ad eã militiã quã iã aĩo cõceperat lõginquã & grauẽ oportere existimauit: robustissimũ quẽq; & maxime uoluntariũ ex cimbris deligẽdo: quẽ paulopost ĩscio ac ĩuito senatu traiecit in aphricã: atq; eo tpe quo maxime ab ea opinione deterreri poterat: q; Siphacẽ numidaꝝ regẽ: quo cũ superiori æstate publicũ fœdus inierat: & in eis opibus magnã uictoriæ spem posuerat a ro. ad carthaginẽses per nuptiaꝝ occasionẽ defecisse audierat. nihil tamẽ eius fiduciã frãgere aut debelitare potuit. Frõ. li. i. ca. de cõstituendo statu belli Scipio inqt manẽte in italia Hãnibale trãsmisso in aphricã exercitu necessitatẽ carthaginẽsibus ĩposuit reuocandi hannibalem. Sic a domesticis finibus hostile transtulit bellum.

Frõtinus

c Vi facto. Nõ minoris fiduciæ factũ illud fuisse uidet: q; cũ hãnibal reuocatus in patriã ad opẽ laborãtibus ciuibus suis nulla mora ferẽdã ex italia: quã sedecĩ ferme annos bello possederat retractus hadrumentũ oppidũ uenisset & inde zamã ꝓfectus eẽt. abest aũt zama qnq; dieꝝ itinere a carthagine: ꝑmisit speculatores q res ro. p ĩperatorẽ & castra diligẽter explorarẽt. q excepti a custodibus ro. & deducti ad Scipionẽ sunt. Scipio iussit eos traditos tribunis militũ omisso metu uisere oĩa: p q̃ castra q̃ uellẽt duci iussit percũctatusq; satin p cõmodũ oĩa explorassent: datis q ꝓseq̃rent retro ad hannibalẽ remisit. Hoc idẽ fecisse. P. Valeriũ leuiniũ tradit Eutropius li. ii. cũ. n. cæpisset exploratores: iussit eos p castra duci & ostẽdit sibi omnẽ

Eutropius

exercitum: deinde dimitti ut nunciarent pyrtho quæcūq; uidissent: quæq; a Romanis agerentur.

u Erum ut Diximus de fiducia Scipionis q̄ usus est in castris: dicamus nūc de illa q̄ domi .i. in ciuitate usus est. Cum a. L. scipiōe hoc exēplum. A. gelius cōmemorat: cum īquit: A. M. catone ac tr. pl. quia a M. catone cōparati & īducti fuerant accusaret: q̄ pecuniā & prædā usurpasset bello antiochēsi capta: librū detulit: in quo sūma pecuniæ cōtinebat. & stati in cōspectu oīum diffidit: possem īgt reddere rōnē sed nō faciā: nec me ipm cōtumelia afficiā quādoq̄dē ærariū uestrū bis millies sextertio uberius feceri. Eximiæ, excellentis. eximius dr̄ q̄si ex aliis exceptus: hoc est excellēs. nā eximere excipere significat. A L. scipione

Eutropius
A. gellius
Eximius
Sexterniū
Exi Pod o
Varro

De eodem.

n Erum ad domestica eximiæ eius fiduciæ acta ueīamus: quū a. L. scipione ex antiochēsi pecunia sextertiū quadragies rō i curia reposceretur: prolato ab eo libro: quo acceptæ expensæq; sūmæ cōtinebant: refelliq; inimicorū accusatio poterat: discerpsit īdignatus de ea re dubitari: quæ sub ipso legato administrata fuerat: quinctiā ī hunc modū egit: nō reddo P. C. ærario uro sextertii q̄dragies rōnē alieni ipii minister: q̄ meo ductu meisq; auspiciis bismillies sextertio uberius feci: neq; . n. adhuc puto eo malignitatis uētum: ut de mea innocētia q̄rendum sit. Nam cum aphricā totā potestati uestræ subiecerim: nihil ex ea quod meū diceret̄ præter cognomen retuli. Nō igitur me punicæ: nō fratrē meū asiaticæ gazæ auarū reddiderunt: sed uterq; nostrū īuidia magis q̄ pecunia locupletior ēst: tam cōstātē defensionem scipionis uniuersus senatus comprobauit.

De eodem.

s Icut & illud factū qđ ad necessariū reipu. usū pecuniā ex ærario p̄mi opus esset: idq; quæstores quia lex obstare uideret̄ aperire nō auderent: priuatus claues poposcit: patefactoq; ærario legē utilitati cedere coegit: quā quidē fiduciam cōsciētia illa dedit: quā meminerat omnes leges a se esse seruatas.

De eodem.

n On fatigabor eius facta identidē r̄ferēdo: quoniam nec ille quidem ī cōsimili genere uirtutis edēdo fatigatus est. diē illi ad populū. M. neuius tri. pl. aut ut quidā memorant: duo Petilii dixerunt: qui ī genti frequentia in forū deductus rostra cōscēdit: capitiq; suo corona triumphali imposita: hac ego īquit quirites die carthaginem magna sperantē leges nr̄as

repósceret̄. quē pecuniā prædā ue antiochensem usurpasse dicebāt. Sexternū. p̄ sextertiorū: qđ raro fieri a neutro sincopam inuenies apud iuniores: sed antiq ponebāt. ut modiū p̄ modiorū. nā modius masculini generis est sextertiū uero neutri. nisi hoc loco p̄ masculino accipiat̄. Est aūt sextertiū dipondius & semis. pondo uero libellā significat teste Varrone. Pli. li. xxxiii. Placuit īgt denarius p̄ decē libris æris: q̄narius p̄ q̄nq;: sextertiū p̄ dipōdio & semisse. Sūmæ. supputatiōes. Eo malignitatis. nostrā ætatē ad eā malignitatē peruenisse. Sed uterq; nostrū locupletior. Cōparatiuus cōparat̄ alteri cōparatiuo. Præter cognomē. s. aphricani. quia ab aphrica superata aphricanus dictus est: & agnomē debuit dicere: qđ est nomē ab euentu uel a factis īpositū sed plerunq; cōfundunt auctores.

Cognomē p̄ agnomē

s Icut & illud factū. Hoc deprehendit̄ fuisse celtiberico bello: qđ . C. Sēpronius Tuditanus p̄tor cōtra celtiberos gessit: in quo ipse fere cū toto exercitu occisus est. Itaq; cū opus esset: pecuniā ex ærario depromi ad reficiendū exercitū: nec quæstores id aperire auderent: q̄ lex obstare uideret̄. nā lex erat: ut ex ærario pecunia nō depromeret̄: nisi ultima iā necessitate cogēte: Scipio priuatus ærarii claues poposcit & patefacto ærario legem utilitati parere coegit. Promi: excipi.

n On designabor. Hoc exemplū Aulus gellius ponit li. iiii. ca. xviii. nā Scipionē a. M. uenio accusatū dicit: q̄ pecuniā accepisset ab Antiocho rege: ut cōditionibus gratiosis & mollibus pax cū eo fieret populi romani nomine. Scipio inqt aphricanus antiqor: quāta uirtutum gloria p̄stiterit: & q̄ fuerit altus aīo atq; magnificus q̄ sui cōsciētia subnixus pluribus ex his q̄ dixerit quæq; fecerit declaratū est. ex quibus sunt hæc duo exēpla eius fiduciæ & exuperātiæ ingēnis: cū. M. neuius tribu. ple. accusaret eū ad populū diceretq;: accepisse a rege antiocho pecuniā: ut cōditionibus gratiosis & mollibus pax cū eo populi romani noīe fieret. quædā itē alia crimina daret indigna tali uiro: tū Scipio p̄fatus q̄ dignitas uitæ suæ atq; gloria postulabat: memoria inqt repeto diē esse hodiernū: quo hannibalē Pœnū iperio nostro inimicissimū magno prœlio uici in terra aphrica: pacēq; & uictoriā uobis peperi insperabilem. Non igit̄ sumus aduersus deos ingrati: & censeo reliquamus nebulonē hunc: Eamus nūc protinus Ioui optimo maximo gratulatū. Id cū dixisset: auertit & ire in capitoliū cæpit. tū contio uniuersa q̄ ad sententiā de Scipione ferendā cōuenerant relicto tri. Scipionē in capitoliū comitata: atq; inde in ædes eius cū lætitia & gratulatione solenni prosecuta est. Referendo. i. dicendo. quia ille nec fatigatus faciendo ē. Diē dixerat. accusauerat: q̄a reo semp dicēdæ causæ dies statuebat̄: hoc est ut certa die se defenderet. Corona triūphali. non aūt lugubri ueste ut mos reorū est. qđ maximū fuit fiduciæ signū. Hoc die q̄rites. ac si diceret. cōcipite animo uestro quirites hunc esse diem illum quo carthagini leges nostras īposui & huic imperio nostro seruire coegi. Puluinaria. lectisternia: quæ ī tēplo Iouis optimi maximi fuerunt. Scipio æmilianus.

A. gellius

hic ut sæpe dictum est de gente æmilia fuit pauli filius: in gentem Scipionum adoptatus. hic ille fuit aphricanus qui carthaginé euertit & Numantiã sustulit urbes duas potentissimas & populo Ro. infestissimas. Cũ igitur Intercallaciã hispaniæ urbem præualidã obsideret: uel ut alii putant Numantiã. multi hostium eruptioné metuentes suadebant tribulos ferratasq; tabulas circa mœnia spargendas esse quibus hostes ab eruptione deterrerent. quibus respondit: nõ esse uiri fortis uelle hostes capere eosdemq; timere. Præualidã urbem. Intercallaciã ut quidam putant quæ est in hispania: uel ut alii uolunt Numantiã. Ferreos Murices. Murex propriæ dicit acumen saxi. Virgi. Et acuto murice remi obnixi crepuere. sed ꝓ unaquaq; re acuta ponitur. ut hoc loco ꝓ trigono posuit ferreos murices: q sunt cuiusmodi tribuli qui nascuntur in lacubus & stagnis: qui in quácũq; partem reciderint: ita cadunt: ut unum acumen extet erectũ. Ferreos murices dixit ad differentiã naturaliũ muricũ uidelicet tribulorũ. Plũbatis tabulis. ut ꝓfundo aquæ submergerent.

Intercallatia urbs
Murex.
Virgilius

Qui enim licet. ꝓ quomodo licet.

i N quácũq;. Annonæ increbrescente caritate. Quanta animi fiducia fuerit Scipio Nasica ex hoc exẽplo cognosci facile potest: qui totius populi Ro. furorem solo uerbo cõpræssit: nec metuit seuientis populi impetum. Increbrescente. ingrauescẽte. Caritate. caristia & inopia. Minime utilis qa hoc idẽ cognouerat alias periculosũ fuisse libertati romanæ. Interpellandi: impediendi. Obstrepente. uociferante & tumultuante plebe.

I Iuii quoq; Salinatoris. Hoc fuit secũdo punico bello. nam cum hasdrubal cum multis milibus hominũ in italiam descendisset ut se hãnibali fratri coniungeret: qd' si factũ fuisset: omnium ferme iudicio actũ fuisset de imperio Ro. Eo forte anno consules erant: Claudius Nero & Liuius Salinator. Claudio ꝓuincia euenerat hãnibal: Liuio uero hasdrubal. forte nuncii qui ad hãnibalem cum litteris mittebantur a fratre: a uagis ꝑ agros populatoribus romanis ĩtercepti ad Claudium consulem deducunt. qui lectis litteris per interpraetes & ex captiuis percõctatione facta: non esse tẽpus ratus quo consiliis ordinariis ꝓuinciæ quisq; suæ finibus ꝑ exercitus suos cũ hoste destinato a senatu bellũ gereret. litteris hasdrubalis romam missis ad senatum edoctisq; patribus qd ipse pararet: quid itẽ illis parandum esset de toto exercitu: qd' roboris erat delegit sexmilia peditũ: decem milia equitum: & ad collegam quantis maximis itineribus potuit contendit. nocte clã hostibus romana castra ingressus: suadet collegæ prima luce pugnam cũ hoste suscipere multis in contrarium censentibus: tantisper s. differendum esse donec fessum uia & uigiliis reficeret militem. ille ne consiliũ suũ qd tutum celeritas fecisset morando temerarium faceret. instat pugnæ signum dari. quo facto sequenti die in aciem utrinq; descensum est. sed id moram attulit pugnæ q. hasdrubal ꝓuectus ante signa cum paucis scuta uetera hostium notauit: quæ antea non uiderat. strigosiores equos uidit: & auctum exercitum romanum cognouit. Territus ĝprimum receptui cani iubet: sequẽti nocte tacitus aufugit: quem ro. exercitus prima luce insecutus apud Metaurum fluuiũ: quem ille trãsnatare nequiuerat assecutus est. ibi conserto prælio quinquagintasex milia hostium cum ipso imperatore cæsa quinq; milia quadrigenta capta sunt. deniq; reddita est æqua Canensi clades. In eo igitur prælio tanta sanguinis & cædis sacietas cæperat ro. uictores: ut postero die cũ esset nunciatum Liuio gallos cisalpinos liguresq;: q aut prælio non affuissent: aut

Clades hasdrubalis a ro. exercitus pud metaurũ flu.

accipere iussi: proinde æquũ est uos mecũ ire ĩ capitoliũ supplicatũ: speciosissimã deĩde eius uocem æque clarius euentus secutus est: siqdem & senatũ totũ & uniuersũ eqstrem ordinem & cũctã plebẽ Iouis optimi maximi puluinaria petẽs comitẽ habuit. Restabat ut tribun⁹ apđ populũ sine populo ageret: dẽsertaq; ĩ foro cũ magno calũniæ suæ ludibrio solus moraretur: cuius deuitandi ruboris causa in capitoliũ ꝓcessit: deq; accusatore Scipionis uenerator est factus.

De Scipione æmiliano.

a Viti spirit⁹ egregius successor scipio æmiliãus quũ urbẽ ꝓualidã obsideret: suadẽtib⁹ qbusdam ut circa mœnia eius ferreos murices spargeret: omniaq; uada tabulis plũbatis consterneret: habẽtibus clauorum cacumina: ne subita eruptione hostes in præsidia nostra impetum facere possent: respondit non esse eiusdem: & capere aliquos uelle & timere.

De. C. Curiario.

i N quácũq; memorabiliũ partem exẽplorũ cõuertor: uelim nolim ue in cognomine scipionũ hæream necesse ẽ. qui enim licet hoc loci Nasicã prætertre fidentis animi dictiq; clarissimũ auctorẽ: ãnone caritate increbrescente. C. Curiatius tri. pl. ꝓductos in cõcionẽ consules compellebat: ut de frumẽto emendo atq; id negociũ explicãdũ mittendis legatis in curiam referrent. cuius instituti minime utilis interpellandi gratia: Nasica cõtrariam actionẽ ordiri cæpit. obstrepente deinde plebe: tacete quæso quirites ĩquit. plus enim ego q̃ uos quid rei pu. expediat intelligo. qua uoce audita omnes pleno uenerationis silẽtio maiorẽ auctoritatis eius q̃ suorum alimentorum respectum egerunt.

De Liuio salinatore.

I Iuii quoq; salinatoris æternæ memoriæ tradẽdus aius: q quũ Asdrubalẽ exercitũq; Pœnorũ

inter cædē aufugissent: uno agmine abire sine certo duce: sine ordine ullo aut īperio posse: si una equitū ala mittatur oēs deleri. Sint ait Liuius q supersint aliq nūcii & hostium cladis & uirtutis nostræ. In umbria. Vmbria inter Sabiniā & Tusciā posita est teste Strabōe q dicit li.v. Cæterū in Sabiniæ & Tusciæ medio Vmbri iacēt, mōtesq transgressi usq Ariminū Rhauēnāq pcedūt: & ioā multis pars tusciæ dr ī iugis apœnini mōt.s posita in partes italiæ. sūt aūt loca iuxta Spoletū dicta Vmbria a uocabulo græco qđ ē ομβροι .i. ibe eo qp ut tradūt historiæ tēpore aquosæ cladis ībrib9 supfuerit. Sūt q dicāt nūc appellari patrimoniū. Ellica hæc. Fiducia. P. Furii pene accusāda magisquā probanda. qppe q sibi acerrimos inimicos Qu.

Liuius

Vmbria

Strabo

in Vmbria delesset: & ei diceretur gallos ac ligures ex acie sine ducibus & signis sparsos ac palātes parua manu opprimi posse: respōdit: hoc eis oportere parcere: ne hostibus tātæ cladis domestici nūcii deessent.

De. P. furio philo.

b Ellica hæc præstātia ai togata illa: sed non minus laudibus quā. P. furius philus cōsul in senatu exhibuit. Q. enī metellū. Q. q pompeiū cōsulares uiros uehemētes īimicos suos: cupidā sibi pfectionem in puinciā hispaniā quā sortitus erat: idē tidē exprobrātes legatos secū illuc ire cocgit. fiduciā nō solū fortem sed pene ēt temerariā exhibens: quæ duob9 acerrimis odiis latera sua cingere ausa ē: usumq ministerii uix tutū ī amicis et sinu īimicoꝝ peteī sustinuit.

De. L. Crasso.

c Vius factū si cui placet necesse ē. L. etiā Crassi: qui apud maiores eloquētia clarissimus fuit: ppositū nō displiceat. nā quum excōsul puīciā Galliā obtineret: atq ī eam. C. Carbo: cuius patrē damnauerat ad speculāda acta sua uenisset: nō solū eū inde nō sūmouit: sed insup locū ei in tribunali assignauit: nec ulla de re nisi eo ī consilium adhibito cognouit. Itaq acer & uehemēs Carbo nihil aliud gallica peregrinatiōe cōsecutus est: q ut aīaduerteret sōtē patrē suū ab ītegerrimo uiro ī exiliū missū.

De catone supiore.

c Ato uero supior sæpenumero ab iimicis ad causæ dictionē uocatus: nec ullo unq crimie cōuictus: ad ultimū tātū fiduciæ reposuit in sua innocētia ut ab his ī qōnē publicam deductus. T. gracchum a quo in administratione reipub. ad multū odiū dissidebat iudicē deposceret. Qua quidē ai præstātia ptinaciā corū insectādi se inhibuit.

De. M. Scauro.

e Adem. M. scauri fortuna: æque senectus lōga ac robusta: idē animus: q quum p rostris accu-

metellū Qu. que pōpeiū ī administratiōe puīciæ legatos assumere nō dubitauerit: corūq cōsilio & ope iuuari: a qbus cauendū maxime uideret. Togata. qa in urbe hoc factū fuit. Pene temeraria. Ideo dixit pene: neqd grauius ī tātū uirū dixisse uideret. Vsum q ministerii. s. bellici: qđ ministeriū uix amicis tuto cōmittit: id inimicissimis demandauit.

c Vius factū sicui placet. Lucius crassus Cn. carbonis de quo nunc agit patrē damnauerat. ptores aliquot damnati fuerant: eo q auare & crudeliter puincias administrauerant: sed hic. C. carbo dānatus fuerat qp cū. C. graccho & fuluio graccho triumuiris diuidendo agro creatis seditionē cōcitauerat: bello etiā aduersus cymbros īfœliciter pugnauerat: hic quoq tri. ple. rogationē tulerat: ut eundē tribunū ple. quotiēs uellet creari liceret: quā rogationem. P. scipio grauissima oratiōe dissuasit. Gracchus cōtra suasit: his igit de causis. L. crassus eū dānatū exulare coegit. Ad speculāda acta uenisset. nūqd iniustū minusue honestū aliqd ī puīcia cōmitteret: cū ius puīcialibus hominib9 diceret.

c Ato uero superior. Hic Cato teste Plinio qdragies qter accusatus & gloriosissime semp absolutus est. Plutarchus uero qnquagies dicit fuisse accusatū. nā calumniaꝝ inqt in repu. Cato nō fuit expers. nā ubicūq inimicis accusatiōis argumentū accusationēq pstabat in cā dicēda magno cū discrimine uexabat. ferme eni qnqgies et diē dictā esse ferūt. postremo sex & octōgita natus annos accusatus uulgatū illud dixisse aiūt difficillimū esse cū inter alios hoīes uixerim apud alios de his criminibus respōdere q ab aduersariis obiecta sūt. ut in ca. de studio & industria dicturi sumus. A quo ī administratione rei pu. dissidebat. obtrectationem enim egit cum Tiberio. nam uterq ī hispania præclara facinora ediderat.

e Adem. M. scauri. Comparat & magnitudinem animi & longitudinem uitæ. M. scauri ætati & magnitudini animi catonis Valerius: sed dissentit ab aliis scriptoribus. nam Plinius de uiris illu. dicit accusatum fuisse: qp consilio eius bellum sociale concitatum esset: Asconius pedianus refert apud Qu. Varium accusatum fuisse: cū ob negatam sociis latini nominis ciuitatem nobilitas īfesta esset Qu. Varius tribunus ple. legē tulit ut quæstiones haberent eorum quorum opera socii cōtra populū Ro. arma sumpsissent. inimici ptimo. M. scauri existimantes se inuenisse rationem opprimendi Scaurū egerunt: ut in iudicium traheret accusatus qp pecunia corruptus excitasset arma contra populū Ro. hic eo tempore ægrotabat: amici & cognati hortabant ne uellet contra ualitudinē ad questionē accedere. ille sua maxima innocentia fretus maximaq pectoris fiduciā munitus in foꝝ descendit: & paucis uerbis causam dixit. nā Qu. Varius inquit. M. scaurum regia pecunia

Lex lata a M. Scauro

corruptū rempu. ꝑdere uoluisse. M. scaurus huic se culpæ affinē esse negat utri magis credendū est? Inter alios q̄ inter uos. nam apud maiores uestros uixi: uos autem uitam meam per ætatem noscere non potestis.

Asconius — Apud alios q̄ apud uos. Varius Seuerus Veronensis. Asconius dicit Varium hispanum fuisse nominatum. Pertinaci clamore. Quia accusatori ab oībus uehementer succlamatum.

Cicero — c Ontra. M. antonius ille. Hic est ille. M. Antonius orator: quē Cicero li. de oratore loquentē inducit. hic quæstor in asiam ꝓficiscebaẗ & cū Brudusium usq; ꝑuenisset: amicorū litteris certior factus crimine incesti accusatum: omisso qđ iā inceperat itinere romā reuersus est: q̄uis lege meuia accusationem istam uitare potuisset: ibiq; causam suā tanta cū eloquentia & laude peregit: ut stati absolutus fuerit. deinde securior & honestior in ꝓuinciam ꝓficisceret: q̄q̄ etiam fide serui quē iudices in quæstionibus habere uoluerūt adiutus defensusq; fuerit: ut uidebimus in ca. de fide seruorum. Causæ dictionē. defensionem causæ. Postulatum. accusatum & tunc iungitur cum genitiuo, ut postulo te furti.

Incestus — Incesti. Committitur incestus cū uirgine sacrata: cū parente: cum sorore: cum sanguine coniuncta: dictus uel non castus uel a cesto ueneris zona. Scopulus reoꝝ. nam quēadmodum nauigantes scopulo illisi naufragiū faciunt: ita apud tribunal hujus qui accusabanẗ pro maiori parte periclitabanẗ. Meuiæ legis. quā meuius tulit de his qui publice mitterenẗ in prouincias ad publica negotia peragenda: ut si accusarenẗ eorum nomina a iudicibus non admitterentur. Absolutionē celerē. nā si nō redisset absolutus nō esset: donec ānū magistratū ꝑfecisset: & sic in urbē redisset crimine grauis.

s Vnt & illa. Mago carthaginensis dux in auxiliū Ro. cū ducentis & triginta nauibus missus: ut tradit Iustinus senatum adiit: dicens ægre pati carthaginenses ut ī italia romani a ꝑegrino hoste īfestarenẗ. & quoniā externo hoste ꝑmerenẗ auxiliū misisse: ut externis quoq; opib; adiuuarenẗ: gratiæ a senatu actæ & naues remisse sūt. qa dicerēt romanos ea bella suscipe q̄ suis uirib; gerere possent. Vltro. spōte nō rogati. Suo milite. Speciosa locutio: cū singularē ꝓplurali numero ponimus, ut Armato milite cōplent.

i Dem post aliquot. Cū a romanis obsidereẗ Capua: hānibal ut ab ea obsidione ro. abstraheret qa nō aliter sociis subueniri posse uidebat: ad oppugnādā urbē ro. exercitū duxit: & ad Anienē fluuiū tria milia passuū ab urbe castra locauit: ibi cū statiua haberet senatus milites ī supplemētū hispaniæ misit: & agrū ī quo essent hostes publice uēdidit. qđ ubi ꝑ captiuos cognitū ē hānibali: id adeo supbū adeoq; īdignū sibi uisum est: ꝙ cū ipse ad mœnia urbis ro. armatus sederet: milites sub uexillis in supplemētū aliarū ꝓuinciaꝝ mitterenẗ: & eius soli qđ ipse bello captū possideret hēretque Romæ inuētū emptorē eē q nihil diminuto ꝑcio mercareẗ ut extēplo uocato ꝑcone tabernas argētarias q̄ circa foꝝ romanū essent iussisset uenire: sed emptor nō est inuentus. Veniret. uendereẗ.

saret: ꝙ a rege mitridate ob rempu. ꝓdēdā pecuniā accepisset: cām suā ita egit. est. n. quirites iniquū quū iter alios uixeri: apđ alios me rōnē uitæ reddere: sed tamen audebo uos quoꝝ maior ps honorib; & actis meis itereē nō potuit īterrogar. Varius Seuerus Veronensis æmiliū Scaurum regia mercede corruptū īpiū po. ro. ꝓdidisse ait. M. æmilius scaurus huic se affinem esse culpæ negat; utri creditis? cuius dicti admiratiōe po. Ro. cōmotus: Variū ab illa dementissīa actiōe ptinaci clamore depulit. De. M. Antonio.

c Ontra. M. ātonius ille disertus: nō. n. respuēdo sed āplectendo causæ dictionē: q̄ īnocens esset testarus est. quæstor ꝓficiscens in asiam Brūdusiū iā ꝑuenerat: ubi lr̄is factus certior īcesti se postulatum apđ. L. cassium prætorem: cuius tribunal pp nimiā seueritatem scopulus reoꝝ dicebaẗ: quū iđ uitaẗ beneficio legis meuiæ liceret: quæ eorū q reipu. cā abessēt recipi nomina uetabat: in urbem tamen recurrit: quo tam pleno fiduciæ bonæ consilio: tum absolutionem celerē: tum profectionem honestiorem cōsecutus est.

De senatu Romano.

s Vnt & illa speciosæ fiduciæ publica exēpla. nāquū eo bello qđ aduersus Pyrrhū gerebaẗ carthaginenses centū ac triginta nauium classē in præsidium romanis hostium ultro misissent: senatui placuit legatos eorum ad ducem ire: qui dicerent populum Ro. bella suscipere solere quæ suo milite gerere posset; proinde classem carthaginem reducerent.

De eodem.

i Dē post aliquot ānos cānensi clade exhaustis Ro. īpii uirib; supplemētū exercitus ī hispāiā mittere ausus: fecit ne hostiliū locus castrorū: tū maxie capenā portam armis hannibale pulsante minoris ueniret: q̄ si illū pœni nō obtinerent: ita se gerere i aduersis rebus: qđ aliud est q̄ sæuientē fortunam ī adiutoriū sui pudore uictā cōuertere. De Actio poeta.

m Agno spacio diuisus ē a senatu ad poetā Actiū trāsitus. Cæteꝝ ut ab eo decētius ad externa trāseamus ꝓducaẗ ī mediū. Is Iulio Cæsari āplissimo &

Pudore uictam. quia fortunam quodam m modo pudet cū uiderit illum in quē tociens sæuiciam exercuerit: adeo fortem atq; magnanimū esse. Agno spacio. Quāq̄ inqt a senatu ad poetā Actiū transitus uideẗ abruptus: tamē ut aptius atq; de

centius ad externa transeamus: eius exēplū in mediū pferemus. Collegiū poetarū. Cesar in collegio poetarū se cooptare uoluit: Voluminū. q plura carmina edidisset: nō pclara belli facinora gessisset.

E erupides qdē athenis. Tragicus iste poeta fuit clarissimus ut supra diximus Euripides dictus teste Prisciano li.ii. de octo partibus orationis ab Euripio ea maris parte q est inter Euboeā & boetiā: quo niāeo die natus sit quo athenienses cū Persis in euripio bellū gerētes uictoriā sunt cōsecuti: de cuius pgenie atq fortuna hæc Gellius: Erupidi poetæ matrē theopōpus agrestia olera uendētē uictū q̄titasse dicit. patri autē eius nato illo respōsum est a caldeis eū puerū cū adoleuisset uictorē in certaminibus fore: id ei puero fatū esse pater iterpretatus: athletā debere esse: roborato exercitatoq filii corpore olympiā certaturū eū iter athletas pueros deduxit: ac primo qdē i certamine p ambiguā ætatem receptus nō ē: post Eleusino et thesio certamine pugnauit & coronatus est: mox a corporis cura ad excolendum animi studiū transgressus auditor phisici Anaxagoræ & rhetoris Prodici: in morali autē philosophia Socratis. Tragœdiā scribere natus annos duo de uiginti adortus est. Philocarus refert in insula Salamina speluncā esse tetrā & horridā: in q̄ Euripides tragœdiā scriptitauit. mulieres fere oēs maiorē in modū exosus fuisse dicit: siue q abhorruerit a mulierū coitu: siue q simul duas uxores habuerat: q id decreto ab atheniensibus facto ius esset: q̄rum matrimonii pertedebat. eius odiū i mulieres iustū. de cuius morte dicet in ca. de morte nō uulgari: hic nonaginta duas dicit scripsisse tragædias: in quibus decies quinquies uictor euasit: cum i theatro diuersorum poetarū tragædiæ recitarent: cuius patrē muesarcū: matrē Clitonē fuisse legimus. A contemptu & insolentia. Duæ extremitates sunt a quarū utraq uitiosa est: audatia & timiditas uirtuti tamen audacia proprior est. inter has media est fiducia uirtus. A contemptu. q̄tū ad timiditatem. Insolentia. q̄tū ad audaciā. Deducere. Translatio sumpta a filantibus quæ tenuiter fila deducunt: præsertim quæ preciosa esse uolunt. Eodem modo qui magnæ auctoritatis & ponderis carmine condūt deducere dicunt. Vir. i buccolicis: Pascere oportet oues deductum dicere carmē. Fecūdi cursus. quia ex eius ore facile carmina currebāt.

Gloriæ. quia per uniuersum orbem eius carmina celebrantur.

(Margin: Erupides Priscianu — A. gellius — De Euripi — Deducere — Virgilius)

floretissimo uiro i collegiū poetarū ueniēti nūq̄ assurrexit: nō maiestatis eius imemor: sed q i cōparatione communiū studiorū aliq̄to supiorē se eē confideret: q̄ propter isolētiæ crimie caruit. qa ibi uoluminū nō imaginum certamina exercebantur.

Externa de Euripide philosopho.

n E euripides quidem athenis arrogans uisus est: cū postulāte populo ut ex tragœdia quādā sentētiā tolleret pgressus i scænā dixit: se ut eū doceret nō ut ab eo disceret fabulas cōponere solere. Laudanda pfecto fiducia est: quæ æstimationem sui certo pōdere examiat: tātū sibi arrogans: q̄tū a cōtēptu & insolentia distare satis est.

De eodem euripide.

i Ta ēt qd Alcestidi tragico poetæ respondit pbabile: apd quē quū q̄reret q eo triduo non ultra tres uersus maxio ipenso labore deducere potuisset: atq is se centum perfacile scripsisse gloriaretur: sed hoc inquit iterest: q tui i triduum tantummodo: mei uero in omne tempus sufficient. alterius enim fecundi cursus scripta itra primas memoriæ metas corruerunt: alterius cunctante stilo elucubratum opus per omne æui tempus plenis gloriæ uelis feretur.

De Antigenida.

a Diiciā scæne eiusdē exemplū. Antigēidas tibicē discipulo suo magni pfectus: sed parū fœliciter populo se approbanti cūctis audientibus dixit: mihi cane & musis: qa uidelicet perfecta ars fortunæ lenocinio defecta iusta fiducia nō exuit: Q uāquam scit se laudē meritā eā etsi ab aliis nō impetrat domestico tamē acceptā iudicio refert.

De zeusi pictore.

z Eusis āt quū hælenā pixisset qd de eo oper homines sensuri essent expectādū nō putauit: sed protinus hos uersus græcos adiecit.

a Diciam eiusdē scænæ. Hic musicæ artis peritissimus fuisse tradit & discipulū habuisse in eo genere non mediocriter eruditum: sed parum populo gratū ac propemodum cōtemptibilem qd sæpe fieri solet in omni cuiusq artis generes. qd cū uidisset eius præceptor: ut ostenderet artem ex omni parte perfectam etiam si contemnatur: per se tamen satis laudabilem astantibus cunctis & audiētibus discipulo dixit mihi cane & musis. quia uidelicet ars perfecta etiam si a nullo probetur: tamen per se ipsa satis laudabilis est. Aditiam scænæ. nam in scæna recitantibus tragœdias mimis tibiæ semper adhibebantur. Parum fœliciter populo se approbāti. quia in eo genere artis parū erat populo gratus. Lenocinio defecta. i. blanditiis: uidelicet externa laude destituta. nā quēadmodū lenones adolescentibus blandiuntur: sic etiam fortuna modo huic: modo illi blanditur & fauet. Domestico iudicio. quia scit iam sibi obligatam esse laudem.

z Eusis autem cū helenā pinxisset. Inter primos suæ ætatis pictores hic præcipuū loci obtinuisse fertur quē Pli: tantā ex ea arte gloriā & opes cōparasse dixit: ut gratuito pīgere & elargiri opera sua nō si pictore dubitaret: existimans illa nō satis digno precio posse cōpensari. dr in certamē descendisse cū parrha-

(Margin: Pli. de zeu pictore)

Cicero

sio & ab illo superatus. nã cũ detulisset uuas tanto successu depictas, ut aues in scenã aduolarent: parrhasius detulisse fert linteũ auibus pictũ ita ueritaté repsentantibus: ut zeusis alitũ iudiciũ timens ingenuo pudore palmã ei cõcesserit. hic uero in foemineo corpore pingẽdo cæteris oĩbus antecessit. nã ut Cice. meminit ĩ arte ueteri a crotoniatis ĩgẽti pcio cõductus ut iunonis tẽplũ qd illi magnificũ satis cõdiderãt egregus figuris locupleraret. post absolutũ opus: ut excellenté muliebris formæ pulchritudiné muta ĩ se imago contineret: helenæ dixit se uelle pingere simulachrũ: petiitq a crotoniatis uirgines quas oĩum formosissimas haberent: illi publico de consilio uirgines in locũ unũ cõduxerunt: & pictori quas uellet eligendi potestaté dederũt. ille aũt ex oĩbus qnq delegit ĩ qbus uerissimũ pulchritudinis iudiciũ haberet. neq enĩ putauit oĩa q̃ ad uenustaté q̃reret in uno se corpore posse reperire. Pli. uero li. xxxv. nõ id fecisse crotoniatis: sed agrigẽtinis: zeusis in qt tẽtus diligẽtia fuit ut Agrigẽtinis facturus tabulã quã ĩ templo iunonis laciniæ publice dicarent inspexerit uirgines eorũ nudas & qnq elegerit: ut qđ in quaq laudatissimũ esset pictura redderet. Quod uero ad eius fiduciã ptinet: cũ helenã pinxisset: nõ expectauit hominũ iudiciũ de opere tãto: sed statim fiducia maxĩa ductus suũ ipse opus homeri uersibꝰ cõprobauit: his uidelicet. ου νεμεσις τρωας τε και εϋκνημιδας αχαιους. τοιη δ' αμφι γυναικι πολυν χρονον αλγεα πασχειν. αινως αθανατησι θεαις εις ωπα εοικεν. Haud turpe est troas fulgẽtisq ære pelasgos: Cõiuge pro tali diuturnos ferre labores. Aeternis facies nimis est æquãda deabus. Alii sic trãstulerũt Non dedecus troas achiuosq ære nitentes: Pro tali suffetre nuru lachrymabile bellũ. Aeternis certe est nimis assimilianda deabus.

Plinius

ουνεμεσισ Τροασ Τεκαι εϋκνημιδας αχαιουσ. τοιη δ' αμφι γυναικι πολλην χρονον αλγεα πασ αινωσ αθανατησι θεαισ εισ ωπα εοικεν (χειν

adeo ut dextræ suæ multũ pictor arrogauit: ut ea tantũ forma cõprehẽsum crederet: q̃tũ aut læda cœlesti partu edere: aut Homerus diuino ĩgenio exprimere potuit.

De Phidia pictore eximio.

P Hidias quoq Homeri uersibꝰ egregio dicto allusit. simulachro. n. iouis olympi perfecto: quo nullũ præstãtiꝰ aut admirabiliꝰ hũanæ fabricatæ fuit mãus. interrogatus ab amico: quo nã mẽtẽ suã dirigẽs uultum iouis propemodum ex ipso cœlo petitũ: eboris liniamentis esset ãplexus: illis se uersibus quasi magistro usum respondit.

η και κυανεησιν επ' οφρυσι νευσε κρονιων.
αμβροσιαι δ' αρα χαιται επερρωσαντο ανακ-
τος κρατος απ' αθανατοιο μεγαν δ' ελελιξεν (τος
ολυμπον.

De Epaminunda.

N On patiũť me tenetioribꝰ exẽplis diutius insistere fortissimi duces. siqdẽ Epaminũdas cũ ei ciues irati sternẽdarũ ĩ oppido uiarũ contumeliæ cã curã mãdarẽt; erat. n. illud ministeriũ apud eos sordi

Macrobius de phidia pictor.

P Hidias quoq hoẽri uersibus. Statuarius hic nobilissimus fuit tãta fiducia pditus: ut teste Macrobio cũ iouem olympiũ pingeret: interrogatus de quo exẽplo diuinã mutuaret effigiẽ: respõdit archetypũ iouis in his se tribus homeri uersibus inuenisse. η και κυανεησιν επ' οφρυσι νευσε κρονιων. αμβροσιαι δ' αρα χαιται επερρωσαντο ανακτος. κρατος απ' αθανατοιο μεγαν δ' ελελιξεν ολυμπον. qui uersus sic sunt in latinũ traducti: Atq superciliis Saturnius ãnuit atris. Ambrosiæ fluxeræ comæ de uertice regis Aeterni: ast nutu magnũ cõcussit olympũ. De superciliis & crinibus se totũ iouis uultũ collegisse ait. de quo Plini. li. vii. natu. histo. Phidiæ iupiter inqt olympius quotidie artificii excellentiæ testimoniũ phibet. Rursus li. xxxii. Phidiã clarissimũ eẽ p oẽs gentes q̃ dei iouis olympii famã intelligũt nemo dubitat: sed ut merito laudari sciãt: etiã q opera eius nõ uiderũt pferimus argumẽta parua & ĩgenii tãtũ: neq ad hoc iouis olympii pulchritudine utemur: non mineruæ athenis factæ amplitudine: cũ sit ea cubitorũ. xxvi. ebore: hæc ex auro cõstat sed ĩ scuto eius ĩ quo amazonũ pliũ celauit ambitu eiusdẽ cõcaua parte: & gigãtũ dimicationẽ: in soleis uero laphitarũ & cẽtaurorũ adeo momẽta oĩs artis illi fuere: in basi autẽ qđ celatũ est: dii sunt triginta numero noscentes uictoriã

Plinius

Quintilia.

mirabilẽ pcio. mirabimur etiã serpẽtes q sub ipsa cuspide æreã spigẽ habẽt. hæc Plinius. Quĩtilianus li. vii. de institutione oratoria: hũc dicit in diis q̃ hominibus fingẽdis lõge meliorẽ fuisse artificẽ: in ebore uero longe citra Emiliũ: uel si nihil nisi mineruã athenis aut olympiũ in elide iouẽ fecisset: cuius pulchritudo adiecisse aliqd etiã receptæ religioni uideť. adeo maiestas operis deũ æquauit. Cice. quoq li. tuscu: questi. i. Quid. n. Phidias sui oris similẽ speciẽ adeo artificiose inclusit in clypeo mineruæ cũ inscribere non liceret: q ea cõuulsa tota operis colligatio solueretur. De cælo petitum. i. iouem ipsum in cœlo quo modo stare consueuit aliquãdo uidisset melius certe nõ effinxisset: Eboris liniamẽtis. quia imagines ex ebore formatæ ex liniamentis consistunt. Vel lineamentis. hoc est adumbrationibus.

Cicero

N On patiunť me. Ad exẽpla memoratu digniora trãsgrediť; qppe de clarissimis & ducibus & regibus dicturus primõ aũt de Epaminũda pponit exẽplũ: cuius adeo fiducia munitũ pectus fuisse tradit: ut cũ eius ciues irati uel ĩuidia ducti sternẽdis uiis qsi uilissimo officio ignominiæ gr̃a pfecissẽt: ille munus nõ cũctãter nec fastidio se susciperet: dicẽs effecturũ se breui: ut illud ministeriũ qd tũc apud eos sordidissimũ hreť: speciosissimũ ac sũmæ dignitatis eẽt. qd enã euenit. ex quo apparet nõ hoĩ magistratũ: sed magistratui hoĩem dignitaté afferre: cõstat aũt epaminundã oĩum thebanorũ ducũ fuisse clarissimũ: adeo ut teste Iustino cũ illo nata & extĩcta oĩs pãtriæ gloria fuisse uideať. nã post illũ thebani memorabilẽ nullũ bellũ unq̃

gessere: nec uirtutibus aut rebus gestis: sed cladibus insignes semp fuere. Fuit etiã phũs sũmus: ex quo dubiũ hominibus reliqt uir ne melior an dux fuerit. nã & ĩperiũ nõ sibi sed patriæ q̃siuit. pecuniæ parcus adeo fuit ut funebris sũptus defuerit. gloriæ quoq; nõ cupidior q̃ pecuniæ: qppe recusanti oĩa ĩperia ĩgesta: sũt: honores q; ita gessit ut ornamentũ nõ accipere sed dare ipsi dignitati uideret: iã litteraꝝ studiũ: iam philosophiæ doctrina tãta; ut mirabile uideret unde rã ĩsignis militiæ sciẽtia homini ĩter litteras nato. Emilius ꝓbus hũc oĩbus ferme uirtutibꝰ ornatũ fuisse cõmemorat, prudẽtia, æqtatæ, modestia: sapiẽtia; rei militaris peritia: ac & corporis fortitudine: cõtinentia, clemẽtia patiẽtia uero tãta: ut nõ solũ populi sed etiã amicorũ facile ferret

De apaminunda

dissimũ; sine ulla cũctatiõe id recepit: daturũq; se opã ut breui speciosissimũ fieret asseuerauit: mirifica dcide ꝓcutatione abiectissimũ negotiũ ꝓ ãplissimo ornamẽto expetẽdũ thebis reddidit. De Hanibale.

h Anibal uero cum apd̃ regẽ Prusiam exularet: auctorq; ei cõmittẽdi prælii cẽt: at is nõ idẽ sibi extis portendi diceret: an tu inqt uitulinæ charũculæ q̃ ĩperatori ueteri mauis credere: si ꝟba numeres breuiter & abscisse: si sensũ æstimes copiose & ualẽter: hispanias eni direptas populo Ro. & galliarũ ac liguriæ uires ĩ suã redactas potestatem: & nouo trãsitu alpiũ iuga patefacta: & trãsimenũ lacũ dira inustum memoria: & cãnas punicæ uictoriæ clarissimũ monumentũ: & capuã possessã: & italiã laceratam ante pedes hoĩs effudit: uniusq; hostiæ iocinori lõgo experimẽto testatã gloriã suã postponi æquo animo nõ tulit: & sane quod ad explotãda bellica sacrificia æstimãdosq; militatis ductus attinebat: oẽs foculos: oẽs atas bithyniæ matte ipso iudice pectus hanibalis prægrauasset. De Codro.

c Apax generosi spiritus illud quoq; dictũ regis codri: & . n . ab atheniensibus ciuitatẽ sibi datã cognouit: & ego ĩqt illis meæ gẽtis ius dabo. æquauit athenis thraciã: ne uicissitudine talis beneficii ĩpatẽ se iudicãdo hũilius d̃ origĩe sua sentirẽ existimarẽt.

De utroq; Spartano.

n Obiliter etiã uterq; spartanus & q ĩcrepitus a quodã q̃ ĩ acie claudus descẽderet: pugnare nõ

iniurias. adeo ueritatis amatorẽ fuisse tradit: ut ne ioco qdẽ mentiret. adeo taciturnitatis seruatorẽ: ut cõmissa cuncta celaret: studiosũ quoq; audiendi ex quo facile disci posse arbitrabat. multaq; alia de hoc uiro memoriæ ꝓdidit: q̃ lõgũ esset enarrare. Mirifica ꝓcuratione. q̃ maxima cura & diligẽtia illud munus exercuerit: ex quo facile conici potest: q̃ nõ uirtutibus ex dignitate: sed dignitatibus ex uirtute honor accedit. Abiectissimũ: uilissimũ. Expetendũ. desiderandũ.

h Anibal uero cũ apud regẽ prusiam Prusias rex bithyniæ fuit: apud quẽ hanibal exulabat postq̃ uictus a romanis tanq̃ rupti fœderis auctor deposcebat ad poenas. qd̃ meminit Cice. li. de diuinatione. Rex inqt prusias cũ hãnibal apud eũ exulanti depugnare placeret: negabat se audere qd̃ exta ꝓhiberent. an tu ĩqt charũculæ uitulinæ magis q̃ ueteri ĩperatori credere. nã cũ Eumene põn rege tũc bellũ habebat rex prusias: & ꝓlio nauali dimicabat. nã illũ terrestri ꝓlio superauerat. Consulebat hanibalẽ prusias nunqd pugnã cũ hoste cõmitteret: & cũ hãnibal cõmittẽdã esse cõsuleret: respõdit rex id sibi extis nõ portendi. Tũ idignatus hãnibal mauis inqt uitulinæ charũchulæ q̃ ueteri ĩperatori fidẽ habere. qbus uerbis rex cõmotus ꝓlium suscepit & hostes superauit. Hac aũt astutia usus est hãnibal q stratogemate oĩq; calliditate plurimũ ualebat: iussit lagenas fictiles omniũ generis serpentibus repleri: & media pugna ĩ naues hostiũ conici. põtici primũ illudebant dicẽtes quomõ cũ fictilibꝰ lagenis pugnare poterũt q armis nõ possũt: deide cum ĩmechi serpẽtes p naues feruescere cæperũt rũ deniq; hostes ãcipiti malo ꝑterriti in fugã naues uerterũt. Portendi: significari. Charũculæ. Diminutiuo usus ẽ ad rẽ ipsam multo

Cicero

magis extenuãdã. Veteri ĩpatori. Ecce magna fiducia. Hispanias direptas. Breuiter ꝑstrĩgit cũcta hãnibalis gesta q̃ decade secũdi punici belli plenissime referũt. Nouo trãsitu. qa nemo ãtẽ hãnibalẽ cũ exercitu trãsierat alpes: fuitq; trãsitus ille difficilis & ꝑniciosus hãnibali. qppe ubi multa hoĩum milia & ĩedia & difficultatibꝰ cõsũpta perierũt. Hispanias. ulteriorẽ & citeriorẽ: q̃s abstulerat populo romano. Trãsimenũ lacũ: ubi. G. flaminũ cõsulẽ romanũ cũ qndeci milibꝰ hoĩum occidit. Cannas punicæ uictoriæ. ubi cæsa dicunt qnquaginta romanorũ & sociorũ milia cũ altero cõsule Paulo emilio: sicut supra mõstratũ est. Ante pedes hominis. s. regis prusiæ. Et sane qd̃ ad explorãdã. Si ueniãt igr in cõparationẽ bellica sacrificia & scientia ducis: ut cũ aliud illa ꝓmõstrẽt: aliud hæc hortent. utrũ utri sit anteponendũ, malim id exeq qd̃ ducis scientia ꝓbauerit q̃ qd̃ sacrificia hortata fuerint. Prægrauasset: præpõderasset; superasset.

e Apax generosi spiritus illud. Codrus rex thracũ fuit cũ inter Dorienses & athenĩeses ueterũ simultatũ essent offensæ: & ideo bellũ inter se gesturi essent: Codrũ regem accitum in auxiliũ suum athenienses exercitui ꝓfecerunt. & ut illũ sibi amantiorem fideliorem q; redderent: eum ciuitate donarunt. qd̃ cũ sibi nunciaret: ut ostenderet thraces atheniensibus nihilo dignitate ĩferiores esse: respõdit & ego athenienses ciues facio thracenses. Fuit alter Codrus dux & rex atheniensis: qui se ꝓ cõseruanda patria deuouit: de quo in ca. de pietate erga patriã dicet. Vicissitudine alternatione.

n Obiliter etiã uterq; spartanus. Claudus Lacon ĩ aciẽ descẽdebat cũ hostibus dimicaturus: q̃rẽti equũ

alienigenæ cuidā Agesilaus respōdit claudū indicās:nōne sentis inqt:nō fugiētibus sed manētibꝰ bello opus esse.sed hic de quo loquit͛ androclidas fuit q debilis & crure inutilis īter bellatores se locauerat.Itaq; inhibituri qdā moti sūt:ꝓpterea q̄ esset infirmus:tū ille nō eū īqt q fugiat:sed q maneat cū hostibꝰ pugnate oportet. Alter claudus ad bellū ꝓficiscēs qbusdā sæuiētibꝰ ac ridētibꝰ cōuersus ait:mala capita nō est cū hostibus fugiēdo pugnādū.sed manēdo ordinēq; tuendo. Nobiliter.subaudit͛ respōderūt. Vterq; Spartanus.Androclidas & Leonidas. Qui īcrepitus.hic androclidas fuit. Et q referrēte.Hic teste Frōtino li.iii.fuit Leonidas rex Spartanus eo mō quo Spartani regē habebāt:de quo satis supra dictū est ī ca.de fortitudīe.hic igit͛ cū aduersus ꝑsas cū paucis admodū ꝓficisceret͛:& qdā dixisset tantā esse ꝑsarū multitudinē:ut sagittis solē obscuratēt:respōdit:id sibi gratius fore q̄ sub umbra pugnabit͛.

Frōtinus

e Iusdē uir urbis atq; aī: Agesilaus dux lacedemoniorum hospiti Atheniēsi ostēdenti munitū & ualide fabricatū Athenaꝝ urbis muꝝ:q̄rētiq; an ipsi pulcher ualidusq; uideret͛: mediusfidius īqt pulcher & ualidus:at nō quē uiri sed quē mulieres inhabitēt.Agis ēt ꝑtrāsiens corinthioꝝ muros altos & munitos:tū ēt ī multū spacii ꝓtensos cū ītueret͛:q̄ ait mulieres hūc locū incolunt? Theopōpus quoq; ad eū q muꝝ ostētaret & ꝑcunctaret͛ an & firmus & altus esset: minime īqt si mulieꝝ sit. Si uiris turpiter Luca. Humanus labor est facilis licet ardua tollas. Cædere uel bellis uel cūcta monētibꝰ ānis.

Lucanus

De constantia Ca.VIII.

a Ptū & ānimosū bonæ.Valerius ad capitulū de constātia trāsiturus more suo utit͛ trāsgressiōe:ut cōmemoratis qbꝰ de rebꝰ dixerit:de qbꝰ dicturus sit breuiter ostēdit.Et bene cōstātia fiduciæ statim subiūgit.nā hæ uirtutes q̄dā īter se uidēt͛ affinitatē habere.q.n.sibi cōfidit:idē & constans semꝑ eē solet. Emēso.Pōstq̄ iqt de fiducia diximus:superest ut de cōstātia dicamus. Cura.n.sic cōparatū ē hoc iqt obseruaꝛ͛ solemus ut cū cōfidīmus nos iustū aliqd & honestū eē cōplexos:uel iā gestū acriter tueamur:si qspiā illud rescindeꝛ͛ uoluerit:uel nōdū ꝑfectū sine mora ad exitū ꝑducamus:si qsq; illud īterpellare tētauerit quo minus ꝑficiat͛. Obtrectet͛ īprobet͛.detrahat͛. Interpellet͛.īpediatur.

s Ed dū exēplar.Capuā fallacibꝰ hanibalis.Hāc historiā supius diligēter satis annotauimus ī ca.de fortudīe:ubi de lubio acio peligno diximus. Fallacibꝰ ꝓmissis. qa multa ꝓmisit q̄ seruare nō potuit Italiæ regnū.nā ī ipa defectiōe īter cætera fœderis cōditiōes de īperio totius italiæ iactatū ē atq; sanitū:ut deuictis Romanis regna italiæ penes Cāpanos eēt. Admisso.celerī Oui.nil nocet admisso subdere calcar equo.i. Theanū contēdit.de quo Horatius: Cui si uitiosa libido fecerit auspiciū:ctas ferramēta theanū tolletis fabri. E uestigio Calenā.Liuius hoc oppidū pluraliter tātū declinauit:cales calū. Sicut erāt.s.clausæ & obsignatæ. Agere lege.suo fungi ministerio sumendi de nocentibus supplicii.

Horatius

Liuius

a Tq; ista qdē seueritatis. Nota ē historia.Qu.Fabius maxīus bello punico scdo aduersus hanibalē dictator missus illū iuueniliter exultātē sua sapiētia reps/

Historia de Fabio

fugere propositū sibi esse respondit:& q referēte quodam sagittis Persarum solē obscurari soleꝛ͛: bene narras īquit:in umbra enim melius prœliabimur.

De alio Spartano.

e Iusdem uir urbis atq; animi hospiti suo patriæ muros excelsos latosq; osten dēti dixit:si mulieribus istos comparastis recte:si uiris turpiter.

De Constantia. Capitulum. VIII.

a Ptū & animosū bonæ fiduciæ pectus emenso:quasi debitum opus superest constantiæ repræsentare naturā. Natura eni sic cōparatum est:ut quisquis se aliquid ordine ac recta mente complexū cōfidit:uel iam gestum si obtrectetur acriter tueatur:uel nondum editum si interpelletur sine ulla conctatione ad effectum perducat.

De Fuluio.

s Ed dum exemplar ꝓpositæ rei prosequor: mihi circūspicienti ante oīa Fuluii flacci constantia offertur. Capuam fallacibus hanibalis promissis Italiæ regnum nephana defectione pacisci persuasā armis occupauerat:tandem.culpæ hostiū tam iustus æstimator q̄ speciosus uictor:Capuanum senatum īpii decreti auctorem funditus delere constituit. Itaq; cathenis onustum in duas custodias theanam calenamq; diuisit consilium executurus cum ea peregisset:quorum administrandorum celerior esse necessitas uidebat͛ : rumore deinde de senatus mitiore sentētia orto:ne debitam pænam scælerati effugerent: nocte admisso equo theanam contendit:interfectisq; qui ibi asseruabantur:e uestigio calenam trāsgressus: perseuerātiæ suæ opus executurus etiam de ligatis ad palum hostibus litteras a.P.C. nequic q̄ Capuanis salutares accepit.In sinistra enim eas manu sicut erāt traditæ reposuit:ac iusso lictore lege agere: tūc demum aperuit:postquā illis obtemperari nō poterat. Qua constantia uictoriæ quoq; gloriam antecellit: quia si cum intra se ipsum partita laudæ æstimes maiorem: punita Capua q̄ capta reperies.

De.Q.Fabio maximo.

a Tque ista quidē seueritatis: illa uero: pietatis constantia admirabilis:quam.Q. Fabius ma

fit;sed cũ ille multos captiuos romanos hr̃et:quos apud trebiã & lacũ trãsimenũ alibiq; ab iperatoribꝫ romanis re infœliciter gesta cœperat dictator de his publice redimendis cũ hãnibale conuenerat imposito in capita ꝑ cõditione cuiusq; ꝑcio:sed ea spe fraudatus a senatu:q nõ publice redimi censuit:qđ sine eius auctoritate id factũ esse diceret:tacuit:& agrũ quẽ præciosum habebat publice uẽdidit:& pecuniã pro captiuis hosti ꝑmissam fideliter exoluit:eadẽ animi cõstantia usus est cũ Minuciũ magistrũ equitũ iperio sibi parẽ senatus populusq; romanus esse iussit:qd nunq̃ antea factũ fuerat:ut dictatori magister equitũ æquaret̃ iperio.id aũt fuit:q cũ fabius uideret superioꝝ ducũ temeritate rẽpublicã eẽ cõcussam:adeoq; debilitatã ut suis se uiribus niti

ximus isatigabilem patriæ præstitit;pecuniã ꝑ captiuis hãnibali numerauit:fraudatus ea publice tacuit.

d . Ictatori ei magistrum equitum Minutium iure imperii senatus æquauerat:silentiũ egit com pluribus præterea iniuriis lacessitus in eodem animi habitu permãsit:nec unquam sibi rei:publicæ promisit irasci tam perseuerans in amore ciuium fuit.

De eodem.Q .Fabio.

q Vid in bello gerendo:nõ ne par eius constantia imperium romanum cãnensi prælio pœne destructũ uix sufficere ad exercitus comparandos uidebatur.Itaq; frustrari & eludere pœnorum ipetus q̃ manum cum his tota acie conserere:melius ratus pluribus comminationibus Hanibalis irritatus;sæpe etiam spe bene gerendæ rei oblata;nunquam a consilii salubritate ne parui quidem certaminis discrimĩe recessit:quodque est difficillimum;ubique ira ac spe superior apparuit:ergo ut Scipio pugnãdo ita hic nõ dimicãdo maxime ciuitati nostræ succurisse uisus ẽ: alter enim celeritate sua carthaginem oppressit:alter cunctatione id egit ne Roma opprimi posset.

De.G.Pisone &.M.palicano.

e Aium etiã Pisonẽ mirifice & cõstanter turbulẽto rei publicæ statu egisse cõsulẽ narratione in sequenti patebit.M.palicani seditiosissimi hõis pestiferis blandiciis præreptus populi fauor consularibus comitiis summum dedecus admitter̃ conabatur: amplissimum ei deferre impium cupiens:cuius teterrimis actis exquisitũ potius suppliciũ q̃ ullus honos debebatur:nec deerat consternatæ multitudini furialis fax tribunitia:quæ temeritatem eius & ruẽtem comitaretur:& languẽtem actionibus suis imflamaret: in hoc miserãdo pariter atque erubescendo statu ciuitatis:tãtum non manibus tribunorum pro rostris Piso collocatus:quum hinc atq; illinc eum ambissent:ac Palicanum suffragiis populi cõsulem creatum:an renunciaturus esset iterrogaretur:primo respondit nõ existimare se tãtis tenebris offusam esse rem publicã ut huc indignitatis ueniretur:deide cum perseueranter instarent ac dicerent age si uentum fuerit non renunciabo inquit:quo quidem tã abscisso responso cõ

uix posset:rẽ sibi lõge aliť gerẽdam eẽ duxit q̃ supiores fecerãt:hostẽ.n.cõsilio nõ uiribꝫ eẽ domãdũ:& rẽpu.prudẽtiæ magis q̃ fortũæ beneficio recreandã:itaq; noluit unq̃:nisi q̃tũ necessitas cogeret cũ hoste certare:sed illoꝝ ipetus idies frustrari & multis modis illudere donec suis ipsi uiribus conficerent̃:nã loca unde illis cõmeatus eẽ possent:q̃ maxima diligentia occupabat arctioraq; idies alimẽta in castris hostiũ reddebat:qđ unũ uincẽdi cõsiliũ saluberrimum excogitauerat:sed Minucius magister equitũ uir ferox:& rapidus in cõsiliis:ac ligua imodicus.primo iter paucos deide palã i uulgus dictatorẽ criminari:ꝑ cauto timidum:ꝑ prudente tardũ:ꝑ perito ibellẽ appellare:q ut diucius eẽt in magistratu & romæ & i castris hr̃et iprtũ nolle cum hostibus acie dimicare: hæc & alia his idigniora de dictatore ferẽs in uulgus sic aios militũ incenderat ut si militaris suffragii res fuisset:haud dubie uiderentur minuciũ fabio duci ꝑlaturi:forte ita euenit ut dictator comicoꝝ cã romã reuocatus Minutiũ castris ꝑficeret:q leui quodã certamine cũ hãnibale congressus & uictoria parua potitus lr̃as de rebus gestis & egregia uictoria ad senatũ misit:qbꝫ motus senatus & populus decreuerũt Minutiũ æquã iperii ptãtẽ hr̃e cũ dictatore:sed paulopost itellexere ro.bono iperatori:haud magni fortunã momẽti eẽ:& solã mẽtẽ rõnẽq; dominari:nã miutius temere cũ hostibꝫ suscepta pugna nõ mediocrẽ reipu.cladẽ illaturus fuerat:nisi dictatoris consilio in tpe subuẽtũ fuisset. Eludere.Protrahere. Ira ac spe superior.Quia irã supauit ad id qđ nũq̃ĩn ꝑniciẽ reipu.irasci uoluit. Spe.Quia hanibalẽ sedẽdo magis q̃ dimicãdo superauit cõtra spem omnium. Nõ dimitãdo.Ennius Ennius unus q nobis cũctãdo restituit rem.

e Aiũ etiã pisonẽ mirifice:Põpeius ꝑcõsul de hispania sertorio uicto nup rediérat:& stati cõcionẽ hũerat de restituẽda plebi tribunicia ptãte palicano tri.ple.legẽ ferẽte hũc palicanũ sediciosũ fuisse cõstat:q cõtra senatus auctoritatẽ effecit ut tribunitiã ptãtẽ populo redderẽt cõsules.Cn.Põ.&.M.L.i.crassus tũc i magna fuit iuidia Põpeius:q cõsul tribunicia ptãtem populo redderet.Fuit aũt palicanus ad uiã appiã cæsus cũ aliis q pluũ ibi cõmiserãt ꝑ recuperãdo filio quẽ repetebat Tigranus. Pestiferis blãdiciis.Quia ferẽte legẽ palicano:tribunitia ptãs restituta populo fuerat. Cõsternatæ.Perturbatæ:& q̃si mẽtẽ captæ. Turbulẽto.Propter seditionẽ excitatã. Huc idi.Pro ad hãc idignitatẽ. Abscisso. Cõciso & breui. Flecti.A recto & honesto.

Florus — m — Etellus autem numidicus propter. Florus Apuleius inquit saturninus gracchanas afferere leges non destitit: tantũ animorũ uiro Marius dabat: qui nobilitati semp inimicus cõsulatu suo prætereacõfisus occiso palã comiciis Anio cõpetitore tribunatus subrogare conatus est in eius locũ. G. gracchum hoĩem sine tribu sine noĩe: sed subito titulo in familiã ipse se adoptabat. cũ rot tãtisq; ludibriis exultaret ipune rogãdis gracchorũ legibus ita uehemẽter ĩcubuit ut senatũ quoq; cogeret in uerba iurare: cũ abnuentibus aqua: & igni iterdictũ se minaretur: unus tamẽ extitit qui mallet exiliũ. hic aũt fuit Metellus numidicus qui sequtur post metelli fugam omni nobilitate ꝑculsa & cætera. Metellus aũt numidicus. De hoc uiro Plinius

Pli. de ui. illu. — de uiris illustris. Qu. iquit Cecilius Metellus numidicus qui de iugurta rege triõphauit Cẽsor eũ: qui se tiberii gracchi filiũ mẽtiebatur ĩcẽsum nõ recepit. Idẽ in legẽ apuleiã per uim latam iurare noluit: quare in exiliũ actus smyrnæ exulauit: Claudia deĩde rogatione reuocatus cũ ludis forte lĩas in theatro accepisset de reuocatione: non prius eas legere dignatus est q̃ spectaculum finiretur. Merellum sororis suæ uirũ laudare noluit: q; is solũ iudiciũ contra leges detrectaret. Abbreuiator. T. Liuii cũ legẽ inqt Agrariã per uim tulisset Saturninus Metello numidico eo q; ĩ eã minime iurasset: diẽ dixit: qui cum a bonis ciuibus defenderetur: ne causa malorũ certaminũ rẽt iuolũtariũ exiliũ rhodũ ꝓfectus est: ibiq; legẽdo & audiẽdo magnos uiros aduocabat. Procellã. Impetũ auxilii. Occurreret. Resisteret. Quo eruptu ri essent in auxilium. Ad quantam reipublicæ pernitiem euasuri essent.

c — Aetenũ nemine ut neminẽ ei ꝓtulerim ut. Qu. scæuolã augurẽ. Nõ ausim inquit uirũ quẽpiã in hoc uirtutis genere Metello ꝓponere. possũ aũt Qu. Scæuolã iure cõpatare: qui nihilo ĩferius cõstantiæ documẽtum dedisse uidetur. deuictis. n. marianis partibus cũ Sylla ut sæpe dictũ est rẽpublicã occupasset: cõuocato senatu uoluit ut Marius hostis patriæ iudicaretur iussisq; sententiã dicẽre senatoribus cum alii metu: alii uolũtate sentẽriã cõprobassent. solus Scæuola iuentus est: qui cõstans & itrepidus nulla rõne cogi potuerit: iniquã ꝓferre sententiã. Truculentius. Sceuius. Idẽtidẽ. Freqnter. Vrbs & italia. Quia teutones cimbros & gallos deuicerat.

q — Vid fœminæ. Scilicet negocii hẽnt cũ cõcione. Si patrius mos seruetur nihil Nã fœmina pudica in cõuẽtũ hoĩum ꝓdire nõ debet ex cõsuetudine maiorũ. Fluctibus. Motibus & ꝑturbatõibus: sic & Cicero

Cicero — ꝓ milone populi seditioni cõparat tẽpestatẽ: eqdẽ certas tẽpestates & ꝓcellas in illis dũtaxat fluctibus concionũ & cætera. contra uero

Virgilius — Virgilius tẽpestati cõparat populũ: ac ueluti i populo magno cũ sæpe coorta est seditio: & cætera. Sed ubi pudor quidẽ: & reuerentia. Sexus non patitur mulierẽ pudicã in coetum & multitudinẽ uirorũ ꝓdire ex cõsuetudine maiorũ: nisi necessitate cogatur: sed si cogitur: prisca cõsuetudo tollitur: & uiolẽtiæ pudor parere cõpellitur. Itaq; re sempronia. L. Apuleius tribunus ple. subornauerat equitũ quẽdam ignobilẽ utpote libertine sortis hominẽ ut se filiũ. T. Gracchi diceret: Sempronia in forũ adducta ut rem hãc falsam testaretur nulla ui impelli potuit: ut dedecus familiæ suæ cognosceret. Perturbari: frons solet. Nemo erat tã sũmus in ciuitate prĩceps qui si de eo ad populũ ageretur reus productus nõ uultu pallore perfunderetur & de salute sollicitus esset. Absurde. Incõneniens: & indigne.

sulatũ Palicão priusq̃ illũ adipisceretur: eri puit: multa & terribilia Piso cõtẽpsit: dum speciosũ mentis suæ flecti non uult rigorem.

De Metello.

m — Etellus autem numidicus propter cõsimile perseuerãtiæ genus excepit quoq; indignam maiestate ac moribus suis procellam: quum enim aĩaduerteret quo tenderent saturnini tribu. ple. funesti conatus: quantoq; malo reipu. si nõ his occurreretur erupturi essent: ĩ exiliũ q̃ in legem eius ire maluit. potest aliquis hoc uiro dici cõstantior: qui ne sententia sua pelleretur patria ĩ qua sũmũ dignitatis gradũ obtinebat: carere sustinuit.

De. Q. Scæuola.

c — Aetenũ ut neminẽ ei prætulerim ita. Q. Scæuolam augurem merito cõparauerim: depulsis ꝓstratisq; inimicorũ partibus: sylla occupata urbe senatum armatus coegerat: ac sũma cupiditate ferebatur: ut Caius Marius q̃ celerrime hostis iudicaretur: cuius uoluntati nullis obuiam ire audẽtibus: solus Scæuola interrogatus de hac re sententiam dicere noluit: quin etiã truculentius sibi minitanti sillæ: licet inquit mihi agmina militum: quibus curiam circumsedisti ostentes: licet mortem identidem miniteris: nunquã tamen efficies ut propter exiguũ senilemque sanguinem meum Marium a quo urbs & italia conseruata est hostem iudicẽ.

De Sempronia.

q — Vid fœminæ cũ cõciõe? si patrius mos seruetur nihil: sed ubi domestica quies seditionũ agitata fluctibus est: priscæ consuetudinis auctoritas cõuellitur: plusque ualet quod uiolentia cogit q̃ quod suadet & præcipit uerecundia: itaq; te sempronia Tiberii & C. gracchorum soror: uxor scipiõis æmiliani non absurde grauissimis uirorũ operibus inferẽs maligna relatione cõprehendam: sed quia a tri. ple. producta ad populum ĩ maxima confusione nihil a tuorum amplitudine degenerasti: honorata memoria ꝓsequar: coacta es eo loci consistere ubi principiũ ciuitatis perturbari frons solebat: ĩstabat tibi toruo uultu

Amplissima potestas.f.tribunitia. Obstreperet.inclamaret.resonaret:nã plebs more suo tumultuabat. On idignabunt.De ĩferiorꝝ hoium cõstantia dicturus Valerius:pfationẽ quãdã pmittit:qua ostẽdit nõ debere nobiliotibus uiris molestũ esse naturæ ĩdignũ uideri humiliorũ hominũ sibi exẽpla subiungi:ꝙ quẽadmodũ ab his clarorũ uirorum amplitudo ueneraẽ:sic a claris uiris humilitatis uirtus siqua fuerit magis est omni fauore prosequenda:quo se tollere possit:ꝙ ulla malignitate spernenda qua ueluti demersa perpetuo iaceat. Nouitas.Noui homines qui nulla maiorum suorum imagine clari suam sibi nobilitatem uirtute comparant.

minas profundens amplissima potestas cũ clamore imperitiæ multitudinis obstrepens totũ forũ:& acerrimo studio nitebatur:ut equitio cui semproniæ gentis falsũ ius querebatur tanquam filio Tiberii fratris tui osculum dares:tu tamen illum nescio quibus tenebris protractũ portẽtum execrabili audacia ad usurpandã alienã ꝑpinquitatẽ tendentem repulisti.

De centurionibus.

n On idignabuntur lumia nostræ urbis:si inter eorum eximium fulgorem centurionum quoque uirtus spectandam se obtulerit:nam ut humilitas amplitudinẽ uenerari debet:ita nobilitate fouenda magis ꝙ̃ spernenda bonæ ĩdolis nouitas est.

De alio Centurione.

a N abigi debet Põtius ab horꝝ exẽplorꝝ cõtextu ꝙ pro cæsaris partibus excubãs scipionis ꝑsidio interceptus:cũ uno modo salus ei daretur si se futurũ Cn.pompeii generi ipsius militem affirmasset:ita respondere non dubitauit:Tibi quidẽ scipio grãs ago:sed mihi uti ista conditione uitæ non est opus.

De Centurione.

f Ine ullis imaginibus:nobilem animũ & idem constantiæ propositum secutus.C.Meuius centurio diui Augusti cum antoniano bello sæpenumero excellentes pugnas edidisset:improuisis hostium insidiis circumuẽtus:& ad Antonium alexãdriã perductus:interrogatusque quidnam de eo statui deberet:iugulari me inquit iube:quia nõ salutis beneficio nec mortis supplicio adduci possũ:ut aut cæsaris miles desinam:aut tuus esse incipiam.Cæterum quo cõstantius uitam contempsit eo facilius impetrauit.Antonius enim uirtuti eius incolumitatem tribuit.

Externa de Blasio.

c Omplura huiuscæ notæ romana exẽpla supant:sed satietas modo uitanda est:itaqꝫ stilum

N abigi dbet Põtius ab horꝝ exẽplorꝝ.

a Hoc sine dubio fuit ciuili bello qđ in Aphrica gestũ est post Põpeii casum:nã capta forte triremi una cesariana:quæ commeatũ ex Sicilia aduehebat:ueterani qdã milites cũ Cẽturione uno ad Scipionẽ deducti sũt:quos ita Scipio dicit allocutus:nõ sponte urã certe scio:sed illius scelerati urĩ ĩperatoris ipulsu & ĩperio coactos:ciues & optimũ quẽqꝫ nefariæ cõsectari:quos quoniã fortuna ĩ nostrã detulit ptãtẽ:si id qđ facere debetis rẽpublicã cũ optimo quoqꝫ defenditis:certũ est nobis uitã & pecuniã donare:ꝙpropter qd sentiatis ꝑloqmini:tũ cẽturio:ꝑ tuo inqt sũmo beneficio Scipio grãs ago.nõ.n.te ĩperatorẽ appello:qđ mihi uitã ĩcolumitatemqꝫ belli iure capto polliceris & forsan isto uterer beneficio:si nõ ei sũmũ scelus adiungereẽ.ego ne cõtra cesarẽ ĩperatorẽ meũ apud quẽ ordinẽ duxi:eiusqꝫ exercitũ ꝑ cuius dignitate uictoriaqꝫ amplius xxxvi.ãnis depugnaui aduersus armatusqꝫ cõsistã:neqꝫ ego id facturus sũ:& te magnopere de negocio desistas adhortor:cõtra cuius.n.copias cõtẽdas si minus antea expertus es licet nũc cognoscas:elige ex tuis cohortẽ unã quã putas eẽ firmissimã:& cõstitue cõtra me:ego ex meis cõmilitonibus quos nũc in tua tenes ptãte:nõ amplius decimã summã tũc ex uirtute nr̃a itelliges qd ex tuis copiis sperare debeas:tunc Scipio irritatus oẽs ĩterfici iussit. Si se futurꝝ Cn.Põp.generi ipsius militẽ affirmasset.Discrepat hoc loco Valerius a cæsaris cõmẽtariis.nã post Põpeii mortẽ hoc factũ fuisse:ex ipsis cõmẽtariis colligiẽ nisi alter forte cẽturio alio tpe Scipionis ꝑsidio ĩterceptus ad eum fuisset deductus.qđ nusꝙ̃ me legisse memini.nã qđ nõnulli dicũt hoc fuisse apud Algmeonẽ fluuiũ ꝙ macedoniã diuidit a thessalia cũ Scipio ad Põpeiũ ꝑperaret:ut expeditius iter faceret. M.Fauoniũ cũ.viii.cohortibus ad Algmeonẽ fluuiũ in ꝑsidio collocauit:& ꝙ põtius certior fcũs de aduẽtu Scipionis fuerit ĩterceptus:totũ falsũ teste ipo cæsare:ꝙ ostẽdit:nullũ ibi fuisse põtiũ:sed Cassiũ nõ ĩterceptũ:sed aduẽtu domicii liberatũ:ꝙ̃re cẽturionẽ:quẽ supra diximus põtiũ noiatũ fuisse crediderĩ.

s Ine ullis.& idẽ cõstãnæ.Hoc fuit bello ciuili ꝙ đ ĩter Augustũ & Antoniũ gestũ est:ubi Meuius hic de quo loqtur cũ multa & ꝑclata facinora edidisset:tãdẽ periculis temere nimis expositus ab antonianis militibus ĩterceptus est.& ad ĩperatorẽ Antoniũ deductus.quẽ cũ ĩterrogasset:qd nã de se cõstituendũ esse uidereẽ:constãter respondit occidi iube:qa nulla rõne adduci possum ut a cæsare ad te ipse deficiã.qua cõstantia:uitã quã contẽnebat facilius ad Antonio cõsecutus est. Alexandriã.Vbi cum cleopatra uiuebat.

Omplura huiuscæ.Ad externa trãsiturus pfaẽ quodãmõ:ac dicit alia multa seruatæ cõstãtiæ domestica exẽpla supesse memoratu digna:quæ cõsulto pterire & ad externa trãsire uoluit:ne unius rei lõgæ nartatiõis fastidiosa copia satietatẽ legẽtibus ĩgeneraret. Notæ.Idest huius memoriæ.& notãdũ Nota

est in bonã partẽ accipi plerunq; notã: est enim peccatũ dedecus macula: est etiã nota rei alicuius memoria: ac signũ & figura rem aliquã denotãs. Quoꝝ prin. Salapiæ pricipes erãt Dasius & Blasius: Dasius hannibalis amicus: Blasius q̃tũ ex tuto poterat rẽ romanã fouebat: & ꝑ occultos nũcios spẽ ꝓditionis fecerat Marcello: sed sine adiutore Dasio res trãsigi nõ poterat. Multũ ac diu cũctatus: & tũ quoq; magis ĩopia cõsilii potioris q̃ spe effectus Dasiũ appellabat. at ille ab re auersus: tũ emulo potẽti inimicus rẽ hãnibali apit. Accersito utroq; hãnibal cũ ꝓ tribunali q̃dã ageret mox de blasio cogniturus: staretq; sũmoto populo accusator: & reus. blasius de ꝓditiõe dasiũ appellabat: enĩuero ille uelut ĩmanẽ rem stare exclamat sub oculis hãnibalis secũ de ꝓditiõe agi: hãnibali atq; eis q aderãt quo audacior res erat minus uerisimilis uisa est: emulationẽ ꝓfecto atq; odiũ esse: & id crimẽ afferri. qđ q̃a testẽ hẽre nõ possit liberius fingat̃: ita ĩde dimissi sũt: nec Blasius ante destitit tũ audaci ĩcepto q̃ idẽ obtũdendo docẽdoq; q̃ ea res ipsi p̃triæq; salutaris eẽt puicit ut p̃sidiũ: hi aũt numidæ erãt. Salapiaq; traderet̃ marcello: nec sine cæde multa tradi potuit: q̃a lõge fortissimi eq̃tũ ex toto punico exercitu erãt: itaq; q̃q̃ ĩprouisa res fuit nec ũsus equoꝝ in urbe erat: tamẽ armis ĩter tumultũ captis: & eruptionẽ tentauerũt: & cũ euadere neq̃rẽt pugnantes ad ultimũ occubuerũt. nec plus q̃ q̃nq̃ginta ex his in potestatẽ romanoꝝ uiui uenerũt: plus aliq̃to dãni: hæc ala eq̃tũ amissa hãnibali q̃ salapia fuit: nec deĩde unq̃ pœnus quo lõge plurimũ ualuerat superior eq̃tatu fuit. Dissidẽtẽ. Dissentientẽ: q̃a Blasius cũ romanis: Dasius cũ hãnibale sentiebat. Adiectis quæ ip̃m cõmendatiorẽ. Quia q̃dã inserebat quæ ip̃m beniuolũ hãnibali redderẽt. Citerioris curæ. Ꝓpinquioris q; celeriorẽ curã desideraret. Vultu dissimulãte. Ne ab aliquo ꝑcipi posset ip̃m cũ Blasio loqui. Incredibile. Vtpote etiã in cõspectu ducis & quo res audaciæ plus habere uidebatur cõmunis fidei habebat.

P Hocion uero cũ. Derculus q̃dã admonebat athenıẽses: ut cauerẽt ab ĩsidiis nicanoris q p̃fectus erat Cassãdri: q occulte bellũ pararet: pireũq; portũ ne intercipet periculũ eẽ. phocion aũt populo audiẽte magna uoce dixit nullũ ĩstare periculum & nihil ꝓrsus timendũ eẽ. cõsulebatq; magis amicitiã cũ Cassandro q̃ bellũ suscipiendũ: capto deĩde Pyreo nec ad recuperandũ armati: nec armatis p̃esse uoluit: nã factio optimatũ in q̃ & phocion erat cũ Cassãdro sentiebat: populares polypconti fauebãt: sed postq̃ suscepto bello pulsus est Cassander Polypconte duce phocionis cõsiliũ minus ꝓbabile uisũ fuit: tũ phocion ĩ cõcione atheniẽsiũ fortunæ gratulatus est: & de ꝓspero euẽtu lætatus: at uero cõsiliũ suum aliquanto sanius fuisse affirmauit: magnã q̃dẽ cõstãtia uiri: ut etiã in ipsa uictoria ꝓbaret cõsiliũ suũ qđ fuerat de bello nõ suscipiẽdo. fuit hic Phociõ ut ĩ capitulo de ĩgratitudine latius ꝓlixiusq; dicturi sumus capite dãnatus: nam ĩter cætera in eo quoq; offenderat ciuitatẽ qđ male cõsuluerat p̃triæ suæ: nec ultro spartanis bellũ ĩferrẽt: cuius duces fuere pericles & sophocles: quo bello multas achaiæ ciuitates atheniẽsiũ ĩperio adiecerũt. Phocion & si sæpe exercitibus præfuit: sũmosq; magistratus cœpit: tamẽ multo eius notior ĩtegritas uitæ: q̃ rei militaris labor: itaq; huius memoria nulla. illius aũt magna fama: ex quo cognomine bonus est appellatus: legit̃ in uita Demosthenis: uim maximã in dicẽdo habuisse phocionẽ: q̃ multas grauesq; sentẽtias paucis uerbis cõplecteret̃: itẽ q; Demosthenes oẽs oratores uno phocione excepto nõ solũ eloquentia: sed uita quoq; superauit. Blandũ animum: casus plerũq; temeritatẽ corrigit: ut res malo cõsilio aggressas casus plerũq; secundet.

De phocione

meum ad externa iam delabi permittam: quorum principatum teneat Blasius: cuius constantia nil pertinacius: Salapiam enim patriam suam præsidio punico occupatam romanis cupiens restituere Dasium acerrimo studio secum ĩ administratiõe rei publicæ dissidentem: & alioquin toto animo Hanibalis amicitiæ uacantem: sine quo propositum cõsilium peragi non poterat: ad idẽ aggrediendũ opus maiore cupiditate q̃ spe certiore tẽptare ausus est: qui protinus sermonem eius adiectis quæ & ipsum cõmendatiorẽ: & inimicum ĩuisiorem factura uidebãtur: hanibal retulit a quo adesse iussi sunt: ut alter crimen probaret: alter defenderet. Cæterũ quum res pro tribunali gereretur: & illi questioni omnium oculi essent intenti: dum aliud forte citerioris curæ negotium tractatur Blasius uultu dissimulãte ac uoce summissa monet̃ Dasium cœpit: ut romãorum potius q̃ carthaginensium partes faueret: enimuero tunc ille proclãmauit: se in conspectu ducis aduersus eum sollicitari: quod q̃a incredibile existimabatur & ad unius tãtũ aures penetrauerat: & iactabat̃ ab inimico ueritas fide caruit: sed nõ post multo Blasii mira cõstãtia Dasium ad se traxit. Marcelloq; & salapiam: & quingentos milites numidas qui in ea custodiæ causa erant tradidit.

De phocione.

P Hocion uero quũ athenienses rem aliter q̃ ipse suaserat ꝓspere administrassent: adeo perseuerans cõstantiæ suæ propugnator extitit: ut in cõcione lætari quidem se successu eorum: sed consilium tamen suum aliquanto melius fuisse diceret. nunc. n. dãnauit quod recte uiderat: quia quod alius male cõsuluerat: bene gesserãt: fœlicius illud existimans: hoc sapientius. plerũq; . n. temeritatẽ casus iuuat: ubi prauo cõsilio ꝓpius aspirat: & quo uehemẽtius noceat:

Placidi & misericordes. Cōstat sūmæ modestiæ & integritatis uiꝝ fuisse phocionē: & perpetuo pauperē: cū ditissimus ꝓpter delatos honores eē potuisset: nā repudiauit cōstātissime philippi regis munera: cū maxime hortaret̃ a legatis regis ut ea accipet: ad filioꝝ saltē cōmoditatē: q in sūma pauptate non facile possent paternā tueri gloriā: qbus ille respōdit: si mei similes erunt nequaq̃ difficile erit: idē hic agellus illos alet: q me ad hāc dignitatē ꝓduxit: sin dissimiles sūt futuri nolo meis īpēsis illoꝝ ali augeriq; luxuriā.

s Ocratis aūt uirilitatis. Cū bellū gererēt atheniēses aduersus lacedæmonios & forte apud Arginusas īsulā utriusq; populi classis cōparata eēt ac staret īstructa: placuit decē prætoribus ut pugnā cū hoste

despatius ꝓdest placidi sāe & misericordes & liberales oīq; suauitate tpati mores Phocionis: quos optiæ ꝑfecto cōsensus oium bonitatis cognomie decorandos cēsuit. Itaq; cōstantia quæ natura rigidior uidet̃ leuis eius māsueto pectore fluit. De Socrate.

ſ Ocrat[is] āt uirilitat[is] robore palliatus aīmus aliquāto ꝑfectius ꝑseuerātiæ exēplū edidit: uniuersa ciuitas atheniensiū iniqssimo & truculētissimo error̃ īstructa de capite decē prætoꝝ: q apd̃ argimnusas lacædemoniā classem deleuerāt tristē sentētiā tulerat: forte tūc eius ptātis Socrates: cuius arbitrio plebiscita ordiaret̃ īdignū iudicās: tot & tam bene meritos: & īdigna cā & īpetu īuidiæ arripi temeritati multitudinis cōstātiā suā obiecit: maxioq; cōcionis fragore & īcitatissimis minis ꝯpulsus nō ē: ut se publicæ dementiæ auctorē ascriberet: q oppositū ei⁹ legitiā crassari uia ꝓhibita iiusto prætoꝝ cruor̃ māus suas cōtaminare ꝑseuerauit: nec timuit socrates: ne cōsternatæ patriæ undecius futor mors ipsius existeret.

De Ephilate.

p Roximū: & si nō eiusdē splēdor[is] ē: tamē certū cōstātiæ haberi pōt expimētū opæ forēsis fidei nō latētis. Athenis Ephilates accusar̃ publice iussus & īter cæteros demōstrati nomē deferre coactus est: cuius filius erat Demochares excellētis forme puer: aīo eius flagrātissimo inhærēs amore. Itaq; cōis officii forte truculētus accusator: priuati affectus cōditione miserabilis re⁹ pueꝝ ad se exortādū: quo parci⁹ ꝑris cti minibus īsisteret ueniētē: neq; r̃ppeller̃ neq; supplicē genibus suis aduolutū ītueri sustinuit. Sed operto capite flēs & gemēs præces expromer̃ passus ē. Nihilominusq; sincera fide accusatū demōstratum dānauit uictoriā nescio laude: an tormēto maiore partā: quoniā priusq̄ fonte opptimeret: seipsū uicit Ephilates.

De Syracusano.

q Vē syracusāus diuersitate exēpli prægrauat: q qbusdā monēnib⁹ ut aduersus Eraclidē & Calippon: quoꝝ fidei plurimū credebat tanq̄ insidias ei nectētes cautior esset: respōdit se uitā malle excedere q̄ ī metu uiolētiæ mort[is] amicos īimicis iuxta poner̃.

De Alexandro magno.

cōmitterēt & fortunā expetirent quo ꝑlio ipi uictores fuerūt: sed post pugnā subito exorta tēpestas: quæ classē atheniēsiū disiecit ac dissipauit: ut militū corpora sepulturæ mādari nō potuerīt: cū nūciatū eēt athenas militū corpora īsepulta iacere: adeo excitatus est populus atheniēsis aduersus ꝑtores, ut legē ferrēt de sumēdo: supplicio: ex his cū primū rediissent & cū forte dimarchus eēt socrates. i. tribunus plebis nulla rōne adduci potuit: ut huic legi tā uesanæ cōsentiret: & qa plebiscitū fieri nō poterat iniussu socratis illi ꝑ uim executi sūt qd̃ iure nō poterāt: itaq; cū ꝑtores rediissent ex his cōtinuo sūmū suppliciū sūpserūt. Eius potestatis. Δημάρχοσ. Dimarchus ut apud nos tribunus. Ex īdigna. q uidelicet militū corpora sæuicia maris īterpellātæ sepulturæ mādate nequerāt. Legitima crassari uia. Crassari crudeliter agere & supra modum seuire.

Dimarchus

Cōsternātæ p̄riæ. Aliq̄ subita ꝑturbatōe cōcitatæ. Vndecimus. Scilicet post mortē decē ꝑtoꝝ ipse undecimus eēt q opptimeret̃.

p Roximum & si nō eiusdem. Mos erat apud atheniēses ut forte traherent̃ q mores hominū & uitæ rationē īdagarent̃: & quos nō ꝓbatent: pupblicæ accusarēt: cū uitæ rationē reddere nō possent. Forēsis fidei. Quia ephilates in foro fecit qd̃ debuit: & hæc est fides forensis. Accusare publicæ. Vt apud nos cēsores de moribus iudicabāt ciuitatis: quos græci τιμητασ uocāt ita hii & accusabāt ut uitæ rationē tedderēt. Cuius filius Antiqui pueros amabāt egregiæ īdolis: præcipuæ pio quodam & honesto amore ut eos ad uirtutes excitarent & honores prouehérent. Miserabilis reus. Respiciēs ad ipius affectū: non enim accusare: sed accusari uidebat̃: in eadem persona erat uterq;. Sincera fide. Quia nulla pueri gratia cuius amore tenebatur ab officio deduci potuit.

q Vē syracusanus. Hic fuit Dion hippatini filius de quo in sequēti li. & in capitulo qd̃ incipit. Nequaq̄ Platoni: latius dicemus: ibi quærenda hæc historia: nam utriq; loco cōuenit: quod nō ad eius cōstantiā pertinet: cū illi nūciatū eēt: ab heraclide: & philippo īsidias sibi parari, nulla rōne adduci poterat ut illud de heraclide crederet. cognita deīde illius cōiuratiōe nō tulit æquo aīo Dion & uersum illū Homeri rettulit: ex secūda rapsodia ουκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς & ita iussit heraclidem interfici: clarissimus ergo dedit seruatæ constantiæ documentum: ut ne metu quidem uiolentæ mortis a ueræ amicitiæ officio potuerit absterreri.

Homerus

a Lexāder macedonū. Alexāder macedonū rex Dariū psarꝫ regē iam primū: acie ꝓflixerat. ille uero cuius iperio tota ferme asia subiecta erat: breui firmioīē reparauit exercitū: qd cū audisset Alexāder metuēs ne ī mōte tauro īrerciperet̃ ide citatissimo cursu aduersus Dariū ꝓfectus est: & cū uno die qngēta stadia cōfecisset: lōgo itineris labore: & solis ardore fatigatus: ut æstu se leuaret: corpus apud tarsū ī Cidnū fluuiū frigidissimæ aquæ demersit: & subitā ualitudinē ide cōtraxit: acciti undiqꝫ medici potionē saluberrimā: & ad eā uim morbi pellendā maxime accōmodatā cōstituerūt: quā cū philippus medicus suis manibus cōpositā: & tēperatā Alexādro porrexisset: ille itrepidus atqꝫ ipiger hausit: & sine cūctatiōe medicinā assūpsit: deide lr̃as q̄s paulo ante receperat a Parmenone: philippo legēdas tradidit: continebant aūt ut sibi a philippi medici caueret isidiis: quoniā pecunia corruptus & spe nuptiarꝫ sororis Darii mortē illi machinaret̃: fuit ꝓfecto Alexādri pectus cōstātiæ plenissimū: q a medico iā ꝓpe modū suspecto suæ īcolumitatis p̄sidium sumere dubitauerit. Opibus. Darii apparatū describit. Qu. curtius in pricipio secundi libri inquit inter hæc Alexāder & cætera. Cōtusis. Fractis & debilitatis ac ēt domatis. Parmenone uero q suspectas litteras Alexandro regi dederat: Eleāder & Pollidamas mandato Alexādri īteremerūt. hic sine rege Alexādro multa strēnue rex sine eo nihil magnæ rei gessit ut uult Qu. curtius li. vii. de hoc Parmenone rursus habebit̃ li. vi. ca. i. Liquore. Puritate solita. Cōspicuus. Adeo clarus ut ad ima usqꝫ arena cōspici posset. Stupefactis. Cōtractis. ē .n. stupor: cū p̄ admiratōe aut rei cuiuspiā horrore sensū aliquē amittimus animi uel corporis: ut stupor pedū: stupor dentiū: aut animi cū admiratiōe detēti sensū aliquē amittimus. Examinatiōe. Terrore. Ebetatis. Obtusis quādo res pdit uigorē suū: ut gladiū ebetatū: q atiē obtusā hēt. Fluctuabat. i dubio erat. Interpellari. Interrumpi. impediri.

Stupor

De moderatione aī. Liber. IIII.

t Ransgrediar ab saluberrimā. Ad capitulum transit moderatiōe. Est aūt moderatio cupiditatū nostrarū q̄dā quasi refrenatrix: q̄ nostros solutius euagari non sinit affectus. sed tanq̄ cæterarum uirtutum auriga hominis aīum ita componit ut qcqd fecerit aut dixerit: oīno rephensiōe careat: recte igit̃ cōstātiæ subiūgit̃: qꝫ eius q̄si mater sit atqꝫ magistra. Impotentiæ. Arrogātiæ & icōtinētiæ. Morsu. Quia nemo audet moderatū anium aliqua ratiōe mordere.

a Tqꝫ ut ibi. P. Valerius q Post exactos r̃ges primi cōsules ī urbe romana creati sūt iunius brutus & L. Tarqnius collatinus quo deīde pulso: qa ex gēte targnia foret ī eius locū cēturiatis comitiis substitutus ē. P. Valerius publicola. q fuerāt illius exactōis auctores & romāæ libertatis uīdices: Brurus obuiā regibꝫ q populo romano bellū īferebāt cū legiōe ꝓcessit: & sup Arūtē regis filiū quē hasta trāsfixerat: mutuo uulnere expirauit: ide mortui locū substitutus ē Lucre. lucretiæ pr̄: quo paulopost mortuo: Vale. p multes dies nullā subrogādi sibi collegæ mētionē facer̃: & ī sūma uelia: sibi domū edificar̃ populus eū r̃gnū affectar̃ suspicatus ē: qd ubi sēsit Vale. uotato ad cōtionē populo: d̄positisqꝫ fascibꝫ grauiter d illorꝫ leuitate conq̄stus: qꝫ se libertatis uīdicē paulo āte magna ābitōe p̄dicarēt. nūc eiusdē libertatis opp̄ssorē suspicarent̃: castigatis demū oībꝫ collegā sibi substituit spuriū lucretiū: eiqꝫ priores fasces p̄ferri iussit. ædes: q̄s ī sūmo uelie edificabat dirui & oēm materiā in planū atqꝫ īfimū locū dferri iussit: aliqd̄ deīde populares leges tulir: īter q̄s & illā ut nullus ciuis rōanꝫ aduersus ꝓuocationē uiolari posset. In cu. pricipiis. Publicolæ. A colēda plebe dictus: qa plebē mirifice coluit.

Publicola

q Vod sequitur & rei ipsius admiratione: & claritate auctori illustre. Alexander macedonum rex iclyta iā pugna excellētissimus opibus Darii contusis æstu & itieris feruor̃ ī cilicia pcalefactus cydno q aq liquore conspicuus tharsū īterfluit corpus suū īmersit. subito deinde ex nimio haustu rigore obstupefactis neruis: ac torpore hebetatis artubus maxīa exaīatiōe totius exercitus: ī oppidū castris ꝓpiquū defert̃: iacebat æger tharsi: iqꝫ ualitudīe eius aduersa instātis uictoriæ spes fluctuabat. Itaqꝫ cōuocati medici attētissīo cōsilio salutꝭ remedia circūspiciebāt. q quū ad unā potionē sniam direxissēt: atqꝫ eā Philippꝰ medicus suis māibꝰ tparā Alexādro (erat aūt ipsius amicus) & comes porrexisset: a Parmenōe missæ litteræ superuenerunt admonētes: ut rex insidias Philippi: ꝓinde ac pecunia corrupti a Dario caueret: quas cum legisset sine ulla cūctatiōe medicamētū hausit ac tūc legēdas philippo tradidit ꝓ quo tā cōstāti erga amicū īdicio dignissimā a diis īmortalibꝰ mercedē r̃cepit q incolumitatis eius præsidiū falso interpellari indicio noluerunt.

Valerii maximi historiographi liber tertius explicit.

Incipit quartus de aī moderatiōe. Ca. I.

T Rāsgrediar ad salubertimā ptē aī moderatōeꝫ: q̄ mentes nostras īpotētiæ & temeritatꝭ īcursu trāsuersas ferri non patit̃: quo euenit ut r̃præhēsiōis morsu sit uacua: & laudis quæstu sit opulētissima. itaque effectus suos in claris uiris recognoscat.

De. P. Valerio publicola.

a Tqꝫ ut ab incunabulis sūmi honoris incipiam P. Valerius q populi maiestatem uenerando

Exactis. Eiectis expulsis. sub titulo consulatus. Nomine quidem consules: re auté ipsa reges erant. nam oia regũ isignia cõsules habebát: nomé regũ post partã libertaté fuit romanis semp iuisum. Habitũ. Cõditioné. Dimidia ex parte. Nã cũ. xii. fasces unusqsq; cõsul semp haberet ipse tantũmodo sex uoluit hr̃e. Spurio lucretio. Qui itra paucos dies suffectus in lucretii locũ. M. Oratius puluilli. Cẽturiatis. Habitis p cẽturias: nam populus romanus in qnq; classes diuisus: & unaqueq; classis in cẽturias: ut apud titũ liuiũ decade ab urbe cõdita uidere licet: cũ igit suffragia dabant prime classis cẽturiæ rogabant: quæ si uariassent ad secũdæ classis cẽturias ueniebat: deide per ordiné id oẽs descẽdebát. Magistratus. Siue cõsul siue prætor siue alius

publicolæ nomen assecutus est; cum exactis regibus imperii eorũ uim uniuersam omniaq; insignia sub titulo consulatus in se translata cerneret; inuidiosũ magistratus fastigium moderatiõe sua ad tolerabilé habitum deduxit: fasces securibus uacuefaciẽdo: & i cõctione populo sũmittendo; numerum quoq; eorũ dimidia ex parte minuit; ultro spurio Lucretio collega assumpto: ad qué qa maior natu erat priores fasces trãsferri iussit: legem etiam comitiis centuriatis tulit: ne quis magistratus ciué romanũ aduersus prouocationem uerberare: aut necare uellet. Ita quo ciuitatis conditio liberior esset; imperium suum paulatim destruxit. Quid q; ædes suas diruit; qa excelsiore loco positæ instar arcis habere uidebantur: nonne quãtũ domo inferior: tantum gloria superior euasit?

De Furio Camillo.

u Ix iuuat abire a publicola: sed uenire ad Furiũ Camillum libet; cuius tam moderatus ex magna ignominia ad sũmum imperium trãsitus fuit: ut quum præsidium eius ciues capta urbe a gallis ardeæ exulantis petiissent: non prius ueios ad accipiendum exercitum iret: q̃ de dictatura sua omni solẽni-

Aduersus ꝓuocationẽ. Si qs ꝓuocasset se ad populũ ab omni magistratuũ iiuria tutus eẽt. Aedes suas. Delata cõfestim materia omni ĩfra ueliá & ubi nũc uia publica est: domus in ĩfimo cliuo ædificata. Instar. Ad similitudiné & nunq̃ recte cũ ad iũgi põt ut ad instar dicat. u Ix iuuat abire. Hic feruẽte romanoꝝ ac ueioꝝ bello: cũ tribunus militũ cõsulari potestate ꝓpter discordiá quæ tũc domi militiæq; igens fuit ꝓhibitus quit esset ostẽdere: ad extremũ crescẽtibus ĩdies & domesticis & externis malis terrore publico dictator dictus ad unicæ urbis obsidioné: tãta ꝓfectus oĩum fiducia: ut cũ ĩperatore mutata fortuna reipublicæ uideret: capennates in primis & phaliscos: q cum hostibus cõiurauerát: nepesinis in finibus obuios prælio uicit: hic lõgá obsidioné ueioꝝ ac difficilé ꝑueniens mira cõstantia ac uirtute: anno tandé decimo ueios cœpit. qui dies multa hostiũ cæde trãsactus é donec a dictatore eẽt edictũ ut inermibus parceret: qbus captis in ꝑdá uersi oẽs cui nullius ad eá dié hostis ꝑda par fuerat: huic uictoriæ romæ igens gaudiũ: & q̃tridui supplicatiões: q̃te nunq̃ antea dictator in solito honore triũphauit: & sup humanũ habitũ capitoliũ ascẽdit: curruq; aureũ eqs q̃tuor: niueo cãdore trahẽtibus: ipse qdẽ psolutis uotis, deposuit dictaturam: uir & armis & animi moderatione clarissimus: sed nulla claritas uacat iuidia. Alienati a camillo plebis animi. q̃rentibus passim ciuibus hostilem prædã in uoto dispersam: & tribunis plebem de more turbantibus pendente tamen inuidia: quarto tribunus militũ factus est: cõmissumq; illi bellum phaliscum: hinc exortum q; cum uiẽtibus phaleri cõiurassent: quos cum ꝑlio uicisset & direptis castris hostilibus ꝑdam omné ad q̃stores publicos reiecisset: magis magisq; alienauit sibi animos militũ: qui uirtuté uiri rigidã simul oderát & stupebát: ĩde cum obsidio ꝑualidæ ac munitæ urbis nihilo breuior futura uideretur: q̃ ueientium fuisset: ducis uirtus ac fortuna ingruente: honestissimæq; uictoriæ uiam fecit: magistro nobilium quorum patres primi erant in populo: qui per speciem solatii illos in castra romana & ad tentorium ducis adduxerat: uincto nudoq; illis tradito & uirgis adhibitis quibus agerent proditorem: cuius admiratione uirtutis fracti animi: urbs dedita: ipse summa cum gloria: sine triumpho tamé: quia res sine armis acta fuerat romam rediit: nec diu quidem uiri gloria & res gestæ iuidiam optessere: accusatus a tribuno ple. Apuleio: intercurrente per eos dies adolescentis morte filii: hinc publico: hinc priuato icommodo affectus in exilium abiit: sed parabatur egregio uiro laus: non ex prosperis modo: sed ex aduersis patriæ rebus. cum itaque per id tempus gallorum primo: deinde germanorum populi nouissimique omnium senones. Galli. frugum uinique dulcedine quæ adhuc eos hic detinet in italia irruẽtes infinito cum exercitu fudissent bello hetruscos: ea tẽpestate magnam italiæ partem possidentes: deinde Apeninum transgressi; clusiumque aggressi. de hinc romam: exercitumq; romanum apud aliá fluuium prælio fudissent: unoq; impetu idefensam urbem cœpissent: atq; incendissent: senatu impie trucidato: & flammis hostilibus intactum solum capitolii saxum remansisset: necessitate ultima: Camillus abscens dictator iterum dictus recolegit laceras romani exercitus reliquias: & turpi redemptione turbata in ipsa primum urbe mox extra urbem cum hostibus fortiter fœliciterque pugnauit: quo in prælio nec fuga nec captiuitas: sed sola hostium strages fuit: nec nuncio quidem tantæ cædis superstite: uictor Camillus & secundus romanæ urbis conditor dictus est: seruatam que in patriam insigni rediit triumpho. multa præterea bella gessit: uictorias: multos honores: multos habuit triumphos: quos breuitas ipsa non capit: nec proposito nostro conueniunt: nam quod ad moderationem eius pertinet: noluit a ciuibus delatum Imperium accipere: nisi prius ab exiguo senatu; qui in

iure acta comperisset. Magnificus Camilli ueientanus triumphus: egregia gallica uictoria: sed ista cunctatio longe admirabilior. Mulro enin multoque se ipsum q̃ hostem superare operosius est: nec aduersa propera festinatione fugientem: nec secunda effusio gaudio apprehendentem.

De. M. Rutilio censorino.

p Ar Furio moderatione Marcus Rutilius censorinus: Iterum enim censor creatus ad concionem populum uocatum: q̃ potuit grauissima oratione corripuit: q eam potestatem bis sibi detulisset: cuius maiores quia nimis magna uideretur tempus coarctãdum iudicassent: uterque recte: & Censorinus: & populus. alter: ut moderate honores crederét: præcepit: alter se moderato credidit.

De. L. Q uinto.

a Ge. L. Q uintus cincinatus qualem consulem gessit quũ honorem eius. P. C. continuare uellent: non solum propter illius egregia opera: sed etiã q populus eosdem tribunos in proximum annũ creare conabatur; quorum neutrum iure poterat fieri: utrunque discussit: senatus studium simul ĩhibendo & tribunos uerecundiæ suæ exẽplũ sequi cogẽdo: atque unus cã fuit: ut amplissimus ordo populusq̃ tutus esset ab iniusti facti reprehensione.

De fabio Maximo.

f Abius uero maximus cum a se quinquies: & a patre: auo: proauo: maioribusque suis: sepenumero

capitolio obsidebat solẽni iure dictator creatus esset. Magnificus camilli. Per cõparationẽ ostẽdit eius moderationẽ. qđ lõge sit difficilius & ꝓpterea etiã gloriosius seipsum q̃ hostes uincere. Operosius. Difficilius & laboriosius. Nec aduersa propera festinatione fugientem. In hoc maxima consistit moderatio.

p Ar Furio moderatiõe marius Rutilius cẽsorinus. De hoc uiro satis dictũ est in capitulo de disciplina militari. Sed qđ ad moderationẽ eius spectat: cũ cẽsor iteꝝ creatus eẽt uir oĩno ambitiosus exps: non mõ magistratũ nõ suscepit: sed ultro etiã populũ accusauit: q eã potestatẽ quæ p se grauis a maioribus anni & sex mẽsiũ tãtũ mõ facta eẽt: cũ triẽnis eẽ solet et qđ minus magna uideretᷓ sæpius uni uiro deferre nõ dubitarét. Par Furio moderatiõe. Quia sicut camillus dictaturã nisi solẽni iure demantã accipere nõ sustinuit: ita hic cõtinuare cẽsurã oĩno recusauit. Cẽsorinus. Nã a rigidita-

Cẽsorinus te censuræ dictus est Cẽsorinus. Corripuit. Rephẽdit. Eã potestatẽ. cẽsurã. Coarctãdũ. Breuiãdũ: nã primo triẽnis fuit deide anni & sex mẽsiũ facta ẽ. postremo ad semestre spa-

Liuius cium deducta. Liuius ab urbe cõdita de coarctãdo cẽsuræ tpe. M. Emilius dictator cẽsuræ honore: q antea p qnquenniũ gerebatᷓ. anni & sex mẽsiũ spacio finito. ob eã rẽ a cẽsoribus uocatus est. Crederet. Committeret.

a Ge. L. Quintus cincinatus. Hic origine nobilis de gẽte pĩcia: filioꝝ turba ornatus ĩtegerrimus ac fortissimus fuit. sed cũ unus ex filiis accusatus grãdi pecunia dãnatus eẽt. Qu. ut soluẽdo filiũ liberaret rebus suis fere omnibus distractis ad inopiam redactus relicta urbe trãs tyberim habitauit: ruralem ac modicã uitã agens: quo tpe equorũ incursu subito ꝑuastatis agris: & legatis romanoꝝ ad q̃rendũ de iniuriis solẽniter missis & a duce hostiũ contẽptis; cũ ad ultionẽ alter cõsulũ missus ad algidũ obsideretᷓ cũ exercitu: nec in altero satis uirtũ eẽt ad collegã liberãdũ attonita ac turbata urbe: ad extrema remedia recursum est: summi oĩum magistratus cõsensuq oĩum ciuiũ Qu. cincinatus dictator scĩs est: atq in agro solus ut diximus rustico ĩhiãs operi fuentus. Audito pr̃iæ statu. & honorẽ & laborẽ piũ ꝓ no atq offensaꝝ immemori aio suscepit; pfectusq ꝯfesti trãsmisso amne exceptus a filiis ac senatu: & ĩgenti populi cõcursu: q̃q̃ populo moꝝ austeritate suspectior dicto magistro eqtũ. L. Tarquinio nobilissimo itidẽ ac fortissimo uiro: pariterq inopi: & collecto exercitu oĩbus ultro noia dãtibꝫ spe certa sub tali duce uĩcendi: disposito q reꝝ statu die ꝓximo sub noctẽ romã egressus alacritate mirabili. Mediaq ad hostẽ nocte ꝑueniẽs & cõsulẽ & exercitũ obsidione liberauit: & duces ac legiones hostiũ magno ꝑlio uictos ut agri titus in castra trãsueherentᷓ: primus oĩum sub iugũ q̃si totidẽ boues misit direptis castris: & quæ ab hostibus tenebantᷓ oppida recepta sunt diuisaq ĩter milites ꝑda: hisq oĩbus ĩextimabili celeritate cõfectis: romã rediẽs militaribus ornamẽtis ĩsignis & ducibus hostiũ ante curꝝ actis ꝓsequẽte exercitu uictore ꝑda onusto solẽniter triũphauit: & mox dictaturã quã semestrẽ: qa nõ iã amplius rei necessariã uidebat die sextodecimo deposuit: & ad agꝝ suũ rediit dux ꝑclarus & ĩsignis agricola: magna ꝑfecto uiri modestia: q dictaturã ante legitimũ tps deposuerit: maior uero: q magistratũ cõtinuare noluerit. urbe nãq ĩtestina discordia laborãte: q tribunos plebis magĩratũ cõtinuare populus iuberet: & senatus eosdẽ consules creari uellẽt: atq ipm ĩ primis. Qu. cĩcinatũ: ut neutꝝ fieret sua sapia ꝓuidit: nã đposito cõsulatu: tribuni uerecũdia moti: se q̃primũ a tribunicia ptãte abdicarũt: & ita moderatiõe sua nihil cõtra leges ac rephẽsione dignũ fieri passus est. Studiũ. Curã quã senatus hẽbat ĩ cõtinuãdo cõsulatũ. Verecũdiæ suæ. Nã cũ spreuisset cõsulatum: pudore quodã deterriri sunt tribuni plebis a cõtinuatiõe magistratus. Inhibẽdo. Refrenãdo coercẽdo.

f Abius uero maximus. Hic ut in capitulo de cõstãtia diximus fuit reipublicæ ro. in rebus dutis & afflictis unicũ leuamẽ: q plus opis ꝯsilio & ꝓtudẽtia hostẽ subigẽdo: q̃ alii fortiter dimicãdo pr̃iæ attulisse uidetᷓ. primus. n. docuit sapiẽtiã nunq̃ cũ temeritate cõiungi: neq ad cõsiliũ casus admitti: sed rationẽ

consulatum gestum animaduerteret:in comiciis quibus filius suus summo consensu consul creabatur: q̄ potuit constanter cum populo egit:ut aliquando uacationem huius honoris fabiæ genti daret:non q̄ uirtutibus filii diffideret.erat enim illustris:sed ne maximum imperiū in una familia continuaretur. Quid hac moderatione efficacius:aut ualentius:quæ etiam patrios effectus:qui potentissimi habentur: supauit.

De aphricano superiore.

n On defuit maioribꝰ grata mens ad præmia superiori Aphricano exoluenda. Si quidem maxima eius merita paribus ornamentis decorare conati sunt:uoluerunt illi statuas in comitio:in rostris:i curia:in ipsa deniq; iouis optimi maximiq; cella ponerē: uoluerunt imaginem eius triumphali ornatu indutā capitolinis puluinaribus applicare. uoluerunt enim continuum per omnes uitæ ānos consulatum: perpetuamq; dicturam tribuere:quorum sibi nil neque plebiscito dari:neque senatusconsulto decerni:patiendo pene tantum in recusandis honoribus se gessit: quantum egerat in merendis.

De eodem Aphricano.

e Odem robore mentis causam Hanibalis in senatu protexit;quum eum ciues sui missis legatis tanquam seditiones apud eos mouentem accusarent.adiecit quoque non oportere patres. C. se rei publicæ carthaginensium iterponere:altissimaq; moderatione alterius saluti consuluit.alterius dignitati: uictoria tenus utriusq; hostem egisse contentus.

De. M. Marcello.

a T. M. Marcellus qui primus Hanibalem uinci:& Syracusas capi posse docuit:cū in consulatum eius siculi de eo questum in urbem uenissēt:nec

semper fortunæ dominari.non est igitur huius uiri historia repetenda.sed q̄d ad hunc locū pertinet eius pectus tanta fuit moderatione instructū.ut etiam affectus paternos: qui interdū nimii esse solent superare potuerit.cum enim filio:uiro nobilissimo & singulari uirtute prædito consulatus summo omniū cōsensu:certissimisq; suffragiis a populo demandaret quo minus fieret summo studio curauit: q̄ diceret æquū esse familiam suam:quæ per multos ducta uiros antiqua ab origine gentis eiusmodi honores propemodū cōtinuasset uacationē aliquādo mereri. A patre.auo.Nam Fabius Gurges genuit Fabium Rutilianum qui genuit alteꝝ Fabiū Gurgitem ex quo natus est Fabius maximus. Auorū ordo sic se habet ut primo pater deī/de auus tertio proauus: postea abauus: deīde attauus:postremo tritauus dicat: Diffideret. Quominus tanti magistratus honorē sustinere ac tueri posset. ac ꝑ sua maiorūq; suorū & populi romani dignitate gubernaret.

[margin: Ordo auorum]

Quid hac moderatiōe. Laudat hoc loco Fabium q̄ potuerit etiam affectus superare paternos.solent enim cupide nimis affectare parentes ut ad honores filii q̄ maximos ꝓuehātur:honestioresq; fiant īdies. Qui potentissimi habentur:nimii plerumq; sunt parentum affectus ut ad celsiorem fortunā per gradus honorum filii producantur.

n On defuit maioribus.ad reliquas animi uirtutes q̄ in hoc uiro fuere ꝓpemodū admirabiles accedit & modestia:q̄ in cōtēnēdis honoribus tāta fuit ut nō minus eū uenerabilē fecerit q̄ res ab ipso magnifice gestæ.nā quāto magis honores contēpsit:tanto etiā admirabilior fuit:cōtēpsit autē non solū humanos sed prope diuinos quos illi sūmo studio & ambitione detulerat ciuitas romana ꝓ suis maximis & īmortalibꝰ erga se meritis. In rostris. Vbi conciones habebant In curia ubi senatus cogebat. Iouis optimi maximiq;. Cuius filius esse credebatur teste Gelio:quia sicut in capitulo de fiducia diximus:qd' de olimpia Philippi regis uxore Alexandri matre qdam græci tradidere scriptores idē de. P. Scipionis matre memoriæ proditū est:uisum īmensæ magnitudinis anguem cū Scipionis matre cōcunbere: & ex eo creditum est Scipionē cōcepisse quā famā ab ineunte ætate clarissimis uirtutibus: maximisq; rebus gestis indies magis:magisq; auxit & confirmauit. Puluinaribus. Lectisterniis idest uolebant eū diuinis honoribus afficere patrum. Recusandis honoribus. Quia clarior interdū gloria spreta redit. Emerēdis. Valde merendis. sed emeriti milites qui militiæ uacationē habent:q̄ sint militiæ officio perfuncti. Eodē robore. Eadē cōstantia & moderatione.q̄ hanibali quē legati carthagīnēses romā accusātes uenerāt se acerrimū defensorē ꝓbuerit. Sui ciues.notāda cōstructio sui ꝓ eius posuisse. Victoria tenus: Vsque ad uictoriam:quia ultra uictoriam neutrius hostis fuit: uidelicet nec hanibalis cuius salutem post uictoriam protexit:nec senatus quia docuit quid eum diceret.

[margin: Emerēdus]

a T. M. marcellus. M. Marcellus cū Valerio leuinio cū forte absente iterū consul idibus Martiis cū magistratū inisset senatū eo die more maioꝝ habuit: ꝓfessus se nihil absente collega neq; de re publica neq; de ꝓuinciis acturū: scire se frequētes siculos ꝓpe urbē ī uillis obtrectatores factoꝝ suoꝝ esse: q̄bus tantū abesset: ut ꝓ se nō liceat palā romæ crimina & dicta & ficta ab inimicis uulgari: ut insimularēt aliquē sibi timorē absente colega dicēdi de cōsule esse: ipe eis ex tēplo daturus senatū fuerit: ubi qdē collega uenisset nō passurū qcq̄ prius agi q̄ ut siculi in senatū itroducant.postq̄ igit collega rediit primū inter se ꝓuincias sortiti sunt Sicilia & classis Marcello: italia cū bello aduersus hanibalē Leuinio euenit: q̄ fors uelut iterū

senatū ulla de re habuit:quia collega Valerius Leuinius forte aberat:ne ob id siculi in querendo timidiores eēnt:& ut is rediit ultro de his admittēdis rettulit querentesque de se patienter sustinuit: iussos etiam a Leuinio discedere:remanere:ut suæ defensioni interessent coegit:hac deinde utraque parte perorata etiā excedentes curia subsecutus est:quo liberius senatus sententiam ferret.improbatis quoque eorum querelis supplices & orātes ut ab eo in clientelam reciperētur:clementer excepit: super hec Siciliam sortitus eā prouinciā college cessit. Totiens laudatio Marcelli uariari non potest:quotiens nouis ipse gradibus moderatione aduersos socios usus est.

De.T.Graccho tribuno plebis.

q Vam etiā Tiberius Gracchus admirabilem se exhibuit. Tribunus enim plebis quū ex ꝓfesso inimicitias cum aphricāo & Asiatico Scipionibus gereret & Asiaticus iudicatæ pecuniæ satisdare non

captis syracusis ita examinauit siculos ut cōploratio coꝝ flebilesq̧ uoces extēplo oculos hoīum conuertissent:qđ cū Marcello cognitū esset:ne quis frenari timore siculos dicere posset quo minus de se libere q̄rant: in cuius potestatē mox futuri essent ꝓuinciā cū collega ꝑmutauit:deinde siculos in senatū ītroduxit:& de se grauiter cōquerentes equissimis auribus sustinuit:iussosq̧ a Leuinio: post cōquestionē exercere ex tēplo ut de postulatis eoꝝ patres cōsuli possent Marcellus rennuit:ut corā ipsis respōderet obiectis:quo facto cū illis pariter excessit de senatu ut liberius patres cōsuli possent:q acta Marcelli sūmo cōsensu cōprobarūt:reuocatis deinde in senatu siculis & cōsule:recitatoq̧ senatuscōsulto siculi benigne appellati ac dimissi ad genua se marcelli cōsulis ꝓiecerūt:& obsecrantes ut q̄ deplorandæ ac leuādæ calamitatis suæ cā dixissent ueniā eis daret & in fidē clientelāq̧ acciperet:perorantes hæc cōsul clementer allocutus eos dimisit. Qui prius Hanibalē uici. Nā oēs ante Marcellū romani īperatores uel ex acie uicti discesserārt:uel ī acie cū magna rei publicæ clade ceciderāt: Aut certe nūq̄ cū hanibale fortunā belli temptare ausi fuerant.

Primus marcellus Hanibalē uinci docuit

Primus igit̄ Marcellus apud nolā uinci posse docuit.nā cū urbē illā obsideret hanibal: quā ꝓpemodū ad defectionē uidebat̄ erecta:Marcellus nocte oppidū ingressus & ad tres portas in hostes uersas tripartito exercitū instruxit:īpedimenta subseq iussit.Calones lixas & inualidos milites uallū ferre ut paucitatem spernentibus pœnis ingentis exercitus spem repente facerent:his ista instructis patefactisq̧ repente portis in hostes tanto cū clamore ī petu feruntur ut pertubata media acie terga uerterint nō tamen sine iactura.nā duo milia & tricenti hostiū cæsi nō plus romanoꝝ centū amissis:ingens eo die res ac nescio an maxia illo bello gesta sit.nō enim uinci ab hanibale: romanis tunc uicētibus difficilius fuit q̧ postea uincere: hac uictoria Marcellus potitus militū suoꝝ animos multis antea cladibus territos erexit & excitauit: urbē nolā a defectione ꝓhibuit ualidoq̧ ꝑsidio firmauit:& sic propemodū amissam populo romano restituit. Et syracusis capi.Cuius difficillima ac ꝓpe incredibilis fuit expugnatio:qppe cū urbs ipsa situ & natura soli ualidissima munitionibꝫ quoq̧ firmissimis undiq̧ circūsepta foret accedebat:q̧ in ea uir erat Archimenidos unicus:cæli siderū q̧ spectator: mirabilior tamē inuētor ac machinator bellicoꝝ tormentoꝝ opetūq̧ qbus ea q̄ hostes īgenti mole agerēt: ipse p leui momento ludificaret̄:hic aduersus omnē Marcelli terrestrē maritimūq̧ apparatū uariæ magnitudinis tormenta ī muris disposuerat.in qbus illud ꝑcipue admirationis fuit ferrea manus firmissimæ cathenæ illigata:cū iniecta proræ nauis esset:grauiq̧ libramēto plūbi recelleret ad solū suspensa ꝓra nauē ī puppim statuebat:deinde remissa subito uelut ex muro cadentē nauē cū īgenti trepidatiōe nautarū ita undæ affligebat:ut etiā si recta recideret aliquātulū aquæ reciperet:ita maritima oppugnatio est elusa omnis:iter tātas tamen difficultates urbē oīum illo tēpore & in ea regione terra mariq̧ ualidissimā atq̧ pulcherrimā uirtus īperatoris tandē expugnauit. Quia collega leuinius aberat.Erat enī in Macedonia aduersus Philippū.

Admittendis.Introducendis. Improbatis q̄relis.Damnatis a senatu. In clientelā reciperent̄.Apud maiores urbiū expugnatores eaꝝ postmodū patroni esse dicebant̄ & erant.æquū enī erat ut q uulnera intulisset:eadē sanaret.

Cicero

Cice.in officiis li.primo:Apud maiores nostros inqt tantopere iusticia culta est:ut hi q ciuitates aut nationes deuictas bello in fidē recepissent earum patroni essent more maioꝝ. Super hæc Siciliā sortitus.

Liuius

Liuius dicit antequā introducerent̄ legati in senatū cū collega suo sortitū fuisse ꝓuinciam sed utrunq̧ fuerit magna tamen illius modestia fuit. Totiens Laudatio Marcelli.Totiens inqt laudandus Marcellus est:quotiens aduersus siculos moderatiōe usus est: primo q̧ eis noluit dare senatū absente collega: deīde q̧ cōq̄rentes de se patienter sustinuit:postea q̧ eos in senatu retinuit:ut suæ defensioni interessent:rursus q̧ cū illis e senatu pariter abiit ut liberius patres sup ea re consuli possent:postremo q̧ cū collega ꝓuiciā permutauit & ī clientelam suam siculos accepit. hæc omnia sunt in marcello laudanda.

De.T.Graccho tribuno plebis.

Gellius

q Vam etiam.T.gracchus admirabilem.Gelius pulchrum liberale atq̧ magnanimū factū Tiberii Sēpronii gracchi in exēplis repositū est:id exēplū huiusmodi.L.Scipioni asiatico.P. Scipionis aphricani superioris fratri Numicius Angurius tribunus ple.mulctā irrogauit: eūq̧ ob eā cām ꝑdes dare deposcebar.Scipio aphricāus fratris nomē ad collegiū tribunoꝝ ꝓuocat:petebatq̧ ut uirꝫ cōsularē triūphalēq̧ a collegæ ui defenderet. Octo tribuni cognita cā collegæ intercedere noluerūt:tū Angurinus tribu.plebis.L.Scipionē ꝑdes non dantem prendi & in carcerē duci cum iussisset: Tiberius Sempronius gracchus tri.

ple.pater Tiberii atq; Caii gracchorû cû.P.Scipionis aphricano inimicus grauis ob plerasq; in repub.dissensiones esset iurauit palá in amicitiá & in gratiá se cû.P. aphricano nô redisse: atq; decretû ex tabula recitauit. eius decreti hæc uerba sût:cû.L.cornelius Scipio Asiaticus triûphans hostiû duces î carcerê côiectauerit:alienû esse uidet a dignitate rei publicæ in eû locû îperatorê populi romani duci in quê locû ab eo côiecti sunt duces hostiû:itaq;.L.corneliû Scipionê Asiaticû a collegæ ui ꝓhibeo.Valerius aût antias dicit post aphricani mortê intercessionê istá pro Scipione esse factá a Tiberio graccho:neq; mulctá irrogatá Scipioni:sed damnatû eû peculatus ob anthiocená pecuniá de qua supra dictû est: ꝙ cû prædes nô daret î carcerê duci captû:atq; ita ītercedente graccho exêptû.

non posset:atque ideo a côsule in uincula publica duci iussus esset:appellassetq; collegium tribunorû nullo uolente intercedere:secessit a collegiis: decretûque côposuit:nec quisq̃ dubitauit quin eo scribendo:irati hostis aduersus Asiaticum uerbis usurus esset.At is iurauit primum cû scipionibus se in gratiam non redisse:deinde tale decretum recitauit.Q uum.L.Cornelius scipio die triûphi sui ante currû subactos hostiû duces in carcerem coniecerit: indignum & alienum a maiestate populi romani uideri eundem ipsum duci.Itaque id non passurum fieri libenter:tunc opinionem suam populus romanus a Graccho deceptam cognouit:moderationemque eius debita laude prosecutus est.

De.C.Claudio Nerone.

C Aius quoque Claudius Nero:inter cætera præcipue moderationis exempla numerandus est. Liuii salinatoris in asdrubale opprimendo particeps gloriæ fuerat:& tamen eum triumphantem equo seq̃ triumpho quê ei senatus æque decreuerat:uti maluit:quia res in prouincia salinatoris gesta fuerat: sine curru ergo triumphauit. Eo quidem clarius quo illius uictoria tantummodo laudabatur:huius etiá moderatio.

De Aphricano posteriore.

N Ec Aphricanus qdê posterior nos de se patit

Pli.de uiris illustribus:Scipio Asiaticus reus pecuniæ interceptæ ne i carcerê duceref:gracchus pater tribunus plebis intercessit Marcus Cato Censor equitû ei ignominæ cá ademit. Iudicatæ pecuniæ. De q̃ supra diximus ꝙ cû rô ab ipso reposceref frater eius aphricanus q legatus sibi fuerat in ea ꝓuincia librû in quo acceptæ & expensæ pecuniæ sûma côtinebat i senatû ꝓlatû ante oculos patrû dilacerauit: dicens nô æquû esse ab eo reddi rônê sextertii q̃dragies:a quo bis mille sextertiis uberius factû esset æranû:igif post hoc factû Scipio Asiaticus eius frater peculatus dânatus est. Ex ꝓfesso. Ex manifesto. Satisdare.Sanssacere. Decretû.Dânationis uel absolutiõis. Ante currû.Quod uicti duces ꝑcederêt triûphâtis ipatoris currû:nulli dubiû:ná id Cice.i pisonê plane ostêdit.dicit eni:qd tâdê habet iste currus:qd uincti ante currû duces:qd simulachra oppidorû:qd aurû:qd argentû: qd legati i equis:qd clamor militû: qd tota illa pompa & cætera. Alienum.Abhorrens & alienum huic & ab hac redicimus.

Alienum huic &ab

C Aius quoq; claudius Nero. Quomô hac deci/ Hasdrubal frẽ hanibalis:ingalia cisalpinna haud ꝓcul a placêna uictus & cu ingenti exercitu cæsus fuerit:côsilio & prudentia claudii neronis in ca.de fiducia dictû ê:qd adhûc locû pertinet.Claudius uero ut fuit rerû gestarû:gloria qdê illustris sic ai quoq; moderatione côspicuus: tanta eni ut dixi côsilio suo parta:cû romá uterq; côsul redisset: postulassetq; ut ꝓ re pu.fortiter fœliciterq; administrata:& diis îmortalibus hêref honos:& ipsis triûphantibꝰ urbê intre liceret:idq; sibi esse a patribꝰ benigne côcesû:claudius ea modestia usus est : ut cû amborû noîe supplicatio:& triûphus utriq; decretus esset tamê qa î ꝓuincia Liuii res gesta eêt:& eo die quo pugnatû foret eius forte auspiciû fuisset:& exercitus liuianus deductus romá fuisset:suus uero deduci nô potuisset:uoluit ut liuius q̃drigis tâtûmô ueheref:ipsumq; triûphantê milites sequerenf .ipse uero sine militibus equo inuectus est:ita côsociatû triûphû unius tâtum mô esse uoluit:quáq̃ ipse maiore gloria triûphauerit: ná milites eius laudes magna cû ambitione decâtabât illû sex dierû Spacio decurrisse lôgitudinê italiæ:& eo die cû hasdrubale in gallia signis colatis pugnasse:quo eû castra aduersus sese î apulia posita habere hanibal credidisset:ita unû côsulê ꝓ utraq; parte italiæ aduersus duos duces duos îpatores hinc côsiliû suû:hîc corpus opposuisse.nomê Neronis satis fuisse ad côtinêdû in castris hanibalê.Hasdrubalê uero nulla alia re q̃ eius aduentu obrutû atq; extictû esse:cur iret alter côsul sublimis curru multiiugis si uellet equis unius equo p urbê uectû triûphû uehi : Neronêq; enâ si pedes incedit uel parto eo bello uel spreto triumpho:gloriam memorabilê fore:hi sermones spectantium neronem usq; in capitoliû ꝓsecuti sunt. Aeq; decreuerat Vt uterq; pariter triûpharet. Prouincia.Gallia cisalpina. Sine curru.Quia equo tantûmodo inuectus est. Eo.Tanto. Quo.Quâto.

E T aphricanus quoq; posterior. Duo clarissima romanæ urbis lumina Scipiones aphricani sic p oês uirtutû gradus uno tenore cucurrerunt:ut ubicûq; de uirtute seruata referendû fuerit: de his tacere difficilius sit q̃ patum dicere; hîc est ꝙ apud Valeriû in oês memorabiliû exêplorû partes semp ueniunt.ná posterior aphricanus in côdendo lustro mirificá de se ostendit populo romano modestiáin solito eni sactificio cû uota & precationes solêni carmîe diis îmortalibus exhiberenf: ut îperiû romanû augerent & amplificarêt:carmê illud emêdari iussit & scribi ut perpetuo incolume côseruarent: ꝙ diceret satis amplû esse atq; magnificû:qua modæstia cæteri deîde censores usi sunt. Cû lustrû conderet.Cêsorû erat iter

Cẽsũ facere quid sit · Condere lustrum qui sit · Lustrum

cæteraq; gerebant cẽsum facere:& lustrũ condere.censum autẽ facere erat romanoꝝ ciuiũ capita describere & in classes ꝓ cuiusq; opibus conncere:sed quomõ in classes cõncerent satis supra mõstratũ est. Cõdere uero lustrũ erat:qnto quoq; anno ciuitatem qbusdã lustralibus.i.piacularibus sacrificiis purgare.lustrũ etiã dicebat totus exercitus purgatio:cũ censent.i.numerant oẽs & q ad arma ferenda non sunt idonei:sicut senes.iuniores purgant.i.educunt:& tunc cõdere lustrũ finire lustrũ significat est etiã lustrũ qnquenniũ & cubile ferarũ.sunt q uelint lustrũ dictũ a luendo.i.purgando uel soluendo. Publicis tabulis.In qbus carmina scripta continebant. Res imperiũ & statũ. Meliores.Opulentiores. Ampliores.Longius latiusq; porrectas. Infra septimũ lapidẽ.i.cum fines romani nõ extẽderent ultra septẽ milia passuũ:nã lapidibus tãquã liminibꝰ designabant miliaria apud maiores. Sensit.Opinatus est.

Centurias recognoscens. Dum recenseret equites q erant ĩ centurias distributi.centuriæ aũt po.ro.fuerũt prĩo a romulo ĩstitutæ tres eqtũ solũmõ uidelicet Rãnẽsiũ:Tĩcẽsium & Luceꝝ: Rãnẽses a romulo Ticenses a.T.tacio rege sabinoꝝ post cõicatum cũ rõulo ĩpriũ Luceres a lucero quodã q romulo uenerat in auxiliũ:uel ut alii dicũt luceꝝ nominis & origmis cã incerta est.iubebat autẽ eqtes transire ut si dep̃hẽdisset uitiũ equo priuaret: uel alia nota censoria dãnaret. Verbis cõceptis. Sciẽtẽ & uolentẽ. Peierasse.Periuriũ fecisse.Et notanda nã uerbi q ĩ cõpositione nõ habet.r.cũ nomẽ retineat.dicimus enĩ periuriũ: sed ĩ uerbo peiero.nõ piuro. Ad negotiũ. Ad accusar.onẽ. Traduc equũ:Sic nunc quoq; cõquisitores & eqtũ magistri dicere solent transeas cũ equo ut te uideamus: Lucrifac. Verbũ cõpositũ.i.tota una pars orationis ẽ.i.lucrare & ĩ lucro ponere. Notã.Dãnationẽ.

Tres centuriæ

q Vod animi temperamentũ.Qu. Scæuola uir percipue uirtutis:& grauissimæ auctoritatis hõ cũ ĩ testimonium aduersus reũ quendã ꝓductus esset & religioni pariter & modestiæ satisfecit:cũ.n.dixisset ꝙ uerꝝ esset statim adiecit:nõ id sibi credẽdũ esse nisi & alii inuenirent q idẽ asseuerarent: noluit tantũ sibi tribui ut suo testimonio dãnaret reus ne sui exẽplo aliis deinde minoris auctoritatis & fidei testibus crederet. Temꝑamentũ. Moderatio. Periclitãtis.Cuius salus in ꝑiculo uersabat. Asseuerassent. Affirmassent. Et religioni debitã fidem.Quia affirmauit uerũ esse qđ dixerat. Cõi utilitati.Ne qs unius testimonio periclitaretur.

s Entio quos ciues. Quasi tacite obiectioni respõdet: ꝙ tantorũ uiroꝝ facta simul ac dicta lõgiori memoratu digna breui oratione cõplectat.dicit aũt sui ꝓpositi nõ fuisse eiusmodi hoĩum uitã ꝑcurrere qđ nec in tãta multitudine reꝝ memoriæ tradendaꝝ sibi fuisset oportunũ.sed q̃dã horũ hominũ ut q̃q; dignissima uiderent ex illustribus electa auctoribus:breuiter cognoscenda subiicere. Angusto ambitu.Valde breui orõnis ambitu. Vtrũq;.s.magna & multa modico uolumĩe cõprehẽdere. Strictim Breuiter. Ad graues testataſq;.Cice.de offi.a ualerio dissẽtit.dicit.n.ĩter scipionẽ & metellũ fuit sine acerbitate dissensio nõ.n.aioꝝ cõtentione:licet opinionũ & sniaꝝ dissentione

Cicero

tur tacere qui censor quũ lustrũ conderet: inque solito sacrificio scriba ex publicis tabulis solenni ei precationis carmĩe præiret quo dii ĩmortales ut populi romani res meliores amplioresque facerent rogabant. Satis ĩquit bonæ ac magnæ sunt. Itaquæ præcor: ut eas perpetuo incolumes seruent : ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari iussit. Q ua uotorũ uerecundia deinceps censores in cõdendis lustris usi sunt. Prudẽter enim sensit tunc ĩcrementum romano imperio petendũ fuisse: quũ inter septimum lapidem triũphi quærebantur. maiorem autem totius terrarum orbis partem possidẽti auari dum esset: quicq̃ ultra appetere. Ita abunde fœlix si nihil ex eo qđ obtinebat amitteret. Neq; alia eius in censura moderatio pro tribunali apparuit: Cẽturias recognoscens equitũ: postq̃.C.Liciniũ sacerdotem citatũ processisse animaduertit: dixit illũ se scire uerbis conceptis peierasse; ꝓinde si qs eũ accusar uellet: usurũ testimonio suo: sed nullo ad id negocium accedente : Traduc equũ inquit sacerdos: ac lucrifac censoriã notã: ne ego ĩ tua ꝑsona: & accusatoris: & testis: & censoris: & iudicis partes egisse uidear.

De.Q .Scæuola.

q Vod aĩ tpamẽtũ ẽt in. Q .Scæuola excellẽtissimo uiro adnotatũ ẽ: testis nãq; in reũ ꝓductus: quũ id respondisset: ꝙ salutẽ piclitãtis magnopꝫ læsuꝝ uidebatur: discedens adiecit: ita sibi credi oportere: si & alii idẽ asseuerassẽt: quoniã uniꝰ testĩonio aliquẽ credere pessimi esset exẽpli: & religioni igitur sue debitã fidem: & communi utilitati salubre consilium reddidit.

De Metello macedonico.

ſ Entio quos ciues: quæ ue facta eorũ: ac dicta q̃ angusto ãbitu orõnis ãplectar: sed quũ magna mihi & multa breuiter dicenda sint: claritate excellẽtibꝰ uiris sermo infinitis ꝑsonis: rebusq; circũfusuſis: utrũq; præstare nõ possũ. Itaq; ꝓpositi quoq; nri rõ nõ laudanda sibi oĩa: sed recordãda sibi sũpsit. Q ua ꝑpbona cũ uenia duo metelli: Macedonicus & Numidicus maxĩa patriæ ornamẽta stricti se narrari patiẽt. Acerrie cũ scipione aphricão macedonicus dissenserat: eorũq; ab emulatione uirtutis ꝑfecta contẽ

discrepabant: ut in sentẽtiis dicẽdis frequẽter altercarent᷑ ĩ senatu. Testatas. Passiue posuit: manifestas. Progressa fuerat. Processerat. Sed tamẽ cũ interẽptũ scipionẽ. Cõstat scipionẽ celeriter mortuũ quo ãt genere mortis dubitat᷑ ab oĩbus. Cice. ĩ li. de amicitia: scipionis inqt uita qdẽ talis fuit uel fortuna uel gloria ut nihil posset accedere: morienti ãt sensũ celeritas abstulit. quo de genere mortis difficile est dictu: qd hoĩes suspicẽt᷑ uos uidetis: hoc tamẽ licet dicere. P. scipioni ex multis diebus quos ĩ uita celeberrimos lætissimosq; uiderat illũ diẽ clarissimũ fuisse cũ senatu dimisso domũ reductus ad uesperꝫ est a patribꝫ cõscriptis & populo sociis q; latinis: pridie q̃ excessisset e uita: ut ex tã alto dignitatis gradu ad supos uideat᷑ potius q̃ ad inferos puenisse Cicero

tio: ad graues testatasq; inimicitias ꝓgressa fuerat: sed tamẽ quũ interemptum scipionem conclamari audisset in publicum se proripuit. mœstoq; uultu: & uoce confusa. Concurrite concurrite inquit ciues mœnia nostræ urbis euersa sunt. Scipioni enim aphricano intra sua mœnia quiescẽti nefaria uis illata est. Ob rem publicã pariter aphricani morte miserã: & macedõici tã humana tãq; ciuili lamẽtatione fœlicẽ. Eodẽ enĩ tpe & quantum amisisset principẽ: & qualẽ haberet recognouit.

De eodem.

i Dẽ filios suos monuit ut funebri eius lecto humeros subiicerẽt: atq; huic exeqarꝫ illũ honorem uocis adiecit: non fore ut postea id officiũ ab illis maiori uiro præstari posset: ubi illa tot ĩ curia iurgia᷑ ubi tam multe pro rostris altercatiões᷑ ubi maximorum ciuiũ & ducum tantorum togata prœlia᷑ oĩa nimirum ista præcipua uenetatione prosequenda deleuit moderatio.

De Metello numidico.

n Vmidicus aũt Metellus populari factiõe pria pulsus ĩ asiã secessit: ĩq̃ quũ ei forte ludos tralibꝫ spectãti litteræ r̃dditæ eẽnt: qbꝫ scriptũ erat: maximo senatus & populi consensu reditũ illi ĩ urbẽ datũ: non ẽ theatro prius abiit q̃ spectaculũ ederet᷑: non læticiã suã ꝓxĩe sedẽtibus ulla ex pte patefecit: sed sũmũ gaudiũ intra se continuit. Eundẽ constat pari uultu: & exulẽ fuisse & restitutũ: adeo moderationis beneficio medius sp̃ inter secundas & aduersas res aĩ firmitate uersatus est.

De catone posteriore.

deos: ergo de morte scipiõis multi multa suspicant᷑: plures tamẽ huic sñiæ ĩclinãt: gracchã semproniã uxorẽ suã mortis mariti cõsciã fuisse qd uerisimile uĩ. nã cũ scipio a numantia uictor redisset ut qdã tradunt ab aĩcis gracchoꝝ q paulo ante cæsi fuerãt ĩ foꝝ ꝓductus ẽ & qa gracchis affinitate cõiũctus erat: qppe quoꝝ sororẽ ĩ mr̃imoniũ duxerat credebant auctoritate scipiõis cõsirmatũ iri odiũ aduersus ĩterfectores gracchoꝝ: sed cũ ĩterrogatus eẽt qd de. C. gracchi morte sentiret: respõdit iure cæsũ uideri qđ respõsũ credũt adeo grauiter & acerbe tulisse gracchã semproniã eius uxorẽ q̃ spabat cædẽ fratrũ scipiõis auctoritate posse uĩdicari ut de mariti nece cogitauerit & eũ seq̃nti nocte oppsserit: qđ uerisimile uĩ. q. n. fieri potuisset ut ĩ eius cubiculo opprimeret᷑ scipio: nisi conscia mortis eius fuisset uxor: sũt tamẽ q credũt a. C. carbõe fuisse ĩterẽptũ. aliter sẽtit. T. Li. de morte aphricani. dicit. n. seditiões a triumuiris Fuluio flacco. C. graccho & C. carbõe de agro diuidũdo creatis excitatæ sũt: qbꝫ cum. P. scipio aphricanus aduersaret᷑ fortisq; ac ualidus pridie domũ se recepisset mortuus ĩ cubiculo ĩuẽtus est suspecta fuit tãq̃ uenenũ ei dedisset Sempronia uxor: hic maxĩe q sóror esset gracchorũ: cũ qbus simultas aphricano fuerat. De morte tamẽ eius nulla q̃stio acta. Cõfusa ꝑturbata. Liuius

Mœnia euersa. Magna Scipionis laus q reipublicæ romanæ qdã q̃si murus & ualidissimũ munimentũ esse diceret᷑: q p ipm & aucta & cõseruata fuisset, ĩtra suos penates. Vbi tutus esse debuerat ibi potissimũ interẽptus ẽ. O rẽ publicã. Laudat eius modestiã. Miserã. Quæ tãtũ ciuẽ amisetit. Ciuili lamẽtatione. Ac si diceret amica lamẽtatiõe: nã ciuis ciuem debet amare.

i Dẽ filios. Quos q̃ttuor pcepit uirtutis & ĩgenii dr̃ habuisse. Huic. Silicet officio qđ filii humeros lecto subiicerẽt. Vbi illa. Ostẽdit tãtã ualuisse moderationẽ ut oĩa q̃ uidebant᷑ inter ipsos odia fuisse cõtracta hac ipsius morte oblitterarent᷑.

n Vmidicus aũt metellus. De hoc uiro supra cõmemoratio facta est: q exiliũ uoluntariũ deligere q̃ in leges saturnini tri. ple. iurare maluerit: fuit igitur & cõstãtia clarus & moderatione pspicuus cũ enim ludos tralibus spectaret sibiq; forent de gloriosa in patriã reuocatiõe redditæ litteræ: sic se intra modestiæ giros cõtinuit ut nullũ tãtæ læticiæ uestigiũ ꝓrsus in eo posset deprehẽdi: uir in utraq; fortuna semp idẽ: quẽ nec arridens inflare nec seuiens opprimere posset hic Metellus numidicus ĩ cẽsura orõnẽ habuit ad populũ de uxoribꝫ ducẽdis teste A. Gelio: q eius orõnis q̃dã uerba ponit li. i c. vi. dicit enĩ multis & eruditis uiris audientibꝫ legebat᷑ orõ Metelli numidici grauis ac diserti uiri quaq; ĩcensura dixit ad populũ de ducẽdis uxoribus: cũ eũ ad mr̃imonia capescenda hortaret᷑ in ea orõne ita scriptũ fuit. si sine uxore possemus q̃rites esse oẽs ea molestia careremus dare: sed quoniã ita nĩ tradidit: ut nec cũ illis satisdare comode: nec sine illis ullo mõ uiui possit: saluti ꝑpetuæ potius q̃ breui uoluptati cõsulẽdũ est. Populari factione. Scilicet apulei saturnini tri. ple. Tralibus. Trales ciuitas asiæ tantum pluraliter declinata. Liuius dicit hoc fuisse rhodi ubi exulabat ut in capi. de constantia diximus. Pli. uero smyrnæ fuisse dicit᷑ est autem smyrna ciuitas minoris asiæ. Theatro spectaculo θεάομαι specto Ѳεα spectaculũ. Ederet᷑ Finiretur. Medius. Nec fractus in aduersis: nec elatus in secundis. Firmitate. Fortitudine atq; constantia. A. gellius Trales ciuitas Liuius Plinius

Ot familiis in uno genere laudis. De hoc etiam infra dicturus est in capitulo de cõtinentia. Posterior Cato ꝓfectus cypriacæ pecuniæ fuit. lege lata per. P. clodium tribu. ple. de religenda in ꝓuinciæ formam cypro & cõplicanda pecunia regia administratio cuius rei ideo. M. Catoni mãdata est adnitente Clodio qui Catonem longius abesse cupiebat ut liberius ageret in Ciceronem quẽ exilio destinauerat: quia uerebatur ne Catonis auctoritate ipedirent̃ consilia sua. demandata est igit̃ prouĩcia inuito catoni: cũ enim clodius rem istam catõi ad se uocato quasi honorificã obtulisset: eã cato repudiauit ꝙ diceret nõ ob honorẽ sed ob contumeliã & insidias hoc sibi negocium deferri: tũ Clodius iratus insolenter satis respondit: & si noles iqt tamẽ coactus doleſq; ꝓficiscere. aduocataq; concione plebiscito firmauit missionẽ catonis eiq; abeunti nec nauẽ neq; militẽ: nec etiã ministrũ quẽpiã tradidit ꝓter duos scribas quoꝝ scribarũ alter scriba fur erat: alter clodii clientulus & q̃si paꝝ negocii foret cyprus & ptolomæus: etiã ut exules hizãtiũ r̃duceret iniunxit: eo cõsilio ut ipsum plurimo tẽpore extra urbẽ ablegaret. Ptholomæus uero eius Ptholomæi frater q per gabiniũ restitutus fuerat tunc Cypri rex: ubi hæc cognouit: nimio dolore percitus: ueneno fata ꝑuenit. Cæteꝝ porcius cato cypriacas opes liburnis p tyberinũ ostiũ aduexit. Plutarchus dicit Catonẽ in hac uehẽda pecunia hoc usum fuisse cõsilio: ut loculoꝝ funibus & loris longioribus suberes alligaret: qbꝰ superueniẽte tẽpestate si forte naufragiũ faceret pecunia sustentaret̃ ne mergi posset. hæc omnis pecunia circiter septẽ milia talentoꝝ argẽti fuisse tradit̃: quæ latius ærarium q̃ ullus triumphus impleuit. quare senatus decreuit: ut extra ordinẽ prætor crearetur: qđ ille recusauit. Porciũ nomen. unde fuere catones. Cypriacã pecuniã quã ibi copiosã ptolemæus cõgregauerat: & ꝓpterea senatus timens ne tantis opibus rex incitatus bellum suscitaret: ad eas Romã deportandas misere Catonem. Alii dicunt Cyprũ ideo factã esse ꝓuinciã: missumq; Catonẽ quia. P. Clodius captus a piratis cum regem rogasset ut se redimeret: rex adeo perexiguũ precium misit: ut piratæ illud accipere dedignarent̃: & Clodiũ gratuito dimittere maluerint. q̃re indignatus clodius in patriã reuersus: & tribu. pl. creatus legem tulit de eiciendo rege capiendaq; ꝓuincia per Catonẽ. q ꝓfectus: & accepta pecunia libros in qbus totius pecuniæ sũma continebat̃ amisit. Cũ igit̃ populus rationẽ eius pecuniæ reposceret. senatus eã relationẽ interdici uolebat: ut ꝓximus comitiis ꝓtor creari posset: qđ ille fieri nõ permisit: iniquũ esse existimans sibi tribui qđ nulli unq̃ cõcessum fuisset. maluit populi temeritatẽ experiri q̃ senatus benignitate frui. huic in patriã redeunti cũ ad urbẽ accessisset: tanta omnis generis & ordinis hominũ tã magistratuũ q̃ sacerdotũ & ipsius senatus: atq; etiam plebis frequentia obuiã ꝓcessũ est teste Plutarcho: ut uix ripæ fluminis capere possent. nã a triumpho nihil ferme distare uidebat̃. nonnullis uero tunc agrestis superbusq; uisus est: ꝙ consulibus prætoribusq; obuiam progredientibus neq; substitisset: neq; currum retinuisset: nec in terram ad eos descendisset: sed progressus non prius destitisset: q̃ classem in naualia coniecisset: cũ tamen argentum per forum portaretur. Admiratus est populus Ro. tantam magnitudinem: & senatus post multas catonis laudes decreuit ei præturã extra ordinẽ: & ludos inspicere te purpurea ueste: q̃ senatus decreta Cato ipse deprecatus est. Extra ordinẽ: excellenter. Campestrem. populi Ro. qui in campo martio suffragia dabat. Curiæ: senatus: continens pro contento.

Ot familiis in uno genere laudis enumeratis: Porciũ nomẽ uelut exps huiusce gloriæ silẽtio prætereũdũ se negat: posterior Cato nõ paruo sũmæ moderationis fisus idicio cypriacam pecuniã maxia cum diligẽtia & sanctitate in urbẽ deportauerat: cuius ministerii gratia senatus relationẽ interponi iubebat: ut prætoris comitiis extra ordinẽ ratio eius haberetur: sed ipse id fieri passus non est: iniquũ esse affirmãs quod nulli alii tribueretur sibi decerni: ac ne inquit in ꝑsona sua nouaretur campestrem experiri temeritatẽ q̃ curiæ beneficio uti satius esse duxit.

De. M. Bibulo.

D externa iam mihi exẽpla transire conãti. M. Bibulus uir amplissimæ dignitatis & sũmis honoribus functus manus inicit: q quum ĩ Syria moraretur ꝓuincia: duos egregiæ ĩdolis filios suos a Gabinianis militibus ægypti occisos cognouit: quorũ ĩterfectores ad eũ uinctos regina Cleopatra misit: ut grauissimæ cladis ultionem arbitrio suo exigeret. At ille oblato beneficio quo nullum maius tribui lugen

D externa iã mihi exempla. Marcus bibulus de gabinianis militibus a Cleopatra missis suppliciũ sumere noluit: cũ duos illi filios p seditionẽ occidissent. nam. M. bibulus in Syria ꝓuincia dũ esset Aulus Gabinius ꝓcõsul ptolemæũ r̃duxit cæso archelao cũ Beronice ptolemæi filia: quã ægipti eiecto patre sibi r̃ginã asciuerãt: & illa Archelaũ uiꝝ assũpserat. Paulo post mortuo ptolemæo duo filii ex testamẽto in regnũ illi successerũt: natu maior ex pueris: & Cleopatra. Dũ igit̃ eã ꝓuinciã Syriã Gabinius cõstitueret: hoc est administraret: milites eius per rixã duos Bibuli filios occiderunt. qppe exercitus cũ ipso duce corruptus erat. nã pactiones pecuniarũ cũ tyrannis egerat. Ariobarzani etiã regi se ad cædẽ faciendã cũ exercitu locauerat: ut infra dicet̃ libro. viii. Hic Bibulus collega Cæsaris fuerat in consulatu: qui ab eodẽ foro aliquotiens eiectus est: sed se domi semp continuit. unde dici solebat: Bibulo: & Cæsare consulibus nihil gestũ est: Catone: & Cæsare cõsulibus aliquid gestũ est. Vnde etiã Cice. in epistola ad Lentulũ q̃ sic incipit: Certiorem te p litteras: & cætera: de Bibulo sic loquit̃: Dixi me bibuli fortunã quã ille afflictã putaret omniũ triũ

Cicero

phis uictoriisq anteferre:dixiq eodē teste alio loco eosdē esse q bibulū exire domo ,phibuissent & q me coe gissent.Idē paulo infra:Idēq meminerā nobis priuatis usq ad Cæsarē & Bibulū cōsules cū sentētiæ nostræ magnū i senatu pōdus haberēt;unū fere sensū fuisse bonoꝝ oīum : ergo a gabianis militibꝫ:qa bibulus erat in ,puīcia Syria cū gabinius ptolomæū ut dixius ī regnū restituit iussu pōpei ꝑter populi Ro. uolūtatē senatusq auctoritatē,ūde & gabinius reus factus gr̄a & auctoritate pōpei pecuniaꝝq potētia ab solutus ē. Dolorē moderatiōi cædere coegit.Plus ualuit apud bibulū aī moderatio q amissioꝝ filiorum dolor.

t Aretinus architas. Ad externa trāsit exēpla,quoꝝ primū ē archytæ tarētini. fuit aūt philosophus pythagoricus nobilissimus:q platonē cū a dionysio necandus esset p epistolā eripuit: admirationi sūmæ apud plurimos habitus est ī oī uirtutis genere.qppe enī septies ciuibus ꝑfectus est:cū cæteri plusq̄ ānū īperare lege ,phiberent̄. Hac igit̄ modestia usus est: ut cū a pythagoricis studiis ī qbus multo tpe fuerat cū sūmo labore & industria uersatus ī patriā reuersus esset:& ꝑdia sua uillici neglīgētia sq̄lida & īculta offendisset ira cōmotus maluit īpunitū uillicū dimittere q̄ pet irā punitiōnis modū excedere.Cice.li.iii.tuscu.questi. Ex quo ingt illud laudat̄ archytæ:q cū uillico factus esset iratior:quo te mō īqt accepissem ni si iratus essem. Tarētinus.Tarētū urbs īclyta Calabriæ in ultro italiæ circa Salentino/ rū cōfinia:a Tara neptuni filio cōdita. Metapōrum ponti.Italiæ oppidū in fine tatentino cōditū oppi.Soli a Locrensibus teste Solino. Solidū opus:ꝑfedū ꝑfectū opus:sed inter solidū & perfectū hoc īter/ est q solidū est cui nihil accedere pōt : ꝑfectū cui nihil excedere.doctrina igit̄ solida est res & nō adūbrata. Villici:ꝑfecti uillæ. est autē uilla domus ī agris. Sūpsissē suppliciū.ultus essē neglīgētiā tuā. Propter irā.ne aī ꝑturbatiōe iustæ & meritæ punitionis terminos excederet.

Cicero

Tarentū urbs Metapōrum Soli desserunt

ti potuerat:dolorē moderationi cædere coegit : carnificesq sanguinis sui intactos e uestigio ad Cleopatrā reduci iussit:dicendo : potestatem huius indictæ nō suam:sed senatus esse debere.

De archyta tarentino externa.

t Arennnus Archytas dum se pythagoræ præceptis metapōti penitus īmergit:magno labore longoq tēpore solidū opus doctrinæ cōplexus :post q̄ in patriam reuertit̄:ac rura sua reuisere cœpit: animaduertit negligētia uillici corrupta & perdita.Intuensq male meritū sumpsissem iquit a te supplicium: nisi tibi iratus essem:maluit enim impunitum dimittere q̄ propter iram grauius iusto punire.

De platone philosopho.

n imis liberalis archytæ moderatio: tēperatior platonis:nā cū aducrsus delictū serui uehemētius exarsisset:ueritus ne ipse modū uindictæ dispicerē nō posset: speusippo amico castigationis arbitrium mandauit: deforme sibi fururum existimans:si commisset ut parem reprehensionem culpa serui & aīad uersio platonis mereretur.

De eodem.

q Vo minus miror q in xenocrate discipulo suo tā cōstātei moderatus fuit.audierat .n. eū multa de se impie locutū sine ulla cūctatiōe crimiationē

n Imis liberalis archytæ.Indulgens nimis & ,ppemodū uitiosa fuit archytæ moderatio:platonis uero magis ,pbanda.nā uirtus ubi plusq̄ deceat affectare cœperit desinet esse uirtus.mediū enī duoꝝ extremorū est alterius p defectū:alterius p excessum: cū in alterutrā partē declinauit uitiū fiat ne/

nefie est,ergo qa Tarētinus archytas in uillicū nimis īdulgēs fuisse uidet̄:nō ita moderationis ꝑpriū ut plato seruasse dici pōt.& nisi philosophi obstaret auctoritas:īteperantiā potius dicerē fuisse q̄ moderationē:nō punisse delinquētē:nā ex īpunitate maior nasrit̄ peccandi licentia:& propterea Plato dicere solitus erat : neminem prudentem punire:quia peccatum sit:sed ne peccetur in posterum.Non ergo propter iræ magnitudinem ab archyta donāda erat uillico pœna,sed differēda:& tūc recte moderatio dici potuisset:si cū fuisset iratus dedisset iræ suæ spaciū:ut residēte ꝑ iteruallū tēporis aī tumore:haberet modū castigatio.q̄re melius ut inqt Valerius fecisse uidet̄ plato:q nō remittēdū seruo suppliciū:sed ab altero minime ꝑturbato īferendū eē iudicauit. Vehemētius exarsisset:grauiori ira excanduisset. Dispicere.diligēter discernere. Speusippo. Plato Aristone patre:matre perictiona siue petona atheniēsis natus ē.mater a Solone genus duxit.Aristonē uero patrē a Codro melātī filio originē ducere tradūt:qa neptuno itidē sanguinē trahere Thrasylo teste memorat.cui Speusippus successit Eurimedōtis filius Atheniēsis pago myrrinisius : & platonis sorore natus q fratres habuit Adimantū & Glauconē sororēq Potonā matris cognomine : de qua Speusippus hic cuius Heraclinic Valerius meminit.Tradit Heraclides platonē adeo uerecundū:adeo mente compositū:ut nunq̄ ridere nisi modice deprehensus sit.Ingresso aliquando xenocrati:cæde inquit hunc puerū : nam ipse q iratus sum nescio.Cuidam item seruorum delinquenti:iam inquit te uerberibus cōcidissem nisi iratus essem.Hic dissentit a Valerio Diogenes Labertius:eo etiā q nō Speusippo seruū puniendū : sed xenocrati traditū dicit qd̄ uersimilius est.nam Speusippus ut ait Diogenes perstitit qdē ītra Platonis dogmata etsi moribus eisdē non fuit.nāq & iracundus:& uoluptatibus dederat manus:deniq aiunt illū ira concitatum catulū in puteū iecisse uoluptatibus delinitum in macedoniā ad cassandri nuptias profectum.

Diogenes laertius.

q Vo minus mitor. Alia platonis moderatio:minus qdē admirabilis.nā si in seruū quāto magis ī amicū tēperantiā seruare & potuit & debuit:minus igit̄ miꝝ est discipuli quē diligebat crimen non ad/

misisse q̄ seruum nō punisse. Expedire.utile esse. Non in corpore mortali.Laudat platonis moderatio-nem.dicit enim ex tanta hoīs moderatione existimare quis pōt: platonis animum non in tenebroso corporis domicilio sedem habuisse:sed in cœlesti quadā arce ueluti in præsidio collocatum fuisse:ad uitia tāq̄ humanæ uitæ hostes acerrimos fortiter propulsanda:uirtutesq̧ omnes in suo gradu firmiter retinēdas:& cōseruandas. Numeros.nam uirtus suos habet numeros:ut iustitia. diuiditur in sex partes.s. in religionem: pietatem:gratiam:fidem:uendicationem:& obseruantiam.

respuit.instabat certo uultu iudex quærēs causā cur sibi fides nō haberet:adiecit nō esse credibile:ut quē tantopere amaret:ab eo inuicē nō diligeretur. Postremo quum ad iusiurādū.inimicitias asserētis maligni tas cōfugisset:ne de periurio eius disputaret:affirmauit nunq̄ xenocratē illa dicturū fuisse:nisi ea dici sibi expedire iudicaret:nō i corpore mortali:sed i arce cœlesti equidē armatū aīmū eius uitæ stationem putes peregisse:humanorum uitiorum incursus a se inuicta pugna repellentem:cunctosq̧ uirtutis numeros altitudinis suæ sinu clausos custodientem.

De Syracusano.

Equaq̄ platoni litterar̄ cōmēdatione:par syracusanus dion:sed qd̄ ad præstādā moderationem attinuit uehemētioris experiementi.patria pulsus a dionysio tyranno megaram petierat:ubi cum Theodorū principē eius urbis domi cōuenire uellet: neq̧ admitteret:multū diuq̧ ante fores retētus:comiti suo patienter hoc ferēdū est ait.forsitan enim &

Equaq̄ Platoni.Hic Dion hipparini filius nobili genere natus utraq̧ īplicitus tyrānide dionysiorū: nāq̧ ille supior Aristomachē sororē dionis habuit uxorē:ex q̄ duos filios hiparinū & mysseū pcreauit:totidēq̧ filias noīe Sophrosinē & Aretē:q̄rū priorē dionysio filio eidē cui regnū reliquit nuptum dedit alteram Aretē dioni:qui intimus dionysio fuit. hic multa:& alia habuit a natura bona: in his & ingeniū docile.cū igit̄ platonē Tarentū uenisse fama esset in Siciliam perlata:adolescēti negare nō potuit dionysius:q̧ eū accerseret:cui se dion tradidit:nec uero minus plato delectatus est dione.Itaq̧ cū a dionysio tyrāno crudeliter uiolatus esset:quippe quem uenundari iussit:tamen eodē redut eiusdem dionysii præcibus adductus:Interim in morbū incidit dionysius:quo cū grauius cōflictaret̄:quæsiuit a medicis dion quemadmodū se haberet:simulq̧ petiit ab his si forte maiori esset in periculo:ut sibi faterentur.nam uelle se cum eo colloqui de partiēdo regno:q̧ sororis suæ filios ex illo natos partem regni putabat habere debere.Id medici non tacuerūt & hoc fuit initium dionis & dionysii simultatis:simulata tamē aliq̄diu amicitia fuit.sed cum a dione se superari uideret:ingenio:auctoritate:amore populi:nauem ei triremē dedit:qua uectus est Corinthū:ostendens se id utriusq̧ causa facere:ne cum inter se timerent alteruter alterutrum preoccuparet. Sed cum audisset eum in Poloponeso manum cōparare:Aretem dionis uxorem alii nuptum dedit:filiumq̧ eius libidinose educari iussit.Heraclides interim ab eodem expulsus:qui præfectus fuerat equitū:cum dione bellum omni ratione comparare cæperunt:& dion quidem fretus non tā suis copiis q̄ odio tyranni:cū dionysius classem in italia operiret̄:post diem tertium q̄ Siciliam attigerat Syracusas introiuit:eoq̧ rem pduxit:ut tyrānus pacē facere uellet pactionibus eiusmodi:Siciliam dion obtineret:italiam dionysius:Syracusas appolicrates:cui maximam fidem uni habebat dion:haud ita multo post orta dissensio est īter eum & heraclidem:& factionem comparauit quæ principatum non concedebat.neq̧ is minus ualebat apud optimates quor̄ consensu preerat classi:cum dion pedestrem exercitum teneret:nō tulit hoc aīo æquo dion:& uersum illum homeri rettulit ex secunda rapsodia.κακ πολυκοι ρανιγεισ κοιρανοσ εσιο εισ βασιλασ. Postea uero cum multitudinem interfecto heraclide offendisset:nam militibus eorum bona quos sciebat aduersum sensisse licentius dispartiuit.Callicrates quidam ciuis atheniensis:qui cum eo simul ex Peloponeso in Siciliam uenerat:homo & callidus & ad fraudem acutus:sine ulla religione ac fide adiit dionem:ait magno eum in periculo eē propter offensionem populi & odio militum:quos exhaustis ciuibus p libidine eorum explere nō poterat. consulit ergo alicui suorum negocium mandet:qui se simuler illi inimicū: quem si idoneum inuenerit.facile omniū animos cogniturum.Tali consilio probato:excepit has partes ipse Callicrates:& se armat īprudentia dionis ad eum interficiendum.fit coniuratio multis consciis.defert̄ ad Aristomachen sororē dionis uxoremq̧ Aretem.conueniunt dionem:negat a Callicrate fieri insidias.mulieres nihilo secius callicratem ī æde proserpinæ iurare cogunt:nihil ab illo periculi fore:sed hoc maturius pergit:& proximo festo zaguntinos e numero suorum adolescentes elegit:ut ad dionem eant īermes:qui propter noticiam intromissi foribus obseratis in lecto cubantem colligunt:& quia inermes erant flagitantibus Ligo quidam Syracusanus p fenestras gladium dedit.Callicratæ frater philostratus fuit:cui armatam triremen dederat in portu agitandā: ut parata esset ad salutem:si forte consiliis fortuna obstitisset.hic igitur quod ad moderationem spectat: a dionysio pulsus cum Megaram uenisset & Theodorum eius loci principem conuenire uoluisset ante illius fores aliquādiu præter eius dignitatem detentus est quod nihil moleste ferens ait comiti suo:id minime uideri graue qd̄ & ipse fortasse cum in imperio foret tale quicquā fecisset. Commendatione.laudatione litterarum. A dionysio filio superioris dionysii. Conuenire.alloqui.Multum.quātum ad expectationem animi. Diu.quantum ad longitudinem temporis.

Homeri carmen.

nos cum in gradu dignitatis nostræ essemus: aliquid tale fecimus. Qua tranquillitate consilii ipse sibi conditionem exilii placidiorem reddidit.

De Thrasibulo.

t Hrasibulus etiā hoc loci apprehēdendus est: q populū atheniēsem: triginta tyrānorum sæuitia sedes suas relinquere coactū dispersamq; & uagā uitā miserabiliter exigentem: animis pariter atq; armis cōfirmatū in patriam reduxit. Insignem deinde restitutiōe libertatis uictoriam clariorē aliquāto moderationis laude fecit. plebis enim scitū interposuit: ne qua præteritarū rerum mētio fieret. Hæc obliuio quam atheniēses αμνηστίαν uocant: cōcussū & labētem ciuitatis statum in pristinū habitū reuocauit.

De Stasippo Tegeate.

n On mīoris admiratiōis illd: Stasippus tegeates hortātib9 amicis: ut grauē ī administratiōe reipu. æmulū: sed alioquī probum & ornatū uirū: quali bet ratione tolleret uel summoueret, negauit se facturum: ne in quem tutelam patriæ bonus ciuis locū obtineret: malus & improbus occuparet: seq; potius uehementer aduersario urgeri: q patriam egregio aduocato carere præoptauit.

De Pittaco.

p Ittaci quoq; moderatione pectus instructum qui alcæum poetam & amaritudine odii & ui-

Hrasibulus etiam hoc loci. Ut in capitulo de somniis & in capitulo de fortitudine diximus: Lisander dux Lacedæmoniorum: uictis Atheniensibus triginta prætores præposuit. qui paulopost in totidē euasere tyrannos: cum igitur ciuitatē tyrannide crudeli nimis opprimerent: multi ex atheniēsibus uolūtariū exilium sibi delegerūt. Lacedæmoniorum edicto ciuitates atheniensis exules recipere phibebant. omnes igitur se argos & thebas cōtulerūt: ubi non solū tutum exiliū egere. uerum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. erat inter exules thrasibulus uir strēnuus & domi nobilis: qui liberādæ patriæ princeps & auctor extitit. nam cum animū iduxisset audendum aliquid esse pro patria pro salute cōmuni: etiam cum periculo: exulibus collectis: castellum Philem Atticorum finium occupat: nec deerat quarūdam ciuitatum tam crudelis casus miserātiū fauor. Itaq; & Ismenias thebanorum princeps: & si publicis non poterat: priuatis tamen uiribus adiuuat. Et Lysias Syracusanus orator exul tunc quingentos milites stipendio suo instructos in auxilium patriæ: communis eloquentiæ misit. Itaq; fuit asperum bellum. Sed cum hinc pro patria summis uiribus: hinc pro aliena potentia securius pugnaretur: tyranni uincuntur & uicti in urbem refugerūt. Tyranni deinde frustra tentant corrumpere Thrasibulum. Tum accitis Lacedæmone auxiliis iterum uincunt. in quo prælio Critias & hyppolitus tyrannorū seuissimi cadunt. Thrasibulus fugientes ciues ad libertatē reuocat. tyranni Eleusim migrare iubentur: substitutis decem qui reipublicæ preessent: qui eadem uia crasian cœperunt. Postremo Pausanias rex ad comprimendum bellum missus: decem uiros ad triginta tyrannos Eleusim migrare iubet: qui cōmuni consilio bellum Atheniēsibus inferunt. sed ad colloquium uelut dominationem recepturi progressi: ac per insidias comprehensi uelut pacis uictimæ trucidantur. hoc modo reuocatur populus: & iureiurando adigitur discordiarum obliuionem fore: quā græci αμνηστίαν κακίων, idest obliuionem mali. Concussum. fractum: & debilitatum.

n On minoris illud. Stasippi moderatio existimo philosophiæ pectore manasse & omnium sapiētum modestiā non solum adequasse: uerū etiam superasse uidetur. qui cum aduersarium sibi in reipublicæ administratione grauissimū: posset uel de medio tollere: uel in exilium relegare: idq; ut facere sæpius hortaretur ab amicis: in neutram partem induci potuit: q diceret nō debere patriam probo uiro suiq; amantissimo spoliari: in cuius locum mali deinde īprobiq; succederēt. maluit in perpetua cum emulo dimicatione molestiaq; uersari: q rempublicam uiro bono suiq; defensore orbari. Illud. s. quod sequitur Tegeates. nomē patriū secundū formā græcam. ac si diceres tegeatinus. Tegeum oppidū est archadiæ. Vir. Tu a si tibi menala curæ adsis o tegeæ fauens. cuius princeps Stasippus erat uir moderatione plenus. Grauem. quia grauiter ab eo dissentiebat. Emulum. eiusdem rei studiosum. nam æmulus dicitur inuidus: imitator: oblectans: insectator: eiusdem rei studiosus. Tolleret. scilicet de medio: hoc est occideret. Summoueret. in exilium ageret. quod utrumq; facere poterat. Præoptauit. prælegit.

[Tegeum oppidum Virgilius]

p Ittaci quoq; moderatione. Pittacus mitelenus fuit unus ex septem græciæ sapiētibus. Heradio patre quē thraca fuisse tradunt. in hūc alcæus poeta uersu iābico lusit: & his eū uerbis ignominiosis appellauit: συροπόδα γαυρικα χειροποδον ἀγάσυρτον. i. latos pedes trahētē: tumescentē: pedū morbo laborantē. χειράσ latine tumor pedū. hoc est morbus pedū: obtrectatiōibus patentē: & sordidum. tyrānidem aūt ita adeptus est. nā cum inter mitilineos: & athenienses de aquiletidis agri possessione certamen esset: pittacus cū phrinone atheniēsi singulari certamine dimicauit p his finibus. nā sic inter se cōuenerāt atheniēses & mitileni: quo res cum minori utriusq; populi iactura transigeretur. hi duo īperatores exercitus īter se certarēt singulari certamine: & uter eorum uictor euaderet illius populus agro potiretur: Pittacus igit sub clypeo rhete occultabat quo iacto sic frinonē īplicuit: ut se deīde explicare non posset: quo cæso uictoria penes miteleneos fuit per pittacum parta: Sed cum paulopost athenienses iterum mitelenē infestarent: ciues ei sūmo cōsensu

[Alcæus poeta]

Strabo

tyrannidem demãdarunt: quã cum ille conseruata patria decẽ annos tenuisset: & optimis ĩstitutis & legibus cõstituisset. seipm̃ spõte a magistratu abdicauit. unde Strabo li. xiii. haud ꝓcul a fine Pittacus ĩquit ad domi natus euẽdos pricipatu usus est: & qbus sublatis ciues in pristinã libertatẽ restituit. Eius ea lex fuit in ebrios: ut cum peccarẽt duplici afficeretnt̃ pœna. fuit tẽporibus Cresi lidoꝝ regis ad quem eius adhuc extat epistola. hac aũt moderatione usus est. ut in ĩperio cõstitutus: Alcæum poetã a quo fuerat ut diximus graui iniuria la cessitus: ad se iuberet acciri: eiq; ostẽderet quãtam haberet ulciscẽdæ iniuriæ potestatẽ si modo uellet: quẽ uo luit ĩpunitate donari: satis ei fuerat ostẽdisse de illo quodcũq; uellet suppliciũ sumere posse: sed nolle. Ama ritudine. qa capitali odio inimicitias secũ age bat. Tyrannidẽ. ĩpetũ. & in bona parte hoc loco accipit̃ nã tyrãnum antiqui regẽ appella bant. Vir. Pars mihi pacis erat dextrã tetigisse tyranni. Adeptus. assecutus.

Virgilius

h Vius uiri mentio subiicit. Legit̃ apud Diogenẽ Laertiũ ĩ uita Thaletis: ioni cos quosdã iuuenes in piscatores mile sios ĩcidisse: q rhetia iacturi erãt: & ioco pisca rotes ĩterrogasse: uẽderẽt ne fortunæ iactum: hoc est qcqd eo iactu caperẽt: rem ioco actã se rio a piscatoribus habitã fuisse: responsumq; esse uẽdituros: & cum de ꝓcio cõuenissent: ia cto rheti ex lacu tripodẽ aureũ: ad littora edu xisse: ĩde ortã cõtentionẽ: adolescẽtibus men sam aureã poscẽtibus: piscatoribus: capturam pisciũ nõ aliaꝝ reꝝ se cum illis cõuenisse affir mãtibus. Res igit̃ ad apollinem delata est: qui cõsultus. cuiusnam esse deberet tripos ille: sic respõdisse fert̃: Phœbũ de tripode rogitas mi lesia pubes. Huic tripodẽ addico cuius sapien tia prima est. Cũ ergo ad Thaletẽ milesiũ pri mũ mẽsa delata foret: ille biãti adiudicauit: Bi as pittaco: & oẽs alius alii adiudicãtes mode ratione maxima usi sunt. cũ nemo tãtũ sibi nomẽ arrogare uoluerit. Demũ apollini Solõ q ultimus fuerat dãdã eẽ cẽsuit: qd ille oĩum sapientissimus hrẽt̃: & ita apollini quodãmõ reddita est. Varie tamẽ hãc historiã Diogenes refert: ut dicat Calimachũ Alexãdro milesio accepisse Bachidẽ quendã archadẽ phialã reli quisse atq; mandasse dari sapienti primo: da tamq; Thaleti: quã ille apollini Didimæo mi sit sic dicens secũdum Calimachum: plebem regenti Thales Nileo dat. clarum bis hoc qui iam secutus est donum. rursus aliam tradit & non phia lam: sed aureum poculum a rege quodam acceptum: ut sapientissimo græcorum daretur: Thaleti fuisse tra ditum & alia multa quæ apud ipsum Diogenem uidere licet. Huius uiri. pittaci. Verriculum. thete dicitur: qđ per alueum fluminis uerritur. i. trahitur: & a uerẽdo uerriculum. dictum est autem genus rhetis plũbati. Iactũ. s. rhetis: uidelicet quicquid eo iactu caperent. Extracta. educta. Nouitatẽ rei. quia nunq̃ antea quisquã capturæ piscium emerat euentum. Magnitudinem pecuniæ. Pecuniæ appellatione cuiusq; rei substantia dicitur. nam in pecudibus unde pecunia dicta est maiores omnem habuere substãtiam. siue po tius q̃ nota pecudum æs primum signatum fuerit. ut uult Plinius li. xxxiii. qui dicit inde pecuniam dictam. Magnitudinem. quia mensa erat solidi auri. Præstaret. excelleret: & tam cum accusatiuo q̃ cum datiuo construitur. His uer. græcis εκγονε μιλητου τριποδοσ περι φοιβον ερωτασ τησ σοφιν παν των πρωτοσ του τω τριποδαν δω. qui sunt in latinum ita conuersi. Phœbum de tripode rogitas milesia pubes. Huic tri poden addico cuius sapientia prima est. Mensam. s. delphicam: hoc est talis qualis est delphica mensa. nam in templo apollinis tripodes erant. quibus admota phœbas statim afflata numinis instinctu futura prædice bat. Ille cessit bianti. Magna profecto septem uirorum moderatio: qui ut sapientes dicebantur: sic usi sunt in hac re potissimum uti sapientia. ut alius alii tripodem: & sapientiæ nomen cæderent. fuerunt autem septẽ sapientes uidelicet Tales milesius: Bias prieneus: Pittacus mitelenus. Solon atheniensis: Chilo lacedæmoni us: Cleobolus lidius. Periander corinthius.

Verriculũ

unde pe cunia

Plinius

Septem græciæ Sapientes

a Tq; theopompo spartanoꝝ regi. Hic in omni uita cõmunem se maxime gessit: qui interrogãti ami co quo pacto aliquis securissime regnum tutari posset: si participes inquit iustæ licentiæ & auctorita tis amicos fecerit: & ne subditi afficerentur iniuria pro uiribus prouiderit: hoc non solum dixit: sed etiam sensit. nam ut uerbis sic re probauit. non enim solum regiam licentiam communicauit amicis: sed etiam subiecit eam potestati & censuræ eorum. ephoros enim instituit: qui regiæ potestati essent oppositi.

Ephoros

---

ribus ingenii aduersus se pertinacissime usum tyran nidem a ciuibus delatã adeptus: tantummodo quid in opprimendo posset admonuit.

De septem sapientibus

h Vius uiri mentio subiicit: ut de septem sapien tum moderatione referã. A piscatoribus in Mi lesia regione uerriculum trahentibus: quidam iactũ emerat. Extracta deinde magni ponderis aurea del phica mensa: orta controuersia est: illis piscium se ca pturam uendidisse affirmantibus: hoc fortunæ du ctus emisse dicẽte. Qua cõtentiõe propter nouitatẽ rei & magnitudinẽ pecuniæ ad uniuersũ eius ciuita tis populũ delata: placuit apollinẽ delphicũ consuli: cuinã adiudicari: mensae deberet: deus respondit illi eẽ dãdã q sapiẽtia cæteros præstaret his ũbis græcis εκγονε μιλη του τριποδοσ περι φοιβον ερω τα σοσ σοφιν μαν των πρω τοσ του τω τριποδαν δω. Tũc illi cõsensu talẽ mẽsã dederũt. Ille cessit eã bianti: bias pittaco: is protinus alii: deicepsq; ꝑ omniũ septem sapientũ orbẽ: ad ultimũ ad Solonem perue nit: qui & titulũ amplissimæ prudẽtiæ: & premiũ ad ipsum apollinẽ transtulit.

De Theopompo.

a Tq; ut theopõpo quoq; spartanoꝝ regi mode rationis testimoniũ reddamus: quũ primus in

Ephori.erant lacedæmone magistratus quales romæ tribuni plebis.ut enim a consulibus ad tribunos ꝓuocare sequisq; poterat:sic lacedæmone a regibus ad ephoros.dicti aūt ab επι και ορεω qđ est inspicio.unde ephori ꝓuisores.ꝓuidebāt.n.rebus quas reges faciebāt & eas pro arbitrio suo uel laudabāt uel refellebāt.

a Ntiochus aūt.L.Scipio asiaticus de quo supra mētionē fecimus:magno bello regē antiochū superauit:& illū magna parte regni mulctauit:utpote asia tota.nā sūmotus fuerat ultra mōtem taurū:ut li.viii.ca.i.dicturus est.hic igit̄ rex nō fictas populo Ro.grās egit:q̄ se magna cura liberasset.nā q̄to longius latiusq; porrecti sunt regni fines:tāto multiplicior cura sit regētis necesse est.Cice.in orōne ꝓ rege deiotaro.Eteni si antiochus magnus rex ille asiæ:q postq̄a.L.& Scipione deuictus taurotenus regnare iussus est:oēmq; hācasiā quæ nūc nr̄a est ꝓuīciā amisisset:dicere est solitus benigne sibi a po.ro.esse factū:q̄ nimis magna ꝓcuratione liberatus mo.reg.ter.uteret̄. Nō dissimulanter.sed plane:& palam.

Cicero

q Væ qnoniā multis & claris.Quādoq̄dē inq̄t satis illustrauimus claroꝝ hominū moderationē exēplis q̄bus ea demōstrata est:nūc de his dicamus q odio iter se & inimicitia laborātes in beniuolētiā amicitiāq; redierūt:q qđē affectus animi lætissimus eē solet. Affectū.uidelicet amicitiā ex inimicitiis ortā. Deflexū.declinatū:ꝑmutatū. Sētit. Verbum pertinens ad omnes corporis sensus.nā & oculis & auribus sentimus. Cādida relatiōe.læta:a ꝑcedēte qđ seq̄tur.ut eni color niger tristē:ita candidus lætū facit.funesti hoīes atra hoc est nigra ueste īduunt̄:quæ sine dubio tristitiā repsētat:cōtra dignitates petentes cādidati erāt:hoc est cādida ueste īduti.

A.gelius

m Arcus æmilius lepidus bis cōsul.Aulus gelius æmilius inq̄t lepidus & fuluius flaccus:nobili genere amplissimisq; honoribus & sūmo loco in ciuitate p̄diti:odio iter sese graui & simultate diutia cōflictati sunt.postea populus eos simul cēsores fecit:atq; ubi uoce p̄conis renūciati sūt ibidē in cāpo statim nōdū dimissa cōcione ultro uterq̄.& pari uolūtate cōiuncti complexiq; sunt:exq; eo die:& in ipsa cēsura & postea iugi concordia fidelissime amicissimeq; uixerunt.rupe enim sibi fore putabant priuatim dissentire:cum publicæ in summo magistratu essent coniuncti. Par uitæ.nam uitæ ītegritas honoribus congruebat. Diutinas longas.a diu diutinus:a die diurnus. Summæ potestati.collegio summæ potestatis.ſ.cēsuræ quæ nō erat pene minor consulatu. Annaliū.Annales libri sūt in q̄bus annua gesta describebant̄.

Diutinus a diu
Diurnus a die
Annales

s Exti quoq; Liuii.Quanta fuerit inter Liuium Salinatorem & Claudiū Neronem cum acerbitate dissensio:satis in capitulo de cēsura diligēter annotauimus. Salinatoris.Salinator dictus ē a lege quā artissimā & populo maxīe molestā de uēdendo sale tulerat:ob quā deīde dānatus ē.nā cū primū cōsulatu abiit.a Claudio Nerone illis dies dcāē ad populū:& cū oēs tribꝰ ei maxīe forēt īfēsæ præter Metiā:facile dānatus ē.quā ignominiā adeo moleste tulit:ut rus migraret & ꝑ multos ānos urbe & oī cætu careret hoīum. Octauo ferme post dānationem āno Marcus claudius Marcellus & Marcus Valerius Leuinus cōsules eū reduxerūt ī urbē:sed erat ueste obsoleta:capillo:

Salinator unde

stituisset:ut ephori lacedæmōe crearētur:ita futuri regiæ potestati oppositi:quemadmodū romæ cōsulari impio tribu.ple.sunt obiecti:atq; illi uxor dixisset id egisse illum:ut filiis minorem potestatem relinqueret:relinquam inquit sed diuturniorem. optime quidem:ea enim demum tuta est potentia:quæ uiribus suis modum imposuit.Igitur theopompus legitimis regnum uinculis cōstringendo:quo longius a licentia retraxit:hoc ad beniuolētiam ciuium propius admouit.

De Antiocho.

a Ntiochus aūt a.L.scipione ultra taurū montē imperii finibus sūmotus:quū asiam ꝓuinciam uicinasq; ei gētes amisisset:gratias ager̄ populo.Ro.nō dissimulanter tulit:q̄ nimis magna ꝓcuratiōe liberatus:modicis regni terminis uteret̄:& sane nihil est tam præclarū aut tam magnificū:quod nō moderatione temperari desidereret.

De his qui ex inimicis iuncti sūt amicitia & necessitudine. Cap. II.

q Væ quoniā multi & clari auctoribꝰ illustrata ē:trāsgrediamur ad egregiū humani aīmi affectū:quē ab odio ad grām defluxū eq̄dem cū læto stilo ꝓseq̄mur.nā sicut placidū mar̄ ex aspero:cælumq; ex nubilo serenū hilari aspectu sentit̄:sic bellū pace mutatū plurimū gaudii affert. Offensarū etiam acerbitas deposita:candida relatione celebranda est.

De.M.æmilio lepido.

m Arcus æmilius lepidus bis cōsul & pōtifex maximus splendoriq; honorū par uitæ grauitate diutinas ac uehementes inimicitias cum fuluio flacco eiusdē amplitudinis uiro gessit:quas ut simul censores renunciati sunt in campo deposuit:existimans non oportere eos priuatis odiis dissidere:qui publice summa iūcti essēt potestate.Id iudiciū aī eius & præsens ætas comprobauit:& nobis ueteres annaliū scriptores laudandum tradiderūt.

De Sexto Liuio salinatore.

s Exti liuii quoq; saliator finiēdaꝝ simultatum illustre cōsiliū ignotū posteritati esse noluerūt.

barbaq; prolixa: præ se ferens insignem in uultu habituq; memoriam: ac ignominiæ acceptæ; quem censores tõderi; squalorẽq; deponere & in senatũ uenire; ac oĩbus publicis muneribus fungi coegerũt. Cum igitur respublica graui & diutino bello punico secundo ꝑmeref: multisq; cladibus exhausta uiris fortibus esset: nõ facile īueniebāt q digni forent qbus cõmitteref īperiũ. Itaq; comitiis cõsularibus Claudio Neroni declarato cõsuli; par ei collega quærebat: nec quisq̃ in tãto populo īueniri potuit Sexto Liuio præferẽdus aut certe adæquandus; uel q cæteri siqui erãt: lege īpedirent; uel q nullus par huic uirtute appareret. Quare oĩum suffragiis ei recusanti ac ꝓpe īuito cõsulatus demãdatus est. Quo facto: de recõciliatione etiã gratiæ in senatu actũ est, erant aũt inimicitiæ īter eos ut sup radiximus; q dãnatiõis & exilii sui dux & auctor fuisset Nero, has ergo acerbiores indignioresq; Liuio sua calamitas faciebat; q se sp retũ in ea fortuna credebat, Itaq; his magis īplacabilis erat; & nihil opus eẽ recõciliatiõe dicebat; acrius & ĩtentius oĩa gesturos; timẽtes ne crescẽdi ex se minime collegæ potestas fieret. Vicit tamẽ auctoritas senatus & pſiæ charitas; ut depositis simultatibus; quæ īter ipos diu fuerãt: cõmuni cõsilio rẽpublicã īuicẽ administrarẽt,

In exilium. Rus migrauit ut Liuius tradit.

Acerrimũ. uehemẽs asperrimũ. Imperauit. Bene īperauit qa seipm uicit. Dissidẽte. discordãte; discrepãte. Cõsortiũ. cõiunctionem. collegiũ. Articulo. momento & īclinatione. Punicas uires. quia ut supra diximus hasdrubal hanibalis fratrem cum īnumeroso exercitu uictum ceciderunt,

Laræ etiam in aphricano superiore. P. aphricanus supior & T. gracchus Tyberii & Cai gracchoꝝ pater rerum gestaꝝ magnitudine & honoꝝ atq; uitæ dignitate illustres uiri dissenserũt sæpenumero de repu. & eius causa sicut qua alia re non amici fuerunt, Ea simultas cum diu mansisset: & solẽni die ioui epulũ libaref, atq; id ob sacrificiũ senatus in capitolio epularef sors fuit ut apud eãdẽ mẽsam duo illi iũcti locarenf: tum quasi dis īmortalibus arbitris in cõuiuio iouis optimi maximi dextras eoꝝ conducẽtibus repente amicissimi facti: neq; solũ amicitia īcepta: sed affinitas simul īstituta, nam. P. Scipio filiã uirginẽ habens iam uiro maturã ibi tum eodem loco despõdit eam tyberio graccho quẽ probauerat elegeratq; exploratissimo iudicii tẽpore: dum inimicus esset. Liuius de bello macedonico li. viii. paꝝ constare dicit inter auctores utꝝ post mortẽ patris desponsata fuerit: & nupserit filia aphricani graccho. an ueræ illæ opiniones sint, gracchum cum. L. Scipio in uincula duceretur: nec quisq̃ collegaꝝ auxilio esset; iurasse sibi inimicitias cũ Scipionibus manere: nec se gratiæ quærẽdæ causa quicq̃ facere: sed in quẽ carcerẽ reges: & īperatores hostiũ ducentem uidisset. P. aphricanũ; in eum fratrẽ eius duci nõ passuꝝ. Senatũ eo die forte cœnantẽ in capitolio consurrexisse & petisse: ut īter epulas graccho filiã aphricanus desponderet, quibus ita in publicum solẽne sponsalibus rite factis: cum se domum recepisset: Scipionem æmiliæ uxori dixisse; filiam se minorem despondisse, cum muliebriter indignabũda nihil de cõmuni filia secum cõmunicatum aut consulatum adiecisset: non si, T. graccho daret: expertem consilii debuisse matrẽ esse; lætum Scipionem tam concordi iudicio & ipsi desponsam respondisse, Scipio ex duabus filiabus maiorem natu. P. Cornelio nasicæ minorem huic graccho despondit. Mẽsæ sacra. Mos annuus & solẽnis erat romæ; ut epulæ iouis in capitolio celebrarentur; quo principes conuenientes discũbebant & epulabantur. Filiam quoq; corneliam: quã genuit ex tertia æmilia pauli æmilii filia,

Is nãq; etsi Neronis odio ardẽs in exiliũ profectus fuerat: testimõio eius præcipue afflictus: tamen postq̃ eũ idẽ reuocatũ ciues collegã illi in cõsulatũ dederũt: & ingenii sui quod erat acerrimũ: & iniuriæ quã grauissimã acceperat: obliuisci sibi īperauit: ne si dissidẽ re animo cõsortionẽ imperii usurpare uoluisset: pertinacẽ exhibendo inimicũ malũ consulẽ ageret; quæ quidem mentis ad trãquilliorem habitũ inclinatio: ī aspero ac difficili temporum articulo plurimũ saluti urbi nr̃æ atq; italiæ attulit; quia pari uirtutis impetu connisi; terribiles punicas uires contuderũt.

De Aphricano & Tiberio.

Clarum etiã in aphricano superiore ac Tiberio graccho depositarũ inimicitiarũ exemplũ; siquidem ad cuius mensæ sacra odio dissidentes uenerãt: ab ea & amicitia & affinitate iuncti discesserũt. nõ contentus enĩ Scipio auctore senatu ī capitolio iouis epulo cum graccho concordiam cõmunicasse; filiã quoq; ei Corneliam protinus sibi despondit.

Sed huiusce generis humanitas etiam in. M. Cicerone præcipua apparuit. Aulum nãq; gabini

Liuius

Sed huiusce generis humanitas. Cicero gabinio cõciliatur. huic gabinio Cicero restiterat ne supplicatio ei decerneref ob res gestas in Syria. ut ex ipso Cicerone deprehendif ad atticum: q hoc inquit: nequeo differre ad idus maias: senatus diuinus fuit in supplicatione gabinio deneganda; hunc aũt gabiniũ; cũ Clodio in Ciceronẽ sensisse intelligimus: quẽ postea reuocatus depositis inimicitiis Cicero defendit, fuerat autẽ maiestatis postulatus a Lentulo flaminis filio: quem postea de ambitu in petitione cõsulatus reũ fecit. P. Sylla; sed uetus erat gabinii cum Cicerone inimicitia ob damnatorum supplicia: inter quos Gabinius quidam fuerat huius gabinii propinquus. Gabinius ille coniurationis conscius traditus fuerat crasso custodiendus: de quo postea cũ cæteris supplicium sumptũ est, De hac autẽ inimicitia multis ī locis apud Ciceronẽ nobis uidere licet, sed in primis in oratione de gratiaꝝ actione: quã ad populum habuit siue ad senatum; ubi ait. L. Piso, Tu me ausus isto oculo non dicam isto animo: ista fronte;; nõ uita: tanto supercilio. non

Cicero

in. possũ dr̃e tãtis gestis cũ gabinio cõsotiare cõsilia pestis meæ. De recõciliatõe uero ac defẽsione multa uidere possumus ĩ epistola quã ad Lẽtulũ scribit li. i. ubi Lẽtulus ex Cicerõe q̃sisse uĩ q̃re Vatiniũ defẽderit & laudarit. Repetũdaꝝ. Repetũdaꝝ accusari dicebaṫ q uel ꝓuĩcias uel socios populi Ro. aliquo mõ expilassẽt. unde a repetẽdis rebꝫ uel ui uel dolo ereptis: repetũdaꝝ de repetũdis postulari q̃spiã dicebaṫ. Qui eũ ĩ cõsulatu suo. nã hic Aulus gabinius &. L. piso cõsules erãt: q ꝓmulgãte legẽ. P. clodio Cicerone urbe eiecerũt. — Repetundarum

i Dẽ. P. Vatiniũ. Cicero cũ Vatinio redijt in grãm. In hũc Vatiniũ antea dixerat Cicero accusatũ ambitus a paulo uel. M. Licinio crasso: cuius rei ad huc extat oratio Ciceronis: de quo etiam in epistolis ad Atticũ dep̃hẽdiṫ & in ea quã supra dixi ad Lẽtulũ. Ad Atticũ uero sic ait. Quin etiã paulus noster ꝓductus testis in Sextiũ cõfirmauit se nomen Vatinii delatuꝝ: si. M. Licinius cũctaref: & hũc ĩ Ciceronẽ cũ clodio cõspirasse opinio est: cui deinde recõciliatus patrociniũ suũ dedit. Duobus publicis iudiciis ambitus & repetundaꝝ. publica iudicia dicebanṫ quæ ad rẽpu. ꝑtinent: de quibus lata lex est: ut ambitus repetundaꝝ maiestatis lesæ. Quia speciosius. Sentẽtia non solum philosophica: sed etiam religiosa. Mutui. quasi quis me oderit: ego illum pari odio prosequor. — Cicero

um repetundarũ reum summo studio defendit: qui eum in consulatu suo urbe expulerat.

De eodem

i Dem. P. Vatiniũ dignitati suæ sp̃ infestũ duobus publicis iudiciis tutatus ẽ: ut sine ullo crimine leuitatis ita cũ aliqua laude: q̃a speciosius aliquã to iniuriæ beneficiis uincũtur: q̃ mutui odii ꝑtinacia pensantur.

De. P. pulchro.

c Iceronis aũt factũ adeo uisũ ẽ ꝓbabile: ut imitati id ne inimicissus quidem illi. P. pulcher dubitauerit: qui incesti crimĩe a tribus lẽtulis accusatus unũ ex his ãbitꝰ reũ patrocinio suo ꝓtexit: atq̃ ĩ aĩmũ ĩduxit & iudicẽ & p̃torẽ & testẽ uestæ ædẽ ĩtuẽs aĩcũ lẽtulo agere: intus q̃ ille salutẽ eius fœdo crimĩe obruere cupiens hostili uoce ꝑorauerat.

Icetonis autẽ factũ. Hoc pulcherrimũ

c Ciceronis factũ. P. clodius eius inimicus emulatiõe ueluti quadã imitatus ẽ: nã unũ ex tribꝰ lẽtulis a q̃bus fuerat ĩ ipsa salute grauiter oppugnatus: deĩde ambitus reũ suo patrocinio defendit. Incesti crimine: q̃ ĩtroisset ad matronas bonæ deæ sacra celebrãtes: q̃bus uiris ĩteresse nõ licebat. captus enim amore põpeiæ uxoris cæsaris qui forte eo anno pontifex maximus erat: sub habitu muliebri domum Cæsaris: ubi ea sacra fiebant ĩgredi ausus est: & cognitus a mulieribus inde turpiter cesus eiectus est. deinde etiã sorores tres suas uiolauerat. unde ĩ oratione ꝓ domo ait: Qui non pluris faceret tres sorores q̃ bonam deam. Inueni etiam qui dicerent uirginem uestalem uiciasse. A tribus lẽtulis. s. a publio. a Lucio: a Caio lentulo.

De Caninio Gallo.

c Aninius aũt gallus reũ pariter atq̃ accusatorẽ admirabilẽ egit: &. C. Antonii quẽ dãnauerat filiã ĩ matrimoniũ ducendo: &. M. coloniũ a quo dãnatus fuerat rerum suarũ procuratorẽ habendo.

De Celio Ruffo.

Elii xp̃o Ruffi ut uita inq̃nata: ita misericordia

c Aninius aũt gallus. Antoninus multos in achaia spoliauerat: nactus de exercitu Syllano equitũ turmas: deĩde græci quos spoliauerat traxerũt Antoniũ in ius ad. M. luculũ p̃torẽ: q ius ĩter peg̃rinos dicebat. egit ꝓ græcis gallus: & tũ adolescẽtulus. Qu. gallus significari uideṫ: quẽ ambitus reũ Cicero defẽdit. hic. n. cũ eẽt p̃turæ cãdidatus: dederat gladiatoriã sub titulo p̃ris: q̃ ĩ ædilitate quã antea gesserat uernas nõ habuerat: hæc Ascoñ. Veꝝ Antonius repetũdaꝝ reus a luculo dãnatus est: uel ut alii dicũt a Caninio gallo: q ei postmodũ recõciliatus filiã duxit uxorẽ. M. coloniũ. Caninius accusatus est ambitus apud. M. coloniũ: q̃ in p̃turæ petione cãdidatus gladiatoriã Populo dedisset: ut fauorẽ eius amplecteref: sub excusatione funeris p̃risq̃ diceret gladiatores illos in funere p̃ris dedisse. tũ ab illo dãnatus est: quẽ deinde acerrimũ suaꝝ reꝝ & dignitatis ꝓcuratorẽ habuit. Reum. C. Antoniũ. Accusatorem. M. colonium.

c Elii quoq̃ ruffi. Vt celius ruffus Qu. Põpeium defendit a se publica q̃stione ꝓstratũ: q uidelicet restiterat. P. supplicio tri. ple. leges ꝓmulganti de exulibus reuocandis: de nouis ciuibus libertinisq̃ distribuendis: de Mario aduersus mitridatẽ creando duce. & ideo uita ipsius celi ĩquinata dinoscit: si pertinaciter has perniciosas leges defendere uoluerit. Alter celius bello ciuili prætor seditiones in urbe concitauit: plebem nouaꝝ rabulaꝝ spe solicitauit: sed abrogato magistratu pulsus urbe Miloni qui fugitiuorum exercitum contraxerat se cõiuoxit: & uterq̃ cum bellũ molirentur interfecti sunt. Cice. ad atticũ. Nos prouinciæ celium p̃fecimus pueꝝ inquies & fortasse fatuũ & non grauẽ & non cõtinentẽ. fuit aũt Ciceronis q̃stor in ꝓuĩcia. & hic tri. quoq̃ ple. fuit studiosissimus milonis: conatusq̃ est legibus obsistere quas cõtra milonẽ Põpeius tulerat: unã de cæde alterã de ambitu. cõtra uero. Qu. Põpeius collega eius clodio familiarissimus omniũ sectã eius se palã sequi ꝓfitebaṫ. nam dixerat in cõcione paucis post diebus q̃ clodius fuerat occisus: Milo dedit quẽ in curia sepeliretis: dabo quẽ in capitolio sepeliatis. Celius ergo publica quæstione Qu. Põpeiũ ꝓstrauerat: q̃ tribunatũ suum seditiose gesserat: populũ excitãdo aduersus Milonẽ præsertim cuius amicissimus erat Celius. Ipsius aũt Celii uitã ĩquinatã dicit: q̃ eum paꝝ pudice adolescentiã habuisse fama fuit: ĩmo uero libidinose. nã cũ accusareṫ auꝝ a cloelia sũpsisse: quo serui corrupti uenenũ luceio domino miscerẽt. accusatores celio ad suspicionem firmãdam libidines obiecerũt: amores: adulteria. Iustitata: cõuiuia: cõmessationes: — Cicero

cantus:symphonias:nauigia. Idem familiam hipsei & huius Qu. Pompei postulauit. sed tūc probata est eius adolescētia:cū Qu. Pōpeiū quē publica q̄stione ꝓstrauerat defendit cū opprimeret a cornelia gracchoꝝ mr̄e.

Vita inqnata.q; multis uoluptatū generibus abuteret ut supra diximus. Publica q̄stione. nam accusauit eū q; seditiosū tribunatū gessisset:& populū excitādo aduersus milonē:cuius amicissimus erat celius. Vel publica q̄stione.q; partes marii defendit aduersus Qu. Pōpeiū & Syllā cōsu. Prostrato.q; in ea cōtentiōe Qu. Pōpei filius occisus est:& ipi cōsules uis euadere potuerūt. Mater cornelia. per excellentiā dixit:q; uidelicet adolescētes illos genuerit excellētis īgenii mirificæq; naturæ:sed p̄riæ seditionibus suis perniciosos. hæc aūt Qu. Pōpeii tutrix fuerat:& illius bonoꝝ ꝓcu ratrix:nā hic paruulus in tutelā eius datus est: postea adultus factus:cū sua bona reposceret: illa se daturā negabat. Prædia.q; fundū suū occupabat. Vltimæ necessitatis. ut etiam ab inimico auxiliū petere cogeret. Factū. uirtus nec in hoīe eqdē uitiosissimo, cōtēnenda est.

De continentia. Capitulum .III.

m Agna cura p̄cipuoq; studio de abstinē tia & cōtinēn̄a dicturus p̄fatione q̄dā utit̄ ut ostēdat q̄ pniciosissimæ pestes ad omnē ciuitatis statū euertēdū sint auaritia atq; luxuria:quæ duab; his uirtutibus ueluti q̄busdā frenis īhibitæ:hoīum pectoribus dominari nō possunt. Exēpla igit̄ ponit eoꝝ q in his uirtutibus p̄stantissimi fuerūt. Quia ii demū penates. q̄d de Ro. urbe legit̄. nā ut sæpe diximus:nulla unq̄ respub. fuit maior nec sanctior nec bonis exēplis ditior:nec ubi tātus ac tā diu pauptatis ac parsimoniæ honos habitus sit: nec ī quā ciuitatē tā sera cōmigrauerit luxuria atq; auaritia:ubi q̄to minus reꝝ:tāto minus cupiditatis. nup diuitiæ auaritiā & abūdātes uoluptates desideriū p luxū atq; libidinē pereūdi pdēdiq; omnia īuexere.

q Vartū & uicesimū annū. Scipio ut supra diximus q̄rtū & uigesimū nactus ānū i Hispania dux declaratus:eū primū ꝓuītiā tenuit:carthaginē nouā munitissimā urbem & punicis opibus refertā ui cæpit & militibus diripiēdā cōcessit. erāt in ea forte carthaginēsiū obsides:iter quos & uirgo pulchritudinis ꝓpe admirabilis ut q̄cūq; se uerteret oīum ī se cōuerterer oculos:q cū ad Scipiotiē deducta eēt ab ea statī Scipio pcūctatus p̄riam. parētes:iter cætera cognouit despōsatā eā prīcipi celtiberoꝝ adolescēti cui luceio nomē erat. Extēplo igit̄ parētibus spōsoq; a domo accitis:cū īteri dep ire eū spōsæ amore cognosceret:ubi primū uenit accuratiore eū sermone q̄ parētes alloqtur. Iuuenis inqt:iuuenē appello:quo minor sit iter nos huius rei uerecūdia:ego cū spōsa tua uocata a militibus nr̄is ad me deducta esset:audirēq; eā tibi cordi esse & forma faceret fidē:qa ipe si frui liceret ludo ætatis:p̄serti in lecto legitimoq; amore:& tiō respu. aīum nr̄m occupasset:ueniā mihi dari sponsā uehemētius amāti uellē. tuo cuius est spōsa amori faueo. fuit spōsa tua apud me eadē q̄ apud socios tuos parētesq; suos uerecūdia seruata. tibi ut īuiolatū & dignū meq; dari tibi donū posset:hāc mercedē unā paciscor:ut ꝓ eo muriere amicus populi Ro. sis:& si me uiꝝ bonū credis eē:q̄lē p̄rem patruūq; iā ante hæ gētes notāt:scias multos nostri similes in ciuitate romana eē:neq; ullū in terris populū hodie dici posse quē minus tibi hostē tuisq; esse uelis:aut amicū malis. Adolescēs pudo

Scipionis factus me moratu dignum

re simul gaudioq; pculsus:dextrā Scipionis tenēs:deos oēs īuocare ad grām illi pro se referendā quæ iam sibi nequaq̄ satis facultatis ꝓ suo aīo atq; illius erga se eēt:parētes īde cognatiq; uirginis appellati:q quoniā gratis sibi redderet̄ uirgo ad quā redimēdā satis magnū auri pōdus attulissent:orare Scipionē:ut id a se donū acciperet cæperūt:haud minorē eius rei apud se gratiā futurā esse affirmātes:q̄ redditæ īuiolatæ foret uirginis. Scipio quoniā tātopere peterēt acceptuꝝ se pollicitus poni ante pedes iussit. uocatoq; ad se luceio:sup dotē īqt quā accepturus a socero es hæc tibi a me dotalia dona accedēt:aurūq; rolleī ac sibi iussit hr̄e;his lætus dotis & honoribus dimissis domū īpleuit populū laudibus & meritis Scipionis:uenisse diis simillimū iuuenē uincentē oīa:tū armis:tū benignitate atq; beneficiis. Itaq; delectu clietū habito cū mille trecētis eqtibus intra paucos dies ad Scipionē rediit. Hæc Liuius. At Aulus gelius sup rāta huius rei uirtute nescio qd suspitōis a Valerio Anciate uidet̄ afferre. dicit. n. ασωιωv græcus hō:q πλειϛονικυσ appellatus est. facili atq; alacri facūdia fuit. Is cū de Alexādri regis laudibus scriberet:uicti inqt hostis uxorē facie īclytā mulierē uetuit ī cōspectū

Liuius

A. gelius

quā Q. pōpeio præstitit ꝓbāda: cui a se publica q̄stiōe ꝓstrato:quū mr̄ cornelia fidei cōmissa p̄dia nō redderet:atq; ita auxiliū suū lr̄is iplorasset:ptinacissime absenti affuit. Recitauit ēt eius epistolā ī iudicio: ultimæ necessitatis indicem:q̄ ipiā corneliæ auariciā subuertit:factū pp nimiā & eximiā humanitatem:ne sub celio quide mauctore repudiandum.

De abstinentia & continentia. Cap. III.

m Agna cura præcipuoq; studio referendū ē q̄ tope libidinis & auariciæ furori similes īpetus ab illustriū uiroꝝ pectoribꝫ cōsilio ac rōe summoti sūt. quia ii demū penates:ea ciuitas:id regnū: æterno in gradu facile steterit:ubi minimū uiriū ueneris pecūiæq; cupido sibi uēdicauerit. Nā quo iste generis humani certissimæ pestes penetrauerūt in iniuria dominatur:infamia flagrat. igit̄ cōtrarios his tam diris uitiis cōmemoremus mores. De Scipione.

q Vartū & uicesimū ānū agēs scipio:cū ī hispania carthagine oppressa:maioris Carthaginis capiendæ sumpsisset auspicia:multosq; obsides:quos ī ea urbe pœni clausos habuerāt: in suam potestatem redegisset:eximiæ inter eos formæ uirginem ætatis adultæ:& iuuenis & celebs & uictor:postquam comperit illustri loco inter celtiberos natam:nobilissimo

suũ deduci.ut eã ne oculis qdẽ suis cõtingeret.Lepida igiť q̃stio agitari põt:utrũ uideri cõtinentiorẽ par sit.P. ne aphricanũ supiorẽ q carthagine ampla ciuitate in hispania expugnata: uirginẽ tẽpestiuã forma egregia nobilis uiri hispani filiã captã:pductãq; ad se pri iuiolatã reddidit:an regẽ Alexãdrũ q Darii regis uxorẽ eãdem eiusdẽq; sororẽ pͣlio magno captã:quã esse audiebat exuberãti forma uidere noluit:pduciq; ad sese phibuit: sed hãc utrãq; declamatiũculã sup Alexãdro & Scipione celebrauerũt hi qbus abũde igenii & ocii & uerbo℞ est:nos satis habebimus qd ex historia est id dicere.Scipionẽ istũ uero ne an falso icertũ est:fama tamẽ cũ eẽt adolescẽs haud sincera fuisse:& ppemodũ cõstitisse hosce uersus a Cn.neuio poeta in eũ scriptos eẽ:etiã q res magnas manu sæpe gessit gloriosæ:cuius facta uiua nũc uigẽt:q apud gentes solus pstat. Eum suus pr cũ pallio uno ab amita abduxit. His ergo uersibus credo adductũ Valeriũ Anciatẽ aduersus oẽs scriptores sic de Scipionis moribus sensisse:& eũ puellã illã captiuã non redditã a Scipione:atq; in deliciis amoribusq; ab eo usurpatã.Frõtinus li.ii.ca.xi.Scipio inqt aphricanus i hispania cũ iter captiuas eximiæ formæ uirgo nobilis ad eum pducta eẽt quæ oĩum oculos in se conuerteret sũma custodia habita spõso noĩe Luceio reddidit:isup q; aurũ qd parẽtes eius redẽpturi captiuã donũ Scipioni attulerãt:eidẽ spõso p nuptiali munere dedit:q̃ multiplici grã uniuersa gẽs uicta ipeno populi Ro.accessit. Obsides.obsides sũt datæ fidei q̃dã q̃si pignora.ibi erãt totius hispaniæ collocati obsides carthaginẽsibus dati. Eximiæ.excellẽtis. Etatis adultæ.iã matura uiro. Celebs sine uxore.nã celebs dicit q sine fœmina uiuit:q̃si cœlestiũ uitã ducens: a cœlo.& βιος:ex latino & græco cõpositũ.

Frõtinus

Obsides

Celebs

que gentis eius:indibili desponsatam: acersitis parentibus & sponso iuiolatã tradidit.aurum quoq; quod pro redemptione puellæ allatum erat: summæ dotis adiecit. Q ua continentia ac munificentia indibilis obligatus:celtiberorum animos romanis applicãdo meritis eius gratiam debitam rettulit.

De Marco Catone.

u Er℞ ut huius uiri abstinẽtiæ testis hispãia:ita .M.catõis Epiros:achaia:cyclades isulæ maritima ps asiæ.puicia cypros.ũde cũ pecuniæ dportãde ministeriũ sustineret:tã auarũ aĩum ab oĩ uenere:q̃ a lucro habuit:i maxĩa utriusq; itẽperantiæ uersatus materia.nã & regiæ diuitiæ ptãte ipsius cõtinebãtur: & fertilissimæ delitiar℞ totius græciæ urbes necessaria totius nauigatiõis diuerticula erãt atq; id Muna

Victor nõ sine rõne dixit uictor.nã uictoria solet isolẽtiores minusq; cõtinentes reddere uiros. Celtiberos.Populi sunt hispaniæ a celte & ibero dicti.Celte aũt ut Liuius testať li.v.terna pars galliæ:q uenientes ad Iber℞ fluuiũ hispania℞ ibiq; cõsidẽtes retẽta primi nominis parte & assumpta parte fluminis iuxta qd cõsederãt celtiberi dicti sunt.qd Lucanus libro.iiii.tetigit cum ait.Profugiq; agẽte uetusta gallo℞ celte miscẽtes nomen iberi. Indibili.Nomen adolescentis hispani cui fuerat uirgo desponsata.

Celtiberi.

Liuius

Lucanus

u Er℞ ut huius uiri abstinẽtiæ.De cõtinẽtia loqtur.M.Catonis Vticẽsis:q Cato minor dictus est:& Ciceronis snĩa stoicus pfectus.nã maior cẽsor & orator fuit:unde cẽsotinus dictus est.Hoc exẽplũ in ca. de moderatiõe tractauimus:ubi Ptolemæi puĩciã Catoni demãdatã fuisse diximus:ut ĩde cypriacã pecuniã quã ptolemæus grãdẽ cõgesserat Romã deportaret:ne tãtis opibus rex icitatus po.Ro.bellũ renouaret.Hãc igiť puĩciã Cato tã itegro aĩo tãq; castis manibus exercuit:ut neq; fides:neq; religio:neq; diligentia in ea administratiõe defuerit.nã iter ipsas oĩs generis uoluptatũ materias uersatus:ab oĩ cupiditate:manus: oculos: aĩum:sũma cũ laude & admiratiõe cohibuit.& uelut au℞ in fornace:sic est catonis cõtinẽtia in ea administratione pbata.nã iter auri & argẽti cumulos atq; iter oĩs generis delicias uersati:q̃s abunde asia refert:& ab his rebus q̃s mortales primas putãt:manus & aĩum abstinẽtes hre.hoc q fecerit:pstãtissimæ itegritatis hõ deoq; pximus iudicari põt.q̃re merito dici põt:cũ ipo Catone natã eẽ cõtinentiã. Epiros.Epirus aũt pprie sitiua terrã significat.ẽ aũt regio in Europa:& aliquãdo Molosa dicta fuit:ut Iustinus affirmare uideť:q̃q Seruius sup.iii.eneidos:nõ totã epyr℞:sed partẽ quã helenus tenuit Molosã dictã uoluit:quã deĩde chaoniã a fratre chaone quẽ p ignorãtiã occidisse uenenata sagitta phibeť denoĩauit:dicente Virgilio.Morte neoptolomii regno℞ reddita cessit.Pars heleno q chaonios cognomine cãpos:Chaoniãq; oẽm troiano a chaone dixit.In epiro igr regnatũt oẽs epirota℞ reges:q pyrrhi dci sunt a pyrrho achyllis filio ex Deidamia regis licomedis filia in schiro:sicut ptolemæi reges egypti. Arsacidæ reges partho℞:Cæsares romano℞. Achaia.Regio ẽ græciæ q̃ teste Herodoto primo pelopõesus:deĩde danaa:postea achaia dicta fuit.unde græci achei atq; achiui & danai dicti sunt:cuius maxime cla℞ oppidũ Corĩthũ fuit:nũc uulgo dr la Morea. Cyclades.Insulæ sunt in mari Egeo sic dictæ:ut uult Solinus:q; licet spaciis lõgioribꝫ a Delo piectæ i orbẽ:tamẽ circa Delũ sitæ sint. nã orbẽ græci cyclon dicũt.Seruius aũt sup.iii.eneidos cõtra sentit non a rotũditate:sed a circuitu q; uidelicet lõgo ordĩe circuiri eas necesse sit.uel pter pmõtoria:uel qa naturale est ut cõcitatoria sint maria i ciuitate terra℞.qd si sic est:nõ cũ.y.græco:sed cũ.i.latino scribẽdum ẽ cuius oppositũ græci oẽs obseruãt.nã p.y.scribũt. Inter has sunt breuiores q̃dã: ut Micone & Giarus & aliæ nõnullæ ad q̃s relegabanť scelerati.unde Iuuena.in prima satyra: Aude aliqd breuibus giaris & carcere dignũ:Si uis eẽ aliqd. Sic & Virgilius de his isulis mentionẽ facit in.iii.Celsa micone giaroq; reiunxit. Vnde.a q̃ cypro. Aduersũ.abhortens & alienũ. Ab omni uenere.ab omni cupiditatæ. Vtriusq; intẽperantiæ.libidinis & auaritiæ. Nã & regiæ.Ostendit q̃tã habuerit materiam:si forte in libidinem fuisset auariciamq; propensus. Diuerticula. uiarum diuortia:loca ad quæ de itinere diuertimus.diuertere ad diuersa uertere.unde diuersoriũ locum ad quem diuertimus

Epirus

Virgilius

Achaia

Cyclades

Solinus

Seruius

Iuuenalis

Virgilius

Diuertere

Diuersorium

[Vterus] ex uia domus hospitalis. Arguměto documěto: ꝑbationi: Vtero. Vterus ꝓprie prægnātis mulieris dr. Rufū enā germanicū. Drusus germanicus cōtentus uxore sua: hic primo cēsum egerat: deīde germa- d niæ cis & trās rhenū positas ciuitates oppugnauit: & tumultus ob eū cēsum ī gallia exortos cōposuit postremo Ceruserios itē Cētreios Cautiosq; & alias gētes trās rhenū subegit. Hinc igit̃ germanicus dictus est. Vxor eius Antonia minor fuit. M. Antonii triūuiri & Octauiæ sororis Augusti filia: qua uiua cōtē- tus fuit: sed ipsa quoq; uiro reddidit uicē: q cū ex fractura equo sup crus eius collapso trigesimo die postq̄ id acciderat mortuus eēt Antonia ætate ītegra & forma īsigni: cum Liuia socru sua reliquū suæ uitæ tps uidua pegit: qd̃ seq̄nti memorat̃ exēplo.

tius Ruffus cypriacæ expeditionis fidus comes scri- ptꝭ suis significat: cuiꝰ testimoniū nō āplector. ꝓprio enī arguměto laus ista nitit̃: quoniā ex eodē naturæ utero & ꝯtinētia nata ē & cato. De Druso germāico.

d Rusum etiā germanicū eximiā claudiæ fami- liæ gloriā fratrē tyberii: patriæq; ratū ornamē- tū: & qd̃ sup oīa est: operum suorū pro habitu ætatis magnitudine: uitrico pariter ac fratri augusto: duobꝰ reipu. diuinis oculis mirifice respondētem constitit. usū ueneris intra cōiugis charitatē clausā tenuisse.

De Antonia.

a Ntonia quoq; fœmina laudibus uirilem fami- liæ suæ claritatē supergressa: amorē mariti sui egregia fide pensauit; quæ post eius excessum: forma & ætate florens: cubiculum socrus pro coniugio ha- buit: in eodēq; thoro alterius adolescentiæ uigor exti- ctus est: alterius uiduitatis experientia cōsenuit. hoc cubiculum talibus experimentis summam īponat.

De Cn. Marcio.

d Einceps his uacemus: quorū animus aliquo in momento ponēdi pecuniā nunq̄ uacauit. Cn. marcius pſiciæ gētis adolescēs Anci regis clara ꝓge- nies cui Corioli Volscorū oppidū captū cognomen adiecit: cū editis cōspicuæ fortitudinis opibꝰ a Postu- mio Comminio consule accuiata oratiōe apud mili- tes laudatus: oībus dōis militaribus & agri centū iu- geribus: & decem captiuoꝝ electiōe: & totidem orna- tis equis: centenario boum grege: argentoq; quātum sustinere ualuisset donaretur: nihil ex his præter uni- us captiui salutem hospitis: equūq; quo ī acie uteret̃ accipere uoluit. Q ua tam circūspecta aī moderatio- ne nescias utrū maiore cū laude præmia meruerit: an reiecerit.

De M. Curio.

Claudiæ familiæ. Claudius uero ex Liuia uxore Tybe- rium genuit, mortuo deīde Claudio Octauia- nus Liuiā aluū gestātē duxit uxorē: ubi natus est Drusus & hos duos. filios. s. Tyberium & Drusū magna charitate nutriuit. Drusus ue- ro iam adultus aduersus germanos po. Ro. re- bellātes auspiciis Octauiani missus: hostes ce- lerius atq; fœlicius q̄ de adolescēte credi possit debellauit: oēmq; ꝓuīciā iā deficientē Roma- no restituit īperio unde germanicus ut supra diximus appellatus est: q de hostibus triūpha- turus ꝓlapso super crus eius quo uehebatur equo: trigesimo post casū die ex cruris fractu- ra piit. Pro habitu ætatis. ꝑ q̄litate & ætatis cōditiōe. Vitrico & fratri respōdentē. nihil ab illoꝝ uirtutibus degenerantē. Vitrico. s. *[Vitricus]* Octauiano. est enī uitricus q uxorē ex altero uiro liberos hñtē duxerit dictus q̄si uicē pris gerēs: uel q̄si nouitricus: q; a mře nouus ꝓdu- cat̃. Est igit̃ uitricus priuignoꝝ secūdus pater est. n. priuignus ex alio pře natus: q̄si prius ge- *[Nouerca]* nitus. Nouerca dicit̃ quæ liberis noua supin- ducit̃ a pře uxor: dicta q; nouā superducat̃ est. n. secūda pris uxor. Fratri Augusto. s. Tybe- rio. nā ab Augusto Octauiano oēs īperatores augusti dicti sunt q̄si cōsecrati: sic etiā a Cæsa- re cæsares. Cōstitit. manifestū fuit.

u Ntonia quoq;. Vxor nobilissima Dru- si & filia. M. Antonii triūuiri: & octa- uiæ sororis augusti: quā deīde Antōi- us Cleopřæ reginæ captus illecebris repudia- uit. unde nata sūt īter antoniū & augustū bel- la ciuilia. Socrus. s. liuiæ. Pro cōiugio. q a in ꝑpetua uiduitate ꝑmāsit. Alterius. s. dru- si. Alterius. s. antoniæ. Sūmā. finem.

d Einceps his uacemus. demus operam. Ponēdi pecuniam. ꝑ reponēdi. s. in *[Vaco]* thesauro. Vacauit. īdulsit: ītendit & tūc datiuo cohęret quādo uero significat ces- sat: ablatiuo: cū ab aut a. Cn. Marcius pſiciæ gētis adolescēs. Hic fuit q postea coriolanus di- ctus est eo q; opa & uirtute sua captū fuerit a postumio cōsule oppidū coriolanū. Nā cū Au- lus postumius obsideret oppidū Coriolanū: & in eo oppugnādo sæpius militum uires fru- stra tētasset: q; minutissimū eēt. Cn. marcius deceptis custodibus oppidū irruit: ignē in tecta cōiecit: multasq; oppidi ædes īcendit: qbus correptis cōmota ciuitas cū ad īcendiū oēs cōcurrerēt: ro. faciliorē fecerūt expugna- tionē. Eius igit̃ uirtute captū est oppidū: a quo etiā agnominationem accepit. q a post id factū coriolanus di- ctus. de quo in ca. de miraculis satis diximus & ī ca. de pietate dicturi sumus. Sed qd ad eius cōtinentiā ptinet de q̄ nūc agit̃. Cōsul postumius cū uellet more romano eum multis militaribus donis ꝓ tāta re gesta donare nihil præter quēdā hospitē suū captiuū & equū ad usū militiæ uoluit accipere. Anci marci. hic originē du- cebat ab Anco marco q̄rto romanoꝝ rege. fuit igit̃ tā genere q̄ uirtute præclatus. Cōspicuæ. claræ & spe- *[Gre.]* ctatæ. Militaribus donis. ut hasta: equo: corona: murali ciuica: & aliis. Grege. gregē ꝓ armento posuit. *[Armētū]* nam gregē de minoribus: armentū dicimus de maioribus animalibus teste Seruio: quis alii aliter sentiant.

m Arcus aūt Curius exactissima norma. Adeo celebris est Qu. M. curii frugalitas: ut nulli ferme obscura esse possit. qppe q Romanæ tēperātiæ exactissima norma dicat. hic est q cū fabritio pyrrhū regē epirotaꝝ: q pro tarentinis bellū romanis intulerat: exegit italia. Samnites etiā difficillimā ꝓuinciā sæpius deuicit. nam bellū samniticū centū ferme annos durasse cōstat. Cū igit ei cōsuli uictoria de Samnitibus obtigisset: ad eū legati de īpetrāda pace uenerunt: q forte quadā illū iuxta focū sedentē: & tostis rapis ut tradit Plutarchus: uescentē inuenerunt: Admirati tetritā hominis uitā: ad suos reuersi cū id qđ uiderant retulissent Sānites īperatorē ro. uel auaricia uel īopia laborare existimātes: decreuerūt igēs auri pōdus mittere: sperantes Curium tanto munere captū gratiosiores paos conditiones sibi esse daturum: qđ præter spem & eoꝝ opinionem euenit. nam cum in eius conspectum auꝝ attulissent multisq; persuasionibus illum inuitassent ut acciperet: subridens ait. nonne intellexistis hesterna cœna me prorsus nō indigere pecunia: ite igitur & renūoate ciuibus uestris malle me habentibus aurum īperare q̄ aurū habere. Cicero ī Catone maiore. Curio ad focum sedenti magnū auri pōdus Samnites cū attulissent repudiati sunt: non enim auꝝ præclarum sibi uideri dixit: sed his qui haberent aurum imperare.

Cicero

m Arcus aūt Curius exactissima norma ro. frugalitatis idemq; fortitudinis pspectissimum specimen samnitū legatis agresti se in scāno assidentem foco: ac ligneo catio cœnantē: q̄les epulas apparatus inditio est: spectandū præbuit. Ille eni Samnitū diuitias cōtempsit. samnites eius pauptatem mirati sunt. nam quū ad eum magnum auri pōdus publice missum attulissent: benignis uerbis īuitatus: ut eo uti uellet: uultū ī risu soluit ꝓtinusq; superuacuæ īquit ne dicā ineptæ legatiōis ministri narrate sānitibus. M. curiū malle locupletibus īperare q̄ ipsum fieri locupletē: atq; istud ut preciosū: ita malo hominū excogitatū munus refertote: & mementote: me nec acie uinci nec pecunia corrumpi posse. De eodem. M. curio.

i Dem cū italia pyrrhum regē exegisset: nihil oīno ex præda regia q̄ exercitū urbemq; ditauerat: attigit. decretis etiam a senatu septenis iugeribus agri populo: sibi autem quinquaginta: popularis assignationis modum nō excessit: parū idoneum reipu. ciuem existimans: qui eo qđ reliquis tribueretur contentus non esset. De Fabritio Lucinio.

i Dē sensit fabritius lucinius honoribꝰ & auctoritate oī ciue temporibꝰ suis maior: cēsu par unicuiq; pauperrimo: qui a samnitibus: quos uniuersos in clientelā hēbat: decem æris: & quinq; pondo argenti: totidēq; seruos sibi missos in samniū remisit continentiæ suæ beneficio sine pecunia prædiues: sine usu familiæ abunde comitatus: quia locupletē illum faciebat: non multa possidere: sed modica desiderare. ergo do

Perspectissimum. maxime laudabile. Specimē. experimentum. documentum indicium. Assidentem foco. & ut Plu. ait: rapis igne tostis uescentem.

Quales epulas. ī. cœnaret. Ille samnitum Pulchrum antiteton: qđ fit quotiens cōtrariis contraria opponunt. ut Oui. Frigida pugnābant calidis humentia siccis. Inepte. stulte & inconuenienter. Ineptus dicit q nulli rei aptus est: hoc est qui nullam habet rei: loci tēporis & personarum considerationem. Malo. idest ad malum: ac si diceret ad corrumpēdum imperatoris animum.

Ouidiu

Ineptus

Dem cū italia. Nec minor fuit q̄ segē M. Curii cōtinētia: aiq; magnitudo q̄ usus ē ī uictoria ex pyrrho rege parta. nā prædā uniuersā q̄ igēti potitus erat: militibus urbiq; cōcessit: nec ex ea qcq̄ attingere uoluit. pmia quoq; uirtutis ꝓ re rāta bene fœliciterq; gesta cū a senatu sibi populoq; decernerent: æquare oibus uoluit: cū sibi multo maiora q̄ populo darent: qppe septenis tantū populo: sibi uero qnq̄ginta cāpi iugeribus ꝓ sua dignitate decretis: indignū eni ciuē & reipu. mīme idoneū esse censebat. q plus æquo qcq̄ appeteret. magna ꝑfecto uiri cōtinentia: Nō excessit. nō trāsgressus est.

i Dem sensit fabritius. Iulius higinus Iulius in li. de uita rebusq; illustriū uiroꝝ: sexto legatos dicit a Sānitibus ad. C. fabriciū īperatorē populi ro. uenisse higinus & memorans multis magnisq; rebus q̄s bene & beniuole post redditā pacē Sānitibꝰ fecisset: obtulisse dono grādē pecuniā decēq; seruos: & orasse ut acciperet uteret q; atq; id facere Sānites dixisse: q uiderēt multa ad splendorē domus atq; uictus defieri: neque ꝓ magnitudie dignitateq; lautū paratūq; esse. tum fabriciū planas manus ab auribus ad oculos & infra deinceps ad nares & ados & ad gulā: deinde porro ad uētrē unum deduxisse & legatis ita respondisse: dum illis oibus membris q̄ attigisset obsistere & imperare posset: nunq̄ qcq̄ defutuꝝ: præterea pecuniā qua nihil sibi esset usus ab his qbus sciret eam usui esse nō accipere. Idem qđ curius. Fabricius lucinius. q gloria & rebus gestis omniū suo tēpore maximus: opibus uero multo infimus. Omni ciue tēporibus suis maior. Maior oibus ciuibus. & notanda est constructio: q̄ non est p superlatiuū prolata: q̄uis ad plures sui generis sit facta cōparatio. Samnium. regio italiæ in calabria. Seruos missos. zeuma ab inferiori. In clientelam. in patrocinium. nam cliens & patronus correlatiua sunt. qa nō est cliēs sine patrono sicut filius sine patre. Sine pecunia ad id qđ dixit qnque pondo argenti & æris. Familiæ. ad id qđ dixit totidē seruos. Sed modica desiderare. moderata: q. s. ad liberaliter uiuendū necessaria sunt. animus enī hominis diues nō archa appellari solet quamuis illa plena sit.

Nota con

Seruos structione

Samnuū

e Onsentanea repudiatis. Non debet minori laude digna censeri fabricii cõtinentia: q̃ in respuendis ac ꝓpemodũ detestandis epicureoꝝ dogmatibus q̃ q̃ fuit in cõtẽnẽdis Sãnitũ muneribus: Nã legatus ad pyrrhũ a senatu populoq; Ro. missus ut ageret cũ r̃ge de ꝑmutatiõe seu redẽptione captiuoꝝ: audiuit Cineã philosophũ de uoluptate differentẽ. q.s. diceret atheniẽsem philosophũ nescio quẽ dicere solitũ oĩa uoluptatis grã esse faciẽda: nõ aliter uocẽ illam q̃ ꝑniciosũ malũ detestatus est: ac talẽ uiuẽdi disciplinã atheniẽsibus & hostibus ẽ iprecatus. Cõsentanea. cõueniẽtia: cõgrua: sicut in repudiãdis muneribꝰ: ita in respuẽdis epicureoꝝ dogmatibꝰ. Illud quoq; nõ ur̃ a ꝓposito nr̃o alienũ qđ ĩ censura egit: sicut supra uidi/mus. nã P. cornelii ruffinũ bis cõsulatũ & dictatura fũctũ cẽsor fabricius a senatu mouit ob luxuriæ notã: q. decẽ pondo argẽti facta haberet. nõ enĩ solũ auariciã semp horruit: sed auaros quoq; maxĩo est odio ꝓsecutus. Cineã: philosophũ q primũ apud Pyrrhũ locũ obti/nebat. Quẽdã atheniẽsem. q sine dubio fuit epicurus. Deꝑcatus. Ecce uotũ. est aũt deꝑcari ualde ꝑcari: mala precãdo depellere. Est quoq; detestari execrari: depellere: abominari. in q̃ significatiõe posuit Catullus cũ dicit: Lesbia dicit semp male nec tacet de me. dispereat nisi amet. quo signo q̃s in totidẽ ea deꝑcor illã Nã urbs. s. tarentũ. Quæ labore. s. roma. Illa. tarẽtũ. Hæc. roma. Possumus intelligere hoc dici de urbe athenarum q̃ fuit olim totius græciæ ĩperio potita. & cũ deinde in seruitutẽ redacta foret eã populus Ro. in libertatem asseruit.

Deprecari

c Vrii & fabricii Qu. tuberonẽ. Hic cõsul bello macedonico fuit: q cũ ꝓuinciã illã ꝓpemodũ ro. subegisset ĩperio: ætholoꝝ legati de uictoria gratulaturi (nã tũc erãt ætholi romanis societate cõiũcti) ad eũ in castra uenerũt: & fictilibus uasis utentẽ ĩ mẽsa uiderũt: qđ cũ in patriã reuersi suis ciuibus retulissent: ætholi nõ hoĩs cõtinentiã sed paupertatẽ existimãtes: argẽtea illi uasa artificiose laborata mittẽda cẽsuerũt: qbꝰ ꝓ dignitate sua uteref: q̃ cũ obtulissent ei statĩ ĩ patriã cũ suis uasis redire iussi sũt. Hic Tubero uir ꝓbus & reipub. amantissimus fuit: q. T. gracchũ quo cũ sũma amicitia erat cõiũctus ubi reipu. suæ ꝑniciosũ ciuẽ esse cognouit: ĩ seditiõe deseruit atq; illius cõsilia uehemẽter ĩprobauit.

Discipulũ fuisse. Merito qspiã existimar̃ poterit hũc Curii & fabricii fuisse discipulũ: q eoꝝ disciplinã imitatus sit. Aetholoꝝ gens. Aetoli prio fuerũt Philippo r̃gi macedoniæ societate cõiuncti: a quo cũ tyrãnice nimis haberent̃ defecerũt ad Romanos. Aetholia r̃gio cõtigua acarnaniæ phocidiq; & locris. hanc aũt ab acarnania achelous fluuius separat.

Aetholia

Omnis usus. uasa. s. ad oẽm usũ accõmodata. ut aq̃ria: uinaria: & alterius generis. Exq/sita. artificiose elaborata. Gratulandi. de uictoria ex hostibus parta. qa tunc romanis erant amicitia copulati. Fictilia. terrena: a fingendo dicta. unde figuli luti cõpositores. q terrena uasa cõponunt. Quo uentũ. Damnat sui tẽporis mores Valerius, ut omnes etiã pauperes ambitiosa paupertate uiuant. nã ætatis nostræ inqt serui suppellectilẽ illã aspernant̃: qua consules aliquãdo & ro. principes contentabantur.

Fictile
Figuli

a T ꝑse. Fuit æmilii pauli cõtinẽtia sic litteraꝝ monumẽtis digna: ut sine iniuria ꝑtermitti a Valerio nullo mõ potuerit. cũ enĩ deuicto Persa macedonũ rege: quẽ duxit in triũphũ: tantã ex ea ꝓuicia ꝑdã in patriã reportasset: ut repleto ærario tributis ꝑstãdis modus ac finis ĩpositus fuerit: nihil ex ea uoluit attigere: ut gloriosus magis q̃ diues ex eo bello redisse uideref̃. Plutar. tamẽ dicit quosdã ex ea ꝑda sibi retinuisse libellos. Hæreditariã. qa ueluti hæreditate q̃dã populus Ro. aliquãdiu pauptatẽ habuit iuxta illud T. liuii qđ supra diximus nulla unq̃ respu. fuit maior nec sanctior nec bonis exẽplis ditior: nec ĩ quã ciuitatẽ tã sero luxuria & auaricia comigrauerint: nec ubi tãtus ac tamdiu pauptati & parsimoniæ honos fuerit: adeo

mus eius quẽadmodum ære & argento & mancipiis samnitum uacua: ita gloria ex his parta referta fuit.

De eodem Fabricio.

c Onsentanea repudiatis donis fabricii uota extiterũt. Legatus enim ad pirrhũ profectus: quũ apud eum Cineã thesalum narrãtem audisset: quendam atheniẽsem clarum sapientia suadentem: ne qđ aliud homines q̃ uoluptatis causa facere uellent: pro monstro eam uocem accepit: continuoq; pyrrho & samnitibus istam sapientiã deprecatus est: licet athenæ doctrina sua glorientur: uir tamen prudens fabricii detestationem q̃ Epicuri maluit præcepta: qđ euẽtus quoq; indicauit. nã quæ urbs uoluptati plurimũ tribuit: imperium maximũ amisit: quæ labore delectata ẽ occupauit: & illa libertatẽ tueri nõ ualuit: hæc ẽt donare potuit.

De. Q. tuberõe gratilio.

c Vrii & fabricii. Q. tuberonẽ cognomĩe gratilium discipulum fuisse merito quis existimauerit: cui consulatum gerenti: quũ ætholorũ gens oĩs usus uasa argentea magno põdere & exquisita arte fabricata per legatos misisset: qui superiori tẽpore gratulandi causa ad eum profecti retulerant fictila se in eius mẽsa uasa uidisse monitos ne continentiæ quasi paupertatem succurendum putarent: cum suis sarcinis abire iussit q̃ bene ætholicis domestica prætulerat: si frugalitatis eius exemplũ posterioꝝ ætas seq uoluisset. nũc quo uentum est? a seruis uix impetrari potest: ne eam supellectilem fastidiant: qua uti consul non erubuit.

De Paulo.

a T Perse rege deuicto: paulus cũ macedonicis opibusueterẽ atq; hæreditariã urbis nr̃æ paupertatẽ eo usq; satiasset: ut illo tpe primũ po. Ro. tributi

quanto minus regꝫ tanto minus cupiditatis erat. Eousq; in tantũ. Tributi. census & pensionis ꝑsoluendæ. Cice: in officiis. Omni macedonũ gaza q̃ fuit maxima: potitus est paulus: in ærarium tantũ uexit: ut uni us imperatoris præda finem attulerit tributorum: at hic domum suam nihil ĩtulit præter memoriam nominis sempiternam. Præclare secum actum. præclare sibi obtigisse: & est honestus dicendi modus: mecum præclare actum est. i. præclare mihi obtigit.

Cicero

a Tq; huic aĩ. Hi cũ missi essent legati ad Ptolemæũ regẽ egypti: ꝓ pace cũ populo ro. iungẽda: & eos ptolemæus liberaliter exceptos regiis muneribus donasset: ea primũ legati repudiarũt: sed ĩteriectis

præstandi onere se liberaret: penates suos nulla ex ꝑte locupletiores fecit; præclarẽ secũ actũ existians ꝙ ex illa uictoria alii pecuniã: ipse gloriam occupasset.

De. Q. Fabio gurgite. C. numerio Fabio pictore & Q. Vgolino.

a Tq; huic aĩ eius iudicio. Q. Fabius Gurges. C. numerius fabius pictor. Q. Vgolinus se præscripserunt; q legati ad ptolemæũ regẽ missi; munera quæ ab eo priuati acceperãt in ærariũ qdẽ priusq̃ ad senatũ legationẽ referrẽt detulerũt; sed d̃ publico ministerio nihil cuiq̃ ꝑter laudẽ bene administrati officii accedere debere iudicãtes: ẽt illud hũanitatis senatus & attẽtæ maiorꝫ disciplĩæ ĩditũ ẽ. data sũt. n. legatis: quæ ĩ æraiũ reposuerãt nõ solũ. P. C. decreto: sed etiã populi ꝑmissu eaq; legatis q̃stores prompte unicuiq; distribuere: & ita ĩ iisdẽ ptolemæi liberalitas: legatorũ abstinẽtia sẽatus ac populi eqtas: debitã ꝓbabilis facti portionẽ obtinuit. De Calphurnio pisone.

f Abiorꝫ & Vgolini cõtinẽtiæ Calphurniũ pisonẽ in consimili laude generis emulũ fuisse res ipsa documẽto ẽ. Cõsul graui fugitiuorũ bello a se liberata sicilia: eos quorꝫ præcipua opa usus fuerat ĩpatorio more donis ꝓsequebaẽ: iter quos filiũ suum aliquot locis prœliatũ fortissime; titulo triũ librarũ aureæ cotõæ decorauit; præfatus nõ oportere a magistratu e publica pecunia erogari: ꝙ ĩ ipsius domũ reditꝰꝫ esset: tãrũq; põderis se testamẽto adolescẽti legaturum ꝑmisit: ut honorẽ publice a duce: præcium priuati a patre acciperet. De Catone superiore.

a Ge siqs hoc sæculo uir illustris pellibꝫ ædinis ꝑ stragulis utaẽ; tribusq; seruis comitatus hispaniã regat: & quĩgẽtorꝫ assiũ sũptu trãsmarinã ꝓuiciã

qbusdã diebꝫ ad cœnã ĩuitatis: aureas illis coronas misit: q̃s honoris gratia accepere: sed simul atq; romã uenerunt priusq̃ legationẽ suã in senatu referrent: in ærariũ munera detulerũt: q̃ deĩde reddẽda legatis & senatus decreuit: & populus ꝑmisit. fuerũt ergo ex ærario q̃ primũ educta: & sc̃dm æquã cuiusq; portiõe distributa: hoc mõ & senatus pariter & populus cũ legatis de cõtinentia certasse uideẽ. Hæc Valerius. Iustinus uero li. xviii. dicit: ꝙ missa a senatu in ægyptũ legatiõe: cũ ingẽtia sibi a ptolemæo r̃ge missa munera spreuissẽt interiectis diebꝫ ad cœnã ĩuitatis aureæ coronæ missæ sũt: q̃s illi honoris gr̃a receptas postera die statuis regis ĩposuerunt. Priuati. q̃ sua. s. essent. De publico ministerio. hoc ẽ de legatiõis officio. Præter laudẽ. ut si bene administrauerint: administratiõis ꝓmium laus pẽdeẽ. Accedere. adiũgi. unde accessiões augmẽta dicunẽ. Attẽte. diligẽtis nomẽ ẽ: nõ aduerbiũ. Ita ĩ hisdẽ. Sic ingt ptolemæus & legati & senatus & populus suã seruati officii laudẽ obtinuisse uideẽ. Liberalitas. ꝓciosa legatis munera dãdo. Abstinẽtia. ĩ ærariũ munera deferẽdo. Eqtas. legatis eadẽ r̃stituẽdo.

Iustinus

f Abiorꝫ & Vgolini. Calphurnius hic ut ĩ ca. de disciplina militari diximus cũ bello fugitiuo ꝓuinciã Siciliã obtineret: quã sexaginta seruorꝫ milia occupauerãt: re bene gesta ac liberata ꝓuincia: milites oẽs q operã suã in eo bello reipu. strẽnue nauassent: militaribꝫ donis ĩpatorio more donauit: filiũ q multis in locis fortissime: pugnauerat: & suæ uirtutis nõ obscura documenta dederat: munerꝫ oĩno fecit expertem: qa diceret nõ æquũ esse a magistratu e publica pecunia qcq̃ erogari: qd̃ in seaut familiæ suæ usũ reditꝰꝫ esset. uerũ ne merita laude uideret oĩno defraudatus: aureæ coronæ triũ librarꝫ põderis titulo decorauit. ꝓmittens se tantũdem auri testamento legaturum. Emulũ. imitatorẽ: & eiusdẽ rei studiosũ. Erogari. dari: distribui. Titulo. nõ aũt corõa.

a Ge siqs hoc sæculo. Cato supior celtiberos hispaniæ populos robur ꝓuinciæ aliquot secũdis ꝓliis fregit: & cũ totã ꝓuinciã administraret: pellibꝫ edinis ꝓ trapetis usus ẽ: & cũ triũ seruorꝫ comitatu cõtẽtus: cũq; hispaniã ulteriorẽ peteret: uiatico qngẽtorꝫ assiũ cõtẽtus: uino ciboq; quo nautæ uti nõ dubitauit: q̃ facile tolerauit: qa in tali cõtinẽtia uitã exercuerat. nã ut ĩqt Plutar. cũ adolescẽs stipendia faceret in castris q̃si semp utebaẽ aq̃: sed rũ fortasse uel estu uel siti nimia laborasset: ad eã sedãdã aceti frequẽti haustu utebaẽ: uel si q̃do uires pristinas desiderasset uegetãdi corporis cã: leuiusculi nõnihil uini delibare cõsueuerat: cũ iter facaret sua ipse arma uno subsequẽte ministro ferebat: q secũ q̃ uitæ necessaria forẽt cõportaret. domi uero tãta frugalitate fuisse tradũt: ut hieme sola tunica dẽptis manicis indutus eẽt. æstate uero pene nudus: labore cũ seruis certaret: qbꝫ cũ sedere solitus eodẽ pane eodẽq; uino uescebaẽ. hãc frugalitatẽ & cõtinẽtiã ex. M. curii uitæ cõmemoratiõe & fama q̃si emulatõe q̃dã induisse ferũt: cũ iuxta illius uillã ipse haberet agellũ. Frõtinus Marcũ ĩqt catonẽ uino eodẽ quo r̃miges cõtẽtũ fuisse tradũt. Seneca ad luciliũ

Frõtinus

epistola.lxxxvii.M.cato cẽsorius quãro reipu.utilior scipiõe fuerit nosti : alter.n.cũ hostib9 nostris bellũ:alter cũ moribus gessit.canterio uehebatur & hipoperis impositis : ut secum utilia portaret.o quãtũ erat sæculi decus:ĩperatorem triũphalem censoriũ:& qđ sup oia hoc est catonẽ uno caballo esse cõtentũ:& nec roto quidẽ.partẽ eni sarcinæ ab utroq; latere depẽdentes occupabant. Age si quis.hic norat sine dubio romanã eius tẽporis luxuriã.siqs inqt princeps romanus his tẽporibus ea qua cato cõtinẽtia uteret̃:oĩbus certe uideret̃ admirabilis. Stragulis:stragula uestis uersicolor:quã græci tapira uocant.

Stragula

m Vltũ a pri.cõ.Hic posterior cato: q ut supra dixius Vticẽsis appellatus ẽ:ætate sua frugalissimus romanorum fuit.nã affluẽte romana ciuitate opib9 atq; luxuria:paucis admodũ seruis ut pote septẽ cõtentus fuit: cũ cæteri prĩcipes ætatis suæ ne turba qdẽ ĩgẽti cõtẽtari possẽt. Fuit igit̃ supiore seruorum numero paulo ĩcõtinẽtior:tẽporum uero cõditiõe multo frugalior. Lauticia.luxurioso apparatu rerum.nã lauticia.mũdicia:a lauando dicta:& cõuiuium lautum dicit̃ cõuiuium sumptuosum : quia ibi omnia sunt laura & nitida.

e Xultat animus.Scipio æmilianus legatus ad aristonicũ ut conicit̃ : q sub captã a Scipiõe numãtiã: eo q̧ eẽt attali regis nepos eumenis filius asiã occupauit tanq̃ auitũ regnũ sibi iure hæreditario debitũ : cũ testamẽto regis attali populo Ro. ꝓuĩcia legata libera esse debret.Hũc ut Frõtinus ait tradit̃ ĩ itinere cũ amicis ãbulantẽ accepto pane uesci solitũ.Idẽ & de alexãdro r̃ge macedõiæ dicit̃. Exultat animus. nõ mediocri læticia extollit̃ animus meus: cũ ĩ eo sit occupatus: ut tantorum uirorum documẽta cõmemoret. Emilianus.qa de gẽte æmilia fuit:& p adoptionẽ ĩ scipionũ familiã trãslatus. Totidẽ triũphos.uidelicet de carthagine & numãtia duabus urbib9 euersis populo Ro. inimicissimis:qb9 deletis ut inqt Cice.scipio nõ solũ p̃sentia:sed etiã futura bella deleuit. Plures.s. septẽ seruis. Manubias: Differt iter spolia & mãubias ut uult A.gelius: q̧ spolia sũt corpora rerum q̃ capiũt̃ ex hoste:manubiæ uero pecunia ex uẽditiõe p̃dæ recuperata. Itaq;.Respõdet tacitæ q̃stioni.nõ eni inqt scipionis gloria ab exteris gẽtibus numero seruorum: sed uictoriarum multitudine censebat̃.

Manubias
Spolia

c Onrinẽtia uero etiã uniuersis.De origine tarẽtini belli nulla ẽ iter auctores dissensio.nã oẽs bellũ susceptũ eẽ dicũt ob direptã classẽ uiolatosq; legatos.de euẽtu uero dissentiũt iter se Iustinus & florus. nã romanos bis prælio uictos Iustinus affirmat:& ob eã rẽ missa a carthaginẽsib9 auxilia fuisse romanis q̃ senatus cũ gratiarum actione recusauit:carthaginẽsibusq; remisit:deĩde fabriciũ lusiniũ missũ a senatu legatũ: q cũ Pirrho r̃ge pacẽ cõponeret:ad quã cõfirmãdã:Cũ Pirrhus cineã legatũ romã cũ ĩgẽtib9 donis misisset:qb9 senatũ corrũperet:ut qb9 cupiebat cõditiõib9 pacẽ ĩpetraret neminẽ ĩuenit cuius domus munerib9 pateret: mira ꝓfecto tãn senatus cõtinẽtia.Lucius uero florus nõ duob9 p̃liis:sed uno dũtaxat: & nõ hostium uirture:sed nouarum belluarum terrore dicit romãos fuisse sup̃atos: qn etiã pugna ut ĩqt tã atrox fuit: ut ferẽtaneæ turmæ p̃fectus ĩuectus ĩ regẽ turbauerit coegeritq; ꝓiectis ĩsignib9 p̃lio excedere.ĩ apulia deĩde melius dimicatũ curio fabricioq; cõsulib9:iã qppe terror belluarum exoluerat.&.C. Minutius q̃rtæ legiõis hastatus: unius ꝓmoscide abscissa mori posse belluas ostẽderat:rursus ĩ lucania eodẽ m̃re p̃sente pugnatũ ẽ:nec uero solũ armis & ĩ cãpis: sed cõsilus quoq; & domi & ĩtra urbẽ cũ rege Pirrho dimicatũ ẽ: qppe post primã uictoriã rex Callidus ĩtellecta uirtute romana:statĩ desp̃auit armis: seq; ad dolos cõuertit:nã ĩteremptos cremauit:captiuos ĩdulgenter habuit & sine p̃cio restituit:legatos deĩde cũ munerib9 misit ĩ urbẽ : ut cortupto senatu in amicitiã recipet̃: sed bello & pace foris & domi oẽm ĩ ptẽ romana uirtus tũ se ꝓbauit:nec alia magis q̃ tarẽtina uictoria ostẽ

petat:eodem cibo:eodemq; uino quo nautæ uti contentus sit:nõne mirabile existimetur? atq; ista patiẽtissime supior cato tolerauit:qa illũ grata frugalitatis cõsuetudo ĩ hoc genere uitæ cum summa dulicedine continebat. De Catone posteriore.

m Vltum a prisca cõtinẽtia spacio ãnorũ posterior cato discedit:utpote ĩ ciuitate iam diuite: & lauticia gaudẽte natus.is tamẽ cũ bellis ciuilib9 iteresset:filiũ secum trahens duodecĩ seruos habuit:nũero plures q̃ superior:temporum diuersis morib9 pauciores. De scipione æmiliano.

e Xultat animus maxiorum uirorũ memoriã pcurrens.Scipio æmiliãus post duos ĩclytos cõsulatus totidẽq; suæ præcipuæ gloriæ triũphos: septẽ seruis sequẽtibus officio legatiõis functus ẽ:& puto carthaginis & numãtiæ spoliis cõparar̃ plures potuerat: nisi opũ suorũ ad se laudẽ:manubias ad patriã redũdare maluisset.Itaq; quũ p socios & exteras gẽtes iter faceret:nõ mancipia eius sed uictoriæ numerabãtur: nec quãtũ auri & argẽti:sed quãtũ amplitudinis pondus secum ferret æstimabatur. De Pyrrho.

c Onrinẽtia uero etiã uniuersis plebis animis sæpenumero cognita ẽ:sed abũde erit ex his duo exempla longe inter se distantiũ sæculorũ retulisse. Pyrrhus ĩpetus sui terrore soluto:ac iã epyrrhoticis armis languẽtibus:beniuolẽtiã populi.Ro. mercari quia uirtutẽ debilitare nequerat cupiens:pene totum regiarũ opum apparatum in urbem nostram trãstulit.Cæterum quum & magni præcii:& uarii generis a legatis eius tam uirorũ q̃ fœminarũ apta usui munera circa domos ferrentur:nulla cuiq̃ dono ianua patuit. Tarentinæq; petulantiæ animosus magis q̃ efficax

dit populi ro. fortitudinẽ: senatus sapientiã: ducũ magnanimitatẽ: oium denique cõtinẽtiã. Eodẽ mõ Plutarchus in uita Pirrhi duas affert opiniões: & eorum q romanos bis uictos: & eorum q semel tantũmõ superatos fuisse dicũt. Petulantiæ. Luxuriæ atque lasciuiæ tarẽtinæ. Cato in orone quã habuit p ornamẽtis mulierum: bello macedonico: Patrũ inqt nostrorum memoria p legatũ cineã Pirrhus nõ uirorum mõ: sed etiã mulierum animos donis tẽptauit nõdũ lex oppia ad coercẽdã luxuriã muliebrẽ lata erat: tamẽ nulla accepit.

defensor haud scio: maiore cum gloria huius urbis armis q̃ moribus repulsus sit.

De. C. Mario & .L. Cinna.

i N illa quoque pcella quam. C. Marius & .L. Cinna reipu. inflixerant abstinentia populi ro. mirifica cõspecta est. nam quũ a se proscriptorum penates uulgi manibus diripiendos abiecissent: inueniri potuit nemo qui ciuili luctu prædã peteret. Vnus. n. quisque se ab his perinde ac sacris edibus abstinuit: quæ quidẽ tam misericos cõtinẽtia plebis tacitũ crudeliũ uictorum conuiciũ fuit. Externa de Pericle.

a C ne eiusdẽ laudis cõmemoratione externis iuideamus: Pericles atheniẽsiũ prîceps quũ tragædiarũ scriptorẽ Sophoclẽ i prætura collegã haberet: ac is publico officio una districtus pueri igenui prætereuntis formã ipensioribus uerbis laudasset: intemperãtiam eius increpitans dixit: prætoris non solum manus a pecuniæ lucro: sed etiam oculos a libidioso aspectu continentes esse debere. De Sophocle.

s Ophocles aũt ætatæ iã senior: quũ ab eo qdã q̃reret an etiã nunc rebus uenereis uteretur: dii meliora inqt: libenter enim istinc: tãquam ex aliqua furiosa profugi dominatiõe. De Xenocrate.

e Q ũe abstinentis senectæ Xenocratẽ fuisse accipimus: cuius opinionis nõ parua fides erit nar-

i N illa quoque pcella. Hæc historia Marii & Cinæ supra i capitulo de pdigiis ãnotata ẽ: & i aliis locis separati quoque descripta ubi de alterutro ipsorum dicẽdũ fuit. Quod uero ad hũc locũ ptinet: illud satis erit dixisse: q dum silla bello macedonico esset ocrupatus: Marius & cinna cõiũctis exercitibus ad urbẽ pperarũt: & primo hostiã: dei de ianiculũ: postremo urbẽ ipsã cœperũt: & i ciues miserabili cæde grassati: insup etiã potestatẽ plebi fecerũt: dirripiẽdi bona pscriptorum nã multos tirãnice pscripserãt: uerum tãta fuit populi romani modestia ut nulla quãtũlibet magna spe lucri adduci potuerit: ut quisquã se tã nefaria pda coinqnaret. Magna igitur fuit plebis romanæ cõtinẽtia: Procella. Perturba/ Procella tiõe rerum: & est pulchra trãslatio q̃ utitur Cicero ut in illis dũtaxat fluctibus cõcionũ & tribunicus pcellis: nã a percellẽdo dicta est eo qd oia percellat. i. peruertat. A se. Scilicet Mario & cinna. Perinde ac. i. tanquã.

a Cne eiusdẽ laudis cõmemoratione. De hoc uiro ĩfra dicetur li. v. ca. ulti. ubi de illius ai fortitudie dicendũ erit: lacedemonii & atheniẽses multis se inuicẽ cladibus afflixere: demũ cũ post nauale pliũ æquo martæ utrimque discessũ esset: lacedemonii ad messeniorum bellũ teuocantur: sed ne iterea ociosũ tẽpus quo uires repararent atheniẽsibus relinquerẽt: paciscunt cũ thebanis: ut boetiorum iperiũ qd tpe pficibelli atheniẽses occupauerãt his rstituerẽt: ut illi atheniẽsiũ bella susciperent: tãtus furor spartanorum: ut duobus bellis iplicitti suscipere tertiũ nõ recusarẽt dũmõ inimicis suis hostes acqrerẽt. igitur atheniẽses aduersus tãtã tẽpestatẽ belli duos duces deligunt piclẽ spectatæ uirtutis uirum & sophoclẽ tragædiarum scriptorẽ q diuerso exercitu & spartanorum agros uastauerũt: & multas achaiæ ciuitates atheniẽsiũ iperio adiecerũt. fuit ãt picles prin Pericles ceps atheniẽsis: philosophus iclytus: & creator insignis atque Anaxagoræ discipulus: rexitque rẽ pub. atheniensiũ qdraginta ãnis mira prudẽtia: cũ igitur collegã hrẽt i ptura ut dixius Sophoclẽ poetã & is publico itentus officio: insignis pueri formam laudasset: intemperantiã eius increpitans ait: decere ptorẽ manus & oculos habere ab omni libidine prorsus amotos. Districtus. Detentus.

s Ophocles aũt. Hic atheniẽsis fuit poeta tragicus ætate sua clarissimus de quo plures ex nris uaria & magnifica scripserũt: quẽ Cic. diuinũ poetã li. i. de diuinatiõe uocauit his uerbis: adiũgã philosophis Cicero doctissimũ hominẽ poetãque diuinũ Sophoclẽ: Vir. quoque i bucolicis alludens Augusto ait: Sola Sophocleo Virgilius tua carmina digna coturno. ab hoc igitur cũ q̃reret rebus ne uenereis tũc etiã uteretur: erat enĩ ætate iã puectiori: dii meliora inqt: libenter enĩ istic tanq̃ ab aliq̃ pfugi dominatiõe: qd Cice. noster testatur in catone maiori his Cicero iisdẽ ferme uerbis: bene inqt Sophocles respõdit cũ ex eo qdã iã effecto ætate q̃reret uteretur ne rebus uenereis: dii meliora inqt: libẽter uero istic: sicut a dño agresti & furioso pfugi. hãc igitur uocẽ Sophocles quodãmõ detestatus est: sunt tamẽ q dicant socratẽ fuisse qui hoc dixit. Dii meliora. Scilicet dent.

e Que abstinẽtis senecte. Xenocrates calcidõius fuit Agatoris filius & a primis ferme ãnis Platõis auditor erat reste Laertio tardus ingenio: adeo ut cũ illũ Plato Aristoteli cõpararet: ut tradit Cice. in libro de oratore: alterum freno: alterum calcatibus indigere diceret: alioqn seuero semp ac serio habitu & ore pdurabat. in Achademia uixit: ut plurimũ si quãdo ad urbẽ pficiscebatur turba ois ipudicorum eius transitũ obseruabat: eius inqetãdi grã: hic tãtæ cõtinẽtiæ fuisse traditur ut phirne suo tẽpore nobile scottũ: deposito cũ qbusdã iuuenibus pignore i suũ cõcubitũ allecturã: i lectuli ptẽ admissa: nullis meretriciis illecebris: nullo libidinis itti tamẽto cũ oia frustra tẽptasset: icredibilẽ eius cõtinẽtiã uiolare potuerit: q̃ cũ a iuuenibus uictoriæ pciũ posceretur: facete respõdit: se cũ illis de uiro nõ de statua certasse. Quidã etiã ferũt a discipulis eius Laydẽ formo/

ratio quæ sequitur. In peruigilio phirne nobile athenarū scortum: iuxta eum uino grauē accubuit: pignore cum qbusdam iuuenibꝫ posito: an tēperantiā eius corrūpere posset: quā nec tactu: nec sermone aspernatus: quoad uoluerat i sinu suo mora tam ꝓpositi irritam dimisit. factū sapientia imbuti aī abstinens. Sed meretriculæ quoqꝫ dictū perquam facetū: deridētibus enim se adolescētibꝫ: quia tā formosa tāqꝫ elegās potati senis animū illecebris pollicere non potuisset: peractumque uictoriæ præcium flagitātibus: de homine se cū his nō destituta pignus posuisse respōdit. pōt ne Xenocratis continētia a quoq̄ uerius ꝑtinus qꝫ demonstrari: ꝗ ab ipsa meretricula expssa ē phirne pulchritudine sua: nulla expte cōstantissimā eius abstinentiā labefecit.

De Xenocrate philosopho.

q Vid rex Alexāder an diuitiis eū ꝗtere potuit: ab illo quoqꝫ statuā eqdē æque frustra tētatā putes legatos ad eū cū aliquot talētis miserat: quos i academiā pductos solito sibi. i. modico appatu & ad modū puulis copiis excepit: postero die iterrogātibꝫ cui nā adnumerari pecuniā uellet: Q uid uos iqt hesterna cœna nō itellexistis ea me nō indigere: ita rex philosophi amicitiā emere uoluit: philosophus regi suā uendere noluit.

De Diogene.

a Lexander ꝟo cognomē iuicti assecutus cōtinētiā diogēis cinici uicer nō potuit: ad quē cū i so

---

sissimā meretricē dedita opera itormissā: ut illū ptēptaret: sed tātæ dicūt fuisse cōtinētiæ: ut cū se ad libidinē scitari psensisset: pateret uirilia secari & uri: tāta pretea fides illi data est: ut cū i ea urbe nullius iniurati testimoniū admitteret illi soli iusiurādū athenīēses remitterēt. sicut diximus in capitulo de maiestate. erat adeo frugi ut cū illi Alexāder magnā pecuniæ quātitatē misisset sublatis tribꝫ milibꝫ numoꝝ atticoꝝ ne rēgia munera spnere uideret reliquū remitteret dicēs illi pluribꝫ opus esse q plures enutriret. Ad philippū olī legatus cū cæteris missus cū alios sciret donis emolitos & sæpe cōuiuia celebrare: neutrū ipe hoꝝ fecit: legatis postea dicētibꝫ secū frustra xenocratē iuisse cōperta re: ipsū duplici honore honestarūt. successit i academiā speusippo scholāqꝫ tenuit. xxv. ānis. moriē noctu cū i sarthaginē forte offendisset: āno ætatis suæ. lxxxii. In peruigilio. i. totius noctis uigilia.

Virgilius

Nobile scortū. Famosa meretrix: nā nobile notū dicimus. Vir. est locus italiæ medio sub mōtibꝫ altis nobilis. Vino grauē. Hoc dicit ad exagerādā eius cōtinētiā: nā uinū magnū ē libidinis irritamētū: & quo magis qs uino & cibo incaluerit: tāto facilius solet i libidinē solui.

Teren:

Vnde Terētius: Sine cereē & bacho friget uenus. Perquā facetū. Valde iocosū. Phirne. Magna uis ē in ipso noīe phirne qͣsi ensasim facit: qꝫ omniū pulcherrima foret. Labefecit. Debilitauit: cōquassauit.

Talentū duplex

q Vid rex Alexāder. Talētis. Talētū duplex ē: atticū & euboicū. rursus atticū

Liuius

duplex ē: magnū. s. & paruū. de magno dixit Liuius li. xxxvi. ab urbe cōdita. magnū talētū atticū octoginta libras hēt & paulo plus: sed alibi manifeste mōstrauit: talētū magnū octoginta tres libras: & qͣttuor hre uncias: qꝫ si uo

Priscianus

lumus ad numos reicere romanos ut Priscianus ait: sex milia numoꝝ romanoꝝ hēt. Talētū uero paruū libras hēt sexagīta. talētū euboicū minus attico fuit: sed nō ualde. nā teste

Festus

Festo qͣttuor miliū numū romanoꝝ fuit.

Academia

Academiā. Academia sine aspiratōe scribit: fuit autē locus nemorosus: ab athenis mille passibꝫ distās ab academo quodā heroe sic cognomiatus: i quo uilla fuit deīde Platonis natiuitate nobilis. & cū in eodē loco philosopharet idē Plato studēdi usu & frequētia discipuloꝝ ac mox celebritate insignis fuit: i eadē fauorino teste mithridates psaꝝ rex Platonis statuā cū his scriptis locauit: Mitridates rhodobati filius pses musis imaginē dicauit Sillamonis opus.

Cicero

Ea nō me idigere. Cicero tamē li. v. tusculanaꝝ qͣstionū dicit Xenocrates: cū uidisset legatos tristiores. xxx. mīas accepit & cætera.

a Lexāder uero cognomē. De cōtinētia Diogenis cinici dicit quā Alexāder uicer nō potuit hic sinopeius fuit itesii mēsarii filius quē fugisse dicūt cū pr publice mēsā hret: ac falso pecuniā signaret. Eubolides uero dicit nō patrē: sed ipsū monete falsā signanonē fecisse: alii purāt eū spōte patriā reliqsse. hic ueniēs athenas Anthistenē cōpit a quo cū nō ēcipet i disciplina: nā statuerat neminē recipe: pseuerātia illū uicit: palliū primū habuit duplex ut qdā tradūt: & perā i ꝗ cibos ferebat: oīqꝫ utebar ad oīa loco: & prādēs & dormiēs & loquēs: cū scripsisset cuidā ut sibi cellā pararet: faciēte id illo tradius: doliū ꝓ domo habuit: æstate in feruida harena se uoluebat: hieme cooptas niue statuas āplectabat parēs se his modis ad laboꝝ tolerāntiā: idē cū uidisset pueꝝ cōcaua manu bibētē: abiecit urie uas qd habebat dicēs: puer me uilitate supauit: & homini nā abūde oīa subministrauit. idē cū aliū uidisset pueꝝ pfracto uase: pane cōcauo lēticulā suscipiētē adiecit catinū di

De dioge ne

cens oīa eē deoꝝ: & sapiētes deoꝝ amicos eē. ierat illi teste Laertio suauissimus sermo: atqꝫ i despiciēdis aliis prōptus. Nā scholā euclidis dicebar eē bilē: Platonis auditoꝝ cōsūptionē: dionysia certamia magna miracula stultoꝝ: oratores eē turbe ministros: grāmaticos admirari se dicebat: q cū ulixis mala reqrerēt sua ignorarēt: musicos mordebat: qꝫ cū liræ cordas aptarēt aī icōcinos motes haberēt: mathematicos carpebat: qꝫ solē lunā & sydera ītuerent: q uero erār āte pedes nō curarēt: oratores indē qꝫ studerēt iusta dicere: nō aūt facere. aliaqꝫ qplura ꝗ eēnt lōgū referī: huic ad solē sedēti cū diceret Alexāder: pete qd uis ait: nolo mihi umbrā facere: & fama fuit referēte Laertio Alexādrū dixisse se uelle eē Diogenē: nisi eēt Alexāder: hic deīde cū in eginā nauigaret a piratis cōphensus quoꝝ prīceps fuit Crepalus & cretā deductus est ut uēderet. cū aūt iterrogaret qd sciret agere: dixit se scire uiris iperare: atqꝫ ad ꝑconē ait: ꝑdica qs nā dominū sibi uelit emer: sedere, phi

bitus inqt nil refert:nã pisces quomodocũq̧ iaceãt emunť:& cũ uideret corinthiũ quēdã p̄clara effigie & habitu ingenuo Xenidē nomīe inqt:huic me uēde: q̃a domino indiget cũ digito denotãs: quē Xenides audito & inspecto uiro libētissime emit:& chorinthũ adductũ filiis suis p̄ceptorē dedit:& eũ p̄fecit domui.ille aũt Xenidi dicebat eũ sibi parere oportere q̃uis esset seruus. cũ & medico & gubernatori q̃uis seruis sæpius percat.cuius clarissima p̄cepta ita cõprobauit xenides:ut sæpediceret bonus demon domũ meã intrauit:at ipsius xenidis filios teste Eubolo:post reliq̃s disciplinas docuit eq̃tare:arcus ītēdere:fundas rotare:atq̧ iaculari ī palestra:cũ eos exercebat gr̃a tantũ roboris cõparandi & bonæ ualitudinis: tenebãt pueri multa ex poetis &

le sedentē accessisset:hortareturq̧ ut si q̃ sibi præstari uellet īdicaret:quēadmodũ erat in crepidine collocatus sordidæ apellationis:sed robustæ uir præstantiæ mox īquit de cæteris:interim uelim ut a sole mihi nõ obstes:quibus uerbis illa nimirũ ĩhæsit sententia:Alexãder diogenē gradu suo diuitiis pellere tēptat: celerius Darium armis. De diogene & aristippo.

i Dē syracusis quũ olera ei lauãti Aristippus dixisset:si dionysio adulari uelles ista nõ ēēs:imo inqt:si tu ista eē uelles dionysio non adulareris.

De Paupertate. De Cornelia. Ca. IIII.

m Axia ornamenta esse matronis liberos apud Põpeium ruffum collectorũ libro sic īuenimus.Cornelia gracchorum mater cum campana matrona apud illam hospita: ornamenta sua pulcherrima sæculi illius ostēderet:traxit eam sermone:quousq̧ e schola redirent liberi:& hæc īquit ornamenta mea sunt:omnia nimirũ habet qui nihil cõcupiscit:eo qdē certius q̃ q cuncta possidet:quia dominiũ rerũ collabi solet:bonæ mētis usurpatio nullũ tristioris fortũæ recipit īcursũ.Itaq̧ quorsũ attiñet: aut diuitias ī pria fœlicitatis pte:aut pauptatē ī ultio miseri diogenes.

alijs tamē ex ipso memoriter omnē illis diogenes rõnē doctrinæ ut facile memoriæ tenerēt:breuiter collectã ĩsimulabat:deīde eos ministrare docebat leui cõtentos cibo ac uili. & aq̃ illos ad cutē rõderi faciebat. deducebatq̧ ī cõpositas ad uenationē aliquando exercebat: & cũ teste Cleomene necessarii illũ redimere uoluissent fatuos appellauit dicēs leones nutrienũ nõ esse suos: sed illos magis leonũ.senuit apud xenidē:ut Eubolus rettulit.obiitq̧ annoꝝ nonagīta & a filiis xenide sepultus fuit:de illius morte uariæ sũt sñiæ:illa tamē probabilior q̧ desiderio migrãdi e uita cõtinēdo spiritũ uitã exhalasset. Cognomē īuicti. Alexander īuictus dictus ē q̧ a nullo uīci potuerit:sed oēs ipse uinceret & tñ diogenis cõtinentiã uīcere nõ potuit. Cinici:ē cognomē quorundã philosophoꝝ a canibꝫ acceptũ: nã κυων græce:latinæ canē significat:q̧ sicut canes natura mordaces sunt:sic eiusmodi philosophi in sectãdis hoĩum uitiis mordaces eē uideãť.īterrogatus diogenes q̃re canis diceretᷓ: rñdit:q̃a in eos q dãt blãdior: ī eos q nõ dãt latro: malos uero mordeo:q̃n etiã ferũt ī sepulchro eius erectã fuisse colũnã.sup q̃ canē epario lapide sculpsere. In crepidine. Crepido p̄rupti saxi altitudo in q̃ ī aprico loco ad solē diogenes cõsiderat. Sordidæ. Quia cinicus .i. caninus philolophus diceretᷓ. Quibꝫ uerbis. Sicut Plutar. refert in uita Alexãdri dixerēs Alexãder ait:nisi Alexãder essē:uellē esse

Citicus

Crepido

Plutar.

Idē syracu. Erat aristippus ī Dionysii tirãni aula. Olera. Herbas domesticas. Olus.n. dr̃ q̄cq̄d ī ortis nasciť p̄ter arbores. Adulare. ut Priscianus tradit multa uerba idē significãtia in utraq̧ uoce īueniũť: ut populo populas:& populor popularis:reuerto tis:& reuertor teris:sic adulo las:adulor laris:& tã cũ accusatiuo q̃ cũ datiuo coniuogitur. Esse. Pro edere:

Adulare

De paupertate. Ca. IIII.

m Axia ornamēta esse matronis In hoc capitulo pauptatis laudes celebranť.cõmemoratis clarissimoꝝ uiroꝝ exēplis:q ī pauptate cũ sũma dignitate & gloria uixerũt.ostēdit aũt hãc ī honore apud romanos diu habitã fuisse:qđ etiã Liuius testať in p̄fatione primi libri decadis ab urbe cõdita: qđ exēplũ supra a nobis ē sæpe relatũ.p̄bat aũt hoc Valerius cũ multis aliis cũ corneliæ gracchoꝝ mr̃onis exēplo ad quã cũ campana q̃dã matrona romã p̄fecta diuertisset eiq̧ multa & p̄ciosa ad matronaꝝ usũ ornamenta cũ ãbitiõe q̃dã ostēdisset: illã cornelia de īdustria tã diu traxit ī sermõe:quoad filii a schola redirēt: quos ostēdens:& hæc inq̃t sunt ornamēta mea:dignũ p̄fecto tanta muliere respõsũ:q̃ ut generosa sic ī genere & p̄le suã reꝝ magnificentiã ornamētaq̧ mulebria:nõ in gēmis & margaritis: nõ ī auro:& argēto tanq̃ luxuriæ fomētis collocauit:cornelia hæc nõ minus ob uirtutē filiorũ q̃ ob memoriã affricani patris a po.ro.colebať:cui cum statua decerneretur inscriptũ est:Corneliæ grac. matri.multa de hac muliere scripta sunt in uita gracchoꝝ. Matronis. Secundũ iuris cõsultos matrona diciť & mater familias:sed matrona dues:q̃ nõ cõuenit ī manus uiri:materfamilias mediocris q̃ in manus uiri cõuenit:nã materfamilias secundũ quosdã est q̃ in familia uiri p q̃dã uiris solemnitatē transiuit:at uero matrona q̃ nupsit dicta q̃si mater nati. uel q̃a iã mater fieri potest: eo q̧ in matrimoniũ uenerit. Collectorum. In quo multa uiroꝝ & mulieꝝ exēpla collegerat. Cor. T. gracchi uxor & superioris aphricani filia:mater. T. & C. grac. Traxit eam. Tã diu sedulo p̄duxit in longũ q̃dã orationis serie. Omnia nimiꝝ laudat frugalitatē eius ætatis. Qui nihil cõ.q suo cõtentus est:q̃a ut supra diximus:nõ arca:sed hõis animus diues est:q nihil sibi deesse putat:nihil curet ãplius:nihil appetat:nihil requirat. Dominiũ reꝝ. Diuitiaꝝ & formæ gloria fluxa & fragilis:sola uirtus clara æternaq̧ habeť:q̃ nec eripi nec surripi põt nec naufragio:nec īcendio amittiť:nec ī tēpestatũ nec tēpoꝝ pturbatiõe mutať q̃ q p̄diti sũt soli sũt diuites:soli possident res fructuosas & sempiternas:soliq̧ qđ p̄priũ est diuitiaꝝ cõtenti sũt rebꝫ suis.

Vsurpatio.cōsuetudo & in bona pte accipit q bene uiuere cōsueuit:nō timet res aduersas ipetūq; fortunæ nihil.n.moleste ferēdū est qđ nrā culpa nō est cōtractū. Itaq; quorsū: Si diuitiæ sūt i fœlicitate ponēdæ:q diuitias habēt fœlices sint necesse est:sed uidemus diuites multos extrema plerūq; miseria affici:nō igit diuitiæ fœlices sūt.cōtra uero si pauptas misera foret & paupes oēs miseri: sed uidemus paupes multos eē fœlices.qppe q nulla fortunæ uiolētia pmunt.nō igit pauptas infœlix. Multis intus amaritudinibꝯ. Nā ut igt

Cicero

Cice.de diuite:te miseriæ & erūnæ pmunt:q te beatū diuitiis:q te florentē putas:tue te libidines torquent:tu dies noctesq; cruciaris:cui nec satis ē qdē:& idipsū qđ habes ne diuturnū futuꝝ sit times:te cōsciētiæ stimulāt maleficioꝝ tuorū:te metus examinat iudiciorum & legum:quocumq; aspexeris ut furiæ sic tuæ tibi occurunt iniuriæ:quæ suspirate non sinunt.

arū statu ponere:quū & illaꝝ frōs hilaris multis itus amaritudinibꝯ sit rferta:& huius horridior aspectus: solidis & certis bonis abūdet:qđ melius psonis q̄ uerbis repræsentabitur.

De Valerio publicola

r Egio imperio propter nimiā Tarqni superbiā finito consulatus initium Valerius publicola cum iunio bruto auspicatus est: Idemq; postea tres consulatus aceptissimos reipublicæ gessit:& plurimorum ac maximorū operum prætextu titulum imaginum suarum amplificauit.quomodo iterim fastorum illud columē patrimonio:ne ad exequiarum quidem impēsam sufficiente decessit.Ideoq; publica pecunia ductæ sūt.nō attinet ulteriore disputatiōe tāti uiri pauptatem scrutari.Abunde.n.patet qđ uiuus possederit:cui mortuo lectus funebris & rogus defuit.

De Menenio Agripa.

q Vātæ amplitudinis.M.Menenium agripam fuisse arbitremur:quē senatus plebis & pacis inter se faciēdæ auctorē elegit:qnantæ.s.esse debuit arbiter publicæ salutis:hic nisi a populo collatis i capita sextantibus funeratus esset:ita pecuniæ iops decessit: ut sepulturæ honore caruisset.uerum iccirco perniciosa seditione diuidua ciuitas manibus agripæ in unū cōtrahi uoluit:quia eas pauperes quidem sed sanctas animaduerterat:cuius ut superstitis nullum fuit qđ incēsum deferretur:ita extincti hodie quod amplissimum est patrimonium romana concordia.

r Egio iperio pþter. Hunc post reges exactos:tū iunio bruto primū cōsulē in urbe roma fuisse diximus in cap. de moderatiōe.quis igit cæteris dignitate pstaret:ut primus crearet cōsul. Et ipsi Fastorum libri in qbꝯ magistratus & omnia gesta fuerant descripta initiū habuerunt: tamē eo usq; paup uixit ut mortuo funeri sūptus defuerit:nā illū plebs extulit sextantibus collatis i capita. Superbia.Qua in patres aliosq; ciues in lucretiā per filiū usus fuerat. Auspicatus est:Auspicio cōsecutus.quia nihil apud maiores publicæ neq; priuatim nisi prius captatis auspiciis gerebatur. Acceptissimos. Quia cū summa uirtute gessit. Fastorum columē.Quasi ornamentū:eo q primus ipe cōsul fuerit i cuius cōsulatu fasti sunt scripti.i.magistratus ai.sūt.n.fasti libri:in qbꝯ romani oēs magistratus & annua gesta describebātur. Lectus funebris:quo effert cadauer ad sepulchrū.Liuius ita refert.P.ualerius oīum cōsensu priceps belli pacisq; artibus ānopost agripa Menenio.P.postumio cōsulibꝯ moritur gloria ingēti:copiis familiaribꝯ adeo exiguis ut funeri sūptus deesset de publico est elatus:luxem matronæ ut brutū.

Liuius

q Vante amplitudinis.M.meneniū.Plebs pþter nexos ob æs alienū in sacrū mōtem secesserat:nā magno natu qdam nexus diu in ergastulis a ueneratoribus habitus cū maiorum suoꝝ insignibus i foꝝ pripuerat.cuius uestis erat squalore obsita: fedior corporis habitus pallore:ac macie penni:ad hoc prolix barba & capilli efferauerant spēm oris:noscitabatur tamen in tanta deformitate:& ordinem se duxisse aiebat: aliaq; militiæ decora uulgo iactabat:sciscitantibus Vnde ille habitus Vnde deformitas esset:cum propter longam militiam temporumq; calamitatem & tributa imperata æs grande confecisset: dictum se a creditore non in seruitium:sed in ergastulum & carnificinam dicebat:deinde ostentare tergum fœdum recentibus uestigiis uerberum:inde orta seditione grauissima plebs a patribus in sacrum montem secessit ad quā reconciliandam missus est hic M.Menenius agripa.uir facundus plebiq; gratus: q inde oriundus esset qui fabula esopi duras hominum mentes flexisse:& plebem patribus reconciliasse dicitur.hic ergo agripa seditionis intestinæ gratissimus disceptator:& domesticæ pacis inter plebem & patres dignissimus auctor i ea paupertate uixit:ut funeris honos ei fuerint defuturus:nisi populus itidem ut ualerio collatis i capita sextantibus honorem sepulturæ cumulatissime reddidisset:neq; enim potest dignitatibus obstare paupertas: qnimmo fœlix & honoratus erit semp uirtute præditus paup:ut ualerius & menenius u t alii cōplures fuisse cognoscunt. Honore sepul.qa ut diximus Menenius in tanta paupertate decessit ut eū populus ro.collatis quadrantibus:uel ut alii dicunt in capita sextātibus sepeliret & ei sepul.locū publice daret.Dionysius agripa Menenius ingt:cū sūma patrū & plebis æmulatione sepultus:plebe collatis inter se sextantibus de suo efferente senatu deprompta exærario pecunia publice funerandū censente:quā plebs offerentibus ultro quæstoribus accipere non est dignata

Sexstans

sed eam agripæ filiis eorum miserans inopiam largita est. Sextantibus.sextansem.vi.pars assis.idest libræ.

i N Cai uero fabricii & Qu. æmilii. De paupertate Fabricii & æmilii papi loquitur: qui cum essent suo tẽpore auctoritate præstãtes: & rerũ gestarũ gloria illustres: eos tamẽ admodũ pauperes fuisse cõstat: in quorũ domibus aurũ fuisse dicit: non ad suũ: sed ad deorũ usum: in qua re iocatur Valerius. Plinius in fine trigesimitertii libri naturalis historiæ: uideret inquit hæc fabricius: & stratas argẽto mulierũ balneas: ita ut uestigio: locus non cum uiris lauantium. fabricius inquam: qui bellicosos imperatores plus q̃ pateram & salinum ex argento habere uetabat. Patellam. Paruam patenam: est enim diminutiuum a patina. Sed eo lautius. iocatur ut dixi Valerius. Pediculo. Paruo pede. diminutiuum a pede.

Plinius

De Caio Fabricio &. Q. Aemilio.

i N Cai ṽo Fabricii: &. Q. æmelii papi principum sæculi sui domibus argentum fuisse cõfitear oportet; uterq; enim patellam deorum & salinũ habuit. Sed eo lautius fabricius q̃ patellam suam corneo pediculo sustineri uoluit: papus quoque satis animose q cum hæreditatis nomine ea accepisset religionis causa abalienanda non putauit.

i Ll[e] etiam prædiuites qui ab aratro accersebãtur ut cõsules fierẽt uoluptat[is] causa sterile: atq; æstuosissimum pupiniæ solum uersabãt: delitiarũq; ignari uastissimas glebas plurimo cum sudore dissipabãt: immo uero quos pericula rei publicæ impatores arcessebãt: angustiæ rei familiaris. Q uid eesso ꝓpriũ nomẽ ueritati reddere: bubulcos fieri cogebant.

De Attilio.

a Ttilium autem qui ad eum arcessẽdum a senatu missi erant ad ĩperium populi romani susci piẽdum semen aspergentem uiderũt: sed ille rustico opere attritæ manus salutem publicam stabilierunt: Ingentes hostium copias pessunderũt. Q uæq; modo arantium boum iugum rexerant: triũphalis currus habenas retinuerunt: nec fuit his rubor eburneo scipione deposito agrestẽ stiuam aratri repetere. põt pauperes consolari Attilius: sed multo melius docere locupletes q̃ non sit necessaria solidæ laudis cupidini: anxia diuitiarum comparatio.

De Attilio regulo.

e Iusdem nominis & sanguinis Attilius regulus primi ꝑunici belli gloria cladesq; maxĩa: quũ in aphrica insolentissime carthaginis opes crebris ui

i Ll[e] etiã. Scilicet q sequunt̃: ut Attilius q ab agris accitus ad cõsulatũ uenit ut qntius cĩcinatus: de quo Li. ope p̃ciũ ẽ audire: q oĩa præ diuitiis humana sp̃nũt: neq; honori magno locũ. neq; uirtuti putãt eẽ nisi effuse affluãt opes: spes unica ĩperii populi romani. L. Quinnus cincinatus trãs tiberĩ cõtra eũ ip̃m locũ ubi nũc nauialia sũt: q̃tuor iugerũ colebat agrũ: quæ prata Quintia uocant̃: ibi a legatis seu fossa fodiẽs pallo ĩnixus seu cũ araret op[er]i certe id qđ cõstat rustico ĩtẽtus: salute data ĩuicẽq; reddita rogatus ut qđ bene uerteret ipi: reiq; publicæ mãdata senatus audiret: admiratus rogitãsq; satis ne salua eẽnt oĩa. togã repẽre e tugurio ꝓferri uxorẽ ratiliã iubet: q̃ simul absterso puluere ac sudore uelatus ꝓcessit: dictatorẽ cũ legati gratulãtes cõsalutãt ĩ urbẽ uocãt: q terror sit in exercitu exponũt & cætera. Præ diuites. Quãtũ ad magnitudinẽ aĩ.

Liuius

Pupinæ. Locus haud ꝓcul ab urbe: unde tribus pupia dicta est. erat aũt locus maxime sterilis: sicut infra ostendit. Vastissimas. ingentes: quia solum duxerat.

a Ttiliũ aũt q ad eũ arces. Attilius q & galabrio dictus ẽ: hic ad termopyllas cõsul Anthiochũ philippo adiuuante uictũ græcia expulit: idẽq; ætolos subegit de qbus triũphauit: sed hũc Attiliũ ĩtelligimus calatinũ: q primo punico bello aduersus carthaginenses missus maximis & minutissimis ciuitatibus Drepano lilibeo p̃sidia deiecit. panormũ cœpit: totãq; Siciliã ꝑuagatus paucissimis nauibꝰ magnã hostiũ classẽ duce hamilcare superauit: sed cũ ad ætnã ab hostibus obsessã festinaret a pœnis ĩ angustiis clausus ẽ ubi tribunus militũ calphurnius ꝓ flãmã acceptis tricẽtis in superiorẽ locũ euasit. & cõsulẽ liberauit: ipse cũ. ccc. fortiter pugnãs cecidit: & postea ab Attilio semianimis ĩuẽtus est. Attilius de carthaginẽsibus gloriose triũphauit. hic est Attilius ille q seranus dictus est a serẽdo q cũ agrũ suũ coleret: euocatus ad rẽp. ob eximiã uirtutẽ meruit dictaturã. Pli. li. xviii. Quæ nã ĩqt rãtæ ubertatis cã erat: ipsorũ tũc manibꝰ ĩperatorũ colebãt agri ut fas ẽ credere gaudẽte terra. uomere laureato & triũphali aratore: siue illi eadẽ cura semia tractabãt qua bella: eadẽq; diligẽtia arua disponebãt q̃ castra siue honestis manibus oĩa lætius ꝓueniũt: quoniã & curiosius fiũt serẽtẽ ĩuenerũt dati honores Seranũ unde cognomẽ. Attiliũ semẽ asp̃gẽtẽ. i. serẽtẽ unde dc̃us ẽ Seranus de quo Vir. uel te sulco serẽtẽ. Stiuã. Manubriũ illud ĩcuruũ: qd manibus tenet̃ arãdo. Scipione. baculo. unde Scipiones dicti sũt Cornelii ab eo. s. Cornelio q p̃rem cecũ ducẽs p urbẽ dictus est p̃ris Scipio. i. baculus.

Plinius

Virgilius

e Iusdẽ nominis & sanguinis. Hic Marcus est de quo diximus in capitulo de religione: ubi annotata est eius historia. Fuit aũt regulus iste magna populi romani gloria: sed non minor clades. nã quẽadmodũ ex hostibus uictoriã sæpe reportauit: sic tandẽ ab isdẽ captus cum magna exercitus strage fuit: q̃uis ergo in magna dignitate foret: tamẽ eius paupertatis fuisse cõstat: ut cũ sibi ꝓrogatũ esset ĩperiũ & interea uilicus eius: q. vii. iugerũ agrũ colebat decessisset: senatui scribere coactus est: se in ꝓuicia diutius esse nõ posse: ne si desertus & ĩcultus relinq̃ret̃ ager: nõ eẽt unde alerent̃ uxor & liberi. Li. lib. xviii. Attilius regulus ĩquit cum

Liuius

aliquod prælis aduersus carthaginenses pugnasset: successor ei a senatu prospere bellum gerenti non mitteretur: id ipm per lras ad senatu missas cóquestus e: in qbus iter causas petendi successoris q agellus eius a mercenariis diuastaret. Cotúderet. Frángeret: debilitaret: trãslatio a cuspide ferri. fuit aût regelus primus qui ad aphircá obsidédá pfectus est. Eiusdé. Quo superior seranus. Vilicú bubulcú: qui perat uillæ. In pupinia. Locus erat sterilissimus de quo supra diximus. nomé erat iuisum oíbus ob eius sterilitaté. Mercénarium. Bubulcú mercede conductú. Rustico ístruméto. Vt aratra: plaustra: ligones: boues: rastri. Vxor & liberi. Scripsit etiá: ut Liuius tradit nó habere unde filias in mrímoniú collocaret: qua in re nó minus depñédi pót q̃ta fuerit in pauptate dephésus. Quæ postq senatus. Liberalitatem senatus ostendit.

ctoriis cotúderet: ac prorogatum sibi ob bene gestas res in proximum annum imperium cognouisset: cõsulibus scripsit uillicum in agello: quem septem iugerum in pupinia habebat mortuum esse: occasióemq nactum mercénarium amato íde rustico instrumento discessisse: ideoque petere ut sibi successor mitteretur: ne deserto agro non esset a quo uxor ac liberi sui alerentur. Q uæ postquam senatus a cõsilibus accepit: & agrum Attilii ilico colendum collocari: & alimenta coniugi eius ac liberis præberi: resq; quas amiserat redimi publice iussit. Tanti ærario nostro uirtutis Attilianæ exemplum stetit: quo omnis ætas romana gloriabitur.

De Q uinto Cincinato.

Q ue magna latifúdia. L. Q uítii Cinciati fuerunt: septem eni iugera agri possedit: ex hisq tria quæ p amico ad ærarium assignauerat: mulctæ nomine amisit. pœná quoque p filio Cesone: quod ad causam dicendam nó occurrisset: huius agelli reditus soluit: & tamen ei quattuor iugera aranti nó solú dignitatis patrisfamiliæ cõstitit: sed etiam dictatura delata est anguste se habitare nunc putat: cuius domus tantú patet quantum Cincinati rura patuere.

De Elia familia.

Q Vid Elia familia q̃ locuplex sedecim eodem tempore Elii fuerunt: quibus una domúcula fuerat eodem loci: quo nunc sunt mariana monuménta: & unus in agro ueiente fundus minus multo cultores desiderans q̃ dominos habebat. Inq; maximo

Q ue magna latifundia. L. Qu. cincinati huius uiri uita & historia est in capitulo de moderatione notata: uerum ad huius lectionis expositioné illud non est prætermittendú: cesoné huius cinonati filiú adolescenté magni animi fuisse: & in quo pclaræ uirtutis specimen appareret: nisi inuidia uulgi ei magnopere obstitisset: a quo dánatus: patré qui ut soluédo eum liberaret: res suas omnes ferme distraxerat ad eam iopiá redegit: ut relicta urbe trans tiberim ruralé uitá agere cõpulerit: nam cum magna esset iter nobilitaté plebemq dissésio ob legé agrariá. quá lætus accipiebat populus. erat aût ut uiritim diuiderentur agri: qui bello parti fuerát: qua lege patres de possessione pellebant. Nobiles huic rei sumopere resistebát: ergo ceso cum iuuétute romana quotiescúq tribunus legé ferre uolebat: occurrebat: & illi pariter obstabat: hoc aút faciebat: ut cum oés ipedimento forét nulli potissimú ascriberet culpa: sed cum tribunus plebis diligétius animaduerteret: cesonis opus cócionem habuit ad populú de cesonis superbia: in quem grauiter iuectus nó prius destitit q̃ obtinuit: ut die dicta dánaret a populo pro quo liberádo pater cincinatus distractis rebus suis oíbus ad summá inopiá redactus est. Latifundia. Ampli & lati agri. hironice aút loquit nam fundus teste Seruio dicit ager: in quo sit omniú rerum fundamentú: uel ut uult Varro q sit pecudú & pecuniæ fundamentum: & a late & fundo cõponit latifundium. Liuius dicit: hæc latifundia quintia prata fuisse appellata: ubi deíde naualia facta sunt. dicit enim Quintius trans tiberim ubi nunc naualia sunt quattuor iugerum collebat agrum: quæ prata quintia uocant. Plinius libro decimooctauo. Aranti quattuor sua iugera in uaticano quæ prata Quincia appellantur Cinonato uiator attulit dictaturam: & quidem ut tradit Norbanus & nudo plenoque pulueris: etiam cum ore cui uiator uela corpus inquit ut proferam senatus populiq romani mandata. Pro amico. Hunc hominem uilem fuisse constat quandoquidem Titus Liuius nullam eius mentionem facit: p quo cinonatus se uadem dederat. Mulctæ. penæ. Ad causam dicendam. Ad defendendum se. Quattuor iugera. Nam alia tria obsignauerat ærano. Sed etiá dictatura delata. Cicero in catone maiore: siquidé aranti. L. Quintio cincinato nútiatum est eum dictatorem esse factum: cuius dictatoris iussu magister equitum Seruilius halla Spuriú melium regnú appetentem interemit. Angustæ. Vide q̃ uariæ sint res hoíum: si quis núc septé iuogerum domú hñet: uiderent angusta habitacula oíbus nñs eo pcessit iá luxuria romana.

Q Vid Elia familia q̃ locuplex. Eliorum familia genere patritio: & prole uirum fecunda. multis etiá rerum gestarum titulus illustrata: adeo pauper fuit ut cum uno tépore sedecim uiros haberet: omnes uno tectu satis angusto concluderet: uno agro perexiguo pasceret: uno etiam in theatro fláminee spectandi loco exornaret. quæ tamen omnia ob clarissimas eorum hominum uirtutes: illi res publica donauerat. Mariana monumenta. Vbi erat sacellum marianum: in quo suarum rerum gestarum monumenta contenebantur: ubi magnificentissimum illud senatus consultum de reditu Ciceronis in patriam factú fuit: referente optimo & clarissimo uiro lentulo consule. Minus multo. Adeo angustus ut multo paucioribus

Liuius

Plinius

Cicero

possset cultoribus coli q̄ dominos baberet. Flāmineo. In theatro sic dicto a flāmineo quodā: qui theatrum illud ædificari iusserat. Ob uirtutem. Non autem ob nobilitatem.

e Adem gens nullū. Prosequit̃ huius æmiliæ gentis continentiā paupertatē q̄ describere: eadem iquit gens nunq̄ in domo sua argentū habuit: sed primū in eam domū trāslatū fuit: a Qu. æmilio tuberone: hic aūt tubero gener fuit æmilii pauli eius qui persam regē uicit: & captū in triumphum duxit: ex eaq̄ uictoria hoc argentū habuit: nam cū socero suo militauerat i eo bello & ob eius facta fiala argētea donatus est: & hoc primū fuit argētū i Elio℞ domū trāslatū. Pli. uero i fine. xxxiii libri naturalis historiæ: dicit hūc Eliū duo habuisse pocula argentea. Qu. inqt Eliū tuberonē cū legati ætolo℞ in consulatu prādentē in fictilibus adissent: missa ab his uasa argētea non accepisse: neq̄ aliud habuisse argēti ad supmū uitæ diē; q̄ duo pocula quæ. L. Paulus socer ei ob uirtutē deuicto perseo rege donasset. Scrupulū. Voluit ex pōderis paucitate nihil argēti habuisse. estaūt scrupulus: qui latino noīe dicit̃ obolus: cōstat uero ex sex filiqs: nā filiqua mininū pōdus erat apud romanos qđ græci uocāt κεράτιον: uocauerunt hoc in granū illud qđ ex ea filiqua: quā nos fabā græcā uulgo dicimus detraxerūt: & p pōdere primo assūpserūt: alii dicūt scrupulū cōtineri tātūmodo q̄tuor filiqs: filiquā uero q̄tuor ordei grana cōtinere: & calculū & tertiā partē eius. calculū quoq̄ geminis lēns granis aphēdere. uarie igit̃ de his pōderibus sententiæ q scrupulū dicūt sex filiqs cōprehēdi uolūt: filiquā minimū pōdus esse & post scrupulū posuit: drachmā: quā ex decē & octo filiqs cōstare uolūt: hoc est ex tribus scrupulis. post drachmā argēteū numū: q denarius apud romanos uocabat̃: hic ex q̄tuor scrupulis erat cōfectus: post hunc seq̄bat̃ uncia: quæ ex octo drachmis siue sex denariis cōstabat: post unciā libra italica: q̄ ex. xii. cōstabat unciis. hoc est denariis sepruagita duobus. sūt q uelit hāc librā apud græcos μνᾶν dici: quā nos per iterpositionē litteræ minā traducere cōsueuimus: sed mina sine dubio maior est libra nr̃a. Genere suo. Paulus æmilius duas filias habuit: q̄℞ alterā huic: alterā Catoni Marci Catonis maximi filio locauit. Ieiunos. Exhaustos: legit̃ in eius uita q dos uxori cū dāda fuit uix eius prīmonium suffecit: uxor fuit illi papirea: quā ut nōnulli uolunt repudiauit alia superinducta: q̄uis ex illa pulcherrimā ,plē suscepisset.

Plinius

Scrupulū

Siliqua

Calculū

Drachm

Nūmus argente

Vncia

Libra Italica

Mina

circo flāmineo spectaculi locus: quæ quidem loca ob uirtutem publice donata possidebant.

e Adem gens nullum ante scrupulum argenti habuit: q̄ Paulus pse rege deuicto. Q. Elio tuberoni genero suo quinq̄ pondo argenti ex præda donaret. Taceo enim q̄ princeps ciuitatis filiam ei nuptui dedit: cuius pecuniam tam ieiunos pœnates uidebat: qui ipse quoq̄ adeo inops decessit: ut nisi fundus quē unum reliquerat uenisset: uxor eius dotem unde reciperet: non extitisset.

a Nimi uirorum & fœminarum uigebāt in ciuitate: eorumq̄ bonis dignitatis æstimatio cunctis in rebus ponderabatur: hæc imperia cōciliabant: hæc iungebant affinitates: hæc in foro: hæc intra priuatos penates plurimum poterāt. patriæ enim rem unusquisq̄ non suam augere properabat: pauperq̄ i diuite q̄ diues in paupere imperio uersari mallebat: atq̄ huic tam preclaro proposito illa merces reddebatur: q̄ nihil eorum quæ uirtuti debentur: emere pecunia licebat: iopiæq̄ illustrium uirorum publicæ succurrebatur. De Cn. Scipione.

i Taq̄ cū secūdo punico bello Cn. scipio ex hispania senatui scripsisset: petens ut sibi successor mitteretur: quia filiam uirginē adulte iam ætatis haberet: neque ei sine se dos expediri posset: senatus ne res publica bono duce careret: patris sibi partes desūpsit: consilioque uxoris ac propinquorum scipionis

a Nimi uiro℞. Ratio cur id accident: quia romæ tūc hoīum dignitates nō ex fortunis: sed eo℞ uirtutibus pōderabant̃: nā q aīo℞ bonis diuites erāt: his magistratus his affinitates ultro deferebant̃. Cūctis in rebus. Siue magistratus demandādo: siue filias collocādo. Hæc. Scilicet bona animi & declarat quia dixerit cūctis in rebus. Patriæ rem. Vtilitatem & reipublicæ suæ cōmodū. Pauperq̄. Malebant inquit ut pauperes diues īperiū regerent: q̄ diuites exiguū haberent īperiū. frustra enim priuata defendūtur: si publica amittuntur. Atq̄ hinc tam præclaro. Quia occurrebat illud si pauperes erant quomodo id facere poterant: respondet si priuatī non poterant publicæ pecuniam accipiebant.

i Taq̄ cū secundo. Probat exēplis q̄ pecunia publicæ erogabat̃ his q reipublicæ ītenti: sibi suis opibus adesse nō poterāt: nā ut legimus apud. T. Liuiū decade secunda: cū in hispania res bene gessissent. P. & Gn. Scipiones ac Gn. Scipio filiā hr̃et quæ eēt matura uiro & plenis iā nubilis annis. scripsit ad senatū ut sibi successor mitteret̃: quo posset locādæ filiæ cōsulere cū non haberet unde illi dotem erogaret: quæ suo esset studio & īdustria cōparāda: qđ ubi senatus cognouit filiā eius locauit: dotē ex ærario deprompsit ne respublica tāto īperatore careret. Frōtinus li. iiii. capi. iii. Gn. Scipio post res ,pspere gestas in hispania in summa pauptate decessit ne ea qdē relicta pecunia quæ sufficeret in dotem fœmina℞ quas ob inopiam publicæ donauit senatus. Adultæ ætatis. Quæ iam nubilis esset. Habitus. Status: ex hoc iquit facile conici potest q̄ta fuerit maiorum paupertas ut dos luxuriosa quodammodo censeretur quæ decimum æris fuisset: quantā fuisse legimus quā filiæ suæ dederat cæso: multo uero maiorē suo tēpore admirationis Megule dotē fuisse

Frōtinus

constat adeo ut inde cognomen acciperet.nam dotata cognominata est. Dotatæ.Quasi per excellentiam.

Dem senatus.Alia subiungit exēpla quibus ostendat & principum romanoꝝ paupertatē & senatus liberalitatē qua erga principes suos uirtute præstantes sed inopia laborantes usus est:nam horum filias ex ærario deprompta pecunia uiris in matrimonium condigne locarunt.neque enim dotis aliquid habebant præter paternam gloriam quā clarissimis rebus gestis consecuti fuerant eaꝝ patres. Ab indotatis.Quia necesse erat ut sine dote nuberēt:nisi publicæ errogate foret. Vindicauit.Liberaret. Quod acceptum referrent.Quod ascriberent paternæ hæreditatis se recepisse pro quo etiam gratias agerent.

Arcus autem scaurus.De hoc uiro in capitulo de fortitudine dictum est:exiguum a patre censum adeo recepit ut per eum ad senatoriam dignitatem nō suffragante uirtute peruenire non potuisset.constat aūt ter senatus principem multis clarissimisq; honoribus functum esse.legi nōnullos qui dicunt huius patrem fuisse carbonariū. Mancipia.Seruos:mancipium quicquid manu capitur:quod a priori domino ad aliū trāsire pōt.

Acc igitur exempla.Concludit hoc de paupertate capitulū cum in uectione quadam in eos:qui rebus magis inhiātes q̄ honoribus cōqueri nunq̄ desinūt ꝙ parua possideant:& se cū illis connumerat:ut tollerabilior habeatur inuectio.nos inquit consolemur auditatem nostram eiusmodi uiroꝝ exemplis. Hæc exempla.Viroꝝ & principū romanoꝝ qui in exiguo erant censu. Vacuos esse sinimus.Idest nunq̄ desistimus cōqueri paruitatem cēsus nostri. Nullum autem uel.His solatiis acquiescere debemus:& cupiditates nostras temperare ꝙ nullum ne minimi quidem ponderis argentū & cætera.sicut in Eliorum familia. Paucos seruos.Sicut fabricii papirii scauri. Septem iugera.Vt quincii & reguli. Aridæ terræ.Vt pote in pupinia. Indigentia funera.Vt Valerii publicolæ. M.Menenii agrippe. Inopes dotum filias.Vt Marci Attilii Fabricii Lucinii Scipionis.

Vid ergo.exurgamus potius.Scilicet q̄ lamentemur. Debilitatos spiritus Nihil est enim quod magis uiriles animos eneruet q̄ cupiditas pecuniæ: ut Salustius. Auaritia pecuniæ studiū habet quā nemo sapiens concupiuit:ea quasi ueneni malis imbuta corpus animumq; uirilem effœminat: semper infinita & insatiabilis est:neque copia neq; inopia minuitur. Capitolii humilia.Cū adhuc humile esset capitolium. Fictilibus. Sic numa pompilius instituit.

Salustius

De uerecundia. Capitulum .V.

Qua tempestiuus ad uerecūdiā.More suo Valerius ad aliud capitulū trāsiturus pfationē quandā pmittit:qua hoc superiori coniūgit:ne ex abrupto fieri trāsitus omnino uideatur.laudat autem uerecūdiam multis claroꝝ uiroꝝ qui hac uirtute præditi fuerūt. exēplis in medium prolatis.Est quidē uerecūdia secundū Aristotelē in quarto æthicoꝝ timor quidā pudoris contrahendi:iuxta quē Cicero hoc modo diffinit:uerecundia est custos uirtutū omniū:dedecus fugiēs laudēq; maximam conferens:& secundum has sententias:nunc eā Valerius laudat.nam uerecūdia

Aristoteles

Cicero

constituta dote:summam eius ex ærario erogauit:ac puellam nuptui dedit.dotis modus quadraginta milia æris fuit : qua noti solum humanitas patrum. C. sed etiam habitus ueterum patrimoniorum cognosci potest:nāq; adeo fuerunt arcta:ut acia Cenonis filia maximā dotē ad uirū decē milia æris attulisse uisa sit:& mergulia quia cum quingētis milibus æris mariti domū intrauit:dotatæ cognomē inuenerit.

Dem senatus Fabricii Lucinii scipionisque filias ab indotatis nuptiis liberalitate sua uindicauit:quoniam paterne hæreditati præter opimā gloriam nihil erat quod acceptum referrent.

De.M.Scauro.

Arcus autem Scaurus quantulā a patre hæreditatem accepit in primo libro eorū quos de uita sua scripsit refert:ait enim sibi decem sola mancipia: totumq; cēsum quinque atque trigīta milium nummi relictū:in hac enim ille pecunia futurus princeps nutritus est spiritus.

Ec igitur exempla respicere: his acquiescere solatiis debemus qui paruulos census nostros nūquam quærelis uacuos esse sinimus. nullum autem uel admodum parui ponderis argentum: paucos seruos:septem iugera aridæ terræ:indigētia domestica impensa funera:inopes dotum filias:sed egregios cōsulatus:mirificas dictaturas innumerabiles triūphos cernimus.

Vid ergo mendicam fortunam quasi præcipuum generis humani malum diurnis conuiciis laceramus: quæ ut non habundātibus ita fidis uberibus.Publicolas:æmilios:Fabricos: curios : Scipiones Scaurios:hisque paria robora uirtutis aluit : exurgamus potius ais:pecuniæq; aspectu debilitatos spiritus pristini temporis memoria recreemus:namque per Romuli casam:perque ueteris capitolii humilia tecta:& æternos ueste focos:fictilibus etiam nunc uasis contentos:iuro nullas diuitias paupertati taliū uirorum posse præferri.

De uerecundia. Capitulū quintum.

Q ua tempestiuus ad uerecundiā trāsitus uidetur .Hæc enī iustissimis uiris præcepit

inserta animis hominum: facit ut uitiis moderari possint: & quis medium quoddã habere uideatur: sicut uir
tus: nõ tamẽ uirtus est: sed affectus qdã & passio: qđ ita eẽ ꝓbaẽ. uerecũdia est timor cõfusionis: timor aũt pas/
sio est: igitur & uerecundia passio: uerecũdia sine corporis mutatione persistere non potest quemadmodum
timor. nam sicut timor pallorem inducit ita & uerecundia ruborem. unde Terentius de uerecundo adolescẽ
te: erubuit salua res est. Cur autem timor pallorem: uerecundia ruborem inducant: hæc ratio est natura spiri
tus & humores ad eam partem dirigit quæ mouetur. in timore autem mouetur cor. ergo perturbatione cor
dis pallor innascitur: sed in uerecundia exteriora laborant: unde uultus rubore suffunditur. Sciẽdum est duo

ut priuatas facultates negligerent: publicas quã am/
plissimas esse cuperent: digna cui perinde ac cœlesti
numini templa extruantur: aræq; consecrentur: quia
parens est omnis honesti consilii: tutela solemnium
officiorum: magistra innocentiæ: cara proximis: acce
pta alienis: omni loco: omni tempore fauorabilẽ præ
se ferens uultum.

f Ed ut a laudibus eius ad facta ueniamus a con
dita urbe usq; ad fabricanum & Tiberium lõ/
gum cõsules: promiscuus senatui & populo spectan/
dorum ludorum locus erat: nũquã tamẽ quisquam
ex plebe in theatro ante patres. C. spectare sustinuit:
adeo circũspecta nostræ ciuitatis uerecundia fuit.

q Væ quidem certissimum sui documentum ẽt
illo die exhibuit: quo. L. flaminius extrema in
parte theatri constitit: quia a. M. Catone & L. Flac/
co censoribꝰ senatu motus fuerat: consulatus iam ho/
nore defunctus: frater etiam. T. flaminii macedoniæ
philippiq; uictoris: omnes enim transire in locum di
gnitati suæ debitum coegerunt. De Terenrio.

c Onfregit rem publicam Terentius Varro can
nensis pugnæ temerario ingressu. Idem delatã
ab uniuerso senatu & populo dictaturam recipere
nõ sustinendo: pudore culpam maxime cladis rede/
mit: effecitque ut acies deorum iræ modestia ipsius
moribus ĩputarentur. Itaque titulo imaginis eius spe
ciosius non recepta dictatura: q̃ aliorum gesta ascri/
bi potest.

genera hominum esse in quibus affectus per
uerecundiam depræhendi non possunt: senes
per ætatem: prudẽtes per uirtutem: nam seni/
bus ætas succurrit: quia in ipsis uigor nõ est: sa
pientibus uero suffragatur. ergo tantum in iu
uenibus & adolescẽtibus cognoscitur quibus
uigor maximus inest. Vnde Cato dicere sole/
lebat se lõge plus adolescẽtibus delectari quo/
rum uultus rubore potius q̃ pallore persun/
derentur. quapropter a flagitiis arceãtur ado/
lescẽtes necesse est. hanc autem græci εσκινην
uocant. unde Terẽtianus ille adolescẽs heschi/
nes. Tempestiuus. Oportunus ne abrutus
esse uideaẽ. Cœlesti numini. Digna ut tanq̃
dea colaẽ. Honesti cõsilii. metu dedecoris.
Tutela. Custos quia qui uerecundus est nõ
audet in officiis quicq̃ cõmittere quod dede/
cus habeat & repræhensionem mereatur.
Cara proximis. Quia omnes diligũt uere/
cundum hominem & contra habẽt odio in/
solentem & inuerecundum.

s Ed ut a laudibꝰ eius. De uerecũdia ple
bis romanæ primum ponit exemplũ
quæ præcipue patuit eo die quo. L. flã
minius in extrema parte theatri cõstituit: hic
frater fuit. T. Qu. Flaminii: qui deuicto philip
po rege macedoniæ omnes ciuitates græciæ
libertate donauit: sed quia hic. L. in exercitu ad
gratiam scorti iusserat quendam securi percu
ti: portius Cato censor eum senatu amouerat
sicut supra li. ii. capitulo de censoria nota: ergo
cum uenisset in theatrũ conscius ignominiæ
in extremã partem se recepit. plebs uero: quia
& consul fuerat & senator & frater. T. flami/
nii in eum locum quem habuerat trãsire coe/
git. A condita. A principio urbis ad hos con
sules quingentos & octo fluxisse annos ferunt
Promiscuus. Confusus sine dignitatis dis/
crimine: plebei patribus permixti spectabant.
primus autem qui in spectãdis ludis plebem
a pr̃ibus seperauerit fuit scipio Aphricanus: q post id factũ popularẽ aurã pœnitus amisit ut supra diximus.

c Onfregit rempu. Terentius Dictum est in capitulo de neglecta religione. Terẽtium Varronem lanii
cuiusdam fuisse filium qui ad consulatum populari aura perductus illo calamitoso hanibalis tẽpore
cum ipso hanibale apud cannas infœlicissime dimicauit paulo æmilio eius collega dissuadente atq;
etiam inuito: qui magis non probare q̃ non adiuuare eius cõsilium poterat: hic uero q tãtæ cladis auctor ex/
titerat cum paucis admodum fugit: cui senatus populusq; romanus obuiam processit & gratias egit q de re
publica non desperasset. eidem dictaturam obtulit quã uerecundia motus recipere non sustinuit. Frontinus Frõtiuus
libro. iii. de constantia. Paulus inquit amisso ad cannas exercitu offerente equum lentulo quo fugeret super/
esse cladi quamquam non per ipsum contractæ noluerit. sed in eo saxo: cui uulneratus acclinauerat persedit
donec ab hostibus oppressus confoderetur. Varro collega eius uel maiore constantia post eandem cladem ui
xit: gratiæque ei a senatu & populo actæ sunt: quia non desperasset rempublicam: non autem uitæ cupidita/
te: sed reipublicæ amore se superfuisse reliquo ætatis suæ tempore approbauit: & barbam capillumque sub
misit & postea nunquam recubans cibum cœpit: honoribusque cum ei deferrentur a populo renunciauit: di/
cens fœlicioribus magistratibus reipublicæ opus esse. Acies. Scilicet romanæ in ea pugna prostratæ. Spe
ciosius. Honestius eam deposuit q̃ alii gessere.

n Os autē ad magna cum inuidia. Hoc exemplum supra memoratū est libro tertio capitulo de his qui degenerarūt a parētibus: nā Cicereius cū ꝑtoriis comiciis cōpetitor esset Cn: Scipionis filii superioris aphricani oībus suffragiis illi ꝑponebaſ. hic ergo uerecūdia motus se tāti uiri filio ꝑpositū iri: ex cōpetitore suffragatorē se fecit. Inuidia. Quia oēs oderāt tanti uiri filiū cōpetitorē esse scribæ. Carpebaſ. lacerabaſ. Crimē. Quo oēs fortunā criminabanſ. Cēturiis: q̄ prætogatiuæ erāt. Tēplo descēdit. Ex loco marti cōsecrato. i. cāpo martio; qd̓ tēplū erat. nusq̄ enī cū populo agi licebat nisi in loco sacro: & oīs locus sacer tēplū dicit̄. Nec minimū. Magnū fuit ꝑciū uerecūdiæ: nā sibi magno cōstitit: q̄a præturā amisit: ut seruaret uerecūdiam. Aphricani. Nō aūt filio sed patri cuius fuerat scriba & cliens.

Cicero

a C ne ꝑtinus. Hoc quoq; exēplū Cicero in libro de oratore narrat: cū mos eēt cādidatoꝝ ambire populū hoc est unūquēq; eoꝝ q suffragia dabāt manibus ꝑhēsare atq; orare ut suū sibi suffragiū ꝑstarēt: qđ ꝑfecto īeptū & īdignū uidebaſ: & erat ut uiri ꝑcipui cogerentur se subiicere plebeis: hac igiſ uerecūdia Marcus crassus nunq̄ hoc facere potuit præsente Sæuola socero suo. hic Sæuola filius fuit. P. Sæuolæ iurisꝑiti: & ab hoc dr̄ Cicero quā habebat iuris ciuili sciētiā quātacūq; foret accepisse. Ne protinus. Ne stati inqt relinq̄mus comitia de q̄bus mētionē fecimus. Maiorē uerecūdiā. ac si diceret plus uenerationis auctoritati Sæuolæ q̄ magistratui quem petebat præstitisse uidetur.

p Ompeius aūt. M. De uerecundia magni Pōpeii dicit: qui cum acie pharsalica uictus fuisset: larissam thesaliæ ciuitatē se contulit: ubi corneliam uxorē suam tātisper locauerat dū uidereſ exitus belli; ubi cum totus populus honoris gratia obuiā ꝑcederet uerecūdia motus: ite īquit & istud officiū ꝑstate uictori. Lucanus; sed quid opus uicto populis aut urbibus īquit uictori ꝑstāti fidē. Dicerē. Adulaſ Valerius. īdignus īquit Pōpeius uinci nisi uictus esset a cæsare q̄ tātus est īperator ut ab illo uici nō sibi turpe fuerit.

Lucanus

q Vam præcipuam. Iulius cæsar qui primus imperator rempublicam occupauit: cum io capitoliū ascendisset ubi senatus habebatur: & frequentissimus tanq̄ illi nouos & amplissimos honores demandaturus cōuenerat. iamq; paratī essent īterfectores qui in eius cædē conspirauerāt: ubi uidit Brutum stricto gladio in se ruētem dixisse fertur: & tu fili. nam illum non secus ac filium dilexerat. deīde togam ad talos usq; demisit ne quid moriens obscænitatis ostenderet quæ magna fuit uerecundia; ut etiam in ipsa morte honestatis memor esset: nec illum malorum conspiratio; aut uulnerū atrocitas peruertere potuerunt ut obliuisceretur uerecundiæ. Suetonius cæsar inquit ut animaduertit se undiq; strictis pugionibus peti: toga caput obuoluit simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit: quo honestius caderet etiam inferiore corporis parte uelata. Diuinus spiritus. Quia cæsar inter deos dicitur esse translatus. Demisit. Vsq; ad talos. In hunc modū. Laudat cæsarem cum assentatione more suo. quasi dicat. cæsar hoc uno peteundi modo: non se hominem: sed deum esse declarauit.

Suetonius

De Cn. scipione & scriba Cicereio.

n Os aūt ad præclarū uerecūdiæ opus transgrediamur: magna cū īuidia fortuna prætoriis comiciis aphricani superioris filiū Cn. Scipionē & Scribam Cicereium in campum deduxerat: utq; nimis īpotens sermone uulgari carpebatur: q̄ tāti uiri sāguinem clientelamq; comitiali certamine confuderat. Cæterum crimen eius in suam laudem cicereius conuertit. Nam ut uidit omnibus se centuriis scipioni anteferri: templo descēdit: abiectaq; candida toga cōpetitoris sui suffragatorem agere cœpit: ut scilicet præturam melius aphricani memoriæ concederent: q̄ sibi uendicaret: nec maximum uerecundiæ precium scipio tunc honorem adeptus est sed Cicereio magistratus lati sūt.

De. L. Crasso.

a C ue protinus comiciis abeamus consulatum petens. L. crassus quum omnium cādidatorum more circum forū supplex populo ire cogereſ: nunq̄ aduci potuit: ut id præsente. Q. sæuola grauissimo & sapientissimo uiro socero suo faceret. Itaq; rogabat eum ut a se dum ineptæ rei inseruiret discederet: maiorem uerecundiam dignitatis eius q̄ candide togæ suæ respectum agens.

De Pompeio magno.

p Ompeius autem magnus pharsalica ī aciæ uictus a cæsare: quum postero die larissam intraret: oppidiq; illius uniuersus populus obuiam ei processisset: ite inquit & istud officium præstate uictori: dicerem non dignus qui uinceretur nisi a cæsare esset superatus certe modestus ī calamitate. Nam quia dignitate sua uti iam non poterat: usus est uerecundia.

De Caio Iulio Cæsare.

q Vā præcipuā ī Caio quoq; cæsare fuisse sæpenumero apparuit: & ultimis eius significauit dies: cum pluribus. n. parricidarū uiolatus mucrōibus īter ipsū: & illud tēpus quo diuīus spūs mortali secernebatur a corpore: ne tribus quidē & uiginti uulneribus quin uerecundiæ obsequereſ absterreri potuit: siquidem utraq; togam manu demisit: ut īferior pars corporis tecta collaberetur. in hunc modū nō hoīes expirant: sed dii īmortales sedes suas repetunt.

q Vod sequitur. Ingenti laude prædicanda modestia quæ sequitur cuius exemplum ideo dicit externis adiungendū potius q̄ domesticis cum tuscus esset adolescēs ille de quo loquit᷑; quia uerecundiā hanc egit ille anteq̄ tusci essent romana ciuitate donati. fuit autem eiusmodi exemplū: qđ si in christiano adolescente inueniretur una omnium uoce laudaretur. Spurina præstantis formæ adolescens: matronarum & uirginū oculis insidiosus erat: quippe qui non sine cupiditate aspici posse uideret᷑: tanta eius formæ uenustas: ut iam uxores & filias habētibus suspectus admodū esset. hic ergo cū uideret se causam esse plerūq; dissidii iter uiros & uxorē adeo moleste tulit: ut igressus cubiculū: omnē uultus orisq; decorē illatis uulneribus cō

Externa de spurina.

q Vod sequit᷑ externis adnectam: quia ante gestum est q̄ Ethruriæ ciuitas daretur. excellentis i ea regione pulchritudinis adolescēs nomine spurina: cum mira specie complurium fœminarum illustrium sollicitaret oculos: ideoq; uiris ac parētibus earum se suspectum esse sentiret: oris decorem uulneribus confudit: deformitatemq; sanctitatis suæ fidē: q̄ formam irritamentum alienæ libidinis esse maluit.

De quodā sene Atheniensi.

a Thenis qdā ultimæ senectutis cū spectatū ludos i theatrū uēisset: eūq; nemo e ciuibus sessū reciperet: ad lacedæmoniorū legatos forte puenit: qui hōis ætate moti cāos eius & ānos assurgēdi officio uenerati sunt: sedēq; ei iter ipsos honoratissimo loco dederūt: qđ ubi fieri populus aspexit maxio plausu alienæ urbis uerecundiā cōprobauit. ferūt tūc unū e lacedæmōiis dixisse: ergo atheniēses qđ rectū sit sciūt: sed id facere negligūt.

De amore cōiugali. Ca. VI.

a Placido & leui affectu ad æq̄ honestū uerū aliq̄to ardētiorē & cōcitatiorē pgā: legitimiq; amoris q̄si q̄sdā imagines nō sine maxia ueneratiōe cōtēplandas lectoris oculis subiiciā ualenter: iter coniuges stabilitate fidei opa pcurrens ardua imitatu: cæterū cognosci utilia: qa excellētissima aīaduertēti ne mediocria qđ ē præstar᷑: rubori oportet eē.

De. T. Graccho & Cornelia eius uxore.

t Iberius Gracchus anguibus domi suæ mar᷑ ac fœmina apprehēsis: certior factus ab aruspice mare dimisso uxori eius: fœmina ipsi celerem obitū īstare: salutarem cōiugi potius q̄ sibi partem secutus augurii: marē necari: fœminā dimitti iussit: sustinuitq;

fuderit: & se cicatricibus aspectu deformē reddiderit: maluit deformitatē suæ castitatis esse testimoniū q̄ formā alienæ libidinis irritamētū. sunt qui putāt hunc fuisse spurinā cæsaris aruspicē qđ mihi non placet. Ciuitas dona. Anteq̄ ciues romani fierēt hetrusci: nā constat hetruriæ datā aliquādo fuisse ciuitatē. Sollicitaret oculos. Quia quacūq; icederet mulieres in eū oculos cōiiciebant: & mouebant᷑ eorū animi quæ lasciuioribus oculis essent uiris & parētibus suspiciores reddebantur ut uersus ille. O facies oculis isidiosa meis. Suæ sanctitatis. Vt oēs crederēt eum icorruptū: & nulla p̄rsus libidine uexatum: qđ animi ppositū in christiano miris laudibus extolleretur.

a Thenis quidā. Legati lacedæmonum forte athenis erant cum ederent᷑ ludi: uenerunt ergo in theatrū & ipsi spectatū. & cum iam consedissent oēs & ludi agi cœpissent: igressus est theatrū senex quidā: qui cū sua quisq; loca occupassent totum theatrū circuibat locū quærens: tandē uenit ad hos legatos qui eo sene assūrrexere: & locū ei dedere: tum athenienses plausum dedere uidētes tantam legatis iesse uerecundiam: quorū unus dixisse fert᷑: atheniēses pbe scire quid rectū sit & honestū: cæterū illud negligentia p̄termittere. Cicero in catone maiore. Memoriæ iquit p̄ditū est cū athenis ludis qdam grādis natu in theatrū uenisset magno cōsessu nusq̄ ei locum datū a suis ciuibus. cū aurē ad lacedæmonios accessisset: q legati cū essent certo in loco cōsederāt: cōsurrexisse oēs illi dicūtur & senem sessum recepisse: qui cum a cūcto cōsessu plausus esset multiplex datus memoriæ p̄ditū est dixisse ex his quēdam atheniensem scire quæ recta essent: sed facere nolle. Cicero

De amore coniugali. Capitulum .VI.

a Placido & leui affectu. Trāsit ad capitulū de amore cōiugali ubi eorū narrant᷑ exēpla qui isolubili iter se dilectionis nexu fuerūt in ea sorte copulati: sed more suo laudat in hac p̄fatione talē animorū affectum. Cōcitatiorē. Vehemētiorē. Legitimi amoris. Quia certa lege cōfœderati sūt uir & uxor q̄q̄d aūt lege tenet᷑ legitimū dr̄. Stabilitæ. Quia nō ad tp̄s amarūt & ad tp̄s destiterūt. Quia excellētissima. Vere iquā est ardua: qa quæ in aliis magna & solēnia recognoscit: erubescit si ipse mediocria nō p̄stet.

r Iberius gracchus. Cicero li. de diuinatiōe. Quid tiberius gracchus. P. filius qui bis cēsor & consul fuit idēq; & sūmus augur & uir sapiēs ciuisq; p̄stās nōne ut. G. gracchus eius filius religt scriptū duobus anguibus domi cōprehēsis aruspices cōuocauit: q cū respōdissēt: si marē emisisset uxori breui tp̄e eē moriendū si fœminā ipsi æquius esse cēsuit se maturā mortē oppetere: q̄. P. Aphricani filiam adolescentē intēpestiua fata icurrere fœminam dimisit: ipse paucis diebus postea mortuus ē. Plinius li. vii. naturalis historiæ ca. de pietate. Gracchorū iquit pater anguibus cōpræhēsis in domo cum respōderet᷑ ipsum uicturū alterius sexu iterępto: imo uero iquit meū necate. cornelia enim iuuenis est & parere adhuc potest: hoc erat uxori parcere & reipublicæ consulere: idq; mox consecutū est. Obitū suū. Et ita quoq; fuit: nam cornelia superioris Cicero Plinius

Aphricani filia. T. graccho uiro suo superuixit. Itaq; cornelia. Hanc ut supra diximus in capitulo de reconciliatis gracchus post factam ad sacras mensas reconciliationem accepit uxorem.

o Te thesaliæ rex. Admetus rex thesaliæ graui morbo implicitus per legatos Apollinem de salute consuluit: Apollo respondit ita eum uiuere posse si quēpiam inueniret: qui uellet pro eo fata subire: tentatis igitur omnibus propinquis amicis clientibus & ipsis deniq; seruis sola uxor inuenta est: quæ p eo mori uoluerit. reprehēdit autem & quodammodo detestatur eum Valerius q fidelissime uxori superstes esse uoluerit: fuit hæc Alcestis nomine filia pele patruelis iasonis Thesaliæ regis: fœmina quidem formosissima ex qua natus est Eumellus Admeti filius qui ad Troiam cum aliis græcorum ducibus ueniens. xi. præfuit nauibus: hæc usq; adeo uirum amauit ut uolūtariam pro illo mortem suscipere nō recusauerit: de qua Seneca in medea dixit. Coniugis fatū redimēs pherei uxor impendit animam marito. Ouidius lib. iii. de pōto: de oxore sua dixit. si mea mors redimēda foret: quod abhominor esset Admeti coniunx quā sequereris eras. Iuuenalis in satyra: credo pudicitiam dixit: spectat subeuntem fata mariti Alcestē: & similis si permutatio detur: morte uiri cupiant animā seruare catellæ: hāc Plato dicit in symposio ppter hoc factū meruisse a diis īmortalibus ut ab īferis reuocaret ad superos Sub magno iudice. s. Apolline.

[Margin: Seneca. Ouidius. Iuuenalis]

u Ilior graccho. Hic senatorius homo fuit dignitate non mediocri: cæterum graccho longe inferior: cui nulla in re conferri posse uidetur nisi in amore coniugali: adeo misere uxorem amauit: ut audita eius morte ei diutius superesse noluerit: nam sibi quāprimum pectus gladio transfixit impatientia doloris: quem superuenītes amici & domestici grauiter castigarunt: & inceptum opus exequi nō permiserunt: qq a pposito deterrere & a constitota in animo suo morte reuocare non potuerunt: nā inde amotis arbitris omnibus fascias dissoluit: uulnus disrupit & constanti animo spiritum emisit. Vilior. Qui non tātæ dignitatis fuit. Iniquæ fortunæ uictima q̄uis. Sceuæ quæ illorum amorē diremit. Imporēs pectus suū gladio pcussit: Impatiēs. Occasio data. Scilicet absentibus amicis. Fasciis. q̄bus erat alligatus.

e Iusdem nominis. Hoc fuit confecto iā bello macedonico ī quo romani quorūdam Asiæ populorum armis & opera fuerant usi: debellata ergo prouincia & paratis rebus omnibus cum ad socios remitterent classem ei legationi præfecere. C. plaucium senatorium uirum & in republica non obscurum: qui cum Tarētum peruenisset uxor eius Orestilla quā itineris comitem secum adduxerat morbo īplicita perit: cuius mortē cum equo animo ferre non posset īter īpm funeris officiū stricto ēse īcubuit: & ita quos semel fortuna cōiūxerat mors nō diremit. nā uterq; eodē rogo cremati & eodē sepulchro cōditi fuerūt: titulusq; sepulchro īscriptus φιλουν Ἰων τον Δαφοσ amātū monumētū. Vngēdi &. Apud maiores cadauera p̄ciosis q̄busdā unguētis deliniebant: & ī rogis multa simul aromata cū cadaueribꝫ cremabāt: unde legit de sylla tātā multitudinē aromatū fuisse ī eius rogo consumptā ut imago eius his unguentis effigiē quandā cōtraxerit. Vir. in. vi. de miseno: corpusq; lauant frigentis & ungunt. Nec dubito. Loquitur secundum epicureos qui dicebāt nullum sensum remanere post mortem: sed omnia pariter cum corpore extingui. Consortionem. Coniunctionem.

[Margin: Virgilius]

inconspectu suo seipsum in interitu serpētis occidi. Itaq; Corneliā nescio utrum se fœliciorem dixeri q talem uirum habuerit an miseriorē q amiserit.

De Admeto rege Thesaliæ.

o Te Thesaliæ rex Admete crudelis & diri fati crimine sub magno iudice dānatū qui cōiugis tuæ fata p tuis pmutari passus ē. eaq; ne tu extigueris uolūtario obitu cōsūpta lucē ītueri potuisti: & certe prius parentum īdulgētiam temptaueras fœmineo aīo impar inuentus.

De. C. Plautio.

u Ilior Graccho iniquæ fortunæ uictima q̄uis senatorii uir ordinis. C. Plautius numida: sed in consimili amore par exemplū: morte enim uxoris audita doloris impotens pectus suum gladio percussit: interuentu deinde domesticorum inceptum exeq phibitus colligatusque ut primum est occasio data: scissis fasciis ac uulnere diuulso constāti dextera spiritū luctus accerbitate permixtum: ex ipsis præcordiis & uisceribus hausit: tam uiolenta morte testatus q̄tum maritalis flammæ illo pectore clausum habuisset.

De. M. Plautio.

e Iusdē ut nomīs ita amoris quoq;. M. Plautius: nā cum impio senatus classem sociorū sexaginta nauiū in Asiam reduceret: Tarentūq; appulisset atq; ibi uxor eius Horestilla quæ cum illuc prosecuta fuerat: morbo pressa decessisset: funerata ea & ī rogū īposita inter officium ungendi & osculādi stricto ferro incubuit: quem amici sicut erat togatum & calciatū corpori cōiugis iūxerunt: ac deinde secibus fabicius utrāque una cremauerūt: quorū ibi factū sepulchrum est Tarēti etiā nunc conspicitur qđ uocatur nec dubio quin si quis mō extinctis sensus inest Plautius & Horestilla fati consortione gestientes uultus tenebris intulerint: saneque ubi idem & maximus & honestissimus amor est: aliquanto præstat morte iūgi quam uita distrahi.

c Onsimilis affectus Iuliæ. Iulia Pompeii moritur: Plutarchus in uita Pompeii sic tradit. comitiis ediliciis Plutar. cũ manus qdã cõseruissent & circa Pompeiũ multi cecidissent: cruore cæsorũ perfusus uestes mutauit: & cũ multus seruorũ tumultus ad ædes eius fieret inter ferendũ uestes puella pregnãs uisa cruenta toga cõcidit: nec multo post abortiuũ enixa periit. Ediliciis co. Quibus creabant ædiles. E cãpo. s. martio ubi habebant comitia. Exanimis. Mortua: nã inter exanimũ & exanimantũ hoc interest: q exanimis dicit mortuus. Vir. Exanimũq; auro corpus uẽdebat achiles. Exaĩatus uero metuens & pterritus, idẽ. Exaĩata se Virgilius quens ĩpingeret agmina muris. Cõsternatione. Mentis cõturbatione: nã consternatus mẽte pturbatus & subito casu pterritus. a sternuto deductus: qa cũ sternutamus toto corpore cõmouemur.

De Iulia Caii cæsaris filia.

Onsimilis affectus iuliæ Caii cæsaris filiæ ãnotatus est quæ cũ ediliciis comitiis Pompeii magni cõiugis sui uestem cruore respersam e campo domum relatã uidisset: territa metu ne qua uis ei esset allata: exanimis concidit; partum quem utero cõceptũ habebat subita animi consternatione & graui dolore corporis eiicere coacta est: atq; ita expirauit: magno quidem cum totius terrarum orbis detrimento: cuius trãquillitas tot ciuilium bellorum truculentissimo furore perturbata nõ eẽt: si cæsaris & Pompeii cõcordia cõmunis sanguinis uinculo constricta mansisset.

Orbis detrimento. Quia post huius mortẽ secuta bella ciuilia inter cæsarẽ & Pompeiũ q totũ terrarũ orbẽ graui clade cõcusserunt.

Cõmunis sanguinis uĩculo. Hac una. s. affinitate: qa si uixisset Iulia potuit Põpeiũ cũ socero patre suo in ppetua cõcordia tenere.

De Porcia Catonis filia uxore Bruti.

t Vos quoq; castissimos ignes Porcia. M. catõis filia cũcta sæcula debita admiratõe psequũt: q quũ apud Philippos uictũ & ĩterẽptũ uirũ tuũ Brutũ cognosceres: qa ferrũ nõ dabat: ardentes ore carbones haurire nõ dubitasti: muliebri spũ uirilẽ patris exitũ imitata: sed nescio an hoc fortius qd' ille usitato: tu nouo genere mortis absumpta es. Externa.

t Vos quoq; castissimos ignes porcia: Porcia catonis filia: uirũ suũ Brutũ tãtopeamauit ut audita eius morte cũ illi supesse nullo mõ uellet: nec ferrũ daretur quo se transfigeret: nã ab ea oẽ tellorũ genus a domesticis hoc ipsũ timẽtibus fuerat amotũ: nouã ipsa mortis uiã iuenerit: nã carbones ignitos auidissime hausit & nouo læti generẽ cõsũpta ẽ: hæc ut ĩ ca. de fortitudine diximus cognito uiri cõsilio qd de interficiẽdo cæsare cũ cassio cœperat: prius q tantũ facinus aggrederetur Brutus: experiri uoluit nũqd posset fortiter mori si res marito infœliciter cessisset: & accepta nouacula simulãs ungues uelle pcidere manũ sibi nõ leuiter sauciauit. Ignes castissimos: Amores pudicissimos. Vir. Et ceco car Virgili pit igni. i. amore. Admiratiõe. nõ solũ laude. us

Virũ brutũ cognosceres. M. brutus ut qdã uolũt seruiliæ Catonis sororis filius portiã Catonis defuncto priore marito duxit uxorem. Philippos: s. cãpos uidelicet ĩ thessalia. Victũ ab Antonio & Augusto. Patris exitum qa sicut pater. s. Caro uticẽsis post reipu. partes ĩ hispania pfligatas: ubi uidit nullã sibi libertatis spẽ eẽ relictã maluit sibi fortiter mortẽ inferre q in tyrãni seruitutẽ: ita tu o portia uirilis magis q muliebres animos gerens: sed fortasse facinus tuum aliquãto fortius fuit patris facinore: nã ille usitato modo moriendi se occidit. s. gladio: tu uero inusitato genere mortis. s. carbonibus.

f Vnt & alienigẽi amores iusti obscuritate ignorãtiæ nõ obruti ex qbꝰ paucos attigisse satis erit. Gentis cariæ Regina Arthemisia uirũ suũ Mausolũ fato absũptũ quãtope desiderauit: leue est post conq-

s Vnt & aliengenæ. trãsit externa quoq; primũ ẽ artemisiæ rginæ filiæ ligdami Alicarnasei: & uxoris mauseoli regis cariæ q uirũ amasse fert supra oẽs amorũ fabulas ultraq; affectionis humanæ fidem. Mauseolus aũt fuit ut Cice. refert rex terre Cariæ ut qdã historiarũ græcarũ scriptores puinciæ græciæ pfectus: quẽ græci Satrapim σατραπην uocant: is mauseolus ubi fato pfunctus est ĩter lamẽta & manus uxoris funere magnifico sepultus est. artemisia luctu & desiderio mariti flagrãtis ossa cinerẽq; eius mixta odoribus cõtusaq; in pulueris faciẽ aq ĩbibit: editq; multaq; alia uiolentis amoris indicia fecisse dr: molita quoq; est in gẽti ĩpetu operis cõseruãdæ mariti memoriæ sepulchrũ illud memoratissimũ dignatũq; numerari inter septẽ oĩum terrarũ spectacula. Id monumẽtũ artemisia cũ diis manibus sacris mauseoli dicaret agona. id est certamẽ laudibus eius dicundis fecit: posuitq; pmia pecuniæ aliarũq; rerũ bonarũ ãplissima. ad eas laudes decãtandas uenisse dicunt Teopõpus. Teodotes. & Naucrates & qdã uolũt isocrates: huius aũt certaminis uictorẽ theopõpũ fuisse tradunt: fuit isocratis discipulus. Cice. tusculanarũ li. iii. Et artemisia igr illa: mauseoli cariæ regis uxor: que nobile illud alicarnasi fecit sepulchrũ. quoad uixit semp uixit in luctu. eodẽq; etiã cõfecta cõtabuit: huic erat illa opinio quotidie recens. q rũ deniq; appellabat recens: cũ uetustate exaruit. Strabo. li. xiiii. cũ halicarnasus inqt principũ Cariæ regia q prius zephira hoc ĩ loco est mauseoli sepulchrũ: unũ e septẽ spectaculis qd illa artemisia uxor construxit. Itẽ paulo inferius. nã hecatonus Cariæ rex tres habuit filios Mausolũ. Idreũ & Pyxodarũ: & filias duas e qbus Artemisia grãdior mausolo ex fratribus grãdiori nupsit. secũdo uero: Idreo altera soror data est nomĩe Ada: Mausolus itaq; regnauit: quo mortuo uxor ĩperiũ habuit: q illi sepulchrũ cõstruxit. artemisia tabe cõsũpta ppter luctũ quẽ ex uiro suo susceperat: hæc strabo: q nõ cõuenit cũ herodoto de artemisia. nã herodotus hoc historiarũ. vii. dicit artemisiam ligdami alicarnasei nõ

Cicero

Strabo

Plinius

hecatonni cariæ regis filiā fuisse. Ad septē miracula ,puecti Pli.li.xxxvi. naturalis historie hoc inter septē mūdi miracula cōnumerari dicit: Sculptūq; fuisse: aq̄ttuor ośum p̄stantissimis: Scopa Brya: Thimotheo & Iocare. patere ab austro & sepētrione sexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus: toto circuitu: pedes q̄drin gentenos undecim attolli in altitudinē.xxv.cubitis cingi colūnis. xxxvi.ab oriēte celasse scopā a septēptriōe. Bryā: a meridie Thimotheū ab occasu leocharē: & subiūgit Artemisiā reginā tanti opis auctorē ope mūdū absoluto perisse. Sculptores tamē inde nō recessisse nisi prius p̄fecto opere. qd̄ suæ gloriæ & ipsoꝶ arti ppetuū monumentū fore uiderent. Cuius rei multi meminere scriptores atq; poetæ.

sitorum omnis generis honorum monumentiq; usq; ad septem miracula prouecti magnificentiam argu mentari. Quid enī aut eos colligas: aut de illo iclyto tumūlo loquere: quomodo ipsa Mausoli uiuū ac spirās sepulchrū fieri concupierit: corū testimonio q il lam extincti ossa potioni aspersa bibisse tradunt.

De Hipsicratea Vxore Mitridatis.

h Ipsicratea quoq; regia Mithridatē cōiugē suū effusis charitat[ ] habænis amauit: pp quē p̄cipuum formæ suæ decorē i habitū uirilem cōuertere uo luptatis loco hūit: tōsis enī capillis equo se & armis assuefecit: quo facilius laboribus & piculis eius itetesset qn uictum a.G.Pō.p effetatas gentes fugientem aīo pariter & corpore ifatigabili secuta ē: cuius tāta fides asperarū atq; difficiliū reꝶ Mithridati maxium sola cium & iocundissimum lenimentū fuit: cū domo enī & penatibus uagari se credidit: uxore simul exulāte.

De Lacedæmone.

u Erum qd Asiā qd barbatie imensas solitudies qd latebras pōtici sinus serutot? quū splendissimū totius Græciæ decus lacedemō præcipuū uxorie fidei specimē tātū nōnfis ostentet oculis plurimis & maximis patriæ suæ laudibus admitatiōe facti comparandum.

De Miniis.

m Iniæ quoꝶ origo ex iclyto socioꝶ Iasonis numero lemniotum i isula cōcepta per aliquot sæculotum uices stabilis i sede māserat: a pelasgicis expulsi armis aliene opis idigentes excelsa taygetoꝶ mon

h Ipsicratea quoq;. De effusso amore hipsicrateæ reginæ uxoris mithridatis regis ponti dicit: q̄ mutato fœmineo cultu spretoq; matronali decor cuius auidæ nimiū solēt esse mulieres uirilē habitū sūpsit: capillos icidit: equos & arma tractauit ut in oī fortuna uirꝰ seq posset quē a Pō. supatū p solitudines & barbaras gētes fugiētē mira q̄dā aī & corpis fortitudine comitara ē hæc sibi dissuadēti uiro dixisse ferē: quos sors una cōiunxit his debet quo res quocunq; cadant unū & cōmune piculū una salus ābobus esse. Hic Mithridates pōti & bitiniæ rex Inclytus

Plinius

fuit de quo Plinius li.xxv.naturalis: sic tradit Mithridates maximus sua ætate regū quē debellauit pōpeius oīum ante se genitoꝶ diligētissimus uitæ fuisse argumētis preterq̄ fama itelligit uni ei excogitatū quotidie uenenū bibere præscriptis remediis. ut cōsuetudine ipsa innoxiū fieret: de cuius memoria paulo ifra sic inqt: illū solū mortaliū Mirhtidatē. xxii. linguis locutū certū est. Nec subiectis gentibꝰ ullū hominē p interp̄tē appellatū ab eo ānis lvi.qbus regnauit: qd̄ & Gelius & Solinus affirmauit q qd̄ maius est unūquēq; suo nomine ex tot milibus appellate solitū fuisse dicūt ,p̄ide līgua & oróne uniuscuiusq; nō minus scite: q̄ si gētili eiꝰ fuisset locutū fuisse. Decurꝰ morte uaria tradūt auctoꝶs. nā alii dicūt uictū a Pōpeio. cū sibi mortē iferre decreuisset: Violētissima uenena sūpsisse: deniq; se gladio trāsfixisse

Plinius de uiris illustribus

Pli. de uiris illustribus dixit illū uenenū asūpsisse quo tarde agente percussorē gallū: attrociuultu territū fuocasset: & in cædē suā manū trepidātis adiuuisse. Alii uero accutissimo ueneno extinctū fuisse asserunt: quorū opinionē Lucanus secutus est li. primo cū

Lucanus

dixit: post cilicas uago: & lapsi pontica regis p̄lia barbarico uix cōsumata ueneno. Mithridatē cōiugē: sunt q dicant: nō mithridatis uxorē fuisse: sed cōcubinā: cuius sentētiæ est plutarchus i uita Pōpeii. Tōsis capillis more uiroꝶ. Efferatas. crudeles & barbaras: Verū qd asiæ Propter artemisiā. Quid latebras pōti: Propter hipsicratheā mithridatis uxorē. Totius græ.de. Nā lacedemones aliquādo græcorū pricipes fuere subactis atheniēsibus: Specimen. Experimentū. Tātū nō: Peculiare ualerii dictū ferme.

Ouidius

m Iniæ quoꝶ origo. Miniæ populi thesaliæ: una cū Iasone & cæteris argonautis: ad isulā colchos nauigarūt. ad aureū Vellus rapiendū: Vnde Ouid.li.vii.metamorpho. Iāq; fretū mynie pegasea pupe secabant: in reditu suo: lemnū insulā tenuerunt in q̄ diu cū habitassent: orta seditione inde pulsi a pelagis taygetas montes occuparunt: quos spartani cōmiseratiōe cōmoti: cū nobilitate generis tū memoria tindaridaꝶ q spartani fuere & Iasonis comites: q̄si cōsanguineos eos benigne susceptos ciuitate donarūt: q etiā uirgines ex nobilissimis lacedæmonū natas matrimonio iūxere. Hi postea cū magnas opes adepti essent ad eā insaniā uenere: ut rē pu. occupare uellent: qd̄ cū spartani sensissent eos incarcerē coniecerūt: & capite dānarūt. uxores eoꝶ mutata sorte illos a morte uidicarūt: simulantes enī se uelle pituros uiros extremū alloqui carcerē ingressæ: uestes cū uiris mutarūt. quo habitu illi tecti incolumes ausugere. Cōcepta insula ibi enim argonautæ begnine excepti fuere ab hisiphile regina lemnos. Taygetoꝶ montiū: Mōtes sunt laconiæ iter

Virgilius

lacedæmona & mare positi: & declinat: taygetus ti. Lucanus gelidiq; iculta iuuētus taygeti. Vir. uero tayge

Taygeta

tā dixit. li. georgicoꝶ. ii. Virginibus bacchata lacenis taygeta. Sed li. iii. taygetus declinauit. Vt taygetiq; canes

domitrixq; epidaurus equorum. Respectu tindaridarũ.s.castoris & pollucis:q iouis & ledæ filii fuerũt. Leda uero tindari uxor q̃ cũ ioue sub rigni forma cõcubuit:& geminá pepit oua:ex quorum altero nati sũt pollux & Lucanus castor:ex altero helena & clitéstra:ergo tĩdarus horum fuit nõ uetius:sed putati unus pr̃. Destinatũ syderibus qa pollux & dicunt ĩter sydera fuisse relati. Par fratrum:qa gemini fuerũt eodẽ ptu nati. Legibus cõmodis. Quia fuerunt ciuitate donati. Publicæ custodiæ: In carcere nã græci φιλακῳ dicunt custodiá & carceré nocturno tẽpore:mos erat lacedemoniorum nocturno tẽpore de nocẽtibus summere supplicium. Illustris sanguinis. Quia nate ex nobilissimis lacedæmonum erant.

tium iuga supplices occupauerũt. quos spartana ciuitas respectu tyndaridarũ:nãq; ĩ illo nobilis fama nauigio destinatum syderibus par fratrum fulserat deductos inde legibus cõmodisq; suis ĩmiscuit:sed hoc tãtũ beneficium ĩ iniuriã benemeritæ urbis regnum affectãtes uerterunt. igitur publicæ custodiæ inclusi capitali seruabãtur supplicio:qđ cũ uetere ĩstituto lacedæmoniorũ nocturno tẽpore passuri eẽnt:cõiuges eorũ illustris ibi sãguinis:uelut allocuturæ pituros uiros ĩpetrato a custodibꝰ aditu carceré ĩtrauerunt. cõmutataq; ueste p simulationem doloris uelatis capitibus eos abire passæ sunt. Hoc loco quid aliud adiecerim q̃ dignas fuisse quibus Minie nuberent.

De amicitia Capitulũ septimum.

C Ontẽplemur nũc amicitiæ uiculũ potẽs & præualidũ:neq; ulla ex pte sanguinis uiribus ĩferius hoc ẽt certius & exploratius:qa illđ nascẽdi sors fortuitũ opus:hoc uniuscuiusq; solido ĩdicio ĩchoata uolũtas cõtrahit. Itaq; celerius sine reprehẽsiõe ꝓpiquũ auersere q̃ amicũ:qa altera direpnõi utiq; iniqtatis:altera utiq; leuitatis crimini subiecta ẽ. Cũ.n. deserta sit futura uita hoi nullius amicitiæ cincta p̃sidio:tã necessariũ subsidiũ temerẽ assũi non debet: semel aũt apprehẽsũ recte spni nõ cõuenit. Sinceræ uero fidei amici præcipue ĩ aduersis rebus cognoscũtur:ĩ qbꝰ qcqd p̃stat totũ a cõstãti bẽiuolẽtia ꝓficiscit̃ fœlicitati cultus maiore ex parte adulationi q̃ charitati erogatus certe suspectus ẽ:perinde ac plus semp perat q̃ impẽdiat. Accedit huc quod infractæ fortunæ: homines magis amicorum studia desiderant uel p̃sidii uel solatii gratia:nam læta quidem & prospera negotia: utpote cum diuina suffragatiõe foueantur: humana minus

C Ontemplemur nũc amicitiæ. Nõ discedit a cõsuetudine sua Valerius ut ad capitulũ trãsiturus p̃fationé p̃mittat:in qua rẽ de qua dicturus sit cõmendet.

Hoc proemio laudat amicitiã:quá sanguinis necessitudini p̃stare dicit: qđ & Cice. in libro de amicitia sentit: & isocrates affirmat. Sũt aũt q dubitent ĩ numero uirtutũ ponẽdane sit amicitia. qa dicũt uirtutes de genere bonorum esse:q̃ ꝓpter se expetunt̃: amicitiã uero nõ ꝓpter se:sed ꝓpter aliud expeti ualẽt ꝓpter utilitatẽ: nã oẽs uolũt amicos habere diuites & potẽtes unde utilitatẽ cõseq possint: nõ igitur ĩ numero uirtutũ dicũt esse ponẽdã. Sed alii q uim amicitiæ & ꝓprietatẽ altius ĩtuent̃ & de uera amicitia sentiũt:dicũt omnino ĩter uirtutes esse cõnumerãdã:qa nõ ꝓpter aliud sed se appetat̃ uera amicitia ĩ fructũ q; amicitiæ uolũt ipsã amicitiã esse:qđ ẽt Cice. li. de amicitia & de natura deorum sentit. dicit enĩ. Carum ẽ ipm amoris uerbũ ex quo amicitiæ nomen ductũ ẽ:quã si ad fructũ nr̃m referamus nõ ad eorum cõmoda quos diligimus:non erit ista amicitia; sed mercatura qdã suarũ utilitatũ: deĩde subiungit:prata & arua & pecudũ greges isto mõ diligunt̃:q fructus ex his capiũtur:hominũ charitas & amicitia gratuita est: q̃to igit̃ magis deorum:q nulla re egẽtes inter se diligunt & hoibus cõsulunt. Quod uero ꝓpiquitate p̃ster: hoc mõ ꝓbat Cice. q ex ꝓpinqtate beniuolẽtia tolli põt: ex amicitia non potest: sublata enim beniuolẽtia amicitiæ nomen tollitur: propĩquitatis remanet: ergo illud ĩ quo necessario beniuolentia permanet ante ponendũ est ei a quo beniuolentia remoueri põt atq; amicitia eiusmodi est. ẽ aũt amicitia ut a Cicero diffinit̃: diuinarum humanarũq; rerum cũ beniuolẽtia & charitate cõsensio: Salustius uero: idẽ uelle & idem nolle ueram esse dixit amicitiã. Vinculũ Cõiunctioné. Inferius. Immo ut dicimus anteponendũ ut sit liptote. Fortuitũ opus. Ita quoq; socrates sentit: qui ĩ deligẽdis amicis. ϖροαιρεσιν τησ αναγκησ κρειττω esse censet. i. electioné necessitate melioré. Itaq; celerius:

Cicero

Quid sit amicitia.

Salustius

Minus enim reprehensionis habet q respuit propinquum q̃ amicum. Auersere. Pro auerseris contemnis quasi intueri nolis. Altera. s. propinqtas quæ non sine iniquitate dimittitur. Altera. s. amicitia quã delectam respuere ab inconstantia & leuitate proficiscitur. Cincta. Instructa & quasi munita. Sinceræ fidei: Puræ & non simulatæ. In rebus aduersis: Reuera ita est. Nullum enim ueræ amicitiæ testimonium certius & maius esse potest quá in aduersis rebus semper amicis adesse: nam ut inquit Cicero sicut hyrũdines estiuo tempore præsto adsunt: superueniente frigore pulsæ recedunt: ita falsi amici sereno tẽpore uitæ præsto sunt & iuuant simul atq; hiemẽ fortunæ uiderint deuolant omnes ac deserunt. Quicqd præstat̃: Nihil ẽ qđ a te sperare nõ possit cui fueris etiã in aduersis opitulatus. Accedit. Adiungitur. Præsidii ut succurratur. Solacii: Vt recreent & consolentur. Infractæ fortunæ: Pro ualde fractæ fortunæ. nã in auget hoc loco. Virgilius Turnus ut infractos aduersos marte latinos.

Cicero

Vergilius

indigēt. Tenatius igitur eorum nomina posteritatis memoria apprehēdit qui aduersos amicoꝝ casus nō deseruerunt: q̄ qui prosperum uitæ cursum comitati sunt.

De Sardanapali. Oreste & Pylade.

Emo de Sardanapali familiaribus loquitur. Orestes Pylade pene amico q̄ agamenone patre notior est. Siquidem illorum amicitia in consortione deliciarum & luxuriæ contabuit: horū duræ atq; asperæ condinonis solatium ipsarum miseriarū experimento enituit. Sed quid externa attingo: quū domesticis prius liceat uti.

De Graccho damnato &. C. Blosio ipsū defendente.

Nimicus pr̄iæ fuisse gracchus existimatus: est nec īmerito: qa potētiā suā saluti eius ꝑtulerat: q̄ cōstātis tamē fidei amicū ēt ī hoc tā prauo ꝓposito C. blosiū cumanū habuerit: opæpreciū est cognoscere. hostis iudicatus: ultio supplicio affectus: sepulturæ honor̄ spoliatus: beniuolētia tamē eius nō caruit. Nā quū senatus rutilio & lēnati cōsulibus m ādasset:

Emo de sardanapali familiaribus. Incipit exēplo ꝓbare qđ ꝑfatiōe dixit. Sardanapalus rex ultimus assyrioꝝ fuit muliere corruptior: ad quē uidendū: qđ nemini concedebat: cū ꝑfectus eius arbactus noīe: quē medis ꝓposuerat: magna ābitione ut ītromitteret egre obtinuisset: inuenit cū īter scortoꝝ greges purpuras colo filantē: & muliebri habitu cū mollicie corporis: & oculoꝝ lasciuia oēs fœminas antecedētē: pēsa & inter uirgines partiētē: qbus uisis īdignatus: tali fœminæ tātos uiros eē subiectos: tractātiq; lanā ferrū & arma habētes parere ꝓgressus ad socios: qd uiderit refert: negat se ei parere posse: q se fœminā malit esse q̄ uiꝝ: fit igit cōiuratio: bellū Sardanapalo īfert: quo ille audito: nō ut uir regnū defensurus: sed metu mortis ut mulieres solent: Prīo latebras circūspicit mox deīde cū paucis: & īcōpositis ībellū ꝓgredit: Victus in regiā se recepit: ubi extructa incensaq; pira: & se & diuitias suas ꝑcipitauit in ignē hoc solū imitatus uiꝝ: sed āteq̄ā moreret iussit (teste Cicerōe. li. v. tusculanaꝝ) uerba hæc bustui suo īscribi: hæc habui q̄ celi: quæq; esaturata libido hausit. Alia iacēt multa & ꝑclara relicta. Scribit aūt simplici. l. & habet accentū ī penultima: q̄ sane ꝓducit: Iuue. in satyra oībus in terris: & uenere & cænis: & plūis Sardanapali. Strabo. li. xiiii. Est Anchialæ inqt paulo supra mare sita: Sardanapali opus ut aristobolus scribit: ubi Sardanapali monumētum ē. Et lapidia statua: q̄ dextræ manus digitos cōmittit & q̄si cōplodit. qdā dicunt ibi epigrama esse assyriis litteris insculptū: huiusmodi Sardanapalus anacrudaraxis filius: Anchialē & tarsū una die cōdidit. Ede bibe lude: & cū te mrntalē noris ꝑsentibus exple delicus aium: post mortē nulla uoluptas: nāq; ego sum puluis q nup tanta tenebas: hæc habeo q̄ edi quæq; exaurata libido hausit. At illa manēt multa & ꝑclara relicta: hoc sapiēs uitæ mortalibus est documētum. Chœrilus hoꝝ meminit. Orestes pylade. Pylades & orestes inter admodū pauca ueroꝝ amicorū paria cōnumerant: q ut a pacuuio introducunt cū in tauricā regionē uetussent deponendi furoris gr̄a: quo post cæsā matrē uexabat orestes: & a rege cūprehēsi essent q simulachrū palladis inde auferre uoluissent: Idq; culpa orestis foret: q cū efiginia sorore conuenerat de furto capitis eum damnauerat: tanto se inuicem amore tenabant: ut cū rex uellet orestem interficere: nec sciret uter eoꝝ esset Pylades se orestem esse asseuerabat: ut pro oreste interficeretur: nec minus orestes se ꝓfitebat ut erat: de his ergo nulla ætas cōticet. Tullius in lelio: cū ignorāte rege uter eēt orestes pylades se orestē eē diceret: ut ꝓ illo necaret: orestes aūt ita ut erat orestē se esse pseueraret: stantes plaudebant ī re ficta. Orestes pylade notior: cū quo nutritus ꝑpetuo uixit: & illū pylades in furorē uersum ut inqt Vir. & furiis agitatus Orestes: diu furere non est passus: sed eum ad tauricam regionem deduxit. Vnde Ouid. li. ii. de ponto: Affuit insano iuuenis phocens oresti: Martialis: Te fingente nephas pyladem odisset orestes.

Nimicus patriæ. Sepius dictū est duos gracchos Tiberiū & Caium frattes ob grauissimas seditiones quas in populo suis legibus excitabant. Hostes a senatu fuisse iudicatos & utrūq; a nobilitate cæsos: alteꝝ a Nasica: alretum ab opimio: horum uero socios & consilioꝝ participes pari ratiōe senatus dānauit: & in eos more maioꝝ animaduertendū censuit. C. itaq; Blosius: qui. T. Gracchū secutus fuerat die dicta cū in senatum ad lelium: cuius hospes erat pro se deprecatū uenisset: hanc ut sibi ignosceret causam afferebant: q tanti gracchū fecisset: ut quicqd ille uellet sibi faciendū esse putaret. Cui lelius dic inqt. Si gracchus te in capitoliū faces ferre uoluisset: nunqd fecisses: tum ille nūq̄ id qdem uoluisse gracchus: sed si uoluisset: paruissem. q̄ uox licet amicitiæ uim maximam habere uideat: amentis tamen potius q̄ amantis fuisse iudicatur: cū in ipso salutis discrimine rā nefan facinus ꝓfiteret se fuisse factuꝝ: & hercle ita fecit: atq; & plusq̄ dixit: non enī ille paruit tyberii gracchi: sed ꝑfuit. nec se comitē illius furoris sed ducē ꝑbuit: quo tandem cæso Blosius ad aristonicū regē cōfugit: profligatis deinde rebus aristonici: mortē sibi cōsciuit. unde Ciceto: Itaq; hac amentia questione noua perteritus in asiam profugit: & ad hostes se contulit: ubi pœnas reipublicæ graues iustasq; psoluit. Blosium cumanū: a cumis ciuitate campaniæ iuxta baias dicimus cumanus na. num: & cumeus a. um. Virgilius: Vltima cu mei uenit iam carminis ætas. A como uero galliæ cisalpinæ ciuitare dicimus comensis & comense. Operæprecium. utile pulchrum & delectabile: sed opete præcium dicitur utile: quia laboris præcium est ipsa utilitas. More maiorum. quia maiores non solum principes alicuius coniurationis damnarant: sed eorum quoq; socios pari pœna puniendos esse censuerunt. Faces subdere.

Iuue.
Strabo
Tullius
Virgilius
Ouidius
Mar.
Cicero
Cume
Cumanus
Cumeus
Virgilius

ut in eos qui cũ graccho cõsenserãt. more maioꝝ ani maduerterẽt: & ad Leliũ cuius cõsilio præcipue cõsules utebãtur: ꝓ se blosius deprecatũ uẽisset: familiaritatisq; excusatiõe uteretur. atq; is dixisset: Quid si te gracchus tẽplo iouis optimi maximi faces subdere iussisset: obsecururus ne uolũtati ipsius ꝓꝑ istã quam iactas familiaritatẽ fuisti? Nũq̃ istud iquit gracchus imperasset: satis: imo ẽt nimium. totius namq; senatus cõsensu damnatos mores defendete ausus est.

u Erũ quod sequit̃ multo audatius: multoq; periculosius: cõpressus enim perseueranti interogatione Lelii in eodẽ cõstantiæ gradu stetit. seq; etiã hoc si modo gracchus annuisset facturum respõdit. Quis illũ sceleratũ putasset fuisse si tacuisset? Quis etiam non sapientem: si pro necessitate temporis locutus fuisset? At blosius nec silentio honesto: nec prudenti sermone salutem suam ne qua ex patte ĩfœlicis amicitiæ memoriam deseretet tueri uoluit.

De. C. Graccho & põponio & lectorio amicis.

à Neadẽ domo æque robusta cõstãtis amicitiæ exempla oboriunt̃. prostratis enim iam & perditis. C. Gracchi cõsiliis tebusq;: quũ tota eius cõspiratio late quæreretur: desertũ omni auxilio: duo tãtum amici Põponius & lectorius ab ĩsestis & undiq; ruẽtibus telis oppositũ corpoꝝ suorũ protexerunt: quorũ põpõius quo is facilius euaderet cõcitatũ sequẽtiũ agmen ĩ porta trigemina aliq̃diu acerrima pugna inhibuit: nec uiuus pelli potuit: sed multis cõsectus uulnenbus trãsitũ sup cadauer suũ eis credo ẽt post fata ĩuitus dedit. Lectorius aũt ĩ põte sublicio stetit: & eũ donec gracchus trãsirẽt ardote spũs sui sepsit: ac ui iã multitudĩs obrutus cõuerso in se gladio celeri saltu ꝓfũdũ tyberis petiit. q̃q̃ ĩ eo põte charitatẽ tori pattiæ Horatius cocles exhibuerat: unius amicitiæ adiecta uolũtatia motte præstitit: q̃ bonos gtacchi si aut pris aut materni aui sectam uitæ ingredi uoluissent habere milites potuerãt. Quo eni impetu: qua perseuerãtia animi Blosius & Põponius: & lectorius trophea: aut ttiumphos eorũ adiuuissent: furiosi conatus tam strẽnui comites sinistris qdẽ auspiciis amicitiæ cõditionem secuti: sed quo miseriora hoc certiora fideliter cultæ nobilitatis exempla.

De Lucio Rhegino.

l Vcius aũt Rheginus si ad debitã publico ministerio sinceritatẽ exigat̃ posteritatis cõuitio lacerãdus: si amicitiæ fido pignore estimetur ĩ optimo laudabilis conscientiæ portu relinquẽdus est. Tribu subiicere faces ut capitolium incẽderes. Satis. immo nimium. blosius hoc uno respõso satis & plusq̃ satis amicitiam testatus erat: cũ illius mores defenderet qui fuerãt ab uniuerso senatu dãnati. Cõpressus: constrictus coactus: quia lelius perseueranti intettogatione illum urgebat. Annuisset. fecissem inquit: si modo capite uel oculis ĩnuisset: nedũ uerbo imperasset.

i Neadem domo æque robusta. Magnum fuit blosii constantis amicitiæ testimonim. qđ uero sequitur longe maius: & utrumq; in domo gracchorum factum est. nam põponius & lectorius tanta fide: & constantia sunt. G. Gracchi amicitiam prosecuti: ut pro illius protegẽda salute mortem ultro oppetere non dubitauerint. nam post latas leges: q̃s supra memorauimus cũ turbulentissimas in urbe seditiones excitasset, Tandem senatui grauem: & intolerabilem. L. Opimius consul: cum armata manu tanq̃ hostem insecutus est. hunc igitur fugiẽtem ponponius & lectorius suis corpotibus protegere conati sunt. nam alter portam trigeminam occupauit: & persequentium impetum solus tandiu sustinuit donec telis undiq; petitus: & uulneribus confossus expiraret. Alter põtem solicium suis armis & corpore interclusum donec gracchus pertransiret: non prius deseruit q̃ multitudĩne obrutus conuerso in se gladio agili saltu se dedit in tiberim. Trigemina porta. Dicta per quã trigemini fratres Oratii exierunt contra curiatios de summa imperii certaturi: ut ĩter ĩperatores conuenerat. Horatius cocles: qui porsenæ tegis exercitum tandiu solus sustinuit ĩ ponte: donec a tergo fractus pons præclususq; hostibus aditus fuit: ut in ca. de fortitudine diximus. Quã igitur charitatem in eo ponte Cocles patriæ præstitit: eam lectorius sceleta to amico dedit. Materni aui. Scipionis superioris.

De Lucio rhegino.

I Vcius autem rheginus. Cn. malius & Qu. seruius Cepio pro consules aduersus gallos: cymbros. Senones & Teutones missi ꝓlio uicti & binis castris exuti sunt: militũ milia. lxxx. cæsa secũdũ auctionẽ Cepionis: cuius temeritate clades accepta fuerat damnati: & eoꝝ bona publicata sunt. Hic autẽ Fabio successerat qui tebus in hispania ꝓspere gestis labẽ imposuerat pace cũ Viriaco fugitiuoꝝ duce æquis conditionibus facta qui deindẽ Viriacus a proditoribus huius Seruilii Cepionis consilio ĩterfectus est: & ab exercitu suo multum deploratus: ac nobiliter sepultus: uit duxq; magnus: & per tres: & uiginti annos quibus cum romanis bella tractauit: frequenter superior: Hunc igitur Cepionem in uincula coniectum. L. Rheginus ui amoris impulsus custodia liberauit & fugæ illi se comitem dedit.

nus .n. plebis Cepionem i carcerem coniectum: q illius culpa exercitus noster a cimbris & teutonicis uidebatur deletus: ueteris arctæq amicitiæ memor publica custodia liberauit. nec eatenus amicum egisse cōtentus etiā fugæ eius comes accessit.

Exclamatio ad amicitiam.

P Roh magnum & inexuperabile tuum nomē amicitia: quum ex altera parte respu. manum iniiceret: ex altera tua illum dextra traheret: & ille ut sacro sanctus esse uellet exigeret: Tu exilium indiceres: adeo blando uteris imperio: q is supplicium honori prætulit: admirabile est opus tuum.

S Ed quod sequit̄ aliqnāto laudabilius. Recognosce enī quousq uolumnii constantem erga amicum suum charitatem: sine ulla reipub. iniuria euexeris: qui ortus equestri loco quū Marcum lucullum familiariter coluisset: eumque. M. antonius quod bruti & cassii partes secutus fuerat iteremisset: in magna fugiendi licentia exanimi amico adhesit: hucusque in lachrymas & gemitus profusus: ut nimia pietate causam sibi mortis arcesseret. nam propter præcipuā & pseuerantem lamentationem ad antonium pertractus est: cuius postquam in conspectu stetit: Iube me inquit imperator protinus ad luculli corpus ductum occidi: neq enim absumpto illo supesse debeo quum ei infœlicis militiæ auctor extiterim. Quid hac fidelius beniuolentia mortem amici hostis odio leuauit: uitam suam consilii crimine astrinxit: quoq illum miserabiliorem redderet se fecit inuisiorem: nec difficiles antonii aures habuit: ductusq quo uoluerat luculli dextram auide osculatus: caput quod abscisū iacebat sublatum pectori suo applicauit: ac deinde demissā ceruicem uictoris gladio præbuit.

De Theseo & Pirithoo.

L Oquat̄ græcia nefandis thesea pirithoi amoribꝰ subscribentē ditis se patris cōmisisse. nā uani est illud narrare: stulti credere: mixtū cruorē amicorū & uulneribus inexa uulnera: mortēq morti inherentē uidere. Hæc sūt uera romāæ amicitiæ īdicia: illa gēti ad fingēdū paratæ mōstro similia mēdacia.

De Lucio petronio.

L Vcius quoq petronius huiusce laudis cōsortionē merito uēdicat. pari .n. iclyte amicitiæ ausu: par gloriæ portio asserēda ē: admodū humili loco natus ad eqstrē ordinē & splēdidæ militiæ stipendia Publii celii beneficio puenerat: cui gratum animū: quia ī materia læta exhibere nō contingerat in ea quam iniquā fortūa esse uoluit: cū multa fide præstitit. erat ab octauio consule placentiæ prepositus Celius qua cumano exercitu capta & senior iā & graui ualitudīe affectus: ne ī pratē hostiū uēiret ad auxiliū dextræ petronii cōfugit: quē is ab īcœpto consilio frustre conatus abstrahere: in iisdem perseuerantem præcibus interemit: cædique eius suam iunxit: ne eo iacē

Exclamatio.

P Roh magnum & inexuperabile tuum nomē Ad amicitiam. Apostrophat tanq ad cœleste numen: cuius potētiam nimiam esse dicit: ut cogere possit etiam homines pro se fideliter colenda. ea facile cōtemnere quæ prima putant: opes: dignitates: honores: potētiam: salutem denique ipsā.

Admirabile opus tuum scilicet. o amicitia. qd' a Lucio rhegino factum est fuit admirabile: sed quod Volumnius fecit multo admirabilius hic tam effusis charitatis habenis Marcum luculum complexus est; ut bello ciuili qd' inter Antonium & Cæsaris interfectores gestū est; cum. M. lucullus qui Volumnii consilio Bruti & Cassii secutus fuerat ab Antonio post profligatū exercitum fuisset interemptus: & idē Volumnius: qui cum illo erat e manibus hostium facile posset euadere: maluit cum amico pro libertate perire: q sine amico desperata libertate superesse.

L Oquatur græcia. Ostendit romanorum de quibus dixit amicitias fuisse uæras. Quæ autem de perithoo theseoq traduntur a loquacibus græcis ficta fabulosaq fuisse. Commixtum cruorem amicorum. Probat rationibus romanorum amicitias non fictas nec simulatas: quippe q non dubitarunt p suo quisq amico uitā effundere. Cruorē amicorum: ut Blosii pomponii: Lectorii & Volumnii.

De Lucio petronio.

L Vcius quoq petrōius. hoc fuit ciuili bello qd' a Cinna & mario post eorꝫ exilium factum est. nam cum Placētiam urbem expugnassent cui præpositus Elius ab Octauio cōsule fuerat: ne in potestatem hostium ille ueniret petronium amicum suum orauit: ut sibi mortem inferret: priusq in seruitutem deueniret. Ille primo Helium ab ea sentētia reuocare & ad uitam hortari conatus est: quod ubi uidit efficere non posse: amicū interemit: seq illi comitem dedit: ne illi a quo multa uirtutis īsignia acceperat superstes esset. Ad auxiliū dextræ petronii confugit. ut petrōius eius amicus ipm īterimeret: ut nō ab hostibus occideret:

Vngendus est Petronio. Nõ minora ueræ beniuolentiæ:& charitatis indicia Terentius Bruto q̃ pe/
i tronius cęlio pstitisse uidet̃.nã terentius q̃tũ in se fuit brutũ a morte uendicauit: quãquã id fortuna
noluent:deuictis eni bruta cassiiq; partibus:q̃s decius brutus secutus fuerat: missi sunt q brutũ e te/
nebris ad cædẽ extracturi.qd' ubi sẽsit Terẽtius:q Brutũ comitabat̃:ut eũ a morte liberaret:se morti libẽter
exposuit:interfectoribus occurrens:seq; brutũ esse affirmãs: sed cognita eius uoce incolumen dimiserũt: &
brutũ ad necẽ extraxerunt.de cuius morte dicemus i capitulo de cupiditatæ uitæ libro.ix. Non irrito euẽ
tu.Licet non euenerit: qd' ille inceperat:non euentũ sed illius factum & uoluntatem existimandam esse du
co. Furari.a morte surripere. Suffragan
te:per quem oĩa dignitatis incrementa assecutus fue
erat:superesset . Ita alterius fato uerecundia: alterius
pietas causam præbuit.

De Seruio Terentio.

i Vngendus est petronio Seruius Terẽtius: q̃q̃
ei sicut cupierat pro amico suo pire nõ cõrigit.
Incæpto namq; egregio opere non irriro euentu esti
mari debet:quia quãtum in illo fuit & ipse extinctus
est:&.D.brutus periculum euasit mortis:qui fugiens
a mutina:ut ad se interficiendũ ab antonio missos eq
tes aduenisse cognouit:quodã in loco iustæ pœnæ de
bitũ spiritũ tenebris furari conabatur: eoq; iam facta
irruptione:Terentius fideli mẽdacio obscuritate ipsa
suffragante brutum se esse simulauit:& corpus suum
trucidandũ equitibus obiecit. Verum:cognitus a fu/
rio cui brutianæ ultionis officium mandatum fuerat:
nece sua amici suppliũ discutere non potuit.Sic in
uitus fortuna cogente uixit.

De decimo Lelio &.M.Agrippa.

a B hoc horrido & tristi ptinacis amicitiæ ad lœ
tũ & serenũ uultũ trãseamus:atq; ide cã euoca
tam:ubi omnia lachrymis:gemitu: cædibus fuerant
referta:in eo quo dignior est:fœlicitatis domicilio col
locemus: gratia:honore:abundãtissimisq; opibꝰ ful/
gẽte.orire igr̃ ab illa quæ sãctoꝝ umbris dicata cẽ ere
dit̃ sede:hic decimi Lelii:illinc Menenii agrippæ:al/
terũ uirorũ: alterũ deorũ maximũ amicum & eerta
mente & secundis ominibus sortiti totũ beatæq; tur/
bæ gregem qui uestro ductu uenerãda sinceræ fidei
stipendia:laudibus & præmiis onustus peregit ĩ lucẽ
uobiscum ptrahite:uestros enim cõstãtes animos:ue
stra strẽnua ministeria:uestrẽ ĩexpugnabilẽ tacitur
nitatem:proq; dignitate & salute amicoꝝ ppetuã ex/
cubatiõem testatiorem beniuolentiã:& rursus harũ
rerum uberrimos fructus posterior intuẽs ætas in ex
colẽdo iure amicitiæ.q̃ libentius: q̃ etiam religiosius
erat operata.Hæret animus in domesticis: sed aliena
quoq; benefacta referr̃ omanæ urbis cãdor hortat̃.

Externa.

d Amon & Pythias pytagoricæ prudẽtiæ sacris
initiati:tã fidelẽ inter se amicitiã iunxerunt:ut

te.nã tenebræ opitulabant̃ mendaciõ eius.

De Decimo Lelio:&.M.agrippa.

B hoc horrido. In hoc ultimo dome/
a sticorum exẽplo charitatem & ami/
citiam Lelii cum Scipione: & Agrip/
pæ cum augusto sancte fideliterq; cultã mul
tis laudibus extollit. dicit autem non esse de
amicitia quæ in tristibus rebus cognita fue/
rit ulterius dicendum: sed ad iocundiorem
stilum reuocandum: ut eam quoq; amicitiã
commemoremus: quæ infœlicitatis domici
lio collocata:iocundos sensit amicorum effe/
ctus:qualis fuit Scipionis & Lelii: augusti &
agrippæ:nam Lelius ita Scipionem coluisse
& a scipione cultus ipse fertur:ut inter ueroꝝ
amicorũ paria connumerari merito possint.
quod idem augusto euenisse dicit Valerius:
quippe ĩter quos summa fuerit omnium re/
rum & uoluntatum consensio:nam & agrip
pa sororem augusti in matrimonium duxit:
& in administratione regni par illi fuisse pro/
pemodum creditur.unde Virg.Remo cũ fra Virgilius
tre quirinus iura dabũt: nam teste Seruio de
augusto & agrippa ibi intelligitur:& in bello
qd' contra Cleopatram:&.M.antonium ge/
stum est:augustus dextrũ:agrippa sinistrum
cornu retinentes paribus auspiciis uictoriam
pepererunt:unde Vir.Parte alia uentis & diis Virgilius
agrippa secundis. Pertinacis amicitiæ quã
inter se homines non modo pseueranter: sed
etiã pertinaciter ad mortẽ usq; seruauerint.
Dignior.Digna quidem est amicitia: quæ
in lætis & secundis rebus potius uersetur. q̃
in tristi cõmemoratione immoretur. Vm
bris sanctorũ.propter augustum quem inter
deos retulere romani.Imperatores autẽ i ca/
pitolio sedes habuere:quia colebant̃ pro diis.
Scipio uero capitolium quotidie luce orta pe
tebat & cum ioue colloquium habere crede/
batur. Vestros enĩ cõstantes animos.cum ĩ/
telligent inquit posteri:quæ uos amicitiæ iu
ra seruaueritis: eiusdem firmissima uincula
libentius sanctiusq; colere nõ dubitant. Ta/
citurnitatẽ: in celandis archanis. Excuba/
tionem:uigilantiam:quia pro ornãdo colẽ/
doq; amico assidue uigilabant. Heret ani/
mus.non possum inquit ualerius a romanis
exẽplis discedeṙ.Sed splẽdor & fides romana
aliis benefactis nõ inuidens me hortat̃ ne ex
teroꝝ charitatẽ:& amicitiã silẽtio ptermittã.
d Amõ & pythias.Hoꝝ amicitia sic ab
oĩbꝰ celebrat̃ ut pricipatũ ĩter omnia
amicoꝝ paria obtinere uideat̃.nã cũ
alteꝝ eoꝝ dionysius Syracusanus interficere

uellet:suspicione uidelicet ꝓditionis alter se mortis uadem præstare non dubitauit. Tãtisꝑ et dum a componendis rebus suis domũ profectus reuerteref: fuit aũt dionysio tyranno nihil usq̃ fidũ, de quo Cice. tuscula. [Cicero]
Quãtopere uero amicitias desiderauerit quaꝝ ĩfidelitatẽ extimescebat declarauit ĩ pythagoreis illis duobꝫ: quoꝝ cũ alteꝝ uadem mortis accepisset: alter ut uadem suũ liberaret præsto fuisset ad horã morti destinatam: utinã inquit tertius uobis amicus ascriberer. Idẽ li. de officiis. Damonem inq̃t & pythiã pythagores ferunt hoc aĩo inter se fuisse: ut cum eoꝝ alteri dionysius tyrãnus diem necis destinasset: & is qui morti addictus esset paucos sibi dies cõmendandoꝝ suoꝝ causa postulasset: uas factus est alter eius sistendi: ut si ille nõ reuertisset: moriendũ esset ipsi: qui cũ ad diẽ se recepisset: admiratus eoꝝ fidẽ tyrãnus petiuit: ut se tertiũ ad amicitiã ascriberent. Initiati. dedicati eni erant præceptis pythagoræ Samii. Vadem. sponsorem. Supplicium fidei re. Quia tam fidelẽ animum uita donauit. Insuper preterq̃ ꝙ supplicium remisit
[Lactãtius] De his quoqꝫ lactantius firmianus. li. v. diuinarum institutionum. quid ergo inquit illi familiares pythagorei laudanť a nobis: quorum: alter se tyrãno uadem mortis pro altero dedit: alter ad præstitutum tempus cum iam sponsor eius duceref præsentiam sui fecit: eũqꝫ interuentu suo liberauit; quorum uirtus ĩ tanta gloria nõ habereť: cũ alter pro aĩo: alter pro fide mori uoluerit si stulti putarenť: deniqꝫ ob hanc ipsã uirtutẽ tyrãnus his gratias rettulit utrũqꝫ seruãdo: & hominis crudelissimi natura mutata est: q etiã deprecatus eẽ diciť ut se tertiũ ĩ amicitiã reciperet: nõ utiqꝫ tãq̃ stultos: sed tãq̃ bonos & sapiẽtes uiros: ita qꝫ nõ uideo q̃re cũ ꝓ amicitia & fide mori sũma gloria cõputeť: nõ etiã ꝓ innocẽtia perire homini sit gloriosũ. Hæ sane uires amicitiæ: Laudat uires amicitiæ Valerius: q̃s diuinitati ꝓpriæ similes eẽ dicit: ꝙ ab his ea ꝓueniãt: q̃ a diis ĩmortalibus cõsueuerũt: multa .s. mirãda: ut mortẽ cõtẽnere: uitã nõ appetere: crudelitatẽ lenire: odiũ ĩ beniuolẽtiã cõuertere: beneficiũ ꝓ pena recõpẽsare. Mortis cõtẽptũ: Vt Lucius petronius & aliĩ q ꝓ amicis mori nõ dubitarunt. Crudeli: ut damõ & phitias: q crudelissimũ tyrãnũ lenierũt. Pœnã beneficio pẽsare: Vt dionysius q morẽ remisit fidei damonis & phitiæ. Odiũ ĩ amorẽ cõuerteť: ut idẽ dionysius: q quos morti destinauerat: paulopost orare cœpit ut se tertiũ ĩ eoꝝ amicitiã admitterẽt. Illis .s. cerimoniis.
His .s. uiribꝫ amicitiæ. Publica salus q a diis oĩum salutẽ tueñť. Priuate. q a amici se iuicẽ auxilio sustẽtãt. Atqꝫ ut illaꝝ ædes. Ostẽdit nõ minus uenerãdas eẽ uires amicitiæ q̃ deos ipsos: nã dii sacra tẽpla: amicitiarũ uires fida hominũ pectora q̃si sancto spiritu referta domicilia tenent: nam in fidis hominum pectoribus consistit amicitia.

quũ alterũ ex his Dionysius syracusanus ĩterficeŕ uellet: atqꝫ his tẽpus ab eo quo priusq̃ ꝑiret: domũ profectus res suas ordinaret: impetrauisset: alter uadem se ꝓ reditu eius tyrãno dare nõ dubitauit. Solitus erat periculo mortis qui modo gladio ceruices subiectas habuerat: eidemqꝫ caput suum subiecerat: cui securo uiuere licebat. Igitur omnes & in primis Dionysius nouæ atqꝫ ancipitis rei exitũ speculabãtur: appropiq̃te deĩde diffinita die: nec illo redeũte: unusq̃sqꝫ stultitiæ tã temerariũ spõsorẽ dãnabat. at is nihil se de amici cõstãtia metueŕ prædicabat: eodẽ ãt momẽto & hora a dionysio cõstituta qui eã acceperat superuẽit. admiratus amborum aĩum tyrãnus supplicium fidei remisit. Insupque eos rogauit ut se ĩ societatẽ amicitiæ tertiũ sodalicii gradũ ultia cultuꝝ beniuolẽtia reciperẽt. hæ sane uires amicitiæ: mortis contẽptũ ĩgeneraŕ: uitæ dulcedinẽ extigueŕ: crudelitatẽ mãsuefaceŕ: odium ĩ amorẽ cõuerteŕ: pœnã beneficio pensare potuerũt: q̃bus pene tantum ueneratiõis: quãtũ deorum ĩmortaliũ cerimoniis debebatur: Illis publica salus: is priuata cõtieť: atqꝫ ut illarũ ædes sacra domicilia: haꝝ fida hominũ pectora quasi quodã sancto spiritu referta templa sunt.

q Vod ita eẽ rex Alexãder sensit darii castr[ĩ q̃bus oẽs necessarii eius erãt potitus: ephestione gratissimo sibi latus suũ tãgẽte ad eos alloquẽdos uenit: cuius aduẽtu mŕ darii recreata hũi ꝓstratũ caput erexit. Ephestionẽqꝫ q a ei & statura & forma ꝑstabat: moŕ ꝑsarũ adulata tãq̃ alexãdꝝ salutauit: admõita ďĩde erroris ꝑ sũmã trepidationem excusatiõis ỽba q̃rebat: cui alexãder nihil ẽ ĩq̃t ꝙ hoc noĩe ɔfũdar[. Nã & hic Alexãder ẽ. Vtri prius gratulemuŕ q hoc diceŕ uoluit an cui audire cõtigit: maximi. n. animi rex etiã

q Vod ita esse darii castris. Alexander Dario acie superato castris quoqꝫ potitus est: in q̃bus multũ auri cæterarumqꝫ opum ĩuentũ. Inter captiuos castrorum: Mater & uxor eademqꝫ soror & filiæ duæ Darii fuere: ad quas uisendas & hortandas cũ uenisset comitatus ephestione sibi fidissimo & gratissimo comite: Mater darii humi ꝓstrata ad illius adiectũ caput erexit: & ephistionẽ: habitu & regia forma ꝑstãtẽ ꝓ alexandro more persarum ueneta bunda salutat: admonita deinde a circunstantibus ꝙ esset errore decepta ꝙ nõ alexandrũ: sed ephestionẽ salutasset: timens ne grauius Alexadrũ offendisset: suppliciter erroris ueniam & excusationis uerba querebat. Cui alexander ne timeas inquit mulier. nam Alexandrũ salutasti: & ita significauit Alexander ephestionẽ se alterũ esse. Recreata. refocilata: nã humi ꝓstrata iacebat: captiuitatẽ suam miseramqꝫ fortunã deplorans, sed ubi cognouit tantum regẽ ad se uisendam uenisse aliquãtulum

recreata ē. Adulata. ad pedes ꝓuoluta: de adulatõe pſaꝶ dicemus li. vi. ca. iii. Vtri prius gratulemur. In dubiū trahit̃ inqt utri gratius fuerit: an dicēti Alexādro: an ephestioni ea uerba audiēti. Speciosū. pulchꝶ est. Tā dāti ꝙ accipiēti: speciosius tamē est dare ꝙ accipere beneficiū: q dat accipientē sibi reddit obnoxiū.

p Vod priuatim. Suā cum sexto Pōpeio laudat amicitiā: quā nō īferiorē eē dicit amicitia ephestionis & alexādri. Clarissimi. nobilitate: genere: rebus gestis. Instar. ad similitudinē uel ut alii uolūt ad cōparationē & mēsurā. nunꝙ recipit ꝓpositionē hoc nomē īstar. quēadmodū Alexāder dixit ephestionē se alteꝶ eē pari rōne dico Pōpeiū me alteꝶ eē.

totū terrarū orbē aut uictoriis aut spe cōplexus tā paucis ꝟbis se & ipsū cū comite suo partitus ē. O do nū īclyte uocis dāti pariter atq; accipiēti speciosum.

De Pompcio.

q Vod priuatim quoq; merito uenerot clarissimi ac disertissimi uiri promptissimam erga me beniuolentiam expertus: nec nemo ne parum conueniat mihi pompeium meum instar esse alexādri: quū illi ephestio suus alter fuerit alexander. Ego uero grauissimo crimini sum obnoxius constantis & benigne amicitiæ exempla: sine ulla eius mentione transgressus: cuius in animo uelut in parentum amantissimoꝶ pectore lætior uitæ meæ status uiguit tristior acquieuit: a quo omnium incremēta commodoꝶ ultro oblata cepi: per quem tutior aduersūs casus steti: qui studia mea ductu & auspiciis suis lucidiora & alacriora reddidit. Itaq; paui iuidiam quorūdam optimi amici iactura uidelicet quia fructu torseram: non quidē meo merito gratiam meam quātacunq; cum iis fuit: qui ea uni uoluerant partitus: uerum nulla tam modesta fœlicitas est: quæ malignitatis dentes uitare possit: & quo secessu quosdam fugeras: aut quibꝰ insulis misericordiæ permulseris: non cohibebis ne ut alienis malis perinde ac bonis suis lætentur ac gestiant. diuites sunt aliorum iacturis: locupletes calamitatibꝰ: immortales funeribꝰ: sed illi quatenus alienis icōmodis suorū adhuc expertes insultēt. Optima uindex insolētiæ uarietas humanæ conditionis uiderit.

De liberalitate Capitulum. VIII.

n Ostrum opus pio egressu ad propriam rem

Ego uero grauissimo. uiderer inqt grauiter peccasse: & omni rephēsione dignus eē: si cōmemoratus alioꝶ amicitiis sancte fideliterq; cultis de mea cū Pōpeio nullā ꝓrsus mētionē fecero. Vltro oblata. qa nō rogatus: sed spōte beneficia cōferebat petitiōe nec unꝙ locū relinqbat. Itaq; paui iuidiā quorūdā. In suos īuidos & obtrectatores īuehit̃: quoꝶ malignitas tanta erat ut eius īcōmodis uehemēter letarent̃: & ꝓserti q ex tīcto Pōpeio: amico uerissimo eēt orbatus. illis aūt multa mala īprecat̃ ut etiā ipsi īcōmodis affecti alienis malis nō īsultēt. Paui. satiaui. & expleui. Veꝶ nulla tā. sentētia generalis & huic loco accōmodata. nemo tā modeste fœlix est q īuidiæ morsus & malignitatis aculeo subtersugere possit. Quo secessu. quo receptaculo. quo secreto abditoue loco: maliuolos: qbus īsignibus calamitatis illos mitigare poteris: ne alioꝶ calamitates suas putēt eē fœlicitates. Infulis. Insignibus misericordiæ. est trāslatio sumpta a sacerdotibꝰ: q ornant̃ ifulis quo uenerabiliores fiāt. Diuites alioꝶ iacturis. Vt ꝙtum alii ꝑdiderīt tantū ipsi lucrētur. Locupletes calamitatibus. cū alios ī calamitatibus positos uiderīt tūc se fortunatos eē iudicēt. Immortales funeribus. Alioꝶ morte se īmortales fieri. Sed illi ꝙtenus. Sed fortuna inqt: quæ res humanas ꝓ sua libidine uersat: & uariat. & oīs īsolētiæ est iustissima ultrix quousq; patiet̃. hos tamē arrogatos calamitatus expres se nimiū extollere & alioꝶ calamitatibꝰ īsultare. Insultēt. īsultare ut uult Nonius Marcellus: est iniuriosius aliquid dicere alii dicūt īsultare esse per derisionē īuadere.

Insultare

Nonius

De Liberalitate. Capitulum. VIII.

n Ostrū opus pio egressu. De liberalitate dicturus illā more suo breui ꝑfatōe cōmēdat: est aūt liberalitas uirtus īter duo extrema posita. s. ꝓdigalitatē & auaritiā: oīs. n. uirtus mediū est duoꝶ extremoꝶ. sed liberalitas mediū ē ꝓdigalitatis & auaritiæ: igitur uirtus est. In liberalitate duo cōsideranda sunt: primū ut fiat honeste ne aliis noceat̃ dū aliis ꝓdesse uelimus. deīde cum rōne fiat ne plus elargiamur ꝙ facultates nr̃e patiant̃. in ꝙ re tria cōsideranda sunt: datū; acceptū: & dator: de dato dicimus liberalitatē esse uirtutem quæ res externas cōsiderat: respicit aūt maxime diuitias: nā ita diffinire possumus. liberalitatē esse in usu pecuniaꝶ: pecunia uero dr̃ oē qđ possidet̃: usus aūt duabus in rebus cōtinet̃. s. dādo & accipiēdo. Vnū est actiōis & alteꝶ passionis: nā acopere magis est passionis ꝙ actiōis. hoc etiā seruādū: ut demus qbꝰ oportet: & accipiamus a qbus oportet. Sed ut ad ꝑsonā cui dat̃ deueniamus: ꝙtuor cōsiderāda sunt: quo beneficiū nr̃m dignius ꝑstare possimus: primo si honesti hoīes sint & cū uirtute uiuant. Secūdo si nobis amici & beniuoli. Tertio si ꝓpinq & necessarii. Quarto & ultimo si de nobis bene meriti fuerint. De dāte illud animaduertēdū q liberalis dator duo uitia in primis uitare debet sibi maxime cōtraria: auaritiā ut dixi & ꝓdigalitatē. ꝓdigalitas dupliciter cōsiderat̃ uno modo simpliciter & absolute cum dādo aliquis superflue bona sua cōsumit nec ꝙtum erogare possit cōsiderat. nam ꝓdigus dicit̃ q porro adigat bona sua: & a porro & adigēdo ꝓdigus deducit̃. Aliud est quod in se habet aliqđ liberalitatis admixtū: sed nō cum rōne & honeste quia nō solū in dādo: sed etiā in accipiēdo sæpissime peccat auarus: ut a quibus accipiat non consideret dum mō suis rebus consulat: neque respicit bene an male recte an perperam

Prodigus

id agat modo sua accumulet bona:& huiusmodi homines qui in distribuendis bonis suis nullam conside/rationem adhibent sæpe indicunt in id uiciū:ut ab aliis surripiant quę aliis elargiri possint.& iō Valerius bene dicit liberalitatis duo esse fundaméta:rectū iudiciū:& honestā beniuolentiā:ac si diceret iustitiā & honestarē:quæ in omni uirtute regnunt,nā rectū & honestū fundaméta sunt uirtutis. Progressu.Euagatiōe & digressu ad. Propriā rē.Quia de sua ipsius priuata amicitia dixit. Suū ordinē.Vt ꝓpositū nostrū seruemus,illustriū uiroꝝ exépla narrādo. Veꝝ iudiciū,ut in eos liberales sumus q de nobis benemeriti fuerit. Honesta beniuolētia.ut demus honestis amicis. Oportunitas cōciliat.Beneficiū & si semꝑ gratū sit multo tamē gratius cū fuerit maxime necessariū doni qdē magnitudo nos hoi maxime cōciliat:sed multo magis tpis oportunitas:ut demus cū necesse fuerit & liberales sumus necessitatis tpe.

a Ccedit eni ꝓcio.monumentū.Inclinationé ad gratiā. Quæ Fabius maximus.Probat occasionē plus in liberalitate ualere q̄ doni magnitudine:dicit enim Qu.Fabiū maximū apud posteros fuisse magis laudabilē ꝙ necessitatis tpe captiuis subuenerit q̄ ꝙ pecuniā multā erogauerit:hoc autē fuit tpe secundi punici belli:quo cū Hanibale dictatot ipse conuenerat ut fieret captiuoꝝ ꝑmutatio ea conditione:ut q plures reciperet q̄ redderet:ꝑ unoquoqꝫ dragmas qnquaginta & ducentas rependeret:hac spe fretus ut senatus populusqꝫ Romanus rē istā ꝓbarēt & de publico pecuniā erogarēt.Sed cū ducētos & q̄dragīta plures recepisset Fabius q̄ reddidisset.Senatus pactā pecuniā exoluere recusauit.atqꝫ īsup Fabiū accusauit ꝙ īutiliter & īcōsulto senatu hoīes q hostiū ꝑde ex ignauia facti essent redimere uoluisset.Tunc Fabius & ciuiū iniuriā æquo animo tulit.& fidē hosti seruādā esse duxit:captiuos quoqꝫ ciues in tāta necessitate iuuādos:itaqꝫ filiū romā misit q uēdito fundo quē solū in pupina uilla possidebat ꝓmissā hosti pecuniā ad se in castra reportaret:quā ille postmodū Hanibali ut cōuenerat fidelr̄ enumerauit.captiuosqꝫ redemit. Si ad calculos reuocet̄.Si pecuniæ inqt q̄ritē cōsiderare uoluerimus paꝝ qd fuisse uidebit̄:sed si exqsite diligéterqꝫ Fabii domus atqꝫ illius ai magnitudinē spectauerimus oēs ꝓfcō facultates supasse uidebimus. Ad cal.Ad exqsitā supputationē. Addcis.Astrictis circūscriptis. Prærogātis.ꝓbētis. Si.n.ꝓfimo.O magna uiri ꝓbitas.maluit.n.se īopem dici & eē:q̄ patriā ꝑfidiam noiari. Supra ui.Supra facultates & possibilitatē. Virib9 ex fa.uti.Ille utit̄ uirib9 ex facili:q ꝓ uiribus & facultate ꝑstat aliqd.

i Taqꝫ eiusdē tpis.Probat id ita eē:uidelicet certius libertatis īdiciū eē aliqd:licet exiguum supra uires erogare:q̄ ex facili uiribus uti:hoc est magnū aliqd ꝓ facultatibus exhiber̄:nā mulier paula noie Birsa:gener̄ clara atqꝫ diuitiis ad decē milia romanoꝝ ex canēsi clade supstitū mœnibus tātū tectisqꝫ a canusinis accepta:fruméto:ueste:& uiatico iuuit ꝓ q̄ ei munificētia postea bello ꝑfecto a senatu honores habiti.hæc igit̄ mulier q̄uis multū ꝑstiterit:multo tamē minus q̄ Fabius ꝑstitisse uidet̄:eo ꝙ Fabius supra uires fecerit:hæc ex facili uiribus usa fuerit. Birsa noie.Liuius dicit paulā fuisse noiatā,sed genere birsā hoc est carthaginēsē. In honorē ꝑriæ.Ne ꝑria ꝑfida diceret̄ unicū fundū uēdēs ex paupe īops factus est:nā pauꝑ dr̄ cui nihil supest:tantū habet qd ad quotidianū uictū & ad necessaria satis est:Inops uero qui nihil prorsus habet quasi finem terræ.

Liuius

i N Qu.Considio.Liberalitatem.Qu.considii fœneratoris nobilissimi hoc loco subiungit,hic turbu/

prouectum in suum ordinem reuocetur:liberalitatisqꝫ cōmemorationi uacemus:Cuius duo sūt maxime probabiles fōtes:uerum iudicium & honesta beniuolētia:nam quomodo ab his oritur:nunc demum eius ratio constat dono autem ipsi gratiam & magnitudo quidem sua:sed efficatiorem aliquanto oportunitas conciliat.

De Fabio Maximo.

a Ccedit enim præcio rei inæstimabile momētū occasionis quæ fabiū maximum tot āte sæcula ob paruam pecuniæ summā erogatæ ad hoc usqꝫ tēpus laudabilem fecit.Captiuos enim ab hānibale iterposita pactione numerorum receperat:qui quum a senatu non præstarentur misso in urbem filio:fundum quem unicum possidebat uendidit:eiusqꝫ preciūm hanibali ꝓtinus numerauit.Si ad calculos reuocetur paruum utpote.vii.iugeribus & hoc in pupina abditis redactū:si animo prærogantis omni pecunia maius:se enim patrimonii:q̄ patriam fidei inopem esse maluit.eo quidem maiore cum commendatiōe ꝙ proni studii certius indicium est supra uires niti q̄ uiribus ex facili uti:alter enim ꝙ potest præstat:alter etiam plus q̄ potest.

De Birsa.

i Taqꝫ eiusdē tēporis fœmina birsa noīe:regionis aurē apuliæ ditissima:merito quidē liberalitat[testimonium recepit:sed excellētes opes suas fabianis rei familiaris angustiis non cōparauerim.Nā & si circa decem milia ciuiū nostrorum canēsis prælii reliquias benignissimæ īter canusina mænia alimētis sustentauit:saluo tamē statu fortunarum suarum munificam se populo Ro.præstitit:fabius in honorē patriæ paupertatem inopia mutauit.

De Quinto Considio.

i N quinto quoqꝫ Considio saluberrimi exēpli nec sine paruo ipsius fructu liberalitas ānotata

lentissima illa reipublicæ tempestate qua Catelina patriam perdere nefaria coniuratione tentabat plurimam romanæ urbi & afflictæ reipublicæ psidiu attulisse uidet: nam cũ pter secessionẽ cultoꝝ: q spe magnæ pdæ ducti ad Catelinã cõfugerãt: agri iculti atq deserti nullũ ciuibus fructũ redderẽt: nõ passus est quenq̃ debitorum suoꝝ aliqua oratione uerari: & si cẽties & qnquagies sextertii summã mutuo dedisset: uidebat.n. locupletes nedũ pauperes ex suis puẽtibus debitã pecuniã nullo pacto posse psoluere: testatus etiã se nolle sanguinẽ a ciuibus: sed pecuniã exigere: hac sua leuitate publicã prurbationẽ sedare maxime uisus est: & ppterea senatus illi maximas gratias egit. Cõsternata. Cõmota & prurbata. De sorte. De ea sũma quã ipse pstiterat & in foenus dederat: hoc ẽ de capitali ut uulgo dicũt. Quantũ in ipso. quantũ ipse efficere potuit. Publicæ cõfusionis: Perturbationis quæ ad oẽs spectat. Nã qui nũc pcipue negociatiõe: Erate nostra q lucrũ q̃si cruentũ domũ reportant: & quoꝝ mens omnis est in comparãdis p fas nefasq diuitiis itelligere poterunt q̃ temere exultẽt nisi fatidio senatus decretũ p cõsidii liberalitate factũ legere recusauerit. Negociatiõe. Lucro faciẽdo. Pecuniã cruẽtã. Ex mediis ppe uisceribus hoĩum extractã.

est: q catelinæ furore ita consternata re. pu. ut ne a alocupletibus quidẽ debitæ pecuniæ propter tumultũ præcis possessionũ diminutis: solui creditoribus possent: quum centies atq qnquagies sextertii sũmam in foenore haberet: neq de sorte quẽquam debitorum suorũ: neq de usura appellari a suis passus est: quãtũq in ipso fuit amaritudinẽ publice cõfusionis priuata tranqllitate mitigauit. oportune mirificeq testatus se nũmorum suorum non ciuilis sanguinis esse feneratorem. Nam qui nũc præcipue negociatione delectãtur: quum pecuniam cruentã domum retulerĩt q̃ improbando gaudio exultent recognoscenti si diligenter senatusconsultum quo cõsidio gratiæ actæ sũt legare non fastidierint.

De Populo Romano.

q Veri iã dudũ mecũ populus. Ro. uidet qd cũ singulorũ munificẽtiã cõsecter de sua taceã: ad summã eni eius laudẽ pertinet quẽ animũ regibus & urbibus & gẽtibꝫ præstiterit recognosci: quia oẽ præclari facti decus crebra mẽmoria i se ipso reuirescit.

a Siam bello captã atralo regi muneris loco possidendam tribuit: eo excelsius & speciosius urbi nostræ futurum imperiũ credens si ditissimã atq amoenissimam partem terrarum orbis in benificio q̃ in fructu suo reponere maluisset: ipsa uictoria donũ felicius: quia multũ occupasse habere iuidiam potuit: tantum tribuisse gloria carere non potuit.

q Veri iã dudũ Merito inquit populus ro. cõqueri posset q alioꝝ liberalitatem memoriæ tradam: suam uero silentio præmittam: cum id potissimum ad summam eius laudem pertinere uideatur.

a Siã bello captã. Mortuo eumene. Asiã bello captã populus ro. occupauit: cũ iure belli retinere posset eã tamẽ totã attalo eumenis filio dono dedit: putauit. n. ipe nũ clarius fore atq pstãtius si puĩciã locupletissimã potius alteri dono daret: q̃ i suos usus cõuerteret. Iustinus alr sentit dicit li. xxxvi. regẽ Attalũ ab eumene non prẽ: sed parruo suo florentissimũ regnũ accepisse: & acceptũ multis amicoꝝ cædibꝫ & cognatoꝝ suppliciis foedasse: nũc matrẽ auũ: nũc Beronicẽ spõsã maleficiis eaꝝ necatas cõfingentẽ: aliaq facinora multa patrasse. Strabo li. xiii. dicit eumeni nõ attalo in eoꝝ analogia: ex eumene inqt natus ẽ eumenes de pris noie. Is pgami successionẽ hũit: & iam loca circũcirca tenebat: unde apud Sardis Antiochũ Seleuci filiũ superauit cũ eo igressus. obiit aũt cũ. xx. & ii. iperasset Attalus ex attalo & antiochide achei filia natus successit iperio & primo rex est nũcupatus. hic galatas plio maximo supauit & romanoꝝ amicus fuit. & cum eis aduersus philippũ pugnauit in classe rhodioꝝ: obiit iã senior cũ ãnis. xl. & tribus regnasset: filios q̃tuor reliqt eumenẽ, Attalũ Philetꝫ & Atheneũ: e qbus uneriores priuatũ statum duxerũt: eumenes natu grãdior regnauit. hic cũ romanis aduersus Antiochum magnũ & aduersũ bersẽ bellũ gessit: a romanis totã eã regionẽ accepit quæ sub antiocho circa tauꝝ erat Asiã. s. minorẽ. Ipsa uictoria donum foelicius. Plus gloriæ dicit euenisse populo ro. ex hac liberalitate donoq puĩciæ. Quod & ex uictoria parte tãtã. n. puĩciã i potestatẽ redigere gloriosũ qdẽ fuit: sed possidẽti iuidiã cõtraxisset: tã speciosũ munus dedisse perẽnẽ gloriã populo ro. cõparauit. Inuidiã potuit. Solẽt hoĩes multa possidẽtibꝫ iuidere. Illius uero romanæ: Nemo est q sans dignã laudẽ huic tãte libertati suis lr̃is accõmodare possit. Coelestẽ spiri. Hæc munificẽtiæ potius diuina q̃ humana ẽ iudicãda: nã parua & mediocria largiri humanitas: at uero igenia dii donare cõsueuerũt.

Iustinus

Strabo

De. T. Quinto Flaminio.

i Llius uero romãæ liberalitatis coelestẽ spiritũ nullæ litteræ satis dignis laudibus psequũtur. Philippo eni macedoniæ rege superato: quũ ad id tã

i Llius uero romæ. philippo macedoniæ. Attalus rex. pergami & rhodii a philippo rege iniuriis lacessiti romanos aduersus regem concitarunt: quo facto græcia tota fiducia romanorum aduersus philippum spe pristinæ libertatis erecta bellum intulit regi: atq ita rex cum undiq urgeretur: pacem petere cogitur: deinde cum exposite conditiones pacis a romanis essent: repetere sua & Attalus & rhodii & Achei & ætholi cepere: sed repudiata pace philippus bellũ renouat: qui tãdem a Flaminio con...ale bello superatus:

& post hanc uictoriam. Qu. Flaminius consentiente atq; etiam iubente senatu: oẽs græciæ urbes quas philippus subegerat imperio libertate donauit; Itaq; præsente græcia ferme tota: quæ ad tantæ uictorie spectaculũ cõuenerat iussit Flaminius præconẽ magna uoce pnũtiare. Senatũ populũq; romanũ. & Qu. Flaminiũ iperatorẽ uelle ac iubere oẽs græcie populo esse liberos: & imunes: ad quã uocẽ primo quidẽ græci quia præter oĩum opinionẽ & spem euenisset ueluti admiratione quadã attoniti cõticuerũt: deĩde iusso præcone iterare senatus & iperatoris edictũ: tãtus dicit clamor undiq; exortus prænimio gaudio ut constet aues per aerẽ uolãtes tãto clamore Perterritas in terrã semianimes cõcidisse. Tria cõstat fuisse bella macedonica cũ romanis: hoc qđ. Qu. Flaminius cõfecit. Alterũ qđ Paulus æmilius; deuicto persa: Tertiũ qđ gessit Metellus macedonicus supato pseudo Philippo.

Isthmos — Ad isthmicũ spectaculũ. Isthmos ea terræ strictura dicit quæ inter duo maria cõclusa iter porrigit ad cheronesũ. ut alio loco dixi: teste

Ouidius — Ouidio in herodibus. Equora bina suis oppugnãt fluctibus isthmon: & tenuis tellus audit utrũq; mare. In hoc igit loco sunt q dicãt ludos fieri cõsueuisse in honorẽ matris matutæ atq; portuni: ad qđ spectaculum uniuersa græcia cõuenire solebat. cum igit cõuenisset: uel ad hoc spectaculũ uel ad spectaculũ uictoriæ: Flaminius uerba senatus recitare iussit. Immunes. Sine nulla pẽsione tributi: & stipendii. Magni aĩ: Per cõparationẽ exageret hãc liberalitatẽ Valerius. dicit enĩ: si qspiã tot uiros a seruitute liberasset: quot urbes populus romanus libertate donauit ĩgẽti laude dignus: Sed cũ populus ro. tot græciæ populos: tot urbes: tot oppida tyrãnide spoliauerit & libertate donauerit: qs ei meritas laudes accõmodabit.

Plutar. — Aues. Plutarchus dicit fuisse coruos: qui ceciderunt in theatrũ. causam aũt huius rei hãc eẽ ferũt: q aer solũ est auiũ: quo discusso auibus & quacũq; rõne subtracto cadãt necesse est: legit in uita põpei q uociferãte plebe ro: cõtra rosciũ digitis Põpeiũ ostẽdentem nõ primũ: sed secundũ ducẽ creãdõ aduersus piratas coruus oculis captus in mediũ forũ cecidit. Ad cuius maiestatẽ. Trãsiturus ad externa hac utit pfatione ut dicat esse maiestatis populo ro. non solum commemorare: qua in alios ipse usus sit liberalitate; sed quã etiam ab aliis ipse quandoq; sensit.

insigne spectaculũ tota græcia conuenisset. T. Quintus Flaminius tubæ signo silentio facto: per præconẽ hæc uerba recitari iussit. S. P. Q. R. &. Quintus Flaminius iperator omnes græciæ urbes quæ sub ditiõe Philippi regis fuerũt: liberas atq; imunes esse iubet. Quibus auditis maxĩo & ĩopinato gaudio homĩes perculsi primo ueluti nõ audisse se quæ audierũt: credẽtes obticuerũt. Iterata deĩde prænũciatiõe præcõis tanta cœlũ clamoris alacritate cõpleuerũt: ut certe cõstet aues quæ supuolabãt attõitas pauẽtesq; dcidisse. magni animi fuisset a tot captiuorũ capitibus seruitutem detraxisse; quot tũc nobilissimis & opulẽtissimis uiribus populus ro. libertatẽ largitus est. ad cuius maiestatem pertinet non solũ quod ipse benigne tribuit: sed etiam qđ alio tribuente sensit cõmemorari: ut enim illic cõmẽoratæ: ita hic redditæ laudis cõmẽdatio ẽ.

De Hierone Syracusano. Externa.

h Iero syracusanorum rex audita clade qua rõani apud transimenum lacum afflicti erãt. ccc. milia modiorum tritici. cc. ordei aurique ducenta & L. põdo urbi nostræ p mũere misit: nec ignarus uerecundiæ maiorum nostrum ne nollent accipere in habitũ id uictoriæ firmauit: ut eos religiõe motos munificẽtia sua uti cogeret uolũtate mittendi prius. Iterũ prouidentia cauendi ne remitteretur liberalis.

h Iero syracusanorũ rex. Post cladẽ romanis illatã ad trasimenũ lacum; legati ab hierone Siciliæ rege cum munetibus & comeatu ĩgẽti romã missi sunt; qui senatui populoq; ro. significarẽt hieronẽ grauiter acerbe tulisse cladẽ illam: cõmunẽq; eã calamitatẽ existimasse; Itaq; q̃q̃ pbe sciat magnitudinẽ populi ro. admirabiliorem pbe in aduersis rebus q̃ in secũdis esse; missa tamẽ a se omnia; quibus a bonis amicis fidelibus sociis bella iuuari soleãt: quæ ne accipere abnuãt magnopere se publicæ otare; iam oĩum primũ honoris gratia uictoriã aureã põdo. c. xx. afferre se: acciperẽt eam temerẽtq; & haberent propriã & perpetuã: aduexisse enĩ. ccc. milia modiorũ tritici. cc. ordei ne comeatos deessent: & q̃tum postea opus esset: & quot iussissent subuecturos milite & equite scire nisi romani latiniq; nominis non uti populũ ro. leuium armatorũ auxilia enĩ externa uidisse in castris romanis: Itaq; missi sunt mille sagittariorũ ac funditorũ apta manus aduersus balleares & mauros pugnacesq; alias gẽtes. ad ea dona consiliũ quoq; addebant ut prætor cui Sicilia prouincia esset classem in aphricam traiceret: ut & hostes in terra sua bellum haberent minusq; laxamenti daret his ad auxilia Hanibali mittenda: a senatu ita respõsum est regi: uirum bonum egregiumq; socium hieronem esse: atq; uno tenore ex quo in amicitiam populi ro. uenerat fidẽ tenuisse: ac rem romanã omni tẽpore & loco munifice iuuisse: id perinde ac deberet gratũ populo romano esse: aurum & a quibusdam ciuitatibus allatum nõ accepisse populum romanũ gratia regis uictoriã omenq; accipere. sedem ei se dare & dicare capitolium templumq; iouis optimi maximi: in ea arce urbis ro. sacratam uolentem propiciam firmam ac stabilem fore populo ro. funditores sagitariosq; & frumẽtum traditũ est cõsulibus. Hiero siracusanorũ. Hic postq̃ se romanis cõiunxit fidẽ semper cõstãtissime seruauit.

Victorie. Sub imagine coronæ: dea uictoria pingebatur apud antiquos. Voluntare mittẽdi. Duplici mõ liberalis fuit & q libentissimo animo misit: & quia prouidit ut acciperentur munera.

De Agrigentino Cassio.

f Vbnectam huic agrigentinum gilliã:quẽ ꝓpemodũ ipsius liberalitatis præcordia constat hũisse:erat.n.opibꝰ excellens.sed multo ẽt aĩo q̃ diuitiis locupletior:spq; i erogãda potius q̃ i cõtrahenda pecunia occupatus:adeo ut domus eius q̃si quædam munificẽtiæ officina crederet:illic.n. publicis usibꝰ apta munimẽta extruebãt. Illic grata populi oculis spectacula edebant:illinc epularum magnifici apparatus libentiq; animo annonæ subsidia tribuebantur & quũ hæc uniuersis:priuati alimẽta iopia laborãtibꝰ: dotes uirginibꝰ:pauptate præssis subsidia detrimẽtorũ icursu q̃ssatis solatia erogabãt: hospites quoq; tũ urbanis penatibꝰ:tũ ẽt rusticis tectis benignissime excepti uariis muneribꝰ ornati dimittebãt. Quodã ꝑo tpe qngẽtos simul gelẽsiũ eqtes ui tẽpestatis in possessiones:suas cõpulsos aluit ac uestiuit. Quid multa: nõ mortalẽ aliquẽ:sed ꝓpiciæ fortũæ benignũ eẽ diceres:sinũ ergo qd' gillias possidebat oĩum quasi cõe pẽtrimoniũ erat ꝓ cuius salute & icremẽtis tũ agrigentina ciuitas:tũ ẽt uicinæ regiones uotis excubabãt:colloca ecõtraria pte arcas iexorabilibꝰ claustris obseratas:nõne prestantiorẽ aliquãto existimes illam impẽsam q̃ hanc custodiam.

Vbnectã huic agrigẽtinũ. Huius hoĩs s liberalitatẽ Valerius sic ambitiose describit:ut alia expositõe nõ idigeat:nã p oẽs eius munificẽtiæ gradus quodãmõ icedit & diligẽtissime recẽset oĩa eius liberalitatis officia:satis uero constat hũc fuisse non magis opibus q̃ liberalitate pstãtẽ. Agrigẽtinũ. De Agrigẽto.ẽ aũt agrigẽtũ ciuitas Siciliæ:q̃ græ oæ dr agragas. Vir.li.iii. Eneidos. Arduus inde agragas. Aĩo lo. Quia plus aĩ hẽbat q̃ diuitiaꝝ:nã multo magis itẽtꝰ erat i distribuẽdis us opibꝰ q̃ cõparãdis. Officina. Nã sicut i afficinis uenalia cõtinent:sic i domo huius uenalis liberalitas hẽbat. Latẽti annone. Nã in penuria reꝝ a multis occultat ãnona:uel qa exigua est & nõ apparet. Detrimẽtoꝝ icursu. His q ipetu icõmodoꝝ afflicti eẽnt benigne succurrebat. Rusticis tectis. Est diffinitio uillæ.

Agrigẽtinum *Virgilius*

Gelensium. Gelenses a gela fluuio dicti:est autem gela fluuius Siciliæ a quo & oppidum qd pterfluit denominatũ est. Virgi.li.iii.ene. Apparet Camerina ꝓcul campiq; geloi:imanisq; gela fluuii de noĩe dicta. Oui.li.fastoꝝ.iiii. & te uerticibus nõ adeũde gela. Sinũ. Receptaculũ. Annonæ. Frugis.eo q singulo anno renouat. Colloca ecõ.p te. Hoc ẽ ex una parte pone auaritiã: ex altera liberalitatẽ.cum itelliges q̃tũ liberalitas pster auaritiæ.

Gelẽses *Gela flu.* *Virgi.* *Ouidius*

Liber Quintus de Humanitate. Capi.I.

Liberalitati q̃s aptiores comites q̃ humanitatem & clæmentiã dederi:quoniã genus idẽ laudis expetũt: quaꝝ prima iopia:pxima occupatione:tertia ancipiti fortuna prestatur: quũq; nescias q̃ maxime probes: cius tamẽ cõmẽdatio præcurrere uidet cuius nomẽ ex ipso numine quæsitum est.

a Nte omnia tamen humanissima & clæmentissima senatus acta referam. Qui cum carthaginẽsiũ legati ad captiuos redimẽdos in urbem uenissent:protinus is nulla pecunia accepta reddidit iuuenes numerum duum milium & septingẽtorum.xliii. explentes :tantum hostium exercitum dimissum:tã tam pecuniam contemptã:tot punicis iniuriis ueniã datã ipsos legatos obstupuisse arbitror: ac secũ dixisse:O munificentiam gẽtis romanæ deorũ benignitati æquãdã;O etiã nostrã legatõem supra uota fœlicẽ: nã beneficium quod nũquã dedissemus: accepimus.

De Humanitate. Capitulum .I.

Liberalitati q̃s aptiores. Hic qntus liber ẽ q i septẽ diuidit capitula:i quoꝝ primo agit de humanitate & clæmẽtia: humanitas i charitate uersat:clæmẽtia i remissione acceptæ iniuriæ. Sed pfat in hoc pricipio more suo Valerius & rõnẽ ostẽdit cur hoc capitulũ supiori cõiũgat. Quaꝝ prima. s.liberalitas q̃ idigẽtibꝰ succurrit:ũde ait pstat iopia:quoniã aduersus iopes maxĩe liberales eẽ debemus. Proxĩa occupatiõe. Scdã.s.humanitas:ẽ.n.humanitas charitas ex aĩ teneritudine ꝓueniẽs. Occupatõe.p uẽtiõe. Tertia.s.Clæmẽtia. Ancipiti for.qa clæmẽtia ẽ accepta iniuria aĩ ipetũ reprimere: iõ ancipiti fortuna:qa eius q te offẽderit uita i dubio ẽ. Eius cõ.qa liberalitas clæmẽtiæ & humanitati uidet anteponẽda. Ex ipo nu.s. libero pře:a quo libertas & liberalitas dicta ẽ.

a Nte oĩa ãt. De humãitate dicit populi romani q̃ erga carthaginenses hostes acerrimos usus ẽ prio pũico bello:qd ductu & auspicio Marci Attilii rguli gestũ fuit.i q̃ magnũ captiuoꝝ numeꝝ multis ptis uictoriis:multisq; cladibꝰ illatis carthaginẽsibꝰ cõxerat & romã miserat:q̃s oẽs romani carthaginẽsibus cõdonarũt:fuerũt aũt ad duũ miliũ septigẽtoꝝ.L.triũ numeꝝ:isup etiã legatos q ad eos redimẽdos cũ grandi pecunia uenerãt: spreta pecunia benigne hospitio publico suscepũt:oẽs acceptas iniurias carthaginẽsibꝰ remiserũt:q̃ qdẽ tãta fuit humanitas: ut ipi legati padmiratiõe obstupuerit. O supra uo. fœ. Quia plus accepimus q̃ obtinere spabamus.

Llud quoq; non paruæ. Syphax numidiæ rex opulentissimus fuit quē secūdo punico bello Scipio deuicit & in triūphū duxit. Fuit aūt in numidia tātæ potentiæ; ut eius amicitiā & societatē romani pariter & carthaginēses sūmo studio & cōtentiōe conqsierīt: ut in eo bello maximū ad uictoriā momētū eē uideref qbus ille se adiūxisset. Itaq; tantū eius maiestati duo potētissimi in terris populi tribuerūt: romanus & Carthaginēsis ut unopere: & Scipio īperator ad amicitiā eius petēdā relicta ,puicia Hispania exercituq; cū duabus qnq; remibus in aphricā traiecerit; & hasdrubal pœnoꝝ dux: nō ipse mō ad eū uenerit: sed filiāq; ultro illi nuptū dederit: qbus nuptiis a romana societate defecit: sic planius & diffusius dicturi sumus ī capitulo de mutatiōe casus & fortunæ. hūc igit Siphacē a Scipione uictū & captiuū romā missū: tyburi in custodia habēdū senatus curauit: ibiq; mortuū publico & regio funere efferendū cēsuit. qua qdē humanitate & clæmētia in psam quoq; macedoniæ regē; quē paulus æmilius uictū duxerat in triūphū usus est.

c Onfecto macedoniæ bello. Hoc fuit bello macedonico qd̄ cōtra psē gessit paulus æmilius ut sæpe dictū ē; Nā Musachanes Masinissæ regis filius ī auxiliū romanoꝝ cū multis eqtib; missus a p̄re cū iā debellata ,puicia & finito bello ab īperatore ro. remitteretur ad p̄rem ui tēpestatis cōpulsus est & graui morbo correptus: qd̄ ubi senatui nūciatū ē eo q̄storē cōtinuo miserūt; q adolescētis ualitudinem diligētissime curaret; & oīa quæ illi atq; uniuerso comitatui suo necessaria forent abūdātissime subministraret: classem reficeret & liberatum cum muneribus ad patrem tuto remittendum curaret Masinissæ numidiæ regis quem amicissimum populi romani fuisse cōstat & in amicitia usq; ad ultimū sui fati diē ,pmāsisse; musachanes uero eius filius morit anteq̄ pr̄. Delatus necessitate cōpulsus. s. ui tēpestatis; nam iter deferri & uenire hoc interē: qd̄ uolūtate uenimus necessitate deferimur. Illo. Ad eū locū. s. Brundusiū. Quæ opus eēnt. Dicimus opus est mihi hac re & hec res; & huius rei; sed hoc ultimū raꝝ est. Quingētos sextertius. Quinq̄gīta sextertia & notādū dici hoc sexternū & hic sextertius ut hec loco masculini generis; apud alios neutri; Martialis: Annis abit bisqna dabit sextertia dixit. est aūt sextertiū dipōdius & semis; pōdo uero libellā cōtinet; ergo sextertiū duas libras & semis hēt teste Varrone; & a semis & tertius dictus ē sextertius siue sextertiū; nā sic quoq; dicimus dipōdius eē & dipōdiū. Quæ tā ,pmpta. Hæc tāta īquit humanitas senatus potuit eē p̄rem a filii interitus dolore īpatiēti reuocare; si forte eo tpe Musachāes obiisset; Desiderīū eius. i. mortē; Vnde desideratum dicimus mortuū; quo uerbo utit̄ frequēter Iulius Celsus ut eo die q̄tuor milia desiderata sunt.

i Dē senatus cū. Nō minori humanitate usus fuisse uidet̄ senatus in Prusiā bitiniæ regē; q gratulatū romā uenerat de uictoria quā ex psās rege supato gloriosissimā cōparauerāt romani: nā illi more maioꝝ q̄storē obuiā misit: publicū romæ hospitiū ,p regis dignitate paratū conduxit; copiam rerum omnium illi comitibusque suis præbuit: illum denique tota ciuitas cum summa lætitia & alacritate suscepit: ut non de uictoria gratulatum uenisse; sed a uictoria superbum redisse cognosceres.

Sextertius
Sextertiū
Martialis

De Senatu Romano.

i Llud quoq; non paruæ humanitatis senatus iudicium est Siphacem enim quondam opulentissimum numidiæ regem captiuum in custodia Tiburi mortuum publico funere censuit efferendū: ut uitæ dono honorem sepulturæ adiiceret.

De Eiusdem Senatus Clæmentia.

c Onsimiliq; clæmentia in persa usus est: nā quū albæ in q̄ custodiæ cā relagatus erat decessisset quæstorem misit: qui eum publico funere efferret: ne reliquias regias iacere īhonoratas pateretur: hostib; hæc & miseris & fato fūctis officia regibus erogata: illa amicis: & felicibus & uiuis tributa sunt.

De Eodem Senatu in filium Masinissæ.

c Onfecto macedonico bello musachanes Masinissæ filius cum equitibus quos in præsidium romanorū adduxerat ab imperatore Paulo ad p̄rem remissus tempestate classe dispersa brūdusium æger delatus ē; quod ubi senatus aguouit cōtinuo illo q̄storem ire iussit; cuius cura & hospitium adolescenti expediret; & omnia quæ ad ualitudinē opus eēnt præberent; impēsæq; liberaliter: tū ipsi: tū toti comitatui præstarentur; naues etiam ut prospicerētur: quibus ipse bene ac tuto cū suis ī aphricā traiiceretur: eqtib; singulas libras argenti & qngētos sextertios dari iperauit: quæ tā prompta & tā exqsita patrū. C. hūanitas efficere potuit: ut etiā si expirasset adolescēs æquiore aio desideriū eius pater toleraret.

De eodem in Prusiam.

i Dem senatus quū ad gratulandum sibi Prusiā Bithyniæ regem pse deuicto uenire audisset obuiam illi. P. Cornelium scipionem quæstorem Capuam misit; censuitq; ut ei domus Romæ q̄. optima conduceretur; & copiæ nō solum ipsi: sed etiam comitibus eius publice præberentur. In eoque excipiendo tota urbs unius humani amici uultum habuit. Itaq; amantissimus nr̄i uenerat duplicata erga nos beniuolentia in regnum suum reuersus est.

n Ec ægyptus quidem. Adeo in mensa fuit romanoꝶ humanitas ut longe lateq́ꝫ porrecta non arctio/res q̃ iperiū terminos habuisse uideaᷓ: non cōtenta finibus bitiniæ in ægyptū usq́ꝫ puenit: nam ptolemæus: a minore fratre regno cōspiratione pulsus romā auxilii petēdi gratia ꝓfectus multa romanæ liberalitatis testimonia cœpit: nā cū miser & sordidus præter regiā dignitatē cū paucis admodū seruis clam urbē ingressus in priuatū hospitiū se contulisset: continuo senatus: re cognita illum ad se iussit acciri: & excusatione facta q̄ nō illi more maioꝶ quæstorē obuiā misissent: ad publicū hospitiū deduxit: eiq́ꝫ quotidie munera dari per quæstorē iussit. sunt qui uelint hūc fuisse Ptolemæū ultimū oīum: cognomēto Dionysiū: Au/letæ filiū qui Pōpeiū iussit occidi: cuius opibꝫ & auctoritate fuerat eius pater per Gabiniū restitutus in regnū q̄d ex cæsaris cōmētariis de alexādrino bello colligi posse dicunt: ubi hæc īscripta sunt: In testamēto Ptolemæi pr̃is: hæ/redes erāt scripti ex duobus filiis maior: & ex duabus ea quæ antecedebat hæc uti fierēt per oēs deos perq́ꝫ fœdera quæ romæ fecisset eo/dē testamēto Ptolemæus populū romanū obtestabaᷓ: tabulæ testamēti una ꝑ legatos eius romā erāt allatæ: ut in ærario ponerenᷓ: quæ tū ꝓpter occupatiōes publicas poni nō potu/issent: apud Pōpeiū sunt depositæ: alteræ eodē exēplo relictæ atq́ꝫ obsignatæ Alexādriæ ꝓferebanᷓ: ex quibus uerbis coniici posse dicūt: a minore fratre: ꝑ cōspirationē regno pulsum: quod ego nec affirmare: nec oīno refellere au/sim: qppe qui huius historiæ certū adhuc au/ctorem non iuenerim: ueꝶ illud me mouet: quomodo restitutus fuerit: & Cur Pōpeii pa/trocinio non fuerit usus cum apud illū testa/mēti tabulæ essent depositæ: aut si usus: cur a Valerio cæterisq́ꝫ auctoribꝫ: īgratitudinis nō dānatus cum patronū suū iusserit occidi. extat præterea apud ipm̄ quē auctorē referūt cæsa/rem: isdē cōmentariis: ad hūc ipm̄ Ptolemæū Pōpeii legatio qua post pharsalicā ꝓfligationē in ægyptū ꝓfectus: ab hoc puero aduersus cæsarē opem suppliciter īplorat: & eum per ero/gata tantū patri beneficia rogat ut alexandria recipiaᷓ: ubi ne uerbū quidē facit ex quo ītelli/gi aut coniici possit: eum romæ aliquando fu/isse: quod satis admirari nō possum cū res tā/ta foret quæ a senatu magnopere curareᷓ: & ad Pōpeiū pertinere maxime uidereᷓ: ꝓpter tabulas testamēti depositas: omitto quod cæ/sar tunc eum pueꝶ ætate fuisse ostendit: cum Pompeius ad eum profugit. Valerius uero iu/uenem appellat: quare cum hæc omnia ob/scura: & incerta mihi esse uideantur aliis excu/tienda relinquam. Obsitus. Circundatus squalore immunditia. est enim squalor im/mundities ac deformitas: quæ ex nimio merore innascitur. Squallore

De eodem in Ptolemæum.

n Ec ægyptus quidem Romanæ humāitatis expers fuit. Rex enim Ptolemæus a minore fratre regno spoliatus: petēdi auxilii gratia cum paucis admodum seruis squalore obsitus Romam uenerat ac se in hospitium Alexandrini pectoris contulerat. Id postquam senatui relatum est accersito iuuene q̃ potuit accurata excusatione usus est: q̄ nec quæstorem illi more maiorum obuiam misisset: nec publico hospitio eum accepisset: eaque non sua negligentia: sed ipsius subito & clamdestino aduentu facta dixit: & illū e curia subito ad publicos pœnates deduxit. hortatusque ē: ut depositis sordibus adeūdi ipsius diē peteret. quin etiam curæ habuit uti munera ei per quæstorem quotidiæ darentur: his gradibus officiorum iacētem ad regium fastigiū euexit: fecitq́ꝫ ut plus spei ī auxilio populi Ro. q̃ metus in sua fortūa r̄poneret.

De Lucio Cornelio.

a Tque ut ab uniuersis patribus. C. ad singulos ueniam. L. Cornelius cōsul primo punico bello: quū Olbiam oppidū cœpisset: pro quo fortissime pugnans Hamo dux Carthaginensium occiderat: corpus eius e tabernaculo suo amplo funere extulit: nec dubitauit hostis exequias ipse celebrare: eam demū uictoriam & apud deos & apud homines minimū inuidiæ habituram credens: quæ plurimum humanitatis habuisset.

De Quintio Crispino.

q Vid de Quintio Crispino loq̄rᷓ: cuius humanitatem potentētissimi affectus ira atq́ꝫ gloria quatere non potuerūt. Badiū campanum & hospitio

a Tq́ꝫ ut ab uniuersis. Postq̄ de publica romanorum humanitate dixit: nunc ad priuatam uniuscuiusq́ꝫ dicendam transgreditur: & primo de L. Cornelio consule: qui primo punico bello hamonē carthaginensium ducem: qui in propugnatione ciuitatis Olbiæ fortiter dimicans occubuerat: dignissimo funere curauit efferri tanq̄ nō ille hostis: sed populi romani socius & amicus extitisset: nam uictoria quāto plus humanitatis habuerit tanto minus inuidiæ cōtraxerit. Olbiam oppidum. Inuenio tria huius nominis oppida. Vnum teste Strabone in massiliensi agro. Alteꝶ eodem teste in scithia: qđ etiam beata ciuitas dicebaᷓ. Tertium teste Solino in ca. de homine in sardinia. Dicit enim hieyphides: hiolaū creat qui sardiniam ingressus: palantes incolaꝶ animos ad concordiam eblanditus Olbiam atq́ꝫ alia græca oppida extruxit.

q Vid de Qu. Crispino. Hoc fuit secūdo punico bello: cum Capua obsidereᷓ a romanis: nā T. Qu. Crispino Badius cāpanus hospes erat ꝑ familiari hospitio cōiūctus: creuerat etiā cōsuetudo q̄ ager romæ apud Crispinū Badius ante defectionē cāpanā liberaliter comiterq́ꝫ curatus fuerat: tū Badius ꝓgressus ante stationes quæ ꝓ porta stabāt uocari Crispinū iussit: quod ubi est Crispino nuntiatū ratus colloquiū

amicum & familiare queri manente memoria: etiam in dissidio publicoꝝ fœdeꝝ priuati iuris paulum a cæteris ꝓcessit: postq̄ in cōspectũ uenit: ꝓuoco te inqt Badius ad pugnã: o Crispine cōscendamus equos & uter sit melior decernamus sũmotis aliis. ad ea Crispinus nec sibi nec illi ait hostes deesse in qbus uirtutẽ ostẽdãt: se etiã si in acie occurrerit declinaturũ: nũc hospitali cæde dextrã uiolet: cōuersusq̧ abibat: enī uero ferocius tũ cãpanus icrepat mollitiẽ & ignauiã & se digna ꝓba in isontẽ iacere: hospitalẽ hostẽ appellãs: simulantẽq̧ parcere cũ sciat senõ parẽ esse. si paꝝ publicis fœderibus ruptis direpta simul & priuata iura esse putat Badiũ cãpanũ. T. Quintio Crispino romano palã oibus & duobus exercitibus renũtiare hospitiũ nihil sibi cũ eo cōsotiatũ: nihil fœderatũ hospiti cũ hoste: cuius patriã & pœnates publicos oppugnatũ uenisset: si uir esset cōgrederet: diu cũctãtẽ Crispinũ ꝑpulere turmales ne ipune isultare cãpanũ paterent: itaq̧ tantũ moratus dũ iperatores cōsuleret: ꝑmitterẽt ne sibi extra ordinẽ in ꝓuocãtẽ hostẽ pugnare: ꝑmissa coꝝ arma cœpit equũq̧ cōscẽdit & Badiũ noĩe cōpellãs ad pugnam euocauit: nulla mora campano facta est: infestis eqs hastisq̧ cōcurrũt. Crispinus sup scutũ sinistrũ hũeꝝ Badio hasta trãsfixit: supq̧ delapsũ cũ uulnere equo desiluit ut pedes iacentẽ cōficeret: badius priusq̄ opprimeret parua parma atque equo relictis ad suos aufugit: crispinus equũ armaq̧ capta & cruentẽ cuspidẽ ostẽtãs cũ magna laude & gratulatione militũ ad cōsules est deductus: laudatusq̧ ibi magnifice ẽt donis donatus. Ira & glo. Ira contra hostẽ a quo ꝓuocaret ad singulare certamen. Gloria deuicto glorioso hoste. Valitudine cor. Morbo iplicitũ: nã ualitudo mediũ uocabulũ ẽ: qđ tã i bõa q̄ i mala ꝑte accipit: unde recipit adiectiuũ & dicat bona ualitudo & mala ualitudo. Cura. Diligẽtia. uel cura ꝓ curatione posuit quæ ꝓpria medicoꝝ est. Trãsuersum. A recto officio declinãtem. Publica ipi. qa oẽs a societate defecistis. Salutẽ tuã. qa te egrotũ domi suscepi. Dii ho. Quoꝝ priceps est iupiter. Virgilius. Iupiter hospitibus nã te dare iura loquunt. Sãcta. Inuiolata romano sanguini. Vmbonis. Clypei: est aũt umbo media pars clypei. Obtrũcatus est. Non a Crispino: nam aufugit anteq̄ opprimeretur: ut supra diximus: sed ab aliis.

a Ge. M. Marcelli clæmẽtia. Marcellus cōsul romanus cũ diu obsedisset syracusas tandẽ urbẽ illã cœpit: cũ assiduitate laboris: tũ etiã ꝓditiõe: cum igit mœnia igressus e superioribus locis urbẽ ferme oĩum illa tẽpestate pulcherrimã subiectã oculis uidit illachrymasse dr: partĩ gaudio tãtæ ꝑpetratæ rei: partim uetusta gloria urbis: atheniẽsiũ classes demersæ: & duo igentes exercitus cum duobus clarissimis ducibus deiecti occurrebãt: tot bella carthaginẽsibus tãto cũ discrimine gesta tot iã opulẽti tyrãni regesq̧ ꝑpter cæteros hiero cũ recẽtissimæ memoriæ reꝝ: tũ ante oĩa: quæ uirtus ei fortunaq̧ sua dederit beneficiis in populũ romanũ isignis: ea cum uniuersa occurrerẽt aĩo: subiretq̧ cogitatio iã illa momẽto horæ arsura oĩa & ad cineres reditura: priusq̄ signa archaditiẽ admoueret ꝑmittit syracusanos: q intra romanũ ꝑsidiũ aufugetãt: ut alloqo leni pellicerẽt hostes addẽdã urbẽ: qđ obtinere nequit. Fletũ co. Lachrymis tẽpare. Itaq̧ sy. ci. Apostrophat ad urbẽ syracusaꝝ dicẽs: illud tibi nõ paruæ cōsolatiõis eẽ debuit i tua clade grauissima q cũ tua fata ferrẽt ut caderes sub mãsuetissimo uictore cecideris.

q Vintus uero metellus. Fuit Quinti Metelli humanitas magna: & laude dignissima: q cũ eẽt cōsul i ea

benignissime domi suæ exceperat & aduersa ualitudine correptum attentissima cura recreauerat: a quo post illã nefariam cãpanorum defectionẽ in acie ad pugnã prouocatus: cum & uiribus corporis & animi uirtutibus aliquãto esset superior: monere ingratũ q̄ uincere maluit. nã quid agis iquit demẽs? aut quo te praua cupiditas trãsuersum rapit? parũ habes publica impietate furer nisi etiã priuata lapsus fueris: unus tibi romanorum uidelicet Q uintius placet in quo scelesta exerceas armã: cuius pœnatibꝯ & honoris uicissitudinẽ & salutem tuã debes: at me fœdus amicitiæ diiq̧ hospitales sãcta nostro sanguini uestris pectoribus uilia pignora hostili certamine congredi te cum uetant: quin etiam si in cōcursu exercituum fortuito umbonis mei impulsu ꝓstratum agnouissem: applicatum iam ceruicibus tuis mucronem reuocassem: tuũ ergo crimẽ sit: hospitem occidere uoluisse meum non eris hospes occisus: proinde aliam qua occidas dexteram quere: quoniam mea te seruare didicit dedit utraque cælestenumen debitum exitum: si quidem in eo prœlio Badius obtruncatus est. Q uintius insigni pugna clarus euasit.

De. M. Marcello.

a Ge Marci Marcelli clæmẽtia quam claꝝ quã que memorabile exemplum haberi debet: qui captis a se syracusis in arce earum constitit: ut urbis modo opulentissimæ tunc afflictæ fortunam exalto cerneret. Cæterum casum eius lugubrem intuens fletum cohibere non potuit: quẽ si quis ignarus uir aspexisset alterius uictoriam credidisset. Itaque syracusana ciuitas maxima clade tua aliquid admixtura gratulationis habuisti: quia si tibi incolumi stare fas non erat: leniter sub tam mansueto uictore cecidisti.

De Q uinto Metello.

q Vintus ꝙo Metellus celtibericum in hispania gerens bellum: quũ urbem Centobricam obsideret & iam admota machina partem muri quæ sola

parte hispaniæ: q̃ Celtiberia dicit̃: in eaq; bellũ gerens: Centobricã urbẽ obsideret: & pariter oppugnaret: machinã mœnibus admoueret: eã maxime partẽ: q̃ euerti facile poterat: disiecturus: qđ ubi uiderunt oppidani Rhotogenis filios: q ad romanos defecerat: mœnibus opposuerũt: ut ruina muroꝝ: pueri in cõspectu patris ad defectionis ultionẽ obruerent̃: qđ ubi sensit Metellus: cõtinuo ab oppugnatione discessit: suadẽte & hor/

conuelli poterat: disiecturus uideret̃: humanitatem
propiquæ uictoriæ prætulit. Nam cum rothogenis
filios: qui ad cum transierat: centobricenses machinæ
ictibus obiecissent: ne pueri ĩ conspectu patris crude
lis genere mortis consumerent̃ur: q̃q̃ ipse Rothogenes
negabat esse impedimẽto: quo minus etiam per exi/
tum sanguinis sui expugnationem peragerett: ab obsi
dione discessit. Quo quidẽ tam clementi facto: & si
non unius ciuitatis mœnia: oĩum tamen celtiberarũ
urbiũ animos cepit: effecitque ut ad redigendas eas
ĩditionem populi romani non multis sibi obsidioni
bus opus esset.

De posteriore Aphricano.

a Phricani quoque posterioris humanitas speci
ose lateq; paruit. Expugnata enim carthagine
circa siciliæ ciuitates litteras misit: ut ornamenta tem
plorum suorum a pœnis rapta per legatos recupera/
rent. Inq; pristinis sedibus reponẽda curarent. Bene
ficiũ diis atq; hõibus pariter acceptũ. De eodem.

h Vic facto par eiusdẽ uiri humanitas a q̃store
suo hastæ subiectos captiuos uẽdẽte puer exi/
miæ formæ & liberalis habitus missus est: de quo cũ
explorasset numidã eẽ: orbũ relictũ a patre educatũ
apud auũculũ Masinissã: eo ignorãte ĩmaturã aduer
sus romanos ĩgressũ militiã: & errori illius ueniã dan
dã: & amicitiæ regis fidissimi populo ro. debitã uene
rationẽ tribuẽdã existimauit. Itaq; puerũ ãnullo fibu
laq; aurea: & tunica laticlauia: hispanoq; sagulo: & or
nato equo donatũ: datis q cũ ꝓsequerent̃ eq̃tibꝰ ad
Masinissã remisit: eos uictoriæ maximos fructus ra/
tus: diis & tẽplorũ ornamenta romanos: regibus san/
guinem suum restituere. De. L. Paulo.

l Vcii quoq; Pauli ĩ tali gener̃ laudis memoria
appræhẽdẽda ẽ: q cũ pſẽ parui tp̃is momẽto ca
ptiuũ ex r̃ge ad se adduci audisset: occurrit ei romani
ĩperii decoratus ornamẽtis: conatũq; ad genua ꝓcũbe
re dextra manu alleuauit: sermõeq; grato ad spem ex
hortatus ẽ: ĩtroductũ ẽt ĩ tabernaculũ lateri suo ꝓxi
mũ ĩ cõsilio sedere fecit: nec honore mẽsæ indignũ iu
dicauit. ꝓponat̃ ĩ cõspicuo acies q̃ ꝓstratus ẽ pſes: &
haꝝ reꝝ: quas retuli cõtextus: utro magis spectaculo
delectent̃ hoĩes dubitabũt: nã si egregiũ ẽ hostẽ abii
cere: nõ minus tamẽ laudabile ĩfœlicis scire misereri.

tante Rohogene ut per filioꝝ mortẽ urbem
expugnaret: incœptũq; perageret: maluit enĩ
Metellus hostiũ aĩos & urbẽ mãsuetudine &
uirtute superare q̃ ulla crudelitate subigere:
qđ ẽt fecit: nã hac humanitate pellecti populi:
& urbes hispaniæ spõte ĩ deditionẽ uenerũt.

Phricani quoq; posterioris. Non mi/
a nus speciosa & ãpla fuit aphricani po
sterioris humanitas: q capta carthagi
ne per litteras oĩum Siciliæ populoꝝ legatos
acciuit: q suæ q̃sq; ciuitatis ornamenta: q̃ illis
carthaginẽses iure belli rapuissẽt: reciperẽt: &
in sua q̃sq; tẽpla reportarent: eadẽ humanita
te usus in Massinissæ regis nepotẽ: q rege in/
scio in punica castra militiãq; carthaginensiũ
ꝓfectus a romanis captus cũ cæteris captiuis
dum sub hasta uenderet̃: cognitus a Scipiõe.
multis muneribus donatus ad auunculũ cũ
dignissimis comitibus remissus est. Rapta.
Quæ pœni tribꝰ bellis rapuerãt. Beneficiũ.
Laudat hãc humanitatẽ aphricani Valerius.

Vic facto par. Hastæ subiectos. Qui
h publice uendebãt. Errori illius ue
niã. Ignoscendũ esse adolescentiæ.
Annulo. Sic enĩ mos erat ĩgenuos pueros an
nulo ornari. Fibula. Qua in humeris mili/
taris uestis nectebat̃. Tunica laticlauia. Idest laticlauia
tunica ĩtexta clauis aureis latioribus. sic enĩ se Festus
stus Põpeius r̃fert. Hispão sagulo. Sagulũ ue Sagulum
stis militaris q̃ utũtur hispani uirgaca: & uer
sicolor̃: & est diminutiuũ a sago. Vir. Virgatis Virgilius
lucent sagis. Diis ornamenta. Vt siculis red/
didit. Regibus sanguinem. Vt in hoc exẽ/
plo nepotis Massinissæ.

Vtu quoq; pauli. Nõ est inq̃t. Lucius
l Paulus ĩ tali uirtutis genere sua laude
defraudãdus: q eximiã humanitatem
suã in pſã macedoniæ regẽ declarauit: quẽ cũ
captiuũ ad se audisset adduci: ei occurrit cũ ĩsi
gnibus ĩperii: tanquã honoris gratia illi regi
nõ captiuo ꝓdiret obuiã: uolentẽq; se ad ĩpe/
ratoris genua ꝓsternere nõ sustinuit: & q̃bus
potuit uerbis cõsolatus est: & ad spẽ hortatus
sibiq; semp in tabernaculo ꝓximũ habere uo
luit. fuit aũt captus pſes a Cn. octauio: cũ duo
bus filiis: Alexandro & Philippo: dũ fugerẽt ĩ
samotraciã: cũ decẽ milibus talentũ: quos ad
cõsulẽ æmiliũ paulũ deduxit octauius. Gra
to sermone. Alii habẽt græco sermone: & pu
tant tunc etiã apud romanos uiguisse litteras
græcas: & paulum hortatũ fuisse persam uer
bis binis græcis ut dicere. μελπιζε βασιλυσ
bene spera o rex. Proponatur in conspicuo
Ex comparatione ostendit: Vtra laudabilior
fuerit. P. æmilii uictoria an eiusdem humani
tas. In conspicuo. in aperto: in propatulo ut
uideri possit hinc humanitas: ĩde uictoria.

h Ec.L.Pauli hmanitas admonet. Cum Mithridates a pōpeio & prouincia pulsus ac Tigranem arme/ niæ confugisset: eum psequens pōpeius celeriter in armeniā contēdit: a Tigrane iuniore q a prē desecerat accersitus. Tigranes uero senior audito pompeii aduētu: cognitaq; eius clæmentia moribusq; suauissimis spe maxīa fretus ad Pōpeiū ut sese dedat ipse puenit: Pōpeius ubi castris iā adesse regem audiuit duos lictores obuiā misit. q regi nunciarēt ut equo descēderet: pedibusq; romanū īperatorē adiret q nemo unquā ad eā diē peregrinus equo insidēs romana castra introisset: qbus nō solū facile paruit: sed ensem quoq; nudatū illis tradidit: & Pōpeiū inermis adiuit: cuius cū āte ora stetisset coronā e capite dēptā ante illius pedes proiecit: deīde qđ turpissimum fuit se ad Pōpeii genua psternere uoluit ut ab eo supplex erroris ueniā peteret: ni præuenisset Pōpeius: q cū dextra porrecta erexit iussitq; apđ sese æqua eū sella insidere: & ut singulari humanitate pditus erat nō illū sibi supplicē esse sustinuit: sed suis ornatū insignibus in regnū de quo eiectus fuerat restituit. huius aūt belli causa teste Cicerone pōpeiana fuit q Mitridatē regē pontia. L. lucullo regno pulsū nō solū ad se fugientē benigne suscepit sed suis etiā opibus ī regnū restituere uoluit: nā īgēti exercitu cōparato: post aliquot clades acceptas tādē copias romanas uictrice trucidauit: & grauissimā romanis cladē intulit. Ponto. Scilicet īsula quā tenebat Mitridates. Benignis. qa bono illum animo esse iussit.

q Vam præclarū. Pōpeios qdē hoc humanitatis specimē dedit: sed ipse postea fuit desideratæ humanitatis exēplū: cū a L. Septinio & Achilla Ptolomæi satellitibus occisus est iubente rege. historia nota est in supioribus: sed quāobrē inducat exēplū Pōpeii hæc est ratio: qa subsequit humanitas Iulii cæsaris: q cū alexandriā uenisset & ei Theodorus Ptolomæi pceptor Pōpeii caput regis nomine obtulisset lachrymas cōtinere non potuit uiso generi sui capite. Insigni regio. Diademate. Trib⁹ coronis. Quia totiēs triūphauit. primo qdē de Aphrica quā auspiciis L. Sillæ subegit: cū esset annotū uigintiquattuor: ut qdā tradunt: missus contra Domiciū: deinde triūphauit de storio uel de piratis q mare totū infestabāt qđ bellū q̄draginta octo diebus cōfecit: postremo de Mitridate. Victori miserabilē. Quod uictorē ad miseratione mouere posset. Soceri uultū. Eo uultu quo ante cū eēt socer aspicere solebat. Columē. Sustentaculū. nec inuenit nisi in nominatiuo & accusatiuo.

c Atonis quoq; morte. Hic fuit Cato uticēsis q se uticæ interfecit ubi de republica desperatū esse cognouit. maluit enī ī libertate mori: q̄ in cæsaris uenire potestatē. Cæsar igitur audita Catonis morte dixisse ferē: & se Catonis gloriæ inuidere: & Catonē suæ pariter iuidisse. uerꝫ hac usus est humanitate: ut Catonis bona liberis eius in tacta reddiderit. Fuit aūt cæsar pcipuū romanæ clæmētiæ & humanitatis exēplū: adeo ut inter reliquas eius uirtutes hæc ueluti prīceps potissimū celebreē: ad penitentiā usq; clæmētē fuisse dicit Pli. Cice. quoq; oratiōe p Marco marcello miris laudibus eius humanitatē extollit. Solinus in capitulo de homine dicit. Cæsar inqt benignitate adeo pditus ut quos armis subegerat clæmētia magis uinceret. Et Hercule diuinoꝝ Cæsatis opeꝝ nō parua pars Catonis salus fuisset. Ratio cur Cæsar inuiderit Catonis gloriæ quia nō mediocrē gloriā cōsecutus esset: si catonem seruasset incolumē qđ pfecto magnopere cōcupiuit: nam hūc & Ciceronem duo clarissima romanæ urbis lumina semper saluos & incolumes desiderauit.

m Arci etiā Antonii animus. Hoc fuit bello ciuili qđ gessit Antonius cōtra Brutū & cassiū cæsaris īter/

Solinus

De Cn. Pompeio.

h Ec. L. pauli hūanitas admōet me ne de Cn. pōpeii clemētia taceā. Regē armeniæ Tigranē: q & p se magna cum populo ro. bella gesserat: & infestissimū urbi nr̄æ Mithridatē pōto pulsū uirib⁹ suis ptexerat: in conspectu suo diutius iacere supplicem passus nō est: sed benignis uerbis recreatum diadema quod abiecerat capiti reponere iussit: certisque rebus imperatis: ī pristinū fortunæ habitū restituit: æque pulchrū eē iudicās: & uincere reges & facere.

De Cn. Pōpeio.

q Vam præclarum tributæ hnmanitatis specimen: Cn. Pompeius q̄ miserabile desideratæ: idem euasit exemplum: nam qui tigranis rem pora insigni regio texerat eius caput tribus coronis triūphalibus spoliatum in suo modo terrarum orbe nusquam sepulturæ locum habuit: sed abscisum a corpore inops rogi nefarium ægyptiæ perfidiæ portatum munus ē. etiam ipsi uictori miserabile: ut. n. id cæsar aspexit oblitus hostis soceri uultum induit: ac Pompeio tum proprias: tum etiā filiæ suæ lachrymas reddidit. Caput etiam plurimis & speciosissimis odorib⁹ cremandum curauit: q si non tam mansuetus aīus diuini prīcipis extitisset paulo ante romani imperii columen habitum (sic mortalium negotia fortuna uersat) inhumatum iacuisset.

De Cæsare.

c Atonis quoque morte audita: & se inuidere illius gloriæ: & illum sui inuidisse dixit: patrimoniumque eius liberis ipsius incolume seruauit: & Hercule diuinorum cæsaris operum non parua pars Catonis salus fuisset.

De. M. Antonio &. M. Bruto.

m Arcii etiam Antonii animus talis humanitatis intellectu nō caruit. M. enim Bruti corpus liber/

fectores ubi profligatis rei publicæ partibus: Brutus ne ueniret in potestatem Antonii sibi ipsi mortem consciuit. Antonius igitur ubi cognouit Brutum sibi mortem intulisse: paludamentem suum exuit & liberto dedit: qui super defuncti corpus imponeret ut honoratius cremaretur: qđ ille cū intercepisset graui supplicio affectus est ab Antonio. Intellectu. Quia intellexit cuiusmodi esset humanitas in hoste seruanda.

Philippi cam. Quia in campis philippicis Brutum uicit Antonius.

c Ommemoratione romani exēpli. Trāsit ad externa: & primo de Alexādri hūanitate dicit: q fusū fugatūq; Dariū cū p uastas solitudines p sequeret͛ in septētrionē usq; puenit nimio frigore torpentē: & regionē q̄ Gazaba dr̄ aditurus, pcellā passus est: maiorē etiam q̄ credi possit: ubi torpētibus gelu militibus silua occurrit: hīc cæsas arbores accēderāt. forte Gregarius miles macedo iam ueteranus se uix & arma sustentās obstupefactis gelu & rigore mēbris in castra tamē puenit: quo uiso Alexander quāquā & ipse eū maxie admoto igne foucbat artus ex sella sua exiluit: torpentēq; militē & uix cōpotē mentis dēptis armis ī sua sede cōsedere iussit: ille diu necubi regesceret: nec a quo esset exceptus cognouit: tandē recepto calore uitali ut regiā sedē regēq; uidit territus assurgit: quē intuens Alexāder: & qđ intelligis miles īquit quāto meliore sorte q̄ psæ sub rege uiuatis. illis enī ī sede regia cōsedisse capitale foret. tibi saluti fuit. Macedonia: Nā res gesta est in cāpis philippicis: q sunt ī macedonia.

Lustrat. Circuit ut fugientē Dariū dephenderet. Manibus. Ac si diceret: uictricibus.

Frigore duplicatū. Expressit frigescētis senis gestū. est aūt sūptū de hesiodo q dicit q; frigus senē incuruū facit. & iō dicit duplicatū.

Capitale extitisset soliū. Apud psas lex est: Si qs in solio regio cōsederit capitale est. Frōtinus libro q̄rto capitulo de effectu & moderatione. Alexā. inqt illi seni si in psis natus eēs in regia sella sedisse tibi capitale foret in macedonia nato conceditur. De eodem.

i Dem nō hominū ulli sed naturæ fortunæq; cedens. Quia cū nullo unquā Alexāder congressus est quē nō uicerit: nullā ciuitatē obsedit: quā nō expugnauerit: nullā gentē adiit quā nō calcauerit: nullāq; regionē peragrauit quā armis nō subegerit. Quanquā uiolentia morbi. Cū tandem uicto Dario dominisq; parthis consuluisset aruspices de suarum rerum euentu responderunt ut diligētissime babylonem uitaret: ille cū aliquādiu ab ea se regione abstinuisset: tandē rapiētibus fatis eius urbis miro desiderio captus est: & ut est genus humanum ī uetita p num: Babylonē ire uoluit: quo factū est: ut paucis post diebus Cassander uenerit missus a pre antipatre ut Alexādrū ueneno necaret: & cū Antipater in macedonia plurimū auctoritate & opibꝰ ualeret eū benigne suscepit: pincernāq; suū instituit: uidelicet q; sibi pocula ppinaret: hic igit͛ ut multi tradūt ex pcepto patris uenenatū poculū dedit Alexādro. uenenū aūt fuisse dicūt: frigidissimā aquā de Nocria de regione sūptā: q guttatim de petra stillat: quæ qdē aqua nisi in ungulis deferri pōt. hanc cū hausisset Alexander subito dolore prosusus est itaq; abiit ī cubiculum & uniuersū exercitū ad se iussit acciri: & singulis dextrā porrexit: quod nō mediocre humanitatis specimen fuit. postea uero mortuus est. Fato oppressa. Iam morte correpta: quia uenenū p uenas diffusū erat. Spiritu. Quia spiritus perexiguus erat: humanitas uero magna.

Externa de Alexandro.

c Ommemoratione romani exempli in macedoniam deductus morum Alexandri præcōnium facere cogor. cuius ut infinitam gloriam bellica uirtus: ita præcipuum amorem clæmentia meruit. is dum omnes gentes īsatigabili cursu lustrat: quodam loco niuali tempestate oppressus senio iam confectū militem macedonem nimio frigore obstupefactum ipse sublimi & propinqua igni sede sedens animaduertit: factaq; nō fortunæ sed ætatis utriusque estimatione descendit: & illis manibus quibus opes Darii afflixerat: corpus frigore duplicatum in suam sedem imposuit id ei salutare futurum ducens quod apud persas capitale extitisset solium regiū occupasse. Quid ergo mirum est: si sub eo duce tot annis militare iucūdum ducebant cui gregarii militis incolumitas pprio fastigio carior erat.

i Dē nō hominū ulli sed naturæ fortūæq; cedēs q̄q̄ uiolentia morbi dilabebat͛ in cubitū tamen erectus dextram omnibus qui eam contingere uellēt porrexit. Quis autem illam osculari nō curaret quæ iam fato oppressa maximi exercitus complexui humanitateq̄ spiritu uiuidiore suffecit. De Pisistrato.

n On tam robusti generis humanitas: sed & ipsa tamen memoria prosequēda pisistrati atheniē

n On tam robusti generis. Adolescens qdā pisistrati filiæ amore correptus eā in publico osculatus est: Plu. dum iret aquatū. Plu. enī dicit pricipū filias aquatum ire solitas: cum igitur puella domum redisset

matri grauiter cõquesta est: Mater (ut oẽs ferme matrem superstitiosæ nimis esse solẽt) ad uirum defert in uiris crimen exagerat: impatienter conquerit: de adolescente pœnã exposcit. cui pisistratus: si eos punieris q nos amant: quid illis inquit faciẽdũ est: q nos oderint: fuit hic pisistratus teste Herodoto: hipocratis filius & athenarum tirannus: qui doctrina ingenio & eloquentia tanta fuit q athenienses se ac libertatẽ ei spõte sub/mitterent: quanquã solon instantissimus & grauissimus orator p libertate aduersum illũ staret: sed eloquẽtiæ pisistrati libertas cũ solone succubuit: ut suo loco ostendemus in capitulo de ingratitudine & de ui elo/quentiæ tẽpore quo Seruius tullus romæ regnabat: ut Gelius tradit. hic etiã primus fuit q apud athenas bibliothecã instituit. Non tã robusti generis. Quia nõ tantæ claritatis fuit quantæ Alexãder macedo. Minime digna uox. Laudat hãc humanitatẽ Valerius: hæc inqt uox eiusmodi est: ut nõ digna uideat dici ex ore tyrãni fluxisse.

De Thrasippo.

Trasippo amico inter cœnã sine fine.

a De huiusmodi humanitate loquitur qua in amicũ usus est: nã cũ Trasippũ amicũ suũ inuitasset ad cœnã: ille uino nimio plus q̃ satis erat inuitatus contra tyrannum exacerbatus est: adeo ut cõuiciis onerato: i faciẽ quoq eius expuerit. tirannus ridibundus oĩa tulit amiciũ etiã metu: ut ipse credebat: abeuntẽ retinuit: filio patris iniuriã ulcisci cupientẽ inhibuit. Vocẽ ab ira. Nec iratus est: nec uerbũ respõdit. Male audire. Male audio a te de me maledicis. Cõcitatæ temulẽtiæ. Inflãmatæ ebrietatis. Postero die. Trasippus postq̃ digesta crapula rediit ad se & cognouit ea q̃ per uinolentiã fecerat nimio dolore percitus seipsũ interficere uoluit. at pisistratus data fide nihil se de pristina amicitia mutatũ ab incepto reuocauit.

a Eque mitis aĩus Pyrrhi. Hæc humanitas Pyrrhi simillima est supiori: nã Pyrrhus accitus a Tarẽtinis aduersus romanos: cũ in castris esset: qdã sodales in cõuiuio per ebrietatẽ in peculantiã lapsi: de illo male locuti sũt: quos captos & ad se ductos cũ interrogasset pyrrhus dixissent ne ea q̃ ad ipsius aures puenerant: tũ unus urbane satis dr respondisse: nisi nobis inqt uinũ defuisset: multo grauiora de te locuturi fueramus: par qdẽ facto respõsum: qd potuit regis irã in risũ etiã conuertere. Præ his. Respectu eorũ. Lusus ac iocus. Lusus ĩ rebus: iocus ĩ uerbis. Qua q dẽ clæmẽtia. Laudat hãc regis humanitatẽ.

B eadẽ altitudine. De eiusdẽ Pyrrhi

a humanitate loqr: q ut supra dixi: cũ multis milibus hoĩum ĩ auxiliũ Tarẽtinorũ cũ uenisset: & bellũ strẽnue fortiterq gessisset: ingẽtẽ captiuorũ numerũ qbus cladibus illatis cœperat: ad quos redimẽdos: cũ romani legatos misissent: hac hũanitate usus ẽ in legatos: ut illis obuiã honoratũ uirũ honoris grã miserit. ipse quoq cũ eqtatu extra portas occurrerit: atq illos nõ ut uictor secundis rebus elatus: sed ut amicus benignissime susceperit: captiuos sine pcio remiserit dicẽs: ut est apud Enniũ: nõ aurũ posco nec pciũ dederis: nec cauponãtes bellũ: sed belligerantes & ferro nõ auro uitam cernamus utriq: uos ne uelit an me regnare hera: qd ue ferat fors uirtute experiamur: & hoc simul accipe dictum: quorũ uirtuti belli fortuna pepcit eorũ dẽ: me

Verba pyrrhi ad ro.

Ennius

sium tyranni narrabitur. Qui eum adolescens qdã amore filiæ eius uirginis accensus: in publico obuiã sibi factam osculatus esset: hortante uxore: ut ab eo capitale supplicium sumeretur: respõdit: si eos qui nos amant interficiemus: quid iis faciemus quibus odio sumus? minime digna uox cui adiiciat eam ex tyrãni ore de humanitate manasse: ĩ hunc modũ filiæ iniuriam tulit: suam multo laudabilius.

De Thrasippo.

a Thrasippo amico inter cœnam sine fine cõuiuio laceratus: ita & animũ & uocem ab ira cohibuit: ut putares satellitem a tyranno male audire: abeũtem quoque ueritus ne propter metum maturius se conuiuio subtraheret: inuitatiõe familiari cœpit retinere. Thrasippus cõcitatæ temulentiæ impetu euectus: os eius sputo respersit: nec tamen in uindictam sui ualuit accẽdere. Ille uero etiam filios suos uiolatæ patris maiestati subuenire cupiens retraxit. Postero quoque die Thrasippo supplicium a se uolũtaria exigere uolenti morte uenit ad eum: dataque fide in eodem gradu amicitiæ mansurum ab ĩcœpto reuocauit. Si nihil aliud dignum honore memoriæ gessisset: his tamen factis abunde se posteritati commẽdasset.

De Pyrrho rege.

a Eque mitis animus Pyrrhi regis audierat apud quosdam in conuiuio Tarentinorum parum honoratum de se sermonem habitum: accersitos q ei interfuerũt percunctabatur: an ea quæ ad aures eius peruenerãt dixissent. Tum ex his unus inquit nisi nobis uinum defecisset: ista quæ tibi relata sunt præ his quæ de te locuti eramus lusus ac iocus fuisset: tam urbana crapulæ excusatio: tanq simplex ueritatis confessio iram regis conuertit in risum. Qua quidẽ clæmentia & moderatione assecutus est: ut & sobrii sibi Tarentini gratias agerent: & ebrii bene precarentur.

De eodem Pyrrho.

a B eadẽ altitudine humanitatis legatis romanorũ ad redimendos captiuos castra sua petẽtibus: quo tutius uenirẽt liconem molossum obuiam misit: quũque honoratius exciperentur ipse cum ornatu equitum extra portam occurrit: secundarũ rerum

libertati parcere certum est.dono ducite doq; uolentibus cū magnis diis.Regalis inquit Cice. & eacidarū ge- Cicero nere digna sententia. Prouentu.Fœlicitate & successu. Officii. Quod debebat legatis.

prouentu adeo nō corruptus ut officii ꝓspectum in his deponeret:qui tunc maxime armis cum eo dissidebant.

De Antigono rege.

c Vius tam mitis ĩgenii debitum fructū ultimo fati sui tempore recepit:nā cum diris auspiciis argiuorum inuasisset urbē:abscisumq; caput eius Altioneus Antigoni regis filius ad patrē propugnatorē laborans lætus uelut aliquod fœlicissimum uictoriæ opus attulisset.Antigonus correpto iuuene quod tāti uiri subitæ ruinæ ĩmemor humanorum casuum effuso gaudio insultaret:humo caput sublatum gausea qua uelatum caput suum more macedonū habebat texit:corporiq; Pyrrhi redditū honoratissime cremādum curauit.Quin etiam filium eius Helenū captiuum ad se pertractum:& cultum & animū gerere regium iussit:ossaq; Pyrrhi ei aurea inclusa urna Epyrꝝ in patriam ad Alexādrū fratrē portanda dedit.

D Campanis.

c Ampani autem exercitum nostrum cū consulibus apud caudinas furcas sub iugum a samnitibus missum nec inermem tantū:sed etiam nudū urbem suam intrantē:perinde ac uictorem & spolia hostium præ se ferentem uenerabiliter exceperūt:protinusq; consulibus insignia honoris:militibus uestē:arma:equos:comeatū benignissime præstando:& inopiam:& deformitatē romanæ cladis mutarūt:quo aīo

Vius tā mitis ingenii.Pyrrhus italia pulsus ĩ Siciliā traiecit exercitū:ubi nauali pugna a carthaginēsibus superatus:cū ab Antigono macedoniæ rege auxilia non ĩpetrasset:macedoniā inuasit:Antigonū uicit:elatus deĩde uictoria statim ad græciæ & asiæ totius ĩperiū adiecit aīum:& primū oīum spartanos inuadit:quoꝝ cū urbē oppugnaret tanta multitudo fœminarū ad patriæ tutelā accurritur nō fortius uictus ꝗ uerecūdus ꝯcederet:& ĩ ea oppugnatōe ptholemæū filiū strēnuū manuq; fortē amisit:cuius cadauer ad se delato dixisse fert:aliqꝛo tardius cecidisse ꝗ timuerat:pulsus igit a spartanis agros petiit:ibi dū Antigonū ĩ urbe clausū expugnare conat:ĩter cōfertissimos uiolentissime dimicās saxo de muris iacto occidit:caput eius Antigono defert ꝗ uictoria mitius usus filiū helenū cū epirotis sibi deditū ĩ regnū dimisit:eiq; ĩsepulti patris ossa ĩ patriā referēda tradidit: hæc summatī Iustinus.sūt ꝗ aliter tradūt hanc Iustinus historiā:Pyrrhū.s.dū argos oppugnaret p ꝓditōem urbē ĩgressū ad arcē usq; ꝑuenisse:ubi cū acerrime dimicaret mulierē quādā e tectis mortariū demisisse in capur Pyrrhi:quo ictu moribūdꝰ cecidit:tūc dicūt Alcinoū Antigoni filiū pyrrhi caput abscisū ad patrē cū sūma lætitia detulisse. Antigonū correpto filio regis caput uelamine tectū corpi ꝗ honoratissime cremādū restituisse:filiūq; helenū captiuū liberū esse & regiū aīum gerer iussisse:ossaq; pyrrhi aurea urna ĩclusa ĩ patriā ad fratrē reportanda curasse:ꝗ magna ꝑfecto fuit regis clemētia.Plut.in uita Pyrrhi:dicit illū dū ar- Plu. gos oppugnaret per ꝓditionē nocte urbē ingressū una cū galathis in forū usq; ꝑuenisse:qđ sentientes Argiui:Clypeū & alia munita urbis loca cœperūt:Antigonū in urbē acciuerūt:tūc Pyrrhus ubi uidit clypeū hostilibus armis refertū:& alia esse munita urbis loca: ꝓdigiis qbusdā territus retrocedere:& urbe egredi statuit:sed cū angustias portarū formidaret nunciū premittit ad filiū helenū:q cum magna manu extra mœnia sedebat ut deiectis mœnibus aditū sibi aperiret:suosq; tutaret:filius nō recto accepto nuncio ad opē primū ferendā urbē ingredit:& ita fugientibus ingredientes occurunt:impediuntq; fugam. Pyrrhus ubi euadendi difficultatem uidit in persequentes hostes conuersus a Gregario milite argiuo hasta leuiter percussus equū adegit in illum mater eius:quæ forte desuper pugnā spectabat cognito filii periculo:tegulam uel ut alii dicunt mortarium:de speculis ĩ pyrrhi caput conlecit quo ictu moribūdus cecidit:tunc Zopirus quidā antigoni miles cognitū regem appræhendens illi caput abscidit.Altioneus uero Antigoni filius:accurrēs abscisū regis caput ad patrē cū summa alacritate deportat.pater filiū baculo ꝑcussit:& a se repulit barbarū & pollutū appellās:regis caput & corpus magnifice cremauit.helenū quoq; pyrrhi filiū begnigne & humaniter exceptū cū eum complexus esset sperare iussit:& eū statim in priorē habitū ornatūq; restituit:atq; in epyrū remisit:erga amicos quoq; pyrrhi benignus fuit. Antigoni.macedoniæ regis q argiuis miserat auxiliū. Correpto.Castigato. Effuso gaudio.Immoderata leticia. Gausea.Velū capitis:qđ circa caput gestabāt.Vrna.Vasa.Vrna genus mensuræ qđ quidā quartariū dicunt:quattuor sextarios capit.est etiā unde sortes ducebant.Vir.li.vi.Stat ductis sortibus urna:sed proprie urna est quæ ꝓ condendis defūctoꝝ cineribus solebat adhiberi. Gausea Vrna Vir. Liuius

c Ampani aūt.Liuius libro nono circa prĩcipiū.Cum Aulus postumius & T.Veturius cōsules opē luceriæ ferre uellēt.iter furculas caudinas ĩclusi sunt.locus erat syluis undiq; obsitus:nā saltus duo alti angusti syluosiq; sunt.mōtibus arca ꝑpetuis ĩter se iūcti in medio cāpus est herbidus & aquosus:per quē mediū iter est:sed anteꝗ uenias ad eū:ĩtrandæ angustiæ sunt:& aut eadē qua te in sūmaueris retro uia repetenda est:aut si ire porro ꝑgas p aliū saltū arctiorē ĩpeditioreq; euadendū:in eū campū uia alia:p cauā rupā cum romani uenissent:& in alias angustias ire ꝑgerēt:eas septas deiectu arboꝝ saxorūq; ingentiū obiacente mole iuenerūt:tūc fraus hostilis apparuit:& in sūmo saltu ꝑsidiū cōspicit.in insidias igit ꝑcipitati cū euadere

nullo modo possent: fœdam & ignominiosam deditionem accipere compulsi sunt: ut cũ singulis uestimentis sub iugum missi abirent incolumes: qua cõditione accepta cum ante noctem capuam peruenire possent icerti de fide sociorum: & qđ pudor præpediebat: circa uiam haud procul a capua omniũ egena corpora humi prostrauerunt: qđ ubi est capuam nũciatum hac in eos humanitate usi sunt campani: ut sociorum iusta miseratione commoti: deposita statim ingenita superbia mitterent confestim insignia sua consulibus fasces: lictores: arma: equos: uestimenta: cõmeatusq; militibus omnibus: & ueniẽtibus capuam cunctus senatus populusq; obuiam egressus iustis omnibus hospitalibus & publicis & priuatis fungerentur officiis: quã mentẽ si secũdo punico bello aduersus romanos seruassent: Fuluius Flaccus cõsul secures suas campanorũ sanguine non cruentasset: ut illorum perfidiam uindicaret.

f Acta mentiõe. De canensi clade satis supra dictum est, post tantam igiť romanorum stragem hanibal diciť hac humanitate usus: ut Pauli æmilii consulis romani corpus diligentissime quæsitũ & inuentum sepulturæ mandauerit: ut quidã auctores tradunt: sunt uero qui dicut quæsitum quidem fuisse: sed non inuentum: quorũ sententiam sequiť Valerius. Liuius uero cõquisitũ & humatum cum punicis illis qui in ea pugna ceciderant. hic Paulus ubi tãtam ciuium suorũ stragem factam esse uidit cum posset icolumis euadere: maluit cũ suis oĩbus honeste mori q̃ fugiendo turpiter superesse: qui Lẽtulo Cornelio tribuno militum equũ offerenti quo celerius euaderet e manibus hostiũ sic respondisse fertur. Tu quidem Gn. Corneli mactæ uirtute esto: sed caue ne frustra miserando exiguum tempus e manibus hostiũ euadendi absumas. abi: nuncia publice patribus urbem romanam muniant: ac priusquã uictor hostis adueniat præsidiis firment: Priuatimq; Fabio: æmilium præceptorum eius memorem extitisse & uixisse: & mori me adhuc in hac strage militum meorum patere: ne aut rebus interream: aut consulatus collegæ accusator existam. Locũ. De humanitate. Finiam. Nam hæc ultima sunt de humanitate exempla: & omnia quidem hanibalis.

Liuius

si p̃ ĩpio nostro aduersus Hanibalẽ quoq; usi fuissẽt: truculẽtis securibus materiã sæuiẽdi nõ præbuissent.

De Hanibale.

f Acta mentiõe acerrimi hostis mansuetudinis eius operibus: quam romano nomini præstitit: locum qui inter manus est finiam. Hanibal enim æmilii Pauli apud cãnas trucidati quæsitum corpus: quantũ in ipso fuit inhumatũ iacere passus nõ est.

De eodem Hanibale.

h Annibal Tiberium gracchũ lucanorũ circunuẽtũ insidiis: cum sũmo honore sepulturæ mandauit: & ossa eius in patriam portanda militibus nostris tradidit.

h Annibal Marcum Marcellũ i agro Brutio dũ conatus pœnorũ cupidius q̃ cõsideratius speculať itereptũ legitio iure extulit: punico quoq; sagulo & corona donatum laurea rogo ĩposuit.

e Rgo hũanitatis dulcedo etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat: orbosque & truces hostiũ mollit oculos: ac uictoriæ insolẽtissimos spiritus flectit: nec illi arduum ac difficile est iter arma cõtraria: inter districtos comminus mucrones placidũ

De eodem Hanibale.

h Anibal. Quo pacto. T. gracchus p̃ditus hosti fuerit a Flauio lucano eius hospite ĩ capitulo de p̃digiis ostendimus: nã cũ maiorẽ lucaniæ partẽ q̃ ad hanibalẽ defecerat uirtute sua ĩ potestatẽ populi romani redegisset ad reliquã capiẽdã iuitatus ab hospite Flauio cui iure ueteris hospitii fidẽ nõ derogabit in ĩsidias deductus & occisus est: de cuius funere duplex fama ẽ. Alii enĩ tradũt ĩ castris romanis sepultũ a suis: alii ab hãnibale: & ea uulgatior fama est: tradũt i uestibulo punicorũ castrorũ rogũ instructũ fuisse: armatũ exercitũ decurrisse cũ tripudiis hispanorũ motibusq; armorũ & corporũ: suæ cuiq; genti assuetis: ipsoq; hanibale: oĩ rerũ uerborũq; honore exequias celebtante. Alii aliter tradunt: & dicũr ĩperatoris capitis hostes tantũmõ potitos ad hanibalẽ detulisse: ab eo statim cartalo missũ: q ad Cn. Corneliũ q̃storem romanũ deferret: q̃storem deinde summis ĩperatoris in castris celebrantibus cũ exercitu beneuentanis fecisse.

h Anibal. M. Matrellum. De. M. Marcello quoq; dictũ est eodẽ capitulo: ꝙ cũ inter bina castra punica atq; romana tumulus siluestris esset a neutris primo occupatus ꝙ romani qualis esset pars illa quæ ad hostes uergeret ignorarent: hanibal insidiis q̃ castris aptiorem eũ putaret: romani in castris fremebant occupandũ eum locum esse & castello firmandũ: ne si occupatus ab hanibale foret uelut ĩ ceruicibus hostem haberent: mouit ea res Marcellũ: & Crispinũ eius collegam: itaq; cũ paucis equitibus exploratũ profecti in insidias præcipitarunt: q̃ pauloante fuerant ab hanibale eo loco collocatæ ubi Marcellus cũ aliquot fortissimis uiris in medio cæsus. collega uulneratus: filius quoq; cõsulis grauiter saucius: aliquot etiã capti fuerunt: sed paulopost hanibal. M. corpus inuentũ sepulturæ mandauit. Cice. in Catone maiore. M. Marcelli interitum: nec crudelissimus quidẽ hostis honore sepulturæ carere passus est. Legitimo iure. Idest iure humanitatis. Corona. Quia sæpius uictor euaserat: nã Marcellus ad nolã primus hanibalẽ uinci posse docuit: & de illo sæpe uictoriã in castra reportauit.

e Rgo humanitatis dulcedo etiã in efferata. Laudat Valerius uim humanitatis: quæ per efferatas quoq; gẽtes trãsire audet. Oculosq; & truces: Sicut de Cæsare ĩ Pompeium. Districtos Nudatos.

Admirabilē uocē. Quia mirū fuit tantū hūanitatis in pectore barbaro īueniri posse. Oppressi. Quia ui ctoriæ laus minuit̄ insidiis: nō enī uirtute sed insidiis oppresserat. Vos quoq; fortes: Apostrophat ad īperatores romanos. & eos q̄si hac ōrone cōsolat̄ q nō ī patria illis mori cōtigerit: cū gloriosius ī acie ꝑ patria fortiter pugnādo ceciderint: & nō pœnitēdas exeq̄s ab hoste sortiti fuerint. Decus ī fœ. am. ſ. Quā fortūa aduersa funeratione ī p̄ria ꝑdidistis eādē apud hostes uirtute uestra īuenistis. De Gratitudīe. Capitulū. II.

Ratas uero aī significationes. De gratitudine dicturus eā in cōparationē cū ingratitudine adductu[r] esse pollicet̄: ut sua utriq; æstimanōis merces: huic. s. laus: illi uero uituperatio repēdat̄. Cice. de gra/titudine in ōrone ꝑ plāco. hæc una ſqt uirtus est: nō solū maxīa: sed etiā mater uirtutū omniū reliqua[rum]: qd est pietas nisi uolūtas grata in parētes: q sūt boni ciues: q belli: q domi de p̄ria benemerētes: nisi q patriæ beneficia me/minerūt: q sancti: q r̄ligionē colētes: nisi q meritā dīis īmortalibus gratiā iustis honoribus: & memori mēte psoluūt: q pōt esse uitæ iocūditas sublatis amicitiis: q porro amicitia pōt esse īter īgratos: qs nostrū est liberaliter edu/catus: cui nō educatores: cui non magistri sui atq; doctores: cui nō locus ille ipse mutus: ubi alitus ubi doctus est grata recordatiōe in mēte uersat̄: cuius opes esse tātæ possunt: aut unquā fuerunt: q sine multorū amico[rum] officiis stare possit: eqdē nihil tā ꝑpriū hominis exi/stimo q̄ nō beneficio mō: sed etiā beniuolen/tiæ significatiōe alligari: nihil porro tā inhu/manū: tā īmane: tā ferreum. q̄ cōmittere: ut beneficio nō dicā indignus: sed uictus esse ui/dear. Item Cice. in officiis sic ait: beneficio ꝑ/uocati debemus agros fertiles imitari: q multo plus afferunt: q̄ acceperint. rursus alio lo/co: cui referri grā tanta non pōt: quāta debet̄: habēda tamē tāta est quātā aī nostri cape pos/sunt. multis aliis quoq; locis Cice. hāc grati/tudinis uirtutē laudibus effert. Gratas er/go significationes. Ideo dixit Valerius: qa etiā si nō reddimus beneficiū: & aīmus sit uolūtarius & in ꝑmerēdo ardētissimus sufficere debet. In cōparatiōe. Vt cū huic uirtus: īde uitiū positū fuerit: cognoscat̄ illius laus & hu/ius uitupatio. Cōtrario ꝑposito. Quia uir/tus & uitiū contraria sūt. Priorē locū. A dignıori & p̄stantiori sumamus exordiū.

Cicero.

Tq; ut a publicis actis ordiar. Cū Annonæ caritas urbē incessisset: senatus frumētatū ī peregrinas regiones legatos dimisit: q cū frumenti copiā aduexissent: G. 1. M. Coriolanus plebei semp īfensus censebat nō prius diuidēdū īter plebē esse frumentū q̄ p secessionē usurpata iura r̄stituissent patribus: q̄ orbē ira plebis ī exiliū actus ad uolscos ꝑfectus paulo post bellū īulit patriæ: q cū ab eo graui obsidione ꝑmeret̄ nulla alia rōe: q̄ mulie[rum] beneficio liberari potuit: ut dixius ī capitulo de miraculis. & latius dicturi sumus in capitulo de pietate: q̄re senatus gratū aīum gerēs multis honoribus matronas honestarūt: nā ut inqt Liuius: nō inuiderūt laudes suas mulieribus uiri romani: adeo sine obtrectatiōe alienæ gloriæ uiuebatur: tūc enī primū sancitū fuit: ut mulieribus de uia cederet̄: ut inauribus aureis: ut purpurea ueste. u[t] aureis segmētis: ut nouo uitæ discrimine uterent̄: monumēto quoq; qd̄ eēt: tēplū muliebri fortūæ ædificatū de/dicatūq; fuit. Et suo[rum] honore. Ecce po. ro. gratitudinē. Sāxit. Firmauit. & hīc sciri pōt unde orta sit cōsue/tudo cedendi de uia mulieribus. In stola. Sicut toga uiro[rum]: ita stola mulierū. Insignibus auriū. Sicut ānu/lis ex auribus pēdētibus: q & īaures dicunt̄: nā īaures sūt auriū ornamēta. Segmētis. Ornamētis: nā segmē/ta dicunt̄ redimicula mulierū uersicolora: qbus utunt̄ ad capitis ornamētū: sunt etiā q dicant: segmenta esse fasciculas qbus inuoluunt̄ infantes: unde Iuuenalis. Et segmentatis dormisset paruula cunis. Segmenta uero sunt fasciæ qbus circundat̄ caput. i. redimicula mulierū nobiliū inde segmentatus ornatus & instructus: seg/mentū etiā dicit̄ monile a collo in pectus descendes. segmenta zonis qbusdam quasi pertusamentis oroata:

Liuius.

Segmēta
Iuue.

iter reperire: uicit iram: prosternit odium: hostilemq; sanguinem hostilibus lachrymis permiscet: atq; etiam admirabilem Hanibalis uocem: pro funeribus romanorum ducum arbitria statuētis expressit: quia aliquanto ei plus gloriæ Paulus & Gracchus & Marcellus sepulti q̄ oppressi attulerunt: siquidem illos punico actu decepit romana mansuetudine hono/rauit: uos quoq; fortes ac piæ umbræ non pœnitendas sortiti estis exequias: nam ut optabilius in patria: ita speciosius pro patria collapsæ supremi officii decus īfœlicitate amissū uirtute recuperastis.

De Gratitudine. Cap. II.

g Ratas uero animi significationes & ingrata facta libuit oculis subiicer̄: ut uicio ac uirtuti iusta merces æstimationis ipsa compa/ratione accederet. Sed quoniam contrario proposito sese distinxerunt: nostro quoque stilo seperentur prioremque locum obtineant qui laudem: q̄ qui reprehensionem merentur.

De Senatu po. Ro. & Marco Coriolano.

a Tq; ut a publicis actis ordiar. M. patriā op/pugnar̄ conātē admotoq; portis urbis īgēti uolscorū exercitu funus ac tenebras rōano impio minātē: Ve/turia mater ac uolumīa uxor nefariū opus exeq præcibus suis passæ nō sunt: in q̄rū honorem senatus mrōnarū ordinē benignissimis decretis adornauit. sanxit nāq; ut fœminis semita uiri cederent: confessus plus salutis rei publicæ in stola q̄ in armis fuisse: uetustisq; aurium insignibus nouum uitæ discrimen adiecit: ꝑmisit quoq; his purpurea ueste & aureis uti segmen-

nam particulas cuiusq̧ materiæ abscissas præsagmina uocant. Sūt etiā q dicant segmenta esse circulos quos græci saralellos appellant. Exoratus. Persuasus ut penta concederet.

q Vem secundi etiam belli. Cum enī a Fuluio Capua. Cū recepta Capua sumptoq̧ supplicio de senatu cāpano: relatū esset in senatu: qd nam uideref de his faciēdū qui per municipia in custodias distribu ti fuerant: nā a Qu. Flacco romā ducti ueniā pcebant: & misericordiam iplorabant: Marcus Attilius cuius ex his qui apud Capuā fuerant maxia erat auctoritas interrogatus sententiā ita respondit: in consilio in quit arbitror me fuisse cū consulibus Capua capta: cū quereref qui cāpanoꝝ benemeritus de re publica no/stra esset: duas mulieres cōmptum est: uestiā oppiam Atellanam Capuæ habitātem: & Faculam eluiam: quæ quondā questum corpore fecisset: illam quotidie sacrificasse: p salute & uictoria populi romani: hanc captiuis egentibus alimēta clam suppeditasse: cæterorum omnium campanorum eundē erga nos animum quē carthaginensium fuisse: quare senatus cēsuit oppiæ cluuiæq̧ primū bona ac libertatem restitui: si qua alia præmia a senatu petere uellent romā eas uenire: Cāpanis ī singulas familias decreta facta: quæ hoc loco nō opus est enumerare. Libertatē. Quia iure belli uenerant in seruitutē. Amplius: Præter captiuitatem & bona. Ne dum. Multo maius ita ostendisset.

q Vid illa quoq̧. Appius qdā herdonius sabinus cū multitudīe exulum & seruoꝝ ad quattuor milia clam urbē ingressus occisis custodibus capitoliū occupauit: & seruos omnes de capitolio ad libertatem con uocabat. romani ea re tam subita & improuisa perculsi: quo se uerterēt incerti erant: Tusculani fama ipsa cū audissent quo in periculo foret res publica romana ultra romā parato exercitu uenerūt: & romanis ipsis in re tā periculosa cunctantibus: consulem ipsi armati secuti sūt īcapitoliū: deide erubescētes romani & ipsi sūptis armis & in capitoliū facto cōcursu Herdoniū occiderunt: post aliquot deinde tēpus cū equi tusculanoꝝ fines inuasissent romāi memores accepti iā beneficii tusculanis opē ultro ferendā gratiāq̧ reddēdā eē cēsuerūt. Itaq̧ cōsules cū exercitū scriberēt uocarēt q̧ q hanc malitiā gerere uellent: illis uniuersa iuuentus non ultra solum: sed cum quadam etiā animorū alacritate se obtulere: & ad tuē/dos de se tam benemeritos socios profecti sunt: qđ magnum fuit Romanæ iuuentutis grati animi signū.

tis; super hoc ædem & aram fortunæ muliebri: eo loco quo Coriolanus exoratus fuerat faciendam curauit: memorē beneficii animum suum exquisitæ religionis cultu testādo. De Fuluio & de senatu po. Ro.

q Vem secundi etiam belli punici tempore exhibuit: quū enim a Fuluio Capua obsidererut ac duæ capuanæ mulieres beniuolentiam erga romanos dimitterē ex animis uoluissēt: uestigia opidia mr. familias: & Cluuia facula meretrix: quarum altera quotidie pro salute nostri exercitus sacrificauit: altera captiuis militibus romanorū alimenta subministrarē non destitit: urbe illa oppressa; senatus iis & libertatē & bona restituit: & siquid amplius premii petiissent libenter se daturū asseuerauit: uacasse ī tanto gaudio. P.C. duabus humilibus fœminis referre gratiam ne dum tam præ se tulisse mirandum.

. De Q uintio & Minutio.

q Vid illa quoq̧ iuuentute rōana gratius? quæ Q uintio & Minutio consulibus ultro nomīa sua militari sacramento obtulit: ut Tusculanis quorū fines equiculi occupauerāt præsidiū ferrent: quia paucis ante mensibus constantissime & fortissime imperium romani populi defenderant. Ergo quod audito nouum est: ne patriæ grata uoluntas cessasse uideref: exercitus se ipse cōscripsit. De Fabio maxīo.

m Agnum grati populi romani specimē in Q ui-

Defenderant. Expellendo seruos de capitolio. Cessasse. Defuisse.

m Agnum grati populi specimē. Minucium magistrum equitum Fabio maximo dictatori æquatum imperio fuisse diximus in capitulo de constantia. Minucus igif alternis cum Fabio diebus imperare uolebat uel si etiam maiora placerent interualla partitis temporibus alternis summū ius & īperium esse qđ nequaq̄ e re publica esse existimauit Fabius: ut milites sui in alterius potestate & summa rerum ī hominis temerarii manibus posita foret: itaq̧ partitis copiis castra diuiserunt: quod Hanibali duplex gaudium fuerat: & q̧ Minucii temeritatem liberam factā esse uidebat: & fabii prudentiam uiribus diminutam: misit igitur milites quosdam ad tumulum capiendum qui medius erat inter utraq̧ castra magis lacessendæ pugnæ q̄ tumuli capiendi gratia: nam locauerat alios in insidiis: & conserto prælio cū utrinq̧ totis uiribus certaref ex īsidiis orti milites cū ingenti clamore: tantum terrorem intulere romanis: ut nec animus ad pugnā: nec ad fugā spes cuiquā superesset: tum fabius audito pauentium clamore nō celerius inqt q̄ timui deprehēdit fortuna temeritatem: sed obiurgandi non est tempus: sed laborantibus succurrendi. ita instructa acie de uertice montis in hostes impetū fecit suos ab effusa fuga reuocauit: aciē restituit: hostes profligauit: & uictoriā prope partā ex eorum manibus extorsit: ciues suos & īperatorē: partim a cede: partim a captiuitare liberauit: pro cuius beneficii referenda gratia: Minucius fabium parētem semper appellauit: exercitus commilitones quorum opera seruati fuerant patronos uocauerunt. hanibalem quoq̧ ex acie discedentē dixisse ferunt: tandem eam nubē quæ sederet in iugis montiū solicitatā procellæ ībrē dedisse. Specimen. Experimentum.

Cōtulit. Scilicet populum romanum ad honestandum & illustrandum eius funus quod profecto magnū fuit gratitudinis signū: ut quē uiuū multis honoribus honestassent: eundē mortuū de se optime meritū sua īpensa augēdo funeris pōpā īgēti gloria decorarēt. Eleuet. Minuat: trāslatio sūpta a cumulo de quo quāto plus eleuaueris tāto magis diminues. Persius nū: siqd turbida roma eleuet accedes. Sūt q dicāt de duobus Fabiis ītelligi: Maximo. s. & Rutiliano: quoꝝ uterq; cōsul qnqes fuisse tradit̄. & alter bello punico secūdo. alter bello gallico: nā Rutilianus gallico bello collega fuit eius Decii qui pr̄is exēplū imitatus deuouit se ꝓ legionibus romanis: & in Rutiliani funere uolūt populū romanū æra cōtulisse ad honorem sepulturæ. ego uero de uno tātū & maximo Valeriū sensisse arbitror.

Persius

to Fabio maximo enituit. Nam quum qnq; consulatibus salubriter rei publicæ administratis decessisset certatim æs cōtulit: quo maior ac speciosior eius funeris pompa duceret̄. eleuet aliqs præmia uirtutis quū aīaduertat fortes uiros fœlicius sepeliri: q̄ uiuer̄ ignauos.

De Minucio magistro equitum.

f Abio aūt etiā īcolumi sūma cum gloria gratia relata est. dictatori enī magister equitū Minucius: scito plebis: quod nunq̄ antea factū fuerat æquatus: partito exercitu separatim ī samnio cum Hāniba le cōflixerat: ubi temere inito certamine pestiferum habiturus exitū subsidio Fabii conseruatus: & ipse eū patrem appellauit: & a legionibus suis patronum salutari uoluit: ac deposito æqualis imperii iugo magisterium equitū sicut par erat dictaturæ subiecit. Imprudentisque uulgi errorem gratæ mentis significatione correxit.

De Terentio Culeo.

t Am Hercle probabiliter: q̄ Quintus Terentius Culeo prætoriæ familia natus & inter paucos senatorii splēdidus ordīs optio exēplo. Aphricani superioris currū triūphantis: quia captus a carthaginensibus ab eo fuerat recuperatus pileū capite gerens secutus ē: auctori enī libertatis suæ tāquā patrono accepti beneficii confessionem spectante populo romano merito reddidit.

De Philippo rege & de Flaminio.

a T. flaminii de philippo rege triūphātis currū nō unus sed duo milia ciuiū Ro. pileata comitata sūt quæ his punicis bellis intercepta: & in græcia seruientia cura sua collecta in pristinum gradum restituerat geminauerūt ea: imperatori decus: a quo simul & deuicti hostes. & cōseruati ciues spectaculum

s Abio etiā īcolumi. Nō solū ingt mortuo Fabio: sed etiā uiuo secūdi punici belli tēpore populus se gratū exhibuit. Cū enī dictator ille in samio cōtra hanibalē missus more suo bellū ꝓtraheret ne reipublicæ statū in discrimen sisteret: Minucius magister eqtū adolescēs feruore quodā mētis ꝓuectus: dixit: fabiū ꝓducere bellū: quo in eo magistratu diutius ꝑmaneret: q; si sibi daret̄ potestas dimicandi se paulo post hanibalē debellatuꝝ asseuerauit: & quod uirtuti Fabii attribui debuerat: ipse Minucius ambitiōi assignabat. uerba illa exercitus primo excepit: deinde ad senatū delata sunt: populus iā tedio affectus: q; hanibal tādiu in italia uersaret̄: magistrū eqtū dictatori adæquauit: diuisis itaq; exercitibus Minucius data occasione pugnā cū hanibale init: & cū in eo eēt ut ipse cū suis deleret̄: Fabius e mōte speculatus ifœlicē rei euentū Minuciū cū exercitu faucibus pœnoꝝ eripuit. Ferūt tū hæc uerba hanibalē emisisse. Verebar eqdē ne nebula illa iā diu plueret: postero die Minucius supplex ad fabiū uenit & prēm illū appellauit: milites q; suos patronū salutare coegit: se etiā sicuti dignū erat dictatori summisit. quæ res populo romano gratissima fuit. Scito plebis. Decreto plebis quæ facile in cōtraria inclinat. Pestiferꝫ. Calamitosum exitū. Deposito iugo. Deposita paritate: nā ita uterq; exercitū ducebat sicuti duo boues iugū unum trahūt. Vulgi. Gratitudine. n. sua refellit id qđ plebs temeritate fecerat ut dictatori magister equitum æquaretur. Significatione gratæ mentis. Idest inditio gratitudinis.

t Am hercle ꝓbabiliter. Sicut Minucius fabium: sic. Qu. Terētius culeo Scipionē aphricanū supiorē patronū appellauit: eūq; triūphantē secutus est pileo capite īposito: oīq; deide uita: ut dignū erat libertatis auctorē coluit: q; de uicta carthagine illū captiuū redemerit: in triūphū duxerit & libertate donauerit. Liuius in fine secūdi punici belli. Carthaginēses inquit naues lōgas elephātos ꝑfugas fugitiuos captiuoꝝ quatuor milia tradiderunt: inter quos Qu. Terentius culeo senator fuit. item paulo infra secutus Scipionem triumphantem fuit pileo capiti īposito. Qu. Terentius culeo: omniq; deinde uita: ut dignū erat libertatis auctorē coluit Aphricanū. Inter quos. Quia pauci erāt qui ipm dignitate adequarēt. Pileū capite gerens. Pileū gerere signū erat fuisse libertate donatum. significabat enim se uirtute Scipionis tempestatem seruitutis euasisse.

a T. Flaminii de Philippo. Philippus rex Macedoniæ secundo punico bello cum Carthaginensibus consensit: & bellum romanis intulit: ubi per uarios casus multa romanorum ciuium capita cœpit. quæ deinde. Qu. Flaminii uirtute & fœlicitate recuperata eius triumphantis currum pileata sequi uoluerunt: qui quidem triumphus non minus gloriosus ob superatos hostes q̄ liberatos ciues flaminio fuisse uidetur. Geminum ex ea re decus. Duplicem laudem & gloriam flaminius ex hac uictoria consecutus est: alteram q; hostes superauit: alteram q; ciues seruauit.

m Etellus uero pius. Hic eius metelli filius fuit qui iugurtã primus dare terga coegit:ut diximus in capitulo de disciplina militari. Numidicus dictus est:quiq; in ca. de constantia diximus maluit in exiliũ ꝓficisci q̃ in saturnini leges iurare;filius ergo pius ideo cognominatus:q; exiliũ pris lachrymis ꝓsecutus nõ ptius destitit apud populum & tribunos suppliciter agere:ut pater reuocaret in patriam:q̃ a Qu. callidio tribuno plebis obtinuit.ut lata lege restitueret:quo beneficio ꝓuocatus ea gratitudine usus est ut illum tanq̃ domus & familiæ suæ patronũ multis bonis locupletauerit:& in petione præturæ cũ consul esset ꝓ illo supplicate populo non erubuit. Solinus in ca. de hoĩe:pietatis iquit documentũ nobilius qdẽ in metallorũ domo effulsit:fuerunt aũt metelli uiri clarissimi qttuor:macedonicus: Numidicus: Cræticus & hic pius: qui aduersus sat donicũ missus illum bello supetauit.

n Am.C.qdẽ Marii. De bello cimbrorũ in capitulo de istitutis nõ nihil tetigimus:& in capitulo de pudicitia latius dicturi sumus. eo igit bello Marius camertinorũ strẽnua opera usus ita:ut duarũ cohortum uirtute uim hostiũ non solũ sustinuerit: uerũ etiã ꝓstrauerit:& igentẽ uictoriã cõparauerit:illos post uictoriã in tãtæ uirtutis præmiũ ciuitate donauit:cõtra fœderis conditiones:quod cũ deinde obiceretur Mario:sic defendere:& expurgare solebat:ut diceret iter armorum strepitus leges & iura non exauditi.

Cimbri — Vim cimbrorũ. Cimbri ut dixi populi sunt germaniæ quos hodie flamingos dicimus.

Aduersus conditiones. Quia fœdus erat ne camertini possent romana ciuitate donari.

Et sane ad id tẽpus. Significat maiorẽ fuisse belli terrorẽ q̃ legum obseruationem.

c Marii uestigia ubiq;.L.Sylla. Põpeius Strabo magni Põpeii pater bello ciuili quod gestũ est iter Mariũ & Syllam partes syllanas secutus est:a quo deinde Põpeius uix decimũ octauũ nactus annũ tribus legionibus acceptis:tantũ ad uictoriã momenti Syllæ fuisse dicit:ut post id tẽpus semp illum Sylla fuerit ueneratus. C. Marii uestigia. Queadmodũ Sylla cum Mario de iperio certauit:sic & de gratitudinis laude cõtendisse uidetur & illũ pariter adæquasse:nã cum occurrisset Põpeio q tres duces aduersæ partis subegerat ab ipso & eius exercitu iperator salutatus est;cũ nondũ annũ secũdum & .xx. nactus eẽt:nec dũ in senatũ admissus. Syllã. Quasi sceuum & arrogantem. emphasis est.

s It aliquis. Loquit de gratitudine eorũ qui non adeo nobiles fuere:sed humili loco nati:& primo de polinctorũ gratitudine qua usi sunt in hircium & pansam romanos cõsules;qui bello ciuili quod aduersus M. Antonium gerebatur. qui cæsaris interfectores Brutum & Cassium persequebatur:dũ forte Mutenæ obsideretur:fortiter dimicantes ceciderant;quorum funera nõ solum gratuito sepulturæ mandarũt;uerum etiam adiecto sextertio illorum exequias honorificentiores procurarũt. Sordibus. Scilicet hominibus. sordidum ministerium exercentibus.

Libitina — Libitinam exercebant. Libitina mors dicit. qui libitinam exercent.i. funeris officium;polinctores & uispilones appellantur. Excuderunt. quasi per uim elicuerunt & extorserunt.

patriæ præbuerũt. Illorũ quoq; salus dupliciter oibus accepta fuit:& q̃a tã multi:& q̃a tã grati exoptatum libertatis statum recuperauerũt.

De Metello.

m Etellus uero pius pertinaci erga patrem exulẽ amore:tam clarũ lachrymis q̃ alii uictoriis cognomen assecutus: nõ dubitauit cõsul pro Q uintio calidio prætore candidato supplicare populo: quod tribunus plebis legẽ qua pater i ciuitatẽ restitueret tulerat;quin etiam patronũ eũ domus & familiæ suæ semper dictitauit. Nec hac re de principatu quem ꝓculdubio optinebat quicquam decerpsit;quia nõ humili sed grato animo:longe inferioris hominis maximo merito eximiã sũmittebat dignitatem.

De Mario.

n Am.C.qdẽ marii nõ solũ præcipuus:sed etiam præpotens gratæ mẽtis fuit impetus. duas etiã comertiũ cohortes mira uirtute uim cimbrorum sustinentes:i ipsa acie aduersus conditionem fœderis ciuitate donauit:quod quidem factum:& uere & egregie excusauit:dicendo iter armorum strepitum uerba se iuris ciuilis exaudire non potuisse. Et sane ad id tempus tunc erat:quo magis defendere q̃ audire leges oportebat.

De Lucio Sylla.

c Marii uestigia ubiq;.L. Sylla certamie laudis subsequit:dictator enim p riuato Pompeio & caput adaperuit:& sella assurrexit & equo descendit: eaq; se libenter facere in cõcione prædicauit: memor abeo duo de uigiti ãnis nato:partes suas exercitu pa termo adiutas multa isignia Põpeio: sed nescio an hoc quicquam admirabilius cõtigerit;quod magnitudie beneficii sui Syllam obliuisci coegit.

s It aliqs in sũmo spletidore etiã sordibus gratis locus Marco cornuto prætor funus hircii & pãsæ iussu senatus locãte;q tuc libitinã exercebãt: tũ rerũ suarũ usũ:tũ ministeriũ suũ gratuitũ polliciti sunt: q̃a hi ꝓ re publica dimicãtes occiderãt pseuerãtiq; postulatiõe excuderunt:ut exeq̃arũ apparatus sextertio nũmo ipsis ꝑbentibꝫ addiceret: quorũ laudẽ adiecta lege cõditio auget magis q̃ extenuat:quoniã quidem quæstũ cõtẽpserũt nulli alii rei q̃ questui uiuẽtes.

Ac cinerum suorum reges. Ne uideatur iniuriam facere regibus quorum exempla sequuntur: quasi ab eis ueniam petit: dicit. n. cum in superioribus exemplum posuerim: gran animi eorum qui libitinam exercebant: fortasse indignabuntur reges: quia tam sordido generi hominum eos subiiciam: sed cur ita faciat ratione subiungit: aut inquit mihi praetermittendi fuerant: aut extremo domesticorum exemplorum loco ponendi: sed praemittendi nullo modo fuerant: ne uirtus etiam in infimis sua laude careat. ferant igitur aequo animo reges se polinctoribus subiungi. Pace cinerum. Sic dicere solemus cum aliquem in dicendo offendimus. Secundum. Post. Seruius Sulpitius in epistola de morte Marcelli duo uulnera accepisse: unum in stomacho: alterum in capite: secundum aurem. i. post aurem. quod alii dicunt iuxta aurem: nam secundum interdum significat iuxta. Gregem polinctorum. Actus. Recte factorum.

p Ace cinerum suorum reges gentium exterarum secundum hunc tam contemptum gregem referri se patientur: qui aut non attingendus: aut non nisi in ultima parte domesticorum exemplorum collocandus fuit. Sed honesti actus etsi ab infimis sunt aediti memoria non intercidant: licet separatum locum obtineant: ut nec his adiecti: nec illis praelati uideantur.

De Dario.

d Atius priuatae adhuc fortunae amiculo silophontis samii delectatus curiosa contemplatione se ultro sibi & quidem a cupido daretur. Cuius muneris quam grata aestimatio animo eius esset allapsa: regno potitus ostendit. totam namque urbem & insulam samiorum silophonti fruendam tradidit. Non. n. praecium rei existimatum: sed occasio liberalitatis est honorata: magisque a quo donum proficisceretur: quam ad quem perueniret prouisum.

De Mitridate.

m Itridates quoque rex magnifice gratus apparuit: quoniam pro Leonico acerrimo defensore salutis suae a rhodiis nauali pugna excepto omnes hostium captiuos permutauit: sanctius esse existimans ab inuicissimis circumueniri: quam bene merito gratiam non referre.

De Attalo rege.

l Iberalis populus romanus magnitudine muneris quod Attalo regi Asiam dedit dono: sed Attalus testamenti aequitate gratus qui eandem Asiam populo romano legauit. Itaque nec huius munificentia: nec illius tam memor beneficii animus tot uerbis laudari potest quod amplissime ciuitates: uel amicae datae: uel pie redditae sunt.

De Masinissa rege.

c Aeterum nescio an praecipue Masinissae regis pectus grati animi cum pignoribus fuerit refertum

d Arius priuatae adhuc fortunae. Darius cum esset in priuata fortuna: uiso sylophontis uel ut alii dicunt sylosontis Samii specioso & insigni quodam indumento mira eius pulchritudine delectatus uehementer concupiuit: quod ubi sylophon cognouit exutum puerum dono dedit Dario: qui postea regno potitus gratissima memoria recompensauit: nam sylophontem samiorum urbi & insulae pariter praefecit. Strabo li. xiiii. Sylophon inquit priuatus relictus est: is cum Dario Hystapis filio: uestem quam ferebat aliquando largitus esset: nam ille cum nondum rex esset eam magnopere concupiuerat: cum uero regnaret dono sylophonti tyrannidem dedit: qui acerbe imperauit: quapropter urbs hominibus uiduata est: unde dictum est prouerbium: Sylophontis opera locus amplius est. hic autem frater fuit Polycratis multos annos usque ad ultimum fati sui diem summa foelicitate usus est: de quo suo loco dicemus. quomodo autem Darius sit regnum consecutus dicetur in capitulo de uafre dictis & factis. Priuatae adhuc fortunae. Quia nondum rex erat. Non enim praecium. Non datum: sed dantis animum compensauit.

Strabo

m Itridates quoque. Mitridates rex ponti amicum habuit Leonicum nomine sibi maxime fidum & in uariis casibus suae salutis defensorem acerrimum: qui cum bello nauali captus esset a rhodiis: captiuos omnes quos multos habebat Mitridates & nobiles pro eo solo permutare non dubitauit: ut gratum illi animum ostenderet: maluit. n. in regni discrimine uersari quam ingratus aliqua ratione uideri. A rhodiis. Nam tempore quo Asiam occupauit. &. M. plocium & Gn. apuleium in uincula coniecit omnesque romanos in Asiae partibus inuentos trucidauit: rhodios quoque inuasit a quibus aliquot naualibus praeliis superatus est: & Leonicus iste amicus captus.

l Iberalis populus romanus. Vno eodemque exemplo de romanorum liberalitate & regis Attali gratitudine loquitur: uel potius solam regis gratitudinem cum romanae liberalitatis commemoratione percurrit: de qua supra in ca. de liberalitate dictum est non fuit profecto ingratus rex Attalus acceptam a populo romano prouinciam: eidem moriens titulo legauit: in cuius aula cum stragulae: uestes: tapetes aliaque multa regia ornamenta fuissent inuenta: aulea fuerunt appellata. de hoc rege Horatius primo odarum libro & alii mentionem facit. Itaque nec huius magnificentia. Si quis tot uerbis laudare uoluerit utrumque uidelicet: & liberalitatem populi romani & gratitudinem Attali regis quot ciuitates datae & redditae sunt dicendo uix sufficeret.

Hotatius

c Aeterum nescio an praecipue. Satis constat Masinissam numidarum regem uaria fortuna regno pulsum bello punico secundo Aphricani superioris beneficio in regnum fuisse restitutum: & uicto Syphace: Cirtha oppido & caeteris urbibus & agris qui regni fuerant syphacis totius denique numidiae ipso fuisse donatum: consentiente atque etiam approbante senatu: deinde cum post foedus cerneret illum auidiorem esse in imperio suo dilatando legem ferri iussit: quae Masinisse ab ipso populi ro. solutam libertatem tribueret: quo beneficio prouocatus Masinissa unum in terris populum romanum prae cipua fide: singularique beniuolentia perpetuo coluit & obseruauit: adeo ut hispano bello quod imperatore Lu-

cullo gerebatur:cum ipse quoq; tam graui & periculoso carthaginensium bello præmeretur.auxilia tamen romanis petẽtibus miserit:eoq; ꝓpẽsius quo æmilianus Scipio ad ea petẽda legatus uenisset.nã maluit in regni & salutis suæ discrimine uersari:q̃ romanis & Scipioni igratus aliq̃ ex parte uideri.fuerat.n.cum familia Scipionũ & hospitalitatis & amicitiæ sũmo iure cõuictus ut diximus:unde Cicero in somno Scipionis:Ita loquẽtẽ Scipionẽ iducit:cum i aphricã uenissem.A.Manilio cõsule ad quartã legionẽ tribunus ut scitis militũ: nihil mihi potius fuit:q̃ ut Masinissam cõuenirem regẽ familiæ nostræ iustis de causis amicissimum:ad quẽ cũ ueni cõplexus me senex collachrymauit aliquãtoq; post suspexit in coelũ:& grates ago inqt summe sol uobisq; reliq cælites:q; anteq̃ ex hac uita migro cõspicio in regno meo & his tectis.P.Cornelium Scipionẽ cuius ego noie ipso uereor:Itaq; nunq̃ ex aĩo meo discedet illius optimi atq; iuictissimi uiri memoria & cætera. Idẽ ætate quã ad cẽtesimũ extẽderat annũ:& ualitudine pariter cõfectus:cũ uideret se nõ diutius superesse posse:Scipionẽ qui tũ sub marco manilio in hispania militabat per litteras ab ĩperatore acciuit ut in eius amplexu extremũ spiritũ suaq; oĩa reponeret:sic.n.se fœliciter moriturũ dicebat.cuius fatis ꝓcurrẽtibus aduentũ Scipionis ut uult Valerius:nã aliter sentit Cicero in libro de sõno Scipionis ut supra uidimus: et testamẽto reliqt regũ oĩum suarũ potestatẽ:& iter filios quos ad qnq̃ginta hũisse dr diuidẽdi regni arbitriũ ita legauit ut qcqd ille statuisset imobile sanctũq; foret:mãdauit isuper liberis & uxori:ut populũ romanum:& Scipionũ familiã ꝑpetua fide & obseruãtia ꝓsequerent. Cæterũ nescio.Ac si diceret affirmo. Beneficio.Quia ductu & auspiciis Scipionis in regnũ restitutus. Persuasu.Sic eni persuaserat senatui bene merito siphaci gratiã esse referendam. Longa senectute.Quia ad centesimum peruenit annum.

i Lle quũ graui bello Carthaginẽsiũ:cuius dirimẽdi auctor Cato fuisse tradit quẽ senatus inter utrosq; disceptatorẽ dederat. Scipioni.qui sub lucullo tũ forte i hispania militabat:quo tpe ꝓuocatus ad pugnã hostẽ iteremit. Nepos aphricani.s.superioris ꝑ adoptionẽ. Fatis ꝓcurrẽtib9.i.ꝓueniẽte morte dissẽtit a Cicerone ut diximus. His & horũ similibus.Laudat hoc loco gratitudinẽ cuius officio dicit benignitatẽ beneficẽtiãq; in hoĩum pectoribus nutriri pariter & augeri.icitariq; plurimũ hoĩes ad ꝓmerẽdũ:cõtra uero igratitudine:oẽm pietatis fontẽ exhauriri:beneficẽtiæ:& libertatis ardorẽ extingui: humanã deniq; societatẽ facile dirimi. Quorũ quoniã.Quãdo qdẽ exẽpla cultæ gratitudinis diximus:nũc neglectæ dicamus:ut contrarius cõtraria magis illucescãt.

u Rbis nſæ parẽtẽ senatus.De igratitudine dicit populi ro.q romulũ urbis suæ cõditorẽ dilacerauit.uarie sunt de romuli morte sentẽtiæ apud scriptores:alii.n.dicunt illum post multas res gestas ꝑclaraq; facinora parta iam imortalitatis gloria raptũ fuisse:& quod icredibile dictu e mediis ciuium oculis euanuisse nonis quintilibus:nullum prorsus mortis suæ uestigiũ relinquentẽ:alii iter quos Liuius dicunt illum a nimbis e media cõcione raptũ cum ad recensendũ exercitũ in capream

(Marginal notes: Cicero; Solinus)

beneficio enim scipionis & persuasu regni modo liberius auctus memoriam inclyti muneris ad ultimum uitæ finem:longa etiam a diis imortalibus senectute donatus constantissima fide perduxit:adeo ut eũ nõ solum africa sed etiam cunctæ gentes scirent amiciorem corneliæ familiæ atque urbi romanæ q̃ sibimet semper fuisse.

i Lle quũ graui catthaginensium bello premeretur:ac uix tutelæ suæ imperii sufficere:tamen Scipioni æmiliano quia nepos africani erat bonam magnãq; ꝑtẽ numidici exercitus:quã Lucullo cõsuli a quo ad auxlia petenda missus fuerat:i hispania duceret prõptissima mente tradidit:præsentiq; periculo respectum pristini beneficii anteposuit.

i Lle quum iã ætate deficiẽte magnas regni opes q̃tuor & quinquagita filiorũ nũerũ relinquens in lectulo laberetur:Marcum Manilium qui proconsul africã optiebat litteris obsecrauit:ut ad se scipionẽ æmilianum sub eo tunc militantem mitteret fœliciorem mortem suam futurã ratus:si in cõplexu dextræ eius supremũ spũm:ac mandata posuisset.ille aduentum Scipionis fatis suis præcurrentibus hæc uxori liberisq; præceperat unũ in terris populũ ro.& unam in populo romano scipionis domũ nosse:integre oĩa æmiliano reseruare:cũ diuidendi regni arbitrũ hĩre quod is statuisset perinde ut testamento cautũ imutabile ac sanctum obtineret.tot tãtaq; uariis rebus se masinissa infatigabili pietatis serie ad centesimũ extendit annum.

h Is & horum similibus exemplis beneficẽtia generi humani nutritur atq; augetur.hæ sũt eius faces:hi stimuli:propter quos iuuandi & emerẽdi cupiditate flagrat.Et sane amplissimæ & speciosissimæ diuitiæ sunt fœliciter erogatis beneficiis latæ posse cẽseri:quorum quoniam religiosum cultum istituimus nunc neglectum suggilandi grata quo sit gratior referemus.

De Ingratis Captiulũ.III.

u Rbis nostræ parentem Senatus i amplissimo dignitatis gradu ab eo collocatus i curia lacerauit: nec duxit nefas ei uitã adi-

mere qui eternum romano imperio spiritum ingenerauerat: Rude nimirũ illud & ferox seculũ quod cõditoris sui cruore fœde demaculatũ: ne sũma qdẽ posteritatis dissimulare pietas potest.

De Camillo.

h Vic ingratũ lapsæ mẽtis errorẽ cõsentanea ciuitatis nostræ pœnitentia sequitur. uiriũ rõanarũ ĩcremẽtũ lanissimũ & tutela fortissima: furius Cãillus ĩ urbe ĩcolumitatẽ suã tueri nõ ualuit: cuius ipse saltẽ et felicitatẽ auxerat: a Lucio. n. apulcio. tr. pl. tanq̃ peculator ueiẽtanæ p̃dæ reus scũs: dur(us) atq; ut ita dicã ferreis sentẽtiis ĩ exiliũ missus ẽ. Equidẽ eo tẽpore quo optĩo iuuene filio spoliatus: solatiis mag(is) alleuiãdus: q̃ cladib(us) onerãdus erat: sed ĩmemor p̃ria tãti uiri maximorũ meritorum exequiis filii: dãnationẽ patris iũxit: at inquit ærario abesse. tr. pl. querebat̃. xv. milia æris: tanti namq; pœna finita est: ĩdignam sũmam ꝓpter quam populus ro. tali principe careret.

De Scipione Africano.

p Riore adhuc q̃rela uibrãte alia deinceps exurgit. africanus supior nõ solũ cõtusã & confractã belli pũici armis rẽp. sed pene iã exãguẽ atq; moriẽtẽ carthaginis dominã reddidit: cuius clarissima opa ĩ-

paludem conuenisset: ubi repente exorta tempestas cum tonitribus & ingenti uẽtoꝝ fragore terram undiq; opetuisset: sol quoq; ueluti nocte intẽpesta penitus defecisset: atq; eo spẽctaculo cõuersis iter se p̃ribus reliquã multitudinẽ ausugisse: sedata deĩde ꝓcella ubi ex tã turbido die serena lux redit: regẽ nusq̃ apparuisse. famã deĩde nõ obscure uulgatã re illa a p̃ribus ĩsensis fuisse direptũ: alii nõ ĩ caprea palude: sed in uulcani tẽplo dilacetatũ tradũt: cum forte senatũ coisset de republica cõsulturus: & ex p̃ribus suã quẽq; regis partẽ in sinu clã abstulisse: ad cuius rei tã atrocis suspitionẽ ex hominũ mẽtibus oĩno tollendã curarũ t p̃es: ut qdã iulius ꝓculus alba oriũdus: generi: opibus: & dignitate primarius ĩter oẽs: tum etiã cum rege fide beniuolẽtia & affinitate cõiunctus in cõcionẽ descẽderet: & iureiurãdo affirmaret Romulũ descẽdẽti sibi ĩ foꝝ occurisse. formã lõge augustiorẽ humana: dixisseq; se in deoꝝ numeꝝ esse trãslatũ: & iussisse nũciare p̃ribus populoq; suo: ut rẽ militarẽ diligentissime colerent: qã nullæ opes tantæ futuræ eẽnt: quæ illoꝝ armis resistere possent. se uero ꝓgeniẽ suã ꝓpitio munere sospitatuꝝ esse ꝑpetuo: cui uiro dicũt mirã fidẽ traditã eẽ ob cõiũctã cũ rege affinitatẽ: tũ etiã eius uiri ꝓbitatẽ & acceptũ iusiurandũ: & hoc mõ depositã fuisse suspitionẽ: creditũq; romulũ deũ eẽ quẽ quirinũ appellãtes ꝑpetuo coluerũt. Rude. Excusat quodãmodo Valerius populũ ro. qui tũ rudis eẽt & ferox qppe pastores & agrestes oĩs ꝓrsus humanitatis exptes. Cõsentanei. quia cõueniẽs fuit ut pœniteret.

h Vic ĩgraui lapsæ mẽtis uiriũ romanatũ. Quot quãtaq; in populũ ro. beneficia Camillus cõtulerit in capitulo de moderatione abũde satis ostẽdimus: Eoꝝ igitur ĩmemor populus ro. accusatũ a. L. apuleio tri. ple. q; ueientanã prædã depeculatus esset: ĩgrate nimis ne dicã ĩpie dãnatũ in exiliũ miserũt. Intercurrẽte per eos dies adolescẽtis morte filii: hinc igit̃ publico: hinc priuato incõmodo affectus ardeã in exiliũ ꝓfectus est: hic tãta in patriã pietate fuisse dicit̃: ut captis ueiis cũ magnã uel apud deos ex tãta fœlicitate ĩuidiã populus cõtraxisse uideret̃: Iouẽ optimũ maximũ cæterosq; deos p̃catus sit: ut si qua tantæ uictoriæ & fœlicitatis ultio romanis deberet̃ eam totã in se unum cõuerteret̃: qua ĩprecatione facta dicit̃ graui casu in terrã esse ꝓlapsus: quod illi fuit certissimũ futuræ dãnationis & exilii ꝓdigiũ. Viriũ romanaꝝ ĩcrementũ. Quia capenates & phaliscos: adiecit ĩperio populi ro. & qđ oĩum maximũ fuit uirtutũ suaꝝ opus ueios urbem ea tẽpestate potẽtissimã: & ĩperii ro. emulã decẽ annos a romanis obsessam eo tẽpore cepit quo difficilior obsidẽtibus q̃ obsessis erat obsidio.

In urbe. quã obseruauerat & amplificauerat. Depeculator. direptor. nã peculator dicit̃ publicæ rei subreptor: fur uero priuatæ: sacrilegus aũt sacratæ. Depeculator. Plutarchus dicit illũ accusatũ fuisse de spolioꝝ tyrenoꝝ expillatione q; fama esset portas quasdã æneas ex etruscis spoliis apud illũ esse ĩuenturus. Exiliũ. Nam sua sponte ardeã ꝓfectus est: anteq̃ de illo sentẽtia ferret̃. Equidẽ eo tẽpore. Auget hanc ingratitudinem Valerius: q; eo tempore illum fuisse damnatum dicat: quo populus romanus illum potius cõsolari debuerat de morte filii. dicitur cum excederet conuersus ad capitolium geminas tendẽs ad sydera palmas deos esse precatus: ut quemadmodum ĩnoxius inuidia tantum eiceretur: ita quoq; romani sui facti & ingratitudinis penitentia breui caperentur: & ipsius opera in omnium mortalium conspectu indigerent: camilliq; desiderio tenerentur in hoc achillem imitatus aduersus ciues. Exequiis iniunxit. Quia uix filii exequias celebrauerat cum in exilium relegatus est. Quĩdecim milia æris. Absens damnatus est. xv. assium milium: qui numerus ad argenti rationẽ conficit mille & quingentas dragmas: nã argenteus assis est: unde denarius dictus quasi dena æra. Adhuc. Quasi dicat. nondũ tacente. Vibrante. translatio sumpta a telo siue sagitta: qđ cum missum fuerit uibratur: & antequã uibrare desierit illud telum mittitur.

Peculator
Fur
Sacrilegus

p Riore adhuc q̃rela africanus supior. De ingratitudine loq̃t populi romãi erga scipionẽ africanũ supiorẽ: quã eo grauiorẽ ostẽdit: quo plura illius merita ĩ rẽ publicã & maiora fuisse demõstrat: nã iõ scipionis laudes cõmemorat: ut ĩdignitatẽ ipsã exaggeret & ĩgratitudinẽ quodãmõ detestat̃. fuit aũt ut diximus accusatus: q; ãtiocẽsem prædã usurpasset: & a rege antiocho pecuniã accepisset: ut cõditionibus gratiosis & mollibus pax cũ eo populi ro. noie fieret. Carthaginis dominã. Quia illã populo ro. tributariã fecit.

Accola | incola | Linternū

Accolam. Habitatorem. incola dicitur qui ea loca ĩhabitat: in quibus perdita patria sedem posuerit: quasi aduena & inqlinus: accola uero q iuxta habitat: q̃si ꝓpiquus & uicinus: hic ergo linterni iuxta paludē reliquū suæ uitæ tp̄s cōsumpsit. Vici ignobilis. Dissentit a strabone Valerius non. n. uicum: sed oppidum linternū dicit esse strabo. li. v. in descriptione campaniæ: prope mare inquit post simessam linternū est oppidum. Vbi Prioris cognomēto scipionis aphricani sepulchrum iacet: ibi enim extremā consumpsit ætatem omissis ꝑ aliquorum simultatem reipu. negociis. Sepulchro suo inscribi iubendo. Sic enim testamento legauerat: ut sepulturæ suæ titulus ille inscriberetur: Ingrata patria ne ossa mea quidem habebis. de ingratitudine ista alii alia sentiūt. ego uero nec maligna relatione insectādam: nec prorsus excusandā esse duco. neq; enim ciuitatē illā gratā unq̃ dicere ausim q̃ prestātissimi uiri simul & inocētissimi tanq̃ de se optime meriti negligēter adeo & abiecte tulerit ignominiam: ut seruatorem sui cedere ex urbe maluerit: q̃ paucoꝝ furorē audaciāq; reprimere: nec tā uituperare: q̃ uituperādā cēserē: si ad eā iniuriā iferēdā tulisset manus: uerū senatus ut oēs auctores asseuerāt: Tyberio graccho Scipionibus opē ferēti aduersus accusatores gr̃as egit: & plebs relictis tribunis accusatoribus ꝑ oīa tēpla urbis aphricanū secuta facile declarauit: q̃ta beniuolētia: quātoq; honore dignū cēseret Scipionū nomē: qd illud: qđ amplissimos illi & prope diuinos honores aliquādo detulisse fert: quos ille recipe nō sustinuit cū eū ꝑpetuū cōsulē: dictatorēq; creare uoluerit: cū statuas illi in comitio in rostris in curia in capitolio fieri decreuerit: nonne gratí animi signa sunt non obscura: qđ si ex talibus indiciis ouiū animi metiēdi sunt: nō tā igrata ciuitas ĩ abiiciēda beneficioꝝ memoria q̃ ĩ tolerāda iniuria lenis mollisq; cēsenda erit: pauci. n. fuere qui reliqs ĩdignātibus tale facinus audiēdū putarūt: sunt etiā q putāt nunq̃ Scipionem fuisse dānatū: sed gloriæ satietate captū cōstituisse ꝑcul a foro & ambitiōe qetā agere uitā: & hūc sibi locū q̃si ad idaptū delegisse. cæteꝝ illud uerisimilius est Scipionē ut erat magni & sapiētis animi hō: inimicorū ĩuidiā facile contēnentē cedere ex urbe maluisse: q̃ intestinis discordiis ciuitatē euertere. Quid aūt ista necessitate. qa ĩuitus de p̃ria cōquestus est. Vltiōe. qa hoc mō denegādo p̃riæ suæ ossa: de illa quodāmodo ultus eē uidet̃. cū magna qdē modestia: q nō armis: nō bello: nō deniq; ulla ui iniuriā uindicandā esse cēsuit. ut coriolanus: ut alcibiades: ut multi alii: q p̃ria pulsi p̃riæ bellū ĩtulerunt. De sepulchro tamē & exitu Scipionis iniuria tradidere scriptores: alii romæ mortuū relatū fuisse scribūt: & ad fidē huius rei monumentū ad portam capenā ei factū: & tres statuas superlocatas fuerūt: quaꝝ duæ. P. & L. Scipionū dicat̃ esse: tertia ennii poetæ. huic sentētiæ illud ciceronis suffragari uidet̃: Carus ĩquit aphricano superiori fuit noster Ennius. & Pli. li. vii. naturalis historiæ priori ĩquit aphricanus. q. ennii statuam sepulchro suo ĩponi iussit clarūq; illud nomē ĩmo uero spoliū ex tertia oībus parte raptū ĩ cinere supremo cū poetæ titulo legi. Alii auctores sūt iter quos & Valerius & ea uulgatior fama est: linterni aphricanū mortuū: ibiq; sepultū ut supra diximus: monumentū ei factū ac statuā suppositā: quā n̄ra tēpestate disiectā Liuius se uidisse testat̃: præterea apud caietā in marmoreo sepulchro æneaque urna hæc inscripta reperiuntur. Deuicto hanibale & capta carthagine & aucto imperio hos cineres marmore tectos habes. cui non europa non obstitit aphrica quōdam respice res hominum q̃ breuis. Vrna præmit. Periit autem Scipio. iiii. & L. suæ ætatis anno.

Ennius | Plinius

iuriis pēsādo uici ignobilis eū: ac deserte paludis accolā fecerūt eiusq; uolūtarii exilii acerbitatē nō tacitus ad iferos tulit: sepulchro suo iscribi iubēdo. Ingrata patria ne ossa qdē mea hēs. Quid ista aut necessitate idignius: aut q̃rela iustius: aut ultiōe moderatius: ciēs ei suos negauit q̃ i cie res collabi nō fuerat passus. Igit̃ hāc unā scipiōis uidictā igrati aĩ urbs ro. sensit.

Maiorē me hercle coriolani uiolentia. Ille. n. metu patriā pulsauit: hic uerecūdia de quare nec queri qdē tāra uere pietatis cōstātia nisi post fata sustinuit. Talia passo: credo quæ fratri eius acciderūt solatio eē potuerūt: cui rex ātiochus deuictus & alia ĩpio p. ro. adiecta speciosissimusq; triumphus ut peculatus reus fieret. et in carcerem duci iuberetur: causam præbuit.

De Africano Posteriore.

Nihilo uirtute mĩor posterior africāus: sed ne ex exitu quidem fœlicior duabus eni urbibus numātia atq; carthagine ĩperio. ro. ĩminentibus ex retū

Maiorē me hercle ille. n. Ratio cur maior fuerit uĩdicta Talia passo. Nō minori fuit ĩgratitudine in fratrē eius. L. Scipionē: quē deuicto anthiocho: domita asia: & illustrato ĩperio de peculatus dānare & in carcerē mittere nō dubitauerit. Cui iudicio tā ĩpio: tāq; iniquo Tyberius Gracchus Scipionis inimicus res in dignitate cōmotus nō dissimulātis ĩtercessit. L. Scipionēq; elictoꝝ manibus eripuit. Siquis igit̃ q̃ret ex aphricano: qualis fuerit populus romanus erga fratrē eius . respōdebit nihilominus ingratū q̃ in seipsum. Credo potuerunt esse solatio. Hironice loqtur. Talia. s. documētta ĩgratitudinis. Peculatus. accusatus fuerat q; asiaticā p̄dā usurpasset: ut in capitulo de fiduc'a diximus: ubi frater eius aphricanus ꝑlacum librum in quo totius pecuniæ summa continebatur in conspectu populi diffidit: affirmans se posse rationē reddere: sed nolle ne seipsum contumelia afficeret. fuerat enim ut diximus fratris legatus in asia.

Nihilo uirtute posterior. Hoc exemplum in capitulo de moderatione prolixe satis narrauimus. dicit aphricanum inferiorem & uirtute & fato parem fuisse superiori. Iminentibus. Ingruentibus. Raptorem respondit obiectioni: posset aliquis dicere nihil est quod ingratitudinis populum romanum accuses: neq; enim Scipioni fecit iniuriam: sed innocens fuit: non ita est inquit: nam in eo quod de eius morte

nullam in foro quæstionem habuit: iniuriam Scipioni maximam fecit: nam passus est indignam & nefandã eius cædẽ inultam. Varia suspicati sunt homines de morte eius: alii. C. Carbonem: alii Semproniam uxorem ut supra diximus auctorem mortis fuisse crediderunt.

q Vis ignorat. Hic iunioris aphricani patruelis fuit: q totius populi iudicio optimis oĩum iudicatus est: quo tpe deoꝝ mater pessimõte romã aduecta est cum nondũ in urbe tẽplũ illi dedicatũ eẽt: & ex oraculo apollinis ab oĩum optimo suscipiẽda foret: diu q̃sitũ est qs nã in urbe rãto titulo dignius haberetur. Ad hũc Scipionẽ sũmo oĩum iudiciũ uentũ est: qui tãtisper numem priuato susciperet hospitio: donec illi publicæ tẽplũ cõstitueret: hic quoq; Tyberii gracchi seditiosissimi hoĩs furores repssit: nã illũ leges agrarias cõtra senatus auctoritatẽ ut diximus fere molientẽ: & rẽpublicã uariis seditionibus euertentẽ: cũ multitudine bonoꝝ ĩpetu facto subselliorꝝ fragmẽtis occidit: multaq; alia in rẽpublicã merita cõtulit: illũ tamẽ falso accusatũ sub titulo legatiõis uolũtariũ in asiã exiliũ sibi diligere coegerũt. Strãgulari: suffocari. Strãgulari. Proprie dr̃ gulã strĩgere. Passus nõ est. Quia gracchũ occidit. Iniquã. Quia a tribunis agitabaẽ. Titulo legationis: Vt tutus iret: nã cũ grauis plebi foret tyberii mors: iãq; uĩdicta aduersus ĩterfectores & in primis nasicã pararet. Sollicitus de salute nasicæ senatus liberã sibi in Asiã legationẽ decreuit. Nasica q̃q̃ maximo sacerdotio eẽt alligatus: tamẽ italiã deseruit: & ĩ asiã ꝓfectus: haud multo post circa pgamũ ĩterit. Pergamũ. Ciuitatẽ asie: ẽ.n. pgamũ teste Strabone li. xiii. asie ciuitas ĩter æoli ciuitates principatũ obtinẽs: q̃ diu sub attalicis fortunata fuit: hãc pter fluit caicus p cãpũ q caicus appellaẽ.

[margin: Pergamũ]

i N eodẽ noĩe uersor. Hic. p. lẽtulus de gẽte cornelia fuit: de q̃ lẽtulus ille natus est: q cũ Catelina in rempu. cõiurauerat: & a Cicerone cõsule cũ aliis cõiuratis necari iussus ẽ. nã ea cã ĩ cõiurationẽ uenerat: q se prĩcipẽ oĩum futuꝝ speraret: eo q̃ oraculũ tribus e gẽte cornelia deberi rẽp. romanam: & unum ex his se tertium esse existimabat: sed est opinione deceptus: hic ergo lẽtulus de quo loquimur: primus. g. gracchi: & fuluii qui per seditionẽ auẽtinũ cũ armata manu occupauerat ĩpetum furoresq; repssit: cõsule. L. opimio cui sũma potestas a senatu data fuerat ut cauerer ne qđ detrimenti respu. caperet: hic igiẽ ꝓ repu. a tãta seditione libera id p̃mii recepit: ut paulo post sub spetie legatiõis in exiliũ missus fuerit. In auẽtinũ. Quo gracchus & fuluius eius collega: cũ cæteris cõiurasse receperãt. Magnis uul. exce. rũ gracchũ de auẽtino mõte q̃ cũ armata multitudine occupauerat fortiter deturbasset illũq; ad põtẽ usq; subliciũ ĩsectatus eẽt donec sue temeritatis poenas dedisset ip̃e grauiter uulneratus ẽ. Inuidia & obtrectatõe. Inuidia ẽ ĩter ipares cũ minor ĩuidet maiori: obtrectatio uero iter pares. Libera lega. Vt tuto posset ire quocũq; uellet. erat aũt hæc honesta exilii cõditiõe.

[margin: Inuidia Obtrectatio]

q Vinq; igitur deinde. Concludit hoc exemplum cum hac ingratæ ciuitatis nota: ut dicat in qnq; nobilissimos gentis corneliæ uiros de se optime meritos ingratissimã extitisse. Hala uero. Fames urbem inuaserat uel malignitate temporꝝ q̃ anni fuissent segeribus aduersi uel negligentia plebis: quæ cõcionum dulcedine capta: deserto agroꝝ cultu coluerat urbem: nam utrũq; traditur spurius melius eques ro. illis tẽporibus prædiuesrem utilẽ pessimo exemplo: peiore consilio est aggressus: nam frumento priuata pecunia coẽpto largitiones frumenti in populũ fame laborantẽ facere ĩstituit: ut hoc munere plebs sibi obnoxia facta honores demãdaret: nec hoc contentus de regno cepit agitare: iãq; coniuratio parabatur: nam tela in eius domũ cõferri: cõcionesq; haberi & non dubia de regno cõsilia: quod cum senatui nunciatũ esset primo consules increpare: q̃ eas largitiones coetusq; in priuata domo fieri permitteẽt: deinde dictatorẽ dicendũ cẽsuit creatus est. L. Qu. cincinatus. qui. C. Seruilium hallam magistrũ equitum dixit qui missus a dictatore ad melium ut illũ ad se deduceret cum uenire recusasset: cum stricto gladio insecutus obtruncat: reuersus deĩde

natura depulsis raptorem spiritus domi inuenit: mortis punitorem in foro non repperit.

De Scipione Nasica.

q Vis ignorat tãtũ laudis scipionẽ nasicã toga: q̃tũ armis utrũq; africanũ meruisse. Qui pestifera tiberii gracchi mãu fructibus oppressã rẽ. p. strãgulari passus nõ ẽ. sed is quoq; pp iniq̃ssimã uirtutũ suarum apud ciues æstimationẽ sub titulo legationis pergamum secessit. Et qđ uitæ superfuit: ibi sine ullo ingratæ patriæ desiderio peregit.

De Lentulo.

N eodem nomine uersor nec dum corneliæ gẽtis querelas exhausi. Nãque paulus lentulus clarissimus & amantissimus rei publicæ ciuis: cum in auentinum Caii Gracchi nefarios conatus & aciem pia ac forti pugna magnis uulneribꝫ exceptis fugasset prælii illius: quo leges: pacem: libertatemque ĩ suo statu retinuerat: hanc mercedem tulit: ne in nostra quidem urbe moreretur. Siquidem iuidia & obtrectatione cõpulsus legatione a senatu libera impetrata: habitaque contione: qua a diis immortalibus periit: neunquam ad ĩgratum populum reuerteretur in siciliam profectus est: ibique perseueranter morando compotem se uoti fecit.

q Vinque igitur deinde cornelii totidem sunt notissia ĩgratæ p̃riæ exẽpla: atq; hoꝝ qdẽ secessus uoluntarii. hala uo quõ mgr̃i eq̃tũ spurium meliũ regnum affectãtẽ cecidisset: custoditæ libertatis ciuiũ exilio suo pœnas pependit.

a dictatore: laudatur q̄ rempublicam liberasset. uer॰ paulo post damnatum hallam populus romanus in exilium ire coegit. Cicero in Catone maiore. L. Quintii cincinati iussu magister equitum seruilius halla spuriū tegnum affectantem occupatum interemit. Plinius de uiris illustribus. Qu. cincinatus deposita dictatura ad agricultutam reuersus iter॰ post. xx. annos dictator dictus spuriū melium regnū affectantem a seruilio halla magistro equitum occidi iussit: domum eius solo adæquauit: unde locus æquimelium dicitur.

Cicero Pli. de ui. illu. Eqmeliū

c Aeter॰ ut. Postq̄ de publica īgratitudine dixit: trāsit ad priuatā: & illā dicit maiori nota cēsendam q̄ in uulgo nulla sit peritia: sed in modū subitæ tēpestatis cōcitet: singulis aūt ppendēdi beneficii datā esse potestatē. Leui q̄rela. Quia īperitia obsistit uulgo ne possit ius ab iniuria discernere. Proscīdēda. Dilacerāda: onerāda cōuiciis. Perpēdere. Examinare. Scelus pietati: Ingratitudinē gratitudini ppofuerūt.

q Vo nimbo. Qu. hic Sextilius postulatus fuerat maiestatis cōtra Syllam. C. Cæsar tūc orator eximius in ea accusatiōe defendit. orta deīde īter Cinā & carbonē cōsules seditiōe pestifera: pulsus ex urbe Cina cū paulo post Mario cōiunctus urbē cepisset: de inimicis grauiter ultus est: quor॰ alios ī urbe trucidauit: alios in tabella pscriptos exposuit: īter quos fuit & hic. C. Cæsar orator: q tarquinos hetruriā fugiēs ad sextiliū ueterē clientē suū diuertit: apud quē tutā salutē suā fore sperabat: cuius ipse salutē aliquādo ,ptexisset. ille uero cōtra īgratissimus & ipius hō & patronū & hospitē pdidit. Nibo, Impetu. Qua ,pcella. quo turbine: & est trāslatio sumpta a tēpestate. Criminis reus. Maiestatis cōtra Syllā: hic est Cæsar cuius meminit Cicero ī libro de oratore & illū ītroducit de arte disputantem. Cinanæ pscriptionis. Nā post reditū Marii cina collegæ sui cōsulis. Cn. octauii caput pcidi iussit: pari rōne. P. crassi. L. cæsaris nobilissimor॰ hoīum: quor॰ uirtus fuerat domi militiæq̄ cognita. M. quoq̄ Antonii oīum eloq̄ntissimi: quos ego audierē. C. cæsaris in quo mihi uidet̄ fuisse specimē humanitatis: salis suauitatis læporis. hæc Cicero in tusculanis. cina igit̄ iusserat inimicor॰ capita ,pscribi: quæ īpune poterāt occidi. Repetere. q̄si debitū. Nefandor॰ penatū. ,p ipsius nefandi. Finge accusatorē.

c Eter॰ ut Senatus populiq̄ mēs ī mōm subitæ tēpestat(ɔcitata: Leui querela ,psequēda ē: Ita singulorū ingrata facta liberiore indignatione proscindēda sunt: qa potentes cōsilii cum utrūque rōne ppēdere liceret: scelus pietati prætulerūt. De. C. Cesare.

q Vo. n. nimbo. qua ,pcella uerborū. impiū sextilii caput obrui meretur cæsarcū a quo studio sc: tū etiā fœliciter grauissimi criminis reus dfēsus fuerat. Cinanæ proscriptiōis tempore profugū præsidiū suū in fundo tarquiniēsi cladis cōditiones īplorar̄: beneficii iura repetere coactū a sacr(perfidæ mēsæ & altaribus nefandorū pœnatū auulsum truculēto uictori iugulādū trader̄ nō exhorruit. finge accusatorē eius fortuna publica ī suppliciis nomē cōuersū: tā luctuosam illam opem genibus annixum orasse: crudeliter tamē repulsus uideretur: quin etiam quos iniuriæ inuisos faciunt gratiosos miseriæ reddunt. Verum Sextilius nō accusatorem sed patronum seuissime inimici uiolentiæ suis manibus obiecit: si metu mortis uita indignus: si premii spe: morte dignissimus.

De Marco Cicerone.

s Ed ut ad alium consentaneū huic īgrati animi actum transgrediar. M. Cicero. Cn. pōpiliū lēnatē picenæ regionis rogatu. M. Celii nō miore cura

Exaggerat hoc crimē Valerius si accusator inqt fuisset nō defensor & in ea fortuna genibus ,puolurus opē in tāta ptrurbatōe suppliciter īplorasset: nō nisi crudeliter repelli posse uidebat̄. cū uero patronus & salutis defensor tā īpie ,pditus fuerit: quāta īgratitudine. quāto odio ,psequēdus est. Si metu mortis uita īdignus. Vtit̄ cōplexione: aut inquit metu mortis ,pdidit patronos & hospitē suū sextilius: aut spe alicuius p̄mii cōsequēdi: si metu mortis, id fecit īdignus est q uiuat: q turpitudini honestatē uitæ cupiditate p̄ponere nō dubitauit: si spe p̄mii alicuius cōsequēdi multo magis morte dignus fuisse uidet̄.

s Ed ut aliū. Marcus Cicero Pōpiliū lēnatē defēdit parricidii: ut uult Plutarchus ī uita Ciceronis. Octauianus cæsar pacē & fœdus cū Antonio & lepido fecit; ita ut hi triūuiri reipu. cōstituēdæ p q̄nquēniū eēnt & suos q̄sq̄ inimicos ,pscriberet: in q̄ ,pscriptiōe. c. xx. senator॰ noīa fuerūt. reliq fuerunt equestris ordinis uiri. ex plebe pauci admōm: nā ad. ccc. ciues ,pscripti sunt. inter hos igit̄. L. cæsar auūculus antonii: & paulus lepidus. M. lepidi frater & cicero noster ,pscripti sūt: & a pōpilio lēnate occisi: dr̄ octauianus diu ac multū restitisse ne Cicero in ,pscriptor॰ numero eēt: adductus uerecūdia q̄ eū p̄rem appellare cōsueuerat: & q̄ eius ope ad id potētiæ peruenisset: sed uictus tādē obstinata nimis Antonii uolūtate: q Ciceronē p̄ cæteris unū deposcebat ,ppter philippicas in eū scriptas; unde Iuuenalis: Antoni gladios potuit cōtēnere si sic Oīa dixisset. ergo cædere coactus est. Cicero ubi ītellexit quæ facta erāt: una cū Qu. fratre ad brutū in macedoniā ire cōstituit: frater uero: q mœrore cōfectus nō se satis uiatici sūpsisse putabat; domū reuersus: ut accepta pecunia ciceronē cōseqret̄; pditus a seruis una cū filio īterfectus est. Cicero uero: dū ad nauē in lectica defert̄: a satellitibus antonianis: quos pōpilius ille ducebat: quē ut diximus Cicero in iudicio defēderat: ī itinere īterceptus est: haud procul a portu caietæ: q pōpilio iugulū eius poscēti cū barbā prius dxtera diuulsisset: fortis & ītrepidus porrexit. Iuuenalis tamē dicit nō caput solū: sed etiā manū abscissā fuisse ciceroni. dicit. n. in satyra. Oīb॰ in terris: Ingenio manus est & ceruix cæsa: nec unq̄ sāguine causidici maduerūt rostra pusilli. Brutus uero audita ciceronis

Iuuenalis

morte. C. Antoniũ. M. Antonii fratrẽ quẽ captiuũ habebat cicerõi filio ad uĩdictã cõcessit. Picoene: Quæ re Picoenu gio marchiæ ẽ: picenus. n. ager a pico dictus. nã cũ qdã ĩ eã regionẽ aliũde uenisset & uexillũ gerẽs cõdẽdæ ut Ager bis locũ peteret: ĩ eius uexillo cõstitit picus: unde řgio illa piceã deã ẽ. M. Celii. q amãtissimus Cicerõis erat.
Fluctuãtẽ. dubitãtẽ & ĩ mago piculo uersantẽ: trãslato a naui q fluctibꝫ agitat. Sibi uenerãdũ. Quia eũ de fenderat. Tãq opimis spoliis. Tanq dux ducẽ cecidisset. Scelestũ. Onus hipalage est ꝓ ipse scelestus.
q Vo te nũc mõ: Põpeius strabo magni põpeii pr̃ latino bello dux exercitus: p̃ter alia oppida cæpit & Asculũ: atq; diripuit: deĩde post aliquot ãnos eo mortuo põpeius accusatus ẽ peculatus: q, ex ea p̃da

q̃ eloquẽtia defendit: cumq; causa admodum bubia fluctuãtem saluum ad penates suos remisit: hic Põpi lius postea nec re: nec uerbo a cicerõe lesus: ultro Mar cum Antonium rogauit: ut ad illũ proscriptum per sequendum & iugulandum mitteretur. Impetratis q; detestabilis ministerii partibus: gaudio exultãs Caie tã cucurrit: & uiꝝ omitto qđ amplissimæ dignitatis certe salubritatis eius auctorẽ studio præstãtis officii priuati sibi uenerãdũ iugulũ præberẽ iussit: ac ꝓtinus caput rõanæ eloquẽtiæ: & pacis clarissimã dexterã p̱ sũmũ & securꝫ ociũ ãputauit: eaq; sarcina tãq opimis spoliis alacer ĩ urbẽ reuersus est. neq; ei scelestũ portã ti onus succurit: illud se caput ferr̃: qđ pro capite eius quondã perorauerat: inualide ad hoc monstrum sug gilãdũ litteræ: quoniã q talẽ cicerõis casũ satis digne deplorare possit alius Cice. nõ extat. De Gn. Carbõe.

q Vo te nunc modo magne Põpei attingam ne scio. Nã & amplitudinẽ fortũæ tuæ: quæ quon dã omnes terras & omnia maria fulgore suo occupa uerat ĩtueor: & ruinam eius maiorem esse: q̃ ut manu mea attentari debeat memini. Sed tamẽ uobis quoq; tacentibus: Cnei Carbonis a quo admodũ adolescẽs de paternis bonis in foro dimicãs protectus es: iussu tuo iterẽpti mors animis hominũ obseruabitur nõ si ne aliqua reprehẽsione: quia tam ingrato facto. L. syl læ uiribꝫ: q̃ ꝓpriæ ĩdulsisti uerecũdiæ. De Hãibale.

a T ne nr̃a cõfessus aliẽigenæ urbes ĩsultẽt Car thaginẽses hãnibale: q pro illorũ incolumitate & uictoria tot ĩperatores: totq; exercitus nostros truci dauerat: qđ gregarios milites hostiũ si occidisset ma gnæ gloriæ foret: e conspectu suo submouere ĩ aium induxerunt. De Licurgo.

n Eminẽ licurgo aut maiorẽ: aut utiliorẽ uirũ lace dæmõ gẽuit: utpote cui apollo phythiꝫ oraculũ petenti respondisse ferẽ: nescire utrũ illũ hominũ an deorum numero aggregaret: huic tamẽ neq; uitæ, sũ

sibi aliqd usurpasset pr̃: asserebant aliquos li bellos q missi fuerãt domũ strabonis: ĩ eo iu dicio a Cn. Carbone defensus est: & ipse pirer adeo pspicax! & p̃ter ætatẽ prõptus uisus est: ut ide gloriã: gratiã: beniuolẽtiãq; multã ĩ por taret: postea ueto cũ Silla rẽp. occupasset põ peiũ aduersus carbonẽ q classe siciliã occupa uerat cũ exercitu misit: quẽ supatũ cũ se pom peio uictori supplex subiceret: dr̃ põpeius eũ ĩgratæ nimis & crudeliter tractasse: nã illũ ui ctũ ꝓduxit ĩ mediũ: & ꝓ tribunali sedẽs dãna uit: dãnatũ deĩde ad necẽ ptractũ ĩterfici ius sit. dicit̃ iste carbo cũ ad necẽ duceret̃: ut ensẽ strictũ sibi iminere uidit cupiditate uitæ cõ morũ locũ & horã pbreuẽ orasse tãtisper dũ exoneraret uẽtrẽ. de hoc carbõe Cice. ĩ episto lis familiaribus. li. ix. epistola q̃ ĩcipit tãdẽ infa mie: cognouimus ingt. Cn. carbonẽ & fratrẽ eius scurrã: qd his ĩprobius: & paulo post: hoc q a põpe. nostro interfectus ẽ nemo ĩprobior meo iudicio fuit. Quo mõ: quo pacto mor deã & accusem te. Tã igra. facto. nã si occidẽ do carbõem tuas uires auxisses tollerãdũ eẽt.

Cicero

a T ne nostra. Cõuenĩẽter transit ad ex terna & rõem affert trãsitiõis suæ ne. s. irrideãt̃ ab externis populis si soli ĩ grati rõani fuisse uideant̃: primũ aũt exẽplũ de Cartaginẽsibꝫ q aduersus hanibalẽ ĩgratis simi qdẽ extiterũt: nã cũ tot uictoriis patriã il lustrasset: tamẽ illum & rõanis accusarũt: tãq uiolati fœderis auctorẽ: & in exiliũ ire coege rũt. Sũt & q dicũt cũ hanibal se in uicũ suũ re cepisset: Carthaginenses sũptis armis eũ pete te uoluisse ad necẽ: qđ ubi ĩtellexit hãibal cõ fugit ĩ Asiã ad antiochũ cui se tãto pe ĩsinua uit: ut hospitaliter honorificeq; susceptus in oibus publicis & priuatis cõsiliis adhiberet̃: q nõ prius destitit q̃ regem ĩpulit ut romanis bellũ ĩferret: Cic. ĩ orõne. xiii. circa finẽ. Quis carthaginẽsiũ pluris fuit hanibale: cõsilio: uir tute: rebꝫ gestis: q unꝰ cũ populo eo. tot ãnos de ĩperio: de gloria decertauerit: hũc sui ciues de ciuitate eiecerũt. Insultẽt: Nos p cõtume liã irrideãt. Tot ĩperatores. Vt Qu. Flãmi niũ. Paulũ Emilium. M. Marcellum. T. Grac chum aliosq; cõplures.

Cicero

n Emĩe licurgo. Licurgus legũ lacedæ moniorꝫ lator fuit. quo uiro nullum græcia meliorẽ ꝓtulit: qđ cũ ex ipsius uita & rebus gestis: tũ maxĩe appollinis testimonio cõprobat̃: q ei oracula petẽti r̃ndisse dr̃: & dũ seẽ maxĩe cãꝫ: & nescirẽ se deũ potius illũ an hominẽ appellaret: rẽ publicã lacedæmoñ: ita cõstituit: ut nulla melior: nulla sanctior: quoad licurgi legibꝫ obtemperauit: ĩ tota græcia posset ĩueniri: tamẽ ĩ hũc uirũ lacedemonii adeo ĩgrati fuerint ut illũ sepe iniurus lacesserint: atq; ĩ pri mis locupletes: q eius leges grauiter ferentes pulsatũ a foro sepe pturbauerint: & illi oculũ eruerint: q̃s qdẽ iniurias leui tulisse aio dr̃: adeo ut etiã effossorẽ oculi ꝑpetuo dilexit: sibiq; ministrũ fecerat: & ex improbo ac

temerario uiro exactissimũ & cõtinentissimũ reddiderit: Cũ igit̃ lacedemonii conquerent̃ φ leges ille duræ nimiũ essent: & inmites: licurgus simulauit eas se uelle mutare: cõsulto prius tamẽ oraculo. neq;. n. absq; dei cõsilio se qcq̃ factuᵹ esse dicebat: cũ igit̃ delphos ire cõstituisset: aduocata cõtione ciues oẽs iureiurãdo adegit seruaturos leges inuiolatas quoad rediret in patriã: pfectus deĩde cũ accepisset ab oraculo pias sanctasq; leges & nullo mõ pmutãdas: Sed ciuitatẽ illã fore clarissimã quoad licurgi legibus uteret̃ Vaticiniũ scripsit & spartã misit: deĩde ne sacramẽto solueret̃ ciuitas ĩ cretã pficisci t̃: ibiq; ppetuũ egit exiliũ ac moriens iussit in mare spergi cineres suos: ne si forte in patriã reportarent̃ redisse crederet̃. Et sic iureiurãdo ciuitas liberata foret:

Infestos: Inimicos. Cui apollo. hoc idẽ dicit Leonardus aretinus in apollogia socratis: dicit. n. Dũ licurgus ingrederet̃ tẽplũ apollinis: apollo itiqt ambigo ante deũ an hoĩnẽ appellẽ. Sinceritas. Nã pie semp uixit & auũculo fidẽ sũmã seruauit. Cõstãnssimus. Perseueratissimus. exiliũ eni elegit ne leges q pr̃ iæ salubres erant tolli possent.

Etrahe atheniẽsibus: Cũ atheniẽses p atticã regionẽ diuisi uicinati habitarent eo Theseus ĩ unã urbẽ ad politichã moralẽq; uitã cõuocauit: & eos breui tpe coalescentes. ad eã dignitatẽ puexit: ut totius fermæ græciæ pricipatũ obtinerẽt: unde etiã postea ĩ urbe uiroᵹ noia pmanserũt: fuit igit̃ sic athenaᵹ: ut rõanæ urbis romulus cõditor: multa deĩde & maxĩa illis beneficia cõtulit: q Valerius sũmatĩ pcurrit. Ingrata tamen ciuitas illũ eiecit: & in scyro parua admodũ ĩsula mori coegit. Idẽ scæua. Cũ androgeũ athletã fortissimũ regis minoris filiũ atheniẽses p inuidiã e turri pcipitassent: φ oẽs in agonibus supassẽt: Minos egeo thesei patri tũc regnãti bellũ ĩtulit: & athenienses lõga obsidione pssos pacẽ peter̃ coegit: quã duris cõditionibꝫ a minoe tãdẽ acceperunt. Vt septena quotãnis

ma sinceritas: neq; constantissimus erga patriã amor: neq; leges salubriter excogitatæ: auxilio eẽ potuerũt: quo minus infestos ciues experieretur: sæpe. n. lapidibus petitus aliquando eiectus publico furore: etiam priuatus oculo ad ultimũ ipsa patria pulsus ẽ. Quid aliæ faciẽt urbes etiam ubi illa quæ cõstantiæ & moderationis & grauitatis sibi laudẽ eximiã uẽdicat: tã ĩgrata aduersus tã bene meritũ extitit. De Theseo.

Etrahe atheniẽsibus thesea nullæ; aut nõ tã claro athenæ erunt. si qdẽ ille locati: dispsos ciues suos ĩ suã imã urbẽ cõtraxit: separatiq; & agresti more uiuẽti populo amplissime ciuitatis formã atq; imaginẽ iposuit. Idẽ scæua potẽtissimi regis minoris ĩperia uix dũ etate pubescente repulit. Idẽ effrenatã thebarũ ĩsolẽtiã domuit. Idẽ opẽ liberis herculis tulit: & qcqd ubiq; monstri aut sceleris fuit: uirtute aĩ ac robore dextræ comminuit. huius tamen sũmoti ab atheniensibus scyros exulis mĩor ĩsula ossa mortui cœpit.

corpora natorum minotauro deuorãda secuudũ fabulas: re ãt uera in seruitutẽ mitterent: q in laberinto seruabant̃. erat ãt taurus minois ĩperator: q cũ ĩ agonibus oẽs superaret eiusmodi pueri uictoriæ pmiũ dabant̃: in quos seuissimũ fuisse cõstat: ut inde fictũ sit a minotauro fuisse deuoratos: q cũ forte deligerent̃: tertio ãnõ sors euenit theseo q beneficio ariadnes: q̃ illius pulchritudine capta docuit iter filo regere: piculũ euasit: & patriã ab eo tributo & seruitute liberauit. Ouidius iã lamentabile athene pendere desierant thesea laudæ tributũ.

Oui.

Idem effrenatã. Sicut apud Statiũ legimus: cũ creon rex thebanoᵹ prohiberet græcoᵹ cadauera: quæ ĩ bello etheoclis & pollinicis pugnando ceciderant: sepulturæ demandari: uxores & liberi mortuoᵹ ad theseũ confugerunt: q legatis missis cũ benigne imperare nõ potuisset thebanis bellũ intulit: qbus uictis corpora suis oĩbus sepelienda tradidit. Idem. hercules cũ tyrãnos latrones: & monstra in terris multa subegisset ob fortia facta maximã inuidiã liberis suis reliqt. nã q fuerant ab illo iniuria affecti: filios eius post mortẽ insequebant̃: q cũ nusq̃ psidiũ tutũ inuenirẽt athenas ad arã misericordiæ: q̃ Theseus cõstituerat: se cõtulerũt: & ibi salui ab oĩ iniuria fuere: nã athenis arã misericordiæ theseus cõsecrauit: quẽ locũ asylũ appellauit: eo qd nemo inde abstrahi posset: romulus deĩde theseũ ĩmutatus romæ idẽ apuit. Sũt tamẽ: q dicũt Asylũ athenis cõdidisse filios herculis cuius sñiæ Statius est: q ait: fama est defessos acie post busta paterni. Nũmis herculei sedẽ fundasse nepotes: sic sacrasse loco cõmune animãtibus egris cõfugiũ etc. Et quicqd ubiq;. Sicut in marathone: cretensem tauᵹ: in epidauro parasitũ claua armatũ: quẽ clauatũ dicebant: in isthmo signidũ: q seuarias in figuras uertebat: haud longe a megara schyronẽ latronẽ in monte ceo: quem ille occupauerat: & illac trãseuntes oẽs cogebat sibi in precipiti rupe sedentis pedes osculari: quos ad osculũ inclinatos elato pede per amfractas rupes detrudebat in profundã uallem: theseus cũ ad hunc uenisset: simulauit se uelle pedes osculari & illum pedibus captũ deiecit: In pelloponeso procustem eo genere mortis affecit quo ipse hospites & uiatores afficere solitus fuerat: nam cũ fortissimus esset arborres immense magnitudinis flectabat in terram & captos homines illarum uerticibus alligabat deinde tanquã funda illos emittebat. iacti in multas partes scindebantur. hunc alii phitiocantem appellatũ fuisse dicũt a flectendis arboribus: Sinis uero lecticas habebat humana statura breuiores: in qbus susceptos hospites collocabat: & illos extendi iubebat & quicquid extra lecticas eminebat totũ amputabat. Scyros exulis. In quã insulã cũ diuertissent post exiliũ a patria indictũ: lycomedes eius insule princeps illũ de rupe præcipitauit: insula est in mari egeo posita: de q̃ Strabo. li. nono mentionẽ facit: & eã multis nominatis ĩsulis & urbibus olim clarissimã esse dicit ppter Lycomedis cũ achille affinitatẽ & achillis filiũ neoptolemũ ibi pcreatũ & enutritũ: Ouid. libro. vii. metamorphoseos: de Theseo: Te maxĩe theseu: Mirata est maraton cretei sanguine tauri: quodq; suã secutus arat cromona colonus. Munus

Statius

Ouidi.

opusq; tuũ: tellus epidauria partes clauigerã: uidit uulcani occumbere prolẽ uidit & imitem cephesias ara ꝓcustem. Certionis letum uidit cerealis eleusis: occidit ille senex magnis male uiribus usus: Qui poterat curuare trabes & agebar ab alto: Ad terrã late sparsuras corpora pinus. Tutus alcithoen leleia meneia limes: Cõposito schyrone patet sparsisq; latronis: Terra uexat sedẽ: sedẽ negat ossibus unda. Quæ iactata diu fertur durasse uetustas. In scopulos scopulis nomen schyronis inheret.

i Am solon q. Solon cur exulauerit hec est historia: Simulauit nauigandi cãm ut diuersos hominum mores uideret: sed uoluntariũ fuit exiliũ. q ciues sentiebat legibus q̃s tulerat uehemẽter offensos: pisistratũ etiã ꝓpĩquũ suũ cũ sibi tyrãnidẽ parare ĩtelligeret: quãtũ in se fuit ꝓhibuit: nã euocata cõcione ꝓfectus in publicũ: Lorica armatus clypeo: pisistrati insidias & ipsiũ conatũ apuit: neq; id solũ: uerũ etiã se iuuare paratũ: ac ꝓ libertate pugnaturũ asseuerauit. uiri ĩquit athenĩẽses: aliis qdẽ sapiẽtior: aliis uero fortior sũ. Sapientior illis q pisistratũ istũ nõ aĩaduertunt: fortior his: q sciũt illũ sed metu reticent: Senatus uero q pisistrato studet: illũ ĩsanire ꝓclamat: At ille meã ĩnqt insaniã ciuibꝫ breue tẽpus ostendet: cũ ueritas in lucẽ uenerit: iã uero pisistrato retũ potito minime obtẽperãs: ante curiã arma deposuit dicensq; illud o patria: tibi equidẽ uerbo & opera auxiliatus sũ: Deinde ĩ egyptũ nauigauit: atq; ĩde in cyptũ ꝓfectus: postremo ad cressũ ꝑuenit. obiit aũt in cypro. lxxx. ætatis suæ anno: hoc suis mãdãs: ut salaminã eius ossa trãsferrent: atq; in cinerẽ soluta: ꝑ ꝓuinciã disseminarẽt. Quo circa & cratinus ĩ deterioribus ipsũ ita loquẽtẽ facit: habito hanc ĩsulã: ut qdẽ fama est hoĩum seminatis ꝑ omnẽ aiacis urbẽ ipsius etiã imagini epigrãma inscriptũ est: q dudũ rabidas medorũ ꝑpulit iras: legiferũ uel celeberrimũ est: cũ de ꝓprietate Salaminæ ipsius patriæ: inter atheniẽses: & megarenses: ferme usq; ad ĩteritũ dimicatũ esset: multisq; acceptis cladibus capitale eẽ cœpisset: siquis legem deuidicanda ferre auderet: Sollicitus Solon ne uel tacẽdo patriæ rei pu. cõsuleret: uel cõsulendo sibi noceret: subito demẽtiã simulat: cuius uenia q̃ ꝓhibebant nõ mõ dicturus sed etiã facturus erat: deformis ore habituq; uecordiũ in publicũ euolat: factoq; cõcursu hominũ quo magis consiliũ simulet: uersibus sibi insolitis ꝑ ꝑconẽ suadere cœpit: qđ uerabatur. omniũq; animos ita incẽdit: ut aduersus Megarenses bellũ ex templo decerneret: ĩsulaq; deuictis hostibus atheniensium fieret. Salaminã. Salamin & salamus & salamina declinat. hec ĩsula in euboico mari posita ĩ qua Telamon aiacis & teucri pater regnauit. q̃uis & Salamina dicat: ciuitas ĩ cypro cõdita a teucro: postquã a patre regno pulsus q in patriã sine fratre redisset; profugit ĩ cyprum cuius meminit Oratius in primo carminũ: Nec desperandũ teucro duce & auspice teucro: certus enĩ ꝓmisit apollo ambiguã tellure noua salamina furarã. hec autẽ ĩsula fuit inter atheniẽses & megarenses quã utriq; suã sibi uendicabant.

De solone.

i Am solon q tã præclaras: tãq; utiles atheniẽsibus leges tulit: ut si his perpetuo uti uoluissent sempiternũ hituri fuerit ĩperiũ: q salaminã uelut hostilẽ arcem ex propinquo saluti eorũ ĩminẽtem recuperauit: q pisistrati tyrãidẽ prius uidit oriẽtẽ. Et solus armis opprimi debere palam dictitare ausus est: senectutẽ Cypri ꝓfugus exegit. neq; ei ĩ pr̃ia de qua optĩe meruerat hũari contigit.

De Milciade.

b Ene egissent athenienses cum milciade: si eum post trecenta milia persarum Marathone deuicta in exilium protinus misissent. ac non in carcere & uinculis mori coegissent: ut puto hactenus scæuire aduersus optime meritum abunde duxerunt. Immo ne corpus quidem eius sic expirare coacti sepulturæ prius mandare passi sunt: q̃ filius eius Cimon eisdem uĩculis se constringendum traderet: hanc here-

Salamin
Salamus
Salamina
Horatius

b Ene egissent athenienses. Milciades atheniẽsis rerũ gestarũ gloria insignis: ꝓ re publica atheniẽsi multa & ꝑclara facinora edidit: atq; illud oĩum maximũ q artapherñẽ & darhim darii regis persarũ ꝑfectos: q cũ centũ milibus peditũ: & decẽ milibus equitũ in totius græciæ ac in primis athenarũ uenerant excidiũ: cũ paruis admodũ copiis: utpote: decẽ milibus armatorũ apud marathonẽ superauit: ĩ cuius rei memoria portichus athenis cõstructa: & in ea tota historia depicta fuit: referta quoq; aliarũ rerũ & sciẽtie pictura; que stoa porticus dicta: Vnde stoici postea nominati sũt. Frõtinus de milciade li. iiii. Milciades igr cũ gẽrẽ ꝑsarũ multitudinẽ apud marathona fudisset: Atheniẽses circa gratulationẽ morantes cõpulit ut festinarẽt ad opẽ urbi ferẽdã quã persarũ classis petebat: cũq; ꝑcurrissent: ĩplessentq; menia armatis. persæ rati ingentẽ esse numerũ atheniensiũ: & alio milite apud marathona pugnatũ. aliũ pro muris suis opponi: circũactis extẽplo nauibus asiam repetierunt: fuit aũt hec uictoria teste Gelio anno ab urbe cõdita. cc. & . lx. hic igit milciades post tantã uictoriã accusatus q paron insulã capere noluisset: uel ut Iustinus tradit ob crimẽ peculatus: q rempu. expillasset: primo capitali: deinde mutata sñia pecuniaria pœna dãnatus est: quã cũ exsoluere non posset: erant enĩ quinquaginta talenta: cũ primũ in patriã redit in uincula coniecerũt: ubi cũ haud ita multo post esset morte cõsumptus: eius corpus ĩsepultũ esse uoluerunt: donec filius pietate motus se ꝓ patre carcerẽ subiturũ ultro ꝓmisit: q paulo post ĩterrogatus a populo an id libẽter fecisset q̃ patris pœnas adiisset: cũ libentissime id se fecisse respondisset: ut pater sepulturæ mandaret: carcere liberatus est; ut quidã dicũt. alii uero quibus magis credendũ est: dicunt Calleam quendam nõ tam generosum q̃ pecuniosum uirum: pro eo pecuniam exsoluisse impetrato sororis eius helpinaces matrimonio: De hoc milciade in capitulo de pietate latius dicemus. Post tricenta: Nã artaphernem & dathim persarum regis prefectos terra mariq; uicit.

Frontinus

cate

Secuisse. Tenuisse.nã secare est ꝓprietatẽ possessionis eius: q illã alienauerit tenere: unde sectores regꝝ: q̃ sub hasta uendunť emptores dicunť: qd' enĩ alterius fuerat id ipsi possident. alii legũt secreuisse.

a Ristides etiã. Mos erat apud athenienses: ut q uirtute sua maximas opes ĩ urbe cõsecutus esset in exiliũ per decẽ annos mittereť: ne ille opibus elatus factiones in urbe moueret: hac lege quæ exostracissimus dicebať: duo præstantissimi duces relegati sunt. Aristides q nimiũ iustus esse uidebať: adeo ut iusti cognomẽ ĩpositũ ei fuerit: & temistocles q uirtute sua patria ex manibus hostiũ sæpe liberauit: Sed præcipue cũ xerses ĩ europã cũ tota ferme asia transiit quã temistocles cõsilio suo cũ tricentis nauibus apud salaminã supauit: qbus fusis aristides seruandæ p̃dæ a græcis ꝑpositus cõtinentiæ & integritatis opinionẽ quã de se maximam cõcitauerat oĩbus cõsumauit. nã cũ argenti & auri uis passim & uestimẽtoꝝ omnis generis ac in tabernaculis innumerabiles pecuniæ & ĩ nauigiis essent: qbus barbaros nudauerãt: nec ipse cõtractaŕ qppiã uoluit: nec ut ab aliis attingeretur passus est. paulo post urbis prĩcipatũ cõsecutus: cũ omnis uirtutis: tũ maxĩe æqtatis ac iusticiæ apud populũ periculũ fecit: ita ut omniũ consensu iusti cognomen sit assecutus: ex quo sibi nõ minorẽ gratiã & auctoritatem q̃ odiũ & inuidiã cõtraxit: nã themistocles eius æmulus & grauis aduersarius sermonẽ iactabat in uulgus. Aristidẽ hac sua iudiciaria cõsuetudine & forensi potestate: clã sublatis iudiciis sine stipatoribus: sibi regnũ cõparasse: qbus uerbis cõmota ciuitas: Aristidẽ non affectanti regni ut præ se ferebant: sed gloriæ illius inuidia ostraco in exiliũ relegarũt: erat aũt exostracissimus nõ ĩprobitatis castigatio: sed ad honestandũ facinus elarionis & grauioris potestatis moderatio: & pœna in decem annos data: fiebat autem ostracus hoc modo: Ostraci idest calculi & testæ uiritim ĩ cõsilio dabanť: & ĩ eis qsq3 quem ex ciuibus urbe cedere uellẽt litteris ĩdicabãt. quos postea in unũ fori locũ cancellis circũseptũ deferebant. Magistratus uero qbus dabať negociũ illud publicũ qdem uniuersos simul recẽsebant: q nisi sex miliũ numeꝝ excessissent: nihil cõfectũ esset: Postea uniuscuiusq3 calculis sepositis: eũ quũ pluribus sentẽtiis dãnatũ cognoscerẽt: decẽ ãnos extorrẽ fore declarabãt: ea tamẽ cõditione ut fructus suos capere liberꝝ sibi relinquereť. In eo igiť iudicio Aristides cũ multitudinis aduersus se cõcitatæ studiũ admirareť q̃siuit: nũ ab eo quẽ in exiliũ mittere statuissent: mali qcq̃ perpessi essent: cui nihil sibi mali factũ nec a se uiꝝ cognitũ esse: sed moleste ferre dixerũt: q̧ oĩbus in locis hũc ipm iustũ audirent: q̃ cũ accœpisset aristides nihil locutus illis: Sed urbe cedẽs & manus ad cœlũ tẽdẽs nõ sicut Achilles græcis iratus mala ĩprecatus est: sed ut atheniẽsibus q̃cunq3 uellẽt sibi bene fauste fœliciter q3 euenirẽt: ut aristidis nuq̃ sibi uenirent in mentẽ. Totius græciæ iusticia. Cũ ad cõferendas ĩ bellũ pecunias totius græciæ cẽsus cõstituẽdus esset: populi uniuersi Aristidẽ ab atheniẽsibus petierũt: ut eo auctore & censore singulis ciuitatibus iustus cẽsus describereť: qd illud' q̧ cũ in exiliũ eiectus fuit: Themistocles inimicus eius accerrimus utpote q fatione sua aristidẽ eiecerat: cũ referendi maleficii & sumẽdæ ultionis occasio maxĩa sibi foret oblata: sic in officio & decore ꝑmansit: ut nec accusationis cõscius nec dãnationis particeps esse uoluerit: nec re nec uerbo qcquã fecerit: unde ex afflictis inimici sui rebus uoluptatẽ capere uidereť: Tullius libro qnto tusculanaꝝ q̃stionũ: dicit Aristidẽ patria pulsũ q̧ ꝓter modũ iustus esset. Cõtinẽtiæ specimẽ: Nã cõstat hũc ĩ magna pauptate uixisse adeo: ut Callias eius ꝓpinquus: & oĩum atheniensiũ ferme ditissimus: accusatus fuerit: q aristidẽ patereť fame plerũq3 laborare: quẽ iudices dãnassent. nisi dixisset Aristidẽ se longe magis inopia: q̃ Calliam maximus opibus gloriati: par esse: qa cõplures uideret q diuitias qbus abũdant in usus uel turpes uel honestos collocent: q uero paupertatẽ generose ferant paucissimos esse. hunc adeo pauperẽ fuisse dicit Frontinus ut ne tantũ ubi qdẽ pecuniæ illi post mortẽ superesset: q̃ sufficeret in dotẽ filiaꝝ: quas publice dotauit senatus atheniẽsis post amplissimaꝝ reꝝ administrationẽ illo in sũma paupertate defuncto.

Tullius

ditatem paternam maximi ducis filius: & futurus ipse ætatis suæ dux maximus solam se fortuitum fuisse catenas & carcerem gloriari potuit.

De Aristide.

a Ristides etiã quo totius græciæ iusticia cẽseť: continentiæ quoq3 eximium specimen: patria iussus excedere est: fœlices athenas quæ post illius exilium inuenire aliquem aut uirum bonum aut amantẽ sui ciuẽ potuerũt: cũ quo tũc ipsa sanctitas migrauit.

De Themistocle.

t Hemistocles eorum qui ingratam patriam experti celeberrimum exemplũ: quũ illam ĩcolumen: claram: opulentam: principem græciæ reddidisset: eousq3 sensit inimicã: ut ad Xersis quem paulo ante destruxerat: non debitam sibi misericordiam perfugere necesse haberet.

t Hemistocles eoꝝ. Hic ut diximus Cũ xerses terra mariq3 bellũ uniuersæ græciæ cũ tantis copiis inferret. quãtas nec antea nec postea quisq̃ habuit: nõ solũ patriæ & totius græciæ salutẽ ꝓtexit cõsilio & calliditate sua: Verũ etiã totius europæ: nã cũ maxĩe atheniẽses peti dicerenť: ob pugnã s. marathoniã: in q̃ ꝑsæ turpiter debellati fuerãt: & ipsi delphos cõsultũ apollinẽ de rebus suis misissent: Respõdit apollo ut se mœnibus ligneis munirẽt: qd' cũ nemo ĩtelligeret solus themistocles ĩterp̃tatus est: & ꝑsuasit oĩbus cõsiliũ esse apollinis: ut in naues se suaq3 cõferrent: qd' ita fuisse cõpertũ est: nã sic quoq3 se cõponẽtibus xerxẽ sua uirtute themistocles nauali ꝑlio debellauit: & ex europa discedere tanta calliditate & artificio curauit. ut a themistocle cõseruatũ magis q̃ superatũ se fuisse existimaret: multaq3 alia p̃clara fecit & ĩ primis euersa ꝑsiæ

mœnia inuitis lacedemoniis restituit & renouauit: qbus rebus populũ atheniẽsem clarũ & græciæ principẽ reddidit: & tamẽ ab ingrata patria in exiliũ ad ipsum xersem quẽ pauloante uicerat ire coactus est. legitur in orõne demostenis: themistocles xersem decies centenis milibus militũ elatũ: quattuor milium & ducentarũ nauium numero terribilem: exigua rate fugere coegit.

p Hocion uero his. Phocion cur patria sepultura caruit? Erant eo tempore Athenis duæ factiones: quarũ una populi causam agebat: altera optimatũ: in hac erat phocion & demetrius phalerius: harũ utraq; macedonũ patrocinio nitebat: Nã populares polypercõti fauebãt: optimates cũ Cassandro sentiebãt: Interim a polypconte cassandrus Macedonia pulsus est: quo facto populus Atheñ. superior factus: statĩ duces aduersæ factionis capitis dãnatos patria pepulit. in his phocionẽ & demetriũ phaleriũ: de eaq; re legatos ad polypcõtẽ misit: q ab eo peterẽt ut sua decreta confirmaret: hoc eodẽ pfectus est phocion: quo ut uenit cãm apud philippũ regẽ uerbo: re autẽ ipsa apud polypercontem iussus est dicere: nãq; istũ regiis rebus pẽerat: hic cũ ab agnonide accusatus esset: q pyrrheũ nicanori prodidisset: & cõsimili sententia ĩ custodiã cõiectus athenas deductus est: ut ibi de eo legibus fieret iudiciũ: huc ubi puentũ est: cũ ppter etatẽ pedibus iã nõ ualeret: uehiculoq; portaretur magni concursus facti sunt: cum alii ueteris famæ reminiscentes commiserarentur: plurimi uero exacuarent propter proditionis suspitionem: maxime quia aduersus populi cõmoda in senectute stetisset: qua de re non perorandi quidem ei est data facultas & dicendi causam: inde iudiciis legitimis damnatus traditus undecim uiris: quibus ad suppliciũ publice damnati tradi solent: hic cum ad mortẽ duceretur obuius ei fuit emphicletus: quo familiariter fuerat usus: is cum lachrymãs dixisset: o q̃ indigna perpeteris phocion: ac non inopinata inquit: huncenim exitum pleriq; clari uiri atheniensiũ habuerunt. in huncta niũ fuit odiũ multitudinis: ut nemo sit ausus liber eũ sepelire. Itaq; a suis sepultus est.

De Phocione.

p Hocion uero his dotibus quæ ad pariendũ honorẽ potẽtissime iudicãtur Clemẽna & liberalitate ĩstructissimus nõ tãtũ ĩ eculeo ab atheniẽsib; ĩpositus ẽ: sed certe post obitũ nullam atticæ regionis quæ ossibus eius iniiceretur glebulam inuenit. Iussus extra finæs proiici: intra quos optimus ciuis uixerat.

q Vid abest igitur quin publica clementia sit existimanda summo consensu maximas uirtutes quasi grauissima delicta punire: beneficiaq; iniuriis rependere: quod quũ ubique: tamen præcipue athenis intolerabile uideri debet: in qua urbe aduersus ingratos actio constituta est: & recte: quia dandi & accipiendi beneficii cõmertiũ: sine quo uix uita hominis constat: tollit & perdit quisquis benemerito parẽ referre gratiã negligit. Quantũ ergo reprehẽsionem merẽt: q cũ æqssima iura: sed inqssima hẽrẽt ĩgenia moribus suis q̃ legib; uti malureũt. Qđ si q̃ puidẽtia deorũ effici posset: Vt excellẽtissimi uiri quorũ mõ casus rettuli legem ingratorum uindicem retinentes patriam suam in ius ad aliã ciuitatem pertraherent: nõne ĩgeniosum & garrulum populum mutũ atq; elinguem hac postulatione reddidissent?

d Iscordes foci tui pacisq; diuidua tuguria græciæ facta sunt columen: licet marathon persicis trophæis salamĩ & arthemisium Xersis naufragia numerãtur prævalidis mœnibus exhausta mœnia pulchrioribus operib; consurgunt. harũ rerũ auctores: ubi uixerunt: ubi iacent: responde.

p Hocion uero: His dotibus: Virtutib; clementia: & liberalitate. Pariendũ: hominẽ Instruendũ & ornandũ.

q Vid abest. Inuehiter in eos qui adeo ingrati extiterunt ut etiam in mortuos seuire non dubitauerunt: qua in re: athenienses in primis damnandos esse dicit q cum ubiq; grauis & damnãda sit ingratitudo: intollerabilior tamen atheniensibus esse uideatur: q ciuitas illa bonarum artium mater oĩbus bene uiuendi præceptis & institutis fundata legem etiam de ingratis habuerit. ut ingratus merito damnari posset. Quod si qua puidentia. Non haberent inquit athenienses qđ discerent si uiri clarissimi ingratitudine affecti reuiuiscerent: & lege ingratitudinis agerent in ciues suos.

d Iscordes. Si quid thesei umbra ab inferis excitaret hæc uerba diceret: tũc cũ uicatim habitabas: & diuisa eras: tot ĩter uos dissensiones erãt: quot familiæ: ego uos ĩ unũ collegi: & cõiunctionẽ seruare docui. Licet marathõ: Hec uerba diceret milchiades & themistocles quoq; alter artaphernẽ & dathĩ darii regis persarũ præfectos in cãpis marathonis: alter uicit xersem apud salaminã. Marathon ciuitas ĩ attica regione posita haud procul athenis persarum clade nobilitata. Prævalidis mœnibus. Themistocles reedificauit urbem: qui interpretatus est oraculum qđ erat ut ligneis mœnibus se defenderẽt: uel ut alii dicunt ligneis equis pugnarent: qđ cum omnibus uideretur obscurius: solus themistocles dei sententiam ĩtellexit: ut relicta urbe nauibus pugnarent. qđ cum fecissent barbari desertam urbem cœperũt & eam solo adequarunt. deinde superatis barbaris uirtute themistoclis: eiusdem quoq; consilio restitura & restaurata sunt urbis mœnia: cõtra lacedemonioꝵ uoluntatẽ: q græciæ principatũ tenere cupientes nolebãt reedificari urbẽ.

Empe thesea. Victi hostis. s. xerxis quē paulo ante deuicerat. Solonem. Media correpta pferri debet.
n Edipodis: Qui laiū patrē suū inscius occiderat: Intēdit argumētū a maiori ad minus. si paricidas & ipsos ī sūma ueneratiōe tenes: quāto magis de te benemeriti eēnt uenerādi: cū aūt illos eieceris: cruciaueris: dānaueris: quāto grauior pœna dig na uideris. Nuptus ma. qa edipus iocastā matrē ignarus duxit uxoré. hic eēt œdipodis fabula dicēda: sed tanq̄ notissimā pretermittimus. Mineruæ arcē. Quia oēs arces palladi sunt cōsecratæ: ut pallas: q̄s cōdidit arces ipsa colat. Diuini certaminis. Quia certamē fuit īter neptunū & palladē de noie athēis īponēdo cū ille equū hic uero oliuā e terra misit. Hūani. Quia areopagicæ illic disceptabāt de rebus ad rē. p. ptinētibus: erat āt locus q græcæ dicit ΥΙΚΑΣΙΚΟΝ locus iudicii. Lege itaq;. O patria morata si de ingratis legē tua legeris cōtra iusiurādū te fecisse cognoueris: cū sceleratos: & pegrinos receperis: ciues tuos bonos de te optime meritos eieceris. Iureiurādo. Quia affirmauerāt iureiurādo se leges seruaturos. Ligua. Quia uerbosa ē græcia.

De pietate. Cap. IIII

Ed omittamus īgratos. Ad pietatem
s trāsitutus nō discedit a consuetudine sua ut breui q̄dam pfatione capitula iūgat: postq̄ satis diximus de īgratis dicamus de pietate filiorū erga parētes. Venite igit. Inuitat pios: q se offerant: ut eorū laudes decātet q sua uirtute effecerūt: ut tales genuisse parentes nō peniteat: & alios incitēt ad ppagādū generis: credētes se illis similes pcreaturos. Propagatæ. Multiplicatæ & auctæ: est āt pietas teste Cicerone p quā dīis īmortalibus sanguīe cōiunctis & patriæ beniuolis officiū: & diligens tribuitur cultus.

Pietas
Cicero

c Oriolanus. Hic fuit uir cōsilio & magnanimitate plenus cæterorū pietatis gloria longe īsignis: nā post multas atq; pclaras res p re. p. gestas odio plebis & ira cōcitatæ ī se multitudinis. cū maxīa patrū īdignatiōe & dolore urbe pulsus in uolscos pfectus est: ubi tantū breui tpe gratia & auctoritate ualuit: q eius cōsilio bellū romanis indiceret: ipse dux belli sūmo oīum cōsensu creatus: uastans primo rōanorū agris: multis deinde captis oppidis: multis etiā in deditionē acceptis: multa pda locupletatus: ad ipsius urbis expugnationē duxit exercitū: romani tāta belli mole territi: legatos ad eū de pace & reditu suo miserūt q nihil pfecere. missi deīde sacerdotes cū īsulis nihilo plus fœlicitatis habuere: pfecta demū mater īuictū eius aīum fregit & a patria bellū amouere coegit: qđ igit patrū auctoritas: qđ deorū reuerentia nō ualuit: sola matris pietas effecit: q̄ tanta in hoc uiro fuisse tradit: ut dicere solitus eēt: nullū maius uirtutū suarū præmiū sibi exolui posse: q̄ matris leticiā: nā cū cæteris uirtutisq; finis gloria foret: huic gloriæ finis materna existebat læticia: Id nāq; ingētitū honori tū fœlicitati sibi esse ducebat: ut matri eius laudes & se coronis pditū spectare cōtigeret: ac ipsius p gaudio: lachrimātis astringeret āplexibus: qđ idē tradit de apaminūda: q se hoc uno fœlicissimū putabat: q suas res gestas i leuctris atq; uictoriā uterq; patēs potuisset īspectar. Causæ āt qbꝫ exulauerit he sūt: quarū unā tātū liuius tāgit. Sed plutarchus ī eius uita cōmemorat. prīo affectāti regni accusatus ē: qđ cū pbari neqssent: tria obiecerūt eius inimici: primū q frumētū īter plebē distribui uetuisset: scđm: q tribunatū plebis dolo intercipere uoluisset: tertiū q pdā ex āntiati agro inæratiū nō cōtulisset: qbus oībus cōuictus exulare coactus est. Tullius in lelio: qs clarior in græcia: themistocle quis potentior: q cū iperator bello psico græciā seruitute liberasset: pptereq; inuidiā in exiliū pulsus esset: ingratæ patriæ iniuriā non tulit quā ferre debuit: Fecit idē qđ. xx. annis apud nos fecerat coriolanus: his adiutor cōtra patriā inuentus est nemo: itaq; sibi mortē uterq;

Tullius

n Empe thesea paruulo ī scopulo sepelini: & Milciadem ī carcere mori: & Cimonem paternas inducere catenas: & Themistoclem uictorem uicti hostis genua complecti: Solonéq; cum Aristide & phocione pœnates suos ingrata fugere coegisti: quū iteri cineribus uestris fœde ac miserabiliter dispersis: œdipodis ossa cæde patris nuptiis matris cōtaminata: inter ipsum ariopagum diuini atq; humani certaminis uenerabile domiciliū: & excelsis præsidiis mineruæ arcem honore aræ decoratos sacrosanctiores colis. adeo tibi aliena mala tuis bonis gratiora sunt. Lege itaq; legem: quæ te iureiurando obstrictam tenet: & quia benemeritis debita reddere præmia noluisti: legis iusta piacula exolue. Tacent mutæ illorū umbræ fati necessitate constrictæ. At immemores beneficiorum athenæ repræhensione: ligua sermone licenti soluta non tacent.

f Ed omittamus & potius de piis loquamur. Aliquādo. n. satius ē fauorabili q̄ īuisæ rei uacar. uenite igitur ī manus nostras prospera parentum uota: fœlicibꝫ auspiciis ppagatæ soboles: quæ efficitis ut & genuisse iuuet & generare libeat.

De Pietate erga parentes: erga fratres: erga patriam. Capitulum. IIII.

c Oriolanus maximi uir aī: & altissimi consilii: optimeq; de re. pu. meritus iniquissime damnatiōis ruina pstratus: ad uolscos īfestos tūc romāis ɔfugit: magno ubiq; precio uirtus æstimat. Itaq; quo latebras quesitū uenerat. ibi breui sūmū adeptus ē iperiū: Euenit: ut quē p se salutarē iperatorē ciues hēre noluerāt: pœne pestiferū aduersus se ducem experirent: frequētet. n. fusis exercitibꝫ nr̄is uictoriarū suarū gradibꝫ aditū iuxta mœnia urbis uolsco mi-

confciuit: qbus ciceronis uerbis colligit' Coriolanū sibi mortē intulisse: at uariæ sūt de huius hōis exitu scri/ptorū sniæ: sūt eni q dicāt statim abductis ex agro. ro. legiōibus iuidia rei oppressum pisse. alii alio leto apud Fabiū longe ātiqssimū auctorē usq; senectutē eundē uixisse lectū est: tradit' etiā hanc sæpe eū exacta ætate uocē usurpasse: multo miseris seni exiliū esse: uerū cōstat auctore dionysio alicarnaseo: q eū matronæ ānū ut brutū romæ luxerūt. Magno ubiq; precio uirtus: Snia generalis ubiq; uirtutē æstimari: qđ ꝓbat p coriolanū: quē exulē hostes. Imperatorē. creatorē. Fastidiosus: q fastidiri solet bene de re. p. meritos. Nō detrahēda: qa nō sine uerecūdia ab īcepto amouebat'. Ergo pectus. q̄uis inqt coriolanus multa cogitaret: q̄ illū ī diuersa traherent cogerentq; ī incepto pmanere: pietas tamen omnia uicit.

lite struxit: Q ua pp fastidiosus ille ī æstimādis bōis suis: populus q reo nō pepcerat exuli coactus ē supplicare: missi ad eū deprecādū legati: nihil ꝓfecerūt: missi deide sacerdotes cū īsulis æque sine effectu rdierūt. stupebat Senatus: trepidabat populus uiri pit' & mulieres exitiū īminēs lamētabāt'. Tūc ueturia Coriolāi mr' Volūniā uxorē eius & liberos secū trahēs: castra uolscorū petiit: quam ubi filius aspexit ꝓpe: ut amēns mris cōplexū petiit. Illa ex ꝑcibꝫ ī irā uersa ait. Sine: ut priusq̄ cōplexū accipiā sciā an ad hostē: an ad filiū ueneri: captiua mr' ne ī castris tuis sim. In hoc me longa uita & īfœlix senecta traxit: ut exulē: deide te hostē uiderē: potuisti populari hāc terrā q̄ te genuit & aluit: nisi te peperissē rōa nō oppugnaret'. multaq; īsup addidit cōplorādo: qbus & uxoris & paruulorū fletibꝫ motus: matrē cōplexus: Expugnasti īqt & uicisti irā meā: patriā præcibꝫ huius admotus cuius utero delatus sū: q̄uis merito mihi īuisā dono: cōtinuoq; hostibꝫ armis agrū rōanū liberauit. Ergo pectus acceptæ dolor' iniuriæ spe potiundæ uictoriæ uerecundia detrectādi ministerii: metu mortis refertū: totū sibi pietas uacuefecit: uniusq; parētis aspectus bellū atrox salutari pace mutauit.

De Superiore Africano.

c Adem pietas uiribus suis inflāmatum Africanū superiorem: Vix dū ānos pubertatis īgressum ad opē patri in acie ferendam uirili robore armauit. cōsulem enim eum apud Ticinum fluuium aduersis auspiciis cum hannibale pugnantem faucium grauiter ītercessu suo seruauit: neq; illum: aut ætatis īfirmitas: aut militiæ tyrocinium: aut īfœlicis prelii ueterāo bellatori ptimescēdus exitus īterpellare ualuit: quo minus duplici gloria cōspicuus coronā īpator' simul & p̄re ex ipsa morte rapto mereret'. aut ibus ista tā ꝑclara exēpla Ro. ciuitas accepit: illa uidit oculis.

De Lucio Manilio torquato.

l Vcio Manilio torquato diem ad populū Pōponius. tr. pl. dixerat: quod occasiōe benefaciēdi belli īductus optinēdi legitimū īpetii tempus ex/

Adem pietas. Hoc fuit secūdo punico bello: quo tpe hanibal ex alpibus descendit: obuiā habuit Cn. scipionē supioris affricani patrē: q cū iā cōmissa pugna in magno discrimine uersaret': q ī prima acie parū caute dimicās uēnisset ī uitæ discrimē cū hanibale: tū filius eius q postea aphricanus dictus est: se īter patrē & hostē iniecit: & ictū excipiēs e manibus hostis patrē liberauit: erat tamē scipio admodū adolescēs. q primū dedit in hoc bello suæ futuræ āplitudinis indiciū: patrē medio iā ex hoste recepto. Aphricanū q postea aphricanus dictus ē. Intercessu suo. Interpositiōe sua. qa se mediū īter patrē & hostē imisit. Neq; illū: Hæc oīa deterrere poterāt adolescētē: sed ea dicit ut rē magis exageret: & maiorē ī scipiōe uirtutē fuisse demōstret. Gloria: Quia īperatorē liberauerat & patrē. Coronā. s. ciuicam q̄ dabat' his q ciues seruassent a morte: erat āt qrna ut supra. Auribꝫ ista. Quia extra urbē gesta sūt. illa uero in urbe. Ista. s. coriolani & scipiōis. Ista q̄ sequūt'

l Vucio manilio torquato. Cice. officiorū libro ultimo. L. iqt Manilio auli filio cū dictator fuisset. M. Pomponius tri. pl. diē dixit: q is paucos sibi dies ad dictaturā getēdā addidisset: criminabat' etiā q. T. Filiū q postea torqtus ab hoībus appellatus ē relegasset: & ruri habitare iussisset: qđ cū audisset adolescēs filius negociū exhiberi patri: accurrisse romā & pria luce pōponii domū uenisse: cui cū esset nūciatū: q illū iratū allatunū ad se aliqd cōtra patrē arbitraret': surrexit electulo remotisq; arbitris ad se adolescētem iussit uenire: at ille ut īgressus ē cōfestī gladiū districxit: iurauitq; illū statī iterfectu tum nisi iusiurandū sibi dedisset: se patrē missū esse factu tū. Iurauit hoc terrore coactus. pōponius rē ad populū detulit: docuit cur sibi a cā desistere necesse foret: Maniliū missū fecit: tantū tpibus illis iusiurādū ualebat: atq; hic. T. manilius is est q ad auienem galli quē ab eo ꝓuocatus occiderat torque detracto cognomē inuenit: cuius tertio consulatu latini aduersati fusi & fugati: magnus uir inprimis & q nup indulgens ī patrē idē acerbus & seuerus in filiū. Quod occasiōe benefaciēdi belli. Nā cū in fine magistratus sui uideret hostes nō multos post dies debellatū iri posse: si uidelicet in dictatura permaneret: aliter hostes respiraturos: nō dubitauit sibi dictaturā sine populi & senatus auctoritate ꝓrogare: cū igit' audisset filius patrē huius crīs accusatū: atq; etiā ei crimini dari malā filii tractationē memor nō iniuriæ: sed pietatis: diluculo ad tribunū uenit opinantē sibi aliqd noui consilii afferre

ad criminationẽ male de se meriti patris hac spe sũmotis astãtibus solus admissus stricto raptim supra caput gladio tremebũdũ i re subita & ferrei acie micãtis ipetuosi adolescẽtis uiribꝫ ferociaqꝫ pterritũ iurare cõpu/lit se a pr̃is accusatõe destituꝝ. Tẽpus ipii: qđ erat sex mẽsiũ. Iudiciũ pageret idicãdo pr̃is cr̃ia. Cõmẽda/bilis pietas. Intẽdit hãc pietatis laudẽ: si laudant̃: q parẽtibus hũanis & idulgẽtibus pietatẽ p̃stant: quãto maio ri laude dignus cẽsendus ẽ Manlius q patrẽ durũ & inclemẽtẽ expertus in eũ pius esse uoluit.

h Anc pietatẽ æmulatus Cn. carbo. M. Coctæ patrẽ accusauit peculatus & repetũdaꝝ: q̃ qdẽ accusatõe dãnatus est: Cocta uero ubi p etatẽ potuit ultus est pr̃is iniuriã: nã quo die sũpsit uirilẽ togã in capito lio more maioꝝ i foꝝ descendit: carbonẽ ac/cusauit qꝫ triũuir cũ fuluio: & Cn. Graccho di uidẽdis agris seditionẽ creasset: qꝫ cũ exercitu a cimbris i illirico fusus fuisset: qꝫ ꝓuiciã ipsã expillasset: a q̃ qdẽ accusatõe nõ prius destitit q̃ carbonẽ dãnari fecit. Quo togã. Que q̃r/todecio ãno sumebat̃ deposita p̃texta. Auspi catus. q iã optimis auspiciis adolescẽtiæ & in/genii sui facinus egregiũ testatus ẽ Cn. carbo nẽ accusãdo: qua rã pr̃is est ultus iniuriã.

Toga

a Pud. C. quoqꝫ flami. C. Flamineus le/gẽ ferebat de gallico agro uiritim di/uidẽdo: cui rogatõni patres cũ nõ ali/ter se resistere posse uiderent: censuerũt habẽ dũ esse militũ delectũ: ille nihilõinus territus in rostris ascẽdit legẽ laturus cõtra senatus au ctoritatẽ: qđ cũ uideret eius pr̃ q̃uis priuatus esset: ei tamẽ manus iniecit & de rostris descẽ dere iussit: cui q̃ primũ cũ silentio paruit: ma/gna ꝑfecto pr̃is reuerẽtia a filio data. ut qđ se/natus auctoritas: qđ militium delectus: qđ mortis piculũ nõ potuit: sola pr̃is pietas effi/cit. Diuidẽdo agro: Vt coloniæ i agrũ galli/cũ mitterent̃: erat ãt gallia cisalpina: agrũ ue/ro sũt q uelint fuisse placẽtinũ. Priuato ipio: Priuati patris: hoc est sine magistratu. Mini mo qđẽ murmure: Nec etiã cõcio q̃ huius le/gis cupida uenerat ne murmur qdem emisit: sed hanc pietatem tacita cõprobauit.

m Agna sunt hæc. Apius claudius salla/sos gẽtẽ alpinã domuit: sed non is de quo loq̃t Valerius: nã alter fuit cogno mẽto audax cæci frater q cõsul ad mamerti/nos liberãdos missus: quorũ arcẽ carthaginẽ ses & hiero siracusanus obsidebãt: prio ad ex/plorãdos hostes fretũ piscatoria naue traiecit & cũ duce carthaginensiũ ægit: ut p̃sidiũ arce dediceret̃: Regiũ igressus (ut i capitulo de for titudie dixius) qnqꝫ remẽ hostiũ copiis pede/stribꝫ cœpit: eã legionem i siciliã traduxit. car thaginẽses expulit: Hieronẽ p̃lio apud siracu sas uictũ in deditionẽ accepit: eo p̃lio territus rõanoꝝ amicitiã petiit: eisdẽqꝫ postea fidelissi mus fuit. cũ igit̃ apius iste de quo Valerius lo qt̃ deuictis hostibꝫ triũpharet cõtra tribuno/rũ uolũtatẽ: q sũmis uiribus itercesserant: qꝫ dicerẽt uictoriã illã nõ fuisse tãtã ut triũphũ mereret̃: iniectis manibꝫ e curru traherenite bant̃. qđ ubi claudia eius filia sensit: nullo fæ/mineo pudore deterrita: se iter patrẽ & tribu/nũ mira celeritate cõiecit: & a pr̃e uiolẽtũ tribunũ repulit: fecitqꝫ ut pr̃ cũ dignitate triũpharet. Cice. in orone ꝓ Celio: nõ uirgo illa uestalis iqt claudia q̃ patrẽ cõplexa triũphãtẽ ab inimico tribuno plebis de curru trahi passa nõ est. Sed nescio. Ac si diceret nõ affirmo. Claudiæ. Nã gens claudia fuit plebi semp iuisa. Quæ cũ patrẽ. Suetonius de. xii. cæsaribus. dicit fratrẽ fuisse: nõ patrẽ: dicit. n. uirgo uestalis fratrẽ iiussu populi trium phantẽ ascenso simul curru usqꝫ in capitoliũ ꝓsecuta est: ne uetare aut intercedere phas cuiq̃ tribunorũ esset.

Cicero

Suetonius

cessisset. Quodqꝫ filiũ optĩe indolis iuuenem rustico ope grauatũ publicis usibus subtraheret. Idqꝫ postq̃ manilius adolescens cognouit ꝓrius urbem petiit: & se i põponii domũ pr̃ia luce direxit: q existimans in hoc eũ uenisse: ut pr̃is crimia a quo plus iusto aspere tractabat̃ deferret: excedere oẽs iussit cubiculo: quo li centius remotis arbitris iudiciũ pageret: nactus occa siõem opportunã ꝓposito suo iuuenis: gladiũ quem tectũ attulerat districit: tribunũqꝫ minis ac terror̃ cõ pulsũ iurare coegit a pr̃is eius accusatiõe recessuꝝ: eo qꝫ effectũ est ne torquatus cãm diceret. cõmendabilis est pietas q̃ mãsuetis parentibus præstat̃: sed Manli us quo horridiorem pr̃em hũit: hoc piculo laudabili/us ei subuenit: q ad eũ diligẽdũ præter naturalẽ amo rem: nullo idulgẽtiæ blãdimento iuitatus fuerat.

De Mar co cocta.

h Anc pietatẽ æmulatus Marcus Cocta eo ipso die quo togã sũpsit uirilem: protinus ut e capi tolio discendit. C. Carbõem a quo pr̃ eius dãnatus fu erat postulauit: pertractatũqꝫ reũ iudicio affligit: & i geniũ: & adolescentiam præclaro opere auspicatus.

De Caio Flaminio.

a Pud. C. quoqꝫ flaminiũ auctoritas pr̃ia æq̃ po tẽs fuit. Nam quũ. tri. plebis legẽ gallico agro uiriti diuidendo iuito & repugnãte senatu ꝓmulgas set: præcibus minisqꝫ eius acerrie resistẽs: ac ne exerci tu qdẽ aduersus se cõscripto: si i eadẽ snia pseueraret absterritus. postq̃ ꝓ rostris ei legẽ iã referrenti pr̃ ma nũ iniecit: priuato fractus imperio descẽdit e rostris: ne minio qdẽ murmure destitutæ cõciõis reꝑhẽsus.

De Claudia uirgine uestali.

m Agna sũt hæc uirilis pietatis opa: sed nescio an his oibus ualentius: & aiosius Claudiæ uestalis uirgis factũ: quæ quũ pr̃em suũ trihũphãtẽ e curru ui olẽta tri. pl. manu detrahi aiaduertisset: mira celeri/tate utrisqꝫ iterponẽdo se ãplissimã ptãtẽ inimicitiis

Gnoscite uetustissimi foci. quia post exéplum uirginis uestalis nobilissime foemine dicturus ẽ de pietate uirginis ignobilis: ueniam petit a dea: cuius præstãdæ rationẽ statim subiungit: quia q̃uis sit ignobilis uirtus tamen qua usa est laudẽ meretur. hæc matrem adulterii dãnatam a triũuiris in carcerẽ coniectam: ut consumaretur inedia ĩpetrato a custodibus aditu quottidie sub specie salutationis adibat: prius tamen diligẽter excussa: ne quid cibi inferret ad matrẽ: uberibusq; suis (nã puerpera erat) ultro matri exhibitis lacte sustentabat: qđ ubi animaduerterũt custodes admiratione cõmoti: rem ad iudices detulerunt: & illi ad consules: qui tãtæ pietatis exẽplo: ei præmiũ cõstituerũt: pœnæ remissionẽ & matris ĩcolumitatẽ: Plinius

accẽsã depulit. Igr̃ alterũ triũphũ pr̃ ĩ capitoliũ: Alterũ filia ĩ edẽ uestæ duxit. nec discerni potuit utri plus laudis tribueret̃ cui uictoria: an cui pietas comes adẽrat.

Gnoscite uetustissimi foci: ueniãq; æterni date ignes: si a uestro sacratissimo tẽplo ad necessarium magisq; speciosũ urbis locũ cõtextus operis nr̃i p̃gressus fuerit. Nulla. n. acerbitate fortũæ: nullis sordibus: prætiũ caræ pietatis euilescit: quin etiam eo certius quo miserius experimentum habet.

De amore filiæ erga matrem.

Sanguinis ĩgenui mulierẽ prætor apud tribunal suũ capitali crĩe dãnatã triumuiro ĩ carcere necãdã tradidit: quo receptã: is qui custodiæ præerat misericordia motus: nõ protinus eam strangulauit: aditum quoq; ad eam filiæ: sed diligẽter excussæ: ne qd cibi inferret dedit: existimans futurũ: ut inedia consumeret̃. Quum autem iam dies plures intercederent: secum ipse quærens: quid nam esset quod tã diu sustentaretur: curiosius obseruata filia animaduertit illam exerto urbere famẽ matris lactis sui subsidio lenientem. quæ tã admirabilis spectaculi nouitas: ab ipso ad triũuirum: a triumuiro: ad prætorem: a prætore ad cõsiliũ iudicum perlata: remissiõem penæ mulieri impetrauit. Quo non penetrat: aut quid non excogitat pietas? quæ in carcere seruãdæ genitricis nouam rõnem inuenit. Quid enim tam inusitatum? quid tam inauditum? q̃ matrem uberibus natæ alitam esse. putauerit aliquis hoc contra rerum naturam factum: nisi diligere parentes prima naturæ lex esset.

De Rue erga Cymona patrem.

Idẽ prædicatum de pietate Ruis existimetur quæ patrẽ suum Cymona cõsimili fortuna affectum: pariq; custodiæ traditum: iam ultimæ senectutis uelut ĩfantem pectori suo admotum aluit. Hærẽt ac stupent hominũ oculi: quũ huius facti pictã imaginem uident: casusq; antiqui cõditionem præsentis spectaculi admiratione renouãt in illis mutis mem

de naturali historiæ li. vii. pietatis ĩquit exẽpla infinita quidem toto orbe extitere: sed romæ unum cui cõparari cũcta non possint. humilis in plebe & ideo ignobilis puerpera supplicii cã carcerẽ inclusam matrẽ cum ĩpetrasset aditũ a ianitore semper excussa ne quid inferret cibi deprehẽsa est uberibus suis alẽs eam: quo miraculo matri salus donata filiæ pietate est ambæ perpetuis alimẽtis. & locus ille eidem cõsecratus est deæ. C. Quintio. M. Attilio consulibus tẽplo pietatis extructo in illius carceris sede. ubi nunc Marcelli theatrũ est. Solinus in capitulo de omine: pietatis ĩquit documentum nobilius quidẽ in metellorũ domo effulsit: sed eminẽtissimũ in plebea puerpera reperit̃ humilis hæc atq; ideo famæ obscurioris: cum ad patrẽ qui supplicii causa claustris pœnalibus cõtinebat̃ egre obtinuisset ĩgressum. exquisita prius sæpius a ianitoribus ne forte patẽti cibũ administraret: alere eã uberibus suis dep̃hẽsa est: quæ res & locũ & factũ consecrauit. nã qui morti destinabat̃ donatus est filiæ: in memoriã tãti p̃conii reseruatus: & locus dicatus suo numini pietatis sacellũ fuit. Solinus Exerto ubere. Nudata mãma. Virg. Exertæ cingula mãmæ. Virgi.

O ignosite foci & æterni ignes. Quia ut diximus æternus ignis seruabat̃ a uestalibus in tẽplo deæ uestræ: ut a numa fuerat ĩstitutum.

Ad necessariũ urbis locũ. Carcerẽ dicit: urbi magis necessariũ q̃ honestũ ubi seruent̃ nocẽtes. Nulla. n. acerbitate fortunæ. Nã & si fortuna ĩ sordida cõditõe multos nasci uoluerit: uirtus tamẽ si q̃ fuerit in his: nulla debet sorditate uilescere: aut sua laude & p̃mio carere: qn etiã eo maius illis debet̃ p̃ciũ: quo difficilius emerserit. Triũuiro. Erãt triũuiri iudices capitales: q de nocẽtibus supplicia sumebãt: & ĩ carcere more maiorũ: hos ueneris dominos nocturnos appellãt. Quo nõ penetrat. Laudat uim pietatis: quã ĩuenerit noua q̃dã unde se ostendere & patefacere uoluerit: sicut de filia: de q̃ qd magis ĩauditũ dici potest q̃ filiã lac matri p̃bere cũ econtra fieri soleat. Nisi diligere. Nã cũ habeat esse a parẽtibus filii lex iubet: ut eos ament & obseruent.

Idem p̃dicatũ. Quid dixi de hac puella q̃ matrẽ lacte nutriuit: nõne hoc idẽ p̃dicat̃ de alia: q̃ patrẽ suũ dãnatũ Cimona nõie eodẽ cibi gener̃ & mõ nutriuit: & ita sẽsim trãsit ad externa: hũc aũt errorẽ hĩc manasse arbitror q; discrepẽt ĩter se auctores: ut Pli. matrẽ: Solinus patrẽ a filia nutritũ fuisse dicãt: qm̃ duas fuisse dicit Vale. eodẽ pietatis gener̃ usas: ut altera patrẽ senẽ: altera matrẽ: utrũq; dãnatũ lacte nutrierit. Cimona. Virũ græcũ: sed nõ eũ q carcerẽ sp̃õte subiuit: ut Milciades eius pr̃ sepulturæ mãdaret̃: de quo ĩ seq̃nti exẽplo dicturus ẽ. Hærent & stupẽt. Siqs ĩqt uideret pictutã filiæ senẽ p̃rem ubetibus lactãtis: atq; illũ tanq̃ aluũ: a filiæ collo pẽdentẽ p̃ admiratõe stupesceret quodãmõ.

Liniamentis. Quia ex liniamentis pictura consistit. Quid necesse est. Ut conditionem antiqui casus præsentis spectaculi admiratione remouet cum litteris tradita esse uideant homines.

n Et te qdē cymon. Cymon ꝓ p̄re uincula subiit: hic Milciadis filius (ut in ca. de īgratitudine diximus) duro admodū initio usus est adolescentiæ: nā cū pater eius litē æstimatā populo soluere nō potuisset, ob eāq; cām uinculis publicis decessisset: Cymon eadē custodia tenebat̃ ut pater sepulturæ mādaret̃: neq; legibus atheniēsiū emitti poterat nisi pecuniā q̄ pater mulctatus erat soluisset: quā calleas qdā nō tā generosus q̄ pecuniosus ꝓ eo soluit: īpetrato sororis eius Helpinaces m̄rīmonio: Milciades aūt dānatus est hac de cā. post Artaphernē & Dathim regis p̄fectos Milciades auspicio: terra mariq; uictos: classē septuagita nauiū eidē dederūt: ut insulas quæ īsulæ barbaros iuuerāt bello p̄seq̄ret̃: quo īperio plerasq; ad officiū redire coegit: nonnullas ui expugnauit: Ex his Pharon īsulam, hāc rūc opibus clatā: cū orone recōciliare nō posset: copias e nauib; eduxit: urbē opibus clausit: oīq; cōmeatu priuauit: deīde uineis ac testudinib; cōstitutis ꝓpius muris accessit: cū iam ī eo eēt ut oppido potiret̃: ꝓcul īcontinēti: lucus q ex īsula cōspiciebatur: nescio quo casu nocturno tp̄e īcensus est: cuius flāma ut ab oppidanis & oppugnatoribus ē uisa: utriq; uenit in opinionē signū A classiariis regis datū quo factū est: ut pharii a deditiōe deterrerent̃: & Milciades timēs ne classis regia aduētaret īcensis opibus quæ statuerat cū totidē nauibus atq; erat ꝓfectus athenas magna cū offensione ciuiū suoꝝ rediret: accusatus est ergo ꝓditiōis q cū Pharꝫ expugnare posset: a rege corruptus īfectis reb; recessisset: eo tp̄e eger erat uulneribus quæ in oppugnādo oppido accepat Itaq; quoniā ipse ꝑ se dicere nō posset uerba fecit frater eius Sagoras. causa cognita capite absolutus: pecunia mulctatus est: eaq; lis q̄nq̄ginta talētis æstimata est q̄tus in classe sūptus factus erat: hāc pecuniā q in p̄senti soluere nō posset in uīcula publica cōiectus est: ibiq; diē suū obiit sup̄mū: Iustinus tamē dicit illū peculatus fuisse dānatū Cymon inqt milciadē p̄rem ob crimē peculatus in carcerē cōiectū: ibiq; defunctū trāslatis in se uīculis ad sepulturā redemit: Cæteræ uirtutes. Reliquæ uirtutes laudū cum admiratione: pietas uero nō solum admirationem: sed amorem quoq; meretur.

u Os quoq; fratres. Duo qdē fratres patrē habebāt senē & extrema laborātē īopia. forte accidit ut epastus tyrānus hispaniæ patietē quēdā hispanū iniuste occiderit: filii ergo huius patietis iniustā patris mortē egre ferētes ultionē q̄rebāt. cōuenerūt igit̃ cum adolescētibus istis in. xii. nummum si epastum tyrannum occiderent: illi conditionem acceperunt hac lege: ut pecuniam patri suo extrema inopia laboranti: post peractum opus redderent: quod etiam factum est: nam & tyrānum occiderunt & pātrem inopia liberarunt: & qui pecuniam exhibueruut: iniustam patris mortem uindicarunt: & hoc modo duplex pietas fuisse depræhenditur. Quorum animus nobilior. Quia hispani erant humili genere nati & adeo obscuri ut eorum nomina sit omnibus ignota. Erogando spiritum. Quia id fieri non poterat sine discrimine uitæ. Erogando. Exhibendo: tradendo. Inclaruistis. Valde claruistis: nam in auger hoc loco. Nummum. Pro nummorum. Patiens. Nomen proprium est uiri qui a tyranno crudeliter & iniuste fuerat occisus. Epastum. Nomen illius tyranni in quem coniutarunt.

n Otiora sunt fratrum. Duo exempla coniuncte dicit per comparationem: ut ostendat superius exemplum multo maioris fuisse laudis q̄ hoc: nam illi se plane morituros sciebant. hi uero non eo proposito fuere. exempla autem eiusmodi sunt: Cleobis & Byon matrem habuere Iunonis sacerdotem. mos autem erat: ut extra urbem ad eius templum quod. xxx. stadiis ut quidam dicunt inde distabat: sacerdos non pedibus iret: sed curru ueheretur. sed cum absumptis graui pestilentia iumentis uehi non posset: hi

brorum liniamētis uiua ac spirātia corpora ītueri credētes: qd' necesse ē: aīo quoq; euenire aliquāto efficatiore pictura litterarū uetera ꝓ recētibus admonitos recordare.

De Cimone erga patrem.

n Et te qdē Cimō silentio inuoluā: q patri tuo sepulturā uolūtariis uīculis emere non dubitasti: Nam & si maximo tibi postea: & ciui: & duci euadere contigit: plus tamen aliquanto laudis in carcere q̄ in curia assecutus es. cæteræ. n. uirtutes admirationis tātummodo multum: pietas uero etiam amoris plurimū meretur.

De q̄busdā fratribus ī hispania natis.

u Os quoque fratres memoria complectar: quorum animus origine fuit nobilior. Siquidem admodum humiles in hispania nati pro parentum alimentis spiritum erogando specioso exitu uitæ inclaruistis: duodecim enim milia nummorum quæ post mortem uestrā his darent̃ a filiis patieris pacti estis: ut eorum patris interfectorem epastum gentis suæ tyrannum occideritis: nec ausi solum insigne facinus estis: sed etiā strēnuo ac forti exitu claruistis. Eisdem enim manibus patietis ultionem: epasti pœnam: genitoribus nutrimenta: uobis gloriosa fata peperistis. Itaque tumulis & nunc uiuitis: quia parentū senectutem tueri: q̄ uestram expectare satius esse duxistis.

De Cleobi & Bytone fratribus Amphinomo & Anapha.

n Otiora sūt fratꝝ paria Cleobis & Bytō: amphinomus: & Anaphas: illi qa ad sacra Iunonis pagenda

mẽm uexerũt:ii qđ p̃rem & matrẽ hũeris p medios ignes æthnæ portarũt:sed neutris p spiritu parẽtũ ex piraĩ ppositũ fuit. Nec ego argiuã đtrecto laudẽ:aut æthnæi mõtis gloriã ĩuolueri:uerũ obscuriori pp ignorãtiã pietati noticiæ lumẽ admoueo. De Dario rege.

f Icut scythis etiã libẽter pietatis testimoniũ reddo. Dario enĩ totis regni sui uiribus ĩ eorũ regionibus subinde ĩpetũ faciẽti paulatim cedẽtes ad ultimas solitudines puenerãt. Interrogati deinde ab eo p legatos quẽ fugiẽdi finẽ:aut qđ initiũ pugnãdi fcũri eẽnt:respõderũt:se nec urbes ullas:nec agros cultos p quibus dimicarent habere. Cæterũ quum ad parẽtũ suorũ monumẽta uenissẽt:scituri quẽadmodum scythæ preliari solẽt. quo qdẽ uno tã pio dicto ĩmãis: & barbara gens ab oĩ se feritatis crimine redemit:Prima igiĩ & optia rerũ natura pietatis ẽ magistra:q̃ nullo uocis ministerio:nullo usu lrãrũ idigẽs:ppriis ac tacitis uiribꝰ charitatẽ parẽtũ liberorũ pectoribus ĩsũdit. Quid ergo doctrina pficiĩ: ut politiora:sed non ut meliora fiant ĩgenia:quoniã qdẽ solida uirtus nasciĩ

filii matris pietate & religione pariter moti:collũ subiecere iugo:& matrẽ ad tẽplũ ceruice traxerũt:illa deĩde peractis sacrificiis penit a lunone ut filiis daret qđ optimũ eẽt:quãdoqdẽ tãta usi eẽnt humanitate & pietate: illi ergo postero die ĩuẽti sunt mortui:& creditũ est mortẽ optimũ bonũ eẽ.reliq uero.S.Amphionus & Anaphis cũ eẽnt in Sicilia & uehemẽtiorẽ flãmã æthna mons forte qdã effudissẽt:ut uicina loca corriperenĩ igne: & cũ aliter euadere nõ possent nisi p ĩcendia trãsirẽt:erãt qdẽ de parẽte solliciti quẽ comitẽ secũ habebãt:tãdẽ illũ humeris susceperũt & p medios ignes traiecerũt:de qbus Solinus ita refert ĩter catinã & syracusas certũ est de illustriũ fratrũ memoria quorũ noĩa sibi diuersæ partes adoptant.si catinẽses audiamus Anapius fuit & amphionus:si qđ malũt syracusæ emantiã putabimus & critonẽ catinẽsis cũ regio cãm dedit facto:ĩ quã secũ ĩcendia æthnæ ptulissent iuuenes duo sublatos parẽtes euexerũt ĩter flãmas illesi iguibꝰ:horũ memoriã ita posteritas uenerata est:ut sepulchri locus hoiareĩ cãpus piorũ. Nonora. Hæc duo fratrũ paria:de qbus dicturus sum nonora qdẽ sunt:sed superiora longe laudabiliora. Nec ego argiua. Quãuis superius exemplum clarius esse dixerim: tamẽ non diminuo laudẽ græcorũ:nam cleobis & bion argiui fuere.

s Icut scythis. Scythæ populi septẽtrionales de qbus multa Iustinus elegãter scripsit:nã gẽtẽ illã dicit oium antiqssimã nulla libidinũ cupiditate uexatam: qppe q̃ aurũ & argentũ nõ minus aspnaĩ q̃ alii cõcupiscũt:nõ domos illis nec certas sedes eẽ:p ĩcultas solitudines:cũ armẽtis & gregibus qbus se suosq̧ alũt semp uagati plaustrisq̧ uehi:apud quos nullũ scelus furto grauius:laneũ usum ignorãt:ferinis tãtũ pellibꝰ utẽtes:fortissimos uiros eos eẽ cõstat:q alienas gẽtes sæpius subegerũt:ipsi uero ppetuo ab alieno ĩperio uel ĩtacti uel ĩuicti mãsere:de qbꝰ herodotus multo plura:sed illud in primis memoria dignũ: q cũ cãbises psarũ rex illis bellũ ĩferre cuperet id prius cõsilio facere uoluit:itaq̧ legatos tãq̃ exploratores cũ muneribus misit. munera uero fuerũt:arcus:sagittæ:uasculũ uini:panes & aureũ monile ĩtroducti:cũ legationẽ exposuissẽt & munera obtulissent:& rex scytharũ arcũ primo ĩtendi iussisset:in ptes fregit q tẽdebat:panes deĩde cũ gustasset:q̃siuit ex eis qđ cibi genus eẽt q cũ respõdissent quo cõiter oẽs uescerent:e terraq̧ nasci:ĩterrogauit quot annos uitã pducerẽt:respõderũt ad octogesimũ paucos:ad cẽtesimũ nullos uel certe rarissimos:tũ ille nõ mirũ est inqt:nã eo genere alimẽti uescunĩ hoies uestri ut mirũ uideaĩ eos posse tã lõge uitã pducere. deĩde cũ uinũ gustasset mirifice pbauit:idq̧ tẽperamẽtũ alterius cibi eẽ dixit:ubi uero monile uidit:minaĩ ĩquit mihi catenas:& q a serũ nõ hẽnt scythæ:sed ex auro oĩa fabricabãt:duxit eos ad carcerẽ ubi catenæ erãt cũ colariis:q̃ ad similitudinẽ mõiliũ sũt:qđ ad cibũ ptinet:duxit eos ad mẽsã solis:erat aũt mẽsa solis ubi carnes semp coctæ & lac appositũ erat:ut qcũq; uellet ibi uitã sustẽtaret:solis appellãr q a solẽ unicũ deũ eẽ credũt. & die reparata dicũt qđ nocte cõsumptũ fuerit:quã cũ legati uidissent:tũ rex melioribus ĩquit uescimur cibis:q ad cẽtũ & uigĩti ãnos facile puenimus:deĩde arcũ unũ e suis eis tradi iussit quẽ ad cãbisem regẽ deferrent:ac suis uerbis nunciarẽt:ut cum arcũ tẽdere posset & sagittã emittere:tum demũ sibi bellũ ĩferret:Cãbises:ubi ea audiuit quæ legati renunciarũt:& arcũ ĩtendere cœpit:cũ nec ipse nec qsq̃ suorũ flectere aut ĩtendere posset:cognitis hinc scytharũ uiribus omne ĩferẽdi belli cõsiliũ deposuit:qđ uero ad hunc locũ ptinet scythæ præter cætera illud diligẽtissime seruãt:ut sepulchra parentũ quæ uoluerũt habere cõmunia intacta iuiolataq̧ permaneãt:quæ uõ minus uenerãtur q̃ sacra deorũ. cũ igiĩ Darius armans septigentis milibus hominũ aduersus scythas duxisset exercitũ. illi aũt se in loca tuta recepissẽnt:legatos misit Darius qui nũciarẽt ut sibi pugnãdi copiã facerẽt:illi respõderunt nõ facturos nisi necessitate cõpulsos:necessitatẽ aũt ĩtelligebant si ad uiolãda parentum sepulchra uenissent tunc ĩtellecturũ Dariũ:an scirent audirẽtq̧ scythæ cum hoste pugnare:Darius igiĩ eo duxit exercitũ: quod ubi senserũt scythæ tãto ĩpetu irruerũt in hostes ut cæsis amplius octogĩta milibus hostiũ Darius trepidus domum refugerit. Sicut scythis. Ita pietati lumen admoneo sicut scythis libẽter pietatis testimoniũ reddo. Quo quidem dicto tam pio. Hoc inquit tam pio responso scythæ: tam & si barbari & crudelissimi esse dicantur se tamen pissimos & humanissimos significarunt. Optima re. Nam inquit docet sine ullis litterarũ studiis colere pietatẽ. Quid igitur do. quando qdẽ igiĩ natura nos ĩstituit sine ullis præceptis colere pietatẽ doctrina non meliora:sed exornatiora facit ĩgenia nostra. Optima re. Natura naturãs est. Quandoquidem. Nam Plato uult una cum hominibus nasci uirtutem. Soli. uit. naturalis pietas.

Plato

Lla nimi*ræ*.Duo fuerūt Crœſi lidoꝝ regis filii quoꝝ alter nulla arte cuſtodiri potuit qn ferro necare/tur:ut oſtēdimus in ca.de ſōniis.alter natus elinguis diuq; mutus educatus:ui timoris paternæ necis uocalis euaſit.captis.n.ſardibus a cyro cū ab eo edictū eēt ne qs Crœſū occideret:& forte qdā ignarus ſtricto enſe in cedē eius irrueret:filius noīe Atys q ad id tps ut dixi mutus extiterat:ubi uidit periculū pr̄is in húc modū clamauit:ων ϑρωποσ μη κτεινε τον κροισον:o hō ne īterficias Crœſū:& ita liberatus eſt ab īſtanti morte pater:q̃q̃ alii aliter tradāt:ut Solinus in ca.de hoīe:cū inqt olīpiade octaua & q̃dragesīma uictor cyrus ītraſſet ſardis Aſiæ oppidū ubi tūc Crœſus latebat Atys filius regis mutus ad id uſq; tpis in uocē erupit ui ti/moris:exclamaſſe.n.dr̄.parce pr̄i meo cyre:& hoīem uel caſibus pr̄is diſce.dr̄ crœſus Apol/linē cōſuluiſſe de filio futurus ne unq̃ uocalis eēt:cui ſic Apollo reſpōdit:o crœſe demēs ge/nere Lidius multoꝝ rex ne uelis ī regia domo uocē audire clamātis filii.hoc.n.multo meli/us eſt ipm ſine uoce eſſe:nā loqtur in die q tibi erit ifœlix.Aulus gelius li.v.ca.viii.huius rei meminit:& utiť auctoritate herodoti. Ca/ptis a cyro ſardibus:De expugnatione huius urbis Frontinus li.iii.ca.viii.ſic breuiter Cy/rus rex pſaꝝ īcluſo ſardibus crœſo:q̃ p̄ruptus mons nullū aditum p̄bebat:ad mœnia malos exequātes altitudinē iugi ſubtexit qbus ſimu/lacra hoīum armata pſici habitus īpoſuerat: noctuq; eos monti admouit:tū prima luce ex altera p̄te muros aggreſſus eſt:ubi orta iā ſo/le ſimulacra illa armatoꝝ referētia habitū re/fulſerūt:Oppidani captā urbē a tergo credētes & ob hoc in fugā dilapſi uictoriā hoſtibus cō/ceſſerūt. Captis ſardibus.Sardis tātū plura/liter declinať:& accuſatiuū & uocatiuum in is mittit ut uult Priſcia.li.vii.unde dixit Solinus cū ītraſſet ſardis;& fuit oppidū Aſiæ:& regia crœſi lidoꝝ regis.unde Ora.i.x.epiſtola.Quid cōcina ſamos:qd crœſi regia ſardis. Defectū. Priuatū. Nimiꝝ.Certe & cū ſupiori referť hoc mō.ſ.qs docuit ſic ſcytas reſpōdere illa ni/miꝝ. Quid denegaſſet.ſ.eloquiū.

Frōtinus

Sardis

Solinus

Adē cha.Hoc fuit italico bello hoc eſt ſociali cuius originē diximus.Itaq; ad uerſus latinos miſſi ſūt Pōpeius Strabo & Syl la duces.quoꝝ legatus Mamarcus erat q uicit italicos cū ſylone popedio eoꝝ duce:ſed cū ob ſideretť pinā oppidū nec expugnari poſſet ro/manus īpator binēſē captiuū puleonis pr̄em q portis p̄ſidebat ī filii cōſpectū adduci iuſſit; minitatuſq; eſt ui hoſtes reſeratis portis ītro mitteret pr̄e: occiſuꝝ:filius īcertus qd ageret: pr̄i ne an pr̄iæ magis cōſuleret:dēiq; deſpatōe q̃dā ductus ī hoſtes q pr̄em uictū tenebāt ipe tū fecit:eos diſſipauit:pr̄em liberauit:& pr̄iæ charitatē ſeruauit. Diſtrictis.Nudatis.

De pietate erga fratres. Capitulum .V.

h Anc pietatē.Dicturus de pietate erga frēs eā multis rōnib; laudat. Hāc pie tatē.ſ.filioꝝ ī parētes. Proximus.Se/

magis q̃ fingiť.Q uis.n.plauſtris uagos & ſiluarū la tebris corpa ſua tegentes ī modūq; ferarū laniatu pe/cudum uiuentes:ſic Dario reſpondere docuit.

De filio Crœſi regis.

i Lla nimirū quæ etiā Crœſi filiū loquendi uſu defectū ad p̄tegēdā pr̄is incolumitatē miniſte rio uocis īſtruxit.Captis.n.a.Cyro ſardib; quū unus e numero pſarū ignarus uiri ī cedē eius cōcitato īpetu ferreť;uelut oblitus qd ſibi naſcēti fortūa denegaſſet: ne Crœſū regē occideret p̄clamādo:pene iā īpreſſum mucronē iugulo reuocauit:ita ut q ad id tempus mu tus ſibi uixerat:ſaluti parentis uocalis factus eſt.

De quodam iuuene dicto Plutone.

e Adē charitas italico bello Pinenſē iuuenē cui Plutōi erat cognomen tāto aī corpiſq; robore armauit:ut quū obſeſſæ urbis ſuæ clauſtris præſide/ret:& rōanis īpator pr̄em eius captiuū in cōſpectu ip ſius ↄſtitutū diſtrictis militū gladiis circūdediſſet:oc ciſurū ſe minitās:niſi irruptionis ſuæ iter præbuiſſet: ſolis e manibus ſenē rapuerit:duplici pietate memo/randus:q; & patris ſeruator:nec pr̄iæ fuit p̄ditor.

De pietate erga fratres. Ca.V.

h Anc charitatē p̄ximus fraternæ beniuolēn tiæ gradus excipit:nā ut merito primū amo ris uinculū duciť plurima & maxīa benefi cia accepiſſe.Ita p̄ximū iudicari debet ſimul accepiſ/ſe.q̃ copioſe enī ſuauitatis illa recordatio eſt:ī eodem domicilio anteq̃ naſceretur habitaui:in iiſdem īcuna bulis īfātiæ tpa peregi:eoſdē appellaui parētes:eadē p̄ me uota excubuerunt: parē ex maioꝝ imaginibus gloriā traxi:cara eſt uxor:dulces liberi:iocūdi amici: accepti affines:ſed poſtea cognitis nulla beniuolētia accedere debet:quæ priorem exhauriat.

a Tq; hæc teſtæ Scipiōe Aphricano loquor:qui

cūdus;nā primus pietatis gradus eſt filioꝝ ī parētes.Scđus fratꝝ īter ſe.Tertius parētū in filios de quo paulo poſt dicturus ē. Beneficia.Primū eē a parētib; hēmus.deīde uictū & ueſtitū. Ita p̄xi.Ita frēs exiſtimare de/bēre ea ſimul accepiſſe. In eodē do.In quo.ſ.& frater hoc eſt in uētre mr̄is. Imaginibus.Quia eedē imagi/nes me claꝝ facere. Cara eſt uxor.Per cōparatiōnē oſtēdit fraternā charitatē maximā eſſe. Priorem.ſ.fra ternā. Exhauriat.Euacuet.prior charitas extingui non debet alia ſuperueniente.

Tq; hæc teſte Scipione.Han ibal deuictus carthaginēſibus cū ad rupti fœderis pœnas depoſcereť a ro/
a manis ad Antiochū regē confugit.& illū ad īferendum romanis bellū īduxit ut diximus quo tēpore conſules erant.L.Scipio &.C.Lelius quorum uterque prouinciam Aſiam ſibi decerni uehementer exoptabāt:cuius gratia:non parua īter eos uidebať futura contentio:ſed res ad arbitrium ſenatus reiecta fu/

quæ studia patrum erexit: senatoresque dubios reddidit de tantis uiris iudicia facturos: uerũ tamẽ apud patres maior lelii gratia: maiorque erat existimatio: & propterea senatus ad eum inclinare negociũque deferre plane uidebatur: quod ubi sensit Scipio fratris pietate motus ab eo deprecatus est illã ignominiã: nam & in senatu fratrẽ laudauit uirum fortẽ & sapientẽ: & cum illo se iturum legatũ in prouinciã ultro professus est: qua uoce omnẽ patrum dubitationẽ de fratre & demãdandæ prouinciæ cũctationẽ excussit: nam frequẽti senatu decretum est. ut. L. Scipio in græciã aduersus etholos: deĩde in Asiã aduersus Antiochũ regẽ cũ Scipione fratre trãsiret: quẽ hanibali uicto & pro antiocho in acie dimicanti uictorẽ opponeret. quis igitur. P. Scipionis pietatẽ non iure miretur: q̃ non solũ

tam & si arctissima familiaritate Lælio iunctus erat attamen senatum supplex orauit: Ne prouinciæ sors fratri suo erepta ad eũ transferretur: legatumque se. L. Scipioni ĩ Asiam iturũ promisit: quia maior natu minori: & fortissimus & belli gloria excellẽs laudis ĩopi: & quod sup oĩa est nondũ asiatico iã Aphricanus. Itaque clarissimorũ cognominum alterum sumpsit: alterum dedit. triumphique prætextam huius excepit: illius tradidit ministerio aliquanto maior q̃ frater imperio.

De Marco Fabio consule erga fratrem.

m Arcus uero Fabius consul inclyta pugna ethruscis & ueiẽtibus supatis delatũ sibi summo senatus populique studio triumphũ ducere non sustinuit: qa eo prælio. Q. Fabius frater eius cõsularis fortissime dimicãs occiderat: quantam in eo pectore pietatẽ fraternæ charitatis habitasse existimemus: propter quã tantus ãplissimi honoris fulgor extingui potuit.

De Tiberio cæsare.

h Oc exemplo uetustas illo sæculum nostrum ornatum est: cui contingit fraternum iugum Claudiæ prius: nũc & Iuliæ gentis intueri decus: tantum enim amorem princeps parensque noster insitum animo fratris Drusi habuit: Vt cum Ticini quo

a prima adolescẽtia Cornelio prĩ ut supra diximus: sed deinde quoque. L. fratri id ætatis hisque rebꝰ egregiã præstitit: & q̃q̃ erat Aphricanus & maior natu: & qui hanibalẽ uicerat: qui de pœnis triũphauerat: qui oẽs suæ ætatis ĩperatores belli gloria & uirtute anteibat: ĩperio tamẽ minoris natu se spõte submisit: ut is in honore obtinẽdæ prouinciæ gratioso collegæ preferretur: ex quo bello frater ipsius consilio & opera usus maximã gloriã in patriã reportauit. Arcta familiaritate. Adeo ut ĩter pauca illa amicorum paria quæ tãtopere admiratur antiqtas Scipionẽ & leliũ Cicero dicat esse cõnumerãdos. Sors. s. Asiæ prouinciæ cõtra regẽ antiochũ. Maior natu. Aphricanus. Minori. Asiatico. Laudis inopi. s. fratri. Nondũ asiatico. Quia nondũ debellauerat asiã. Alterum. s. cognomẽ aphricani ex Aphrica domita. Alterum dedit. s. asiatici: quia eius cõsilio & ĩtercessione Asia deuicta est. Maior. Quia maior erat minister q̃ frater cum imperio.

m Arcus uero fabius. Liuis ab urbe cõdita cũ. M. Fabius cõsul aduersus ethruscos q tũc agros ro. ĩuaserant: duxisset exercitũ & pserti cõtra ueiẽtes & ianiculos eos ĩgenti plio cũ magna eorum strage superauit: sed nõ fuit ro. icruẽta uictoria. nã multi ex clarissimis uiris in ea pugna ceciderũt: ĩter quos alter cõsul: & Qu. Fabius consulis frater q cum ĩter cõfertissimos hostes fortiter dimicaret: uulneratus pugna excessit: & paulo post expirauit. cum igitur triũphus a senatu delatus esset consuli ob res magnifice gestas: ille amissi fratris

Liuius

grauissimo dolore cõfectus triumphum suscipere recusauit q̃q̃ tanta dignitas ab omnibus semper expeti cõsueuerit. Quantam. quasi dicat mirabilem. Fulgor. s. triumphi.

h Oc exẽplo. Germania debellata erat a Druso Tyberii Neronis fratre q germanicus dictus est: q paulo post equo sup crus eius delapso trigesimo die uitã cum morte cõmutauit: Nero q ticinũ ad uisendos parẽtes liuiã & octauiũ uenerat & mõ ligurum uictor e prouincia redierat: a fratre grauiter laborãte p nũcios accitus: ad eũ tãta celeritate puenit ut uix credi posset: nã breuissimo tpis spacio: utpote die ac nocte ducẽta milia passuũ alpes rhenũque trãsgressus uno tantũ comite locorum perito cõfecisse dicitur: q cũ extinctũ fratrẽ inuenisset: corpus eius romã uehi curauit: & in tumulo. C. Cæsaris sepultus est: in cuius funere laudes ab Augusto cæsare eius uitrico amplissimæ datæ sunt. Plinius li. vii. naturalis historiæ. nuper ĩquit Fronteio & Vispano cõsu. annos nouẽ genitũ puerum a meridie ad uesperum septuagĩtaquinque milia passuum cucurrisse cuius rei admiratio ita demũ solida pueniret si quis cogitet nocte ac die lõgissimũ iter uehiculis tribus Tyberium Neronẽ emẽsum festinantẽ ad Drusũ fratrẽ egrotantẽ in germania in ea fuerũt ducẽta milia passuũ. de puero Solinus aliter tradit: confecisse tantũ q̃dragintaquinque milia passuũ qd uidetur uerisimilius. Suetonius in uita Tyberii: Tyberius ĩquit Drusũ fratrẽ in germania amisit: cuius corpus pedibus toto itinere pgrediens romã usque puexit. Liuius libro ultimo. Drusus ex fractura equo sup crus eius collapso. xxx. die q̃ id acciderat mortuus est: corpus a Nerone fratre q nũcio ualitudinis euocatus raptĩ accurrerat romã reuectũ & in. C. Iulii tumulo cõditũ: laudatus a cæsare Augusto uitrico: & supmis illius funetibus plures honores dedit. Claudiæ prius. Nã utrũque genus a Claudia gẽte trahebãt: paternũ a Tyberio Nerone. maternũ ab Apio pulchro: q ambo cæci Apii filii fuerũt teste Suetonio: ergo cũ Liuiã drusulinã Neronis & Drusi matrẽ Augustus cæsar duxisset uxorẽ & eius præcibus sibi Drusum & Tyberium adoptasset in gentem iuliam per adoptionem uenerunt: sed prius de gente Claudia nati ex Tyberio Nerone Apii Claudii cæci filio: & ex Liuia Apii pulchri filia.

Plinius
Solinus
Suetonius
Liuius

Vt cum ticini: Fluminis qui præterlabitur papiam: nascitur ex lacu latio teste Strabone in fine quarti libri.

Graui & periculosa. Quia supcrus eius ut diximus delapsus fuerat equus. Fluctuare. In dubio eē. Du
centis milibus. In die & nocte ut quidā uolūt tantū itineris cōfecisse uidet̃ ꝑpe icredibile. Modo deuictam.
Pauloante deuicta barbaries erat a romanis: ergo adhuc illis e tat ifensa & iuisa. Duce. Scilicet itineris. Pe
riculo. Quia barbariem modo uictam trāsiit more suo: Tyberio adulatur Valerius cum dicat: ꝙ numen pie/
tatis: cælestesq̃ omnes & Iupiter oīpotens illi semper in hoc labore affuissent: eumq̃ incolumē cōseruassent:
ut esset qui romanum īperium pie sancteq̃ regeret. Defectum. Destitutum. Pietatis numen. Cuius offi
cio fungebatur. Propior facto suo. Propinquior morti suæ q̃ fratris officio. quia tam diu superesse non po/
tuit quoad fratris officium susciperet: sed ante
eius aduentum expirauit. Vigore spiritus.
Quia tunc cum hæc iuberet in exigua spe spi/
ritum trahebat. His scio equidem. Excusat
se Valerius ꝙ ꝓximum exemplum Druso &
Tyberio non conueniat: nam exēplum Drusi
& Tyberii cōparari posset & pollucis & casto/
ris pietati. dicit ergo sequens pietatis exemplū
cū Drusi Tyberiiq̃ pietate nulla in re conferri
posse uidet̃: cum castoris tantū & pollucis pie
tate cōparari merito possit. īcongrue igit̃ sub/
iungit: sed equo ferāt Drusus & Tyberius ne/
cesse est: quia nō sunt ꝑtermittēdi. quis humi/
lis cōditionis homines: nā & posteris grauissi/
mū erit: & ipsis quoq̃ Druso & Tyberio īpe/
ratoribus clarissimis periocundum exēplum.

De castore & polluce Virgilius

Castoris & pollucis. Nota est fabula: ꝙ alter
īmortalis mortalem fratrem suæ īmortalita/
tis uoluit eē participē. unde Vir. Si fratrē pol/
lux alterna morte redemit. Itaq̃ reditq̃ uiā to
tiēs: qđ adeo fingit̃: ut inqt Seruius: quia sunt
duæ stellæ quaꝝ una cadēte: altera oritur.

De quodam milite Cnei Pompeii.

h Is nāq̃. Quo tēpore bella ciuilia gesta
sunt iter Pompeium & Sertoriū forte
ita accidit ut duoꝝ fratꝝ: alter Pōpeiū
alter sequeretur Sertoriū: eo forte aīo ut alter
alteri faueret in uictoria. & sic eoꝝ cōditio nō
omnino misera foret: sed aliter fortuna tulit:
nam cōserta pugna alter alterum ignorans oc
cidit: quod cum inter spoliādum cognouisset
se fratrem occidisse: fortuna grauiter incusata
& corpore in castra delato rogoq̃ superimpo/
sito seipsum trāsfixo pectore cōibus flammis
cremandum iniecit. Adbreuiator li. lxxix. L.
Cornelius Cinna cum perniciosas leges pro/
ferret: pulsus urbe: a Cn. Octauio collega cum
sex tribu. ple. imperioq̃ abrogato corruptum
Apii Claudii exercitum in potestatem suam
redegit: & bellum urbi ītulit: accersito. C. Ma
rio cum aliis exulibus ex Aphrica: in quo bel/
lo: duo fratres: alter ex Pompeii exercitu: alter
ex Cinnæ ignorantes concurrerunt: & cum ui
ctor mortuum spoliaret agnito fratre ingenti
lamētatione edita rogo ei extructo ipse supra
rogum se transfodit: & eodem igne consum/
ptus est: aut ergo Valerius dissētit a Liuio. aut
duo fuerunt exempla similia: alter in exercitu
Cinæ: alter Sertorii: aut quod melius est quia
coniuncti fuerunt Cinna & Sertorius: ut nihil
intersit: utrum Cinnam dicat an Sertorium.

uictor hostiū ad cōplectēdos parentes uenerat: graui
illū & periculosa ualitudine ī germania fluctuare co
gnouisset: ꝓtinus īde metu attonitus erumperet. Iter
quoq̃ q̃ rapidum & ꝑceps uelut uno spū corripuerit:
eo patet ꝙ Alpes rhenūq̃ trāsgressus die ac nocte mu
tato subinde equo ducētis milibus passuū ꝑ modo de/
uictam barbariā Autabagio duce solo cōite cōtentus
euasit: sed eū tunc maximo labore & periculo īplicatū
mortaliūq̃ frequētia defectū sanctissimū pietatis nu
men: & dii fautores eximiarū uirtutū & fidissimus ro
mani īpii custos Iupiter comitatus ē. Drusus quoque
quā q̃ facto iā suo q̃ illius officio ꝓpior erat uigor̃ spi
ritus & corporis uiribus collapsus: eo ipso tamen quo
uita & mors distinguitur momento legiones cum in
signibus suis fratri obuiam procedere iussit: & ut im/
perator salutaretur præcepit: & dextera in ꝑte præto
rium ei statui & consulare & imperatorium nomen
obtinere uolens: eodem tempore & fraternæ maiesta
ti cessit & uita excessit.

De quodā milite Cnei Pōpei.

h Is scio equidē nullū aliud q̃ Castoris & Pollu
cis specimen cōsanguineæ charitatis conueniē
ter adiici posse: sed omnis mæmoriæ clarissimis īpe/
ratoribus profecto nō erit ingratum si militis summa
erga fratrē suū pietas huic uoluminis parti adhæse/
rit. is nāq̃ in castris Cn. pōpei stipēdia pagēs: quū ser
torianū militē acrius sibi ī aciē īstātē cominus īteremis
set: iacētēq̃ spoliatet: ut fratrē germanū eē cognouit
multum ac diu cōuicio deos ob donum impiæ uicto
riæ insecutus ꝓpe castra transtulit: & præciosa ueste
opertū rogo imposuit: ac deinde subiecta face ꝓtinus
eodē gladio quo illū interemerat pectus suū trāsuer
berauit: seq̃ sup corpus fris ꝓstratum cōibus flāmis
cremādū tradidit. Licebat ignorātiæ beneficio inocē
ti uiuere: sed ut sua potius pietate q̃ aliena uenia utere
tur comes fraternæ neci non defuit.

Multum & diu

Multum ac diu. Multum ad quantitatem: diu ad tempus re/
fertur. nam & multa in deos conuitia: & longo tempore iactauit: possumus aliquid facere multum & non
diu. uerbi gratia. si legerem cartam unam ab ortu solis usque ad occasum diu quidem legerem: sed non
multum: nam tanto spacio decem atque coplures legi possent. Licebat ignorantiæ. Excusat ꝙ ignorant
fecerit ut fratris pietatem exaggeret.

De Pietate erga patriam. Ca. VI.

a R Ectissimi sāguinis uinculis pietas satisfecit: Restat nūc ut patriæ exhibeatᷣ: cuius maie/stati: etiā illa quæ deorū numibus æquatur auctoritas parentum uires suas subiecit. fraterna quoque charitas æquo animo ac libenter cædit: sūma quidē cū rōne: qa euersa domo īterdū rei pub. status manere potest: urbis ruina pœnates oēs secum trahat necesse est. uerum quid attinet uerbis ista cōplecti: quorum tanta uis est ut aliqui[d] salutis suæ impendio te statisunt. De Bruto primo consule.

b B Rutus consul primus cum Arunte Tarquinii superbi filio regno expulsi in acie ita equo concurrit: ut pariter illatis hastis: uterq; mortifero uulnere ictus exanimis ꝓsterneretᷣ: merito obieceri po. ro. libertatē suā magno stetisse. De Curtio rōano.

c C Vm aūt ī mediā ptē fori uasto ac ī pētio hiatu terra subsideret: respōsūq; eēt ea re illū rārū mō cōpleri posse ꝗ populus ro. plurimū ualeret: Curcius & aī & generis nobilissimus adolescēs interpretatus urbē nrām uirtute armisq; præcipue excellerᷣ: militarib9 īsignib9 ornatus equū cōscēdit: eūq; uehemēter admotis calcaribus præcipitē ī illud ꝓfundū egit: sup quē uniuersi ciues honoris gr͞a certatī fruges iniecerūt: continuoq; terra pristinū habitū recuperauit: magna postea decora ī foro rōano fulserūt. Nullū tamen hodie pietate Cureii erga patriā clarius obseruatur exēplū: cui principatū gloriæ obtinenti cōsimile factum subnectam. De Genutio Cippo prætore.

g G Enutio Cippo prætori paludato: portā ègredienti noui & īauditi generis ꝓdigiū īcidit. Nam q; in capite eius subito ueluti cornua emerserūt: respōsūq; est cū regē fore si in urbē reuertisset. Q d' ne accideret uolūtanū ac perpetuū sibimet īdixit exiliū: dignā pietatē: quæ qđ ad solidā gloriā attinet septē regibus præferᷣ cuius testandæ rei gratia capitis effigi-

Depietate erga patriam. Capitulum .VI.

R ctissimi sanguinis uīculis. De pietate dicturus erga patriā laudat eā p cōparationē & ꝓbat hāc cæte-
a ris ꝓferendā: qa oīa īseruata pr͞ia seruanᷣ: nā euersa familia in q̄ pr͞es & filii cōtinenᷣ: stare pōt pr͞ia: sed euersa patria domus & familia stare nō potest. Sāguinis uīculis. Filiorꝫ in parētibus. & huic patriæ pietati cedit: paterna simul & fraterna pietas. Illa quæ deorꝫ numinibus equatur. Paterna pietas quæ ade/quatur diuine pietati: patriæ cogitur cædere. Impendio. Damno.
b Rutus cōsul. Hæc historia supius p trāsitū ānotatū fuit: nā cū ꝓpter Lucretiæ stuptū reges urbe Brutus eiecisset: illi primū fraude in patriā redire tētarūt: q; ubi obstructū sibi fraudis iter īntellexerūt ad aptā uim & ethruscorꝫ auxilia confugerūt: qbus freti magno cum exercitu in fines Ro. irrupe. ꝓfectus est igiᷣ obuiā Brutus quē cū Atuns regis filius cōsularib9 fulgētē īsignibus conspexisset acertimo dolore & ꝑrepti re/gni memoria excitus & īpulsus equo calcaribus adacto tuit in cōsulē: qđ ille aduertēs non minori aīo in hostē ferᷣ: tātoq; īpetu & tā nulla ipius ꝓtegēdi: sed sola hostis ferīēdi cogita/tiōe cōcursū est: ut alternis cōfixi hastis ambo pariter consternerenᷣ: supq; occisū sua manu Arūtē ipe mutuo uulnere Brutus expirauit: & ut flori utar uerbo quasi cōsul adulterꝫ (ut ille ait) seu uerius adulteri fratrē regno pulsū: uita quoq; pellēt: & eū ad īferos seq̄reᷣ: funus cōsuli rebus oībus ꝑclarꝫ: sed nulla re magis q̄ q; eū mr͞one oēs ut parētē āno ītegro luxerūt. Merito ob. Iure iquit dixeri: magno libertatē sibi cōstitisse: qa auctorē libertatis amisit.

c Vm aūt in. C. genutio & L. emilio cōs. forꝫ mediū Ro. siue motu terræ: seu q̄ ui alia dr̄ specu uasto in īmēsā altitudinē fuisse collapsū: neq; eā uoraginē cōiectu terræ cū ꝑ se q̄sq; cogeret expleri potuisse prius q̄ deū monitu q̄ri ceptū quo plurimū po. ro. posset: id uates canebāt si rēp. ro. ꝑpetuā eē uellēt: tū. M. Curciū iuuenē bello egregiū castigasse ferūt dubitantes: an ullū magis romanū bonū eēt q̄ arma uirtusq;: silētio deīde facto: templa deorꝫ īmortaliorꝫ quæ foro īminebāt capito/liūq; ītuentē: & manus nūc in cœlū: nūc in pa/tētes terræ hiatus ad deos manes porrigētē se deuouisse: equo deinde q̄ poterat ornatissimo īsidentē armatū se in specū īmisisse: donaq; ac fruges sup eū a multitudine rongestas: lacūq; Curcium non ab antiquo illo. T. Taoi milite curcio metio: sed ab hoc appellatū. Illud ꝓ/fūdū. In illā uoraginē. Magna postea. Extollit hāc rē: multa inqt ꝑclara exēpla cōmemorari possent in foro edita: nullū tamē cū Curcii facto cōferēdū. Multa postea. Multa ꝑterea egregia facinora in foro edita fuere: nullum tamē genucii facto cōparādū. Subsideret. In/clinata eēt. Admotis. Appropinq̄tis & subditis calcarib9. de hoc Curcio Petrarca. Vnū ego Petrarca uos moneo nobis uirtute uel armis: Nil meli/us tribuisse deos: hæc sūma ꝓfecto: Hæc uere romana bona: & si sūma reposcūt: Arma uirū q; dabo: sic Curciū loquentē īducit Petrarca. Liuius quoq; n̄ nullū magis romanū bonū q̄ arma uirtusq;.

g Enutio Cippo. Hoc exēplū ꝑcedēti dicit eē cōsimile: & ꝓbat: nā Cippus iste cum p portā quæ randuscula dicᷣ: egressurus eēt: in trāseūdo exorta sunt cornua tātæ magnitudinis ut egredi nō posset: cōsulto oraculo: cognouit se futurꝫ regem: si reuerteretᷣ in urbē: maluit in exiliū uolūtarium proficisci q̄ patriam suā libertate priuari. Veluti cornua. Bene ueluti cornua: quia non re uera cornua fuerant: sed ꝓpter

Ouidius

demonum illusiones cornua esse uidebantur, de quibus Ouidius. Cornuaq; auratis miram referentia formã: postibus insculpunt longum mansura per euum. Solidam. Veram & non adumbratam.

g Enutius laudis. Nec hoc paruũ fuit erga patriã pietatis ĩdiciũ: cũ Elius ꝑtor non mõ suã: sed uniuersæ familiæ & generis incolumitatẽ p̃riæ saluti postposuit: q malluit Picũ q sibi ius dicẽti in uertice cõscẽderat eo fato ut capto & occiso eius domus grauissimã pniciẽ: respublica uero nõ paruam cõsecutura esset fœlicitatẽ: necare cũ exitio suo q̃ eũ cõseruare cũ reipu. detrimẽto: picus est spẽs auis quæ rostro arbores pforat.

Frõtinus

Frõtinus li. iiii. ca. v. Elius inqt ꝑtor Vrbanus cũ ei ius dicẽdi Picus ĩ capite cõsedisset & aruspices respõdissent: dimissa aue hostiũ uictoriã fore: necata po. ro. supiorẽ: auẽ occidit: q̃ nr̃o exercitu uicẽte: ipe cũ. xiiii. eius ex eadẽ familia in ꝑlio occisus est: hũc qdẽ nõ eliũ: sed Leliũ fuisse: & Lelios nõ Elios psse credũt. Decẽ & septẽ. Frõtinus dicit tantũmõ. xiiii. fuisse. Vtrũq; s. & sibi male & reipu. bene cessurũ. Respu. Quia Aphricanus postea carthaginẽ po. ro. tributariã fecit. Silla Marius & Cina. Hi. n. ĩperii auidi fuerũt: unde Cæsar cũ audisset Syllã deposuisse dictaturã priuatus ut altũ dormiret: syllam inquit nesciuit litteras.

p Vblius Decius. Tres fuere Decii q pro repu. se deuouere: teste Cicerone ut supra dixi in ca. de sõniis. pr̃ bello latino & gallico: filius bello hetrusco: nepos bello pyrrhi qd gessit p tarẽtinis: sed de pr̃e tãtũ & filio Valerius mẽtionẽ facit.

Cicero

Cice. aũt li. i. tusculanaꝝ q̃stionũ: dicit. n. si mors timeret̃ nõ cũ latinis pr̃ Decius decertãs: cũ ethruscis filius: cũ Pyrrho nepos se hostiũ telis obiecissent. idẽ li. ii. de finibus bonoꝝ & maloꝝ pari rõme ĩ libro de natura deorum & dediuinatione.

u Nicũ talis ĩperii specimẽ. De patre huius Decii in ca. de sõniis dictũ est: Nũc de filio q cõsul cũ Qu. Fabio collega aduersus gallos sãnitesq; pfecti cũ ad Clusiũ duxissent exercitũ: ibiq; diu incerto marte pugnatũ eẽt: eadẽ uia q̃ pr̃ uictoriã romanis pepit: nã Fabius dexteꝝ cornu aduersus sãnites: Decius sinistrũ aduersus gallos quoq; prima prælia plus q̃ uiroꝝ: postrema minus q̃ fœminaꝝ erãt forte tenebãt: ĩ id tp̃s igr̃ quo uĩci solebat hostis q̃ ĩtegerrimas uires potuit militi suo Fabius seruauit: Decius uero: & ætate & uigore animi ferocior q̃tũcunq; uirĩũ primo certamine effudit: & qa lẽtior uidebat̃ pedestris pugna eqtatũ in pugnã cõcitauit: & ipe iuuenũ turmæ imixtus pceres iuuẽtutis in hostẽ ut secũ ĩpetũ faciant cõcitauit: duplicẽ illoꝝ gloriã fore: si ab leuo cornu & ab eqte uictoria ĩcipiat: bis auerterũt gallicũ eqtatũ: sed nouũ pugnæ genus cõterruit romanos: hesedis carrisq; supstãs armatus hostis: ĩgẽti sonitu æquoꝝ rotarũq; uenit: ĩsolitus eius tumultus romanoꝝ terruit equos: ita uictorẽ eqtatũ ueluti lĩphaticus pauor dissipat. Decius ubi suos terga dãtes uidit: primo reuocare frustra conatus: deĩde ubi nulla rõne pculsos sustinere posse uidit: pr̃em Deciũ noĩe cõpellãs qd ultra moror inqt familiare fatũ datũ nr̃o generi: ut luẽdis piculis publicis piacula simus: iam ego mecũ hostiũ legiones mactãdas telluri ac diis manibus dabo. hæc locutus a sacerdote solẽni deuotiõis ĩprecatiõe facta in cõfertissimos hostes subditis calcaribus equo ĩcurrit: ubi magna prius hostiũ cæde facta gloriose cesus tãdẽ occubuit: cuius mors nõ ut aliis terrori: sed audaciæ romanis fuit: q restaurata pugna pauloante uictores gallos ĩsecuti ad uigĩtiq̃nq; milia ceciderũt: & octo milia ceperũt. Aeque strẽnua. Eq̃liter forti. Itaq; dignosci arduũ. Si qs diligẽtius cogitare uoluerit: utrũ mors an uita decioꝝ reipu. magis pfuerit nõ facile dignosci poterit: nã uiuẽtes decii nõ passi sũt patriã supari. moriẽtes uero speciosam uictoriã illi peperũt. Vtilius. Quia multas sunt cõsecuti uictorias. Amiserit. Quia patriã saluarũt se p illa deuouẽdo.

n On est extinctus. Post canẽsem cladẽ: cũ ad q̃tuor milia hoium canusiũ cõfugissent: ne oino errãtes sine duce forẽt: ĩperii sũmũ ad. P. Scipionẽ admodũ adolescentẽ sũmo cõsensu deferunt: cui de summa

es æreæ portæ q̃ excesserat ĩclusa est: dictaq; Randusculla olim ærarandera dicebatur.

De Elio prætore.

g Enutius huius laudis successionem tradidit Elio prætori: cuĩ ius dicẽti: quũ in capite Picus consedisset Aruspexq; affirmasset: conseruato eo fore domus ipsius statũ fœlicissimũ reipublicæ miserrimum occiso ĩ cõtrariũ: utrũq; cessurũ: e uestigio Picũ morsu suo ĩ cõspectu sẽatus necauit. x. & viii. militũ eximie fortitudinis uiros canẽsi prælio amisit res pu. pcedẽte tp̃e ad sũmũ fastigiũ ĩperii excessit: Hæc nimirũ exẽpla Sylla & Marius & Cinna tanquã stulta irriserũt.

De publio Decio.

p Vblius Decius q cõsulatũ ĩ familiã suã primus ĩtulit cũ latino bello: romanã aciẽ ĩclinatã pœne iã & prostratã uideret: caput suũ p salute rei pu. deuouit: ac ptinus cõcitato equo ĩ mediũ hostiũ agmẽ patriæ salutem sibi mortem petẽs irrupit: factaq; ingẽti strage plurimis telis obrutus supcorruit: ex cuius uulneribus & sanguine insperata uictoria emersit.

De filio publii Decii.

u Nicũ talis imperatoris specimẽ eẽt: nisi animo suo respondentẽ filium generasset. Is namque in quarto cõsulatu patris exemplum secutus deuocione simili æque strennua pugna consentaneo exitu: labẽtes perditasque uires urbis nostræ correxit. Itaq; dignosci arduum est: Vtrum romana ciuitas decios utilius habuerit duces: an amiserit: quoniã uita eorũ ne uinceretur obstitit: mors fecit ut uinceret.

De Scipione Aphricano superiore.

n On ẽ extinctus p repu. supior Scipio Aphrica-

nus:sed admirabili uirtute ne res pu. extingueretur ꝓuidit.siqdē cū afflicta canēsi clade urbs nr̃a nihil aliđ q̃ præda uictoris esse Hānibalis uideretur: Ideoque reliquiæ ꝓstrati exercitus deserende italiæ: auctore Quinto Metello cōsiliū agitarēt:tribunus militū ad modū iuuenis stricto gladio mortē unicuiq; minitādo:iurate omnes nunquam se relicturos patriā coegit:pietatemq; nō solum ipse plenissimam exhibuit: sed etiā ex pectoribus aliorum abeuntem reuocauit.

De Publicanis.

a Ge ut a singulis ad uniuersos trangrediar quāto & quā æquali amore patriæ tota ciuitas flagrauit:nā cū secūdo punico bello exhaustū ærariū ne deorū quidem cultui sufficeret:publicani ultro aditos censores hortati sunt:ut oīa sic locarent tāquā res publica pecunia abundaret: seque præstituros cuncta:nec ullū assē nisi bello confecto petituros polliciti sunt.

De dominis seruoꝝ:eqtibꝫ & cēturionibꝫ.

d Omni quoq; seruoꝝ quos Sempronius Gracchus ob īsignē pugnā beneuēn manumiserat ꝑcia ab īperatore exigere supsederūt.In castris etiā non eques:non centurio stipendiū sibi dare desiderauit. uiri ac fœmine qcqd auri argentiue habuerūt. Item pueri insignia ingenuitatis ad sustentandam temporis difficultatem contulerunt:ac ne beneficio senatus qui muneribus his functos tributi onere liberauerat qsq̃ un uoluit:sed insup id oēs promptissimis animis præstiterūt. Non ignorabant enim captis ue his cum decimarū nomīe quas Camillus uouerat aurū Apollini delphico mitti oportere; neq; emendi eius facul-

rerum inter paucos consul anti nunciatur ne quicq̃ illū consultare perditā spem esse:desperatā cōploratam q; rē pub.nobiles iuuenes quosdā quoꝝ principē.L.cæciliū Metellū: mare ac naues spectare:ut deserta italia ad regnū aliqđ cōfugiāt:qđ malū ꝓterq̃ qđ atrox super tot clades etiā nouū:cū stupore ac miraculo turbidos defixisse:& q aderant cōsiliū aduocādū censebāt:negat cōsiliū rē esse Scipio iuuenis fatalis dux illius belli: audēdū atq; agendū:nō cōsultādū ī tanto malo ait:irent secū extēplo armati q rem pu.saluā esse uelint: ꝑgit ire se quētibus paucis ubi res agebať:& cū iuuenū de qbus allatū fuerat cōciliū īuenisset: stricto sup eoꝝ capita gladio:ex mei ai sniā inqt iuro q; ego rē pu.non deserā nec aliū ciuē romanū deserere patiar: si sciens fallo:tū me Iupiter optimus maximus domū:familiā rēq; meā ut leo pessimus afficiat: ī hæc uerba iurent oēs expostulo:q nō iurarit in se hunc gladiū strictū esse sciat:haud secus pauidi q̃ si uictorē hanibalē cernerent iurant omnes:custodiendosq; semetipsos contra hanibalē Scipioni tradunt. Auctore.Qu.Metello.Qui dicebat fieri nō posse:ut e tantis malis emergeret oppressa pr̃ia. Abrūtē: Quia de republica & patria desperabāť & iō omnis eius iuuādæ pietas ex eoꝝ pectoribus abierat.

a Ge ut a singulis ad uniuersos. Diximus inqt de singulis dicamus de uniuersis ciuibus:nā secundo bello punico cum hanibal multas & grauissimas clades alias romanis ītulisset: sic breui exhaustū est ærariū ut nō mō nō scribi exercitus:sed ne fieri qdē diis īmortalibus sacrificia possent:tum publicā pecuniā affati erogaturos polliciti cēsores adierūt:hortātes nō aliter oīa locarēt q̃ si rei pub.pecunia supesset.Itē cū tot cladibus cōsūpta iuuentute cogerenť deficiētibus ciuibus seruos cōscribere.Sempronius gracchus magnū cōscripsit exercitū q uolones dicti sūt q; uolūtaria & nō coacta stipēdia facerēt: quorū opa uictoriā ex hostibus nō mediocrē consecutus est:nā cū ītegrū ānū operā suā re.pu. strēnue fortiterq; nauassent libertatem tacite deposcebant q̃si suoꝝ laboꝝ ꝑmiū:qđ cū sensisset gracchus sup ea re lr̃as ad senatū dedit: q sibi ꝑmisit faceret qđ e re pub.fore uidereť. hic aduocata cōcione & lectis lr̃is eos omnes se libertate donaturū pollicitus est: qcūq; postero die signis collatis caput hostis ad se retulisset:q̃ res magis uictoriæ īpedimento fuit q̃ momēto:nā ut quisq; hostē īpigre occiderat primū caput egre inter turbā & tumultū abscindēdo terrebat tēpus:deinde occupata dextera tenēdo caput fortissimus qsq; pugnator esse desierat: qđ ubi tribuni militū gracchonūciarūt:signū dari ꝓpere iussit capita abiicerent: & hostē inuaderent: quo fuso libertatē

Volones

oībus esse datuꝝ:quo audito reintegrata pugna:tanto ardore & animis in hostes incursū est:ut uim eoꝝ nō sustinentes pœni oēs ferme uel cæsi uel capti fuerint:nā ex triginta milibus uix duo milia & minor pars eqtū rū ipso duce euaserūt. post tantā igiť uictoriā seruos oēs Sēpronius liberos esse iussit:rursus in ea tpis difficultate:nulla ætas:nullus sexus:nullus ordo: nec hoīum cōditio a pietatis officio uacarūt: ut in littera uidere possumus. Aditos: Ad quos ultro iuerunt. Impendiū.Stipendiū:ab īpendēdo dictū. Insignia.Prætextā & bullā aureā q̃ significabant eos nobiles esse atq; patritios. Nō ignorabant enī. Dicit eos sumpsisse exēplū a maioribꝫ suis:& pulchro utiť color:nā rū dicit eos nō ignorare facta maioꝝ:pietatē maioꝝ cōmemorat:nā cū Camillus ueios obsideret decimā prædæ si urbe potireť uouit Apollini:sed cū dīrepta urbe difficile foret a militibus prædā accipere uotū de publico soluendū fuit. ad hanc igiť congerendā pecuniā:cū exhaustū eēt ærariū matronæ ornamenta cōtulerūt: pari rōne in obsidiōne capitolii cū despato Camilli aliquāto spe sua tardioris aduentu:& auxilio:cū gallis mille pondo auri ꝓ redētione pepigerūt: qđ cū in publico deesset auꝝ ex quo sūma pactæ mercedis cōficereťa matronis collatū accepūt:& ob eā cām illis honor additus ē:ut eaꝝ sicut uiroꝝ post mortē solēnis laudatio foret. Itaq;.Ergo secūdi punici belli tpibus naturali & innata pietate

hoíes præditi & exẽplis his maioꝝ adducti oía erogare & pati pro salute patriæ nõ dubitauerũt.

Ge externa eiusdẽ. Ad externa transit: & Codri regis atheniensiũ primũ ꝓponit exẽplũ: Cũ doriẽses a cũ atheniensibus de finibus agroꝝ bella gererent: pm erent ꝗ athenieses: ut hostibus resistere nõ possent: suis uiribus diffidentes ad diuinã opem cõfugerũt: legatos ad cõsulẽdũ Apollinẽ delphicũ miserunt: q responsũ retulere: nõ aliter bellũ finiri & patriá obsidiõe liberari posse: q̃ si Codrus occideret ab hostibus: qd' oraculũ ad hostes quoq; peruenit: itaq; a doriensibus edictũ est: ne qs Codrũ regẽ uulneraret: ille uero ut fato suo patriæ succurreret: sũpto militari sagulo: & lignoꝝ fasce cũ falce tãq̃ lignatũ ꝓfectus castra hostiũ petiit: & quẽ primũ obuiã habuit grauiter increpuit: orta deíde cõtentiõe multus illũ cõuiciis onerans in sui cædẽ prouocauit: nã iratus miles illũ ignarus quis nã esset occidit: quo facto paulopost dorienses uicti ex attica regione cesserunt: atq; ita athenienses uirtute ducis ꝓ salute patriæ morti se offerentis bello liberant. Diffidentia hũani. Quia & suis uiribꝰ diffidebãt & alioꝝ auxilia desperabãt.

Attica regio. Inter achaiã & macedoniã posita est q̃ maxíe græciæ nomen obtinet dicta primũ ab Atti filia græci regis successoris cecropis: a quo græci denoíati sunt. Cõtraris. Scilicet doriẽsibus. Perambulãtiũ. Hic Valerius dissentit a Iustino. Globo. Multitudini. est eñi globꝰ multitudo í orbẽ collecta. globꝰ quoq; dicit̃ spissitudo & aceruus. unde

Globus

Vir. flãmaꝝ globos. dr̃ & lumẽ & rotũditas: unde globus lunaris.

Vir.

B eodẽ fonte. Quomõ Thrasybulus a a triginta tyrãnis patriã liberauerit supra ostẽdimus in ca. de moderatione: ubi eius pietatẽ pariter & moderationem cognoscere potuimus. is uero nõ solũ in uindicanda patria pietatẽ ostendit: ueꝛ etiã his uerbis q̃ sequunt̃: nã cũ interrogatus esset quãti existimaret athenas sibi debere q̃ suo beneficio libertatẽ essent cõsecutæ: respõdit: uere dii faxint quãtas illi debeo uidear retulisse. Teterrima. Turpissima: nã tetrũ dicimus nigrũ obscurum: hortendũ. Vir. lauit íproba teter ora cruor. Cumulauit. Auxit: nã sicut dicimus mẽsurã: cumulatã q̃ fuerit ad sũmũ usq; plena: sic & gratiã dicimus cumulatã.

Tetrum

Vir.

Hemistocles aũt. Themistocles ab in t grata patria pulsus: ut in capitulo de ingratitudie diximus ad hostes quos paucis ante ãnis ingẽti ac ꝓpe ícredibili uictoria superauerat: xersem. s. persaꝝ regẽ cõfugere coactus est: nullo conseruatæ græciæ loco: excipere illũ audẽte: qd edictũ esset si quis eũ suscepisset: pari & ipse mulctaret̃ exilio: cũ igitur ad xersem uenisset: quẽ tanto artificio debellauerat ut se magis a Temistocle cõseruatũq̃ superatũ fuisse crederet. petiit sibi ãni spaciũ dari: quo persicã linguã addisceret: quo facto sic persice locutus est: ut nõ athenis: sed in perside natus uideretur. hic deinde regi pollicitus est totam græciam eius adiecturum imperio. quare illi rex quinq; uel ut alii dicunt septem ciuitates dono dedit: magna insuper illi stipendia de publico dari iussit. postea uero cũ soluendæ fidei tempus appetiisset & rex iã promissa repeteret Themistocles nefas esse ducens prodere patriam: cum uideret se nõ aliter: & pariter fidem & patriam posse seruare: mortem ipse sibi cõsciuit: nam facto sacrificio taurinũ sanguinem ueneno permixtũ incunctanter exhausit & ita periit: ergo magna pietas fuit ut mori maluerit q̃ perdere patriam: aut illi bellum inferre. Victorem. Quia apud salaminã persarum regem superauit. Imperatorem. Cum patria pulsus ad regem confugit & ab eo constitutus est imperator. Altero Themistocle opus. Quia si ut regi promiserat persas duxisset í græciam: athenæ alteꝛ

tas eẽt: matronas ornamenta sua í ærariũ retulisse. Similiterq; audierãt mille pondo auri: q̃ gallis ꝓ obsidione capitolii promissa debebantur earum cultu expleta. Itaq; & proprio ingenio & exemplo uetustatis admoniti nulla sibi í re cessandum existimauerunt.

Externa de Codro rege Atheniẽsi.

a Ge externa eiusdem propositi exempla attingam: Rex Atheniensium Codrus cum ingenti hostium exercitu Attica regio debellata ferro; igni uastaretur: diffidentia humani auxilii ad Apollinis Delphici oraculum confugit: perq; legatos sciscitatus est quo nam modo illud tã graue bellum discuti posset. Respondit deus ita illi finẽ fore: si ipse hostili manu occidisset. Quod quidẽ non solum totis atheniẽsium in castris: sed etiam contrariis percrebuit. Eoq; factum est ut ediceretur: ne quis Codri corpus uulneraret. Id postquam cognouit depositis insignibus imperii familiarem cultum induit. Ac palantium hostium globo se obiecit: unumq; ex his falce percussum í cædem suam compulit cuius interitu ne athenæ occiderent effectum est.

a B eodem fonte pietatis Thrasybuli quoq; aius manauit: cum atheniensium urbem trigĩta is tyrannorum teterrima dominatione liberare cuperet: paruaq; manu maximæ rei molem aggrederetur & q dãe consciis dixisset quantas tandem tibi athenæ per te libertatẽ cõsecutæ grãs d̃bebũt. Respõdit dii faciãt ut q̃ntas ipse illis debeo uidear retulisse. Quem affectum inclytũ destructæ tyrãndis opus laude cumulauit.

De Thestimocle.

t Hestimocles autem quẽ uirtus sua uictorem iniuria patriæ íperatorẽ persãrũ fecerat ut se ab ea oppugnanda abstineret: ístituto sacrificio exceptũ patera tauri sanguinem hausit: & ante psã aram qua-

optassent Themistoclem: qui rursus deuinceret persas.

Equit̃ eiusdē. Cũ de finibus agroꝝ ĩter se carthaginẽses & cirenẽses diu bella gessissent: & utriq; mul tis cladibus afflicti essent: nouã dirimẽdi belli rationẽ inierũt; nã per ĩducias ſpõsionẽ faciũt: uti certo die legati domo ꝓficiscerent: quo ĩ loco inter se obuii fuissent: is cõmunis utriusq; populi finis habe ret. igit̃ carthaginẽses duo fratres missi: qbus nomẽ philenes erat: maturauere iter pgere: cirenẽses tardius ie re: id secordia ne an casu accident parũ cõstat: cæteꝝ solet in illis locis tẽpestas non secus atq; in mari retinere hoies; postq̃ cirenẽses aliquãto posteriores se esse uident & ob rẽ correptã domi pœnas metuunt: criminari

si quædã pietatis clara uictima cõcidit: quo quidem tam memorabili eius excessu ne græciæ altero The mistocle opus esset: effectum est.

De duob; Philenis frĩbus Carthaginẽsibus.

Equit̃ eiusdem generis exemplum. cum inter carthaginem & Cyrenas de margine agri pti nacissima cõtentio esset: ad ultimũ placuit utrinq; eo demq; tempore iuuenes mitti: & locũ ĩ quem hi con uenissent finem ambobus haberi populis. uerũ hoc pactum duo fratres carthaginenses nõie Phileni pfi dia præcucurrerũt citra constitutam horam matura to gressu ĩ lõgius ꝓmotis terminis; qđ cũ ĩtellexissent cyrenẽsiũ iuuenes diu de fallacia eoꝝ questi: postre mo acerbitate cõditionis iniuriã discutere conati sũt. dixerũt nãq; sic eũ finem ratũ fore; si Phileni uiuos se ibi obrui passi essent: sed cõsilio euẽtus nõ respondit. Illi etiam nulla ĩterposita mora corpora sua his terra operienda tradiderũt; q quoniã patriæ q̃ uitæ suæ lõ giores terminos esse maluerũt: bene iacent mãibus & ossib; suis punico dilatato ĩperio. Vbi sũt supbæ car thaginis alta mœnia: ubi mariña gl'ia ĩclyti portus: ubi cũcti littori b; terribilis classis: ubi tot exercitus: ubi tãtus equitatus: ubi ĩmenso Aphricæ spacio non cõtẽti spũs: oĩa ista duobus scipiõibus fortuna ptita est. At philenoꝝ ægregii facti memoriã ne patriæ q. dẽ ĩteritus extinxit: nihil est igit̃ excepta uirtute: qđ mortali animo ac manu immortale queri possit.

De Aristotele.

Vuenili ardore plena hæc pietas. Aristoteles uero supræmæ uitæ reliquias senilib; ac rugo sis membris in summo litteraꝝ ocio uix custodiens: adeo ualenter ꝓ salute patriæ ĩcubuit: ut eam ab ho stilibus armis solo æquãdam: in lectulo atheniensi ia cens equitum macedonum manibus quibus adiecta erat eriperet. Ita urbis nõ tam strata atq; euersa Ale xandri q̃ restituta Aristotelis notũ est opus. patet er

carthaginẽses ante tẽpus domo digressos; cõ turbare rem: deniq; oĩa malebãt: q̃ uicti abi rent: sed cũ pœni aliã cõditionẽ æquã q̃rerẽt: Cirenẽses optionẽ faciũt carthaginẽsibus: ut uel illi quo fines populo suo peterẽt ibi uiui obruerent: uel eãdẽ cõditionẽ sese quẽin lo cũ uellẽt ꝓcessuros dimitterẽt. phileni cõdi tiõe ꝓbata seq; uitãq; suã rei pu. cõdonauere. ita uiui obruti sunt. carthaginẽses in eo loco philenis fratrib; aras cõsecrauere: aliosq; illis honores domi cõstituerũt. de qbus Strabo in fine ultimi libri mentionẽ facit. De margine De finibus & extremitate agroꝝ. Cõsilio nõ respondit. Quia cõsiliũ fuit durã illis cõditio nẽ ĩponere. s. mortis sperãtes illos nõ acceptu ros: sed res aliter euenit q̃ eoꝝ cõsiliũ fuerat: nã ultro se pro patria deuouerũt & obruẽda corpora obtulerũt. Vbi sũt supbæ. Nũc p cõ parationẽ exaggerat hoꝝ iuuenũ laudẽ: dicit enĩ q̃uis magna quondã & ꝑpotẽs fuerit Car thago & copiis militũ cæteras gentes excelle ret: tamẽ illa oĩa perierunt. hoꝝ aũt gloria sta bilis & æterna permãsit. Inclyti portus. Glo riosi portus: q pœnitus sublatus & funditus euersus est. Classis terribilis. Præsertim Si ciliæ & hispaniæ: tota deleta ẽ. Tot exercitus. Hasdrubalis: Magonis: Gisgonis: Amilcharis & Hãnibalis. Vbi ĩ. Quasi dicat oĩa ista euer sa & penitus deleta sũt. Duob; scipionib;. Scilicet supiori. & ĩferiori nã prior tributariã fecit: posterior funditus euertit carthaginẽ.

At philenoꝝ. Nũc suã adaptat cõparationẽ.

Nihil est igit. Nihil est igr qđ humano in genio & operi cõparari possit æternũ & im mortale nisi uirtus. Mortali aio. Quantũ ad ĩgeniũ. Ac manu. Quãtũ ad uires. Quæ Petrarca ri. Pro acqri. De his Petrarca. Tũc acres uixer uiri q̃s ĩter amorẽ Insignis pñæ frẽs carthago philenos Nũc colit extictos numerũq; auxis se deorũ Estimat: ac gemini uenerat numinis aras. Hi patriæ uitæ cupidi si forte negassent: Plura cyreneo cecidissent milia cãpo.

Ristoteles uero. Aristoteles pñia iam euersa: a Philippo ut qdã dicũt: ut alii ab Alexãdro: ut restauraret obtinuit: legesq; & formã rei pu. ĩpe descripsit. q̃ postmodũ ea ciuitas usa est: fuit ergo pius erga patriã: & cũ esset athenis & iã ætate cõfectus absens tamẽ diligẽtissimã patriæ curã suscepit: q nõ prius destitit q̃ a rege ut restauraret prudentia sua obtinuit: q̃re illũ ciues ob hæc merita tãto ĩ honor̃ habuer̃: ut festos dies & ludos quotãnis & eo uiuẽte faciẽ dos publice dedicarũt. festa aũt Aristotelia nuncupata fuere. Quod uero nõnulli dicũt usũ hoc uaframento fuisse: ut iurãti Alexãdro se illi oĩa negaturũ: q̃cũq; ꝓ patria petisset postulasse: ut patriã pderet: & Alexãdrũ coactũ fuisse illã cõseruare: qa saluo iurãdo aliter nõ posset: id fecit Anaximenes lampsacenus ꝓ lampsaco pa tria & nõ Aristoteles: ut dicturus ẽ Valerius ĩ capitulo de uafre dictis & factis. Pro salute pñæ. Quæ stagyra

dicebatur. Ita urbs nõ.idest magis nosciť restitutã ab Aristotele: q̃ ab Alexãdro euersã.uel ut alii dicũt a Philippo:ergo plus laudis & gloriæ meruit Aristoteles ĩ restituẽda patria: q̃ Alexãder ĩ euertenda.ordo igiť est: urbs ꝓstrata & euersa nõ ẽ tã norũ opus Alexãdri q̃ restituta notũ ẽ opus Aristotelis. Plutar. in uita Alexãdri de hac euersione & restitutione sic infit: Philippus accersit: cunctorũ illustrissimũ & clarissimũ atq; doctissimũ philosophorũ Aristotelẽ ad eruditionẽ Alexãdri: pulchra qdẽ illi ꝓ ipsius dignitate disciplinæ p̃cia cõstituẽs: euersa enĩ a se Aristotelis urbẽ Stagyrã exædificauit: ciuesq; cũ dissipatos tũ seruos restituit. Laertius uero in uita Aristotelis: hũc iqt tradũt in Macedonia apud Philippũ uixisse: atq; ab eo Alexãdrũ filiũ erudiendũ accepisse: petisseq; ĩstaurari solũ primũ a philippo euersũ: id ubi ĩpetrasset ddisse eis leges. Pli. naturalis historiæ li. vii. cũ Thedas raperet Aristotelis philosophi patriã cõdidit: tantæq; regꝫ claritati tã benignũ testimoniũ miscuit. De parẽtum amore & indulgentia in liberos. Ca. VII.

h Ec nũc uela. Postq̃ de pietate erga patriã dixit: Nũc de parẽtũ indulgẽtia dicturus pulchra utiť trãslatiõe a nautis sũpta. primũ aũt exẽplũ est Fabii Rutiliani: cũ Fabius gurges cõsul aduersus samnites male pugnasset & senatus de remouendo illo ab exercitu cogitaret. Fabius Rutilianus eius p̃r depcatus est hãc filii ignominiã & eo maxie senatũ mouit: ꝙ iturũ se filio legatum pollicitus est: idq; p̃stitit eius cõsiliis & opera. filius consꝭ adiutus cæsis sãnitibꝫ triũphauit. Vela. Translatio ut dixi a nautis sũpta. Gratã dotẽ. Munus gratiosũ. Aura. Fauore.

Quinq; consulatibus. Rẽ magis auget: nã quo patrẽ honoran otẽ fuisse ostẽdit: eo clemẽtiorẽ demõstrat: ꝙ se filii ĩpio submitteť: & militiæ laboribꝫ dedere non dubitauerit. quo tpe qetẽ eius uita deposcebat. Quẽ ĩpe paruulũ. Diximus ꝙ institutũ fuit apud maiores ne qs ĩter cõsulẽ & ꝓximũ lictorẽ incederet p̃ter paruulũ filium.

n On tã speciosa. Cesetus eques romanus tres filios habuit: quoꝝ unus rũ esset tribunus plebis cæsarẽ iniuria lacessiuerat. Nã cũ ludi celebrarenť. M. Antonius: ꝑsonã accepit ut qdã tradũt & ĩter saltationẽ coronã capiti cæsaris ĩposuit. cui rei pauci admodũ q ad id ip̃m uenerãt applauserũt: reliq mœsti cõticuere oẽs: qđ ubi sensit cæsar id. s. displicuisse populo coronã abiecit: & populus lætatus est: tũc cæsar dixisse ferť cupere se mori ꝙ tãtã populi ĩuidiã cõtraxisset: pactis deinde ludis cesetus & Manilius tribuni plebis cæsarẽ affectati regni postularũt: cæsar igiť iã regꝫ potitus cesetũ iussit exhæredare filiũ sibi admodũ inuisũ: reliquos se multis honoribus & bonis affecturꝫ pollicitus: Cui cesetus se prius oẽs amissurum q̃ unũ ex his abdicaturꝫ respõdit: q̃ indulgẽtia se pariter & filiũ seruauit: nam cæsar ut clemẽtissimus erat affectioni paternæ facile cessit. Nõ tam speciosa. Quia Fabius uir patricius fuit: hic equestris ordinis. Abdicare. Patrimonio priuare & a bonis repellere. ẽ. n. abdicare: filiũ a bonis expellere dũ uiuit p̃r: exheredate uero post mortẽ. Diuini pricipis. Nõ sine adulatõe hoc dicit: q̃uis iqt cæsar clemẽtia & benignitate p̃staret: ut hũc hominẽ ita respõdẽtẽ facile tulerit. Cesetus tamẽ existimãdus ẽ rẽ maiorẽ ausũ fuisse q̃ hũano ĩgenio cõueniret: cui enĩ totus terraꝝ orbis parebat ipse nõ cessit: tantũ ualuit paterna ĩdulgẽtia.

s Ed nescio an octauius. Patet historia p se. fuit aũt hoc confecto bello ciuili: qđ contra brutũ & cassiũ cæsaris interfectores gestũ est: cum debellatis rei publicæ partibus Octauianus: Antonius: & lepidus

Plutar.

Laertius

Pli.

Abdicare

Exheredař

go q̃ benignæ q̃ que prosusæ pietatis erga patriã omnium ordinum: omnis ætatis homines extiterint. Sãctissimisq; naturæ legibus mirificoꝝ etiam exemplorum: clara mundo subscripserit ubertas.

De parentum amore & indulgentia in liberos. Capi. VII.

h Ec nũc uela pii affectus & placidi parẽtum erga liberos indulgentia: salubrique aura ꝓuecta gratam suauitatis secum dotem afferat. Fabius Rutilianus quinque cõsulatibus summa cum gloria peractis: omnibusque uirtutibus & uitæ mentis stipendiis legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellum difficile & periculosum cõficiendum grauatus non est: pene ipso per se duntaxat animo: sine corpore militaturus: utpote propter ultimam senectutẽ lectuli ocio qua labori præliorum habilior: Idem triumphantis currum equo insidẽs sequi: quẽ ipse paruulũ triumphis suis gestauerat: in maxima uoluptate posuit: nec accessor gloriosæ illius põpæ: sed auctor spectatus est. De Ceseto Romano.

n Oon tã Ceseti speciosa equitis romani sors patria: sed par idulgẽtia: q a cæsare omniũ iã externoꝝ & domesticoꝝ hostiũ uictore cũ abdicare filiũ suũ iubereť: ꝙ is tri. plc. cũ Mãnilio collega iuidiã ei tãq̃ regnũ affectãti fecerat: i hũc modũ respõdẽdo sustiũit. Celerius tu mihi cæsar oẽs filios meos eripies q̃ ex his ego unũ nota pellã mea. Habebat aũt duos preterea optiæ indolis filios: qbus cæsar se icrementa benignæ dignitatiq; largituꝝ pollicebať: Hũc patrẽ tã & si sũma diuini principis clæmentia tutũ præstitit: Quis tamẽ nõ humano ingenio maius ausũ putet: ꝙ cui totus orbis terrarum succubuerat: nõ cessit.

De Octauio Balbo.

s Ed nescio an Octauius Balbus cõcitatioris & ardentioris erga filiũ beniuolẽtiæ fuerit. Pro-

romanũ inter se ĩperiũ sortiti suos q̃q3 inimicos ꝓscripserũt. hic Balbus ꝓscriptus cũ inimicoꝝ manibus p posticũ esset elapsus: audita uicinoꝝ uoce filii eius fortunã deplorãtiũ existimãs iã filiũ ab inimicis ĩterceptũ cogi fugientis pœnas date parentis: rediit ĩtectũ ubi ante oculos filii quẽ ꝑter spẽ offendit incolumẽ crudeliter trucidatus est. Postico. Posteriore parte domus unde satyrus postico falle clientem. Pluris illud momentũ. Ac si diceret pater magis lætatus est in columitate filii q̃ si euasisset.

Postic

Hor.

c Ceterũ ut ad iocũdiora. Seleucus supinduxit Antiocho filio stratonicẽ nouercã uirginẽ formosissimã & ætatis flore integerrimã: cuius amore filius captus: cũ ipiũ pectoris uulnus ingenuo illũ deterrente pudore indicare nõ auderet:

scriptus a triũuiris cũ domo postico clã eẽt egressus ĩamq3 fugæ expeditũ initium haberet: postq̃ itus filium trucidari falso clamore uiciniæ accepit: ei se neci quã euaserat obtulit: occidendũq3 militibus tradidit. Pluris nimirũ illud momentum. quo illi præter spem uidere filium incolumem contigerat q̃ salutẽ suã æstimans: miseros adolescentis oculos q̃bus amãtissimũ sui patrẽ ipsius opa sic expirantẽ intueri necesse fuit.

De Seleuco rege.

c Ceteꝝ ut ad iocũdiora cognitu ueniãus Seleuci regis filius Antiochus nouercæ Stratonices ĩfãdo amore correptus: memor q̃ improbis facibus arderet ĩpiũ pectoris uulnus pia dissimulatione cõtegebat. Itaq3 diuersi affectus iisdẽ uisceribus ac medullis ĩclusi: sũma cupiditas: & maxĩa uerecũdia: ad ultimã tabẽ corpus eius redegerũt. Iacebat ipse anthiochus ĩ lectulo moribũdo similis. lamẽtabãtur necessarii: pater mœrore ꝓstratus de obitu unici filii: deq3 sua miserria orbitate cogitabat: totius domus funebris magis q̃ regius erat uultus. Sed hãc tristitiæ nubẽ Leptini mathematici: uel ut q̃dã tradũt Erasistrati medici ꝓuidẽtia discussit. iuxta. n. antiochũ sedẽs ut cũ ad ĩtroitũ stratõices rubore ꝑfundi & spiritu increbrescere. eaq3 egrediẽte pallere & excitatiorẽ anhelitũ subĩde recupare aĩaduertit: curiosa obseruatõe ad ipsã ueritatẽ penetrauit. Intrãte. n. Stratõice & rursus abeunte brachiũ adolescẽtis dissimulãter apphẽdẽdo mõ uegetiore: mõ lãguidiore pulsu uenaꝝ cõperit cuius morbi æger eẽt. Protiũsq3 id Seleuco exposuit. Qui charissimã sibi cõiugẽ filio suo cædere nõ dubitauit: q9 in amorẽ ĩcidisset fortũæ acceptũ referens: q9 dissimulare eũ usq3 ad mortẽ paratus eẽt ipsius pudori ĩputãs: Subiiciat' aĩs senex rexq3 amãs: iã iã patebit q̃ multa q̃q3 difficilia pr̃ni affectus ĩdulgentia supauit.

inualescente indies magis atq3 magis ĩflãmati pectoris igne: q quo magis tegit' tectus magis æstuat ĩ grauissimã ualitudinẽ ĩcidit quã sine dubio nõ euasisset: sic. n. ĩdies ad ultimã tabẽ redigebatur eius corpus: nisi leptini mathẽatici: uel ut Appianus dicit erasistrati medici ꝓuidentia fuisset huius morbi rã deprehẽsã. Cũ eñi iuxta adolescentẽ grauiter laborantẽ sederet medicus: & curiosius oẽs illius gestus uultus & totius corporis diligentissime seruaret: tãdẽ cognouit q9 ĩtrãte stratonice thalamũ mutabat' eius uultus: totusq3 rubore suffundebatur: spiritus uegetior fiebat: discedẽte uero illa pallidior lãguidiorq3 reddebat'. ex quo facile medicus intellexit latentẽ morbi cãm: quã rũ indicasset patri: hac in filiũ de cuius salute desperabat ĩdulgẽtia usus est: ut cõmoda sua incolumitati filii postponeret: uxorẽq3 stratonicẽ: quã ĩcredibiliter amabat: filio in matrimoniũ traderet. Improbis facibus. Nefando amore aut ĩsatiabili. Impiũ. Quod erat ad iniuriã pr̃is. Prostratus. Ad terrã deiectus afflictus. Magis funebris q̃ regius. Quia regius uultus hilaris esse consueuit. Leptini mathematici. Mathematicus dicit' q disciplinarũ peritus ẽ geometriæ: arithmetricæ: musicæ: & astrologiæ: q̃ oẽs in demõstratiõe consistũt: nã in ꝑceptis & arte uersant' reliq̃. s. grãmatica rhetorica dialetica. Velut q̃dã Nam Plutarchus erasistratũ fuisse dicit. Antiochũ iacentẽ. Vt. Postq̃. Increbrescere. Densiorẽ fieri. Excitatiorẽ. Liberiorẽ. Modo uegetiore. Quia increbrescebat. Protinus. Secũdũ plutarchũ: nec post spaciũ q̃dẽ triũ dieꝝ id aperuit patri: timens ne regi faceret ĩiuriã: ex quo dr̃ hac arte usus: ut nõ reginæ: sed suæ ipsius fingeret uxoris amore correptũ adolescẽtẽ: ut ide sensim regis ꝑciperet aĩum. nã cũ dixisset illũ nouo morbo ĩplicitũ ui nimia. s. amoris: quo nisi expleretur sanari nõ posse & eius q̃dẽ mulieris amore correptũ eẽ: quã cõseq haud potis esset: admiratus seleucus: dixisse fert'. nõne uniuersæ ĩperito asiæ & ꝑ supstite filio dare oĩa possũ: solũ q̃ mulier hæc eẽt ef flagitabat: cui erasistratus: meã ĩqt uxorẽ deperit: tũ rex miris pollicitatiõibus rogabat ut illã ĩ cõiugiũ filio daret: cui tãtũ regnũ debebat': cui respõdẽs erasistratus: an tu inq̃t q̃q̃ eius parẽs: si uxorẽ tuã cuperet Antiochus illã ultro daturus eẽs? tũ seleucus testãs deos oẽs sine cõctatiõe se daturũ læte respõdit. qd' cũ nõ ficte regẽ effati erasistratus cognouisset: passionẽ filii & rẽ oẽm patri aperuit: queãdmodũ id dep̃hẽdisset declarauit. seleucus gaudio elatus uni cũ opus supesse sibi arbitratus ẽ: quo pacto id filio ꝑsuadẽdũ eẽt: quo pacto & uxori: tãdẽ exercitu cõuocato rẽ aperiens carissimã uxorẽ filio etiã inuito coniugẽ dedit. qd' magnificũ & regale ab oĩbus existimatũ fuit: ac magnificentius quiddã & sapientius adolescentis amor: atq3 ad amorẽ eius insignis moderatio. Fortunæ acceptũ referens. i. fortunæ attribui debere. Senex rex. Qui natura Zelotipus esse consueuit.

Mathematicus

De Ariobarcena rege Cappadociæ.

a T Seleucus quidē uxore. Plutarcus ī uita pōpeii: deuicto Mitridate apud Eufratrē spoliatoq; castris: ꝓuincias cōposuit: munera distribuit: cū multi ad eū pricipes & rerū domini regesq; barbari duodecim uenissent Ariobarcenes Cappadociæ: Nicomedes bithiniæ regno a Mitridate pōti r̄ge pulsi fuerant: hos primū Lelius Cornelius Sylla in suū quēq; regnū reduxerat: qbus iterū ab eodē rege pulsis pōpeius cū Mitridatē mori tandē coegisset Ariobarcenē restitutū regē appellari iussit: q regnū filio cessit ꝑsente pōpeio. In cornu scribæ. In pte ubi erat scriba ītelligimus illic exercitū fuisse q struebat̄ in cornua. Humiliorē. Viliorē q̄ deceret filiū regis. Corruit: Ad terrā decidit. Comice: Iocūde & urbane. Tragice. Seuere & rigide: & est cōtinuatio: color rethoricus. De parētū seueritate aduersus liberos. De Lucio bruto. Ca. VIII.

b Rutus gloria par romulo. De seueritate parētū ca. VIII. cuius exemplū primū est lunii bruti q filios duos uirgis cædi & securi pcuti iussit: q; cū illis senserāt q tarquinos reges ab ipso paucis āte diebus exactos ī regnū restituere parabāt: nā paulo post libertatē a populo partā: id qđ minīe timebatur ꝑ dolū & ꝓditionē est ꝓpe modū amissa: aliquot. n. adolescētes nobili genere nati quorū in regno libido solutior fuerat: assueti more regio uiuer̄ grauiter ferētes æq̄to iure omniū libertatē alioꝝ in suā uertisse seruitutē: de restituēdis regibus cōsilia q̄rebāt: īterea legati a regibus superueniūt sine mentiōe reditus: bona tantū repetētes: cū qbus de recipiēdis clam nocte regibꝰ in urbē colloquunt̄ hi adolescētes Vitellius Aquiliusq; fratribꝰ primo cōmissa res fuit: Vitellioꝝ soror cōsuli nupta bruto erat: iāq; ex eo matrimonio adolescētes erant liberi. Titus Tiberiusq; eosq; in societatē cōsilii auunculi assumūt: litteræ de re tāta legatis dant̄ ad reges fidei pignus q̄ manifestum facinus fecerūt: nā indicata re ꝑ Vitellioꝝ seruū q exceperat eoꝝ cōsilia: cōꝑhensis legatis litterarū cura in primis habita est ne īterciderēt: ꝓditores capti: sūptūq; suppliciū cōspectius: qđ pœnæ capiundem ministeriū pr̄i de liberis cōsulatus īposuit: & q spectator erat amouendus: eū ipm fortuna exactorem supplicii dedit: stabāt ad palū deligati nobilissimi iuuenes: sed a cæteris uelut ab ignotis capitibus cōsulis liberi oīum in se cōuerterūt oculos: miserebatq; nō pœnæ magis hoīes q̄ sceleris: quo pœnam meriti eēnt illos eo potissimū āno quo patriā liberatā patrē liberatorē: cōsulatū ortū ex domo lunia: patres plebēq;. qcqđ hoīum deoꝝq; romanorū esset induxisse animū ut superbo quondā regi tū infesto exuli ꝑderent. itaq; missi lictores ad sumendū suppliciū: nudatos uirgis cædūt: securiq; feriunt: cum īter oēs tēpus pater uultusq; & os eius spectaculo esset eminente primo aīo inter publicæ pœnæ ministeriū secundū pœnā nocentiū: ut in utranq; partē arcendis sceleribus exēplū nobile esset. Filios suos. Titū & Liberiū. Reducentes. Reducere uolentes. Vir. Quos ego sīi totiens iā dedignata maritos: Non qui essēnt mariti sed q esse uolebant. exuit. patrē. deposuit amorē & affectū paternum. Vt consulem ageret. Quia cōsulatus administratio exigebat ut supplicium de his sumeret qui libertatem opprimere uoluerant.

h Vius æmulatus. Spurius cassius in agraria largitiōe ambitiosus in socios fuerat: nam ipso consule cū proculo uirginio lex agraria primū promulgata fuit: nunq̄ deinde sine maximis motibus exagitata ager hernicus ademptus hoc auctore inter lannos plebemq; diuisus: adiectūq; huic muneri aliquā

De Ariobarcena rege Cappadociæ.

a T seleucus qdē uxore: Ariobarcenes filio suo capadociæ regno cessit ī cōspectu Cn. Pōpeii: cuius cū ipse tribūal cōscēdisset: īuitatusq; ab eo ī curruli sella sederet. Postq̄ filiū in cornu scribæ humiliorē fortuna sua locū obtinentē cōspexit: non sustinuit infra se collocatū intueri: sed protinus sella descēdit & diadema in caput eius trāstulit: hortariq; eū cœpit ut eo trāsiret: unde ipse surrexerat: exciderūt lachrymæ iuueni: corruit corpus: delapsū diadēa ē; nec quo iussus erat progredi potuit. quodq; pene fidem ueritatis excedit: lætus erat q regnū deponebat: tristis cui dabatur; nec ullū finem tam ægregium certamē habuisset: nisi patriæ uoluntati auctoritas Pompeii affuisset: filium enim & regem appellauit: & diadema sumere iussit: & in curruli sella cōsidere coegit: Comicæ lenitatis hi patres de qbꝰ dictū est: Tragicæ asperitatis illi de quibus dicendum est.

De parētum seueritate aduersus liberos.
De Lucio Bruto. Cap. VIII.

b Rutus par gloria Rōulo: qa ille urbē: hic libertatem romanam cōdidit: filios suos tarqni dominationē a se expulsam reducētes: sūmū imperium obtinens: cōprehensos proq; tribunali uirgis cæsos: & ad palum religatos securi pcuti iussit. Exuit patrem: ut cōsulem ageret: orbusq; uiuere: q̄ publicæ uindictæ deesse maluit. De Cassio.

h Vius æmulatus exēplū Cassius filiū tri. pleb. Agrariam legem primus tulerat: multisq; aliis rebus populariter animos hominum amore sui deuinctos tenebat. Postq̄ illam potestatē deposuit: adhibito propinquorum & amicorum consilio affectati regni crimine domi damnauit: Verberibusq; affectum necari iussit: & Peculiū eius cereri cōsecrauit.

tum agri qui a patribus: possidebat hac largitione suspectus iã senatui populoq; coepit esse: q pniciosas libertati opes strueret & iõ ciuibus iã uilior factus: ut alio munere sibi recõciliaret ciuiũ animos iubere pro siculo frumento pecuniã acceptã retribui populo: Id uero nõ secus q̃ psenté mercedé regni aspnata plebs est: hũc ergo ubi magistratu abiit dãnatũ necatũq; cõstat: sunt q patré auctoré eius supplicii ferant: cũ cognita domi cã uerberasse ac necasse: peculiũq; filii cereri cõsecrasse: signũ ide factũ esse & inscriptũ: ex cassia familiæ datũ. In uenio apud quosdã auctores: idq; ppius fidei est a q̃storibus Cesone fabio: &. L. Valerio dié dictã pduellionis damnatũ populi iudicio: diruptas publice ædes: quã sententiã sequit Dionysius Alicarnaseus: quia dicit: q si

De Manilio torquato.

t Itus auté Manilius torquatus præter egregia multa raræ dignitatis; iuris quoq; ciuilis & sacrorum pontificalium pitissimus: in consimili facto: nec consilio quidem necessariorum indigere se credidit. Nam cum ad senatũ Macedonia de filio eius decio syllano: qui eam prouinciam obtinuerat quærelas per legatos detulisset: a. P. C. petiit: ne qd ante de ea re statuerent; q̃ ipse macedonum filiiq; sui cãm inspexisset: sũmo deinde tum amplissimi ordinis; tum etiã eorũ q questum uenerãt consensu; cognitione suscepta domi cõsedit. Solusq; utriq; parti per totum biduũ uacauit: ac tertio plenissime die diligentissimeq; auditis testibus ita pronũciauit: cũ syllanũ filiũ meũ pecunias accepisse a sociis pbatũ sit mihi: & re. pu. eũ & domo mea idignũ iudico; ptinusq; e cõspectu meo abire iubeo. tã tristi pris snia percussus syllanus lucé ulterius intueri nõ sustinuit: suspédioq; se pxima nocte consumpsit. Peregerat iam torquatus seueri & religiosi iudicis partes: satisfactũ erat reip. habebat ultionẽ macedonia. potuit tam uerecundo obitu filii patris inflecti rigor. Atq; ille neq; adolescentis exequiis interfuit: & cũ maxime funus eius duceret; consulere se uolétibus uacuas aures accõmodauit. Videbat. n. se i illo atrio cõsedisse: i quo illius iperiosi torquati seueritate cõspicua imago posita erat: Prudétissimo uiro succurrebat effigies maiorũ suorũ cũ titulis suis: idcirco in prima parte ædum poni solere: ut corũ uirtutes posteri nõ solum legerét: sed etiam imitarentur.

De Marco Scauro.

m Arcus uero Scaurus lumé ac decus priẽ: cũ apd athesim flumé ipetu cymbrorũ rõani eqtes pulsi dẽserto cõsule Catulo pauidi urbé ĩpeterét: cõsterna

pater iudex fuisset & punitor: neq; domus dirupta: neq; bona publicata: qa romanis nihil esset possessorũ propriũ patribus uiuentibus: & id pecuniæ & corpora filiorũ; cũ de eis uolunt disponere traduntur patribus: Addit pterea agitatũ etiã fuisse de interficiendis filiis Cassii: sed crudelé nimis uisam eã sniam. Peculium. s. castrense. qd alienari poterat qa ad patrem non pertinebat.

t Itus auté manilius. Cũ macedonum legati romã conquæstũ uenissent: de iulio Sillano prætore q acceptis pecuniis puinciã spoliasset & senatus de quærelis eorũ uellet cognoscere. T. Manilius torquatus Sillani pater petiit ĩpetrauitq; ut sibi huiusmodi cognitio mandaret. & domi cognita cã filiũ damnauit abdicauitq; ac ut funeri quidé eius: cũ suspendio uitã finisset noluit interesse: sedensq; domi potestaté consultantibus ex instituto fecit: hanc hystoriam Cicero per trãsitũ tangit libro. iii. de finibus bonorũ & malorũ. Raræ dignitatis. Dignitatis q̃ raris hominibus cõtigit ut oĩbus rei pub. muneribus pfunctus esset. Amplissimi ordinis Senatorii Peregerat Torqtus: Exagerat hanc seueritaté ualerius. satis inqt fuerat damnasse filiũ: & abdicatũ a se coegisse laqueo uitã finire: seueritas hæc magna: sed illa maior: q nec funeri qdé uoluerit interesse, oibusq; illũ eo die consultantibus uacauerit. Illius iperiosi torquati. Quia ut diximus in capitulo de disciplina militari filiũ qui cõtra eius pceptum cũ hoste cõflixerat & uictoriam ex illo reportauerat uirgis cædi & securi percuti iussit.

Imago posita. In atriis solebant ueteres maiorũ suorum: qui gloria & rebus gestis claruissent imagines collocare. Iuuenalis; Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ. Atria: nobilitas sola est atq; unica uirtus: maiorum igitur suorum imaginibus sæpe ad uirtutes & rerũ gerendarũ gloriam incendebantur: ut illorum imitatione clariores fierent.

Iuuenalis

m Arcus uero scaurus. Cimbri germanorũ populi: qui lingua gallica latrones dicunt teste festo: nunc uero nos flamigos dicimus: cum in italiã superatis alpibus descendere tentarent. Qu. catulũ pcons. qui fauces alpiũ obsederat & pulsus ad flumen athesim castellum editum insederat reliqueratq;: ab alpibus fuderunt atq; fugarunt & explicata uirtute sua fugientem pconsulem exercitumq; persecuti in italiam traiecerunt iunctis deinde Catuli. &. C. Marii exercitibus prælio uicti sunt ab eis: in quo prælio cæsa traduntur hominium cétum quadraginta milia capta. lx. in ea igitur pugna: quæ apud athesim: cum Cimbris commissa fuit equites ro. Cimbrorum impetu pulsi: Catulum proconsulem deseruerũt: & urbem pauidi repetierũt: Inter fugientes erat & filius. M. Scauri: qui ubi accepit fugientem aduentare illi obuiam misit qui nunciaret se libentius occursurum ossibus eius in aciæ cæsi: q̃ ipsũ tam turpiter fugienté admissurũ. quo audito filius præ dolore sibi morté consciuit. Consternationis. Per turbationis & formidinis. Aut habendus: Si probus. Aut spernendus. Si uilis.

alustius

n Ec minus animose. Salustius bello catilinario fuere inquid cõplures qui ad catilinã ab initio profecti sunt: in his erat fuluius senatorii hõis filius quem re/tractũ ex itinere parẽs necari iussit. Ingenio & litteris forma. Significat illũ & aĩ & corpo/ris dotibus a natura fuisse donatũ: quibus pa/tri carior eẽ potuerit. Licuit donec. Potuis/set pater filiũ in carcere inclusũ retinere dũ ca/tilinæ furor extingueret: qđ si fecisset nõ se/ueri sed cauti nomẽ fuisset assecutus. Sed ut hãc. Patrũ igr̃ seueritas dura nimis & aspa ẽ aliqua moderatiõe leniẽda eorũ q mires fue/runt: & ita ad cap. de moderatiõe patrum hac breui pfatiõe transit. Clemẽtiæ mixtura: Translatio sũpta ab aqua quæ ualidori infusa uino illud mitius reddit.

De moderatione parentũ. Cap. ix.

l Vcius gelius oĩbus noĩbus. Gelius cũ p explorato hẽret filiũ rẽ habuisse cũ nouerca & cũ ea de cæde patris cõsilia tractasse: nõ ad sumẽdũ de filio suppliciũ sta/tim ira pcitus cucurrit: sed cõsulto senatu fi/lio dicẽdæ causæ potãtẽ fecit: q purgatis q̃ sibi obiciebant & cognita diligentissime cã tanq̃ innocẽs absolutus est: nã hũc cicero defendit cuius adhuc extat oro. Ad cẽsurã dđũctus: tot hõres & magistratus habuerat ut ad cẽsu/rã uenire potuerit. Inspecta cã: cõsiderata exa/minata cã. Q dsi ĩpetu. Laudat huius pris maturitatẽ: q noluerit temere ĩ filiũ aĩaduerte/re: sed cãm prius diligẽter cognoscere: nã si ni/mia ira pcitus filiũ occidisset scelus potius co/misisset q̃ suam iniuriam uindicasset.

q Vinti autẽ hortensii. De hoc diximus in capitulo de his qui a patribus dege/nerarunt: cũ filiũ & ĩpietatis nomine suspectũ: qppe qui de patris nece cogitasse di/ceret: & nequitia perditũ haberet: ut illũ me/rito inuisũ odio prosequeret adeo ut cũ Mes/salla sororis filius ambitus reus factus esset: illũ defendens hortensius diceret si illũ dam/nassent iudices: nõ habiturũ pter osculũ nepo/tũ in qbus cõquiesceret. qbus uerbis innuebat se non aliũ filium habere præter messallam: quẽ heredem suum fore iam aĩo constituerat hac tamẽ ĩ filiũ moderatiõe usus ẽ: ut moriẽs ei bõa reliquerit. Reũ. Messallã. Tormẽtis. molestiis & sollicitudinibus cum nullam filii faceret mentionẽ in consolatione in his que sibi molesta erant eũ reponebat. Quã in uo/luptatibus. Quia nullã de filio habiturus eẽt uoluptatem: propter eius turpissimam uitã.
Naturæ ordinẽ confunderet. Ex heredan/do filium & substituẽdo nepotes heredes.

i Dẽ fecit. Fuluius flaccus primus om/niũ trãsalpinos ligures bello domuit: missus ĩ auxiliũ massiliẽsibus aduer/sus sallanios Gallos: q populabant fines mas/siliẽsiũ cũ diu multũq; clauderẽt saltus decia/res. mox ubi seuburiates: ĩcognitas tãdẽ late/bras eorũ ignaua sepsit fuluius: ĩ plana Bebius tionis eorũ pticipi filio suo misit: q dicerẽt se libẽtius ĩ acie eius interfecti ossibus occursurũ: q̃ ipsũ tã defor/mis fugæ reũ uisurũ. Itaq; siqd mõ reliquũ ĩ pectore uerecũdiæ supesset cõspectũ degenerati pris uitaturũ: recordatõe. n. iuuẽtæ suæ q̃lis. M. scauro aut habẽdus aut spnẽdus eẽt filius admõebatr̃: quo nũcio accepto iuuenis coactus ẽ fortius aduersus semetipsũ gladio uti: q̃ aduersus hostes usus fuerat. De. A. Fuluio.

n Ec mĩus aĩose Aulus fuluius Vir senatorii ordi/nis eũtẽ filiũ ĩ aciẽ retraxit: quẽ scaurus e prelio fugiẽtẽ ĩcrepauit. Nã iuuenẽ & igẽio & lrĩs & forma iter æq̃les nitẽtẽ prauo cõsilio amicitiã catiliæ secutũ: ĩq; castra eius temerario ĩpetu ruentẽ ĩ medio itinere abstractũ supplicio mortis affecit: prefatus nõ se cati/linæ illũ aduersus pr̃iã: sed pr̃iæ aduersus catilinã ge/nuisse licuisset dõec ciuilis belli rabies preteriret ĩclu/sũ arcere. Verũ illud cauti pr̃is narraret opus: hoc se/ueri refert. Sed ut hãc ĩcitatã & asperã seueritatẽ mi/tiores relatu patrũ mores clemẽtiæ suæ mixtura tẽpe/rẽt: exactæ pœnæ cõcessa uenia iũgatur.

De parẽtum moderatõe aduersus susceptos libe/ros. De. Lucio Gelio. Ca. IX.

l Vcius gelius oĩbꝫ hõribꝫ ad cẽsurã usq; defũ/ctus cũ cria grauissima de filio ĩ nouercã com/missũ stuprũ & pricidiũ cogitatũ ppemodũ explora/ta hẽret: nõ tamẽ ad uidictã pcurrit cõtinuo: Sed pe/ne uniuerso senatu adhito ĩ cõsiliũ expositis suspitiõi/bus defendẽdi se adolescẽti ptãtẽ fecit. Inspectaq; di/ligentissime cã: absoluit eũ: tũ cõsilii: tũ etiã snĩa sua. q si ĩpetu iræ abstractus sæuire festinasset: admisisset magis scelus q̃ uindicasset. De Lucio Hortẽsio.

q Vinti aũt Hortẽsi q suis tẽporibus ornamen/tũ romãæ eloquẽtiæ fuit admirabilis ĩ filio pa/tiẽtia extitit. Cũ. n. eousq; ĩpietatẽ eius suspectã & ne/quitiã ĩuisam haberet: ut mesalã suæ sororis filiũ hæ/redem habiturus: ambitus reũ defendẽs iudicibus di/ceret: si illũ dãnassent nil sibi præter osculũ nepotũ in quibus acquiesceret superfuturũ: hac. s. snĩa quã edi/tæ oroni inseruit filium potius in tormẽto aĩ q̃ in uo/luptatibus reponens: tamen ne naturæ ordinẽ cõfun/deret: non nepotes sed filium hæredem reliqt: mode/rate usus affectibus suis: quia & uiuus moribus eius uerũ testimoniũ: & mortuus sanguini honorẽ debitũ reddidit. De Fuluio.

i Dẽ fecit clari generis magnæq; dignitatis uir. Fuluius sed ĩ filio aliq̃to tetrior. Nã cũ auxiliũ

deduxit:postumius ita exarmauit ut uix reliqrit ferꝝ:quo terra coleret:hic igit fuluius qui ligures domuit: Ambrachiã deuicit:cephaloniã:& iacinthum subegit:filiũ habuit tãtæ im pietatis atq; nequitiæ:ut cædẽ sibi machinari nõ dubitauerit:quod ubi ĩtellexit fuluius:senatus auxiliũ ĩplorauit:senatus filiũ cõprehẽdi & per triũuiros inquisitioni adhiberi iussit:quẽ in crimine dephẽsum in patris potestatẽ qui de illo meritas pœnas exigeret tradi uoluit:pater ea moderatione usus est:ut nõ modo filiũ nõ notauerit:sed illũ etiã decedẽs heredem reliquerit. Per triumuiꝝ. Triumuiri preerant rebus capitalibus. Tetriore. Crudeliore.

m Agnoꝝ uiroꝝ. Post illustrium uiroꝝ exempla dicit se de patre quodam dictuꝝ cuius nomen ꝑpter

senatus ĩplorasset:ut suspectus ĩ parricidio:& ob id latens:p triũuirũ cõquireret:ac iussu patrũ.C.cõprehẽsus esset:nõ solũ eũ nõ notauit:sed ẽt decedẽs dominũ oĩum esse uolu it.quem genuerat hæredẽ ĩstituẽs nõ quem fuerat exptus. De quodã patre ignoto.

m Agnoꝝ Viroꝝ clemẽtibus actis ignoti patris nouæ atq; inusitatæ rõnis cõsiliũ adiiciam:q cũ a filio necti sibi ĩsidias cõpisset:nec ĩduceret ĩ aĩum posset ut uerũ sanguinẽ ad hoc scæleris progressum crederet:Seductã uxorẽ suspicãs suppliciter rogauit:ne se ulterius celaret:siue illũ adolescentẽ subiecisset:siue ex alio cõcepisset:asseueratiõe deinde eius:& iureiurando se nil tale debere suspicari persuasus:in locũ dsertũ filio pducto:gladiũ quẽ secũ occultũ attulerat tradidit:ac iugulũ feriẽdũ præbuit:nec uenẽo nec latrõe ei ad pagendũ parricidiũ opus esse affirmãs:quo facto nõ paulatim sed magno impetu recta cogitatõ pectus iuuenis occupauit.Cõtinuoq; abiecto gladio tu inqt pater uiuæ:& si tam obsequẽs es:ut hoc præcari filio pmittas me quoq; exupa:Sed tamen quæso ne meus erga te amor eo sit uilior:quod a pnia ortus solitudinẽ sãguine meliorẽ:pacatioresq; pœnatibus siluas & alimẽtis blãdius ferrũ ac mortis oblatæ q datæ uitæ fœlicius beneficiũ.Cõmemoratis patribus q iniurias filioꝝ patiẽter exceperũt. Referamus eos qui mortes æquo animo tolerarunt.

De Horatio Puluillo. Capitulum.X.

h Oratius puluillus cũ ĩ capitolio ioui obtĩo maxĩo ædẽ põtifex dedicaret:ĩterq; nũcupationẽ solẽniũ uerboꝝ postẽ tenẽs:mortuũ eẽ filiũ suũ audisset:neq; manũ a poste rẽouit:ne tãti tẽpli dedicatõne iterrũpet:neq; uultũ a pu.religione ad priuatũ

ignobilitatem ad posteros nõ peruenit:qui nimia & prope ĩcredibili mansuetudine:& moderatiõe in filium usus fuisse uidet.cum.n.satis exploratũ haberet parari sibi necis insidias a filio:nullo modo sibi persuadere poterat tãtum scæleris & ĩpietatis in ueꝝ filium cadere posse:Itaq; uxorẽ in secretũ adducit eam suppliciter orat ne serãto tẽpore celet qd suspicabatur:aperiat nunc demum:ex se filium hunc cõceperit an ex alio subdituũ habeat:quæ cũ iureiurãdo affirmasset ex eo uere natum esse:tum filium in desertum locũ adduxit:gladiũ quem secum attulerat nudatũ tradidit:iugulum præbuit dicens:non tibi ueneno:non latrone:non alia ui ad meam necem opus est:en tibi iugulũ aperio si plusq uelles tibi superesse uideor:quibus uerbis correptus filius uim magnam paternæ pietatis pectore cõcepit:ut qui antea patris mortẽ quæreret:eius postea uitam incredibiliter desideraret ab eoq; excogitati parricidii ueniã peteret ac præcaret ne suus amor in illum uilior esse uideretur q a penitentia ortus esset. Ignoti patris.pro ignobilis patris cuius nomen ignoratur. Inducere animum.Sibi persuadere. Veꝝ sanguinẽ. Filiũ ex suo sanguine natũ. Asseueratione. Perseueranti affirmatione. Seductã uxorẽ. Aliquo modo deceptam uxorẽ. Subiecisset. Si filius sibi subditiuus esset:quales multæ steriles habere cõsueuerãt. Non paulatim:sed magno ĩpetu.Magna admiratio:q qui parricidiũ cogitabat tã subito animi motu oẽm exuerit crudelitatẽ. Exupa me.ĩterfice me o pr̃. Solitudinẽ sanguine meliorẽ.Ostẽdit rẽ admonitione dignã:ut quẽ nõ sanguis:non pœnates:nõ alimẽta a parricidio deterrere potuerant:solitudo syluæ ferꝝ subito reuocarunt. Solitudinẽ.Dixeri meliorẽ:hoc est loca deserta ĩ quæ filiũ deduxerat.Pœnatibus.domesticis ædibus. De obitu filioꝝ. Ca. X.

o Ratius puluillus. Oratio puluillo & Valerio publicola cõsulibus dedicata erat in capitolio iouis ædes fortiti sũt ĩter se consulẽ uter dedicaret.Oratio sorte euenit Valerius ad uerentẽ bellũ ꝑfectus:ægrius q dignũ erat tulerũt Valerii necessatii dedicationẽ tam ĩclyti tẽpli oratio dari:Id oĩbus modis ĩpedire conati postq alia frustra tẽtata erãt:postẽ iam tenẽti cõsuli fœdũ iter ꝑcationẽ deũ nunciũ ĩcutiũt mortuũ eius filiũ esse funestãq; familiã:dedicare eũ templũ nõ posse:nõ crediderit factũ an tantũ roboris animo fuerit nec traditur certũ nec facilis est iterꝑtatio:nihil aliud ad eũ nunciũ a ꝑposito uersus:q ut cadauer efferri iuberet:tenẽs postẽ ꝑcationẽ peragit:& dedicat templũ. Inter nũcupationẽ solẽniũ uerboꝝ.Verbis nominatim exprimẽdis:nam ab initio suæ seductionis dæmones illi & humani generis præuaricatores hãc opinionẽ ĩduxerant ut se deos facerẽt. Mortuũ esse filiũ.Hanc uocẽ ab amicis publicolæ iactatã ferunt:ut oratiũ a dedicãdo rẽplo auerterent q ægre ferebant sortem obtigisse dedicandi. Dedicationem interrumperet.Hocquoq; seruat nostra religio ut si orationem intermiseris non ualet:& præcipue dum formalia dicuntur.ut uerbi gratia in baptismate si dixeris:ego te extingue candelam illam & postea baptizo nihil ualet.

Milius paulus. L. æmilius paulus eius pauli filius qui apud cānas cecidit: primo consulatu quē ut inqt Plinius de uiris illustribus post tres repulsas adeptus erat: de liguribus triūphauit. Iteꝝ cōsul persem philippi filiū & macedoniæ regē apud samotracas cœpit: & uictū fleuit: & sibi assidere iussit ac demū in triūphū duxit: hic igitᷣ cum filioꝝ ꝓle fœlix esse uideretᷣ: qppe qui ægregiæ indolis eximiæq̄ uirtutis quatuor haberet: cum duos in alienas familias p adoptionē trāstulisset: alteꝝ. s. in corneliā: qui Scipio æmilianus dictus est: alteꝝ in fabiam: reliquoꝝ orbitate paulopost uisus est miser & infœlix: nam intra paucos dies amisit utrūq̄. alteꝝ uidelicet quarto die āte triūphū macedonicū: alteꝝ tertio post triūphū: quoꝝ iacturā tā æquo animo tulisse fertᷣ: ut progressus ad populū in concionæ fortunæ gratias egerit: deosq̄ ꝑcatus fuerit ut si qd diri reipublicæ īmineret sua esset calamitate decisum: uel ut alii tradūt: hāc præcationē fecit anteq̄ ad bellū ꝓficisceretᷣ: q si diis populi romani fœlicitas nimia esse uideretᷣ: quapropter aduersi aliquid instaret reipublicæ suæ: id totū in se suāq̄ familiā cōuerteret: prior sibi publica q̄ priuata charitas fuit. Nūc fœlicissimi. Turba filioꝝ quos quatuor habebat. Nūc miserrimi. Illoꝝ orbitate quos intra breuissimū tēpus amisit. Post tertiū diē. Tertio die post triumphū. Hanc adiiciēdo clausulā. Claudēdo orationē suā his uerbis: nam clausula est finis orationis. Maximo ꝓuentu. Maximo successu: nā ꝓuinciam totā macedoniā cōsilio & armis subegerat: regem psam cœpat: & in triūphū duxerat. Iouem optimū. Optimū iouē dicebāt antiq: qa bonoꝝ datorē eē uolebāt. Annuēdo. Cōsentiēdo. In alienis lucti. In funeribus externis.

Clausula

Vintus Marcius rex. Hic rex appellabatur. quia sacrificioꝝ rex esset: nam post exactos reges: cum quædā publica sacra p ipsos reges factitata fuissent: nec ubi desideriū regum esset regē sacrificulū creāt: at sacerdotiū pōtifici subiecere ne additus nomini honos aliqd libertati cuius tunc prima erat cura officeret: & ne sacra illa desererētur: quæ a regibus fieri cōsueuerāt: & ut regii nominis quod romanis fuit semp īuisum leniretᷣ asperitas uisq̄ pariter minueretᷣ: sacrificulū: hoc ē regulū sacroꝝ appellarunt: hic ergo uix unicū filiū ad sepulturā comitatus fuerat cum rediit in senatū ad ea peragēda quæ reipu. necessaria forent. Qui nisi fortiter mœrorē. Non potuisset inquit unū diem & filio: & reipu. cōmunicare nisi didicisset fortiter ferre dolorē. Calamitosum patrem. Prosequendo funus filii. Strennuū consulē. Vocādo senatū in curiā: possent & alia multa romanoꝝ exempla qui filiorum mortem fortiter sapiēterq̄ tulerunt in medium proferri: nisi multū uideretur domesticis exemplis īmorari: nam fabius maximus & cato: non fuerunt huius laudis expertes quos Cicero li. iiii. epistolaꝝ laudando cōmemorat. Cornelia quoq̄ Graccho mater filiorum cædem nō fœmineo & impatiēti dolore: sed supra quā de fœmina credi possit fortiter tulisse dicitur.

dolorem flexit: ne patris magisq̄ pōtificis partes egisse uideretur.

De Aemilio Paulo.

Larū exēplū: nec minus tamē illustre: quod sequitᷣ: Aemilius. P. nūc fœlicissimi: nūc miserrimi patris clarissima representatio: ex quattuor filiis formæ īsignis: egregiæ indolis: duos iure adoptiōis i corneliam: fabiāq̄ gentem trāslatos sibi ipse denegauit: duos ei fortuna abstulit. Quorū alter triumphū patris funere suo quartū ante diē precessit: alter ī triūphali curru ꝓspectus post diē terniū expirauit. Itaq̄ q ad donandos usq̄ liberos abūdauerat: i orbitate subito dstitutus ē. quē casū: quo robore aī sustiuerit: oratiōe quā de rebus a se gestis apdᷣ populū habuit: hāc adiiciēdo clausulā nulli ābiguū reliqt. Cū i maxio ꝓuētu fœlicitatis nr̄æ qrites: timerē ne qd mali fortūa moliretᷣ: iouē optimū maximū iunonēq̄ reginam: & mineruā præcatus sum: ut si aduersi quid populo ro. īmineret totū ī meā domū cōuerteretᷣ. Quapp bene habet se res. ānuēdo. n. uotis meis id egerūt: ut uos potius meū casū doleatis: q̄ ego uestrū ingemiscerē: uno etiā nunc domestico exēplo adiecto in alienis luctibus orationi meæ uagari permittam.

De Quinto Mattio Rege.

Vitus Martius rex superioris catōis ī cōsulatu collega: filiū sūmæ pietatis magnæ spei & q̄ nō pua clāitatis accessio fuit unicū amisit. cūq̄ se obitu eius subrutū & euersū uideret: Ita dolorē altitudine ɔsilii cohercuit: ut a rogo iuuēis ꝓtinus curiā peteret: senatūq̄ quē eo die legē habere oportebat euocaret. q̄ nisi fortiter mœrorē ferre scisset: unius diei lucē inter calamitosum patrē & strēnuū cōsulē neutra ī parte cessante officio partiri non potuisset.

De pericle principe atheniensium Externa.

Riceps atheniēsiū picles ītra quatriduū duobus mirificis adolescentibus filiis spoliatus his ipsis diebus & uultu ꝓpristinū hitū retinente: & oratōe

Rinceps atheniēsiū. Pericles coronatus īcedebat & iupiter olympius appellabatᷣ: tantū licētiæ habuit uir ille: tantū apud populū gratiæ: nec miꝝ. nam lacedæmonii agroꝝ populationibus fracti: quas periclis & sophoclis ductu passi fuerāt: in annos trigita pacē pepigerūt. rupto deīde ītra qndecim annos fœdere cū contēptu deoꝝ hoīumq̄ fines atticos populantᷣ: & ne ꝑdā potiusq̄ pugnā expetisse uiderentᷣ hostes ad prælū ꝓuocāt: sed atheniēses cōsilio periclis ducis sapiētissimi: populatiōis iniuriā differūt in tp̄s ultionis

nulla ex pte ĩfractiore cõciõatus. Ille uero caput quoq; solito mor̃ corõatũ gerer̃ sustĩuit: ut nihil ex ueter̃ ritu pp domesticũ uulnus detraheret: nõ sine cã igit̃ rãti roboris aĩus ad olympii iouis cognomen ascẽdit.

De Xenophonte.

x Enophõ ãt qd' ad socraticã disciplinã attiet, proximus a platõe fœlicis ac beatæ faciũdiæ gradus: cũ solẽne sacrificiũ pageret: e duobus filiis maiorẽ natu noĩe Sylũ apud mãtineã ĩ prælio cecidisse cognouit: nec iõ ĩstitutũ deo℞ cultũ omittẽdũ putauit: Sed tãtũmõ coronã depõer̃ cõtẽtus fuit: quã ipse pcũctatus quonã mõ occidisset: ut audiuit fortissime pugnãtẽ ĩteriisse: capiti reposuit. numina qbus sacrificabat testatus: maiorẽ se ex uirtute filii uoluptatẽ: q̃ ex morte amaritudinẽ sentire. Alius remouisset hostiã: abiecisset altaria: lachris respsa thura ĩiecisset: Xenophõtis cor pia religiõe ĩmobile stetit: & aĩus ĩ cõsilio prudẽtiæ stabilis mãsit: ac dolori succũber̃ ipsa clade quæ nũciata erat tristius duxit.

De Anaxagora.

n Ec anaxagoras qdẽ supprimendus ẽ. Audita nãq; morte filii nihil ĩqt mihi ĩexpectatũ: aut nouũ nũcias. Ego. n. illũ ex me natũ sciebã esse mortalẽ: has uoces utilissimis præceptis ĩbuta uirtus mittit: q̃s siqs efficaciter auribus pcepit: nõ ignorabit ita liberos eẽ pcreãdos: ut meminerit is a rerũ natura & accipiẽdi spũs: & reddẽdi eodẽ momẽto tpis legẽ dici: atq; ut mori neminẽ solere q nõ uixerit: ita nec uiuer̃ aliquẽ qdẽ posse: q nõ sit moriturus.

V De Pudicitia. Liber Sextus. Ca. I.

Nde te Viro℞ pariter ac fœmia℞ præcipuũ firmamẽtũ pudicitia ĩuocẽ: tu. n. prisca r̃ligiõe ↄsecratos focos ueste ĩcolis

supuacuã q; pugnã existimãtes cũ ulcisci hostẽ sine periculo possent: deĩde ĩteriectis diebus naues cõscẽdũt: & nihil sentiẽtibus lacedæmoniis totã spartẽ depdant: multoq; plura auferũt q̃ amiserãt, prsus ut in cõparatiõe dãno℞ lõge plus fuerit ultio q̃ ĩiuria: clara qdẽ hæc piclis expeditio habita: sed multo clarior priuatio p̃rimonũ: q̃ contẽtus fuit: huius. n. agros in populatiõe ĩtactos relinq̃rãt hostes: sperãtes se illi acqrere posse aut piculũ ex ĩuidia: aut ex pditiõis suspitiõe ĩfamiã: qd ante psipiciẽs pericles & futu℞ populo pdixerat: & ad ĩuidiæ ipetũ declinãdũ agros ĩpos dono reipu. dederat: atq; ita unde piculũ q̃situ fuerat: ibi maximã gloriã ĩuenit: nõ minorẽ uero ex iactura filio℞ duo℞ quos diebus q̃tuor amisit: quo℞ desideriũ tã fortiter tulit ut coronatus more solito ad populũ costãti uoce cõciõatus fuerit. Olympii iouis cognomẽ. Nã uirtutæ sua meruit appellari iupiter olympius: res enĩ maximas gessit: & humanos casus uirtute inferiores duxit.

z Enophõtis aũt. Xenophõ phũs & dux ĩsignis fuit Grylli atheniẽsis filius: hõ uerecũdus & speciosus supra q̃ dici possit moratusq; & pbus: atq; oĩbus gratus: socratis discipulus & Platonis æmulus: teste gelio: q li. viii. ca. iii. dicit: q Xenophõ & Plato socraticæ amenitatis lumina certare æmulariq; ĩter se existimati sunt: hic primus oium pho℞ scripsit historiã: fuit. n. ut diximus dux strẽnuus: ex ultimis babiloniæ finibus exercitũ reduxit ĩcolumẽ asperis & difficillimis itineribus p ĩfestissimas gẽtes & barbaras: huic igit̃ sacrificanti cũ nunciatũ eẽt: alte℞ ex filiis maiorẽ natu in acie cecidisse: nihil motus sacrificare perseuerauit: coronã tãtũ deposuit: quã cognito mortis genere: q. s. fortiter pugnãdo filius occubuisset: capiti statim reposuit: plus ex uirtute filii delectatõis: q̃ ex morte doloris cõcepisse significãs.

Proximus a platone. Secũdus a platone. cõstat. n. in socrata disciplina primũ laudis locũ obtinuisse platonẽ. scdm uero xenophõtẽ: Plato eloquẽtia supior: xenophõ grauitate melior: q & ipe multa sermonis suauitate polluit: tãta ĩter se æmulatiõe certarũt: ut cum uterq; multa scripserit: neuter tamen alterius mentionẽ faciat in opibus suis pceptorẽ tãtũ in dialogis disputãtẽ ĩtroducũt. Apud mãtineã. Nota est historia quõ auxiliãtibus atheniẽsibus thebani duce epaminũda bellũ ĩdixere lacedæmoniis: & apud leutras & mãtineã ut in ca. de fortitudine diximus fœliciter pugnatũ est: attamẽ uictoria apud mãtineam parta nõ oino fuit ĩcruenta: multi ex uictoribus cecidere ĩter quos dux ipse epaminundas & xenophontis filius de quo nunc dicimus.

n Ec anaxagoras. Hic clazeminius fuit egisibulo p̃re natus anaximenis auditor: phũs suo tpe ĩclytus: nã gloria: opibus: & aĩo clarissimus: q p̃rimoniũ oẽ suis spõte cõcessit: & se ad re℞ naturã speculãdã cõferens rem oẽm priuatã & publicam neglexerat: eratq; . xx. ãno℞ a trãsitu xersis: uixitq; . lxxii. hic cuidã dicenti: q nõ p̃riæ sibi cura eẽt: imo ĩnqr sũma mihi p̃riæ cura ẽ: & digitũ extẽdebat ĩ cœlũ: ut illã uerã patriã eẽ ostẽderet: itẽ alteri filii mortẽ nũciãti respõdit: sciebã illũ ex me natũ eẽ mortalẽ: pari rõe Cicero ĩ q̃õnib tusculanis. hũc dicit cuidã ĩterrogãti an uellet ante obitũ ĩ patriã reportari: respõdisse id nõ eẽ necesse: q undiq; ad ĩferos tantũdẽ uiæ eẽt: hic accusatus: q sole cadẽtẽ laminã eẽ diceret. q̃si falsos deos coleret ab atheniensibus ĩcarcere ueneno necatus est. Supprimẽdus. Tacẽdus. Has. uoces. Laudat hãc aĩ cõstãtiã & fortitudinẽ cũ in aliis tũ in philosophis cognitã: q optimis pceptis ĩbuti: sapiẽter oẽs casus ferebãt: sapiẽtius respõdebãt: de filio℞ morte q̃siti q a ĩtelligerẽt a natura uitæ simul & ĩteritus legẽ esse datam.

De pudicitia. Liber VI.

u Nde te. Liber sextus cuius capitulũ primũ est de pudicitia quã laudando facit auditores attẽtos: ordo aũt ẽ: o pudicitia unde ĩuocẽ &c. Firmamẽtũ. q a pudicitia cõfirmat decus uiro℞ & fœmina℞. Prisca religiõe. q a ab ascanio. morẽ seruãdi ignis æterni acc̄epe ro. nã uestales ppetuã uirginitatẽ seruabãt.

Vir. Tu capitolinae .i. matrimoniũ seruas icolume: nã iuno dicebat̃ pesse cõiugiis. Vir. Iunoni ante oẽs cui uicla iugalia curae. rursus. & pnubia iuno. Tu palatii columen. Hic apertarimis utit̃ adulatione cum iuliã dicat fuisse pudicã: quã ipudicissimã fuisse cõstat: adeo ut cũ similes patri filios pcrearet: oẽsq; admirarẽtur qrenti/bus ex ea multis quid ita filios patri similes produceret: cum se multis subiiceret: respondere solitã dicunt. na/uis sum nisi plena uectorẽ non admitto: de hac Iuuenalis: cum tot abortiuis foecũdam iulia uuluã solueret & patruo similes effunderet offas. fuit autẽ iulia augusti caesaris filia: & uxor tyberii. **Iuue.** Augustos. Caesarianos.

Tui numinis respectu flos. Re uera ita est: nam si duo iuuenes aequalis formae fuerint: quoq; alter pudicus alter ipudicus extiterit: pudicus ille pulchritu dinis florẽ diutius secuabit: ipudicus uero pri mo quoq; tẽpore denigrescet: quia libido cor/pus eneruat: & defectum reddit atq; deforme.

Matronalis stola. Matrisfamilias uestis: nã matrona dicitur pricipis & senatorii hominis **Matrona** uxor: non autem plebeia. Stola. Vestis quae cõuenit foeminis: sicut toga uiris. Igit̃ quan doquidem es adeo preciosa.

tu capitolinae iunõis puluinaribus incubas: tu palatii columẽ augustos poenates sanctissimũq; Iuliae geni alẽ thorũ assidua statõe celebras. Tuo praesidio pueri lis aetatis isignia mũita sũt. Tui numinis respectu sin cerus iuuẽtae flos pmanet. Te custode m̃ronalis stola cẽset̃. Ades igit̃ & cognosce quae fieri ipsa uoluisti.

De Lucretia.

Dux romanae pudicitiae Lucretia. cuius uirilis aĩus maligno errore fortunae muliebre corpo sortitus est: A sexto Tarquinii regis supbi filio p ui stu prũ pati coacta cũ grauissimis uerbis iniuriã suã in cõ cilio necessariorũ deplorasset: ferro se q̃d ueste tectum attulerat interemit. Cãmq; tã aĩoso iteritu iperiũ cõsu lare p regio pmutandi Populo. Ro. praebuit.

Dux romanae. Orta in castris iter potẽ/tes adolescẽtes contentione quadã de uxorũ pudicitia: cũ suã qsq; laudaret: collatinus qui cum his erat: nõ uerbis opus eẽ dixit. id breui sciri posse q̃lis unaquaeq; foret: si sumptis equis iuiserẽt eas: id demum spectatissimũ unicuiq; fore quod inopinato uiri ad/uẽtu occurrit: pbato consilio citatis equis oẽs aduolãt romã: inde collatiã: ubi lucretiã haud q̃q̃ ut regias nurus: quas in cõuiuio luxuq; cũ aequalibus uiderant tẽpus terentes. sed deditã lanae iter lugubrantes ancillas in medio aediũ sedentem iueniunt: muliebris certaminis laus poenes lucretiam fuit. Inuitatis comitibus omnibus a marito: sextum tarquiniũ mala libido lucretiae stuprãdae capit. tum forma tum spectata castitas icitat. paucis diebus interiectis postq̃ redierunt in castra sextus tarquinius inscio collatino cum comite uno collatiã uenit: ubi ex/ceptus benigne ab ignaris consilii: cum post coenam in hospitale cubiculũ ductus esset amore ardẽs postq̃ sa tis tuta circa sopitiq; omnes uidebantur: stricto gladio ad dormientem lucretiam uenit sinistraq; manu mu/lieris pectore oppresso tace lucretia inquit sextus tarquinius sum: ferrũ in manu est: morieris si emiseris uo/cem: cum pauida e somno mulier prope mortem iminentem uideret tum tarquinius fateri amorem: orare: miscere precibus minas: uersare in omnes partes muliebrem animum: ubi obstinatã uidebat & ne mortis quidem metu inclinari. addidit ad metum dedecus: cum mortua iugula cum seruum nudum positurũ ait: ut in sordido adulterio necata dicatur: quo terrore cum uicisset obstinatam pudicitiam uelut uictrix libido: p/fectusq; inde tarquinius ferox expugnato decore muliebri esset: lucretia moesta tanto malo: accitis q̃ primum patre uiroq;: qui cum singulis amicis uenerunt: in cubiculo sedens lachrymabunda: quereti uiro satin saluae res essent: minime inquit: quid enim salui mulieri esse potest amissa pudicitia: uestigia uiri alieni collatine in lecto sunt tuo: caeterũ corpus est tantum uiolatum: animus insons: mors testis: sed date dexteras fidẽq; haud ipune adultero fore: Sextus est tarquinius: qui hostis p hospite priori nocte ui armatus mihi sibiq;: si uos ui/ri estis pestiferũ hinc abstulit gaudium. dant ordine omnes fidem: consolantur aegram animi. auertẽdo noxã a coacta in auctorem delicti mentem peccare nõ corpus: & unde consilium abfuerit: culpã abesse: uos inquit uideritis: quid illi debeatur: ego me & si peccato absoluo: supplicio non libero: nec ulla deinde impudica lu/cretiae exemplo uiuet cultrum quem sub ueste abditum habebat in corde defigit: prolapsaq; in uulnus mo/ribunda cecidit. Dionysius in hac historia multum dissentit a Liuio: non enim contentionem de uxoribus in ter potentes in castris adolescentes ortam: nec sextum tarquinium ad id ipsum stuprãdae lucretiae gratia col/latiam uenisse: ueluti furiosa quadam libidine agitatum: ut tradit Liuius: sed a patre collatiã missum ad quae/dam illic regia negocia peragenda: hospitio deinde a lucretia benigne susceptum: quippe regis filium: & uiri cognatum. erat autem ex gẽte tarquinia collatinus: ingressum nocte cubiculum extorsisse ab obstinata lucre tia stupri necessitatem: q̃ ne infamis moreret̃: corpus eius libidini subiecit. orta deinde luce: cum ille abiisset: lucretiam dicit sumpto uehiculo romam ad patrem properasse: & ad eius genua prouolutam supplicitet ro gasse: ut quoscunq; posset amicos & cognatos q̃ primum euocaret quibus accitis rem omnẽ exposuisse: sibi deinde mortem intulisse: quo facto Valerium in castra missum nuncium ad collatinum: qui re audita cum Iunio bruto romam uenisse: & de eiciendis regibus cõsiliũ iniisse dicitur. Errore fortunae. Videtur errasse fortuna quae tam uirilem animum foemineo corpore incluserit: ac si diceret. si ei forte uirile corpus cõtigisset multo maiora facturus fuisset: in cõcilio necessariorum: uiri collatini patris tricipitini: publii ualerii & Iunii bruti. Causam permutandi imperium. Quia propter huius stuprum exacti sunt reges: annui magistratus & cõsulare imperium factum: mutatusq; est rei publice status. De lucretia beatus augustinus: si adultera: cur laudatur? si pudica cur occiditur?

a Tq; hāc.Fuit post aliquot annos par in urbe nephas a libidine ortū:haud minus fedo euētu:q̄ q̄ p stu
prū cedēq; lucreciæ urbe regnoq; tarqnos expulerat.cū.n.a cōsulibus ad decēuiros trāslatū eēt iperiū
& decēuiris unū apiū claudiū plebeiæ uirginis stuptandæ libido uelut rabies quædā icessit:hæc lucii
cuiusdā uirgini filia:& licinio tribunitio uiro desposata erat:quā apius amore isaniēs:pcio ac pce:speq; poli
cere adortus:postq̄ oia pudore septa iuenit:ad crudelē supbāq; uim aium cōuertit.M.Claudio clienti negociū
dedit:ut uirginē in seruitutē assereret:neq; cederet:secundū libertatē poscētibus uindiitas:hic ergo uirgini in
foro ad litteræ ludū uenienti manū ioiecit:suā seruā e serua natā appellās:cōcursu amicoꝝ ad clamorē nutricis q
ritiū fidē iplorātis facto liberat:in ius tamē ra
pit:ad apiūq; tribunal pducit:q ex cōposito pu
ellā merito claudio poscēti & seruā asserēti suā
adiudicauit.iterea.p.numitorius puellæ auus
& spōsus icilius iteruenīūt:puellā a ui magis
q̄ a iudioo tuent:itāq; graui seditiōe orta cer
tamē istare uidebat:tū apius libertatis uindi
tias iudiciūq; puellæ i sequentē diē datis spōso
ribus pnūciat.Interea pater p ppere accit e ca
stris q audito filiæ piculo acceproq; cōmeatu
ad urbē pperat:filiæ ad tps a dest:nā cū Apius
sequēti die in tribunal ascēdisset:puellæq; uin
ditias secundū seruitutē decreuisset:tanta qdē
uis amētiæ uerius q̄ amoris eius mentē puene
rat:tū uirginius in apiū manus itentās Licinio
inqt api nō tibi filiā despōdi:& ad nuptias:nō
ad explendā tui corporis libidinē educaui:pla
cet ne pecudū ferarūq; ritu pmiscue in cōcubi
nis ruere:nō passuros hoc ciues romanos spe
ro:cūq; iā ui ageret in puellā:itāq; decēuiri po
tētiæ resisti non posset uirginius ubi nihil usq̄
uidit auxilii:pænitentiā simulās q̄so inqt api:
primū ignosce pfio dolori:siqd iclemētius in
re sum iuectus:deide finas hic corā uirgine nu
tricē pcōctari qd hoc rei sit:ut si falso dictus pē
sum:eqon hic aio discedā data uenia:sed ucir fi
liā ac nutricem ppe clocinā:ad tabernas:qbus
tūc nouis erat nomē.atq; ibi ab lanio cultro ar
repto:hoc te iquit uno quo possum filiam li
bertatē uēdico:pectus deinde puellæ trāsfixit.
& respectās ad tribunal:Te iquit apii tuūq; ca
put hoc sanguine cōsecro:deide se in castra p
ripuit.hinc orta seditione factaq; plebis seces
sione a patribus:Coacti sunt decēuiri se abdi
care magistratu:creataque est tribunicia pote
stas & reddita plebi:sumptū quoq; est de de
cemuiris supplicium per tribunos plebis hoc
aūt factū fuit anno.lx.post libertatē iceptā:te
ste Cicerone libro de finibus bonoꝝ & malo
rum. Pcobro.Stupro atq; flagicio.De hac uir
ginia a patre cæsa Seneca in tragoedia quæ di Seneca
citur Octauia sic breuiter tradit:ultiq; tuos sunt bene magnes:uirgo dextra cæsa parentis ne seruicium pate
rere graue:& improba ferret præmia uictrix dira libido.

De uirginio uiro Plebeio.

a Tq; hāc illatā iniuriā nō tulit uirginius plebei
generis:sed patricii uir spiritus:ne probro con
taminaret domus sua proprio sanguini nō pepercit:
Nam cū apius claudius decemuir filiæ eius uirginis
stuprum potestatis uiribus fractus pertinacius expe
teret:deductam in forum puellam occidit:pudicæq;
interemptor:q̄ corruptæ pater esse maluit.

De pontio Aufidiano.

n Ec alio robore animi præditus fuit Pōtius Au
fidianus eques romanus:q postq̄ cōperit filiæ
suæ uirginitatē a pedagogo pditā faunio saturnio:
nō contētus scæleratū seruū affecisse supplicio:etiam
ipsam puellā necauit.Ita ne turpes eius nuptias cele
braret:acerbas exeqas duxit.

De Publio Meuio.

q Vid Publius Meuius q̄ seueꝝ pudicitiæ custo
dē egit:i libertū nāq; gratū admodū sibi aiad
uertit:qa eū nubilis iā ætatis filiæ suæ osculū dedisse
cognouerat:præserti cū nō libidine:sed errore lapsus
uideri posset. Cæterum amaritudine pœne teneris
adhuc puellæ sensibus castitatis disciplinā igenerari
magni estimauit:Eiq; tā tristi exēplo præcepit:ut nō
solū uirginitatē illibatā:sed etiā oscula ad uiꝝ sincera
perferret.

De Quito Fabio maximo Seruiliano.

q Vintus uero Fabius maximus Seruilianus:ho
noribus quos splendidissime gesserat censuræ
grauitate consumatis:exegit penas a filio dubiæ casti
tatis & punito pependit:uoluntario secessu conspe
ctum patriæ uitando.

n Ec alio robore.Fauous Saturninus pōtii pædagogus eius filiā per dolū uitiauerat:pontius id ubi co
gnouit & pedagogū & filiā pari pœna mulctauit:nā utrūq; necauit:maluitq; acerbū filiæ funus pse
qui:q̄ turpes eius nuptias celebrare. Scæleratū seruū.Perfidū pædagogū q filiæ uiciū itulerat.

q Vid.P.meuius.Meuius acer pudicitiæ custos:libertū quē unice diligebat:ppter allatū uel errore uel
malitia filiæ iā nubili osculū:nulla erroris habita rōne occidit:Voluit ut in ea ætate disceret filia tā ri
gido exēplo castitatē esse seruandā:adeo ut non solū corpus itactū:sed oscula quoq; illibata pferret ad
uiꝝ. Errore ductus.Quod in teneris annis eā osculari fortasse solitus fuisset:ea nunc cōsuetudine deceptus
simplex osculū puellæ dedisset. Illibatā.Virginitatē itactā & iuiolatā.uidelicet itegrā.

q Vintus fabius seruilianus.Hic oibus honoribus emeritis in cēsura seuerissimus:hic cū suspectā hēret
filii pudicitiā illū ocodit:deide rubore quodā cōfusus q tā flagitiosū filiū habuisset:ex urbe discedēs
uolūtariū sibi exiliū idixit:ita ut post hoc factū:amicoꝝ cōspectū fugiēs in urbē redire noluerit. Splē
didissime:cū sūma laude & gloria. Cōsumatis.Emeritis nā oibus honribus pfunctus fuerat.

Icerē cēsoriū. Attilius faliscus a pueritia seruus: ab hero coactus est fieri meritorius: & facere in tenera ætate ex corpe q̄stū: postea uero in libertatē assertus cū uxorē duxisset & ex ea filiā suscepisset: ubi primū cognouit stupꝝ admisisse: eā occidit: mirꝝ ꝑfecto ꝙ q fuisset turpitudini semp assuetus turpitudinē i filia nō pateret. Quā sanctā igit. Irrīdit argumētū si ministri libidinis inqt: tā seueri uiolatæ pudicinæ extiterūt q̄les cæteros fuisse existimamus. Institores libi. Viles libidinis negociatores: q̄lis fuerat phyliscus. Equit excellētis nōis. M. Claudius Marcellus: hic ille Marcellus est q cæso uirodomaro gallorꝝ duce opima spolia reportauit: q p̄ timus hanibalē apud nolā uici posse docuit: q syracusas in Sicilia munitissimā urbē expugnauit: q multa atq̧ p̄clara ꝓ repu. gessit: cū igit cōperisset. C. Scātinius capitolinū tribunū plebis de stupro compellasse filiū suum adolescentulū ægregia forma: sed pudicitia atq̧ modestia magis igenuū: diē illi dixit ad populū; nā puer ubi resistendo scelerato tribuno nihil ꝓficere posse uideret: rē ad patrē detulit: Accusatus igit tribunus beneficio magistratus se primū tueri conatus ē: cū diceret cogi non posse ꝙ tribunitiā ptātem hr̄et: tribunorūq̧ auxiliū iplorauit: quorꝝ nullo itercedēte dāriatus: in illo iudicio nullus est testis adhibitus p̄ter ipm adolescentē q ꝓductus & a iudicibus iterrogatus cū igenuo pudore deterritus nō auderet obscenissimā rē īdicare: uultū in terra defixū tacitus p̄seuerāter tenuit: qđ ubi uiderūt iudices nihil ulterius īquirēdū esse existimātes scantiniū dānauerūt. Sacrosāctā ptārē. tribuniciā ptātē quæ sacrosācta iō dicebat: qa lex erat q tribunū uiolasset eius caput sacrū foret. Vno te. puero ipo marcelli filio. In ultionē suā. i tribuni dānationē. Etellus quoque Gn. Sergius nūmos mrīfamilias ꝓmiserat tētās illius animū ꝓcio ne mota sibi morem gereret: Matrona rē detulit ad magistratū: ille Sergiū ꝙ pecuniā ꝓmisisset feminā corrupturus iudicio dānauit: nō. n. factū: sed uolūtas punita est: nā q semel aīo suo mechatus fuerit peccauit. Stuprosæ mētis. Libidinosæ uolūtatis. Sed aīus. Videbāt enī illi nō defuisse uoluntatē: sed facultatē: reum igit fecit illū uolūtas: nō peccatū: plusq̧ illi nocuit uoluisse peccare: quā ꝓfuit non peccasse: uel non potuisse. Oncionis hæc: illa curiæ. T. Veturius filius eius. Cū ꝓpter lōgū & difficile bellū sānitiū sepius tributū ciuitati eēt īperatū: exhausta tādē ciuitas ære a feneratoribus sumere cogebat: q uero grauiori ære astricti fœnus soluere nō poterāt nexi fœnératoribus dabant: qbus tāto tpe seruirēt donec debitū oē psoluissent: Inter hos igit datus ē ueturius nobilis adolescēs consularis uiri filius quē C. plocius fœnerator cui nexus datus fuerat cum ui stup̄rare uoluisset: ac ille pertinacissime recusasset eum uerberibus mulctauit: sceleratus homo ꝙ eius libidini obtemperare noluisset. hic igitur adolescens uere nobilis in forꝝ ꝓripuit: plocium accusauit: quē senatus dānatū in carcerē conici iussit. In hac historia Valerius dissentit a Liuio: nō. n. ueturiū: sed publiū quēdā nexū datū: nec. C. Plocio: sed. L. papyrio fœneratori fuisse dicit: Idq̧ factū esse ante dedinonē caudinā: Mutatū enim dicit esse ius ob unius fœneratoris libidinē & crudelitatē insignē. L. papyrius is fuit: cui cum Senatus consulto publius ob æs alienū paternum nexus datus esset: quæ forma ætasq̧ misericordiā elicere poterāt ad libidinē & cōtumeliā animū accēderūt: ut florē ætatis eius fructū aduenticiū crederet datū: primo pellicere adolescētē sermone īcesto est conatus: deinde postquā aspernabātur flagitiū aures: minis territare atq̧ idētidē admonere fortunæ suæ: postremo cum īgenuitatis magis quā p̄sentis cōditiōis memorē uideret. nudari iubet uerberaq̧ afferri: quibus laceratus iuuenis: cum se in publicum proripuisset: libidinem crudelitatemq̧ conquerēs fœneratoris: ingens uis hominum cum ætatis miseratione atq̧ indignitate iniuriæ accēsa suæ cōditionis liberumq̧ suorꝝ respectu in forum atq̧ inde agmine

De Publio Attilio philisco.

Icerē Cēsoriū uirū nimis acerbū extisse: nisi Publiū attiliū philiscū ī puericia corpe quæstum a domio facere coactū: tā seuerꝝ postea patrē cernerē: Filiā enim suā eo qđ stupri se crimine coinqnauerat iteremit. Quā sanctā igit ī ciuitate nostra pudicinā fuisse extimare debemus: ī qua ēt institores libidinis tam seueros eius iudices euasisse animaduertimus.

De Marco claudio Marcello Aedile Curruli & filio suo.

Equit excellētis nōis ac memorabilis facti exēplū. Marcus Claudius marcellus ædilis curulis. C. scātinio capitolino tri. ple. diē ad populū dixit ꝙ filiū suū de stupro appellasset eoq̧ asseuerāte se cogi nō posse: ut adesset: qa sacro sanctā ptātē hr̄et: & ob id tribunitiū auxiliū iplorāte: totū collegiū tribūorū negauit se intercedere quo minus pudicitiæ quæstio perageretur. Ciratus itaq̧ Scantinius reus uno teste qui tētatus erat dānatus est. cōstat iuuenē ꝓductum in rostra: defixo in terrā uultu perseuerāter tacuisse uerecūdoq̧ silentio plurimū in ultionē suā ualuisse.

De Merello celere.

Etellus quoq̧ Celer stuprosæ mentis acer punitor extitit. Cn. sergio sillo promissorum matri familiæ nummorum gratia: diem ad populum dicēdo: eumq̧ hoc uno crimine damnando: non enim factū tūc: sed animus in quæstione deductus est: plusq̧ uoluisse peccare nocuit: q̄ non peccasse profuit.

De Tito Veturio filio Veturii.

Onriōis hæc: illa curiæ grauitas: titus ueturius: filius eius ueturii q in cōsulatu suo samnitibus

facto ad curiã concurrit. Et cũ consules tumultu repentino coacti senatum uocarent. Introeũtibus in curiam patribus laceratũ uirgis tergũ ꝓcumbẽtis ad singulorũ pedes ostẽdebãt. Victũ eo die ob ĩpotentẽ iniuriã unius: igens uinculũ fidei iussiq; cõsules ferre ad populũ: neq; nisi q noxiã meruisset donec pœnã lueret: in cõpedibus: aut in eruo teneret pecuniæ crææditæ bona debitoris nõ corpus obnoxiũ esset: Itaq; nexu soluti cautũq; i posterũ ne nectarẽt. Ob turpiter ictũ fœdus. Nota est historia quõ apud furculas caudinas clausi & obsessi fuere ro. a samnitibus. T. Veturio: Caluino: & Spurio postumio consulibus: & sub iugũ missi icto fœdere cũ hostibus qđ populus romanus nõ ꝓbauit nec accepit: Sed auctores fœderis turpis deditionis dedẽdos hostibus censuit: ut populus religione solueretur.

ob trupiter ictũ fœdus dditus fuerat: quũ pp dõesticã ruinã & graue æs alienũ Celio plocio nexum se dare adolescentulus admodũ coactus eẽt: seruilibus ab eo uerberibus: qa stuprũ pati noluerat affectus: quærelã ad consules detulit: a qbus hac de re certior fcũs senatus plociũ ĩ carcerẽ duci iussit. ĩ qualicũq; . n. statu positã romano sanguini pudicitiã tutã esse uoluit. Et quid mirũ si hoc uniuersi. P. C. Censuerũt.

Domesticã ruinã. Quia res familiaris perierat pr̃ grãdi ære alieno astrictus erat: qđ cũ soluere non posset filius fœneratori in seruitutẽ dari passus ẽ q̃diu debitũ seruitute psolueret.

De Caio fescenino triumuiro.

C Aius fesceninus triũuir Capitolinus. C. cornelιũ fortissime militiæ stipẽdia emeritũ uirtutisque nomine: quater honore primipili ab imperatoribus donatũ: qđ cũ ingẽnuo adolescentulo stupri commerciũ habuisset pub. onerauit uiculis: a quo appellati tribuni: cũ de stupro nihil negaret: sed spõsionem se facere paratũ diceretq; adolescens ille palam atq; aperte corpore quæstũ factitasset intercessionem suã ponere noluerũt. Itaq; cornelius i carcere mori coactus est, non putarũt. n. tribuni ple. rem pu. nostram cum fortibꝰ uiris paeisci oportere: ut externis periculis domesticas delitias emerent.

C Aius fesceninus. Fesceninus triũuir Cornelιũ strẽnuum militẽ qui multa pro tepu. fortiter gesserat in uicula cõiecerat q cum igenuo adolescẽte stuprũ cõmisisset. ille factũ nõ negabat: sed facti excusationẽ afferebat: q ille adolescẽs publicæ quæstũ ex corpore facete cõsueuisset: idq; datis spõsoribus se ꝓbaturũ affirmabat: & ꝓpterea nõ id sibi fraudi eẽ debere: Imploratoq; frustra tribunorũ auxilio q nemo intercedere uoluit in carcerẽ mori coactus est. Triũuiri. Triũuiri primo libris tantũ sybillinis præfuerũt postea creati sunt in deducẽdis colonis: postremo in sumẽdis suppliciis de dãnatis & tantũ dicebãtur triũuiri rerũ capitaliũ. Cõmerciũ. cõsuetudinẽ. ꝓprie cõmerciũ dicit̃ cõmutatio mercis. ponit̃ tamẽ ꝓ cõmutatione cuiuscũq; rei: ut cõmerciũ litterarũ cõmerciũ linguæ: Liuius de numa loquẽs quo lĩguæ cõmercio dixit & ponit̃ pro consuetudine ut hoc loco. Domesticas delitias. Vt ꝓ rebus bene gestis cõcederet domi turpiter uiuere ut supra dixit qđ ꝓdest foris eẽ strẽnuũ si domi male uixeris.

Triũuiri

Cõmercium

Liuius

De Tribuno plebis siue populo Ro.

L Ibidinosi Cẽturionis suppliciũ Marci lectorii mergi tribuni militaris æque similis fœdus exitus sequtur: Cui cõminius tri. pl. diẽ ad populum dixit quod corniculariũ suũ stupri cã appellasset. Nec sustinuit eius rei sentẽtiã lectorius: sed ipse ãte iudicii tẽpus fuga prius subtraxit: deĩde ẽt morte se puniuit. Naturæ modũ expleuerat: fato tamẽ functus uniuersæ plebis sententia crimine impudiciciæ dãnatus ẽ. Signa illũ militaria sacratæ aqlæ: & certissima romani imperii custos seuera castrorũ disciplina: & usq; ad inferos ꝓsecuta est. Quoniã cuius uirtutis magister eẽ debuerat sanctitatis: corruptor tentabat existere.

L Ibidinosi cẽturionis. Hic notat̃ corniculariũ significare eũ qui in cornu militares excubias facit ut quidã uolunt sed falluntur sine dubio: nam accensus nomẽ erat ordinis & promotionis in militia: ut nũc dicitur princeps uel cõmentariensis aut cornicularius. Asconius ita refert Accensi dicebãtur attributi decurionibus hoc est ministri eorũ quasi ad censum additi: quos nũc cõmentariẽses & cornicularios appellant: Sed quia huius rei rationẽ nullã affert. sunt qui cẽsent cõmentariẽses dictos q cõminiscerentur hoc est fingerẽt aliquid: quia tanq̃ ministri erãt. cornicularios aũt eo q una cum suis decurionibus in cornibus acierũ statuebantur. Centurionis. Fescenini de quo supra diximus.

Comicularius

Accẽsus

Cõmẽtanẽsis

De Caio Mario.

H Oc monuit. C. Mariũ imperatorem: tum cum clusiũ sororis suæ filiũ tribunũ militum: a Celio

H Oc monuit. C. mariũ. Hoc legit̃ in uita Marii: Cicero quoq; in oratione ꝓ milone: huius exempli mẽtionem facit. Cum clusius. C. plociũ stuprare uoluisset tãtæ obscænitatis ira cõmotus plocius clusiũ occidit: Ductus est in iudicium plocius: tum prætor erat Marius: qui clusiũ nepotẽ suũ iure cæsum ꝓnũciauit: Plutarchus dicit Marii nepotẽ. C. Luciũ fuisse nominatũ: adolescentẽ uero Trebonium quem Marius cognita causa non solum absoluit: sed admiratione uirtutis insuper coronauit. tanq̃ pulcherrimum illis temporibus facinus ædidisset. Cicero in millonianã pudicitiam ĩquit cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu. C. Marii: propinquus eius imperatoris ĩterfectus est ab eo cui uim afferebat. facere enim

Cicero

probus adolescens periculose q̃ perperi turpiter maluit: atq; hunc ille sũmus uir scælere solutum periculo liberauit. Manipulario. Qui sub eodem manipulo cum aliis militabat.

Ed ut eos. Non nullos pertransitũ tangit: qui ira parciti suo dolore usi sunt pro lege. In adulterio. Solicet cum uxore. Parmis. Vt arbitror melius q̃ pernis. Stuprandum obiecit. Hic scelus scelere uindicauit. Fraudi non fuit. Pœne a præcedente qd' sequit.

Tq; ut externis. Hippo græca mulier q̃bus parentibus incertũ est: forma præcellens capta a nautis cũ pudicitiã suã periclitari sensisset noctu se præcipitẽ dedit in undas: mortuq; pudica q̃ ĩpudica uiuere maluit. cadauer eius eiectũ ab undis græci in erythreo littore haud ꝓcul ab undis sepulchro cõdiderũt: & ad hãc usq; ætatẽ eius sãctitas & pudicitia æterna memoria celebratur. Erythreo. Mari rubro: nã ερυθρον rubrum dicitur. Aeternæ traditã memoriæ. Quia in historiis celebratur.

Mare erithreũ

Ehemẽnus hoc. Gallo græci reliquiæ fuerũt exercitus Brẽni ducis qui cum delata græcia in orientẽ duceret exercitũ in media asia consedit & permixta lingua utraque gallica & græca gallo græci appellati sũt: hi aũt dicebant̃ iter auxilia regis antiochi fuisse: & Gn. Manlius affirmauit a se uictos esse: nã ut lĩgua mixti molliori sunt: ita quoq; molliores facti & inde uicti & fugati: sed Oriaguntis uxor rapta & cuidã cẽturioni tradita in custodiã cum ꝓpter eximiã pulchritudinem per uim eã strupasset occasione ultionis expectata uiolentiã suam fortiter ulta est. Frõtinus Oriaguntis ĩquit regis uxor a centurione stuprũ passa memorabili custodiã euasit: reuulsumq; militis caput ad maritũ suum detulit: Pli. de uiris illu. inter captiuos ingr uxor regis oriagũtis cẽturioni cuidã ĩ custodia data est a quo ui stuprata de iniuria tacuit & post ĩpetrata redẽptione marito adulterũ ĩterficiendum tradidit. Vehæmentius. Quia mori noluit. Cousideratius. Quia expectauit occasionẽ uindictæ. In eũ locũ. Locus deputatus fuerat quo eius neçessarii ad redimendã uenirẽt. Huius fœminæ q̃d aliud. Si quis diligenter inspexerit: q̃to animi robore ulta sit pudicitiã suã oriaguntis facile ĩtelliget corpus nõ aĩum capi: nec pudicitiam uiolari potuisse.

Frõtinus

Pli. de uiꝛ. illu.

Heutonicoꝝ ue. Cymbri: theutoni: senones: ab extremis galliæ ꝓfugi cũ terras eoꝝ inundasset oceanus nouas sedes toto orbe q̃rebant exclusi & gallia & hispania cũ in italiã remigrarẽt terrã ad habitãdũ a senatu populoq; ro. petierũt: qua negata qd nequerũt ꝓcibꝰ: armis petere cõstituũt: sed eoꝝ primũ ĩpetũ syllanus sustinere nõ potuit: nec secundũ Mãnlius: nec tertiũ Cepio: oẽs fugati exutiq; castris sunt: actũq; fuisset de ĩperio ro. nisi marius illo sæculo cõtigisset: q non ausus cõgredi stati militẽ tenuit in castris donec in uicta rabies: & ĩpetus quẽ ꝓ uirtute barbari habent cõsenesceret. quo facto illos facile superauit nã cũ tripartito agmine illi per alpes ferrent̃: Marius mira celeritate occupatis cõpẽdiis ꝑuenit hostẽ: prioresq; teutonas aggressus est cũ quibus tanto ardore pugnatũ est: ut ea cædes hostium magis fuerit q̃ pugna & uictor. ro. & cruẽto flumine nõ plus aquæ bibe

plocio manipulario milite iure cæsum pronũciauit: quia eũ de stupro compellare ausus fuerat.

Ed ut eos quoq; qui ĩ uindicanda pudicitia dolore suo pro publica lege usi sunt strictim percurrã: Sẽproniius musca. C. galliũ deprehẽsũ in adulterio flagellis cecidit. C. meriius: L. octauiũ similiter deprehẽsũ pernis contudit carbo actienus a bibieno. Item poritius a. P. triuio deprehensi castrati sunt. Cn. etiam furius broccum quẽ deprehẽderat familiæ stuprandũ obiecit. quibus iræ suæ indulsisse fraudi non fuit.

Externa de hippo fœmina græca.

Tq; ut domesticis externa subnectã: græca fœmina nomine hippo cũ hostium classe esset excepta: ĩ mare se ut pudicitiam morte tueretur abiecit: cuius corpus erithreo littori appulsũ proxima undis humus sepulturæ mandatũ ad hoc tẽpus tumulo contegit: sanctitatis uero gloriam æterne traditam memoriæ græcia laudibꝰ suis celebrãdo cottidie florentiorem effecit.

De Orgiogontis uxore Reguli.

Ehemẽtius hoc illud cõsideratius exẽplũ pudicitiæ. Exercitu & copiis gallo græcorum a. G. Manilio consule in olympo monte ex parte deletis ex parte captis Orgiogõtis Reguli uxor mire pulchritudinis a centurione cui custodienda tradita erat stuprũ pati coacta: postq̃ uentum est ĩ eum locum: in quem consulis iussu centurio misso nũcio necessarios mulieris præciũ quo eã redimerẽt afferre iusserat: aurũ expẽdẽte cẽturione & in eius pondus animo oculisq; intento: gallo græcis lingua gentis suæ ĩperauit ut eum occiderent: interfecti deinde caput absciũ manibus retinẽs ad coniugem uenit: abiectoq; ante pedes eius & iniurie & ultionis suæ ordinẽ exposuit. Huius fœminę quid aliud quisquam q̃ corpus in potestatẽ hostiũ uenisse dicatur: namq; animus neque uici nec pudicitia capi potuit.

De uxoribus theutonicorũ.

Heutonicorum uero cõiuges Mariũ uictorẽ orarũt: ut ab eo uirginibꝰ uestalibus dono mitterentur: affirmantes æque se atq; illas uirilis concubitus expertes futuras: eaq; re non impetrata: laqueis

rit q̃ sanguinis: sublatis funditus theutonicis i cymbros cõuertit̃: sed nõ minor cũ uxoribus illoꝝ pugna q̃ cũ ipsis fuit: cũ obiectis undiq; plaustris atq; carpẽtis alte de sup q̃si de turribꝰ lãceis cõtisq; pugnarẽt: p̃ide plus speciosa mors eaꝝ fuit q̃ pugna: nã cũ missa ad Mariũ legatiõe libertatẽ ac sacerdotiũ nõ iperrassent: nã se ut uestales uirgines pudiciciã ppetuo seruaturas profitebant̃: suffocatis elisisq; passim ifantibꝰ suis: ut autẽ mutuis cõcidere uulneribus aut uinculo e crinibus suis facto ab arboribus iugisq; plaustroꝝ pependerũt: uirilẽ dixerim nõ muliebrem hunc animũ fuisse: qualẽ si earũ uiri de se præstitissent nunq̃ Marius de illis triũphare potuisset. Teuthonicoꝝ. Florus dicit cymbroꝝ fuisse uxores & nõ teuthonicorũ. plutarcus quoq; in uita

sibi nocte proxima spiritum eripuerũt. Dii melius q̃ hunc animum uiris eaꝝ in acie nõ dederunt. Nam si mulierum suaꝝ uirtutem imitari uoluissent in certa theutonicæ uictoriæ trophæa reddidissent.

Quæ libere dicta aut facta sunt. Ca. II.

Libertatẽ aũt uehemẽtis spiritus: dictis pariter & factis testatã ut nõ inuitauerim ita ultro uenientẽ nõ excluserim: quæ inter uirtutem uitiumq; posita si salubri mõ se tẽpauerit laudẽ: si quo nõ debuit pfuderit reprehensionem meret̃: ac uulgi sic auribus gratior: q̃ sapientissimi cuiusq; aĩo pbabilior est: utpote frequẽtius aliena uenia q̃ sua puidentia tuta: sed quia humanæ uitæ partes psequi ppositũ est: nostra fide extimatione propria referatur.

De Quodam principe priuernatum.

Priuerno capto interfectisq; qui id oppidũ ad rebellandũ incitauerant: senatus indignatione accensus consilium agitabat: quid nam sibi de reliqs quoq; priuernatibus faciendum esset. Ancipiti igitur casu eorum salus fluctuabat: eodẽ tpe & uictoribus: & iratis subiecta: Cæteꝝ cũ auxilium unicum i precibus restar̃ animaduerterent ingenui & italici sanguinis obliuisci nõ potuerũt. Prĩceps. n. eoꝝ in curia iterrogatus quã pœnã mererent̃? Respondit quã merentur qui cum se dignos libertate iudicarent arma sumpserant: exasperanisq;. P. cõscriptorum animos uerbis inflãmauerat. Sed plaucius cõsul fauens priuernarũ causæ regressum animoso eius dicto obtulit: quæsiuitq; qualem cum eis pacẽ habituri romani essent impunitate donata: At is cõstãtissimo uultu: si bonã dederit inqt perpetuam: si malam: non diuturnam: qua uoce perfectũ est: ut uictis nõ solum uenia: sed etiam ius & beneficiũ nostræ ciuitatis daretur. sic in senatu priuernas loqui ausus est.

De Lucio Crasso.

Lutius uero Philippus cõsul aduersus eundẽ ordinem libertatem exercere non dubitauit: nam segniciẽ pro rostris exprobrans: alio sibi senatu opus

mariii idẽ dicit fuisse Cymbroꝝ nõ teuthonicoꝝ sed aliter tradit historia: nã mulieres iquid quæad currus magno amictu astabant fugiẽtes neci tradebant. quædã uiros: quædã fratres: quædam patẽtes & filios: infantes manibus suffocantes sub curribus deiciebant: se ipsas aũt gladio iugulabant: fama unã e fumitate propugnaculi suspensã ligatis laqueo pedibus utrinq; pependisse. Cap. II.

Libertatẽ aũt. Dicturus de libertate loquendi pariter & agendi dicit eã nõ esse affectandã: sed si se nobis obtulerit nõ esse respuendã. Spũs: Magni aĩ: qa libertas dicendi a magno aĩo pficiscit̃. Inter uirtutẽ. Si nimia fuerit. Et uiciũ. Si minia. Nostra fide. Quia historici pprĩũ est fideliter oĩum narrare. Propria æxtimatione. Vt sicut est ita æxtimemus.

Priuerno capto. C. plaucius subegerat totũ latiũ & p̃cipue priuernates q rebellauerãt: sumptoq; de auctoribꝰ supplicio de reliqs cõsultabat̃ in senatu: & cũ ipsa res p se anceps esset: put cuiusq; ingeniũ esset atrocius miciusue suadentibus. tamẽ incertiora oĩa fecit unus ex priuernatibus legatis: magis cõditionis in qua natus eẽt q̃ p̃sentis necessitatis memor: q interrogatus a quodã tristioris sentẽtiæ auctore quã pœnã meritos priuernates censeret: eã iqt quã merent̃ q se libertate dignos eẽ censent: cuius cũ feroci responso infestiores factos uideret cõsul: eos q priuernatiũ cãm ipugnabãt: ut ipse benigna interrogatione mitius respõsũ eliceret: qd si pœnã inqt remittimus uobis: qualẽ nos pacẽ uobiscũ habituros speremus? si bonã iqt dederitis & fidelẽ & ppetuã: si malã haud diuturnã: tũ uero minari: nec id ambigue priuernatẽ qdã dicebãt & illis uocibꝰ ad rebellãdũ inotati: populos pacatos: ps melior senatus ad meliora respõsa trahere & elicere uiri liberi uocẽ auditã: ac credi posse ullũ populũ aut hoĩem deniq; i ea cõditione cuius eũ pœniteat diucius q̃ necesse sit mansuꝝ: ibi pacẽ esse fidã ubi uoluntarii pacati sunt: neq; eo loco ubi seruitutẽ eẽ uelint fidẽ sperandã esse: in hãc sniam maxĩe consul ipse inclinauit animos idẽtidẽ ad principes sentẽtiaꝝ cõsulares uti exaudiri posset a plu ribus: dicẽdo eos demũ: q nihil preterq̃ de libertate cogitãt dignos eẽ q romani fiãt. Itaq; & in senatu cãm obtinuere & ex auctoritate patrũ latũ est ad populũ ut priuernatibꝰ ciuitas daret̃. Ancipiti casu: Dubia fortuna qa alii pdẽdos: alii seruãdos eẽ iudicabãt & qa to. uictores illis erãt ifensi. Arma sũpserant. Hoc dicit ut maiorẽ ostẽdat illoꝝ fuisse libertatẽ. Regressum. Emendationem.

Lucius uero philippus. Drusiana sedicio grauis & perniciosa ppe ad interitũ ĩperii processit. Drusus eni nõ tribunatus mõuiribꝰ sed ipsius ẽt senatus auctoritate: totiusq; italiæ cõsensu gracchanas leges

asserere conatus: dũ aliud captat ex alio tantũ cõflauit icẽdiũ: ut ne prima illius flãma posset sustineri: Seruili us Cepio equestrẽ ordinẽ: huius drusus senatoriũ tuẽdũ susceperãt. nã tũ eqtes tantũ opibus ualebãt ut iterce pris uectigalibus depecularent suo more rẽ publicã: senatus exilio metelli dãnatiõe rutili debilitatus oẽ de cus maiestatis amiserat: nã iudicia a senatu ad eqtes trãslata fuerant. Signa igit & aqle & uexilla in foro tanq̃ i castris posita & in una urbe q̃si in binis castris dissidebat: prior Cepio in senatũ ĩpetu facto reos ambitus scau rũ & philippũ pricipes nobilitatis elegit: his ut motibus resisteret drusus plebẽ ad se gracchanis legibus: eisdẽ socios ad plebẽ spe ciuitatis erexit: extat uox ipsius nihil se ad largitionẽ ulli reliquisse: nisi siquis aut cœnũ di uidere uellet aut cœlũ. cũ igit philippus grauiter ĩuectus esset ĩ senatu: q drusо pniciosas leges pmulganti nõ resisteret: eo usq̃ pgressus est ut diceret sibi opus eẽ alio senatu: q rei pu. melius cõsuleret: qd' dictũ cũ. L. crassus sũme dignitatis & eloquẽtiæ priceps grauiter ferret: q̃si insolens atq̃ superbũ orõne ĩuectus est ĩ philippũ q tantũ senatũ uituparet: tũ philippus lictorẽ misit ĩ eũ quẽ crassus a se fortiter reiciens dixit: mihi cõsul nõ est philippus quãdo illi nõ sũ senator. nã dixerat philippus mihi opus est alio senatu: & cũ ingens exorta esset altercatio iter crassũ & philippum iussit philippus e domo crassi pignora efferri: crassus ait se pignoribus nõ deterreri quominus diceret qđ e re publica foret nec prius taciturũ q̃ spũs deficeret: nã ut iqt cicero in orõne. crassus eo die orõnẽ pene diuinã habuit ĩ senatu ɔ̃ philippũ tãtaq̃ mẽtis agitatiõe cõcussus ẽ: ut cũ se domũ recepisset febrib9 & dolore laterũ laborare cœperit & die septimo perierit.

q Vid philippũ ab in cursu suo tutũ. G. Carbo. Hic amicissimus fuerat. G. gracchi: q cũ legẽ agrariam ferret a. L. opimio occisus: Hic ergo cũ seditionẽ illã excitaret quo tẽpore euersa cartagine deleta numancia. P. Affricanus uictor redibat in urbẽ: illi obuiã processit ad portã & in forũ pduxit ut eius auctoritate cõfirmaret odiũ ĩ patres: cresceretq̃ seditio quã ex morte gracchi concitauerat: nã semproniã gracchã. Gn. & Tiberii gracchorũ sororẽ aphricanus uxorẽ hẽbat: sperabat ergo ppter affinitatẽ grauius aliqd d gracchi morte dicturũ: cũ igit ptraxisset ĩ forũ quæsissetq̃ ab eo qd de gracchi morte sentiret iure cæsũ respondit: tũ populus tumultuare cœpit: qd ille sentiens taceant inqt quibus italia nouerca est: quo dicto cum multo magis tumultus excitaret: nõ efficietis inqt ut eos uerear quos uictos solui: plinius dicit quos sub corona uendidi: his uerbis populi furorẽ non metu qdẽ: sed partim sua: partim maiorũ suorũ gloria & auctoritate repressit.

esse dixit: tãtumq̃ a pœnitentia dicti abfuit: ut etiam Lucio Crasso sũmæ dignitatis & eloquentiæ uiro idi curia grauiter ferẽti manũ iniici iuberet. Ille reiecto lictore: nõ est inqt mihi philippe consul: qa nec ego tibi senator sum.

De Publio Scipiõe africano.

q Vid philippum ab incursu suo tutũ libertas reliqd ĩmo & similiter agressa & æque expta patientia ẽ. Cn. Carbo. tri. ple. nuper sepultæ grachanæ seditionis turbulentissimus uidex: idemq̃ orientium ciuilium malorũ fax ardentissima: publium Africanũ a numâciæ ruinis summo cum gloriæ fulgore ueniẽtem: ab ipsa pene porta in rostra productũ: qd de Tiberiũ gracchi morte cuius sororem in matrimonio habebat sentiret interrogauit: ut auctoritate clarissimi Viri inchoato iã incẽdio multũ incremẽti adiiceret: quia non dubitabat quin pp tam arctã affinitatẽ: aliquid pro interfecti necessarii memoria miserabiliter esset locututus: At is iure eũ cæsum uideri respondit. cui dicto: cũ cuncio tribunitio furore instincta uiolẽter succlamasset: Taceant inquit quibus italia nouerca est: orto deide murmure: nõ efficietis ait: ut solutos uerear quos alligatos aduxi. Vniuersus populus iterum ab uno cõtumeliose correptus erat. quantus est honos uirtutis & actuũ: tacuit recens uictoria ipsius numantina: & patris macedonica deuicteq̃ carthaginis spolia habita: ac duorũ regũ siphacis & persæ ante triumphales currus cathenæ ceruices tũc totius fori pmẽtes ora clauserũt: nec timori datũ ẽ silẽtiũ: sed qa beneficio æmiliæ & corneliæ gentis multi metus urbis atq̃ italiæ finiti erãt: plebs romana libertati scipionis libera non fuit. Quapp minus mirari debemus

Turbulentissimus uindex. Seditiosissimus ultor eorũ q seditionẽ gracchanã excitauerãt. P. aphricanum. Qui ppter hãc de graccho sñiam pxima nocte fuit interẽptus ĩ cubiculo suo ut diximus ĩ capitulo de moderatiõe. Cuius sororẽ. s. semproniã. Incrementi multũ. Multũ eni auxisset populi furorẽ sua auctoritate scipio. si gracchũ ipiæ cæsũ dixisset. Italia nouerca. Aut q nõ ueri ciues itali forent: qppe captiui pauloante ĩ triumphũ adducti aut certe q nõ aliter italiam diligerent ac si sibi nouerca foret: hoc est q nihilo plus amant italiam q̃ priuigni nouercã. Quos alligatos. Nã multos ex plebe romana q in carthaginensiũ & numãtinorũ captiuitatẽ uenerãt liberauerat: & libertate donauerat. Quantus est honos uirtu. Quasi dicat ingens. Et tacuit. Adducit rationem qa dignitas fecit ut æquo aĩo paterent. Recens. Quia pauloante redierat deleta numãtia. Patris: Pauli æmelii qui in familiam scipionũ per adoptionem transtulit. Siphacis: Quẽ auus eius adoptiuus aphricanus superior cœperat: Persæ quẽ duxit in triumphũ. Ceruices. superbiã. Fori. Populi: cõtinens p contento posuit. Quappter minus mirũ: Si populus inqt uniuersus aliquando cessit libertati Scipionis clarissimorũq̃ uirorũ: qd mirũ si põpeius patienter tulit libertatẽ loquẽdi cõtra seipm: qd' non

sine eius laude factū est: & ita multa exēpla ponit eorū qui contra pōpeium libere sunt locuti.

N. Piso. Piso maniliū crispū adulterii accusauerat: Crispus pōpeii amicissimus erat: & pōpeii grā liberat: qđ cū uidisset piso dixit eripi sibi reū grā pōpeii. tū pōpeius: cur inqt non me quoq; accusas: at ille da uades inqt nō cōcitaturū bellum ciuile & prius de capite tuo q̄ de Manilii salute ageř. Hunc Maniliū crispū. M. Varo in comentariis suis a. T. Auio Millone in adulterio deprehensū fuisse scribit nec prius dimissum: q̄ grandi pecunia mulctatū lorisq; cæsū: qđ Ciceronis quoq; testimonio cōfirmař: q dicit bis ad iudiciū subsellia tractū extrema fortuna stetisse: & ita discessisse ut nō ipse inocens sed iudices peierasse existimarent. Si postulatus. Si accusatus. Postulari criminis fuerit: nā postulari criminis i iudicio est quēpiam accusari. Lege peregit. secundum legem accusando. Professione. Quia professus est se accusaturum.

quod amplissima. Cn. Pompeii auctoritas totiens cū libertate luctata est: nec sine magna laude: quoniam omnis generis hominum licentiæ ludibrio se esse qui eta fronte tulit.

De Cneo pisone.

c N. piso cū maniliū crispum reū ageret: eumq; euidenter nocētem gratia pompeii uideret eripi iuuenili īpetu ac studio ad accusatiōem profectus multa & grauia crimina præpotenti defensori obiecit. interrogatus deinde ab eo cur se quoq; non accusaret: Da iqt uades reipu. te si postulatus fueris ciuile bellū non excitaturū: iam de tuo priusq̄ de manilii capite in consiliū iudicis mittam. ita eodem iudicio duos sustinuit reos accusatione maniliū: libertate pompeiū: & eorū alterū lege peregit: Alterū professiōe qua solum poterat.

De Catone.

q Vid poterat ergo libertas sine Catone? nec magisq̄ Cato sine libertate. Nam cum in senatorē nocentem & infamem reum iudex sedisset: tabellæq; Cn. pompeii laudationē eius cōtinētes prolatæ eēnt proculdubio efficaces futuræ: proxima submouit eas e quæstione: legē recitando: qua cautum erat ne senatoribus tali auxilio uti liceret. huic facto persona admirationem ademit: Nam quæ in alio audacia uideret; in Catone fiducia cognoscitur.

Vid ergo cato. Cato i senatorē reū iudex pōpeii tabellas sūmouit: q̄ illius laudes cōtinebant. M. Scaurū sine dubio fuisse intelligimus: sicut plenissime diceř li. ix. capitulo primo: nā in eo iudicio: i quo repetūdarū accusabař laudauerūt Scaurū cōsulares nouē: quos nominare nō pigeret: si res illud desideraret: laudauerūt oēs p tabellam. inter eos Gn. pōpeius quoq;: nam qa pcōsul erat extra urbē morabař: hic illud i epistolis Ciceronis intelligi pōt: recordare qbus ex ultimis terris laudationē miseris. Senatorem nocentē. Intelligimus Scaurum: qa tribuno plebis accusabař q pecuniā accepisset a iugurta cū prīceps legatōis eēt uel q Sardos expillasset: & tūc Cato prīceps iudicii erat. Pōpeii. Qui pcōsul erat & iō uenir nō poterat i urbē

De Caio Lentulo Marcellino consule.

c N. etiā Lentulus Marcellinus consul cū in cōcione de magni pompeii nimia potētia cōquereret: assensusq; illi clara uoce uniuersus populus eēt acclamate inquit: acclamate qrites dū licet: iā eni nobis impune facere nō licebit: pulsata est tūc eximii ciuis potentia: hinc inuidiosa quærela: hic lamentatione miserabili.

N. lentulus. cū īter pōpeiū Cæsarem & crassū facta cōspiratio esset: ut rem pub. p sua libidine uersarent: Gn. lentulus: q tū cōsul erat piculū libertatis metuēs in contione cōtra pōpeiū acriter īuectus est: & populus uniuersus lentuli cōquestionē mirifice laudauit atq; illi assensus est: tū ille acclamate inqt dū licet: qa paulopost īpune non licebit. Nimia potentia: qa ciuicā conditionē superabat. Assensus est. Approbasset q̄ dixerat lētulus. Dū licet: Anteq̄ rgnū occupasset qa postea nō audebitis hiscere qcq̄.

c Vi cādida fascia crus alligatū habēti fauonius nō inqt refert qua in parte corpis sit diadēa: exigui pāni cauillatione regias eius uires exprobrās. At is neutrā i ptē mutato uultu utrūq; cauit: ne aut hilari fronte libenter agnoscere potētiā: aut tristi irā profiteri uideretur. eaq; patientia inferioris etiam generis & fortunæ hominibus aditum aduersus se dedit: e quorum turba duos retulisse habunde erit.

Vi candida. Pōpeius crus fascia alligatum gestabat qa sicut apud Quintilianū uidimus non utebanř caligis sed fascia crus alligabāt. ergo cū illū ptereuntē & deābulātē fauonius uidisset: nihil refert inqt in crure an in capite diadema ferař. nā rex fieri uult: at ille nihil mutato uultu deābulabat: ne itentio sua cognosci posset. Fauonius. q catoni æmulari semp studuit atq; illi par esse uoluit. In neutrā partē. Ostendit patientiā pompeii & animi moderationem.

De Helio Mantia formiano filio libertini.

h Elius Mātia formianus libertini filius altiæ senectutis. L. libonē apđ cēsores accusabat: i quo

Elius mantia. Hic ex libertino patre natus libonē pōpeii amicissimū pbri accusabat: pōpeius i hæliū grauiter iuectus est: sorditatē illi potissimū iproperās: nā ab inferis illū ad accusandū libonē uenisse dicebat: Cui hælius libere audacterq; respō

dit ab inferis se quidem uenisse & multos illic a pompeio occisos uidisse: quos omnes cõmemorat. Libonem autem amicum fuisse pompeii Cicero ostendit: prima ad lentulũ epistola: Libonis & hipsei concursatio omniũq; põpeii familiarium studium rem in eã opinionẽ adduxerunt: ut põpeius cupere uideatur: fuit ergo põpeii ope & auctoritate liberatus. Humilitatẽ. q libertino patre natus eẽt. Aetantẽ. Prope decrepitã ĩ q homines delirare solent. Vidi cruentẽ. gn. domiciũ: Pompeius in affrica Cn. domiciũ proscriptũ: hieritãq; regẽ numidiæ bellũ cõtra Syllã moliẽtes oppressit & paulopost occidit. Brutũ ferro laceratũ. Brutus q galliã cisalpinã obtinebat cũ a Gn. põpeio obsideret in oppido mutiæ: Salutẽ suã & militũ ipsi pompeio cõmiserat & in eius fidem se dediderat: q deinde dimissus cũ ad castellum quodã iuxta padũ se contulisset: iussu põpeii a geminio ĩterficitur: hic Brutus eius bruti pater fuit: q cæsarẽ interfecit in senatu. Vidi Cn. carbonẽ. (Plut.) Plutarcus ĩ uita pompei: sic tradit. Simul ac põpeius strabo mortuus est continuo põpeius ꝓ patre repetundaꝝ ex præda asculana reus fit. & cum deprehẽdisset ex libertis unũ plurima sibi excepisse alexandrũ nomine iudicibus tradidit. hic dicebat retia uenatoria & libellos quosdã habere ex asculi spoliis & hæc qdẽ a patre acceperat: asculo capto: Sed amiserat dirrepta domo a militibus Cinanis: quo tẽpore urbẽ irruperãt: pattonos habuit causæ: tũ alios tũ ẽt carbonẽ. Vt hic apparet sed cõstãtia ipsius plurimũ iuuit q prætor antistius q huic iudicio ꝑerat motus in primis antistia filiã ei despõsauit: hoc exemplũ etiam in capitulo de ingratitudine diximus. Et qritatu. Ciuitate hoc dicit quia græcus fuerat. Vidi perpennã: De hoc perpẽna multis in locis supradictũ ẽ q sertorio coniunctus & illius magna inuidia cõmotus coniuratione facta illũ de medio sustulit: nã antonius unus ex coniuratis sertorium in cõuiuio gladio trãsfixit: deĩde perpẽna facilius a põpeio superatus & necatus est. In dẽnati. in dicta cã. Obducta. Occlusa & sanata est: trãslatio sũpta a cicatrice. Belloꝝ. Marii & sylæ. Municipali. q de forminatio municipio. Sed nõ pant. qa indignũ uidet.

d Eiphilus tragœdus. Hic tragœdiatũ actor fuit q tragœdiã egit ludis theatralibus in q̃ uersus erãt in qbus cõtinebantur hæc uerba. miseria nostra magnus est. s. põpeius. Itẽ uirtutem istã ueniet tempus cũ grauiter gemas: qd' cũ deiphilus ꝓnunciaret digitũ extendebat in pompeiũ exquo populus oĩs plausũ dedit. De hoc Cicero ad Atticũ li. qnto epistola: multa me sollicitant. (Cicero) Deiphilus inqt Tragædus in nostrũ Põpeiũ petulanter inuectus est: nr̃a miseria tu es magnus miles coactus est dicere: eãdẽ uirtutẽ istã: ueniet tempus cũ grauiter gemas totius theatri clamor dixit: Itẽq; cætera: nã & eiusmodi sũt hi uersus ut ab inimicis Põpeii in tẽpus scripti eẽ uidebant. Directis manibꝰ ĩ Põpeiũ. Vt de se dictum illud intelligeret.

m Arciẽt castricii: Carbone cõsule ꝑtor erat placentiæ. M. castritius & consul obsides petebat a placentinis: nam partes Marii secuti fuerant: tum prætor cum consuli resisteret: & sibi minaretur cõsul: q multos gladios haberet: qbus illũ posset occidere: respõdit & se multos annos habere: itidẽ solon respondisse fertur pisistrato tyrãno cum ex eo quereret pisistratus: qua tandem spe fretus sibi tam audacter resisteret: senectute respõdit teste Cicero in libro de senectute. Et ego annos. Ac si diceret paruifacio uitam meã in tam decrepita ætate.

certamine: cum põpeius magnus humilitatem ei ætatẽq; exprobrans ab ĩferis illũ ad accusãdũ remissũ dixisset: nõ mẽtiris ĩqt põpei uenio ab ĩferis ĩ luciũ libonẽ accusator uenio: sed cum illic moror uidi cruentũ Cn. domiciũ ænobarbum deflentem: q summo genere natus ĩtegerrĩæ uitæ: amantissimus patriæ: ĩ ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate cõspicuũ Brutũ ferro laceratũ querẽtẽ id sibi prius ꝑfidia: deinde etiã crudelitate sua accidisse. Vidi Cn. carbonẽ accerrimũ pueritiæ tuæ bonorũq; patris tui defensorẽ in tertio consulatu catenis quas tu ei iniici iusseras uictũ: obstantẽ te aduersus oẽ fas & nefas: cũ ĩ sũmo esset ĩperio: a te æqte romano trucidatũ. Vidi eodẽ hitu & qritatu tuo prætoriũ uiꝝ ꝑpẽnã: seuitiã tuã execrãtẽ: oẽsq; eos una uoce ĩdignantes: q ĩdẽnati sub te adolescẽtulo carnifice occidisset. Obducta iã uetustis cicatricibus belloꝝ ciuiliũ uastissima uulnera: municipali hoi seruitutẽ paternã redolẽti: effrenatæ temeritatis: ĩtolerabilis spũs ĩpune reuocare licuit. Itaq; eo tẽpore & fortissimum erat Cn. põpeio male dicere & tutissimũ: sed non patitur nos hoc longiore quærela prosequi personæ insequentis aliquãto sors humilior.

De Deiphilo Tragœdo.

d Eiphilus tragœdus cũ apollĩaribus ludis ĩter actũ ad eũ uersũ uenisset: ĩ quo hæc snĩa cõtinet: miseria uestra Magnus ẽ: directis in pompeium magnum manibus pronunciauit: reuocatusq; aliquotiens a populo sine ulla cũctatione nimiæ illũ & ĩtollerabilis potentiæ reum: gestu perseueranter egit. eadẽ petulantia usus est: in ea quoq; parte uirtutem istam: ueniet tempus cum grauiter gemas.

De Marco castricio.

m Arci etiã castricii libertate ĩflãmatus aĩus: qui dum Placentiæ magistratum gereret Cn. carbone consule iubente decretum fieri: quo sibi obsides a placentinis datentur: nec sũmo eius imperio obtẽperauit: nec maximis uiribus cessit: atq; etiam dicen-

Am seruii gal. Seruius galba spospōderat aliquādo ꝑ Pōpeio. cū deīde cæsar oīa tenēs Pōpeii bona pu
i blicasset: petiit nūqd sibi pēdēdū eēt e suo diuēditis bonis oībꝰ pōpeii: q̄ dicto nihil aliud īferr̄ uoluit
q̄ illā uēditionē cæsari exprobrar̄. Quo no. Qua cā. Fisco. Fiscus ærariū: ubi publica pecūia seruat̄ Fiscus.
a Ge caselius uir. Hic iuris cōsultus fuit: q beneficia q̄dā accepar a triumuiriss: a qbus nec gratia nec au/
ctoritatæ induci potuit: ut de illis beneficiis formulam aliquā cōponeret: sunt qui putant ꝙ uolebant

ti multos se gladios habere: respondit & ego ānos. ob stupuerūt tot legiones tam robustas senectutis reli/quias intuentes: carbonis quoq; ira: quia materiā sæuiendi perq̄ exiguam habebat paruulum uitæ tem/pus ablatura in seipsa collapsa est.

De Seruio galba.

i Am Seruii Galbæ temeritatis plena postula/tio ꝙ diuum Iulium consumatis uictoriis i fo ro ius dicentem in hūc modū interpellare sustinuit. C. Iulii cæsar pro Cn. Pompeio magno quondam genero tuo in tertio eius consulatu pecuniam spospōdi quo nomine nunc appellor. Quid agā? deperdam? palam atq; aperte ei bonoꝝ Pompeii uenditionē ex/probrando: ut a tribunali summoueret̄ meruerat: sed ipsa illud mansuetudine mitius pectus: æs alienum Pompei ex fisco suo solui iussit.

De Caselio uiro sapiente.

a Ge Caselius uir iuris ciuilis sciētia clarus q̄ pe/riculose cōtumax? nullius enim aut gratia; aut auctoritate cōpelli potuit: ut de aliqua earū reꝝ quas triūuiri dederāt formulā componeret. Hoc animi iudicio uictoriæ eoꝝ beneficia extra omnē ordinem legum ponens. Idem cum multa de temporibus cæsaris liberius loqueret̄: amiciq; ne id faceret monerent: duas res quæ hominibus amarissime uident̄: magnā sibi licentiā præbere respondit; senectutē; & orbitatē.

Externa de quadam muliere.

i Nserit se tantis uiris mulier alienigeni sanguis quæ a Philippo rege tumulento imerenter dā/nata. prouocarem ad philippum inquit: sed sobrium excussit crapulam oscitanti: ac præsentis animi ebriū resipiscere causaq; diligētius inspecta: iustiorem sen/tētiam ferre coegit. Igitur æquitatem quam impetrare non potuerat extorsit: ac potius præsidium a liber/tate: q̄ ab innocentia mutuauit.

De quadam fœmina siracusana.

i Am illa non solum fortis sed etiam urbana li/bertas: senectutis ultimæ q̄dam siracusis oībus Dionisii tyrāni exitium propter nimiam moꝝ acer bitatem & intolerabilia onera uotis expetentibus sola quotidie matutino tempore deos ut incolumis ac sibi superstes esse orabat. Quod ubi is cognouit nō

triumuiri: ut diuenditis proscriptorū bonis eorum aliquā formulā ederet Aselius: qđ ut faceret nūquā impelli potuit: ꝙ uidelicet exi/stimaret cuncta illorum beneficia longe re/mota esse a legū iudicio: rursus cum libere ni mis de temporibus loqueretur ꝙ misera es/sent & sub eo īperio calamitosa: sine dubio triumuiroꝝ crudelitatem carpebat: idq; ne facerēt cū admoneret̄ a suis respondere sole/bat: duo esse quæ dicendi magnā præstarent audaciā: senectutē & orbitatē. De hoc caselio Oratius in poetria: recte concedi consultus iu ris & actor causarum mediocris abest uirtute differri messalæ nescit quātū casselius aulus.

Triūuiri. octauianus: antonius: & lepidus. Formulā. Ut probaret īprobanda. Extra ordinē: Remota esse a iudicio legū.

i Nserit se tātis. Mulier quædam cuius nomen propter ignobilitatē non po/nitur: cū iniuste dānata esset a Philip/po rege: tū forte marcilento hoc est æbrio: ꝓuocarem inquit ad Philippum regem si so/brius esset qua uoce audita: rū in seipsum re/dusset philippus: diligentiusq; rem cōsideras/set mulierem liberauit: hoc modo ex liberta/te loquēdi: iusticiā quā ꝑcibus obtinere neq/uerat consecuta est. Oscitanti. Ex nimia cra/pula os sæpius aperienti: nā oscitare ab ore ci/tando dicit̄. Terentius: Nos inter oscitātes op/primi. Excussit. Hæc mulieris uerba excus/sere philippo temulētiā: ut q̄ crapula erat mē/te ꝓpe alienatus resipisceret: seq; ipm agno/sceret. Extorsit. Quasi per uim obtinuit. ordo est: ꝑsidium a libertate potius q̄ ab innocē/tia mutuatum extorsit æquitatem quā im/petrare non poterat.

Oscitare.

Teren.

i Am illā. Mulier Syrarusana himera noīe: extremæ senectutis nec humili loco nata deos ꝓ salute & incolumi/tate Dionysii tyrāni seuissimi: cuius necē fer/me oēs exoptabant ꝑcari quotidie nō desine/bat: qđ cū audisset tyrānus admiratus: quippe q se oībus inuisum esse existimabat: mulierē ad se iussit acciri: a qua cū huius suæ deuotio/nis causā diligenter quæsisset: illa satisfacere respondit: cū paruula esset: siracusis seuū im/peritasse tyrānū: cuius mortē quotidie uide/re cupiebat: quo tandē cæso alterū aliquanto deteriorē regnū occupasse: cuius īperiū cum ꝓpe diem finiri mitū in modū desideraret: illi tandē successisse Dionysiū utroq; longe de/teriorē: timēs igit̄ ne mortuo Dionysio dete/rior alter succedat: se dicebat pro eius salute quotidie caput suū deuouer̄. tā facetā audaciā Dionysius punire erubuit. Siracusis: Quæ metropolis erat totius siciliæ cuius rex Dio/nysius erat. Quo iterfecto. Scilicet a dione.

i Nter has. Lysimachus rex macedoniæ Theodoro philosopho minitabat mortē. Theodorus respondit regē habere uim cātharidis: qa quo aīo fuerit affectus ita facile homini mortē infert: qbus uerbis incensus rex cum illū cruci affigi iussisset tuis inqt amicis sit mors ista terribilis: nihil aūt interest in terra: an in aere putrescam. hoc idem refert Cice. libro primo tusculanaꝝ quæstionū. dicit enī quid Cirenæū Theodorum philosophū nō ignobilem: non ne miramur cui cum Lysimachus rex potitus crucem minitaretur istis quæso inquit ista horribilia minitare purpuratis tuis Theodori quidem nihil interest humi ne an sublime putrescat. Cōniugiū. Copulatio quædā animoꝝ quia pares animos habuisse uident: sed impares exitus. Cantharidis. Cantharis uermis est perexiguus similis aragnæ niger atque terrenus: qui eius dicit eē naturæ: ut i quo affectu quempiā momorderit in eo semper persistat usqȝ ad mortē: ut si ridentē momorderit ille ridens moriat. Purpuratis. Famulis tuis: nā purpurati sunt primores ciuitatis qui purpura induti regibus assistere solent. Sublime. In aere sublatus.

Cicero

Catharis

De seueritate. Capitulū. III.

a Rmet se duricia pectus. Hac breui pfatione ostendit more suo qbus de rebus in hoc capitulo dicturus sit de seueritate hoium qua in suos pariter & alienos usi sunt: ut leges seruent: status cōfirment. est enī seueritas mediū inter crudelitatē & animoꝝ remissionē: ut nec iniuste qcq̄ faciat: nec ulla ratione a uero deduci possit: unde & seueritas dicta est q̄si sequens ueꝝ. seuerus enī est q nec præce: nec pcio: nec grā moueri pōt a recto. est igit seueritas rigidissima norma iusticiæ: q̄ sublata tollent & leges hoc est euerten tur. est igitur diligentissime seruanda. Districte Rigide. Inexorabiles. Quæ præcibus uinci non possint.

Seuerus

m Anlius unde. Capta urbe a gallis cū capitolium obsideretur: nocte quadā galli per aduersam partem capitoli ad summū ppemodū euaserant: proditi clangore anserū. M. Manlii opera e rupe deiecti sunt: hic postea seditiosus factus in urbe: cum aduersus patres plebis animos uanis contentionibus irritaret: dictatoris ad idipsum creati iussu coniectus i carcerē paulo post a plebe liberatur: quæ magna ex parte ueste mutata barba capilloqȝ prolixo: obuersata in uestibulo carceris refracturā se carcerē minitabat in quā primū educeret manilius quo facto non seditio finita: sed dux seditionis intollerabilior datus: qui cum obstrictos ære alieno liberaret: nexos solueret: uenit in suspitionem affectati regni quare dies illi dicta est a tribunis & damnatus de saxo tarpeio deiectus: locusqȝ ille in uno homine & eximiæ gloriæ monumentū & pœnæ ultimæ fuit: Addictæ mortuo notæ sūt: altera publica quæ cū domus eius fuisset ubi nunc ædes atqȝ officia monetæ est: latū ad populū est ne quis patricius in arce aut capitolio habitaret: gentilicia altera: q gentis manliæ decreto cautū est: ut quis. M. manilius uocaret. Pli. de uiris illustribus Manilius inqt ob defensū capitoliū capitolinus dictus. xvi. annorū uoluntarium militē se obtulit triginta septē militaribus donis a suis ducibus ornatus: uigintitres cicatrices in corpore habuit: capta urbe in capitoliū fugiēdi auctor fuit: q̄dā nocte clangore anseris excitatus gallos ascendētes deiot: patronus a ciuibus appellatus & farre donatus. domū etiā in capitolio publico accepit: qua superbia elatus: cū a senatu cōsumsisse gallicos thesauros argueret & aditos ppria pecunia liberaret: regni affectāti accusatus i carcerē cōiectus populi cōsensu liberatus est: rursus cū in eadem culpa & grauius perseueraret reus factus: & ob conspectū capitolii ampliatus: alio deinde loco damnatus de saxo tarpeio pcipitatus est: domus dirruta bona publicata: gentilitas eius manilii cognomine iurauit ne quis postea capitolinus uocaret. Plinius quoque maior li. vii. naturalis historiæ per transitum huius meminit historiæ. Nota Infamia æterne memoriæ.

Pli. de uiris

debitā sibi admiratus beniuolentiam accersit eam: & quid ita hoc: aut quo suo merito faceret interrogauit. Tum illa certa est inqt ratio propositi mei: puella cui cum grauem tyrannum haberemus carere eo cupiebam: quo interfecto aliquanto tetrior arcem occupauit: eius quoqȝ finiri dominatiōem magni æstimabā. tertium te importuniorem superioribus habere cœpimus rectorem. Itaqȝ ne si tu fueris absumptus deterior in locum tuum succedat: caput meum pro tua salute deuoueo. tam facetam audaciam Dionysius punire erubuit. De Theodoro Cireneo.

i Nter has & Theodorum Cireneum quasi animosi spiritus cōiugium esse potuit: uirtute par: fœlicitate dissimile. Is enim Lysimacho regi mortem sibi minitanti enimuero inquit: magnifica res tibi cōtigit: quia Cantharidis uim assecutus es. Cūqȝ hoc dicto accensus cruci eum affigi iussisset: terribilis hæc ait si purpuratis tuis: mea quidem nihil interest humi an sublime putrescam. De seueritate. Ca. III.

a Rmet se duritia pectus necesse ē: dum horrida ac tristis seueritatis acta narrant: ut omni mitiore cogitatōe seposita: rebꝫ auditu aspeŕis uacet. ita. n. districte & iexorabiles uindictæ & uaria pœnaꝝ genera in medium procurrent. Vtilia quidem legum munimēta: sed minime in placido & quieto paginarum numero reponenda.

m Anlius unde gallos depulerat: inde præcipitatus ē qa fortiter defensā libertatē nefarie opprimere cōatus fuerat: cuius iustæ ultōis nimiꝝ hæc prefatio fuit: manilius eras mihi cū precipites agebas senones: postq̄ imitari cœpisti: unus factus es ex senoni

bus:huius supplicio æternæ memoriæ nota inserta ẽ: pp illũ.n.lege sanciri placuit:ne quis patricius in arce:aut in capitolio habitaret qui domum eo loci habuerat ubi nunc ædem monetæ uidemus.

De seueritate Romæ in Spuriũ Cassiũ.

p Ar idignatio ciuitatis aduersus Spuriũ Cassiũ erupit:cui plus suspitio cõcupitæ domiatõis nocuit: q̃ tres magnifici cõsulatus:ac duo speciosissimi triumphi ꝓsuerũt. Senatus enim populusq; romãus non contentus capitali eum supplicio afficere:interẽpto domum superiecit:ut penatum quoq; strage puniretur.in solo autem ædem telluris fecit. Itaq; quod prius domicilium potentissimi uiri fuerat:nunc religiosæ seueritatis monumentum est.

De eadem ciuitate in Spurium Melium.

e Adem ausum in Spuriũ Meliũ cõsimili exitu patria mulctauit.area uero domus eius quo iusticia supplicii notior ad posteros pueniret æquimelii appellationem traxit.

q Vantum ergo odii aduersus hostem libertatis insitum animis antiqui haberent parietũ ac tectoꝝ in quibus uersati fuerant ruinis testabãtur:iõq; &.M.Flacci &.L.saturnini sediciosissimorum ciuiũ corpibus trucidatis pœnates ab imis fundamẽtis eruti sunt. Cæteꝝ Flacciana area cũ diu penatibus uacua mansisset a.Q.catulo Cimbricis spoliis adornata ẽ.

Monetæ.Iunonis monetæ:têplũ fuit in capitolio structũ in area ubi manlii domus fuerat dicta moneta:Iuno.q̃ ibi uox numinis audita foret monẽtis aduẽtaꝝ gallos. Ouidius fastoꝝ li.vi. arce quoq; i sũma Iunoni têpla moneta monetæ ex uoto memorãt facta Camilla tuo ante domus mãlii fuerat q̃ gallica quondãa capitolino repulit arma Ioue quã bene dii magni pugna cecidisset in illa. Defensor solii iuppiter alta tui uixit ut occideret dãnatus crimina regni:hunc illi titulũ longa senecta dabat.

p Ar indignatio. De Spurio cassio satis supra in ca.de patrũ seueritate dictũ est:q̃ affectati regni crimĩe dãnatus capitis supplicio affectus est:nec senatus hac pœna cõtentus illius ædes dirrui iussit & i area telluris têplũ ædificari:nõ illi tres cõsulatus:nõ uulnera duo speciosissimi triũphi:quo minus ẽt post mortẽ hac nota signaret̃:ut ædes amplissimi uiri in religionis usum conuerterentur. Erupit. Quasi per uim egressa est. Triumphi:Bis de samnitibus triũphauit.

e Adem ausum spuriũ. Quomõ Spuriũ Meliũ pestifera largitione regnũ affectantẽ occiderit Seruilius hala diximus in capitulo de ingratitudine: tũc cincinatus dictator hac seueritate usus est ut bona Melii quæstores q̃primũ uendere iusserit & in publicũ redigere: ædes solo adæquare: qď ut perpetuũ rei monumentũ esset:locum uoluit equimelium appellari:&.L.Minutius boue aurata donatus est. Eadẽ ausum Meliũ. Pli.de uiris illustribus.L. q̃ncius cincinatus inq̃t dictator dictus Spuriũ Meliũ regnũ affectãtẽ a Seruilio hala magistro equitũ occidi iussit:domũ eius solo adæquauit:unde locus equimeliũ dicit̃. Cice.quoq; in catone maiore.L.q̃ncii cincinati dictatoris iussu magister equitũ.G.Seruilius halla spurium regnũ appetẽtẽ occupatũ interemit. Eqmelii.Id est area domus melii solo adæq̃tæ. Hostẽ libera. Ciues q̃ libertatẽ opprimere studebant.

Pli.de uiris il.

Cicero

i Deoq; &.M.flacci. Horum seditio diuersis tẽporibus fuit: & suo loco notata:Nam.C.gracchus Tiberii frater tribunus plebis æloquentior fratre post aliquot pernitiosas leges:cum auentinum cum armata multitudine occupasset a.L.opimio consule e senatus cõsulto ad arma uocato populo pulsus & occisus est:& cũ eo fuluius cõsul eiusdẽ furoris socius: & ut ait Florus isultatũ quoq; est mortis reliquiis & illud sacrosancctum tribuni caput pcussoribus auro pẽsatũ: haud ita multo post. C.apuleius saturnius adiuuãte.C.mario & p milites ãnio cõpetitore tribunatus occiso:tribunus p uim creatus nõ minus uiolenter tribunatum gessit quã petierat:nã ut inq̃t Plinius de uiris illustribus.L.Apuleius saturnius tri.ple:sediciosus:ut gratiã marianoꝝ militum pararet legem tulit: ut Veteranis agri iugera in aphrica diuiderentur intercedentẽ bebiũ collegam facta p populum lapidatione summauit:Glauciæ prætori q̃ is eo die quo ipse concionem habebat iusdicendo partẽ populi aduocasset sellam concidit:ut magis popularis uideretur quendam libertini ordinis subornauit:qui se Tiberii gracchi filium fingeret:ad hoc testimonium sempronia inducta:nec præcibus nec minis adduci potuit:ut dedecus familiæ cognosceret:Saturninus aulo mumio competitore iterfecto tribunus ple.refectus siciliam Achaiam Macedoniam nouis colonis destinauit:& aurum dolo an scelere cepionis partum ad emptionem agrorum cõuertit:aqua & igni interdixit ei qui leges in suas non iurasset:huic legi multi nobiles abrogantes cũ tonuisset clamauit:iam inquit nisi quiescitis grãdinabit:Metellus numidicus exulare q̃ iurare maluit: Saturninus tertio tribu.pleb.refectus ut satellitem suum glauciam prætorem faceret Mumium competitorem eius i campo marno necandum curauit:Marius senatus consulto quo censeretur: nequid detrimenti res publica caperet armatus saturniũ & glauciam in capitolium ꝓfectus obsedit: maximoq; quæstu incisis fistulis in deditionẽ accepit:nec deditus fides est seruata glauciæ:fracta ceruix:apuleius cum in curiam fugisset lapidibus & tegulis desuper interfectus:caput eius Rubrius quidã senator per conuiuia in ludibrium circuntulit: Cice.in oratione pro rubrio. A.Qu.Catulo. Nã Quintus Catulus una cum Mario Cimbros deuicerat:post uictoriã in area flaciana tropheum statuit: & hostium spolia suspendit.

Pli.de ui.

Cicero

u Igitur in nostra. De gracchis sediocissimis uiris in capitulo de sōniis diximus: quū rem publicā pnicio sis legibus perturbantes uariis tēporibus cæsi fuerunt: alter a scipione nasica: alter ab opimio cōsule: fuerunt aūt genere & opibus nobiles filii Tiberii gracchi uiri patricii: & rei publicæ amantissimi nati ex cornelia superioris scipionis filia: ergo ex patre gracchorū erāt: ex matre de genere Corneliæ: sed illis nec sūmi patris auctoritas: nec Scipionis gloria ꝓfuit: quo minus honore sepulturæ carerent. Spes amplissima. Quia de his adhuc pueris spes maxia fuerat ī urbe nō degeneraturos a patre. Nepotibus aphricani. Quia ut dixit Corneliæ filii fuerūt quæ superioris aphricani filia fuerat. De rubore. Rubor locus erat in carcere un

Rubor

de maleficorum genus præcipitabatur: ideo de robore præcipitari dicebantur: quia antea robu sterni artibus includebantur, ibiq; per aliquot dies seruati atque inde postea depromti præcipitabantur.

De eadē in Tiberium & Caium Gracchos.

u Igitur in nr̄a ciuitate Tiberii & Caii Gracchorū sūma nobilitas: ac spes amplissima: sed q a statū ciuitatis conati erant cōuellere: insepulta cadauera iacuerūt: supremusq; hūanæ cōditiōis honos filiis gracchi & nepotibus aphricani defuit: q̄ne etiā familiares eorū neqs rei pu. inimicus amicus eē uellet de rubore precipitati sūt.

De Publio Mutio Tribuno plebis.

i Dem sibi licere tā. P. Mutius tri. ple. q̄ senatus & populus romanus credidit: qui oēs collegas suos q duce Spurio cassio id egerant: ut magistratibꝫ non subrogatis communis libertas in dubium uocaretur nouem uiuos ícremauit. Nihil ꝓfecto hac seueritate fidētius: unus enim tribunus eam pœnam nouem collegis īferre ausus est: quā nouē tribūi ab uno collega exigere exhorruissēt. Libertatis adhuc custos & uindex seueritas: sed pro dignitate etiam ac pro disciplina æque grauis.

De senatu in Marcium Clodium.

m Arcū enim clodium senatus corsis quia turpē cū his pacē fecerat dedit: quē ab hostibus nō acceptum in publica custodia necari iussit. Semel læsa maiestate īperii: quot modis ira pertinax uindex factum eius rescidit: libertatem ademit: spiritum extinxit: corpus contumelia carceris: & detestanda gemoniarū scalarum nota fœdauit: æque hic quidem senatus animaduersionem meruerat.

De Cneo Cornelio Scipione.

c N. aūt Cornelius Scipio: hispali filius prius q̄ mereri posset expertus ē: nā cū ei hispania ꝓui

i Dem sibi licere. Spurius cassius ut pote uir callidus egit cū tribunis plebis ne subrogarent magistratus: ut respublica magistratibus orbata facilius opprimeret: sed huic tam nefariæ cōsultationi restitit unus ex tribunis qui sumpto supplicio de cassio collegas oēs suos tā ipsi facinoris auctores uiuos cremari iussit: quāta esset tribunitia potestas in urbe romana: licet multis in locis & auctoribus cognosci possit: nō minus tamen ex hoc exēplo cū uno intercedente: cæteri resistere non possent: qd̄ & Plutar. in uita gracchorū testatur: dicit enī: est aūt tribunoꝝ plebis maxia in ꝓhibendo potestas: uno enī ꝓhibēte nihil alii etiā si cōplures sint efficere possunt. ergo Mutius tribunus ple. non sibi minus potestatis sūpsit in dānandis plectendisq; collegis q̄ senatus populusq; romanus in puniendis cōmemoratis ōibus. Ecce quomō plus potuit unus resistens q̄ cæteri uolentes. Sciendū est nō licuisse tribunis ple. per diem integrū abesse roma. Nō subrogatis magistratibꝫ. Quia comitia īpedire nitebantur ne cōsules cæteriq; magistratus substituerent.

Plut.

Libertas cōmunis. Idest res publica. Libertatis adhuc custos. Diximus de seueritate q̄ libertatē ro. & defendit & ulta est. Nūc dicēdū est de ea q̄ uiroꝝ disciplinā in urbe cōtinuit.

Eque grauis. Nō minus seuera fuit q̄ ī seruanda rei publicæ auctoritate morumq; disciplina adhibita est.

m Arcū. n. Claudium. Marcus claudius bellū gessit in corsis turpiter: sardinia uero & corsica īsulæ sūt īter Siciliā & Hispaniā, gentilia faciūr Sardes & corsos: hoc gestū fuit primo punico bello passus est cladē mācino simile & cū deditus eēt nec receptus ab hostibꝫ post capitis suppliciū unco tractus ad gemonis scalas. Libertate. Dedēdo eū hostibꝫ. Spiritū. In carcerē mori cogēdo. Gemoniarū scalarū. Locus ē pceps ad quē p scalas descēdebatur: s; q lesisset maiestatē unco trahebatur ad eas scalas. dictæ sunt aūt gemoniæ scalæ: a gemonio quodā auctorē. de his scalis Suetonius ī morte Tiberii: ubi dixit adeo lætatū fuisse populū eius morte q multi uncum & gemonias cadaueri minarentur: uel certe ut alii dicūt: duobꝫ modis sumebatur suppliciū de nocētibꝫ: aut enī ad palū nudis corporibus alligati uirgis ad mortē usq; cedebantur: plerūq; securi feriebantur: aut ad scalas gemonias unco trahebantur: hoc ē ī ꝓprio gutturi unco ꝓducebantur ī harenā: ubi postea pēdētiū crura frāgebantur: & post modū subiecto igni ardebantur. qd̄ genus supplicii tetigit Iuue. q stātes ardēt & fixo guttur fumāt. Læsa maie. Nō satis iqt uisū ē senatui. M. claudiū uno tātū afficere supplicio q̄uis semel tātū populi romani maiestatē lesisset: nā uariis modis de eo sūptū est suppliciū. Læsa. Propter fœdus turpiter ictū cū hostibꝫ. Factū eius rescidit. Quia irritū fœdus eē iussit & pacē nō ꝓbauit. Libertatē. Quia uīctū ad hostes īmisit. Corpus ignominiæ. Quia ī carcerē cōsūptus ē.

Sardina
Corsica
Scalæ
Gemonie
Iuue.

c Neus aūt Cornelius. Hic cū ineptissimus esset & flagitiosā duxisset adolescentiā: senatus eum in prouinciam quæ sibi sorte obtigerat ire prohibuit q tātæ ministrationi minime uideretur idoneus: qppe

quí nullum unquā de se uirtutis specimen edidisset:sed turpiter semper uixisset:& propterea quasi repetun/datum damnatus est.de hoc diximus in capitulo de his qui a patribus degenerarunt. Tantummodo .s.fer me damnatus:est enim græca constructio cum non administrationem prouinoæ suscepisset.

n E in.C.uerieno.De italico bello sæpius dictū est qđ cum sociis latini nominis gestum est.C.ergo ue/cienus ne cogeretur ad hanc militiam proficisci:sinistra manus policem:ne arma sustinere posset ab/scidit q̄ ubi senatus resciuit illum perpetuis uinculis damnauit:& eius bona publicauit.

i Dem factum.Curius cui dētato cognomen erat:cum delectum haberet aduersus pyrrhum:quem in

cia forte obuenisset:ne illuc iret decreuit adiecta cā q̄ recte facere nesciret. Itaq; Cornelius propter uitæ ĩhonestū actū sine ullo prouinciali ministerio tātum modo repetundarum lege damnatus est.

De senatu Romæ in Caio Vetieno.

n E in.Cn.qdē Vetieno qui sinistræ manus digi tos ne bello italico militaret:absciderat seueri/tas senatus cessauit:publicatis enim bonis eius ipsum æternis uinculis puniendū cēsuit:effecitq; ut quē ho/neste spūm ꝓfundere in acie noluerat:turpiter in ca/thenis cōsumeret.

De Marco Curio consule.

i Dem factum imitatus.M.curius consul cū de lectum subito educere coactus esset:& iunioꝝ nemo respondisset:cōiectis in sortem omnibus tribu/bus poliæq; proxima exieraτ:primum nomen urna extractum citari iussit:neq; eo respōdente bona ado/lescentis hastæ subiecit.Quod ut illi nunciatū est ad consulum tribunal cucurrit:collegiūq; tribunorū ap pellauit.Tunc.M.curius præfatus non opus eē eo ci/ue rei pu.q parere nesciret:& bona eius & ipsum uen didit.

De Lucio Domicio prætore.

a Eque tenax propositi.L.Domitius:nam cū sici liā prætor Romanus regeret:& ad eū eximiæ magnitudinis aper allatus esset:adduci ad se pastorē cuius mānu occisus erat iussit.Interrogatumq; qua ui eā bestiā confecisset:postq̄ comperit usum uenabulo crucifixit:quia ipse ad exturbanda latrocinia quibus ꝓuincia uastabatur ne quis telum haberet edixerat: hoc aliquis ĩ fine seueritatis & sceuitiæ ponēdū dixe rit:disputatōe.n. utroq; flecti pōt.Cæterū rō publici impii prætorē nimis aspetū existimari nō patit̃.Sic se in uiris puniēdis seueritas exercuit:sed nec in fœmi nis quidem supplicio afficiendis segniorē se egit.

De Horatio erga sororem.

h Oratius post prœliū trium curiarum:cæterū

italia e sicilia reuersum iteꝝ uicit & italia pepu lit:eius qui citatus non responderat bona sub hastatuit:nā pyrrhus ut sæpe diximus a taren tinis accitus aduersus romanos:tum post ali/quot clades ultro citroq; datas & acceptas fu/isset inuitatus a siculis ad regnum siciliæ quod cum petebatur a carthaginensibus:cum exer/citu traiecit in siciliā spe potiundæ prouinciæ: sed cū res aliter cessisset q̄ ille sperauerat redit in italiam.tunc consul erat hic Marcus curius dentatus:qui coactus subitum habere delectū & cum citati iunioris nomina dare recusarēt: sorte educendos omnes esse duxit:quare cum poliam tribum in urnam cōiecisset:adolescēs hic de quo loquitur primus eductus & citatus cū tacuisset eius bona ut diximus hastæ subie cit & ipsum pariter adolescentem cum bonis omnibus uendidit:dicens non opus esse reipu blicæ tali ciue qui suis magistratibus parere re cuset. Oībus tribubus.Quæ.xxxv.fuerāt.de tribu polia diximus supra li.ii. M.Curius.Is dētati cognomē hūit. Poliæ.Nomē tribus.

a Eque tenax.Domicius siciliæ prætor erat & edictum fecerat ne quis telū ge reret:quia prouincia illa frequentia la tronum uexaretur sorte accidit ut pastor im/mensæ magnitudinis aprum occiderit & illū imperatori deferendum curauerit:quo uiso: prætor domicius pastorem ad se iussit acciri: cognitoq; aprum uenabulo fuisse interfectū: pastorem cruci iussit affigi:quare suum non seruasset edictum. Hoc aliquis.Id est aliquis diffiniret seueritatem esse eius qui sequitur ue rū: aliquis uero seuiciam:& id est quod dixit finem. Hoc aliquis.Factum inquit domicii ita positum iter seueritatem atq; sceuiciam ut in utranq; partem trahi possit:nam si hoc per sona priuata fecisset seuicia existimanda foret. Sed quia ratio publicæ maiestatis Romanæ & imperii non patitur eum in puniendo uide ri nimis asperum:seueritas est appellanda.

Vtroq;.In utranq; partem. Segniorem. Tardiorem. Egit se.Scilicet seueritas.

h Oratius post.Tulius hostilius cum.C. Ciuilio Albanorum rege bellum ges/sit in cuius mortui locum mecius suf fecius substitutus est dictator cum igitur du/ce ciuilio acies utrinq; constitisset instinctæ placuit ut utrinq; deligerentur tergemini fra/tres:quorum una pars uicisset:eius altera alteri pareret:quo facto Horatius romanus cæsis duobus fratribus suis curiatios ipse omnes īterfecit:cum redisset ouans trigemina spolia præ se gerens.soror uirgo quæ despō sata uni ex curiatiis fuerat illi obuiam ad portam capenam fuit:cognitoque super humeros fratris paluda/mento sponsi quod ipsa fecerat:crines soluit & flebiliter nomine sponsum mortuum appellat:mouet feroci iuueni animum comploratio sororis in uictoria sua tantoque gaudio publico:stricto itaque gladio simul uer bis increpans transfigit puellam:abi hinc cum immaturo amore inquit ad sponsum tuum.oblita fratrum

mortuoꝝ uiuiq; oblita pſiæ:ſic eat qcūq; romanū lugebit hoſtē:hic deinde lege pduellionis dānatus eſt.erat aūt lex horrēdi carminis duūuiri pduellionē iudicēt:ſi a duūuiris ꝓuocatit ꝓuocatione certato:ſi uicēt caput obnubito iſœlici arbori reſte ſuſpēdito:uerberato uel ītra pomeriū uel extra pomeriū hac lege dānatus:cū ad populū ꝓuocaſſet de ꝓuocanōe certatū eſt:moti hoīes in eo iudicio maxime pr̄e Horatio ꝓclamante ſe filiā iure cæſam iudicare:ni ita eēt ptimo iura in filiū aīaduerſuꝝ fuiſſe:orabat deīde ne ſe quē paulo aīte cū egregia ſtirpe cōſpexiſſent orbū liberis facerēt:additis deīde iuuenis laudibus uictoriaq; parta abſolutus eſt magis admiratione uirtutis q̄ iure cauſæ:ſed ut cædes aliquo manifeſta piaculo lueret̄ īperatum pr̄i ut filiū expiaret publica pecunia is qbuſdā piacularibus ſacrificiis factis:quæ deīde gēti Horatiæ tradita ſūt:

Tigillum

tráſmiſſo ꝑ uiā tigillo capite adoperto uelut ſub iugum miſit iuuenē:id hodie publicæ quoq; ſemp refectū manet ſororiū tigillū uocāt.

Sororiū

Cōditiōe pugnæ. Quāuis tres tantūmō uiciſſet: uicerat tamē oēs albanos:ſanata ītet ſe lege:paterq; cōditiōe ut utra pars uiciſſet:altera illius pareret īperio. Præpropero amori. Immaturo & ītēpeſtiuo:qa ſpōſa dūtaxat erat. Perpēſior. Procliuior:ſors inquit quæ nimio plus q̄ æquū erat in futuꝝ maritū īclinat eē:uidebat̄ qppe quæ occiſoꝝ fratꝝ oblita ſolū maritū lugeret:& fratrē accerrimū hoſtē ꝓuindicē:& patrē rigidū cōprobatorē illius cædis experta ē. Vindicē. Ideſt crudelē ultorē. Rigidū aſſeſſorē. Aſpeꝝ cōprobatorē eius cædis.

c Onſimili ſeueritate. Liuius de bello macedonico ſcribit quō hæc bacchanalia hoc eſt ſacrificia bacchi in urbē romanā ſerpſerit:erat aūt eiuſmodi:mulieres uiris ꝓmixtæ noctu p urbē uagabant̄ furētes & ſtupra multa cōmittētes & pp hoc nōnullæ maritos ueneō necabāt:ut libertius & ea ſacra facerēt & libidini ſuæ ſatiſfacereot:cōſpiraſſe ſupra ſeptē milia uiroꝝ fœminarūq; dicebāt ſenatus ergo tantā rei deformitatē atq; piculū exhorrēs decreuit eaꝝ inqſitionē fieri q̄ turpiter his ſacris īterfuiſſent:exquo multæ punitæ ſūt & ciuitatis opprobriū emēdatū ē. Intra domos. Priuati matrone ſūt in ſuis ædibꝫ punitæ:nam mulieres dānatæ & cognatis aut in quoꝝ manu eēnt traditæ ſūt ut ipi in priuato aīaduerterēt ī eas:ſi nemo erat idoneus ſupplicii exactor ī publico aīaduertebat̄. Lateq; patēs. Per totā ciuitatē.

p Vblicia. Oſtēdit nōnullas fuiſſe pditæ luxuriæ fœminas quæ uiros ſuos ueneno necarūt:ut liberius:& ea ſacra ꝓ ſua libidine celebrarēt:de qbus a ꝓpinqs ſūptū eſt ſupplicū;q noluerūt de illis ullū ſpectare iudiciū īdignū exiſtimātes in tā euidēti ſcelere publicā q̄ſtionē deſiderari:q̄re īdēnatas ſuis manibus ſtrāgulatūt:iuſta ꝓfecto aīaduerſio. Euidēti. Manifeſto ſcelere. Publicæ q̄ſtionis.i.inquiſitiōis forēſis. Maturi iudi. Celeres & feſtini.

A.gelius

e Gnati autē. Aulus gelius de noctibus atticis dicit non minus punitas fuiſſe mulieres a iudicibus q̄ uino uſæ eēnt quā ſi adulterium commiſiſſent:unde ſuperius in capitulo de īſtitutis. Valerius dixit olim romanis fœminis uſus uini fuit ignotus.nō eſt igitur accuſatus nedum damnatus Metellus qui uxorem iuſte necauerat q̄ eam uinum bibiſſe deprehenderat. Ianuam claudit. Nam ubi nimio uino mens hominis oppreſſa fuerit nihil altum neque magnificum ſuſpicere poteſt,uinum igitur immoderate ſumptum ad uitia præcipitem hominem trahit retrahitque a uirtutibus.

cōditiōe pugnæ oīum albanoꝝ uictor:cū ex illa clariſſima acie domum repetēs:ſororē ſuā uirginē curiatii ſpōſi mortē ꝓfuſius q̄ illa ætas debebat flentē uidiſſet:gladio quo pr̄iæ rē bene geſſerat īteremit:paꝝ pudicas ratus lachrymas q̄ præpropero amori dabantur. Q uē hoc noīe reū apd̄ populū actū pr̄ defendit. Ita paulo ꝓpēſior aīus puellæ ad mēoriā futuri uiri fratrē ferocē uindicē & uīdictæ tam rigidū aſſenſorē patrē habuit.

De ſpurio poſthumo albino & Q uinto Marco Philippo.

c Onſimili ſeueritate ſenatus poſtea uſus. D. ſpurio poſthumo albino:& Q uinto Marco Philippo cōſulibus mandauit:ut de his quæ ſacris bacchanaliū inceſtu uſæ fuerāt īqreret:a qbꝫ cū multæ eēnt dānatæ ī oēs cognitas ītra domos aīaduerterunt:lataq; patens obprobrii deformitas ſeueritate ſupplicii emendata eſt:quia quantum ruboris ciuitati nr̄æ mulieres turpiter ſe gerendo īcuſſerant: tantū laudis grauiter punitæ attulerunt.

De ꝓpinqs Publiciæ & Liciniæ fœminaꝝ.

p Vblicia autē quæ poſthumū Albinū conſulē: item Licinia quæ claudiū aſeliū uiros ſuos ueneno necauerunt propinquorum decreto ſtrangulatæ ſunt:non enim putauerunt ſeueriſſimi uiri:in tam euidenti ſcelere longum publicæ quæſtiōis tempus expectandum. Itaq; quarū innocentium defenſores fuiſſent:ſontium mutati uindices extiterunt:magno ſcelere horum ſeueritas ad exigendam uindictam cōcitata eſt.

De Egnato Metello.

e Gnati autem Metelli longe minori de cauſa:q uxorem q̄ uinum bibiſſet fuſte percuſſam interemit. Idq; factum eſt non accuſatore tantum: ſed etiam reprehenſore caruit:unoquoq; exiſtimāte optimo illam exemplo uiolatæ ſobrietatis pœnas ꝑpēdiſſe:& ſane quæcunque fœmina uini uſum immoderate appetit:& uirtutibus oibus ianuam claudit & delictis aperit.

h Orridum. Rigida nimis & aspera Sulpicii galli seuetitas in examinanda uxoris pudicitia fuit: qui nullam aliam ob causam uxorem uelut impudicā repudiauit q̄ q̄ detecto capite processisset in publicū: quasi aliis placitura non sibi: cum solis uiri oculis debeat approbari. Abscissa sententia. Græcæ dixit απολουσα δια seuera sententia uel breuis & concisa. Lex enim inquit. Verba quibus maritus uti poterat ad uxorrem. Meos tibi præfinit oculos. Lex inquit fœderis nostri te tantum mihi spectandam præbet formamq; probandam. His oculis. Meis ulterior quā uir concedat.

n Ecaliter. Nihilo remissioris seueritatis mitiorisq; iudicii fuisse uidet̄ Qu. antistius qui diuortiū dixit uxori eāq; dimisit q̄ cū īpudica libertina clā fuisset locuta: argumentū ide sumēs nō honestæ pudicitiæ eam eē quæ cum īpudica cōmertiū haberet: maluit ergo iniuriā cauere quā punire. Vulgari. Quæ corpus suū uulgauerat.

De Caio Sulpitio gallo.

h Orridū Caii quoq; Sulpitii galli maritale supplicium: nam uxorē dimisit q̄ eam capite aperto foris uersatam cognouerat abscissa sentētia: sed tamē aliqua ratione mota. Lex enim inquit tibi meos tantum præfiniuit oculos: quibus formam tuam approbes: & placere desideres: his decoris instrumenta compara: his esto speciosa: horū te certiori crede noticiæ: ulterior tui conspectus superuacua irritatione accersitus in suspitione & crimine hæreat necesse est.

De Quinto Antistio uetere.

n Ecaliter sensit Quintus Antistius uetus repudiando uxorē: q̄ illā in publico cū quadam libertina uulgari secreto loquentē uiderat: nam ut ita dicam incunabulis culpæ & nutrimentis non ipsa cōmotus culpa citeriorē delicto præbuit ultionē: ut potius caueret iniuriam q̄ uindicaret.

De Publio Sempronio Sopho.

i Vngēdus ē his Publius Sempronius Sophus q cōiugē repudii nota affecit: nihil aliud q̄ se ignorante ludos ausam spectare: ergo dum sic olim fœminis occurrit̄: mēs earū a delictis aberat. Cæterū & si romanæ seueritatis exēplū totus orbis terrarū istrui pōt: tamen externa sūmatim cognoscere fastidio non sit.

Externa de Archilocho poeta.

l Acedæmōii libros Archilochiæ ciuitate sua exportari iusserūt: q̄ eorum parum uerecūdam ac pudicam lectionem arbitrabantur: noluerunt enī ea liberorum suorum animos imbui: ne plus moribꝰ noceret: q̄ ingeniis prodesset. Itaq; maximum poetā: aut certe summo proximum: quia domum sibi inuisam obscenis maledictis lacerauerat carminum exilio mulctarunt.

De athenienfibus.

a Thenienses autem Timagorā inter officiū salutationis Darium regē more gētis illius adulatum capitali supplicio affecerunt. Vnius ciuis hu-

Vt ita dicā. Sic. n. dr̄e solemus cū aliqd improprie dicit̄. Nutrimētis. Quæ sunt mala colloqa. Citeriorē. Ante delictū q̄re anteq̄ peccaret puniuit: neq; enim timebat commisisse culpā: sed remittendi inire rationem:

i Vngendus est his publius Sēptonius. Nō alterius sententiæ fuit publius Sēpronius sophus qui leuissimæ culpæ grā repudiauit uxorē: q a se ignaro ludorū spectaculis iterfuisset. Nota. ignominia & macula. Nihil aliud. Scilicet criminis. Dū sic. Scilicet seueritate seuiēdi. Cæterū & si romanæ. Quāuis inqt ciuitas romana adeo exēplis abūdet ut totū terrarū orbē iplere possit nō tamē fastidire debemus externa subiūgere.

l Acedæmonii libtos. Si primum externæ seueritatis exemplū est lacedæmoniorū: qui Archilochi poetæ libros ut Valerius refert eiecerūt: q̄ in his scriptis eēt huius sentētiæ carmen. satius est amittere arma q̄ mori. Plutarchus uero dixit non solū libros: sed ipsum quoq; eiectū fuisse eadē hora q̄ primū acceperūt cū poetice scripsisse melius esse amittere arma q̄ mori: sic enim ait: Aspida quæ circūperiit mihi calipō alto in luco sanio possidet ille meā: At caruisse armis q̄ mortē occūbere præstat: Aspide p̄ capite mox melior dabit̄. Et cū lacedæmones bellicosi essent idignati sunt q̄ ea scripsisset: quæ: cōtra rei militaris dignitatē esse uidebātur eū cum libris suis ciuitate eiecerunt. [Carmina Archilochi] Ea. Scilicet lectione.

Aut summo p̄ximū. Hoc dicit p̄pter Homerū quē omniū maximū fuisse cōstat: hunc uero seruū. Domū inuisam. Nā sicut apud Horatiū legimus in poetria: scripsit in Licambem socerū suum iambico carmine quo tantū ualuit ut eum ad laqueum cōpulerit unde ait archilochum proprio rabies armauit iambo. [Horatius] Ouidius in ibide. post modo si perges in te mihi liber iābus. Tincta licābeo sanguine tela dabit. [Ouidius] Domum. Scilicet licambes qui filiam archilocho desponderat: at eam paulopost denegatam alteri dederat: qua iniuria lacessitus archilochus iambico carmine sic lusit in eum ut præ dolore uitam laqueo finire coegerit.

a Theniēses aūt thimagorā. Atheniēses thimagorā legatū miserāt ad Dariū persarū regē hic cum ad regis cōspectū uenisset more illius gētis regē adorauit: qđ ubi senserūt atheniēses illū capitali pœna dānarūt q̄ illā adulādi humilitatē cōtra iperii sui maiestatē fuisse existimarent. Inter officiū salutationis. Dū salutandi officio fungit̄. Humillimis. Quia humiliter se p̄strauerat. Adulatum. Adulor ut uult Priscianus tam cū accusatiuo q̄ cum datiuo cōstruit̄: ut adulor te & tibi: hic cum accusatiuo positum. Adulor

i Am cambyses (Hoc exemplum herodotus tradit. unus ex magis: sic enim apud persas iudices appellant: nos autem sapientes dicimus) iudiciũ tolerat iniustũ: qđ ubi rex cognouit illi pellẽ diripi iussit & in sella extẽdi ubi cæteri iudices sederẽt: ut eius exẽplo discerẽt recte iudicare: uoluitq; filiũ statim in pris locũ substitui ut primus ipse tã horridi iudicii sedẽ occuparet. hic cãbyses cyri psarũ regis filius cũ patri successisset in regnũ: ut Iustinus tradit: iperio pris ægyptũ adiecit: offensusq; supstitionibus ægyptiorũ: apis cæterorũq; deorũ tẽpla dirui iussit: ad Hamonis quoq; nobilissimũ tẽplũ expugnãdũ exercitũ misit q tẽpestatibus & harenarũ molibus oppssus iterit: mergidẽ deide fratrẽ quã p sõnũ uiderat regnaturũ occidi iussit & sacrilegio parricidiũ adiũxit: q̃rũ regũ paulopost pœnas & ipse dedit: nã gladio quo apim uulnerauerat sua spõte euaginato fœmore ictus interiit: nõ mirũ igit̃ si seuicia potius q̃ seueritate usus fuerit in hominẽ cũ in deos quoq; crudelissimus fuerit: de hoc cãbyse & Lucanus mẽtionẽ facit libro decimo. Vesanus in ortus cambyses lõgi populos puenit ad eui. defectusq; epulis & pastus cæde suorũ: ignoto te nile redit. Cæterũ & rex. Quia reges oĩa sibi licere putãt. Barbarus atroci. Nã barbarorũ natura imanis est ergo sibi ignoscẽdũ: romanis aũt minime.

De grauiter dictis & factis. Capitulũ. IIII.

m Agnã & bonã laudis. Hæc eadẽ exẽpla memoriæ mãdãda: quæ cũ grauitate aut dicta aut facta sunt ex q̃bus utilitatis plurimũ legẽtibus: auctoribus uero nõ minus laudis & gloriæ futurũ sit. Claris uiris. Quia ut græci dicunt: sermo q ex ore pficiscit eius de quo magna ẽ opinio & eius de quo nulla est opinio: & si idẽ sit: nõ tamen idẽ ualet: qa pluris extimat̃ sermo clari uiri ore pueniẽs q̃ ex ignobilis: ergo recte dixit in claris uiris. Aeternis nunq̃ defuturis. Ex abũdãti copia Quia finis eõ est. multa. n. multorũ grauiter dicta factaq; narrari possent: sed ea tantũ referamus quæ lectoris desiderium expleãt: nõ autẽ sacietatis fastidiũ afferãt: oĩs. n. copia fastidiũ: ĩopia desideriũ ĩgenerare solet.

c Iuitate nr̃a. Nota est historia cũ hanibal sæpe romanos exercitus fudisset ĩ italia & in primis. P. Scipionẽ: deide ad Lacũ ticiniũ siue trãsimenũ. T. flamineũ: postremo in apulia apud canas Terentiũ Varonẽ: & Paulũ æmilium: quæ clades omnium grauissima sic uires romanas concusserat & debilitauerat: ut a nonnullis prope de republica desperatũ fuerat: eo igitur tẽpore tam difficili tãq; calamitoso cum sociorũ animi essent quacunq; rõne in fide & officio retinẽdi in quibus reipublicæ salus posita esse uideret̃: cẽsebat pars maior senatus latinorũ principes in ordinem senatorium deligi: atq; alterũ ex campanis consulẽ creari: tum Manilius torquatus hoc quasi ĩdignum & ignominiosum tanto imperio fore existimans q metu territi alienos uellẽt senatoria dignitate donare: magna uoce minatus est se illũ ex sociis esse interfecturũ quicũq; primus inter patres sententiã dicere ausus esset: qua uoce dignitatẽ senatus prope labentẽ restituit: & patres a sua sententia reuocauit. Liuius se tamen in quibusdã annalibus iuenisse dicit a cãpanis cum iam defectionis cõsiliũ iniissent romã fuisse missos legatos postulantes ut alter consul cãpanus fieret si rem romanam adiuuari uelint: ĩdignatione orta submoueri a curia iussos esse: missumq; lictorem qui ex urbe educeret eos atq; eo die manere extra fines romanos iuberet: quia nimis compar latinorũ quondam postulationi erat. Filius eius. Nota est historia apud Liuium li. ix. Quo pacto manilius & decius bello latino quod apud uesuuium gestum est consules erant: ubi decius se pro reipublicæ salute uouit & latinorum exercitus fuit ad internectionem prope cæsus uix ne pars quarta superfuit. Siquis socius. Sed amplius dicit Liuius: dicit enim siue romanus siue peregrinus fuerit. Contusus. Collisus. Vesuuiũ montem in campania. Plinius tamen de uiris illustribus dicit uesuuium fluuium esse. Strabo uero montem celeberrimum & amœnissimis habitatum agris excepto cacumine.

Vesuuius
Liuius
Pli. de ui. illu.
Strabo

milibus blanditiis totius urbis suæ decus persicæ dominationi summissum grauiter ferentes.

De Cambyse rege.

i Am Cãbyses inusitatæ seueritatis qui mali cuiusdã iudicis ex corpe pellẽ detractã sellæ intẽdit: in eaq; filiũ eius iudicaturũ cõsidere iussit. Cæterũ & rex & barbarus atroci ac noua pœna iudicis: ne qs postea corrũpi iudex posset prouidit.

De grauiter dictis & factis. Ca. IIII.

m Agnam & bonã laudis partẽ ĩ claris uiris ẽt illa uendicãt: quæ aut ab his grauiter dicta aut facta pertinax memoria uiribus æternis cõpræhendit: quorum ex abundanti copia: nec parca nimis nec rursus auida manu quo magis desiderio satisfaciat q̃ facietati abundet hauriamus.

De Manilio torquato.

c Iuitate nr̃a canẽsi clade pcussa: cũ admodũ tenui filo suspẽsa rei pu. salus ex sociorũ fide pẽderet: ut eorũ aĩ ad ĩperiũ ro. tuendũ cõstãtiores eẽnt maiori pti senatus prĩcipes latinorũ ĩ ordinẽ suũ sublegi placebat. Anius aũt cãpanus ẽt cõsulem alterũ capuæ creari debere asseuerabat: sic cõtusus & æger romani ĩperii spiritus erat: tũc Manilius torquatus filius eius: q latinos apud uesẽrim inclinata pugna fuderat: q̃ poterat clara uoce denunciauit: Siqs sociorum inter pr̃es. C. sententiã dicere ausus eẽt: cõtinuo seipsum interempturũ. hæ unius minæ & romanorũ languẽtibus animis calorẽ pristinũ reddiderũt: & italiã ad ius ciuitatis nobiscũ exequẽdũ consurgere passæ non sunt: nanque ut patris armis: ita uerbis filii fra-

At illius. Nõ minor ue thoꝝ grauitas fuit eius pris q̃ ad populũ usus est: quo tpe comicia cõsularia habebant: cũ.n.tribus oẽs cõsulẽ illũ renũoarẽt primo negauit se ob aduersã ualitudinẽ susceptuꝝ esse magistratũ: deĩde: ubi sensit populũ in demandãdo ptinacẽ eẽ: plane dixit nec se illoꝝ mores: nec illos ĩperia sua pꝑessutos eẽ: q̃ uoce populũ de cõstãti sentẽtia deiecit. Illius. Solicet Mãlii torq̃ti q armis italiã uicit: nã pater armis: filius uerbis italiã superauit. Si priuati. Si priuatus ĩquit Manilius tam grauiter ad populum locutus est: quid illum putamus consulem fuisse facturum. Ihilo senior. Hic fuit Scipio æmilianus q cũ cẽsor creatus esset: & illi collega Mumius datus esset: uir mollis & effœminatus: p cõnone dixit se pro reipu. dignitate oĩa fuisse gestuꝝ si populus ei collegã uel dedisset uel nõ dedisset. Pli. de uiris illustribꝫ. Scipio ĩnqt cẽsor mumio collega segniore senatu ait: uideť mihi collegã dedissetis aut nõ dedissens. In curia. Vbi sñiam dicebat in cõciõe adpopulũ. Enetuis. Mollis & effœminatæ. Dedissent uel nõ. Nã ita dederũt ut nõ ddisse uideať: erat.n. hic effœmĩatus q sibi potius ĩpedimẽto q̃ auxilio futurus eẽt. Dedisse. Idoneũ. Nõ dedissent. Vt sui iuris eẽt.

cta cessit. De Manlio.

P at illius quoqꝫ Manilii grauitas: cui cum cõsulatus oĩum cõsensu deferreť: eũqꝫ sub excusatiõe aduersæ ualitudis oculoꝝ recusaret instantibus cunctis: alium ĩqt qrites q̃rite ad quẽ hũc honorẽ transferatis: nã si me gerere eũ coegeritĩ; nec ego mores uřos ferre: nec uos meũ ĩperiũ pꝑeti potentis: si priuati tã põderosa uox: q̃ graues fasces consulis extitissent.

De Scipione æmiliano.

N Ihilo segnior scipionis æmiliani aut ĩ curia: aut ĩ cõciõe grauitas: q cũ haberet cõsortẽ censuræ Mumium ut nobilem ita eneruis uitæ pro rostris dixit se ex maiestate rei publicæ oĩa gesturum: si sibi ciues uel dedissent collegam: uel non dedissent.

De eodem scipione.

I Dem cũ seruius sulpitius galba & aurelius cõsules ĩ senatu cõtẽderent: uter aduersus Viriatũ ĩ hispaniã mittereť: ac magna ĩter patres. C. dissensio eẽt: oĩbus quo nã eius sñia ĩcliaretur expectãtibꝫ: neutrũ ĩqt mihi mitti placet: qa alter nihil habet: alteri est nihil satis: æque malam licentis ĩperii magistrã iudicãs ĩopiã: atqꝫ auaritiã: quo dicto ut neuter ĩ pꝛuinciã mitteretur obtinuit. De Pompilio legato.

C N. uero Põpilius a senatu legatus ad Antiochũ missus: ut bello se quo Ptolemæũ lacessebat abstineret: cũ ad eũ uẽisset atqꝫ his prõpto & aĩo amicissimo uultu dextrã ei porrexisset: inuicẽ ei suam porrigere noluit: sed tabellas senatusconsultum continẽtes tradidit: quas ut legit Antiochus dixit se cũ amicis collocutuꝝ: indiguatus Põpilius q aliquã morã ĩter posuisset: uirga solũ quo ĩsistebat denotauit: & prius ĩquit q̃ hoc circulo excedas da responsum qđ senatui referam. non legatũ locutum: sed ipsam curiam ante oculos positam crederes: continuo enim rex affirmauit fore ne amplius de se Ptolemæus quæreretur: ac tum demum Põpilius manum eius tanquam socii

Dẽ cũ seruius. hic uiriacus ut Liuius & Eurtopius teferũt de pastore uenator: de uenatore latro: de latrone iusti exercitus dux fcũs totã lusitaniã quæ magna hispaniæ ps ẽ occupauit M. uetiliũ ꝑtorẽ fuso eius exercitu cœpit post quẽ. C. plaucius ꝑtor nihilo fœlicius rẽ gessit: tãtũqꝫ terrorẽ ĩs hostis ĩtulit ut aduersus eum cõsulari opus eẽt exercitu: missus ẽ Quĩtus fabius maximus pꝛcõsul: cæteꝝ de hoc uiriaco plura dicemus lib. ultimo ca. de pfidia: ubi agiť de eius morte. erãt aũt eo tpe cõsules Galba & aurelius quoꝝ alter auaritia: alter ĩopia laborabat. cũ igiť dissiderẽt ĩter se de pꝛuĩcia hispania quã uterqꝫ sibi dari deposcebat: res ĩ senatu relata ẽ: ubi cũ Scipio sñiam dicere iussus eẽt: neutꝝ cẽsuit eẽ mittẽdũ: q alter nihil hꝛet: alteri nihil satis eẽ posset: duo dixit q̃ solẽt hoĩes ad maleficium breui cõpẽdio ĩpellere. s. ĩopia & auaritia. Alter. Galba. Alteri. Aurelio quẽ auaꝝ fuisse cõstat.

e N. uero põpilius. Antiochus bello ĩfestabat Alexandriã regis Ptolemæi regnũ: qui populi romani tũc amicissimus erat: Ptolemæus q̃relas detulit ad senatũ de Antiocho rege: senatus cẽsuit ad illũ mittẽdos eẽ legatos q iuberẽt eũ a bello desistere: qđ ni fecisset ĩdictuꝝ sibi bellũ eẽ cognosceret: missus ẽ igiť Gneus põpilius q cũ in regis cõspectũ uenisset nõ prius illi dxterã porrigẽti attigeť uoluit: q̃ illũ populi ro. amicũ esse cognouit: quũ etiã traditis ei publicis lr̃is expositaqꝫ legatiõe se supet his amicos suos cõsultuꝝ respõdisset: deĩde respõsuꝝ: ille magnanimitate plenus: locũ illi circũscripsit atqꝫ ĩterdixit: ne prius ĩde discederet q̃ respõsũ daret senatui populoqꝫ referẽdũ: si qs Põpiliũ loquentẽ audiuisset nõ legatũ: sed ipm senatũ existimasset. Plinius. xxxiiii. naturalis historiæ aliter sentit: nõ Gn. põpiliũ sed. C. Octauiũ legatũ fuisse dicit: & in ea legatiõea rege occisum: Nõ prætéribo ĩquit. C. Octauiũ ob unũ uerbũ quo regẽ Antiochũ dilatuꝝ se respõsum dicentẽ uirga quã tenebat forte circũscripsit & priusq̃ egredereť circulo illo respõsum dare coegit: in qua legatione iterfecto senatus statuã poni iussit q̃ oculatissimo loco in rostris. Ptolemæũ. Alexãdriæ & ægypti regẽ. Amicissimo uultu. Vt beniuolẽtiã ostẽderet erga populũ romanũ. Senatuscõsultũ. Quod erat eiusmodi: nisi abstineret a bello cõtra Ptolemæum bellum a romanis sibi indictum esse.

Asconius

p Vblii aũt Rutilii uerba. De hoc publio Rutilio dictũ est in capitulo de maiestate: & dicet̃ ista ca. ix. li. vi. de mutatiõe fortunæ. uide Asconiũ: hic inqt est. P. Rutilius qui Qu. ex publicano dictus cõsul: postea decẽ legatoꝝ sñia dr̃ leges siculis cõscripsisse: hæc pædianus Asconius: q̃stor Rutilius Ruffus dãnatus est: q. cũ p̃tore cõsenserat suo ne qd agerẽt publicani in ꝓuincia sua: quo cognito eqtes romani: nã tunc ãte syllana tpa ĩdicabãt dãnarũt eũ: cũ ergo post uictoriã syllæ: aduersus Mariũ redire posset ĩ patriã noluit: ne qd aduersus leges faceret. dubitat ergo Vale. prius ne fcã: an illius grauiter dcã cõmemoret cũ utraq; sint cõmemoratiõe dignissima.

Cicero

Quid mi. tua ami. Cicero hæc lex amicitia sãciat: ut re neq; rogemus res turpes neq; rogati faciamus. Ordinũ dis. Quia de iudiciis senatorius & eq̃stris ordo ĩter se dissidebãt. Obsoletã. Squalidã & ĩmundã mœroris indicẽ. Effecitq; ut piculũ. Nã ex dãnatiõe nihil a grauitate discessit: sed grauitatem multo magis cõprobauit. Quapropter fœlicitatis. Multo iustius inqt fœlix dici potuit & debuit Rutilius uir summæ grauitatis & ĩnocentiæ q̃ sylla impotentissimus homo.

m Arcus brutus. Et illud bruti dictũ grauitate & fiducia plenũ fuit: dissuadẽtibus. n. suis ultimũ p̃liũ suscipiẽdũ eẽ: aut inqt hodie recte erit: aut nihil curabo: ac si diceret uel uicã uel moriar recte erit si uicero: Nihil curabo. Si moriar. Cicero ad dolobellã de bruto multa tradit maximeq; cõmẽdat in ea epistola & si cõtentus erã mi dolobella.

De populo Cininiensi.

c Vius mentio. Nũc trãsit ad externa ita tamẽ ut ꝓximũ exẽplũ cũ supiori cõiũgat: dicit. n. mẽtio. M. Bruti facit ut qd̃ aduersus deciũ brutũ in hispania grauiter dictũ fuit huic exẽplo subnectã: nã cũ Decius brutus. M. bruti patruelis reipublicæ ptes defenderet aduersus Antoniũ ĩ hispania ꝑfectus totã pene lusitaniã quæ pars est hispaniæ subegerat: sola restabat cyrania urbs munitissima quã cum obsideret legatos misit q de redẽptiõe tẽtarẽt ciuiũ aios: q legatis ita grauiter respõderũt: accepisse a maioribus suis ferꝝ quo se libertatẽq; defenderẽt: nõ auꝝ quo libertatẽ ab auarissimo ĩperatore redimerent. hoc dictũ barbaræ gẽtis melius romanæ uirtuti cõuenisset æquiq; fuerat romanos ea uerba ꝑferre q̃ a barbaris audire. Subiicit. ĩ mẽtẽ adducit: & notanda est constructio subiicit referre: subiicit ut referã. Tẽtata redẽptiõe. Nunq d se uellẽt auro redimere. Melius sine. Scilicet hoc dictũ melius cõuenisset romanis hoibus: & non ut a baliis audirent: nam romanũ est & dura & fortia pati.

s Ocrates quoq;. Socrates cũ accusatus eẽt q alienos deos ĩtroduceret & pueroꝝ corruptor esset ut ulterius dicemus li. vii. de sapiẽter dcis: Lysias eius discipulus cõmiseratione motus orõnẽ ꝓ eo scripsit accõmodatissimã ad excusatõnẽ: quã cũ socrati recitasset continebat. n. απολογιαν. i. excusationẽ bonã inqt Socrates est oro: sed nõ mihi cõueniẽs: nã humilioribꝰ uerbis scripta erat: q̃ philosopho cõueniat: cũ illa si est inqt bona cur nõ ea uteris: cũ socrates nõne uestis põt eẽ pulchra & tamẽ nõ unicuiq; cõueniẽs: hãc historiã ita tradit Diogenes q̃q Valerius dicat illũ alr̃ respõdisse. Quĩtilianus li. ii. & socrates ĩquit ĩhonestam credidit orationẽ: quã ei lysias reo cõposuerat.

apprehẽdit. Quã efficax est animi sermõisq; abscissa grauitas: eodẽ momento syriæ regnũ terruit: ægypti texit.

De Publio Rutilio.

p Vblii aũt Rutilii uerba prius an facta extimẽ nescio: nã utrisq; æque admirabile inest robur. Cũ amici cuiusdã ĩiustæ rogationi resisteret atq; is ꝑ summam ĩdignatõnem dixisset: Quid ergo iqt mihi opus est amicitia tua: si quæ rogo non facis: respondit: imo qd mihi tua si propter te aliqd ĩhoneste facturus sum. Huic uoci consentanea illa opera quod magis ordinũ dissensione q̃ ulla culpa sua reus factus: nec obsoletam uestem induit: nec ĩsignia senatoris deposuit: nec supplices ad genua iudicum manus tetendit: nec dixit qcq̃ splendore præteritorum annorum humilius: effecitq; ut periculum non impedimentũ grauitatis eius esset: sed experimentum: atq; etiam eũ ei reditum ĩ patriam Syllana uictoria præstaret ĩ exilio neqd contra leges faceret remãsit: quapropter fœlicitatis cognomen iustius qs moribus grauissimi uiri q̃ ĩpotentis armis assignauerit. Quod quidem Sylla rapuit Rutilius meruit.

De Marco Bruto.

m Arcus Brutus suarum prius uirtutum q̃ p̃riæ parentis patricida. uno enim facto: & illas ĩ ꝓfundum præcipitauit & omnem sui nominis memoriam ĩexpiabili detestatione perfudit: ultimum prœlium initurus negantibus id qbusdam cõmitti oportere: fidenter inqt ĩ aciem descendo: hodie enim aut recte erit: aut nihil curabo. præsumpserat uidelicet neque uiuere se sine uictoria: neque mori sine securitate posse.

De populo Cininiensi.

c Vius mẽtio mihi subiicit q ꝓ aduersus brutũ ĩ hispania grauiter dictũ ẽ referre: nã cũ se ei tota pene lusitania dedisset: ac sola gẽtis huius urbs ciania ꝑtinaciter arma retineret: tẽtata rẽdẽptõe ꝓpe modũ uno ore legatis bruti respondit: ferrũ sibi a maioribus quo urbẽ tuerẽtur: nõ auꝝ quo libertatẽ ab ĩperatore auaro emerẽt rĩlictũ. Melius sine dubio hoies nr̃i sanguis hæc dixissent: q̃ audissẽt: sed illos natura ĩ hæc grauitatis uestigia deduxit.

De Socrate philosopho.

Columen. Sustentaculum. Imminenti procellæ. Instanti periculo. In ultima scithiæ. quæ est in septẽtrione ubi constat immanes & efferatas gentes esse. Spiritum. Idest uitam suam. Maluitq; socrates. Idest maluit mori tanq̃ socrates q̃ uiuere tanquã Lysias.

q Vantus hic. Tantũ bello ualuit Alexãder q̃tũ philosophia socrates: nec sapiẽtiæ socratis Alexãdri pitia cessit armoꝝ: cuius hoc graue dictũ refert a Valerio & cõfirmat a Q. curtio li. iii. cũ Darius duobus p̃lis superatus ut uidimus in ca. de cõstantia. tertiũ repararet exerciũ: nã adeo uiris & eqs abundat illa ꝓuincia ut illi facile foret bellũ renouare: timẽs eandẽ se belli fortunã habituꝝ: admirans pariter macedoniã

s Ocrates ãt grææ doctriæ clatissimũ columẽ: cũ athenis cãm diceret: defẽsionẽ q; ei Lysias a se cõpositã: q̃ i iudicio uteret recitasset dimissã & supplicẽ iminẽtiq; ꝓcellæ accõmodatã: aufer igit q̃so istã nã ego si adduci possẽ: ut ea i ultia scythiæ solitudine porarẽ: tũ meipsũ morte mulctãdũ cõcederẽ. Spiritũ cõtẽpsit ne careret grauitate: maluitq; socrates extingui: q̃ Lysias superesse. De Alexandro rege.

q Vãtus hic i sapia: tãtus i armis Alexãder illã uocẽ nobiliter edidit. Dario. n. uno iã & altero ꝓlio uirtutẽ eius experto: atq; iõ ptẽ r̃gni tauro tenus mõte & filiã i m̃rimoniũ cũ d̃cies cẽtũ milibus talẽtũ pollicẽte: cum parmeniõ dixisset se si Alexãder eẽt usuꝝ ea cõditiõe respõdit: & ego uterer si parmenion eẽm: uocẽ duabus uictoriis respõdentẽ dignãq; cui tertia sicut euenit tribueret: atq; hic qdem & ai magnifici & prosperi status. Externa de Lacedemoniis.

i Lla uero q̃ legati lacedemonioꝝ apud patrem eius missi tã fortũæ suæ cõditionẽ testati sũt gloriosior q̃ optabilior. Intolerabilibus eni oneribus ciuitatẽ eoꝝ ipetãti si qd morte grauius iperare pseueraret mortẽ se prælaturos responderunt.

De quodam spartano.

n Ec parũ graue spartani cuiusdã dictũ: siqdem nobilitate & scitate præstãs: & i petitiõe magistratus uictus maxime sibi eẽ læticiæ prædicauit: ꝙ aliquos p̃ria sua se meliores uiros haberet: quo sermone repulsam honori adequauit.

uirtutẽ Alexãdriq; magnanimitatem: legatos mittit qui regni partẽ usq; ad montẽ tauꝝ & nuptias filiæ cum deoes cẽtenis milibus talentoꝝ Alexandro pollicerent si pacem fœdusq; secũ uellet inire: quas cõditiões cum alexãder recusasset qppe q aio suo iã totius asiæ ĩperiũ occupauerat parmeniõ eius p̃fectus: q apud eũ grã plurimũ & auctoritate ualebat si Alexander inqt eẽm cõditiões acciperẽ: tũ Alexãder accipem ꝓfecto si eẽm parmeniõ: sed qa sum alexãder nõ accipio: huius dicti auctor Qu. cur. Iustinus uero nullã ꝓrsus mẽtionẽ facit. in gestis Alexãdri tantũ illud refert ꝙ uictus darius cũ babyloniã ꝓfugisset p æpistolas Alexãdrũ depcat ut redimẽdaꝝ captiuaꝝ sibi ptãtẽ faciat: inq; eã rẽ magnã pecuniã pollicet: sed Alexãder in p̃ciũ captiuaꝝ regnũ oẽ: nõ pecuniã petit: iteriecto tpe aliæ epistolæ Darii Alexandro reddunt qbus filiæ m̃rimoniũ & regni portio offert: sed alexãder sua sibi dari r̃scripsit: iussitq; supplicẽ uenire & regni arbitria uictori ꝓmittere. Item paulo iferius ait. Darius se ratus uere uictũ: cum post p̃lia & beneficiis ab hoste superaret scribit tertias epistolas & grãs agit ꝙ nihil in suos hostile fecerit: offert deĩde maiorẽ partẽ regni usq; ad flumẽ Eufratẽ & alterã filiã uxorẽ ꝓ reliqs captiuis. xxx. milia talẽtoꝝ. ad hoc Alexander grãꝝ actionẽ ab hoste supuacaneã eẽ respõdit: nec a se qcq̃ factũ in hostis adulatõe: nec ꝙ in dubios belli exitus: aut i leges pacis lenocinia q̃reret: sed ai magnitudine qua didicerit aduersus uires hostiũ nõ aduersus calamitates contendere: pollicetur q; se p̃staturꝝ ea Dario: si secũdus sibi nõ par haberi uoluit: cæteꝝ neq; mundũ posse duobus solibus regi: neq; orbẽ sũma duo regna saluo statu terraꝝ habere. ꝓinde aut deditionẽ eadem die: aut in posteram aciẽ paret. Altero prælio. Secundo prælio quia bis uictus fuerat.

Iustinus

Sicut euenit. Quia tertio uicit eum & regno spoliauit. Hæc quæ. Alexander parmenoni respondit.

i Lla uero. Philippus p̃r Alexãdri græciã diu bello iuasit: & eã tãdẽ opp̃ssit: sed cũ deuictis atheniẽsibus bellũ lacedæmoniis itulisset: lacedæmonii ꝙ semp armis uictores extitissent: aliisq; iperate cõsueuissent nõ poterant se subiicere Philippo: & cũ qdẽ dixisset multa mala & extrema ꝑpessuros: nihil mali neq; extremi uitã aspnãtibus eẽ respõderũt: cũ rursus grauia multa & idigna Philippus iperaret: nihil aliud rescripserũt nisi lacedæmones Philippo salutẽ: nõ. s. uolumus iperãti tibi parere: cũ tamẽ grauius istaret duriora q; illis iperaret: dixerũt se mortẽ subire paratos: si qd morte durius iperauerit. Optabilior. Quia nemo optare debet ut ad hãc cõditionẽ ueniat. Oneribus. Nã tributarios faciebat & tãtã pecuniã iperabat: q̃ta exolui nõ posset. accusati. n. fuerãt ꝙ arcẽ thebanã iduciaꝝ tpe occupassent. Morte grauius. Scilicet seruiturẽ.

n Ec paꝝ graue. Lacedæmon qdã uictus a cõpetitoribus gaudebat: hic p̃daretus fuit: q cum in tricẽtoꝝ numero nõ esset electus: q honos in urbe ordine p̃stabat: hilaris subridensq; abibat. reuocatus aũt ab ephoris & qd rideret iterrogatus: quoniã inqt urbi gratulor quæ me tricentos meliores habet ciues. In petitiõe magistratus. Erat magistratus qdã q ex tricẽtis uiris cõstabat: in quo q̃dẽ officio boni tãtũ eligebant. Honori adeq̃uit. Quia nõ minus ex hoc dicto gloriæ cõparauit: q̃ si magistratũ adeptus esset.

De iustitia Capitulum .V.

De Iusticia. Capitulum. V.

t Empus ē iusticiæ quoq; sc̄a penetralia adir: in q̄bus sp̄ æq ac probi facti respectus religiosa cū obseruatiōe uersat̄: & ubi studiū uerecūdiæ cupiditas rationi cedit: nihilq; utile qd̄ pa⁊ honestū uideri possit dicit̄: eius aūt præcipuū & certissimū īter oēs gētes nostra ciuitas exemplum est.

De senatu Popu. Ro.

c Amillo cōsule faliscos circūsedēte magister ludi plurimos & nobilissimos inde pueros uelut ambulādi gr̄a eductos in castra romanorū pduxit: q̄bus īterceptis nō erat dubiū q̄n falisci deposita belli gerādi ptinacia: tradituri se nr̄o ipatori eēnt: ea re cognita senatus cēsuit: ut pueri uinctū magistrū uirgis cædētes ī p̄riā remitterent̄: q̄ iusticia aīo⁊ sūt capti quo⁊ mœnia expugnari nō poterant: nanq; falisci beneficio magis q̄ armis uicti portas romanis apuerūt.

De eodē senatu.

e Adē ciuitas aliquotiēs rebellādo: sempq; aduersis cōtusa prœliis: tādē se q̄nto luctatio consuli

t Empus est iustitiæ. Trāsit ad capitulū de iustitia. Duplex aūt est iustitia: generalis & specialis. generalis est quæ uersat̄ in hominū societate tuēda. specialis diuidit̄ in cōmutatiuā & distributiuā. cōmutatiua consistit in emēdo: uendēdo: locādo: cōducēdo: distributiua est quæ cōmuni utilitate seruata ius suū unicuiq; tribuit ex dignitate cuiusq;: de q̄ nūc dicit: nā in ea pbitas eq̄tasq; uersat̄. Pœnetralia. Loca in q̄bus res sacræ seruant̄. Equi ac pbi. Equi. Iusti. Probi. Boni. nā iustitia nihil est nisi bonū & æquū: & simul atq; ab æquo & bono discesserit desinit eē iustitia. Vbi studiū uerecūdiæ. Quia nō qd̄ uolumus seq̄mur cū iustitiā colimus: uerecundia. n. obstat: & hoc est p̄p̄nū cōnnentis q abstinet qdē a uoluptate: sed cum difficultate ppter uerecūdiā. tēperās aūt abstinet se sine difficultate: qa iam uirtutis habitū fecit. Cupiditas, rōni. Hoc est tēperati q sine labore abstinet: nā sensualitati rō domi

Cicero

nat̄. Nihilq; utile. Sic eni philosophi oēs sentiūt nihil utile qd̄ nō honestū. Cicero li. iii. officio⁊. Peruertūt hoīes fundamenta naturæ cū utilitatem ab honestate seiungunt.

Liuius

c Amillo cōsule. Liuius ab urbe cōdita lib. v. Cum obsiderent̄ falisci uidebat̄ æque diuturnus futurus labor: ac ueiis fuisset: ni fortuna īperatori ro. simul ac cognitæ reb⁊ bellicis uirtutis specimē naturā uictoriā dedisset. mos erat faliscis eodē magistro libero⁊ & cōite uti simulq; plures pueri: qd̄ hodie quoq; in græcia manet unius curæ demādabant̄: pricipū liberos sicut fere fit q scīa uidebat̄ pcellere erudiebat. is cū in pace īstituisset pueros ante urbē lusus exercēdiq; rā pcedere: nihil eo more p belli tps intermisso dū mō breuioribus mō lōgioribus spaciis trahēdo eos a porta lusu: sermonibusq; uariatis longius solito: ubi res dedit pgressus īter statiōes hostiū castraq;: īde romana eos in ptorium ad camillū pduxit: ibi scelesto facinori scelestiorē sermonē addidit: faliscos se ī manus tradidisse romanis: qd̄ eos pueros quo⁊ parentes capita ibi re⁊ sint in potestatē dediderit: quæ ubi camillus audiuit non ad similē īquit tui: nec populū nec iperatorē scelestus ipse cū scelesto munere uenisti: nobis cū faliscis q̄ pacto fit humano societas nō est: quā īgenerauit natura utrisq; est eritq;: sūt & belli sicut & pacis iura: iusteq; ea nō minus q̄ fortiter didicimus gerere: arma habemus nō aduersus eā ætatē cui etiā captis urbibus parcit̄: sed aduersus armatos & ipsos q nec lesi nec lacessiti a nobis castra romana ad ueios oppugnauerūt: eos tu q̄tū in te fuit nouo scelere uicisti: ego romanis artib⁊ uirtute: ope: armis sicut ueios uincā: Denudatū deīde eū: manib⁊ post tergū illigatis reducēdū faliscos pueris tradidit: uirgasq; eis q̄b⁊ pditorē agerēt ī urbē uerberātes dedit: ad qd̄ spectaculū cōcursu populi primo facto: deīde a magistratu de re noua uocato senatu: rāta mutatio animis est iniecta: ut q mō efferati odio iraq; ueiētū exitū pene q̄ capenatiū pacē mallēt: apud eos pacē uniuersa ciuitas posceret: fides romana iustitia īperatoris in foro & curia celebrant̄: consensuq; oīum legati ad camillū in castra: atq; īde p missu camilli romā ad senatū q dederēt faliscos pficiscunt̄: q̄bus in senatū ītroductis pax data: & exercitū īde romā reductus est: Sed Valerius dissentit a Liuio: nā Liuius dicit camillū nō cōsuluisse senatū: sed id eēntia sua fecisse ñulla interiecta mora: de

Frōtinus

hoc Frōtinus li. iii. ca. iii. camillo inq̄t faliscos obsidēte ludi magister puero⁊ falisco⁊ tanq̄ ambulandi cā extra mu⁊ eductos tradidit dicēs repetēdis obsidibus necessario ciuitatē īperatā fururā: camillus non solū spreuit pfidiā: sed etiā restrictis post terga manibus magistrū uerbis agēdū ad parētes tradidit pueris: adeptus beneficiis uictoriā quā fraude nō cōcupiuerat: nā falisci ob hāc iustitiā spōte ei se dediderūt. Plutarchus ī uita. M. Antonii duos cōmemorat perfidos pedagogos: alte⁊ theodo⁊ q atyllū. M. Antonii filiū post p̄ris mortem cæsari necādū pdidit: alte⁊ rhodonē q cæsarionē prioris cæsaris filiū cū magna ui auri & argēti fugienrē per īsidias deduxit ad cæsarē Octauianū. Cōsule Liuius: non cōsulē ad tribunū militū cōsulari potestate fuisse tradit. nā sæpius mutata ē illius īpem rō. a regib⁊. n. ad cōsules: a cōsulibus ad decē uiros: a decē uiris ad tribunos militū cōsulari potestate: a tribunis rursus ad cōsules: postremo ad īperatores trāslatū fuit īperium: hoc igit̄ rpe tribuni militū īperabāt. Senatus cēsuit. Et in hoc nō sentit cū Liuio Valerius: nā hæc oīa incōsulto senatu spōte sua fecisse camillū dicit sicut supra uidimus. Ludi. q a ludo quodā docēdi sūt pueri nō sæuitate. De ābulādi. Laxādi aī grā. Nāq; falisci beneficio. Quia nō semp gladio: sed sæpe beneficio uicit̄ hostis.

e Adē ciuitas. Falisci sæpe a fide & officio in romanos defecerāt bellaque renouauerāt. Luctatius igitur cōsul cū eos tādē rursus romano subegisset iperio: sæuire in illos mi⁊ in modū cupiebat: ut meritas

datent rebellionis pœnas: sed ubi senatus ītellexit illos se fidei consulis cōmisisse: pœnam eis remittendā esse censuit: maluitq; iusticiæ habere rōnē q̄ suæ obseq̄iræ. adbreuiator liuii: falisci cū rebellassent sexto die domi ti in deditionē uenerūt. Eutropius de faliscis li. ii. Qu. inqt luctatius & ausus manlius consules creati sunt: & Eutropi. bellū faliscis ītulere: q̄ ciuitas italiæ opulēta est: qđ ambo cōsules intra sex dies q̄ uenerāt trāsegerūt: qndecim milibus hoīum occisis: cæteris parte cōcessā: agro tamen ex medietate sublato. Papyrio. Scriba consulis: q iubente consule deditionis formulā scripserat romanis. Et uictoriæ. Quæ facit hoīes insolentes. duo solēt hoīes a iusticia reuocare: odiū & uictoria: quæ nunc non reuocarunt populum romanū.

dedere coacta est; aduersus quam sæuire cupiēs populus romanus postq̄ a papyrio cuius manu iubente cōsule uerba deditionis scripta erant doctus est faliscos non ptāti sed fidei se romanorū cōmisisse oēm irā placida mēte deposuit; pariterq; & uirib9 odii nō sane facile uinci assuetis & uictoriæ obseq̄o quæ ꝓmptissime licētiam subministrat ne iusticiæ suæ decēt obstitit. De eodem populo romano.

i Dē cū cōsul. P. Claudius camerinos ductu atq; auspiciis suis captos sub hasta uendidisset: & si ærariū pecunia fines agris auctos aīaduertebat: tamē quia parū liq̄da fide id gestum ab impatore uidebat maxima cura cōq̄sitos redemit: hisq; habitādi grā locum in aduētino assignauit & prædia restituit: pecuniam etiā nō ad curiā; sed ad sacraria ædificāda: sacrificiaq; faciēda tribuit: iusticiæq; ꝓmptissimo tenore effecit ut exitio suo lætari possent: qa sic renati erant Mœnib9 nrīs & finitimi regionibus quæ adhuc retu li; quod seq̄tur per totū terrarū orbem manauit.

De eodem senatu & Fabricio.

t Imochares ābraciēsis Fabricio consuli pollicitus ē se pyrrhū uenēo p filiū suū ... potionibus

Dem cū. P. claudius. Consul claudius i camerinos a se captos hastæ subiecit: quos senatus redemit: qa id parū liq da fide gestū ab īperatore uidebat: parū liq̄da fide. i. nō pura fide: nō sincera: siq̄dē illi se ī fidē dederāt īperatoris ut arbitror. Claudius. cōsul. Camerinos. De camerino oppido piceno ꝓuinciæ adherenti. Auspiciis. Potestate sub hasta publica rāq̄ mācipia uēdidisset. Fines agri. Quia ager ille uenit in ptātē populi romani. Parū liq̄de. Parū sincera fide: qa cū eos in fidē accepisset uēdiderat. Sacraria Vbi sacra cōtinent. Sacrificia. Vt emerent uictimæ. Promtissimo tenore. Quia una eadēq; sedulitate iusticiæ fecerūt ut ꝓdesset camerinis captos fuisse a populo romano: nam cū semel uenditi essent postea redēpti a populo romano uisi sunt renasci.

t Imochares ambraciēsis. Historia hæc diuerso mō narrat. Gellius li. iii. ca. Gellius viii. dum Pyrrus iq̄t rex ī italia foret & semel atq; iterū cū romanis fœliciter pugnasset satisq; angerēt romani q; pleraq; italia ad regē desciuisset: tū ābraciensis q̄spiā timochares Pyrrhi regis amicus ad. C. fabriciū cōsulem furtī uenit ac p̄miū penit: & si de p̄mio conueniret ꝓmisit regē uenenis ꝓnecare: idq; sibi facile factū eē dixit: quoniam filii sui pocula ī cōuiuio ministrarent: eā rē fabricius ad senatū scripsit senatus ad regē legatos misit: mādauit ut de timochare nihil ꝓderent sed monerēt uti rex circūspectius ageret atq; a ꝓximorū īsi diis salutē tutaret: hæc ita sicut diximus ī Valerii antiatis historia scriptū est. Quadrigatius aūt li. iii. nō timocharē sed nitiā adiisse cōsulē scribit: neq; legatos a senatu missos sed a cōsulibus. pyrrhū uero po. ro. laudes & gratias scripsise captiuosq; oēs quos tūc habuit īstituisse & reddidisse romanis: cōsules tūc fuere. C. fabri. atq; æmilius: lr̄as q̄s ad regē pyrrhū sup ea re miserūt claudius q̄drigarius scripsit fuisse has. ix. cōsules romani. S. D. pyrrho regi. Nos ꝓ tuis iniuriis cōtinuo aīo strēnue cōmoti ini Ro. lr̄e ad miriter tecū bellare studemus. sed cōis exempli & fidei grā uisū ē ut te saluū uelimus: ut esset quē atmis uincere pyrrhum re possimus: ad nos uenit Nitias familiaris tuus q sibi p̄ciū a nobis peteret si te clam īterfecisset; id nos nēgauimisse. mus uelle ne ue ob eā rē q̄cq̄ cōmodi expectaret: & simul uisū ē: ut te certiorē faceremus ne qd eiusmodi si accidisset nr̄o cōsilio ciuitates putarēt factū: & q; nobis nō placet p̄cio aut p̄mio aut dolis pugnare: tu nisi caueas iacebis: Pyrrhus rex cōsulibus & po. ro. laudes gratiasq; scripsit: captiuosq; oēs quos secū habebat cōsulibus restituit: redditq;. Valerius ī hac historia est imitatus ualeriū antiatē: Cice. li. officiorū. iii. cū inqt rex pyrrhus Cicero po. ro. bellū ultro itulisset cūq; de īperio certamē eēt cū rege generoso atq; potēte ꝓfuga ab eo uenit in castra fabricii eiq; est pollicitus si p̄miū ei ꝓposuisset se ut clā uenisset sic clā ī pyrrhi castra redditurū & eū ueneno necaturū: hūc fabricius reducendū curauit ad pyrrhū idq; eius factū a senatu laudatū est. Seneca ad Lucilium Seneca æpistola. cxxiii. Fabricius iq̄t pyrrhi regis aurū repulit maiusq; r̄gno regias iudicauit opes posse cōtēnere. idē medico pyrrhi ꝓmittēti uenenū se r̄gi datur: monuit pyrrhū cauere īsidias: eiusdē aī fuit auro nō uīci: auro nō uincere. Plur. in uita pyrrhi hoc mō rradit historiā Cū fabricius cōsulatū īniisset ueniēs qdā ad eū in castra Plut. æpistolā detulit a medico regis pscriptā ī q̄ pollicebat se pyrrhū ueneno necaturū si p̄miū sibi traderet absq; ullo discrimine bellū ꝓ romanis cōficiēti: At fabricius iniuriā hoīs detestatus & collega in eādē s̄niam adducto pyrrhū statī p lr̄as monuit ut īsidias medici caueret lr̄e huiusmodi fuere. C. fabricius &. Qu. æmilius cō. Lr̄e cōsulū sules pyrrho regi salutē: neq; aīcorū neq; hostiū fortunatus estimator eē uideris: cognosces enī cū hāc æpistolā ad nos trāsmissā plegeris re bonis qdē ac iustis uiris bellū īferre: malis uero atq; in iustis cōfidere: hæc aūt nō missæ tui grā nota facimus tibi: sed ne mors tua nobis calūniā afferat q̄si uirtute negremus te supare dolo contendisse Acceptis itaq; pyrrhus fabricii lr̄is medicoq; cōuicto ac supplicio iuste affecto ad retributionē beneficii

capriuos oẽs gratis fabricio romanisq; resti/
tuit. Potionibus.qa ut diximus timocharis
filii pĩcerne pyrrhi regis erant: hoc est uini &
æpularum pgustatores. A filio matris.Ro
mulo: Bene merere: Præstare populo roma
no beneficiũ: dissentit q̃drigarius a Valerio: si
militer & eutropius q & ipse hãc narrat histo
riã: nã Quadriganus & Eutropius dicũt pro
ditorẽ fuisse nominatum. Valerius nõ fuisse
cuius sententiæ & Antias Valerius fuit.

De quattuor tribunis plebis.

s Vmma iusticia in q̃ttuor quoq;. Cũ
lucius atracinius cũ exercitu missus
eẽt aduersus uolscos apud feruginẽ castra po/
nit: deinde cũ placuisset pugnã cũ hoste confer
re eductis utrĩquæ copiis prio gressu romani
pedẽ retulerũt: deĩde cũ domũ redissent atra/
cinio dies dicta ẽ a. L. hortẽsio eius collega &
tribuni testes adducti q ea iusticia usi sunt ut
iurarent se tristes & ĩ moerore positos esse q
ĩperatorẽ suũ reũ futurũ uiderẽt. Ferruginẽ.
Lacus est ĩ uolscis. Inclinatã. In fugã cõuersũ
uel quæ pedẽ retulisset. Insignia potestatis.

Tribunitiã potestatẽ gerentes.

e Vm tibe. gracchus. Tiberius grac/
chus. & .C. Claudius collegæ fuerũt ĩ
cẽsura: quã cũ tetricẽ nĩs exercuissent: sibi po
puli iuidiã & odiũ cõtraxerãt: erãtq; iã infensi
populo. cũ. M. põpilius tri. pl. q pter publicũ
priuato eẽt ĩ cẽsores odio tenebat: q rutilii ne/
cessarii sui pietes quos aliorũ cẽsorũ negligẽti
in publico p aliquot ãnos habuerat euerti ius
serãt. diẽ illis dixit ad populũ: in quo iudicio;
cũ primæ classis cẽturiæ plãc dãnarẽt claudiũ
cuius nomẽ & gẽs plebi semp iuisa fuit & re
liq̃ gracchũ absoluerẽt: gracchus: si grauius ĩ/
qt ĩ collegã meũ qcq̃ statueritis: scitote me cũ
illo uoluntariũ exiliũ subiturũ. neq;. n. æquũ ẽ
ut q in eadẽ cã fuit nõ eodẽ quoq; iure cẽseat:
quo dicto populus utrũq; absoluit. Exaspe
rassent. Exacerbassent irritassent. Perduel/
lionis. Erat ut diximus lex horrẽdi carminis
& dicebat pduellio: qd prinaciter bellũ retine
re terat q̃si capitale iudiciũ. Demoliri. Euer
tere. Remisit dictionẽ causæ. Nõ coegit: cãm
dicer hoc ẽ se defender: sed ab ea re liberauit.

Perduel/
lio

m Agnã laudẽ. Cocta tribunus pl. credi
toribꝰ suũ debitũ reposcẽtibꝰ soluere
recusabat: qa tribunus pl. ĩ ius cogi pos
se negaret: collegiũ tribunorũ id pter ægratẽ
eẽ ducẽs. ut publica maiestas tribunatus colle
gæ priuatã psidiã cõtegeret: coctã satisdar cre
ditã pecuniã coegerũt: nõ illi qcquã ualuit Sa/
crosancta potestas aduersus iusticiæ partes.

Aliquo sacrario. In aliquo tẽplo ubi tutus
lateret: unde extrahi non posset.

e Iuius ut ad aliũ: Cn. domitius. M. scau
rũ accusauit hic domitius fuit: q q̃rto
cõsulatu Marii; põtifex maxĩus populi suffra
gio creatus est Scaurũ ãt accusauit hac de cã: cõ
sul cũ cassio fuit: & cũ eẽt tribunus ple. iratus

præerat necaturũ: ea res cũ ad senatũ delata eẽt missis
legatis pyrrhũ monuit ut aduersus huius generis isi/
dias cautius se gereret: memor urbẽ a filio martis cõ/
ditã: armis bella nõ uenenis gerere debere. Timocha
ris ãt nomẽ suppressit: utroq; mõ æqtatẽ ãplexus: qa
nec hostẽ malo exẽplo tollere: nec eũ q bene meriti pa
tus fuerat pdere uoluit. De quattuor tribunis ple.

s Vmma iusticia ĩ q̃ttuor quoq; tribunis plebis
eodẽ tpe cõspecta ẽ. nã cũ. L. atracinio sub quo
duce aciẽ nrãm apd feruginẽ a uolscis ĩclinatã cũ cæ
teris æqtibus correxerant: diem ad populum. L. hor
tensius collega eorum dixisset: p rostris iurauerunt i
squallore se esse quoad ĩperator ipsorum reus esset fu
turus: non sustinuerunt enĩ ægtegii iuuenes cuius ar/
mati periculũ uulneribus & sanguine suo desẽderãt
eius togati ultimũ discrimẽ: ptãtis insignia retinẽtes i
tueri: qua iustitia mota cõcio actione hortẽsiũ desiste
re coegit: quæ se etiã ei facto qd sequit exhibuit.

De Tiberio Graccho & Caio Claudio.

c Vm Tiberius Gracchus & .C. Claudius ob ni/
mis seuere gestã cẽsurã maiorẽ partem ciuitat
exasperassent: diem his. M. Põpilius tribunus pduel/
lionis ad populũ dixit præter cõmunẽ consternatio/
nẽ: priuata etiam ira accensus quia necessarium eius
Rutilium ex publico loco parietẽ demoliri iusserãt:
quo in iudicio primæ classis permultæ centuriæ clau
dium aperte damnabant de gracchi absolutione uni
uersæ consentire uidebantur: qui clara uoce iurauit si
de collega suo grauius esset iudicatum in factis se pa
ribus eandem cum illo pœnã exilii subiturũ: eaq; iu/
sticia tota illa tempestas ab utriusq; fortunis & capi/
te depulsa est: claudium enim populus absoluit: grac
cho causæ dictionem. M. pompilius remisit.

De Collegio Tribunorum.

m Agnã laudem & illud collegiũ Tribunorũ tu/
lit: quod cum unus ex eo. L. cocta fiducia sacro
sanctæ potestatis creditoribus suis soluere nollet d̃cre
uit: ut si neq; solueret pecuniam: neq; daret se cũ quo
sponsio fieret appellãtibus eum creditoribus auxilio
futurũ: iniquũ ratus maiestatẽ publicam priuatæ psi
diæ obtentui eẽ: Itaq; coctã in tribunatu quasi in ali/
quo sacrario latentẽ tribunitia inde iusticia extraxit.

De Cneo Domitio Tribuno plebis.

c Vius ut ad aliũ æque illustrẽ trãsgrediar. C. do
mitius tri. ple. M. Scaurũ principẽ ciuitatis ĩ iu/

scauro: q eũ ĩ augurũ collegio nõ cooptauerat: diẽ ei dixit ad populũ: & mulctã irrogauit: q eius opera sacra
multa populo ro. ĩminuta eẽ diceret: crimini dabat sacra publica populo ro. deũ pœnatũ: q lauini fierẽt: opa

eius nimis recte fieri: eo igit̃ tẽpore quo illũ accusaret: Seruus scauri ad eum uenerat pmittẽs se domini sui multa crĩa idicaturũ: qbꝰ eũ facilius posset opprimere. Dõitius tamẽ ea fuit iustitia ut nec illũ audir̃ uoluerit Sed ultro etiã uĩctũ ad dominũ r̃miserit. Vt si fortũa. Duplici cã fecit ut uel si fortũa faueret eũ cõdẽnaret: si minus: suas saltẽ opes augeret. In cremẽtũ claritatis: Quod ausus eẽt tãtũ uirũ accusare augebat dignitatẽ & opes suas. Erat. n. Exagerat rẽ Valerius. Inimicus & domi. Nã in eo quo dicit domicius uim maximã iesse uoluit: nã magni spũs fuit domicius: ergo non unũ quẽq; inimicũ esse uoluit: sed acerrimũ inimicũ significat.

Nefariũ. Seruus nefarius fuit q domini sui secreta pdere uoluit: qa quarto Marcii consulatu: põtifex maximus cum cassio creatus est.

diciũ populi deuocauit: ut si fortũa aspirasset ruinã: si minus: certe ipsa obtrectatiõe ãplissimi uiri incremẽtũ claritatis apprehẽderet: cuius opprimẽdi cũ summo studio flagraret: seruus scauri ad eũ nocte peruenit: instructurũ se eius accusatiõnẽ multis & uariis domini criminibus pmittẽs: erat i eodẽ pectore inimicus: & domitius & dominus diuersa æstimatione nefariũ iudiciũ perpẽdẽs: iustitia uicit odiũ: cõtinuo enim & suis auribus obseratis & iudicis ore clauso duci eũ ad scaurũ iussit accusatorem et reo suo ne dicã diligẽdũ certe laudandũ: quem populus tum propter alias uirtutes: tum hoc nomine libentius & consulem: & censorem & pontificem maximum fecit.

De Lucio Crasso.

n Ec aliter se. L. Crassus i eodẽ iustitiæ expertimẽto gessit. Cn. carbõis nomẽ infesto aĩo utpote inimicissimũ sibi detulerat: sed tamẽ scriniũ eius a seruo allatũ ad se cõplura continẽs quibus facile opprimi posset ut erat signatum cum seruo catenato ad eũ remisit. Quo pacto igit̃ inter aĩcos uiguisse tũc iusticiam credimus: cum inter accusatores quoq; & reos tantum uirium obtinuisse uideamus?

De Lucio sylla.

i Am. L. Sylla nõ se tã icolumẽ q̃ sulpitium ruffum pditũ uoluit tribunitio furore eius fine ullo fine uexatus. Cæterũ cũ eũ pscriptum & in uilla latentẽ a seruo pditũ cõperisset manumissũ parricidam ut fides edicti sui extaret precipitari protinus saxo tarpeio cũ illo scelerẽ parto pileo iussit: uictor alioquin insolens hoc imperio iustissimus.

Externa de pittaco Mityleneo.

u Erũ ne alienigenæ iustitiæ obliti uideãt? Pittacus mitileneus cuius aut meritis tantũ ciues debuerũt: aut moribꝰ crediderũt: ut eius suffragiis tyrãnidẽ deferrẽt: tãdiu illud iperiũ sustinuit: qdiu bellũ de sygeo cũ atheniẽsibus gerẽdũ fuit: post q̃ at pax uictoria parta ẽ cõtinuo reclamãtibus mitilenẽis depo suit: ne domius ciuiũ ultra q̃ resp. necessitas exegerat

n Ec aliter. Hoc exẽplũ simile est superiori. nã. L. Crassus. Cn. carbonẽ accusauerat: & ut. lib. iii. dictũ ẽ ca. vii. patrẽ ẽt eius dẽ dãnauerat. Sylla legatis a senatu missis responderat: se i senatus ptãtẽ futurũ si ciues q pulsi a ciuitate ad se cõfugerãt restituerent: q̃ conditio cũ senatui iusta uideret: p carbonem factionẽq; eius cui bellũ utilius uidebat effectũ est: ne conueniret: Itẽ carbo cũ ab italiæ oppidis oĩbus obsides exigere uellet: ut fidẽ eorũ cõtra syllã obligaret: cõsensu senatus phibitus est. hic igit̃. L. Crassus cũ diẽ carboni dixisset ad populũ eadem iustitia: q̃ & domitius usus est: ut seruũ q ad eũ cũ scrinio uenerat in quo tabellæ cõtinebant̃: qbus carbonẽ facile potuisset opprimere: uinctũ cũ scrinio signato ad carbonẽ remiserit. Quo pacto. Per interrogatiõnẽ Valerius ostẽdit magnã uĩ hẽre iustitiã: & argumẽtũ facit a maiori ad minus.

Am. L. sylla. Nota ẽ historia supra sæpe notata: quomõ Sulpicius ruffus tribunus pl. legẽ pmulgarat ad populũ ut puincia ponti: q̃ ante demãdata fuerat Syllæ: q rũ cõsul erat Mario traderet̃: unde orta sunt ĩter eos bella ciuilia: Sed deuictis marianis ptibus cũ ĩter cæteros hic sulpicius pscriptus esset & in uilla lateret: a quodã seruo suo pditus est. Sylla uero sanctissima iusticia usus est: ut seruũ p edicto suo Primo libertate donaret: deĩde illũ tanq̃ parricidã e tarpeio saxo p̃cipitari iussit: sicq; cæteris statuit exemplũ: neqd tale ĩ dominos suos audeãt: laudat ergo hãc iustitiã in sylla Valerius. cõstãt. n. syllã crudelissimũ fuisse: ĩ hoc uero iustissimus fuit. Tribunitio furore. Hic. n. Suplicius tribunus pl. ĩauditæ supbiæ & temeritatis fuit q tricentos secum milites hẽret q̃si satellites: quos ut diximus antisinditos appellabat: uideliret ꝯ senatũ. Parto pileo. Parta libertate: nã raso tantũ capite pileũ serui capere solebant: cũ libertate donarentur.

u Erũ ne alienigenæ. Quomõ pittacus ĩperiũ adeptus fuerit dixĩus. li. iii. ca. i. de moderatiõe. Cũ igit̃ passus eẽt se tyrãnũ. i. regẽ creari a ciuibus suis: q opa sua opus eẽ ciuitati uideret: nam certabãt de aqletidis agri possessione: uel ut alii dicũt de sigeo pmõtorio athenienses & mithelenei postq̃ ductu & auspicio suo atheniẽses uicti sũt: sicut suo loco dixĩus tyrãnidẽ deposuit: p̃terea cũ ex agro bello pto: magnũ illi spaciũ traderẽt possidẽdũ utpote dimidiã eꝰ partẽ: ille cõstãti aĩo recu

sauit: q existimaret magnitudine pdæ gloriã bello partã minui. Meritis: Vt sibi tyrãnidẽ traderẽt: aut q de republica tã bene merebat̃ tyrãnide dignus uideret̃. Acclamãtibꝰ. Cõtra clamãtibꝰ: & renuẽtibꝰ. Vtraq̃

necessitas exigeret. nā deuictis hostib9:& parta uictoria: cū opā priæ suā minie necessariā uideret ipiū deposuit.

a Lterius mihi. De iusticia dicit aristidis quā supra tetigimus: q Postq̄ xerses e græcia pulsus ē cōsilio & ductu themistoclis mœnia quoq; urbis atheñ:tādē restituta sūt: q̄ solo fuerat adæq̄ta: themistocles illuc toto aīo itētus erat:ut totius græciæ ipiū athenieses recuparēt: cōuocata igr̄ cōcīoē dixit:se hēre cōsiliū rei pu.saluberrimū:ipiōq; atheniēsi utilissimū:sed illd ad exitū deduci nō posse nisi occultet: atheniēses respōderūt:ut in cōsiliū aristid.: admitteret:q si ,pbaret exeq̄ret: tātū apud atheniēses aristidis ualebat auctoritas. q cognito themistoclis cōcilio in cōcionē ,pduit:& cōsiliū themistoclis utile q̄dē eē dixit: sed minie honestū:erat aūt ut lacedemoniōꝝ classem īcēderēt:q̄ erat i portu dicteo: Athenienses ubi cognouerūt:turpe themistoclis eē cōsiliū succlamarūt oēs nō eē admittendū.tātū iustitiæ & honestatis momētū fuit apud populū illū ut q̄q̄ utilissimū uideret:tamē qa inhōestum respueret: neq;.n.dubiū erat:qn lacedemōiis classe priuatis totius græciæ ipiū atheniēses facile occupassent. Cice.officiorū li.iii. Themistocles inq̄t post uictoriā eius belli qd' cū psis fuit dixit in cōciōe se hēre cōsiliū reipu.salutare:sed id sciri nō opus ēē:postulauit ut aliquē populus daret q cōcōicaret. Datus ē aristides: huic ille classem lacedemōioꝝ q̄ subducta eēt ad dytheū clā īcēdi posse:quo facto frāgi lacedemonioꝝ opes necesse eēt:qd aristides cum audiuisset i cōcionē magna expectatōe uenit: dixitq; putile eē cōsiliū qd themistocles afferret:sed minime honestū: Itaq; atheniēses qd' honestū nō eēt id ne utile qdē putarūt: totāq; eā rē:quā ne audierāt qdē auctore aristidie repudiarūt. Alterius.s.themistoclis q utile cōsiliū īuenit. Alterius.Aristidis q faciēdū esse negauit. Maius.Quātū ad utilitatē. Potentius.Quātū ad iperiū. Deducere.Proprie est in mare ducere.Subducere.In portū trahere.

Cicero: | Deducere | Subducere

n Ihil illis etiā.Seleucus locrensiū princeps fuit &:legū lator sicut solon atheniēsiū:ligurgus lacædemoñ:hic igit̄ leges cōposuit:qb9 locrēses rēpu.amplā diuturnā habuere:sed īter cæteras & illā tulit cōtra adulteros:ut q i adulterio dephensus esset: is utroq; priuaret oculo.forte accidit ut eius filius in hoc crimīe dephēderet:nā cū q̄dā matrefamilias adulteriū comiserat: & cū ciuitas filiū liberare uellet honoris grā:pr̄ nūq̄ adduci potuit:ut filio pœnā remitteret:tādē īstātibus ciuib9 ut absolueret:quādo qdem īq̄t ita uultis:faciam ut altero mihi altero illi eruto oculo lex ipleat:qd etiā factū est:q̄ ,pfecto magna iustitia fuit. Eruto. Euulso. Inter misericordē.ne oīo crudelis esset in filium.

s Ed aliquāto. Hic carūdas ciuitatē tyrū cuius priceps erat cū assiduis seditiōib9 laborar̄ uideret: ut sæpissime ī foro certaret usq; ad sanguinē: legē tulit: ne q̄s cū ferro i cōciōnē ,pdiret:qd si q̄s fecisset rapitis pena dānaret:forte accidit:ut hic i agros ,pficiscēs cictus gladio eēt:& cū īde domū rediret:subito in dicta cōcione cū ferro descenderet i cōcionē non studiose sed oblitus se cū telo eē:cū igit̄ a ,pxīo esset admonitus seipsū īterfecit:neq̄d cōtra legē p se factū eē uideret: sed ex oi pte iustitia seruaret. Præfractior. Aspetior. Abscissior.Seuerior:uel breuior απο τομο τομα dicūt græci absīssū dr̄ qd repēte fit sine ullo respe

pmáeret:atq; ēt cū recupati agri dimidia ps consensu ouīm offerret auertit aīum ab eo mūere: deforme iudicās uirtutis gloriam magnitudine prænde minuere.

De Aristide Atheniensi.

a Lterius nunc mihi prudētia referēda ē:ut alterius representari iusticia possit cū saluberrimo cōsilio Themistocles migrare atheniēses ī classem coegisset:xerxeq; & copiis eius græcia pulsis ruīas priæ i pristinū hitū reformaret:& opes clandestinis molitionib9 ad pricipatū græciæ capessendū nutriret:i cōcione dixit:hre se rē deliberatōe sua ,puisā:quā si fortūa ad affectū pduci passa esset:nihil maius aut potētius atheniensi populo futuꝝ:sed eā uulgari nō oportere: postulauitq; ut aliq̄s sibi cui illā tacite expōeret daret datus ē aristides. Is postq̄ r̄cognouit classē illā lacedemonioꝝ q̄ tota apud cytheū subducta erat uelle īcēdere:ut ea cōsūpta domīatio maris ipsis cederet: ,pcessit ad ciues & rettulit thēistoclē ut utile cōsiliū ita minime iustū aīo uoluere:e uestigio uniuersa concio qd æquū non uideret:nec expedire qdē ,pclamauit:ac ,ptinus themistoclē incepto iussit desistere.

De Seleuco Locrensi.

n Ihil illis etiā iusticiæ exēplis fortius seleucus urbe Locrēsiū a se saluberrimus atq; utilissimis legibus munita:cū filius eius adulterii crīe dānatus secūdū ius ab ipso cōstitutū utroq; oculo carere dberet: tota ciuitas i honorē pr̄is necessitatē pœnæ adolescētulo r̄mitteret:aliq̄diu repugnauit:ad ultimū precib9 populi euictus suo prius: deinde filii oculo eruto:usū utriq; uidēdi reliq̄t.Ita dbitū supplicii modū legi reddidit æq̄tatis admirabili tēperamēto se īter misericordē patrem & iustum legis latorem partitus.

De Charunde Tyro.

s Ed aliquāto Charūde Tyrii præfractior & abscissior iusticia ad uim & cruorē usq; seditiosas cōciōes ciuium pacauerat:lege cauendo:ut siq̄s eas cū ferro itrasset cōtinuo iterficeret:interiecto deinde tēpore ex lōgīquo rure gladio accictus domū repetens subito in dicta conciōe sicut erat i eā ,pcessit: ab eoq;

ctu. Cõciões. Quia spe cõciõib9 irritata plebs usq3 ad sanguinẽ certabat. De fide publica. Ca. VI.
Vius imagine. Trãsiturus ad capitulũ sequẽs ualerius ne hoc abrupte facere uideat q̃si p̃fat: dicit eni
c iustitiã fidei dextrã porrige: ut sibi succurrat: & recte: nã ut inqt tullius fides est totius iustitiæ funda- Tullius
mentũ. Humanæ salutis. Quia sine fide humana generis societas stare non posset.
Vm ptolomæus. De fide publica po. ro. loquit̃ erga ptolomæũ regẽ egypti nã egypti reges oẽs ptole
c mæi sũt appellati: ptolemæus moriẽs filiũ i tutelã populi ro. reliqt: qd' postq̃ ad eo9 aures puenit: ne
fides aliq̃ ex parte deesset: Senatus misit alexãdriã Qu. æmiliũ lepidũ principẽ ciuitatis & eũdẽ opti-

q pxie cõstiterat solute a se legis suæ mõitus. Idẽ ego illam inqt sanciam: ac protinus ferro qd' habebat di- stricto incubuit: cũq3 liceret culpam uel dissimulare: uel errore defender̃: pœnã tamẽ representare maluit ne qua fraus iusticiæ fieret. De fide publica. Ca. VI.

c Vius imagĩe ante oculos posita uenerabile fidei numẽ d̃xterã suã certissimũ salutis humanæ pignus ostẽtat: quã sp ĩ nr̃a ciuitate uiguisse & omnes gentes senserunt: & nos paucis exemplis recognoscamus.

De senatu Po. Ro. & Marco Aemilio lepido.

c Vm Ptolemæus rex tutorẽ populũ ro. filio reliqsset: senatus. M. Aemiliũ lepidũ põtificẽ maximũ bis cõsulẽ ad pueri tutelã gerẽdã alexãdriã misit: amplissimiq3 & ĩtegerrimi uiri sanctitatẽ rei pub. usibus & sacris cõparatã: externæ pcurationi uacare uoluit: ne fides ciuitatis nr̃æ frustra petita existĩaret: cuius beneficio regia cunabula cõseruata pariter: ac d̃corata ĩcertũ ptolemæũ reddiderũt: pr̃is ne fortuna magis: an tutoris maiestate gloriari deberet.

De Ciuitate Ro.

s Peciosa quoq3 illa rõana fides ĩgẽti pœno9 classe circa siciliã deducta: duces eius fractis aĩs cõsilia petẽdæ pacis agitabãt. Quorum dux hamilcar ire se ad consules negabat audere: ne eodem modo catenæ sibi iniicerẽtur quo ab ipsis cornelio asinæ cõsuli fuerant iniectæ: hãno aũt certior romãi aĩ æstimator nihil tale timẽdũ ratus maxima cũ fiducia ad colloqũ eorum tetẽdit: apud quos cũ de belli fine ageret: & tributius militũ ei dixisset: posse illi merito euenire qd' cornelio accidisset: uterq3 consul tribuno tacere iusso: isto te ĩquit metu hãno fides ciuitatis nostræ liberat: claros illos fecerat tãtũ hostiũ ducẽ uincere potuisse: sed multo clariores fecit noluisse. De eodẽ Senatu.

a Duersus eosdẽ hostes parẽ fidẽ in iure legationis tuẽdo. P. cõscripti exhibuere. Marco. n. Ae-

mũ uitũ q tũc pontifex maximus: q bis antea cõsul: q princeps senatus qnges fuerat: q tutor pupilli eẽt: & maluit senatus ut res publica tãto uiro careret q̃q eo plurimũ indigeret: q̃ publica fides deesset: tantũ ualuit apud populũ sanctissima fides: ut maluerint hoĩem: ĩ quo aĩo sanctitatis exẽpla cõspici possent: alienã q̃ sue rei pu. curã administrationẽq3 suscipe. Iustinus q de hac tutela mentionẽ. li. xxx. facit: nõ a r̃ge tutorẽ relictũ populũ fuisse dicit: sed post regis mortẽ ab alexandrinis romã missos fuisse legatos: q orarẽt populũ ro. ut tutelã pupilli susciperẽt: regnũq3 tuerent̃ egypti: qd' iã philippũ & ãthiochũ facta ĩter se pactione diuisisse dicebãt: Gratã legationẽ fuisse romanis cãm belli q̃rentib9 aduersus philippũ: q insidiatus tẽporib9 punici belli fuerat: missos igit̃ fuisse legatos dnot: q nũciarẽt anthiocho atq3 philippo: ut a regno egypti abstinerẽt: Missũ & marcũ æmiliũ lepidũ in egyptũ: q tutorio nomĩe r̃gnũ pupilli administraret: q pfectus bello deĩde qd aduersus anthiochũ duce scipiõe gestũ est: magnũ ad uictoriã momẽtũ dedisse fert̃. Cõparatã rei usibus: q a rei pu. utilitatib9 ĩseruiebat. Et Sacris. q a põtifex maximus sacra publica faciebat. Cuius beneficio. Nõ minorẽ splẽdorẽ & gloriã ab hac tutela ptolemæus accepit: q̃ a gener̃ paterno.

s Peciosa quoq3. Cũ primo punico bello cornelius scipio asina p̃fectus classis ĩ sicilia foret: ad colloquiũ a carthaginẽsibus uocatus est: q data fide cõfidẽter pcessit: illi uero simulato colloqo milites paratos habuer̃: q deprehẽsũ scipionẽ ĩ catenis ducerent: post aliqd' tẽpus eodẽ bello cũ ĩ angustias deductus eẽt hamilcar peno9 dux: & cũ romanis pacẽ desideraret: nõ audebat se cõsulũ fidei comittere: nã ueritus ne q̃ scipionẽ arte decepat eadẽ & ipse caperet̃. Sed hãno alter eo9 dux meliori de fide rõana opinione ductus pcessit audacius: & cũ cõsulibus de pace agere cepit. tũc unus ex tribunis militũ dixit nõ aliã illi fidẽ eẽ seruãdã: q̃ illi cornelio seruauerãt: cui cõsules ĩdicto silẽtio: hanonẽ securũ eẽ iusserũt: Mira pfecto fides & oĩ laude p̃dicãda. Abbreuiator liuius de hoc scipione sic breuiter tradit. Cn. cornelius cõsul a classe punica circũuẽtus & p fraudẽ ueluti ĩ colloquiũ euocatus: captus ẽ. Cornelio asinæ. Hic ẽ qui classe punica mersa clarissimũ ĩde triũphum egit. Cornelio asinæ. Quar̃ dictus sit cornelius asina Macrobius saturnaliũ. li. i. facile d̃clarat. dicit. n. asinæ cognomẽtũ cornelius datũ ẽ: q priceps corneliæ gẽtis empto fundo seu filia data mariro cũ spõsores ab eo solẽniter poscerent̃ asinã cũ pecuniæ onere pduxit ĩ fo9 q̃si p spõsorib9 pr̃is pignus. Fractis. Victis. Claros illo. Ac si diceret uictoria quidẽ romanos ĩperatores claros reddiderat: fides uero multo clariores. Cornelius asina

a Duersus eosdẽ hostes parẽ. M. æmilio lepido, legati carthaginẽses romã uenerãt pacẽ a senatu popu-

loq; petentes: forte ita accidit ut altercatio orta ēet īter legatos &.L. Minuciū ac.C.Manliū: & eo usq; ,pces/ sit cog; cōtētio: ut minutius & manilius legatos pulsarent: nā illi parē petebāt: hi dandā eē negabant: qppe sce distragis: qd ubi cognouit senatus eos legatis dandos eē cēsuit: dariq; fecit. Iure legatiōis. Vt legati tuti sint& inuio'lati secūdū ius gētiū. Manus his attulerant. Pulsauerāt. Nō eos. Quasi dicat senatus nō respexit qd mererent carthaginenses qui totiens fœdera frangerent: sed ius gentiū esse seruandū fideq; publicam.

Vius exemplū. Hoc fuit secundo bello punico cum superior affricanus fatalis dux utranq; subegisset

c hispaniā cœpit carthaginensiū nauē clarissimorū hoīum plenā: illi ne in captiuitatē uenirent legatos publice missos ad īperatorē romanū se esse simularunt: quā fidē illis affricanus pstitit: ut oēs īcolumes & inuolati redirent ad suos. maluit īperator ro. suam fidē fraude petitō fcustra imploratam.

Epresentemus. Hoc exēplū par ē su/

r periori: nā hi romani duo q; legatos apoloniatum orta īter eos rixa pulsassent: dediti sūt eis & missus ē q̄stor cū auxilio ne cognati uī aliquā īferrēt. Repsentemus. In mediū pferamus. Apolonia. Facit suū gētile hic & hæc apoloniatis. unde adbreuiator cū legatos apoloniatū dixit ad senatū missos qdā iuuenes pulsassent dediti apolloniatibus sūt: sed qdā dicūt q; latine facit apollonitanus na. num. A cognatis. Si forte cognati eorū uoluissent eos e manib; legatoꝝ eripere.

[margin:] Apollo niatis

[margin:] Apolloni tanus

Illā curiam. Siquis curiam diligētius consideret: non potius fidei templum dicetq̄ mortalium refugium.

Ost duorum. Nūc ad externa transit

p exēpla: & primo de saguntinis q in fide romana pertinaciter cōstiterūt. Saguntū oppidū est opulentissimū in hispaniæ finibus positū: circa flumen hiberum: qd' fuit quōdam terminus imperii populi ro. & carthaginensiū: causaq; secundi punici belli: nā cū hānibal oppidū illud circunsedisset: saguntini romā legatos auxilia petentes miserunt: quæ cū tardius mitterent necse diutius defendere possent ad eam pertinaciā uenerunt: ut in foro constructo ingenti rogo īpositisq; rebus suis oibus flāmas subicerent: deide seipsos in rogū cōnicerent ne a fide deficerent.

[margin:] Saguntū

Duoꝝ scipionū uidelicet. gn. & .p. Scipionū: quoꝝ alter. s. p. scipio eius scipionis pater fuit: qui deide affricanus dictus est: hi duo ut supra diximus: hispaniam in potestatem populi ro. diu tenuerant: sed tandē per magonē quendā celtiberi quoꝝ pars maior erat ī exercitu romano: illecebris & pecunia corrupti defecerunt a romanis: romani uero exercitus externis auxiliis destituti se in tutiora loca receperunt: & clitellis atq; impedimentis uallo

milio lepido. L. flaminio cōsulibus. L. minutiū. L. maniliū carthaginēsiū legatis quia manus his attulerāt pfeciales reddendos curauerūt: Sed tunc senatus nō eos quibus hoc præstabat' aspexit.

De superiore africano.

c Vius exēplū superior africanus secutus cū honustā multis & illustribus carthaginensiū uiris nauē in suā potestatē redegisset inuiolatā dimisit: qa se legatos ad eum missos dicebāt, tā & si manifestum erat illos uitandi presentis periculi grata falsum legatiōis nomē amplecti: ut Romani imperatoris potius decepta fides: q̄ frustra implorata iudicaretur.

De senatu Po. Ro.

r Epræsentēus ēt illud senatus nullo mō prætermittendū opus. legatos ab urbe appollonia romam missos. Q. Fabius Cn. Semprōius ædilis orta cōtētione pulsauerunt: quod ubi comperit continuo eos perfeciales legatis dedit: quæstorēq; cum his brūdusium ire iussit: ne quam in itinere a cognatis deditorum iniuriam acciperent: illam curiam mortalium: quis concilium an templum fidei dixerit: quā ut ciuitas nostra semper benignam præstitit: ita etiam in sociorum quoq; aīs constantem recognouit.

p Ost duoꝝ in hispania Scipionum: totidemq; romani sanguinis exercitum miserabilē stragem sanguini uictricibus hānibalis armis intra mœnia urbis suæ cōpulsi: cū uim punicā ulterius requirerent arcere: collatis in forum quæ unicuiq; erant carissima: atq; undiq; circundatis: accensisq; ignis nutrimentis ne a societate nostra desisterent: publico & cōmuni rogo semetipsi superiecerunt: Crediderim tunc

facto a pœnis qbus erant lōge uiribus inferiores diu obsessi: tādē capti cæsiq; sunt. L. uero Marcius tri. m. silitū collectis reliquiis exercitus: & nocte sequenti uocatis ad cōcionē militibus hortatus est: ut īprouiso inuaderēt hostes nihil tale ,ppter uictoriā metuentes: & īter cōcionandū subito flāma ex eius capitis apice emicuit: quo signo motos milites ea nocte duxit ad hostiū castra: qbus ex īprouiso captis cæsisq; hostibus maiorē intulit cladem q̄ acceperant: Sed in hac historia Valerius dissentit a liuio: non eni post cæsos in hispania scipiones hanibal sagūtū expugnauit: Sed anteq̄ bellū cū romanis suscipet: ut huius tradit & cicero ī philippicis. libro. xi. Et hoc belli principiū & cām fuisse dicit: qa cū iam aīo agitaret hānibal italiā inuadere nullā aliā uiolandi fœderis honestiorē rōnē inuenit q̄ si saguntinos romanis societate cōiunctos adoriret. Vim punicā. Cū in punica coerciti essent neciā cōmeatus uenire posset. Cōmuni. Quia ipsis & bonis suis cōmunis fuit. Crediderim. Quasi per deplorationē hoc dicit Vale. nō dubitauerī fidē tūc humana facta cōsideratione saguntino rū cassū fuisse miseratā tam cōstantes sui numinis cultores iniquo iudicio fortuna ad necem adeo crudelem

impulerit. Mestũ. Cum uideret res hominum adeo fidelium maleuersari.

i Dem pſtando. Hoc ſimile eſt ſupiori: quã eni fidẽ ſagũtini romãis pſtiterũt: eãdẽ ſeruauerũt: & petilini: & dux carthagineſiũ utriuſq; cã fuit. petilini primo qdẽ cũ obſiderent ab hãnibale: auxiliũ petierunt a romanis: populus ro. q; pauloante canenſem cladẽ accepiſſent pſtare nõ poſſe reſpõderũt: ſed illis pmiſerũt: ut faceret qđ ſibi maxĩe cõduceret: illi a romano pſidio deſtituti oẽm inbellẽ turbã & inutilẽ ciuitate eiecerũt quo difficilior eſſet p famẽ obſeſſio: qđ illis cõſiliũ pa҂ uel nihil pſuit: neq; enĩ uis alia magis q̃ fames illos expugnauit: abſũptis enĩ frugũ alimẽtis caniſq; oĩs generis q̃drupedũ: poſtremo coriis herbis & radicibus corticibuſq; teneris & his quoq; ſtrictĩ ueſcebant̃: maluerũt ergo fame conſumi q̃ a romana fide deficere: hãnibal igit̃ non petiliã ſed fidũ petiliæ ſepulch҂ expugnauit.

ipſam fidẽ humana negocia ſpeculãtem mœſtũ geſſiſſe uultũ pſeuerãtiſſimũ ſui cultũ iniquæ fortũæ iudicio tam acerbo exitu damnatum cernentem.

i Dem præſtando petilini eundẽ laudis honorẽ meruerunt ab hãnibale: quia deficere a nr̃a amicitia noluerũt: obſceſſi legatos ad ſenatum auxilium implorantes miſerunt: qbus propter recẽtẽ cladẽ canenſem ſuccurri non potuit. Cæterum permiſſum eſt eis ut facerent quod utiliſſimum incolumitati eorum uideretur. Liberum ergo erat carthaginenſium gratiam amplecti. Illi tamen fœminis oĩq; ætate imbelli egeſta: quo tutius armati famem traherẽt ptinaciſſime i muris coſtiterunt: expirauitq; prius co҂ tota ciuitas q̃ ulla ex parte romanæ ſocietatis reſpectũ depoſuerit. Itaq; hãnibali nõ petiliam ſed fidum petiliæ ſepulchrum capere contigit.

De fide uxorum erga uiros. Ca. VII.

a Tq; ut uxoriã quoq; fidẽ attingamus. Tertia Aemilia africani prioris uxor: mater corneliæ matris Cn. & T. Graccho҂: tantæ fuit comitatis & patiẽtiæ: ut cũ ſciret uiro ſuo ancillulam ex ſuis gratam eſſe diſſimulauerit: ne domitorem orbis africanum fœmina magnũ uirum impatiẽtiæ reum ageret: tantumq; mens eius a uindicta abſuit ut poſt mortem africani manumiſſam ancillulum ĩ matrimonium Liberto ſuo daret.

De Turia Vxore Quinti Lucretii.

q Vintum Lucretium proſcriptum a triumuiris uxor turia inter cameram & tectum cubili abditum una conſcia ancilla ab ĩminente exitio non ſine magno periculo ſuo tutum præſtitit: ſingulariq; fide id egit: ut cum cæteri proſcripti in alienis hoſtibꝰ regiõibuſq; per ſummos animi & corporis cruciatus uix euaderent: ille in cubiculo & in coniugis ſinu ſalutem retineret.

De Sulpicia uxore Lentuli.

ſ Vlpicia aũt cum a matre iulia diligẽtiſſime cuſtoditetur ne lentulum cruſtelionem uirum ſuum proſcriptum a triumuiris in ſiciliam proſequere, tur nihilominus familiari ueſte ſumpta cum duabus

Petilia. Vrbs calabriæ de q̃ meminit Virg. Petilia pua philotete ſubnixa petilia muro: i q̃ philo Vir. tetes meliboeus regnauit teſte ſeruio: at Strabo li. vi. dicit eẽ lucano҂ metropoli. Egeſta. Euacuata urbe. Traherent. Producerent dilatarẽt. De fide uxo҂ erga uiros. Ca. VII.

a Tq; ut uxor iam quoq;. Nũc trãſit ad ca. vii. in quo tractat exẽpla fidei quã uxores pſtitere maritis. Et primo de tertia æmilia: cuius tãtã fidẽ fuiſſe dicit: ut cũ eius uir Scipio ſupior ancillæ ſuæ captus eẽt amor̃ eũ licẽtia illã frui pmiſerit: ac poſt mortẽ Scipionis ne id metu feciſſe exiſtimaret̃ manumiſſam illã liberto ſuo in matrimoniũ cũ magna dote dedit. Mater corneliæ. Eã nobilẽ facit ut rẽ magis exageret q̃uis uxor eẽt affricani & aua tanro҂ uiro҂: tamen hoc fecit: ſunt q dicãt hãc pauli æmilii q pſem regẽ ſuperauit fuiſſe filiã: & affricani iferioris ſororẽ ex qua nata fuit Sẽpronia gracchorũ igit̃ q̃ & cornelia dicta eſt. plutarcus tamẽ dicit paulũ æmiliũ duas tantũ habuiſſe filias: & alterã tuberoni elio: alterã catoni portii catonis filio ĩ matrimoniũ dediſſe. Diſſimulauit. Finxit ſe nõ cognoſcere. Impatientiã. Quod amoris ipatiens eſſet. Tãte comitatis. Suauitatis. comitas uirtus eſt ĩter duo extrema ĩter ſeueritatẽ & remiſſionẽ. Domitorẽ. Qui duas hiſpanias: Sardiniã Siciliã: & Affricã ſubegerat. Manumiſſã. In libertatẽ aſſertam.

q Vintũ lucretiũ. Nec turia qdem pter mittẽda eſt: quæ Qu. lucretium maritum ſuum a triumuiris proſcriptũ & inter ipſos pœnates latentem nõ dubitauit cũ ſue ſalutis diſcrimine tutum & incolumẽ ſeruare. lex enĩ erat ut quicũq; proſcriptũ occultaret: eadẽ pœna dãnaret̃ a triũuiris. ſ. Augusto: antonio: & lepido. Magno periculo. Quia ut dixi pœna capitis afficiebat̃: qui proſcriptũ rexiſſet: aut nõ indicaſſet. Camera. Cameræ Cubile arcuatum. Proſcripti. dicebãtur quorum noĩa in publico proſcribebant̃: & quicunq; ea uidiſſet ius faſq; eo҂ occidendo҂ habebat. Sulpicia. Lentulũ turſcelionẽ uirũ ſuũ proſcriptum a triumuiris Antonio: lepido & Octauiano: ubi ĩ ſicilia exulare percepit: a ſeruili ſumpta ueſte: & decepta matre a qua diligenter ſeruabantur: conſcia quanto uiri amore flagraret deceptiſq; cuſtodibus cum duas tantum ancillas & paucos ſeruulos ſecũ duxiſſet: e ueſtigio ſecuta eſt. magnũ igitur fidei documentum in uirum ſulpicia dedit.

De fide seruorum erga dominos. Capitulum.VIII.

r Estat ut seruorũ erga. Octauũ capitulũ de fide seruorum quã erga dominos suos perseueranter præstiterunt: primum autem exemplũ serui cuiusdam. M.antonii oratoris ætate sua præstãtissimi: quẽ cicero in libro de oratore mirũ in modũ laudat: cũ igitur incesti accusatus esset: ut in capitulo de fiducia diximus: qui cum in prouinciam quæstor designatus proficisceret᷑. iamq; brundusium usq; peruenisset: certior factus per litteras romam redit & causam suam egit. Seruus eius qui criminis illius cõscius erat: nam laternam illi dum uirginem peteret noctu prætulisse constabat: nunq̃ cogi potuit ullo tormento ut id fateretur adeo fidelis. Quo.q̃to. Hoc.Tãto: nam serui solent esse infideles: si ergo ĩ eorum numo aliquis fidelis inueniat᷑ laudabilior erit quia non expectatur.

Quæstiones

m Anto.In quæstione.i.in tormento ꝓcedente.i.qđ sequit᷑: nã quæstiones i̵quisitiones dicunt᷑. q̃a iudicibus fiũt & q̃a precedũt quæstiones.i. interrogationes deinde sequunt᷑ tormenta iõ ponunt᷑ pro tormentis. Laternã. A latẽdo dictam q; intus lateat ignis. Hoc nomine. Hac cã.i. ctĩe: ẽ aũt metalepsis cũ primũ ad ultimũ: nomẽ enĩ significat: cãm: cã uero crimẽ. Eculeo. Tormẽto: dicit᷑ enĩ eculeus q̃si eq diminutiuus ẽ aũt ligneus & accutissimi dorsi. Cãdẽtib9. Ignitis Laminis.i.ferreis. Argui fortũa merito pŏt Iure ĩqt accusari fortuna posse uidet᷑. q̃ tã fortẽ cõstãtẽq; aĩum ĩ seruo cõcluserit: merebat᷑ enĩ ingenii corporis sedem.

Laterna

Eculeus

c Onsulem aũt. Hic. C. marius filius fuit eius marii: qui bella ciuilia gessit aduersus sillam: qui septimo consulatu suo mortuus est: deĩde ĩ filiũ bella migrarũt: q uictus a sylla se ꝑneste recepit: ubi cũ obsideret᷑ tentauit p cuniculos egredi: qđ cũ nõ posset q̃a custodirent᷑ a syllanis militib9: a seruo suo se iussit occidi: ne ĩ potestatẽ hostiũ ueniret. plutarcus uero in uita marii illũ dicit sibi ipsi mortẽ intulisse. Sortitũ. Quia cũ obsessa diu fuisset a sillanis tandẽ capta fuit: crudeliterq; uexata: nã ut in capitulo de crudelitate uidebimus: quĩq; milia ꝑnestinoꝝ crudeliter silla iussit occidi. Cuniculi. Subterranei meatus a similitudine animalis qđ cauernis subterraneis delectat᷑. Cũ quo mori. Sic enim inter se cõuenerant: ut quando effugere non possent: simul morerent᷑. Perstrictũ. Leuiter uulneratũ ne in hostiũ manus deuenirẽt: Cũ magna sibi: q̃a occurrebat illud: q̃ fides est occidere dominũ respõdet q̃a magna premia proposita fuerant ei: q mariũ uiuũ uictoribus tradidisset. Cedit: Vincitur.

a Eque illustri e quod. Mortuo Tiberio: ut ĩ capitulo de somniis diximus. C. gracchus uisa p quietem fratris imagine dicentis quãtum uellet cunctaretur: oĩo sibi pereundum esse eodem quo ipse exicio periisset: cœpit eadem uia grassari ĩ senatum qua frater per leges: scilicet tribunicias sediciones excitare: quare motus senatus: q; id ad rei pub. euersionem quodammodo spectare uidebat᷑: decreuit ut opimius consul uideret nequid res publica detrimenti caperet: quæ summa ptãs in atroci negocio dabatur magistratui more romano: ut posset exercitum parare: bellum gerere: coercere omnibus modis socios atq; ciues: domi militiæ imperium consuli ius est. Itaque opimius consul cum armata manu. C. gracchum persequitur: ille se in auentinum montem cum multitudine armata recepit. contra exercitu ducto: cæsoq; fuluio eius collega fuga facta est: & gracchus se in

ancillis totidem seruis ad eum clandestina fuga peruenit: nec recusauit se ipsã ꝓscribere ut ei fides sua in cõiuge proscripto cõstaret.

De fide seruorũ erga dominos. Ca.VIII.

r Estat ut seruorũ etiam erga dominos: quo minus expectatã hoc laudabiliorẽ fidem referamus.

De quodã seruo Marci Antonii.

m Arcus Antonius auorũ nostrorum temporib9 clarissimus Orator incesti reus agebat᷑: cuius i iudicio accusatores seruum in quæstione perseuerantissime postulabant: quod ab eo cũ ad stuprũ iret laternam prælatã cõtẽderẽt: erat ãt is ẽt tũ ĩberbis & stabat corã: uidebatq; rẽ ad suos cruciatus pertinere: nec tamẽ eos fugitauit. Ille uero ut domũ uẽtũ est antonium hoc noĩe uehemẽtius cõfusũ & sollicitũ ultro est hortatus: ut se iudicibus torquẽdũ traderet. affirmãs nullũ ex ore suo uerbũ exituꝝ quo cã eius læderet᷑: ac ꝓmissi fidẽ mira patientia prestitit: plurimis etiã laceratus uerberibus eculeoq; ĩpositus: cãdẽtibus etiã laminis ustus oẽm uim accusatoris custodita rei salute subuertit: Argui fortuna merito potest: q; tã piũ: & tã fortem spiritum seruili nomine inclusit.

De quodam Seruo Caii Marii.

c Onsulẽ autem. C. Mariũ prænestinæ obsidionis miserabilẽ exitũ sortitum: cuniculi latebras frustra euadere conatũ: leuiq; uulnere a latesino cum quo mori destinauerat perstrictũ: seruus suus ut syllanæ crudelitatis exptẽ faceret: gladio traiectũ interemit: cũ magna premia sibi ꝓposita uideret: si eũ uictoribus tradidisset: cuius dexteræ tã opportunũ ministerium nihil eoꝝ pietati cedit a quibus salus dominorũ protecta est: quia eo tẽpore Mario non uita sed mors in beneficio reposita erat.

De philocrate seu Euporo seruo Gracchi.

a Eque illustre qđ seqtur. Gracchus ne ĩ ptãtẽ inimicorum deueniret Philocrati seruo suo ceruí

templum diane contulit:ibiq; sibi manus uoluit inferre. Sed a licinio & Pomponio fidissimis familaribus ꝓhibitus est:hortatusq; ide quāprimū aufugere:quē corporibus suis tādiu ꝑtexerūt fugientē quo ad cæsi sunt. ille ubi uidit se inimicoꝝ manus euadere nō posse:cū philocrate seruo q cū eo solus fugiebat in sacꝝ deoꝝ nemus se ꝓripuerūt:ibiq; philocrates eū occidit:& sup occisum se quoq; itereptū ꝓiecit. Aliter legiť in uita gracchoꝝ:nā utrūq; in manus inimicoꝝ deuenisse rradit Plutarchus:& alteꝝ a Scipione nascica:alteꝝ a. L. Opimio fuisse cæsos:ut in capitulo de sōniis & alibi diximus. Macrobius uero de saturnalibus hūc seruū euporꝝ noiatū fuisse dicit q̄q̄ alii philocratē dictū uelit:q dū aliq̄ spes salutis affulsit fidissimus comes dominū q̄cunq; potuit rōe tutatus est:ubi uidit iā desperatū eē & dominū occidisse:& sup cæsū scissis ꝓprio uulnere uiscenbus aīam effudisse dr̄.

ces īcidēdas præbuit:q̄s cū celeri ictu abscidisset: gladiū cruoꝛ dōini madētē ꝑ sua egit præcordia:euporꝝ alii hunc uocitatū existimāt:ego de noīe nihil dispuro:familiaris āt tātūmō fidei robur admiror:cuius si præstātiā animi generosus iuuenis imitatus foret:suo non serui beneficio īminētia supplicia uitasset:nūc cōmisit ut philocratis q̄ gracchi cadauer speciosius iaceret.

De pindaro seruo Cassii.

a Lia nobilitas:Alius furor:sed fidei par exēplū Pīdarus. C. Cassiū philippēsi prœlio uictū nuper ab eo manumissus iussu ipsius obtruncatū insultatiōibꝫ hostiū subtraxit:seq; e cōspectu hoīum uolūtaria morte abstulit:ita ut nec quidē corpus eius absūpti inueniretur. Quis deorum grauissimi sceleris ultor:illā dexterā quæ in necem patriæ parētis exarserat tanto torpore alligauit:ut se tremebunde pindari genibus submitteret:ne publici parricidii quas merebať pœnas arbitrio pii uictoris exolueret:tu ꝓfecto tu diue Iuli cœlestibus tuis uulneribus debitā exegisti uīdictā:ꝑfidū erga te caput sordibus auxiliis supplex fieri cogendo eo ai æstu cōpulsum:ut neq; retineri uitam uellet:neq; finire manu sua auderet.

De seruis Caii Plotii Plāci & de Piso Caio.

a Diūxit se his cladibꝫ. C. Plotius Plācus mūacii plāci cōsularis & cēsorii frī: q cū a triūuiris ꝓscriptus in regiōe salernitana lateret:delicatiore uitæ genere & odore ungēti occultā salutis custodiā detexit.

Eupo rū. Quē alii philocratē appellāt. Familiaris. Quia in eius familia nutritus fuerat ideo hāc ei fidē ꝓstitit. Cuius si ꝓstātiā. Dicit hūc gracchū laudabiliorē futuꝝ fuisse si mortē sibi cōsciuisset q̄ si a seruo beneficiū suscepisset. Præstātia. Alias ꝓsentē fortitudinē robur.

a Lia nobilitas:alius furor. Pindarus cassiū:hoc idē pidarus exhibuit cassio qđ euporus graccho:nā cū cassius & brutus cōtra Antoniū arma sūpsissent ꝓ reipu. libertate tuēda:q̄q̄ eis aduersa fortuna cōtigerit cūq; uaria uictoria pugnassent:tādem in cāpis philippicis cōparatis utriq; copiis extremo ꝓlio dimicarūt & ī dextero cornu Octauianus: in sinistro uero Antonius:itē ī dextero brutus in sinistro cassius erāt:forte ita accidit ut cōserta pugna cæsar in dextero Cassius in sinistro cornu uicerenť:Sed nihil aliud bruti & cassii res deduxit in ꝑniciē q̄ q; brutus cassio ueluti uictori nō tulit auxiliū:nec cassius brutū ueluti uictū potuit expectare:nā brutus iā cæsaris castra ꝑ milites suos capta diripuerat:cædēq; igentē ī illis fecerat:ad duo .n. milia lacedæmonioꝝ q nup in auxiliū cæsaris uenerāt ꝓter castroꝝ ꝓsidia cæsa sunt:Cassius uero cum sein collē quēdā recepisset unū e cēturionibus suis noīe tuneū exploratū cūcta dimittit:q cū tardius rediret existimās cassius fuisse illū ab hostibus iterceptū hostesq; ex omni parte uictores eē:ignarus oīum quæ a bruto facta fuerāt desperatis rebus oībus in tabernaculū sese cōtulit:ex libertis unū noīe pindaꝝ secū trahēs: quē ad eos casus sibi parauerat:obducta ueste caput obtegēs iugulūq; enudās sese illi feriendū ꝓbuit:Auulsū ab humeris caput reptū est:

At pīdaꝝ post cædē hic nemo hoīum uidit:exquo plerisq; scrupulū dedit q; iniussus uiꝝ iterfecisset. Quis deoꝝ grauissimi. Nihil tāta adulatōe putridius:nā ad tyberii assentationem hoc dicit nescire se:qs deoꝝ cassii manus alligauerit:quæ pauloante in cæsaris necē exarserāt:nūc in se ipm tātope elāguerīt ut sibi mortē iferre trepidarēt:maluerit quoq; cassius serui beneficio q̄ uirtute sua parricidii pœnas euadere. Tu ꝓfecto iuli. Pergit ī assentatiōe sua cū dicat Cæsaris numē grauiter ultū cædē iuriāq; suā:q cassiū sūmæ auctoritatis uiꝝ sordido seruo supplicē fieri coegerit:ut sibi mortē īferret quā ipse sibi cōficere nō auderet. Exarserat. Incitata fuerat. Torpore. Lāgore. Animi æstu .i. fluctuatione. Sordibus. Quia iplorauit auxiliū serui.

a Diunxit se cladibus. C. plotius Hic plotius a triūuiris ꝓscriptus cum in salernitano agro delitesceret eo triūuiroꝝ carnifices missi qui diligēter illum inuestigarēt & occiderēt:latētes seruos dephenderent quos tormentis adactos cogere nō potuerūt: ut dominū īdicarēt:sed ille miseratiōe motus q; tā crudeliter lacerarentur ꝓcessit in publicū:& se iugulandū præbuit:Serui igitur q̄tum in ipsis fuit dominū suum ab inimicis fideliter tutū præbuerūt dicit tamē hunc ex delitiis fuisse detectū:nam quia delicatiore genere uitæ semꝑ fuerat abusus ut corpus præciosissimis unguētis quottidie ꝑfunderet:nunc ꝑsecutores ueluti canes sagaces unguentoꝝ odore qui ad nares peruenerat tractos ad locū mirifice ꝑspirantē peruenisse & latentes seruos inuenisse. Plinius li. xiii. natu. histo. L. inquit plociū. L. plocii bis cōsulis censorisue fratrem proscripcum a triūuiris in falernitana latebra:unguenti odore ꝓditum constat:quo dedecore tota absoluta proscriptio est. Plinius

Salernitana. De salerno:est autem salernum ciuitas lucaniæ. Et odore unguenti. Quo se perfundebat. Salernū

Sagax. Solers & callida & astuta. sagaces canes odoriferi dicuntur. Odorata est. Odore persensit more canũ qui sagaces .i. boni ferarũ idagatores nasci solẽt. ordo aũt est sagax cura eorũ qui miseros psequebant inducta istis uestigiis est odorata abditũ cubile fugæ eius. Torti. Crucian tormẽto affecti. Multũ. Quantũ ad magnitudinẽ supplicii. Diu. qũtũ ad tpis lõgitudinẽ. Quod certamẽ mutuæ beniuolẽtiæ. Dominus inqr & serui de mutua beniuolẽtia iter se certasse uident uter utros magis diligeret: sed cũ eorũ fides miris laudibus efferẽda sit. nõ facile diiudicari põt fœliciores ne fuerint serui qui tã piũ & misericordẽ dominũ nacti sunt: ut eorũ suppliciis uitã postponere non dubitauerit: moriq̃ maluerit q̃ eos diutius torqueri: an dominus qui tam constantem seruorũ fidem in sua salute fuerit expertus. Arduum. Difficile.

q Vid urbini panopionis. Macrobius saturnaliũ li. i. hoc idẽ refert exẽplũ panopion pscriptus cũ in reatinã uillam delatus forte lateret: milites ad eũ occidẽdum missi sũt qđ cũ seruus cõperisset & uestẽ cũ domino cõmutauit & annulũ accepit in cubiculũ ac lectũ ascẽdit: ac p eo mortẽ subire nõ dubitauit. Postico. Posticũ latẽs hostiũ in posteriori parte domus positũ. Horatius postico falle clientẽ. Nec q̃ cito dr̃. Nõ ita ẽ iquirur q̃ facile dr̃ p alio qspiã mori uoluisse: tã facile etiã potuisse credat: nã nisi sũma & iæstimabili fide pditus seruus iste fuisset poterat militũ ipetu minisq̃ deterreri: ut fugientẽ dominũ idicaret. Titulo. Non in sepulchro iussit inscribi titulum hic positus seruus qui pro domino mori non dubitauit.

Postico

Horatius

a Nnus restio. Hoc etiã supiori conferri põt. antius iste restio pscriptus & ipse a triũuiris pfugerat in uillã: ibiq̃ latebat & tũ oẽs eius domestici cognita pscriptõe i diripiẽda illius domo eẽnt itẽti: unus tantũmõ seruus q grauibus pœnis. ab ipso domino fuerat affectus: nã illũ sæpissime uerberibus ceciderat. uultũ etiã ipsius inustum turpibus signis notarũ deformẽ reddiderat: se tamẽ illius fugæ fidelissimũ comitẽ pbuit & dominũ ab istãn morte liberauit: nã ubi sensit psecutores adesse: iopẽ quẽdã senẽ occidit & structo rogo pro domino cremauit quærẽtibus deide militibus: ubi nã esset Antius rogũ ostẽdens illic esse dixit qbus ei credẽtibus: dominus tã fidelis serui beneficio tunc mortẽ euasit: qd quidẽ eo uidet admirabilius: quo de illo tã pessime meritus fuerat: magnũ pfecto pietatis & fidei documentũ hoc uno officio seruus ille præstitit. Macrobius Saturnaliũ li. i. auctor huius historiæ: multa fidelitatis seruorũ exẽpla cõmemorat. Circa rapinã. Id enim sibi gratũ erat ut ad prædã itenti nõ sibi ipedimento forent. Inustus. Sigillatus candẽti ferro ne nota facile deleri posset. Ancipiti. Ambiguo: quia i eodẽ se periculo exponebat. Spectatæ. Probatæ. Quo quidẽ tam exquisito. Adipleuerat iquit cumulatũ pietatis officiũ se fugæ comitẽ cũ salutis suæ discrimine præstãdo: ueꝝ nõ hac re cõtentus maiora fecit. His. n. quoꝝ fœlicior: Vere inquã pietatis cumulum expleuerat: comitando fugientẽ dominũ: nã cæteri qui liberalius habiti fuerant a domino melioriq̃ fortuna usi ad diripiẽdas illius opes se conuerterũt: hic qui domini suppliciorũ erat imago: qppe ab illio sæpius laceratus eius salutem

xit: istis eñi uestigiis eorũ qui miserũ psequebant sagax inducta eu ta abditũ fuge eius cubile odorata ẽ: a quibus comprehensi serui latentes multũq̃ ac diu torti negabant se scire ubi dominus eẽt. Nõ sustinuit deide plãcus tã fideles tãq̃ boni exẽpli seruos ulterius cruciati: sed pcessit i mediũ iugulũq̃ gladiis militum obiecit: quod certamen mutuæ beniuolẽtiæ ad duũ dignosci facit. Vtrũ dignior dominus fuerit qui tam constantẽ seruorũ fidẽ experiretur: an serui qui tam iusta domini misericordia quæstionis seuitia liberarentur. De quodam seruo panopionis.

q Vid urbini panopionis seruus quam admirabilis fidei: q cũ ad dominũ pscriptũ occidẽdũ dõesticorũ iudicio certiores fcõs milites i teatinã uillã uenisse cognosceret. cõmutata cũ eo ueste: pmutato etiã annulo illũ postico clam emisit: se autem in cubiculũ ac lectulũ recepit: & ut panopionẽ occidi passus est. breuis huius facti narratio: sed non parua materia laudationis: nã siqs ante oculos ponere uelit subitum militum accursum conuulsa ianuæ clanstra: minacẽ uocẽ: truces uultus: fulgẽtia arma: rẽ uera extimatione prosequet: nec q̃cito dicit aliquẽ p alio mori uoluisse tã id ex facili etiam fieri potuisse mirabitur: panopio autem quãtũ seruo deberet amplũ ei faciendo monumentum ac testimoniũ pietatis grato titulo reddendo confessus est. Cõtentus essem huius exẽpli generis: nisi unũ me dicere admitatio facti cogeret. De Seruo Antii Restionis.

a Ntius Restio proscriptus a triũuiris eum omnes domesticos circa rapinam & prædã occupatos uideret: q̃ maxime poterat dissimulata fuga se penatibꝫ suis i tẽpesta nocte subduxit: cuius furtiuũ egressum seruus ab eo uiculorũ pœna coercitus inexpiabiliq̃ litterarũ nota per summã oris contumeliã iustus curiosis speculatus oculis: atq̃ uestigia hucat q̃ illuc errantia beniuolo studio subsecutus lateri uolũtarius comes arrepsit. Quo quidẽ tam exqsito: tã ancipiti officio perfectissimum spectatæ pietatis cumulũ expleuerat: his. n. quorũ fœlicior i domo status fuerat lucro itẽtis: ipse cũ nihil aliud q̃ umbra & ima

protexit eamq; suum esse emolumẽtum uoluit. Emolumentũ. Vtilitatem & lucrum: dictum eo q; mentẽ molliat. His. n. Cæteris. s. seruus q liberalius habiti fuerãt a domino dirripiẽdis illius bonis ĩtentis. Intẽtã. Digito demõstrãs rogũ. Piacu lis. Penis & notis. De mutatione mor̃. Capitulum .IX.

Emo lum en tum

m Vltũ animis hominũ. Valerius scripturus de mutatione mor̃ & fortunæ id agit ut ostẽdat cognitionẽ mor̃ mutationis atq; fortunæ nobis utilẽ esse: & sic beniuolẽtiã captat a psona cũ ostẽdat se rẽ utilẽ esse scriptur̃: & qa occurrebat illud: qd ꝓdest scire mutatiões mor̃ & fortunæ: dicit ex hoc boni cõsequmur ut cũ alior̃ fortunas uiderimus eẽ mutatas ut q in sordida & abiecta cõditiõe positi: ad celsiora dignitatis gradũ euaserũt & nos quoq; de rebus nostris melius sperare poterimus. Fiducie adiicere. Cũ uiderimus alior̃ fortunas esse mutatas nõ esse desperãdũ de nobis aut filiis nr̃is q; turpioris uitæ futuri sint. Sollicitudinis. Vnũ sequit̃ ex altero: nã qa fiduciã sumit ideo sollicitudinẽ deponit. Stultũ esse. Cũ uideamus inqt multos abiectæ obscuræq; cõditiõis hoĩes mutata fortuna ad claritatis fastigiũ euasisse. stultũ est de humili fortuna nr̃a desperare & nos quasi ꝑpetuæ infœlicitatis damnare. Spem. Spes est bonor̃ futuror̃ expectatio.

Spes

go suppliciorum suorum maximum sibi esset emolumentum: eius a quo tam grauiter punitus erat: salutẽ uendicauit: cumq; habunde foret iram remittere: adiecit etiam charitatẽ: nec hactenus beniuolentia ꝓcessit: sed in eo conseruando mira quoq; arte usus est: nã ut sensit cupidos sanguinis milites superuenire: moto domino rogum extruxit: eiq; egẽtẽ a se cõprehẽsum & occisum senem superiecit: interrogantibus deinde militibus ubi nam eẽt antius: manum rogo intentam ibi illum datis sibi crudelitatis piaculis uri respondit: quia uerisimilia loquebatur habita ẽ uori fides quo euenit ut antius statim quærendæ incolumitatis occasionem assequeretur.

De mutatiõe Mor̃ & fortunæ. Ca. IX.

m Vltum animis hominum & fiduciæ adiicere & sollicitudinis detrahere potest Mor̃ ac Fortunæ in claris uiris recognita mutatio: siue nostros status: siue proximorum ingenia cõtẽplemur. Nam cum aliorum fortunas spectando ex conditione abiecta atq; cõtẽpta claritatẽ emersisse uideamus: quid aberit quin & ipsi meliora de nobis semp cogitemus: memores stultũ esse perpetuæ infelicitatis se damnare: spemq; quæ etiam incerta ratiõe fouetur interdum certam in desperationem conuertere.

De Manilio torquato filio Lucii manlii torquati.

m Anilius autẽ torquatus adeo ebetis atq; obtusi cordis inter initia iuuentæ existĩatus: ut a pr̃e manilio amplissimo uiro quia de domesticis & reip. usibus inutilis uidebatur rus relegatus agresti opera fatigaretur: postmodum patrem reum iudiciali periculo liberauit: filium uictorem q; aduersus imperiũ suũ cũ hoste manũ ꝯseruerat securi ꝑcussit: patriã latino tumultu fessam speciosissimo triumpho recreauit In hoc credo fortunæ nubilo cõtemptu adolescentiæ ꝑfusũ quo senectutis eius decus lucidius enitesceret.

De Scipione Africano superiore.

s Cipio ãt africanus superior quẽ dii ĩmortales

m Anlius torqũtus. De hoc uero multis ĩ locis carptĩ diximus: nũc eẽt tota historia repetenda: sed breuitatis grã dicemus tãtũ q̃ necessaria sũt: hic a pueritia ad adultã ætatẽ obtusioris ingenii tardiorisq; linguæ adeo fuisse dicit̃: ut a. L. pr̃e sperioso uiro asperiorisq; naturæ fuerit ex urbe quodãmõ relegatus & rure iussus habitare q̃si reipu. cius futurus semp ĩutilis: eius uero mores adeo ĩmutati sũt ut & pr̃i & reipu. utilissimus euaserit: tũ quõ pr̃i utilis fuerit diximus in ca. de pietate. Idẽ mox cũ gallor̃ exercitus sup ripas amnis castra posuisset romaniq; obuiã exissent: & gallus magnitudine insolita ponte occupato ꝓuocaret ad ꝓliũ si qs eẽt uir fortis romanor̃: hesitãtibꝰ aliis dictatorẽ suũ adiit: & obtẽta pugnãdi extra ordinẽ licẽtia: hostẽ exultãtẽ more gẽtis & armis aureis gloriãtẽ: fortis ipe magisq̃ ornatus miles: & utilibꝰ magisq̃ fulgẽtibꝰ armis ĩstructus: repetito uulnere cõfixũ strauit: cui exanimi nihil amplius ĩtulit ludibrii: q̃ ut torquẽ aureũ unũ dũtaxat illi abstulerit: hinc militari suor̃ gaudio ac fauore ortũ torqti nomẽ: Coronã ꝑter hæc aureã dictator illi dono dedit ob ĩsignæ uirtutis: tãtũ deniq; momẽti ĩ hoc duello fuit: ut nocte ꝓxima clam gallor̃ exercitus abscederet. Vir. hic magnus ĩprimis: ut ait Cicero: & q ꝑ ĩdulgẽs in pr̃em: idẽ acerbe seuerus iti filiũ: quẽ q; cõtra suũ edictũ ꝓuocatus cũ hostæ pugnasset q̃uis uictorẽ: iussit ĩterfici bello latino qd̃ tertio eius consulatu gestũ est: quo fusi cesiq; latini fuere adeo ut uix pars q̃rta supfuerit ubi ea cõsulis uirtus fuit: ut cõstet q̃cũq; iti parte dux fuisset eo ĩclinatura fuisset uictoria. Ebetis. Rudis: negligẽtis & ꝓpe uecordis. Obtusi. tardi & stupidi. Cordis. Cũ & ĩgenii. In hoc fortunæ nubilo. Credo itiqt ideo uoluisse fortunã huius adolescẽtis obscuriorẽ esse ut senectus fieret illustrior.

Relegatus. Quasi exul in agris uiuebat & raro cõmigrabat in urbẽ: rustico operi semper ĩtentus.

s Cipio aũt. De aphticano superiore uaria ferunt scriptores: nã Valerius illũ a primis adolescẽtiæ annis solutioris uitæ fuisse dicit: quod Aulus gelius similiter sentire uidetur in ea quæstione quã de alexandri & Scipionis continentia facit: in qua Scipionem ostendit alexandro præferẽdum. In fine tamen ita

nasci uoluerūt:ut eē ī quo uirtus se per oēs numeros hoibus efficaciter ostenderet solutioris uitæ primos adolescētiæ ānos egisse ferť: remotos qdē a luxuriæ crimine:sed tamē pūicis trophæis deuictæ carthaginis ceruicibus īposito iugo teneriores.

De Caio Valerio Flacco.

c Aius quoq; Valerius Flac.secūdi pūici belli tpibus luxu pditā adolescētiā īchoauit. Cæterū a P.licinio pōtifice maximo flamē factus quo facilius a uitiis recederet:ad curam sacrox & cerimoniax conuerso aio usus duce frugalitatis religione:quantū prius luxuriæ fuerat exemplum:tantum postea modestiæ & sanctitatis specimen euasit.

De Quinto Fabio maximo.

n Ihilq; fabio maximo q gallica uictoria cognomen allobrogi sibimet ac posteris pepit adolescētiæ magis infame:nihil eodē sene ornatius:aut speciosius illo sæculo nr̄a ciuitas habuit.

De Quinto Catulo.

q Vis ignorat.Q.Catuli auctoritatem in maximo clarissimox uirox puētu excelsum gradū obtinuisse:cuius si superior ætas reuoluatur multi li

subiungit.Sed hanc utraq; declam antiunculam super Alexandro & Scipione celebrauerunt:hi quibus abū/de igenii & ocii & uerbox est:nos satis habebimus quod ex historia est id dicere:Scipionē istū uero ne an fal/so īcertū est:fama tamē cum esset adolescēs haud sincera fuisse &,ppe modum constitisse:hosce uersus.a Cn. Neuio poeta in eum scriptos esse:etiā qui res magnas manu sæpe gessit:gloriose cuius facta uiua nūc uigēt:q apud gētes solus præstat:cum suus pater cum palio uno ab amica abduxit his ego uersibus credo adductum Valerium anciatem aduersus omnes scriptoes:sic de Scipionis moribus sensisse & cum puellam illam captiuam non redditam a Scipione atq; in delitiis amoribusq; ab eo usurpatā alii ferme omnes hunc in omni ætate continentissimū fuisse tradunt.Nam & idē Aulus gelius alio loco dicit:hunc eodem quo Alexāder ostento natum diuine uirtutis fuisse:idq; res ab eo clarissime gestas plane testari:atq; in primis illud unum quoddum badium hispaniæ oppidum munitissimum obsideret dixit militibo suis:sibi in iure audiēdo assistētibus ac poscentibus quē in diem & locum dari uadimonia iuberet:oppidi arcē ostendēs:illic se postero die ius esse dictux.Addit præterea illum ab adolescētia noctis extremo anteq̄ dilucularet in capitolium uentitare solitum fuisse:& aperiri cellam iouis sibi iussisse:ibiq; solum diu demorari;id temporis in capitolium ingredientem canes semper in alios seuientes neq; latrarēt in eū: neq; īcurrerent, quid illud quod Liuius Plutarchus cæteriq; omnes ferme scriptores tradunt:q; ab ipsa adolescentia faucium patrem e manibus hostium liberauit:q; in ipso deinde iuuentutis flore:quo maxime libidinis feruet ætas;uirginē eximia specie & pulchritudine captam:sponso cui depacta fuerat itactam inuiolatamq; restituit ut in capitulo de continentia diximus.nō igiť eios adolescentia uidetur aliqua libidine uexata in qua fuere uirtutes prope diuine:quod & Plutarchus affirmat. Numeros.Numeri uirtutum sunt quatuor:quæ fundamenta dicunť. prudentia:temperantia;iustitia:fortitudo.

Solutioris.Incontinentioris. Teneriores. Effœminatiores:leuiores: eneruatiores q̄ conuenirent uictoris:de carthaginensibus partis aut q̄ uictori conuenirent.quasi dicat.si quis uidisset teneros adolescentiæ Scipionis annos nunq̄ spem tātam de ipso sumpsisset ut illum aphrice domitorem futurum animo præsumeret.

Pli.de ui. illu.

c Aius quoq; Valerius hic eo etiā dissolutior fuit q̄ Scipio:q; luxuriæ atq; libidini deditus fuit:q secūdi punici belli temporibus consul fuit & hanibalem ab urbe reiecit teste Plinio de uiris illustribus:qui ait:hanibal cum ad tertium ab urbe lapidem castra posuisset tempestatibus repulsus:primum a fabio maximo frustratus:deinde a Valerio flacco repulsus:a graccho & Marcello fugatus in aphricam reuocatus a Scipione superatus est;Liuius tamen dicit non a Valerio:sed a fuluio flaccho ab urbe fuisse repulsum:sed publius licinius in tam corrupto adolescente ægregiam indolem contemplatus eum flaminem dialem creare non dubitauit:ratus id futurum quod euenit:ut adiecta dignitate mores uitam q; mutaret:nam cum primū ad religionem adiecit animum statim mutans moribus adeo continens factus est:ut modestiæ & sanctitatis unicum specimen uideretur:nec mirum;nam religio omnis est continentiæ uirtutisq; magistra. Duce frugalitatis religione.Nam religio non solum frugalitatis:sed omnium uirtutum dux est atq; magistra.

n Ihil Qu.Fabio maximo.De hoc uiro dictū est li.iii.in ca.De his qui a parentibus degenerarūt:fuit aūt eius adolescētia tam perditæ luxuriæ,ut Quintus Pompeius prætor urbanus illi bonis paternis iter dixerit;ne per luxum atq; libidinē profunderet:nihil igitur eius adolescētia turpius:nihil prouectiori ætate speciosius ornatus ut fuit suo tempore in urbe romana:mutatis enim moribus statuq; uitæ cum se ad rempu.cōtulisset magistratibus perfunctus:res clarissimas gessit:præsertim aduersus alobroges bituitumq; auernox regem;quos cum fœlici pugna superasset:inde sibi gloriosum & īmortale nomen reportauit:nam post illam uictoriam allobrogi cognomen sortitus est;præterea tam grata fuit illa uictoria populo ro.ut quo loco cæsi captiq; fuissent hostes senatus insignæ trophæum statui iusserit:turrem q; edificari hostium spoliis ornatam ad tantæ rei memoriam. Gallica uictoria.quia allobroges quos deuicit populi sunt galliæ.

q Vis ignorat Qu.Catuli.Qu.Catulus q̄uis in adolescētia luxuriosus delicatusq; fuerit:grandior tamē factus mutatis moribus & mala uiuēdi ratione inter clarissimos romanæ urbis pricipes meruit su

uirtute cenſeri: hic bellum ciuile a lepido motũ pene prius extixit q̃ ſuſcitatũ arderet: cõſul enim cum lepido: cũ nouarꝫ rerꝫ cupidus p̃ iſolẽnã lepidus: ſylle acta reſcindere uellet: ex urbe illũ catulus eiecit tanq̃ ſediciosiſſimũ hoiem q ſtatũ ciuitans pturbare molireẽ: nã ut inqt florus cũ iure belli dictator ſylla ꝓſcripſiſſet inimicos q ſupetãt reuocãte lepido qd aliud q̃ ad bellũ uocabanẽ. Cũ dãnatorꝫ bona addicẽte ſylla q̃uis male capta iure tamẽ repetitio eorꝫ ꝓculdubio labefactabat cõpoſitã ciuitatẽ: expediebat ergo q̃ſi egre ſauciecꝫ reipu. requeſcere quocũqꝫ: ne uulnera curatione ipſa reſciderenẽ: ergo cũ turbidis cõcionibus uelut claſſico ciuitatẽ terruiſſet: urbe pulſus ꝓfectus in ethruriã. arma ĩde & exercitũ urbi admouerat: ſed iã miluiũ pontẽ collẽq; iani/

Florus

xus multæ delitiæ reperirentur quæ quidem ei impedimẽto non fuerunt quominus p̃riæ princeps exiſteret: nomenq; eius in capitolio faſtigio ſulgeret ac uirtute ciuile bellũ ingenti motu oriens ſepeliret.

De Lucio Sylla.

Lucius uero ſylla uſq; ad q̃ſturæ ſuæ comitiã uitã libidine uicit ludicræ artis amore p̃ ignarã p̃duxit. Quapp. C. mariũ conſulẽ moleſte tuliſſe traditur: q̃ ſibi aſperrimũ ĩ africa bellũ gerenti tam delicatus quæſtor ſorte obueniſſet: eiuſdẽ quaſi præruptis & diſiectis neq̃tiæ qua obſidebaẽ clauſtris catenas iugurtæ manibus iniecit: mitridatẽ cõpeſcuit: ſocialis belli fluctus repreſſit: Cinæ doiationẽ fregit: eũ q; in africa q ſe quæſtorẽ faſtidierat: ipſã illã ꝓuinciã proſcriptum & exulẽ coegit petere: quæ tam diuerſa tanq; iter ſe contraria ſiqs apud aĩum ſuũ attentiore cõparatione expendere uelit: duos in uno hoie ſyllas fuiſſe crediderit: turpẽ adoleſcentulũ & uirum dicerẽ fortem: niſi ſe fœlicẽ appellari maluiſſet.

culũ luctatius: catulus. Cn. Põpeius ſyllanæ dominatiõis duces atq; ſigniferi alio exercitu ĩſederãt: a qbus primo ſtati ĩpetu retro pulſus: hoſtisq; a ſenatu iudicatus ĩ cruẽta fuga ethruriã inde ſardiniã receſſit. ibi quoq; morbo & pœnitẽtia ĩterit: uictores qd nõ temere aliis in ciuilibus bellis pace cõtenti fuerũt. Ciuile bellũ. Nã eiecit lepidũ ſibi collegã in cõſulatu bella ciuilia ſuſcitãtẽ: dũ. n. acta ſylle reſcidere tẽtaretur ꝓſcripti oẽs qui ſupeẽnt reuocarenẽ in urbẽ: & ſua ſibi bona reſtituereẽ grauiſſimas ſeditiones excitabat & q̃etũ reipu. ſtatũ perturbabat: hunc igiẽ hoſtẽ patriæ a ſenatu iudicarum de medio ſuſtulit: moriq; coegit: de quo Lucanus ut catulo iacuit lepidos.

Lucanus

Lucius uero ſylla. Plutarchus ĩ uita ſyllæ dicit illũ adeo ĩ exercẽdis ſalibus natura ſtudioſũ fuiſſe ut ab ineũte ætate plurima cũ ignominia. ſodalicia cũ mimis atq; ridiculis hominibus petulãter habuerit. Poſtea uero q̃ in oium regꝫ dominatu cõſtitutus eſt: e ſcæua ſpectaculiſq; ĩpudentiſſimos cogẽs ĩter porãdũ quottidianis cõcenatiõibus certabat: quæ cũ grãdiori iã ætate patraret: & dominãtis dignitati ꝓbrũ & dedecus afferre uiderẽtur: multa negligenter omittebat quæ ſtudio & ĩduſtria ĩdigebãt. Cœnãti ſiqdẽ ſylle nullus circa ſeria uſus erat: cũ alio rpe ĩpiger & eximia ſeueritate foret: ut cũ primũ ſolacia & cõporatiões abiiceret uno ĩpetu regꝫ imitationẽ capeſceret. Vegꝫ ita mimis & ſaltatoribus mãſuetus ad oẽm familiaritatẽ ꝓnũ ſe obnoxiũ ſubiiciebat: ut tã ſoluti moribus aĩ ꝓcipiciũ ad amores lenitatẽ: & illecebras ſibi pepit: a qbus nec ꝓuectioribus qdẽ annis ſeſe reuocauit: Metrobiũ ſcenicũ a iuuenilibꝫ annis: magno amore cõplexus lõgius ꝓſecutus ẽ: eo ĩdiesq; ſecũ floreſcẽte morbo: cũ ab initio publicã qdẽ cæterꝫ locupletẽ mulierẽ quã nicopolĩ appellabãt depirer: deĩde cõſuetudine & formæ grã mirificæ amatus eẽẽ ab ea: cũ uita excederet hæres eſt relictus: nouercæ quoq; hæreditatẽ eſt ſortirus. hæc Plutarchus. At Valerius eũ uita ingnata libidine & uinolẽtia plena hiſtrioniam quoq; ob q̃ſtũ exercuiſſe dicit: ſed ea poſtmodũ uitia ĩ q̃ſtura depoſuiſſe; qd Plutarchus negat q ad ꝓuectiores ãnos ea uſq; ſeruaſſe dicit: utnĩq; ſit cõſtat eũ ægregia multa facinora ediſſe: iugurta cõſilio & prudẽtia ſua ĩ captiuitatẽ uenit: q̃uis ductu & auſpicio marii uictꝰ fuerit: Mitridatẽ ſæpius aciæ ſupauit ſocialis belli ſollicitudinẽ reip. ademit: tyrãnidẽ cinæ: & factiões cõpeſcuit. Mariũ p̃ria eiecit & ꝓſcriptũ in aphricã trãſire coegit: qs crediderit tã uaria tãq; cõtraria ſimul extitiſſe: nã ſi qs diligẽter ſcyllæ adoleſcẽtiã tot uitiis ĩqnatã: & illius maturiorẽ ætatẽ ĩ q̃ tã p̃clara geſſit cõſiderare uoluerit: duos in uno corpore ſyllas fuiſſe cõperiet. Ludicræ artis. Propter hiſtrioniã & iocularia quæ grã q̃ſtus exercuit. Præruptis clauſtris. neq̃tiæ: nã uirtus eius ĩdignata q; a flagitiis occupareẽ clauſtra oĩa neq̃tiæ p̃fregit ut uires ſoas exerceret. Expẽdere. Examinare. Catenas iniecit. Quia cõſilio ſuo p̃ bocchũ regẽ ꝓditus: iugurta uictus cateniſq; oneratus: in triũphũ ductus fuit. Mitridatẽ cõpeſcuit. Quẽ capadocia & aſia pepulit: & ad tigranẽ regẽ armeniæ cõfugere coegit. Socialis belli. Quia prudẽtia ſua excitatã ſocialis belli flãmã extixit: cũ ſocii latini nois ꝓpter negatã ciuitatẽ a druſo ꝓmiſſã aduerſus romanos arma ſũpſiſſent. Cinæ doiationẽ: q patria pulſus ab octauio cũ ſe mario cõiunxiſſet q exul iã ĩ aphrica exercitũ cõparauerat nõ cõtẽnẽdũ repetiuit urbẽ: & eã p̃ p̃ricipũ negligẽtiã cæpit: quã opp̃ſſam ſylla a mitridatis uictoria rediẽs celerius q̃ credi põt liberauit: cæſis multis cinnæ mariiq; exercitibus. Virꝫ for. Appellarẽ inqt illũ uirũ fortẽ niſi ſe fœlicẽ appellari maluiſſet: nã in tabellis ad ſenatũ ſemp̃ hac p̃ſcriptõe uti ſolebat. Sylla fœlix ſenatui populoq; ro. ſalutẽ. Vnde pli. n. vii. na. hiſt. unus iqt hoium ad hoc æui fœlicis ſibi cognomẽ aſſeruauit. L. Sylla. Ciuili nempe ſanguine ac patriæ oppugnatione adoptatus: & quibuſdã fœlicitatis inductus argumentis: q̃ ꝓſcribere tot milia ciuiũ ac trucidare potuiſſet: O praua interpretatio & futuro tẽpore infœlix non melioris ſortis tunc fuere pereuntes quorꝫ miſeretur hodie: cũ ſyllã nemo non oderit. Age nõ exitus uitæ eius oium ꝓſcriptorꝫ ab illo: calamitate crudelior fuit; erodente ſe ipſo corpore & ſupplicia ſibi gignente: quod ut

Plutar.

Plinius

dissimulauerit & suppremo somno eius cui in mortuus quodammõ est: credamus ab uno illo inuidiã gloria uictam, hoc tamen nempe fœlicitati suæ defuisse confessus est q capitolium non dedicauisset li. xi. Sic intra hominem tineæ tricænum pedum aliquando & plurium longitudine iam carne exanimi: uiuentium quoq hominum capillo: qua Fœditate & sylla dictator. Et alcmanem ex clarissimis græciæ poetis obiere.

Tq ut. Hic utitur transgressione breuiter admonendo quibus de rebus dixerit & de quibus dicturus

a sit. Beneficio. Quia postq̃ eos pœnituit suorum flagitiorum meliora secuti sunt. Modo. Statu & conditione quia cum in statu humili essent ad altiora uecti sunt.

Itus aufidius. Magna fortunæ muta-

r tio uisa est in. T. aufidio q abiectus pu-blicanus. i. uectigaliũ redẽptor in asia paulopost creatus pcõsul puinciã illã administrauerit: nec erubuerũt neq idignati sũt asiarici hoĩes eius parere ĩpio quẽ pauloãte uiderãt turpẽ q̃stũ facientẽ & alio℞ magistratuũ tribunalia cũ assentatiõe maxima ambiẽtẽ. Ve℞ puĩciã tãta cũ ĩtegritate splẽdore rexit: ut oẽs ĩtelligerẽt culpa fortunæ factũ eẽ ut turpẽ q̃stũ exerceret: sua uero uirtute ad dignitatẽ puenisse. Publici. s. uectigalis est enim substantiue. Adulantẽ. Cũ actio etiã cõiunxit assentabat aũt illis ut in exigendis uectigalibus adessent enpuit. Splẽdidissime. liberalissime pcõsulis maiestate. Quæstũ. Turpe lucrũ publica no℞ quæstus apud maiores turpis semp fuit. Incremẽtũ. Amplitudinem dignitatis: qui ex publicano proconsul factus esset.

T. P. rutilius. T. Aufidius publicanus ĩ

a puĩcia factus pcõsul eandẽ postmodũ rexit: at. P. rutilius nõ publicanus. sed q sordidius est publicano℞ minister ĩopẽ uitã sordidissimo genere q̃stus sustẽtauit: eo tamẽ illũ mutata fortuna puexit ut primo consul: deĩde legũ lator ex cõsule: nã cũ siciliæ præesset ex legato℞ sentẽtia leges dicit siculis conscripsisse: bellũq seruile suscitatũ in sicilia consumpsisse: puĩciã a seruili ĩpetu tutã pacatãq reddidisse: si res mutæ & inaĩatæ sentire possent: siculi portus urbiũq mœnia tãta in hoĩe uno status mutationẽ fortunæq uarietatẽ uehemẽter admirarent ut quẽ pauloante uidissent quottidianũ uictũ locata opera miserabiliter q̃ritantẽ nũc classis pfectũ: exercitus ĩperatorẽ: & pu ĩcie cõsulẽ pesse cõspicerẽt.

De Sublimitate a statu humili. Ca. X.

a Tq nobilitatẽ beneficio pœnitentiæ seipsã admonui respicere: ita altiora modo suo sperare ausos subtexamus.

De Tito Aufidio.

t Itus Aufidius cũ asiatici publici exiguã admodũ pticulã hũisset: postea totã asiã pro cõsulari ĩperio obtinuit: nec ĩdignati sũt socii eius parere facibus quẽ aliena tribunalia adulãtẽ uiderãt: gessit se ẽt ĩtegerrime ac splẽdidissime: miroq id mõ demõstrauit pristinũ quæstũ suũ fortunæ: præsens uero dignitatis incremẽtum: moribus suis imputari debere.

De Tito Publio Rutilio.

a T. P. Rutilius nõ publicanum ĩ sicilia egit: sed opus publicanis ãdit: idẽ ultimã inopiã suã auctorato sociis officio sustẽtauit: ab hoc postmodũ cõsule leges uniuersi siculi acceperũt: acerbissimoq prędonũ ac fugitiuo℞ bello liberati sũt: portus ipsos siqs mõ mutis rebꝰ ĩest sensus tãtã ĩ eodẽ hoĩe uarietate status admiratos arbitror. Quẽ. n. diurnas capturas exigẽtẽ aĩaduerterãt: eũdẽ iura dãtẽ classesq & exercitus regentem uiderunt.

De Publio Ventidio.

h Vic tãto ĩcremẽto maius adiciã. Asculo capto C. põpei magni pr. P. Vẽtidiũ ætate puberẽ in triũpho suo populi oculis sbiecit: hic ẽ uẽtidius q po

De hoc rutilio dictũ est in

Auctorare ca. de disciplina mili. rursus in ca. de male. Sed opas. Quia minister fuit. Auctorato. pstito ex auctoritate publicão℞: alii dicũt auctoratũ officiũ dici auctoritate substitutũ: ut siqs officio priuatus ĩ idẽ postea substituere. Sociis. Asiaticis. Sustẽtauit. qa ex hoc officio quottidianũ sibi uictũ cõparabat. Prædonũ bello. s. bellũ qđ crassus enomaus gladiatores ĩ sicilia cõcitarũt hic pfecit: & siciliã liberauit: gestũ aũt ẽ apud liparas. Siqs mõ mutis. si res mutæ & aĩatæ sentire possent. Capturas. Vtilitates: diuitias: nã substãtiuæ positũ sicut creatura: ita captura. Exercitus regẽtẽ. Cõtra fugitiuos ex qbus unus ad pileũ & libertatẽ seruos cõuocauit.

A. gelius

h Vic tãto. De hoc uẽtidio gelius li. noctiũ attica℞. xv. ita refert. In sermonibꝰ nup fuit senio℞ hoĩum & erudito℞ multos ĩ uetere memoria altissimũ dignitatis gradũ ascẽdisse ĩgnobilissimos prius hoĩes & despectissimos nihil adeo de quoq̃ tãtæ admiratiõi fuit q̃tæ fuerũt q̃ de uẽtidio basso scripta fuerũt: eũ picẽtẽ fuisse genere: & loco humili & matrẽ eius a Põpeio Strabone Põpeii magni patre bello sociali: quo esculanos subegit captã cũ ipso eẽ: mox triũphãte Põpeio Strabonẽ quoq pue℞ ĩter cæteros ante curru ĩperatoris sinu mr̃is uectũ eẽ. Post cũ adoleuisset uictũ sibi egre q̃sisse: eũq sordidæ ĩuenisse cõparãdis mulis & uehiculis magistratibus q sortiti puĩcias forent: pbẽda publicæ cõduxit isto q̃stu notũ eẽ cœpisse. C. cæsari & cũ eo pfectũ eẽ in gallias: tũ qa in ea puĩcia satis gnauiter uersatus eẽt & deĩceps ciuili bello mãdata sibi pleraq ĩpigre strẽnueq fecisse nõ mõ in amicitiam cæsaris: sed ex ea in amplissimũ quoq ordinẽ puenisse: mox tribunum quoq ple. ac deĩde prætorẽ creatũ. atq in eo tpe iudicatũ eẽ a senatu hostẽ cũ. M. Antonio. post uero eũ uictis partibus nõ pristinã tantũ dignitatẽ recupasse: sed põtificatũ ac deĩde cõsulatũ adeptũ esse: eãq rẽ tã ĩtoleranter tulisse po. ro. qui uentidium bassum meminerat curãdis mulis uictitasse: ut uulgo per uias urbis uersiculis pceliberetur: Concurrite omnes augures Aruspices portentum inusitatum conflatum est recens: nam mulos qui fricebat cõsul factus est Eundem bassum Suetonius tranquillus præpositum esse a. M. Antonio

ꝓuinciis oriẽtalibus parthosq; ĩ syriã itettũpentes tribus ab eo ꝓliis fusos scribit:eũq; primũ oĩum de parthis triũphasse & morte obita publico funere sepultũ eẽ. Masurius scribit eũ bis in triũphum ductũ fuisse. Cicero hũc mulionẽ castrẽsẽ suffraganeũ appellabat teste Plinio li. vii. De quo Iuuenalis Si fortuna uolet fies de cõsu/le rhetor si uolet hæc eadem fies de rhetore cõsul. uẽtidius qd. n. qd tulius an ne aliud q̃ sydus & occulti mirãda potẽtia fati. [Iuue:] Miserabilr. Nã arsacide rex parthoꝝ crassius corpus feris & alitibus deuorãdũ iussit exponi:

stea romæ ex parthis:& ꝑ ꝑthos de crassi mãibꝰ ĩ hostili solo miserabiliter iacẽtibꝰ triũphũ duxit:itaq; q captiuus carcerẽ exhorruerat uictor capitoliũ fœlicitate celebrauit:in eodem etiam illud existimari debet: quod eodem anno prætor & consul est factus.

De Varietate casuũ: De lucio lẽtulo: Ca. XI.

Asuũ nũc cõtẽpleũr uarietatẽ. L. lẽtulus cõsularis lege cecilia repetundarũ crimie oppræssus cẽsor cũ. L. cẽsorio creatus ẽ:quẽ qdẽ fortũa iter ornamẽta & ddecora alterna uice uersauit cõsulatui illius dãnationẽ:dãnationi cẽsurã subiiciẽdo:& neq; bonis eũ ꝑpetuis frui:nec malis æternis ĩgẽiscere patiẽdo.

De Cneo cornelio scipiõe nasica.

Isdem uiribus uti uoluit ĩ Cn. cornelio Scipiõe Nsica:q cõsul a pœnis apud liparas captus cũ belli iure oĩa ꝑdidisset lætiore subĩde uultu eius adiutus cũcta recupauit cõsul etiã iteꝝ creatus. Quis crederet illũ a duodecim securibꝰ ad carthagiẽsiũ puenire catẽas: qs rursus existimaret a pũicis uiculis ad sũma ĩpii puetuꝝ fastigia sed tamẽ ex ɔsule captiuus & ex captiuo ɔsul factus ẽ.

De Crasso dicto diuite.

Vid crasso nõne pecuniæ magnitudo locupletis nomẽ dedit: sed eidẽ postea ĩopia turpẽ decoctoris suplationẽ ĩmisit. Si qdẽ bona eius a creditoribꝰ qa solidũ præstaĩ nõ poterat uenierũt: Itaq; amara sugillatione nõ caruit cũ egẽs ãbularet diues ab occurrentibus salutabatur.

De uarietate casuum. De Lucio lentulo. Capitulum .XI.

Asuũ nũc. Diximus de fortuna aduersa mutata in scdam:nũc de casibus dicamus. differt casus a fortuna. philosophi ita dicũt:eoꝝ quæ fiũt:q̃dã ꝑpter hoc qd itẽta sint:q̃dã nõ ꝑpter hoc qd itẽta sint. ut uerbi gr̃a. agricola fodit agꝝ ut sepulchꝝ faciat & thesauꝝ ĩuenit nõ pp hoc qd itẽtũ sit, neq;. n. agꝝ fodit ut thesauꝝ ĩueniat: sed ut sepl̃chꝝ faciat. Itẽ eoꝝ q̃ fiũt pp hoc qd itẽta sint:alia fiũt a ꝓposito alia a nã. a ꝓposito fiũt ab usu liberi arbitrii:a nã q̃cũq; a quodã ĩ se ipsis pĩcipio cõtinue moto accidunt ad aliquẽ finẽ. Rursus q̃ fiunt a natura q̃dã semp: q̃dã nõ semp:sed pleꝝq;:ut sol semp ꝑ obliquũ zodiaci trãsit:pleꝝq; ut pluuiæ ex uapore terræ nascañ:sed hoc notãdũ:eoꝝ quæ fiũt a ꝓposito:& quæ a natura ꝓpositũ est cã ꝑ se. casus & fortuna sũt cã ꝑ accidens. cã m aũt ꝑ accidẽs dico casũ & fortunã qa accidũt causæ ꝑ se differat ut q̃dã foꝝ petit ut carnes emat casu lapidẽ offendit & corruit:hic casus est ꝑ accidẽs qa accidit ut caderet. cã per se est ut petat foꝝ. Sed differt casus a fortuna. qa fortuna est in habẽtibꝰ ꝓpositũ qbus bene & male cõtingere põt non aũt ĩ re ĩaĩata ut ferro & ligno:neq;. n. ĩ his fortuna agit: Casus uero eẽ põt etiã in nõ habẽtibus ꝓpositũ ut in brutis & inaĩatis:ut uerbi gr̃a. Equus celeriter superueniẽte nocte se domũ recipit ut a lupis seruaĩ non se recipit ut a lupis serueĩ:sed q̧ ita casus tulit & hoc in rebus mutis:in rebus autẽ inanimatis ut tripos cecidit & sedem fecit:non ideo cecidit ut sedẽ faceret:sed casus ita tulit. [Quid fortuna]

Asuũ nũc cõtẽplemur uarietatẽ. L. lẽtulus Hic accusatus repetundarum fuit Spartacus:& Chrixus effracto lẽtuli ludo gladiatores cũ triginta aut ãplius eiusdẽ fortunæ uiris erupere capua seruisq; ad uexillũ uocatis iustũ exercitũ fecerãt hi primo ad uesuuiũ mõtẽ claudiũ decepe:deĩde Cõsulatis quoq; agressi lentuli exercitũ in apẽnino cecidere:hic itaq; lentulus lege a cecilio cõtra eum lata repetundaꝝ dãnatur:post damnationẽ censor creatur cum. L. censorio: Sed hic fortasse lentulus est ad quem Cicero primi libri epistolas scribit de reducendo rege ptolemæo quem repetundaꝝ ex cecilia & cypro accusatum intelligimus:nã cato ut promulgationẽ tulit ut ei prouincia abrogaretur ut est apud ciceronem ad atticum qua promulgatione facta uestẽ mutauit. Lege cecilia Quã tulerat cecilius ab auctoribus enim leges plerunq; dominabantur repetũdaꝝ & de repetundis dicimus. Quẽ quidem. Credo inquit fortunam uoluisse hunc hominem alterna uice uersate ne secundis nimium fideret nec aduersis omnino desperaret:sed amaris iocunda permisceret. [Repetũdaꝝ] [De repetundis]

Isdem uiribus. Scipio Nasica captus a pœnis hic collega erat diulii consulis eius qui apud liparas uicta mersa & fugata hostiũ classe primũ illud maritimũ egit triumphũ:nam multo ante hanc uictoriam. Cn. Cornelius Scipio alter consulũ ut dixi a classe punica circũuentus & per fraudem uelut in colloquium uocatus & captus primum fuit perfidiæ punicæ documẽtum:post captiuitatem uero a collega per uictonam redẽptus cum omnia iure belli perdidisset tamen aspirante fortuna cũcta recuperauit consulq; iteꝝ factus cum imperio & dignitate uixit. Duodecim securibus A consulatu est enim metonomia.

Vid crasso. Hic crassus diues appellatus est ob æris magnitudinẽ:redactus postea ad inopiã decoctor dictus est hoc est deuorator ꝓdigus:uel ut alii dicũt sapoꝝ uẽditor. Turpẽ suplationẽ. Turpẽ hipbolẽ. Decoctoris. Vẽditoris salsamẽtoꝝ. Sugillationẽ. Notã & ignominiã. Solidũ ꝓstare. soluere itegrũ. Diues ad occurtẽtibus. Cũ subsanatiõe & derisione q̃dã salutabãt eũ dicẽtes salue crasse diues.

Rassum casus. Qu. cepio capitali iudicio affectus est: qa uidelicet culpa eius amissis duobus exercitibꝰ c suo & collegę Malii castra etiā capta fuerāt a cimbris theutōicis aduersus quos missi fuerāt īperatores quæ grauissima fuit reipu. clades: nā supra octuagīta romanoꝝ milia cæsa fuisse dicunt. hic antea fa/bii ignōiniā in hispania correxerat cæso a ꝑditoribus uiriaco. Vt ante dictū li. iiii. ca. vii. de amicitia. Cicero Cepionē etiā q̄storē fuisse ostēdit in rhetoricis li. i. ca. vii. de cōstitutiōe coniecturali. ubi dicit cū L. saturnius legē frumētariā de semissibus & triētibus laturus eēt. a Cepio qui per id tpis q̄stor urbanus erat docuit senatū &c. Splēdore p̄turæ. nā p̄tor Fabii errorē correxit qa a uiriaco deceptus fuerat. Triūphi claritate. Quē deuiriato egit: Seruilius cepio ut ait Asconius bel/lū in Sicilia gessit: & de illa triumphauit: capta Olintho & Phaselide: de tribꝰ magnis eius terræ ciuitatibus: sed. P. Seruiliū cepionē dicit nō Qu. forsā in ꝑnoībus error ē: nā aliter uidet a seipso dissentire. Valerius in ca. eni de amicitia cepionē dixit a. L. Regino tribuno plebis carcere fuisse liberatū: & eius fugæ comitē factū. hic uero dicit in carcere fuisse cōsumptū. ergo aūt húc ītelligimus Qu. cepionē: illū uero supiorē. P. Seruiliū cepionē bis eūdē in uicula fuisse cōiectū & postremo cōsūptū aut certe error ē. Liuius tamē dicit li. lxvii. C. Manilius & Qu. Seruilius cepio ꝓcōsules uicti prælio castrisq̄ exuti binis sunt: octuagīta milia militū occisa: Calonū & lixaꝝ q̄draginta milia scd̄m po. ro. iussionē cepionis cuius temeritate clades accepta erat dānati bona publicata sunt: primoq̄ post regē tarqniū īperiū ei abrogatū. Præcurrit. Præuenit: supat. Claritate triūphi. Quia triūphauit de uiriaco fngitiuoꝝ duce. Cōsulatus decor. Qui cū. C. Manilio cōsul fuerat & aduersus cibros missus. Sacerdotio. qa pontifex maximus fuerat. Senatus ꝓnus. qa partes senatus tuēdas suscepat. In scalis gemoniis. De his scalis dictū est supra a gemitu uel a gemonio eaꝝ auctore denominatis.

De Quinto Cepione.

c Rassū casus acerbitate. Q. Cepio præcurrit is nāq̄ præture splēdore: triūphi claritate: cōsulatus decore: maximi pontificis sacerdotio ut senatus p̄ronus diceret assecutus in publicis uiculis spūm deposuit: corpusq̄ eius funesti carnificis manibꝰ laceratū ī scalis gemoniis iacens: magno cū horrore totius fori Romāi cōspectū ē.

De Caio Mario candidato.

i Am. C. Marius maximæ fortunæ luctatio est. oēs enī eius impetus tā corporis q̄ animi robore fortissime sustinuit: arpinatibus honoribus iudicatus inferior quæsturā Rōæ petere ausus est: patiētia deinde repulsarū irrupit magis in curiam q̄ uenit. In tribūatus quoq̄ & ædilitatis petitōe cōsimilē cāpi notā expertus præturæ candidatus sup p̄remo loco inhæsit quā tamē nō sine periculo obtinuit: ambitus. n. accusatus uix atq̄ ægre absolutionē a iudicibus impetrauit: ex illo mario tam humili arpinate: tā ignobili romæ tāq̄ fastidiendo cādidato ille marius euasit: q̄ africā subegit: iugurtā regē ante currū egit q̄ teutonicoꝝ cibro/

i Am. C. Marius. Hic Marii uita tota eēt referēda: ut planius cognosci posset q̄ uarios casus: q̄ta & discrimina reꝝ passus fuerit quāta rursus fortunæ benignitate & īdulgentia usus: ut mō fœlix: mō miser in magna reꝝ uarietate ludus fortunæ merito dici possit: sed qd̄ ad rē istā ptinet Marius ex municipio arpinati cū se romā contulisset sic oībus primo ꝓpter īgnobilitatē contēptui fuit ut arpinatibus honoribus nedū romanis īdignus haberet: sæpius in petitione magistratuū: & illoꝝ qdē minoꝝ repulsam passus: in senatū irrupisse magis quā uenisse credit: uix præturā obtinuit: pro qua etiā ambitus accusatus extrema fortuna stetit: legatus Metello in Aphricā missus egtegiæ in illa se militia gessit. cui sacrificāti: cum magna & alta sibi portēdi dixisset aruspex: animū statim ad consulatū adiecit: ad quē capiendū præter uetustatē familiæ oīa abunde erant īdustria probitas: militiæ magna sciētia: animus belli īgens. domi modicus: libidinis & diuitiaꝝ uictor tantūmodo gloriæ auidus. a quo petendo dissuasus primum a Metello deterreri non potuit: quo tandem impetrato iugurtinum bellum confecit; de iugurta capto triumphauit gallos cimbros: senones qui romanum nomen extinguere constituerant ad īternectionem usq̄ deleuit: orta deinde de prouīcia pōti seditione: urbe pulsus a sylla ut supra diximus: cum fugiens se miniturnas cōtulisset in paludibus delituit: unde extractus & in custodiam datus cum Seruus cimber ad eum occidendum missus maiestate deterritus occidere non sustinuisset: inde eductus & in naui positus in Aphricā delatus est: ubi uaria fortuna usus tandem ex maurusiis equites comparauit: & exercitum confecit non contēnendum: ex agris robustissimum quēq̄ deligens impleritq̄ sexaginta nauibus ex ea uiroꝝ multitudine romā uersus nauigauit: seq̄ Cinnæ expulso coniunxit: qui primo hostiam. deinde ianiculum: postremo urbem ipsam occuparunt: de inimicis suis grauiter ulti: proscriptionem ipi proscripti grauiorem exercuerūt: multos romanoꝝ principes de medio tollentes: quæ ubi syllæ nunciata fuerunt cōpositis rebus cum Mitridate ꝓperauit ad urbē cum exercitu: & cæsis aliquot Marii Cinnæq̄ exercitibus urbē cœpit Marius ubi uidit se arma Syllæ effugere nō posse: domi celebrato cum amicis cōuiuio. īdicatoq̄ animi sui cōsilio sibi mortē cōsciuit. de quo Cicero li. de natura deoꝝ: Cur Marius īquit tā fœliciter septies cōsul domi suæ mortuus est. Liuius libro octuagesimo: Marius editus in urbe multis sceleribus: idibus Ianuariis decessit. Fortunæ luctatio. Certamē fortunæ: qa uisus est īferendo fortunæ īpetū certasse cum fortuna. Irrupit. Quasi dicat. per uim īgressus assidua & īportuna efflagitatiōe magistratuū. Cōsimilē notā. Ignominiā repulsæ: ambitus: q̄ populū præce & præcio corrupisset. Iugurtā. Numidiæ regem: quē ꝓdidit Bocchus Syllæ eloquētia ductus ut romanas partes sequeretur.

Cicero
Liuius

Bina trophea. Quia duas columnas erexerat ĩ urbe cĩbrorꝫ & teutonicorꝫ spoliis ornatas. Proscripto. Nã hostis patriæ a Sylla iudicatus est: ut supra uidimus. Quẽ si iter miseros. Cice. in paradoxis. Marius mihi Cicero in rebus secundis unus ex fortunatis hõibus: in aduersis unus e sũmis uidebaẽ uiris pari ratiõe: Lucanus li. ii. Lucanus Ille fuit Mario uitæ modus oĩa passo: Quæ peior fortuna põt: atq3 oĩbus uso: Quæ melior.

c Aius aũt cæsar. Sylla deuictis marianis ptibus: cæsari q p Iuliã eius amitã erat mario sũma necessitudine cõiunctus mortẽ machinabaẽ. erat enĩ cæsar minoris marii cõsobrinus: sed ab ea re sæpius fuit sylla ꝓhibitus a multis: q dicerẽt: iniquũ esse tantæ ĩdolis puerꝫ ĩnocẽter occidere: quos ille demẽtes

rũq3 exercitus deleuit: cuius bina trophea ĩ urbe spectãẽ: cuius septẽ ĩ fastis cõsulatus legũẽ: cui post exilium cõsulẽ creari ꝓscriptoq3 facere ꝓscriptionẽ cõtigit. qd huius cõditiõe ĩcõstãtius aut mutabilius? quẽ si iter miseros posueris miserrimus inter fœlices fœlicissimus reperietur.

De Caio Cæsare.

c Aius aũt Cæsar cuius uirtutes aditũ sibi ĩ cœlũ struxerunt: ĩter priæ iuuẽtut initia priuatus Asiam ꝑpetẽs a maritimis prædõib9 circa ĩsulã pharmacusã exceptus. L. se talẽtis redemit. parua igĩ sũma clarissimũ mũdi sidus ĩ piratico miopatone repẽdi fortuna uoluit. Quid est ergo q ãplius de ea re quæramus? sine cõsortib9 qdẽ diuinitat suæ pcit: sed cœleste numẽ se ab ĩiuria uĩdicauit. ↄtĩuo. n. captos prædões crucib9 affixit: attẽto studio nr̃a cõmẽorauius: remissior nũc aĩo aliẽa narrẽẽ.

Externa d Polẽone Athe. phõ.

p Erditæ luxuriæ Athẽis adolescẽs Polemoneq3 illecebris eius tãtũmõ: sed ẽt ipsa ĩfamia gaudẽs cũ e ↄuiuio nõ post occasũ solis sed post ortũ surrexisset: domũq3 rediẽs Xenocrat phĩ patẽtẽ ianuã uidisset, uino grauis unguẽtis dlibutus: sertis capite redimito: ꝑlucida ueste amictus: refertã turba doctorꝫ hominũ scholã eius ĩtrauit: nec cõtẽtus tã dformi ĩtroitu cõsedit ẽt ut clarissimũ eloqũ & prudẽtissima præcepta temulẽtiæ lasciuiis eleuaret: orta deide ut par erat oĩum ĩdignatiõe Xenocrates uultũ ĩ eodẽ hĩtu cõtinuit omissaq3 re quã differebat: de modestia ac temperantia loq cœpit. Cuius grauitate sermõis resipiscere coactus polemo: primo coronã capite detractã proiecit: paulopost brachiũ intra pallium reduxit: procedente tempore oris conuiualis hilaritatẽ deposuit: ad ultimum totam luxuriam exuit: uniusq3 oratiõis saluberrima medicina sanatus: ex infami lenone maximus philosophus euasit: peregrinatus est huius animus: ĩ nequitia non habitauit.

appellabat: q nõ ꝓuiderent: q puer male pcinctus mille marios haberet ĩ corpere. hæc igiẽ cũ ad cæsarẽ perlata forent urbe clã egressus ĩ sabinis aliquãdiu peruagatus delituit: postea a syllanis militibus: qui per ea loca lantantes disquirebant: forte quadã deprehesus a Cornelio eorũ duce duobus se talentis redemit: mox inde Asiã petens circa pharmacusã ĩsulã capiẽ a piratis: qbus ab eo q̃draginta talẽta ꝓ redẽptiõe poscentibus subrisit: & qnq̃gĩta se daturꝫ pollicitus: postmodũ suis ad hãc expediendã pecuniæ quantitatẽ dimissis: apud cilices duo de q̃draginta uersatus dies: illis pro cũ sæpe crucẽ minatus: cũ allatis tãdem pecuniis ab eis liberatus esset: paulo post instructis nauibus e milesiorũ portu ꝑdones aggrediẽ: quos captos crucibus oẽs affixit. Aditũ ĩ cœlũ. Assentaẽ Valerius more suo. Consortibus diuinitatis. Quia cæsar inter cæteros deos connumeratus: diuinos honores consecutus est. cæsaris laudes Pli. li. vii. naturalis historiæ summatim perstringit.

p Erditæ luxuriæ. Polemo atheniensis philostrati filius pago accẽsi oriũdus fuit: adolescẽs adeo pditæ luxuriæ ut teste laertio pecũias circũferret: quo ẽt ad oẽs explendas uoluptates paratior & instructior: eas itidẽ iuns & angiportis occulebat: ĩ Achademia quoq3 iuxta colũnã quãdã pecunia dr̃ repetta ab eo illic in usus similes recõdita: igr̃ cũ forte suis cũ sodalib9 cœnasset coronatus: & a primo mane usq3 ad sequẽns diei occasũ in cœnãdo tẽpus triuisset: postea ebrius & coronatus: scholã Xenocratis irrupit: & legentẽ philosophũ sedens arrẽtis auribus cœpit audire: qd ubi uidit Xenocrates: omissa orõne quã cœpat: de pudicitia: & tẽperãtia disserere cœpit: uel ut alii dicunt: tunc forte illi sermo erat de pudicitia: quẽ uiso Polemone ardẽtius ꝓsecutus est: ex quo illud secutũ esse dicũt: ut ĩpudens adolescẽs: paulatim se colligeret: diligẽterq3 q̃lis eẽt cogitaret: & antequã schola egrederet seipsũ cõponeret: ex quo adeo immutatus est: ut postea studio & ĩdustria: cæteros anteiret: sic quoq3 cũctos superaret idies ꝑficiendo: ut tãdẽ xenocrati in regenda schola succederet. Perditæ. Eo q pdat: q eã sequũẽ q̃si detestandæ. Illecebris & ĩfamia. Quæ sequebaẽ ex luxuria: nã ĩfamiã tota nocte cõplectebaẽ. Nõ post occasũ. Significat ĩpm ab oriẽte sole usq3 ad occidẽtẽ cõtinuasse cõuiuiũ. Xenocratis. Stoicus fuit ꝑstãtissimus: ut diximus ĩ capitulo de cõtinẽtia: de quo apud Plutarcũ cherosũ legimus: cũ eũ forte uidit Agesilaus disputãtẽ ĩ gimnasio admodũ senẽ dr̃ ĩterrogasse. quis nã eẽt? Tũc qdam respõdit: Est unus ex his q uirtutẽ q̃rũt. Tũ ille. Quomõ enĩ uirtute igt utetea si nõdũ ĩuenit. Resipiscere. Ad se redire. Brachiũ ĩtra palliũ. Fuit iã cõcepti signũ pudoris exertũ brachiũ ĩtra palliũ reponere. Oris cõuiualis. Qualis esse solet cõuiuatũ: q uultũ exilaratũ uino habere cõsueuerũt. Exuit. Excussit: deposuit. Ganeone. Cõtinens pro-

Pegrinari contento: nã ganeo locus est ubi lupæ.i.meretrices habitant: q̃si dicat ex infami lenone. Peregrinatus. Dif/
Habitare ferentiã ostendit inter peregrinari & habitare: peregrinatᷓ q in alieno loco manet: habitat q est in patria.

De Themistocle græco.

p Iget Themistoclis adolescẽtiã attigere siue pa-
trẽ aspiciam abdicationis iniungẽtem notam: siue matrem suspendio sui finire uitam propter filii turpitudinem coactam: cum omnium postea graii sanguinis uirorum clarissimus extiterit: mediumq; Europæ & Asiæ uel spei uel desperationis pignus fuerit. hæc enim cum salutis suæ patronũ habuit: illa uadem uictoriæ assumpsit.

De Cimone Atheniensi.

c Imonis uero incunabula opiniõe stulticiæ fuerũt referta: eiusdẽ stulticiæ iperia salutaria athe niẽses senserunt: itaq; coegit eos stuporis semetipsos damnare qui eum stolidum crediderant.

De Alcibiade.

n Anq; alcibiadẽ quasi duæ fortunæ partitæ sũt. Altera q̃ ei nobilitatẽ eximiã: abundantes diuitias: formam præstantissimã: fauorem ciuium ꝓpen

p Iget Themistoclis: Themistoclis mater filii turpitudinẽ nõ ítulit: Themistocles Neoclis filius: huius uitia ineuntis adolescẽtiæ magnis sunt emẽdata uirtutibus: adeo ut ãteferatᷓ huic nemo: pauci pares putẽtᷓ: sed ab initio est ordiẽdũ: pr̃ eius Neocles generosus fuit: is uxorẽ Acarnaniã duxit ciuẽ ex q̃ natus Temistocles: q cũ minus eẽt ꝓbatus parẽtibus: q̃ & liberius uiuebat etiã rẽ familiarẽ negligebat: a patre exheredatus est: q̃re mater parcita nimio dolorẽ laqueo uitã finiuit: q̃ cõtumelia nõ fregit eũ: sed erexit: nã cũ iudicasset sine sũma idustria nõ posse eã infamiã extigui: totum se dedit rei pu. diligẽtius amicis famæq; seruiens: multũ ĩ iudiciis priuatis uersabatᷓ: sæpe ĩ cõcionẽ populi ꝓdibat: nulla res maior sine illo gerebatur: celeriter: q̃ opus erãt reperiebat: neq; minus in rebus gerẽdis q̃ excogitãdis erat: q̃ & de ĩstãtibꝰ ut ait Tucidides uerissime iudicabat: & de futuris callidissime coniicebat quo factũ est: ut breui tẽpore illustrareᷓ: nã ꝓ patria res maximas & clarissimas gessit: & ĩ primis aduersus xersem persaꝝ regẽ: q cũ terra mariq; uniuersæ græciæ bellũ iferret: cũ tãtis copiis: q̃tas neq; ãtea neq; postea habuit q̃squã: nõ solũ salus p̃riæ: & totius græciæ: sed ẽt totius Europæ fuit: Mardoniũ quoq; xersis iperatorẽ: q expugnato olyntho ĩ boetiã se cõtulerat: cõsilio Themistoclis cõstat a græcis fuisse superatũ: pari rõne mœnia urbis Atheniẽ a xerse diruta. ĩ uitis lacedæmoniis huius prudẽtia fuisse restituta. Plutarchus tamẽ lõge aliter tradit: tã de matre q̃ de eius adolescẽtia: nã matrẽ eius: alios threiciã genere abrotanũ nũcupatã: alios tariã euterpẽ dictã: nõ nullos etiã alicarnaseã tradidisse scribit in eius uita: adolescentiã quoq; nõ iter uitia: sed inter uirtutes egisse. q̃ uero repudiatiõe & exheredatiõe p̃ris de uolũtario matris ĩteritu dicta sũt: cæteraq; ignominiosa falsa & ficta fuisse dicit. Abdicationis. Exhæredationis. Mediũ pignus. Cũ exastrocbizatus fuit a p̃ria hoc est ĩ exiliũ pulsus: exastrochizatio enĩ ut supra diximus erat q̃dã exilii genus decẽnale: nã in ostro: hoc ẽ testula nomẽ eius scribebãt: quẽ exilii dãnassent. Themistocles ergo cũ ĩuidia eo usq; laboraret ut in exiliũ mittereᷓ: supplex cõfugit ad hostẽ xersem p̃saꝝ regẽ: & ab eo spaciũ petiit unius ãni ãteq̃ cũ eo loquereᷓ: hoc aũt faciebat ut p̃sicã linguã edisceret: trãsacto uero ãno cõsilia cũ rege cõmunicauit: q̃ illuc tẽdebãt: ut regi spẽ potiundæ græciæ faceret. Mediũ ergo pignus uel spei. Quãdo fortiter ꝓ patria pugnauit. Vel desperationis. Quãdo fugit ad hostẽ pugnaturus cõtra patriũ. Patronũ. Nã hic uniuersã græciã ex ipsis ꝓpe manibꝰ hostiũ redemit: quo tẽpore ad salaminã cõtra xersem cũ exercitu missus ẽ: nã cũ xerses græciã cũ inumeroso atq; icredibili exercitu inuasisset: ut q diceretᷓ totã ferme Asiã duxisse in europã: q̃ iũgeret maria: sterneret mõtes: flumina siccaret: atheniẽses cõsilio themistoclis q Apollinis oraculũ ĩterp̃tatus fuerat nauibꝰ: hoc est bello nauali pugnandũ eẽ cũ hoste: uim suã omnẽ ĩ classem cõiecerũt: eiq; Themistoclẽ p̃fecerũt: q cũ ad salaminã occurrisset xersi: illũ bello nauali superauit: & in Asiã cũ paucis admodũ refugere coegit ut supius mõstratũ est.

Vadem uictoriæ. Cũ regi spopõdit fore ut tota græcia subigereᷓ: si suũ uellet consiliũ sequi.

c Imonis uero. Cimonis in cunabula opiniõe stulticiæ fuerũt referta: ĩperia uero salutaria: q apud strimonẽ thracas fudit: oppidũ amphipoli cõstituit eo q̃. x. milia athe. ĩ coloniã misit: apd̃ michalẽ mõtẽ cyproꝝ & phœnitiũ ducẽtaꝝ nauiũ classem deuictã cœpit: eodẽq; die pari fortũa ĩ terra usus ẽ: Schiro cõtumatiores dolopas expulit: tharsos opulẽtia sua fretos prio aduẽtu fregit: & cũ xerses bellũ ex ĩtegro aduersus athen. ĩstituisset: uniuersa græcia hũc Cimonẽ ducẽ constituit iuuenẽ: cuius magnitudinẽ futurã pietatis opa ꝓdiderũt: qppe patrẽ ob crimẽ peculatus in carcerẽ cõiectũ ibiq; defunctũ trãslatis in se uĩculis ad sepulturã redemit: ut diximus in ca. de pietate: & ĩ ca. de ĩgratitudine: ueꝝ nec in bello iudiciũ deligẽtiũ fefellit: siquidẽ nõ ĩferior uirtutibꝰ p̃ris xersem terrestri naualiq; p̃lio supatũ: trepidũ se recipere ĩ regnũ coegit. In cunabula. Etatis prĩcipiã. Opinione stulticiæ. Quia oẽs stultũ opinabanᷓ. Impia salutaria. q̃a ductu & auspiciis suis patriã nõ solũ defenderat: sed etiã auxerat ĩperio. Stuporis dãnare. Dãnabãt se & stupebãt: q̃ quẽ ĩ adolescẽtia stultũ crediderãt: ĩ maturiori ætate tãta prudentia præditũ esse uiderent.

n Am alcibiadẽ. Alcibiades Cliniæ filius athen. ĩ hoc nã: qd efficere posset: uideᷓ expta ut ait ꝓbus: sed fortuna nõ minus: nihil illo excellẽtius uel ĩ uitiis uel ĩ uirtutibꝰ: nihil mirabilius ĩ uaria sorte rerum bello pelloponesiaco: huius cõsilio athen. bellũ siculis ĩdixerũt: ad qd gerẽdũ ipse ĩter ceteros dux electus & cũ iã ĩ spe eẽt: bene administrãdæ ꝓuĩciæ: reus uiolatoꝝ sacroꝝ absens efficiᷓ: q̃ uidelicet eius opera herme

athenis deiecti eēnt:& domi suæ misteria fierēt reuocatus ad cām dicendā: primo elidē: deide thebas uenit: ubi ītellexit se capitis dānatū:& bona eius publicata eē:& olympiadas sacerdotes a populo coacto ut se deuo/ueret lacedæmonē demigrauit: huius cōsilio lacedæmonii cū psa rege amicitiā fecerūt: eiusdē opa ioniā a so/cietate athen. auerterūt: qbꝫ rebus factū est: ut lacedæmonii: uim tantā īgenii metuētes de īterficiēdo uiro cō/sulerēt: ille ad tisaphernē pfectū regis se cōtulit: cuius ī amicitiā intimā breui puenit: cū pisandro ptore pri/mū p colloqa de reditu suo: mētionē fecit: deīde thrasibulo faciēte ab exercitu recipit: ptorq; fit apud samiū: post suffragante theramene plebiscito restituit: pariq; absens īperio pficit: simul cū thrasibulo: & therame/

sum: sūma īperia: præcipuas potētiæ uires flagrātissi/mū īgeniū assignaret: altera q̄ dānationē: exiliū: uēdi/tionē bonoꝝ: iopiā: odiū pariæ: uiolētā mortē īflige/ret: nec aut hæc aut illa uniuersa: sed uaria pplexa: fre/to atq; æstui similia. De Polycrate tyrāno samioꝝ.

a D inuidiā usq; Polycrat[samioꝝ tyrāni abun/dātissimis bonis cōspicuus uitæ fulgor excessit nec sine causa: oēs.n. cōatus eius placido excipiebāt itinere: spes certū cupitæ rei fructū apprehēdebat uo/ta nūcupabātur simul & soluebant: uelle ac posse in æquo positū erat: semel dūtaxat uultū mutauit: per q̄ breuis tristiciæ salebra succussum tūc quū admodū gratū sibi ānulū de industria in pfundū: ne oīs incō/modi exps eēt abiecit: quē tamē continuo recupauit: capto pisce q eū deuorauerat: sed hūc cuius fœlicitas

ne q lacedæmonios paulo ante uictores pacē petere coegerūt: redeūtes magnis rebꝫ gestis a populo excipiunt īgēn lænicia: sed ī alcibia/dē couertunt: oēs rū iruent: laudāt: admirāt: bonis restituns resecari iubent: pyllæ ī qbus deuotio inscripta fuerat ī mare pcipitant: sed hæc Alcibiadis lætitia minus diuturna fuit: nā cū thrasibulo & adimanto: quos collegas sortitus erat classe ī asiā pfectus: q apd Cimē minus esniā rē gesserat ī iuidiā recidit: absen/ti ergo magistratus abrogat: ille pactiæ castel/lis tribꝫ comunitis: thraciā itroiuit: & iā pda: iā amicitiis regnū magnus apud eos factus: philodæ ptori athen. pollicet se: si uellet coa/ctuꝝ lysandrū dimicare: q bellū cōsulto tra/hebat: philodes gloriæ suæ potius q̄ saluti pa/triæ cōsulēs: postulata facere noluit. Discedēs igit Alcibiades monuit ut iuxta hostē castra nautica hrēt: ne in modestia militū lysandro pugnādi occasio daret: qd ille negligēs paulo post exercitū amisit uictis atheniēsibꝫ alcibia/des se supra ppōtidē penitus abdidit ī thraciā

thraces īsidiis factis illū qdē capere nō potuerūt: ea uero q̄ apportauerat abstulerūt: ille ad pharnabazū ī asiā transiit: q ei primū dedit ī frigia castrū: ex quo qnq̄gīta talenta uectigalis capiebat: q nō patiēs uictas athenas seruire: cū amicitiā regis appeteret: granā cū illo se initurū uidebat si apparuisset Cyrrhū fratrē ei bellū para/re: lacedæmoniis iuuātibꝫ: qd cum facere moliret: Critias cæteriq; athen. tyrāni lysandro miserūt: si suas res atheniēsis cōstitutas: manere uellet: Alcibiadē tolleret: qd ēt factū est: ut diximus ī ca. de sōniis: fuit aūt Alcibia/des teste pbo oīum ætatis suæ multo formosissimus: ad oēs res aptus: cōsiliis plenus: terra mariq; sūmus ī/perator: cuius tanta erat oris atq; orationis cōmēdatio: ut nemo ei dicēdo posset resistere: diues cū tēpus po/sceret: laboriosus: patiens: liberalis: splēdidus: nō minus ī uita q̄ ī uictu affabilis: blādus: tēporibꝫ callidissime seruiens: idē simul atq; se rēittebat: ita luxuriosus dissolutus: libidinosus: itēperās reperiebat: ut oēs admira/rent ī uno hoīe tantā eē dissimilitudinē: atq; diuersā naturā: hic rū athenis clarissima ciuitate natus esset: oēs splendore ac dignitate uitæ supasse certū est: postq̄ ide pulsus thebas uenit: adeo studiis coꝝ īseruisse dicūt: ut nemo aīo eū corporisq; uiribꝫ posset eqparare: oēs eni Boetii magis firmitati corporis q̄ īgenii atrum ioi deser/uiūt: eūdē apud lacedæmonios quoꝝ moribꝫ sūma uirtus in patiētia ponebat: ut Cice. ī tusculanis ostendit: sic duritiei se dedisse ferunt: ut parsimonia uictus atq; cultus oēs lacedæmonios uinceret: fuisse apud thracas hoīes uinolētos rebusq; uenereis deditos: hos quoq; cū apud illos eēt ī his rebus antecessisse affirmāt: uenis/se deide ad psas apud quos sūma laus eēt fortiter uenari: luxuriose uiuere. hoꝝ sic imitatū cōsuetudinē dicūt ut illi ipsi ī his maxīe admirarent: qbus effecisse: ut apud quostūq; eēt: priceps haberet: q̄ cū ita sint: ut splēdo/re & dignitate ciues suos labore & uiribꝫ corporis thebanos: duritie: parsimoniaq; uiros lacedæmonas: uino/lētia thracas: uenatu psas luxuriosa uita populū utrunq; supauit: non facile discerni pōt: maiori ne laude di/gnus an rephensione: quantū eni admirandus est: q nulli bono uirtute posterior fuerit: tantū etiā detestādus q improbus oībus malitia superior euaserit. Ne hæc aut illa uniuersa. Nō inqt aut secundas aut aduersas res uno tempore: sed diuersis habuit: ut eni mare mō fluctibus agitat hoc est tempestate mouet: mō tranqllita/te fruit: sic Alcibiades nunc secundas: nunc aduersas res expertus est.

a D inuidiā. Hic polycrates samius tyrānus fuit: de quo Cicero ī li. de finibus bonoꝝ & maloꝝ: Plinius etiā & diuersi græci scriptores meminerūt: hic adeo fortunā habuit obsequosam: ut oīa optata cōseq/ret: & qcqd aggrederet efficeret: fœdus forte fecerat cū xantipo: uel ut herodotus tradit cū amasi ægy/ptioꝝ rege: q cū audisset nihil unq̄ sibi aduersi cōtigisse ad moderādā fortunæ iuidiā: xantipi regis sine ama/sis hortatu: ānulū quē charissimū habebat ī maris pfundū iecit: quē paulo post īopinate recupauit: nā a pisca/toribus piscis q ānulū deuorauerat paucis post diebꝫ captus est: & tyranno donatus: in cuius uentre cōpertus annulus: illi ueluti a neptuno restitutus tradit: q sane annulus teste Plinio li. xxxvii. naturalis hist. romā dela/tus dono Augusti in tēplo cōcordiæ cū aureis coronis est appensus: sed hic Polycrates cū aduersus Dariū p/sarū regē exercitū duceret ab Orōte illius pfecto acie fusus: uel ut alii dicunt: p fraudē īterceptus est: nā ad fœ/dus amicitiamq; jungēdam iuitatus: nihil doli aut īsidiaꝝ meē suspicans: nec filiæ sōnio deterritus: q̄ nocte

semp plenis uelis ꝓspeꝝ cursũ tenuit Orõtes Darii regis prefectus ĩ excellẽtissimo mycalẽsis mõtis uertice cruci affixit:ex q̃ puttres ei⁹ artus et tabido cruore manãtia mẽbra:atq; illam lcuã cui neptunus ãnulũ piscatoris manu restituerat:situ marcidam samos amara seruitute aliquandiu præssa liberis ac lætis oculis aspexit.

De Dionysio tyrãno.

d Ionysius aũt cũ hæreditatis noĩe a patre syracusanoꝝ ac pene totius siciliæ tirannidẽ accepisset: maximarũ opũ dominus:exercituũ dux:rector classium:equitatuũ potẽs:propter inopiã litteras puerulos corinthi docuit:eodemq; tẽpore tanta mutatione maiores natu ne quis nimis fortunæ crederet magister ludi factus ex tyranno monuit.

De Syphace rege.

f Equtur hũc Syphax rex consimilẽ fortunæ iniquitatẽ expertus:quẽ amicũ hinc Roma p Scipionẽ:illinc Carthago p Hasdrubalem ultro petitũ ad penates deos eius uenerat. Cæterum eo claritatis euectus ut ualidissimorum populorum nõ tantũ ar-

uiderat illũ sublatũ:roreq; madentẽ:ĩdie uero sudantẽ:cũ ad Orõtẽ uenisset: captus ĩ sũmo mitelenensis mõtis uertice suspendi & cruci affigi iussus est:ac relictus auibus dilacerandus:ut q ubiq; fœlicissime ĩ terra uixerat:ĩ aere miserrime expiraret:de quo Strabo li.xiiii.sed Polycrates & sysoson frẽs eo tpe uigerũt:quoꝝ alter & fortũa & opibus clarus fuit:adeo ut etiã mari dominaret:maximũ fœlicitatis argumentũ ducũt: q̃ ãnulo de ĩdustria ĩ pelagus ꝓiecto gẽma & sculptura ꝑcioso:paulopost piscator qdã piscẽ eduxit: q eũ deuorauerat quo cæso annulus ĩuentus est:q̃ cũ ægyptioꝝ rex ĩtellexisset: diuinitus locutũ ferũt:q̃ q eiusmodi ꝓsꝑitatis uteret:uitã clauderet fine nõ fortũato:qd & ita est factũ:nã a psaꝝ satrape dolo captus: suspensusq; est:huius aũt annuli gẽmã sardonicẽ fuisse dicit. Pli. ꝓfato li. cuius gẽmæ iactura se ab ĩuidia fortunæ rẽdimi posse putabat:si hoc unũ doluisset.

Placido itinere. Scđo cursu & fortũæ successu. Velle & posse ĩ æquo. Ac si diceret non minus poterat q̃ uolebat. Salebra. Aspirate: nã salebrosus locus asꝑior:sicut fragosus aspitate plenus. Plenis uelis. Trãslatio sũpta a nauigãtib⁹. Tabido. Marcescẽte: ꝓ ẽ marcido.

d Ionisius. Hic filius fuit Dionysii tyrãni q ꝓ ridiculo habuit deos cõtẽnere & sacrilegia cõmittere:ut in ca. de negle. relig. diximus:cũ ergo flagitiis plenus esset: & crudelitate plus q̃ credi possit syracusani cõspiratiõe facta eũ a ciuitate eiicere tẽtarẽt:q prĩo dubitarũt an spõte cederet: rãdẽ crescente tumultu ĩter ciues cõuenit ut legati mitterent q secũ agerẽt: ut spõte ciuitatẽ tyrãnide liberaret:quos ille stati ĩ carcerẽ cõici iussit: quo facto irati syracusani eũ facto ĩpetu urbe expulerunt:q regio appatu locros cõfugit: locrẽsiũ arcẽ occupat solitãq; sibi sæuiciã exercet:cõiuges prĩcipũ ad stuprũ rapit:aliaq; feda cõmittit: cũ reginoꝝ tyrãni leofronis bello ꝑmerent locrẽses uouerũt si uictores forent ut die festo ueneris uirgines suas ꝓstituerẽt quo uoto itermissos cũ aduersa bella cum lucanis gererẽt:ĩ cõcionẽ eos Diony. uocat:hortat ut uxores filiasq; suas ĩ templũ ueneris q̃ possint ornatissimas mittãt:ex qb⁹ centum sorte ductæ uoto publico fungant:religionisq; grã uno stent ĩ lupanari mense:oibus aũt iuratis:ne qs ullã attaminet:q̃ res ne uirginibus uoto ciuitatẽ soluentib⁹ fraudi eẽt decretũ facerẽt:ne q̃ uirgo iuberet:priusq̃ ille maritis traderent: ꝓbato cõsilio & quo supstitiõis & pudicitiæ uirginũ cõsulebat:certati oẽs fœminæ ĩpensius exornatæ ĩ tẽplũ ueneris cõueniũt:q̃s omnes ĩmissis militib⁹ Dionysius spoliat:ornamentaq; matronaꝝ ĩ ꝑdã suã uertit:quorũdã uiros ditiores ĩterficit:q̃sdam ad ꝓdendas uiroꝝ pecunias torquet:cũ his artibus p annos sex regnasset:cõspiratiõe locrorũ ciuitate pulsus in siciliã redit: ibi syracusas securis oibus post lõgã intercapedinẽ pacis p cõditionẽ recepit:q cũ ab ĩgenio suo discedere non posset:cũ grauior crudeliorq; ciuitati esset ĩdies:iterata cõspiratione pellit: q demũ corinthũ se recepit: ibiq; reste Cicerone li. iii. tusculanaꝝ questionũ apto ludo pueros docuit:sicq; ĩperio carere nõ potuit. de quo Ouidius li. iiii. de põto ille syracusã mõ formidatus ĩ urbe: Vix humili durã respõdit arte famẽ. Cice. quoq; ad papyriũ petũ. Dionysius inqt tyrãnus cũ syracusis expulsus eẽt corinthi dr ludũ apuisse. Iustinus tamen dicit: q hic corinthi humilima quæq; tutissima existimãs in sordidissimũ uitæ genus descendit:nõ cõtentus ĩ publico uagatri:sed potare:nec cõspici ĩ popinis lupanaribusq;:sed totis diebus residere cũ ꝑditissimis quoq; de minimis rebus disceptare:panosusq; & sq̃lidus ĩcedere:risũ libẽtius ꝓbere q̃ captare:in macello præstare: q̃ emere nõ poterat oculis deuorare:nouissime se ludi magistꝝ ꝓfessus: pueros in triuio docebat: ut aut a timentibus semp in publico uideret:aut a nõ timẽtibus facilius cõtẽneret. Hæc quamq̃ in capitulo de neglecta religione dicta sunt:tamen qa ad eius fortunæ mutationẽ maxie ptinere uidebant: eadẽ repetere nõ uisum est incongruum:neq; superfluum. Tantã mutatiõe. Solon unus e septẽ:nõ sunt diuitiis permutandæ uirtutes:stabiles eni sunt:res autem hominum mõ hic modo ille possidet.

Ouidius

Cicero

s Equit nunc Siphax. Scipio cũ agitaret aĩo Carthaginẽ inuadere cũ exercitu ĩtelligebat ad uictoriã in Syphace Numidarũ rege plurimũ momẽti eẽ repositũ:itaq; optimũ ratus hũc regẽ amicũ facere populo ro. cũ aliter nõ posset magno eniã periculo rẽ aggressus est. relictis eni castris ipse cũ Lælio duab⁹ qnquetemibus per hostilia loca ad regẽ ꝓfectus est:forte ita accidit : ut eo ipso tẽpore Hasdrubal a Scipione paulo ante pulsus hispania:septẽ triremibus ad eundẽ regẽ suũ faceret cursũ : & eadem hora uterq; ĩperator portũ ingrederet:cũ magno tamẽ Scipiõis discrimine:nã parũ abfuit:qn interciperet ab hostibus:sed qa prius q̃ poeni anchoras molirent romãi secũdo uento portũ tenuerũt: nõ sũt ausi hostes ĩ regio portu tumul-

tus: aut pugnæ q̄cquā ciere: ad regē igr̄ oēs ꝓfecti sūt magnificū id Syphaci nec erat aliter uisū duoꝝ potētissimorū ī terris populoꝝ duces uno die suā pacē amicitiāq; petētes ad se uenisse: & quoniā sors eos sub uno tecto eē: atq; ad eosdē penates uoluisset cōtrahere: ad colloquiū dirimēdaꝝ simultatū cā est conatus: Scipiōe abnuēte haud priuatū sibi cū pœno odiū eē: qđ colloquēdo finiret. de republica uero nihil cū hoste iniussu senatus agere posse: illud magnope tēdēre regē: ne alter hospitū exclusus mensa uiderer: ad easdē æpulas uenire cū Hasdrubale Scipio nō recusauit: cœnarūq; simul apud regē est: & eodē lecto Scipio atq; Hasdrubal: qa ita cordi regi erat accubuerūt; tūc Scipio regē eloquēna sua traxit ī amicitiā populi ro. sed paulo post sollicitatus a carthaginēsib⁹ p nuptiarū occasionē formosissimæ fœmiæ hasdrubalis filiæ defecit a romanis & carthaginensiū arma secutus: breui tpe a Lælio & masinissa captus ad Scipionem catenatus ductus est: quē Scipio deuictis carthaginēsib⁹ postea duxit ī triūphū: ūde Iuue. in satyra credo pudicitiā dicit: tollo tuū pcor hānibalē uictūq; Syphacē: in castris & cū tota carthagine migra. Caduca nimiū. Hæc Valerius disputat de innanitate reꝝ hūanaꝝ q̄s fluxas & labiles dicit: nec uere nostras appellari posse: q̄ nobis auferri possunt: nā sub fortunæ potāte positæ sūt sola uero aī bona nr̄a sūt q̄ nobis nec eripi: nec subripi posūt: neq; naufragio: nec īcēdio amitti: nec ui tēpestatū: nec tēpoꝝ pturbatiōe mucari: qb⁹ q pditi sūt soli sūt diuites: soli. n. possidēt res fructuosas & sempiternas. Puerilib⁹ cōsentanea. Sūt ludibria q̄dā q̄ pueris dono dari solent: tūc cū nutriunt ab alūnis: oīa. n. nutrimenta & munuscula q̄ dant pueris: blādimenti & ludicā dant qbus hūanæ opes cōparant: q̄ hōibus tāq̄ ad ludū dati uident. Crepidis. Crepidas dicit calceos pueriles pictos & ornatos: nā speciosi sūt: sed paulo post euanescūt. Incertissimo flatu. Ac si diceret: uētis similia: duplici rōne bona nr̄a dici nō debēt: qa si bona nr̄a eēnt ppetua & stabila eēnt: nec ulla rōne nobis eripi possent; nā qđ nostrū est auferre nemo pōt: ꝑterea si bona essent nūquā nocerēt. nocēt aūt: non igit bona; qđ aūt noceant manifestū est: nā multos legimus & uidimus ꝓpter diuitias & īperia crudeliter fuisse cæsos.

Iuue.

Crepida

biter uictoriæ; sed & uictor existeret; pui tpis interiecta mora catenatus a Lælio legato ad Scipionē impatorē ptractus ē: cuiusq; dexterā regio insidēs solio arrogāti manu attigerat: eius genib⁹ supplex ꝓcubuit. Caduca nimiū: & fragilia: puerilibusq; cōsētanea crepidis sūt ista: q̄ uires atq; opes hūanæ uocant: affluūt subito: repēte dilabunt: nullo ī loco: nulla ī psona stabilib⁹ nixa radicib⁹ cōsistūt; sed īcertissimo flatu fortunæ: huc atq; illuc acta quos sublime extulerūt īprouiso recursu destitutos ī ꝓfūdo cladiū miserabiliter īmergunt; itaq; neq; debent existīari neq; dici bona: quæ inflictorum malorum amaritudinem desiderio sui duplicant.

LIBER. VII. De fœlicitate. Capi. I.

Volubilis fortunæ cōplura exēpla rettulimus: cōstāt ꝓpiciæ admodū pauca narrari possūt: quo patet eā aduersis res cupido aīo īfligere: secundas parco tribuere; eadē ubi malignitatis obliuisci sibi īpauit nō solū plurima ac maxīa: sed etiā ppetua bona congerit.

De Quinto Metello.

Videamus ergo qđ gradib⁹ beneficioꝝ. Q. Metellū prio originis die ad ultimū usq; fati tēpus nunq̄ cessante īdulgētia ad sūmū beatæ uitæ cumulū pdu

Liber. vii. De fœlicitate. Ca. I.

Volubilis fortunæ. Hic septimus liber est: in cuius principio utitur transitione, multa inquid exempla mutatæ fortunæ ꝓtulimus: nūc uero stabilis atq; ꝓpiciæ pauca admodum dici possunt: ex quo facile apparet q̄ prodigia sit in prestandis aduersis: quāq; tenax & auara in prosperis erogandis: attamen illa suæ nōnunq̄ oblita nequitiæ non mō multa & magna: sed etiam stabilia quibusdam hominibus bona largit: sed id facit admodum paucis: & ita duo tantū narrat exempla; unū domesticū: & alterum externum. Sibi imperauit. Se ipsam uicit & coegit.

Videamus ergo quot gradibus beneficio. Qu. Metellū. Pli. li. vii. natura. histo. contra Valerii sententiā: nō solidā neq; perfectā fuisse huius hōis fœlicitatē dicit: sed oīno aliquo mœrore cōtaminatā. Nam huius quoq; Qu. Metelli inqt: q illa de prē dixerat filius inter rara fœlicitatis humanæ exēpla numerat: nā pter honores amplissimos: cognomēq; macedoniæ: a q̄ttuor filiis illatus est rogo: uno ptore: trib⁹ cōsularibus: duobus triūphalibus: uno censorio: q̄ singula quoq; paucis contigere: in ipso tamen flore dignitatis suæ: ab Catino labeone cui cognomen fuit macenoni tribuno plebis: quē e senatu censor eiecerat: reuertens e cāpo meridiano tēpore: uacuo foro: & capitolio ad tarpeiū raptus ut pcipitaret: cōuolāte qdē tā numerosa illa cohorte: q̄ patrē eū appellabat: sed ut necesse erat in subito tarde & tanquā in exequias: cū resistendi sacroq; sanctū repellendi ius non esset uirtutis suæ opera & censura periturus: egre tribuno: q ītercederet recepto a limine ipso mortis reuocatus alieno beneficio postea uixit: bonis inde etiā cōsecratis a damnatu suo tanquā parū eēt: faucū certe ī tortarū expressiq; per aures sanguinis pœnā exactā eē: q̄ oīa ꝓfecto magna sūt

infœlicitatis argumenta: Addit pterea ad hæc mala Scipionis æmiliani inimicitiã q̃ nõ parua illi potuit ĩfœlicitas esse:& q̃ scelerata carini audacia semp fuerit inulta. falsũ igit̃ est qđ dicit Valerius a primo originis die ad ultimũ usq; fati tẽpus nunquã cessante ĩdulgẽtia ad sũmũ beatæ uitæ cumulũ pduxerit. fuit aũt hic Metellus q a deuicta macedonia dictus est macedonicus: cuius patrẽ fortunã magis ĩdulgentẽ & ,ppiciã sensisse: dicit Pli. eodẽ libro: nisi q̃ orbã luminibus exegerit senectã: amissis ĩcendio cũ palladiũ rapet ex æde ueste memorabili cã: sed euẽtu misero: quo sit ut ĩfœlix qdẽ dici nõ debeat: nã illi dicit decẽ res maxĩas & optimas obtigisse in qbꝫ q̃rendis sapiẽtis ætatẽ exigeret: fuisse primatiũ bellatorẽ: optimũ oratorẽ: fortissimũ ĩperatorẽ: eius auspicio maximas res gestas maxio honore usũ: sũma sapientia: sũmũ senatorẽ habitũ fuisse: pecuniã magnã bono mõ inuenisse: multos liberos reliq̃sse: & clarissimũ ĩ ciuitate fuisse: ea deniq; cõtigisse: q̃ nulli alii post cõditã romã: nã & populus ro. ei tribuit qđ nulli alii a cõdito æuo: ut quotiens in senatũ iret: curru ueheret̃ ad curiã: fœlicior igit̃ filio, nisi cecitas obstaret. Nasci ĩ urbe terrarũ principe. Quod nõ est paruæ fœlicitatis augmẽtũ qđ Seriphius obiecit themistocli clarũ. s. esse ,ppter patriã. Clarissimas dotes. Quia ĩgenio plurimũ ualebat: multis & maximis uirtutibus p̃ditus erat. Vxorẽ. Ceciliã. Consulatus decus. Cõstat cũ summa modestia & gloria gessisse cõsulatũ. Impatoriã potestatẽ. Quo tpe factus ĩperator aduersus pseudo philippũ. Tres filios. Quinq; filios habuisse dicit Valerius: at Pli. tantũmõ q̃ttuor: quorũ tres cõsulares: aliũ triũphantẽ uidit: quẽ intelligimus fuisse Metellũ piũ. idẽ Cice. sentit. s. q̃ttuor tãtũ fuisse li. de finibus bonorũ & malorũ: & ex tribus primis unũ fuisse nõ solũ cõsulẽ: sed ẽt censorẽ. Itẽ libro tusculanarũ q̃stionũ: Metellus inqt ille honoratus q̃ttuor filiis & cætera: & paulo infra: Metellũ inqt multi filii: & filiæ: & nepotes ĩ rogũ posuerũt: beatus Augustinus Valerii sequit̃ opinionẽ in libro de ciuitate dei. Tres filios. Vnus balearicum bellũ confecit: alter dalmatiã subegit; tertius. L. Metellus cũ Gn. domicio censor. xxxii. romanos e senatu mouit. Cælũ cõtẽplare. Ac si diceret: nec dii quidem cœlestes sine aliqua

xerit Nasci eũ in urbe terrarũ principe uoluit parẽtes ei nobilissimos dedit: adiecit animi clarissimas dotes: & corpis uires ut sufficere laboribus posset: uxorẽ pudicitia & fæcũditate cõspicuã cõciliauit. Consulatus decus: impatoriã potestatẽ speciosissimi triũphi prætextã largita est: fecit ut eodẽ tpe tres filios cõsulares: unũ etiam censoriũ triũphalẽ: & quartũ prætoriũ uideret: utq tres filias nuptui daret: earũq; sobolẽ sinu suo exciperet tot partus: tot incunabula: tot uiriles togæ: tam multæ nuptiales faces horũ imperiorum: ois deniq; gratulationis sũma abundãtia: cũ interim nullũ funus: nullus gemitus: nulla causa tristiciæ. Cœlũ cõtẽplare: uix tamen ibi talẽ statũ reperies: quoniam quidem luctus & dolores deorũ quoq; pectoribus a maximis uatibus assignari uidemus: hũc autem uitæ actũ eius consentaneus finis excepit: nã. Q. Metellũ ultimæ senectut[is] spacio defunctũ leniq; genere mortis inter oscula cõplexusq; charissimorũ pignorũ extinctum: filii & generi humeris suis per urbem latum rogo imposuerunt. De Gyge domino Lydiæ.

c Lara hæc fœlicitas: obscurior illa: sed diuino splẽdore præposita. Cum enim Gyges regno Lydiæ armis & diuitiis abundãtissimo ĩflatus aĩo Apollinẽ

tristitia esse potuerunt: si poetis credendũ est qui plerũq; deos tristes & flentes ĩducunt tristior & lachrymis & cætera. rursus in. x. audiit Alcides iuuenem magnũq; sub imo: corde premit gemitũ: lachrymasq; effudit inanes. Pectoribus deorum. Vt Iunonis in primo æneidos. A maximis uatibus. Vt ab Homero & Marone quorum auctoritas maxima est apud omnes. Hunc uitæ actũ eius cõsentaneus finis. Occurrit tacitæ quæstioni: posset aliquis dicere tam & si uitæ cursum fœlicẽ habuit: tamen deformi læto cõsũptus: nõ ita est inqt Valerius: quã. n. habuerat ĩ uitæ fortunæ ĩdulgentiã: eandẽ exptus est ĩ morte: nã in familiariũ suorũ cõplexibus extinctus: humeris filiorũ & generorũ elatus: in rogum quoq; ab illis imponitur.

c Lara hæc fœlicitas. Res ista uario mõ trahit̃: & scđm fabulã & secundũ historiã: nã Cicero ĩducit hũc pastorẽ fuisse li. iii. officiorũ. Dicit. n. hũc ille Gyges inducit̃ a Platone: q cũ terra discessisset: magnis quibusdã imbribus ĩ ,illũ hiatũ descendit: æneũq; equũ: ut ferũt fabulæ: aĩaduertit: cuius ĩ lateribus fores essent: qbus aptis: hõis mortui uidit corpus magnitudine ĩusitata ãnulũ aureũ ĩ digito habẽs: quẽ ut detraxit ipse induit: erat aũt regius pastor: tũ in cõciliũ pastorũ se recepit: ibi cũ pallã eius ãnuli ad palmã cõuerterat a nullo uidebat̃: ipse aũt oĩa uidebat: idẽ rursus uidebat̃ cũ in locũ ãnulũ inuerterat: itaq; hac oportunitate annuli usus reginæ stuprũ ĩtulit: eaq; adiutrice regẽ dominũ interemit: sustulitq; quos sibi obstare arbitrabat̃ nec ĩ his quisq̃ eũ facinoribus potuit uidere: sic repẽte ãnuli beneficio rex est ortus Lybiæ. historia uero hoc mõ se habet: Cãdaules rex lydiæ fuit: qui uxorẽ habuit eximiæ pulchritudinis: quã oibꝫ p̃dicare solebat: nõ cõtentus uoluptarũ suarũ tacita cõsciẽtia: nisi etiã matrimonii reticẽda publicaret: ,prsus q̃si silẽtiũ dãnũ pulchritudinis: ad postremũ ut ad firmationis suæ fidẽ faceret: nudã illam sodali suo gygi ostendit: quo facto: & amicũ ad adulterũ uxoris solicitauit: & hostẽ sibi fecit: uxorẽ quoq; ueluti alteri tradito amore a se alienauit: nãq; breui post tpe cædes cãdauli nuptiarũ premiũ fuit: & uxor mariti sanguine dotata: regnũ uiri & se pariter adultero tradidit. hic igit̃ per adulteriũ regno potitus: cũ supbia q̃dã & gloria ductus ad Apollinis oraculũ uenisset: a deo sciscitatus est: nũq̃sq̃ se fœlicior esset: q Aglaũ sophidiũ archadicũ multo fœliciorẽ esse respondit. Solinus qđ inqt ad titulũ fœlicitatis attinet: nec dũ reptus est; q fœlix cẽseri iure debuerit; nã Come

Cicero

Solinus

lius sylla dictus potius foelix q̄ fuit:solū certe beatū cortina Aglaū iudicauit:q ī angustissimo archadiæ āgulo paupis soli diues nūq̄ paterni cespitis terminos īuenit excessisse. Plinius duos dicit oraculo Apollinis foelicissimos fuisse iudicatos.li.vii.natu.hist.alterū phediū quēdā:q p patria fortiter dimicās pxime occubuisset:alterū aglaū hūc de quo diximus. Abdito.Intimo specu. Verū pfecto beatæ:Dicit Appollinē hoc uno respōso discessisse a pposito suo q a pplexe loq solebat. Adūbratū.Nō apparētē:inuolutū:cecū. Tuguriū. Vilē casā ex cespite factā.unde Vir.pauperis & tugurii cōgestū cespite culmē. Curis & sollicitudinib Vnū est ex Vir. positio alterius.i.curis quæ faciunt hominem esse sollicitum. Paucas glebas.Exigua prædia & iugera.

Pauoris exptes.Securitate plenas. Thesauros.Vbi thesaurus fuerit illuc oēs aīum īten dunt:si forte eum consequi possent. Stipulatorem:Affirmatorem:assertorem.

pythiū sciscitatū uenisset:an aliquis mortalium se esset foelicior:deus ex abdito sacrarii specu uoce missa Aglaum sophidium ei prætulit:Is erat arcadum pauperrimus:sed ætate iam senior:terminos agelli sui nūq̄ excesserat:paruuli ruris fructibus ac uoluptatibus contētus. Verū pfecto beatæ uitæ finem Apollo nō adūbratum oraculi sagacitate cōplexus est. Quo circa insolenter fulgore fortunæ suæ glorianti respōdit magis se pbare securitate ridens tuguriū:q̄ tristē curis & sollicitudinib aulā:paucasq; glebas pauoris exptes q̄ pinguissima Lydiæ arua metu referta: & unū aut alterū iugum boū facilis tutelæ q̄ exercitus & arma & æquitatū uoracibus impēsis onerosum: & usus necessarii horreolū nimis nulli appetendū:q̄ thesauros oium insidiis & cupiditatibus expositos. Ita Gyges dū astipulatorē uanæ opinionis deū habere cōcupiscit:ubi nā solida & sincera esset foelicitas didicit.

De sapienter dictis aut factis. Ca.II.

n Vnc id genus foelicitatis explicabo qđ totū in habitu animi ē:nec uotis petit:sed in pectorib sapiētia præditis natū:dictis factisq; prudentibus enitescit.

De Apio Claudio.

a Piū Claudiū crebro solitū dicere accepimus negociū populo Ro.melius q̄ ociū committi:nō q; ignoraret q̄ iocūdus tranqllitatis status esset:sed q; aiaduerteret præpotētia īperia agitatiōe rerū ad uirtutē capessendā excitari:nimia quiete in desidiā resolui:& sane negocium noīe horridum ciuitatis nostræ mores i suo statu continuit blandæ appellatiōis quies plurimis uitiis respersit.

De Scipione Africano.

f Cipio uo Africanus turpe eē aiebat i re militari dicere nō putarē:uidelicet:quia explorato & excusso consilio quæ ferro agunt administrari oportere arbittabatur summa ratione:inemendabilis enī error qui uiolentiæ martis committitur.

i Dem negabat aliter cū hoste cōfligere debere q̄ ut si occasio obuenisset:aut necessitas icidisset

De sapienter dictis aut factis. Ca.II.

n Vnc id genus foelicitatis qđ totū ī habitu aī. Omnis uirtus est habitus aī ī naturæ modū rationi cōsentaneus: ut iusticia est habitus animi suum unicuique tribuens pro dignitate cuiusq;.

a Pium claudiū.Trāsiturus ad capitulū de sapienter dictis & factis sapiētiā dicit eē uerā hoīs foelicitatē q cæteris oībus anteponit.qđ.n.foelicius hoī eē pōt q̄ sapiētia q̄ cūctos humanos casus fortiter ferendos oēmq; fortunā docet esse cōtēnendā.hæc aūt sapiētia ī hoie p sapiēter facta & dicta enitescit.Primū aūt exēplū ē illius Apii claudii q cecus ī senatū ductus cū de pace cū Pirro faciēda cōsultaret ī senatu dissuasit:nō his eē cōditiōib faciēdā qb ille petebat:hic igr̄ dictitare solitus erat negociū populo romano magis cōuenir̄ q̄ ociū:cuius rei Valerius rationē subiungit:neq;.n.ignorabat pacē & ociū hoībus eē iocundū:sed sūmis īperiis otiū eē pniciosū cū i desidiā luxūq; sensim labūt hoīes:q gloria carēt:quā ī armis negociū fortib uiris pstare cōsueuit:ex ocio nāq; opes:ex opibus luxus ex luxu auaritia:uoluptatis libidines & reliq turpia pueniunt:id ita eē reipsa cōpertū ē:nā ociū uires populi romani cōtudit cuius mores ī beneuiuendi disciplina negotiū cōtinuerat. Præpotētia:Valde potētia & magna. Et sane negociū:Et reipsa probatū est:q; negociū urbi nostræ plurimū cōtulerit. In suo statu: Quia semp disciplina beneuiuēdi stabilis fuit dū se negociis dedidere romāi. Plurimis uitiis.Nā euersa Carthagie:deleta Numātia: domita Asia:debellatis deniq; gētib q̄ romanos ī armis & negocio cōtinebāt urbs tota in luxū & lasciuiā resoluta ē:qđ testat Iuue. his uersib Nūc patimur lōgæ pacis mala:sæuior armis:Luxuria icubuit uictūq; ulciscit orbē nullū crimen abest facinusq; libidinis:ex quo pauptas romana periit.rursus in sexta satyra. Præbebat castas humiles fortūa latinis. Iuue.

s Cipio uero Aphricāus sapiēs dictū:qđ crebro usurpar solebat superior Scipio turpe eē īpatori dicere nō putarā: sicut & Vegetius de re militari dicit: plior delicta emēdationē nō recipiūt cū poena stati seqtur erorem. Excusso.Diffinito:itaq; Scipio innuebat his uerbis nihil in re militari agi oportere: qđ non prius certo consilio & diffinito excogitatum sit. Inemendabilis.Pro sententia Vegetii qui dicit cum primum imperator errat: statim errorem sequitur poena:& nullus datur emendandi locus. Vegetius Vegetius

i Dem negabat.Hoc quoq; Scipio dicere solebat nō esse cū hoste cōserēdas manus:nisi urgēte necessi

tate aut se offerente: quod idem Vegetius affirmat q dicit: Occasio plus ualet i ṗlio q̃ uirtus & in re militari plus habet potestatis fortūa q̃ uirtus. Hor. i epistolis: Tu q̃cunq; deus tibi fortunauerit horam: Grata sume manu nec dulcia differ i ānū: optime ergo ṗcipiebat Scipio: nā q occasionē gerendæ rei nō expectauerit demēs eē cōprobat. arma ēt hostib₃ tradere necessitate cogēte solet aliquādo pestiferū esse.

Hor.

q Vinti quoque metelli. Qu. metellus: post hāc hānibalē ex italia pulsū: debellatāque Carthaginē dicere solitus erat nescire se plus ne boni an mali uictoria illa rei publicæ attulisset: nā uirtus romanorum q suo trāsitu in italiā hānibal ṗpe dormiētē excitauerat: rursus nimia qete ad pristinū torporē redigeret: existimabat enī nihilominus mali ṗuentur₃ populo romano q in ocio uiueret q̃ si ferro & flāma uastaret italia. Grauis: Auctoritate. Alta. Sapiētiæ plena. In eundē sōnū. In pristinū torporē. In æquo igit malorū. Existiat nō minus detrimēti ex ocio: si uirtus romana lāguesceret q̃ si flamma aut bello italia uastaretur. In æquo. In æquitate & in pari malo.

q Vid illud factū. M. luctacius eques romanus cū aduersario spoponderat se uir₃ bonū esse: tātæq₃ rei liciniū fimbriā iudicē dederat: fimbria noluit unq̄ de re tāta ṗferre sn̄iam: ne aut probati uiri famā offenderet aut falso iuraret uir₃ bonū eē cui aliqid deeēt. cū ad hoc ut aliqs sit bonus uir tā multa reqrant: ut difficile sit bonū uirū iuenire. Cice. de hoc fimbria li. iii. de officiis. Fimbriā iqt cōsularē audiebā de patre nr̄o puer iudicem. M. luctatio fuisse eqti romano sane honesto cū spōsionē fecisset: ne uir bonus esset: itaq₃ ei dixisse fimbriā se illā rē nunq̄ iudicatur₃: ne aut spoliatet fama ṗbatū hoiem si cōtra iudicasset: aut statuisse uideret uir₃ bonū aliquē esse: cū ea res inumerabilib₃ officiis cōtineat & laudib₃: si enī uir₃ bonū secūdū stoicos diffiniamus esse sapiētē: sapientē aūt i quē nulla prorsus cadit ægritudo: nusquā illum iueniemus. Innumerabilib₃ laudib₃. Nō par₃ est uir₃ bonū eē: necesse ē cūctis illū uirtutū numeris ṗditū eē: i quo si una sola uirtus defuerit: uir bonus nō erit nec dici poterit. uel certe debebit.

Cicero

f Orensibus. Papirius bellū contra samnites gerebat & cum acies instructæ stetissent iussit auspitia capi: pulli respuerunt escas. pullarius ne imperatorem perturbaret auspitium solistimū. i. optimum eē respondit: cui Papirius credens: præliū cōmitti iussit: interea qdā monuit iperatorē ut uideret qd ageret: quoniam solistimum nunciatū a pullario falsum fuerit: tum Papirius pro bono inqt habeo & pullariū in prima acie cōstituit: ubi cæsus mēdacii pœnas dedit: nam qa prudens & sciens mētitus fuerat cæsus est: uel casu uel diuina ṗuidentia & sic iperator potitus est uictoria: Tam cito animaduerterit. Laudat huius hominis prudentiam atq₃ iudicium.

æque prudenter: nam & prospere gerendæ rei facultatem omittere maxima dementia est & in angustias uriq₃ pugnandi compulsum abstinere se prœlio pestiferæ ignauiæ affert exitum: eorumq₃ qui ista committunt alter beneficio fortunæ uri: alrer iniuriæ nescit resistere.

De Quinto Metello.

q Vinti quoq₃ Metelli tum grauis: tum etiam alta in senatu sententia: qui deuicta Carthagine nescire se illa uictoria boni ne plus an mali rei pu. attulisset asseuerauit: quoniam ut pacem restiruendo profuisset: ita Hannibalem submouendo nō nihil nocuisset: eius enim transitu in italiam dormientem populi romani uirtutem excitatam dicebāt: metuiq₃ debere: ne acri æmulo liberata in eundem somnum reuolueretur: i æquo igitur malorum potuit uri tectæ uastari agros: exhauriri ærarium: & prisci roboris hebetari neruos.

De Licinio Fimbria consulari.

q Vid illud factum. L. Fimbriæ consularis q̄ sapiens a. M. Luctatio pinthia splendido æquite romano iudex additus de sponsione: q̄ is eum aduersario: quod uir bonus esset fecerat: nunq̄ id iudicium pronuaciatione sua finire uoluit: ne aut probatū uirum si contra eum iudicasset fama spoliaret: aut iuraret eum uirum bonum esse cum ea res innumerabilibus laudibus contineatur.

De Papyrio cursore consule.

f Orēsibus hæc illa militaribus stipendiis prudentia exhibita est: Papyrius cursor consul cū aquiloniā oppugnans prœlium uellet cōmittere pullariusq₃ non prosperantibus auibus optimum ei auspicium renunciasset: de fallacia illius factus est certior. sibi quidem & exercitui bonum omen datum credidit: ac pugnam iniit. Cæterum mendacem ante ipsam aciem constituit ut haberent dii cuius capitæ si quid iræ conceperant expiarent; directū est autem: siue casu: siue cœlestis numinis prouidentia quod primum e contraria parte missum erat telū in ipsum pullarii pectus eumque exanimem prostrauit: id ut cognouit consul fidente animo & inuasit aqloniā: & cepit. tam cito animaduertit quo pacto iniuria imperatoris uindicari deberet: quemadmodum uiolata religio expiāda foret: qua ratiōe uictoria apprehēdi posset: egit uirum seuerum: consulem religiosum: imperatorem strēnuum: timoris modū: pœnæ genus: spei uiā: uno mētis ipetu rapiēdo.

Vnc ad senatus. Hoc exemplum positum est supra in capitulo de censura & in capitulo de reconcilia/tis ubi graues inter Salinatorem & Neronem inimicitias fuisse diximus: q̄ Liuius accusante Nerone damnatus esset a populo: quos deinde senatus octauo post damnationem anno tempore secundi pu/nici belli cum isdem comitiis consul uterq; creatus esset in gratiam summo studio & diligentia reduxit: ne il/lorum dissensione respublica detrimenti quicq̄ caperet: Sapiens profecto factum: nisi enim depositis simulta/tibus cōmuni consilio rempublicam administrassent nunq̄ secuta fuisset illa uictoria prope incredibilis: qua cæso hanibalis fratre cum .lvi. milibus hostium non modo canensis clades: sed etiam maior hostibus reddita fuit.

De Senatu Romæ.

Vnc ad senatus acta transgrediar. Cum aduer sus Hannibalem senatus Claudiū Neronē & Liuium Salinatorem consules mitteret eosq; ut uirtu tibus pares ita inimicitiis acerrime inter se dissidētes uideret summo studio i gratiam reduxit: ne propter priuatas dissensiones rem publicam parum utiliter administrarent: quia consimili imperio ubi concor dia inest maior aliena opera interpellandi q̄ sua edē di cupiditas nascitur. ubi uero pertinax ītercedit odi um: alter alteri q̄ uterq; contrariis castris certior ho stis proficiscitur.

De eodem senatu.

Osdem senatus cum ob nimis aspere actam censuram a Cneo Bebio tribuno plebis pro ro stris agerentur rei causæ dictione decreto suo libera uit: uacuum omnis iudicii metū cum honorem red dendo qui exigere deberet rationem non reddere.

De eodem senatu.

At illa sapientia senatus Tiberium gracchum tribunum plebis agrariam legem promulgare ausum morte mulctauit. Idem ut secūdum legē eius per triūuiros ager populo uiritim diuideretur egre giæ censuit. Siquidem grauissime seditionis eodem tempore & auctorem & causam sustulit.

De eodem senatu.

Vam deinde se prudēter in rege Masinissa ges sit. Nā cum promptissima & fidelissima eius opera aduersus Carthaginenses usus esset: cunque in dilatando regno auditorem cerneret: legem ferri ius sit: qua masinissæ ab imperio populi Romani solu tam libertatem tribueret: quo facto tum optimæ me riti beniuolentiam retinuit: tum Mauritaniæ & Nu midiæ cæterarumq; illius tractus gentium nunquā fida pace quiescentē feritatē a ualuis suis repulit.

Consimili imperio. Optima ratio cur dissidentes inter se duces rem bene gerere nul lo modo possent: nam qui inter se odio labo rant magis student: alter alterius interpellate facta: q̄ præclarum quicq̄ edere: & se inuicem magis insectantur q̄ hostes.

Osdem. & hoc quoq; senatus factum laude dignum qui eosdem a causæ di ctione liberauit: cum a tribuno plebis accusati essent q̄ censuram inter se rigidam ni mis exercuissent: nam se inuicem censoria no ta signarant: Nero Liuium: q̄ a populo fuisset aliquando damnatus: Liuius Neronem: q̄ nō uere in gratiam secum redisset sicut in capitu lo de censoria nota diximus: hanc igitur accu satione senatus dissoluit auctoritate sua. Va cuū omnis iudicii metu. Nam senatus decre tum factum est: ne iudicio aliquo timerent se damnari posse censores: quo minus aliorum delicta punirēt: nam si damnati fuissent cæte ri quidem segniores facti essent iudicium me tuētes: ex quo illud secutum esset ut maior in urbe peccandi licētia nasceretur: præterea ini quū esse uidebat: ut qui alioꝝ uitæ rationē exi gerēt suæ ipsi uitæ rationē reddere cogerent.

At illa sapientia. Quomō. T. gracchus a Scipione nasica adhortante senatum ut si rempublicam saluam esse uellet: secum iret in capitolium subselliorum fragmen tis cæsus fuerit uidimus in ca. de somniis: post huius uero mortem ut plebis dolor leniretur: quæ grauiter & periniquo animo. T. mortem ferebat agrariā legem per quā cæsus fuerat nō impugnauit: sed permisit ut loco Tyberii aliū eligerent ad agros diuidendos: electus autem P. Crassus gracchorum affinis: filiam crassi. C. gracchus uxorem habebat: q̄q̄ tradit Corneli us nepos non crassi: sed bruti: qui de lusitanis triūphauit filiā. C. graccho nuptā fuisse: plures tamē ita tradunt ut nō diximus. per hunc igi tur plebi diuisi sunt agri: q̄q̄ Valerius per triū uiros diuisos fuisse dicat. sed Plutarchus in ui ta gracchorum ita refert. Auctorem. Grac chum occidendo. Causam. Vt agri diuide rentur æqualiter censendo.

Vod dein de se prudenter. Negari non potest hanc senatus prudentiam fuisse singularē: nam ut diximus supra in ca. de gra titudine. tempore secundi punici belli Scipio aphricanus opera Masinisse fuerat in eo bello maxime usus: Cū igitur senatus æquum esse iudicaret utram benemerito regi beneficium aliquod præstaret sine īcommodo non solum socium Masinissam retinuit: sed etiam maiorem ab eo gratiam iniuit. Cum enim senatus intelli geret cupidum illum esse imperii dilatandi: decretum fecit: ut qui neq; ulli bellum inferre: nec cum ullo foe dus inire poterat iniussu senatus: is ab hoc iure foederis absolueret: libereq; posset cum quibus uellet uel pa cem uel bellum gerere: quo facto gratiam benemerito regi nō paruam retulisse uidetur. Solutam. Vt esset in potestate & arbitrio Masinissæ quibus cum uellet belli pacisue gerendæ.

t Empus deficiet domestica narrãti: quoniã imperiũ nostrũ non tam robore corporum q̃ animorum uigore incrementũ ac tutelã sui cõprehẽdit: maiori itaq; ex parte romana prudentia in admiratione tacita reponat: alienigenisq; huius generis exemplis detur aditus.

Externa de Socrate philosopho.

s Ocrates humanæ sapientiæ quasi quoddã terrestre oraculũ nihil ultra petendum a diis immortalibus arbitrabatur: q̃ ut bona tribuerent: qa hi demum scirent quid unicuiq; esset utile: nos autem plerunq; id uotis expetere: quod non impetrasse melius foret: etenim densissimis tenebris inuoluta mortalium mens in qua late patentem errorem cæcas præcationes tuas spargis: diuitias appetis quæ multi exitio fuerũt: honores cõcupiscis: qui complures perfundederunt: regna tecum ipsa uoluis: quorum exitus sepenumero miserabiles cernuntur: splendidis cõiugiis iniicis manus: at hæc ut aliquando illustrãt: ita nonnunq̃ funditus domos euertũt: desine igitur stulta futuris malorum tuorum causis quasi fœlicissimis rebus inhiare: teq; totum cœlestium arbitrio permitte: quia qui tribuere bona ex facili solẽt: etiam eligere aptissime possunt.

De eodem Socrate.

i Dem expedita & compẽdiaria uia eos ad gloriam peruenire dicebat qui id agerent: ut quales uideri uellent: tales etiam essent: qua quidem prædicatione aperte monebat: ut homines ipsam potius uirtutem haurirent: q̃ umbram eius consectarentur.

De eodem.

i Dem ab adolescentulo quodã cõsultus utrum uxorem duceret: an se omni matrimonio abstineret. Respondit utrum horũ fecisset acturum pœnitentiam: hinc te inquit solitudo: hinc orbitas: hinc generis interitus: hinc hæres alienus excipiet: illinc perpetua sollicitudo cõtextus quærelarum: dotis expro-

t Empus deficiet. Si uoluero inquit cuncta senatus facta sapienter enarrare tempus nõ sufficeret: cum tantum imperium non uiribus solum: sed consilio & ratione pepeterit: partum auxerit: auctum conseruauerit: satius est illius prudentiam tacita admiratione inuolui. Externa de Socrate philosopho.

s Ocrates. Valerius Socratẽ qddã q̃si terrestre appellat oraculũ ad illud respiciẽs: qd cũ tẽplũ Apollinis igressus eẽt: sic exceptus ẽ a sacerdote: ut diceret Salue sapiẽtissime oĩum: Solinus (*Solinus*) ĩ capitulo de omĩe: pfectã sapiẽtiã soli Socrati Delphicũ oraculũ adiudicauit. Cicero (*Cicero*) quoq; Socrates inq̃t oĩum sapiẽtissimus oraculo Apollinis adiudicatus. hic igit̃ dicere solitus erat: nõ debere hoĩes pcipuũ qcq̃ a diis imortalibus petere: nisi quæ illi nobis expedire putãt. sciũt .n. ipsi qd nobis utile sit: multis rõnibus ꝓbat homines plerũq; ea petere: quæ noxia sunt: ut opes: honores: ĩperia: hæc oĩa cũ plerũq; possidẽtibus obsint in bonoꝝ numero nõ sunt ponẽda: bonũ .n. id solum dicit̃ qd nemini nocet qdq; nullo fortunæ ĩpetu cõmouet̃. Melius foret. Cuius deĩde pœniteat cum ĩpetraueris.

Etenim. Probat ita esse: q̃si dicat. præcipites ĩn multos errores tuæ pces ĩcurrunt: cũ ea plerũq; petas quæ tibi nocitura sunt. Cecas. Temerarias & ĩconsideratas. Diuitias appetis. Quasi bonas quæ ex hoc ꝓbant̃ nõ eẽ bona q; multis exitio fuerit. Iniicis manus. Appetis & uendicas tibi. Illustrãt. Si sũmo loco nata fuerit & cum accesserit dotes bona animi illustrãt. Inhiare. Audiorẽ eẽ & admirari a pcedẽte qd sequit̃: nam q admirant̃: solẽt ea quæ admirant̃ apto ore fixisq; oculis ĩtueri. Et te totũ cœlestiũ arbitrio pmitte: Sine ĩquit deos qd sit utile sine uoto tribuere. hæc stulta & certa uota Iuuenalis (*Iuuenalis*) his uersibus capit. Si cõsiliũ uis Permittas ipsis expendere numinibus. qd Cõueniat nobis rebusq; sit utile nr̃is. Nã p iocũdis altissima quæq; dabũt dii Carior est illis homo q̃ sibi nos: aĩoꝝ Impulsu & ceca magnaq; cupidine ducti. Cõiogiũ petimus ptũq; uxoris at illis: Notũ q pueri q̃lisq; futura sit uxor.

i Dẽ expeditaria & cõpẽdiaria. Breuiori. Cicero ĩ officiis. Socrates ĩquit præclare hãc uiã ad gloriã ꝓximã & quasi cõpendiariam dicebat esse si quis id ageret: ut qualis haberi uellet talis esset.

i Dẽ ab adolescentulo. Socrates cũ ex eo q̃reret qdã adolescẽs nunqd uxorẽ duceret: ita respõdit ut illũ ambiguũ relĩqueret sicut in littera patet: sed aliter respõdisse dr̃ Diogenes: usus est dialemate .i. cõplexione: quæ ex utraq; parte concludit si ĩquit pulchrã cõmunem: sinaũt turpem duxeris pœnã: Theophrastus quoq; idem sensisse uidet̃: pulchra ĩquit cito adamat̃: fœda facile cõtemnit̃: difficile custodit̃ qd plures amãt. molestũ est possidere qd nemo hr̃e dignat̃: minori tamen miseria deformis habet̃ q̃ formosa seruatur. Quia nihil tutũ in qd totius populi uota suspirãt. Orbitas. Sine filiis nullos hæredes relinquens. Perpetua sollicitudo. Parãdi ea quæ uxori & liberis necessaria sunt: & teste Theophrasto multa sunt matronaꝝ usibus necessaria quæ ab illis semp expetunt̃: præciosæ uestes: auꝝ: gẽmæ: sumptus: ancillæ: suppellex: uaria lauticia: exedra deaurata: aliæq; sunt sollicitudines quæ ab uxoribus capiunt̃ quas ille cõmemorat ut per totã noctẽ garrulæ cõquæstiones: illa ornatior procedit in publicũ: hæc honorat̃ ab omnibus: ego in cõspectu fœminaꝝ misella despicior: cur aspiciebas uicinam? quid cum ancilla loquebaris? de foro adueniens quid attulisti? & mille alia eiusmodi. Item pauperem alere difficile est: diuitem ferre tormẽtum: unde ait Socrates contextus quærelaꝝ.

Affinum graue supercilium.superba uxor superbos daret affines suumq; nobile genus tibi i semper exprobrare solet.Iuuenalis.Tolle tuũ præcor hanibalẽ uictũq; Siphacẽ:In castris & cum tota Carthagine migra:de matrona loquit quæ suã marito generositatẽ iactare solet. Dons exprobratio.Vt illud Iuuenalis.Intolerabilius nihil est q̃ fœmina diues. Garrula socrus.Rara erit iter uirũ uxorẽq; cõcordia uiuẽte socru quæ filiã docet quomodo uirũ sibi reddat obnoxiũ.Iuuenalis:Desperãda tibi salua cõcordia socru. Subsessor.Insidiator:ut Virgilius.subsedit adulter & deniq; illud euenit in ducẽda uxore qd Theophrastus dicit q; nulla.s.est uxoris electio:sed qualiscũq; euenerit habenda est:si iracũda:si fatua:si deformis:si superba: si fetida si ĩpudica quocũq; uicii est post nuptias discimus. Incertus liberorũ euẽtus.Quia ut qdã ait Beatus est ille q fœlix fuerit ĩ filios.ĩcertũ.n.est an filii tui pbi & uirtutis amãtes pariter & imitãtes futuri sint. Cõtextu rerũ.Ordine rerũ.

Iuue. Iuue. Virgi.

bratio affiniũ graue supcilium:garrula socrus ligua: subsessor alieni mr̃imonii incertus liberorũ euẽtus:nõ passus est iuuenẽ in cõtextu rerũ asperarũ quasi lætæ materiæ facere delectum. De eodem.

i Dẽ cũ Atheniẽsiũ scelerata demẽtia tristẽ de capite eius sñiam tulisset:fortiq; aĩo & cõstãti uultu potionẽ ueneni e manu carnificis accepisset:admoto iã labris poculo:uxori Xãtippæ iter fletũ & lamẽtationẽ uociferãti inocentẽ eũ perimi:quid ergo inqt nocenti mihi mori satius esse duxisti: O immensam sapientiam quæ ne ipso quidem uitæ excessu obliuisci sui potuit. De Solone.

a Ge q̃ prudenter:solõ neminẽ dũ adhuc uiueret beatũ dici debere arbitrabat:quod ad ultimũ

Dem cũ atheniẽsium.Diximus supta i quũ Socrates q; alienos deos ĩtroduceret:& q; adolescẽtes corrũperet in carcerem cõiectus.xi.iudicũ sentẽtus : ut legit in Phædone Platonis dãnatus fuerit & cõ ei poculũ uenenatũ (nã illũ Atheniẽses honoris gra eo mortis genere honestiori necari uoluerũt) poculũ ĩquã esset oblatũ:& cõiux eius Xãtippe uociferaret ac diceret innocens moriturus es mi uir:tũ ille satius ne putasti me mori nocentem.Socrates in articulo mortis philosophiæ memor uxoris suæ dementiã notauit:quæ q̃si doloris augmẽtum rem quæ sibi cõsolationem debebat afferre lamẽtaret:legitur in uita Socratis nõ Xãnppẽ eius uxorem:sed Apollodorũ ea dixisse quæ Valerius ascribit uxori.De morte Socratis hæc habent:Anytus qdã athenis sæpe derisus a Socrate ppter eius ĩeptias contra Socratẽ cũ multos alios tũ Aristophanẽ poetã cõcitauit:q grãdi pecunia corruptus comœdiã scripsit in Socratẽ in q̃ illũ notabat q; nubulas coleret & atheniensiũ religionibꝰ detractaret:& q; pterea iuuenũ mẽtes sic ĩbueret ut parẽtibus manus ĩferre pie & officiose possent:quæ cũ ad uulgi aures puenerunt (nã in scena recitata est comœdia illa) sic oẽs in Socratẽ ita accẽsi sunt:ut postero die ĩ iudiciũ tractus fuerit:& eũ accusauerũt tres Anytus Lycõ & Melytus:q; s.iura uiolaret: quæ ciuitas hr̃et: deos eẽ nõ existimãs:& alienos deos ĩduceret:& q; cõtra ius & fas iuuenes corrũperet: p quo Plato orõnẽ habuisse dicit ad pceptoris sui defensionẽ qui non est auditus:q̃re Socrates nõ iudicio:sed furore quodã dãnatus:& in carcerẽ coniectus:paulo post publico ueneno necatus:sed post paucos dies pœnitẽtia ductus populus q̃uis seto ĩterfectũ lugẽt:prædicãt oẽs illũ sanctitate piũ ac clarissimũ oĩum uirtutũ uenerabilẽ extitisse:indicit publicus mœror:claudunt officinæ & gymnasia:fit ĩpetus in accusatores:qui oẽs supplicio affecti & fugati fuerũt.Socrati uero ab atheniensibus ætea statua:Lysippi opus in celeberrimo loco sita fuit.stetit Socrates in carcere dies.xxx.teste Seneca æpistola ad Lucilium.lxxi.potuit inquit Socrates abstinentia finire uitam & inedia potius q̃ ueneno mori.xxx.tamen dies in carcere & expectatione mortis exegit. Celebrata.Impia in eũ qui omnia de se pietatis documenta dederat. Immensam scilicet dixerim. Sui.idest suæ sapientiæ & fortitudinis.

Seneca

a Ge q̃ prudẽter.Hoc in uita Solonis apud Plutarchũ legit cum in Lydiã sardos Crœsi regis rogatu Solon se recepisset:Illi aurũ & argentũ oĩaq; præciosissima q̃bus rex ille abũdabat cum ambitione quadã ostẽtauit sperãs eo modo apud Salonẽ fœlicitatis nomẽ cõsecuturũ:Cum igit per multos dies apud Crœsum moratus eẽt eiusq; diuitias & præciosa quæq; lustrasset:ac fœlicitatẽ cognouisset:Crœsus ĩterrogauit nũ quẽpiã se fœliciorẽ unq̃ uidisset:cui solõ respõdit:Talẽ siue Telũ quẽdã atheniẽsem:q cũ filiis p patria fortiter pugnans ĩterierat:tum crœsus ubi se opinione frustratũ esse cognouit q; primũ fœlicitatis locum nõ obtineret:rursus q̃siuit ex eo qs post Telũ se beatior eẽt:Cleobim & Bitonẽ Solon esse dixit:qui tum graui pestilẽtia oĩa ferme iumẽta perissent:& eorũ mater ad sacra faciẽda curru uehẽda foret:q a pedibus ire omnino religione prohiberetur:matris pietate & pariter religione moti:collum subiecere iugo & matrem ad templũ ceruice traxerũt:illa deinde peractis sacrificiis iunonem orauit:ut filiis daret quod optimum iudicasset:& ita sequenti die mortui in cubiculo inuenti sunt:ex quo iudicatum est mortem optimum esse omnium:tum crœsus ĩdignabũdus nõne beatus tibi uideor inquit:cui Solon fœlicẽ te iudico:beatum omnino negauerim: nam beatũ dicimus qui ad extremũ usq; diẽ in fœlicitate permãserit:id ita esse crœsus ipse documento maximo fuit:nam paulo post hæc bellũ cum Ciro persarũ rege forte gerẽs:prima pugna uictus atq; fugatus in sardorum ciuitatẽ cõfugit.Cyrus persecutus expugnata urbe eum uiuũ cœpit:& ĩgẽti rogo ĩpositũ cremati uolebat:qui cũ palo staret alligatus lignaq; circũponerẽtur:magna uoce ter solonẽ uocasse dicit:qd cũ Cyro delatũ esset:ab eo pcũctari iussit:qd ita Solonẽ ĩuocaret:qui cũ rẽ oẽm explicasset:Cyrus ad se rediẽs humanãq; conditionẽ excogitãs ĩtellexit tale quiddã sibi quoq; accidere posse quia sub eiusdẽ fortunæ potestate positus eẽt & ppterea illũ liberare constituit:itaq; iussit inde q̃ primũ ãmoueri nec eum solũ uita donauit:uerũ etiam

Beatus

sũmo honore quo aduixit apud se hũit: hoc mõ Solon uisus est hac sapiẽti orõne alteꝝ seruasse ex regibus: al teꝝ cautiorẽ prudẽtioreq; reddidisse. Neminẽ beatũ. Multi qdẽ fœlices sũt: sed non beati. beatos dicimus q ad extremũ usq; suæ uitæ diẽ in fœlicitate ꝑmãserit. Ad ultimũ usq; fati diẽ. unde Oui. Sed. s. ultima semp expectãda dies hoi est: diciq; beatus ante obitũ nemo suppmaq; funera debet. Rogus. mors & respicit ad hi storiã supradictã: rogũ dixit mortẽ a ꝓcedẽte q sequit̃: nã rogis sup ĩponebant̃ mortui apud maiores.

Ouidius

i Dem cũ ex amicis quẽdã grauiter mœrentẽ. Hoc idẽ in eius uita cõtinet̃. Adolescẽs qdã familiaris so lonis tristis admodũ erat q ei multa aduersa cõtigissent: qđ cũ sensisset solon cõsolaturus adolescentẽ in eminentiorẽ urbis locũ eduxit: iu beteq; cũctas subiectas oculis domos ꝑcurrerẽ se cũq; cogitare: quot maloꝝ genera: q̃tiq; luctus sub illis tectis eẽnt: fuissent ac futura eẽnt: nec existimare uellet sibi ĩcõmoda soli tanq̃ ꝓpria accidisse. Incommoda tanq̃ ꝓpria. Ouidius neq;. n. fortuna quærenda sola tua est. similes alioꝝ respice casus: Mitius ista feres. Incom moda. Humanos casus. Consepta. Quasi quædã ouilia & claustra.

Ouidius

i Dem aiebat si in unũ locũ. Hoc cũ su periori cõiungit Plutar. qđ separatim narrat Valerius: cũ. n. solonis qdã fami liaris admodũ tristis ɔsolatõnẽ nõ admitteret: solõ ne desperatõe grauius qcq̃ cõsuleret ami cus ille hoc ɔsolatiõis gẽus attulit. finge igt aĩo oĩa oĩum mala in unũ cumulũ eẽ cõgesta. nũ qd tuã potius q̃ æquã illoꝝ maloꝝ partẽ in do mũ deportabis? & hæc uerba cũ diligẽtius cõ siderasset adolescẽs desperatiõe deposita cõso lationẽ admisit. significabat aũt solon nõ quæ nobis accidũt ꝓpria iudicare: nec ea debere nos in cõsolabiliter ferre. Cõtulissent. Cõgessis sent in cumulũ. Fortuito. Seuẽte fortuna.

b las aũt. Hoc exemplũ & Cicero ponit primo paradoxo: ubi arguit ab aucto ritate: diuitias appellati nõ debere nec esse bona: qđ cũ alioꝝ: tũ Biãtis maxime testi monio ꝓbat cũ dicit: nec nõ sæpe illũ laudabo sapientẽ Biantẽ, ut opinor hoc ideo dixit: quia sunt nõnulli qui dicũt nõ Biãtẽ: sed pittacũ fu isse qui nominat̃ iter septẽ sapiẽtes: cuius cum patriã prienẽ cœpisset hostis: cæteriq; ita fuge rent ut multa de suis bonis asportarẽt: cũq; eẽt admonitus a quodã ut idẽ ipse faceret, ego ue ro inquit facio: nam omnia mea mecũ porto. Ille hæc ludibria fortunæ ne sua quidẽ puca uit quæ & nos etiã appellamus bona. Honu stis. Pressis & oneratis: sed iter oneratũ & ho nustũ hoc interest q oneratus dicit̃ qualicũq; põdere præssus. honustus cui onus ipsum ho nori: est & alteꝝ quidẽ aspiratur uidelicet ho nustus: alterum scilicet oneratus sine aspiratio ne exatatur. Omnia mea. Scilicet uirtutes quæ sola bona sunt & sua cuiusq; uerẽ dici pos sunt: quæ nulla ratione possunt amitti ut sæ pe dictum est. Labæfactari. Cõquassari: cor rumpi: subduci.

Honustus

Oneratus

usq; fati diẽ ancipiti fortunæ subiecti eẽmus: fœlicita tis ergo hũanæ appellationẽ Rogus cõsumat q se in cursu maloꝝ obiicit.

De eodem Solone.

i Dẽ cũ ex amicis quẽdã grauiter mœrẽtẽ uide ret i arcẽ ꝑduxit. hortatusq; ẽ ut ꝑ oẽs subiectoꝝ ædi ficioꝝ ꝑtes oculos circunferret: & q ut factũ aĩaduertit cogita nunc tecũ inqt: q̃ multi luctus sub his tectis & olim fuerint: hodieq; uersent̃: in sequẽtibusq; sæculis sint habituri: ac mitte mortaliũ ĩcõmoda tanq̃ ꝓpria deflere: q̃ cõsolatiõe demõstrauit urbes eẽ humanaꝝ cladiũ cõsepta miserãda.

De eodẽ Solone.

i Dẽ aiebat si in unũ locũ cũcti mala sua cõtulis sent futuꝝ ut ꝓpria deportare domũ q̃ ex oĩ miseria rũ aceruo portionẽ suã ferre mallent: quo colligebat nõ oportere nos q̃ fortuitu patiamur præcipue & uti tolerabilis amaritudinis iudicare.

De Bia prienẽsi.

b Ias aũt cũ p̃riã eius prienẽ hostes inuasissent: oi bus quos mõ sæuitia belli icolũes abire passa fu erat: preciosaꝝ reꝝ põdere honustis fugiẽtibꝰ: interro gatus qđ ita nihil ex bõis suis secũ ferret: ego inqt ꝟo bona mea mecũ porto: pectore. n. illa gestabat nõ hu meris: nõ oculis uisenda: sed æstimãda aĩo q̃ domici lio mẽtis iclusa nec mortaliũ: nec deoꝝ manibꝰ labefa ctari queũt: & ut manentibus presto sunt: ita fugiẽtes non deserunt.

De Platone philosopho.

i Am Platonis ꝟbis abstricta sed sensu præua lens sententia: qui tum demũ beatũ terrarũ orbẽ futu rum predicauit cum: aut sapientes regnare: aut reges sapere cœpissent.

De quodam rege.

r Ex ẽt ille subtilis iudicii quẽ ferũt traditũ sibi diadema prius q̃ capiti iponeret retentum diu consi derasse ac dixisse. O nobilem magis q̃ fœlicẽ pannũ: quem si quis pœnitus cognoscat q̃ multis sollicitudi nibus & periculis & miseriis sit refertus: ne humi qui dem iacentem tollere uellet.

i Am Platonis. breue Platonis dictum: sed sapiẽtia planũ: qui tũ res hũanas stabiles fore dixit mundũq; beatũ: si aut sapientes regerent aut re gentes saperent: qđ Luctãtius diuinaꝝ ĩstitutionũ cõfirmat. dicit enim: Plato dixit beatas ciuitates fu isse futuras si aut philosophi regnarent: aut reges philosopharẽtur. Astricta. Breuis & præcisa.

Diadema

r Ex etiã ille. De huius regis noĩe nulla fit apd Plutarchũ mẽtio nec apud alios quos ipẽ legeri. Diade ma. Honor & redimiculũ capitis est a ligãdo dictũ. Nobilẽ. q reddit hoĩes claros. Quã fœlicẽ. q plus amaritudinis sentiat q̃ fœlicitatis. Humi tollent. Nedum cum labore & periculis.

V id Xenocratis. Huius philosophi & alia p̃ter hoc respõsum dicta sapienter multa legunt̃: nã hoc in
q primis q̃si simile suprori dictitare solebat: multa qdẽ audienda pauca uero dicenda: quoniã hoibus os
unũ & aures duas natura dedisset: rursus iniuriã illatã isamẽ esse iferenti nõ patienti. Itẽ cũ icidisset in
obtrectatorẽ & maledicentẽ ab eo q̃ primũ fugiens ait: tu linguæ tuæ seruus es, ego uero meaꝝ aurũ domi-
nus sum: pari tõne cum uidisset duci furem ad supplicium dixit: fures maiores trahunt supplicio minores.
R istophanis. Hic scriptor tragœdiaꝝ fuit q i tragœdia q̃dã piclẽ atheniẽsiũ ducẽ ex iferis excitatũ: ita
a loqẽtẽ itroducit nõ oportere i urbe nutriri leonẽ: sin aũt sit alitus obseq ei cõuenire: hic sapiẽter mo

De Xenocrate philosopho.

q V id Xenocrat respõsũ: q̃ laudabile: cũ maledi co sermoni quorũdã summo silentio interesset: uno ex his querẽte cur solus linguã suã cohiberet: quia dixisse me inquit aliquando pœnituit; tacuisse nunquam.

De Aristophane.

a R istophanis quoq; altioris ẽ prudẽtiæ precep tũ: q in comœdia itroduxit remissum ab inferis atheniẽsium tirãnũ periclẽ uaticinantẽ non oportere in urbe nutriri leonẽ. sin aũt sit alitus obseq ei cõuenire. monet. n. ut præcipuæ nobilitatis & concitati ingenii iuuenes refrenentur: nimio uero fauore ac ꝓfusa idulgentia pasti: quominus potẽtiã obtineãt ne ipediãt: qd stultum & inutile sit eas obtrectare uires quas ipse foueris.

De Thalete philosopho.

m Irifice ẽt Thales: nã iterrogatus an facta hoiñ deos fallerẽt: nec cogitata iqt ut nõ solũ manus: sed ẽt mẽtes puras hrẽ uellemus: cũ secreti cogitatiõibus nostris cœleste numen adesse credidissemus: ac ne qd q sequitur minus sapiens.

De Themistocle.

u Nicæ filiæ pr̃ Themistoclẽ cõsulebar: utrũ eã paupi ornato: an locupleti parũ ꝓbato colloca ret. cui is malo inqt uirũ pecunia: q̃ pecuniã uiro indi gẽtẽ: quo dicto stultũ mõuit ut generũ potius q̃ diuitias generi legeret.

De rege Philippo pr̃e Alexãdri.

a Ge philippi q̃ ꝓbabilis æpistola i q̃ Alexãdrũ quorũdã macedonũ beniuolentiã largitiõe ad se attrahere conatũ sic increpuit: quæ te fili rõ in hãc tã uanã spẽ induxit: ut eos fideles tibi futuros existimares: quos pecunia ad amorem tui cõpulisses: a charitate istud præstatur. At uero auus Philippus maiore ex parte mercator græciæ q̃ uictor.

De Aristotele philosopho.

a Ristoteles aũt Calisthenẽ auditorem suum ad Alexandrum mittens monuit ut cum eo aut q̃ rarissime: aut q̃ iucundissime loqueret̃: quo. s. apud

nuit athenienses i comœdia coercendos. s. esse nobilissimos adolescentes ne nimia idulgẽtia isolentiores facti postmodũ fiant itolerabiles qa stultũ & iutile sit q̃s uires ipse nutrieris: eas nõ uelle pati. Obtrectare. Resistere.

m M irifice. Thaletis snĩa nõ mõ sapiẽs: sed etiã religiosa & christiana q̃ hoies non facere: sed ne cogitare qdem turpe qcq̃ debeãt: nã iterrogatus an deũ fallerẽt fcã mortaliũ: sed nec cogitata: qdẽ respõdit: qa deus oĩa nouit & humanæ mẽtis archana: unde uersus extãt i hãc sñiam. Cũ qd turpe facis si me p̃sẽte rubescis. Cur p̃sente deo nõ magis ipse rubes? pacuuius idẽ sensisse uĩ q ait Iouis oculus oĩa cernẽs uidit & q̃ ciuitates iterius gerũt. Manus. Quãtũ ad fcã. Mentes. q̃tũ ad cogitata.

u Nicæ filiæ. Sapiẽter hoc themistoclis dictũ fuit q cũ a uiro quodã cõsulereĩ nunqd filiã suã paupi: sed ꝓbato an diuiti: sed in ornato uiro locaret: respõdit se malle uiꝝ pecunia q̃ pecuniã uiro idigentẽ. uoluit hoĩs notare stultitiã q dubitaret uirtutẽ p̃ferre diuitiis. hoc idẽ Cicero li. ii. de officiis testat̃. dicit. n. si res i cõtentionẽ ueniet nimiꝝ themistocles auctor adhibendus: q cũ cõsuleret̃ utrũ bono uiro pauperi an minus ꝓbato diuiti filiã collocaret: ego iquit malo uiꝝ qui pecunia egeat q̃ pecuniã quæ uiro. Collocaret. Nuptus daret. Legeret. Pro eligeret.

a Ge Philippi. Hoc etiã iuita Alexandri legit̃ q cũ esset adolescens liberalitate quadã ductus ut popularẽ factionẽ acquireret muneribus ad se trahere conabatur pricipes macedonũm: quod ubi itellexit pater per litteras admonuit filiũ amicos pecunia cõparatos nunq̃ fideles esse cõsueuisse: ponit aũt ipsius uerba qbus usus est ad filiũ. sapiẽter qdẽ Philippus. nam si amor is cãm pecunia faceret deficiente pecunia in qua beniuolentia cõsistit amor esse desisteret. Cice. offi. li. ii. ꝑclare iquit in epistola q̃dã Alexandrũ filiũ Philippus accusat: q largitione beniuolentiã macedonũ cõsectet̃: qd te malũ inqt rõnis in istã spem iduxit: ut eos tibi fideles putares fore: quos pecunia corrupisses: tu id agis ut macedones non te regem suũ: sed ministrũ & p̃bitorẽ putẽt: quod sordidũ regi melius etiã q̃ largitionẽ corruptelam dixit esse. fit enim deterior qui accipit atq; ad idem semp expectandũ paratior: & ita q̃uis Philippus fenitet auus tam en alexãdri & ipse Philippus non bello: sed largitione magnam græciæ partem obtinuit.

a R istoteles. Hæc uerba sũt aristotelis admonẽtis calistenẽ. quẽ ad alexãdꝝ mittebat cũ illũ ipse seq nõ posset: disce i auribꝰ regũ aut iocũda dĩe: aut silẽtiũ ꝓuare: nã silẽtiũ te tutiorẽ: iocũditas gratiorẽ faciet qd tñ calistenes nõ ꝓuauit: nã cũ alexãder ꝑsas uicisset & more gẽtis illius macedões suæ iã libertatis obliti alexãdrũ adorare cæpissent: Calistenes id ut faceret nũq̃ adduci potuit: Sed cũ i cõuiuio alexãder oibus adorãtibus

poculū porrexisset calesthini;qa nō adorauerat nō porrexit.qđ grauiter ferens tacitus nō tulit:sed alexadrū ul tro uehemēter rephēdit q̄ omissis macedonicis moribus se psarꝝ deliciis lasciuiisq̄ dedisset:q̄re indignatus alexāder obiecto illi falso crimine;q̄ hermolai cōiurationis auctor extitisset in carcerē conici iussit.ubi pediculari morbo cōsūptus est:alii cruci affixū fuisse tradūt.Cares uero refert septē mēses in cōpedibꝰ seruatū obruinā aruinā cōcreto pedore ac sordibus suppmū diē obiisse.Iustinus uero dicit:q̄ eū trūcatis crudeliter manibus abscissisq̄ auribꝰ ac naso labiisq̄ deformæ ac miserādū spectaculū oībus reddidit:īsupq̄ iussit eū cū cane in cauea clausū ad metū cæterorꝝ circūferri:& tūc lysimacū miseratiōe cōmotū uenenū ei in remediū calamitatū dedisse:ob quā rē īdignatū alexandrū iussisse lysimacū obici ferocissimo leoni deuorandū:quē lysimacū manu manipulo īuoluta & in os eius īmissa erreptaq̄ līgua necasse;cuius rei admiratiōe motū alexandrū eū liberasse ferunt;Sero pœnituit calistenē salubetrima pceptoris sui pcepta contēpsisse;nā si morē gessisset alexādro nunq̄ tā crudeles pœnas dedisset.

Idē de semeipō. Negabat aristoteles quēq̄ de semetipō laudādo aut uituperādo loq debere cū alterꝝ uani: alterꝝ diceret stulti hominis eē.

Eiusdē utilissimū pceptū:Pari rōne dicebat uoluptate tūc fines diligēter cōsiderādos:ut cū turpissimos amarissimosq̄ nouerimus nō eas tantopere expetemus.sunt.n.uoluptatū fines amaritudine pœnitētiaq̄ referti.

n Ec parꝝ.Interrogatus anaxagoras quis nā btūs esset:sapiēter respōdit neminē ex his quos fœlices eē putāt hoīes:sed ex his q paruo cōtēti sūt.quos uulgus miseros & putat & dicit:fœlicitatē mentis itelligebat:nō eā q̄ in opibꝰ aut dignitatibꝰ falso putabat. Nō ābitiosæ doctrine.Vt q doctrine studet nō ābitōis sed uirtutis cōseq̄ndæq̄ sciæ grā studet. In secessu.Hoc est in pectore & surpius cōsciētia.

d Emadis.Hic orator fuit pstātissimus tpe demosthenis:q pnestinæ orauit:& cū athenis eēt atq̄ in senatu pmulgatū foret ut alexāder in numero deorꝝ & p filio iouis hrēt:idq̄ atheniēses egræ ferrēt:& oīno recusarēt in mediū pcessit & dixit:uidete athenīēses ne dū cœlū custoditis terrā amittatis.i. alexāder iratus uos pdat:hic ut legitur in uita demosthenis orator fuit demosthenæ maior: hūc Aulus gelius li.xi.ca.dicit accepisse a rege decē talēra ut taceret:quo tpe īquit tragœdus sibi gloriæ ducebat talētū magnū sibi ob unā fabulā datū esse;hō hic æloquētissimus suæ ciuitatis demades ei respondisse dicit:mirꝝ tibi uidet ut tacerē decē talēra a rege accepi.

A.gelius

q Vā porro.Hic anacarsis ut refert Aristoteles phūs fuit ex scitharꝝ genere:Sapiētie admirādæ,ut Cice.meminit li. ulti. tusculanarꝝ qōnū:imo affirmat herodotus li.iii.histo.neminē e scithis sapiētē audisse pter hūc unū:quē sapiētissimū fuisse testať:sed teste Iosepho li.ii.ad grāmaticū:cū e græcia reuerteteť ad suos:& conareť suis īducere græcorꝝ leges:a fratre ī uenatōe sagitta pcussus iterit:dicēs se grā eloquii & disciplīæ ī græcia seruatū:ob illā ī pria pire:cū igr̄ hic ex eo q̄reteť cur nō eēnt tibicines ī tracia.respōdit;qa nec uites:hoc ē unū:Cōparabat hic leges telis araneaꝝ:qa queadmodū araneaꝝ telæ minuta aīalia detinēt a maioribꝰ dilacerant:ita quoq̄ leges hoīes paupes & miseros deterrent:magnis & ppotentes nō ita. Infirmiora.Vt fucos oestꝝ. Præpotēs.Valde potens q ciuicā cōditionē excedūt.

n Ihil etiā agesilai facto sapiētius.Multū dissentit a Plutarcho Valerius.nō.n.cōiuratores dephendisse agesilaū:Sed fugitiuos ex aciæ a capitis pœna liberasse dicit Plutarchus sublatis tantisper ligurgi legibus dum absoluerent:quod uidetur uerisimile esse:lex enim erat:ut ex aciæ fugientes capite punirentur.Cum igitur apud leutras pugnatum esset acri certamine hinc a thebanis:inde a lacedæmoniis & thebani duce epaminunda lacedæmoniorꝝ exercitum fudissent atq̄ fugassent;omnes qui ex aciæ fugerant in iudiciū protrahuntur;qui lege capitis pœne uidebantur obnoxii;tunc ephori timentes ne si sumpto de his omnibus

regias aures:uel silentio tutior: uel sermone esset acceptior:at ille dum Alexandrum psica macedonū salutatiōe gaudentē obiurgat: & ad macedonicos mores inuitum reuocare beniuole perseuerat spiritu carere iussus seram neglecti salubris consilii pœnitentiam egit.

De eodem Aristotele.

i Dē Aristoteles de semetipso in neutrā ptē loq debere predicabat:quoniā laudare se uani: uitupare stulri eēt.Eiusdē est utilissimū preceptū:ut uoluptates abeuntes consideremus: quas quidē sic ostēdendo minuit: fessas enim pœnitentiæq̄ plenas animis nostris subiicit:quo minus cupidæ repetantur.

De Anaxagora philosopho.

n Ec parū prudēter Anaxagoras interrogāti cuidam quis nam esset beatus: nemo inquit ex his quos tu fœlices existimas: sed eum in ipso numero: q a te ex miseriis cōstare credit:nō erit ille diuitiis & honoribus abundās:sed aut exigui ruris:aut nō ambitiosæ doctrinæ fidelis ac pertinax cultor in secessu q̄ in fronte beatior.

De Demade.

d Emadis quoq̄ dictū sapiēs: nolētibus.n.atheniēsibus diuinos honores Alexandro decernere:uidete inquit ne dum cœlum custoditis:terrā amittatis.

De Anacharsi.

q Vam porro subtiliter Anarchasis leges aranearū telis cōpabat: nā ut illas īfirmiora aīalia retīere;ualētiora trāsmittere:ita his hūiles & pauperes cōstringi:diuites & præpotētes nō alligari.

De Agesilao.

n Ihil etiā Agesilai facto sapientius:siquidē cū aduersus rem pu.lacedæmoniorꝝ cōspirationē ci tam noctu comperisset leges lygurgi continuo abro,

supplicio:non essent qui deinde patriam armis tutarentur consumpta.s.ex maiori parte iuuẽtute: Agesilai sup hac re sniam iudiciũq; expectabãt:q sapiẽter & legibus & saluti priæ cõsuluit:nõ.n.inqt lator ero aliaꝝ legũ: cũ his nec abrogare qcq̃ nec addere nec diminuere possim:sed bene res se habebit si omissis hodie ligurgi legibus:cras illas seruauerimus. Cõspirationẽ.Cõspiratio maloꝝ coniuratio. Abrogauit.Emouit:subuertit. Vel iniusta.si contra leges facta. Vel iure impediretur.Si lege perfici non posset.

Ed nescio.Post canẽsem pugnã cũ hanibal nunciũ carthaginẽ misisset de rebus in italia ꝓspere gestis: s atq; is oĩa diligẽter & accurare exposuisset:in senatu hanibalẽ.s.cũ sex ĩperatoribus:quoꝝ q̃tuor cõsu

gauit:quæ de indẽnatis suppliciũ sumi uetabãt:compræhensis aũt & interfectis sontibus easdẽ e uestigio restituit:atq; utrũq; simul prouidit ne salutaris aiaduersio uel iniusta esset:uel iure impediret:ita q; ut superesse possent aliquãdo nõ fuerunt. De Hãnone.

ſ Ed nescio an hãnonis excellẽtissimæ prudentiæ consilium: Magone enim canensis pugnæ exitum senatui pœnorum nunciante: inq; tanti successus fidem annulos aureos trium modiorum mensurã explẽtes fundẽteq; interfectis nostris ciuibus detracti erant:quæsiuit an aliquis sociorũ post tantam cladẽ a romanis defecisset:atq; ut audiuit neminẽ ad hãnibalem transisse: suasit ut protinus legati romam per quos de pace ageretur mitterentur:cuius si sententia ualuisset neq; secundo punico bello uicta carthago:neq; tertio deleta foret.

De Herennio Pontio samnitum.

n Ec samnites quidem paruas pœnas consimilis erroris pependerunt:q; Herẽni Pontii salutare consilium neglexerant:qui auctoritate & prudentia cæteros præstans ab exercitu & duce eius filio suo cõsultus quid nam fieri de legiõibus romanis apud furcas caudinas inclusis deberet:inuiolatas dimittendas respondit: postero die eadem de re interrogatus deleri eas oportere dixit; ut aut maximo beneficio gratia hostium emeretur: aut grauissima iactura uires confringerentur: sed improuida temeritas uicto-

les:duo dictatores ac magistrati equitũ fuerĩt: cũ sex cõsularibus exercitibus acie conflixisse: occidisse supra.cc.milia:cœpisse supra.l.milia hostiũ:ex q̃tuor consulibus duos occidisse: ex duobus sauciũ alteꝝ:alteꝝ toto amisso exercitu cũ.l.hoibus effugisse.Magistcũ eqtũ q cõsulatis potestatis sit fusum fugatũq; dictatorẽ: q se in acie nunq̃ cõmiserit unicũ haberi iperatorẽ:Brutios:apulos sãnitũ & lucanoꝝ partem defecisse ad penos.Capuã quæ cãpaniæ caput est:hanibalis eẽ ad q̃s reꝝ fidẽ maiorẽq; lætitiã effundi iussisse in uestibulo curiæ annulos aureos:quos tantũ mõ ciuiũ romanoꝝ fuisse dicebat:tantus aũt erat aceruus ut modios tres explesse dicat.tũ ĩterrogatus est hano Barchinæ factiõi semp aduersus.nũ demũ pœniteret se belli suscepti aduersus romanos dedi q; hanibalẽ iuberet:unq̃ se dedisse respõdit.ne q; desituꝝ pœnitere:atq; suũ ĩperatorẽ accusare donec uiderit bellũ illud aliq̃ tollerabili cõditiõe finitũ:deĩde cũ ĩterrogasset ex nuncio q apud canas ad ĩternectionẽ ĩperii ro.pugnatũ eẽ dicebat:totãq; italiã a romanis defecisse:nũ qd ex latini noĩs populus defecisset:& siqs hõ ex qnq; & trigita tribubus ad hanibalẽ trãsfugisset:an romani legatos ad hanibalẽ de pace misissent:aut ullã pacis mentionẽ fecissent:cũ hæc oĩa negasset nũcius esse facta:bellũ inqt tã ĩtegꝝ habemus q̃ habuimus:qua die hanibal italiã est ĩgressus quare cẽseo legatos de pace q̃ primũ mittẽdos:cũ eã habituri simus cõditionibus nobis honestioribus:q̃ illis:qd si fecisset nec eo bello tributaria po.ro.facta fuisset nec tertio funditus euersa. Triũ modioꝝ mẽsurã.Liuius li.iii.decados secũdi punici belli:ad fidẽ inqt deĩde lætaꝝ reꝝ effundi iussit in uestibulo curiæ annulos aureos:q tãtus aceruus fuit:ut metiẽtibus uisũ fuerit supra tres modios explesse sũt qdã auctores:fama tenuit quæ ꝓpior est uero:haud plus fuisse modio.Pli.naturalis historiæ li. xxxiii.ꝓmiscui aũt sexus alteꝝ secũdo punico bello:neq;.n.aliter potuissent trimodia illa ãnuloꝝ carthaginẽ ab hanibale mitti:unde extat planissimũ exẽplũ dici hic modius & hoc modiũ:cũ Liuius dixerit tres modios:Plinius uero trimodia Suasit ꝓtinus ut legati de pace.Nouerat iste romanoꝝ ĩgenia q excitabant cladibus.

Liuius

Plinius

Modius & modium

Ec samnites.Bello samnitico:Titus ueturius & aulus postumius cõsules.cũ exercitũ duxissent in sam n niũ.Pontius herẽnius:samnitũ ĩperator:milites decẽ pastoꝝ habitu mittit:pecoraq; diuersos alium alibi pascere iubet:haud ꝓcul romanis præsidiis:& cum ĩciderunt in prædatores:ut idẽ oĩbus sermo cõstet:legiones samniũ in apulia esse lucerinã oĩbus copiis circũsedere:nec ꝓcul abesse quin ui capiant:iam enĩ rumor iste antea de industria uulgatus uenerat ad romanos:sed fidẽ auxere captiui eo maxime q; sermo ĩter omnes cõgruebat:non erat dubiũ quin romanus opem ferret lucerinis bonis & fidelibus sociis:simul ne apulia omnis ad præsentẽ terrorẽ deficeret:ea modo qua irent cõsultatio fuit:nam duæ erãt uiæ:altera præter oram maris superi lõgior:sed tutior:altera per caudinas furculas breuior:sed angustior:& ꝑiculosior:Cõsules ut maturius opem ferre possent sociis:per caudas furculas iter faciẽtes in locũ periniquũ lapsi sunt:unde nec ꝓgredi nec egridi possent.Sãnites igit cũ exercitũ romanũ ĩtra mõtes ĩclusum haberẽt:nesciebant in tam lætis rebus inire consilium:quid de romanis inclusis faciẽdum esset.Itaq; uniuersi herẽnium pontium ĩperatoris patrem per litteras consulendum censuerunt:Iam is grauior annis non militatibus solum:sed ciuilibus quoque abscesserat muneribus:in corpore tamen affecto uigebat uis animi consilii:Is ubi accepit ad

furculas caudinas inter duos saltus clausos exercitus romanos: consultus ab nuncio filii censuit oēs inde quā primū inuiolatos dimittēdos: quæ ubi spræta sententia est: remisso nūcio iterū cōsultus cēsuit ad unū oēs interficiēdos: quæ ubi tā discordia īter se ueluti ex ancipiti oraculo data responsa sunt placuit senē in castra duci & in cōsiliū admitti. qui aduectus uocatusq; in cōsiliū ita ferme locutus est: ut nihil de sentētia sua mutaret. causas tantū adduceret: priore se cōsilio qđ optimū duceret: cum potētissimo populo per īgens beneficiū ppetuā firmare pacē amicitiāq;: altero cōsilio in multas ætates: qbus amissis duobus exercitibus: haud facile uires romana res: bello differre: Tertiū nullū cōsiliū eē. Cū filius aliiq; pricipes percōtado exqrerēt: quid si media uia cōsiliū caperet ut & dimitterent incolumes & leges iure belli uictis īponerent: Ista qdē sentētia īquit ea est quæ neq; amicos parat: neq; inimicos tollit: Seruate modo quos ignominia irritaueritis: ea est romana gens: quæ uicta quiescere nesciat: uiuet semp ī pectoribus illorū quicqd istuc psens necessitas iniūxerit: neq; eos ante multiplices pœnas expentas a nobis quiescere sinet. Furculas caudinas. A caudio oppido dictas sibi ppīquo. In perniciē suā. Quia ut dictū est in capitulo de humanitate: romani sub iugū & cū singulis uestimētis abire pmissi turpi fœdere icto: sic irritati sunt hac ignominia: ut deditis fœderis auctoribus & ab hoste non receptis: reparatoq; exercitu multo grauiorē q̄ acceperāt: hostibus cladē ītulerint.

Caudinæ furcæ

De Cretensibus.

c Retēses cū. Cretēses optare & īprecari solebāt: his quos maxime oderāt ut mala cōsuetudine delectarentur: quotienscūq; grauē ab aliquo populo iniuriā accepissent dicebant: utinā mala cōsuetudine delectemini: & sub hac tā dulci & leui īprecatione īgēs malū latebat: nā quoluptāte delectant se ipsos cōficiūt. Oderāt. Capitales hostes habebāt. Inutiliter. n. Mala cōsuetudo nihil aliud est nisi cū aliqd īutile cōcupiscimus & ī eo pseuerāter īmoramur. Efficacissimū. Validissimū.

De Vafre dictis aut factis. Capitulū .III.

e St aliud. Nūc de uafre dictis & factis dicere īcipit: & dicit hoc cū supiore iūgē dū eē: sed in hoc differre: q̄ hæc nō sine dolo fieri possūt: est. n. uafre dictū cū aliud dicimus & aliud īnuimus. A sapiētia proximū. qa a sapiētia pcedit: sed sapiētiæ cōuicta ē fallacia. Vafrū. Quasi ualde astū dr̄: nā cōstat afros callidissimos fuisse. Occulto dolo. Versutia. Apta uia. Sīplici uia ac si diceret uirtute.

Vafer

Liuius

s Eruio tullo regnāte. Liuius ab urbe cōdita. Bos īquit in sabinis nata cuidam pr̄ifamiliæ dicit̄ miranda magnitudine ac specie: Fixa p multas ætates cornua in uestibulo tēpli dianæ monumētū ei fuere miraculo: habita ut erat res pdigii loco est: & cecinere uates cuius ciuitatis eā ciues dianæ īmolassent ibi fore īperiū. Id carmē puenerat ad antistitē fani dianæ: Sabinus ut primū apta sacrificio dies uisa est. Bouē romā actā deducit ad fanū dianæ: & ante Arā statuit: Ibi anstites romanus cū eū magnitudo uictimæ celebrata fama mouisset memor respōsi: Sabinū ita alloqtur: Quid nā tu hospes paras icestū sacrificiū dianæ facere: qn tu ante uiuo pfunderis flumine: īfima ualle pfluit tyberis: religione tactus hospes: q oīa ut pdigio respōderet euētus: cupet rite fcā ex tēplo descēdit ad tyberī: Interea romanus imolat dianæ bouē. id mire gratū regi ac ciuitati fuit. Editā. Natā. Auētinēsi dianæ. Cuius tēplū erat i auētino mōte. Religionē. Metū religiōis ne deā offēderet: si eā illotis māibꝰ īmolaret.

Liuius

q Vo in genere. Liuius li. i. portentū īquit terribile uisum in regia: Anguis ex colūna lignea elapsus cum terrorē ac fugā fecisset in regiā ipsius regis: nō tam subito pauore perculit pectus: quā anxiis ipleuit curis. Itaq; cum ad publica pdigia etrusci tantū uates adhiberent hoc ueluti domestico exterritus uisu

rum dum utranq; partem spernit utilitatis sub iugū missas in perniciem suam accendit multis & magnis sapientiæ exemplis paruulum adiiciam.

De Cretensibus.

c Retēses cū acerbissima execratiōe aduersus eos quos uehementer oderūt uti uolūt: ut mala cōsuetudine delectent optāt: modestoq; uoti genere efficacissimum ultionis euentū reperiūt. Inutiliter enim aliquid cōcupiscere & in eo perseueranter morari exitio ea uicina dulcedo est.

Vafre dicta aut facta. Cap. III.

e St aliud factorum dictorūq; genus a sapiētia pximo deflexu ad Vafre nomē progressum: qđ nisi fallaciæ uires assumpserit fidem ppositi nō inuenit: laudemq; occulto magis tramite q̄ aperta uia petit.

De quodam antistite Romano.

f Eruio Tullo regnante cuidā pr̄ifamiliæ ī agro sabīo præcipuæ magnitudīs & eximiæ formæ uacca nata ē: quā oraculorū certissimi auctores ī hoc a diis īmortalibus editā respōderūt: ut qsqs eam auētinēsi dianæ īmolasset eius pr̄ia totius terrarū orbis imperium obtineret: lætus eo dominus bouē cū summa festinatione romā mactādā in auētino ante aram dianæ cōstituit sacrificio sabinis regimē humani generis daturus: de qua re antistes tēpli certior factus religionem hospiti intulit: ne prius ui ctimam cæderet q̄ se pximi amnis aq̄ abluisset: eoq; alueū tyberis petente uaccā ipse īmolauit: & urbē nostrā tot ciuitatū: tot gentiū dominā pio sacrificii furto reddidit.

De Iunio Bruto.

q Vo ī generē acūinis ī primis Iunius Brutus referēdus: nā cū a Rege Tarqno auūculo suo oēm

Delphos ad maxime inclytum in terris oraculū mittere statuit: neq; responsa sortiū ulli alii cōmittere ausus duos filios per ignotas ea tempestate terras ignotiora maria in græciā misit: Titus & Arnus profecti Comes his additus. L. Iunius Brutus tarquinia sorore regis natus iuuenis alius ĩgenio quā cuius simulationē induerat. Is cū primores ciuitatis in quibus fratrem suum ab auunculo interfectum audisset: neq; animo suo quic quā regi timendum: neq; in fortuna concupiscendū relinquere statuit: contemptu q; tutus esse ubi ĩ iure parum præsidii esset: ergo ex industria factus ad imitationē stultorū: rum se suaq; prædæ esse regi sineret: Bruti quoq; haud abnuit cognomen: ut sub eius obtētu cognominis: liberator ille populi romani animus latēs aperiret tempore suo: Is tum a tarquiniis ductus delphos: ludibriū uerius quā comes aureum baculum iclusum corneo cauato ad id barulo: tulisse donū apollini dicitur ꝑ ambages efficiem ingenii sui: quo postq̄ uentū est perfectis patris mandatis cupido incessit animos iuuenū sciscitandi ad quē eorū regnum romanum esset uenturū: ex infimo specu uocem redditā ferunt. Imperiū summū romæ habebit: qui uestrū primus o iuuenes osculū matri tulerit: Tarqnii ut sextus q romæ relictus fuerat ignarus respōsi expersq; iperii eēt rem sūma ope taceri iubent: ipsi iteresse uter prior cū romā redissent matri osculū daret sorti permittunt: Brutus alio ratus spectare phitycā uocē: uelut si ꝓlapsus cecidisset terrā osculo cōtigit. s. q, ea cōis mater omniū mortalium esset.

nobilitatis indolē excerpi interq; cæteros etiam fratrem suum q, uegetioris ingenii erat interfectū animaduerteret: obtusi se cordis esse simulauit: eaque fallacia maximas uirtutes suas texit: profectus etiam delphos cum Tarquini filiis quos idem ad apollinē pythium muneribus sacrificiisq; honorandum miserat aurum deo nomine doni clā cauato baculo inclusum tulit: quia timebat ne sibi cæleste numē aperta liberalitate uenerari tutū nō esset: peractis deinde mādatis patris apollinem iuuenes consuluerūt: quis nā ex ipsis romæ regnaturus uideretur. At is peñes eum summam urbis nostræ potestatem futuram respondit: q ante oēs matri osculum dedisset. Tunc Brutus perinde atq; casu ꝓlapsus de industria se abiecit: terramq; communem omnium matrem existimans osculatus est: quod tam uafre telluri impressum osculum urbi libertatem: bruto primum in fastis locum tribuit.

De Scipione superiore.

Scipio quoq; superior præsidiū calliditatis amplexus est. Ex sicilia eni petēs africā cū ex fortissimus peditibus romanis tricentorum equitum numerum implere uellet: neq; tam subito posset eos instruere: quod temporis angustiæ negabant sagacitate consilii assecutus est: nāq; ex his iuuenibus quos secum ex tota sicilia nobilissimos & ditissimos: sed inermes habebat ad se uocatos trecētos speciosa arma & electos equos q̄ celerrime expedire iussit: uelut continuo secum ad oppugnandam carthaginem euecturus. qui cum imperio ut celeriter ita longinqui & periculosi belli respectu sollicitis animis paruissent: remittere se se Scipio illā expeditionē si arma & equos militibus suis tradere uoluissent edixit. rapuit conditionem imbellis ac timida iuuentus instrumentoq; suo cupide nostris cessit. Ergo calliditas ducis ꝓuidit:

Indolem excerpi. Incrementū uirtutis: hoc est oēs nobiles uirtutis specimē & icrementū præ se ferētes carpi & ex aliis deligi ad mortē. Vegetioris ingenii. magis uiuidi & acutioris ingenii. Qui ante oēs matri osculū dedesset: Ouidius fastorū li. ii. Con Ouidius sulitur phebus sors est ita reddita matri: q dederit primus oscula uictor erit. Perinde atq; Tanq̄ casu lapsus. i. tanq̄ si pede offenso lapsus esset. In fastis. In libris in qbus ānua gesta describebanť & omnes magistratus.

Scipio uero. Scipio postq̄ in siciliā uenit traiecturus in affricā uoluntarios milites ordinauit centuriauitq; ex his ccc. iuuenes florentes ætate & uinū robore inermes circa se habebat: ignorātes quē adusū neq; cēturiati neq; armati seruarenť: tū ex totius siciliæ iunioꝝ numero principes genere & fortunis tricentos eqtes q secū in africam traicerēt legit: diēq; his q̄ eqs armisq; istructi atq; armati adessent edixit: Grauis ea militia ꝓcul domo terra mariq; multos labores magna picula allatura uidebať: neq; ipos mō sed parētes cognatos eorum ea cura angebat: ubi dies q̄ dicta erat aduenit: arma equosque ostenderunt: Tū Scipio renunciari sibi dixit quosdā eqtes siculoꝝ tanq̄ grauem & duram horrere eā militiā: Si q animati essent: male eos se iam tū fateri quā postmodū qoerentes segnes atq; inutiles milites rei publicæ esse: ex promerent qd sentirent: cū bona uenia se auditurū: ubi ex his unus ausus est dicere: se prorsus si sibi utrū uelit liberum esset nolle militare: tum scipio & quādo inqt adolescens qd sentires nō dissimulasti uicariū tibi expedio iā cui tu arma & equū cæteraq; instrumēta militiæ tradas: & te cū hic ex tēplo domū ducas exerceas docēdū cures equo armisq; leto cōditionē accipiēti: unū ex. ccc. quos inermes habebat tradit: ubi hoc mō exauctoratū eqtē cū gratia iperatoris uiderūt: se quisq; excusare & uicariū accipere: Ita tricentis siculis romani eqtes substituti sine publica ipensa. Expeditionē. Illā militiā ad quā expediti milites ducebanť. Ergo calliditas. Laudat Scipios callidū consilium qui sine sociorum quærela exercitum instruxit opibus illorum: tāta calliditate ut illi se beneficiū recepisse existma

rent; quod imperatum fuisset grauissimum existimassent.

Cicero

Vod sequitur. Hoc exemplū Cicero posuit. li. i. de officiis ubi dicit: Nec noster quidē ꝓbādus est si uerū est. Qu. Fabiū labeonē; seu quē aliū nihil enī habeo ꝑter auditū: arbitrum nolanis & neapolitanis de finibus agri a senatu datū, cū ad locū uenisset; cū utrisq; separatī locutū: ne cupidæ qđ agerent: nec appererētatq; ut regredi q̄ ꝓgredi mallēt; Id cū utriq; fecissent aliquātū agri ī medio relictū est: Itaq; illoꝝ fines sicut ipsi dixerant terminaoit; ī medio relictū qđ erat populo ro. adiudicauit. Narrādū. Sed nō īmitandū: qa ut ingt cicero est decipere nō iudicare: quocirca in omni re fugienda est talis solertia. Regredi q̄ progredi. Mallent citra fines se cōtinere q̄ ultra fines procedere. Præstigiorum genere. i. illusionum & deceptinorū genere.

Vndē ferūt. Nec illud minori calliditate fuit: q; cū anthiocū regē bello superasset coegisset pacē petere: Inter cæteras pacis cōditiōes illud adiecit: ut sibi dimidias quascūq; haberet naues ex fœdere daret; qđ ille nō recusauit; sperans mediā totius classis ptē itegrā iri sibi relictum: fabius uero nō mediū nauiū numeꝝ: sed ipa corpa secari iussit; ut eū penitus classe priuaret.

Am. M. antonius. Hic fuit. M. Antonius orator; q in causis dicēdis nō maiori eloquētia q̄ iprudētia uti cōsueuerat; nullā enī unq̄ e suis orōnē scriprā edere uoluit: ut siqd forte dixisset ī aliquo iudicio qđ in altera actione cōtradicendū esset: id sibi semp integrū foret q posset obiciētibus negare illud dixisse. Periclitantiū. Reorū.

Ertorius uero. Hic tantis & aī torporis uiribꝫ excelluit: ut eū: cuius & illorū q claclatissimi habenꝫ belloꝝ duces nō solū cōferre sed ēt ꝑferre merito possis. Nā philippo cōtinētiorē ī mulieres. Antigono fideliorē ī suos: hānibale placabiliorē ī hostes fuisse certissimi auctores tradūt; Ingenio āt nulli eoꝝ īferiorē; sed fortuna oībꝫ ipsis q̄ semp īfesta magisq̄ hostibꝫ usus se peritia Metello; audatia pōpeio: fortuna syllæ: potētia populo ro. exul & barbaris īperitās adequit. Cū alterū oculū amisisset in bello dictitare solebat: alios nō semp uirtutis suæ testimonia secum hēre: sed torques & hastas & coronas domi sæpius reliquere: Sibi uero bellicæ laudis insignia cōtinuo adesse: Post multa & ꝓclara ꝓ re publica bello domiq; gesta facinora Cīnas tādē partes secutus ab opimio cōsule pulsus est cū cina: deinde Mario cōiuncti cū urbe capta Marius & cīna oīa crudelitatis exēpla ꝓderēt: Sertorius ipse nec trucidasse quēquā obirā: nec cōtumeliāītulisse tuiq̄ dicit: Sed ea cōtinuo iprobasse q̄ illi fede crudeliterq; exercebāt: qn etiā ad q̄ttuot seruoꝝ milia ī ciuitate ꝑter modū seuiētiū ipse trucidauit; pulsus iterū a sylla; ꝓfligatis Marianis partibus in hiberiā cū se recepisset; Variis casibus agitatus extrema plerūq; fortuna stetit: Ad Marusios deīde delatus: quo cōsilio ut ad fortunatas insulas usq; ꝓfectus quietā ageret uitā ꝑter opinionē incidit ī bellū; Cilicibus tum forte ascaliū: in marusioꝝ regnū reducere conātibus; quoꝝ hostibus cū auxilio fuisset ductu & auspitio suo pulsis cilicibus obsessoq; ascalio; & cæso pacciano; q ad liberandū ascaliū missus fuerat a sylla multis deīde oppidis partī captis; ptī in deiditionē acceptis magnū apud oēs Sertorii nomē & gloria fuit: adeo ut a Lusitanis ultro accitetur ad regnū; quo quidē accepto; paratoq; pro tēpore & illoꝝ opibus exercitu satis exiguo: qppe. xii. milliū militū aduersus q̄ttuor romanoꝝ duces & centū ac. xxx. hominū milia bene fœliciterq; pugnauit: Nam Coctā apud Mallariā nauali ꝓlio superauit; phidiā prætorē in hiberia ꝓfligauit & occidit: Domiciū ꝓconsule cū magna exercitus parte deleuit; Metellū deniq; ipsum ætatis suæ uiꝝ amplissimū ad eam necessitatē re-

ut si quid protinus imperatetur graue prius deinde remisso militia metu maximum beneficium fieret.

De Quinto Fabio Labeone.

Vod sequitꝰ narrandū ē. Q. Fabius Labeo arbiter a senatu finiū cōstituēdoꝝ inter nolanos & neapolitanos datus: cum in rē præsentem uenisset utrosq; separatim monuit; ut omissa cupiditate regredi mō cōtrouersia q̄ progredi mallent. idq; cū utraq; pars auctoritate uiri mota fecisset; aliquantū uacui in medio agri relictū est; cōstitutis deinde finibus ut ipsi terminauerāt qcqd reliqui soli fuit Populo Ro. adiudicauit; Cæteꝝ & si circūuenti nolani ac neapolitani queri nihil potuerūt secundū ipsorum demonstrationem dicta sententia; improbo tamen præstigiorū genere nouum ciuitati nostræ uectigal accessit.

De Eodem Fabio.

Vndem ferunt cum a rege anthioco quē bello supetauerat ex fœdere icto dimidiam partē nauiū accipere deberet; medias omnes secuisse; ut eū tota classe priuaret.

De Marco Antonio.

Am. M. An. remittendum cōuitium ē: q īccitco se aīebat nullam orationem scripsisse; ut si qd superiore iudicio actū ei quem postea defensurus esset nociturum foret nō dictum a se affirmare posset: qui facti uix pudentis tolerabilem causam habuit; ꝓ periclitantium enim capite non solū æloquentia sua uti: sed etiam uerecundia abuti erat paratus.

De Sertorio.

Ertorius uero corpis robote: atq; animi cōsilio: parē naturæ indulgētiā exptus; ꝓscriptione syllana dux lusitanorum fieri coactus: cum eos oratōe flectere nō posset: ne cū romanis uniuersa acie cōfligere uellēt; Vafro cōcilio ad suā sententiā ꝑduxit: duos enim

degit ut. L. lolius ex prouincia Narbonenſi auxilium ſibi ferre coegerit: Et põpeius magnus ex urbe cũ ſũma feſtinantia & exercitu mitteret̃: quẽ ĩgenti arte ſæpe deluſum: & acie cũ afranio aliquotiẽs deuictũ Sertorius demũ cõtriuiſſet: niſi a. M. perpẽna q ſecũ arma cõiunxerat: per ĩuidiã cõiuratiõe facta ĩ cœna fuiſſet ĩteremptus: hic igit̃ cũ luſitanos qbus ĩperitabat oratione ĩducere nõ poſſet: ne uellent cũ romanis uniuerſa acie decernere: cõtumaces. n: ĩperatoris iuſſũ nõ expectabãt: ſed temere ferebant̃ in hoſtes: id calliditate & uafro conſilio pfecit: nã aduocata cõcione: cũ duos equos ĩ mediũ iuſſiſſet adduci: Alteꝝ macie ſenioq; cõfectũ. Alteꝝ forte & nitidũ: macilento ualidũ iuuenẽ: forti ſenẽ ĩbecillẽ: & huic carptim illi uno ĩpetu equoꝝ caudas euellere iuſſit: qđ cũ adoleſcens totis uiribus ãnixus fruſtra tentaſſet. ſenex paulatim ſeta euellendo caudã nudauit.

in cõſpectu eoꝝ cõſtituit equos: alteꝝ ualidiſſimũ: alterũ infirmiſſimũ: ac deinde ualidi caudã ab ĩbecillo ſene paulati carpi: ĩfirmi a iuuene eximiariũ uiriũ uniuerſam conuelli iuſſit: obtẽpatũ ĩperio ẽ. ſed dũ adoleſcẽtis dextera irrito ſe labore fatigat ſenio confecta manus miniſteriũ executa ẽ: tunc barbaræ concioni quorſũ res ea tenderet cognoſcere cupiẽti ſubiecit: eq caudæ cõſimilẽ eẽ noſtrũ exercitũ cuius ptes aliqs aggrediẽs opptimere poſſit: uniuerſum conatus pſternere celerius tradiderit uictoriam q̃ occupauerit. Ita gẽs barbara aſpera & regi difficilis in exitiũ ſuum ruens quam utilitatẽ auribus reſpuerat oculis peruidit.

De Fabio Maximo.

F Abius ãt. M. cuius nõ dimicare uicere ẽ: cũ præcipue fortitudinis nolanũ peditem dubia fide ſuſpectũ: & ſtrẽnuæ opæ Lucanũ equitẽ amore ſcorti depditũ ĩ caſtris hẽret: ut utroq; potius bono milite uteret̃: q̃ in utrũq; aiaduerteret: alteri ſuſpicionẽ ſuã diſſimulauit: ĩ alteꝝ diſciplinã paulului a rẽcto tenore deflexit: nãq; illũ plene ꝓ tribunali laudãdo oĩq; genereꝝ honoris ꝓſequẽdo: animũ ſuũ a pœnis ad romana.

Tũ ſertorius uidẽtis in qt cõmilitones ingenium plus poſſe q̃ uires: oĩa nanq; uincit ſtudioſa ſedulitas: quo facto Barbara gens ferox & cõtumax ĩpetatori facilis & dicto parens facta eſt: A. gelius hũc alio Vafro cõſilio uſũ fuiſſe dicit li. xv. ca. xxii. qđ & plutarcus affirmat ĩ uita ſertorii: illũ. ſ. Candidã ceruã eximiæ pulchritudinis & uiuaciſſimæ celeritatis a luſitano quodam ſibi dono datã ita manſueſeciſſe: ut & uocantẽ exaudiret & uadẽtẽ ſeqret̃: aſſuetã quoq; os auribꝫ eius ĩterdũ admouere: q̃ſi cũ eo loquentẽ & archani aliqd a numine nũciantẽ: nã illã ſibi a diana dono datã ſimulabat: a q̃ tãq̃ ab ĩpo numine doceret̃ qđ faciendũ aut nõ faciendum eẽt quotienſcũq; hoſtes fines ĩgreſſos aut urbẽ aliquã cæpiſſe occulte p̃ſenſerat: dictũ ſibi a cerua ſimulabat ut copias in armis haberet: rurſus ſi uictoria aliq̃ ſuoꝝ ducũ occulta nũciabat̃: ceruã coronabat: & ab ea ſibi uictoriã denunciatũ fuiſſe dicebat: hac ſimulatiõe barbaros feros & indomitos facile dicto parẽtes eſſe fecit: litteras quoq; cõpoſitas ꝓ ueris legebat: ſõnũ ſimulabat & falſas religiones cõferebat. Robore corporis & aĩ cõſilio: Quia pares illi natura corporis & aĩ dotes conceſſerat ut & corporis uiribus & aĩ cõſilio plurimum ualeret. Cõfecta. Cõſũpta. Miniſteriũ executa, Opus pfecit. Quorſũ tẽderet. Ad quẽ finẽ id feciſſet ĩperator. Oculis puidit: ſubiecta ſimilitudine.

De Fabio Maximo.

F Abius aũt maximus. Hic cũ aĩaduertiſſet Nolanum quẽdã fortiſſimũ militẽ & genere p̃ſtantẽ defectionis a qbuſdã accuſari: nõ aĩaduerſiõe: ſed Vafro cõſilio ſibi fidiſſimũ: & romanæ partis ꝓpugnatorẽ accerrimũ reddidit: accito enĩ illo nũc ĩqt res eo malignitatis puenit ut duces ad gratiã futuroꝝ ineundã potius accuſent̃: q̃ ꝓ eorum uirtute honores ĩpartiant̃: deĩde illũ accuſauit: ꝙ nulla in re officiũ eius expoſceret: hæc cũ dixiſſet acerrimo equo aliiſq; muneribus illũ ornauit: effecitq; ut q ãtea ſuſpectus eẽt nũc fideliſſimus & populi romani ſtudioſiſſimus efficeret̃: abſurdũ enĩ eẽ dicebat: equos & canes uenaticos cura hominũ & familiaritate atq; uictu mãſueſcere feritatẽq; depõnere: hominibus uero ĩperãtes nõ grã & manſuetudine: rebelles aĩos ſibi cõciliare: aſperiora ꝓfecto uiolẽtioraq; eẽ: q̃ agricolæ faciũt de caprifico ac piaſtro oleaſtroq;: nã has arbores ĩ oleas ficuſq; ac piros domeſticas fouẽdo blãdiẽdoq; cõuertũt. Alteꝝ militẽ genere lucanũ cohortũ p̃rĩcipes accuſauerãt: ꝙ ex caſtris ſe ſurripiẽs ſæpius ex ordine diſceſſerat: hos fabius ĩterrogat: q̃lẽ hũc hoĩem eẽ aĩaduertiſſent: approbantibus cũctis: & eius res geſtas ac uirtutes extollẽtibꝫ: fabius diligenter ſciſcitatus diſceſſus & erroris cãm: ubi cõperit hoĩem ſcorti cuiuſdã amore correptũ: ſtati curauit clam meretriculam illam comprehendi & ad ſe in caſtra perduci: quo facto: iuuenem ad ſe accitum benigne compellat: non te fugit ĩquit: ꝙ præter leges & mores romanos e caſtris noctu ſæpe diſceſſeris: ſed antea bonum te fuiſſe uirum haud oblitus ſum: errores igitur tui cum rebus a te bene geſtis recompẽſent̃: poſt hac uero te in aliis rebus obſeruabo: educta dĩe de e tentorio muliercula hæc inquit te in caſtris retinebit: niſi propter aliam improbitatem diſceſſeris: nam te huius amore e caſtris diſcedere ferebatur: eam deĩde iuueni tradidit: & illum fortiſſimum ſibi retinuit: & reipu. utilem. Cuius nõ dimicare uincere eſt: Infinitus ſæpe ꝓ re uerbi ponitur ut hoc loco: non dimicare eſt uincere: nulla dimicatio eſt uictoria: contra uero etiam res uerbi ponitur pro infinito: ut conſulto pro cõſulere: facto pro facere. Diſciplinam deflexit. Quia præter diſciplinam militiæ romanæ permiſit hunc in caſtris ſcortum habere. Paratiſſimũ excurſorem: expeditiſſimũ bellatorem. nam excurſores dicuntur: qui in expeditionem aduerſus hoſtes ducuntur.

Excurſores

u Eniam nūc ad eos. De his q astutia sibi salutē parauenīt. M. uolusius a triūuiris ꝓscriptus uafro cōsi/lio & caliditate īgenii salutē suā protexit: nā sūpto isiaci habitu mendicus factus incognitū se oībus ꝓbuit q̄cūq; iter fecit donec in castra brutiana pueniit saluus & īcolumis. Ædilis tribunus plebis. Hic locus corruptus esse solet; neq; enī tribunus & ædilis qsq; uno tēpore esset poterat: sed ita credēdū est: ut litte ra sit: ædilis plebeius. erant enī ædiles plebei & currules: & qd iter utrosq; īteresset ostēdit primo libro ī ca. de neglecta religiōe. ubi de uarone loquit. Assumpto isiaci habitu. Sūpto habitu sacerdotis isidis: erat aūt ha/bitus mēdicātis: nā isiaci sacerdotes mēdicātes p urbes & uicos uagabant pollicētes se futura pdicturos: si da ret assis: & ide quæstū faciebant: hi uulgo nūc dicunt cingani: sunt aūt ægyptii: ergo habitu isiaci. i. habitu pauperrimi sacerdotis. Stipē petēs. Pecuniolā mendicās. Q uid illa neces/sitate. Hāc fortunā uel potius uolusii necessi/tatē deplorat; qua nihil ferme tristius inueni ri posset; quæ uolusiū coegit depositis romāi magistratus īsignibus isiaci hoc est pauperri/mi sacerdotis & mēdicātis sumere. habitum. Abiecto honoris ꝑtextu. Deposito magra/tus īsigni. Oēsq; āt hi. Dānat ulterius & eos q uitæ nimiū cupidi oēm īdignitatē & turpitu/dinē uitādæ mortis gr̄a subire nō dubitāt: & eos q alienæ mortis auidi hoīes ad eā necessi/tatē īpellūt ut ea sustinere cogāt. Sustinuerūt Vitæ cupidi. Perpeti coegerūt. Alienæ mor tis auidi. De saturnino uetuliōe.

Isiacus

a Liquāto speciosius. Hic Saturninus uetulio honestiori rōne longeq; a su periori diuersa suæ saluti consuluit; proscriptus enī a triumuiris cum se quæri ab interfectoribus audisset; non mendici habitū sed magistratus īsignia audacter suscepit: sub ornatisq; seruis eos tanq̄ apparitores & licto/res ꝓcedere iussit; ex quo factū est: ut per om/nes colonias & municipia rōana publice su/sceptus uehicula publica hospitia honorifica ubiq; consequeretur: puteolos quoq; delatus non aliter ex romana classe: quæ com ibi erat; sibi necessarias naues delegit q̄si prætor aut alius publicus magistratus extitisset: qua au/dacia in siciliam tutus peruenit. quo cæteri ꝓ scripti confugiebant. Vetulionis. Ad diffe/rentiam saturnini apulei de quo supradictū est. Perinde ut publicum ministerium. Tā quā publico officio fungens. Certissimum profugiū: Nam ibi tuti esse poterant proscri/pti. Leuioris notæ. Ignobilioris conditionis.

a Mantissimus qdā. Pater quidā cuius ꝑpter ignobilitatem nomen non po nitur: Cū sensisset filium insano ma/tronæ cuiusdam amore detineri: uafro consi lio ab eo quasi furore reuocauit; nā quotiens ad matronam erat iturus ab eo petebat ut pri us uulgari & publico scorto uteret; qd cū fe/cisset adolescens: extincta eius libido non faci le matronæ blādiriis postea īcendebat: & ita filiū a periculoso amore liberauit. Periculo/sis facibꝰ. Quia matronā amabat ad quā nō sine periculo accedere poterat. Inhibere. Co ercere. Resolutū. Quasi obtusū & refrenatū.

c Vm Alexander. Cum alexander du/cturus esset exercitum in persas con/suluit oraculū quem suscepti belli euentum esset habiturus; fœlicē respondit Apollo. si eū q primus sibi porta egresso occurrisset occidi iussisset. forte ita accidit ut asinarius qdā occurreret; quē cū ad cædē rapi

nos coegir reuocate: & hunc clā meretricē redimere passus paratissimū pto nobis excussorēq; reddidit.

De Marco Volusio Aedile.

u Eniam nūc ad eos qbus salus astutia quæsita ē; M. Volusius Aedilis plebeius ꝓscriptus assum pto isiaci habitu per itinera uiasq; publicas stipē pe/rens qsnam reuei a eēt occurrentes dignoscere passus non est. eoq; fallaciæ genere tectus in. M. Bruti castra puenit. Q uid illa necessitate miserius: quæ magistra tum Populi Ro. abiecto honoris prætextu: alienige/næ religionis obscuratum insignibus; per urbem ius/sit incedere: omnes autem hi suæ uitæ aut illi alienæ mortis cupidi qui talia uel ipsi sustinuerūt: uel alios ppeti coegerunt.

De Saturnino Vetulione.

a Liq̄to speciosius sentētiis saturnini uetuliōis in codē genere casus ultimæ sortis auxiliū: q cū a triūuiris iter ꝓscripros nomē suū audisset positū: cōti nuo præturæ īsignia īuasit; præcedētibusq; ī modū li ctoꝝ & apparitoꝝ publicoꝝ seruis subornat(: uehicu la cōpræhēdit; hospitia occupauit; obuios sūmouit; ac tam audaci usurpatione imperii in maxima luce dē/sissimas hostibus oculis tenebras effudit. Idem ut pu teolos uenit perinde ac publicū ministeriū agēs sum ma cū licentia correptis nauibus in siciliā certissimū tunc ꝓscriptoꝝ ꝓfugiū penetrauit. his uero adiecto leuioris notæ exemplo ad externa reuertar.

De amore cuiusdam patris in filium.

a Mātissimus quidam filii cū eū incōcessis ac pi/culosis facibus accensum ab insana cupiditate pater inhibere uellet: salubri cōsilio patriā indulgētiā tēperauit: petit enim ut priusq̄ ad eam quā diligebat iret uulgari ac permissa uenere uteretur; cuius ꝑci/bus obsecutus adolescens infœlicis animi impetum satietate licentis concubitus resolutum ad id qđ non licebat tardiorem pigrioremq; afferens paulatim de posuit.

De quodam asinario.

c Vm Alexander Macedonum rex sorte moni/tus ut cū qui sibi porta egresso primus occur/

imperasset. admiratus asinarius q se innocentē sciret: & rei cām nō ītelligeret. q̄suit ex alexādro q̄ grā id faceret. cui alexāder cū apollinis respōsū & fati necessitatē aperuisset: nō tibi prior īqt occurri o rex: sed asinus q ante me actus ꝑcedebat: quo callido responso se ab īminēti morte liberauit: nā hoc dicto delectatus alexāder asinū occidi & hominē seruari iussit. Sorte admonitus. i. oraculo: nā dupliciter dabant̄ responsa: aut uerbis cū phœbas loquebat̄ & futura ꝑdicebat: aut in foliis palmæ in qbus ut dicit uarro interdū notis īterdū scribebāt sermonibꝰ: unde Vir. Foliis ne tātū carmina mādes Ipsa canas oro finē dedit ore loquēdi. Adiiceret. Astrīge Virgiret destinaret. Oraculi ꝑceptū. Responsū apollinis q suæ salutis cā id facere iussisset. Sūma in hoc. In hoc in qt exemplo calliditas & mansuetudo apparuit. ī sequēti uero sola agasonis regis darii calliditas cognoscit̄. Equisone. Agasone & equorū ministro siue stabulario.

risset interfici iuberet: Asinarium forte ante oēs obuiam factum ad mortē arripi imperasset: eoq; quærente q̄snā se immerentem capitali supplicio innocentē adiiceret: cuq; ad excusandum factum suum oraculi præceptū rettulisset: asinarius si ita est īquit rex alium sors huic morti destinauienam asellus quem ego ante me agebam prior tibi occurrit. delectatus Alexander & illius tam callido dicto & q̄ ab errore ipse reuocatus erat: occasionem in aliquāto uiliore animali expiandæ religionis rapuit. summa in hoc cū calliditate mansuetudo: summa quoq; in alteriꝰ regis equisone calliditas.

De Dario rege.

f Ordida magorū dominatione pside oppressa darius rex adiutoribus eiusdem dignitatis assumptus pactū cū præclari operis cōsortibus fecit ut equis insidentes solis ortu cursum in quendam locum dirigerent: isq; regno potiret̄ cuius equus in eo primus hinisset. cæterum maxie mercedis competitoribus fortunæ beneficiū expectātibus solus acumie equisonis sui cēbaris ꝑperum exoptatæ rei effectū assecurus est: qui in equæ genitalem partem manum missam cum ad eum locum uentum esset naribus eq admouit: quo odore irritatus ante oēs hinnitum edidit, auditoq; eo sex reliq summæ potestatis continuo equis delapsi candidati: ut est mos persarum: humi ꝓstratis corporibus: darium regem salutauerunt: quantum iperium q̄ paruo interceptum ē uafamento.

De Bia Prienensi.

b Ias autē cuius sapientia diuturnior īter homines q̄ patria priene fuit: Si quidem hic etiam nunc spirat: illius perinde atq; extinctæ uestigia tātū modo extant: ita aiebat: oportere homines in usu amicitiæ uersari ut meminissent eam ad grauissimas inimicitias posse cōuerti: qđ quidem præceptum prima specie nimis fortasse callidum uideatur: inimicumq; simplicitati q̄ præcipue familiaritas gaudet: sed si altiotibꝰ aīs cogitatio demissa fuerit ꝓquā utile repiet̄.

s Ordida magorū. Occisis magis q psarū regnū per dolū occupauerāt ut dictū est in capitulo de fortitudine, magna qdē gloria recuperati regni pricipū fuit. sed multo maior ī eo q cū de regno ambigerēt cōcordare potuerūt: erant eni uirtute & nobilitate ita pares ut difficilē populo electionē æqualitatis faceret. ipsi igit̄ uiā īuenerūt q̄ de se iudiciū religioni & fortunæ cōmitterēt: pactiq; inter se sunt: ut die statuto oēs equos ante regiā primo mane pducerēt: & cuius equus īter solis ortū hinitū primus edisset: is rex eēt: nā & solē psæ unū deū eē credūt: & equos eidē deo sacratos eē ferūt. & erat īter cōiuratos darius hisdaspi filius: cui de regno sollicito equustos ait. Si ea res uictoriā moderet̄ nihil negocii supesse. p noctē deide equū pridie cōstitutā diē ad eūdē locū ducit: ibiq; eq admittit: uel ut dicit Valerius: ī equæ genitalem partē dimissā manū cū ad eū locū uentū eēt eq naribus admouit: quo odore uel uoluptate ueneris irritatus equus hinitū statī dedit: & segnibꝰ aliis fœlix auspiciū domīo primus emisit. tāta moderatio cæteris fuit: ut audito auspicio cōfesti eqs desiluerint: & dariū regē salutauerint. In expositiōe huius historiæ iustinū solū mō sū secutus. ī capitulo uero de fortitudine aliorū quoq; sniam īserui. Perside oppressa. Persarū regno occupato. Cādidati. Vtpote cōpetitores eiusdē magistratus & īperii. Paruo uafamento. Parua calliditate.

b Ias aūt Quod Bianti Valerius attribuit: chiloni plutarcus ascribit. chilon. n. ut tradit Plutarcus dicere solebat: ames eatenus q̄ si aliquando sis odio forte habiturus. itē hactenus oderis tāquā fortasse sis amaturus. ac si diceret. nō debemus eo usq; amicū amare ut si qd indignū & turpe fecerit uel iusserit odisse nequeamus; & cōtra nec tātopere odisse ut eū ī amicitiā nostrā si necesse fuerit recipere nō possimus. nō mirꝫ hoc a biante dictū. nā & scipio teste cicerōe li. de amicitia dicere solebat: nihil difficilius esse q̄ amicitiam usq; ad extremū uitæ diē pmanere. Laertius quoq; hoc biātis dictū nō chilonis fuisse affirmat Cuius sapiētia diuturna. Quia euersa & extīcta patria eius sapiētiæ nomē & gloria stetit īmortalis: q̄ ad nostrā usq; ætatē puenit. q̄uis ergo patria pierit: nō tamē eius sapiētia potuit ītercipi aut aliquo mō pire. Inimicūq; simpli. Quia q simpliciter amat: amat usq; ī finē. Qua fami. gaudet. Nā uera amicitia simplicitate letat̄ & nulla simulatiōe aut dissimulatiōe fit īuoluta q les eē solēt q amicitias & inimicitias nō ex re sed ex cōmodo suo metiunt̄. Altior cogi. Si diligētius hoc dictū excogitare uoluerit qspiā. Per quā

utile.ideſt ualde utile:ne ſcilicet tătŭ in amore progrediamur:ut ſi neceſſe fuerit gradŭ reuocare nequeamus.

1 Ampſacenæ urbis.hoc quoq3 qđ Valerius Anaximeni attribuit nonnulli Ariſtoteli tradunt:utroq3 enim præceptore Alexander eſt uſus:Anaximenes ut inquit Valerius uel Ariſtoteles ut alii uolŭt legatus Alexandro pro patria quă euertere Alexander conſtituerat cŭ ueniſſet ad eŭ ſupplicaturus erat pro patria:Sed Alexander ratus id qđ erat ſupplicatŭ eŭ eueniſſe pro patria ne precibus a propoſito ſuo reuocari poſſet iurauit illi ſe negaturum quicquid peteret tunc Anaximenes ſiue Ariſtoteles petiit ut patriă pderet:quo dicto grauiter doluit alexander q3 animi ſui propoſitum exequi ſalua fide nŏ poſſet:nam cŭ illi iuraſſet omnia ſe negaturum iuſiurandum uiolare & dictŭ reuocare nŏ poterat. Lampſacenæ. Lampſacenum proprium eſt urbis q3 uero in eŭ deſinunt propria ita formant poſſeſſiua ut lemacum lemacenus:leonicŭ leonicenus:lampſacŭ lampſacenus. Iræ eius opponeret. Precibus obſiſteret iræ ſuæ.

lăpſacenŭ

d Emoſthenes: Hic orator inſignis iniuriæ cuiſdă mulieris cŭ maxima calliditate ſuccurrit:cŭ eni hoſpites duo certam pecuniæ quantitatē apud eam certa lege depoſuiſſent:ut nŏ alteri ſine altero redderet:& cŭ alter ſimulata alterius morte rediſſet omnē q3 pecuniam ſuſtuliſſet ſuperuenit paulo poſt alter pecuniam repetens:mulier incerta quid ageret cŭ non haberet unde redderet eo deſperationis redigitur:ut de laqueo cogitaret:demoſthenes hac eam calliditate liberauit:ut diceret parata eſt mulier reddere depoſitum:eaq3 lege recepit ut utriſq3 pariter reddat niſi alter affuerit ex lege reſtituere nŏ poteſt. Squallore obſitus. Immundus & atra ueſte indutus,barba capilloq3 promiſſo. Hærebat. Incerta erat & fluctuabat. Iuuenalis hæres & chionem dubitas alta deducere ſella. Affulſit. Apparuit.

a Ne illud quidē: Vafra ignoti cuiſdă hominis ĩ diſcrimine uitæ cogitatio ut accuſatus cŭ in capitali crimine ſibi cau a dicenda foret magiſtrŭ peteret maximŭ tanquă premiŭ non pœnă meruiſſet:hoc aŭt fecit nŏ quia ſperaret ſe potiturum magiſtratu:ſed ut populus haberet ubi cŏcitatæ in ſe iracundiæ ipetŭ effunderet qđ etiă factum eſt:nă iprudentiă eius oēs admirati conuiciis & clamoribus eſibilarunt exploderuntq3 turpiter e foro deinde cŭ ad dictionē cauſæ deſcēdiſſet populus qui tam turpiter illum e foro eieciſſet miſericordia cŏmotus a capitali crimine liberauit. Nota perſtrictus. Infamia & repulſæ ingominia affectus. Vltionē ſitienti. Damnationem eius cupienti in ultionem acceptæ iniuriæ.

Pli.de ui. illu.

s Vperior hănibal. Pli. de ui. illu. diſſentit a Valerio & nomine & tēpore. nŏ enim hănibalem ſed giſgonem nec ſecŭdo ſed primo punico bello fuiſſe dicit:hæc ſunt plinii uerba. G. Iulius primo punico bello dux contra carthaginenſes miſſus ubi uidit eos multum mari poſſe claſſem magis ualidam q̃ decoram fabrefecit & manus ferreas in uiſu hoſtium primus inſtituit qui ĩter pugnandŭ hoſtium naues apprehēdir qui uicti & capti ſunt himiclo dux claſſis carthaginem fugit & a ſenatu queſiuit. qd faciendŭ cenſerent: oĩbus ut pugnaret clamantibus feci inquit & uictus ſum & ſic pœnam crucis effugit:nam apud pœnos dux re male gē

De Anaximene Præceptore alexandri.

f Ampaſacenæ ꝟo urbis ſalus unius uaframēti beneficio ɔſtitit:nă cŭ ad excidiŭ eius ſummo ſtudio alexander ferretur: pœſſŭq3 extra mœnia anaximenē præceptorē ſuŭ uidiſſet:qa măifeſtŭ erat futur3 ut preces ſuas iræ eius opponeret: non facturum ſe qđ petiſſet iurauit:tunc anaximenes peto inquit ut lampſacum diruas:hæc uelocitas ſagacitatis oppidŭ uetuſta nobilitate inclytum exitio cui deſtinatum erat ſubtraxit.

De Demoſthene.

d Emoſthenis quoq3 aſtutia mirifice cuidam ancillæ ſuccurſum eſt:quæ pecuniam depoſiti nomine a duobus hoſpitibus acceperat ea condirione ut illam ſimul utriſq3 redderet:quorum alter interiecto tempore tanq̃ mortuo ſocio ſqualore obſitus deceptæ omnes nummos abſtulit:ſuperuenit deinde alter & depoſitum petere cœpit:herebat miſeria in maxia pariter & pecuniæ & defenſionis penuria. Ianq3 de laqueo & ſuſpendio cogitabat:ſed oportunæ demoſthenes ei pattonus affuit:qui ut in aduocarionē uenit mulier inquit parata eſt depoſiti ſe fidē ſoluere:ſed niſi ſocium adduxeris id facere nŏ poteſt quoniam ut ipſe uociferaris hæc dicta eſt lex:ne pecunia alteri ſine altero numeret̃.

De quodă uiro atheniĕſi.

a Ne illud quidem parum prudenter quidam athenis uniuerſo populo iuiſus cauſă apud eŭ capitali crimine dicturus maximum honorem ſubito petere cœpit:non q3 ſperaret ſe illum conſequi poſſe ſed ut haberent homines ubi procurſum iræ qui accerimus eſſe ſoler effunderent:neque eum tam callidi conſilii ratio fefellit:comitii enim clamore infeſto & crebis totius contionis ſibilis uexatus nota etiă denegati honoris perſtrictus eiuſdem plebis paulo poſt in diſcrimine uitæ clementiſſima ſuffragia expertus eſt. Quod ſi adhuc ei ultionem ſitiēti capitis ſui periculum obieciſſet nullam partem defenſoris odio obſerratæ aures reciperent huic uaframento conſimilis illa calliditas.

sta puniebatur:Iulio concessum est ut prælucente funali & præcinente tibicine a cœna publicæ rediret. Superior hānibal. Fuerunt secundum Valerium superior & inferior: Superior qui primo punico bello a iulio consule nauali p̄lio superatus est:Inferior q̄ secondo grauissimā romanis & italiæ cladē ac pœne ruinā rerum oīum intulit:sed tandē a scipione affricano superiore & italia pulsus & acie: & africa superatus. Amissæ classis pœnas. Quia capitale erat apud pœnos siquis iniussu senatus infœliciter pugnasset. Quēdā ex amicis cō positum. Vide quantū dissentiat a Plinio:nā plinius non misisse quēpiā sed ipsum profugisse ducē :carthaginē q; petisse & a senatu quæsisse dicit qd sibi faciendū esset. Liberū nō reliquit.i. itegrū illis dānare factum quod faciendum iudicarant.

De Hānibale.

SVperior Hānibal a Iulio cōsule nauali prælio uictus timēsq; classis amissæ pœnas dar͂:offēsā astutia mire auertit:nam ex illa isœlici pugna prius q̄ cladis nunicius domum perueniret quendā ex amicis compositum & subornatum carthaginem misit: q postq̄ ciuitatis eius curiam intrauit:consuluit inqt uos hanibal cum dux romanorum magnas secū maritimas trahens copias aduenerit:an cum eo confligere debeat:acclamauit uniuersus senatus non esse dubium quin oporteret:tum ille conflixit inquit: & superatus est:Ita liberum his non reliquit id factū damnare quod ipsi fieri debuisse iudicauerant.

De Eodem hannibale.

ITem Hannibal Fabium Maximum iuuictam armorum suorum uim saluberrimis cūctatiōibus pugnæ ludisicantē:ut aliqua suspicione trahēdi belli respergeret totius italiæ agros ferro atque igni uastando unius eius fundum immunem ab hoc iniuriæ genere reliquit:profecisset aliquid tanti beneficii insidiosa adumbratio eius nisi romanæ urbi & Fabii pietas:& Hannibalis uafri mores fuissent notissimi.

De tusculanis.

TVsculanis etiā acumine cōsilii icolumitas parta est:cum enim crebris rebellationibus meruissent ut eorū urbē funditus romani euertere uellent:atq; ad id exequēdū Furius Camillus Maxius dux ualidissimo istructus exercitu ueniret uniuersi ei toga-

Item hānibal fabium. Liuius secundi punici belli li. secundo: Accesserant inquit duæ res ad augendā dictatoris īuidiā:una fraude ac dolo hānibalis qui cū a pfugis ei mōstratus ager dictatoris esset oībus circa solo æq̄tis ab eo uno ferrū ignemque & uim oēm hostiū abstineri iussit:ut occulti alicuius pacti ea merces uideri posset: Altera ipsius facto primo forsitan dubio:qa non expectata in eo senatus auctoritas est: ad extremū haud ambiguæ in maximā laudem uerso in permutandis captiuis q; sicut primo punico bello factū erat conuenerat inter duces romanū pœnūq; ut q̄ pars plus reciperet q̄ daret argenti pondo bina : & selibras in milite pstaret.cc.xlvii.cū plures romanus q̄ pœnus recepisset: Argentumq; pro eis debitū sæpe iactara in senatu re quoniā non cōsuluisset patres tardius erogaret:iuiolatum ab hoste agrum misso romā filio uendidit fidemq; publicā īpendio priuato exoluit. frontinus uero hānibal in fabiū cui neq; uirtute nec arte bellandi par erat ut infamia distigueret agris eius abstinuit cæteros populatus. Contra ille ne suspecta ciuibus fides esset magnitudine aī effecit publicatis possessionibus suis. hoc idē fecisse periclem tradit iustinus. Item hānibal.s. inferior de quo supradictum est. Saluberrimis cunctationibus Vr ennius unus qui nobis cunctando restituit rē. Immunē. intactum & expertem. Insidiosa adumbratio. Bene adumbratio. non enim erat beneficium sed umbra quædam benefici in quo letabāt insidiæ ut uidelicet dictatorem populo suspectum redderet. Et fabii pietas: Qua usus est in captiuos romanos ut agrum suum uēderet illosq; redimeret.

Liuius

Ennius

TVsculanis etiam. Tuscolani sæpe defecerant a romanis. hanc iniuriam cū romani ferre non possent :Camillum cum exercitu miserunt qui agros uastaret:urbem funditus euerteret. Sed tusculani calliditate consilii uim romanam eruerunt: Intrantibus enim eorum fines romanis:non demigratum est ex propinquis itineris locis non cultus agrorum ītermissus patentibus urbis portis togati obuiā frequentes imperatoribus romanis processere: commeatus exercitui comiter in castra ex urbe:& ex agris deuehitur. Tum camillus castris ante portas positis eadem ne forma pacis quæ in agris ostentaretur etiam intra mœnia esset: scire cupiens:ingressus urbem ubi patentes ianuas & tabernis apertis proposita omnia ī medio uidit: intentosq; opifices suo quenq; operi:& ludos litterarum strepere discentium uocibus & repletas semitas inter uulgus puerorum & mulierum huc & illuc euntium q̄ quēq; suorum usum causa ferret : nihil usquam non pauidis modo sed mirantibus quidem simile circunspiciebat omnia inquirens oculis ubi nam bellum fuisset adeo nec amoræ rei usq: nec oblatæ ad tempus uestigium ullum erat:sed ita omnia constanti tranquillaq; pace ut eo uix fama belli perlata uideri posset. Victus patientia hostium camillus:ubi oīa uidit esse pacata & in agris & in urbe tusculanos ad senatū ire iubet:senatui deinde scribit quæ uiderat: senatus tusculanos non solum amicitia & pace dignos iudicauit:sed insuper etiā ciuitate donauit. Tusculanis hoc oppidum a tuscis occupatū nomen accœpit unde originem habuere Catones ubi & cicero prædia habuisse fertur a quibus tusculanæ quæstiones dictæ sunt. Commeatus. Cibaria & aliementa. Munia. Officia.

a T uolscorum ducis. Marcius coriolanus urbe pulsus ut dictum est exulatum in uolscos abiit hospicio utebat actii tulli uolscorū principis & romanis semper infesti: hi duo consilia conferunt de romano bello: haud facile credebant plebem suam ip elli posse: ut totiens infœliciter tēptata arma caperent multis sæpe bellis pestilentia: postremo amissa iuuentute fractos spiritus esse arte agendum in exoleto iam uetustate odio ut recenter aliqua ira exacerbarentur ai ludi forte ex instauratiōe magni romæ parabant: ad eos auctore actio tullo uis magna uolscorum uenit prius q̄ committerent. Tullus ut domi cōpositum cū martio fuerat ad consules uenit dicit esse: quæ secreto agere de republica uelit remotis arbitris: inuitus inquit qd iniquius sit de meis ciuibus loquor. nō tamē admissum quicq̄ ab his criminatū uenio: sed cautum ne admittant: nimio pulsq̄ uelim nostrorum ingenia sunt mobilia: multis id cladibus sensimus: quippe qui non nostro merito sed uestra patientia sumus incolumes magna hic uolscorum multitudo est: ludi sunt: Spectaculo intenta ciuitas erit menimi quid per eandem occasionem a sabinorum iuuentute i hac urbe cōmissum sit: horret animus ne quid incōsulte aut temere fiat hæc nostra uestraq; causa primum dicenda uobis consulibus ratus sum: quod ad me attinet ex tēplo hinc domum abire in animo est: ne cuius facti dictiq; contagione presens uioler: hæc locutus abiit: Consules cum ad patres rem dubiā sub auctore certo detulissent auctor magis urfit q̄ res ad præcauendum uel ex super uacuo mouit: factoq; senatus consulto ut urbe excedetent uolsci præcones dimittuntur qui omnes proficisci ante noctem iuberent igens pauor primo discurrētes ad suas res tollendas i hospitia percussit: proficiscentibus deinde indignatio aborta ut consceleratos contaminatosq; ab ludis festis diebus cætu quodammodo hominum deorumq; abacto cū proprie continuato agmine irent: progressus Tullus ad caput ferentinum: ut quisq; eueniret primores eorum excipiens querendo indignādoq; & eos ipsos sedulo audientes secundare uerba: & per eos multitudinem aliam in subiectum uiæ capum deduxit: ibi in contionis modum orationē exorsus omnes ad bellum: & arma concitauit: & qd' ratione nunq̄ obtinuisset arte & calliditate consecutus est.

Spectandorum ludorū gratia. Qui instaurabantur: causa uero renouandorum ludorū dicta est in capitulo de somniis. Insontes notaret. Innocētes uolscos ignominia afficeret.

Deceptis. S. rationis qa a tullo fuerāt decepti.

De stratogemate. Ca. IIII.

i Lla uero pars calliditatis. Dicturus de astutia militari q̄ a sapientia profecta oi prsus reprehensiōe uacat dicit hoc nomē multo melius græco q̄ latino sermone

Stratogēa exprimi posse & stratogema appellari q̄si cōsiliū militare ςρατος eni græcæ exercitus & αγω duco. Ab oi reprehēsiōe pcul remota. Hoc ideo dicit quia i superiori uaframento & calliditate nōnihil fraudis inesse uidetur. Stratogemata. Consilia uel astutiæ militares.

Liuius o Mnibus copiis militaribꝰ. Liuius fidenates īqt colonia romana ueiētibꝰ sociis cōsilii assumptis pacto trāsitiōis albanoꝝ ad belliū atq; arma cōcitāt cū fidenæ aperte discissent Tullus Metio exercituq; eius ab alba accito cōtra hostes ducit: ubi aniené trāsiit ad cōfluētis collocat castra: iter eū locū & fidenas ueientiū exercitus tyberi trāsierat hi & i acie ppe flumē tenuer dextrū cornu: i sinistro fidenates ppius mōtes cōsistūt Tullus aduersus ueientē hostē dirigit suos: Albanos cōtra legionē fidenatū collocat: Albano nō plus ai erat q̄ fidei neq; manere neq; trāsire apte ausus: sensim ad mōtes succedit. Inde ubi satis subiisse sese ratus ē erigit totā aciē fluctuansq; aio ut tereret tēpus explicat ordines: Consiliū erat qua fortūa rem daret ea inclinare uires:

n obuiā processerūt: commeatusq; & cetera pacis munia præstiterūt: armatūq; etiā itrar̄ mœnia passi sunt nec uultu nec habitu mutato: qua constantia trāquillitatis non solum ad amicitiæ nostræ ius: sed etiam ad communem ciuitati usq; penetrauerunt. Sagaci Hercule usi simplicitate quoniam apertius esse intellexerant metum officiis dissimulare: q̄ armis ptegere.

De Tullo duce Volscorum.

a T Volscorum ducis tulli execrabile consilium q ad bellum inferendū romanis maxima cupiditate accensus: cū aliquot aduersis prœliis contusos animos suorum: & ob id paci proniores aīaduerteret insidiosa ratione quo uolebat compulit: nā cū spectādoꝝ ludorū gratia magna uolscoꝝ multitudo romā conuenisset: consulibus dixit uehemēter se timere ne qd hostile subito molirent: monuitq; ut essent cautiores & ptinus ipse urbe egressus ē. Q uā rem consules ad senatum retulerūt: q tā & si nulla suspitio suberat auctoritate tamē tulli commotus: ut ante noctem uolsci abirent decreuit: qua contumelia irritati facile impelli potuerunt ad rebellandū: ita mendacium uersuti ducis simulatione beniuolentiæ inuolutum duos simul populos fefellit: romanum ut insontes notaret: Volscum ut deceptis irrasceretur.

De Stratogemate. Capi. IIII.

i Lla uero calliditas egrægia & ab oi reprehēsiōe pcul rēota: cuius opera qa appellatione nr̄a uix apte exprimi possunt græca pnunciatione Stratogemata dicant.

De Tullo Hostilio.

o Mnibus militaribus copiis Tullus hostilius fidenas aggressus: quæ surgētis ipii nr̄i icūabula crebris reppellationibus torpere passæ nō sunt: finiti-

miraculo primo esse romanis qui proximi steterant ut nudari latera sua sociorum digressu senserũt: Inde eques citato equo nũciat regi abire albanos Tullus in re trepida .xii. nouit Salios fanaque pallori ac pauori eqtẽ clara increpans uoce ut hostes exaudirẽt redire in pliũ iubet: nihil trepidatiõe opus eẽ: suo iussu circũduci albanũ exercitum ut fidenatiũ nuda terga ĩuadãt. Idẽ ĩperat ut hastas eqtes erigere iubeat: id factũ magnæ parti peditum romanorum cõspectũ abeũtis albani exercitus ĩtersepsit: q uiderãt id qđ ab rege auditũ erat rati eo acrius pugnant terror ad hostes trãsit: & audiuerãt clara uoce dictũ & magna pars fidenatũ: ut q coloni additi romanis essent latinæ sciebãt: Itaque ne subito ex collibus decursu albanorum ĩtercluderent ab oppido terga uertunt: Instat Tullus fusoque fidenatũ cornu in ueientẽ alieno pauore pcussũ ferociter redit: nec illi tulere ĩpetũ: sz ab effuga flumẽ obiectũ a tergo acerbat: quo postq̃ fuga ĩclinauit: alii arma fede iactãtes ĩ aquã ceci ruebãt: alii dũ cũctant in ripis ĩter fugæ pugnæque cõsilium oppssi nõ alia ante romana pugna atrocior fuit: Tum albanus exercitus spectator certaminis deductus ĩ cãpos ẽ: de metio uero suffeta eius duce: crudele sumptũ est suppliciũ ut duabꝰ quadrigis alligatus dilaceratet. Torpere. Pigrescere & lãguere: nã crebro fidenates aduersus romanos rebellãtes romanã iuuentutẽ ocio torpescere nõ permittebãt. Metius suffetius. Qui tũc erat dictator albanorum de quo sũptũ fuit ut dixi crudele suppliciũ cuius meminit Virgilius haud pcul inde citæ metiũ in diuersa quadrigæ distulerant. Detecto latere. Nã albani relictis romanorum lateribus se in collẽ recepere. Aut uictis ĩsultaret. Ut uictos romanos per derisionẽ ĩuaderet. Cõcitato enim equo: Liuius dicit eum prius nouisse .xii. salios: fanaque pallori & pauori. Omnes globos. Oẽm multitudinem & ordinem pugnantium.

Virgi.

misque trophaeis ac triũphis alitã uirtutẽ eius spes suas pmouer ulterius docuerũt: metius suffetius dux albanorum dubiã & suspectã sp societatis suæ fidẽ rpẽre ĩ ipsa acie detexit: detecto .n. rõani exercitus latere in pximo colle consedit p adiutore speculator pugnæ futurus: ut aut uictis ĩsultaret: aut uictores fessos aggrederet: nõ erat dubiũ qn ea res militũ nrorum aĩos debilitatura eẽt cũ eodẽ tpe & hostes cõfligere & auxilia deficere cernerẽt. Itaque ne id fieret tullus puidit: cõcitato enim equo pugnantiũ globos præcucurrit: prædicans suo iussu secessisse Metiũ: eũque cum ipse signum dedisset & inuasurũ fidenatium terga: quo imperatoriæ artis cõsilio metũ fiducia mutauit: proque trepidatione alacritate suorum pectora repleuit.

De sexto Tarquinio.

e T ne cõtinuo a nris regibꝰ recedãus Sextus tarqnius Tarqnii filius ĩdigne ferens qđ patris uiribus expugnari gabii nequirent: ualentiorem armis excogitauit rationem qua interceptũ id oppidum romano imperio adiiceret: Subito namque se ad gabios cõtulit tanq̃ patentis seuitiam & uerbera quæ uoluntate sua perpessus erat: fugiens ac paulatim uniuscuiusque fictis & compositis blanditiis alliciendo beniuolentiam ut apud omnes plurimum posset cõsecutus: familiarem suum ad patrem misit indicaturum quẽadmodum cuncta in sua manu haberet & quesiturum quid nam fieri uellet iuuenili calliditati senilis

e T ne cõtinuo. Tarqnius supbus cũ Gabios urbem ppinquã & ualidã sæpius aggressus uirtute expugnare nõ posset ad fraudes & dolos cõuersus est: nã cum uelut deposito bello fundamẽtis tẽpli faciẽdis aliisque urbanis opibus ĩtentũ se esse simularet Sextus tarqnius filius eius q minor ex tribus erat transfugit ex cõposito gabios pris in se seuitiã ĩtolerabilẽ cõquerẽs, iã ab alienis in suos uertisse supbiã & liberorum quoque eũ frequẽtiæ tedere: ut quam in curia solitudinẽ fecerit domi quoque faciat: ne q̃ stirpẽ ne quẽ hæredẽ relinqt se qdẽ ĩter tela & gladios pris elapsũ, nihil usq̃ sibi tutũ nisi apud hostẽ. L. tarqnii credidisse nam ne errarent manere iis bellũ: quod positum simuletur: & per occasionem eum incautos inuasurum: quod si apud eos supplicibus locus non sit peretraturum omne latium uolscos quoque se inde equos & hernicos penturum donec ad eos perueniat: quia patrum crudelibus atque impiis suppliciis tegere liberos sciãt: forsitan etiam ardoris aliquid ad bellum armaque se aduersus superbissimum tegem ac ferocissimum populum inuenturum cum si nihil mouerentur infensus ira porro inde habiturus uideretur: benignæ a gabinis excipitur quos paulopost ad rebellandum incitat ipse cum promptissimis iuuenum prædatum atque in expeditiones uadit: ut dictis factisque omnibus ad fallẽdum instuctis uana expresseret fides: Dux ad ultimum belli legitur: Ibi cum inscia multitudine quid ageretur prælia parua Inter romam gabiosque fierent: quibus plerunque gabina res superior esset: tum ceriatim summi infimique gabinorum Sex. tarquinium dono deum sibi missum ducem credere: apud milites uero obeundo pericula & labores pariter prædam munificæ largiẽdo tanta caritate esse: ut non pater tarquinius potẽtior romæ q̃ filius gabiis esset: Ita postq̃ fatis uirium collectum ad omnes conatus uidebat: tum ex suis unum sciscitatum romam ad patrem mittit quid nam se facere uellet quãdoquidem ut omnia unus gabiis posset ei dii dedissent: huic nuncio quia credo dubiæ fidei uidebatur nihil uoce respõsum est: Rex uelut deliberabũdus ĩ ortũ ædiũ trãsit seqnte nũcio filii: ibi inãbulãs tacitus sũma papauerum capita dr baculo decussisse: Interrogãdo expectãdoque respõsũ ira seu odio seu supbia ĩsita ĩgenio: nullã eũ uocẽ emisisse. Sexto ubi qd uellet pr qd ue pcipet tacitus am bagibꝰ patuit primores ciuitatis criminãdo: alios apũd populũ:

Verba liuii

alios sua ipsos inuidia opportunos interimit multi palam: quidam in quibus minus speciosa criminatio erat futura clam iterfecti patuit quibusdā uolentibus fuga aut in exiliū acti sunt absentiūq; bona iuxta atq; iterē/ptorū diuisa fuere largitionis; īde prædeq; dulcedine priuaticōmodi sensus malorū publicorū adimi donec orba consilio auxilioq; gabina res regi Romano sine ulla dimicatione in manu tradit. Interceptū. Fraude captū. Verberaq;. Quia seipsum dedita opera iusserat uerberari: cuius rei nullā prorsus mētionē facit Liuius: Iustinus uero hac eadē simulatione usum fuisse zophirū unum de interfectoribus magorū & de principibus darii persarū regis dicit: qui ut babiloniā persarū imperio subiiceret domi se uerberibus lacerari toto corpore iussit & titulo trāsfugæ babiloniam profectus hac eadem arte urbē & īperium dario pdidit.

astutia respōdit. Si quidem re eximia delectatus tarquinius fidei autem nuntii parum credens nihil respōdit: sed seducto eo in hortum maxima & altissima papauerū capita baculo decussit: cognito adolescens silentio patris simul ac facto causam alterius argumēti puidit: nec ignorauit præcipi sibi ut excellētissimū quemq; gabinorum aut exilio summoueret: aut morte consumeret. ergo spoliatam bonis propugnatoribus ciuitatē ei tradidit tantūmodo iunctis manibus.

De Romanis.

i Llud quoq; maioribus & cōsilio prudēter & exitu fœliciter puisū: cū. n. urbe capta galli capitolū obsiderint: solāq; potiendi eius spē in famę eorū repositam animaduerterent: perq; callido genere cōsiliū romani usi unico pseuerantiæ irritamento uictores spoliauerunt: panes enim iacere compluribus ex locis cœpetūt. Quo spectaculo obstupefacti: īfinitamq; frumēti abundantiam nostris superesse credētes ad pactionem omittēdæ obsidionis compulerūt. Misertus est tunc profecto iuppiter romanæ uirtutis præsidium ab astutia mutuātis cū sūma alimentorū inopia piici præsidia inopiæ cerneret: ita ut uafro ita periculoso consilio salutarem exitum dedit.

i Dē iuppiter postea præstātissimorū ducū nostrum sagacibus consiliis propitius aspirauit:

Iuuenili calliditati senilis astutia respondit. Patris senis calliditas iuuenis filii astutiā adæquauit: nā pater tacens quid sibi uellet filio callide satis indicauit. Fidei autem nuncii parū credens Frontinus tarquinius īquit superbus gabinorū īterficiēdos arbitratus quia hoc memini uolebat commissum nihil nuncio respōdit: qui ad eum a filio missus erat tātum uirga eminentia papauerū capita cum sorte ī horto ambularet decussit: nūcius sine respōso reuersus renunciauit adolescēti tarquinio quid agētem patrem uidisset: ille intellexit idē esse eminentibus faciendū. Cognito silentio patris. cum intellexisset quid sibi uellet pater silendo quidue innueret decutiendo papauerū capita. Causam alterius argumenti. Præuidit rē illam quā præsente nūcio pater fecerat ad aliud spectare: neq; id frustra eum fecisse: sed latentē in eo causam existere. De Romanis.

Frōtinus

i Llud quoq;. Cū urbea gallis capta obsideretur capitolium ante omnia obsidionis belliq; mala fames utrūq; exercitum urgebat: Gallos etiam pestilentia uexabat; Induciæ deinde cum romanis factæ & colloquia permissu imperatorū habita: in quibus cum identidē galli famem obiicerent eaq; necessitate ad deditionem uocarent; dicitur auertendæ eius opinionis causa multis locis panis de capitolio iactus esse in hostium stationes. Vnico perseuerantiæ irritamento. Vnū erat inquit qd gallos in obsidendis romanis perseuerare incitaret; q; eos fame uincere posse sperabant; nā armis aut ui aliqua capi posse capitolium desperabant qd locus natura munitissimus esset. Misertus est tunc iuppiter. Lactantius firmianus diuinarum īstitutionum li. i. eodem inquit tēpore ioui pistori ara posita est q; eos in quiete nomuisset ut ex omni frumento qd habebāt panē conficerent & in hostiū castra iactarent; eoq; facto soluta est obsidio desperātibus gallis inopia subigi posse romanos. Ouidius quoq; fastorum li. vi. Posse fame uinci spes excidit hoste repulso: cādida pistori ponitur ara ioui. Præsidia inopiæ. Scilicet panes qui præsidia erant inopiæ.

Lactātius

Ouidius

Dem iuppiter. Bello punico secundo. Liuio & Nerone consulibus; cū hannibal punicis armis magnā
i italiæ partem occupasset ac uires romanas multis cladibus attriuisset: iamq; appareret paruis auctū copiis posse romanum īperium opprimere; hasdrubal eius frater in italia cum īgentibus copiis descēderat ut se fratri coniungeret: Nero qui hannibali erat oppositus ubi consilium cognouit hasdrubalis interceptis his qui ad hannibalem litteras ferebant non id tempus esse ratus: quo consiliis ordinariis prouinciæ suæ quisq; finibus per exercitus suos cum hoste destinato a senatu bellum gereret audendum atq; nouandum aliquid improuisum inopinatumq;: qd ceptum non minorem apud ciues q̄ apud hostes terrorem faceret perpetratum: in magnam letitiam ex magno metu uerteret. Cum igitur cuperet hasdrubalem eiusq; copias antq̄ hannibali fratri iugeretur excidi; iccircoq; festinaret se Liuio salinatori collegæ suo cui bellum illud mandatum fuerat parum fidens uiribus quæ sub ipso erant adiungere; neque tamen discessum suum ab hannibale cui oppositus erat sentiri uellet: decem milia fortissimorum militum uel ut Liuius tradit sex milia peditū & mille equites delegit: præcepitq; legatis quos relinquebat ut eedem stationes uigiliæ æque agerentur totidem ignes arderent: eadem facies castrorum seruaretur: ne quid hannibal suspicatus auderet aduersus paucitatem relictorum: pronunciat occupare se in Lucanis proximam urbem punicumque in præsidium uelle:

ut ad iter parati omnes essent nocte profectus flexit: in picenum: deinde cum in umbriã occultatis itineribus uenisset nuncios præmisit ad collegam qui nunciarent eius aduentũ percontarenturq; clam an palã interdiu an noctu uenire sese uellet: iisdẽ an aliis considere castris: nocte clã ingredi melius uisum est: Tessera per castra a Liuio cõsule data erat ut tribunus tribunum: Centurio Centurionẽ: eques equitem: pedes peditẽ acciperet neq; enim dilatari castra opus esset ne hostis aduẽtum alterius consulis sentiret tractaturus pugnã si consulũ iunctas uires itelligeret. Igitur inscium duplicatis aggressus copiis claudius uero superauit & uelocius omni nuncio rediit ad hannibalem. ita ex duobus callidissimis pœnorum ducibus eodem consilio alterum celauit alterum oppressit.

nã cum alterum italiæ latus hannibal laceraret: alterum inuasisset Hasdrubal ne duorum fratrum iunctæ copiæ intolerabili onere sessas simul res nostras urgerent: hinc Cladii neronis uegetum consilium: Illinc liuii salinatoris inclyta prouidentia effecit. Nero enim compræsso a se in lucanis hannibale præsentiã suam quoniam ita ratio belli desiderabat mẽtitus hosti ad opem ferendam collegæ per longum iter celeritate mira tetẽdit. Salinator in umbria apud metaurum flumen proximo die dimicaturus summa cum dissimulatiõe nerronẽ castris noctu recepit: tribunos eni a tribunis: centuriones a cẽturionibus: equites ab equitibus: pedites a peditibus excipi iussit: ac sine ulla tumultuatione solo uix unũ exercitum capiẽte alterum inseruit. quo euenit ne Asdrubal cum duobus se consulibus præliaturum prius sciret: q̃ utriusq; uirtute ꝓsterneretur. Ita illa toto terrarum orbe isamis punica calliditas romana elusa prudẽtia hãnibalem neroni: hasdrubalem salinatori decipiendum tradidit.

Altera: italiæ latus. Lucaniã regionem. Altera. brucios in umbria. Intollerabili onere sessas. Nam hãnibal uires romanas multis cladibus attriuerat: rempublicã longo bello lassauerat. Cõpresso hãnibale. Coercito & in arctũ deducto. Præsentiã suã mẽtitus. Nã adeo occulte e castris discessit: ut nõ sẽtiretur: & ideo illũ in castris hãnibal semp esse credidit. Longũ iter. Nam longũ erat interuallũ a lucaniã in brucios. In umbria. Quæ regio nũc patrimoniũ dicitur. Apud flumẽ metaurum. Metaurus fluuius est umbriæ defluens in adriaticũ sinũ haud lõge a phanestri colonia senogalliam uersus clarus & nobilitatus hac Liuii & Neronis uictoria. Quo euenit. Non prius hannibal sensit Neronẽ e castris discessisse ad opẽ collegæ ferendam quã Nero caput hasdrubalis in castra fratris conici iussit quo uiso dixisse fertur tum demum cognoscere se deos iratos carthaginensibus esse.

Metaurus

De quinto Metello Consule.

m Emorabilis etiam consilii. Q. Metellus qui cũ procõsul bellum in hispania aduersus celtiberos gereret: urbemq; trebiã caput eius gentis uiribus expugnare nõ posset: intra pectus suum multum ac diu cõsiliis agitatis uiam reperit: qua propositum ad exitum perduceret. itinere magno ipetu ingrediebatur: deide alias atq; alias regiones petebat. modo hos obsidebat mõtes: paulo post alios trãsgrediebatur: cum interim tã suis omnibus q̃ ipsis hostibus ignota erat causa iopinatæ eius ac subitæ fluctuatiõis. interrogatus quoq; a quodã amicissimo sibi q̃ ita sparsum & incertum militiæ genus sequeretur: absiste inquit istud quærere: tã si huius consilii mei interiorem tunicam consciam esse sensero: continuo eam cremari iubebo. Q uorsum igitur ea dissimulatio erupit aut quẽ finẽ habuit? postq̃ uero exercitum suũ ignorantia & totã celtiberiam errore implicauit: cũ alio cursũ direxisset subito ad trebiam reflexit: eamq; inopinatam & attõitam oppressit. ergo nisi mentẽ suam dolos scrutari coegisset ad ultimã ei senectutẽ apud mœnia trebiæ armato sedendum foret.

m Emorabilis etiã. Metellus qui pius cognominatus est procõsul in hispania bellũ gerebat aduersus celtiberos quorũ urbẽ metropolĩ: hoc est regionis caput trebiã: cũ sæpius oppugnatã uiribus expugnare nõ posset: ad altiora cõsilia se cõuertit: ut qđ uiribus nõ posset igenio & arte conseq̃ret: itaq; urbẽ obsidione liberauit tanq̃ desperatiõe ductus eã ꝓrsus omittere uelle uideret: exercitũ ꝑ diuersa loca ducebat tanq̃ icertus cõsilii qđ ageret: mõ hanc mõ illã regionẽ mõtesq; petebat: nec ullo in loco diutius cõmorabat: cuius cõsilii rationẽ cũ nemo itelligeret unus e familiaribus suis iterrogauit: qđ ita sparsum & icertũ militiæ genus seq̃ret: cui Metellus: si meã iquit tunicã interiorẽ consilii mei participem aut cõsciã esse itelligerẽ: igni q̃primũ mãdarẽ hoc stratogemate factũ ẽ: ut cum & suos regum ignorantia & hostes summo errore iplicaret: paulo post urbem incautam & suo clandestino ac inopinato aduentu oppressum caperet.

Qu. Metellus. Qui pius cognominatus est: quia patris exilium longis lachrymis prosecuturus fuerit: nec ab his temperari potuerit: prius q̃ fuit in patriam reuocatus. Viam. Rationẽ Virgilius. Inueni germana uiam: gratare sorori. Fluctuationis. Erroris & uagatiõis. Interiorẽ tunicã. Vestẽ lineã quã uulgo camisiã dicimus. Frontinus libro primo capi. primo. Metellus inquit pius in hispania interrogatus quid postera die facturus esset: tunicam meã si hoc eloqui posset comburerem. Ergo nisi mentem suam dolos scrutari. Nisi hanc astutiam excogitasset: in obsidione apud trebiam consenuisset. Scrutari. Inquirere.

Virgi.

Frõti.

a Gathocles Syracusarum rex. Hic Siciliæ tyrānus: quem ex humili & sordido loco ad regiam maiestatē fortuna mira indulgentia prouexerat; cum a pœnis duce hamilcare duobus prælius superatus itra Syracusas obsideretur: uideretq; se longe uiribus īparem: & ad ferendam obsidionem minime paratū: statuit bellum in aphricā transferre: mira prorsus audacia: ut quibus in solo urbis suæ par non erat eorum urbi bellum inferret: & qui sua tueri non poterat; impugnaret aliena: uictusq; uictoribus insultaret: huius consilii non minus admirabile silentium q̄ cōmentum fuit, populo hoc solum professus inuenisse se uictoriæ uiam: animos illi tantum in breuē obsidionis patientiam firmarent: conscripto deinde exercitu; cum duobus filiis adultis; nullo militum sciente quo ueheretur traiecit in Aphricam: exposito deide in littore exercitu; consiliū suum omnibus aperit; eosq; ad bellum & certam uictoriam hortat: facta in agros subita excursione: tūc omnia prosternit: uillas castellaq; īcendit; cui cum hāno dux pœnorum factus esset obuius primo prælio uincitur: & occiditur: nam duo de siculis: tria milia de pœnis cum ipso duce cecidere; hac uictoria elatus Agathocles; urbes castellaque expugnat: prædas ingentes agit; hostium multa milia trucidat: castra deinde quinto lapide a carthagine ponit; ut damna clarissimarum rerum: uastitatemq; agrorum; & īcendia uillarum de muris ipsius urbis specularentur: deniq; breui effecit ut tota pœne prouincia a pœnis deficeret; iterato cum Carthaginensibus bello duce Bomilcare; graui prælio superauit cū magno utriusq; exercitus sanguine; post hāc uictoriā profligatis in aphrica rebus; nihil actū esse putans si amplius Syracusæ obsiderentur tradito exercitu filio suo recurrit in Siciliam: cuius aduētu omnes Siciliæ urbes auditis rebus: q̄s in aphrica gesserat; certatim ei se tradunt: atq; ita pulsis e Sicilia pœnis totius insulæ imperiū occupauit. reuersus deide in Aphricam; cum mutata fortuna cūcta aduersa sibi euenissent: uictus & ī siciliam redite coactus cum pœnis pacem æquis cōditionibus fecit. Ex maiori parte. Nam præter Acradinem munitissimū urbis locum occupauerunt urbem. Discuteret. Remoueret: auerteret.

De Hannibale.

Frōtinus

q Vid hānibal. Frontinus libro secundo capitulo secūdo. Hānibal inquit apud Cānas cum comperisset Vulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminū ingentes auras mane proflare; quæ arenarum pulueris uerticem agerent: sic direxit aciem: ut tota uis a tergo suis: romanis in ora & oculos incideret. quibus incommodis mire hosti aduersantibus illam memorabilem adeptus est uictoriam. Liuius non hoc solum stratogemate: sed aliis quoque usum hannibalem fuisse dicit in cannensi pugna, quibus romanos oppressit magis q̄ uicit: nam & suis quibusdam imperauit: ut cum accensa pugna uideretur: simulata fuga romanam legionem in insidias deducerent; quæ ad internectionem usque deleta fuit: & in sinistro cornu romano ubi sociorum equites aduersus Numidas steterant consertum prælium segne primo & a punica cœptum fraude quingenti ferme equites Numidæ præter consueta arma telaque gladios occultos sub loricis habentes iussi sunt specie transfugarum ad romanos transire: qui cum a suis Parmas post terga habentes adæquassent repente ex equis desiliunt: parmisq; & iaculis ante pedes hostium proiectis in mediam aciem accepti; ductiq; ad ultimos considere a tergo iubentur: ac dum prælium ab omni parte conseritur: quieti mansere; postq̄ uero omnium oculos animosque occupauerat certamen: tum arreptis scutis quæ passim inter aceruos cæsorum corporum strata erant uersam adoriuntur romanam aciem: tergaque ferientes ac poplites cedentes; stragem ingentem dederunt: ac maiorem aliquanto pauorem ac tumultum fecerunt. Compluribus astutiæ complicata laqueis. Translatio sumpta a feris: quæ laqueis implicantur; sic & acies romana multis dolis quasi laqueis capta & cæsa fuit. Vento multus excitari solet aduersum haberet. Quia Apulia uentis abundat: & præsertim iapige. Abruptam legio roma. Per uim separatam. Districtis gladiis: Nudatis gladiis.

De Agathocle Rege Syracusarum.

a Gathocles aūt Syracusarum rex audacter callidus cū.n. urbē eius maiore ex parte carthaginenses occupassent exercitum suum ī africam traiecit: ut metum metu: uim ui discuteret: nec sine effectu: nam repentino eius aduētu perculsi pœni libenter īcolumitatem suam salute hostium redemerunt pactiq; sunt ut eodē tpe africa siculis & sicilia punicis armis liberaretur. Agathocles syracusarum mœnia si tueri perseuerasset; illa belli malis urgerentur: bona pacis fruēda securæ carthagini reliquisset: nunc inferendo quæ patiebatur dum alienas potius lacessit opes q̄ suas tuetur. quo æquiore animo regnum deseruit: eo tutius recepit.

De Hannibale.

q Vid Hānibal cānēsem populi Ro. aciem speculatus? nōne prius q̄ ad dimicādum descenderet; cōpluribus astutiæ cōplicatam laqueis ad tā miserabilē pduxit exitū? ante oīa.n. puidit; ut & solē & puluerem qui ibi uento multus excitari solet aduersū haberet; deinde partem copiarū suarum inter ipsum prœlii tempus de industria fugere iussit; quā cum a reliquo exercitu abruptā legio romana sequeret: trucidādā ab his quos ī insidiis collocauerat curauit. postremo quadringētos equites subornauit; q simulata trāsitiōe petierūt consulē: a quo iussi more trāsfugarum depositis armis in ultimā pugnæ partem secedere districtis gladiis quos iter tunicas & loricas abdiderāt;

Poplites. Genua: partē ꝑ toto. est aūt poples flexura genuū. Circūuētæ. Deceptæ. De repulsis. Ca. V. Pop
c Ampi quoq;. Dicturus de repulsis Valerius breui præfatione docilitatē & beniuolentiā quodāmodo sibi cōciliat: cū dicat huius rei cognitionē futurā utilē multis magistratus & dignitates petituris: qui si forte repulsam passi fuerīt: clarissimoꝝ hoīum exēplis se cōsolari suāq; īdignitatē æquo animo ferre poterūt: discentq; patiētia q̄rere qđ gr̄a obtinere nequiuerit. Cāpi quoq;. In cāpo martio populi romani comicia habebant: creabāturq; magistratus: in quē cādidati descēdebāt. Cum sæpenumero singuli. Quasi ītendit argumentū si uni licitū est cūctoꝝ studiis plerūq; resistere: q̄to magis oibus unius uolūtati refragari?

poplites pugnantium romanoꝝ ceciderūt: hæc fuit punica fortitudo dolis & insidiis & fallacia īstructa: quæ nunc certissima circumuentæ uirtutis nostræ excusatio est: quoniam magis decepti q̄ uicti sumus.

De repulsis. Capi. V.

c Ampi quoq; repræsentata cōditio ambitiosam īgrediētes uiā ad fortius sustinēdū paꝝ prosperos comicioꝝ euentus utiliter instruxerit: quia ꝓpositis ante oculos clarissimorum uirorum repulsis: non ut minore cum spe honoris ita prudentiore cum animi iudicio peterent: meminerintq; nefas nō esse aliquid ab omnibus uni negari cum sæpenumero singuli cunctorum uoluntatibus resistere fas esse duxerint: scientes etiam patientia quæri debere: quod gratia impetrari nequiuerit.

De Quinto Elio Tuberone.

q Vintus Elius Tubero a. Q. Fabio Max. epulū populo ro. nomine. P. Africani patrui sui dāte rogatus ut tricliniū sterneret lectulos punicanos pellibus hædinis strauit & pro argenteis uasis samia exposuit: cuius rei deformitas sic omnes offendit: ut cum alioquin uir egregius haberetur: comiciisq; prætoriis candidatus in campum. L. Paulo auo: & P. Africano auunculo nixus descendisset: repulsa inde abierit notatus: nam ut priuatim semper continentiam ꝓbabant: ita publice maxima cura splendoris habita est: quo circa urbs non unius conuiuii numerum: sed totam se in illis pelliculis iacuisse credens ruborem epuli suffragiis suis uindicauit.

De Publio Scipione nasica.

p Vblius aūt Scipio nasica togatæ potētiæ claꝝ lumē: is qui cōsul Iugurtæ bellū īdixit: qui matrē deā e phrygiis sedibus ad nostras aras focosq; migrantē sanctissimis manibus excepit: qui multas & pestiferas seditiones auctoritatis suæ robore oppres-

De Quinto Fabio Tuberone.

q Vintus elius tubero. Cicero in orōne ꝓ L. Murena: fuit inquit eodē studio uir eruditus apud pres nr̄os & honestus & nobilis Qu. tubero. is cū epulū Qu. Fabius maximus. P. aphricani patrui sui noīe populo romano daret: rogatus est a Maximo ut tricliniū sterneret: cū eēt Tubero eiusdē aphricani sororis filius: atq; ille hō eruditissimus ac stoicus: strauit pelliculis hædinis lectulos punicanos &, exposuit uasa samia: quasi uero eēt Diogenes cinicus mortuus: & nō diuini hoīs aphricani mors honestaretur: quē cū sup̄mo eius die Maximus laudaret: gr̄as egit diis immortalibus q̄ ille uir in hac republica potissimū decus natus eēt. necesse. n. fuisse ibi eē īperiū terraꝝ. ubi ille eēt. huius in morte celebrāda grauiter tulit populus romanus hāc ꝑuersā sapiētiā tuberonis. itaq; hō ītegerrimus. ciuis optimus: cū esset. L. Pauli nepos. P. aphricani: ut dixi sororis filius his hædinis pelliculis ꝑtura deiectus ē. Seneca ad Luciū æpistola. lxxxv. quæ īcipit: Petis a me. circa finem. Tuberonis īquit ligneos lectos: cum in publicū sternerētur: hædinas pro stragulis pelles: & ante ipsius iouis cellā apposita cōuiuiis uasa fictilia: quid aliud q̄ pauptatem in capitolio consecrare: ut nullū aliud factū eius habeā: quo illū catonibꝫ inserā: hic parum credimus: cēsura fuit illa nō cœna: O quam ignorāt homines cupidi gloriæ: quid illa sit: aut quēadmodū petenda. illo die populus romanus multoꝝ supellectilem spectauit: unius miratus est: oium istoꝝ auꝝ & argentū fractum est & uile æs cōflatum: at oībus sæculis Tuberonis fictilia durabunt.

Sene

Tricliniū. Cœnaculū & locus ubi cōuiuari antiq cōsueuerāt: a tribus thoris stratis: ut dictū est. Lectulos punicanos, paruos & humiles: & secundū Senecā ligneos: nā eiusmodi lecti ex aphrica primū aduecti fuīt. Samia. Terrena: a Samo īsula ubi primū facta fuenīt eiusmodi fictilia. Quocirca urbs nostra nō unius cōuiuii numeꝝ. Hāc ingtidignitatē nō his tantū qui ītet fuere cōuiuio: sed uniuersæ ciuitati factā existimarunt romani: & ꝓpterea illū ꝓximis comiciis repulsæ nota affecenīt.

p Vblius āt Scipio nasica. Laudibꝫ Scipionē extollit: ut magis miꝝ eē uideat: ītegerrimū uiꝝ totius senatus iudicio optimū iudicatū: q pestiferas seditiōes auctoritate sua sæpissime opp̄ssisset: q lumē ē & gloria senatus & totius ciuitatis eē diceret: potuisse eiusmodi repulsæ īfamia notari: ob dictū magis iocosū q̄ graue aut iniuriosū: ut callosā rustici manū: cādidatus cū ꝑtractasset: ex eo q̄reret manibꝫ ne ambularet. De hac repulsa Cice. ī orōne ꝓ plāco. Auus īquit tuus. P. nasicæ: tibi ædiliciā ꝑdicaret repulsā: quo ciue neminē ego statuo in hac republica fortiorē. Togatæ potētiæ clarissimū lumē. Totius senatus splēdor eximius. hic cōsul iugurtæ bellū īdixit: Metellus deinde gessit: Marius cōfecit. Seditiōes pestiferas. Nā Tyberiū gracchū seditiosissimū hominē: ut

Cic

supradictum est propria manu interemit. Igitur ciuitas nostra. Fecit inquit ciuitas:ut quorum iuuenum lasciuiam repressisset:eosdem ciues reipublicæ utiles euaderẽt:magistratibus etiam suum auctoritatis pondus adiecit non sustinendo scurriculis peti. A scuris. A ridiculis hominibus. De Lucio æmilio Paulo.

n Vllus error. Scipionis error potius fuit q̃ iniuria qui existimauit illa se urbanitate risum potius se cõmoturum q̃ iram. At in Paulo æmilio nullus error:& tamẽ repulsam sæpius passus est:quæ iniuria non illius animum fregit ut a republica desisteret:aut a petitione magistratuum deterreretur:quinetiam multo magis accensus i sententia perstitit:ut constantia sua consequeretur:quod gratia obtĩere nequiuerat:ex quo factum est:ut bis consulatum & censurã tanq̃ ab inuitis extorserit:& senatus principatũ obtinuerit. Sed tamẽ aliquotiẽs frustra. Ter. s. secundũ Plinium de uiris illustribus qui dicit ptimo cõsulatu quem post tres repulsas adeptus erat de liguribus triumphauit. Campũ fatigasset. Nam adeo instans in petẽdo fuit ut cum populum fatigasset:ipse tamen in petendo persisteret. Cuius uirtutis Iniuriæ non fregerunt. Viri fortis est nõ iniuria frangi:nec de sententia deici. Pertinacia uinceret. Quẽ uirtutibus mouere non poterat:pertinacia superaret. De Quin. Cecilio Metello.

q Vintum autẽ Cecilium Metellũ pauci & mœsti. De hoc Pli. Qui. Metellus Cecilius adomita Macædonia macædonicus:prætor pseudo Philippum:qui idem Andriscus dictus est uicit:inuisus plebi ob nimiam sæuetitatem:& ideo post duas repulsas cõsul egre factus Arbachos in hispania domuit: & cætera. hic igiẽ qui & Macædoniã domuit: & Achaiam oppressit:in petitione cõsulatus bis repulsus est:quod mirum quodam mõ uidetur esse:ut cui duas clarissimas prouincias daturus esset:ei bis consulatum denegaret populus:qua tamẽ repulsa utilior reipublicæ factus est:quem enim difficulter consulatum fuerat consecutus:eum deinde summa diligẽtia administrandum esse censuit. De pseudo philippo: De falso philippo. idest q se falso Philippi regis filium asseuerãs ex concubina natũ totã ferme Macedoniam multo fauore occupauerat. Achaici etiã belli maxima pars. Quod & Plinius testatur. Dicit. n. Lucius Mumius deleta Achaia Achaicus aduersus Corinthios missus uictoriam alieno labore quæsitam interrepit. nã cum illos Metellus macedonicus apud Heracleam fudisset:& duce Critolao priuasset:cum lictoribus & paucis equitibus in metelli castra propetauit. Hoc facto. Hac repulsa.

Plinius

q Vid tã excellẽs. Vt de cæteris taceam: qs præstãtior:quis potẽtior in urbe q̃ Sylla fuit:q rẽpublicã & ĩperiũ occupauit:tamẽ in petitione præturæ:hac nota repulsæ aliquando sigillatus fuit a populo. Diuitias & ĩperia largitus: Nã occupata republica ,pscriptoꝝ ciuiũ bona donauit:magistratus & ,puĩcias atq; ĩperia ,p sua libidine dedit. Leges uetustas abrogauit. Sustulit antiq̃s leges q̃ suis rõnibus obsisterẽt:& ,pserti cũ ciues a Mario ,pscriptos reuocauit. Sigillatus. Notatus.

sit:quo principe senatus per aliquot ãnos gloriatus ẽ: cum ædilitatẽ curulẽ adolescẽs peteret:manũq; cuidam rustico opere duratam more candidatorum tenacius appræhendisset:ioci gratia interrogauit eum: num manibus solitus esset ambulare. Quod dictũ a circũstantibus ad populũ manauit:causamq; repulsæ Scipioni attulit: oẽs nãq; rusticæ tribus paupertatẽ sibi ab eo exprobratã iudicãtes irã suã aduersus cõtumeliosam eius urbanitatẽ distrinxerunt. Igitur ciuitas nostra nobilium iuuenum ingenia ab insolentia reuocãdo magnos & utiles ciues fecit:honoribusq; non patiendo eos a scurris peti:debitum auctoritatis pondus adiecit.

De Lucio Aemilio Paulo.

n Vllus error talis in. L. Aemilio. P. cõspectus ẽ: sed tamen aliquotiẽs frustra cõsulatum petiit. Idemq; cũ iam campum repulsis suis fatigasset bis cõsul & cẽsor factus est:amplissimum etiam dignitatis gradum obtinuit:cuius uirtutẽ iniuriæ non fregerũt: sed acuerũt:quoniamquidem nota ipsa accensam cupiditatẽ summi honoris ardentiorem ad comitia detulit:ut populum quia nobilitatis splendore & animi sui bonis mouere non potuerat pertinacia uinceret.

De Quinto Cecilio Metello.

q Vintũ ãt Ceciliũ. M. pauci & mœsti amici consulatus repulsa afflictũ:tristicia ac rubore plenũ domũ reduxerunt:eũdẽ de speudo Philippo triũphantẽ uniuersus senatus lætum & alacrem in capitolium ,psecutus est:Achaici etiam belli cui summã manũ. L. Mumius adiecit:maxima pars ab hoc uiro profligata est:ei ne ergo populus cõsulatum negare potuit:cui mox duas clarissimas prouincias:aut daturus erat:Aut debiturus Achaiam & macedoniam: & quidem hoc facto meliore eo ciue usus est: intellexit enim q̃ industriæ sibi gerendus esset cõsulatus quem tanto labore impetrari senserat.

De Lucio Sylla.

q Vid tam excellens:quid tam opulentum q̃. L. Sylla: . diuitias:imperia largitus est:leges uetustas abrogauit:nouas tulit:hic quoq; in eodem campo cuius postea domĩus extitit r̃pulsa præturæ sugillatus est:omnia loca petiti honoris si quis modo deo-

Ed ut comicio℞:Damnat stultitiæ romanos:qui prætutam catoni uere philosopho denegauerint:a quo plus splendoris ille magistratus q̃ a magistratu Cato gloriæ fuerat recepturus:sed stultitiæ pœnas dedisse dicit:cum magistratum illum Vatinio postea dare coacti fuerint:homini multis flagitiis inuoluto:quia nemo præter hunc impudentissimum Catonis grauitati se præferre aut certe conferre ausus fuisset. Plus decoris.Nam ipse dignitate sua plus decoris addiderat patriæ quã ipse a patria receperat. Vatinio.Quem ambitus accusatum Cicero defendit. De necessitate. Capitulum .VI.

Bominandæ quoq;.Cum superiore cõiungitur:non solũ repulsa uiros præstantes romanos:sed etiã necessitas tũ romanos:tũ cæteras gẽtes idigna multa & fœda tã dictu quã auditu perpeti coegit. Tũ etiã exteras gẽtes:Ideo dixit;quia in repulsis domestica tantũ exẽpla narrauit.

rum formam & imaginẽ futuræ eius potentiæ populo romano repræsentasset impetraturus.

De Marco Portio Catone.

Ed ut comitio℞ maximũ crimẽ referã.M.Portius Cato plus moribꝰ suis prætutæ decoris adiectutus q̃ prætexto eius splendoris ipse laturus consequi illã a populo aliquãdo nõ potuit;proxima clemẽtiæ suffragia:quæ quidem satis graues pœnas erroris sui pependerunt:quoniam quem honorem Catoni negauerãt Vatinio dare coacti sunt.Ergo si uere æstimare uolumus:non Catoni tunc prætura:sed præturæ Cato negatus est.

De Necessitate. Ca.VI.

Bominandæ quoq; necessitatis amarissimæ leges:& truculẽtissima impia:tũ urbẽ nrãm tũ etiã exteras gẽtes:multa nõ intellectu tantũ sed etiam auditu grauia perpeti coegerunt.

Am aliquot aduersis prœliis secũdo pũico bello exhausta militari iuuẽtute roma.senatus auctore Tito graccho cõsule cẽsuit uti publicæ serui aduersum propulsandorũ hostiũ impetum emerẽtur:eaq; de re per tribunos plebis apud populum lata rogatiõe tres creati sunt uiri:qui quattuor & uiginti milia seruorum comparauerũt:adactosq; iureiurando strẽnuã se fortemq; operam daturos quoad pœni essent in italia laturos arma in castra miserũt.Ex Apulia etiam & a fidiculis septuaginta atq; ducẽti ad supplementum equitatus sunt empti. Quanta uiolẽtia ẽ casus acerbi? Quæ ciuitas ad id tempus ingenuæ quoq; originis capite censos habere milites fastidierat:eadẽ e cellis seruilibus extracta corpora & pastoralibus casis collecta mancipia uelut præcipuum firmamentum exercitui suo adiecit.Cedit ergo interdũ generosus spiritus utilitati & fortunæ uiribus succũbit:ubi nisi tutiora cõsilia legeres speciosa sequenti cõcidendum est. De ciuitate Romæ.

Annensis autẽ clades adeo urbem nostram uehementer confudit:ut opera.M. Iunii dictatu-

Am aliquot prælíis. Cum assiduis cladibus apud Trebiam lacum trasimenũ & cannas acceptis consumpta esset romana iuuentus:ad eam necessitatẽ redactus est senatus populusq; romanus:ut octo milia seruo℞:ex ergastulis emerent;cum libera capita deessent:nam ut tradit Li.post cladẽ cannẽsem.M.Iunius dictator delectu edicto:iuniores ab ãnis decem septẽ & quosdã prætextatos scribit:quatuor ex his legiones:& mille equites effecti:Item ad socios latinumq; nomẽ ad milites ex formula accipiẽdos mittit.Arma tela alia parari iubet:& hostiũ spolia uetera detrahit templis porticibusq;:& aliam formam noui delectus iopia liberorum capitum ac necessitas dedit octo milia ualidorum iuuenum ex seruitiis:prius sciscitantes singulos uellentne militare emp ra publicæ arma uere romani:hi omnes ut paulo ĩfra dicit uolones sunt appellati:eo q uoluntate pugnarent & nõ coacti.

Quatuor & uiginti mila.Longe discrepat a Liuio in numero seruorum:nam tãtum octo milia fuisse tradit Liuius cui assentitur Macrobius saturnalium libro primo cum ait:ad cannas uictis romanis octo milia seruorum empta militauerunt. Adactos iureiurãdo. Sacramento militiæ astrictos.more iustæ legitimæq; militiæ. Strenuam.Promptam & impigram operam. Quãta uiolentia est casus. Deplorat quodammodo casum & necessitatẽ populi romani qui antea capite censos milites habere fastidierat:ex ergastulis & pastoralibus casis seruos educere coactus fuerit. Quanta uiolentia casus.Conqueritur & detestatur tantam necessitatem. Capite censos.Capite censi dicebantur ut supra qui in nullo censu habebantur:sed eorum capita solum censebantur:quia parum uel nihil possiderent. E cellis. In quibus serui a dominis seruabãtur:hos deinde seruos Sẽpronius graechus propter egregiam uictoriam ex auctoritate senatus libertate donauit. Cædit ergo. Pletunque nos iquit cogit necessitas utilitatem dignitati anteponere & fortunæ libidini ac uiribus obtẽperare:nam nisi tutiora consilia uir fortis elegerit speciosa sequendo sæpissime corruet.

Macrobius

Capite censi

Concidendum.Cadendum & proruendũ:nam aliquando urgente fortuna præmittenda est dignitas & tutiora consilia sequenda:

quod nisi uir fortis fecerit funditus concidet.

Annẽsis clades.magna necessitas quæ non patit̃ ætatis nec religionis haberi rationem:qualis fuit post

cānenſem cladem quæ ut diximns romanos coegit & p̄textatos puberes ſcribere & hoſtium ſpolia diis cōſe-crata e tēplis porticibuſq; detrahere: quinetiā nexos cōplures & capitali crimine dānatos in uſum militiæ reci-pere. Et prætextati pueri. Prætextati dicebantur: qui nundum ad .xvi. annum peruenerant in quo depoſita prætexta uirilem togam ſumebant. Addictoꝝ. Nexoꝝ. Ponderentur. examinentur: librentur.

p Ropter eandē cladē. Liuius decade ſecūdi punici belli li. iii. Per idē fere tēpus litteræ e Sicilia Sardiniaq; Romā allatæ priores e Sicilia Octacilii ꝓprætoris in ſenatu recitatæ ſunt. L. furius prætorē cum claſſe ex aphrica lilibeū ueniſſe ipm grauiter ictū ſauciū in diſcrimine eſſe uiræ ultimo militiæ naualibus ſociis neq; ſtipēdium neq; frumentū ad diē dari: neq; unde det eſſe: magnopere ſuadere ut quā primū ea mittant ſibiq; ſi ita uideat ex nouis ꝑtoribus ſucceſſorē mittāt: eadēq; ferme de ſtipēdio frumētoq; ab. A. Corne. manula ꝓpto-re ex Sardinia ſcripta reſpōſum utriſq; nō eſſe unde mitteret: iuſſiq; ipſi claſſibus & exerciti-bus ſuis cōſulerēt Octacilius ad unicum ſubſidiū populi Ro. Hieronē legatos cum miſiſſet in ſtipēdiū q̄tū argēti opus fuit: & ſex mēſium frumentū accepit: Cornelio in ſardinia ciuita-tes ſociæ benignæ cōtulerūt. Et romæ quoq; ꝓpter penuriam argēti triūuiri mēſarii: roga-tione minutii tribu. ple. facti ſunt. Socii præberēt. Diſſentit a Liuio Valerius: nam a ſociis benigniſſime erogatū ſtipendiū & frumētum dicit Liuius ut ſupra oſtendimus: nec imiſiſſe tunc prouincias ſed obtinuiſſe.

De Caſſilinatibus.

e Adē Caſſilinates. Caſſilinū eo tpe præneſtini habebāt: quos a prima cānas in caſtra ꝓficiſcentes nūcius acceptæ cladis caſſilinū cōuertit: qui paulo poſt cæſis oppidanis urbē occuparūt: cū paucis romanis latiniq; noīs adit & peruſina cohors eodē nuncio camiſium compulſi: penuria frumenti nimium etiam hominū uideri faciebat Ad hāc urbem uel ſi fieri poſſet in deditionem accipiendam: uel uiribus expugnādam hanibal partem exercitus miſit: qui omnes ab oppidanis eruptione facta turpiter fuſi fugatique fuerūt ita primis repulſis: dux alter pœnornm maharbal cum maiore robore uirorum miſſus: nec ipſe eruptionem cohortum romanorum ſuſtinuit: poſtremo hanibal caſtris ante mœnia poſitis paruam urbem paruumq; præſidiū ſumma ui atq; omnibus copiis oppugnare parat: quod cum ſibi parum proceſſiſſet ad obſidionem conuerſus caſtra cum muniuit firmiſſimaque præſidia impoſuit: ubi longa obſidio oppidanos præſidiumq; ad ultimum inopiæ adduxerat: quā tamen conſilio & callidirate Sempronii ducis romani qui haud procul inde aberat aliquamdiu tolerarunt: miſſis per uulturnum amnem: qui locum illum præterfluebat: doliis frumento plenis: quare paulopoſt ab hoſtibus cognita intercepta ſunt dolia & omnis ſpes erepta: nuces deinde ſuſæ a romanis caſtris cum medio amni ad caſſilinum defluerent cratibus excipiebātur: poſtremo ad id uentum inopiæ eſt: ut lora detractaſq; ſcutis pelles ubi feruida inoliſſent: aqua mandere conarentur nec muribus aliue animali abſtinerent: & omne herbarum radicumque genus aggeribus muri eruerent etiam cum hoſtes obaraſſent quicquid herbidi terteni extra murum erat: raparum ſemen iniecerunt: ut hanibal eo ne uſq; dum ea naſcantur ad caſſilinum ſeſſurus ſum exclamaret: qui nullam antea pactionem auribus admiſerat: tum demum ſecum agi eſt paſſus de redemptione liberoꝝ capitum: ſepeuntes auri in ſingulos præciū cōuenit: fide accepta ſeſe tradiderūt. Strabo in fine quinti libri huius meminit obſidionis. dicit. n. Romam uerſus Caſſilinū ſitum eſt ad flumen Vulturnū: in quo præneſtini milites quadraginta & quingēti aduerſus hanibalē uariis inſtructū copiis rādiu obſidionē pertulere: ut iualeſcente fame mus dragmis ducētis uenundaret: & uenditor quidē mortem oppetierit. emptor aūt icolumis euaſerit. cum aūt hambal eos rapas prope muꝝ ſeminaſſe conſpiceret: tantam animoꝝ tolerantiam admiratione proſecutus eſt q; homines tādiu obſiſtere poſſe ſperarēt quoad rapæ matureſcerēt. itaq; paucis exceptis mortales illi uictores extitere oēs: niſi quos aut fames conſecit aut ꝑlia. Defecti. Deſtituti & euacuati. Solutas aqua. Mollitas atq; decoctas.

Strabo

Caſſilinū

ram rei pu. adminiſtrantis ſpolia hoſtium affixa tēplis deorum numini conſecrata inſtrumenta militiæ futura conuellerētur: ac prætextati pueri arma induerent: addictorum etiam capitali crimine dānatorū ſex milia conſcriberentur. quæ ſi per ſe aſpiciātur aliquid ruboris habeant. ſi aūt ad motis neceſſitatis uiribus ponderentur: ſeuitiæ tēporis conuenientia præſidia uideantur.

De eadem ciuitate.

p Ropter eandem cladem ſenatus octacilio q Siciliam Cornelio Mānulæ q Sardiniā propratores obtinebant: querentibus quod neq; ſtipendiū: neq; frumētū claſſibus eorū: & exercitibus ſocii præberent: affirmātibus etiam ne habere quidem eos unde id præſtare poſſent: reſcripſit ærarium lōginquis expenſis non ſufficere: quo proinde pacto tantæ inopiæ ſuccurrēdum eſſet ipſi uiderent. his litteris quid aliud q̄ imperii ſui gubernacula ex manibus abiecit: Siciliāq; & Sardiniā benigniſſimas urbis noſtræ nutrices gradus ſtabilimenta bellorum: tā multo ſudore & ſanguine in poteſtatem redactas: pauci s uerbis ita ſcilicet neceſſitate iubente dimiſit.

De Caſſilinatibus.

e Adem Caſſilinates obſidiōe Hānibalis clauſi alimentorumq; facultate defecti loca neceſſariis uinculorum uſibus ſubducta æque ſcutis detractis pelles feruenti reſolutas aqua mādare uoluiſtis:

Deliciis suis. Constat campanorū deliciis pœnorum exercitum ad id tempus īuictum : sic eneruatum esse ut uix militiæ labores sustineret. ductus enim Capuam ī hiberna sic se omnibus uoluptatibus immersit : ut quos nulla uis mali antea uicerat:postmodū nimia bona perdiderunt. s. uoluptates inmodicæ:ut somnus:uinū:æpulæ:scorta:linea:consuetudines:ociū:quæ oīa sic eneruatūt corpora & animos: ut magis deinde uictoriæ:quā præsentes curarent uires. Modo rarum. Quasi desolatum atq; desertum.

i N illa obsidione. Vis detestādæ auaritiæ q̄mentē oēm & rōnē hoīs plerūq; p̄uertit ut pecuniā nō dignitati solū sed ipsi quoq; uitæ p̄ferre nō dubitet:qualis hic p̄nestinus q ī tāta reꝝ penuria ac fame captū murē ducentis denariis uēdere maluerit q̄ famem lenire uitāq; p̄ducere:imitatus illū de quo Lucanus:Nō deest p̄plato ieiunus uēdi Luca. tor auro:q̄re factū est ut utrūq; pariter amitteret uitā & pecuniā. Sordiū suaꝝ. Idest auaritiæ. & recte qdē sordes auaritiā appellat q̄a nihil hoīem sordidiorē eē facit auaritia q̄ malis uenenis ībuta corpus animūq; uirilē effœminat.

Q uid illis si accerbitatē eius intueare miserius? si cōstantiā respicias fidelius? qui ne a romanis descisce/rent tali uti cibi genere sustinuerunt. Cum pinguissima arua sua; fertilissimosq; cāpos mœnibꝰ suis subiectos intuerent. Itaque Campanæ urbis quæ punicā feritatem delitiis suis cupida fouit ī propiquo situm cassilinum mō rara uirtute clarū perseuerantis amicitiæ pignore impios oculos uerberauit.

De Prænestinis.

i N illa obsidione & fide cū trecenti prænestini permanerent euenit ut ex his quidam murem captum ducentis potius denariis uendere:q̄ ipse leniendæ famis gratia consumere mallet. Sed credo deorū p̄uidētia & uēditori & emptori quē uterq; merebatur:exitum attribuit. Auaro enim & fame cōsumpto manubiis sordium suarum frui non licuit:æqui animi uir ad salutarem impensam faciendam: care quidem uerum necessarie comparato cibo uixit.

De Ciuitate Romæ.

c A io autē Mario. G. carbōe cōsulibꝰ bello ciuili cum. L. sylla dissidentibus quo tempore non rei publicæ uictoria quærebatur:sed præmiū uictoriæ res erat publica:senatuscōsulto aurea atq; argentea templorum ornamenta ne militibus stipendia deessent cōflata sunt:digna enim causa, erat hi ne:an illi crudelitatem suam proscriptione ciuium saciarēt ut dii immortales spoliarentur:nō ergo patrum conscriptorum uoluntas:sed teterrimæ necessitatis truculenta manus illi consulto stilum suum impressit.

De Diuo Iulio.

d Iui Iulii exercitus idest īuicti ducis:dextera inuicta cum armis mundam clausisset aggeriq; extruendo materia deficeret:cōgerio hostilium cadauerum quā desiderauerat altitudinem īstruxit. eamque trāgulis & pilis:quia roboreæ sudes deerant magistra nouæ molitionis necessitate usus uallauit.

De diuo Augusto.

a T que ut diuinam filii mētionē cœlestis patris

De ciuitate Romæ.

c A utem Mario. Hoc legit ī uita Marii q; cum exhaustū esset ærariū:necesset unde stipēdia darētur militibus:templorū ornamēta e senatuscōsulto fuerunt in pecuniā conflata:quā rē Valerius p irroniam quodāmodo detestat rū dicat dignā causam fuisse:ut tēpla deorū spoliarent quo suā crudelitatē explerent:Marius atq; Sylla. Conflata: In nūmisma redacta:nam æs cōflatū dicit in signatā pecuniā redactū. æs graue qđ tātum mō pensat. Digna enim cā erat. Ironia est sine dubio. Non patrū conscriptoꝝ uolūtat. Ostendit inuitū id fecisse senatū metu uictoris qui ita iubebat:ergo excusat quodāmō senatum qui necessitate compulsus sit id facere.

De diuo Iulio.

d Iui Iulii exercitus. Hoc fuit bello qđ in hispania gessit iulius cæsar aduersus Cn. & sextū Pōpi. ubi primum in ipso occeani hostio Varrus:Didiusq; legati cōflixere:cū subito exorta tēpestas classem utrāq; submersit:mox ad obsidiones utrinq; discurrit:oīum postrema circūsedit ī unda:ubi anceps diu & triste p̄liū:nouissime illud inusitatū cæsaris oculis nefas. post quattuordecim ānos p̄bata ueteranoꝝ manus rettulit pedē. hic cæsar nihil reliqt inexpertū:ī q̄ p̄turbatione dicit de extremis etiā cogitasse: cū cohortes q̄dā:p trāsuersam aciē actæ:q̄s piclitātibꝰ castris p̄sidio labienus mittebat:speciē fuge p̄buissent. hoc autē ipse credidit:aut dux callidus attribuit in occasiōnē & q̄si fugiētes iuectus:simul & suoꝝ erexit animos & hostis p̄culit:hoc p̄lio profugi cū se mūdā recepissent: & cæsar statim uictor obsideri ī perasset:ex cōgestis cadaueribus ager factus est:q̄ pilis iaculisq; cōfixa īter se tenebant. Mundā. Oppi Munda. dū hispaniæ. Tragulis. Telis gallicis. Pilis. Romanis telis. Sudes. Pali acuti ex utraque parte & ī sūmitate exusti. Vir. sudibusue p̄u Virgi. stis. Nouæ moli. Quasi iusitatæ munitiōis.

a Tq; ut diuinā. Cū Phereattes pthoꝝ rex p̄uincias romanas bello petiturus esse uideret:tunc Bosphoranā regionem ingens rerum penuria & fames incessit:quæ romani quoq; peruasit:quo tēpore cæsar Augustus in sterilitate magna ac difficili remedio:cū Venalicias & Lanistaꝝ familias peregrinosq; oēs exceptis medicis &

ꝑceptoribus partēq; seruicioꝝ urbe expulisset: ut tādē ānona cōualuit īpetū se cœpisse scribit: frumētationes publicas ī ppetuū abolendi q̃ earꝝ fiducia agroꝝ cultura cessaret: neq; tamē pseuerasse: qa certū haberet posse p ambitionē quādoq; restitui: atq; ita post hanc rē tēperauit ut nō minorē oratoꝝ & negociantiū q̃ populi rationē duceret: hæc suetonius. Diuinā filii mentionē. Nō pōt Valerius ab assentatiōe discedere: Augustus enī adhuc uiuens diuinos honores obtinuit ut diximus: unde Hor. Præsentiq; tibi diuinos largimur honores: smeruit aras & flaminē: ut iurandasq; tuū ꝓnomē ponimus aras: Fuit Augustus Iulii cæsaris adoptiuus.

Sueto.
Hor.

In Bosphorano tractu. In regione helespontiaca. sūt aūt bosphori duo: unus tracus iuxta bizantiū hoc est cōstātinopolim: alter ī introitu paludis Meotidos q̃ Chimericus dicit̄ de quo Ouid. li. iii. tristiū Bosphorus & tanais superāt scythiæq; paludes uixq; satis noui nomina pauca loci. Bosphorus a ferēda boue dictus uel a trāsitu bouis siue ab angustis meatib⁹ boum peruiis.

Ouidius

Bosphorus

Retensibus. Cretenses fauisse mitridati uidebant̄: itaq; placuit iniuriā armis uīdicare: primus īuasit insulā. M. Atonius cū īgēti qdē uictoriæ spe atq; fiducia: adeo ut plures cathenas in nauibus quā arma portaret: dedit itaq; pœna uecordiæ suæ: nā pletasq; naues interceperūt hostes captiuaq; corpora religata uelis ac funibus pepēdere: ac sic uelicantes triūphātiū ī modū cretes portibus suis remigrauerint: Metellus deīde totā īsulā igni ferroq; populatus ītra castella & urbes redegit: eosq; lōga obsidione compulit ad eā necessitatē ut sua iumērorūq; suoꝝ urinā sitim releuare coacti fuerīt & grauiora pan quā uictor supplicia dedisset. Obsidione metelli. Qui metelli Macedonici filius a deuicta creta creticus dictus est. Torserunt. Quasi cum supplicio sedarunt.

c

Vmātini aūt. Florus. Numātia inqt q̃tū Carthaginis Capuæ Corinthi opibus īferior: ita uirtutis nomine & honore par oibus sūmūq; si uiros æstimes hispaniæ decus: qppe q̃ sine muro turribus modicæ edito ī tumulo apud flumē sillata q̃ttuor milibus celtiberorū. xl. exercitū ui p annos. xiiii. sola sustinuit: nec sustinuit mō sed seuius aliq̃to ꝑculit pudēdisq; fœderib⁹ affecit. Nouissime cū inuictā eē cōstaret opus quoq; eo fuit q carthaginē euerterat nō temere si fateri licet nullius cā belli iniustior. Segidēses socios & cōsanguineos romanoꝝ manib⁹ elapsos exceperāt: habita ꝓ eis depcatio nihil ualuit cū se ab oi bello ꝗ cōtagiōe remouerēt ī legitimi federis ꝑciū iussi arma deponer̄: hoc sic a barbaris acceptū q̃si manus absciderent: Itaq; stati Magara uicto fortissimo duce ad arma cōuersi Pōpeiū ꝓlio aggressi fœdus tamē maluerūt cū debellare potuissent hostiliū: deīde mācinū hūc quoq; assiduis cedibus ita subegerūt: ut ne oculos qdē aut uocē numātini uiri qsq̄ sustineret: tamē cū hoc quoq; fœdus maluerūt cōretiti armoꝝ māubiis cū ad īternectionē seuire potuissent: sed nō mīus Numātini q̃ Caudini illius federis flagrās ignomia ac pudore populus ro. dedecus qdem ꝓsentis flagitii deditiōe mancini expiauit. Cæteꝝ duce Scipione Carthaginis īcēdiis ad excidia urbiū ībuto: tandē etiā ī ultionē excāduit: q redacto prius ī disciplinā milite hostibus cōmisit aciē: effecit qđ nemo uisurū se unq̄ spauerat: ut fugientes numātinos qsq̄ uideret: dedere etiā sese uolebant si tolerāda uiris īperarent. Sed cū Scipio uerā uellet & sine exceptione uictoriā eo necessitatū cōpulsi: primū ut destinata morte in ꝓliū ruerēt: cum se prius æpulis q̃si ferus īpleuissent: carnis semicrudæ & celiæ sic uocant indignæ ex frumēto potionē. Intellectū ab īperatore cōsiliū itaq; nō est ꝑmissa pugna morituris: cū fossa atq; lorica q̃ttuorq; castris circūdatos fames ꝓmeret: ab duce orantes ꝓliū ut tanquā uiros occideret: sed ubi nō īpetrarunt placuit eruptio: sic conserta manu plurimi occisi: & cū urgeret fames aliquātisp: inde hoc est ex cadaueribus uixere: nouissime cōsiliū fugæ sedit. sed hoc quoq; ruptis equoꝝ cingulis uxores ademere sūmo scelere p amorē: itaq; exitu deplorato ī ultimā rabiē furorēq; conuersi: postrēo mori hoc genere destinarūt: duces suos seq; patriāq; ferro & ueneno subiectoq; undiq; igne pemerūt. Trahere. Producere ꝓlongare. Artus & membra: Aut effegesis est ut unū sit expositio alterius. aut artus intelligimus mēbroꝝ cōiunctiones: unde articuli: mēbra uero corporis partes ut humeri brachia. Nulla est ī his necessitatis excusatio: īprobat hoc factū Valerius q; dicat crudelitatē potius fuisse q̃ necessitatē: necessitas aūt duplex. aut sine respectu: aut cū respectu: ut q natus est necesse est ut moriat̄: hic nullū ē mediū: at uero cū respectu ut hoc loco numātinis necesse fuit humanis carnibus uesci: nisi uoluerint in Scipionis uenire potestatem.

Florus

n

recordationi subnectā: cum effusurus se in nostras ꝓuincias parthorū rex Phrates uideretur: uicinæque imperio eius regiones subita inducti tumultus denūciatione quatarentur: tanta in bosphorano tractu cōmeatus penuria icessit: uti sex milibus denariis singula uasa olei frumentique modiis totidem mancipia ꝑmutatētur: sed amarissimā tempestatē augusti cura tutelæ tunc terrarum uacans dispulit.

Externa de Cretensibus.

c Retensibus nihil tale præsidii affulsit q obsidione metelli ad ultimam usque penuriam compulsi sua iumentorumque suorū urina sitim torserūt iustius dixerim: q̃ sustētauerūt: qa dū uinci timent id passi sūt: qđ eos nec uictor quidem pati coegisset.

De Numantinis.

n Vmātini autem a Scipione uallo & aggere circundati: cum omnia quæ famem eorum trahere poterant consumpsissent: ad ultimum humanorū corporum dapibus usi sunt. qua propter capta iam urbe complures inuenti sunt artus & membra trucidatorum corporum sinu suo gestantes. nulla ē in his necessitatis excusatio: nam quibus mori licuit: sic uiuere necesse non fuit.

h Orum trucẽ. Perpenna sertoriũ cui se cõiunxerat cõiuratiõe facta inter æpulas p inuidiã interemit: ut in eius uita diximus; Põpeius deĩde facile superato ꝑpenna hispaniã totã armis subegit: ĩ eo bello calla gurgitanos sertorii fidelissimos socios obsidione p̃mebat: q ut cineri Sertorii fidẽ seruarent ad eã ĩpietatẽ descenderunt: ut cõsumptis oĩbus ferme animalibus liberos & uxores occiderent eorũq; carnibus uescerent: quas etiã ut seruare diutius possent sale aspersere: qđ nõ solũ ĩpiũ sed detestandũ quoq; fuisse uidet. In cõsimili facinore; Vescendi hũanis carnibus. Nefariæ dapis. Detestandæ. nefarius dicit is q nec cætu dignus est cui etiã far det. Nefatius. Salire nõ dubitauit. Sale aspergere: nã caro ne putrescat salẽ q̃si animã datã dicit esse Crisipus diutius enim seruat caro salsa.

De Callagurgitanis.

h Orum trucem pertinaciam in consimili facinore callagurgitanorum execrabilis impietas supergressa est qui quo perseuerantius interempti sertorii cineribus obsidionem. Cn. Pompeii frustrantes fidem præstarent: quia nullum iam aliud in urbe eorum supercat animal: uxores suas notosq; ad usũ nephariæ dapis uerterũt: quoq; diutius armata iuuẽtus uiscera sua uisceribus suis aleret: Infœlices cadauerũ reliquias salire non dubitauit. En inquam aliquis in acie hortaretur ut pro salute coniugum & liberorum fortiter dimicaret: ex hoc nimirum hoste tanto duci pœna magisq̃ uictoria petenda fuit: quia plus uindicatus libertatis q̃ uictus gloriæ afferre potuit cum omne serpentum ac ferarum genus comparatione sui titulo feritatis superarit: namq; illis dulcia uitæ pignora proprio spiritu chariora sũt: ea callagurgitanis prandia atq; cænæ extiterunt.

De testamẽtis q̃ rescissa sunt. Ca. VII.

u Acemus nũc negocio quid actorꝫ hominis & præcipuæ curæ & ultimi est temporis: cõsideremusq; quæ testamenta aut rescissa sũt legitimæ facta: aut cum merito rescindi possent rata manserunt: quæ ue alios quã qui expectabant honorem hæreditatis transtulerunt. atque ita ut ea ordine quo proposui exequar.

De Q uodam milite.

m Ilitantis cuiusdam pater cũ de morte filii falsũ ex castris nunrium accepisset: aliis hæredibus scriptis decessit: peractis deinde stipendiis adolescẽs domum petit errore patris impudentiam amicorum domum sibi clausam reppetit. Q uid enim illis inuerecundius? florem iuuentæ pro re publica assumpserat: maximos labores & plurima pericula tolerauerat: aduerso corpore exceptas ostẽdebat circatrices & postulabat ut non auitos eius lares ociosa ipsi urbi onera possiderent. Itaq; depositis armis coactus est in fo-

En unquã aliquis in acie hortaret. Detestat quodãmõ rem istã Valerius cũ dicat Callagurgitanos genus omne ferarꝫ atq; serpentũ feritate superasse: q ne in potestatẽ Põpeii deuenirent liberis & cõiugibus uesci maluerunt ꝑ quorũ salute cæteri oẽs populi & nationes nõ solũ fortiter dimicare: sed extrema queque pati nõ dubitant: nec ulla uehementior ab ĩperatoribꝫ adhortatio fieri solet quã liberos & cõiuges dimicantiũ oculis subiicere. Ex hoc hoste. Callagurgitano. Duci. Gn. Põpeio q ex hoc hoste nõ uictoriã sed magis pœnã q̃rere debuit: nã si hostẽ illũ ultus fuisset plus libertatis ex ultione q̃ gloriæ ex uictoria consecutus eẽt: neq; enĩ tale q̃cq̃ in obsidione facere q̃sq̃ ausus fuisset si de callagurgitanis suppliciũ sumptũ fuisset. Cũ oẽ ferarũ ac serpẽtũ genus. uere inq̃ sumẽdũ fuerat suppliciũ magis q̃ q̃renda uictoria de his hostibꝫ q oẽm ferarũ & serpentũ ĩmanitatẽ superarũt cũ natos uentri mãdarint ꝑ q̃bus tutãdis serpẽtes & feræ spiritũ effundere nõ dubitãt. Cõparatione. Si q̃s ferarũ & serpẽtũ feritatẽ cũ horũ immanitate cõpauerit. Proprio spiritu chariora. Quia ꝑ filiis mori nõ dubitãt certo tẽpore. De testamentis q̃ rescissa sunt. Ca. VII.

u Acemus nunc negocio. Agit hoc capitulo de testamẽtis quæ cũ rescindi possent rata manserũt: & econtra cũ rata uiderent & legitime cõdita rescissa fuerũt. Quid actorũ ẽ hominis. Testamẽtis nõ solũ uolũtates sed hominũ quoq; acta multa referunt. Ergo actorũ hominis: Actuum humanorꝫ: nã hoc negociũ ad acta hominũ spectat. Vltimi tẽporis. Quia in exitu uitæ ut plurimũ testamenta cõdunt. Quæ ue. Aliud testamentorũ genus cũ spe magna frustrati sunt qui se hæredes cõstitutos sæpe crediderũt: nã ꝑ octo dies testamẽta occlusa seruabant. Ordine quo ꝑposui. Vt testamentorum exempla ponat eorum primo q̃ legitime facta rescissa fuerant.

m Ilitantis. In littera per se satis patet historia: nõ enĩ patris neq; filii propter ignobilitatem nomen imponitur.

Peractis stipendiis. Finita militia: hoc est cõfecto bello. Errore patris: Qui filiũ in acie cecidisse credebat. Impudentia amicorum. Qui bona usurpauerant nec pudebat eos exclusisse filiũ. In aduerso corpore. Scilicet hosti opposito significat illũ nõ aufugisse. Cicatrices obductorꝫ uulnerũ signa. Ociosa urbi onera. Significat eos ignauos & inutiles q patriæ suæ oneri magis q̃ honori essent. Togatam militiam. Disceptationẽ & controuersiam ut in foro apud iudices de paternis bonis & hæreditate disceptaret. Apud cẽtũuiros. Erat cẽ Cẽtũuiratumurale iudiciũ: nã ex trigintaq̃nq; tribubus quot, s, erant ĩ urbe romana terni deligebant ex unaquaq; iu/le iudiciũ

Cētūuiralis hasta — Hasta. — Festus

dices:& q̄uis plures essent centū:tamē centūuirorꝫ nomē retinuerūt: horꝫ unus hastā tenebat ꝑcipuū iudiciorū signū:unde centūuiralis hasta legit̄ in Suetonio. Dicit enī Augustus actor & aliarū rerꝫ fuit ꝗquis ne acta senatus publicarent̄:ne magistratu sdispōsito honore statī ꝓuīcias mitterent̄:ut ꝓ cōsulibus ad mulos & tabernacula q̄ publice locari solebāt certa ꝑmia cōstituerent̄:ut cura ærataia q̄storibus urbanis ad ꝑtorios ꝑtoresue transiret:ut centūuiralē hastā:quā q̄stura functi solebāt cogete decē uiri cogerēt. hasta enī ut ait Festus pōpe. signū ꝑcipuū est:unde & hastæ subiiciebant:q̄ publicæ uenundabāt centūuiralia iudicia idē dicit appellata esse a centūuiris q ex tribubus triginta & quinq; ut diximus:q̄ & curiæ sunt dictæ deligebant̄ ad iudicandū:q centūuiri sunt appellati.

Tem.M.ānei. Rescissionē huius testamenti difficiliorē faciebat auctoritas Pōpeii qui Tullianū sibi familiaritate cōiūctū & hæredē testamēto cōscriptū apud centūuiros & grā & opibus atq; etiā oratione defendebat. plus ergo laboris fuit legitimo filio hæreditatē petēn cū Pōpeii auctoritate certare q̄ cum patris:q eū testamēto præterierat uoluntate cōtendere:utrūq; tamē sua uirtute & audacia superauit:nā.L. Sextiliū:&.M.Pōpiliū cohæredes conscriptos coegit ut uel iurarent uerꝫ uel se iuraturꝫ falsum idq; ꝓbaturū:q sacramento cū adolescente cōtendere nō sunt ausi. Quo ꝑteritus:Pater eū testamento ꝑterierat q in aliā familiā transierat. Ipso Pōpeio signatore hoc magis mirū fuit testamentū fuisse rescissum ꝙ eius signator fuerat pōpeius. Testamēta septē testibus ꝑsentibus condebant̄ & eorū q̄sq; suū testamento signū īprimebat:aperiri aūt non licebat:nisi octaua post mortē testatoris die. Hæc utraq;. Patris uoluntas & pōpeii gratia. Sacramento cōtendere nō sunt ausi. Quod iniuria exhæredatus esset sic enī asserebat adolescens. petebat ergo ut uel illi iurarent uerū se iuraturū falsum idq; ꝓbaturū:hoc est testamentū non bene fuisse institutū. Trāsierat ī familiā. Per adoptionē: Et sacra. Quia sacris eius in quā familiā transibant initiabant̄.

Autem tertium. Crudelis pater infantem filium legitime susceptum hæreditate priuauerat nulla intercedente exhæredandi honesta causa;neq; enī puer infans patrem offendere potuit: Augustus hāc patris iniquitatem non tulit:nam tertium filium sic enim appellabatur ex Petronia matræ legitime procreatum paternis bonis succedere iussit:qa tertius pater animum paternum penitus exuisse uidebatur erga filiū quē ex ea uxore procreauerat quæ fuerat illi quoad uixit semper matrimonio coniuncta. G. autem tertium. Antiqui filios ut plurimum de nomine patrum appellabant. Patris patriæ animo usus. Laudat hoc decretum Valerius: animo inquit patre patriæ digno usus est Augustus qui se rerrio uerum patrē ꝑstitit iniqui patris testamentū rescindendo.

Epiciaq uocq; matre. Septicia duos genuerat filios quibus irata duplici onetauit iniuria:altera ꝙ iam anus publio seni admodum nupsit illosq; destituit:altera ꝙ utrūq; testamento præterit: Augustus re cognita. & nuptias improbauit & testamentum rescidit: filios matris hæredes esse uoluit qd' equissimū fuit. Testamento præterit. Quātum in ea fuit hæreditate priuauit. Extrema. iudicia. Testamentum in quo ultimum hominis iudicium & uoluntas continetur. Improbauit. Damnauit uituperauit. Nō causa liberorum. Sed ira in filios. Si ipsa æquitas. Laudat hoc iudicium Valerius dicens nec ipsam quidem iustitiam si loqui posset rectius fuisse

ro togatā ingredi militiam:accerbe cum improbissimis enim hæredibus de paternis bonis apud cētūuiros contendit oibusq; non solum consiliis sed etiam sententiis superior discessit.

De filio. M. ānei Carseolani equitis romani.

Tem. M. ānei carseolani splēdidissimi eqtis romani filius a Susenate auūculo suo adoptatus testamētū naturalis patris quo præteritus erat apud centūuiros rescidit;cū in eo Tullianus Pompeii magni familiaris ipso qdē Pompeio hæres scriptus eēt; itaq; illi in iudicio plus cū excellentissimi uiri gratia q̄ cū parentis cineribus negocii fuit:cæterū quamuis utraq; hæc aduersus se nitebantur tamen paterna bona obtinuit. nā. L. qdē sextilius:&. P. Pōpilius quos M. anneus sāguīe sibi cōiunctos eadē ex ꝑte qua Tullianum hæredem fecerat sacramento cū adolescentulo contendere ausi non sunt:tam etsi præcipuis eo tēpore magni uiribus ad defēdēdas tabulas testamēti inuitari poterāt;& si aliquātulū adiuuabat hæredes ꝙ. M. Anneius in suffenatis familiam & sacra transierat. sed arctisimū iter homines procreationis uinculum patris simul uoluntatem & principis auctoritatem superauit.

De tertio filio tertii.

Autē Tertium infantem a patre exhæredatū Petronia matre quā tertius quoad uixit ī matrimonio habuerat natum diuus augustus in bona paterna ire decreto suo iussit patris patriæ animo usus: quoniam Tertius in proprio iure procreato filio summa cum iniquitate paternum nomē abrogauerat.

De Septicia.

Epticia quoq; mater tracalorum ariminēsium filiis irata in contumelia eorum cum iam parere non posset publio seni admodum nupsit:testamento etiam utroq; præterito a quibus aditus diuus augustus & nuptias mulieris & suprema iudicia impro

iudicaturam. Spernis quos genuisti. Verba ponit quibus æquitas uteretur aduersus hanc mulierē si loqui posset: uel sunt augusti uerba mulierem istam damnantis. Effœta. partu exhausta. Polluto corpori. Libidine inquinato: qui alias uxores habuisset. Cœlesti fulmine. Seuero augusti iudicio: quod fulmen appellauit quia interris ut sæpe diximus pro deo habitus & cultus est.

e Græcia. G. quoq; calphurnii: Calphurnius prætor impietatem filii cuiusdam testamenti rescissione correxit. Cum enim pater nomine Terentius qui filios octo ꝓduxerat: ex his unum in adoptionē dedisset is patri uelut iratus: ꝙ abdicasset eū: moriens adhuc superstite patre nec ipsum nec fratrū queq̃

bauit: nam hæreditatem maternam filios habere iussit: dotemq; quia non creandorū liberorum causa cōiugiū itercesserat: uirū retiē uetuit si ipsa æqtas hac de re cognoscere potuisset ne iustius aut gratius ꝓnūciaretur Spernis quos genuisti: nubis effœta: testamēti ordinem uiolento animo confundis: neq; erubescis ei totum p̃rimonium adiicere: cuius polluto iam corpori marcidā senectutem tuā substrauisti: ergo dū sic te egeris ad inferos usq; cœlesti fulmine afflata es.

De Gaio Calphurnio Pisone.

e Grægia quoq;. G. Calphurnii pisonis præfecti urbis constitutio: cum enim ad eum Terentius ex octo filiis quos in adolescētiā produxerat: ab uno in adoptionem dato exhæredatum se querelam detulisset: bonorum adolescentis possessionem ei dedit: hæredesq; lege agere passus non est: monuit profecto Pisonem patria maiestas donum uitæ: beneficium educatiōis: sed aliud etiam ipsum flexit circunstantium liberorum numerus: quos cum patre septem fratres impie exhæredatos uidebat.

De Genutio quodam.

q Vid Mamerci æmilii lepidi cōsulis quam graue decretum? Genutius quidā matris magnæ gallus a Cn. oreste prætore urbis impetrauerat ut restitui se in bona Neniani iuberet: quorum possessionem sc̄dm tabulas testamenti ab ipso acceperat appellatus Mamercus a surdinio cuius libertus genutiū hæredem fecerat: prætoriam iurisditionem abrogauit ꝙ diceret genutium amputatis sui ipsius sponte genitalibus corporis partibus: neq; uirorum neq; mulierum numero haberi debere: cōueniens Mamerco: conueniens prīcipi senatus decretū: quo prouisū est ne ob scęna Genutii præsentia īquinataq; uoce tribunalia magistratuū sub specie petiti iuris polluerentur.

De Vetilio Lenone.

m Vltoq;. Q. Metellus prætorem Vrbanum seueriorē egit q̃ Orestes gesserat: qui Vetilio lenoni iuueni bonorum possessionem secūdum tabu-

reliquit hæredem Calphurnius prætor audita patris causa qui de impietate filii grauiter cōquerebat: irritum iussit illud esse testamentum: nā uoluit Calphurnius hoc iudicio testari quantū parentibus debeant filii qui geniti quique educati fuerint. Egrægia constitutio. Nobile iudicium. Produxerat. Genuerat: & educauerat. Exhæredatum. Hæreditate priuatum: quia moriens filius patrem nō scripserat hæredem. Lege agere. Hoc loco se legibus tueri & hæreditatem secundum leges adire. Patria maiestas. Quia filius patri omnia debet: ne igitur paterna uiolaretur maiestas: patrem hæredem esse iussit. Donum uitæ. ꝙ a patre accepisset esse: quo nihil maius homini esse potest: nisi bene esse: qđ nisi nasceretur consequi non possit. Beneficiū educatiōis. ꝙ eū ad adolescētiā usq; educasset.

q Vid mamerci. Genutius quidā cibelles sacerdos a liberto surdinii cuiusdam fuerat hæres testamēto relictus gn. Orestes prætor urbis testamentum illud probauerat: & genutium hæreditatem adire iam iusserat: cum surdinus indignitatem nō ferens: huius rei quærelam ad Mamercū consulem detulit: qui abrogata iurisditione prætoria surdinum hæredem esse uoluit: indignum & iniquum esse existimans hominem qui neq; se uirum neque fœminam amputatis uirilibus præstitisset: cuiuspiam bonorū esse participem. quin etiam repulit illum a tribunali ne fracta uoce: turpiq; præsentia pollueret. Magnæ matris. Cybeles quæ magna mater: hoc est deorum omnium mater dicebatur: cuius sacerdotes galli sūt appellati: qui seipsos euirabant. Ouidius fastorum lib. iiii. Ouidi. Cur igitur gallos q̃ se excidere uocamus. huic etiam ludi erant cōstituti quæ Megalesia uocabantur. Ouidius in eodem li. instíteram q̃ Idem re primi megalesia ludi: Vrbe forent nostra tum dea sensit enim. Gallus. Sacerdos magnæ matris euiratus. Neq; uirorum neque mulierum. galli abscissis genitalibus nec inter uiros nec inter fœminas connumerari possunt: non igitur hominum hæredes esse possunt uel certe debent: cum iter homines censeri non posse uideantur. Conueniens. Laudat Mamerci iudicium. Inquinata est uoce. Quia galli rauca uoce loquebantur: Iu Iuue, ue. & fracta uoce loquendi.

m Vltoq;. Qu. metellus. Qu. Metellus, prætor Vrbanus grauiori seueritate usus est: in testamentorum iudiciis q̃ Orestes: nā ille gallum hæredem comprobauit: hic lenonem ab hæreditate deiecit: nam iuuenis quidam uetilium lenonem hæredem constituerat. Metellus longe differre forū a lupanari existimans: ut in foro testa-

mentum probaretur in quo leno scriptus esset hæres: testatoris factum improbauit: qui bona sua uoluisset
lenoni relinquere a meretricibus deuoranda: aut per sũmũ luxum atq; libidinem deperdenda. Itaq; noluit
Metellus testatoris uoluntatẽ cõprobare: qui tam temere testatus esset. nec Lenoni ius reddere q se ab omni
dignitate & honestate abdicasset. Prætorem Vrbanũ. Nõ est superfluum qd' dixit Vrbanũ: quia erant etiã
prætores prouintiarum. Separandum fori & lupanaris cõditionem. Cum enim in foro a prætoribus testa
menta probarent: non illi dignum esse uidebatur ut de Lenone hærede conscripto ageretur in foro: cuius no
men in lupanaribus tantum mõ celebraret: ergo existimauit lõge forꝝ a lupanari differre. Qui fortunas su
as in stabulum. Quia lenonẽ reliquerat hære
dem qui uiuebat in lupanari qd' reuera stabu
lum dici põt: quia loca fætida & imunda sem
per sunt lupanaria. Tãquã integro ciui. Nõ
plene ciuis esse uidetur Leno qui cõtempto
morali & honeste uiuendi genere se turpissi/
mæ obscænitati & q̃si ferinæ uitæ subiecerit.

De Testamentis q̃ rata mãserũt. Ca. VIII.

h Is rescissorum. De testamẽtis quæ ra
ta manserũt cum legitimas causas ha
berẽt cur rescindi possent. Quã cer
te Ex lege constat furioso & insano testari nõ
licere. Cicero li. i. ad Herenniũ. lex est inquit si
quis furiosus & insanus extiterit agnatorum
gentiliumq; i eo pecuniaq; eius potestas esto.
Tuditanus ciuis romanus multa furoris & i/
saniæ testimonia dederat: qppe q pecuniã po/
pulo disseminasset: q togã uel syrma per forũ
traxisset aliaq; multa dementiæ signa fecisset:
eius tamẽ testamentũ quo filiũ hæredẽ reliqt
cum iure rescindi potuerit: ac. T. longus eius
agnatus rescindere tẽtarit ratũ pmansit. iudi/
ces enĩ nõ testatoris sed testamenti rõnẽ habẽ
dã censuerũt: q eẽt filius hæres iure constitu/
tus. Populo nũmos sparsit. Pueros congre/
gabat & illis nũmos colligendos spargebat.
Velut tragicã uestẽ. Quæ tragico cõueniret
nã longũ syrma trahebat ab humeris demis/
sa. Hastæ iudicio. Centũuirali iudicio: Cice
ro in orõne de lege agraria cõtra Rullũ dicit
primũ cã populi romani hæreditatẽ decẽuiri
iudicent: cũ uos uolueritis de priuatis hæredi
tatibus centũuiros iudicare: ergo hastæ iudi/
cio centumuirali iudicio. Quod scriptum
esset. Magis testamenti q̃ testatoris rationem
habere uoluerunt.

u Ita tuditani demens ebuciæ. Aliud te
stamentũ qd' rescindi facile potuit
& tamen ratũ pmansit. Ebucia uxor
Agrippæ duas filias ex eo matrimonio susce/
perat uirtute & pbitate pares: hæc moriẽs al/
terã ex his testamẽto defraudauit: cũ alteri cũ
cta ferme bona reliquisset: hæc pletonia dice/
bat: illa affronia: cuius filiis nũmos uiginti ex
amplo patrimonio tãtũmodo legauit: nec uo
luit affronia cũ iure posset matris testamẽtũ
rescindere; neq; enĩ matrẽ affecerat iniuria ulla q̃ merito illã exhæredare debuerit: maluit ergo matris iiuriã
æquo aĩo ferre q̃ lege cũ sorore certare. Ebuciæ. Quanuis ebucia dũ uixit nulla demẽtia dãnata fuerit eius
tamen testamẽtũ uisũ est furore tepletũ: cũ nulla ĩteruentente cã filiaꝝ: altera suã hæreditatis partẽ testamen
to negauerit. Vllis alterius iniuriis aut beneficiis. q ab altera iniuriã ab altera beneficia recepisset; q̃si dicat q
Affronia illi aduersa contumaxq; fuisset: Pletonia uero semper obsequentissima. Sacramento cõtendere.
Nam potuit Affronia Apud centũuiros iurare se iniuste exhæredatam a matre.

m Inus mirandum errorem muliebrem Qu: Metellus fecit. In quo uir clarus erauerit ĩ eo peccare mu/
lierem non est mirum: error igitur quinti Metelli facit errorem Ebuciæ multo leuiorem: nam cum
multos uiros præstantes atq; clarissimos tam ex Metellorũ quã claudiorum familia propinquos ha/

Cicero

las testamenti non dedit: quia uit nobilissimus & gra
uissimus fori ac lupanaris separandum conditionem
existimauit: nec aut factum illius comprobare uoluit
qui fortunas suas ĩ stabulum contaminatũ piecerat
aut huic tanquam ĩtegro ciui iura reddere: q se ab oi
honesto uitæ genere abruperat.

De testamẽtis q̃ rata manserũt. C VIII.

h Is rescissorum testamẽtoꝝ exẽplis cõtẽti at
tingamus ea quæ rata manserunt: cũ cãs ha
berẽt propter quas rescindi possent q̃ certe
q̃ etiam notæ insaniæ tutidanus: utpote qui populo
nummos sparserit: togamq; uelut tragicam uestem ĩ
foro trahens maximo cũ hominum risu conspectus
fuerit: ac multa is cõsentanea fecerit testamento filiũ
instituit hæredem; quod. T. longus sanguine ei pxi
mus hastæ iudicio subuertere frustra conatus est: ma
gis enim centumuiri quod scriptũ esset ĩ tabulis q̃ qs
eas scripsisset considerandũ existimauerunt.

De Ebucia cõtra uxorẽ Lucinieni Agrippæ.

u Ita tuditani demens: Ebuciæ autẽ quæ lucinie
ni Agrippæ uxor fuerat: tabulæ testamẽti ple
næ furoris: nam cum haberet duas simillimæ probita
tis filias: pletoniam & afroniam animi sui potius icli
natione puecta q̃ ullis alterius iniuriis aut officiis cõ
mota: pletoniam tantummodo hæredem instituit: fi
liis ẽt Afroniæ ex admodũ amplo patrimonio uigin
ti nũmos legauit: Afronia tunc cum sorore sacramen
to contendere noluit: testamentumq; matris patiẽtia
honorare q̃ iudicio conuellere sanctius esse duxit: eo
seipsam indigniorem iniuria ostendens quo eã æqui
ore animo sustinebat. De Q uinto Metello.

m Ius mirãdum errorem muliebrẽ. Q . Metel
lus fecit. Is nanq; pluris & celleberrimis eiusdẽ

beret Metellus: quos iure & merito sibi hæredes substituere debuisset omnibus prætermissis solum Curinatem sibi familiaritate coniunctũ scripsit hæredem: nec quisquã cognatorũ & affinium testamentũ illud rescindere tẽptauit. Claudiorum. Nam genus maternũ ducebat a gente claudia: metellus enim superior claudiam duxit uxorem ex qua natus est hic quintus Metellus.

i Tem Põpeius rheginus. Hic satis habuit fratris inıqtatẽ ostẽdisse iudicibus: cũ enĩ frater ĩfimæ cõditionis hoĩes se pterito scripsisset hæredes: ipse uero fratri maximã suorũ bonorũ portionẽ cõtra testamẽto legasset in cõcionẽ pdiit: fratris iniuriã expostulat: duas testamentorũ suorũ tabulas recitat: qbus fratrẽ scripsisset hæredẽ: cẽtumuiralis hastæ

nominis uiris in urbe nostra iugentibus: claudiorum etiam familia quã arctissimo sanguinis uinculo cõtingebat florẽte currinatem solũ hæredẽ reliqt: nec hoc testamentũ eius quisquam attẽtauit.

De Pompeio rhegino.

i Tem Pompeius Rheginus uir Trãsalpinæ regionis cũ testamento fratris præteritus esset: & ad coarguendam iniquitatem eius binas tabulas testamentorũ suorum in comicio ĩcisas habita utriusq; ordinis maxima frequentia recitasset: in quibus magna ex parte hæres frater erat scriptus prælegebatur; quæ ei centies & quinquagies sextertium multum ac diu ĩter assentientes ĩdignationi suæ amicos quæstus quod ab hastæ iudicium attinet cineres fratris quietos esse passus est: & erant ab eo iństituti hæredes: neque sanguini Rhegino pares: neque proximi pagano: sed & alieni & humiles: ut non solum flagitiosum silentium: sed etiã prælatio contumeliosa uideri posset: æque fœlicis ĩpunitatis: sed nescio an tetrioris hæc delicti testamenta.

De Quinto cecilio & Lucio Lucullo. Capitulum. IX.

q Vintus cecilius. L. Luculli pmptissimo studio maximaq; liberalitate & honestum dignitatis gradum: & amplissimum patrimonium consecutus cum præ se semper tulisset unum illum sibi esse hæredem moriens etiam annulos enim suos tradidisset Pomponium Atticum testamẽto adoptauit: omniũque bonorum reliquit hæredem: sed fallacis & insidiosi cadauer populus romanus ceruicibus reste circundatum per uiam traxit. Itaque nefarius homo filium quidem & hæredem habuit quem uoluit: funus autem & exequias quales meruit.

De Tito mario Vrina.

n Eque aliis dignus fuit. T. Marius Vrinas q ab infimo militiæ loco beneficiis diui Augusti imperatoris ad sũmos castrenses honores perductus eo tumque uberrimis questibus locuples factus: nõ solum

opem ĩplorat: ne tãta a fratre afficiatur ĩiuria: cũ quã centũuiri ad rescindendũ testamẽtũ parati esse uiderentur: cõtentus fratris impietatẽ destrinxisse: testamẽtũ ratũ esse pmisit. Sextertium. Teste uarrone duas libras continet & mediã: nã ita diffinit lib. de lĩgua latina: dipõdius & semis antiquũ est Sextertiũ & ueteris cõsuetudinis ut retro æra dicerẽt: ita ut semisqntus semisqrtus semistertius pnunciarẽt: a semistertius sextertius dictus: hæc ille: Sed dicitur sextertius & sextertiũ sicut dipõdius & dipondiũ. Ad hastæ iudiciũ. Ab centũuirale iudiciũ sicut supra diximus. noluit fratris testamẽtũ infringi. Neq; sanguine pagano pares. Iustã ostendit cõquestionẽ fratris q nõ solũ alienos sed nec rustico qdẽ sanguini cõparandos hoĩes fratrũ instituisset hæredes. Flagitiosum silentiũ. q frater eũ silentio pterierit in testamẽto nõ mediocre flagitiũ cõmisisse uidetur: sed multo grauior fuisse contumelia q illi sordidos hoĩes ptulerit. Eque fœlicis ĩpunitatis. Eque rata manserunt testamenta q sequuntur quis delictũ in his grauius cõmissum fuisse uideretur.

Sextertium

Varro.

Sexterti & sextert um dr.

De qnto Cecilio & Lucio Lucullo. Ca. IX.

q Vintus Cecilius. L. Luculli. Qu. cecilii testamẽtũ fuit rescissione dignissimũ q uir ingratissimus duplici lucullũ affecisset iniuria & q eũ testamẽto pterisset cui meritorũ multitudine hæreditatẽ debuerat & q ludibrio quodãmõ habuisset illũ sibi futurũ hæredẽ oĩbus pdicando: suos insuper annulos tanquã futuræ hæreditatis signũ offerendo: at illũ populus romanus qua potuit pœna ingratitudinis afflixit: nã eius cadauer unco gutturi infixo ad gemonias scalas per ora uulgi ptrahi iussit: ut qlis meruerat exeqas hẽret: nã cũ opes & dignitates oẽs Luculli opera & liberalitate fuisset cõsecutus moriẽs deĩde tãta ingratitudine usus ut illius oblitus aliũ sibi filiũ testamẽto adoptasset q non fuit pœna dignissimus. Præ se tulisset. Ostendisset. est uero themesis: nam ĩterposita est semper.

n Eq; aliis dignus. Qui pari crimine reus dignus pari pœnæ censet. T. igitur Marius Vrinas cũ nõ alia sit ĩgratitudĩe usus erga diuũ Augustũ q cecilius erga Lucullũ easdẽ exequias meruisse uidet: qs Cecilius habuit: locupletatus enĩ & ad militie sũmos honores Augusti beneficio pductus: Augustũ tanq alterũ parentẽ sibi futurũ hæredẽ pdicabat

morbo quoq; ĩplicitus pridie quã expiraret illud idẽ affirmauit Augusto: moriens tamen nullã Augusti mẽtionẽ fecit in testamento. Vrinas. Patrium nomen ut arpinas suffenas aliaq; multa.

Vcius aũt Valerius. Hic sine dubio ui morbi ad insaniã ,pxĩe accesserat q mẽtis cõsternatiõe agitatus:
l Corneliũ balbũ hostẽ sibi perpetuũ: a quo fuerat sæpius in dignitate oppugnatus ĩ uitæ discrimẽ ad ductus moriens sibi solũ reliqt hæredẽ: amicis cognatis patronis & aduocatis oĩbus ptermissis: quid aliud de hoc domine iudicandũ est: nisi sũma insania & furore fuisse agitatũ quo tẽpore testamẽtũ cõdidit: q amasse inimicũ: odisse suos uisus est. Eptachordo. Græcũ est habẽs in facie septẽ porros. Togatũ. Ac si diceret forẽsem. Suas sordes. Infamiã ignominiã & crimina sua. Dãnationẽ uotis expetiuit. Visus est optasse damnationẽ: quã ope amicoꝝ subterfugerat. Propulsatorem. Defensorẽ & patronum.

Eptacor/dus

Itus barrulus lentulo. Eadẽ spei delu/
t sione frustratus est lẽtulus spinter q cũ barrulũ sũma beniuolentia & pcipua liberalitate dũ uixit ppetuo fuisset cõple/xus merito sperauit illius futurũ hæredẽ: cui barrulus ĩsup ãnulos suos decedẽs pinde ac unico hæredi tradiderat: & in testamẽto nulla eius mentio facta: eiusmodi hoĩes uelut ioca bundi uita excedere uidebant. Spĩteri. Cognomẽ est. Quantũ illo momẽto. Inuehit in hũc testatorẽ ĩgratũ Valerius: cũ dicat suæ ĩgratitudinis cõscientia graues dedisse pœnas ĩ ipo mortis articulo cũ ãte oculos fallaciã suã & ĩgratitudinẽ sibi positã uideat q̃ nec a superis ,pbari nec ab inferis laudari ullo mõ possit: eius igit spiritus fallax & ĩgratus supplicio afficiat necesse est. Cõscientia. Nullũ homini tormentũ cõscientia maius: Cice. te tuorũ sceleꝝ cõsciẽtia torquet. Itẽ alibi ĩ paradoxis. qd cũ cupiditas dominatus excessit: & alius ẽ dominus exortus peccatoꝝ cõscientia timor q̃ est illa misera q̃ dura seruitus. Iuuenalis. Et tacita sudãt pcordia culpa. Itẽ alibi. Neq; enĩ cõsistere mẽtẽ crimina scæua sinunt. Persius. & ĩtus palleat infœlix: magnas uires habet cõscientia. Superis diis. Cœlestibus quos relĩquebat. Iferis. Ad quos accedet.

Cicero

Iuue.

Persius

Vero põpilius. Non alio ,pfecto ludi/
.m. brio delusus est oppius gallus a .m. põpilio: q̃ omnes quoq; supra meminimus. nã põpilius ex oĩbus q sibi morienti assidebant hũc unũ hilari uultu semp aspexit: benignissimis uerbis appellauit. arcte cõplexus & osculatus ãnulos qsi futuræ hæreditatis testes ei tradidit: & postmodũ illũ testamento pteteriuit: Oppius uero ubi se factũ exhæredem esse cognouit: annulos non hæreditatis sed cõtumeliæ summiq; ludibrii testes ueris hæredibus diligentissime restituit. Ne qd ex ea hæreditate. Iocat Valerius: cum dicat ut omnia consequeret ex ea hæreditate quã nõ erat habiturus. In locellum. In loculum ac si diceret in crumenam: diminutiuum a loco loculus: inde locellus. Iuuenalis neque enim loculis comitantibus itur ad casum tabulæ posita sed luditur arca. Plenum contumeliæ lu. Nihil aliud fuit illi annulos tradere: nisi eũ ludificare & afficere cõtumelia. Exhæres. Hereditatis expers. Quid hoc lo. ĩhonestius. Dãnat more suo ualerius huius hoĩs ludificationẽ cũ dicat: põpilius q paulo ãte curiã rliquerat ĩ supmo suæ uitæ die iura amicinæ scurruli ob scænitate pollueŕ nõ dubitauit cũ intelligeret se paulopost uitæ fructibus cariturũ. Inhonestius. Turpius ,ppter ĩgratitudiuẽ quã plane moriens declarauit. Intẽpestiuius. Magis pter

Locus
Loculus
Locellus
Iuue.

lum cæteris uitæ temporibus ei se fortunas suas relinquere a quo acceperat prædicauit: sed etiam pridie q̃ expiraret idem illud ipsi Augusto dixit. Cũ interim ne nomẽ quidẽ eius tabulis testamenti adiecit.

De Lucio Valerio & Cornelio balbo.

l Vcius autẽ Valerius cui cognomẽ eptachordo fuit togatum hostem Cornelium Balbum expertus utpote opera eis & consilio cõpluribus priuatis litibus uexatus: ad ultimumq; subiecto accusatore capitali crimĩe accusatus preteritis aduocatis & patronis suis solum hæredem reliquit: nimirũ cõsternatione quæ animum eius transuersum egit: amauit .n. sordes suas: & dilexit picula: & dãnationẽ uotis expetiuit: auctorẽ haꝝ reꝝ beniuolentia ,ppulsatorem odio insecutus.

De Tito Barrulo & Lentulo.

.t. Barrulus Lentulo spintheri cuius amãtissimũ animum liberalissimamq; senserat amicitiam dedecus suos annullos perinde atque unico hæredi tradidit: quem nulla ex partæ hæredem relinquebat: quantum illo momento temporis conscientia si modo uires quas habere creditur possidet a teterrimo homine supplicium exigit: iter ipsã enim fallacis & ingratæ culpæ cogitationem spiritum posuit: quasi tortore aliquo mentem eius iterius cruciante: quod aĩad uertebat ex uita ad mortem trãsitum suum & superis diis inuisũ esse: & inferis detestabilem futurum.

De Marco Pompilio.

m Arcus uero pompilius senatorii ordinis oppium gallum ab ineũte ætate familiarissimum sibi moriens prouetusto iure amicitiæ & uultu benigno respexit: & uerbis magnum præ se amorem ferẽtibus prosecutus est: unum etiam de multis qui assidebãt ultimo complexu & osculo dignum iudicauit: superque annulos quoque suos ei tradidit: uidelicet ne quid ex ea hæreditate quã non erat aditurus: amitteret. Quos oppius uir diligens sed morientis amici plenum contumeliæ ludibrium in loccellum depositos & a præsentibus assignatos diligentissime hæredibus illius exhæres ipse reddidit: Quid in hoc loco

tēpus:nā tpš illud quo mortis īstantis terrore perturbari debuerat lusus nō appetebat. Scurruli lusu.Iocu/lario lusu:obscæna ludificatiōe:turpi ioco a scurra dictus:nā scurra dicit̃ q̃si sequēs curiā uidelicet merettricē. Scurra

Incipit Liber.Octauus. Infames rei qbus de causis aut dānati:aut absoluti sunt. Ca.I.

N Vnc quoq3 ut æqore aīo Octāuus liber q multa℞ & uaria℞ re℞ exēpla cōtinet memoratu di/gna:primū aūt eo℞ est:q īfames uel absoluti uel donati fuerunt:& qbus ex causis id factū sit p̄/ter oīum opinionē:hoc aūt ideo facit ut ĩuidia laborātes si dānati fuerīt:memores id aliis quo/q3 cōtigisse dānationē suā æqori aīo ferāt. Ancipites motus.Dubios euētus:nā semp ĩcertus & dubius est euētus litis & belli. Iuuidia laborātes.Qui aliis iuisi sunt & odio habent.

honestius:aut qd tempestiuius? senator populi romāi curia egressus homo uitæ fructibus continuo caritu/rus sanctissima iura familiaritatis morte pressis ocu/lis:& spiritu supremos anhelitus reddens scurrili lusu sugilanda sibi desūpsit. Incipit Liber Octauus.

N Infames rei quibꝰ de causis aut damnati: aut abso/luti sunt. Capi.I.

Vunc quoq3 ut æqore ani/mo ancipites iudiciorū motus tolerentur:recordemur in īuidia laborātes quibus de causis: aut absolut. sunt: aut damnati.

De Marco Horatio.

m Arcus horatius intersectæ sororis crimine a tullo rege dānatus ad populū ꝓuocato iudicio absolutus ē:quorū alterū atrocitas necis mouit:alte℞ cā flexit:qa immatu℞ uirginis amorem seuere magisq̃ īmpie punitum existimabat.Itaq3 forti punitione liberata fratris dextera tantū cōsanguineo q̃tū hostili cruor̃ gloriæ haurir̃ potuit arcē se tūc pudicitie custodē populus ro.postea plus iusto placidū iudicē præstitit. De Sergio Galba.

c Vm a libone tribuno plebis Sergius Galba ꝓ rostris uehementer increparetur; q̧ lusitano℞

m Arcus Horatius.Hæc historia in capi/tulo de seueritate dicta est:constat aūt Horatiū a duūuiris lege ꝑduellionis dānatū:& auctore tullo rege benigno legis ī/terp̄te fcā ꝓuocatōe ad populū ab eo fuisse ab/solutū:Sed est historia tota repetēda. Ad populū ꝓuo.iu.Quia lex erat horrēdi carminis: duūuiri ꝑduellionē iudicēt.si a duūuiris ꝓuo/carit ꝓuocatiōe certato:si uīcēt caput obnubi/to:īfœlici arbori reste suspēdito:uerberato uel ītra pomeriū uel extra pomeriū:hac igit̃ lege dānatus Horatius ꝓuocauit ad populū moti hoīes ī eo iudicio:maxime publiū horatio p̄re ꝓclamāte se filiā iure cæsā iudicare:atq3 ipo filio parē aīum ī oī piculo gerēte absoluerut:& misericordia p̄ris cōmoti:sed magis admira/tione uirtutis q̃ iure causæ. Forti punitione. quā meruerat ex cæde sororis. Tātū cōsan/guineo.Nō minus gloriæ ex cæde sororisq̃ ex curiatio℞ uictoria cōseq potuit. Arcē se tūc pudicitiæ custodē.In absoluēdo inqt horatio populus quāti faciēda eēt pudicitia declarauit; sed ī galbæ iudicio qđ sequtur:mitē se iudicem plus æquo p̄buisse uidet̃. Pudicitiæ custodē. qa iure cæsā horatiā īdicauit:quæ īpudica ui/deri poterat cum īmatu℞ sponsi amorē tāto/pere lugeret:ut fratr℞ & patriæ obliuisceret̃.

Plus iusto.In iudicio galbæ.

c Vm.A.libone tribu.ple.Sergius galba prætor ī hispania sūma pfidia usus est in lusitanos:nā triū ciuitatū q̃s oppu/gnabat;cōuocato populo tāq de cōmodis eius acturus:octo milia in qbus flos iuuētutis cōsi/stebat electa & armis exuta;partim trucidauit partī uēdidit:cū illis publicā fidē dedisset:qua fteti uenerāt in eius potestatē;nā lusitani serto/rianas ptes secuti fuerāt:aduersus quos missus fuit hic sergius galba:q uiolata publica fide maximā barbaro/rū cladē magnitudine criminis supauit;reus igit̃ fcūs a libone tribuno plebis die dicta uenit ī iudiciū:ubi cū a tribuno pfidia dānaret̃:eiusq3 dānationē Cato cū nonagenarius eēt uehemēti ořone iuuaret:teū se manifeste cōfessus est:nihil.n.ꝓ se recusans:qppe supplicio dignū se iudicās:omissa sui cā paruulos eius filios & nepotē multis cū lachrymis populo cōmēdabat: quæ res adeo cōmouit oēs: ut p̄ter opinionē absolueret̃:q oīum cōsensu piturus eē uidebat̃.De hoc galba Quītilianus de īstitutione oratoria li.ii.Seruiū īquit galbā miseratōe sola qua nō suos mō liberos paruulos in concione pduxerat:sed galli etiā sulpicii filiū suis ipse manibus cir/cūtulerat:elapsum esse cū alio℞ monumētis:tū Catonis ořone testatū:Cicero li.i.de oratore:Idē.Qu.seruiū galbā quē hoiem ꝓbe meminisse se aiebat pgrauiter rep̄hēdere solebat q̧ is.L.Scribonio q̃stionē io eū ferētē populi misericordiā cōcitasset:cū.M.Cato galbe grauissimus atq3 acerrimus inimicus aspere apud populū ro/manū uehemēter eēt locutus:quā ořonē in originibus suis ipse exposuit .rep̄hēdebat igit̃ galbā rutilius:q̧ is. G.Sulpicii galbi ꝓpīqui sui.Qu.pupillū filiū ipse pene in humeros suos extulisset q p̄ris clarissimi & recorda/tione & memoria fletum populo moueret & duos filios suos paruos tutelæ pupilli cōmendasse:ac se tanq̃ in promptū testamentū faceret sine libra atq3 tabulis:populū romanū tutorem īstituere dixisset illo℞ orbitati. Itaq3 cum & inuidia & odio populi:tum galba præmeret̃:hisq3 eum tragœdiis liberatum ferebat:quod item apud Catonem scriptum eē uideo:nisi pueris & lachrymis usus eēt pœnas eū datu℞ fuisse:hæc rutilius ualde uituperabat:& huic humilitati dicebat:uel exilium fuisse uel morte anteponendam. Lusitano℞.Lusitania

Quītilianus

Cicero

Lusitania

pars est hispaniæ quæ nunc ut quidam uolunt portus galliæ dicitur. In origine rettulit. In libro qui inscri/bit̃ de originibus. Mitigata cōcione. Mitigato populo: nam tria significat populū: orationē: & locū. Illam quæstionem. Inquisitionem & causam texit misericordia non æquitas. De. A. gabinio.

c Onsentaneū quod sequitur. Aulus gabinius in maximo ardore infamiæ fuit corrupto uidelicet exer/citu uel uetius uendito Ariobarzani: quo Ptolemæum reduxerat in regnum: ut supra dictum est: sed potius pecuniarum repetundarum hoc loco: nam de maiestate: cuius eum lentulus flaminis filius po/stulauerat absolutus est; ut ait Cicero ad atticū: & paulo post est omnino graui fama hoc iudicium: ut uidea/tur reliquis iudiciis periturus; reliquis iudiciis dixit ualet de ambitu cuius eum Publiū Sylla reum fecit in petitione consulatus: & repetun darum de quibus nondum postulatus erat: hoc in prætura syrie factum itelligimus: nam de syriis est senatus datus frequēs, ut idem Ci (Cicero) cero ait freq̄ntes q̄si Syriaci publicāi: uehemē ter uexatus Gabinius: exagitati tamen a domi cio publicani, q̄ eum essent cum equis prose/cuti. De gabinio idem Cicero ita sensit in sena tu: cum de prouinciis consu, diceret syriam ipse cōsu. ut piso Macedoniam occuparat: inq̄ eius iter fuit huiusmodi: ut rex Ariobatzanes ipsum ad cædem faciendam conduceret adue niens i syriam equitatum admitteret: cohor/tes postea cōductæ sunt: publicanos prope in seruitutem iudeis & syriis traderet: nā ius pu/blicanis non dixit; pactiones sine iniuria factas rescidit: Custodias sustulit: uectigales multos ac stipēdiarios liberauit: quo in oppido ipse eēt aut quo ueniret publicanū aut publicani ser/uum eē uetuit Ga. in syria diutius est Semira/mis illa retinēda īquit cuius iter ꝓuinciā eius/modi: ut rex Ariobarzanes consulē nostrū ad cædē faciendā tanq̄ aliquē thracē conduceret: deīde aduectus in syriā primū eq̄tatus habuit īteritū; postea concisæ sunt optime cohortes: Igit̃ in syria īperatore illo: nihil aliud uidelicet actū est; nisi pactiones pecuniaꝝ cum tyrānis; decisiones; direptiōes; latrocinia; cædes: cum palam po. ro. imperator īstructo exercitu dex/terā tendens; nō ad laudē milites hortaret̃: sed oīa sibi empta & emēda esse clamaret. Infa/miæ ardore. Magna illi īfamia orta est q̄ ꝓuin/ciā syriā expillasset: unde Cicero: an in syria in/quit diutius est semiramis illa retinēda. Ab/ruptæ spei. fracte & debilitatæ spei: neq̧ enim spes ulla sibi subesse uidebat̃. Inualida fide. Infirma fide: q̄a nulla fides eius defensoribus dabat̃: Iudices p̄terea uehementer irati: cupie/bāt eius dānationē. Cōsternationis ipulsu. Quia ubi uidit p̄rem damnatū iri sic mente cōsternatus est: ut amens ꝓpe modū uideret̃. Aliquod fomen tum ꝓcellæ. Translatio sumpta a tēpestate. Vnde totus ipetus. Quia ipse actionē istā susceperat: & Gabinii uitam in discrimē adduxerat. Eruperat. quasi cum īpetu exierat. Et documentū daretur. Exemplū inq̄t (Seneca) statuit lelius ne quis se nimiū secūdis extollat: neue aduersis deprimat: nam ut īquit Seneca nemo cōfidat ni/mium secūdis; nemo desperet meliora lapsis.

magnā manū interposita fide prætor ī hispania iter emisset actioīq̧ tribunitiæ. M. Cato ultīæ senectutis oratione sua quā ī origine rettulit subscriberet, reus pro se iam nihil recusās paruulos liberos suos & galli sanguine cōiunctū filiū flens cōmēdare cœpit: eoque facto mittigata cōcione qui omniū cōsensu parituros erat pene nullū triste suffragiū habuit: misericordia ergo illā quæstionē nō æq̄tas texit; quoniam quæ in/nocentiæ tribui nequierat absolutio respectui pio/rum pueroꝝ data est. De. A. Gabino.

c Onsentaneū quod sequitur. A. Gabinius ī maximo īfamiæ suæ ardore suffragiis populi. C. memio accusatore subiectus abruptæ esse spei uidebatur; quoniam & accusatio partes suas plene exhibebat & defensionis præsidia inualida fide nitebā/tur: & qui iudicabant ira præcipiti pœnam hominis cupide expectabant; Igit̃ uiator & carcer ante oculos obseruabant̃: cum interim omnia ista propiciæ fortu næ interuentu depulsa sunt: filius namque gabini Si senne cōsternationis impulsu ad pedes simenii sup/plex prostrauit: inde aliquot fomentum procellæ pe/tens unde totus impetus tempestatis eruperat: quem truci uultu a se uictor isolens repulsū excusso ex ma nu annulo humi iacere aliquamdiu passus est. Q d̄ spectaculū fecit ut Lelius tribunus plebis: approban tibus cūctis gabinium dimitti iuberet: ac documentū daretur neque secundarum rerum prouentu inso lenter abuti: neq̧ aduersis propere debilitari oporter̃ idque proximo exemplo æque patet.

De Appio Claudio.

a Ppius claudius. Liuius li. Claudius pulcher cōsu. inq̄t: q̄ contra auspicia ꝓfectus iussit īmergi pullos q̄ cibari nolebāt īfœliciter aduersus carthaginēses classe pugnauit: & reuocatus a senatu iussusq̧ dictato rē dicere. C. Glauciā dixit sortis ultimæ hoīem: q̄ coactus abdicare se magistratu postea ludos p̄texta/(Suetonius) tus spectauit. Suetonius. In uita tyberii claudii. Claudius īquit pulcher apud Siciliā: nō pascētibus nō auspica/to pullis: ac per cōtemptū religionis mari demersis q̄si ut biberēt quādo esse nollēt præliū nauale īniit: supe/ratusq̧: cū dictatorē dicere a senatu iuberet̃; uelut iteꝝ illudens discrimini publico glauciā uiatorē suū dixit. Valerius aliter sentire uidet̃; nō ab hoste superatā fuisse classem claudio īperatore: sed ꝓpter cōtemptam reli/gionē: sp̄retis scilicet auspiciis tēpestate amissam: itaq̧ cum ei dies dicta esset ad populū qui religionē cū ma/xima populi romani clade spræuisset; & in eo esset ut dānaret̃; Subita e cœlo demissa tēpestas damnationem

illã excussit & apiũ liberauit. Maior an iniuria religionis. q̃ cõtra oĩa nauigauit. Vetustissimũ morẽ. Maiores. n. ut supra dictũ est nihil gerebãt nisi prius captatis auspiciis. Obiectus. Ordo est. Apius claudius ĩfesto populo obiectus nescio maiore iniuria religionis an priæ. Tutus fuit. Himber enĩ diuersum egit populũ: ita ut a dãnatione illa amoueret. Diis ĩterpellãtibus. Diis ꝓhibẽtibus.

e Odẽ auxilii genere. Tutia uestalis uirgo falso crimine ĩcæsti suspecta eodẽ auxilii genere emersit: quo supius appius: Nã cũ suæ sinceritatis cõscia foret nouo auxilii genere salutẽ suã tutata est: sũpto. n. cribro deã uestã ꝓpalã ꝑcata est: ut sibi liceret haurire ex tyberi aquã & eãdẽ ad sacros ignes ꝓferre: si sibi pudicitia cõstaret: q̃d etiã factũ est: Nã ut inqt uicẽtinus poeta: Tutia casta fuit: sed nõ est credita: Nanq; lesarat hanc falso crimine uulgus ĩers. Quod simul ac sensit palmas ad sidera tollẽs: Dixit rediua iã tibi casta negor: Si rea sum populo me nũc spectãte ministra. Signa qbꝫ noscar si tibi casta fui: Dixit & arrepto tyberio in littore cribro: Ipsa manu purã fluminis hausit aquã: Quã simul ĩmotã nulloue foramine lapsam. Pertulit ad sanctos uirginitate focos: & cætera quæ sequunt̃. Temere. Sine rõne: q̃a nulla erat ratio uel causa cur aqua p rimas cribri nõ flueret. Ipsa reꝝ natura. Aquæ natura liq̃da est & per tenuissimas rimas defluens: quod in uoto tutiæ minime factum est.

De Appio Claudio.

a Ppius claudius nescio rligiõis maior an priæ iiuria: si q̃dẽ illius uetustissimũ morẽ neglexit: huius pulcherrimã classẽ ãisit: ĩfesto populo obiectus cũ effugere debitã pœnã nullo mõ posse crederet̃: subito coorti imbris beneficio tutus fuit a dãnatione: discussa. n. quæstione aliã uelut diis ĩterpellantibus de integro instaurari non placuit. Itaq; cui maritĩa tempestas cãæ dictionẽ cõtraxerat: cælestis salutẽ attulit.

De Tutia Virgine deæ uestæ.

e Odem auxilii genere Tutiæ uirginis uestalis ĩcesti criminis reæ castitas ĩfamiæ nube obscurata emersit: quæ conscia certe sinceritatis suæ spẽ salutis ancipiti argumẽto posita petere ausa ẽ. arrepto enĩ cribro: uesta ĩquit si sacris tuis castas semp admoui manus: effice ut hoc hauriã ex tyberi aq̃: & in ædẽ tuã perferã audacter & temere iactis uotis sacerdotis reꝝ ipsa natura cessit.

De Lucio Pisone.

i Tem. L. Piso. a. L. claudio pulchro accusatus q̃ graues & intolerabiles iniurias sociis intulisset: haud dubiæ ruinæ metũ fortuito auxilio uirauit: nã q̃ per ipsum tempus quo tristes de eo sententiæ ferebãtur repentina uis nimbi incidit: cumq; prostratus humi pedes iudicum oscularetur: os suum ceno repleuit: quod conspectum totam quæstionem a seueritate ad clementiam & mansuetudinem transtulit: q̃a satis eum pœnas sociis dedisse arbitrati sũt: huc deductum necessitatis ut abiicere se tam suppliciter: aut arollere tã deformiter cogeret̃. Subnectã duos accusatoꝝ suoꝝ culpa absolutos.

De Quinto Flauio.

.q. Flauius a. T. Valerio ædili apud populũ reus actus cum. xiiii. tribuum suffragiis damnatus esset proclamauit se innocentem opprimi: cui Valerius æque clara uoce respõdit: nihil sua ĩteresse nocẽs ne an innoxius periret: dummodo periret: qua uiolẽtia dicti reliq̃s tribus aduersario dõauit: abiecerat inimicum: eũdẽ dũ ꝓcerto pessundatũ credidit erexit: uictoriamq; in ipsa uictoria perdidit.

De Caio Cosconio.

.C. Aium etiam Cosconium seruilia lege reũ propter plurima & euidentissima facinora: ac sine

Tẽ. L. piso. Lucius piso accusatus iniuriaꝝ cõtra socios: Macedoniã piso cõsul occupauerat i q̃ ita se gessit ut exercitũ amitteret: barbari ĩfesta omnia redderẽt: Achæos sibi ĩgẽtẽ pecuniã pẽdere cogeret: Vectigal ac portoriũ dirrachinoꝝ i q̃stũ suũ uerteret: bizancioꝝ urbẽ hostilẽ ĩmodũ uexaret: nobilissimas ẽt uirgines fama erat se ĩ puteos abiecisse: & morte uolũtari anecessariã turpitudinẽ depulisse. Dubiæ ruinæ metũ. Timebat. n. quorsũ tẽderet populi iudiciũ. Nĩbi. Nimbi Nimbus dr̃ uẽtus cũ pluuia. Totã q̃stionẽ. i. ĩquisitionẽ. Alii legũt concionẽ. Huc deductũ necessitatis. Idest ad tãtã necessitatẽ coactũ Abiicre se tã suppliciter. Vt humi prostratus iudicum pedes oscularetur.

q Vintus flauius. Quintus flauius reus actus hunc fimbriã fuisse conicimus quẽ seuissimũ legimus q̃ppe cĩnæ satellitẽ: q postea Valerio flacco consule: legatus in asiã ꝓfectus p simulationẽ dimissus corrupto exercitu: Ducẽ ĩterficiendum curauit: ipse correptis fascibus ꝓuinciã ingressus Mitridatem pergamo expulit: ilion ubi tardius portae aperiebãtur ĩcẽd. iussit: & populo uisceratio a Marco flauio data in funere matris: Erant qui per speciẽ honorandæ parentis mentã mercedem populo solutã interpretarẽtur: q̃ eum die dicta ab ædilibꝫ crimine stupratæ matrisfamilias absoluisset. Reus. Tam nocẽs q̃ innocẽs dicit̃: cuius res agit̃. Abiecerat. Dicit quomõ absolutus est flauius accusatoris culpa. Reliquas tribus. quæ una ex uiginti stabant. Perdidit. Quia tanta dicti uiolẽtia reliquas tribus in suum odium attraxit.

c Aium etiam cosconiũ. Lex seruilia repetundaꝝ. Nam apud asconium pedianum sic legimus. Quĩtus seruilius cepio cum iudicia penes equestrẽ ordinẽ eẽnt: & P. Rutilio damnato: Nemo tam innocens

Asconius pedianus

esset ut nō illā timeret: Quītus seruilius cepio: Scauꝝ ob asiaticæ legatiōis iuidiā: & aduersus legē pecuniaꝝ reū fecit repetūdaꝝ lege: quā tulit seruilius: Neqꝫ.n. legatus pecuniā accipet sicut scaurus accepat: & hūc cosconiū accepisse intelligimus. Pueꝝ ṗtextatū. Pueꝝ nobilē: nā ṗtexta nobiles utebanť: quā teste Macrobio primus. T. hostilius rex romanoꝝ tertius debellatis hetruscis ut romæ hřet īstituit: Sed ṗtextā illo sæculo puerilis nō usurpabat ætas: At postea. Tar. demarati exulis filius priscus rex: qntus a romulo: de sabinis triūphās filiū suū annos q̄tuordecī natū q̄ in bello hostē manu ꝑcusserat: ꝑ cōciōe laudauit: & ṗtexta donauit: hīc deductus mos: ut ṗtexta ī usū pueroꝝ nobiliū usurpareť: Est aūt ṗtexta toga: Cui purpura ṗtexiť. Poetico ioco. More poetaꝝ uersibus ludētiū. De se dare. qa etiā aduersariū flagitiis supabat. In sua cā. Nam nunq̄ absolutus fuisset cosconius nisi obscænitas accusatoris iudices ꝑturbasset.

Praetexta

a Ttingā eos quoqꝫ. Dicturus Valerius de his q cū nocētes eēnt: Maioꝝ suoꝝ: & ꝓximoꝝ benemeritis absoluti sūt: Ab Auloattilio calatino sūpsit exordiū: q cū fore oppido ṗesset bello punico: quo tp̄e hānibal italiā uastauit: & illius oppidi ciues ad hānibalē descecissent: Suspitio fuit id calatini cōsilio factū: In iudiciū itaqꝫ calatinus rapiť: Nec dubiū erat q̄n ab īfesto populo dānareť: nisi pauca Qu. Fabii Maximi uerba iudicialē illū īpetū a genero ꝓpulsassent. De hoc aūt attilio superius diximus in ca. de iure triūphādi. Dirreptuꝝ. Abruptuꝝ affinitatē. ꝑ diuortiū. n. filiā snā ei dēpsisset. Exploratā sniam qa ꝑꝑ euidēs crimē fuit pene certa snia. Difficillimis reipu. tpibus. ꝑpter īgētes romanoꝝ clades. Bene se credidisse. Optimæ se cōmisisse. hic. n. Fabius ē de quo ænius unus q nobis cūctādo restituit rē: q trahendo bellū & exercitū ro. seruauit & uires hānibalis debilitauit.

m Arcus quoqꝫ Aemilius scaurus. Repetundaꝝ reus: Marcus scaurus Marci scauri filius: q prīceps senatus fuit: uictricū hūit syllā: quo uictore & munifico ī socios uictoriæ: ita abstinēs fuit: ut nihil donari sibi uoluerit: neqꝫ sub hasta emerit ædilitatē sūma magnificētia gessit: Adeo ut ī eius īpēsas opes suas absūpserit magnūqꝫ æs alienū cōtraxerit. Ex ṗtura ꝓuīciā sardiniā obtinuit: ī q̄ nec satis cōtinēter se gessisse existimatus ē: & ualde arrogāter q genus moꝝ ī eo ṗnū uidebať. Cū cætera īdustria neq̄ q̄ eēt par: erat tamē aliquādo īter ṗronos cāꝝ: hic cū ad cōsulū ad. iii. kalēdas qntiles romā uenisset: q̄rentibus de eo sardis a Publio Valerio triario adolescēte paratoad dicēdū & notæ īdustriæ filio eius q ī sardinia contra. M. le. arma tulerat: postulatus est apud. M. Catonē repetūdaꝝ ut ī actis scriptū ē pridie nonas qntiles defenderūt scauꝝ sex patroni: cū ad id tp̄s raro qsq pluribꝫ utereť q̄ q̄tuor. fuerūt aūt hii sex Clodius pulcher: Marcus Marcellus: Marcus calidius: Marcus cicero: Marcus messalla niger: qntus hortēsius īpe quoqꝫ scaurus dixit ꝓ se ac magnoṗe iudices mouit squalore & lachrymis & ædilitatis effusa memoria ac fauore populari & ṗcipuæ ṗrnæ auctoritatis recordatōe. Repetūdaꝝ: Dicimus. n. repetūdaꝝ & de repetūdis. Cōploratā. Trāslatio sūpta ab his q mortuos lugēt: q cū actū de eis uidēt dicū t post cōclamationē cōploratū ē. Amplissimoꝝ ui. Vr fabii & scauri supius cōmemorati. Nō sa. mul. po. Narrat Vale. quō accusatoꝝ āplitudo peccātiū cāis aliqū ꝓfuerit. Cū. n. uideret populus ro. Multos īdies accusatores īsurgeť potētia sua fr̃tos: Nō ē passus ībecilliores a maioribꝫ opprimi.

l V. Scipio coctam accusauit. Hunc coctā gracchaneæ seditiōis fauorē ītelligimus: Cū Scipio acerrime restitit: ut apud Plutarchū in. T. & C. gracchoꝝ uita manifestissime patet. Nā aurelius cocta aliquor

ulla dubitatione nocentē: Valerii ualentini accusatoris eius recitatum iudicio carmen quo ipsum puerū prætextatum & ingenuam uirginem a se corruptam poetico ioco significauerat correxit: Siquidem iudices iniquum rati sunt eum uictorem dimittere: q palmam non ex alio ferre: sed de se dare merebatur. Magis ergo ualerius ī cosconii absolutione damnatus: q̄ cosconius ī cā sua liberatus ē. De. A. Attilio Calatino.

a Ttingam eos quoqꝫ quorum salus propriis obruta criminibus proximorum claritati donata est. A. attilium Calatinum soranorum oppidi ꝓditione reum admodum īfamem imminentis damnationis periculo. Q. maximi soceri pauca uerba subtraxerunt: quibus affirmauit si in eo crimine sontē illū ipse comperisset: direpturum se fuisse affinitatem: cōtinuo enim populus pene iam exploratam sententiā suam unius iudicio concessit: indignum ratus eius testimonio nō credere: cui difficilis reipublice temporibus bene se exercitus credidissē meminerat.

De marco Aemilio Scauro.

.m. Q uoqꝫ æmilius scaurus repetūdaꝝ reus adeo ꝑditā & cōploratā defensionē ī iudiciū attulit: ut cum accusator diceret lege sibi centum atqꝫ. xx. hominibus denūciare testimōium licere: si non recusare quo minus absolueretur si totidem nominasset q̄bus in prouincia abstulisset tam bona cōditiōe uti nō potuerit: tamē propter uetustissimam nobilitatem & recentem memoriam patris absolutus est: sed queād modum splendor amplissimorum uirorum ī ꝓtegēdis reis plurimū ualuit: ita in opprimendis non sane multum potuit quin etiā euidenter noxiis dū eos acrius īpugnauit: profuit. De Cocta.

l V. Scipio Aemilianus Coctā apud populū accusauit: cuius causa quāuis grauissimis crimini

post annos prætor iudicia ad equites romanos transtulit: hunc igitur coctam: cum Lucius Scipio ĩfamatum in iudiciũ ptraxisset: & multis grauissimis criminibus afflictũ eo pduxisset: ut dãnaret: octauo iudicio illũ populus liberauit: Ne eius damnatio accusatoris amplitudini donata existimaret. Confossa. Afflicta: cõuicta: trãslatio a gladiatoribus sumpta q sibi iuicẽ uulnera ĩferũt. Ampliata. Inter cõperendinationẽ & ampliatã cãm hoc ĩterest: Cõperendinatio est cũ altera tãtũ partiũ perit ut in aliũ diẽ iudiciũ differat: eo q dicat iudices cãm nõ pbe tenere. Ampliata uero cã est cũ cã ĩtellecta si iusta est: Reus cõfestim absoluit: si mala est nõ statĩ dãnat: sed in aliud tps deferẽ: & in tabulis si scriptũ erat. A. Absolutionẽ factã eẽ significabat: Si uero. D. Dãnatũ reũ eẽ ĩtelligebãt: Sed si deferrebat: in tabulis ĩprimebant. N. & L. id aũt qd significat nõ liqt.

Cõperẽdinatio

Ampliata cã

buserat confossa: septies ampliata & ad ultimũ octauo iudicio absoluta ẽ: quia homĩes uerebãtur ne præcipue accusatoris amplitudini damnatio eius donata existimaret. Quos hæc secum locutos crediderim: nolumus caput alterius petentem in iudicium triumphos & trophea spoliaq; ac deuictarũ nauium rostra deferre: terribilisq; sit is aduersus hostes: ciuis uero salutem tãto fulgore gloriæ subnixus ne insequatur: tã uehementes iudices aduersus excellentissimum accusatorem quã mites longe inferioris fortunæ reo.

Triũphos & trophea. Triũphus plenæ uictoriæ decernebat utpote dbellatis hostibꝫ. tropheũ ueco: semiplenæ ut fusis atq; fugatis.

De Callidio Bononiensi.

c Allidius Bononiensis in cubiculo mariti nocte depræhensus cum ob id causam adulterii diceret: inter maximos & grauissimos infamiæ fluctus emersit: tanquam fragmentum naufragii: leue admodum genus defensionis amplexus: affirmauit enim se ob amorem pueri sui eo esse perductum: suspectus erat locus: supectum tempus: suspecta matrisfamiliæ persona: suspecta etiam adolescẽtia ipsius. Sed crimẽ libidinis confessio intemperantiæ liberauit remissionis hæcillud aliquãto grauioris materiæ exẽplũ.

c Allidius bononiẽsis. Hic est callidius ille q calliditate sua grauissimũ iudiciũ effugit: Cũ enim manifesti ppe modũ adulterii accusatus esset: hoc leui adminiculo aduersus ualidissima accusatoris argumẽta sustẽtatus iudiciũ subterfugit: q affirmaret se in patiẽtia libidinis pueri serui cuiusdã illic dormiẽtis in mariti cubiculũ eẽ ptractũ. Mariti. Quẽ honoris gra nõ noiat. Causã adulterii. Neq; etiã negare poterat utpote qui dephẽsus fuerat. Leue fragmẽtũ. Ita euasit uel emersit queãdmodũ nõnunq naufragus euadit paruo nauis fragmento: hoc est tabula. Suspectus locus. Mariti cubiculũ. Tẽpus. Nocturnũ. Matrisfamilias. Quæ non satis pudica foret: Ex quo dephendi poterat eũ adulterii cã iuisse. Adolescẽtia. Quæ pcliuior in libidinẽ eẽ cõsueuit. Cõfessio intẽperãtiæ. qa confessus eẽt ppter puerũ seruũ iuisse. Nã si ppter ĩgeniũ iuisset dãnatus esset.

De Celiis fratribus & Filiis titii Celii.

c Vm paricidii causam duo fratres Celii dicerẽt splendido terracinæ loco nati: quorũ pater Titus Celius in cubiculo quiescens filiis altero cubanti bus lecto erat interemptus: neq; aut seruus quisq aut liber inueniretur ad quẽ suspitio cædis pertineret hoc uno nomine absoluti sunt: quia iudicibus planum factum est illos aperto hostio inuentos esse dormiẽtes: somnus innoxiæ securitatis certissimus index miseris opem tulit. Indicatum est. n. rerũ naturam non recipere ut occiso patre supra uulnera & cruorẽ eius quietem capere poterint.

c Vm patricidii cãm. An hic fuerit cælius ille ruffus ad quẽ. M. cicero ex cilicia scripsit: nõ affirmauerim quũ igr. T. coelius cœli terracinẽsis filius noctu ĩ cubiculo uulneribꝫ cõfossus inuẽtus fuisset: in altero cubili eiusdẽ cubiculi cubãtibus filiis: Neq; qspiã alius ĩ suspitionẽ cædis ueniret: illi una tãtũ cã absoluti fuerũt q apto hostio dormiẽtes ĩuẽti sũt. Neq;. n. uerisimile fiebat si patrẽ necassent oculos filiorũ potuisse ĩ sõnũ resolui. Quorũ pr. qa ut diximus de noĩe pris filii apud maiores denoĩabant. Terracinæ. Oppidũ est ĩ uolscis qd olĩ trachina dicebat postea anxur dictũ q ibi iuppiter coleret ĩberbis. Altero cubiculo. Proximo lecto pris. Cubiculo. Nã cubiculũ cõtinet cubile. In eodẽ. n. cubiculo duo erãt lecti: in altero pr: in altero filii cubabãt. Vno noĩe. Hac una cã: qa cubiculũ eorũ inuentũ est ipsis dormiẽtibus aptũ: Nõ enim existimabãt adolescẽtes in tãto discrimine potuisse secura quietẽ capere. Planũ factũ est. Alia enĩ rõne iuuenes cædis absolui nõ poterãt. Somnus innoxiæ. Sõnus ĩquit effecit: ut inoxii iudicarentur quod haud qq natura passa fuisset filios somnum capere potuisse post uulnera patris.

Terracinæ

p Ercurramus nunc eos quibus in causæ dictione magis quæ extra quæstionem erant nocuerunt q̃ sua innocentia opem tulit.

p Ercurramus. Trãsit ad eos qui uel inuidia accusatorũ uel iniquitate iudicũ damnationem euitare non potuerũt nec sua ipsorũ innocentia sibi opem tulit.

De Lucio Scipione.

l V. Scipio post speciosissimũ triumphum de rege antiocho ductum perinde ac si pecuniam

l V. Scipio. Is frater aphricani fuit: qui ad sipilũ montem legato fratre: Antiochum regem syriæ uicit:

& regni parte priuauit:unde asiaticus dictus est:post reus pecuniæ interceptæ Ne in carcerem duceretur:grac chus pater tri.ple.auctor est Plinius orator. Lucius scipio. Qui asiaticus dictus ē. Etiā europæ. Antiochus nō cōtētus asia:europā quoq; iuadere ꝓperabat. Vltra mōtē tauꝝ. Hoc idē li.iiii.dixit ca.i.exēplo ultimo. Antiochus iqt a Lucio scipione ultra tauꝝ mōtē iperii finib; sūmotus:cū asiā ꝓuīciā uicinasq; ei gētes amisisset: Grās agere populo romano:Nō dissimulāter tulit. Inclytis co. Nā alter aphricanus: Alter asiaticus dictus ē.

a C scipioni quidem. Scipio non commissa culpa:sed flagrante inuidia damnatus. Gn.uero Decianus. Nulla inuidia:sed errore linguæ factus est noxius.

p. Furiū. Hic sine dubio est quē legimus furoris Catilinæ sociū. Nā Cicero conuocato senatu de his primū q in custodiis traditi eēnt. Itē de Lu.cassio.P.Vmbreno.P.Furio.Qu.Anto.qđ legati nosauetāt:Retulit qđ de his si depræhēsi forēt fieri placeret.

Morte lucii saturnini. Seditiosissimi uiri q gracchanas leges asserere nō destitit fauēte mario q postmodū mutata snīa illū ex auctoritate senatus q conspirauerat in eū tandē oppssit poenas:nō modo secitur nō dānaret reus quē accusauerat:sed isuper ipse dānatus est.

s Extum quoq;. Titio quoque saturninus exitii causa fuit. Non q, eum nominasset:ut decianus:sed q, in eiusdē domo imago saturnini esset inuenta.

a Diciat his claudia. Hānibale italiā uastāte ex respōso librorꝫ sibyllanorꝫ Mater deū a pessimōte accersita cū aduerso tyberi ueheret repēte nauis in alto stetit:& cū moueri nullis uiribus posset ex libris cognitū castissimæ demū foeminæ manu moueri posse:Tū claudia:uirgo uestalis falso crimine icæsti suspecta deā otauit:ut si se pudicā sciret seqret.zonaq; iposita nauē mouit simulacrū

Suetonius mrīs deū aduexit:Suetonius de duodeci cæsaribus ait:extant & foeminarꝫ exēpla diuersa:& siqdē eiusdē familiæ claudia fuit:Quæ nauē cū sacris mrīs deū ideæ adherētē tyberino uado extraxit p̃cata ꝓ palam:ut ita demū se ꝓse qret si sibi pudicitia cōstaret: & q̃ nouo more iudiciū maiestatis apud populū mulier subit q, in cōferta multitudine ægre ꝓcedēte carpēto palā optauerat:ut frater suus pulcher reuiuisceret atq; itez classē amitteret quo minor turba romæ foret. Sunt & alii auctores huius

Liuius historiæ. Liuius matronæ primores ciuitatis īter q̃s unius claudiæ gncæ īsigne nomē ē deā accepe:Cui dubia ut tradit aurea fama clariorē ad posteros iā religioso misterio pudicitiā fecit:&

Ouidius Oui.li.fastoꝝ.iiii. Supplicis alma tuæ genitrix foecūda deoꝝ: Accipe sub certa cōditiōe p̃ces:Casta negor:si tu damnas meruisse fatebor. Morte luam poenas īdice uicta dea:Sed si crimē abest nr̄æ tu pignora uitæ:Re dabis & castas casta seqre manus:Dixit & exiguo funē conamine traxit:Mira sed & scæua testificata loqr:Mota dea est:seqtur q; ducem laudatq; sequēdo. Iudex læticiæ fert ad astra sonus. Itē paulo īferius dicit Claudia p̃cedit læto celeberrima uultu. Credita uix tādē teste pudica dea. Claudia:Virgo uestalis cuius statua in tēplo mr̄is deū reposita bis īcēdio æde cōsumpta remāsit itegra:& īuiolata:ut in capitulo de miraculis diximus. Crimine. Incoesti. Eliderei. Excuterei. Offenderei. Infoelici ductu. Aduersa fortuna.

p Ossumus ad illos. Nō erit inqt absurdū:de his quoq; dicere q leui crimine dānati sūt:ut triūuiri quos noiat q nullā aliā ob cām dānati sunt nisi q, tardius ad extīguendū ortū īcēdiū uenissent:populus eorꝫ secordiā mulctandā eē cēsuit. Pari rōne alter triūuir q urbis uigilias neglīgētius seruasset dānatus est.

i Tem.P.bilius. Triumuir nocturnus. hic magistratus hodie seruat etiam Venetiis:Nam apud romanos triumuiri nocturni instituti sunt qui cohercendis incendiis præessent.

ab eo accepisset damnatus est:non puto q, precio corruptus fuerat:ut illum totius asiæ dominum: & iam etiam europæ uictrices manus inicientem ultra taurum montem summoueret:sed alioquin uir sincerissimæ uitæ & ab hac suspitione procul remotus iuidiæ quæ tunc in duorum fratrum inclytis cognominib; habitabat:resistere non potuit. De Scipione.

a C scipioni quidem maximus fortunæ fulgor publio autem deciano spectatæ itegritatis uiro uox sua exitium attulit. De Publio furio.

n Am cum.P.Furium inquinatissimæ uitæ pro rostris accusaret:quia quadam in parte actionis de morte lucii saturnini q̃ri ausus fuerat:nec reum damnauit:& insuper ei poenas additas pependit.

De Titio Sexto.

s Extum quoq; titium similis casus prostrauit: erat innocens agraria lege lata generosus apud populū:tamen q, saturnini imaginem domi habuerat:suffragiis eū tota concio oppressit. De Claudia.

a Diciatur his Claudia quā insontem crimine quo accusabatur uotum impium subuertit:q, cum a ludis domum rediens turba elideretur:optauerat ut frater suus maritimarum uirium nostrarū præcipua iactura reuiuisceret sæpiusq; consul factus infoelici ductu nimis magnam urbis frequentiam minueret. De Militio Cneo Lolio. & Lucio Sextile.

p Ossumus & ad illos breui diuerticulo trāsgredi quos leues ob causas damnationis incursus abripuit. M.Militius. Cn.Lolius. L.Sextilius triumuiri quod ad incendium in sacra uia ortum extinguēdum tardius uenerāt:a tribuno plebis die dicta apud populum damnati sūt. De Publio Bilio Triumuiro.

i Tem.P.Bilius triumuir a.P. aquilio tribuno plebis accusatus populi iudicio concidit:quia

Dm odū. Hoc sine dubio iudiciū seuerꝫ nimiū & asperꝫ fuit & pter oēm opinionē factum: q̄ Marcus
a æmilius dānaret: qa uillā altā extruxisset in agris. Seueræ notæ. Rigidæ dānatiōis. Extructæ uil/
læ. Hic manifestissimæ patet uillā eē domū q̄ edificat̄ in garis: in urbe uero domū appellari uel ædes.
On supprimēda. Nō fuit hoc leue crimē: ut Valerio fortasse uidet̄: nā ꝓxime ad amentiā accedit do/
n mitū bouē occidere pueri explēdæ libidinis gr̄a: id fortasse cuiuspiā sacrificii gr̄a nō fecisset dignus ꝓ/
fecto dānatōe quā sensit. Rure ut omasum in cœna. Et ruri dicimus & rure. Omasum. Pigue bo/ Verba liuii
uis intestinū. Bubulæ. A boue dicimus bubulus nō bouinus. Publica q̄stione. Publica inq̄sitōe & iudicio.

uigilias negligentius circumierat.

De Marco Aemilio Porcina.

a Dmodum seueræ notæ & illum populi indici um: cū marcū æmilium porcinā a. L. Cassio ac cusatum crimine nimis sublime extructæ uillæ in al/ siensi agro graui mulcta affecit. De Q uodam.

n On supprimēda illius quoq; damnatio q̄ pueri sui nimio amore corruptus: rogatus ab eo ruri ut omasum i cœnam fieri iuberet bubulæ carnis i ꝓpin quo emendæ nulla facultas esset: domito boue occiso desiderium eius expleuit: eoq; nomie publica quæsti one afflictus ē inocēs: nisi tā prisco sæculo natus esset.

De quadam muliere quæ matrē interfecit.

a Tq; ut eos quoq; referamus: qui in discrimen capitis aducti: neq; damnati neq; absoluti sunt. apud M. pompilium lēnatem prætorem quædam qd̄ ma trem percussam fuste īteremerat causā dixit: de qua neutram in partē latæ sentētiæ sunt: quia abunde cō/ stabat eandem ueneno necatorum liberorum dolore cōmotam: quos auia filiæ īfensa sustulerat: parricidi um ultam particidio esse: quorum alterum ultione: alterum absolutione non dignum iudicatum est.

De quadā muliere quæ uirū & filiū interemit.

e Adem hæsitatione publii quoq; dolobellæ ꝓ. cōsulari īperio asiam obtinentis aīus fluctuatus est: materfamilias smyrnea uirū & filiū īteremit: cum ab iis optiæ īdolis iuuenē quē ex prior̄ uiro enixa fuerat occisū cōpisset: quā rē dolobella ad se delatā athenas ad ariopagi cognitionē relegauit: qa ipse neq; libera re cædib; duabus cōtamiatā: neq; punire eā iusto do lore īpulsam sustinebat: cōsideranter & mansuete po puli ro. magr̄atus: sed ariopagitæ quoq; nō minus sa pienter: qui īspecta causa & accusatorem & reā post centum annos ad se reuerti iusserunt: eodem affectu

Innocēs nisi tā prisco sæculo. Insons iudica/ tus fuisset ob id factū nisi priscis tpbus natus eēt qbꝫ parsimoniæ & frugalitati honos h̄eat.

a T qui ut eos. De causis quæ possent in iurisdictiali cōstitutione poni q̄uis in neutrā partē iudicatæ: sunt. n. in absū/ ptiua quæ cōstat ex trāslatione criminis: cū fe cisse nos nō negamus: sed aliorꝫ peccatis coa/ ctos fecisse dicimus: ut apud pōpiliū lēnatē fi/ lia quæ fuste m̄rem ocoderat: & apud dolobel lā q̄dā materfamilias quæ uirꝫ & filiū ītereme rat: Nam utreq; defendi posse uidebant̄: q̄ iu/ re fecissent trāsferēdo culpā in alios: illa in ma/ trē hæc in maritū atq; filiū: q̄stio. n. eēt aduer/ sus filiā occidisti matrē: occidi: sed iure: nā illa liberos meos ueneno necauerat: orbitatis ergo dolore id facere sum coacta: pari rōne dicendū est de matrefamilias cuius filiū ex priore mari to susceptū uir alter occiderat Quædam q̄ matrē. Nomē ꝓpter ignobilitatē nō ponitur.
In neutrā partē. Nec in dānationē nec in ab/ solutionē. Veneno necatorꝫ. Mater infensa filiæ liberos eius ueneno sustulerat quo dolo re ꝑcita. matrē īteremit. Infensa. Irata quasi Infensa plusquam inimica. Sustulerat. Occiderat.
Quorꝫ alterꝫ ultionē. Prætor existimauit m̄rem fuisse morte dignā quæ nepotes uene/ no necasset: sed īdignā quæ a filia necaret̄: Al/ terꝫ igit̄ parricidiū ultione dignū: alterꝫ abso/ lutione uidebat̄ & propterea utrūq; indiscus/ sum reliquit: ut nec dānarit filiā nec absolue/ tit. Gellius lib. xii. ad Cn. Dolobellā pro consu Gellius lari imperio prouinciam Asiam obtinentem deducta muliet smyrnea est.

e Adē mulier uirꝫ & filiū eodē tēpore uenenis clam datis irata īterfecerat at/ q; fecisse se confitebat̄: dicebatq; habu isse se faciēdi causam: quoniā idē maritus & fi lius alterꝫ filiū mulieris ex uiro ptiore genitū adolescentē optimū & inocentissimū exceptū īsidiis occidissent. Idq; ita esse factū cōtrouer/ sia nō erat. Dolobella rettulit ad cōsilium: Ne/ mo quisq̄ ex cōsilio sententiā ferre in causa tā ancipiti audebat: q̄ & cōfessum ueneficiū & q̄ maritus & filius necati forēt. Nō dimittendū īpunitū uidebat̄: & digna tamen pœna in ho mines sceleratos uidicatū fuisse: Dolobella eā rem athenas ad ariopagitas & ad iudices gra/ uiores exercitatioresq; reiecit: Ariopagitæ cognita causa accusatorē mulieris & ipsam quā accusabat cētesimo anno adesse iusserūt: sic neq; absolutū mulieris ueneficiū est qd̄ per leges nō licebat: neq; nocēs damnata puni taq; est quæ digna uenia fuit. Animus fluctuat̄. Incertitudine animi detētus: ignorabat enim utrꝫ dānanda an absoluēda esset rea. Smyrnea a loco. Nam smyrna urbs minoris asiæ q̄ fluuius meles circūfluit homeri Smyrna patria secundū quosdā. Ad ariopagi. Ariopagus uicus erat athenis a templo martis sic cognominatus. uel Ariopagus q̄ ibi habitū esset iudiciū martis parricidio accusati. Nam ibi primū iudicium capitis actū fuisse dixit Plinius & inde ariopagitæ dicebant̄ qui athenis in tēplo martis iudicabāt: quod iudiciū exquisitissimum habebatur.

Ille transferendo. Idem affectus mouit utrosq;: Et q̄uis alia ratione dolobella causam transtulerit alia ario/pagitæ distulerint: tamen eundem exitum habuit controuersia. De priuatis iudiciis. Capitulum .II.

Cicero — P Vblicis iudiciis adiiciā. Claudius centesimalus. Cicero li. officiorum tertio cum in arce augures capturi essent augurium: iussissentq; claudiū centesimalū qui ædes in cælio mōte habebat demoliri eas quarum altitudo officeret auspiciis: Claudius proscripsit eas īsulam uēdidit: æmit P. Calphurnius lanatius huic ab auguribus illud idē denūciatū: Itaq; calphurnius cū demolitus eēt cognouissetq; claudiū ædes postea pscripsisse q̄ essēt ab auguribus demoliri iussus arbitrum illū adegit: qui quicqd sibi dare facere oporteret ex fide bona. M. Cato sentētiā dixit huius nostri catonis pater: ut enim cæteri ex patribus sic hic q illud lumen pgenuit ex filio est nominādus. Is igit iudex ita pnunciauit cum in uenūdando rem eā sciisset: & non pnunciasset emptori dānum præstari oportere: Igit ad fidē bonā statuit ptinere notū esse emptori uitiū qd nosset uenditor. Claudius cētesimalus. Cognomē est ab euētu. Cælio mōte. Vnus erat ex septē collibus quos roma circūdat. Officiebat. Nocebat. Augurius. Augur enim cum capturus erat auspitia in saxo tarpeio sedebat: & ut supra diximus quatuor in aere spacia designabat in oriēte qd anticā appellabat: in occidente posticā: i meridie dextrā. in septētrione uero sinistrā: Et cū hæc designasset cōcipiebat aīo quæ signa mitti uellet uel uultures uel aqlas uel columbas: ide expectabat nunqd appareret: q si apparuissent existiabat placere diis: si minus nō placere. M. catonē arbitrum. Illius stoici catonis & declarat Valerius quā obrem pfem ex filio intelligi uoluerit queādmodū ex claris pfibus dignoscunt: filii ita ex claris filiis dignoscūtur pres.

Formula — Vt formulā daret. Formula pprie regula iuris appellat. Quicquid sibi ea re facere oporteret ex fide bona. Videlicet ex fide bona iudicaret qcqd oporteret ipm claudiū de ea re facere atq; præstare ipsi calphurnio his uerbis utebant iurīcōsulti: unde habet in libris digestorum de uerborum significatiōe qd facere oportere hāc significationem ut abstineat quis ab eo facto quo contra cōtentionem fierent. & iustinianus lib. iiii. Institutionū de hoc multa dicit quæ nunc prætermitto.

C Aius uiselius Varro. historia hæc ita a Valerio copiosæ & apte narrat ut nec mea nec cuiusq̄ explicatione indigeat. Octacilia. Hæc pellex erat uiselli. Cōmerciū. cōsuetudinē. Expēsa ferri. Expēsum est fateri sibi ab illo expēsum esse: referre uero expēsum est rōes de ipēsis cōficere uel exhibere: dicimus etiā refero tibi acceptū p eo qd est fateor me abs te accepisse. Legati. Testamenti. Debiti noīe. Sub uelamēto. n. hæredes decipiebant: nā uidet trāslatio sūpta a pictore. Ex illa tēpestate. Tēpestatē appellat grauiorē morbū. Aduersus uota. Nihil erat qd minus uellet octacilia: q̄ ut uiselius euaderet incolumis. Ex ami. ob. Nā octacilia spe oī destituta quē prius simulauerat amare odisse cœpit & agere reū. Districtā. Aptā nō dissimulatā. Inani stipulatiōe. i. uana

Stipulari — pmissione: neq; . n. cōsecuta est: qd optabat: Nā stipulari est iterrogare. stipulatio aūt teste pōponio est uerborum cōceptio qbus his q iterrogat datum facturūue id qd iterrogatus ē respōdit. & uulpianus aqlianæ stipula-

Aquilius — tionis meminit: nā aqlius iurīcōsultus pitissimus fuit q primus de dolo malo legē tulit: ut Cicero refert offi-

Formula — ciorum libro. hic igit sniam cōtra hāc octaciliā tulit. Quod si eadē. Cōmēdat Valerius æqtatē aqlii. Formula. Hoc est snia atq; eodem libello: formulæ aūt dicebant apud antiquos quos nūc libellos appellamus. unde

moti quo dolobella: sed ille trāsferendo quæstionem hi differendo dānandi atq; absoluēdi iexplicabilem cunctationem mutabant.

De priuatis iudiciis. Capi. II.

P Vblicis iudiciis adiiciā quorū magis æquitas quæstionum delectare q̄ imoderata turba lectorem offendere poterit Claudius cētesimalus: ab auguribus iussus altitudinē domus suæ quā in cælio monte habebat summittere: quia his ex arte auguriū capiētibus officiebat uēdidit eā calphurnio lanatio nec idicauit qd ipatū collegio augurum erat a quibus calphurnius dēoliri domū coctaus. M. porciū catonē iclyti catōis prēm arbitrū cū claudio adduxit ut formulā daret qcqd sibi de ea re facere oporteret ex fide bōa cato ut ē doctus de idustria Claudiū edictū sacerdotū suppræssisse: cōtinuo illū calphurnio dānauit: sūma quidē cū æquitate: quia bona fide uenditorē nec cōmodorum spē augere: nec icōmodorum cognitionem obscurare oportere: notū suis tēporibus iudiciū cōmemoraui: sed nec quod relaturus quidem sū oblitteratum est silentio.

De Caio Viselio.

.c. Viselius uarro graui morbo correptus. ccc. milia nūmū ab octacilia laterēsi cū q̄ cōmerciū libidinis hūerat expēsa ferri sibi passus ē eo consilio: ut si decessisset ab hæredibus eā sūmā peteret quā legati gēus eē uoluit: libidiosā liberalitatē debiti noie coronādo euasit deide ex illa tēpestate aduersus uota octaciliæ quæ offensa qd spē prædæ suæ morte nō maturasse ex amica obsequēti subito districtā feneratricem agere cœpit nūmos petēdo quos ut frōte sic inani stipulatione captauerat: de qua re. C. Aquilius uir magne auctoritatis & scientia iuris ciuilis excellēs iudex adductus & adhibitis in consiliū principibus ciuitatis prudētia & religiōe sua mulierē repulit. Quod si eadē formula & uarro dānari & aduersaria absolui

formularii formularum compositores dicuntur. Eiusq;. Viselius enim merebatur qui mulctaretur: quippe qui dũ inconcessæ libidini indulget: & se & hæredes fraudare nõ dubitauit. Quæstioni. Inquisitioni unde & quæstores rerum capitalium iudices dicuntur.

m Vlto animosius. Hoc loco Valerius nõ minori cum laude. C. Marii ducis præstantissimi q̃ aquilii iurisconsulti peritissimi iudicium prosequitur: qui fanniã mulierem ob ĩpudicitiã sextertio numo: Ticiniũ uero ad summam totius dotis illi restituendum dãnauit: de hoc autem mario diximus abunde satis in capitulo de ominibus & in capitulo de iure triumphandi: & etiam dicturi sumus in ca. de his quæ

potuisset eius quoq; non dubito qn turpem & in cõcessum errorem libenter castigaturus fuerit: nũc priuatæ actiõis calũniã ipse compescuit adulterii crimẽ publicæ q̃stiõi iudicãdũ reliq̃t. De Caio Mario.

m Vlto aĩosius: & ut militari spũ dingnũ erat se ĩ cõsimili genere iudicii. C. Marius gessit: nã cũ Gaius Ticini⁹ miturnẽsis fãniã uxorẽ quã ĩpudicã de ĩdustria duxerat eo criẽ repudiatã dote spoliare conaret̃: sũptus iter eos iudex ĩ cõspectu hita qõne subductũ ticiniũ monuit: ut ĩcœpto desisteret: ac mulieri dotẽ redderet. Quod cũ sæpius frustra fecisset coactus ab eo sententiã pronũciare mulierẽ ĩpudicitiæ sextertio nũmo: ticiniũ sũma totius dotis dãnauit: præfatus iõ se hunc iudicãdi modũ secutũ qd' liqueret sibi ticiniũ p̃rimonio fãniæ insidias struentem impudicæ coniugium expetisse. Fannia autem hæc ẽ quæ postea marium hostẽ a senatu iudicatum cenoq; paludis qua extractus erat oblitum etiã in domum suã custodiẽdum miturnis deductum ope q̃racunq; potuit adiuuit: memor qd' impudica esset iudicata suis moribus: qd' dotẽ seruasset illius religioni acceptũ ferri debere.

De quodam Damnato Furto.

m Vltus sermo eo etiam iudicio manauit in quo quidam furti damnatus: qui equo cuius usus illi usq; ariciam commodatus fuerat ulteriore eius municipii cliuo uectus esset: Quid aliud hoc loci q̃ uerecundiam illius sæculi laudemus ĩ quo tã minuti a pudore excessus puniebantur.

Quæ mulieres apud magistratus p̃ se aut aliis causas agerent. Capi. III

d E his quidẽ fœminis tacẽdũ ẽ quas conditio naturæ & uerecundiæ stola: ut ĩ foro & iudiciis tacerent cohibere nõ ualuit: Amesia prætoris sentẽtia rea causã suam Lucio Ticio prætor iudicium cogente populi maximo cõcursu egit: motusq; omnes ad neruos defensionis: nõ solum diligenter sed etiã fortiter executa & prima actiõe: & fere cunctis sententiis liberata est: quam quia sub specie fœminæ uirilem animũ gerebat androgynem appellabant. De Calphurnia uxore Lucinii Brutonis.

c Aia affrania Lucinii brutonis uxor prõpta ad

in aliis iudicarunt ipsi comiserũt. Laudat ĩsuper fanniã q̃ cũ a mario sextertio numo dãnata fuisset & ob eã dãnationẽ ipsum postea syllani milites ex miturnensi palude extractũ in domũ suã custodiendũ dedissent: non solum ipsum carcere liberauit sed ope q̃tacunq; potuit illũ adiuuit. In consimili genere. Quia meretrice agebat̃. Dote spoliare. Per legẽ q̃ ĩpudicas repudiatas dote priuabat. Hostẽ a senatu iudicatũ. Cogente sylla qui armatus urbem oppræsserat. Extractus scilicet a syllanis militibus.

m Vltus sermo. Hoc exẽplũ pertinet eo ut facile ostendat quãta cõtinentia uixerit priscis tẽporibꝫ ut uel minimos Multus sermo. Quia ubi auditũ est quẽpiã quẽ propter ignobilitatẽ Valerius nõ nominat fuisse dãnatũ furti qd' equo sibi cõmodato ultra constitutũ locũ aliquo spacio p̃uectus fuisset: cæterũ prisci quoq; nostri cõsulti hoc idẽ de his sentiunt qui ultra quã dictũ est equis cõmodatis uehunt̃. Ariciam. Vrbs Aricia distabat ab urbe decẽ milibus passuum dicta ab aricia puella. Quid aliud. Laudant̃ priscorum mores a Valerio qa tẽpore suo huiusmodi excessus nõ puniebãtur.

De mulieribus q̃ apud magistratus pro se: aut aliis causas agerent. Ca. III.

d E his quidẽ fœminis. Conuenienter annectit his iudiciis mulieres q̃ apud magistratus pro se & pro aliis causas egerũt: & primum de amesia loquit̃ quæ adulterii criminis accusata: ita causam suã apud prætorem egit sine ullo patronorum aut causidicoꝝ patrocinio ut nullũ prætermiserit in ea defensione actionis modum: ex quo omnium ferme iudicio atq; suffragiis incolumis euasit: & insuper cognomẽ androginis est assecuta. In foro & iudiciis tacerent. sicut lauronia a iuuenale introducta. Nunqd nos agimus causas ciuilia iura nouimus: aut ullo strepitu fora nostra mouemus. Motus omnes. Vt modo ad iram modo ad misericordiã flecteret auditores. Numeros defensionis. Ad cõfutandum aduersariorũ causam & nostrã coroborãdã. Androginẽ. Græcæ latiæ uirginẽ. ανηρ enim dicit̃ uir. γυνη mulier.

c Aia affrania licinii. Impudẽtiã simul & audaciã. C. affraniæ potius hoc loco sugillat q̃ facundiam laudet quod & præter sexum & præter mariti dignitatẽ per omnem fere uitam assidue tribunalia iudicum exercuerit ueluti rabula quædam impudentissima. Lites. i. actiones causarum.

Non q; aduocatis. qppe quæ uxor uiri se

natorii foret. C.affraniæ nomen. Quia fœminas insolentes. C.affraniæ nomĩe appellabant. Prorogauit spiritũ suũ: qa id potius ĩter monstra numerari debuit q̃ ĩter exempla uirtutũ: ait ideo se noluisse tradere memoriæ quo tempore nata sit affrania: sed tantũ quibus consulibus uitã finierit.

h

Ortensia uero. Hæc hortensia modestior fuit q̃ affrania: nã triumuiris iniquũ matronis tributũ imperãtibus oĩum ipsa patrociniũ suscepit & susceptũ facũde simul & fœliciter executa est: & obtinuit ut iunctæ pecuniæ pars lõge amplior reliq̃ demeret. Hortensia. Oratoris eximii filia. A triũuiris. Lepido. M. antonio & Augusto. nec quisq̃ uirorum propter proscriptionem ĩ qua triumuiri profusiores erant. Aspirauit. Fauit quoniam nõ aliter illa causã egit q̃ si p̃sens p̃r sibi oĩa dictasset. Hereditas. q̃ filia p̃ris eloquẽtiã m̃r hereditario cõsecuta uideretur.

De quæstionibus. Ca. IIII.

a

Tq; ut omnes iudiciorũ. Satis cõcinne a superioribus trãsit ad quæstiones. Neq; enĩ a foro uel a iudiciis digreditur: nã questiones ut ait uulpianus intelligere debemus tormẽta & corporis dolores ad eruẽdã ueritatẽ: Marcellus uero accepit questionẽ nõ tormẽta tantũ sed oẽm inquisitionẽ & defensionẽ mortis. Numeros. qa questio pars est iudicioꝝ. Quibus aut creditũ. Vtriusq; partis subiicit exempla.

m

Agrii argentarii. Cum seruus cuiusdam argentarii falso esset accusatus q̃ seruum. T. fannii cuiusdam occidisset seruus argẽtarii deditus est supplicio afficiendus fannio qd' habitus in tormentis a domino se cædis auctorem indubitanter affirmasset. lege enim cautum erat ut serui noxe dederentur. erat autem hæc pœna seruoꝝ quos domini mallebant ad pœnam tradere q̃ præstare maleficium qd' illi admisissent. Eo nomine Ea causa. Asseuerauit. Asseuerare est uim animi motum q; inter ipsas probationes admiscere. Ille seruus fannii.

c

Ontra fani seruus. Vide q̃ta sit dissimilitudine morum: ille impatientia doloris extra noxam positus confessus est delictum qd' a se non erat admissum. hic autem alexander seruus qui uenerat ĩ suspitionem occisũ esse a seruo argentarii nullo supplicio peruinci potuit ut fateretur delictum: quãuis obstinacia iudicis mortem nõ effugerit. Perinde atq;. Tanq̃. Affinẽ. Id est uicinum.

i

Tem Fuluio flacco. Lælius accusauit lucium flaccum: Cicero defendit. capita accusationis hæc fuerunt. Primo q̃ classis nomine pecuniam ciuitatibus imperasset. Secundo q̃ dragmas. ccvi. æmonenses dedissent; id quod asclepiades legatus dixerat. Tertio q̃ dragmas. xvi. accepisset: q̃s philippus & hermolaus se dedisse dicebãt. Quarto q̃ ab heracliensibus pecuniam quæ apud se flacci patris sui nomĩe erat abstulisset. Quinto q̃ aurum iudeorum nomine quotãnis ex italia & ex omnibus prouinciis hierosolimã exportari solitum ipse edicto sanxisset ne ex asia exportari liceret. Sexto q̃ falcidius talenta quinquaginta se flacco dedisse dicebat.

lites cõtrahẽdas pro se semper apud prætorem uerba fecit: non quod aduocatis deficeret: sed qd' ĩpudentia abũdabat: Itaq; inusitaris foro latratibus assidue tribunali exercẽdo ad muliebri calumniæ notissimũ exẽplũ euasit: adeo ut pro crimine improbis fœminarum motibus. C.affraniæ nomen obiicitur: prorogauit autem spiritum suũ ad. C. cæsarem terciũ iterũ seruilium consulem. tale enim monstrum magis quo tempore extinctum q̃ quo sit ortum memoriæ tradẽdum est.

De Hortensia filia. Q. Hortensii.

h

Onrtesia uero. Q. Hortensii filia cum ordo matronarum graui tributo a triũuiris esset oneratus: nec quisq̃ uirorum patrocinium eis accõmodare auderet: cãm fœminarum apud triumuiros & constanter & fœliciter egit: representata enim patris facũdia impetrauit ut maior pars impetratæ pecuniæ his remitteretur. Reuixit cũ muliebri stirpe. Q. Hortẽsius uerbisq; filiæ aspirauit: cuius si uirilis sexus posteri uim sequi uoluissent: Hortensianæ eloquentiæ tanta hæreditas una fœminæ actione abscissa non eẽt.

De questionibus. Cap. IIII.

a

Tq; ut omnes iudiciorum numeros exequamur: questiones quibus aut creditum non ẽ: aut temere habita fides est: referamus.

m

Agrii argentarii seruus alexãdrũ titi fãnii seruũ occidisse ĩsimulatus ẽ: eoq; noie tortus a domio admisisse id facinus cõstãtissime asseuerauit: Itaq; fannio deditus supplicio affectus ẽ: paruulo deĩde tẽpore ĩteriecto ille cuius de nece creditũ erat domũ r̃diit.

De Alexandro Seruo fani.

c

Ontra fani seruus Alexãder cũ ĩ hãc suspitionẽ C. fl. eq̃tis romani occisi uenisset septies tortus p̃negauit ei se culpæ affinẽ fuisse: sed p̃inde atq; cõfessus & a iudicibus damnatus & a. L. calphurnio triũurio in crucem actus est.

De Fuluio Flacco.

i

Tẽ Fuluio flacco cãm dicente philippus seruus eius in quo tota quæstio nitebat' octies tortus nullũ oĩno uerbũ quo domius p̃strigeret' emisit: & tamẽ reus dãnatus ẽ: cũ certius argumẽtũ ĩnocẽtiæ un⁹ octies tortus exhiberet: q̃ octo semel torti p̃buissent

De testibus. Capitulum.V.

s Equitur ad testes. A q̄stionibus recte trāsit ad testes subiiciēs exēpla eo℞ q testimoniū dixere. est aūt ordo usq; ad eū locū nō abrogata fides &c. Hoc aūt exēplū ptinet ad moderationē iudicū q absolue/rūt. Qu. pōpeiū repetunda℞ reū optimis & pstātissimis uiris aduersus illum testimoniū dicētibꝰ idq; fecerūt ne ingratiā inimico℞ pōpeius dānatus uideret. Isdē parētibus natis: & p oēs gradus. Ostēdit q̄tæ au/ctoritatis fuerūt testes. Itē fratribꝰ metellis. Pli. li. vii. naturalis historiæ pulcherrima scribit de metellis ubi de fœlicitate loquit. Abrogata. Abrogant q cū sui iuris sunt i alienā pātē sese tradūt eiusq; rei ipsi auctores sunt. est quoq; abrogare īfirmare (teste festo)

De Testibus. De. G. &. Q. Seruilio. Ca. V.

f Equitur ut ad testes pertinētia exempla cō memorē. C. &. Q. Seruilio cepiōibus iisdē parentibus natis: per omnes bonorum gra/dus ad summam amplitudinem puectis idem fratri/bus metellis Quinto & Lucio consularibus & censo/riis altero etiā triumphali in. Q. Pompeium Aufi/diū Repetundarū reū accerrime dicētibus testimo/niū nō abrogata fides absoluto pompeio sed ne potē/tia inimicum oppressisse uiderentur occursum est.

De Marco Aemilio Scauro.

.m. Etiā Aemilius scaurus prīceps senatus. C. me/miū repetūda℞ reū districto testīonio īsecutus ē itē. C. Flauiū eadem lege accusatum testis pscīdit.

De. C. Norbano.

i Am. C. Norbanū maiestatis crimine publicæ subiectum quæstiōi ex professo opprimere co/natus est: nec tamē aut auctoritate qua plurimū po/lebat: aut religione de qua nemo dubitabat quenq̄ il/lorum affligere potuit.

De Lucio Crasso.

l Vcius quoq; Crassus tātus apud iudices quan/tus apud patres. C. Aemilius Scaurus namque eo℞ suffragia robustissimis & fœlicissimis eloquen/tiæ stipendiis regebat: eratq; sic fori ut ille curiæ prī/ceps cū uehemētissimū testimonii fulmen in. M. Mar/cellū reū iniecisset īpetu grauis exitu uanus apparuit.

De Quinto Metello Pio: Lucio Marco: Lucio. Hortēsio & Quinto Marco Lepido.

a Ge. Q. Metellus pius. L. Marcus luculli. Q. hortensius. M. lepidus. Gn. Cornelii maiestatis.

Absoluto. nō qd mereret absolutionem sed ne potētia inimico℞ & testiū dānatus ui/deret. Occursū est. Raro īpersonale uerbū passiuæ uocis reperit cū ablatiuo casu ante se: ꝑterea maluit dicer occursū ē: q̄ obuiatū ē: nā uix apd' idoneos īuenio obuio uerbū cū alias dicat eo obuius obuiāq;: q̄q Laurentius uallē/sis asserit obuio quoq; uerbū in usu esse.

m. Etiā Aemiliꝰ scaurus: Memiū: & flau/uiū repetunda℞ reos ex asia ut conii/cit diuersis tēporibus postulauit scau/rus: fuit aūt ut plinius orator tradidit nobilis pauper: patritius qdē sed q patrē habuerit car/bonariā exercentē: postea tamē ad sūmum di/gnitatis fastigiū euasit. Districto. Id est ue/hementi & armato. Trāslatio est sūpta a gla/diatore: q aduersarium nudato gladio inua/dit eadem lege repetundarum.

i Am. C. norbanū. Maiestatis reū hic missos a sylla legatos q de pace agerēt cōsul uiolauerat: idē postea pscriptus ī urbe rhodo: cū cōpræhenderet seipse occidit.

l Vcius quoq; crassus. Nō minoris erat L. crassus estimationis apud iudices q̄ apud senatores æmilius scaurus: sed eo℞ postulatiōes par℞ ualuere: In. M. enī Mar/cellū repetūda℞ reū ex græcia uidelicet acha/ia ut conicitur. L. crassus testimoniū iniecerat & nihil tamen illi nocere potuit. Nam a iudi/cibus dimissus est.

a Ge. Qu. metellus pius. Hic hō non ī/probus uita habitus est: fuerat q̄stor Gn. pōpeii: deīde tri. ple. Cn. pisone & publio G. cōsulibus ī eo magistratu ita se gessit ut iu/sto ptinatior uideret: Alienatus aūt a senatu multis ex causis: q̄s nūc referre nō attinet: sed inter cætera pmulgauerat legē q̄ auctoritatē senatus minuebat neqs nisi p populū legibꝰ solueret: qd ātiquo quoq; maiori erat cautū: Itaq; ī oībus senatuscōsultis qbus aliquē sol/ui placebat adiicierat solitū ut ea ad populū/fetret: sed paulatī ferri erat desitū: indigne ergo eā cornelii rogationē tulerāt potentissimi. Itaq; pu. seruilius Seruilius globulus tri. pl. iuetus erat: q. L. cornelio obsisteret: Is ubi legis ferēdæ dies uenit & pco subiicēti scriba uerba Globulus legis recitare populo cœpit: & scribā subiicere & pconē pnūciare passus nō est: Tūc cornelius ipse codicē reci/tauit: qd cū iprobe fieri lucius piso uehemēter quereret cōtra tribunitiā īntercessionē graui cōncio a populo exceptus est: Et cū illū cōsul q sibi ītercedebat manus phendi a lictore iussisset: fracti eius fasces cūcti: lapidesq; ēt & ultima cōciōe ī cōsulē iacti; quo tumultu cornelius pturbatus: cōciliū dimisit: hāc deīde legē tā & si tēpe/rauerit: tamē inuitis optimatibus eā tulit: Tulit etiā alias leges q̄s cōmemorare necesse nō est: sequēti deinde āno Marco lepido & luco uolcatio cōsulibus reū corneliū duo fratres cominii lege cornelia de maiestate fece/rūt apud publiū cassiū ptorē: q cū decimo die ut mos est nō affuisset accusatores āte tribunal pene cōfecti sunt Renouata deīde actiōe dicētibꝰ ī eū testimonia īfectis prīcipibꝰ ciuitatis: q se uidisse dicerēt cū cornelius co/dicē ītribunatu p rostris recitaret qd nemo āte corneliū fecisse extimaret uolebāt uideri se iudicare eā rē: Ma/gnopere ad crimen minutæ maiestatis tribuniciæ pertinere: cum prope tolleretur intercessio si id tribunis permitteretur: Iudicium id exercuit. Qu. gallus prætor Cicero quatriduum defendit ut ipse significat. Ma/

rei quã non oneratunt tantummodo testes salutem: sed etiã negantes illo incolumi state rem publicam posse depoposcerunt q̃ decora ciuitatis pudet referre umbone iudiciali repulsi sunt.

De Marco Cicerone.

q Vid.M.Cicero forẽsi militia sũmos hõres amplissimumq; dignitatis locum adeptus: nõne ĩ ipsius eloquentiæ suæ castris testis abiectus est: dũ. P.claudium romæ apud se fuisse iuraiut: illo sacrilegium & flagitium uno argumento absentiæ tuẽte: si quidem iudices claudium ĩcesti crimine: q̃ ciceronem ĩfamia periurii liberare maluerunt.

De Publio Seruilio Consulari.

t Ot eleuatis testibus unũ cuius noua ratione iudiciũ ĩgressa auctoritas cõfirmata est referam. P.Seruilius consularis censorius triũphalis qui maiorũ suorũ titulis isaurici cognomẽ adiecit cũ forũ prætetiens testes in reũ dati uidisset loco testis cõstitit: ac per sũmam inter patronorũ pariter ac accusatorum admirationem sic orsus hunc ego iudices qui causam dicit cuius sit aut quã uiam egerit: q̃ quæ merito uel iniutia accusetur ignoro: illud tantum scio cum occurrisset mihi laurentina uia iter facienti admodũ angusto

lestatis rei.q legem tulisset intercedente tribuno ex quo tribunicia potestas læsa uidebatur. Quæ dedecora ciuitatis q istis uiris creditũ nõ sit. Vmbõe iudiciali. Impetu & uiolentia iudicii & est trãslatio sũpta a militibus q pugnãtes alius aliũ umbone popullant. est aũt umbo media pars scuti quasi umbilicus.

Vmbo

q Vid.M.cicero. Cũ in domo cæsaris eo ãno pontificis maximi bonæ deæ sacra celebrarent̃ qbus nulli uiro interesse licebat. P.clodius appii filius põpeiæ cæsaris uxoris amore correptus sub habitu muliebri ædes ĩtrouit & sacra uiolauit: q cognitus per manus seruulæ seruatus & eductus est. Cicero ad atticũ li.iiii.epistola.vii.cuius principium est & mea sponte. P.iquit clodiũ appii filium te credo audisse cum ueste mulieris depræhensum domi.C.cæsaris: cum sacrificium pro populo fieret eumq; per manus seruulæ seruatum & eductum rẽ esse insigni infamia quod te moleste ferre certe scio: Itaq; sacrilegii postulatus uno se argumento tuebat̃ eo die romæ nõ fuisse quo sacra celebrata fuerãt & cætera: Cicero aduersus hũc testis adductus iureiurãdo affirmauit eo die clodiũ & romæ & apud se fuisse rãti uiri testimoniũ facile reum opprimere poterat & debebat: nisi iudices pecunia corrupti maluissent ciceronem infamia q̃ clodium sacrilegio dãnare. De hoc iudicio idẽ cicero ad atticum eodẽ li. epistola undecima: Quæris ex me. ubi plane ostẽdit & clodium extrema fortuna stetisse & iudices pecunia corruptos fuisse: idq; multis in locis sed ibi ĩprimis: Nã & illud nobis non obest uideri nostrum testimonium nõ ualuisse missus est sanguis inuidiæ sine dolore atq; etiã hoc magis q oẽs illi fautores illius flagicii rem manifestã illam adẽptam esse a iudicibus confitent̃: aliquanto superius dixerat cicero. Nemo erat q illum reũ ac nõ millies condẽnatũ arbitraret̃. me uero teste producto credo te exclamationẽ clodii aduocatorũ audisse. rursus paulo inferius in eadem epistola.xxv.Iudices ita fortes tũ fuerũt ut summo ꝓposito piculo uel perire maluerint quã perdere oĩa.xxxi.fuerũt quos fames magis q̃ fama cõmouerit hic planæ corruptos fuisse ostendit. Forẽsi militia. Exercitatione forensi. Sũmos honores. Præturã consulatũ: auguratum: hos enim omnes consecutus est cicero. Seruius ad ipsum cice. in consolatione de obitu filiæ illum quã diu opus fuerar uixisse una cũ republica fuisse te patrem suũ prætorem consulem augurem uidisse. Amplissimũ dignitatis locũ. Senatoriam dignitatẽ: nam in senatu auctoritate plurimũ ualuit cice. In ipsis castris eloquentiæ.i.in foro ubi causæ sola eloquentia defendebãtur: forum igitur appellat castra eloquentiæ. & in trãslatione persistit: quia dixerat forensi militia. Sacrilegiũ. Quia sacra bonæ deæ adire non dubitauit quibus adesse nefas erat uiro flagitiũ Incestum: nam ut dixi propter põpeiam cæsaris uxorem adierat sacra: q̃ obrem & a cæsare põpeia repudiata fuit cuius rei meminit Suetonius in uita cæsaris: dicit enim in corneliæ locum pompeiã duxit. Qu. pompeii filiam. L. syllę neptem. cum qua deinde diuortium fecit adulteram opinatus a.P. Clodio quẽ inter publicas cerimonias penetrauisse ad eã muliebri ueste tam constans fama erat ut senatus quæstionẽ de pollutis sacris decreuerit. Incesti. Recte quia in loco sacro uel incesti etiam de sororibus possumus ĩtelligere: nã duas uiolasse suspitio erat.

P.clodius

Suetonius

De publio seruilio consulari.

t Ot eleuatis. Seruilius isauricus testimoniũ dixit ĩ reũ: q sibi occurrerat angusto loco: & honoris gratia equo non descenderat: quo nomine damnatus est: hic. P. seruilius isauricus: missus aduersus piratas: qui proximum mare cretã inter atq; cyrenas pyreum & achaiam sinumq; maleum latrocinabantur non incruenta uictoria superauit: nec mari submouisse contentus: Validissimas urbes eorum & diutina præda abundantes phalesim & olympon euertit ysauronq; ipsam arcem ciliciæ: unde conscius sibi magni laboris isaurici cognomen adamauit: dictus igitur isauricus. q isauros ĩ cicilia domuerit tot eleuatis. Leuibus & uanis testibus factis. Triumphalis: Quia de pyratis triumphauit per summam admirationẽ. Admirabantur omnes accusatores & patroni q uir tantus in testimonium non uocatus testis accessisset. Quã uiam: Quam rationem. Virgilius inueni germana uiam gratare sorori. Angusto loco. Arcto loco qui duos equos non admitteret. ergo hic nec de uia cessit nec equo desiluit: nam principibus ciuitatis qui honore digni censebãtur honoris gratia ab ĩferioribus equo descendebatur: caput aperiebatur: & de semita cedebatur

quod honoris genus senectuti in primis dabatur: Seneca epistola.lxx. Si consulem uideo: aut prætorem omnia quibus honor haberi solet faciam: equo desiliam: caput adaperiam: semita cedam. Religionem. Iusticiam. est enim religio pars iusticiæ.

Qui quæ in aliis uindicarent ipsi commiserunt. Cap.VI.

n Ec illos. De his quoq; dicendũ est: q qđ in aliis dãnarunt ipsi cõmiserũt. G. licinius. Patrẽ ꝓdigũ habuit petiit igit̃ a iudicibus ut bonis iterdiceret̃ quo facto cũ bonoꝝ administratiõnẽ suscepisset adeo luxuriose uiuere cœpit extincto pr̃e ut patrimoniũ qđ amplũ acceperat breui cõsũpsecit: dignus ꝑfecto cui nõ bonis sed spiritu iterdiceret̃ cũ

loco quo descendere noluisse. Quod an aliqd ad religionẽ nr̃am pertineat ipsi existiabit (ego id supprimẽdũ nõ putaui. Iudices reũ uix audins cæteris testibus dãnauerũt. Valuit.n.apud eos: tũ amplitudo uiri: tũ grauis neglectæ dignitatis eius idignatio: eũq; quẽ nerari principes nesciret in quodlibet facinus procursurum crediderunt.

Qui Quæ in alius uindicarẽt ipsi commiserunt. Capi.VI.

n Ec illos quidem latere patiamur: qui quæ i aliis uindicarant ipsi commiserunt. C. Licinius cognomine hoplomachus a prætore postulauit ut patri suo bonis tanquam ea dissipanti interdiceretur: & quidem quod petierat impetrauit. sed ipse paruo postea tempore mortuo sene ampla ab eo relicta latifundia festinanter consũpsit: dignus hac uicissitudine pœnæ fuit: quoniam hæreditatem absumere q̃ hæredem maluit tollere.

De Gaio Mario.

.g. Autem Marius quum magnum & salutarem rei publicæ ciuem in. L. saturnino opprimẽdo egisset a quo immodum uexilli pileũ seruituti ad arma capienda ostentatum erat. L. sylla cum exercitu in urbem irrumpente ad auxilium seruorum pileo sublato confugit. Itaque dum facinus quod punierat imitatur: alterum mariũ a quo affligeretur iuenit.

De. G. Licinio stolone.

.g. Vero licinus stolo cuius beneficio plebi petẽdi cõsulatũ ptãs facta ẽ: cũ lege sãxisset: ne qs amplius q̃ quĩgẽta agri iugera possideret: ipse mille cõparauit simulandiq; criminis grãtia: dimidiam partem filio emancipauit: q̃ ob causam a. M. pompilio len-

patrẽ hæredẽ sustinere noluerit. Hoplomacus. interprætat̃ armis pugnans fuit aũt a nomine longe dissentiens qa nõ armis sed dentibus pugnauerit. Bonis inter. Vsitata cõstructio huic interdicit̃ aqua & igni. Hac uicissitudine. Alternatione ut quemadmodũ ipse patrem: sic eum pater administratione rei domesticæ priuaret. Hæredẽ tollere. educare noluit hæredẽ quemq̃: qa bona cõsumendo hæredes habere non potuit.

g Autem marius. Dictũ est in capitulo de fortitudine quo pacto Marius qui primo nobilitati uehementer ifensus apuleũ saturninũ gracchanas leges suscitãtẽ suis opibus iuuit: mutata sentẽtia auctore scauro illũ e foro eiecit & in capitoliũ fugere coegit: quẽ persecutus cum ille ꝓposito pileo seruos ad arma spe libertatis conuocaret capitoliũ inuasit & abruptis fistulis illum in deditionẽ uenire coegit: qui cũ pœnitentiæ per legatos fidẽ fecisset inde digressus cũ ducibus factionis receptus est in curiã: ubi facta ĩ eum ruptiõe populus eũ fustibus saxisq; cohopertũ in ipsa quoq; morte lacerauit. marius igit̃ saturninũ oppressit quia seruos ad arma uocabat: ipse uero paulo post ad sui opẽ sublato pileo spe libertatis seruos inuitauit: cũ syllam urbẽ irrũpentẽ cum exercitu sensit: ergo qđ ĩ aliis correxit ipse peccauit & alium sui quoq; peccati uindicatorẽ inuenit. Aduertẽdũ est q eutropius de Mario dicit sylla mariũ de catarpili casa extractũ uinciri iussit ductũq; trans tyberim effossis membrisq; minuti cæsis trucidari: ibi de. M. mario loquitur non de. G. Mario: nam. G. Marius ut pli. & cicero & plutarcus & multi alii testant̃ uoluntaria morte decessit: nã cicero li. de natura deorũ. cur inqt marius tam fœliciter septies cõsul domi suæ mortuus est. Pileum. Signum libertatis & dicimus hoc pileũ & hic pileus: & magis i usuẽ i masculino q̃ hic neutri iueniatur.

Degaio Licinio stolo:

g Vero licinius stolo. Plinius de uitis illu. Fabius ambustus e duabus filiabus

alteram licinio stoloni: alteram. A. sulpicio patricio coniugem dedit: quarum plebeia cum sororem salutaret cuius uir tribunus militaris consulari potestate erat fasces lictorios foribus appositos indecenter expauit a sorore irrisa marito quæsta est: qui adiuuante socero ut primum tribunatum plebis aggressus est legem tulit ut alter consul ex plebe crearetur: lex resistente Apio Claudio tamen lata est & primus Licinius stolo consul factus: Idem legem sanxit ne cui uiro plebeio plusquã cẽtum iugera agri habere liceret: & ipse cum iugera centum quinquaginta haberet altera emanc̃ipati filii nomine possideret: in iudicium uocatus primus omnium sua lege punitus est. Cuius beneficio petendi cons. Eo mõ quo supradictũ est. Sanxisset. Firmasset. Quingenta agri iugera. Aut dissentit a Plinio Valerius: aut mendosus est codex meus: nam centum tãtummodo legi. Emancipauit. Per emancipationem dedit. finxit enim a se filium mancipasse: ut agri iugera posset iure possidere: ne contra quã ipse tulerat legem fecisse uideretur: qđ illi parum ualuit. nam in ius a

Hoplomacus

Eutropius

Hoc pileum. Hic pileus Pli. de ui. illu.

Pomponio lemnate uocatus sua ipsius lege damnatus est. Ac docuit. Exemplum statuit aliis: non esse p̄cipiendum quod non prius seruare intenderit qui præceperit.

q Vintus autem Varus. Hybrida. Hic est: qui legem tulit ut quæreretur de his quorum ope & consilio socii contra populum romanum arma sumpsissent: qua lege. Qu. Cepioni gratificans. M. scaurum cōcitati belli crimine apud se adeē iussit: hybrida quasi contumælia uocatus: sua ipsius lege dānatus. dū enī seuerius agit in eos: qui auctores fuerāt cōcitandi belli: bellum ipse nō modo sociale: sed etiā ciuile suscitauit & hoc mō dum seditionē concitat lege opprimit. Hybrida. Cōtumeliosus siue cōtumeliosæ natus: nā ὕβρις contumelia dicit. Aduersus collegarū intercessionem. Intercesserāt collegæ: hoc est alii tribuni ne rei publicæ pnicio sa lex ferret: eā tamen tulit aduersus collegarum intercessionem & ita seditionē & bellū excitauit. Magna cū clade rei publicæ. Quia socii rursus arma sumpserunt & īter se ciues pestifera seditione laborarunt. Sociale. Bellum sociorum qd' periculosissimū fuit: tandem pōpeius Strabo sedauit: Quā certū ciuē. Quia ueronensis iste fuit: iō dicit prius se tribunum pestiferū q̄ certū ciuem egisse. Domesticis laqueis constrictū: quia sua lege dānatus pœnas dedit quas debuit.

De studio & industria. Ca. VII.

q Vid cesso uires. Dicturus de studio & industria uirtutem utramque breui p̄fatione commendat: q harum uiribus tam militiæ q̄ fori disciplina confirmatur: cūcta studia fouentur: & quæ per se clara sunt illustriora redduntur: denique uirtus ex oī parte perfecta cōprobatur inter studiū uero & industriam hoc interest q studio discimus. industria exercemus. Militiæ stipendia. Sine industria militaris disciplina nihil ualet. Forensis gloria. Eloquentia qua causæ aguntur in foro. Fido sinu. Animo & pectore concepta: & est translatio sumpta a matribus: quæ filiolos sinu gestare consueuerunt. Animo. Quod discit & cogitat. Manu. Quod operamur. Lingua. Quod pnunciamus & peroramus. Duramento sui cōfirmauit. Nam hoc ipsum industria uocatur: quia durat & se ipsam sustentat: nullius adminiculo indigēs.

De Catone.

c Ato sextum. M. portius Cato capitali crimine accusatus: hic consul celtiberos domuit: & ne rebellare possent litteras ad singulas ciuitates misit: ut muros diruerēt: cū unaquæque sibi soli īpari putaret: fecerunt: ipse cum laudem mereret ab inuidis capite postulatus est. Cōstat q̄dragies q̄ter fuisse accusatū. & semp gloriose absolutū. hāc aūt ultimā causam fuisse conicimus: quā octogenarius dixit: cū sūma laude & quasi admiratiōe q in ea ætate: memoria tāta laterumque firmitate & pronunciatione ualeret: ut in nulla parte deficeret: cuius oratio tantā uim habuit: ut nō solum se tutaret: sed accusatorē quoque galbā reū cū summo periculo redderet: eā postmodū orationē in annalibus suis inseruit: Plinius naturalis historiæ li. vii. de Catone. Cæteris igt uirtutū generibus uariæ & multi fuere præstantes: Cato primus portiæ gentis tres sūmas in homine res præstitisse existimatus est: optimus orator: optimus īperator: optimus senator: q̄ mihi oīa etiā si nō prius: attamē clarius fuisse in Scipiōe æmiliano uidenť: dēpto p̄terea plurimorum odio quo Cato laborauit: itaque sit ꝑpriū Catonis q̄ter & q̄dragies causam dixisse: nec quēquā sæpius postulatū & semp absolutū. Capitali crimīe. Quod populi ro. ꝓuinciā deleuisset: qd' erat capitale. Neque aut memorā & cætera. In his oībus uis maxima eloquētiæ cōsistit. Memoriā. Quæ in senibus solet esse debilior: nisi fuerit lōga & assidua exercitatione cōfirmata: hoc est industria corroborata. Firmitate lateris. Vt posset clausulas quantūlibet lōgas uno spiritu ꝓnunciare. Aut os hæsitatione īpeditum. Vt in proferendis uerbis ulla tarditate aut titubatione ueteretur.

q Vin etiā. Cum. L. Scribonius tribunus plebis rogationē tulisset: ut lusitani qui in fide populi romani

nate accusatus primus sua lege cecidit: ac docuit nihil præcipi debere: nisi quod prius quisque sibi īperauit

De Quinto Varo tribuno.

q Vintus autem Varus propter obscurū ius ciuitatis Hybrida cognominatus: tribunus plebis legem aduersus intercessionem collegraum prorogauit: qua iubebat quæri: quorum dolo malo socii ad arma ire coacti essent: magna cum clade reipublicæ sociale enim prius: deinde ciuile bellum excitauit: Sed dum ante pestiferum tribunum plebis q̄ certum ciuem agit sua lex eum domesticis laqueis constrictū absumpsit.

De studio & industria. Ca. VII.

q Vid cesso uires īdustriæ commemorare: cuius alacri spiritu militiæ stipendia roborantur: forensis gloria accenditur: fido sinu cuncta studia recepta nutriuntur: quicquid animo: quicquid manu: quicqd lingua admirabile ē ad cumulū laudis perducitur: quæ cum perfectissima sit uirtus duramento sui confirmatur.

De Catone.

c Ato sextum & octogesimum ānum agens dū in re publica tuēda iuuēili aīo pstat: ab inimicis capitali crimine accusatus causam suam egit: neque aut memoriam eius quisquam tardiorem: aut firmitatē lateris ulla ex parte quassatam: aut os hæsitatione impeditum animaduertit: quia omnia ista in statu suo æquali: ac perpetua industria continebat.

De eodem Catone.

q Vin etiam in ipso diutissime actæ uitæ fine disertissimi oratoris Galbæ accusationi defensio

dediti a setullio galba in gallia uenissent in libertatẽ restituerent. M. Cato acerrime suasit. extat oratio ĩ ãnalibus eius iclusa. Qu. fulnius nobilior & sæpe ab eo in senatu laceratus respõdit ꝓ galba: ipse quoq; galba cũ se cõmendari uideret cõplexus duos filios ꝑtextatos & suplicii filiũ cuius tutor erat: ita miserabiliter locutus ẽ pro se ut rogatio antiquaret. extãt tres orationes eius: duæ aduersus libonẽ tribu. ple. rogationesq; eius habitæ de lusitanis una cõtra. L. Corneliũ cetegũ in q̃ lusitanos ꝓpe se castra habentes cæsos fatet ꝗ cõpertũ habuit: equo atq; homĩe sine ritu ĩmolatis: per speciẽ pacis adoriri exercitũ suũ in aĩo habuisse. De Catone Pli. galbã ĩnqt octogenerius accusauit, accusator assiduus malorũ. i. qđ ait Valerius: galbæ actioni defensionẽ suã ꝓ hispania opposuit. i. defendẽdo hispaniã in q̃ ꝑtor galba rẽ publicã male gesserat: ipsum galbã ex accusatore reũ fecit. Idẽ. & illud Catonis industriæ exẽplũ maximũ ꝗ rũ pœne senex latinas litteras didicisset: græcas iam senex discere uoluerit: nec satis habuit: nisi & iuris ciuilis scientiã cõsecurus eẽt: ita ut nemini crederet: unde natũ est illud uulgare ꝓuerbium: Tarde uenisti cito proficiam.

Plinius

nem suam pro hispanis opposuit. Idem græcis litteris eruditi concupiuit quã sero: inde existimemus ꝗ etiam latinas pœne iam senex didicit: cunque eloquẽtia magnam gloriam partã haberet: id egit ut iuris ciuilis quoque esset peritissimus.

De eodem Catone.

c Vius mirifica plores Cato propior nostræ ætati ita doctrinæ cupiditate flagrauit: ut ne in curia quidem dum senatus cogitur temperaret sibi quo minus græcos libros lectitaret: qua quidẽ industria ostẽdit aliis tẽpora deesse: alios temporibus supesse.

De Terentio Varrone.

t Erentius autẽ Varro humanæ uitæ exẽplo & spatio noiandus nõ ãnis qbus sæculi tẽpus æquauit: quã stilo uiuacior fuit: ĩ eodẽ. n. lectulo & spiritus eius & egregiorum operũ cursus extinctus est.

De Liuio Druso.

c Onsimilis perseuerãtiæ Liuius Drusus: qui & ætatis uiribus & acie oculorum defectus ius ciuile populo benignissime interprætatus est: utilissimaque discere id cupientibus monumẽta cõposuit: nam ut senem illũ natura: & cæcũ fortuna facere potuit: ita neutra ĩterpellare ualuit: ne nõ animo & uideret & uigeret.

De Publio senatore: & Lupo põtio. equite romano.

p Vblius uero senator & Lupus põtius eques romanus suis tẽporibus celebres causarum actores luminibus capti eadem industria forensia stipendia executi sunt. Itaque frequentius etiam audiebantur: concurrentibus aliis quia ĩgenio eorũ delectabã-

Vius mirifica. Nec minor fuit Vticensis pronepotis industria: qui ne momentum quidem temporis sibi elaberetur ocioso: Xenophontis aliorumq; græcorum libros continue gestans lectitare uel in curia si quando dabatur ociũ dum. s. senatus cogeretur semp cõsueuerat: ut ostẽderet aliis tẽpora deesse: alios superesse tẽporibus: turpissimam aũt esse iacturam quæ fiat ꝑ negligentiã. Cogitur. Colligitur: congregat. Virg. Titire coge pecus. Temperaret. Abstineret. Virg. Quis temperet a lachrymis. De hoc Catone Cice. in libro de finibus bonorũ & malorũ li. iii. circa principium.

Cicero

Erentius autem uarro. Hic est Terentius uarro qui multa uolumina scripsit: & ĩ primis de lingua latina: quem beatus Augustinus: rerũ doctorem appellat: de quo Cicero ad eundem scribens. Nos inqt in nostra urbe peregrinãtes errantesq; tãquã hospites tui libri quasi domum reduxerunt ut possimus aliquando qui: & ubi essemus cognoscere. Tu ætatem patriæ: tu descriptiões temporum: tu sacrorum iura: tu sacerdotũ: tu domesticam: tu publicam disciplinam: tu rerum: locorum: regionum: tu omnium humanarum diuitiarumq; rerũ genera: nomina officia: & causas aperuisti. Sæculi tempus æquauit. Quia ad centesimum peruenit annum & tamẽ eius opera uiuaciorem illũ reddiderunt: quã tot peracti anni: nã sæculũ spacium dicitur centũ annorũ.

c Onsimilis perseuerantiæ. Hic Liuius drusus pr̃ eius Drusi fuit q tribunus plebis latinis ciuitatẽ: plebi agros: equitibus curiã: senatui iudicia ꝓmisit: & tantũ ĩ urbe cõflauit ĩcendiũ ut ne prima illius flãma possit sustineri: ĩnesset subita morte correptus. pr̃ igit̃ uir eximiæ ĩdustriæ: quãquã luminibus captus: & senio ac uiribus cõfectus: tamen populo rõano quoad uixit leges exposuit: de iure ciuili monumẽta cõposuit ut essent illud discere uolentibus acõmodata: non illi fortuna q̃ cecũ fecerat: nõ natura q̃ senẽ obesse potuit quominus uideret atq; uigeret. Defectus. Destitutus uel debilitatus. Interpellare. Impedire. Videret. Vt mẽte & ratiõe colligeret: & respexit ad id qđ dixit cecũ. Vigeret. Validus esset animo ad id qđ dixit senẽ. De. P. senatore & L. primo eqte romano.

q Vblius uero senator & L. pontius. Hic duo causidici ĩdustria ꝓpe admirãda fuisse uident̃: ut senes & ceci nõ in lecto ut drusus: sed in foro causas frequẽter agerẽt & ius ciuile cũ magna populi frequẽtia exercerẽt. multi enĩ qbus uis illa ĩgenii grata & suauis erat: nõnulli etiã illorũ pseuerantia moti ad causarũ actiones q̃s ceci & senes agebãt frequẽtes cõfluebãt: nec mirũ: nã cũ alii ceci secessus & latebras q̃rere soleãt: & malũ addere malo: hi luminibus capti & in foro & ĩ cõcione ferme semp erant. Celebres actores causarũ. Clari & illustres causidici. Luminibus capti. Oculorũ acie priuati, siue debiles oculis. Vir. Atq; oculis Virgilius

capti fodere cubilia talpæ. Forensia stipẽdia. Appellat actiones causarũ. Alii incõmodo isto pculsi. Lumine priuati: quo q̃s maius naturæ incõmodũ sit haud facile inueneris. Fortuitis uoluntarias. Cũ tenebras & obscura loca deligant in q̃bus quodãmodo delitescant: augent tenebras sibi a fortuna datas.

tur: aliis: quia constantiã admirabantur: nanque alii incommodo perculsi secessum petunt: duplicant tenebras: fortuitis uoluntarias adiicientes.

De Publio Crasso.

1 Am publius Crassus cũ in Asiam ad Aristonicum regem debellandum consul uenisset tanta cura græcæ linguæ noticiam animo compræhẽdit ut eam in quinque diuisam genera per omnes partes ac numeros pœnitus cognosceret. Quæ res maximũ ei sociorũ amorẽ conciliauit qua quis eorum lingua apd̃ tribunal eius postulauerat: eadẽ decreta reddẽti.

De Roscio.

n Ec roscius quidem subtrahatur scænicæ industriæ notissimum exemplum: qui nullum unquam spectante populo gestum: nisi quem domi meditatus fuerat: ponere ausus est. Quapropter non ludicra ars roscium: sed roscius ludicram artem commẽdauit: nec uulgi tantum fauorem: uerum etiam principum familiaritates amplexus est: hæc sunt attenti & anxii: & nunquam cessantis studii præmia: ꝓpter quæ tantorum uirorum laudibus nõ impudenter se persona histrionis inseruit. Græca quoque industria quoniam nostræ multum profuit quem meretur fructum latina lingua recipiat.

De Demosthene philosopho.

d Emostenes cuius commemorato nomĩe ma/

i Am publius Crassus. Hic p. Crassus ut in capitulo de fortitudine diximus aduersus Aristonicũ missus cũ exercitu & ĩperator & põtifex qd̕ nunq̃ antea factum fuerat ut dux simul exercitus & põtifex mitterer: ex quo etiã ctedirũ est rẽ male cessisse: attamẽ ea fuit industria: ut qn q̃ græcorum linguas breui cõpræhenderit: q̃ res sibi plurimũ contulit ad cõciliandos socioꝝ animos: nã gratissimũ erat illis cum ius dicẽdũ eẽt nõ aliena p ĩterprætes: sed sua q̃sq̃ lingua suũ ius audiret. Ad Aristonicũ regẽ debellandũ. Attalus rex pgamenoꝝ regis Eumenis filius socii quõdã Comilitonisq̃ romani eiusmodi restamentũ reliquit: populus romanus bonoꝝ meorum hæres esto. Adita igitur hæreditate, prouinciã populus romanus nõ qdem bello nec armis: sed qd̕ est æquius testamenti iure retinebat: sed hanc difficile dictu est utrũ facilius amiserit populus romanus an recuperauerit: nã Aristonicus regii sanguinis ferox iuuenis armis ꝓuinciã ĩuasit: aduersus quẽ primo qdẽ missus fuit hic publius Crassus q uictus & captus dũ duceret: uirgã q̃ equũ regebat in oculũ barbari unius direxit qui doloris accensus Crassi latus sica confodit. In quinq̃ genera diuisa. Satis cõstat quinq̃ græcoꝝ linguas esse: Ionicã: Doricam: Atticam: æolicam: & cõmunem.

Quinq̃ linguæ græcorum

n Ec roscius. Nec roscii quidẽ prætermittenda est ĩdustria: qui meditatus semper in scænam uenire cõsueuerat ut nihil spectante populo gereret hoc est gestum nullum faceret quem non prius domi cõprobasset: ex quo summa industria factũ ẽ cum artẽ scænicã plene tenuerit: eam sit gloriam consecutus: ut qcunq̃ in histrionia excelleret is roscius diceretur: teste Cicerone li. primo de oratore: ubi hunc rosium mirifice laudat: hic non solum uulgi fauorem: sed multorum quoq̃ principum familiaritatem iniuit. de quo Pli. li. vii. naturalis historiæ: excessere ĩ hoc æuo nostro nec modice histriones: sed libertatem suam mercati: qppe cum iam apud maiores Roscius histrio. m. d. Anniam mercasse prodatur. Scænicæ industriæ. Industriæ mimorum & histrionũ qui se in scæna exercebant. Meditatus fuerat. Exercuerat: ne quid inuenuste: ne quid inepte: ne quid incõposite ederet: hinc eius industria quanta fuerit facile conicitur q̃ nunq̃ in scæna fabulam egerit: quã non prius domi representasset. Ludicra ars. Plus ille arti dignitatis q̃ ipse ex arte honoris sit consecutus. Hæc sunt attẽti. Laudat industriam Valerius dicens: Non mediocrem ex ea fructum percipi si fuerit diligentissime culta: idq̃ ꝓbat ex rosio q sola industria meruit: ut cũ clarissimis uiris cõmemoretur quãuis histrioniã exercuerit. Attenti & anxii studii. Diffinitio industriæ: quid enĩ aliud est industria nisi attentũ uehemens & assiduũ ĩ reali qua studiũ. Græca quoq̃ ĩdustria. Latina inquit lingua græcorum ĩdustriam posteritati cõmẽdet. & quẽ ab ea meruit fructum recipiat. De Demosthene philosopho.

d Em osthenes. Hic quanta fuerit industria: q eius uitam legerit ubi orationes eius continentur facile cognoscet. est aũt a clarissimo uiro Leonardo aretino in latinũ elegantissime traducta: in qua nõ nihil a Iuue. dissentire uidetur cũ dicat patrẽ in officina gladioꝝ fuisse: Iuuenalis uero in satyra: Oĩbus in terris. ita refert de Demosthene: Quẽ pater ardentis Massæ fuligine lippus: A carbone & forcipibus gladiosq̃ parãte: Incude & luteo uulcano ad rhetora misit. qd̕ ultimũ nõ plene cũ his q̃ Leonardus scripsit cõcordare uidetur: cũ longe post mortẽ patris hoc sibi assumpsisse officium referat: de hoc Demosthene a Cicerone a Quintiliano a Gelio multisq̃ aliis multa referuntur: de natiuitate: de industria: de arte: de tota uita. fuit enim oratorum omnium græcoꝝ facile prĩceps: qui in pronunciatione summũ artificiũ reponebat. hic multa sibi a natura denegata studio & industria comparauit: primam rhetoris litteram pronunciare nõ ualebat: hanc Lapillis ore sæpius inferendis facillimam expressione reddidit: exilitate uocis laborabat: breui effecit

Iuue.

ut auditorum auribus uehementer insonaret fieretque grata omnibus atque suauis: multaque alia naturae uitia correxit tanto studio & idustria: ut cum ipsa natura pugnasse quodámodo uideri possit: habuisse domi speculũ īgens dicitur: ad quod seipsum uidens gestũ formaret: quid quod sibi domi locum subterraneũ construxisse ferunt: in quē per singulos dies ille descēdes gestum ac motum corporis fingebat: uocemque exercitabat: saepe etiã duos uel tres mēses: ut refert Plutarchus cõtinuo domi iclusus nõ cessabat: abrasa parte capitis: ut exeũdi facultatē sibiipsi praeriperet: sermones isuper & negocia foris agitata ad studiũ referebat. multaque alia faciebat ex quo facile cognoscebat se non multum natura & ingenio: sed studio & exercitatione ualere.

ximae eloquentiae consumatio audientis animo obruitur: cum inter inicia iuuentae artis quã affectabat primam litteram dicere non posset oris sui uitium tanto studio expugnauit ut ea a nullo expressius referretur: proinde propter nimiam exilitatem acerbã auditu uocem suam exercitatiõe continua ad maturũ & gratũ auribus sonum perduxit. Lateris etiã firmitate defectus quas corporis habitus uires negauerat a labore mutuatus ē. multos. n. uersus uno ĩpetu spiritus cõplectebatur. eosque aduersa loca celeri gradu scãdens pronunciabat: ac uadosis littoribus insistens declamationes fluctuum fragoribus obluctãtibus edebat: ut ad fremitus cõcitarum concionum pacientia duratis auribus in actionibus uteretur. Fertur quoque ore ĩsertis calculis multum ac diu loq solitus: quo uacuũ promptius esset & solutius. proeliatus est cũ rerum natura & quidem uictor abiit: malignitatē eius pertinacissimo aĩ robore superando. Itaque quae alterum Demosthenem mater: alterum industria enixa est.

De Pythagora philosopho.

a Tque ut ad uetustiorē industriae actũ trãsgredi-

Maximae eloquẽtiae consumatio audientis animo obruit. Si consumatus orator quisq̃ dici põt: hic unus apud graecos inuentus est: Vnde Plinius libro xxxiii. Demosthenes inqt sũmus oratorum graeciae: annulos & caetera. Artis. Scilicet rhetoricae cuius prima littera ē. r. quã pnũciare sine difficultate non poterat eam sibi sua industria facillimã reddidit. Lateris ĩfirmitatē. Aliud incõmodum a natura datũ assiduo labore correxit: latera sic habebat ĩfirma: ut clausulas uel breues uno spiritu enunciare non ualeret: hoc sic emendauit: ut mõtium colles arduaque loca uersus recitando saepius ascẽderet: quo studio atque labore sic latera firmauit: ut omnes clausulas periodos ac pfectae oratiõis cõplexiones q̃tũlibet longas uno spiritu facile enunciaret. A labore mutuatus. Accepit a labore ueluti mutuo. Ac uadosis littoribus. Emẽdauit & illud quod in pronuntiatione subito strepitu perturbabatur ut plerũque desistere cogeretur. Fluctuum fragoribus obluctãtibus. Repugnãtibus ĩuicē aquis strepitus creari solet: ubi aũt angustiora sunt littora ibi cõcitatior solet esse fluctus. Fert quoque insertis calculis. Ad linguae correctionem lapillis ore insertis frequenter utebatur. Itaque alterum demosthenē. Quem mater ineptum produxerat natura aptissimum reddidit: ut alterum a matre: alterum a natura Demosthenem natum dixeris.

De Pythagora philosopho.

Tque ut ad uetustiorem pythagorae & caetera. Ionica philosophia A thalete initium accepit: quae uero
a cognominata est italica. eius princeps fuit Pythagoras ĩnesarchi annulorum sculptoris filius: ut Hermippus ait Samius: siue ut Aristoxenus ait tyrrhenus: ex una insula quã electis tyrrhenis athenienses possederunt. sunt qui Marmacũ illius patrē uocatum: auũ hypasum: attauũ eritriphonē: abauum: cleonymũ qui ex philounte profugerit dicant habitasseque Marmacũ Sami: atque ideo pythagoram Samium dici: ĩde migrasse Lesbum: ibique a Zoilo patruo Pherecydi Syro cõmendatum: tres subĩde argẽteos calices fabricatum: eos singulis in aegypto sacerdotibus dono dedisse. Iustinus tamen in. xx. suorum epitomatum Demaratum negociatorem diuitem illius patrem uorauit. Apuleius: uescarem nominauit: adeo incerta est tanti philosophi origo: uerũque genus habuisse dicitur fratres: maiorem quidem natu Eurynomũ: medium Tyrrhenũ seruũ Tymolim: cui getae sacrificant saturnum: ut Herodotus ait existimantes: hic ut praediximus principio quidē pherecydem audiuit Syrum: post eius uero obitum profectum Samum hermodãti iam seni chreaphili nepoti se in disciplinam dedit. cum autem iuuenis esset ac discendi studiosissimus: patriam linquens cunctis ferme barbaris graecisque misteriis iniciatus est; deniquae aegyptum petiit: quo tempore polycrates amasidi per epistolã illum commendauit: illorumque linguam: ut Antipho tradit in eo libro quem de his qui in uirtute principes fuere scripsit: atque apud caldeos congressus est cum magis: deinde apud Cretam una cum Epimeonde descendit: in ideum antrũ in aegypto quoque adita ingressus: ibique de diis in archano edoctus est: deinde redit Samũ: offendensque patriam a tyranno incubari polycrate: Crotonem in italiam perrexit: ibique leges italis dedit: atque cum discipulis clarus habitus est: qui ferme tricenti rempublicam administrabant: adeo ut merito Aristocratia: optimorum scilicet dominatus nominaretur. Refert heraclydes ponticus hunc de se dicere solitum: quod fuisset aliquando aethalides: Mercuriique filius putatus esset: Mercuriumque monuisse illum peteret praeter immortalitatem quid uellet: petiisse igitur: ut & uiuens & uita functus: omnium quae contingerẽt memoriam haberet. Itaque in uita meminisse omnium eandemque memoriam post mortem reseruasse. longoque post tempore in Euphorbum uenisse atque a Menelao fuisse uulneratum. Euphorbus autem dixit se aliquando oetalidem fuisse: atque a Mercurio hoc pro munere accepisse: ut anima illius nulla uiae circulatione uagaretur: ut in aquas uel in arbores uel animantes commigraret: & quaeque in inferno perpessa esset anima

Plinius

Plurima de Pythagota

& cæteræ animæ quæ nam patianẽ meminisse.postea uero q̃ Euphorbus diem obiit migrasse in hermon/tinũ eius aĩam:qđ & ipse cũ fidẽ uellet facere:Brãchidas petiit:ĩgressusq̃ Apollinis tẽplũ ostendit clypeũ quẽ illic Menelaus affixerat.At enĩ illũ cũ ex Troia remeasset Apollini cõsecrasse:scutũ iã putrefactũ:solãq̃ pdura/re Eburneã faciẽ.ubi aũt & Hermotinus uita functus est:rursus in Pyrrhũ Delium piscatorẽ migrasse:illũq̃ oĩa memorasse.ut.s.primũ ætalides fuerit postea euphorbo:deĩde hermotinus ac postmodũ pyrrus effectus sit:ac deĩceps post pyrrũ:pythagorã factũ ẽẽ omniũq̃ meminisse quæ perediximus.de quo heraclitus ut py/thagoras se ĩ historia teᵱ exercuit:& cũ de natura adorsus eẽt scribere ita ĩ principio dixit:nõ p aerẽ quẽ spi/

ar Phitagoras pfectissimũ opus sapientiæ a iuuenta peritus & omnis honestatis percipiẽdæ cupiditatem ingressus:nihil enim quod ad ultimũ sui perueturũ est finẽ nõ & maturæ & celeriter incepit:ægyptũ pe/tiit ubi litteris gentis eius assuefactus præteriti æui sa cerdotum cõmentarios scrutatus:ĩnumerabilium sæ/culorum obseruatiões cognouit. Inde ad persas pro/fectus magorum exactissimæ prudentiæ se forman/dũ tradidit:a quibus siderum motus cursusq̃ stellarũ & uniuscuiusq̃ rei proprietatem & effectũ benegnis/sime demonstratum docili animo sumpsit. Cretã de inde & Lacedæmoniã nauigauit:quarum legibus ac moribus inspectis ad olympicum certamẽ descẽdit. Cũq̃ multiplicis sciẽtiæ maximam totius græciæ ad mirationem ac specimẽ exhibuisset:quo cognomine censeretur interrogatus:non se sapientem (Iam enim illud septẽ sapiẽtes uiri occupauerãt) sed amatorẽ sa piẽtiæ.i.græcæ philosophon edidit.In italiæ ẽt parte que tunc maior græcia appellabatur perexit:in qua plurimis & opulẽtissimis urbibus effectus suorũ stu/

ro: nõ p aquã quã bibo:nõ dimittã huius rõ/nis sermonẽ.Scripsit & alia cõplura Socrates ĩ successionibus ait ipsũ rogatũ a leõte philiasio rũ tyrrãno qs nã eẽt:dixisse philosophus. Mo rit autẽ pythagoras ut ferẽ octuagesimo suæ ætatis anno:de cuius morte uariæ sunt sentẽ/tiæ sicut apud Laertiũ uidere possumus.qđ uero ad eius ĩdustriã ptinet de q̃ hic agiẽ ma/gnã orbis partẽ circuiuit sciẽnæ & cognitiõis cupiditate ductus. Vetustiorẽ actũ.Nã mul to antea fuerat Pythagoras q̃ Demosthenes.

Ad ultimũ sui finẽ.Ad sapiẽtiã:nã hic erat ultimus eius finis quo sua cuncta intenderat.

Maturæ.Compositæ.ac si diceret sapiẽter.

Innumerabiliũ sæculoᵱ.Recte dixit ĩnume rabiliũ:qa si seqmur herodotũ:a creatione sæ/culi ad suũ tẽpus decẽ miriadas ãnoᵱ cõfectas

Cicero

fuisse cõstat.Cicero quoq̃ li.primo de diuina/tione:Cõdẽnemus ĩnqt hos:aut stultitiæ :aut uanitatis:aut ĩprudẽtiæ:q q̃ drĩgenta septuagĩ ta milia annoᵱ:ut ipsi dicũt monumentis cõ/præhẽsa cõtineãt & mẽtiri iudicemus:nec sæ culoᵱ reliquoᵱ iudiciũ qđ de ipsis futuᵱ sit ptimescere.lex uero christiana ab his lõge dis/sentit:nã a pricipio reᵱ ad ĩcarnationẽ sex mi lia annoᵱ fluxisse cõstat. Sydeᵱ motus.Pla netaᵱ errores ĩtelligit. Stellaᵱ cursus.Or/tus & occasus. Admirationẽ exhibuit.Ad/mirabanẽ oẽs pythagoræ ingeniũ ad oĩa stu/dia accõmodatũ:hic primus arrogãtiæ nomẽ aufugit:ut ĩterrogatus:quo uterẽ cognomine:nõ se sapientẽ: ut ante ipm septẽ excellẽtissimi uiri dici uoluerũt:sed sapiẽtiæ amatorẽ eẽ respõdit:hoc ẽ philosophũ.sophos

Philoso/phus

.n.sapiẽs:philosophus amator sapiẽnæ ĩterptaẽ.Lactãtius tamen diuinaᵱ ĩstitutionũ li.iii.ca.iii.hoc nomen ĩterptatus est sapiẽtiæ quæsitorẽ nõ amatorẽ.Dicit enĩ:etenĩ uerecũdiæ causa studiosos sapiẽtiæ se nõ sapien

Lactãtius

tes uocauerũt:ĩmo uero pythagoras q hoc primus nomẽ ĩuenit cũ Paulo plus saperet q̃ illi priores q se sapien tes putauerũt:ĩtellexit nullo humano studio posse ad sapiẽtiã peruenĩri:& ideo nõ oportere ĩcõphẽsæ atq̃ ĩperfectæ rei nõ perfectũ nomẽ ĩponi.Itaq̃ cum ab eo quæreretẽ:quẽ nam se pfiteretẽ:respõdit philosophũ.i. quæsitorẽ sapiẽtiæ:hæc Lactãtius. Septẽ excellentissimi.Parentesis est:fuerũt aũt hi:Tales milesius:Solon

Septem græciæ Sapientes

athenienśis:chilon lacedæmonius.pytacus mytileneus.Bias prianensis:cleobolus lidius:periãder corĩthius: ut eriã supra mõstrauit in capitulo de modestia. In italiæ quoq̃ partẽ.Iustinus suoᵱ epithomatũ li.xx.dicit hunc ex ægypto in babyloniam ad perdiscendos sydeᵱ motus originẽq̃ mundi spectandã profectũ:summã scientiã consecutũ:ĩde regressum cretã & lacedæmoniã ad cognoscendas minois & lycurgi ĩclytas ea tẽpesta/te leges cõtendisse:quibus oĩbus ĩstructum crotonam uenisse:populũq̃ in luxuriam lapsum auctoritate sua ad usum frugalitatis reuocasse:nam pythagoras laudabat quottidie uirtutẽ & uitia luxuriæ contẽnebat:ca/susq̃ ciuitatũ hac peste perditaᵱ enumerabat:tantũq̃ studium ad frugalitatem multitudinis prouocauit:ut aliquos ex his luxuriatos in optimam frugem conuersos fuisse incredibile uideretur.matronaᵱ quoq̃ sepa/ratam a uiris doctrinam & pueroᵱ a parentibus frequenter habuit.Docebat nunc has pudiciriã & obsequia in uiros:nunc illos modestiam & litteraᵱ studium:inter hæc uelut genitricem uirtutũ frugalitatẽ omnibus ĩgerebat:consecutusq̃ assiduitate disputationũ erat:ut matronæ auratas uestes cæteraq̃ dignitatis suæ orna mẽta uelut ĩstrumenta luxuriæ deponerent:eaq̃ omnia delata in Iunonis ædem ipsi deæ cõsecrarent:præfe rens uera ornamenta matronaᵱ pudicitiam nõ uestes esse.In iuuentẽ quoq̃ quantũ pfligatũ sit uicti fœmi/naᵱ cõtumaces animi manifestant:sed.ccc.ex iuuenibus cũ sodalicii iure sacramẽto quodã nexi separatam a ciuibus cæteris uitã exercerent:quasi cœtũ clandestinæ cõiurationis haberent:ciuitatẽ in se cõuerterũt:quæ eos cum in unã domum conuenissent cremare uoluerit in quo tumultu.lx.ferme homines periere:cæteri in

Pythagoræ mors

exilium pfecti.Pythagoras autẽ cum annos.xx.crotonæ egisset:Metapontum migrauit:ibiq̃ decessit:cuius tanta admiratio fuit:ut ex domo eius templũ facerent:eumq̃ pro deo colerent:hæc Iustinus. Quæ maior

appellabaẗ. Totus ille calabriæ tractus magna græcia quon dā dicta fuit. Cuius ardentē rogū. De morte ut
diximus uariæ sunt sentētiæ. Alii eni dicunt cū in domo q̄dā fuisset: eā ex his unū quos admittere uoluerat p
īuidiā īcēdisse: sunt q crotoniatas ipsas tyrānidis suspitiōe ac metu: qa in loco milonis hermon cōsederat: hoc
ppetrasse dicāt: pythagorā igiẗ īcēdii īcōmoda uitātē cū egredereẗ cōpræhēsū eē ac dixisse capi p̄stat q̄ has da/
re pœnas: cædiq; satius est q̄ qcq̄ loq: atq; ita iugulū psecutoribus nudasse: cōpluresq; ex discipulis (nā secū ad
xl. erāt fuisse īterēptos) ex qbus Architas tarētinus & cysis. Dicearcus uero pythagorā dicit in delubæ musage:
qd metapōti est cōfugisse: ibiq; cū. xl. dies absq; cibo pstitisset defecisse. Heraclides uero in epitomate suo dicit

dioæ approbauit: cuius ardētem rogū plenū uenera
tionis oculis Metapontus aspexit: operæ Phitagoræ q̄
suorū cineræ nobilius clariusq; monumentum.

De Platone philosopho.

P Lato aūt patriā Athenas: præceptorē Socratē
sortitus & locū & hoiem doctrinæ fertilissimū:
īgenii quoq; diuīa īstructus abūdātia. cū omniū iam
mortaliū sapientissimus haberetur: eoq; usq; ut si ipse
Iuppiter e cœlo descendisset nec elegantiore nec bea/
tiore facūdia usurus uideretur ægyptum peragrauit:
dū a sacerdotibus eius gentis geometriæ multiplices
numeros cœlestiū obseruationū rōnē pcepit: quoq; tē
pore a studiosis iuuenibus certatim Athenæ Platonē
doctorem quærētibus petebāẗ: ipse Nili fluminis īex
plicabiles ripas uastissimosq; cāpos effusā barbariē

illū postq̄ de li Pherecidæ iusta persolueret re/
disse in italiā: & cum in domo milonis croto/
niatæ celebritatē offēdisset: sub īde Metapōtū
prexisse: ibiq; cū uiuere ulterius nollet inedia
uitā finisse. hermippus bello īter agrigētinos
& syracusanos orto phitagorā exisse cū sociis
agrigentinis opē laturus. uersis aūt ī fugā illū
fabarū cāpū circuisse: ibiq; a syracusanis fuisse
īterēptū. reliquos uero ad. xxxv. tarēti fuisse cre
matos. Valerius aūt heraclidis opinionē seqẗ.
Oppidū pytagore. Plus claritatis Metapōtus
habuit a noīe pythagoræ q̄ ab eius cineribus:
ac si diceret Metaponto memoriæ æternitatē
cineres & pythagoræ nomē dedere.

P Lato aūt pt̄iā. Plato Aristone p̄re: mr̄e
Penctonia siue (ut alii dicunt Petona)
Athenis simili die natus quo apud delō Apol
lo: ut rettulit Apollodorus: mater a Solone ge
nus duxit. Aristonē uero patrē a Codro Melā
ti filio originē ducere tradūt: q a Neptuno iti/
dē sanguinē trahere Trasylo teste memoraẗ.
cui Speusippus successit: hūit frēs Plato Adi/
mātē & Claucone & sororē Petonā de q̄ nasciẗ Speusippus: lr̄as didicit Plato apud Dionysiū grāmaticū: exer
citatus ē apud Aristonē argiuū palestritē: a quo Plato p egregio corpis hītu cognominatus ē. cū teste Alexā/
dro prius Aristocles ex aui p̄rni noīe diceretẗ. Studuit picturæ: poemata edidit: primo qdē ditirābos: deīde me
los & tragœdias: & cū tragicū certamē initurus eēt āte Dionysiacū theatæ audito Socrate igni poemata exus/
sit dicēs: hic, Vulcane Plato tua īdiget ope: hic ānū uigesimū ætatis agēs audiuit Socratē: illo mortuo audiuit
crathilū & hermogenē annoæ uigitiocto teste hermodoro megarā se ad Euclidē cōtulit: hic Cyrenē pfectus
Theodoæ mathematicū: atq; īde ī italiā ad pythagoreos philolaū: & eurytū: postea ī ægyptū pfectus: pphe/
tas sacerdotesq; audiuit: ubi comitē hūit Euripidē tragicū: regressus Athenas in academia morabaẗ: idē teste
Aristoxeno ter militauit: primo ī Tanagrā: scdo ī Corīthū: tertio ī Delū: ubi uictoriā hūit: ter nauigauit ī Sici
liā: primo ut īsulā uideret: tyrāno existēte Dionysio hermocratis filio: ubi Plato illi dixit: nō id p̄stare tyrānū:
qd sibi soli eēt utile nisi uirtute excelleret: cui Dionysius respōdit: uerba tua ociosoæ senū sunt. Cui Plato: Et Diony.
tua tyrānidē sapiūt. Dionysius iratus uoluit Platonē occidere: sed a dione & Aristomene oratus se cōtinuit: il
lū tamē polydi lacedæmonio q ad eū legatus uenerat uēdēdū tradidit: polydes uero illū secū ducēs ī Eginam
uēdidit: quo tpe Camāder eū reū mortis dicebat: q. s. capitale eēt si qs Atheniēsis eā insulā adiisset: sed allega/
tū ē eū philosophū eē. q̄re disciplinæ grā absolutus ē: hūc Anyceris cyrenaicus emit. xx. minis: remisitq; athe/
nas ad amicos: & statī pecunia Anyceridi p amicos restituta ē. alii dicūt missā a Dione illā pecuniā: eāq; noluis/
se remissā: polydē ī calabria supatū: & ī Elice sūmersū fuisse: fama ē dæmone teste Fauorino: illi annūciātē pp
Platonē talia ppeti: hæc sciēs Dionysius scripsit ad Platonē ne in se maledicta torqret. Cui rescripsit Plato sibi
nō tātū ocii supesse: ut Dionysii meminisset. Scdo iuit ī Siciliā & a minore Dionysio petiit terrā & hoīes: q iu/
xta rēpublicā ab eo cōstitutā uiuerēt: nō defuit suspicio illū Diony. & Theotæ psuadere tēptasse ut īsulā tyrā/
no liberarēt: quo tpe Archytas pythagoreus missa ad Dionysiū epistola Platonē purgauit: ereptūq; Athenas
remisit. Tertio Siciliā accessit: Dionē recōciliaturus Dionysio: q̄ re nō obtēta rediit ī patriā. Cicero in Catone
maiore: Platonē inqt Atheniēsē Tarētū uenisse. Lucillo Camillo: ac publico Claudio cōsulibus repio. Fuit aūt
Plato teste Eutropio: quo tpe galli urbē cœperūt. Ingenii quoq; diuina īstructus abūdātia cū oīum iā mor/
taliū: Pr cōmoda pt̄iæ: quā oīum doctrinaæ matrē dixere maiores: & p̄ceptoris quē tūc oīum sapiētissimū eē
Apollinis dixit oraculū: accessit: & īgenii bonitas: q̄ diuina magis q̄ humana fuisse uẗ. Mortaliū oīum sa. Sic
Apollinis oraculo cōstat fuisse iudicatū. Geometriæ mul. nu. i. uarias ptes geometriæ. sūt aūt multæ & ua/
riæ: ut pūctus: linea: supficies: deīde triāgulus q̄drāgulus & cætera: circulus: & āguli ptes: ut rectus āgulus: ob
liquus āgulus. cōsideranẗ ēt latitudo: lōgitudo: āplitudo: & alia huiuscemodi multa: nā geometria ī se cōtinet
liniamēta īterualla: magnitudines: & ī figuris dimēsiones & numeros. Obseruatōe cœ. ra. Geometræ p hāc
sciāz cursus sydeæ: ortus & occasus stellaæ: q̄ tarde q̄q; uelociter sydera moueāẗ: quo īter se spacio distēt lōga Nilus
obseruatōe cognoscūt. Nili flu. īex. ri. Bene īexplicabiles. qa si herodoto credimus: Nili originē īuēire nēo po/ Luca.
tuit: q̄q id multi reges frustra tēptauerit. Luca. li. x. Arcanū nā caput nō pdidit ulli. Pli. li. vii. Nilus inqt īcertis Plinius

ortus fontibus per deserta & ardentia & imenso longitudinis spacio ambulās:famaq; tantū inermi quæsitu cognitus:sine bellis quæ cæteras oēs terras iuenere originē(ut Iuba rex potuit exq̄rere)ī mōte iferioris mauritaniæ:nō ꝓcul oceano habet:lacu ꝓtinus stagnāte:quē uocāt Hilidē.est ꝑterea satis ignota Nili natura:q̄re .s.singulis annis sole existēte in cācro totā iundet ægyptū.Quanq̄ Pli.eodē loco dicat uarias eius icremēti cās eē:mō flatū ethesiaꝝ:mō æstiuos hymbres ethiopiæ:mō alias affert cāsq̄s lōgum esset referre:sed euenire ut plurimū eius icrementū:a canis ortu p itroitū solis in leonē:& ut ait Vir.in.iii.georgicoꝝ:p diuersa ruens septē discurrit in ora:Vsq; coloratis amnis deuexus ab idis.i.æthiopibus. Vastissimos cāpos.tractus ægypti lōge lateq; porrigit. Effusam barbariem. Quia uastissimi sunt ægyptioꝝ cāpi ideo per uastā regionē sparsim habitāt barbari. Et flexuosos fossaꝝ ambi.Cōstat ægyptum fossaꝝ plenā Nili supfluas aq̄ꝝ iundatōes recipiētiū. Iustinus ægyptū inq̄t quæ,tot regū tot sæculoꝝ cura ipensaq; munita sit:& aduersus uim decurrētiū aq̄ꝝ stātis istructa molibꝫ tot fossis cōcisa:ut cū his arceant̃ illis recipiant̃ aque nihilominus coli nisi excluso Nilo nō potuerit.

Minus miror in italiā transgressū.Quippe qui in ægyptū usq; ꝑrexit ut multo facilius in italia trāsire potuerit. Præcepta & istituta. Hæc hoc mō iter se differūt ut ꝑcepta generaliter dicant̃ oīum philosophoꝝ:instituta sua uniuscuiusq; ut achademicoꝝ:stoicoꝝ:pipateticoꝝ:æpicureoꝝ.rursus ꝑcepta sūt doctoꝝ instituta ciuitatū.Cicero lib.officioꝝ Quāq̄ te Marce fili annū iā audiētē Cratippū:idq; Athenis abūdare oportet ꝑceptis & istitutis philosophiæ ꝓpter doctoris auctoritatē & urbis.

Præcepta *Instituta*

Vt ioicē.Vt uicissim daret oībus qđ undiq; acceperat. Altero & octogesimo anno decedēs.Ne mortis uicinitate q̄sq̄ Platonē crederet litteraꝝ oblitū moriens Sophronis uersus sub capite habuisse fert̃:mortuus aūt est teste Cicerone in Catone maiore uno & octogesimo anno scribēs: Numeros.Rithmos & uersus.Virgilius.Numeros memini si uerba tenerē.fuit ergo Plato ad extremā usq; suæ uitæ horā studio semp itēs & idustriæ plenus.

& flexuosos fossaꝝ ābitus ægyptiorū senū discipulis lustrabat.Quo minus miror ī italiā trāsgressū ut abarchyta tarēti a Timeo & Ariōe & Echecrate locris pythagore præcepta & istituta acciperet.Tanta eni uis: tanta copia litteratū undiq; colligēda erat:ut inuicē per totū orbem dispergi & dilatari posset.altero etiā & octogesimo āno decedēs sub capite Sophronis numeros habuisse fert̃:sic ne extrema qdē eius hora agitatione studii uacua fuit. De Democrito phō.

a T Democritus cū diuitiis censeri posset:q̄ tantæ fuerūt ut pater eius Xersis exercitui epulum dare ex facili potuerit:quo magis uacuo animo studiis litterarum eēt operatus:parua admodum summa retēta patrimonium suum patriæ donauit. Athenis autem cō pluribus annis moratus omnia temporum momenta ad percipiendā & exercendam doctrinam cōferēs

T democritus.Hic Abderites siue ut alii putāt Miliesius philosophus fuit egistrati filius uel ut alii di
a cūt Athenocriti:uel secundū alios Damasippi:sed q̄sq̄s ille fuerit tanta reꝝ & diuitiaꝝ copia refertus ut pater eius Xersem persaꝝ regē cū exercitu hospitari potuerit a quo teste Herodoto magi quidā & caldei ꝑceptores Democrito filio relicti theologiā & astrologiā illū docuere:cū adhuc puer esset qui has disciplinas edoctus in ægyptū se cōtulit ut geometriā ꝑciperet:& in ꝑsidē ad rubrūq; mare & caldeos diuinaꝝ rerū cognitione auidius pertexit:sunt etiā qui dicāt cum Gymnosophistis in India cōgressus esse atq; in æthiopia uenisse:partitus est fratribus suis substānā:uel ut tradit Valerius patriæ donauit exigua ꝓ se parte retenta qua illi peregre ꝓficiscēti opus erat:adeo studiosum fuisse tradit Laertius:ut ex uicino hortulo sibi cellulā seligeret:ibiq; seipsum icluderet:& cum aliquādo ipius pater bouē ad imolādū adduxisset ibiq; alligasset tādiu hoc ab illo nō fuisse cognitū quoad hunc ille sacrificii obtentu excitauit & boui admouit:constat eū aliquando athenas uenisse & ob cōtemptū gloriæ agnosci noluisse:ut cū cognouisset ipse socratē ab eo ignoratū fuisse.laborauit hic plurimū in solis reꝝ naturis contēplādis(ut qdā ferunt) & quocūq; fortunæ casu mutabilitꝫ reꝝ audito i risū soluebatur:unde iuuenalis i satyra:oībus iterris ꝑpetuo risu pulmonē agitare solebat Democritus & cætera.hūc aliquādo isanisse crediderūt eius ciues.unde ad eius curationē adhibuere ipoccarem: qui cognita uiri sapientia ciues magisq̄ Democritum insanire:a quo se multa didicisse profitebatur:nam ut refert Laertius in uita democriti cum ad eum uenisset ipocrates:maximum diligentiæ suæ & calliditatis testimonium dedit ypocrati ꝗ puellam ypocratis comitem & integram & uitiatam cognouit:nam primo die sic eam salutauit Salue uirgo:postridie uero salue mulier:fuerat enim puella nocte ipsa uitiata.sunt etiam qui dicant seipsum occecasse ad naturæ secreta acutius rimanda cuius rei auctores sunt Cicero libro quinto tusculanarum quæstionum:& Gellius libro decimo noctium atticarum:de cuius morte uariæ sunt sententiæ:ut Laertius tradit Periit autem centesimo & nono suæ ætatis anno hic omnia ex atomis constare dicebat & plures esse mundos & corruptibiles.multa uoluminareliquit:ut auctor est Laertius in ejus uita. Cum diuitiis censeri.Magnitudinem diuitiaꝝ æstimationem apud homines quantam libet sibi uēdicare poterat.hic enim facile.conici potest patris diuitias fuisse prope incredibiles ꝗ exercitum Xersis persarum regis epulum dare potueritquem constat fuisse supra centum miriadas hoc est decies centena milia militum atq; etiam multo plura ut quidam tradunt. Omnia temporum momenta.Mira industria hominis ut ne minimum quidē spatium prætermitteret quin uel disceret:uel doceret.

c Arneades laboriosus. Hic philosophus cyreneus fuit Epiconii ut quidā ferunt: siue Alexandri ut alii dicunt filius stoicoꝝ & Chrysippi discipulus modicæ reluctabaē & uerecūde: ita ut sæpe diceret nisi chrysippus eēt ego nō essem. Aethicæ se magis deuouit q̄ physicæ quo circa cæsariē & ungues nutriebat: præcipua fuit itentione studioꝝ adeo: ut sensus oēs etiā a necessariis usibus īterdū auerteret inediāq; consumereē nisi Melissæ cura quā uxoris loco tenebat sustētareē: sæpiusq; reficereē: ad hūc audiendū oratoresq; cōfluebāt. Disputaturus cū chrysippo q̄ acurioris eēt īgenii suū ipse prius īgenium purgabat helleboro. mortuus est nonagesimo suæ ætatis anno ut Valerius refert: ut Laertius uero octuagesimoqnto olimpiade cētesima sexagesima secūda.

ignotus illi urbi uixit: quod ipse quodam uolumine testatur. Stupet mens admiratione tantæ industriæ: & iam transit alio.

De Carneade philosopho.

c Arneades laboriosus & diuturnus miles sapiētiæ siquidem nonaginta expletis annis idem illi uiuendi ac philosophandi finis fuit: ita se mitifice doctrinæ operibus addixerat: ut cum cibi capiēdi causa recubuisset: cogitationibus īherēs manū ad mensam porrigere obliuisceretur: sed eū Melissa quā uxoris loco habebat temperato inter studia animo non interpellandi sed inedie succurendi officio dexteram suam necessariis usibus aptabat. Ergo animo tantum modo uita fruebatur. corpore uero quasi alieno & superuacuo circundatus erat.

i Dem cum Crysippo disputaturus helleboro se ante purgabat: ad exprimēdū īgeniū suum attentius: & illius refellendum acrius: quas potiones industria solidæ laudis appetendas effecit.

De Anaxagora philopho.

q Vali porro studio Anaxagorā flagrasse credimus: qui cū post diutinam pegrinationem patriam repetisset: possessionesque desertas uidisset: nō essem inquit ego saluus nisi istę periissent. Vocem petitæ sapientiæ compotem: nam si prædiorum potius q̄ ingenii culturæ uacasset dominus rei familiaris intra penates mansisset non tantus Anaxagoras ad eos redisset.

De Archimede philosopho.

a Rchimedis quoq; fructuosam industriā fuisse dicerem nisi eadē illi & dedisset uitam & ab-

Laboriosus. quia iugiter studio incubuit quoad uixit. Addixerat. Astrixerat: destinauerat: nā addicere apud iuriscōsultos significat p licitationē aliqd uēdere: hoc est in uēditiōe publica: unde addictū apud ueteres dicebanē qui prætoris iussu cum soluēdo nō eēnt creditoribus uēdebanē. Addictus etiam morti destinatus. Cicero & his qui morti addictus eēt: paucos sibi dies cōmēdandoꝝ suoꝝ causa postulasset uas factus est alter

Addice re

Cicero

Fruebaē uita. Fructum capiebat ex uita aīo nō corpore: nam frui fructū capere significat. Salu. Vitaq̄ fruimur breuis est. Helleboro se ante purgabat. Hellebori duæ sunt spēs coloris īsignis: cādidi & nigri: q nō cognoscūtur nisi ex radice teste Pli. lib. xxv. natu. histo. ubi multa de eius ꝑprietate: sed in primis cādidū probat q̄ causas morboꝝ extrahere & primo fuisse terribile: deīde adeo ꝑmiscuū ut plerīq; studioꝝ gr̄a ad ꝑuidēda actius quæ cōmentabanē sæpius sūptitauerīt quo & usū carneadē respōsuꝝ Zenonis libris fuisse dicit. Aulus quoq; gellius li. xvii. Noctiū atticaꝝ duas spēs hellebori eē dicit. Ad exprimēdum īgeniū. Ad explicādā uim īgenii. Quas potiones. Laudis īquit cupidi exemplo carneadis helleboro se disputaturi purgabant prius q̄ ad certamen descenderent: quod ante carneadem facere non solebant.

Frui. Salu. Duæ spēs hellebori Plinius Aulus gellius

q Vali porro studio anaxagorā. De hoc uiro dictum est in capitulo de obitu filioꝝ: quod ad eius industriā ptinet cū admodū diues esset cōtemptis diuitiis omne patrimonium suis sponte concessit. uel ut alii dicunt relictis possessionibus studii gratia longam peregrinationē suscepit: & cū post multa tempora rediisset in patriam prædiaq; sua uidisset inculta atq; deserta sapienter dixit nisi hæc perissent ego saluus non essem: uox philosopho digna: nam si colendis agris uacasset tanti nominis & gloriæ philosophus non euasisset: qui omni repulica atq; priuata contempta ad speculationem rerum se contulit & ut studiosissimus fuit ita multa de motu cœli: cursu syderum & natura rerum scripsit: uixitque annis septuaginta duobus litteris semper intentus: hic cuidam dicenti q̄ patria sibi curæ non esset immo cura patriæ mihi maxima est: & digitum extendebat in cœlum ostendens illam sibi ueram patriam esse. impietatis semel a Cleomene accusatus q̄ solem quem Athenienses colebant candentem laminam diceret & pœnitus ignitam defensus a Pericle discipulo quinq; talentis mulctatus exilio damnatus fuit de cuius morte uarias dicit Laertius sententias esse scriptorum. Saluus non essem. Virtutem & sapientiam ueram hominis salutem esse dicit.

a Rchimedis quoq;. Archimedes uel ut uult Quintilianus libro primo de institutione oratoria Archimenides Syracusanus in omni geometria ante alios mira subtilitate laudatus: erat. n. teste Liuio deca de secūdi punici belli Vnicus spectator cœli syderūq;: mirabilior tamē īuentor ac machinator belloꝝ tormētoꝝ operūq; qui ea quæ hostes īgenti molæ agerēt ipse per leui momēto ludificareē: captis deinde syracusis ꝑ ꝑditionē quas cōtra uim Marcelli romani ducis diu defensauerat: cū oīa uerterēt hostes ipse diametros suos

Liuius
Pli.
Archīede inuentor Sphere.

in puluere obsignans a prætereunte milite īcognitus occisus est. Liuius: cum multe īquit iræ: multa inuidiæ auaritiæq; fœda exēpla ederent̄ Archimedē memoriæ ꝓditū est: in tāto tumultu q̄tū captæ urbis in discursu diripiētiū militū ciere poterāt: ītentū formis q̄s in puluere scripserat ab ignaro milite q̄s esset īterfectū: egræ id marcellū tulisse sepulturæq; curā habitā: & ꝓpinqs etiā inq̄sitis honori præsidioq; nomē eius ac memoriā fuisse. Pli. li. vii. n. lis historiæ: Grādæ & archimedi geometricæ & machinalis sciētiæ testimoniū. M. Marcelli cōtigit īterdicto cū syracusæ caperent̄ ne uiolaret̄ unus nisi fefellisset īperiū militaris īprudentia hic teste Cicerone li. tusculanaꝝ q̄stionū fuit primus inuentor speræ & fabricator q̄d Laertius Anaximādro attribuit hic de cylindro opus eximiū scripsit. Pœne tantū gloriæ in Archamede seruato. Quāti faceret Archimedē Marcellus hinc facile declarauit: cū nō minorē gloriā ex seruato archimede q̄ ex capta potentissima urbe se cōsecuturū speraret: mira ꝓfecto archimedis laus: q nō minoris fieret a Marcello q̄ Syracusæ. Propter nimiā cupiditatē īuestigādi q. Incredibilis hominis īdustria quē nō capte urbis ruina: nō ꝓpinquæ mortis metus: a suis cogitatōibus potuit absterrere. Pertracto puluere. Secto uel scisso puluere in quo Diametros & formas suas designabat. Liniamenta. signa. Sunt autē liniamenta extremitates corporū & imaginū īpressiones quæ primo īducunt̄ a pictoribus deinde coloribus implent̄. Modo donaret̄ uita. Quia quātū in Marcello fuit donatus ē uita: nā studio & īdustria eius delectatus edixerat ut incolumus seruaret̄ Archimedes.

Liniamēta

Mō spoliaret̄. quia dū ītētus eēt formis īprimendis multis cōtēpsit īperiū a quo trucidatus est: quā igit̄ uitā studiū dederat: eādē postmodū studium abstulit.

s Ocratem etiā. Socrates fuit adeo studiosus adeoq; scientiæ cupidus ut nec a mulieribus quidem turpe existimaret discere: q̄d utile fore uideret̄. præterea cū iam omniū pœne rerum scientiam cōplexus esset musicæ quoq; operam dare nō erubuit in prouectiori iam ætate ut ad reliquas uirtutes suas: quæ mirabiles fuisse creduntur: hoc etiam quātulūcunq; foret accederet: neq̄d illi unq̄ defuisse uideretur: itaque effecit īdustria sua ut dum semper aliquid sibi desse existimaret ad eum scientiæ cumulum peruenerit ut alios locupletissime docere posset. Fuit teste Gelio tāta temperantia: ut omne suæ uitæ rēpus ualitudine inoffensa transegerit. de cuius morte dictum est in capitulo de sapienter dictis. Fidibus tractādis. musicæ arti: ut sciret fidibus canere. cur autem huic arti iam senex operam dare uoluerit hanc causam fuisse ferunt. q in conuiuio inuitatus a quodam ut caneret se fidibus nescire respondit. q̄d a nonnullis risu exceptum ad musicam perdiscendam illum incitauit ut sero potius q̄ nunquā artis illius rationē teneret. fidis corda in cythara uel lyra alioue instrumento extensa: unde fidicula diminutiuum tormenti genus. Accessio. Additio: īcrementum. Sed peruicax industria. Perseuerans & in bonam hoc loco partem accipimus ut peruicaces dicamus perseuerantes interdū contumaces: obstinatos: duros: est aūt peruicax qui ad uictoriam usq; perseuerat in ꝓposito. Vilissimū elementū. Ideo dicit: quia studia quædā sunt adolescentibus congrua ut grāmatica dialectica rhetorica. Alia grauioris & maioris exercitationis & ingenii ut philosophia. s. phisica at uero musica earū rerum est quæ inferioris sunt & materie leuioris. recte ergo dixit uilissimum elementum.

Fidis
Fidicula
Peruicax

a Tq; ut. Isocrates nobilissimū. Vt omnē industriæ rationē in uno homine fuisse cōprehendemus isocratis exemplum lectoribus subiciamus: fuit autem isocrates græcus orator clarissimus gorgiæ auditor multorum philosophorum præceptor eximius: ut Macrobius attestatur & teste Quintiliano fuit diuerso dicendi genere nitidus & comptus. palestræ magis q̄ pugnæ accommodatus: omnes dicendi ueneres sectatus: in īuentione facilis: honesti studiosus: in compositione adeo diligens ut cura eius reprehēdatur ī ætate iam confecta uidelicet decrepita quartum & nonagesimū agens annū teste Cicerone in Catōe maiore librum composuit q panatanaicos inscribit̄: totius græciæ & imprimis Athenarum gesta laudesq;

stulisset: captis enim siracusis Marcellus machinationibus eius multum ac diu uictoriā suam inhibitam senserat: eximia tamen hominis prudētia delectatus ut capiti illius parceretur edixit: pœne tātum gloriæ in archimede seruato: quātum in oppressis syracusis hostis reponens. At is dum animo & oculis in terrā defixis formas describit militi: qui prædādi gratia domum irruperat stricto q; super caput gladio: quisnā esset interrogabat: propter nimiam cupiditatem inuestigandi q; requirebat nomē suum indicare nō potuit: sed pertracto manibus puluere: noli inquit obsecro istum disturbare: ac pinde quasi negligens imperii uictoris obtruncatus sanguine suo artis suæ liniamenta confudit. Quo accidit ut ꝓpter idem studiū modo donaretur uita: modo spoliaretur.

De Socrate philosopho.

s Ocratem etiam cōstat ætate ꝓuectum fidibus tractandis operā dare cœpisse: satius iudicantē eius artis usū sero q̄ nunquam percipere: & quantula socratis accesio illa futura scientiæ erat: sed peruicax hominis industria tantis doctrine suæ diuitiis etiam musicæ rationis uilissimum elementū accedere uoluit. Ergo dum ad discēdum semp se pauperē credidit ad docendū fecit se locupletissimū.

De Isocrate.

a Tque ut longæ & fœlicis īdustriæ quasi ī unū aceruum exēpla redigamus Isocrates nobilissimum librum qui inscribitur panatanicos quartum

continens & studia urbis quem tanta scientia constat fuisse refertum: ut admiratentur omnes in ea ætate ingenii uires tantū ualuisse: ex quo facile cōprehēdi pōt: in hoībus corpora qdē senescere: aīos uero nunq̄ si qs bene diligenterq; coluerint eos. Cicero de Isocrate. ē etiā quiete & pure atq; elegāter actæ ætatis placida ac lenis senectus: qualē accepimus Platonis: qui & octogesimo anno scribēs est mortuus: qualēq; isocratis q eū librū q panatanaicos īscribit: q̄rto & nonagesimo anno scripsisse dr: uixitq; qnquenniū postea: Isocrates teste Macrobio: cū in cōuiuio a sodalibus rogaret ut aliqd in mediū de suæ eloquētiæ fonte pferret: respōdisse fert quæ locus psens & tps exigit ego nō calleo: quæ uero calleo: nec huic loco nec tēpori sūt accōmodata. Fœlicis idustriæ.

Cicero

& octogesimū annum agens ita ut ipse significat composuit opus ardentis spiritus plenū: ex quo apparet senescentibus membris eruditorum intus animos industriæ beneficio florem iuuētæ retinere: neque hoc stilo terminos uitæ suæ clausit: nanque admirationis eius fructum quinquennio percepit.

De Chrysippo.

c Iterionis ætatis metas: sed nō parui tamē spacii Chrysippi uiuacitas flexit: nam octogesimo anno cœptū ante quadragesimum logicon exactissimæ subtilitatis uolumen reliquit: cuius studium in tractādis ingenii sui monumentis tantum operis laborisq; sustinuit: ut ad ea quæ scripsit pœnitus cognoscenda longa uita sit opus.

De Cleante phylosopho.

c E quoq; Cleante tam labriose haurientem: &

Quia ex ea idustria plurimū fructū cōsecutus fuerat. Panatanaicos. Quia oēm urbis Athenaꝝ laudē cōtinebat q. s. in ea urbe cūcta liberalia studia ac bonæ artes uigerent: oīa beneq; uiuēdi pcepta ide manarent: & pciperent: q tamē liber hoīum negligētia obsoleuit. Admiratōis eius. appellat libꝝ illū admiratiōnē quā dā hoīum qa admirabant tātū eius igenii uires ī ea ætate ualuisse: ut libꝝ sūma sapīa referetū ædere potuerit: & ide laus illi maxima redūdabat q̄ suis opis fructus eē uidebat & erat.

c Iterioris ætatis metas chry. Hic chrysippus apollonii solēsis filius siue trasensis philosophus accutissimus adeo ut testent ferme oēs: ioueē ipsū eius accutioribus argumētis uix resistere potuisse si ī terras descendisset: fuit ergo ingeniosus & accutus ī oī genere orōnis: ī plerisq; a zenone dissēsit & cleante: quotiēs aduersus cleātē disserēdo egisset tāta ducebat pœnitētia ut crebro diceret: eqdē alias fortunatus sū prætetq̄ ī cleātē ī hoc sū infœlix: & ut dixit Cicero de natura deorū: Natus est homo Chrysippus ad mundum cōtēplādū atq; mirādū: nā teste Laertio septigēta

Cicero.

uolumina edidit: & qcquid scide bat mādabat lr̄is & sæpe emēdabat: & magna testimoniorū nube utebat: qd adeo in cōsuetudine habuit ut in qbusdā suis opusculis totā Euripidis Medeā insereret: petētiq; cuidā ab altero legēte qd nā id eēt qd legeret: illi Chrysippi Medea ē: q̄te de illo ait Apollodorus Atheniēsis si qs tollat de Chrysippi libris quæ aliena sunt charta illi uacua relinquet: eius tamē libri clarissimi & ī dialectica præcipue in qua fuit adeo isignis ut dicerēt si apud deos in usu eēt dialectica: nō futurā aliquā q̄ Chrysippeā: erat pterea teste Laertio: imbecilli tenuiq; corpusculo: qd ex eius imagine dicit apparere: in potatiōibus ut refert agebat quietem: cura aūt sola mouebat ut ancilla eius diceret chrysippi tantū cura est iebriari: unde teste Hermippo a discipulis ad sacrificium ductus dulce meꝝ adeo bibit: ut fatigatus angustiis spiritus eum quinta die post reliquerit: cum esset octoginta trium annoꝝ: sunt qui dicant eum nimio risu compræhensum interiisse ita ut cum Asinus manducasset ficus aniculæ dixisset ut uinum asino daret: nimioq; de hinc risu expirasse: neminē regum laudauit: sola anicula contentus fuit. hic ergo uolumen ante quadragesimum annum inchoatum exactissime subtilitatis octogesimo anno confecit & absoluit quem λογικον logicam appellauit: ex quo facile conici potest quanta eius fuerit industria: qui unum & quadraginta annos assidue scribēdo consumpsit. fuit maximæ auctoritatis philosophus: de quo Iuuenalis satyra secunda: plena omnia gypso Chrysippi inuenias.

Ciceronis ætatis metas. Quia non ad Isocratis ætatem peruenit hoc est non tanto tempore uixit: nam Isocrates ut diximus nouem & nonaginta confecit annos: hic uero ad octogesimum tantummodo peruenit annum: ergo citerioris idest breuioris ætatis terminos. Cœptū λογικον. Librum logicorum & philosophi considerationum: nam logica & philosophoꝝ considerationes in eo libro continebātur. Exactissime subtilitatis. Exquisitissimi acuminis. Ad ea quæ scripsit: longa uita sit opus: Quia ut diximus teste Diogene septuaginta uolumina composuit: ad quæ legenda longiori uita opus esset.

c E quoq; Cleante. Cleantes haurienda ortulanis aqua uitam sustentauit: hic Cleantes Phanii filius a suis ut Antisthenes dicit in successionibus: primum quidem pugil fuit: deīde pfectus Athenas cum dragmis quatuor ut quidem ferunt: congressus Zenoni studiosissime philosophatus est: neque eisdem decretis perstitit memoriæ: proditum est ipsum laboriosissimum fuisse: adeo ut inopia cogente se mercenarium faceret. ac noctu quidem in hortis hauriret aquam: interdiu autem operam studiis liberalibus daretur & phreandes idest exhauriens puteos appellaretur. Aiunt illum cum pertractus esset in iudicium redditurus rationem: unde adeo robustus ac tam boni habitus uiueret: hortulano apud quē id muneris implebat ac muliere p enes q̄ farinas pensat: testibus sui uictus usum absolutum eē. Ariopagitasq; admiratos decē illi minas dari cōsueuisse. Zenonem aūt accipere illum uetuisse. Aiūt autem Antigonū illi tria milia dedisse: hic auditor eius cum rogaret cuius gratia hauriret: audiuit non solū haurio nūquid non effodio ac rigo & cætera facio philosophiæ causa: & Zeno quidem illum ad id exercebat: uidebatque obolum sibi ex labore afferri

Cleātes

Phreādes appellatus

tam pertinaciter tradentē sapientiam: numen ipsius industriæ suspexit: quū adolescentem quæstu extrahendæ aquæ nocturno tempore inopiam tuam sustentantem: diurno Chrysippi præceptis pcipiendis uacantem: eundemque abunde ad centesimū annū attenta cura audiētem auditores tuos uideret: duplici enim labore unius sæculi spaciū occupasti incertū reddēdo: discipulus ne an præceptor eēs laudabilior.

De Sophocle.

Sophocles quoque cum rerū natura gloriosū certamen habuit: tam benigne illi mirifica opera sua exhibendo: q̄ illa operibus eius tempora liberaliter sumministrando. prope enim cētesimum annū attigit sub ipsum trāsitum ad mortē Oedipode colo neo scripto: qua sola fabula omnium eiusdem studii poetarum præripere gloriam potuit: idque ignotum esse posteris filius Sophoclis noluit Sophon sepulchro patris quæ retuli insculpendo.

De simonide poeta.

Simonides uero poeta octogesimo anno & docuisse se carmia: & in eorū certamē descēdisse ipse gloriat̄: nec fuit iniquum illum uoluptatē ex ingenio suo diu percipere: cum eam omni æuo fruendam traditurus esset.

De Solone.

Iam Solon quanta industria flagrauit & uersibus cōplexus est: quibus significauit se quotidie aliquid addiscentē senescere: & supremo uitæ di

Cleātes Secū dus hercules appellatus

coactā aliquādo stipē in mediū familiariū intulit dicens: cleātes quidē cleātē aliū posset nutrire si uellet: quero īde nutriat̄ affatim habēt ab aliis querunt quæ sūt ad usum uitæ necessariū: & qdē remissius philosophātes, ea igit̄ ex cā secūdus hercules cleātes dicebat̄: hunc Valerius dicit Chrysippi auditorē cū econtrario Laertius dicat. Crysippus Appollonii filius solēsis siue tharsensis ut Alexāder ī successionib9 ait discipulus cleātis fuit: hic prius lōga exercitatione emēsa Zēonis siue cleātis ut diocres & plurimi tradūt auditor: nā cleātes uitæ isti tuto clarus obtinuit: ut Zenoni succederet: & qdē cōpulres essent illius memorabiles discipuli. Cōposuit aūt libros pulcherrimos: de tēpore: de sensu: de arte de appetitiōe: de antiqtate: de dīis: de ymeneo: de gigātib9: de arte amatoria: de politicis. de legib9: & alios q̄ plures. tumuit illi gingiua ac putruit: medicorū snīa: biduo cibo abstinuit: cōualescēte ipo & medicis sibi cōsueta pmittentibus: itemq̄ spōte sua fecit abstinētiā q̄ cōsūptus est & extinctus: Alii dicūt amore alterius uitæ manū sibi iniecisse: audito a se Zenone annis. ix. cuius annos hoc ē nonagesimū æqsse dr̄. Laboriose haurientē. Cū multo sudore adīsrētē numē ipsius dea ipa īdustriæ: nā cunctas uirtutes & animi passiones deos eē credebāt antiq & eas tāq̄ numina colebāt: ut fides: pietas: concordia. Iuuenalis. Vt colitur paxatq̄ fides uictoria uirtus: Quæq̄ salutato crepitat cōcordia nido. Extrahēdæ aquæ. Haunēdæ ex puteis aquæ. Seneca ad Luciliū epistola. xlv. Socrates pcius nō fuit: cleātes aquā traxit & rigādo hortos locauit manus. Diurno Chrysippi pceptis. Dissentit a Laertio ut diximus: non. n. Chrysippi: sed Zenonis auditorē fuisse dixit Laertius q̄ et ppter morē uenustatē successit. Abūde ad cētesimū. Ad nonū & nonagesimū ānū: dēpto. s. uno ad cētū. Duplici. n. labore. Vere te īdustriæ numē aspexit. nā & discēdo & docēdo te semp ita gessisti ut in discrimine uenire possit melior ne discipulus an pceptor euaseris.

Iuuenalis

Sophocles. Hic tragediarū scriptor clarissimus atheniēsis de quo diximus in ca. de cōtinētia li. iiii. cuius tāta fuit īdustria ut cū ipa rerū natura certasse uideat̄. nā cū eēt ānorū ferme cētū Edipodē tragœdiā cōposuit de q̄ Cicero in catone maiore: Sophocles īgt ad sūmā senectutē tragœdias fecit: q ppter studiū & īdustriā cū rē negligere familiarē uideret̄ a filiis ī iudiciū uocatus: ut quēadmodū nr̄o more rē male gerētibus pr̄ibus bona ītetdici solēt: sic illū q̄si desipiētē a re familiari remouerēt iudices. tūc senex dr̄ eā fabulā quā hēbat in manibus & pxime scripserat Edipū coloneū recitasse iudicibus: q̄sisseq̄ nū illud carmē desipiētis uideret̄: quo recitato sentētiis iudicū est liberatus. Gloriosum cū rerū natura certamē. Hoc habuit cum natura certamen: ut diu uiuēdo laboriosus semper eēt: natura longū illi uitæ spaciū cōcessit: quo posset scribēde gloriam cōparare: Sophocles illud nō minori studio & īdustria spaciū confecit: gloriosum igit̄ certamen ut q̄to maius spaciū daretur tanto maiori ille studio conficeret. Sub ipsum transitū ad mortē. de qua morte dicemus li. ultimo ca. xii. Quæ retuli. Fabulā. s. Edipodis quā supra cōmemoraui: hāc filius sepulchro patris curauit insculpi uirtutis paternæ monumentum perpetuum.

Cicero

Simonides uero poeta. Hic Lyricus poeta fuit ut diximus li. i. capi. de somniis. itē capitulo de miraculis: unde & carmina q̄dā simonidia dicta sunt: primus etiā artē memoriæ inuenisse dr̄ teste Cicerone: tāta eius fuit īdustria: ut gloriaret̄ & se octogenariū carmina docuisse & in theatrū ad certamē cū reliquis poetis descēdisse ut īde pmia q̄ meliori poetæ darent̄ exciperet: supstes etiā carminib9 suis fructū ex his uoluptatē. s. mirificā cœpit: quia uideret q ea oīs eēt celebratura posteritas. In eorū certamē descendisse. In theatrū descēdit ut carmina sua quæ recitaret cæterorū poetarū uersibus potiora esse pbaret: & ita ppositum præmiū caperet. Nec fuit iniquū. Lyptotes est: ac si diceret fuit æquissimū.

Iam Solon. De hoc Solone diximus supra li. v. ca. de īgratis. Fuit aūt unus e septē sapiētibus atheniensis ut qdā dicūt: ut alii salaminius de q̄ īsula diximus supra libro & capitulo pscript s: utcunq̄ sit athenis uixit: & urbē illā q̄si nouā ciuitatē moribus & legibus cōdidit: q̄ in re tāto tēperamēto se ītet plebē

senatum egit ut ab utrisq; parẽ gratiã cõtraxerit. Legit̃ apud Platonẽ solonẽ iudicio Criciæ cuiusdã uiri doctissimi uideri nõ solũ prudentia cæteris laude dignis sed etiã carminibus pstitisse: & si sermonẽ quẽ ab ægypto reuersus instituerat ĩplesset nõ minorẽ hesiodo uel homero futurũ: cõtinebant̃ aũt ĩ eo atheniẽsiũ gesta hic quãq; omniũ hominũ iudicio haberet̃ cõtinẽs tamẽ indulsisse scribit̃ uino: cuius ĩdustria quãta fuerit ex eius uerbis cõpræhendi põt: nã dictitare solebat γυρασκωκει πολλαιασκουμενοσ. senesco semper multa addiscens. ꝑterea cũ extremũ fati diẽ sustineret & q assidebãt amici ac familiares de re quadã ĩter se disputarẽt, caput erexit auditurus qd illi tunc ĩter se differerẽt: ĩterrogatus si qd esset qd' uellet: ut ꝑcepto igr qcqd est de quo disputatis eruditior hinc abeã mori argꝫ sapientior: uox ꝓfecto philosopho tanto dignissima.

confirmauit quod assidentibus amicis & quadam de re sermonem inter se cõferentibus satis iam pressũ caput erexit. Interrogatusque quapropter id fecisset respondit: ut cum istud quicquid est de quo disputatis ꝑcepero moriar. Migrasset profecto ex hominibus inertia si eo animo uitam ingrederentur: quo ea Solon egressus est.

De Thestimocle.

Quam porro ĩdustrius Themistocles: qui maximarum rerum cura districtus omnium tamen ciuium suorum nomina memoria cõpræhẽdit per sũmã nanqꝫ iniqtatem patria pulsus & ad Xersem quẽ pauloante deuicerat confugere coactus: priusquã in conspectu suo ueniret psico fermoni se assuefecit ut labore parta cõmẽdatione regiis auribus familiarẽ & assuetũ sonũ uocis adhiberet. Cuius utriusqꝫ idustriæ laudem duo reges partiti sũt.

De Cyro rege.

Cyrus omniũ militum suorum nomina: Mitridates duarũ & uiginti gentium quæ sub regno eius erant linguas ediscẽdo: ille ut sine monitore exercitũ salutaret: hic ut eos quibus imperabat sine interprete alloqui posset.

De Ocio. Capi. VIII.

Ocium quod industriæ & studio maxime cõtrarium uidetur præcipue subnecti debet:

Flagrauerit. Accẽsus fuerit. no Flagro ta est uerboꝝ differentia flagro & fragro alte Fragro rũ cũ a flatu siue flamma alterũ a fracta specie ueniat: hoc ad odorẽ: illud ad ardorẽ refert̃. Versiba. Supra græce positis. Faus præssũ. Instãti & propinq̃ morte grauatũ. Migrasset ex hoĩbus inerna. Si hoĩes inqt ea ĩdustria uitã ĩgrederẽtur q̃ Solon egressus ẽ nullus ĩter mortales ĩertiæ locus inueniret̃. hæc autẽ ad id potissimũ ualent ut adolescẽtes horum exẽplis incitati sũmo studio & industria uirtutes amplectant̃ & studia capessant: horũqꝫ similes fieri maxime laborent.

De Themistocle.

Quam porro ĩdustrius Themistocles. Themistocles atheniẽsiũ clarissimus ciuis & ĩperator eximius ut diximus in capi. de mutatiõe fortunæ Industria quãta fuerat hinc facile conici põt ꝙ cũ multarum maximarũqꝫ rerũ cura esset inuolutus & rei publicæ Atheniẽsis administrationi semꝑ intentus oĩum tamẽ ciuiũ suoꝝ noĩa teste Cicerone teste Quĩtiliano & nunc Valerio memoriæ mandauerit: & ĩtra ãni spaciũ psicã linguã optime perceperit. Cicero ĩ Catone maio re: Themistocles inqt oĩum ciuiũ suoꝝ perceperat noĩa. Quĩtilianus uero de ĩstitutiõe oratoria ĩ ca. de memoria: Cæteꝝ inqt q̃tũ natura studioqꝫ ualeat memoria uel Themistocles testis est quẽ unũ intra ãnũ optimæ locutũ persicæ cõstat. Districtus. Implicitus interdũ iratus & seuetus ac potens. ꝑ sũmã iniqtatẽ patria pulsus inuidia ciuiũ uel tyrãnidis suspitiõe. uel qa ut diximus mos erat Athenis ut q uirtute maximas opes cõparasset ne libertati periculosus esset ꝑ decẽ ãnos exularet. ergo ꝑ sũmã iniqtatẽ qa iniquissimũ erat patriæ liberatorẽ: ĩperii amplificatorẽ & conseruatorẽ exilio mulctare quem ingentibus præmiis afficere debuerant. Parta commendatione. per laborem. Persicam linguam studiosæ addiscendo se regi gratum reddidit & cõmendabilem. Cuius utriusqꝫ industriæ. Et posse oĩum suorum noĩa memoria cõplecti & aliena lingua sine interprete uti qd' utrumqꝫ fecit themistocles. Duo reges. Cyrus: & Mitridates.

Cyrus. Fuit persarũ rex potẽtissimus: de quo Iustinus multa tradit libro primo: & nos ĩ capitulo de somnis: hunc magnæ memorie fuisse: & Solinus in capitulo de homine & Quintilianus de institutione oratoria in capitulo de memoria: & Pli. li. vii. natu. histo. testantur: nam Solinus ĩquit Cyrus memoriæ bono inclaruit: qui in exercitu cui numerosissimo præfuit: noĩatim singulos alloquebatur. Quintilianus uero ut supra diximus quãtum natura studio ualeat memoria uel Themistocles testis quẽ unũ inter ãnũ optime locutũ persice cõstat: uel Mitridates cui duas & uiginti linguas quot nationibus ĩperaui traditur notas fuisse: uel crassus ille diues qui cum Asiæ præesset quinqꝫ græci sermonis differentias sic tenuit ut qua quisqꝫ eũ lingua postulasset: eadẽ ius sibi redditum ferret: uel Cyrus quem oĩum militũ tenuisse creditũ est nomina. Sine monitore exercitũ salu. Imperatores nominum suggestores habere consueuerant qui noĩa militum eoꝝ auribus insererẽt quo blande noĩati milites appellando eoꝝ animos sibi maxĩe cõciliarẽt hos monitores romani nomendatores appellabant.

Solinus | Quĩti.

De Ocio. Ca. VIII.

Ocium qd' industriæ & studio. Cũ nihil magis ĩdustriæ & studio contrariũ esse uideat̃ q̃ ociũ quasi ĩconueniens & absurdum esse uidebatur hoc illis subiungere ideo breui utitur præfatione qua ostẽdat non incongrue factum eẽ cum post longa studia diutinosqꝫ labores defatigati animi relaxationẽ quandam desiderent qua recreatim uegetiores: deinde alacriores ad studia redeant atqꝫ labores. Nõ quo

non quo euanescit uirtus: sed quo recreatur: alterum etiam inertibus uitandum: alterum strenuis quoque interdum appetendum est. Illis ne propriam uitam eneruem exigant: his ut tempestiua laboris intermissione ad laborandum fiant uegeniores.

De Scipione & Lelio.

P Ar ueræ amicitiæ clarissimũ Scipio & Lelius tum amoris uinculo: tum etiam omnium uirtutum inter se iũctum societate ut actuosæ uitæ iter æqli gradu exequebantur: ita animi quoque remissioni communiter acquiescebant: constat nanque eos caietæ & laurenti uagas littoribus conculas & calculos lectitasse: idque se publius Crassus ex socero suo. Q. scæuola qui gener Lelii fuit audisse sæpenumero prædicauit.

De Scæuola.

S Cæuola aũt qetæ remissionis eorũ certissimus testis optime pila lusisse traditur: quia uidilicet ad hoc diuerticulũ animũ suũ forensibus ministeriis fatigatũ trãsferre solebat: alueo quoq; & calculis uacasse iterdũ dicit̃ cũ bene ac diu iura ciuiũ & cerimonia deorũ ordinasset: ut eni in rebus seriis scæuolã: ita & ĩ scurrulibus lusibus hominẽ agebat: quoniã rerũ natura continui laboris patientem eẽ non finit.

De Socrate philosopho.

uirtus euanescat. Duo tangit ocii genera: unum eo℞ qui ueluti torpore quodã & langore aĩ ĩ ocio marcescũt qd' non solum fugiendum sed prope modũ detestandum uidetur: alterũ eorũ qui a labore requiem & laxamentũ quærunt qd' expetendum est. Strennuis. Impigris & promptis: & opponitur inertibus. Tempestiua. Oportuna & in tempore facta. Vegetiores. Viuatiores & ualidiores deficerent assidua intensione aĩ nisi interdũ ocio recrearentur. Ouidi. Si nunquã cessas tendere mollis erit.

Ouidi.

P Ar ueræ amicitiæ. Cõstat Scipionẽ & leliũ teste Cicerõe sũma amicitia fuisse cõiunctus: ut igit̃ actuosæ uitæ studia & labores oẽs coĩter susceperant sic & aĩo℞ relaxationes & ocia pariter capessebãt uti littore caietæ marisq; tyrtheni pariter deambulãtes cõculas calculosq; more puero℞ sæpissime legerẽt: id laxationis genus ĩ ociosis uiris turpe: ĩ Scipiõe & Lelio fuisse uĩ honestũ. Par clarissimũ. uerae duo par unũ esse dicũt: ut par boũ sic par amico℞: qttuor aũt uel paulo plura uerorum amico℞ paria fuisse apud maiores legũt ut theseus & pithous Pylades & Horestes Thideus & Polinices Nisus & Eurialus iter quos Scipio cõnumerant̃ & Lelius. Actuosæ uitæ. Laboriosæ & uariis actiõibꝫ debitæ q̃lis ĩdustrio℞ & studioso℞ hoĩnum eẽ solet. Iter. Laborẽ p similitudinẽ. Eq̃li gradu. In trãslatione psistit. Vagas. Dispsas p littus. qdã legũt uagos. i. Leliũ & Scipionẽ errãtes. Cõculas. Testas pisciũ qbus romani postes & lecticas exornare cõsueuerant sũt q dicãt græcæ ostraca apellari. Calculos. Lapillos dictos q sua breuitate sine molestia calcãt: uñ calculus minima pars põderis ex duobus granis lẽtis & calculus numerus: calculano supputatio. Lectitasse. Frequẽter collegisse. Publius crassus orator de quo Cicero li. de oratore mẽtionẽ facit & de eloquẽtia disputãtẽ ĩducit: fuit aũt Sceuolæ gener: ut li. iii. ostẽdimus ca. de uerecũdia. Ergo. P. Crassus Scæuolæ: Scæuola uero Lelii generi fuisse dicunt̃ de quo Lelio Cice. li. q inscribitur lelius hoc est de amicitia. Qu. Mutius augur Scæuola multa narrare de. C. lelio socero suo memoriter & iocunde solebat.

Calculus

Cicero

S Ceuola aũt qetæ. Vt testis fuerat Scæuola Scipionẽ & leliũ aĩ relaxãdi grã cõculas & calculos in littore lectitasse ipse uero nõ minus post aĩ labores a forensibus officiis ad pilæ ludũ se ĩterdũ cõferebat nõnunq̃ ad aleas & tessaras ut eo laxamenti genere fatigatũ aĩum relaxaret: hic teste Cicerone li. officiorũ primo fuit. P. Scæuolæ filius iurisperiti a quo cicero iuris ciuilis scientiã q̃tacũq; foret accepisse dr̃: nam li. primo officio℞ ĩqt quorũ uero patres aut maiores aliq̃ gloria præstiterunt eo℞ plerĩq; ĩ hoc genere laudis student excellere ut. Qu. Mutius. P. filius ĩ iure ciuili: fuit aũt hic scæuola teste eodẽ Cicerone ĩ lelio iurisperitus & augur quem ĩ li. de oratore Cicero inducit cũ crasso de eloquentia disputantẽ. Quietæ remissionis. Ociosæ relaxationis. est. n. adiectiuũ qetæ. Optimæ pila. Cũ dicat optime significat illũ ab adolescẽtia fuisse studiosissimũ eius ludi: ut assidua exercitatione minime ineptus eius peritiã consecutus fuerit nõ mediocrẽ. Ad hoc diuerticulũ. Digressionẽ: est aũt a uiatoribus sumpta trãslatio q a uia quiescendi grã ad loca diuertunt: est enĩ diuerticulũ locus ubi de uia diuertimus. Terẽtius: ubi ad ipsum uenio diuerticulũ. uel locus ẽ ad quẽ de itiner̃ secedimus: diuersoriũ uero domus hospitalis ad quã ex diuersis uiis conuenit̃. Calculis. Tesseris uel taxillis ut calculos posuerit pro taxillis. Iura ciuiũ. Vt pote q iurisperitus. Et cerimonias deo℞. Vt q augur: nã alter pontifex fuit. Cice. quo mortuo me ad pontificẽ Scæuolã cõtuli. Vt enĩ ĩ rebus seriis. Licet sapiẽti rebus seriis ĩterdũ inserere ludos & ioca uel certe post seria ad ludos se & ioca cõferre teste Cicerone li. officiorũ primo. ludo aũt & ioco uti illis qdẽ licet: sed sicut sõno & qetibus certis tunc cũ grauibus seriisq; rebus satisfecerimus ergo Scæuola ĩ rebus seriis se uirũ grauẽ & auctoritate plenũ. ĩ ludis uero se hominẽ referebat. In scurrulibus. lusibus. Sine dubio deest particula quasi qd' facere frequenter solent auctores. Virgilius: Medias inter cedes exultat amazon. uel scurrulibus iocosis nõ tamen turpibus qbus utunt̃ scurræ. Quẽ rerũ natura. Natura inqt non patitur hominẽ labori semper insistere: nã licet uirtutis laus omnis in actione consistat ab ea tamen necesse est sæpe fiat intermissio multiq; dentur ad studia reditus: nã ut inquit Ouidi. Quod caret alterna requie durabile non est: Hæc reparat uires fessaq; membra leuat.

Cicero

Ouidi.

Dq; uidit. Socrates terrestre qddã oraculũ & hũanæ sapiẽtiæ uenerabile sacrariũ nõ erubuit cũ filio/
i lis pueriliter ludẽtẽ ab alcibiade rideri: cũ ad eũ salutãdi gra uenisset & arũdines cruribus iterponẽtẽ
more pueroꝝ offendisset. sciebat.n. id sibi naturæ lege pmitti laxamẽta q̃rere tãquã necessaria & nõ
homini turpia q̃ fuerit studio & labore defensus. Interposita arũ.cru. q̃ more pueroꝝ eqtẽ imitaref.
Omerus. Hoc idẽ sensit Homerus cum Achillem uirum fortissimum fidibus canentem sæpius in/
h troduxit. Canoras fides. Resonantes cordas.

i Dq; uidit: cui nulla pars sapiẽtiæ obscura fuit Socrates: iõq; nõ erubuit tunc cũ iterposita arũ diẽ cruribus suis cũ paruulis filiolis ludẽs ab Alcibiade risus est.

De Homero poeta.

h Omerus quoq; igenii cælestis uates non aliud sensit uehemẽtissimis Achillis mãibus canoras fides aptãdo: ut earũ militare robur leni pacis studio relaxaret.

Q uãta uis eloquẽtiæ est. Capi. IX.

p Otentiam uero eloquentiæ & si plurimum ualere animaduertimus tamen sub propriis exemplis quo scilicet uires eius testatores fiant recognosci conuenit.

De Valerio.

r Egibus exactis plebs discedens a patribus iuxta ripam fluminis anienis i colle qui sacer appellatur: armata cõsedit; eratq; nõ solũ deformis: sed etiã miserrimus rei publicæ status a capite eius cætera parte corporis: pestifera seditione diuisa: ac ni Valerii subuenisset eloquentia; spes tanti imperii in ipso pœne ortu suo corruisset: Is namque populũ noua & insolita libertate temere gaudentem oratione ad meliora & saniora consilia reuocatum senatu subiecit. i. urbẽ urbi iunxit; uerbis ergo facũdis ira cõsternatio arma cesserunt.

De Mario Antonio.

De Vi eloquentiæ. Capitulum. IX.

p Otentiã: Quãta sit eloquẽtiæ uis atq; potẽtia cũ cæteri oẽs q de illa scripse/rũt tã græci q̃ latini tũ i primis ipse pr eloquẽtiæ Cicero cõpluribus i locis & uolu/minibus ostẽdit: quoꝝ unũ nobis hoc loco referre satis eẽ duxi: ubi reg oĩum dominã illã appellat. Ait.n. li.ii. de natura deoꝝ. Iam uero dñã reg ut uos soletis dicere: uis eloquendi: q̃ pclara q̃q; diuina: q̃ primũ efficit: ut ea q̃ ignoramus discere: & ea quæ scimus alios docere possimus. Deide hac cohortamur hac psuademus; hac consulamur afflictos: hac deducimus a timore pterritos: hac gestientes cõprimimus: hac cupiditates iracũdiasq; cõstringimus: hæc nos iuris legũ urbiũ societate coniunxit: Hæc nos ab imani & fera uita segregauit: cũ igif ea sit uis eloquẽtiæ: ut qcqd i rerũ natura totoq; mũdo laudabile sit i ea uersef cunctaq; eius adminiculis nitanf: foueantur: sustẽtenf: illustrenf: nihil pterea dicendũ ẽst: nisi ut subiectis exẽplis fiat illustrior atq; testatior. Eius uires testatores. Si igr exẽpla pposuerimus: pbabilior fiet eloquẽtiæ uirtos atq; uulgatior.

Cicero

r Egibus exactis. Discrepat a liuio Valerius hoc loco nõ.n. ualeriũ: s; agrippã menenũ fuisse tradit liuius q plebẽ a patribus dissidẽtẽ facta secessione sua eloquẽtia recõciliauit: cũ eni secũ ipsa ciuitas foret maxie discors itestino iter patres plebemq; flagrãte odio pter nexos ob æs alienũ excitauit: seditionẽ magno natu qdã q cũ isignibus maioꝝ suoꝝ prũpens i forũ squalida ueste deformi uultu sediorisq; corporis hitu: pallore ac macie perenni tota: deniq; specie oris efferata a facto cõcursu clamitat: ductũ se a creditore nõ i seruitiũ: sed i ergastulũ & carnificinã: exacerbauit ita plebis aĩos i patres: ut nisi alter consul Seruilius mitioris igenii cõcionatos aĩos: multis pollicitationib9 lenisset: i graue discrimẽ res fuerit futura maxie igruẽtibus undiq; bellis: nã finitimi cognita seditiõe arma cõmouerãt: qbus supatis cũ soluendi pmissa tẽpus aduenisset: Alter cõsul apius isita supbia aĩo: ut uanã collegæ faceret fidẽ: q̃ asperrime poterat ius de creditis pecuniis dicere: & q ante nexi fuerãt creditorib9 tradere: tũc multo magis exacerbati plebis aĩ pdictatorẽ hisdẽ ferme pollicitationib9 & edicto ne qs ciuẽ romanũ uictũ: aut clausũ teneret: neu qs militis romani donec i castris eẽt bona possideret: aut uẽderet liberos nepotesue eius moraref: leniti sũt postremo cũ etiã dictatoris pmissis defraudarenf: tũ demũ secessio facta est i sacrũ mõtẽ trãs aniẽnẽ: eo missus orator Menenius agrippa ad recõciliandã reuocãdãq; plebẽ i urbẽ: Intromissus i castra prisco illo dicẽdi & horrido mõ. nihil aliud q̃ hoc narrasse ferf tẽpore quo i hoĩe nõ ut nũc oĩa i unũ cõsentiebãt: sed singulis mẽbris suũ cuiq; cõsiliũ suus sermo fuerat idignatus: reliquas partes: sua cura: suo labore ac ministerio uẽtri oĩa q̃ri: uẽtrẽ i medio qetũ nihil aliud q̃ datis uoluptatibus frui: cõspirasse ide ne manus ad os cibũ ferrẽt: nec os acciperet datũ: nec dẽtes cõficerẽt: hæc ita dũ uẽtrẽ famie domare uellẽt: ipsa una mẽbra totũq; corpus ad extremã tabẽ uenisse ide apparuisse: uẽtris quoq; haud segne ministeriũ eẽ. nec magis ali q̃ alere eũ reddẽtẽ in oẽs corporis ptes hũc quo uiuimus uigemusq; diuisũ pariter i uenas maturũ cõfecto cibo sãguinẽ cõparãdo hic q̃ itestina corporis seditio similis eẽt ire plebis i patres flexisse: mẽtes hominũ plebẽq; patrib9 recõciliasse: qđ si multo & horrido dicẽdi genere tãtũ ualuit unius hominis facũdia; qd culta & exqsita faciet oratio? Dissidens. Dissentiẽs: discrepãs: discordãs. Fluminis anienis. Tribus passũũ milibus distat ab urbe: & teste priscıano. li. vi. declinaf anio anienis qđ antiq secundũ anologiã ptulerũt aniem. Ouidius. xiiii. meth. qs aniennis aquæ. A capite. i. a senatu & patribus. Cætera parte. i. plebe: & alludit ad fabulã quã supra diximus. Vrbi urbẽ. Plebẽ q̃ pars ciuitatis erat senatui alteri parti cõiunxit. Verbis facundis. Eloquentiæ cessit omnis

Anio. flu.

furor & impetus animi. Cicero concedat laurea linguæ.

De Mario Antonio.

q Væ etiã marianos cinnanosq; mucrões ciuilis profundẽdi sanguinis cupiditate furentes inhi bucrũt: missi enim a sæuissimis ducibꝰ milites ad. M. Antonium obtruncandum sermone eius obstupefa cti districtos iam & uibratos [galidos] cruore uacuos uaginis reddiderunt: quibus digressis. P. Antonius: is enim solus in ambitu expers antonianæ uocis stete rat crudele imperium truculento ministerio peregit: quã disertũ igit eũ fuisse putemus: quẽ ne hostiũ q dẽ qsq̃ occidere sustinuit: q modo uocem eius ad au res suas uoluit admittere.

De Iulio Cæsare.

d Iuus quoq; Iulius quã cælestis numinis: tam ẽt humani ingenii perfectissimum columen uim facundiæ propriæ expressit: dicendo in accusa tione. Cn. dolobellæ quẽ reũ egit extorqueri sibi cau sam optimam. L. coactæ patrocinio: siquidem maxi ma tunc ab eloquẽtia quæsita est: cuius facta monitiõe quoniam domesticum nullum maius adiecerim exẽ plum: peregrinandum est.

Externa de Pisistrato.

p Isistratus dicendo tantũ ualuisse traditus ẽ: ut ei Athenienses regium imperium oratio ne capti permitterent: cum præsertim ex cõ traria parte amantissimus patriæ Solon niteret: sed alterius salubriores erãt conciões: alterius disertiores quo euẽit ut alioqn prudẽtissima ciuitas libertati ser-

Væ etiã marianos. Marius ut sæpe dictũ est ui patria pulsus collecto exercitu Cinæq; cõiunctus ui pa triã repoposcit diis hominibusq; īfestus: & statim primo īpetu hostiã urbis alumnã capit & miseran da strage diripit: mox urbẽ ipsam ꝑ secordiã ciuiũ e ianiculo pulso ꝑsidio q̃drato agmine īgressus: ad prīcipiũ cædem signo dato aliquãto sæuius q̃ aut ĩ punica: aut ĩ cymbrica urbe seuit: Octauii cõsulis caput ꝓ rostris exponit: Antonius orator uir cõsularis ad hospitẽ ꝓfugit: ubi tectus tantã urbis tẽpestatẽ declinaret: qd' illi fortuna nõ cõcessit: hospes enĩ quo lautius illũ exciperet unũ a caupone ꝑ seruũ deposcit: Caupo late re apud hospitẽ Mariũ Antoniũ ex seruo co gnoscit rẽq; statim ad Marcũ Cinãq; defert: quo cognito delectos milites cũ: P. Antonio uel ut plurar. dicit. P. Annio ad facũdissimũ oratorẽ cædendũ mittũt. P. Antonius ubi ad hospitẽ uenit cædis ministros introire & M. antoniũ iterficere iubet: ipse foris ĩ uestibulo remorat: hi uero postq̃ irrogressi & corã da ta copia cædis maximus orator Antonius sic eos orationis suauitate demulsit: sic eloquen tia sua a cædis cupiditare omniq; īpetu repres sit: ut ad Antoniũ re īfecta stupẽtes redierint: plane fatẽtes se orõne uictos: illũ occidere nõ potuisse: quos. P. icrepitãs str. cto gladio tectũ irruit: & antoniũ abtruncat: caput ad Mariũ defert: qd ille mẽsæ īposuit: ut nõ tam cibo q̃ eius spectaculo saciaret: Cõstat hũc. M. anto niũ teste cicerone li. v. tusculanaꝝ q̃stionum: oĩum suæ ætatis fuisse eloquẽtissimũ. Inhibuerunt. Represserũt: retinuerũt cõpescue rũt. ανακοκευ. Steterat ĩ ambitu. In porticu siue in circuitu remãserat: pudore credo detẽ tus ne tantũ uirũ necessitudine sibi cõiunctũ trucidari uideret: quãq̃ ipse postmodũ tã fœ dũ cædis ministerium peregerit.

De Iulio cæsare.

d Iuus quoq; Iulius. Dolobellã ex sici lia cui ꝑtor ꝑfuerat: repetundarũ cæ sar postulauerat. L. Cocta dolobellæ patrociniũ suscepit: cuius auctoritati: qa uelu ti parentẽ illũ cæsar coleret & obseruaret resi stere nõ sustinuit: tantũ ꝓ cõciõe dixit extor queri sibi cãm optimã: ostẽdẽs: se illũ ui elo quẽtiæ facile fuisse cõuictuꝝ ubi maximã si bi eloquẽtiæ laudẽ cõparauit. Quã cælestis numinis. Persistit ĩ sua iã tũ ab initio opis sus cepta adulatione ualerius: q̃ sine dubio posset oĩbus eẽ fastidio. Columẽ. Sustẽtaculũ: cõstat qdẽ cæsarẽ plurimũ īgenio ualuisse ut teste cicerone cũ duo sint qbꝰ excelluere romani si ĩ utrouis tãtũ se cæsar exercuisset oẽs facile superasset: ut si tantũ eloquẽtiæ quã tũ rei militaris studii & laboris īposuisset: facile dicendi palmã obtinuisset. Reũ egit. Quia repetundarum e sicilia ut diximus accusauit. Peregrinandum est. Ad externa exempla transeundum.

p Isistratus. Calliditate plurimũ ualuit pisistratus teste macrobio: qua tyrãnidem magis q̃ eloquentia occupasse dr̃: deuictis enĩ se duce megarẽsibus: cũ gratiæ plurimũ & auctoritatis apud oẽs cœpisset: aĩum ad regnũ adiecit uerberibusq; uolũtariis domi affectus: laceratoq; corpore die q̃dã ĩ publicũ ꝓ diit: & aduocata cõciõe uulnera populo ostẽdit: de crudelitate pricipũ a qbus hoc se passũ simulabat querit: addunt uocibus lachrymæ: & inuidiosa orõne multitudo credula icẽdit: amore plebis iussũ se senatui affir mat: obtinet ad custodiã corporis sui satellitũ auxiliũ ꝑ quos tandẽ tyrãnidẽ occupauit: fuit aũt ut diximus ĩ capitulo de humanitate doctrina: īgenio: & eloquẽtia tãta: ut ab atheniẽsibus īperiũ sũma ui resistẽte solone tãdẽ obtinuerit: uiuãq; orõnis fecit ut Atheniensis illi se libertatẽq; subiecerent: nec q̃cquã ualuit: q; solon iu stissimus & gratissimus orator aduocata cõciõe ĩ publicũ ꝓcesserit ut diximus ĩ capitulo de īgratitudĩe. & ĩ piũ illius conatũ aperuit: tantũ igr̃ pisistrati ualuit eloquẽtia: ut nulla solonis sapiẽtia: nulla uis: nulla eloquẽtia resistere potuerit: Cice. de pisistrato li. iii. de oratore: qs doctior iisdẽ tẽporibus aut cuius eloquẽtia litteris in structior fuisse tradit q̃ pisistrati: q primus homeri libros cõfusos antea sic disposuisse dr̃: ut nunc habemus nõ fuit qdẽ ciuibus suis utilis: sed ita eloquẽtia floruit ut litteris doctrinaq; ꝑstaret. Sed alterius. s. solonis q ꝓ tuẽda libertate cõcionabat. Alterius. s. pisistrati. Alioqn. In aliis rebꝰ: significat populũ atheniẽsem hac

Cicero

unaĩ re fuiſſe ĩprudentiſſimũ: q oſone delinitus ſeruire q̃ ĩperare maluerit: De pericle.

p Ericles aũt. De pericle ſatis ſupradictũ eſt ĩ capitulo de obitu filiorꝫ: & de cõtinẽtia. qđ uero ad eius eloquẽtiã ſpectat tãtũ ualuit dicendi rõne & eloquẽtia ut athenĩẽſem populũ ꝑ ſua uoluntate uerſaret: & eorꝫ aĩos quocũq; uellet facile ĩpelleret: de quo Cice. libro de oratore. iii. Quid pericles inqt de cuius poteſtate dicẽdi ſic accepimus: ut cũ cõtra uoluntatẽ athenienſiũ loqueret̃ ꝑ ſalute patriæ ſeuerius: tamen idipm qđ ille cõtra hoĩes populares diceret populare oĩbus & iucundũ uideret̃: Cuius ĩ labris ueteres comici etiã cũ illi male dicerent qđ tũ athenis fieri licebat leporẽ habitaſſe dixerũt: tantãq; ĩ eo uim fuiſſe: ut (Cicero)

uitutẽ præferret. De Pericle.

p Ericles ãt fœliciſſimis nature ĩcremẽtiſ ſub anaxagora præceptore ſũmo ſtudio ꝑpolitis: ĩſtructis liberis: athenarũ ceruicibꝫ iugũ ſeruitutis ĩpoſuit: egit enĩ ille urbẽ: & uerſauit arbitrio ſuo. Cũq; aduerſus uolũtatẽ populi loqueret̃ iocũda nihilominus & popularis eius uox erat. Itaq; ueteris cõmœdiæ maledica lígua q̃uis potẽtiã uiri ꝑſtrĩgere cupiebat: tamẽ ĩ labris hoĩs melle dulciorẽ leporẽ fatebat̃ hitaſ: inq; aĩs eorũ q illũ audierãt: quaſi aculeos quoſdã relinq præ dicabat. De Q uodam Sene.

f Ert̃ qdã cũ admodũ ſenex priæ cõciõi Periclis adoleſcẽtuli ĩtereſſet: idẽq; iuuenis Piſiſtratũ decrepitũ iã cõcionãtẽ audiſſet: nõ tẽperaſſe ſibi quo minus exclamaret: caueri illũ ciuẽ oportere qđ piſiſtrati oĩoni ſimillima eiꝫ foret oĩo: nec hoĩem exiſtiatio eloqi aut morũ auguriũ fefellit. Q uid. n. ĩter piſiſtratũ & periclẽ ĩterfuit: niſi q, ille armatus: hic ſine armis tyrãnidẽ geſſit. De Hegeſia philoſopho.

q Vantum eloquentia ualuiſſe Hegeſiam Cyrenaicũ philoſophũ arbitramur: q ſic mala uitæ repreſentabat ut eorum miſeranda imagine audientiũ pectoribus iſerta multis uoluntariã mortis appetendæ cupiditatem ingeneraret: Ideoq; a rege Ptolemæo ulterius hac de re diſſerere prohibitus eſt.

Q uãtũ momẽtũ ſit ĩ ꝑnunciatiõe & apto motu corporis. Ca. X.

e Loquentiæ autem ornamenta in pronunciatiõe atpa & cõuenienti motu corporis cõ

in eorꝫ mentibꝫ q audiſſent q̃ſi aculeos quoſdã reliq̃ret: At hũc nõ declamator aliqs ad cleꝑſidrã latrare docuerat: ſed ut accepimus: clazomenius ille anaxagoras uir ſũmus ĩ maximarꝫ rerꝫ ſcientia: Itaq; hic doctrina: conſilio eloquẽtia: excellẽs. xl. ãnos p̃fuit athenis: & urbanis eodẽ tẽpore & bellicis rebus. Egit urbẽ. Duxit athenienſes quo uoluit. Et uerſauit. Et ꝑ ſua uolũtate tractauit. Perſtringere. Offendere & carpere cupiebat. Quaſi aculeos quoſdã. Perſiſtit ĩ trãſlatiõe: cũ enĩ diceret q, ex eius ore melle dulcior fluebat oratio aculeos tamẽ illud mel ĩcluſos habuiſſe dicit: quos animis hominũ ĩfixos relinquebat: dulcis qdẽ erat oĩo: ſed regnũ affectare uidebat̃.

De quodam ſene.

f Ertur qdã. Nunc q̃ſi teſtimoniũ ĩducit eloquẽtiæ piclis: dicit. n. Cũ uir qdã athenienſis decrepitæ iã ætatis piclẽ primũ cõcionantẽ audiſſet; ſibiipſi moderari non potuit qn altius exclamaret cauete uobis atheniẽſes a piclis facundia: q̃ tãta ĩ eo eſt q̃tã ĩ piſiſtrato fuiſſe cõſpeximus: audierat enĩ hic ĩ adoleſcẽtia piſiſtratũ cõcionantẽ: admonebat itaq; ciues ſuos ut cautiores eſſent ĩ audiendo piclem q̃ fuerãt ĩ piſiſtrato: ne periclis oratiõe capti urbis ĩperiũ ut piſiſtrato: ſic iſti quoq; demãdarent: & libertatẽ ſeruituti p̃ferrent: plus tamẽ ualuit eloquẽtia: piclis q̃ ſenis ſalutare cõſiliũ. Auguriũ. Omẽ & diuiatio. Q đ ille armatus. Quia ut diximus cũ ad ſui corporis tutelã ſatellites obtinuiſſet: his adiutus ĩperiũ occupauit.

De Hegeſia philoſopho.

q Vantum eloquẽtia. Hegeſias cirenaicus philoſophus adeo ſubtiliter & curioſæ de humanæ uitæ miſeriis diſputabat ĩ ſcholis: ut ad uoluntariã ſibi ſæpe mortẽ nõnullos auditores ĩpelleret: q̃re a ptolemæo rege ꝑhibitus eſt de his rebus diſputare. quoniã his auditis multi ſibi mortẽ ĩferrẽt magna erat uis huius hominis eloquentiæ: ut cum de humanæ uitæ cõditione diſſereret: ſic hominum miſerias quibus ſubiecti ſunt ante oculos referebat: Vt his quaſi territi homines ultro mortem appeterent unde πυρὶ αναΊοσ hegeſias dictus eſt mortis perſuaſor: Cicero li. tuſcula. primo. mors ĩquit a malis nos abducit non a bonis; uerum ſi querimus hoc a cyrenaico hegeſia: ſic curioſæ diſputatur: ut is ab rege Ptolemæo prohibitus eſſe dicatur illa in ſcholis dicere: quo multi his auditis mortem ſibi conſciſcerent. Cyrenaicũ philoſophum. Cyrenaici ab ariſtippo deſcenderunt. qui primus genere cyrenaicus finem in uoluptate ponebat. (Cicero)

De pronunciatione. Capitulum. X.

e Loquentiæ autem. In pronuntiatiõe cuncta totius eloquentiæ ornamenta eſſe repoſita teſtantur oẽs qui de hac arte ſcripſerunt. tam græci q̃ latini: quid enĩ acutæ & cõmodæ ĩuentiones: quid concinnæ uerborum eloquutiones: quid partium cauſæ & artificioſæ diſpoſitiones: quid deniq; diligens memoria ſine pronunciatione ualerent: non pluſq̃ ſine his pronunciatio ſola: nã hæc omnia quæ ſupradixi pindeſunt ur aguntur: actio autem in dicendo una dominatur: ſine qua ſummus orator: ĩ oratorꝫ numero eẽ nullo mõ poteſt: mediocris uero hac una inſtructus ſummos ſæpe ſuperare põt: qđ multis exemplis tã græcorum quã latinorum ita eſſe Valerius probat. Conuenienti motu corporis. Pronũciatio eſt: uocis: uultus

& gestus moderatio cū uenustate. cū ergo dicat in ,pnunciatione: intentionē: & remissionē uocis ostendit: in motu corporis: uul tus gestusq; moderationē inuit. Tribus modis. Eloquutiōe: sono uocis: & motu corporis. Alteri aures. quo ad pronunciationē. Alteri oculos. quo ad gestum corporis.

A. gellius .c. Gracchus. Ad temperandos pronunciationis modos gracchus peritum musicæ artis seruū cōcionaturus adhibuit: ut uel intentionē remitteret uel remissiorē uocem ītenderet. Gelius de noctibus atticis li. i. Ecce aūt ,p tibicina laconica: tibiæ quoq; illius cōcitatoriæq; īmentē uenit: quā. C. graccho cū populo agente: pīsse ac p̄monstrasse modulos ferunt: sed nequaquā si est ut a uulgo dicit̃ canere tibia solitū: qui pone illū loquentē stare uariis modis eū demulcere aīum actionēq; eius tum īcendere: qd enī foret ea re ineptius: si ut planipedi saltāti: ita graccho cōcionāti numeros & modos & frequētamenta qdā uaria tibicē moneret: sed q hoc cōperto memoriæ tradiderunt fecisse in circunstantibus dicūt occultius: q fistula breui sensim grauiusculū somnū inspiraret ad deprimendū sedendūq; ipetū uocis eius: referuescente namq; īpulsu & īstictu extraneo naturalis illa gracchi uehementia īdiguisse non opinor æstimanda. M. tamē Cicero fistulatorē istū utriq; rei adhibitum eē graccho putat: ut somnis tū placidis tum citatis: aut demissam iacentēq; eius orōnē erigeret: aut ferociētē; seuientēq; cohiberet. uerba ipsius Cicerōis apposui: Itaq; idem gracchus qd' potes audire: Catule ex licinio cliente tuo litterato homīe: quē seruū sibi habuit ille ad manū eburneola solitus est herere fistula stareq; post ipsum occulte cū cōcionaret̃ peritū hominem q iflaret celeriter illū somnū: q illū aut remissum excitaret: aut a contentione reuocaret: Quintilianus uero li. primo de institutione oratoria. Quid tā musices inqt proprīū: sed ne hæc qdem præsumenda pars: ut uno interim cōtentissimus exēplo. C. gracchi præcipui suorū tēporū oratoris cui cōcionāti cōsistēs post eū musicus fistula quā tonarion ocat: modos qb9 deberet itendi ministrabat: hæc etiā ei cura iter turbidissimas actiōes uel terrēti optimates uel iā timenti fuit. Cū optime remp̄. tueri posset. Cic. officiorū li. ii. qd est tam inhumanū quā eloquentiā a natura ad salutē hoīum & cōseruationē datā: ad bonorū pestē perniciēq; cōuertere. Quia ipsū calor & impetus. Reddit rationem: cur monitore tibicinæ uteretur: quia interdum uel accusando uel detestando ira: uel alio animi impetu commotus seruare modum non reminiscebatur.

Cicero

Quinti.

Cicero

sistunt: quibus cum se instruxerit tribus modis homines aggreditur animos eorum ipsa inuadendo horum alteri aures: alteri oculos permulcendos tradēdo: sed ut ,pposititi fides in psonis illustrib9 exhibeat̃.

De. C. Graccho.

.c. Graccus eloquētiæ q̃ propositi fœlicioris adolescens: quoniā flagrātissimo ingenio cum optimæ rem publicam tueri posset: pturbari impie maluit: quotiens apud populum cōcionatus est seruum post se musicæ artis peritum habuit: qui occulte eburnea fistula pronūciatiōis eius modos formabat: aut nimis remissos excitando: aut plus iusto cōcitatos reuocando: quia ipsum calor atque impetus actionis attētū huiuscæ tēperamēti æstimatorē eē nō patiebat̃.

De. Q. Hortensio.

.q. Autem Hortensius plurimum in corporis decoro motu repositum credens pene plus studii in eodem elabotando quā in ipsa eloquentia affectanda impēdit. Itaq; nescires utrum cupidius ad audiendū eū an ad expectandum concurreret̃: sic uerbis oratoris aspectus: & rursus aspectui uerba seruiebant. Itaque constat æsopū Rosciūq; ludicræ artis pitissimos illo causas agente in corona frequenter astitisse: ut foro petitos gestus in scænam referrent.

De Marco Cicerone.

i Am Marcus Cicero quantum in utraq; re de q̃ loquimur momenti sit: oratione quā pro gal

.q. Autē hortensius. Plus in decoro motu corporis q̃ ī uenusta uocis moderatōe & dicēdi copia laborauit hortēsius: adeo ut magis ad spectaculū q̃ ad cōcionē audiendā hoīes uenisse putares; nā mimi ab ea multos corporis gestus dicēte pceptos in scænā postmodū referebāt: tantū tamē eloquētia ualuit ut apud multos dubiū fuerit eius artis palma ciceroni ne magis an hortensio deberet̃. Sic uerbis oratoris. Vt enī gestibus uerba: sic uerbis gestus accōmodabat. Cōstat æsopū rosciūq;. Hi tempore ciceronis & hortensii mimi præstantissimi fuerunt: quorū alter comædiarū: alter. s. æsopus tragœdiarū actor fuit. q hortēsio sic delectabant̃ orāte: ut ad eū audiendū cū oraret semp accurrerent eiq; frequenter assisterent ut gestus aliquos ī foro petitos ī scænā referrent: De Roscio cicero ī oratiōe ,p archia poeta: Quis nostrū tā aīo agresti ac duro fuit: ut roscii nō nup cōmoueret̃: q cū esset senex mortuus: tamē ,ppter excellentē artē ac uenustatē uidebat̃ omnino mori nō debuisse: ergo ille corporis motu tantū amorē sibi cōciliarat a nobis oībus. In corona. In cœtu & multitudine uirorum.

Cicero

De. M. Cicerone.

i Am marcus cicero. Plutarcus ī uita ciceronis: dicit nō minus ciceronē ī actiōe elaborasse q̃ demosthenē: donec p rosciū comœdiarū & æsopū tragœdiarū actores optimos & suo tpe clarissimos p̄bita illis diligēter opeta uocē & corporis gestū emēdauit: his igr̃ tanq̃ p̄ceptoribus usus ad moderādos corporis gestus oīum ī eo ,pnunciationis genere eruditissimus euasit: & eloquētiæ prīceps facile iudicatus. Rosciū cicero suas delicias appellare cōsueuerat: quantū igit̃ ī ,pnunciatione motuq; corporis repositū sit cicero

declarauit in ea oratione quã habuit pro gallo: cũ enĩ callidius se a gallo ueneno peritum fuisse diceret: idque remissiori uultu & languidiori uoce: q̃si soluto orationis genere uteretur: uiciũ cicero ex habitu facile dete/xit falsamq; accusationem indicauit: cũ diceret: Tu istud. M. callidi nisi fingeres sic nõ ageres: nã si uetũ fuis/set periculũ concitatiori uoce: perturbatiorq; uultu causam egisset quanta fuerit ciceronis laus ex sola elo/quentia parta: Plinius libro septimo naturalis historiæ plane ostẽdit cũ dicat. Quo te. M. Tuli piaculo taceã: Plinius quoue maxime excellentẽ insigni prædicẽ: quo potius quã uniuersi populi & illius gẽtis amplissimo testimo nio & tota uita tua ad consulatũ tantũ operibus electus: Te dicente legẽ agrariã hoc est alimenta sua abdica/runt tribus: Te suadẽte Roscio theatralis se/ditionis auctori leges ignouerunt: notatasq; sedes ignominiæ discriminæ æquo aio tule/runt: Te orante proscriptorũ liberos hono/res petere puduit: Tuũ Catilina fugit ĩgeniũ. Tu. M. Antoniũ proscripsisti: Salue primus oĩum parens patriæ appellate: primus in to/ga triumphũ linguæq; laureã merite: & facũ/diæ litterarũ: latinarũ parẽs æque ut dictator cæsar hostis quõdã tuus de te scripsit oĩum triũphorũ laudẽ adepte maiorẽ: quanto plus est ingenii romani terminos in tantũ pro mo uisseq̃ imperii. In utraq; re. In sono uocis & motu corporis. Momenti. Virtutis effica/ciæ. Quæstionibus. Inquisitionibꝰ. Lãgui/da. Debili & fracta uoce. Soluto genere. Nõ intensa oratione quemadmodũ rei attrocitas exigebat. Argumentũ adiecit. q̃a argumen tũ erat non paruũ nullũ illi ueneñ datũ esse: q̃ pronunciatione uteretur.

c Onsentaneum. Iudicauit demosthe/nes orationis uim ferme omnem in pronunciatione esse repositam: Inter rogatus eni quid primum esset in oratore? re spõdit ꝓnũciationẽ: qd secundũ? ꝓnunciatio nẽ: qd tertium? ꝓnunciationẽ: oĩa igiť in pro nunciatione: Cicero li. iii. de oratore: huic de/ Cicero mosthenes primas dedisse partes dr̃: cũ roga retur: quid in dicendo esset primum: huic se/cundas: huic tertias. Quintilianus li. xi. de pro Quinti. nunciatione: Demosthenes inquit interroga tus: quid esset in toto opere summum: pro/nunciationi palmã dedit. Respondit. προφορὰν. Pronunciationem.

r Ecce itaq; æschines. Cum æschines ac cusationem quã hũerat in ethesiphõ tem rhodiis legisset: legit & defensio nẽ demosthenis: a q̃ ille superatus athenis excessetit: mirantibꝰ ergo rhodiis: orationem illã multo magis il los dixit fuisse miraturos: si orantẽ ipsum audiuissent: Cicero li. iii. de oratore: mihi melius illud ab æschine Cicero dictum uideri solet qui cum propter ignominia iudicii excessisset athenis & rhodum se contulisset: rogatus a rhodiis legisse fertur orationem illam egregiam quã in thesiphontẽ contra demosthenem dixerat: qua p/lecta: petita ab eo est postridie ut legeret illam etiam: q̃ erat ecõtra a demosthene pro thesiphonte edita: quã cum suauissima & maxima uoce legisset: admirantibus omnibus: quanto inquit magis miratemini: si au/dissetis ipsum: ex quo satis significauit q̃tũ esset in actore: qui orationem eandem aliam fore putauit actore mutato: De hoc æschine gelius noctium atticarum li. xviii. Plinius naturalis historiæ. li. vii. Quintilianus in stitutionis oratoriæ: capitulo de pronunciatione: aliiq; auctores multa dixerunt. Sunt qui dicant æschinẽ mi rantibus rhodiis orationem demosthenis respondisse: quid si audissetis beluam ipsam sua lyra resonantem.

Vtriusq; columinis. Demosthenem & æschinem: eloquentiæ columen appellat. Suspexit. Admiratus est: q̃uis aduersarius esset tamen cum admiratione demosthenis laudem est prosecutus: & ea demum uera laus est quæ etiam ab inimico proficiscitur. Parum idoneum lectorem. Quia aduersarius. præterea uim illam dicendi demosthenis referre nullo modo posset. legitur in uita demosthenis: q̃ philippus macedoniæ rex Demosthenem cæteris atheniensium legatis in dicendo prætulerit: in cæteris uero rebus æschinem.

Pondus Grauitatem dicentis. Magna pars demosthenis abest. Vis. s. pronunciationis quæ maxima fuit in demosthene. ergo cum eius scripta leguntur: tanta nullo modo percipi possunt: q̃ta cum ab ipso pronun/ciantur: & id est quod ait Valerius: legitur potius q̃ auditur.

lo habuit; significauit. M. callidio accusatori expro/brãdo q̃ præparatũ sibi a reo uenenum testibꝰ chiro graphis quæstionibus probaturũ affirmans: remisso uultu & lãguida uoce: & soluto genere orationis usus esset: pariterq; & oratoris uitiũ detexit: & causæ peri/clitantis argumenta adiecit: totũ hunc locũ ita clau/dendo: tu istud. M. Callidi nisi fingeres sic ageres.

Externa de Demosthene.

c Onsentaneũ huic Demosthenis iudicium: qui cũ ĩterrogaretur qd nã esset ĩ dicẽdo efficacissi/mũ? respondit hypocrisis: Iterũ deĩde & tertio ĩterpel latus dixit: idẽ poene se illi totũ debere cõfitendo.

De æschyne.

r Ecce itaq; æschines cũ ꝓpter iudicialẽ ignomi/niã relictis athenis Rhodũ petisset: atq; ibi ro/gatu ciuitatis suã prius in Thesiphõtẽ; deinde demo sthenis ꝓ eodẽ orationẽ clarissima & suauissima uo/ce recitasset: admirãtibus cũctis utriusq; columĩs elo quẽtiã: sed aliquãto magis dẽostẽis: qd si ĩqt ipsũ au/dissetis tãtus orator & modo tã ĩfestus aduersarius: sic inimici uim ardoremq; dicẽdi suspexit: ut se scriptoꝝ eius paꝝ idoneũ lectorẽ ẽẽ predicaret: exptus acerri mũ uigorẽ oculorũ: terribile uultus põdus: accõmo/datũ singulis ꝟbis sonũ uocis: efficacissimos corpis mo tus ergo & si opi illiꝰ adici nihil põt: tamẽ ĩ dẽostene magna ꝑs demosthenis abest: q̃ legiť potiusq̃ audiť.

Quam magni effectus artium sint. Ca.XI.

Ffectus artiũ. Ope ꝑciũ eẽ poterit recognoscere quã magni sint artiũ effectus: ꝙ ad eas capessenbas utilitate ꝑcepta fiemus alacriores. Labor suo fructu. Nũq̃ labor iste grauabit: quẽ subsequit̃ fructus. Vlpicii galli: Hoc fuit secũdo macedonico bello: qd̃ aduersus persem gessit paulus æmilius: cuius legatus fuit hic sulpicius gallus: q artiũ liberaliũ homo studiosissimus. astrologiæ sciẽtiã tenuit nõ mediocrẽ: qua paulo uictoriæ dedit iniciũ. cũ enĩ serena nocte cuius ꝓximo die manus erant cum hoste cõserturi: luna subito defecisset: milites oẽs ueluti ꝓdigio uehementer sũt a futura dimicatiõe deterriti: qd̃ ubi sensit gallus: q̃ rõne id factũ esset hita cõciõe disseruit: & milites a terrore ad suscipiendi pugnæ desideriũ audaciãq; reuocauit: Frõtinus tamẽ nõ nihil a ualerio dissentire uidet̃. Dicit in li.i.ca.ultio. L. sulpicius gallus ꝑminẽtẽ lunæ defectũ ne ꝑ ostẽto exciperẽt milites ꝑdixit futurũ: additis reb9 causisq; defectionis: ut nõ post lunæ defectũ territos milites hortatus fuerit: sed ne terrerent̃ futurã eclypsim ꝑdixisse. Quĩtilianus quoq; li.i. De astrologia quã oratori necessariã esse ꝓbat: An uero cũ ꝑicles inqt atheniẽsis solis obscuratiõe territos milites redditis causis eius rei metu liberauit: Aut cũ sulpicius ille gallus ĩ exercitu. L. pauli de lunæ defectione disseruit ne uelut prodigio diuinitus facto militũ aĩ terrerent̃: nõ ne uidet̃ usus oratoris officio? In oĩ genere litterarũ. Quia liberalib9 artibus operã dederat. Luna defecisset. Passa esset eclypsim q̃ fit tẽpore noctis & in plenilunio: solis uero defectus semꝑ ĩ die: uacua existente luna: nã ĩ nouissima & prima luna fit solis defectus teste Plinio li.ii. Siderũ natura. Quomõ luna soli ꝑpendiculariter opposita lumen eius excipiat defectũq; pariat: sydera quoq; uno plerũq; momẽto uel puncto ita cõcurrũt: ut aliud obstet ne lumen effundere possit.

Purinæ. Suetonius ĩ uita cæsaris: Spurinam inquit irridens cæsar: & ut falsum arguẽs: ꝙ sine ulla noxa sua idus martiæ adessent: q̃q̃ is uenisse quidẽ eas diceret: sed non præteriisse: Introiuit curiam spreta religiõe. Quã urbs romana uoluit. Hoc ad assentationem dixit: ꝙ romani maluissent spurinã falsũ fuisse q̃ cæsarẽ eo die cadere quẽ immortalẽ uoluissent. Fatales. Pestiferos & sibi mortales: q.s. fata minarent̃. Ad officiũ. Salutãdi grã: q forte iacebat morbo ĩplicitus. Idus marcias: Cõstat idibus marciis cæsũ fuisse cæsarẽ in senatu: teste Ouidio fastorũ li.iii. circa finem.

Ed ut alienigena. Pericles ut supra diximus multis ĩ locis: & ꝑsertĩ ĩ capitulo de eloquẽtia Anaxagoræ discipulus fuit aquo ĩ maxima⁊ re⁊ sciã fuerat exercitatus: Astrologiæ ergo ꝑitus atheniẽses ciues subita solis obscuratiõe deterritos habita cõciõe metuere uetuit: ꝙ eius rei causas ut a ꝑceptore didicerat sic illos edoceret: Frõtinus tamẽ li.i. capitulo ultio aliter sentire uidet̃: dicit. n. Pericles cũ in castra eius fulmẽ decidisset: terruissetq; milites aduocata cõcione lapidibus in conspectũ omniũ collisis ignem excussit: sedauitq; conturbationem: cum docuisset similiter nubium attritu excuti fulmen. Ad solis & lunæ cursum. Quia ut supra diximus cum hemisperium lunæ solari sit inferius: lunaq; semper rendat in obliquum forte cum ad perpẽdiculum soli fuerit opposita: eius excipit radius ut ad nos peruenire non possint & inde sæpe tenebræ superinducuntur. Vano metu. Qui ratione eorum animos occupauerat.

Quã magni effectus artiũ sint. Ca. XI.

Ffectus etiam artium recogniti possunt aliquid afferre uoluptatis: protinusq; & q̃ utiliter excogitatæ sunt patebũt & memoratu dignæ res lucido in loco reponẽtur: & labor in his edẽdis suo fructu non carebit.

De Sulpicio gallo.

Vlpicii galli maximũ in oĩ genere littera⁊ recipiẽdo studiũ plurimũ reipu. ꝓfuit. Nã cũ. L. pauli bellum aduersum regem persem gerẽtis legatus esset: ac serena nocte subito luna defecisset eoque ueluti diro quodam mõstro perterritus exercitus noster manus cum hoste conserendi fiduciam amisisset de cœli ratione: & siderum natura peritissime disputando alacrem eum in aciem misit. Itaq; illi ĩclytæ paulianæ uictoriæ liberales artes galli aditum dederũt: qa nisi ille metũ nostro⁊ militum uicisset ĩperator romanus uĩcere nr̃os hostes nõ potuisset. De Spurina.

Purinæ quoq; ĩ cõspectandis deorum monitis efficatior sciẽtia apparuit q̃ urbs romana uoluit: prædixerat. n. C. Cæsari ut ꝓximos. xxx. dies quasi fatales caueret: quorũ ultimus erat idus martiæ: eoq; cum forte mane uterq; in domum comitii caluini ad officium conuenisset: Cæsar spurinæ & quid scis idus martias iam uenisse? & is & quid scis illa nondũ præteriisse. abiecerat alteri timorem tanq̃ exacto tempore suspecto: alter ne extremam quidem eius partẽ periculo uacuã eẽ arbitratus ẽ: utinã a ruspicẽ potius augurium q̃ patriæ parentẽ securitas fefellisset.

Externa de Penele.

Ed ut alienigena scrutemur quũ obscurato repente sole ĩusitatis ꝑfusæ tenebris athenæ sollicitudĩe agerent̃ ĩteritum sibi cœlesti denũciatione portẽdi credentes: Pericles processit in medium: quæ a præceptore suo Anaxagora pertinẽtia ad solis & lunæ cursum acceperat: disseruit: nec ulterius trepidare ciues suos uacuo metu passus est.

Vantū porro. Plurimum attribuit Alexander: qui a nullo pigi nec fingi uoluerit nisi ab his qui oīum praestantissimi suo tempore forent: apelle scilicet atq; lysippo. De quibus horatius epistolarum li. ultimo. Rex ille poema: qui tam ridiculum tam care prodigus emit edicto uetuit: ne quis se praeter apellem pingeret: aut alius lysippo duceret aera: fortis Alexandri uultum simulantia. Cicero quoq; epistola ad. L. lacentum: Neq; enim Alexander inquit ille graeciae causa ab apelle potissimum pingi & a lysippo fingi uolebat sed quod illorum artem cum ipsis: tum etiam sibi gloriae fore putabat: atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant: fuit enim apelles pictor eximius patria cous. Ingenio & gratia: ut inquit Quintilianus praestantissimus: qui teste Plinio: omnes prius genitos futurosq; postea superauit: & artis suae hoc est picturae plura solus prope q̄ caeteri omnes contulit. Summe laudauit Plinius uenerem ab eo pictam exeuntem e mari: quā postea romam adductam Diuus augustus dicauit in templo caesaris: Cuius inferiorem partem corruptam qui reficeret non potuit reperiri. Inchoauit & aliā teste Plinio: cui supaturo etiā illā suā priorē inuidit mors pacta parte: nec q succederet opi ad pscripta liniamēta inuētus nō est: unde Cice. li. i. epistolaꝶ ad lētulū. Nūc ut apelles ueneris caput: & sūma pectoris politissima arte pfecit: reliquā partē corpis ichoatā reliqt. Itē id li. officioꝶ. iii. nemo pictore reptus est: q ueneris eā partē quā apelles ichoatā reliqsset absolueret oris eni pulchritudo reliq corporis imitādi spē auferebat: pīxit & Alexādrū magnū fulmē tēdētē in tēplū ephesiae dianae: & fulmē extra tabulā uideri scribētes meminerūt: refert itē Plinius: ꝙ pīxit ea quae pingi nō possunt: tonitrua fulgetra: fulgura & similia: q̄re nōnulli ferūt: ꝙ Alexāder magnus a nullo alio posse pigi edicto posito capitali edixit: lysippus fuit i arte sculptoria artifex clarissimus de quo Martialis: nobile lysippi munus opusq; uides: nā spirātes uultus atq; ora simillima uiuis. & deniq; animosa signa fingere uidebatur: & teste Quintiliano ad ueritatem optime accessit: & ad sexcenta decem signorum opera effecisse dicitur.

De Alexandro rege.

Vantū porro dignitatis a rege alexādro tributū arti existimamus: q se & pingi ab uno apelle & fingi a lysippo tantum uoluit.

De Vulcano.

Enet uisentes athenas uulcanis alchimenis manibus fabricatus praeter caetera. n. pfectissimae artis in eo praecurrentia indicia: etiā illud mirantur ꝙ stat dissimulatae claudicatiōis sub ueste leniter uestigiū representans: ut non tanq̄ exprobratū uitiū: ita tā q̄ certam propriāq; dei notā decore significans.

De Praxitele.

Vius coniugē praxiteles in marmore quasi spirātē i tēplo cnidiorū collocauit ꝓpter pulchritudinē operis a libidinoso cuiusdā cōplexu paꝶ tutā.

De eodem.

Vo excusabilior esset error equi qui uisa pictura equae hinnitum edere coactus est: & canū latratus aspectu picti cāis incitatus: taurusq; ad amorē & concubitū aeneae uaccae syracusis nimiae similitudinis irritamēto cōpulsus. Quid eni uacua ratiōis aīa-

Enet uisentes. Alchimenes fictor egregius uulcanū Athenis arte tanta finxisse dicit: ut cū illi adiici nihil posse uideret: tamen id maxime suspiciētes delectabat: ꝙ sub ueste claudicatio ferme dissimulata exprimebat: atq; ita ut nō tanq̄ exprobatū uitiū: sed dei certā notā ꝓpriāq; declararet. Cicero li. de natura deoꝶ. eqdē laudamus esse athenis uulcanū eum quē fecit alchimenes: in quo stāte atq; uestito appareat claudicatio non deformis: claudū igit habebimus deū quoniā de uulcano sic accepimus. Tenet. Remorat: & delectat. Dissimulatae claudicatiōis. Quia sic accepimus de uulcano claudicationē dissimulasse.

Vius cōiugē. Praxiteles iter statuarios gloria primus: uel certe sūmus: de quo multa Pli. li. xxxvi. naturalis historiae. Sed ītet caetera dicit: duas sculpsisse ueneris: alterā cnidiā: hoc ē q̄. Cnidi colebat: q̄ nō solū ibi: sed i toto terraꝶ orbe ꝑcipua fuit. quā ut uiderēt multi cnidū nauigarūt: alterā uelata spē: quā qdā ꝓtulerūt: optime seueꝶ id atq; pudicū arbitrātes: nā q̄ cnidi fuit: ac cnidiis coēpta effigies deae: fauēte ipa dea ut credit fcā artificio tāto: ut nō eēt a libidinoso cōplexu satis tuta. ferūt. n. quēdā eius amore correptū: cū noctu delituisset i tēplo: simulacro cohesisse: eiusq; cupiditatis etiā indicē maculā: multa huius simulacra romā deportata fuerūt: q̄ oīa Pli. cōmemorat. De hoc quoq; mētionē facit Quītilianus. li. ii. de īstitutiōe oratoria ubi dicit: Si praxiteles signū aliqđ ex molari lapide conatus eēt exsculpere pariū marmor mallet rudeat si id artifex expollisset: plus i manibus fuisset q̄ in marmore. Spirātē. Viuētēs. Vir. excudēt alii spirātia molius aera: credo eqdē uiuos ducēt de marmore uultus. In tēplo cni. Cnidio: una ex qnq; ciuitatib doricae graeciae: ubi tēplū fuit ueneris: & hoc simulacꝶ qđ praxiteles sculpsit tāta ut diximus arte ut libidinose. Complexu. Nō fuerit satis tutū: adeo uerā ipa deā referebat. Paꝶ tutā. qa uitiū illi iferre uoluit adolescēs uiuū putās eē corpo.

Vo excusabilior. Quātū praxiteles: arte sua naturā sit imitatus: hic facile conici pōt: ꝙ eius simulacra uiuis adeo simillima eē uidebant: ut fallerent bruta: fallerent hoies ea ꝓspiciētes: equus uisa equae statua hinitū edidit: nō fictā: sed uerā arbitratus equā: canis pari rōne ad picturā latrauit: Taurus ad eneae uaccae simulacꝶ: miro desiderio cōpulsus est: hoc in brutis euenisse minus miꝶ: est: cū hoies rōnis participes fuerūt eodē errore decepti. Excusabilior est. Maiori excusatiōe dignus. Quid eni uacua rōnis aialia. Diguiora sunt excusatiōe animalia rōne carentia. si sunt a simulacris siue picturis: ueritatis errore decepta: cum hominē audiuerimus rōnis participem libidinosae ipulsu cōmotū marmoreā statuam fuisse complexum.

lia arte decepta miremur cũ hoĩs sacrilegã cupiditatem muti lapidis liniamentis excitatam uideamus.

Quedã nulla arte effici posse. Ca. XII.

c Aeterę natura quẽadmodum sæpenumero æmulã uiriũ suarũ artẽ eẽ patitur: ita aliquãdo irritã fesso laborẽ dimittit: qd sũmi artificis euphranoris manus senserũt: Nã cũ athenis .xii. deos pingeret neptuni imagiem q̃ poterat excellentissimis maiestatis coloribus complexus est: perinde ac iouis aliquanto angustiorẽ represẽtaturus. Sed oĩ impetu cogitationis ĩ superiori opere absumpto: posteriores eius conatus assurgere quo tẽdebãt nequerunt.

De Quodam pictore.

q Vid ille alter æque nobilis pictor luctuosũ in mortale iphigeniæ sacrificiũ referẽs: cũ chalcantẽ tristem mœstũ Vlixem clamantem aiacem: lamẽtantẽ Menelaum circa aram statuisset caput agamemnonis inuoluendo: nõ summi mœroris acerbitatem arte exprimi non posse confessus est. Itaq; pictura eius aruspicis & fratris & amici & lachrymis madet pĩis fletum spectandis affectu existimandũ reliquit: atq; ut eiusdem studii adiiciam exemplum.

De quodam alio pictore.

p Ræcipuæ artis pictor equum ab exercitatione ueniẽtem modo nõ uiuũ labore industriæ suæ

Sacrilegã cupi. Quia deã ipsã & nõ simulacrũ uiolare cõcupiuit. Quæ nulla arte effici posse. Ca. XII.

Cicero

c Aeterę natura. Natura plerũq; artẽ suĩ æmulã & imitatricẽ eẽ passa est: nõnunq̃ uero hoc illi tanq̃ inuidia denegauit: sed qđ natura ꝓhibuit casus sæpe cõcessit. Cicero li. i. de natura deoꝶ. nulla inqt ars imitari naturæ solertiã põt. Aemulã. Imitatricẽ ut ars plerũq; natura possit imitari: ut supra ĩ fictoribus atq; pictoribꝫ ostẽdimus. Fesso labore. cũ cogitatiõis uires absũptæ fuerĩt ut ĩcepeũ opus pficere nõ ualeãt. Quod summi artificis. Euphranor teste Quintiliano de ĩstitutione oratoria pictor fictorque fuit ætate sua laudatissimus. dicit enim: Euphranorem admirandum facit q̃ & cæteris optimis studiis ĩter præcipuos pingendi fingendique idem mirus artifex fuit: patria Isthmos. uir docilis & laboriosus & in omni genere excellẽs q cũ .xii. deos cõfessũ iouis honestãtes sex. s. a dextris & totidem a finistris pigeret athenis neptuni imaginẽ tanta est arte cõplexus ut iouis deĩde angustiorẽ ac uenetabiliorẽ cũ uellet repsentare nõ posset q̃ artis uim oẽm in superiori pictura cõsumpsisset & hoc modo ars suo labore irrita est a natura destituta. Euphranoris manus. Pictoris sua

Iuuenalis

ætate clarissimi: de quo Iuuenalis satyra. iii. hic aliqd p̃claꝶ Euphranoris aut polycreti. Maiestatis coloribus. In pigẽdo neptuno colores adhibuit q ad exprimendã maiestatem essent idonei. Omni impetu. Omnibus uiribus. Assurgere: extollere se & peruenire.

q Vid ille alter. Hic timantes fuit pictor eximius parrhasii æmulus quẽ superasse dr̃ in aiace pigendo: ueꝶ iter cætera eius ĩgenii monumẽta. Iphigenia oratoꝶ laudibus celebratur quæ ãte aras peritura eẽt cũ mæstos pinxisset omnes & mæsticiæ oẽm imaginem cõsumpsisset: patris ipsius uultum uelauit: quẽ iam digne non poterat ostendere

Quinti.

de quo Quintilianus li. ii. institutionis oratoriæ. Quid nõ ĩ oratione operienda sunt quædam quæ siue ostendi non debent: siue exprimi pro dignitate non possunt: ut fecit Timantes in ea tabula qua coloteum uicit: nam cum in iphiginæ imolatione pinxisset tristẽ talcantem tristiorẽ ulixem addidisset menelao quẽ summum poterat ars efficere mœrorem consumptis affectibus non reperiens quo digne modo patris uultum posset exprimere uelauit ei caput & suo cuique animo dedit existimãdũ. Equæ. Similiter euphranor. Imolatum aphiginæ. Nota est fabula cum græci ad aulidem uenissent agamennon dianæ ceruam ignarus occidit: unde ir ata dea flatus uentorum sustulit quare cum nauiga re non possent & pestilentiam sustinerent consulta oracula dixerunt agamennonio sanguine placandam esse dianam: ergo cum ab ulixe per nuptiarum simulationem adducta iphigenia cum in eo esset ut imolaretur numinis miseratione sublata est: & cerua supposita & translata ad tauricam regionem regi thoanti trad taest: sacerdosq; facta dianæ: cui cum humano sanguine sacrificaret ex ueteri consuetudine numen placaret: agnouit fratrem hostem qui post occisam matrem & egistum in ultionem patris factus exul regno pulsus: raptaque sibi hermione coniuge a pyrrho furiosus factus accepto oraculo deponendi furoris causa: cum amico pylade colcos petierat: & cum his occiso thoante simulacrum sustulit absconditum in fasce lignorum & cum fratre horeste aufugit. Referens. Pictura sua representans. Calcantem tristem. Qui uates sic poscere fata prædixit ut agamennonio sanguine dea placaretur: tristis erat cum regiam stirpem uideret imolari. Mœstum ulixem. Qui per falsas achillis nuptias impetratam a matre iphigeniam ad tam crudele sacrificium duxit. Clamantem aiacem. q̃ humano sanguine numina placarentur. Lamentantem Menelaum. q̃ uum uideret genus imolari. Inuoluendo caput. Quia patris dolorem satis digne exprimere non posset: ueste eius caput obduxit: ut animis hominum patris dolorem existimandum relinquerit.

Plinius

p Ræcipuæ artis. Sunt qui putant hunc fuisse appellem de quo supra satis dictum est. Sed teste Plinio libro. xxxv. fuit nealtes & in cane pingendo protogenes: de quo sic ait protogenes floruit patria phicaunus gentis rhodiis subiectæ. Paulo infra ubi loquitur de eius pictura est in ea canis mire factus: ut quem pariter casus & ars pinxerit non iudicabat se exprimere in eo spumam anhelantis: cum in reliqua

cōprehēderat. Cuius naribus spumā adiicere cupiēs tantus artifex in tā paruula materia multū ac diu frustra tenebatur: indignatione deinde incensus spōgiā oibus inbutam coloribus forte iuxta se positā appræhēdit & uelut i corrupturus opus suū tabulæ illisit quā fortuna ad ipsas eq nares directā desideriū pictoris coegit explere: Itaq; quod ars adumbrare non ualuit casus imitatus est.

Suæ quęq; artis optimū & auctorē eē & disputatorem. Ca. XIII.

f Væ autem artis uniūquęq; & auctorē & disputatorem optimū esse noti dubitemus paucis exemplis admoneamus.

De Q uinto Scæuola.

q Vintus scæuola clarissimus legū uates & certissimus: quotienscunq; de iure prætorio cōsulebatur ad Furium & Caselium: quia huic scientiæ dediti erant: cōsultores reiiciebat: quo quidem facto moderationem suam magis comēdabat q̄ auctoritatē minuebat: ab his negocium aptius explicari posse consitendo q̄ quottidiano eius usu callebant: sapientissimi igitur artis suæ professores sunt: a quibus & propria studia uerecunde: & aliena tam callide æstimant.

De Platone philosopho.

p Latonis quoq; eruditissimum pectus hæc cogitatio attigit qui cōductores aræ sacræ de modo & forma eius secum sermonem conferre conatos ad euclidem geometrē ire iussit: scientiæ eius cedens simmo professioni. De atheniensibus & de philone.

g Loriantur athenæ armamētario suo nec sine cā

omni parte q̄d difficillimum erat sibi ipse satisfecisset: displicebat autē ars ipsa: nec minui poterat: ut uidebat nimia ac longius a ueritate discedere: spumaq; illa pingi non nasci ex ore anxio animi cruciatu: cum in pictura uetum esse non uerisimile uellet: absterserat sæpius mutaueratq; penniculum nullo modo sibi approbans: postremo iratus arti quod intelligeretur: spongiam impegit in uiso loco tabulæ: ex illaq; reposuit ablatos colores qualiter cura optauerat: fecitq; in pictura fortuna naturam hoc exemplo similis: & nealtem successus ī spuma equi similiter spongiam pacta secutus dicitur cum pingeret popizonta retinente pane: ergo constat in picturā plus casum ualuisseq̄ artem eo q; equi artificiose depicti cum naribus spumas ars reddere nō posset: casus attulerit. Modo ut ferme uiuum. Ac si diceret nihil illi deerat præter spiritū. Spumā adiicere. Quibus hanelantis & a cursu redeūtis equi signa referret. Tam paruula materia. Vt pote spumas addere naribus quod uidebatur esse facillimum & in eo tamen ars est a natura decepta ut efficere nō ualuerit quod ipsa sperauerat. Casus attulit. Hinc illud dictum probari potest casus ubique ualet semper tibi pendat hiatus & cætera. Item plus & enim fati breuior ualet hora benigni q̄ si me ueneri commendat epistola martis.

Suæ quemq; artis optimum & auctorem esse & disputatorem. Capitulum .XIII.

s Væ artis. Capitulum breue quo suæ quęq; artis auctorem optimū esse paucis probat exemplis. optimum autem professorem artis appellat qui sua uerecunde: aliena uero callide studia metitur & æstimat; qualis fuit scæuola clarissimus uir & īterpres qui q̄uis eius rei scientiam teneret egregiæ tamen quotiens de iure prætorio consulebatur consultores quibus optime consulere poterat semper ad furium & caselium qui se ī eo iure assidue exercebāt reicere solitus erat: nō ut suā ipse scientiā dānaret quasi uanā uel exiguā: sed ut modestiā in se maximā ꝓfiteret qui alienā pluris q̄ suā faceret: æstimaretq; scientiā.

q Vitus scæuola clarissimus. De iure ꝓtorio De quo agitur apud ꝓtorē cuius ꝓfessoris sunt causidici. Caselliū de quo flaccus nescit q̄tā casellius aulus. Reiiciebat. Remittebat. Callebāt. Callide tenebāt & eius peritissimi erāt: nā callere si duplicat .l. callidū esse & astute aliq̄d tenere significat ut calles dicēdaq; silēdaq; simul. ꝓfessores artis dicunt qui se scire aliq̄d profitentur & ab aliis quoq; probantur: sapientes uero qui de suis uerecūde: de alienis magnifice loquuntur. Callere

p Latonis eruditissimum pectus. Plato cōsultus de cōstituēda in arte palladis ara qui modus quæ ue illi forma melior esse posset: q̄uis geometriæ peritissimus esset, tamē ne alterius professionem sibi usurpare uelle uideretur ad euclidē geometrā suo tēpore clarꝫ cōsultores reiecit. Cōductores. Qui publicæ cōstituendā aram cōduxerant: hoc est certo præcio faciendā susceperant. Ad euclidem geometram. Fuit euclides teste Laertio geometra īsignis megarensis uel ut alii dicunt gelonus. Immo professioni. Vtitur correctione quia dixerat sciētiæ cædens: nam eius artis scientia Plato non inferior erat euclidi: sed non eam solam profitebatur: ergo cessit professioni: quia Plato philosophiam: euclides uero geometriam profitebatur. Euclides

g Loriantur athenæ. Postquam illorum exempla posuimus qui suæ artis auctores optimi fuerunt: de his quoque dicamus qui fuere disputatores. Cum philo architector suo tempore clarus athenis armamentarium magnifire fabricasset: die quadam processit in theatrum: interrogatus quid illud tam sūptuose edificasset cum populo grauis tanta uideretur impensa operis sui tam eloquenter rationem in contione disseruit: ut non minus eloquens quam peritus artifex ab omnibus fuerit iudicatus. Gloriantur athenæ. Propter operis magnitudinem atque præstantiam. Armamentarium. Locus ubi armamenta hoc est nauium instrumenta reponuntur. Nec sine causa. Ac si diceret non immerito: sed iure. Armamētariū

Visendum. Dignum quod ab omnibus uideretur: & sine dubio tempore Valerii extabat opus illud & ui/deri posset: nunc ne minimum quidem eius uestigium apparet.

Inificæ. Hic fuit appelles q de operibus suis uulgi quoq; iudiciū dū quæreret teste Plinio lib. xxxv. pfe/cta opera sua ,pponebat ī pergula trāseūtib9: atq; post ipsam tabulā latēs uitia quæ notarent̄ ausculta/bat uulgū diligētiorē iudicē q̄ se præferēs: ferūtq; a futore rephēsum q̄ icrepidis una ītus pauciores fe/cisset ansas: eodē postero die supbe emēdationē pristinæ admonitionis cauillāte circa crus īdignatū ,pspexisse denūciantē ne supra crepidā sutor iudicaret q̄d idipm in ,puerbiū uenit. A sutore suo. Sutor est quē græci a lucro cerdonē: nos uero calceolarium dicere possumus: q in imagine crepidas ansulasq; culpauit qd appelles æquo aīo tulit parteq; illā pi/cturæ reformauit. cū uero de crure disputare uellet: iratus apelles tace inquit o sutor neq; .n. id tuæ artis est: paucis uerbis hoīs īpudētiam ostēdit q qd alterius ,ppriū eēt de eo disputare non erubesceret: nā teste Cicerone li. i. tuscula/naꝝ q̄stionū. græcoꝝ prouerbiū fuit quā q̄sq; nouerit artē in ea se exerceat ac disputet.

Cicero

De crepida. Est calciamēti genus qd alii græcū alii latinū eē uolūt: ut diximus supra li. iii. capitu/lo de nouo cultu corporis: sed græcū magis di/cēdū est & noīatiuū ab actiuo græco deductū.

Crepida

Ansulas. Diminutiuū ab ansa. sunt aūt an/sulæ qb9 calciamēta & uestimēta nectunt̄: sūt mim q ansulis magisq̄ fibulis delectentur.

Ansula

est enim illud opus & impensa & elegantia uisendū cuius architectum Philonem ita facunde rationem institutionis suæ in theatro reddidisse constat: ut di/sertissimus populus non minorem laudem eloquen/tiæ eius q̄ arti tribuerit.

De quodam artifice.

Inificæ & ille artifex q ī opere sui muneri se a su/tore suo de crepida & ansulis: passus de crure ēt disputare īcipiēte supra plātā ascēdere uetuit.

De Senectute. Ca. XIIII.

Senectus quoq; ad ultimū sui finem proue/cta in hoc eodem opere īter exempla indu/striæ ī aliquot claris uiris conspecta ē: sepa/ratim tamē & ,pprium titulū habeat: ne cui deorū i/mortaliū præcipua indulgentia affuit nostra ornata mētio defuisse existimetur: & simul spe diuturnioris uitæ quasi adminicula quædā dentur quibus īsistens alacriorē se respectu uetustæ fœlicitatis facere possit trāq̄llitatēq; sæculi nr̄i q̄ nulla unq̄ beatior fuit subin/de fiducia cōfirmet salutaris principis īcolumitatem ad lōgissimos humāæ cōditionis terminos ,progādo.

De Marco Valerio Coruino.

Valerius Coruinus centesimum annum com/pleuit: cuius inter primū & sextū consulatum xl. & sex anni intercesserunt: sufficitq; ītegris uiribus corporis non solū speciosissimis reipu. ministeriis: sed etiā exactissimæ agroꝝ suoꝝ culturæ & ciuis & pris/familias optabile exemplum.

De Metello.

De Senectute. Capitulum. XIIII.

Senectus quoq;. De senectute dicturus obiectiōi cuidā tacitæ occurrit hæc ea/dē ferme exēpla ī capitulo de īdustria fuisse notata q̄uis īquit aliquot clarissimos ui/ros ad extremā usq; senectutē cū sūmo studio & īdustria puenisse diximus: hic tamē sepa/rati de ipsa senectute suo titulo memoriæ ,p/dēdū est: ut quoꝝ ætati dii fuere ,ppicii nostra ope & laude nō defraudentur: hinc illa utilitas oritur q̄ multi his exēplis ad spē diuturnioris uitæ excitabunt̄: & erūt hæc exēpla q̄dā quasi adminicula lōgioris æui: qbus senes respectu antiquæ fœlicitatis ad uiuendū spe fiēt indies alacriores: nos quoq; fiduciā capiemus nostri sæculi tranq̄llitatē fore diuturnā pricipis uitā & īcolumitatē hac una spe ,progando. Pro/uecta. Producta. Aliquot. Vt in Catone: So/crate: Cleāte: multisq; aliis quos supra memo/rauimus. Ne cui deoꝝ. Nō debemus illis no/stro labore deesse quo minus eos litteraꝝ monu/mētis ornemus, quoꝝ ætati dii maxime fuere īdulgētes ut eos diutissime uiuere uoluerīt. Spe diuturnio/ris uitæ. Si exēpla inq̄t senectutis narrauerimus spem dabimus his q se diutius uicturos esse diffidūt: nā qd in aliis uidemus idē nos parare possumus: ergo exēpla nr̄a ætatis q̄dā adminicula hoc est sustētacula senectutis.

Trāq̄llitatē. Hoc ad assentationē dictū ē a q̄ discedere nō pōt. dicit .n. ,pter q̄ q̄ spes nos ad ætatē alacriores eē facit eoꝝ exēplo q fœliciter uixerūt illud & accedet q̄ tranq̄llitatē ætatis nostræ hac una spe cōfirmabimus si īperatorē nostrum diutius uictuꝝ sperabimus uel potius confidemus: ille nanq; uno tenore æq̄tatem serua/bit. Prorogando. Producendo scilicet spe.

Cicero

Marcus ualerius coruinus. Cicero ī catone maiore q d̄r a nōnullis de senectute. M. qdē Valeriū coruinū inq̄t accepimus ad cētesimū ānū uitā suā ,pduxisse cū eēt exacta iā ætate in agris eosq; excoleret: cuius īter primū & sextū cōsulatū sex & q̄dragīta anni īterfuerūt. Pli. li. vii. Marcus Valerius coruinus inq̄t cētū īple/uit ānos cuius īter primū & sextū cōsulatū. xlvi. āni fuere. Idē sella curuli semel ac uicies sedit quotiēs nemo alius: adæquit eius uitæ spaciū metellus pōtifex: Ita q̄tū spaciū ætatis maiores nr̄i eē uolūt ad senectutis īnitū tātus illi cursus honoꝝ fuit. M. Valerius coruinus. Hic coruinus dictus ē teste Liuio decade ab urbe cōdita q̄ gallū a quo ,puocatus fuerat ad singulare certamē īsidēte galea coruo & unguibus rostroq; īfestāte hostē ī/teremit. Quadragita septē. Pli. & Cicero dicūt sex & q̄dragīta īteruenisse hoc aūt dicit Valerius: ut robustā eius senectutē ostēdat. Sufficit. Durauit: ualuit: ītegris uirib9 ad reꝝ tā publicaꝝ q̄ priuataꝝ administratio/nē: & ad exactissimā agroꝝ culturā qd laudabile fuit cū ī senibus uires minuant̄ fiatq; īdies lāguidiores.

Plinius

Quare Valerius dictus est coruinus

Vius uitæ spacium. Hic est metellus ille qui pius cognominatus: eius metelli pater qui a debellata insu
c lacreta cretici nomen est assecutus de quo Cicero in eodem Catone: ego inquit. L. Metellum memini Cicero
puer qui cum quadriennio post alter& consulatum pontifex maximus esset factus. xxii. annos ei sacer/
dotio præfuit: ita bonis uiribus esse extremo tempore ætatis ut adolescentiam nõ requireret: hic ergo in æta
te iam prouectiori pontifex factus in eo magistratu per duos &. xx. annos ita se gessit: ut non senex: sed iuuenis
esse uideretur: neq; enim lingua in pronunciando: non manus in administrando illi defuerunt: ut lingua bal
bucinaretur: aut manus tremeret: quod senectutis uitium esse solet. Spacium. s. Centum annorum. Ore

c Vius uitæ spaciũ æquauit Metellus quartoq; anno post consularia imperia senex admodũ pontifex maximus creatus tutelam cerimoniarum p duos &. xx. annos neq; ore ĩ uotis nũcupandis hæsitãte neq; in sacrificiis faciendis tremula manu gessit.

De Q uinto Fabio Maximo.

q Vintus autem Fabius Maximus duobus & sexaginta ãnis auguratus sacerdotiũ sustinuit robusta iam ætate id adeptus; quæ utraque tẽpora si in unũ conferantur facilæ sæculi modum expleuerũt.

De Marco Perpenna.

i Am de Marco Perpẽna quid loquar? q oibus quos in senatu uocauerat superstes fuit; septẽq; tãtũmodo quos cẽsor collega Lucii Philippi legerat e patribus. C. reliquos uidit toto ordine amplissimo diuturnior.

De Apio.

a Pii uero æuũ clade metirer quia infinitum numerũ annorum orbatus luminibus exegit nisi quattuor filios quinq; filias plurimas clientelas: rem deniq; publicã hoc casu grauatus fortissime rexisset:

hæsitante. Solent sæpissime senes perpeditio/ri ligua non plena uerba proferre. Votis nũ/cupãdis. Quia ut supra diximus duplex ẽ uo/rum secundum quosdam cõceptiuum & nũ/cupatiuum. Ore hæsitante. Ligua tardante aut ppediente. Tremula manu. Quod in se/nibus esse soleat: tremor quidam membro& & præserti manuũ ac pedũ exhaustis iam ui/ribus: hic uero constanti manu dum sacra tra ctaret semper fuit: siue cult& a capite uictimæ ad caudam deduceret: siue mola uictimã cul/trũq; aspergeret seu uictimæ iugulũ aperiret.

q Vintus autem Fabius. Ad cẽtesimum annum peruenisse Fabiũ hoc uno probat argumento Valerius q duobus & sexagita annis augur fuerit. Plinius uero dicit tribus & lx. li. vii. natu. histo. quem honorem non nisi ætate prouectiori consequi potuerit cum eiusmodi dignitas adolescentibus nunq̃ nec iuuenibus dari cõsueuerit: ergo si tempus quo creatus est augur & quo auguratum ges/sit in unum collegerimus sæculi spacium in/ueniemus: quod idem sentire uidetur Liuius Liuius decade secũdi punici belli libro ultimo: qui di cit. Qu. Fabius maximus moritur exactæ æta tis: si q̃dem uerum est: Augurem duos & lx. annos fuisse quidam auctores tradunt: uir cer re fuit dignus rãto cognomine: uel si nouum ab eo ĩcipere: superauit paternos honores: aui tos æquauit: pluribus uictoriis & maioribus prælиis auus insignis Rullus: se omnia æquare unus hostis han nibal potest: cautior tamen q̃ promptior hic habitus est. Robusta iam ætate. Vtpote in uirilitate. Sæ/culi. Hoc est centum annorum: sic enim uoluere maiores sæculum esse spacium centum annorum q hinc fa Sæculũ cile comprehendi potest.

i Am de. M. perpenna. Hinc arguit diu uixisse. M. perpennam q omnibus senatoribus quos ipse con/sul die initi consulatus uocauit in curiam superstes uixerit omnibus insuper illis quos censor legerat in senatum exceptis septem. Pli. li. vii. naturalis historiæ. M. perpenna & nuper. L. uolusius saturninus omniũ Plinius quos in consulatu sententiam rogauerant superstites fuere: perpenna septem reliquit ex his quos censor lege rat: uixit annos nonaginta octo. fuit ergo toto ordine senatorio qui suo tempore fuit diuturnior: & hic colli/gere possumus senem admodum fuisse quo tẽpore fuit a Pompeio superatus & cæsus: q̃q̃ Strabo dicat in asia morbo consumptum fuisse: ut diximus in capitulo de humili loco natis. Superstes fuit. Vixit post oẽs illos senatores quos ipse consul sæpius uocauerat in curiam. Censor. In cẽsura cum. L. philippo elegerat senatũ & tamen longitudine uitæ superauit omnes quos elegerat præter septem quos moriens in uita reliquit.

a Pii uero æuum. Tullius in Catone: Ad apii claudii senectutem accedebat q cecus esset: tamen is cum Tullius senatus sententia inclinaret ad pacem cum pyrrho fœdusq; faciendum: non dubitauit dicere illa quæ uersibus consecutus est ennius. Quo uobis mentes rectæque stare solebat: Ante hac demẽti sese fle/xere ruina cæteraq; grauissime inquit notum enim uobis est carmen: & tamen ipsius Apii cõstat oratio. At/que ille egit hæc decimo septimo anno post alterum consulatum: cum inter duos consulatus anni decem in/terfuissent. Censorq; ante consulatum superiorem fuisset: ex quo intelligitur pyrrhi bello grandem sane fu/isse: sic a patribus accepimus. Item Paulo infra quatuor robustos filios quinque filias tantam domum tantas clientellas Appius regebat & cecus & senex: intentum enim animum tanquam arcum habebat: nec langue/scens succumbebat senectuti: tenebat enim non modo auctoritatem: sed etiam imperium in suos: metuebãt serui: uerebantur liberi: carum omnes habebant: uigebat in illa domo & mos patrius & disciplina. ex his igi/tur Ciceronis uerbis apium diu uixisse facile comprehendimus: Cuius cecitatis causam diximus primo li/bro capitulo de neglecta religione q Herculis sacra ad humile seruorum ministerium transtulisset. de pyr/rhi bello quoq; sæpius dictum est quare non est historia totiens repetenda satis constat senatus uoluntatem

ad pacem cum pyrrho faciendam conditionibus illi quidem gratis: senatui uero omnino non honestis fuisse īclinatū: a qua hic solus lectica in curiā delatus quia ire pedibus: tum cecitate: tū senio cōfectus nō posset oiō/ne sua reuocauit: fecitq; ut pyrrhus nō cōditionibus: sed armis pelleret̄ ex italia cū summa populi romani gloria. Apii æuū clade metirer. Nō auderē śqt dicere apiū dum fuit in cecitate uixisse qppe q non in luce: sed in tenebris uitā q̄si in ipsa morte duxisse uideat̄ nisi me hortaret̄ eius summa prudentia qua filioꝝ turbā plurimas cliētelas rēpu. atq; priuatam fortissime rexisset quaq; senatū a turpi pace cum pyrrho faciēda dissuasisset quæ qdem res nō hoiem cecū: sed pſpicacissimū fuisse declarat. Clade. Cecitate oculoꝝ. Metirer. Terminarē eius uitā usq; ad cecitatē: reliquū aūt tempus quo captus luminibus uixit non uitā: sed mortē potius nominarē. Fessus uiuēdo. senio cōfectus. Deformem pacē. Quæ pyrrho magisq; senatui honesta esse uidebat̄. Hunc cecum. Nemo iquit hominē tanta prudentia præditum qui uideret quæ senatus non prævīderat iure cecum appellauerit.

m Vliebris. Quædā etiā longeuæ mulieres fuisse legunt̄ q̄lis liuia rutilii. Terētia Ciceronis: clodia auli filia quaꝝ liuia septimū & nonagesimū īpleuit annū: Terētia tertiū & cētesimū: clodia quæ has longæ superauit qntūdecimū & centesimū; De qbus Plinius li. vii. mētionem facit. dicit. n. ex fœminis: Liuia rutilia nonagītaseptē annos excessit Statilia claudio pricipe ex nobili domo nonagītanouē. Terētia Ciceronis. cvii. clodia offelli. cxv. hæc qdē enixa qndecies. alias quoq; cōmemorat lōgissimæ ætatis fœminas q̄s hic referre nō est opus quoniā a Valerio nō ponuntur. Stricti. Breuiter & summatī. Terētia. Ciceronis uxor post exiliū & reuocationē i patriā per diuortiū nupsit Crispo Salustio Ciceronis inimico: deide hortēsio. Quīdecī filiis enixis. Passiue positū est enixis. in lucē pductis: alii habēt amissis qđ sine dubio melius est: ut significet illā qndecī filiis extīctis fuisse supstitē.

Plinius

Q uinetiam fessus iam uiuendo lectica se in curiam deferri iussit ut cum pyrrho deformē pacē fieri prohiberet. Hunc cecum aliquis nominet: a quo patria quod honestum erat per se parum cernens coactaē prouidere.

De Liuia Rutilii. de Terentia Ciceronis. & Clodia filia auli.

m Vliebris ēt uitæ spaciū non minus longum in cōpluribus apparuit: quarū aliquas stricti retulisse me satis erit; nā & Liuia rutilii septimū & nonagesimū; & Terentia ciceronis tertiū; & centesimū; & Clodia Auli filia quindecim filiis ante amissis quintumdecimum & centesimū expleuit annum.

i Vngā his duos reges quorum diuturnitas reipu. nostræ fuit utilissima. Siciliæ rector Hiero ad nonagesimum annum peruenit.

De Masinissa rege numidiæ.

m Asinissa rex numidiæ hūc modū excessit: regni spaciū. lx. annis emensus: & ante oēs hoies robore senectutæ admirabilis: constat eū queadmodū Cicero refert libro quem de senectutæ scripsit: nullo unquam imbri: nullo frigore: ut caput suum ueste tegeret adduci potuisse. Eundē ferunt aliquot horis in eodem uestigio perstare solitum; nō ante moto pede:

i Vngā his duos reges. De externis dicturus digniora exēpla pponit duorū. s. regū hironis & masinisse hiro rex syracusarū fuit cuius īfātia suæ futuræ maiestatis dicit̄ fuisse pnuncia quippe q genitus a prē nobili; sed ex ancilla natus ne dehonestaret paternū genus expositus fuit. Sed paruulū & humanæ opis indigentē apes cōgesto circa iacentē melle multis diebus aluere: ob quā rē respōso haruspicū admonitus pater q regnū īfanti portēdi canebāt paruulū recollegit oiq; studio ad spē maiestatis quæ pmittebat̄ īstituitu: eidē adolescēti prima bella ieunti aqla in clypeo & noctua in hasta consedit qđ ostentū & in cōsilio cautū & manu promptū regēq; futuꝝ significabat. deniq; aduersus puocatores sæpe pugnauit sempq; uictoriā reportauit: A pyrrho rege multis militaribus donis donatus est: pulchritudo ei corporis īsignis: uires quoq; in hoie admirabiles fuere: in alloqo blādus: i negocio iustus: in īperio moderatus erat prorsus; ut nihil ei deesse uideret̄ præter regnū. Itaq; a syracusanis primo īperator: deide rex creatus est socius fuit populi romani q primo punico bello inita societate & amicitia p qnqgīta annos usq; ad ultimū suæ uitæ diē in fide & officio pmāsit de cuius liberalitate q̄ in populū romanū secūdo bello punico usus fuerit diximus ī capitulo de liberalitate: uixit aūt teste Liuio nonagīta annos q li. iiii. decadis secūdi punici belli dicit. Nō facile erat nonagesimū iā agēti annū circūsesso dies noctesq; muliebribus blāditiis liberare aīum & cōuertete ad publicā priuatāq; curā.

Cicero

m Asinissa. Vt dictum est li. v. capitulo de ingratitudine ætatem suam ad centesimum extendit annum robore tanto in ea ætate ut adolescentiæ uires licet diminutas non desiderare uideretur: De quo Cicero ī Catone maiore Audire te arbitror Scipio hospes tuus habitus masinissa quæ faciat hodie nonagīta natus annos cum īgressus iter pedibus sit in equum non ascendere uelle; cum autem sit in equo ex equo nō descendere: nullo imbre: nullo frigore adduci ut capite operto sit: summamque in eo esse siccitatem corporis Itaq; omnia probantur exequi regis officia & munera. Diuturnitas. Lōga uita quorum. Hunc modum excessit: Superauit hunc uitæ terminum quippe q centū impleuit annos. Regni spacium. Regnauit annis sexaginta. Robore senectute. Quia fuit quouis sene robustior. Eundem ferunt. Certare cum iuuenibus solebat de patientia: quis nam diutius in eodem uestigio persistere posset: qua in re cunctos fatigando uincebat: quod idem legitur de Socrate: ut in capitulo de patientia tetigimus. Perstarē. Perseueranter stare.

Ac si quid agi. Siue stare siue sedere opus erat id mirabiliter faciebat Masinissa: nam si ius illi dicẽdum erat populo suo tota die in solio nullam in partem auerso pectore perdurabat. In solio. in regia sede: est autem solium ut uult Seruius propriе armarium uno ligno factum in quo reges sedebant propter tutelam corporis sui dictum quasi solidum: alii uero uolunt solium dictum esse per antisticon quasi sellium a sedẽdo. Ille etiam exercitus. Non paruum in sene roboris iudicium ꝗ a mane usq͵ ad uesperas equo insidens castra circuiret: stationes reuiseret & reliqua imperatoria munera obiret: nihil denique ex his laboribus uel operibus quæ in adolescentia sustinuerat in senectute omitteret.

Soliũ

q consimili labore iuuenes fatigasset: ac si quid agi a sedente oporteret toto die sæpenumero nullã ĩ partẽ cõuerso corpe in solio durasset: ille uero etiã exercitus equo insidens noctẽ diei plerumq͵ iungendo duxit: nihilq͵ omnino ex his operibus quæ adolescens sustinere assueuerat quo minus senectutæ ageret omisit.

u Eneris quoq͵ usu ira semper uiguit: ut post sextum octogesimũ ãnum filiũ generaret cui Mechino nomen fuit: terram quoq͵ quã uastã & desertã accœperat: ꝑpetuo culturæ studio fructiferã reliqt.

De Gorgia Leontino philosopho.

g Orgias etiam leontinus Isocratis & quã pluriũ magni ĩgenii uirorum præceptor sua sentẽtia fœlicissimus. Nam cum centesimum & septimũ ageret annum interrogatus quapropter tamdiu uellet ĩ uita remanere: quia nihil inquit habeo ꝗ senectutem meã accusem. Q uid isto tractu ætatis aut lõgius aut beatius? Iã alterum seculũ ingressus: neq͵ ĩ hoc quærelam ullam inuenit: neq͵ in illo reliquit.

De Xenophilo Chalcidensi pytagorico.

b Iẽnio minor Xenophilus Chalcidẽsis pytagoricus: sed fœlicitate non inferior: Siquidem ut ait aristogenes musicus omnis humani incõmodi expersi sũmo ꝑfectissimæ splẽdore doctrinæ extinctus est.

De Arganthonio Gaditano.

a Rgãthonius autem Gaditanus tamdiu regnauit ut quã diu ẽt ad societatẽ uixisse abũde foret. Octoginta. n. annis ꝑriam suã rexit cũ ad ĩperiũ xl. annos natus accessisset: cuius rei certi sũt auctores.

De Eodem.

q Vin etiam assinius pollio nõ minima pars romani stili in tertio historiarum suarum libro centum illum & .xxx. annos expleuisse commemorat:

u Enetis quoq͵ usu. Hæc quoq͵ nõ paruum testimoniũ eius fortitudinis seniliũq͵ uiriũ ꝗ extrema senectute uel potius ætate decrepita generare potuerit: natus. n. septimũ & octogesimũ annũ filiũ Mechinũ generauit si mulieri fides est habẽda.

g Orgias leontinus. Longissimæ & fœlicissimæ ætatis gorgias leontinus in senectute sua nulla ĩbecillitatis ĩcõmoda sensit: sed ad extremum usq͵ sui fati diẽ robustus permãsit. De quo Cicero li. de senectute. Qualẽ ĩquit isocrates qui eum librũ qui panatanicos ĩscribitur quarto & nonagesimo anno scripsisse dicitur uixitq͵ quinquẽnium postea cuius magister leontinus gorgias centũ & septem compleuit annos: neq͵ unq̃ in suo studio atq͵ opere cessauit: ꝗ cum ex eo quereretur tãdiu uellet esse in uita. nihil habeo inqt ꝗ accusem senectutẽ: præclarũ responsum & docto homine dignum. Quintilianus uero li. iii. de ĩstitutione oratoria: Artium autẽ ĩquit scriptores antiquissimi corax & Tisias siculi quos ĩsecutus uir eiusdem ĩsulæ gorgias leontinus empedoclis ut tradit discipulus is beneficio lõgissimæ uitæ: nã centũ & nouẽ uixit annos cũ multis simul floruit ideo & illorũ de qbus supradixi fuit emulus & ultra socratẽ usq͵ durauit. Et paulo ĩfra ostendit illum isocratis & aliorũ plurimorũ philosophorũ & oratorũ fuisse præceptorem. hic primus fuit q profiteri ausus fuerit de quacunq͵ re proposita ex tempore disputaturũ. Centesimũ & septimum. Quintilianus dicit centum & nouem uixit annos. Plinius centum & octo uult eum uixisse annos li. vii. Isto tractu. hoc spacio.

Cicero

Quĩti.

b Iennio minor hũc eundẽ fœlicissimũ uitæ cursum xenophilo calcidensi pythagorico uiro contigisse dicit: nisi ꝗ duobꝫ annis minus q̃ gorgias uixisse dicat: sed in eadẽ fœlicitate: ut nulliũ unq̃ humanæ uitæ ĩcõmodũ sẽserit: fuerũt ꝑfecto benignissimo sydere nati. Perfectissimæ doctrinæ. Nihil ei sent defuit ad ꝑfectã philosophiæ doctrinã.

a Rganthonius. Hic teste herodoto lib. historiarum primo fuit tartessiorum tyrannus cuius Cicero li. de senectute hanc breuiter mentionem facit. Expectemus inquit tartessiorum regis ætatem. fuit enim: ut scriptum uideo arganthonius quidam gadibus qui octoginta regnauit annos centum uiginti uixit: quod idem affirmat Plinius libro prædicto: hic ergo cunctos supra memoratos ætatis longitudinem superauit: qppe qui tãto tempore regnauit quanto quidem alii complures uiuere posse lætarentur.

Cicero

q Vin etiam assinius pollio. Teste Valerio dicit hunc ad cẽtesimum & trigesimum annum peruenisse.

u Non minima pars romani stili. Significat hunc diligentissimum fuisse rerum gestarum scriptorẽ non inter inferiores communerandum quippe qui romanum stilum probe teneret. Huius regis cõforma. longissimæ uitæ argãthonius fuisse uideretur: sed minus admirabilis tanta æuι longiтqtas. si quam herodotus tradit Aethiopium: & si quam Herodotus Thesias indorum ætatem considerare uoluerimus:

Herodotus

Solinus — nam cōstatutrosq̧ cētesimi:& uigesimi anni superasse metā: Solinus de æthiopibus ultra meroē īquit super exortū solis Macrobii æthiopes uocanť: dimidio.n.eoꝝ potētior quā nostra est uita hii Macrobii iustinā co/lunt:amāt æquitatē:plurimū ualēt robore præcipuo:& cætera. Itē alibi de idis: Apud thesiā legiť quasdā fœminas sibi semel parere:natosq̧ canos illico fieri: esse rursum gentē alterā quæ in iuuētute cana sit nigrescatq̧ senectute: Vltra æui nostri terminos pmanentē. Cōsumarionē. Perfectionē: deductionē: ad finem.

& ipse numerosæ uiuacitatis haud paruum exemplū Huius regis formationē annoꝝ minus admirabilem faciunt.

De Aethiopibus & indis.

a Ethiopes quos Herodotus scribit cētesimum &.xxx.annum transgredi & Indi: de quibus Ethesias quidem tradit.

De Epimenide Gnosio.

e T epimenides gnosius quē Theopōpus dicit septē & quinquaginta &.c.annos uixisse.

De quibusdam epiperorum.

t Helamicus uero ait quosdam ex gēte epiperorum quæ ē pars ætoliæ ducētos explere ānos eiq̧ subscribit Damastes hoc amplius affirmans Litoriū quēdā ex his maximarū uirium staturæq̧ præcipuæ tricesimum annum cumulasse.

De Dandona.

a Lexander uero in eo uolumine quod de illirico tractu composuit affirmat Dandonam quēdā ad quingentisimum usque annum nulla ex parte senescente processisse.

s Ed multo liberalius Xenophō cuius legiť Is.n.latinoꝝ regem octingentis rite annis donauit: at ne pater eius paꝝ benigne acceptus uidereť: ei quoq̧ sexcētos assignauit annos.

De Cupiditate gloriæ. Capi.XV.

Aethiops — a Ethiopes. Dicti sunt ab αἴθω ꝙ latine est cremo: & ὄψ uultus eo ꝙ uultū nimio solis ardore habeit adustū uel ab æthiope uulcani filio q totā æthiopiā a se denominauit: est aūt æthiopia teste Solino igētes moribus cultu & natura dissimiles distributa. Quos herodotus. dicit insuper herodotus scithaꝝ regē legatis cyri regis persaꝝ senes cōplures ostendisse qui centū & uigiti annos peregerant. Thesias Antiquissimus historiarum scriptor.

e Pimenides. Hic philosophus cretēsis fuit pythagoræ coetaneus teste Apuleio De quo Laertius li. de uita philosophoꝝ fabulosa quædā narrare uideť: nā dicit ꝙ a patre iussus ad pascua ducere oues circa meridiē diuertit in pximā speluncā ubi qnq̄gita & septē ānis ppetuo sopore quieuit: excitus qsiuit oues putabat enī se paꝝ obdormiuisse qs cum non iueniret in agrū reuersus cū uero agꝝ in alterius potestatē uenisse uideret & cūcta mutata esse ppēderet rediit in oppidū ubi a iuniore fratre iā uetulo cognitus oēm ex illo didicit rei ueritatem: deīde philosophatus est scripsitq̧ multa quæ hoc loco referre non est opus: mortuus est aūt anno ætatis suæ cētesimo qnq̄gesimo septimo teste phasgone li. de lōgeuis. Plinius dicit centesimo qnquagesimo tertio: ut autem cretēses tradunt teste Laertio ducentis nonaginta annis. Gnosius. Cretensis & Gnosio uico oriundus.

t Helamicus. hic populos quosdā ætholiā icolētes noīe epiperos: uel ut alii dicūt epios: q olī dicti fuerūt helidenses ducētos annos explere dixit: cui Damastes assentiēs addit & illud. Lithoriū quēdā ex ea gēte natū uasti corporis & maximaꝝ uirium hominē tricētos annos uiuēdo pegisse: spaciū uitæ satis admirabile: nobis præserti q uix nati uitā amittimus. Plinius hæc oīa fabulosa esse: & ex errore annoꝝ puenisse quos alii sex mēsium: alii triū cōstituissent dixit. Leonardus aretinus in trāslatione Basilii. ego īquit siue quis Titoni senectutem siue uiuacissimi apud nostros Mathusalē qui mille annos minus trigita diciť uixisse & cætera. — Leonar. Aretinus

a Lexāder. Alexāder cōposuit librū de longitudine maris illirici in quo præter cætera memoratu digna illud etiā refert. Dādonā quēdā ad qngētoꝝ annoꝝ ætatē sine senectute puenisse: qa in ea ætate senescere non uidebatur nullis animi & corporis uiribus debilitatus. De tractu illirico quantum extenditur illiricum mare. Nulla ex parte senescentem. Neq̧ animi neq̧ corporis uiribus deficientem: non sapientia non memoria carentem: quæ senectutis uitia esse solent.

s Ed multo liberalior. Cū plures fuerit xenophontes dubitari posset hoc loco de quo potissimū dicat: sed facile cōiiciť de xenophōte atheniēsi philosopho dici Socratis discipulo q primus oīum philosophoꝝ historiā scripsit: de quo supra satis dictū est. Et Cicero in libro de senectute: Cyrus inquit apud xenophontē eo sermone quē moriēs habuit; cū admodū senex eēt negauit se nunq̄ sensisse senectutē suā imbecilliorē factā q̄ fuisset in adolescētia. hic igiť in historiis suis liberalior fuit i præstāda hoībꝫ uitæ lōgitudīe: nō enim dubitauit scribere latinoꝝ regē cuius nomē Valerius nō ponit octingētos uixisse annos: eiusq̧ patrem sexcētos περὶ γεραιῶν hoc est de senectute. — Cicero

De Cupiditate gloriæ. Capitulum .XV.

g Loria uero. Scripturus de cupiditate gloriæ: eius diffinitionē & originē & habitū & modū ptermittere uelle dicit; quoniā id magis philosophoꝝ sit q̄ scriptoꝝ. philosophi.n. de rebus disputatur ab eaꝝ semp diffinitiōe icipiūt: qa oīs q̄ a rōne suscipiť de aliq̄ re istitutio debet a diffinitiōe pficisci ut itelligať qd sit: illud de quo disputať. scriptores uero res gestas dictis illustrare ac celebrare suis & factis auctores & auctoribus facta reddere cōtenti sunt; itaq̧ gloriæ diffinitiōe ptermissa; tantū eoꝝ exēpla subiungit: qui eius

cupidi fuisse uideantur. Gloria uero ut a multis diffinitur est frequens fama cũ laude: quam Cicero tribus rebus constare dicit. Si diligit multitudo: si fidem habet: si cum admiratione quadam honore dignos putet. Vnde oriaẽ. An a magnitudine animi: an ab ambitione. Cuius sit habitus. Electiuus an contẽptiuus: nã si ab ambitione ꝓficiscit̃: uiciũ est: & tũc habitus est cõtẽptiuus: si ab aĩ magnitudĩe: uirtus: & tũc est habitus electiuus. Aut q̃ rõne debeat cõparari. An rebus bellicis: an domesticis: nã ex reꝑ publicaꝑ administratiõe uel ex bellis gerendis: uel ex studiis litterarũ gloria comparat̃. Socrates uero dicere solebat uiam ad gloriam proximam esse & quasi cõpendiariam: si quis id ageret ut qualis haberi uellet: talis esset. An melius a uirtute negligat̃. Sicut nõnulli philosophi ꝑcepta de cõtẽnenda gloria tradiderũt: cũ ipsi tamẽ appetisse gloriã maxime uisi sint: qa teste Cicerõe: trahimur omnes studio laudis: & optimus quisq; maxie gloria ducit̃. Et illi ipsi philosophi libellis illis: quos de cõtẽnenda gloria scribunt nomen suũ inscribũt: in eo ipso i quo ꝑdicationẽ nobilitatẽq; despiciunt ꝑdicari se & nominari uolunt: sed est fortis & magnanimi uiri gloriam non appetere: & sola suorũ recte factorum cõscia cõtentos esse: sæpe uiris maior gloria spreta redit. Quasi nõ necessaria. Quasi satis sit cõscia recte factorũ In cõtẽplandis eiusmodi rebus: Phi origines uicioꝝ atq; uirtutũ & uniusçuiusq; habitum diligẽter iquirũt. Animaduerterũt. Viderint hi q prudẽti cogitatione sũt assecuti: & illud diserte uerbis tradere possunt: & ita suũ meritũ extenuat Valerius: cũ se neq; sapientẽ neq; profiteat̃ eloquentẽ. Factis auctores. Quotiens res gestæ memoriæ produnt̃: tunc auctores factis & auctoribus facta reddunt̃: qa & quæ fuerint & a quibus facta dicere solent imo res gestæ sine earum auctoribus memorari ferme nõ possunt.

g Loria uero aut unde oriatur: aut cuius sit habitus: aut qua rõne debeat cõparari: & an melius a uirtute quasi non necessaria negligat̃. Viderint hi quorum i contemplandis huiusmodi rebus cura teritur: quibusque etiam quæ prudenter animaduerterunt facunde contingit eloqui. Ego in hoc opere factis auctores & auctoribus facta sua reddere contentus: quanta cupiditas eius esse soleat propriis exemplis demonstrare conabor.

De superiore Aphricano.

f Vperior Aphricanus Ennii poetæ effigiem in monumentis Corneliæ gẽtis collocari uoluit q; ingenio eius opera sua illustrata iudicaret: nõ quidẽ ignarus q̃ diu romanũ imperiũ floreret: & Aphrica italiæ pedibus esset subiecta: totiusq; terrarum orbis summum culmen arx capitolina possideret: eorum extingui memoriam nõ posse: si tantũ illis litterarum lumen accessisset magni estimans uir homerico quã rudi atq; impolito præconio dignior.

De Decio Bruto.

f Imiliter honoratus animus erga poetã Actiũ Decii Bruti suis temporibus clari ducis extitit cuius familiari cultu & prompta laudatiõe delectatus eius uersibꝫ templorum aditus quæ ex manubiis consecrauerat adornauit.

s Vperior aphricanus. Quod insita sit hominibus gloriæ naturalis quædã appetitio: ex his exẽplis facile cognosci potest: nam cũ Scipio aphricanus superior qui hãnibalem ex italia retraxit: q carraginẽ populo romano tributariam reddidit: sciret tantam esse magnitudinem rerum suarum ut dum romanum staret imperium earum memoria nulla uetustate posset aboleri: uoluit tamen inter corneliæ gentis monumenta locari poetam Ennium q; sua gesta fuissent illius carminibus compræhensa: quasi litterarum immortalitati cõmendata: de quo Cicero in oratiõe pro Archia poeta. Carus inquit fuit aphricano superiori noster Ennius itaq; etiam i sepulchro Scipionũ putatur is esse constitutus & marmoratis laudibus. Plinius li. vii. Prior iquit aphricanus. Qu. Ennii. statuam se pulchro imponi suo iussit clarum q; illud nomen: immo uero spolium: ex tertia orbis parte raptum i cinere supræmo cum poetæ titulo legi. Monumentis. In sepulchris ut supra Cice. uel iter statuas & titulos: nã monumenta dicunt̃ sepulchra: historiæ annales interdũ hoc autem fecit Scipio: quia gloriæ nimia cupiditate flagrabat. Summũ columen. Sustentaculum: capitolium enim arx fuit romanæ urbis. q totius orbis terrarum aliquando possedit imperium. Vir homerico. Dignus inquit fuerat Scipio qui potius homeri q̃ Ennii aut alterius inepti poetæ carminibus decantaretur.

Cicero

Plinius

s Imilitet. Pari gloriæ cupiditate Decius brutus fuisse uidetur: q; Actium poetam simili honore uoluit decorare: nam illius uersus quibus sua facta continebantur in uestibulis templorum quæ ex hostili præda facienda curauerat iussit impingi: ut illud opus Decii cura conditum fuisse cognosceretur. Cicero in eadem oratione. Decius inquit brutus summus uir & iperator Actii amicissimi sui carminibus tẽplorũ ac monumentorum aditus exornauit suorũ. illud etiã ad huius hominis gloriæ cupiditatem spectare uidetur: q; gladiatorum munus in honore patris sui defuncti primus edidit romæ: ut diximus in capitulo de institutis. Similiter honoratus. Quia nõ alio Decius brutus Actium q̃ Enniũ Scipio fuerat honore prosecutus. Prompta laudatione. Quia brutum carminibꝫ cõmendauerat: qua cõmendatione: qa prõpta esse uidebat̃ maxime delectatus est brutus. Ex suis manubiis. Manubiæ dicuntur hostiũ spolia: sed ꝓprie sunt pecuniæ ex uenditione prædæ recuperatæ.

Cicero

Manubiæ

n Ec Pōpeius quidē magnus ab hoc affectu gloriæ. Nec pōpeius iḡt dissimulauit se gloriæ cupiditate affectū esse q Theophanē Mitylenæū q suas res gestas memoriæ ꝓdidisset:nō solū romana ciuitate donarit:sed illū accurata quoq; orōne:in cōciōe laudarit: qd & Cicero ī eadē quā diximus orōne te

Cicero

stat. Dicit enī qd noster hic magnus q cū uirtute fortunā adæquit:nōne tunc Theophanē Mitylenæū scriptorē reꝶ suaꝶ in cōciōe militū ciuitate donauit:& nostri illi fortes uiri : sed rustici ac milites dulcedine qdā gloriæ cōmoti:q̄si participes eiusdē laudis magno illud clamore approbarūt. Ab hoc affectu gloriæ auersus q Theophanē Mitylenæū. Ab hac cupiditate:est enī cupiditas affectus & passio q̄dā aīi nostri. Referret potius gratiā: Quasi illi plurimū deberet:q; res suas lr̄arū monumentis credidisset.

De Pompeio magno.

n Ec Pōpeius qdē magnus ab hoc affectu gloriæ auersus: qui Theophanē Mitylenæū scriptorē rerum suarum in concione militum ciuitate donauit beneficium per se amplum accurata etiam & testata oratione prosecutus:quo effectum est:ut ne quis dubitaret quin referret potius gratiā q̄ inchoaret.

De Lucio Sylla.

l Vcius autem Sylla & si ad neminem scriptorem animum direxerit tamē iugurta a Boccho rege ad Marium perducto totā sibi laudē cupide asseruit:ut annulo quo signatorio utebatur sculptam illam traditionē haberet:& quantus postea ne nimium quidem gloriæ uestigium contempsit.

De Scipione & quodam equite.

a Tq; ut imperatoribus gloriosū militis spiritū subnectam:Scipionē dona militaria his q strēnuam operam ediderant:diuidentem. T. Labiēus ut forti equiti aureas armillas tribueret admonuit:eoq; se negante id facturū:ne castrensis honos in eo q paulo ante seruisset uiolaretur:ipse ex præda gallica aurū equiti largitus est:nec tacite id Scipio tulit. Nam equiti:habebis inquit donum uiri diuitis:quod ubi ille accepit proiecto ante pedes Labieni auro uultum demisit. Idem ut audiuit Scipionem dicentem: Imperator te argēteis armillis donat alacer:gaudio abiit. Nulla ē ergo tāta humilitas q̄ dulcedie gloriæ nō tāgat.

i Lla uero alacris uiris interdum ex humillimis rebus petita est.

De Quinto Fabio.

n Am quid sibi uoluit Gaius Fabius nobilissimus ciuis? qui cum ī æde salutis quā .C. Iunius

l Vcius aūt Sylla. Et si nullū suis rebus gestis scriptorē adhibuit Sylla : quo maxīe sit delectatus:aīi sui tamē affectū gloriæq; cupiditatē eo facile mō īdicauit: q; ānulo suo quo tabellas obsignare cōsueuerat :Iugurtā captū insculpserat:quāq̄ nō suis sed Marii cōsulis auspiciis captus fuisset : suo tamē cōsilio atq; prudentia: nota est historia apud Salustiū de bello iugurtino:diffisus enī uiribus suis iugurta ad Bocchi getulorū regis generi sui fidē opesq; cōfugit:a quo uiolata fide per proditionē romanis auctore Sylla traditus fuit. Annulo signatorio. Quo ad sigillādas tabellas utebaf:nā ī eo iugurtæ traditionē habebat insculptā. Quātus postea. Eius deīde q̄ secuta est magnitudo: facile declarat auiditatē gloriæ: nā nisi gloria fuisset accēsus,res tātas gerēdas nō suscepisset ut reꝶ omnium ipse solus potiref. Asserūit. Vendicauit:attribuit: ascripsit.

De Scipione & quodam equite.

a Tq; ut īperatoribus. Vis gloriæ tanta est.ut humilia etiā penetrare pectora possit: nemo ferme est tā humilisq nō huius dulcedine capiaf : In Scipionis exercitu miles bello numātino opa sua rei publicæ fideliter strēnueq; nauata: maluit ab īpatore argēteis armillis q̄ aureis a legato donari q; hæ utiles:illæ uero gloriosæ sibi forent:nō auaritia potuit ꝑuertere gloriā : ut cū Labienus legatus q strēnua huius militis opa fuerat uisus īperatori dixisset:aureis armillis militē ut donaret:idq; Scipio negasset:& īdignatus Labienus e suis q̄ sibi ex gallica ꝑda contigerat duas illi dedisset : ubi primū audiuit īperatorē dicentē habes diuitis hominis donū. statī illas ante legati pedes ꝓiecerit:tristisq; discesserit:acceptis deīde argenteis ab īperatore cū sūma læticia īde abiit q̄si nō armillas:sed gloriā sui laboris ꝑmiū r̄cepisset. Dona militaria. Quibus īperatores parta uictoria milites suos ꝓ cuiusq; meritis & uirtute donabāt ad excitādā enī ī animis hoīum uirtutē. sapiētissimi īperatores romāi apud quos armoꝶ & īperii gloria fuit: uariis donis suos milites q ꝓ re publica fortiter pugnassent: donare cōsueuerāt armillis: hastis: eqs: coronis militaribꝰ: aliisq; muneribꝰ: qbꝰ cæteri ad laudis studiū & gloriæ cupiditatē īcēdebanf. Armillas aureas. Ornamēta sinistraꝶ: qbꝰ sabini galliq; p̄cipue utebanf.

Castrēsis honos. Qui debeē militibꝰ honos bene de re publica meritis. est aūt ꝑmiū uirtutis honos q alit artes nō solū militares: sed etiā urbanas. Nō tacite tulit. Tacere nō potuit Scipio ubi uidit a Labieno datas armillas esse militi. Vultū demisit. Quod pudoris siue tristiciæ signū fuit. Nulla tanta. Sentētia generalis & huic loco accōmodata: nemo est tā abiectæ cōditionis: quē gloriæ dulcedo nō demulceat.

i Lla uero. Non mirum est si humilis fortunæ uiri gloriæ cupiditate tanguntur cum eam clarissimi uiri in rebus etiam paruis & abiectis quæsisse uideantur.

n Am. Fabius pictor. Rebus gestis & genere clarus: uir patricius cū in æde salutis quā Iunius bubulcus ex uoto dedicasset: parietes suis manibus egregia pictura exornasset: nomen suū uoluit inscribere ut

quis clara eēt fabiorū domus: multis illustribꝰ uiris: q cōsules: augures: ꝑtores ĩpatoresq; fuissent: hoc tamē ad gloriæ cōsūmationē accedere uoluit: ut sui īgenii obliterari memoria nō posset. Nomē suū. Vt. G. fabius hoc opus depixit. Sacerdotiis. Nā ex fabiis qdē fuere pōtifices augures flamines. Sordido studio. Ideo suū nomē īscripsit picturæ: ne illius artis quātulacūq; foret gloria ex hominū memoria laberet. sordido aūt dixit: qa studium omne qđ quæstus gratia suscipitur: ut pictura sordidum dicitur & illiberale.

n Idelicet secutus. Ita domesticis externa subiungit ut transitū nullū facere uideat: iō īqt Fabius nomē suū picturæ uoluit īscribere: ut Phidiæ seq̄ret exēplū: q cū nomē suū i Mineruæ simulacro qđ finxerat Athenis īscribere nō liceret imaginē suā finxit in clypeo: q̄ aliter educi nō poterat nisi totū opus solueret. Cice. tusculanaȝ que. li. i. Quid eni Phidias sui similē speciem iclusit i clypeo Mineruæ: cū īscribere non liceret. de hoc Phidia dixius ī capitulo de fiducia. li. iii. quāq̄ multo plura dici possent q̄ apud Plinium aliosq; auctores legūt. ea tātū nobis referūtur q̄ ꝓposito nostro cōueniūt. Tota colli. solueret. Tota opis cōpositio destrueret. [Cicero]

bubulcus dedicauerat parietes pinxisset: nomen his suum inscripsit. Id enim demum ornamenti familiæ consulatibus & sacerdotiis & triumphis celeberrimū deerat: cæterū sordido studio deditū ingenium quale cūq; illū laborem suū silentio obliterari noluit.

n Idelicet Phidiæ secutus exemplum q clypeo Mineruæ effigiem suam inclusit: qua conuulsa tota operis colligatio solueretur.

Externa de Themistocle.

f Ed melius aliquanto si imitatione aliena capiebatur: Themistoclis ardorem esset æmulatus: quem ferant stimulis uirtutum agitatum & ob id noctes inquietas exigentem: quærētibus quid ita eo tēpore in publico uersaretur: respondisse: quia me trophæa milciadis de somno excitant: Marathon nimirumanimū eius & Arthemisium & Salamina naualis gloriæ fertilia noīa illustrāda tacitis facibꝰ icitabāt.

f Dem theatrum petens: cum interrogaretur cuius uox auditu illi futura esset gratissima: dixit eius a quo artes meæ optime canentur: dulcedinem gloriæ poene adiecit gloriosam.

De Alexandro rege.

n Amq; Alexandri pectus insaciabile laudis: qui Anaxarcho comiti suo ex auctoritate Democriti præceptoris innumerabiles mundos esse referenti:

f Ed melius aliquāto. Aemulus Themistocles alienæ gloriæ stimulis qbusdā ueluti furoribꝰ agitabat: eius aliq̄ rōne cōsequēdæ: ut ea nisi parta dies atq; noctes cōquiescere nō posset. cū igit noctē ī publicū sæpius ꝓdiret cogitabūdusq; uersaret ī foro deābulans iterrogatus qd ita faceret: qa me īqt Milciadis trophea de sōno excitāt. Ci. tusculanaȝ qōnū. li. iiii. siue qōne. iiii. Noctu ī qt ābulabat ī publico themistocles: q somnū capere nō posset: q̄rētibusq; respōdebat milciadis tropheis se a sōno suscitari. cogitabat eni quō Milciadis gloriā posset adæq̄re uel etiā superare: q ut diximus supra ī ca. de īgratis & de pietate. Artaphernē & Dathim Darii persarū regis ꝓfectos q cū centū milibus peditū & decē milibus eqtū i græciā uenerāt aduersus athenienses: ipse cū decē milibus armatis cōsilio & uirtute sua supauit ī cāpis marathoniis: q̄ uictoria excitatus ad uirtutē themistocles: paulo post Arthemisiū & Salamīam: gloriosissima uictoria nobilitauit: ut supra diximus i ca. de īgratis: nā cū cæteri existimarēt a barbaris in Marathone re male gesta bellū se in posterū sustulisse Themistocles eā rē maiorū certaminū initiū ducebat esse: ad eaq; obeūda ꝓ græcia uniuersa se tanq̄ i palestrā unxit: assidueq; ciuitatē exercuit q̄ longissime futura ꝓspiciens. Aemulatus. Imitatus. est aūt æmulatio duplex teste Cicerōe tusculanaȝ q̄stiōe. iiii. Dicit eni. æmulatio aūt dupliciter illa qdē dr̄ u t est ī laude & ī uicio nomē hoc sit: nā & imitatio uirtutis æmulatio dr̄: sed ea nihil hoc loco utimur: est eni laudis & est æmulatio egritudo: si eo qđ cōcupierit alius potiat̄ ipe careat. Stimulis. Irritamētis. Marathon. Marathonia pugna q̄ magna fuit Milciadis gloria. Artemisiū & Salamīa. Duo græciæ loca a Themistocle nobilitata illa glorioīa & ꝓpe īcredibili pugna naualis: q̄ Xersem q totā fermæ asiā ī græciā deportauerat eo cōsilio supauit & in patriā turpiter refugere coegit: ut nō se uictū: sed a Themistocle cōseruatū fuisse existiaret. De Salamīa dixius alio loco. Arthemisius uero ut qdā dicūt mons ē Archadiæ ab herba illic abūdāte q̄ sic denominatur dictus. Tacitis faci. Secretis stimulis & ardoribus. incitabatur enim æmulatione Milciadis ad ea loca aliquo modo illustranda: quæ deinum copiosa facta sunt naualis pugnæ. [Duplex æmulatio]

i Dem Theatrum. Nō dissimulauit hoc loco Themistocles se nimiū gloriæ cupidū esse cū interrogātibus quæ illi uox gratissima foret respōdit eius a quo suæ laudes exponerentur: Cicero in oratione pro Archia poeta: Themistoclē illum sumū athenis uirum dixisse aiunt: cum ex eo quæreret quod acroama aut cuius uocē libentissime audiret: eius a quo sua uirtus optime perædicaretur. [Cicero]

n Amq; Alexādri. Dici nō pōt quāta gloriæ cupiditate flagraret Alexāder: q pr̄is philippi gesta se ꝑsente ut laudarent æquo aīo pati nō poterat: qa nihil audire cupiebat ꝑter id qđ suas laudes contineret: Quare alexander dicēte Anaxarco comite suo: id qđ acceperat a ꝑceptore Democrito plures eē mūdos uehemēter īgemuit dicēs: heu me miserū: q ne uno qdē adhuc sū potitus de quo Iuue. ī satyra: Oībus ī terris: unus pelleo iuueni ēē nō sufficit orbis. i. Alexādro: a pella colonia macedoniæ dicto ubi recēsebant̄ eq a philippo patre. Anaxarco. [Iuue.]

De Anaxarco dictũ ẽ ĩ ca. de patiẽtia. Mũdos ĩnumerabiles Democrati sñia iã explosa: ut iqt ille: qcqd ĩ eẽ deductũ ẽ locũ habeat necesse est: qa sine loco eẽ nõ põt qđ si locũ habẽt ĩnumerabiles mũdi atu eũ locũ ostendant: aut illis nõ credã. Angusta homini. Vere in quam ĩsatiabile fuit pectus Alexãdri: nõ. n. illi sufficiebat quod omnibus diis sufficere potest.

Heu me inquit miserum: q nec uno quidẽ adhuc sũ potitus: angusta homini possessio gloriæ fuit: quæ deorum omnium domicilio sufficit.

De Aristotele philosopho.

r Egis & iuuẽis flagrantissimæ cupiditati similẽ Aristotelis in capessenda laude sitim subnectã Is nanque Theodoto discipulo oratoriæ artis libros quos ederet donauerat: molesteque postea ferens titulum eorum sic alii cessisse proprio uolumine quibusdam rebus insistens. Planius sibi de his ĩ Theodoti libris dictum esse adiecit. Nisi me tantæ & tã latæ patentis sciẽtiæ uerecundia teneret dicerem dignũ philosophum: cuius stabiliẽdi mores altioris animi philosopho traderentur.

c Aeterũ gloria ne ab his qdẽ qui cõtemptũ eius ĩtroducere conãt̃ negligit̃: quoniã qdem ipsis uoluminibus noĩa sua diligẽter adiiciũt: ut quod professione eleuãt usurpatione memoriæ consequantur. Sed qualiscũque horum dissimulatio proposito illorum longe tolerabilior est: qui dum æternam memoriam assequerentur: etiam sceleribus innotescere non dubitauerunt.

De Pausania.

q Vorum e numero nescio an ĩ primis Pausanias debet referri: Nam cum Hermoclẽ perconcta-

r Egis & iuuenis. Probat exẽplo Aristotelis qđ ab initio huius tractatus diximus & ipse paulo ĩfra dicturus est neminẽ eẽ q nõ laudis & gloriæ cupiditate tãgat̃: nã Aristoteles: q prĩceps philosophorũ credit̃ & eo℞ q de cõtẽnẽda gloria pcepta tradiderũt: ipsã gloriã uehemẽter appetisse uidet̃: Cũ enĩ artis oratoriæ libros edidisset eos℞ Theodoti discipulo sibi gratissimo dono dedisset: paulo post pœnituit eius laboris titulũ in alterius laudẽ & gloriam eẽ cõuersũ. Itaq ut illũ sibi alia rõne uẽdicaret: in alio ope ubi de arte oratoria sibi dicẽdũ erat: nolle se dicebat diutius illis rebꝯ ĩmorari: eo q ĩ libris Theodotis de his plane satis disputasset: nõ potuisset aptius aĩ sui affectũ indicare. Et regis & iuuenis. Tolerabilior ĩ Alexãdro tãta gloriæ sitis q̃ ĩ Aristotele fuisse uidet̃. Alexãder. n. & rex & iuuenis erat quo℞ utrunq uix sine cupiditate eẽ põt. Nisi me tãtæ & tã latæ. Nisi me ĩqt tãn philosophi auctoritas deterreret dicerem cõstãtiori philosopho Aristotelẽ fuisse tradendũ: a quo eius mores ĩcõstãtes corrigerent̃ cõfirmarenturq: & est occupatio color rhetoricus cũ id maxĩe dicimus qđ nos pterire aut nescire aut dicere nolle profitemur.

Cicero c Aeterũ gloria. Hoc idẽ Cice. ĩ orõne p Archia poeta ut supra diximus: & ipi illi philosophi & illis libellis quos de cõtẽnẽda gloria scribũt: suũ nomẽ ĩscribũt: ĩ eo ipso in quo pdicationẽ nobilitatẽq despiciũt pdicari de se & nomĩati uolũt: rursus ĩ tusculãis quæstiõe prima. qd nostri philosophi? nõne ĩ libris quos scribũt de cõtẽnẽda gloria noĩa sua ĩscribũt? ergo philosophi gloriã uerbis cõtẽnunt: re aũt cõcupiscunt. Negligit̃. Verbis gloriam deprimũt: & ĩsectant̃: eius tamẽ studiosi sũt. Vsurpatiõe memoriæ cõsequãtur. Ideo sua noĩa libris ĩscribũt. Quia posterorũ memoriæ se datũ iri uolũt: & hæc usurpatio memoriæ sibi laudẽ pariat. Sed qualiscũq. Ac si diceret: etiã si uituperãda sit: tolerabilior tamẽ est q̃ eo℞ q pessimo facinore illã sibi usurpãte uoluerunt: qualis Pausanias adolescens: qui Philippũ Macedoniæ regẽ occidit: q̃lis ille qui ephesiæ Dianæ templum incendit: cuius nomẽ nõ ponit̃. hi enĩ etiam sceleribus innotescere uoluerunt.

q Vorũ e numero Pausanias. Valerius a Iustino & Plutarco dissentit: nõ enĩ gloriæ sed ultionis cupiditate ad Philippi cædẽ pausaniã ĩpulsũ eẽ dicũt: adhortãte: ut uult Plutarcus: Alexãdro, & Olimpiade multo magis ĩcitãte: quoniã piniquo aĩo ferret se spretã a philippo: & aliã sibi supinduci Attali regis filiam Cleopatrã. Cũ igit̃ dies nuptiarũ eẽt: ut tradit Iustinus p magnitudine duo℞ regũ: & collocãtis filiã: & uxorẽ ducẽtis apparatibus ĩsignis nec ludo℞ magnificẽtia deeẽt: & ad eo℞ spectaculũ philippus sine custodibꝯ medius ĩter duos alexãdros filiũ generũq cõstaret. Pausanias nobilis adolescẽs nemini suspectꝯ occupatũ angustiis philippũ ĩ trãsitu obtrũcat: diẽq lætitiæ destinatũ fœdũ luctu funeris facit. Hic pausanias primis pubertatis ãnis stuprũ p iniuriã passus ab Attalo fuerat: cuius ĩdignitati hæc etiã fœditas accesserat: q pductũ ĩ cõuiuio solutũq mero Attalus nõ suæ uerũ etiã cõuiuarũ libidini uelut scortũ uile subiecerat: ludibriũq omniũ ĩter coeq̃les reddiderat: hãc rẽ ægre ferẽs pausanias: q̃relã philippo sæpe detulerat: cũ uariis frustratiõibꝯ nõ sine risu differret̃: & honoratũ ĩsup ducatu aduersariũ cerneret: irã ĩ ipsũ philippũ uertit: ultionẽq quã ab aduersario nõ poterat: ab iniquo iudice exegit: Creditũ est igit̃ ĩmissũ ab Olĩpiade matre Alexãdri fuisse: nec ipsũ Alexãdrũ ignarũ paternæ cædis extitisse: qppe nõ minus Olympiadẽ repudiũ & plãtã sibi Cleopatram q̃ stuprum pausaniã doluisse. Alexandrũ quoq regni æmulũ fratrẽ ex nouerca susceptũ: tenuisse eoq actũ: ut ĩ cõuiuio antea primũ cũ Attalo mox cũ ipso patre iurgaret: adeo ut etiã stricto gladio eũ philippus consectatus sit: ægreq a filii cæde amico℞ pcibus exortatus: quãobrẽ Alexander ad auunculũ se ĩ epi℞ cũ matre: ĩde ad reges illyrico℞ cõtulerat: uixq reuocãti mitigatus patri: pcibusq cognato℞ ægre redire compulsus: Olympias quoq fratrẽ suũ Alexandrũ epiri regẽ ĩ bellũ subornabat: puicissetq in filiæ nuptiis pr̃ generum

occupasset: his stimulis iracũ utriq; pausaniã de ĩpunitate stupri sui q̃rẽtem ad tantũ facinus ĩpulisse credunt: nã legit apud herodotũ: q̃renti pausaniæ apud Alexandrũ: nihil aliud respõdisse: nisi Medeæ iãbicũ metrũ p̄nunciasse: eũ q dedit: eũ q accepit. s. interfice & socerũ & generũ: Olympias etiã dicit fugienti percussori equos p̄paratos habuisse: ipsa deinde audita regis nece cũ titulo officii ad exequias eadẽ nocte cucurrisset: ĩ cruce pẽdentis pausaniæ capiti coronã ĩposuit: qđ nemo alius audere nisi hæc sup̄stite philippi filio potuisset: paucos deinde post dies resixũ corpus interfectoris super reliqas cremauit & tumulũ ei eodẽ fecit in loco: parentariq; eidẽ quotannis incussa populo superstitione curauit. Apparet igit pausaniã ad regis cædẽ ĩpulsum: non

tus esset quonam modo subito clarus posset euadere: atque is respondisset si illustrem uirum aliquem occidisset futurũ ut gloria eius ad ipsum redundaret: cõtinuo Philippum interemit: & quidem quod petierat assecutus est: tam enim se parricidio q̃ philippum uirtute notum reddidit.

De quodam qui propter gloriam incẽdere uoluit templum Dianæ.

Lla ṽo gloriæ cupiditas sacrilega: ĩuẽtus ẽ enĩ qui Dianæ ephesiæ templum icendere uellet: ut opere pulcherrimo cõsumpto nomen eius per totũ terrarum orbem diffunderetur: quem quidẽ mentis furorem eculeo impositus detexit: ac bene consulerant Ephesii decreto memoriam teterrimi hominis abolendo nisi Theopompi magnæ facundiæ ingenium in historiis eum suis compræhendisset.

Quæ cuiq; magnifica cõtigerũt. Ca. XVI.

Andidis autem animis uoluptatem præbuerunt ĩ conspicuo posita quæcũq; magnifica merito quia æque præmiorum uirtutis atque honorum contẽplatio iudicanda est: ipsa natura nobis alacritatem subministrante. cum honorem industriæ appeti & exolui grate uidimus. Verum & si mẽs hoc loco protinus ad augustam domũ benefi-

cõsequendæ gloriæ ut Valerius tradit: sed ultionis sumendæ gratia. Pausanias. Macedonicus nobilis adolescens cerestis filius & ab Oreste iclytũ genus trahens: fuit & alter pausanias lacedæmonius uir magnus: q cũ patriã ab ĩpetu persarũ liberasset eo postmodũ insaniæ peruenit: ut ipsã patriã cum tota græcia hostibus prodere uoluerit. Equidẽ qđ petierat assecutus. Egregiũ & ĩmortale nomen sibi cõparauit cæde philippi. Tã enĩ se parricidio. Quantũ alexãder sua uirtute: tantũ hic suo parricidio claritatis cõparauit: nã quanto maior occisi gloria: tãto fuit occidẽtis nomẽ illustrius. De quodã q propter gloriam incendere uoluit templum Dianæ.

Lla uero gloriæ. Hæc uere scelerata fuit cupiditas q̃ etiã in deos crassari nõ dubitauerit: ut gloriosum sibi nomen sacrilegio cõpararet: hic qcũq; ille fuerit cũ non aliter gloriã consequi posse uideret: celeberrimũ totius asiæ Dianæ tẽplũ incendit. cõstat ea nocte natũ alexãdrum: unde Ci. Timæũ quendã refert: q cũ in historia dixisset. qua nocte natus alexãder esset eadẽ Ephesiæ dianæ tẽplũ deflagrauisse: adiunxit id minime esse mirãdũ: qđ Diana cũ in partu Olympiadis adesse uoluisset abfuisset domo. Ephesii post hoc factũ decreto statuerunt: ne qs sacrilegi hominis memoriam unq̃ referret: nec unq̃ nominaret: ut eius nomen obliteraret: qđ ille ĩmortale facere cupiebat: & nisi Theopõpus rẽ istã suis historiis inseruisset: eius nomẽ p̄petuo fuisset extinctũ: nec quã quesierat gloriã cõparasset: sunt q dicãt hũc Phlegiam fuisse noiatũ. Stra. li. xiiii. dicit herostratũ fuisse dictũ: nã Dianæ iqt tẽplũ primus Archiphion mire fabricatus est. postea aliud fecit maius illo: sed cũ herostratus qdã id icẽdio cõsũpsisset. aliud p̄stantius cõstruxerũt mulierũ ornamẽtis & multis opibꝫ ad id collatis: refectisq; prioribꝫ colũnis & cætera: nã de restituto templo multa cõmemorat: q̃ lõgũ nimis eẽt hic referre. *Strabo* Incẽdere uellet. innuere uidet Valerius nõ icendisse: sed icendere uoluisse: cõstat tamẽ icẽsũ fuisse & totũ cõflagrasse. Gelius li. ii. ca. vi. sicuti quõdã a cõi consilio Asiæ decretũ est uti nomẽ eius q tẽplũ Dianæ ephesiæ icẽderat: ne qs ullo tẽpore noiaret. icẽderat dixit nõ icendere uoluerat: & supra cicero testatus ẽ. Per totũ orbẽ terrarũ. Toto orbe terrarũ celebraret. *Eculeo ĩpositus.* Eculeũ genus tormẽti est ut sæpe diximus: cui sacrilegus iste ĩpositus cũ ĩterrogaret cur tẽplũ ĩcẽdisset: respõdit ut paratẽ mihi nomẽ sempiternũ. Ephesii decreto factũ eẽ dixit ut supra. Eodẽ mõ Pli. li. xxxv. Græcæ inqt magnificẽtiæ uera admiratio extat tẽplũ ephesiæ Dianæ ducentis uiginti ãnis factũ a tota asia. Nisi theopõpi. Hic fuit isocratis discipulus tragicus poeta & orator eximius: teste Gelio: fuit alter Theopõpus lacedæmoniorũ rex de quo diximus ĩ capitulo de moderatiõe. Quæ cuiq; magnifica cõtigerũt. Ca. XVI.

Andidis aũt aĩs. Operæ p̄ciũ oĩbꝫ est: sua cuiusq; uirtuti præmia referri: nam duce natura lætamur omnes & iocunditate replemur cũ debitũ honorẽ exolui uirtuti nostræ uidemus. dicẽdum igit de his q̃ cuiq; magnifica merito cõtigerunt. Candidis animis. Claris & uirtute p̄stantibus. Præmiorum uirtutis atq; honorũ. Cum reddita uirtuti præmia honoresq; uidemus id recte factum esse iudicamus & ex ea re uoluptatem capere solemus: uirtus enim præter honorem: præmium quoq; meretur. Grate. iuste & quasi debite. Verum & si mens hoc loco. Occupatio sine dubio est cum dicat se impetu quodam trahi. Ad augustam domum. Vt ostendat quæ illi magnifica in terris contigerunt: templum flamẽ honoresque diuini: sed melius cohiberi: q a si ascensus illi patuit ĩ cœlum: hæc q̃ ab hõibus tradita sunt suis meritis longe sunt inferiora: q̃ se omittere uelle ostendit. Honoratissimũ tẽplũ. Nihil magnificẽtius cõtingere

potuisset: q̄ ut pſenti ſibi tēplū & arā cōſtitueret: illiq; redderent honores diuini: qđ factū eſſe oēs teſtant auctores. Horatius: Præſenti tibi diuinos largimur honores: Iurandasq; tuū per nomen ponimus aras. Cohibebit. Refrenabitur: reprimetur: retrahetur.

Hor.

S Vperiori aphricano. Scipiōi aphricano ſupiori magnifica multa cōtigerūt: quoꝝ alia cōtempſit: alia ſuſcepit: Natus ānos q̄ttuor & uigīti patri patruoq; cæſis ī hiſpania cū īperio ſucceſſit: ut ī ca. de fiducia diximus. cōſul deīde citra legitimū tps declaratus eſt: ſuadēte exercitu: & ſenatū admonēte p lfas ita rei publicæ tps exigere. ſic dixit fieri oportere: qa nemo eēt cui tantū exercitus fiderer: & ī quo ſpes tāta uictoriæ foret. magnificū qdē hoc fuit: ut nō facile diſcerni poſſit: plus ne illi gloriæ ſenatus auctoritas: an militū cōſiliū attulerit: glorioſū ſine dubio fuit illi añ legitimū tps cōtra leges cōſulē ſenatus auctoritate creari: bello difficili & piculoſo: & iuuenili curæ demandata ſit res publica rōana: nō minus uero illi magnificū fuiſſe uidet: q ab exercitu fuerit ſūmo oium conſenſu iperator exoptatus: poſt uero rē publicā bene fœliciterq; geſtā: multo plura ei magnifica & glorioſa cōtigerūt: qa ſenatus illi p̄mia īgenia nō ſolū hūana: ſed ꝑpe diuīa ꝓpoſuit q̄ ī capitulo de moderatiōe diximus: ubi ēt cūcta illū reſpuiſſe mōſtrauimus.

Citerior legitimo tpe. Ante tēpus qđ p legē erat cōſtitutū ut ante. xxx. ānū creari qſq conſul nō poſſet: hanc legē ſenatus ꝓ Scipiōe diſpenſauit. Toga. Senatus & togati patres.

Arma. Exercitus & armati milites & ē metonymia. Cice. Cædant arma togæ: cōcedat laurea līguæ. Relata ſunt. Dicta in capitulo de moderatiōe. ubi ea uidimus & uidere poſſumus: ſunt aūt hæc: uoluerūt illi ſtatuas in comicio: ī roſtris: ī curia: in ipſa deniq; Iouis optimi maximi cella ponere: uoluerūt imaginē triūphali indutā ornatu: capitolinis puluinaribus applicare: uoluerūt illi cōtinuū p oēs uitæ annos conſulatum perpetuamq; dictaturam tribuere: quorum ille nihil ſuſcipere uoluit. Eximulū Excellens & ab aliis præcipuum.

Cicero

centiſſimum & honoratiſſimum templū omini imperatu feratur melius cohibebitur quoniam cui aſcenſus in cœlum patet quamuis maxima debito tamen minora ſunt quæ in terris tribuuntur.

De ſuperiore Aphricano.

S Vperiori Aphricāo cōſulatus citerior legitimo tēpore datus eſt: quā fieri oportere exercitus ſenatū litteris admonuit. Ita neſcias utrū illi plus decoris patrum conſcriptorum auctoritas: an militū conſiliū adiecerit. toga enim Scipionem ducē aduerſus pœnos creauit: arma popoſcerunt: cui quæ in uita præcipua aſſignata ſunt: & longum eſt referre: quia multa & non neceſſarium: quia maiore ex parte iam relata ſunt: Itaque quod hodie eximium quoque caput memoriam adiiciam.

De imagine Iouis.

I Maginem ī cella Iouis optimi maximi poſitā habet: quæ quotienſcunque munus aliquod Corneliæ gentis celebrandū eſt, inde petitur unique illi inſtar atrii capitolium eſt.

I Maginē. Hoc illi p̄cipuū obtigit: q eius imago in tēplo Iouis optimi maximi tanq̄ diuini cuiuſdam hōis ſimulacꝝ repoſita fuerat: q̄ quotiens publice aliqd a cornelia genre fieret: aut munus aliqd celebraret īde ſemp petebat: q̄ſi uellent ſuis oibus dignitatibus & muneribus intereſſe Scipionē: lō aūt in cella Iouis collocatā eius imaginē fuiſſe arbitror: qa Iouis filius fuiſſe credebat quāuis falſo teſte Liuio. q dicit: Ad hæc iā īde ad initio p̄parans aīos ex quo togā uirilē ſumpſit nullo die prius ullā publicā priuatāq; rē egit q̄ ī capitoliū iret: īgreſſuſq; ædē cōſederet: & plerūq; tēpus ſolus in ſecretū ibi tereret. hic mos p omnē uitā ſeruabat: ſeu cōſulto: ſeu temere uulgatæ opinioni: fidē apud quoſdā fecit: ſtirpis eū diuinæ uirꝝ eē: retulitq; famā in Alexandro magno prius uulgatā: & uanitate & fabula parē. Anguis īmanis cōcubitu cōceptū & ī cubiculo matris eius pſæpe uiſam ꝓdigii eius ſpeciē: interuentuq; hīoum euolutā repente atq; ex oculis elapſā. his miraculis nunquā ab ipſo illuſa fides eſt: qn potius aucta arte q̄dā nec abnuendi tale qcquā nec palā affirmandi. Gelius addit illud admiratos uehementer eſſe adituros tēpli: q ante diluculū in capitoliū ingredientē Scipionē canes ſp ī alios ſceuiētes neq; allatrarēt eū neq; īcurrerēt: unde Liuius ſubiungit dicēs: Multa alia eiuſdē generis: alia uero alia aſſimulata admiratiōis humanæ ī eo iuuene exceſſerāt modū: qbus freta ciuitas ætat haud quaq̄ maturæ tātā molē reꝝ: tātūq; īperiū pmiſit. Nō illud p̄termittendū cenſeo: qđ Scipioni magnificū obtigiſſe uidet: cū legatus eſſet miſſus ad Antiochū epheſi cū hānibale: q ſe Antiocho iunxerat collocutus eſt: ut ſi fieri poſſet metū uitæ quē ex populo romano cōcepat eximeret: inter alia cū q̄reret ab hānibale: quē fuiſſe maximum īperatorē hannibal crederet: reſpondit Alexandrū macedonū regē: q parua manu innumerabiles exercitus fudiſſet: qq; ultimas oras quas uiſere ſupra fidē humanā eſſet peragraſſet: quærenti deinde quem ſecundū poneret: inqt Pyrrhum eo q caſtrametari docuiſſet adhuc neminem elegantius loca cæpiſſe: p̄ſidia diſpoſuiſſe: exequenti quem tertium diceret: ſemet dixit: Ridens Scipio quid nā tu diceres ſi me inquit uiciſſes: tum uero inquit me & ante Alexandrum & ante Pyrrhū: & ante alios poſuiſſem: ex quo relinquitur Scipionem omnium maximū īperatorem ab hānibale fuiſſe iudicatum. Munus aliqđ. Officium ut ſi magiſtratus aut aliqua dignitas Corneliæ gentis celebraretur: Scipionis imago ad eā celebritatē deferebatur. Inſtar atrii. Cum principum imagines in atriis collocari conſueuerint: Scipionis in capitolio ꝓ atrio poſita fuit: capitolium igit inſtar atrii fuit Scipionis imagini: q locarent in atriis Iuuenalis teſtis eſt. Tota licet ueteres exornent undiq; ceræ Atria: nobilitas ſola eſt: atq; unica uirtus.

Liuius

Iuue.

Am Hercule. Quẽadmodũ capitoliũ fuit instar atrii Scipiõis: sic & curia Catoni: senatus catoni censorino uiro in omni uirtutis genere p̃stanti magnificũ illud retribuit: ut eius imaginem in curia collocatet ut apud se tanti uiri memoria iugiter seruaretᷣ: qui sua uirtute non fortunæ beneficio ad dignitatẽ & amplitudinẽ prouenisset: cuius consilio capta & euersa fuisset Cartago. Tam mehercule. Supple q̃ curia est atriũ magni Catonis superioris. Effigies illius. Sic catonis effigiẽ ad omniũ officiorũ celebritatẽ senatus conferebat: ut Scipionis cornelia gẽs referre consueuerat. Plinius. Imago huius fingi funeris grã produci solet. Gratũ ordinẽ. Laudat patrũ cõscriptorũ gratitudinẽ q de patria bene meritũ & rei publicæ

Plinius

Am Hercule quã curia: supioris Catonis effigies illius ad eius generis officina exprimitur: gratum ordinem qui utilissimum rei publicæ senatorẽ tantum non semper secum habitare uoluit omnibus numeris uirtutis diuitẽ: magisq; suo merito q̃ fortunæ beneficio magnũ: cuius prius cõsilio q̃ Scipiõis imperio est deleta Cartago.

De Scipione nasica.

Erũ specimen honoris: a Scipione quoque nasica oboritur: eius nanque manibus & penatibus nõdum quæstoris senatus pythii Apollinis monitu Pesinunti accersitam deam excipi uoluit: q̃a eodem oraculo præceptum erat ut hæc misteria matri deũ a sanctissimo uiro præstarẽtur. explica totos fastos: cõstitue omnes currus triumphales: nihil tamen morũ principatu speciosius reperies.

De Scipione æmiliano.

Radunt subinde nobis ornamenta sua Scipiones cõmemoranda: æmilianum enim populus ex candidato ædilitatis cõsulem fecit: eundemq; cum

quondã amantissimũ senatorẽ uirtutũ oĩum copiosissimũ cuius cõsilio & auctũ & confirmatũ esset ĩperiũ romanũ secũ semp habitare uoluerit. Cuius prius consilio. Quia ut supra diximus duo p̃stantissimi senatores ĩter se magnopere dissentiebant de euertenda cartagĩe Cato & Scipio nasica: Cato suadebat euertẽdã esse carthaginẽ q̃ fœdera sepius frãgeret sæpiusq; rebellaret: at Scipio cõtra reliquendã esse censebat ut esset exercitatio q̃dã iuuẽtuti romanæ q̃ bellis assueta ociosa esse nõ posset: uerebatᷣ Scipio id futurũ q̃d euenit ne subacta carthagine debellatisq; exteris gẽtibus cũ hostes deessent ĩ seipsos arma cõuerterẽt: tamen secundũ Marci catonis s̃niam factũ est senatusc̃õsultũ: ut bellũ cartaginẽsibus ĩferretᷣ & subacta cartago euerteretᷣ.

Erum specimen. Omniũ maximum maximæq; gloriosũ fuisse q̃d nasicæ contigit pace aliorũ dicere ausim qui tãtũ tã grauissimi senatus iudicium inter tot milia omnis ætatis atq; in omni uirtutis genere præstantissimorũ hominũ ipse sit ĩ adolescentia consecutus ut omniũ optimus iudicaretᷣ de quo Solinus Vir optimus inquit Scipio nasica iudicatus est nõ priuato tantũ testimonio sed totius senatus sacramento: quippe quo inuenirus dignior nõ fuerit cui præcipuæ religionis crederetᷣ misterium cum oraculũ moneret accersiri a Pessimonte sacra matris deũ Berecynthiæ. pli. de uiris illustribꝰ. P. Scipio nasica a senatu uir optimus iudicatus matrẽ deũ hospicio recepit & alio loco de Claudia ĩ fine dicit tẽplũ ædificauit naui. illu. sica quir optimus iudicabatᷣ. Liuius secundi punici belli li. ix. causam huius aduectiõis affert simul romãos ab oraculo dicit admonitos ut ab omniũ optimo susciperetᷣ hospitio: deĩde subiungit. Accessit cõsultatio de matre Idea accipienda præterq̃ q. M. Valerius ex legatis prægressus acturũ in italiam fore nunciauerant regis nuncius aderat Taracone eã esse haud paruæ rei iudiciũ senatũ tenebat q uir optimus in ciuitate esset ueram rerte uictoriã eius rei sibi quisq; mallet: q̃ ulla ĩperia honoresue suffragio patrũ seu plebis delatos. P. Scipionẽ filiũ eius q in hispania ceciderat adolescentẽ nondũ q̃storiũ iudicauerunt in tota ciuitate uirum optimũ esse. Plinius hunc unũ esse dicit q a cõdito æuo uir optimus sit iudicatus & dignus qui matrẽ deũ domi usq; ad conditũ templum exciperet. Eius nanq; manibus. Nam cũ oĩbus matronis hostiã ire iussus obuiã deæ deãq; ipsam de naue accipere & in terram elatã tradere ferendã cũ matronis. Ouidius fastorum. Nasica excepit tẽpli non perstitit auctor: Augustus nunc ante Metellus erat. Nondũ q̃storis. Adolescentem fuisse ostendit qui nondũ q̃stor factus fuit: sic & Liuius dixit adolescentẽ nõdũ quæstoriũ. Phitii apollinis. Quia diximus Apollinẽ cõsuluere romani per legatos q̃ ratio foret transportandæ romã deæ Respondit Apollo per Attalum id facere posse romanos: iussir ĩsuper ut cũ aduecta foret eam exciperet qui omniũ uir optimus esset. Explica totos fastos. Exagerat remissam Valerius si omniũ romanorũ gesta honoresq; pcurreris si oẽs oĩum ĩperatorũ triũphos in unũ cõstitueris, nihil erit q̃d huic uni de Scipiõe iudinio cõferri posse uideatur nihil enim maius esse põt q̃ omniũ morũ omnisq; sanctitatis principatũ obtinere. Explica. Euolue & pertutte. Fastos. Libros in quibus fasti dies continebantur & in quibus rages consules cæteriq; magistratus describebantur a fascibus dicti. Nihil morũ principatu. Quod ipse princeps morum iudicatus fuit: nã eius mores cæteri omnibus præpositi sunt totius senatus iudicio.

Solinus

Plinius de

Ouidi;

Radunt. Scipionũ familia cuius uis generis ornamẽtis omniũ clarissima semp ĩ oĩ laudis genere p̃dicãda se offert: ita ut nulla sit q̃ cũ illa possit nec audeat gloria & ornamẽto certare Supiori aphricano & nasicæ mirifica cõtigerũt ornamẽta sed nõ minora reddita sũt ĩferiori: cũ. n. cãdidatus ædilitatẽ peteret cõsul creatus: rursus cũ die comiciorũ ĩ cãpũ descẽdisset ut. Qu. Fabio nepoti suo suffragaretᷣ cõsul p̃ter opinionẽ domum deductus est: q̃d q̃d duæ prouinciæ aphrica & hispania fuerunt illi extra ordinem de

mandatæ hic ꝑfecto gloriā q̄to minus appetebat eo maiorē assequebat᷑. q aūt ābitiosus nō fuerit & rigidis/simus suæ uitæ cursus & mors ꝑ insidias suis ī penatibus illata facile declarant. Excādidato. Ex petitore: ædilitatis. Suffragator. Nō cādidatus descēderat ut magistratum peteret: sed ut nepoti suffragaret᷑: uel ut alii dicūt: fratri: ut fauore & auctoritate sua. Qu. Fabius q̄sturā assequeret᷑. Qu. fabii. Sæpius dictū est paulū æmiliū ex q̄ttuor liberis duos duabus familiis ī adoptionē tradidisse: alterū genti fabiæ q fabius maxius di/ctus ē. alterū Scipionū q aphricanus īseniorē appellatus. Sine sorte. Extra ordinē nulla collegæ cū quo sor/tiret᷑ hita mētiōe. Aphricā. Cū deluit cartaginē. Hispaniā. Cū sustulit numātiā. Clādestinis īsidiis: Oc/cultis īsidiis. quomō mors illi fuerit ꝑ īsidias illata diximus ī capitulo de moderatione.

m Arcū quoq; Valeriū. Cū duo præcla/ra ornamēta. M. Valerio merito cōti/gerit: alterū a diis: alteꝝ ab hōibus illi tradita fuisse dicunt᷑: nā diuinū sine dubio fu it q aduersus ꝓuocatorē Gallū fortiter dimi tanti coruus illi semp affuerit & rostro ac un/guibus hostē īfestādo plurimū iuuerit. ciues deīde hominis uirtute cōmoti ante legitimū tēpus ei cōsulatū demādarūt. Pli. de uiris illu/stribus. Reliqas senonū Camillus ꝑsequebat᷑ aduersū igentē gallū ꝓuocatorē solus Vale/rius tribunus militū oībus territis processit: Coruus ab ortu solis galeæ eius īsedit & īter pugnandū ora oculosq; uerberauit. hoste ui/cto Valerius Coruinus dictus est. hic cū igens multitudo ære alieno oppressa capuā occupa re tēptasset: & ducē sibi Quītiū necessitate cō/pulsū fecisset sublato ære alieno seditionē cō/pressit. Liuius dictator īqr magistro equitū. A. Cornelio cosso dicto cōsularia comicia ha buit æmulūq; decoris sui absentē. M. Valeriū coruinū. id enī illi deīde cognominis fuit sū/mo fauore populi tres & uiginti natum ānos cōsulē renūciauit. Cominus pugnāti. Singu lari certamīe dimicāti. Propugnatorē. De/fensorē. q ꝑ Valerio cōtra gallū pugnaret. Ve tustæ originis. Valerioꝝ familia uetustissima fuit ī urbe romana q̄ ab hoc Valerio coruini nomen accepit. Sūmo ornamento. consula tui. Tam celeritate: Quia longe citra legiti mum tempus cōsul creatus uigesimo tertio suæ ætatis anno. Et principio. Quia pri/mus e familia sua consul factus fuerit.

Plinius de uiris illu.

quæstoriis comitiis suffragator. Q. Fabii. M. fratris filii in campum descendisset: cōsulem iterum reduxit Eidem senatus bis sine sorte prius Aphricam: deinde Hispaniā dedit. Atque hæc neque ciui cupido: neq; senatori ambitioso quemadmodum non solum uitæ eius seuerissimus cursus: sed etiam mors clādestinis il lata insidiis declarauit.

De Marco Valerio.

m Arcum quoq; Valerium duabus rebus īsigni/bus dii pariter atque ciues speciosum reddide/runt: illi cum quodam gallo cominus pugnanti cor/uum pugnatorem subiiciētes: hi tertium & uigesimū annum ingresso consulatum largiti: quorum alterū decus uetustæ originis optimi hōis gens coruina am plexa cognomen usurpat: alterū sūmo subiūgitur or namēto tā celeritate q̄ principio consulatus glorian do.

De Quinto Scæuola.

a Cne Quīti qdē Scæuolæ quē Lutius Crassus ī cōsulatu collegā habuit gloria par illustris: qn Asiā tā sancte & tam fortiter obtinuit: ut senatus dei/ceps ī eā ꝓuinciā ituris magistratibus exemplū: atq; formam officii Scæuolam decreto suo ꝓponeret.

De. C. Mario.

i Nhærent illi uoci posterioris Aphricani Cai Mari consulatus: ac duo amplissimi triumphi

a Cne quinti qdē Scæuolæ. Hoc Scæuolæ clarissimū contigit q cū Asia prouincia sibi forte obuenis/set in ea administranda ita se gessit ut senatus: deīde oībus ī eā prouinciā ituris magistratibus Scæuo lā administrādæ ꝓuinciæ normā exēplūq; proponerent. ex quo facile ītelligi pōt quāta inocētia & integrita/te: quanta rursus prudentia & magnanimitate ꝓuinciā illā administrauerit: cū senatus decreuerit: ut eius nor mā exēplūq; seruarēt ꝑfecti & magistratus nihil in eo qđ ad iustissimi uiri: sapientissimi hominis: & integer/rimi ꝑfecti gloriā pertineret: defuisse uidet᷑. hic est ille Scæuola: quē Carbo in ea ꝓuincia diligentissime serua uerat accusaturus si quid peccasset: ulciscēdi patris gratia: qui ab hoc Scæuola fuerat aliquādo damnatus sed tanta fuit Scæuolæ integritas ut nullū illi criminandi locum reliquerit. Quē. L. crassus. Hoc dicit ad dis cretionē aliorum qui multi Scæuolæ dicti sunt: ut augur: ut pontifex: ut iurisperitus ut alii. Scæuolā. Vo/luit senatus ut prouinciam illā administraturis oībus Scæuola foret exemplū: ut ea fide & integritate eo con silio & æquitate rempublicam administrarent quibus Scæuola gubernasset.

i Nhærent illi uoci. Nec Marius quidem hoc ornamenti genere caruit: non enim minus illi gloriosū Scipionis iudicium fuisse uidetur q̄ septem consulatus: nam ut in eius uita legitur: cum in hispania sub Aphricano posteriore stipendia faceret. & forte in cœna iuxta imperatorem discumberet: quia plurimi faceret illum imperator: quidam ex astantibus siue serio siue ioco Scipionē intercogauit: si quid illi forte accidisset. quem imperatorem sibi parem res publica esset habitura: conuersus in marium & percusso eius humero Scipio: illum futurum sine ulla cunctatione respondit: qđ eius quæ postmodum euenit futu/ræ magnitudinis uerissimum uaticinium fuit: sed tunc omnes q aderant facile cognouerunt quāti Mariū fa ceret Scipio: nam re uera nihil ad omnē dignitatē & amplitudinē consequēdā Mario deerat præter generis dignitatē: teste Salustio. Inhærent. Innitunt᷑ & infixi: quasi depēdent a uoce Scipionis septem Marii cōsu/

latusq; qui secuti sunt. Duo amplissimi triumphi: Alter de iugurta rege Numidiæ: alter de cymbris senonibus & teutonis. Ad rogum usq; Idest usq; ad mortem gaudio exultauit: præterq; cũ in paludibus delituit: & ad eum occidendum Minturnas missus est cymber: o Valeri: sed illud cõparatione fœlicitatis tũ adeo breue fuit ut merito dici possit ad mortem usq; exultasse: nã septimo cõsulatu periit. Equestria. Tunc decurio fuit Marius. Vel hunc Etiam hunc. Mariũ uel saltẽ hunc Marium: nã uel utrũq; significat interdum etiam disiunctiua est. hac uoce significauit Scipio Mariũ futurũ ĩperatorẽ qui sibi cõparari posset. Quo augurio Non facile inquit iudicari potest id ne dixerit Scipio ex certa animi sentẽtia quia ita suæ uirtute futurũ præuidisset: an fortuito quodã uocis iactu tanquã diuinasset futurũ qd euenit oĩno tamẽ appellat augurium. Perpendi. examinari: iudicari. Nimirum cœna militaris. Certe inquit in cœna militari præuidit Scipio sumptuosas illas cœnas quas populus romanus ea nocte q̃ nũciatũ fuit cymbros ab eo fuisse deletos in honorem Marii celebrauit. Cœna militaris: Quæ in castris facta est. Nemo fuit qui nõ illi libauerit. In omnibus sacris æpulis primitias diis offerebant, in ea nocte nõ diis sed mario libarunt.

ad rogum enim usq; gaudio exultauit: qui cum apud Numantiam sub eo duce stipẽdia equestria mereret: & forte inter cœnam quidam Scipionem interrogasset: si quid illi accidisset: quẽ nã res publica æque magnũ habitura esset imperatorem: respiciens se supra ipsum cubantem: uel hunc dixit: quo augurio pfectissima uirtus maximam orientem uirtutem uiderit ne certius: an efficacius acciderit ppẽdi uix potest: illa nimirum cœna militaris speciosissimas tanta i ubeMario futuras cœnas ominata est. Postquã cymbros ab eo deletos initio noct(nuncius puenit: nemo fuit qui non illi tanquam diis immortalibus apud sacra mensæ suæ liberauit.

De Cn. Pompeio.

Am quæ in Cn. Pompeiũ & ampla & noua gesta sunt hinc ascensione fauoris: illic fremitu inuidiæ litterarum monumentis obstrepitur: eques romanus procõsul ĩ Hispania aduersus senatorium pari imperio cum pio Metello principe ciuitatis missus est: nõdum ullum honorem auspicatus bis triumphauit.

Am que in Cn. põpeium. Quæ ampla & magnifica põpeio contigerint licet ex multis auctoribus colligi possit ut e Plinio natu. histo. li. vii. q eius titulos oẽs triũphosq; summatim percurrens illũ nõ solũ Alexãdri magni: sed herculis & liberi patris fulgorem adæq̃sse dicit: & e plutarco: q eius uitã describens: eũ quasi de toto orbe triũphasse ostẽdit hæc tamẽ omnia e Ciceronis pompeiana mul ro facilius ac breuius: eũ igitur auctorẽ hoc loco sequar. quoniã eius uerius erit testimoniũ: Dicit enĩ nõ commemorabo nuper ita nobis patribusque nostris esse uisum ut in uno C. mario spes ĩperii poneretur: ut idẽ cũ iugurta idem cũ cymbris: idẽ cũ teutonicis bellũ administraret: in ipso Cn. põpeio: in quo noui cõstitui nihil uult: Q. catulus: quã multa sint noua sũmaq; catuli uoluntate cõstituta recordamini qd tã nouũ q̃ adolescentulũ priuatũ exercitũ difficilẽ reipublicæ Syllæ cõficere cõfecit: huic pesse præfuit rẽ optime ductu suo gerere gessit: qd tã pter cõsuetudinẽ q̃ homini per adolescenti cuius a senatorio gradu ætas lõge abesset iperiũ atq; exercitũ dari Siciliã pmitti atq; Aphricã bellũ in ea administrãdũ fuit in his prouinciis singulari inocentia grauitate uirtute bellum in Aphrica maximũ cõfecit uictorẽ exercitũ deportauit: qd uero ita ĩauditũ q̃ equitẽ romanũ triũphare: at eã quoq; rẽ populus romanus nõ mõ uidit: sed etiã oĩum studio uisẽdã putauit: qd tã ĩusitatũ q̃ cũ duo cõsules clarissimi fortissimiq; essent eques romanus ad bellũ maximum formidolosissimũq; p cõsule mitteref: missus est: quo quidẽ tpe cũ esset nõ nemo in senatu: qui diceret non oportere mitti hominẽ priuatum p cõsule. L. philippũ dixisse dicif nõ se illũ sua snia p cõsule sed p cõsulibus mitti. tãta in eo reipublicæ bene gerendæ spes cõstituebaf: ut duorũ consulũ munus unius adolescentis uirtuti cõmitteref. qd tã singulare q̃ ut ex senatuscõsulto legibus solutus cõsul ãte fieret q̃ ullũ aliũ magistratũ p leges cape licuisset: qd tã incredibile q̃ ut iterũ eques romanus ex senatuscõsulto triũpharet: hæc in hoĩbus oĩbus noua post hominũ memoriã cõstituta sunt: ea tã multa nõ sũt q̃ hæc quæ in hoc uno homine uidemus apparere. Iã quæ ĩ Cn. põpe. Dissensionẽ ĩter auctores & hagi rerũ scriptores eẽ dicit q, alii põpeio fauentes hæc oĩa recte facta a senatu populoq; romano fuisse dicãt: alii quadã ĩuidia cõmoti reprachẽdãt q, cõtra leges & maiorũ cõsuetudinẽ tot tãtaq; põpeio tributa fuerit. & simul notãda est cõstructio qa dicit: obstrepitur q̃ in põpeiũ cõgesta sunt: subauditur enĩ p his: nã posito relatiuo subaudif antecedẽs. Hinc ascensiõe fauoris. Propter eos qui recte esse dicũt. Fremitu ĩuidiæ. Propter eos qui liuore ducti nõ recte factũ eẽ dicũt q, cõtra leges & maiorũ cõsuetudinẽ tot tãtaq; põpeius fuisset assecutus. Litterarũ monumẽtis. Quia scriptores de his suũ quoq; adhibuere iudiciũ. Obstrepif. Circũsonaf: obtũditur: murmuraf: uociferatur. Eques romanus. Hoc idẽ affirmat Cicero in philippicis. Liuius tamẽ libro nonagesimo primo dicit eũ fuisse quæstorẽ quãdo aduersus Sertoriũ cũ ĩperio cõsulari missus est. equitẽ uero fuisse dicit cũ in Aphricã missus ẽ aduersus Cn. Domitium pscriptum. Et hiericam. uel hiarbam ut alii dicunt regem numidarum bellum molientes: quos uictos interemit natus annos quattuor & uiginti & de Aphrica triumphauit quod ad eam diem nemini unquam contigerat ut eques romanus triumpharet: sed Ciceroni magis credendum est: qui hæc omnia uidit & sensit. Bis triumphauit. Semel de Aphrica deuictis ut supra Domitio & Hiera rege: rursus de Sicilia uicto carbone q flẽs muliebriter mortem tulit, nã uictũ occidit. Auspicatus Per au/

Cicero

spiciū cōsecutus. Initia magistratuū. Non ille per gradus inferiores ad summum ascendit: sed primus il-li magistratus fuit consulatus ad quē per ædilitatem questurā aliosq; magistratus reliqui ciues peruenire cō-sueuerant. Tertiū cōsulatū hoc ex auctoritate. M. bibuli catonis necessariū factū est cuius sniam cato laudauit ut in eius uita legitur. De Mitridate rege Pōti. De tigrane. Rege armeniæ cuius filius cū uxore triūphātis currū prosecuti sunt Zosimeris cum uxore Aristobolus rex iudeorū. De multis regibus. De Ariobarzane Pharnace: Aristobolo. Plurimis ciuitatibus. Ciuitates prope nonigentas cœpit inter quas & hierosolymā ubi templum ad iudeorū urbem id tempus inuiolatū spoliauit ex quo creditur non illi post illam spoliatio-nem ꝓspere quicq̄ cessisse. Et gentibus. Nā gentes siue nationes. xii. subegit. Prædoni-bus. Piratas celerius q̄ credi potest superauit.

Vnū duxit triumphum. De his oībus semel triumphauit & triumphantis currū prosecu-ti sunt reges supramemorati Plutarcus de ter-tio pōpeii triūpho ex quibus gentibus trium-phauerit sic breuiter tradit: erār quippe regio-nes hæ; pontus armenia cappadocia paphla-gonia media: colchis: tiberia albania sytia cili-cia: mesopotamia præterea hi qui circa phœ-niciā & palestinā incolunt iudei arabes: pirata-rum etiā quotquot genera terra mariq; debel-lata erant: inter hæc notabantur castella haud pauciora q̄ mille capta: ciuitates ferme nonigē-tæ piraticæ naues octigētæ urbes præsidiis ro-manis firmatas eē undeq̄dtaginta: his quoq; addebātur uniuersa rōanæ urbis tributa ante id bellū qnq̄gies decies centena milia fuisse cū his uero q̄ po. ro. ipse q̄siuit octuagies & qnges decies cētena milia: in ærariū ꝑterea uasa a uꝶ argentūq; signatū ad uiginti milia talētoꝶ ꝑ-ter quæ militibus diuisa sunt: quōꝶ q minus accepit mille & qngentos aureos tulit. captiui post pcipes piraraꝶ in triūpho ducti: Tigra-nis Armæni filius cū uxore filiaq; ipsius regis Tigrānis Cosmiæ cōiūx rex iudeoꝶ Aristobo-lus Mitridatis soror cū liberis qnq; : Scytarū quoq; q̄ multæ mulieres Albanoꝶ: & nbero-rū ac regis cōagenorū obsides ducti: Trophea quoq; q̄ plura notata oīa prælioꝶ munneta q̄ aut se duce: at p legatos adeptus erat maximū & splēdidissimū fuit & qđ rōanorū nemi ha-ctenus obtigit: ꝓ tertiū e trina uniuersi orbis parte triumphū duxit: nā licet tres ex hac una pte antea triūphauerint ipse tamen primū ex aphrica. Secūdum ex Europa: Tertiū hūc ul-timum ex Asia ducens triūphum quodāmō uisus est ex uniuerso ambitu orbis trūphasse.

Initia magistratuū a sūmo iperio cœpit: tertiū cōsu-latum decreto senatus solus gessit.

De Mitridate & Tigrāe: de multis præterea regibus & gentibus: plurimisque ciuitatibus & prædonibus unum duxit triumphum.

De Quinto catulo.

Q Vintū etiam Catulum populus romanus uo-ce sua tantum non ad sydera usque euexit. Nā cum ab eo pro rostris iterrogaretur si i uno Pompeio ma-gno omia reponere perseuerasset assumpto illo subi-ti casus incursu in quo spem esset habiturus: summo cōsensu acclamauit i te uim honorati iudicii admira-bilem: si quidem magno Pompeio cum omnibus or-namentis quæ rettuli duarum syllabarum spacio in-clusum Catulum æquauit.

De Marco Catone.

P Otest & . M. Catōis e Cypro cū regia pecunia reuertētis appulsus ad ripam tyberis memora-bilis uideri cui naue egredienti consules & cæteri ma-gistratus & uniuersus senatus populusque romanus officii gratia præsto fuit: nōq; magnū pondus auri & argenti: sed ꝙ Marcum Catonem classis illa icolumē aduexerat lætatus.

De Lucio Marco.

S Ed nescio an præcipuum sit. L. Marci inusitati decoris exemplum: quē equitem romanum duo exercitus. Pu. & Gn. Scipionum iteritu uictoria

q Vintū etiā catulū. Nō paꝶ illustre fuit qđ euenit. Qu. catulo q cū po. ro. dissuadere uellet nō esse Mi-tridatis ꝓuinciā Pompeio dānādā q̄siuit ex populo in quo spem essent habituri absumpto forte Pō-peio in quē tunc oia conferrent sūmo oīum cōsensu succlamatū est in te. Cicero in Pōpeiana. Reliquū est ut de. Qu. catuli auctoritate & snia dicendū esse uideatur: qui cum ex uobis q̄reret si in uno Cn. pōpeio oia pone-retis si qđ eo Pōpe. factū eēt i quo spē eētis hituri: cœpit magnū suæ uirtutis fructū ac dignitatis: cū oēs una ꝓ-pe uoce i eoipo spē hituros eē dixistis &. n. talis ē uir ut nulla res tāta sit ac tā difficilis quā ille nō & cōsilio rege-re & itegritate tueri & uirtute cōficere possit. ex his ergo uerbis populus romanus: pōpeii gloriæ catulū adeq-uit. Ad sydera usq; euexit. Hyperbole ē: populus romanus maxīe Catulū suis uerbis extulit. Absūpto: Ex-tincto pōpeio aliquo subito fortunæ īpetu: Vim honorati iudicii. Qui diligenter librauerit: populi uocē ui maximā in esse cognoscet ut duobus uerbis facile significauerit catulum nihilo inferiorē esse pōpeio. Vim admirabilē. Vehemētiā admiratiōe dignā. Duarū syllabarū spacio. Videlicet in te.

p Otest. M. catonis. De ꝓfectiōe. M. catonis i cyprū de regia pecunia romā trāsuecta de cypro in ꝓuin-ciæ formā redacta dictū ē. qđ uero ad eius gloriā ptinet: & qđ illi magnificū cōtigit ex hac expeditiōe reuertēti nō solū consules cæteriq; magistratus sed oēs quoq; senatores & populus uniuersus obuiam hono-ris gratia prodierunt magnā præferentes læticiā nō ꝙ aurum aduexisset sed ꝙ incolumis redisset spes ma-xima patriæ & decus senatus romani. Appulsus. Appulsio applicatio. est enim nomen hoc loco non parti-cipium. Officii gratia. Præstandi honoris gratia. Præsto fuit. Obuiam progressus.

s Ed nescio an. Notata est Historia in capitulo de progdigiis lib. primo. Fuit autem hoc illi magnifi-

cum & illustre q̄ duobus in hispania occisis Scipionibus reliquiæ totius exercitus in unum collectæ summo consensu imperium ei detulerunt: qui cū in propinquo bina pœnorꝫ castra paucis milibus passuū distarēt co hortatus milites proxima castra in tempesta nocte adortus est & tum hostem uictoriæ fiducia incompositum aggressus ne nuncium quidē calidis reliq̄t: breuissimo tēpore militi ad requiē dato eadē nocte rapti fa mā rei gestæ progressus altera eorū castra inuasit. ita bis simili usus euentu deletis utrobiq̄ pœnis amissas populo romano hispanias restituit. Quo tpe. Hoc illi ratio gloriosius fuit quo nō ambitione q̄situ nō alia ratione expetitum fuisse dici possit quippe in tanto discrimine ubi omnium salus uni sapientissimo credenda fuerat. In ultimas angustias. in ultimū uitæ discrimen ubi spes nulla salutis subesse uideret.

que Hannibalis lacerati ducē legerunt: quo tempore salus eorum i ultimas angustias deducta nullum ambitionis locum relinquebat.

m Erito cōmemorationi uirorum Sulpitia serui paterculi filia. Q. Fuluii Flacci uxor addiicit: quæ cū senatus libris sibyllinis p decemuiros īspectis cēsuisset ut ueneris uerticordiæ simulacrū cōsecraret quo facilius uirginum: mulierūque mens a libidīe ad pudicitiam cōuerteretur & ex omnibꝫ matrōis cētū: ex centum autem decē sorte ductæ de sanctissima fœmina iudicium facerent: cunctis castitate prælata est. Cæterū quia sine ulla diminutione romanæ maiestatis: externa quoque insignia respici possunt: ad ea trāsgrediamur.

De pytagora.

p Ytagoræ tanta ueneratio ab auditoribus tributa est: ut quæ ab eo acceperāt in disputationem deducere nefas existimarēt: quin etiam īterpellati ad reddendam causā hoc solū respondebant ipsū dixisse: Magnus honos: sed scholatenus illa urbiū suffragiis tributa.

De eodem Pytagora.

e Nixo crotoniatæ studio ab eo petierāt: ut senatū ipsorū q mille hominū numero cōstabat: cōsiliis suis uti pateretur: opulētissimaq̄ ciuitas tam frequenter uenerati post mortem domū eius cæreris sacrariū fecerunt quanq̄ illa urbs uiguit & dea in hōis

m Erito uirorū sulpicia. Est sexui quoq̄ fœmineo suus reddendus honor ut si q̄d magnificū illis cōtigerit silētio nō ꝑtermittat ne id factū īuidia esse uideat itaq̄ sulpicia uirorū cōmemoratiōi subiūgi merito posse uidet hæc paterculi filia & fuluii flacci cōiunx: cū ex libris sibyllinis senatus decreuisset ut ueneris uerticordiæ simulacrū consecraretur ut mulieres uidelicet in pudicitiā cōuerterent & decē uirorꝫ mandato castior matrona dedicatiōi pficeret inter cētū q̄ ex oi mulierꝫ turba castiores electæ sūt hæc sulpicia fuit & ex his deide selectæ sunt decē pstātiores i q̄bus oium iudicio & ipsa cōnumerata est: postremo cū ex decē una peteret pria summo ipsarū mulierꝫ cōsensu sulpicia dat. Pli. li. vii. na. Plinius histo. pudicissima iquit fœmina semel matronarū sententia iudicata ē sulpicia paterculi filia uxor Fuluii Flacci electa ex centū pcipuis q̄ simulacrū ueneris ex Sybillinis libris dedicaret. Verticordiæ. Quæ īpudicarꝫ mulierꝫ cor Venus a da a libidine ad pudicitiā ucrteret nā a uertendo corde uerticordia dicta ē uenus. Cæterꝫ dia q sine diminutiōe. Quādoqdē īqt externorꝫ uirorꝫ exēpla sine detractiōe amplitudinis romanæ cōmemorare possumus de his quoq̄ dicamus.

p Ytagore tāta ueneratio. De hac pytagore ueneratiōe Cicero li. i. de natura deorꝫ: Nō sūt igt tā auctores i disputādo q̄ rōnis momēta q̄rēda qnetiā obest plerūq̄ his q discere uolūt auctoritas eorꝫ q se docere pfitetur desinūt. n. suū adhibere iudiciū cū id habēe ratū qđ ab eo quē pbār iudicatū uidēt: nec uero pbare soleo id qđ de pytagoricis accepimus qđ ferūt si quid affirmarēt in disputādo cū ex his q̄reret q̄re ita eēt respōdere solitos ipse dixit. ipse aūt erat Pytagoras tātū pjudicata opinio poterat ut etiā sine rōne ualeret auctoritas. In disputationē deducere. Disputare de ea re quā pytagoras asseruisset. Interpellati. Interrogati ab aliis. Scholatenus. Magnus qdē honos tribuebat pytagoræ sed is dū taxat a discipulis quātū ad scholā eius ptinebat ueneratio hæc erat eximia. Vlterius uero nō pcedebat: & id est qd dicit scholatenus idest quo ad ptinet ad scholā: quē aūt in disputādo siue docendo Pytagoras morem seruauerit uide. A. gelliū. li. p̄mo capitulo. ix. Illa urbium suffragiis. Illa subaudi ueneratio. Vrbium. Propter crotoniatas.

e Nixo croto. Discipulorꝫ iudiciū scholā nō excedebat sed qđ seqtur in urbe celebratū est: Cū enī se i calabriā pytagoras cōtulisset quæ tūc magna græcia dicebat Crotonæ ludū aperuit. Crotoniatæ cognita pytagoræ sapiētia & ītegritate cēsuerūt semp eius cōsiliis utēdū eē i senatu qđ ab illo summo studio cōtēderūt ut sibi fieri liceret: quis. n. senatus eorꝫ numerosus eēt qppe mille hoium: tamē uni tātū pytagoræ tribuerūt ut eius cōsiliis eorꝫ senatus plurimū sustētari posse uiderēt: q̄a īter tot senatores nemo īueniret q cū illo i sapiētia & uirtute cōferri posse uideret: q̄re post eius mortē domū cereri cōsecrarunt ut esset in quo dea sub hominis illius memoria & homo sub deæ religione coleretur: hoc aūt fecerūt crotoniatæ: quia pytagoras ptedicare cōsueuerat domū philosophantis esse sacratium sapientiæ & uerissimū dei templum: Enixo studio. Vehementi & propenso studio. Crotoniatæ. Croton uel ut alii dicūt crotona: sed teste Ouidio croton dicitur. nā protulit genitiuū crotonis nec in hospita tecta crotonis: est aūt ciuitas calabriæ q̄ possessiui siue primitiuū facit crotoniata. Ciuitas uenerati: Sinthesis figura nota. licet enim ciuitas enūtiatiōe fœminini generis sit significatiōe tamē masculinū habet iclusū. Domū eius cereris. Voluerūt illius domū esse cereris tēplū ī quo dea cū pytagoræ memoria coleret & pytagoras cū deæ religiōe ueneraretur.

memoria & domo in deæ religione cultus est.

De Gorgia leontino.

g Orgiæ uero leontino studiis lr̄arum ætatis suæ cūctos præstāti adeo ut primus ī cōuētu poscere q̄ de re quisq; audire uellet ausus sit: uniuersa græcia in tēplo delphici appollinis statuā solido ex auro posuit: cū cæterorum ad id tempus auratas collocasset.

De Amphiarao.

e Adem gens summo consensu ad Amphiaraum decorandum incubuit: locum in quo humatus est in formam conditionemq; templi redigendo. Atq; inde oracula capi instituendo: eius cineres idem honoris possidēt quod pythicæ cortinæ: quod athenæ dodoneæ: quod hāmonis fronti datur.

De Beronice.

b Eronices quoq; nō uulgaris honos cui soli omnium fœminarū gymnico spectaculo interesse permissum est: cum ad olympia filium Euclea certamen ingressū adduxisset olympionice patre genita fratribus eādē palmā assecutus latera eius cīgētibus.

Explicit Liber octauus.

Orgiæ uero Leōtino. Non paruū fuit qđ obtigit gorgiæ Leontino ꝓpter sūmū eius īgeniū singularemq; doctrinā: nā ab uniuersa græcia illi aurea statua fuit in Apollinis tēplo reposita cum ad id tempus nemini unq̄ contigisset q a oībus argenteæ nō aureæ statuerent. Cicero de oratore: li. iii. Ipse ille (Cicero) Leōtinus gorgias quo patrono ut Plato uoluit philosopho succubuit orator q aut nō ē uictus unquā a socrate neque sermo ille platonis uerus est: aut si est uictus eloquētior uidelicet fuit & disertior Socrates est ut tu appellas copiosior & melior orator sed hic ī illo platonis libro de omni re quæcunque in descriptionem quæstionemq; reuocetur se copiosissime dicturum esse ꝓfitetur ipse principes ex omibus ausus est in conuentu poscere q̄ de re qsq; uellet audire cui; tātus honor hīius ē ab uniuersa græcia soli; ut ab oīb; delphis non aurata statua sed aurea statueret.

Cūctos pstanti, Excellēti & superāti oēs doctrina, dicimus aūt pstō te & pstō tibi; Terētius dii imortales hōi hō qd pstat. Salustius oēs homines q se studēt præstare cæteris animantibus. In cōuentu, In corona & cōgregatiōe hoīum solido auro, itegro nō cauo sub pleno.

e Adā etiā gens. Nō minus studiosa fuisse uidet græcia ī decorādo āphiarao q̄ fuerat ī gorgia leōtio; nā ex uniuersæ greciæ decreto tēplū ibi cōstitutū est ubi āphiaraus bello thebano subito terræ hyatu fuerat absortus cū armis & equo & īde nō aliter q̄ ex delphici Apollinis & iouis hamonis tēplis oracula petebātur magnificū profecto qđ obtigit amphiareo ut in dandis respōsis Appollinis par foret & hāmoni; amphiarai nota ē historia apud statiū, fuit aūt uates clarissimus & in adolescētia ab agronautis accitus q deīde bello thebano cum montē ascēdisset uisurus qd ex eo bello uenturū esset argiuis iter cætera ꝑuidit se ex eo bello nō reuersurū; quare ut fata uitaret latebras quæsiuit ubi delitescens ab adrasto cogi nō posset sed ab Eriphyle eius uxore q̄ capta monili Argiæ adrasti filiæ & polinicis uxoris qđ olī Vulcanus Hermionæ priuignæ fabricauerat cupiditatem auri cōiugis saluti præposuit: indicatus & ad bellū ductus quo primū die descendit in campum facto repente maximo terræmotu telluris uoragine absortus obiit.

Humatus. Sepultus & a terra deuoratus. Formam. Quantum ad speciem & qualitatem templi. Conditionem quantum ad dignitatem. Capi ora. Instituerunt præterea ut eo templo deos consulturi atq; futura cogniturι oracula peterent. Eius cineres. Cineres inquit amphiarai eundem honorē sunt consecuti quē Apollo quē Iupiter hāmon quem Dodona silua. Athenæ dodoneæ. Dodona fuit epiri oppidum habens propinquum nemus Ioui consecratum quernum totum in quo dabāt responsa columbæ: sunt qui dicant hoc nemus fuisse etiam palladi consecratum quorum sententiā sequitur nunc Valerius dicēs athenas dodoneas propter palladem. fuit aūt in eo nemore nobilis quercus ex qua preciosissima uasa fiebāt: unde Virgilius. Dodoneosq; lebetas dixit. Hamonis fronti. Ioui hamoni nota est fabula quare dicatur iupiter hamoni idest arenarius: nam eam alio loco notauimus: hunc autem magnus Alexāder partem suum esse existimauit cuius frons erat magnæ uenerationis licet simulacrum arietis formam referret.

b Eronices. Apud græcos mulieri non licebat olympicis ludis & certaminibus īteresse: & rectæ qdem ubi homines nudi plerūq; certarent a mulieribus ob pudicitiam non spectādi quem morem Statius primo thebaidos per transitū tangit cum dicit exclusæq; expectant premia matres: quod igitur nulli unq̄ mulieri concessum fuerat datum est beronici mulieri ut olympico certamini cū filio & fratibus posset interesse; nec immerito quippe; q̄ patrē; quæ filiū; quæ fratres in eo certamīe sæpe uictores & gloriosam inde palmam referentes haberet. Bronice. Alia est Beronice de qua suo loco dicemus in capitulo de ultione. Gymnico spectaculo. Olympico certamini in quo nudi homines se palestra exercebāt ubi mulieribus interesse non licebat. Euclea. filiū suum; quem cum ad certamen illud adduxisset sibi quoq; aditus ad spectādum certamen patuit. Olympionice uel ut alii dicunt olympionico patre genita. Idest que nata erat ex patre sæpe uictore olympici certaminis: non enim patris proprium est nomen; sed a uictoria certaminis illius ita denominatus: olympionicus enim is dicitur qui in olympico certamine uicit: nam νίκη græcæ lannedicitur uictoria. Fratrib; eius latera cui. Circūdata geminis fratribus eius certaminis sæpe uictoribus: nō mirum igitur si ei soli concessum fuit spectare ludos cum illorum palma suorū quasi hæreditaria fuisse uideat.

(Olympionicus)

Explicit Liber octauus.

Incipit liber nonus. De luxuria. Ca: I.

Lādū ēt malū luxuria quā accusare aliq̄to facilius ē: q̄ uitare opi nro iserat̄: non q̄ dē ut ullū honorē recipiat: sed ut seipsam recognoscēs ad pœnitētiā īpelli possit: iū gat̄ illi libido quoniā ex eis dē uitiorꝝ principiis orit̄: neq̄ aut a repræhēsiōe: aut ab emendatione separent̄ gemino mentis errore connexæ.

De Caio Sergio orata.

C Aius sergius orata pēsilia balnea primus facere īstituitt: quæ īpensa leuibus initiis cœpta ad suspensæ calidæ aquæ tātum nō æquora penetrauit. Idem uidelicet ne gulā neptuni arbitrio subiectā haberet peculiaria sibi maria excogitauit æstuariis itercipiendo fluctus: pisciūq̄ diuersos greges separatis molibus includendo: ut nulla tam sæua tempestas icide

Incipit Liber nonus. De Luxuria. Ca. I.

B Landum etiam malum. Nonus & ultimus liber in cuius principio agitur de luxuria atq̄ libidine: quæ uicia cum turpissima sint magis uidebant̄ silentio p̄termittenda q̄ inter clarissima uirtutū exempla cōmemoranda: ne hac una rōne quodāmō honestati crederent̄. quare Valerius hac breui præfatione sui cōsilii rōnē ostendit ut dicat se ideo uelle de luxuria atque libidine hoc loco pcurrere non ut cōmemoratione sua honoris q̄cquā recipiāt: sed ut oculis hominū eorū turpitudīe subiecta illas tēpati & frugales exhorrescāt: luxuriosi seipsos cognoscētes erubescāt & suæ turpitudinis pœnitentes ad temperantiā reuocentur. Blandum malū. Luxuria suis illecebris hoīes facile attrahit & bene malū dixit: nam luxuria licet tantisp dum fruimur iucunda uideatur amara tamē postmodū sentitur cū ad turpitudinē: infamiam & egestatē hoīes deduxerit: luxuriæ nāq̄ dediti nullo recto & honesto studio delectantur: nulla rei cuiuspiā suauitate fruunt̄. prius .n. q̄ cupiāt omnibus explent̄: prius q̄ esuriant comedunt. bibunt prius q̄ sitiāt. quod ut possint utcunque facere obsonia machinantur: p̄ciosaq̄ uina congrunt & deniq̄ uescēdi cā terra mariq̄ oīa scrutantur: ad uenerea sine modo ferunt̄ ut maribus & fœminis promiscue abutant̄: non sōnū: nō frigus: nō famē: nō lassitudinē operiūt̄: sed oīa luxu præueniūt: oī flagitio & intēperantia inuoluti facile eneruant̄. luxuriosi adolescētes ī ipso ætatis flore lāguescunt. oē dedecus icurrūt. senes deide facti isaniūt atq̄ delirant molestissimāq̄ sentiūt senectutē. nā p̄teritis erubescūt. grauant̄ p̄sentibus q̄ uolupatate atq̄ luxuria adolescentes perierunt. q̄ molestiis & difficultatibus senes opprimunt̄. nullū igitur malū luxuria peius: nullum detestabilius inueniri posset: quæ tum demū sentit̄ cū expleta fuerit. Seipsam recognoscens. Vt cum hoīes luxuriæ turpitudinē recognouerit ītegri abhorreāt & detestēt̄. luxuriosos pœniteat & ad tēperantiā redeāt. Iungat̄ illi libido. Luxuria in actu: libido in cupiditate uersat̄. luxuria dicitur oium rerū supfluitas. ex supfluitate rerū nascit̄ libido & ītemperantia. q̄cqd eni placet dicit̄ libido. sed luxuria ī rebus uenereis magis posita. libido in cupiditate & uoluptate aliarꝝ rerꝝ. unde Cicero libidinē appellat ptē iracūdiæ. dicit .n. eos exisse ex ptāte dicimus q̄ effrenati ferūtur aut libidie aut iracūdia: q̄q̄ iracūdia ipsa libidis ē pars. sic .n. diffinit̄. iracūdia ulciscēdi libido. Itē alio loco cupiditatē dixit cū libido ad id q̄d uidet̄ bonū illecta atq̄ īflāmata rapiat̄. Aut repræhensione aut emēdatione: Bono ordine utitur. primo eni aliq̄s repræhenditur: deinde emēdatur. Gemino mentis errore. Duplici uicio libidinis ut cupiat: & luxuriæ ut expleat: mens primo capitur desiderio alicuius rei: deinde expletur.

Luxuria
Libido.

De Caio sergio orata.

C A. sergius. Hic sergius teste Macrobio cōuiuiorū primo Orata cognomiatus est: q̄ ei pisces q̄ auratæ dicunt̄ charissimi fuerint: cuius luxuria tāta fuit ut primus ipse balneas pēsiles hūerit. primus ostrearia hoc est ostrearꝝ uiuaria ī baiano mari locauerit ætate. L. crassi oratoris ante marsicū bellū primus teste pli. natu histo. lib. ix. optimū saporē ostreis lucrinis adiudicauerit quādo eadē aq̄tilia generant̄ alibi meliora. sicut lupi pisces i tyberi amne iter duos pōtes: Rombus rauēnæ: murena ī sicilia: elops rhodi: & alia genera similiter. ne culinarū cēsura pagat̄ primus pauonis carnes & anserꝝ corda comedit. de iecore uero āseris alii aliter ferūt. q̄dā Scipionē: q̄dā metellū: q̄dā marcū sestiū priū fuisse dicūt: q̄ anseris iecur optimi saporis eē docuerit. Orata. Prænomē est ut diximus a piscibus q̄ sicuulgo apellāt̄ auratæ. Pensilia balnea Suspēsa & q̄si ex aere pēdētia ad maiorē uoluptatē: ut dū ueheretur se lauare posset. Quæ īpensa leuibus initiis. Impēsā inq̄t pēsiliū balneorꝝ: quæ a leui pricipio fluxisse uidet̄ ad claudēda usq̄ maria penetrauit. Aequora penetrauit. Nō ipēsæ pepercit quominus ī mari ostrearꝝ aliorūq̄ pisciū uiuaria fabricaret. ut suæ gulæ maria nō mari gula pareret aut subiecta foret: q̄d sequēs lr̄a idicat. Idē uidelicet ne gulā. Vt suæ gulæ atq̄ libidini mare: non mari gula subiecta foret: hoc est p arbitrio & libidine sua q̄bus uellet & quouis tēpore maritimis piscibꝫ uesci posset. Peculiaria maria: Sua ppria tanq̄ priuata nō cōia: nā uiuaria sibi struxetat in mari ubi seruarētur ōis generis pisces: uel certe uariæ piscium species. Estuariis: Estuaria dicunt̄ p quæ mare uicissim comeat: Estuaria ut sunt lacunæ: quæ maris æstu & undatione replentur: sed estuaria proprie de oceano dicunt̄. Diuersos greges. Varias pisciū species. Separatis molibus. A reliquo mari murorꝝ mole & aliorum ædificiorꝝ magnitudine sepauerat æstuaria & pisciū uiuaria. Vt nulla tā sæua tēpestas. Non dubitauit ita mare ī gulæ suæ

potestatem redigere: ut nulla tempestas q̄tacunq; foret impedire posset quominus eius mensa quibus uellet piscibus abūdaret. O inaudita hoīs luxuria: omni turpitudine uel potius supplicio dignissima: culeo profecto īsuendus homo: qui in mare demersus piscibus: quos tantopere insectabatur: meritas persolueret pœnas.

e Dificiis etiā spaciosis. Nō satis habuit ad explēdā īgluuiē: estuaria sibi in mari cōstruxisse: nisi & lucrini lacus ora maximis ædificiis occupasset: hostiaq; clausisset: ne īde cōchilia regredi possent: qbus recētibus ꝑ sua libidine uesceret. ex quo factū est ut a cōsidio publicano traheret in iudiciū: q̄ sua sibi uectigalia: quæ ex lucrino lacu cōduxerat eius ædificiis & operibus diminuerent. ubi. L. crassus orator illū facete satis momordit: cū diceret etiā si a lucrino lacu pelleret nō tamē cariturū esse conchiliis: quæ si nō in lacu; in ædiū suarū tegulis repiret ac si diceret. pituræ potius illū q̄ cōchiliis cariturū. Spaciosis. Latis. alii habēt speciosis: pulchris. Pressit. Occupauit. clausit. Recētiore usu. Clauserat hostia lucrini lacus; ne cōchiliae mari romam delata q̄si corrupta emeret: sed ut īclusa lacu lucrino recētiora semꝑ hēret.

Lucrinus

Publicæ aquæ cupidius. Lucrinus lacus publicus erat; & ex ea piscatione lucri plurimum mercatores facere cōsueuerāt; ob pisciū multitudinē: unde etiā lucrinus dictus est a lucro: est antē lacus cāpaniæ īter baias & cumas quē Diodorus siculus dicit auernū prius fuisse nominatū: Silius uero cocyton: uersus extat. Ast hic lucrino māsisse uocabula quōdam Cocyti memorāt; Sed cū ibi pisciū multitudo caperet ex qbus lucra mercatores cōsequerētur; lucrinus ē dictus; Sed cū ei ꝓximū sit mare; & sæpe in lacū æstuaret; grandia plerūq; damna mercatoribꝰ ipsis & piscatoribꝰ īferebat; ob qđ grāde uectigal qđ romanis ꝓsoluebat sæpius frustrabat; unde a senatu iulio cæsari datū ē: ut lucrinū a maris īpetu tutū redderet; & īmunē: q oppositis murorū molibꝰ & paruulo relicto mari; qđ ad lacū trāscenderet rē ipsā cōfecit: & uoluit aq̄s Iulias uocari; qđ uirgilius ostēdit libro georgicorū. ii. An memorē potius lucrinoq; addita claustra. Atq; īdignatū magnis stridoribus æquor: Iulia q̄ pōto lōge sonat unda refuso. Strabo tamē dicit ab agripa hoc factū esse: his ferme uerbis. Eādē melius struxit agripa: in exteriore parte ad arcēdum pelagus ita ut postea sinus efficeret lucrinus ostreis capiendis uberrimus; uerū ea loca saxosa esse & ostreis referta: ostendere uidet Iuuenalis in satyra Crispini cū ait: Nulli maior

Iuue.

fuit usus edendi Tempestate mea circeis nata forent ne Lucrinum ad saxum rucupinoue edita fundo: Ostrea Callebat primo depræhendere morsu. Publicam igit aquam occupauerat iste sergius; & lucrinum sibi fecerat esse peculiarem: quare piscatores inde non nisi ex uoluntate illius ostreas expiscari poterant; ex quo publicani uectigalium suorum iacturam patiebātur. Iudicium nactus. tractus in iudicium a considio publicano: hoc est uectigalium redemptore. nam publicani sunt uectigalium & rerum publicarum conductores.

L. Crassus. Orator qui accusationem istam peragebat.

ret qua non ornatæ mensæ uarietate pisciculorum abundarent.

e Dificiis etiam spaciosis & excelsis deserta adēpus ora lucrini lacus pressit: quo recentiore usu cōchyliorū frueretur; ubi dū se publicæ aquæ cupidius immergit: cū Considio publicano iudiciū nactus est; in quo lucius Crassus aduersus illū causā agens orare amicum suum cōsidium dixit; q̄ putaret oratā remotū a lacu cariturū ostreis; nanq; ea si īde petere nō licuisset ī tegulis reperturum.

h Vic nimirū magis æsopus tragœdus ī adoptionem dare filium suum q̄ bonorum suorum hæredem relinquere debuit; non solum perditæ sed etiam furiosæ luxuriæ iuuenem quē constat cātu co

h Vic nimirū magis æsopus. Hic æsopus ut tradit gelius. li. ii. phrigius fuit poeta clarus q fabulas scripsit & tragœdias: ac etiā festiuos & delectabiles apologos mira grauitate: quorū quosdā romulus qdā uersu elego ad eruditionem tiberini filii transtulit in latinum. filium habuit iam perditæ luxuriæ: ut hæreditatem a patre relictam satis amplam; breui tempore non luxuriose consumpserit; sed furiose deuorauerit: quare multo satius fecisset: pater si eum sergio oratæ; cui simillimus esset; in adoptionem dedisset quam hæredem reliquisset; de quo flaccus in sermonibus; Filius æsopi direptam ex aure metellæ: Scilicet ut

Hor.

decies solidum sorberet aceto: Diluit insignem baccham; hic ab auribus amicæ suæ metellæ diripiebat ūaures ut sumptuosius epularetur. uniones aceto liquefactos potionibus suis immiscebat: ut preciosius biberet. Auiculas: Cantu suauissimas precio mercabatur impenso: ut eas pro ficedulis haberet ī cœna: hoc autem faciebat aut fecisse existimare possumus; ut patrimonium a patre relictum festinanter deuoraret. Aesopus tragœdus. Ad differentiam Aesopi histrionis clarissimi; qui fuit tempore Ciceronis: & illi summa familiaritate coniunctus. In adoptionem. Sic enim orata filium sibi similem adoptasset; uidelicet q ab eius luxuria & moribus nō degenerasset: Filium suum. Qui teste Pli. li. ix. naturalis historiæ: dictus ē clodius; nam prior inqt id fecerat romæ in unionibus magnæ taxatiōis Clodius æsopi filius relictus ab eo ī amplis opibꝰ hæres ne triumphatu suo nimis superbiat antonius pœne histrioni comparatus; & quidē nulla suspensione ad hoc productus; quo id magis regnum erat; sed ut experiret in genera palati; qđ supatēt margaritæ; atq; ut mire placuere; ne solus hoc sciret; singulos uniones conuiuiis ad sorbendū dedit. Itē li. x. maxime inqt insignis ē in hac memoria Clodii æsopi tragœdi histrionis patina sexcentis sextertiis taxata: in qua posuit aues cantu aliquo aut humano sermone uocales; nūmis sex singulis coemptas; nulla alia indurus suauitate: nisi ut in his imitationem hominis manderet: ne quæstus quidem suos reueritus illos opimos; & uoce meritos dignus prorsus filio a quo diximus deuoratas margaritas; & cetera. Perditæ luxuriæ. Perniciosæ.

médabiles auiculas in manibus emptas præciis i cœnã p ficedulis ponere: acetoq; liquatos magnæ sũmæ uniones potiõibus aspergere solitum: amplissimum patrimonium tanquã amaram aliquam sarcinam q̄ celerrime abiicere cupientem: quorum alterius senis alterius adolescentis sectam: secuti longius manum protexerunt. neq; enim ullum finitur uitiũ: ubi orit̃: inde ob occeani littoribus attracti pisces: inde infusæ culinis arcæ: censibusq; edendi atq; bibendi uoluptas recepta.

De Mulieribus Romanis.

Urbi ãt nr̃æ secũdi belli punici finis: & philippus Rex macedoniæ uicto licẽtior[uitæ fiduciã dedit: quo tpe matronæ brutoꝝ domũ ausæ sunt obsidere: q abrogatiõi leg[appiæ itercedere parati erãt quã fœmiæ tolli cupiebãt: qa his nec ueste uarii coloris uti: nec auri plus semiũtia hẽre: nec iũcto uehiculo ꝓpius urbẽ mille passibus nisi sacrificii gr̃a uehi pmittebat: Eqdẽ obtinuerũt ut ius p cõtinuos. xx. ãnos seruatũ aboleretur: nec eni ꝓuiderunt seculi illius uiri ad quẽ

Cantu cõmendabiles. Quæ suauissimos cantus ederent: quales lusinæ siue philomenæ: Carduelli: & aliæ eiusmodi q̄s prĩcipes & alii in deliciis hr̃e solẽt & his plurimũ delectari. In manibus. In mẽsis ꝑciis. Pro ficedulis. Aues sunt qbus maiores q̄si elegãtioribus uescebant̃: sunt. n. obesæ: ut plurimũ & ab edẽdis ficubus dictæ. Aceto liquefactos uniones. qđ idẽ legit̃ cleopatra in uita Marci Antonii: & in Plinio de naturali historia li. nono: i Macrobio saturnaliũ li. ii. quã historiã qui desiderat apud hos auctores iuenet: ueꝝ illud nõ est ꝑtermittẽdũ fuisse tãtæ magnitudinis unionẽ quẽ cleopatra i cœna cõsumpsit: q ex altero (nã duos habuit pares) & romã delato: dissectoq; duæ factæ fuerẽt margaritæ: & iposítæ ueneris simulacro mõstrosæ magnitudinis: unde Plinius eodem libro comitet̃ fama unionis eius parẽ facta illa tantæ qõnis uictrico regina dissectũ: ut eẽt in utrisq; ueneris auribus romæ in pãtheo dimidia eoꝝ cœna: sunt autẽ uniones eodẽ testæ margaritæ ideo dictæ: q nulli duo reperiant̃ idiscreti: unde nomẽ unionũ romanæ iposuere deliciæ. Tãq̄ amarã aliquã sarcinã. Tã luxuriosæ uiuere nihil aliud erat: nisi pr̃imoniũ a pr̃e relictũ tanq̄ graue põdus & molestã sarcinã deponere q̄ celerrimæ posset. Quoꝝ alterius senis: alterius adole. Hos duos tanq̄ principes & magistros luxuriæ: pessimo exẽplo fuisse dicit: quoniã eoꝝ exẽpla secuti supare illos oĩ genere luxuriæ uoluerũt: nã iueti sũt: q nõ solũ in lucrino lacu & in mari baiano uiuaria habuerũt ut orata: sed ex ultimis quoq; maris occeani littoribus romã usq; pisces sibi deferri impẽso ꝑcio curarũt. unde illa extat macrobii grauissima i gulã o biurgario qs neget inqt domitã: ut ait cecilius & uallatã gulã apud illos fuisse: q ex tã lõgiquo mari istrumẽta luxuriæ cõpararẽt. Iuuenalis: mullus erit domino quẽ misit corsica uel quẽ taurominitanæ rupes: Itẽ uirroni murena dat̃ quæ maxima uenit gurgite de siculo Sũt etiã q superarũt æsopi filiũ qa nõ uniones tãtũ liqfactos potiõibus imiscuerũt: sed ærasoi auro & argẽto atq; etiã gẽmis exhausẽrũt: & teste Iuuenale: una comederũt pr̃imonia mẽsa. Sectã secuti. Quasi philosophi fuerit hi duo. sectã dixit iuxta illud terẽtianũ: tãq̄ philosophoꝝ habẽt disciplinæ ex ipsis uocabula parasiti itidẽ ut gnatonici uocẽtur. Lõgius manũ portexerũt. Luxuriosiores fuerũt. Nec enĩ ullũ uitiũ finit̃ unde orit̃. Nunq̄ uitit̃ in primis auctoribus finiunt̃: sed ꝓposito exẽplo tanq̄ doctrina semp auctores superant̃. Inde. Ab eiusmodi exẽplis: sergii & æsopi filii. Attracti. Quasi per uim. Infusæ culinis arcæ. Cõsumptæ sunt & exhaustæ arcæ i parãdis luxuriosissimis cœnis. Cẽsibusq;. Ex cõsumptione pr̃imonii reperta est gulæ uoluptas.

Urbi aũt nr̃æ. Liuius de bello macedonico li. iiii. iter belloꝝ magistroꝝ ac uix dũ finitoꝝ aut iminentiũ curas: itercessit res parua dictu: sed quæ studiis i magnũ certamẽ excesserit. M. Frãdanus: & . L. Valerius tri. ple. ad plebẽ tulerũt de oppia lege abrogãda: tulerãt eam. M. oppius: & . T. romuleus tri. ple. Qu. Fa. T. Sẽpronio cõsu. in medio ardore punici belli neq̄ mulier plus semiũciã auri hr̃et: neu uestimẽto uersicolori uteret̃: neu uicto uehiculo in urbe oppido ue: aut ꝓpius ide mille passus nisi sacroꝝ publicoꝝ cãueheret̃. M. & Iunius brutus tribunus legẽ oppiã tuebant̃: neq; eã se abrogari passuros aiebãt ad. suadẽdũ dissuadẽdũq; multi nobiles ꝓdibãt capitoliũ turba hoium fauẽtiũ aduersantiũq; legi cõplebat̃: Matronæ nulla nec auctoritate: nec uerecũdia: nec iperio uiroꝝ cõtineri limine poterãt oẽs uias urbis: aditusq; in foꝝ obsidebãt: uiros descẽdẽtes ad foꝝ orãtes: ut florẽte republica: crescẽte idies priuata oĩum fortuna: matronis quoq; pristinũ ornatũ reddi paterent̃: augebat̃ hæc frequẽtia mulieꝝ idies: nã etiã ex oppidis cõciliabulisq; cõuenerãt: iam & cõsules & prætores aliosq; magistratus adire & rogare audebant: cæteꝝ minime exorabilẽ: alteꝝ utiq; cõsulẽ. M. portiũ Catonẽ habebãt: qui pro lege ne abrogaret̃ copiosissime facũdissimeq; disseruit: cuius sentẽtiã tribuni plebis qui se itercessuros ꝓfessi erant multis uerbis cõprobarunt. Cõtra uero. L. Valerius ois abrogandã legẽ esse lõgiori orõne disseruit: & utriusq; Catonis & Valerii adhuc extãt orationes in Liuio: Sed cum multa & cõtra legẽ & pro lege dicta essent: aliquãto maior frequentia mulieꝝ: postero die sese in publicũ effudit unoq; agmine omnes tribunoꝝ ianuas obsederunt: qui collegaꝝ orationi itercedebãt: nec ante obstiterunt q̄ remissa itercessio a tribunis est: nulla deinde dubitatio fuit quin omnes tribus legem abrogarent annis. xx. post abrogata est q̄ lata. Licentioris uitæ fiduciam. Liberius uiuere cœperunt romani sublato hostium metu. Brutoꝝ domum. qui tunc tribuni plebis erant. s. M. & . T. Iunius brutus & legem oppiam tuebantur: nec uolebant abrogari legem. Intercedere. Interuenire & impedimento esse: quo minus abrogaretur lex. Ius. s. lex oppia. Aboleretur. Tolleretur & abrogaretur. Non prouiderunt sæculi illius uiri. Nõ satis cõsiderarunt iquit romani illi qui legẽ abrogarunt quẽ finẽ esset habitura mulieꝝ cupiditas quæ licẽtiã

Plinius

Macrobius

Iuuenalis

semel nacta: sic effuse in omnem luxum effertur: ut nulla modestia terminari: nulla copia expleri posse uideatur; donec in suppliciū lapsa fuerit. Infinita & insaciabilis est mulieris libido: quæ semp nouos cultus excogitat: nouos apparatus molit. nullū modū nullā modestiā habet. Insoliti cœtus: ptinax studiū. Inusitatæ turbæ: & cōgregationis obstinata uolūtas legis abrogādæ. Quod si animi muliebris apparatus. Si potuissent uidere quæ nā foret muliebris cupiditas in apparādo corporis cultu: quæ semp noui aliqd excogitari nō desinit legē nunq̃ abrogassent: Sed in ipso pricipio restitissēt. mirabilia sunt quæ mulieribus placēt qbusq; expleri nō possunt q̃uis nō sint usibus necessaria: sed ad eaꝝ delicias libidinēq; reproca; præciosæ uestes atq; multiplices: auꝝ: gēmæ: uaria lauritia: exedra deaurata: opifices uarii: quales sūt phriogiones: aurifices: uiolarii: manularii: miroborarii: linteones; calceolarii: textores: sarcitatores: libuarii: isectores crocotaꝝ: istitutores gēmaꝝ sericarūq; uestiū: deniq; illa artificiū innumerabilis turba plautina: quæ ad mulieꝝ libidinē nata est. In ipso itroitu. In ipso pricipio: iuxta illud nasonis. pricipiis obsta; sero medicina parat: cū mala per lōgas cōualuere moras.

cultum tenderent insoliti: cetus: ptinax studium: aut quo se usq; effusura esset legum uictrix audacia; q̃ si animos muliebris apparatus intueri potuissent qbus quottidie aliqd nouitatis sumptuosius adiectum est in ipso itroitu ruenti luxuriæ obstitissent.

S Ed qd ego de femis ulterius loquor? q̃s ibecilitas mētī & grauioꝝ opeꝝ negata affectatio oē studiū ad curiosiorē sui cultū hortatur cōuertere; cū tēporū superiorū & nois & ai excellentes uiros i hoc priscæ continentiæ diuerticulū conferre ignotū ꝓlapsos uideam; idq; iurgio ipsornm pateat.

De Gneo Domitio Et Lucio Crasso.

G Neus dōitius. L. crasso collegæ suo altercatiōe orta obiecit ꝙ columnas hymeticas in porticu domus hēret; quē cū cōtinuo crassus quāti ipse domū suā estiaret iterrogaret: Atq; ut respondit sexagies sextertio; quo ergo eā iqt minore fœnore estias; si decē arbusculas īde succidero ipse tricies sextercio iqt dōitius Tūc ait Crassus; uter igitur luxuriosior ē? Ego ne q decē stū colūnas. C. milibus nūmiū emi? an tu q decē arbusculaꝝ umbrā tricies sextertii sūma cōpensas? Sermonē oblit[illegible] pyrrhi immemorē[illegible] hannibalis: iamq; transmarinorum stipendiorum abundantia oscitātē & quanto tamen insequentiū sæculorum ædificiis &

Ed qd ego. Est q̃si muliebris luxuriæ siue cupiditatis q̃dā excusatio: qd natura moles & ociosæ nullius grauioris rei studio itentæ nō miꝝ sit si cogitatiōes suas in parādos exq̃sitores cultus fixerūt. atq; locauerit: cū negociosi hoīes & illi q qdē excellētes grauioribus studiis occupati in luxū fuerit libidinēq; ꝓlapsi. Grauioꝝ opeꝝ negata affectatio. Maioribus rebus eas occupari nō sinit sexus ibecillitas. Et nois & animi excellētis. Significat eos fuisse & genere & magnaminitate pstātes: ac reꝝ gestaꝝ gloria claros. Diuerticulū. In hūc errorē: & de recta uia declinationē: est. n. a uia sumpta trāslatio. nā diuerticula dicūtur loca ad quæ diuertimus de uia: q̃si uiaꝝ diuortia. Idq; iurgio ipsoꝝ pateat. ꝙ uiri præstātes ad luxuriā declinauerunt ipsoꝝ altercatione comprobatur.

N. domitius. L. crasso. Hi cēsores erāt ut qdā uolunt; quo tpe de luxuria atq; libidine iter se cōtenderūt quo in certamine: uterq; succubuit. Cū enim domitius crassū luxuria quodāmō isimulasset: ꝙ eū diceret i porticu domus hre colūnas hymetias: ꝗsiuit ex eo stati crassus urbane satis: quāti suas ille faceret ædes: cui cū sexagies sextertio respondisset: tū crassus: si decē arbusculas q̃s uoluero ex illa succidero quāti tūc æstimabis: & cū domitius tricies sexterrio respondisset: tū Crassus tu ne multo luxuriosior ingr es: q decē arbusculaꝝ umbrā & amenitatē quāti ædes ipsas facias: ego uero decē colūnas centū milibus numū cōparaui: & me qua luxuria dāmas. has ædes Plinius in pricipio decimi septimi libri naturalis historiæ: nō emisse crassum dicit: sed sibi ex hæreditate obuenisse: tāti uero a domitio fuisse æstimatas ꝓtiū ꝓmittēte. Dicit enim. Nobilissimaꝝ gētiū ambo crassus atq; domitius cēsurā post cōsulatū simul gessere anno cōditæ urbis sexcētesimo sexagesimo secūdo frequentē iurgiis ꝓpter dissimilidinē moꝝ: Tūc Cn. Domitius ut erat uehemēs natura ꝓterea accēsus odio qd ex æmulatiōe auidissimū est grauiter icrepuit tāti cēsorē habitare pro domo eius milia nūmoꝝ idētidē ꝓmittēs & crassus præsens ingenio semper & faceto lepore solers cōcedere se respōdit: exceptis sex arboribus ac ne uno qdē denario si adimerent emptā uolente domitio crassus: utꝝ ne igit ego sum iquit quæso domiti exēplo graui: & ab ipsa censura notandus qui in domitio quæ mihi hæreditate obuenit comiter habitem: an tu qui sex arbores æstimes. Ex

Plinius fuere loti patula ramoꝝ opacitate lasciue: itē alibi li. xxxvi. Dicit hunc crassum: a Marco bruto in iurgio fuisse notatū: Iam. n. iquit. L. crassum oratorē illū qui primus peregrini marmoris columnas habuit in eodē atrio hymetias tamen nec plures sex aut longiores duodenum pedum: quem. M. brutus in iurgiis ob id uenerem palatinam appellauerat. Sexagies sextertio. sexagita sextertiis. Quo minori fœnore. Quāto minori prætio: uel lucro: alii habent foro quod sæpius ponit pro ꝓcio quia ibi uenalia sint: nā dicimus uili foro uendi tur annona. s. uili prætio. Decem columnas. Plinius. ut uidimus sex tantummodo fuisse dicit. Nūmum. Pro nūmoꝝ. Sermones obliti pyrrhi. Sermones inquit crassi atq; domitii pœnitus obliti esse uidebantur illius ueteris parsimoniæ. quæ bello punico tarentinoq; uiguit in urbe romana: iamq; animū adiecerāt: ad illā preciosam luxuriam asiaticam romani. Iamq; transmarinoꝝ stipendiorum. Ut philippi antiochi Mitridatis.

Augustiorē ritū. Venerabilius exēplū utpote a maioribus traditū. Introduxerunt. Ac si diceret eos romanæ luxuriæ primos auctores fuisse: posteros uero horū exēplo multo luxuriosiores fcōs: maluerūt ergo luxuriæ pricipiū itroducere q̄ maiorꝝ continentiam retinere: qđ metelli probat exemplo.

Vid.n.sibi uoluit. De luxuria metelli pii macrobius cōuiuiorꝝ li.i. cū Salustii testimonio meminit: hic a maiorꝝ disciplina tātopere declinauit: ut ī hispania bello sertoriāo: quo sibi cū hoste fortissimo & callidissimo dimicādū erat: multa luxuria se exercitūq; corrūpi pateref: nā quocūq; diuerrisset diuini sibi reddebanf honores: tecta regio struebanf appatu: cōuiuia multis uariisq; ludis celebrabanf: capiti aureæ coronæ iponebanf: Et hæc sibi fieri passus ē nō ī luxuriosa ꝓuicia ubi hostes eēnt ībelles: sed ī ipsa hispania bellicosissima ꝓuicia: cū ꝓ ferti rē hēret cū acerrio astutissimoq; hoste sertorio: q tūc maxīe timēdus fuerat: Sed oblitus tunc est disciplinæ paternæ metellus.

nemoribus augustiorem quā introduxerunt. Atque inchoatam a se lautitiam posteris relinquere a maioribus acceptam cōntientiā retinere maluerūt.

De Metello Pio.

q Vid enī sibi uoluit princeps suorū tēporū Metellus pius tūc cū ī hispāia aduētus suos ab hospitibꝰ aris & thure excipi patiebaf: quū attalicis auleis cōtectos parietes læto aīo intuebatur: cū ī māibus epulis apparatissimos īterpōi ludos sinebat: cū palmata ueste cōuiuia cælebrabat: demissasq; lacūaribus aureas coronas uelut cælesti capite recipiebat: & ubi istaꝰ non in græcia: neq; ī asia: quarū luxutia seueritas ipsa corrūpi poterat: sed in horrida & bellicosa prouincia cū præsertim acerrimus hostis sertorius romanorū exercituū oculos lusitāis telis præstrīgeret, adeo pr̄is illi sui numidica castra exciderant: patet igitur q̄ celeri trāsitu luxuria affluxerit. Nam cuius adolescentia priscos mores uidit senectus nouos orsa est.

De Curionibus

c Onsimilis mutatio ī domo Curionū extitit: Siquidem forū nostrū & patris grauissimū supercilium: & filii sexcenties sexterciū æris aliēi aspexit contractū famosa iniuria nobilium iuuenū: Itaq; eodē tēpore & eisdem penatibus diuersa sæcula habitarunt, frugalissimū habitum alterū: Alterū nequissimū.

De Publio Clodio.

p Vblii āt Clodii iudiciū quāta luxuria & libidine abūdauit: ī quo ut euidēter īcœsti crimie no-

Quid sibi uoluit. q̄si dicat nihil aliud q̄ ut a se īchoatā lauticiā posteris relinq̄ret: & a maioribus acceptā cōtinētiā omitteret. Attalicis auleis. q̄ primū ī aula regis attali ī uēta fuerūt. In manibꝰ. In mēsis ē & sūptuosis. Palmata ueste. Alia lauticia in cōuiuiis triūphali ueste uetebaf. palmata. Triūphali: q̄ ī peratores uictoria potiti triūphare cōsueuerāt. Demissasq; lacunaribꝰ. Aliud genus luxuriæ q̄ e laquearibus aureæ coronæ ueluti cælitus demissæ capiti eius reponebanf. Et ubi ista nō ī græcia. Est q̄si q̄dā exaggeratio luxuriæ metelli: q nō ī ꝓuicia luxuriosa ut græcia ut asia: sed ī hispania bellis assueta laboriosaq; ꝓuīcia: ubi sertorius eēt īperator acerrimus: q plures romanos exercitus ꝓfligasset. Nō in græcia neq; ī asia. Quæ ꝓuiciæ deliciis abundātes: milites habēt molles & ībelles & ibi feroces militū aī seueritasq; romana corrūpi facile poterat. Patris sui. Metelli numidici: q iugurtā numidiæ regē bello sæpius supauerat. Exciderāt. s. aīo: hoc est excesserāt mente. Patet hīc. Ex hoc īqt ītelligere possumus: q̄ celeriter luxuria rōanos īcesserit: q̄ꝑ q adolescēs maiorꝝ cōtinēna uixerat senior factus luxuriā didicerit. Priscos mores. Cōtinētes maiorꝝ mores. uiderat aūt ī patre priscos illos & ꝓbatissimos mores. Nouos. Luxuriosos & ꝑditos. ac si diceret īusitatos. Orsa est. Incœpit quia primus ipse in hispania luxuriose uiuere cœpit.

palmata uestis

c Onsimilis mutatio. Curio ad quē cicero priores secūdi libri epistolas scribit tribunus ple. pricipio dissensiōis Cæsaris atq; Pōpeii patrē auūq; habuit oratores ægregios & cōtinētissimos uiros: cuius patrē clarissimū suis laudibus oīum fortunā superaturꝝ fuisse dixit cicero: si ei cōtigisset: ut hūc curionē filiū ante uideret q̄ a uita discederet. ipse uero tribunus plebis factus cæsaris actiōibus: cuius eēt inimicissimus prio resistere cœpit: deinde cū luxuriose uiuēdo æris alieni plurimū cōtraxisset: illi facile cōciliatus est: & teste Appiano pudicitiā nō satis honestā habuisse credif: nā adolescētes eius domū frequētabāt muneribus illecti: cū cæsare quoq; parꝝ pudice uixisse existimaf. Forꝝ nostrū. Ciues romani: cōtinēs ꝓ cōtento. Grauissimū supciliū: rigidissimā seueritatē. Et filii. s. curionis tribuni ple. īter initia belli ciuilis qđ īter cæsarē & pōpeiū gestū est. Cōtractū famosa īiuria. Vt suæ libidini satisfaceret: adolescētesq; muneribꝰ & ꝓcio corrūperet: qbꝰ abuteref: nā honestis uerbis rē turpissimā īnuit. Frugalissimū alterꝝ. Propter patrē quē cōtinētissimū fuisse cōstat. Neq̄ssimū. pessimū pp filiū q turpiter uixit. De Publico Clodio.

p Vblii Aūt clodii. p. Clodiū deæ floræ sacra uiolasse īcœstiq; reū factū esse & a corruptis iudicibꝰ absolutū diximus ī capi. de testibus & alio loco: quomō uero corruptio illa facta sit nūc ostēdit: nō tantū pecunia qđ tolerabilius fuisset: sed ꝑdita luxuria: qđ turpius fuit: nā matronas ingenuas nobilesq; pueros īgēti ꝓcio cōduxit: quos iudicū libidini subiiceret: ut enī cuiusq; studiū flagrabat: sic eius libidini obtēperabat: ut aliis scorta aliis pecuniā ꝓberet: dummō sibi obnoxios redderet a qbus absolueref. neq; sūptui neq; modestiæ suæ pceret. Luxuria & libidine. Luxuria ī actu: libido ī cupiditate: nā cōstat luxuriosissimū

fuisse:q̄ etiā incæstū cōmiserit. Noctes.Cōcubitus & adulteria:q̄ nocte cōmittunt. Erogatæ.Exiæhibt & datæ:nā iudicibus mulieꝝ & pueroꝝ copiā facit. Quo in flagitio tā tetro. Si clodiū igr huius facinoris auctorē:si matronas & pueros flagitii mediatores:si iudices æquitatis uiolatores in collocationē adduxeris: q̄ nā eoꝝ maiori sint detestatione digni nō facile iueneris. Tā tetro.Tā turpi & horrēdo. Tāq̄ multiplici qa multis modis peccat̄ p clodiū:p matronas:p pueros & iudices. Qui istud corruptelæ genus.s.clodius q̄ nouū corruptiōis genus iuenit:quo iudices corrūperet. An q̄ pudicitiā suā.Matronæ ac pueri:q̄ tātæ obscenitati subiecti uoluerūt suā pudicitiā piurii mediatricē esse:& masculino genere usus est:qa semp p̄pōderat. Sequæstrē.Mediatricē piurii qa concubitus illi causa fuere ut peierarent iudices i absoluendo clodio nocentissimo & turpissimo homine. An q̄ religionem.Iudices:qui contēpto sacramēto:quo adacti iurauerāt:se iusticiā & æqtatē seruaturos uiolarunt iusticiā. Religionē.Iusticiā.q̄ uiolari nō potest sine deorum contemptu.

e Aque flagitiosū.Non minus se gessit obscene:i parando cōsulibꝫ tribunisq̄ cōuiuio gemellus:q̄ i corrūpendo iudicio clodius:sic eni detestādū:metello scipioniq̄ con.ac tribuno plebis cōuiuiū sceleratissimus iste uiator parauit sūma obscenitate refertū:& romanæ ciuitati erubescēdū:sicut ille iudiciū p sūmā turpitudinē luxuriāq̄ corrupit. Equæ flagitiosū.Similiter sceleratū & oi rephensiōe dignissimū. Tribunitius uiator.Minister tribunoꝝ:q̄ ex agris senatores i curiā accire cōsueuerat:nā a uia uiatores sunt appellati. Ingenui sanguinis.Nā i libera domo natus erat & ipe igenuus:sed ad seruilē se fortunā redegerat uiatoris officiū exercēdo: qd deforme semp fuit atq̄ seruile. Deformis officii.s.Viatoris illiberalis. Magno cū rubore ciuitatis.q̄ sūmi magistratus i qbus iperii maiestas cōspicit̄:tam luxuriosis epulis tātæq̄ obscenitati se tradidissent ut nobilissimas matronas:igenuūq̄ puerū ad explendā sui corporis libidinē iter epulas pstituēdos habuerint:i qbꝫ ppter dignitatē iperiiq̄ maiestatē sūma cōtinētia eē debuerat. Mutiā. Mutii scæuolæ filiā & pōpei magni uxorē: cui post mitridaticā uictoriā pōpeius i patriā rediēs misit libellū diuortii:q̄ eā hēret adulterii nomie suspectā. Fuluiā.Fuluii flacci filiā:q̄ primo clodio deide.M.Antonio nupsit.

cēs reus absolueretur noctes matrōarū & adolescētiū nobiliū magna sūma ēptæ mercedis loco iudicibꝫ erogatæ fūt:quo i flagitio tā tetro tāq̄ multiplici nescias primū quē detestet:an qui istud corruptelæ genus excogitauit:an q̄ pudicitiam suā sequestrem periurii fieri passi sunt:an qui religionē stupro permutarunt.

De gemello tribunitio.

e Aque flagitiosū illud cōuiuiū quod Gemellus tribunitius maior igēui sāguinis:sed officii itra seruilē hītū deformis.Metello & scipiōi cōsulibus ac tribunis plebis magno cū rubore ciuitatis cōparauit: lupanari eni domi suæ istituto Mutiam & fuluiam: tum a patre:tū a uiro utranq̄ inclytam:& nobilē puerum saturninum i eo prostituit:prosapiæ corpora ludibrio temulentæ libidinis futura epulas cōsulibus & Tribunis non celebrādas sed uindicandas.

De Catilina.

p Recipue uero catilinæ libido scelesta:nā uesano amore Aureliæ orestillæ corruptus:cū unū ipedimētū uideret quo minus nuptiis iter se iungerētur:filiū suū quē & solū:& ætate iā puberē habuit ueneno sustulit:ptinusq̄ ex rogo eius maritalē facē accendit:ac nouæ maritæ orbitatē suā loco muneris erogauit:eodē deide aīo ciuē gerens quo patrem egerat filii pariter manibus & nefariæ attētatæ patriæ pœnas dedit.

De Hannibale.

a T cāpana luxuria perq̄ utilis ciuitati nr̄æ fuit:

Prosapiæ corpora. Mulieres & puerū appellat corpora antiquæ familiæ:nam prosapire est pcul spargere:unde prosapia antiqua familia quæ in longum genus spargit. Ludibrio.Contēptui:& ludificationi. Nō cælebrandas.Non frequentandas. Sed uindicandas.Puniendas propter intollerabilem ignominiosamq̄ libidinem.

Salu. p Rræcipue uero Catilinæ. Salu.bello Catilinario de scelerata catilinæ luxuria:pditaq̄ libidine:iā primū inqt catilina adolescens multa nefanda stupra fecerat:cū uirgine nobili cū sacerdote deæ uestæ: & alia huiuscemodi contra ius fasq̄:postremo captus amore aureliæ orestillæ:cuius pter formā nihil unquā laudauit bonus:q̄ ea nubere illi dubitabat:timens priuignū adultū ætate:credit̄ p certo necato filio uacuā domū scelestis nuptiis fecisse. Maritalē facē:Tam ppere illam post filii morē duxit uxorē:ut ex medio rogo filii facē eius cōiugii accendisse uideat̄. Nouæ maritæ.Nouæ sponsæ & affectate dixit maritæ. Eodē deide aīo:qa non aliter in patriam ipius fuerat q̄ in filium:qppe quam scelerata coniuratiōe perdere moliebatur.ni ciceronis:tum consulis sapientia restitisset nota est historia. De Hannibale.

a T cāpania luxuria:Post cānēsem cladē satis cōstat capuā tū luxuriantē lōga fœlicitate ac idulgētia fortunæ:& maxie iter corrupta oīa licētia plebis sine mō libertatē exercētis:ad hānibalē cū romanorū insultatiōe defecisse:ad quā cū appetente hyeme hānibal exercitū i hiberna deduxisset:partēq̄ hyemis maiorē illū in tectis habuisset:aduersus oīa mala diu sæpeq̄ durantē:bonis i expertū atq̄ insuetū militē hac una hibernatione perdidit:nā quē nulla uis mali uicerat:nimia bona & immodice uoluptates perdidere, & eo ipensius quo auidius ex insolentia in eas inmersærant:Sōnus eni & uinū & epulæ:& scorta:lineaq̄ &

ocium cōsuetudine indies blandius ita eneruauerunt corpora animosq̧: ut magis deinde uictoriæ p̄teritæ eos: q̄ p̄sentes tutarent̄ uires: maiusq̧ id peccatū ducis apud peritos artiū militariū habet̄: q̄ q̧ nō ex cannensi acie p̄tinus ad urbē romanā duxisset. illa enī cunctatio distulisse mō uictoriā uideri potuit: hic error uires ademisse ad uīcendū. Itaq̧ uelut si cū alio exercitu a capua exiret: nihil usq̄ pristinæ disciplinæ tenuit: nā & redierūt pleri q̧ scortis īplicitī: & ubi primū sub pellibus haberi cœpti sunt: uiaq̧ & alius labor militaris excepit: tyronū mō corporibus armisq̧ deficiebant: & deīde per omne æstiuotū tēpus magna pars sine cōmeatibus ab signis dilabebant̄: neq̧ aliæ latebræ q̄ capua deset toribus erant. Seneca ad lucilium epistola. L. Quomō quisq̧ pōt: de hac luxuria cāpana una hiberna inqt hānibalē soluerunt: & indomitū illū niuibus atq̧ alpibus uirū eneruauere cāpaniæ fomenta: armis inuictus uitiis uictus est: nam paulo supra de locis illis uoluptuosis ita tradit. quēadmodū inter tortores habitare nolim: sic nec inter popinas qdem uidere ebrios p littora errantes: & cōmessationes nauigantiū: & simphoniaꝝ cantibus strepentes lacus: & alia q̄ uelut soluta legibus luxuria nō tantū peccat: sed publicat. Illecebris suis cōplexa. Quæ suis uoluptatibus: qbꝯ abundat: hānibalē cōprachendit: nā capua prona semp ciuitas in luxuriam fuit: nō ingenioꝝ mō uicio: sed affluēti copia uoluptatū: & illecebris omnis amœnitatis maritimæ terrestrisq̧: & tunc licentia tantope lasciuiebat: ut nec libidini: nec sumptibus modus esset: qđ liuius hannibali capuæ. Qu. Curtius Alexandro babiloniæ accidisse dicit. Fragrantia. Odore. est enī substantiuū. Fracta & contusa feritas: Vt facile deinde uinci potuerit: q̄ ad id tēpus fuerat inuicta & indomita: primus aūt marcellus illam uinci posse docuit apud nolā: ubi hannibalis exercitū fudit atq̧ fugauit. Tū seplasia Alii habent selapsia: est aūt platea capuæ: sic appellata: ī q̄ myropolæ hoc est unguentarii soliti sunt negociari: Cuius cicero meminit ī orōne cōtra. C. pisonē: ubi de lege agraria disputat: & testimonio cicerōis seplasia dicta est q̄uis selapsia dicat̄ a ualerio sed id fortasse factū est errore uel īperitia librarioꝝ. Albana castra. Mollia & effœmīata: cōstat. n. albanos fuisse molliores: & albæ magnus fuit usus unguentoꝝ. ergo castra poenorū facta sunt albana. Quid his ergo uitiis fœdius. Concludit hāc particulā: ostēdens nihil īueniri posse turpius: nihil pniciosius luxuria atq̧ libidine: qbꝯ uirtutes nō offuscant̄ mō: sed penitus tollunt̄. Sopita gloria. Per hæc uitia omnis reꝝ gestaꝝ gloria parta extinguit̄: infamia accēditur: incōmoda & mala multa subsequunt̄. Adeo ut nescias. Ab hostibus capi turpe est: sed a uoluptatibus & luxuria multo fœdius ac etiam perniciosius. De Volscis.

Seneca

Inuictum enim armis hannibalem illecebris suis cōplexa uincendum romano militi tribuit: illa uigilātissimum ducem: illa exercitū acerrimum dapibus largis: abūdanti uino: unguentorum fragrantia: ueneris usu lasciuiore ad somnum & delitias euocauit: ac tū demū fracta & cōtusa punica feritas: tū seplasia ei & albana castra eē cœperūt. Quid ergo his uitiis fœdius? Quid etiā damnosius? quibꝯ uirtus atteritur: uictoriæ relanguescunt. sopita gloria in infamiam conuertitur: animiq̧ pariter & corporis uires expugnāt̄: adeo ut nescias ab hostibus ne an ab illis capi pniciosius habendum sit.

De Volscis.

q Ve enī uolscinēsiū urbē grauibus & erubescendis cladibus īplicauerūt: erat opulēta: erat moribus & legibꝯ ordīata: hetruriæ caput habebat̄: sed postquā luxuria prolapsa est: in profundum iniuriaꝝ & turpitudinis decidit: ut seruorum se insolētissimæ dominationi subiiceret: qui primū admodum pauci senatoriū ordinem intrare ausi: & mox uniuersam rem publicā occupauerunt: testamenta ad arbitrium suum scribi iubebant: conuiuia cœtusq̧ ingenuorum fieri uetabant: filias dominorum ī matrimoniū ducebāt. postremo lege sanxerūt ut stupra sua in uiduis pariteratq̧ nuptis impunita eēnt. ac ne qua uirgo īgenuo nuberet: cuius castitatem non ante ex numero ipsorū aliquis delibasset.

Seplasia platea capuæ.

De Xerse.

a Ge Xerses opum Regiaꝝ ostentatione eximia

Væ enī uolscinensiū. L. Florus libro p̄rio. postremi italicoꝝ ī fide mansere: uolscini opulētissimi hetruscoꝝ īplorātes opē aduersus seruos quondā suos: q libertatē a dominis datam ī ipsos erexerāt: trāslataq̧ ī se republica domīabāt̄. sed hi quoq̧ duce fabio gurgite Poenas dederūt: nā uolscini quoadciuitatis leges iuraq̧ seruarūt: parsimoniæ & frugalitati operā dederūt: hetruriæ pricipatū facile obtinuerūt: postq̄ uero luxuriæ atq̧ libidini obnoxii facti sūt sensim labente disciplina: ueteris modestiæ nō solū īperiū: sed etiā libertatē amiserunt: & qđ fœdius est: in seruoꝝ suoꝝ potestatē superbissimāq̧ dominationē inciderunt: a qbus ea passi sunt: q̄ uix in ipsis seruis toleranda forent: Sed a senatu duce fabio liberati sunt. Hethruriæ caput. Tria capita hethruriæ antiq esse uoluerunt: Aretiū: Perusiū: & Volscinū. Lege sanxerunt. Lege confirmarunt: ut impune quis posset cum uidua cumq̧ nupta stupra committere. Ac ne qua uirgo Sed hoc multo detestabilius: ut omnis uirginitatis delibatores essent. Delibassent. Degustassent: ut ipi priores cum uirgine nupta coirent: & uirginitatis florem ipsi colligerent.

L. Florus

Ge xerses. Cice. tusculanaꝝ q̄stio nū. li. v. siue q̄stione qnta: Xerses igr refectus oībꝯ p̄miis donisq̧ fortunæ: nō eqtatu: nō pedestribus copus: nō nauiū multitudie: nō īfinito pōdere auri cōtentus: p̄miū p̄posuit: q īuenisset nouā uoluptatē: q̄ ipse nō fuit cōtētus: nec enī finē unq̄ inuenit libido: dū igit̄ libidini &

Cicero

uoluptatibus itentus est: eas cũ ĩperio pariter amisit. Ostẽtatiõe eximia. Plurimũ ostẽtabat regias opes suas: sed tantope luxuria lætabat: ut luxuriosis hominib⁹ nouum uoluptatis genus excogitantib⁹ p̃mia daret.

Quanta ruina. Quasi dicat ĩgenti: q̃ppe q classem ꝑpe ĩcredibilẽ: & exercitũ ĩnumerosũ: q̃bus neptuno io uiq; cathenas ĩponere minabat: breui tempore cum ipso prope imperio amisit.

a Ntiochus quoq;. Hãnibal in aphrica uictus ad antiochũ ĩ asiã cõfugit. & pacis ĩpatiens hostẽ populo romano toto orbe q̃rebat: q̃ nõ prius destitit: q̃ ãtiochũ ad bellũ aduersus romanos cõcitauit: antiochus suis opibus & nomĩe regio fretus nõ dubitauit bellũ mouere: Itaq; parato exercitu: cuius pars maior aureos clauos crepidis subiectos habebat: argẽtea uasa ꝓ fictilibus ad usum culinæ: multaq; alia sup̃flua & luxuriosa gestabat: illũ eiusmodi ĩsignibus aureis & argẽteis florentẽ: currus quoq; falcatos & elephantos cũ turribus: eq̃tatũq; frenis & monilibus ac faleris ꝑfulgentẽ cũ hãnibali ostẽtasset: q̃siuit ex eo nunq̃d ea satis eẽnt rõanis: de uirib⁹ & numero militũ dicẽs: tũ hãnibal utpote callidus ĩperator satis ĩq̃t erũt rõanis q̃uis auarissimi sint: illius aurũ & ornaméta militũ significãs: hic ergo statĩ occupatis ĩsulis græcisq; littorib⁹ bellũ ĩtulit populo romano: & tanquã uictor ocia luxusq; agitabat: ĩ euboea iuxta euripũ positis castris: aureis sericisq; tẽtoriis: sub ipso freti murmure: cũ ĩter fluenta: tibiis fidibusq; cõcinere t: collatis undiq; q̃uis ꝑ hiemẽ rosis: ne cũ aliquo ducũ genere agere uideret uirginũ puerorũq; delectus habebat. Talẽ ergo regẽ iã luxuria debellatũ populus romanus prĩo Attilio glabrione cõsule: deĩde scipione asiatico cũ fratre aphricano legato ducibus facile sup̃auit: hic rex ĩcredibile dictu q̃bus auxiliis: q̃bus copiis cõsederat trecẽtamilia peditũ: eq̃tũ falcatorũq; curruũ nõ minor numerus: elephantis ad hoc ĩmensæ magnitudinis auro: purpura: argẽto: & suo ebore fulgentib⁹ aciẽ utriusq; uallauerant. Ad usũ culinæ. Si ad usũ mensæ habuisset toletabilius fuisset. Tabernacula textilib⁹ sigillis adornata. Tentoria pictis auleis exornata. Textilibus sigillis. Purpureis imaginib⁹ ĩtertextis: uel auleis ĩ q̃b⁹ erant imagines ĩtextæ: nã signũ significat imaginẽ cuius diminutiuũ est sigillũ. Vlla ad uĩcendũ mora. Ornamenta illa potuissent irritare auarũ hostẽ ad pugnam: at uiro forti q semp pugnæ paratus est nullam moram facere potuisset ad uictoriam: qa non spe p̃dæ: sed gloriæ cõsequendæ gratia pugnat uir fortis.

eo usque luxuria gaudens ut edicto præmium ei apponeret: qui nouum uoluptatis genus reperisset: quãta dum deliciis nimiis capitur amplissimi imperii ruina euasit?

De Antiocho Rege Syriæ.

a Ntiochus quoq; syriæ rex nihilo contemptioris exempli: cuius cæcam & amẽtem luxuriam exercitus mutatus magna ex parte aureos clauos crepidis subiectos habuit: argenteaq; uasa ad usum culinæ comparauit: & tabernacula textilibus sigillis adornata statuit: auaro potius hosti præda optabiliis: q̃ ulla ad uincendum strennuo mora.

De Ptolomæo Rege Egypti.

n Am ptolomæus Rex accessiõe uitiorum suorũ uixit: Idemq; phiton appellatus. cuius nequitia quid nequius: sororem natu maiorẽ cõi fratri nuptã sibi nubere coegit: postea deĩde filia eius per uim stuprata ipsam dimisit: ut uacuũ locũ nuptiis puellæ faceret.

De Populo ægypti.

c Onsentaneus igitur regib⁹ suis gẽti egyptiæ populus q ductu archelai aduersus aulũ gabiniũ mœnib⁹ urbis egressus: cũ castra uallo atq; fossa cin-

n Am Ptolemæus rex. Hic fuit ptolemæus euergetes secundus q teste strabone li. xvii. phiscon dictus fuit: nã a prĩo euergete q tertius post alexãdrũ ĩperauit ægypto: turpissime oẽs uixetũr usq; ad eũ ptolemæũ q põpeiũ interemit: ĩ quo genus & ĩperiũ ptolemæorũ q lagidæ dicti sunt euersũ penitus & extinctũ fuit: hic ergo euergetes secundus teste Iustino. li. xxx. oẽs suos crudelitate & luxuria sup̃auit: q̃ppe q regno ꝑ parricidiũ obtento ad utriusq; parentis necẽ fratris quoq; cædẽ adiunxit: & his reb⁹ ueluti fœliciter gestis luxuriæ sese tradidit: quẽ omnis secuta est regio: q̃ breui tp̃e militiæ studiis depositis ocio atq; desidia corrupta marcescebat: hic reuolutus ĩ omnẽ luxũ occisa euridice uxore eadẽq; sorore sua. Agathocleæ meretricis capit illecebris: atq; ita omni magnitudine nominis ac maiestatis oblitus noctes ĩ stupris: dies ĩ cõuiuiis cõsumit: addunt ĩstrumenta luxuriæ tympana & tripudia: nec iã spectat rex sed magistet neq̃tiæ neruorũ oblectamenta modulat: hæc prĩo labentis regiæ tacita pestis & occulta mala fuere: deĩde crescente licentia: iã nec aparietib⁹ regiæ domus cõtineri meretricis audacia põt: quã ꝑteruiorẽ sociata cum agathocle fratre ambitiosæ pulchritudinis scorto: quottidiana regis stupra faciebant. Accedebat & mater euanthe q̃ geminæ sobolis illecebris deuictũ regẽ tenebat: Itaq; nõ cõtentæ rege iã etiã regnũ possident. iã ĩ publico uisunt: iã salutant: iã comitant agathocles regis lateri iunctus ciuitatẽ regebat: tribunatus: p̃fecturas. & ducatus mulieres ordinabant: nec quisq̃ in regno suo minus q̃ ipse rex poterat: cũ interim relicto q̃nqueñi ex euridice sorore filio moritur. Acessio. Augmentum. Phython appellatus. Quasi serpens hoc est crudelis & immitis. Strabo dicit non phythonem sed physconem fuisse appellatum.

Iustinus

De Cypriis.

c Onsentaneus Ptolemæus Auletes ultimæ cleopatræ reginæ pater: propter intolerãda flagitia ab Alexandrinis eiectus romam confugit & a pompeio susceptus senatuiq; cõmendatus supliciter petiit ut in regnum restitueretur de qua re sæpius agitatum est in senatu multis eam restitutionem expetentibus quia gloriosum esse uideretur regem habere cliẽtem: nam qui eum restituisset eius patronus dicebat:

quare multi eam principes summa ambitione deposcebant inter cæteros lentulus atq; Pompeius teste cice/
rone li. i. epistolarum familiarium: Sed hæc restitutionis prouincia a pompeio magis demandata q̃ a senatu
decreta est Aulo gabinio qui cũ regẽ reduceret. Archelaus quẽ sibi beronice regina huius ptolemæi filia na/
tu maior: quã Alexandrini eiecto patre reginã constituerant uirũ coniunxerat cũ exercitu aduersus eum pro
fectus est: & positis extra mœnia castris cũ ea fossa & uallo cingi iuberet effœminatus populus & luxuria per
ditus magna uoce succlamauit: ut ea precio faciẽda locaret: qua uoce potuit Archelaus facile ĩtelligere qd cũ
tali exercitu sibi de uictoria sperãdum esset: ex quo facile euenit ut cum toto exercitu cæderetur regina quo

gere iuberet: uniuersus succlamauit ut id opus publi/
ca pecunia faciendum locaretur qua ppter deliciis tã
enerues animi spũm exercitus nostri substinere non
potuerunt.

De Cipriis.

S Ed tamen effeminatior multitudo cypriorum
qui reginas suas mulierũ corporibus uelut gra
dibo cõstructis quo mollius uestigia pedũ ponerent
currus conscendere æquo animo sustinebãt: uiris eni
si modo uiri erant uita carere q̃ tam delicato ĩpio ob
temperare satius fuit. Hæc est societas uitiorum lasci
ui uultus & nouæ cupiditati ĩherẽtiũ oculorũ ac deli
cato uultu affluens perq; uarios illecebrarum motus
uolitantis animi.

De Crudelitate. Ca. II.

C Rudelitatis uero horridus habitus truculẽ
ta spẽs: uiolẽti spiritus: uox terribilis omnia
minis & cruentis imperiis referta cui silenti/
um donare cremẽtũ est adiicere & cui quẽ modũ sibi
ipsa statuet si non sigillatiõis qdẽ frenis fuerit reuo/
cata ad summam cũ penes illam sit timeri penes nos
sit odisse.

De Lucio Silla.

L Vcius Sylla quẽ neq; laudare neq; uituperare
q̃sq; satis digne potest: quia dũ quærit uictoriã
scipionẽ se populo romão dũ exercet hãnibalẽ repre
sentauit: egi egiæ namq; auctoritate nobilitatis defen
sa crudeliter totã urbẽ: atque oẽs italiæ partes ciuilis
sãguĩs fluminibus inundauit. Quatuor legiones con/
trariæ partis fidem suam secutas ĩ publica uilla quæ

q; interempta fuit & ptolemæus pater in re/
gnum restitutus: Archelai corpus. M. Anto/
nius q tunc sub Gabinio militabat diligenter
conquisitum regio funere cremandum hone
stãdũq; curauit ut legitur in uita. M. antonii
Tam enerues. Tã effœminati & molles.
S Ed tamen effœminatior. Cyprus in/
sula inter alias orbis terrarũ ĩsulas fa
mosissima diuitiis semp abũdans &
luxui plurimũ dedita: ut eã ueneri sacrã dicat
eẽ florus: ĩter alias delicias illud quoq; seruat
q; reginæ currus ascensuræ gradus sibi faciãt
ex mulierũ corporibus quo pedes earũ molli/
us sustentent: qd hoc delicatius qd illius pro/
uinciæ uiris turpius: qui tam delicato mulie
rũ imperio parere nõ recusant qbus honesti/
or mors esset q̃ tã luxuriosũ ĩperiũ. Effœ/
minatior. Licet ĩtolerabiles sint egyptiorũ re
gum libidines: Cypriorũ tamen multo into/
lerabiliores. Multitudo: Bene multitudinẽ
appellauit nõ populũ qsi ĩconditã fœminarũ
turbam. Velut gradibus: Subiectis sibi an/
cillis siue aliarũ mulierũ corporibus: per ea tã
q̃ per scalarũ gradus currus ascẽdebat. Hæc
societas uicioꝝ. Ostendit qd sit luxuria atq; li
bido. Lasciui uultus. Ad lasciuiã spẽm atti/
net ẽ eni lasciui uultus geniti casus. Oculorũ
inherẽtiũ. Oculorũ spectantiũ semp nouas cu
piditates. Animi affluẽtis. Abundatis mol
li apparatu & per multas uoluptates discurrẽ
tis ut cũ una oblata fuerit altera stati excogite
tur & dum semper in exquirendis illecebris
mens intenta est nunq̃ conquiescat.

De Crudelitate. Ca. II.

C Rudelitatis. Quã sit detestãda crude
litas ex ipsius descriptione colligitur
Sed aduersatã. cõiunctio uero ad id p
tinet ut cũ superiori cõiũgat capitulũ. Hor/
ridus habitus. Aspera forma. Truculenta spẽs. Crudelis aspectus: nã crudeles semp ĩ uultu feritatẽ quãdã p se
ferũt. Cui silentiũ. Tacere inqt de crudelitate est ipsam crudelitatẽ augere q̃ nullũ sceuiendi sibi faciet mo
dũ nisi uituperationis freno fuerit repressa: æquũ igit est ut de illa dicamus & dicendo uituperemus: uitupe
rando repriamus. Sigillationis. Notationis & infamiæ: nã nisi uituperetur cõtineri aut refrenari nõ pote/
rit ĩpunitatẽ sortita cũ naturaliter sit efferata & uiolentia. Penes illã sit timeri. Crudeles semp timeri uo/
lunt quos semp odisse solemus iuxta illud tragicum oderint dum metuant.

L Vcius Sylla. Cice. li. de finibus bonorũ & malorum dicit. L. syllam trium pestiferorum uitiorũ fuisse
magistrũ: luxuriæ: auaritiæ: & crudelitatis. crudelitate uero cunctos superasse: nã quanta ĩ ciues quã
ta in socios: quanta ĩ oẽs factionis aduersæ crudelitate usus fuerit & hic & in eius uita cognoscere pos
sumus. Neq; laudare. Si eius uirtutes & res clarissime gestas laudem ingentem: si uitia & crudelitatis exẽ/
pla respexeris uituperationem maximam meruisse uidebit: nã in uictoriis scipioni: in crudelitate hannibali
parem inuenies. Egregiæ nobilitatis. Marius plebem: sylla senatũ & nobilitatẽ defendebat: & hinc diuer/
sis studiis propter mitridaticam prouinciam ĩ ciuile bellũ exarserunt: in quo superiore sylla nõ solũ urbẽ ro
manam: sed totam italiam crudelitate repleuit: nam præter hæc quæ ista referunt apud sacriportum apud
collinam. lxx. amplius milia sylla concedit: teste. L. floro. Quattuor legiones. Florus dicit fuisse tantũ mo
do quattuor hominum milia: Plinius de ui. illu. nouem milia. In publica uilla. Omnis domus extra urbẽ
uel oppidum aut castellum dicitur uilla hoc est in agris posita: sed in campo martio fuit domus constructa

quæ publica uilla dicebatur. Fallacis dextræ. Quia in fidem eos acceperat impunitatemq; promiserat. Lamentabiles queritatus. Querelas lamentabiles quæ tantæ erant ut campo martio exaudirentur in urbe.

Lacerata ferro corpora. Non satis habuit in uiuos ad necē usq; sæuire nisi etiā in mortuos crudelitate uteretur: quorum cadauera piscibus deuoranda in tyberim deiici iussit.

q Vinq; milia pnestinoꝝ. Alia par supioti crudelitas pnestini q iuniorē Mariū receperant cū. A. cetego Syllæ pfecto obsiderent spōte in deditionē fide data uenerūt: quos oēs extra mœnia euocatos humiq; pstratos iussit occidi & eoꝝ corpora spargi p agros. Quattuor milia & septingētos. Ne tāti facinoris memoria posset aboleri: pscriptoꝝ noīa q iugulati fuissent in publicas tabulas referri uoluit: res certe memoranda nouis ānalibus atq; recenti historia. Tā pclatæ rei. Hironia est ac si diceret. Detestādæ. Diluerer. Solueretur aboleret. Nec cōtentus ī eos. Ac si diceret tolerabilius uidebat in hostes aut inimicos sæuire: id. n. ulciscēdi gratia factū uideri posset. in qetos uero atq; pacificos sed diuites id non solū crudele sed etiā auaꝝ: & ppterea Cicero recte dixit triū pniciosorū uicioꝝ fuisse magistꝝ: luxuriæ: auariciæ & crudelitatis. Quietiaī. Qui huic bello se imiscere noluerant & neutrā partē sequi. Per nomenclatorē. Nomenclator dicit q noīa ciuiū tenens ea pricipibus per urbē īcedētib⁹ subiiciebat ut unūquēq; noīatim salutarent: his enī artibus pricipes ciuiū gratiā inire studebant: p hos igit nomēclatores Sylla diuitū noīa edoctus proscribebat. Aduersus mulieres quoq;: Hoc quoq; ad crudelitatis augumentū ī fœminas usq; sæuire q semp uiro forti turpissimū est adiudicatum. Id quoq; inexplebilis feritatis. alii habent in expiabilis. Crudelitas plus quā punica uoluptatē ex cōtēplandis cæsorū capitibus mirificā capere: q si licuisset nō oculis tantum: sed ore quoq; deuorasset: scipiōis norbani aliorūq; multoꝝ ad se delata capita in eius atrio iussit affigi: unde domus eius officina crudelitatis est appellata.

Nomēclator

q Vam porro crudeliter in. M. mariū. Tātope crudelitate delectabat ut exquisito supplicii genere. M. mariū ptorē affici uoluerit: quem ad catuli nepotis sui sepulchrū ptractū oculis manibus cruribusq; defossis seruatū aliquādiu: ut per singula membra moreret: nō occidi sed excarnificari iusserit. Per ora uulgi. Spectante populo. Luctatiæ gentis: Catuli nepotis sui q a gēte luctatia originē ducebat. At ille ēt. M. plectoriū. Hoc quoq; testimoniū crudelitatis imēsæ q. M. plectoriū nulla alia de cā q nisi cū. Marii corpus uideret tam crudeliter dilacerati præ misericordia ceciderit ī sincopim: stati iusserit occidi: ut nō solū crudelitatis: sed ēt misericordiæ nouus ultor esset. Nouus pūitor. Exaggeratio crudelitatis: ut etiā puniret q misericordia cōmouerent: Sed ut breuiter huius imanissimi hominis sæuicia repetat: qsillos cōuiciare posset: quos ī urbe passim qsqs uoluit occidit: donec admonēte furfidio uiuere aliquos debere: ut eēnt qb⁹ īperaret: pposita est igēs illa tabula: & ex ipso eqstris ordinis flore duo milia: uel ut alii uolūt plures electi q mori iuberēt. noui generis edictū piget post hæc referre. ludibrio habita fata carbonis. fata sorani ptorios atq; demileios. Bebiū sine ferro ritu ferarū inter manus lācinatū: Manū ut dixius p succisa singula mēbra mori coactū: positis deniq; singuloꝝ hoīum fere pœnis: Municipia italiæ splēdidissima sub hasta uenierūt Spoletū. Interānū pneste. Florētia: nā sulmonē uetus oppidū sociū atq; amicū (facinus īdignū) nondū expugnatū ut obsides iure belli & mō morte dānati ducirabent: sic dānatā ciuitatē iussit sylla deleri: & alia nefanda crudelitatis exēpla edidit: ut ī mortuoꝝ umbras etiā grassaret. Nā Marii cineres erutos. Spargi ī pfluentē iussit. qb⁹ oibus ita pactis uoluit fœlix appellari q fera belua noīari debuerat: q oēs tyrānos crudelitate superasse uideat: quāq Marius leuiorē hāc feritatis iuidiā suā credulitate esse faciat: q nihilo mitior ī syllanos fuisse uidetur. Distrinxit. Nudauit: aperuit.

ī martio campo erat: nequicquā fallacis dextræ misericordiam implorantes obtruncari iussit: quarum lamentabiles queritatus trepidæ ciuitatis aures receperunt: lacerata ferro corpora tiberis impatiens tāti oneris cruentatis aquis uehere coactus est.

q Vinq; milia prænestinorū spe salutis p. P. cethegum data extra mœnia mūicipii euocatos cum abiectis armis humi corpora prostrauissent interficienda protinusque per agros dispergenda curauit. Quatuor milia &. dcc. diræ proscriptōis edicto iugulatos ī tabulas publicas rettulit: uidelicet ne memoria tam præclaræ rei dilueretur: nec contentus ī eos sæuire: qui armis a se dissenserat: etiam quieti animi ciues propter pecuniæ magnitudinem per nomenclatorē conquisitos proscriptorū numero adiecit. Aduersus mulieres quoq; gladios distrinxit: quasi paꝝ cædibus uirorū satiatus: id quoq; inexplebilis feritatis indiciū abscissa miserorum capita modo non uultum ac spiritum retinentia in conspectum suum afferri uoluit ut oculis illa quia ore nefas erat manderet.

q Vam porro se crudeliter in. M. mario prætore gessit quē per ora uulgi ad sepulcrū luctatiæ gētis pertractū nō prius uita priuauit q oculos infœlicis erueret: & singulas corporis ptes cōfrigeret. Vix mihi uerisimilia narrare uideor: At ille ēt. M. plectoriū q ad eius supplicii exaīs ceciderat: cōtinuo ibi mactauit: nouus punitor misericordiæ: apud quē iniquo aīo scelus intueri scelus admittere fuit. sed mortuorū umbris saltē ppecit minie. Nā. C. Marii cuius & si postea hostis: quæstor tamē aliquando fuerat erutos cineres ī anienis alueū sparsit: en quib⁹ actis fœlicita

tis nomē asserendum putauit. cuius tamen crudelitatis. C.M. inuidiam leuat.

De Caio Mario.

n Am & ille nimia cupiditate persequendi inimicos iram suā nefarie distrinxit. C. cæsaris cōsularis & cēsorii nobilissimū corpus ignobili sæuitia trucidando: & quidē apud seditiosissimi & abiectissimi hominis bustum. id enim malorum miseræ tunc reipu. decrat ut uario cæsar piaculo caderet. pene tanti uictoriæ eius non fuerūt. quarum oblitus plus criminis domi q̄ laudis in militia meruit.

i Dem caput. M. Antōii abscissum suis manibus inter epulas per summam animi ac uerborū insolentiam aliquādiu tenuit: clarissimiq; & ciuis & oratoris sanguine contaminari mensæ sacra passus. Atq; etiam. P. anium qui id attulerat in sinum suum recentis cedis uestigiis aspersum recepit.

De Damasippo.

d Amasippus nihil laudis habuit quod corrumperet: itaq; memoria eius licentiore accusatione perstringitur. cuius iussu principum ciuitatis capita hostiarum capitibus pmixta sunt: carbonisque aruinæ truncum corpus patibulo affixum gestatum est: adeo ut flagitiosissimi hominis prætura multū: at reipublicæ maiestas nihil potuit.

n Am & ille nimia. Quāta fuerit Marii crudelitas: ut alios auctores omittā: ex flori dictis breuiter colligit: urbe enī potitus post exiliū cū Cīna carbōe & fertorio statī ad principū cedē ut discurrerēt signū dedit: ubi aliq̄to sæuius q̄ aut ī punica aut ī cymbrica urbe sæuitū est. Octauii cōsulis caput pro rostris exponit. Antonii cōsularis in Marii ipsius mensis. Cæsar & fimbria ī penatibus domo⁊ sua⁊ trucidant. Crassi pr̄ & filius ī mutuo alter alterius aspectu. Bebiū atq; numitoriū p mediū fo⁊ unci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostiū exemit: Merula flamen dialis in capitolio iouis ipsius oculos uena⁊ cruore respersit: Archarius ipso uidēte mario cōfossus est. qa fatalē illā scilicet manū nō porrexerat salutanti hæc tot senatus funera intra calendas & idus ianuarii mensis. nā Marius teste liuio li. lxxx. editis multis sceletibus idib⁹ ianuariis decessit. septima illa marii purpura dedit. qd futurū fuit si annū cōsularis ĩplesset. rursus Marius iuuenis & carbo cōsules post aduētū syllæ pfligatosq; exercitus suos q̄si desperata uictoria ne inulti perirent sanguine senatus sibi parentabāt: obsessaq; curia de senatu tanq̄ de carcere q iugulatent educti. qd funerū in foro. in circo. ī patentib⁹ tēplis? nā cū Mutius scæuola pōtifex uestales amplexus aras tantū nō eodē igne sepelit. lāponius atq; thelesinus sāniū duces atrocius pyrrho & hānibale cāpaniā hetruriāq; populant & sub specie partiū se uīdicant. C. Cæsaris. Hic est ille cæsar orator q cū catulo fratre a cicerone in secūdo oratoris li. īducit ī tusculanū uenisse ut diuinitus d̄ eloquentia crassū disputantē audirēt: quē marius urbe potitus ad bustū uilissimi hominis uarii cuiusdā: quē occiderat sylla ptractū tanq̄ uictimā ad illius umbræ expiationē iussit occidi. Hominis. s. uarii cuiusdā ueronensis.

Seditiosissimi. Cōstat hunc uariū seditiosissimū fuisse q pricipes accusare cōsueuerat: īter quos & M. Scaurū. Piaculo caderet. ad purgationē uelut hostia caderet. Pene tanti uictoriæ eius nō fuerūt. Vt licitū esset tātū uirū tam abiectī hominis umbris parentari.

Plus criminis. Propter crudelitatē. Quam laudis. Propter res gestas.

i Dem caput. M. Ant. Hic fuit ille orator eximius q cunctos eloquētia sua ætate superauit teste cicerōe: potuitq; orationis suauitate marianos milites demulcere: ac cædis īferendæ cupiditatē reprimere: nisi. P. antonius q eius orationi nō interfuerat: post illos īgressus illū occidisset: cuius caput mario inter epulas oblatū tanta cū alacritate suscepit: manibusq; pertractauit: ut plane oībus aī insolentiam ostenderet. insup ipsum Anium īterfectorem arcte complexus est: tanquā ab illo maximū omnium beneficiū recepisset. M. Antonii. oratoris quē cum crasso de eloquentia disputantem in oratore suo cicero introducit.

Amasippus. Hic nulla uirtute præditus nulla laude clarus merito accusari potest: q; in mariana tēpe

d state & ipse supra modū sæuierit: quippe qui nobilissimos ciues syllani nominis defensores īter uictimas tanq̄ beluas crudeliter necari: & aruinæ tribuni plebis truncum in sublime elatum per ora uulgi deferri iusserit: de quo Salustius ī catilinario. Nostra memoria uictor sylla cum Damasippum & alios eiusmodi: q malo rei publicæ creuerant iugulari iussit. quis nō factum eius laudabat homines scelestos & factiosos: qui seditionibus rem publicā exagitauerant: merito necatos aiebant? Sed ea res magnæ initiū cladis fuit. Nam uti quisq; domū aut uillam postremo uas aut uestimentum alicuius concupiuerat: dabat operā ut is ī proscriptorum numero eēt. ita illi quib⁹ damasippi mors lætitiæ fuerat: paulo post ipsi trahebant: nec prius finis iugulādi fuit q̄ sylla oēs suos diuitiis expleuit. Nihil laudis habuit qd̄ corrūperet. Ac si diceret. Marius atq; sylla sua⁊ rerum gestarum laudes & gloriam crudelitate corruperunt: ut sine damnatione laudari non potuerint. hic uero nullā habuit laudē quā potuerit crudelitate diminuere: q̄re liberius accusari potest.

Patibulo. Cruci affixum. patibulum a patiendo dictum: q; in eo mortem noxii patiātur. Flagitiosissimi hominis ptura. Tantum inquit ualuit Marii potentia oppressa repu. ut in ea nihil auctoritatis haberet amplissimus ordo. Prætura. s. Damasippi q tūc p̄erat urbi. Reipu. maiestas. Vel senatus. uel qa tūc aruina tribunus plebis erat: & sacrosancta maiestas tribūitia habebat: cui nihil tūc pfuit. Liuius de mario li. lxxx. Marius igitur cuius si examinent cū uirtutibus uitia haud facile sit dictu utrū bello melior an pace pniciosior

Liuius

Patibulū

Liuius

fuerit: adeo q̄ rē publicā armatus seruauit eā primo togatus oī genere fraudis: postremo armis euertit.

n Vmantius etiam flaccus. Hic est flaccus ille qui in omni uita Catonem imitari uolebat & quāuis lōge a sæueritate illius abesset licentius tamen plerumq̧ loquebaẗ: nā cum pompeium cōsules admonerent ut diligenter uideret quorsū euaderent cæsaris opes q̄ rei publicæ piculose uidebanẗ: pōpeius ociosos eos esse iussit: quia cū primū pede terram percussisset se totum orbem cōmoturum diceret: fretus. s. potentia & auctoritate sua totū orbem complexa. Occupans deīde gallis auctisq̧ cæsaris uiribus ut iā apertum rei publicæ periculum uidereẗ: Tunc numātius iste pōpeio dixisse fertur nunc pede percute terram. O pompei: sed q̄d ad eius crudelitatē pertinet tāta fuit ut nihil imanius nihil truculentius audiri posset sicut in littera uidere possumus.

De Numantio Flacco Romano.

n Vmantius autem flaccus post peiani nominis acrior quam probabilior defensor cum ab imperatore cæsare in hispania inclusus mœnibus abtingentium obsideretur: efferatam crudelitatem suam truculētissimo genere uesaniæ exercuit: omnes enim eius oppidi ciues quos studiosiores cæsaris senserat iugulatos muris præcipitauit: fœminas quoq̧ citatis nominibus uirorum qui in contrariis castris erant: ut cedes coniugum suarum cernerent & maternis gremiis suppositos liberos trucidauit. Infantes alios in cōspectu parentum humo infigi: alios superiactos pilis excipi iussit: quæ auditu etiam intolerabilia romano iussu lusitanis manibus administrata sunt: cuius gētis præsidio flaccus uallatus diuinis operibus uecordi pseuerantia resistebat.

Externa De Carthaginensibus.

t Ransgrediamur nūc ad illa quibus ut par dolor: ita nullus nostræ ciuitatis rubor inest. Carthaginenses attiliū regulū palpebris resectis machinæ in qua undiq̧ præacuti stimuli eminebāt īclusū uigilantia pariter & cōtinuo tractu dolorū necauerūt tormenti genus indignū passo auctoribꝰ dignissimum.

e Adē crudelitate usi in milites nostros martio certamīe ī suā potātē redactos nauibꝰ substrauerunt ut earum carinis ac pondere elisi inusitata rōne mortē barbarā feritatē saciarēt: tetro faciorē pollutē classibbus ipsum mare uiolaturi.

De Hannibale.

e Otu m dux hānibal cuius maiore ex parte uirtutis sæuitia constabat in flumine gello corporibus romanis pōte facto exercitū transduxit ut æque

Quā probabilior. Quia nō laudē sed infamiā ex ea re ꝓpter crudelitatē est consecurus. Truculentissimo genere uesaniæ. Sæuissimo furoris genere. Fœminas. Alia teterrima feritas: cū nonnulli ex oppidanis ad cæsarē confugissent in castra: Flacchus iste crudelissimus uxores & liberos eorū in muros adduci iussit: deīde citatis eaꝝ uiris uelut ad colloquiū: in illorū conspectu crudeliter necari: trucidaris prius in matrū amplexibus liberis infantibus. Infantes alios. Hoc uero multo crudelius: ut quosdā infantes: ante ora parentū humo defigi siue terre collidi: alios ueluti pilas iactatos telis excipi iuberet: q̄ q̄dē auditu nedum uisu fœda & intollerabilia dici ꝓsunt. Quæ auditu. Execraẗ quodā mō hāc flacci crudelitatē cū romani semꝑ humanitatis principes extiterint unus inuentus flaccus q̄ barbarā crudelitatē supauerit. Diuinis opibus. Non discedit ab assentatione sua Valerius uesana ptinacia: Quia sperabat se diuinis opibus cæsaris posse resistere a quo tandē superatus iustas crudelitatis pœnas dedit.

Externa de Carthaginensibus.

t Ransgrediamur. De supplicio Attilii reguli & crudelitate qua usi fuerit in eum Carthaginenses diximus ī capitulo de seruata religione li. i. non est igitur repetenda historia. Vt par dolor q̧ a carthaginensibus sæuitū sit in romanos dolor q̄dē ad romanos pertinet non aūt rubor: q̄a nulla inde infamia sicut a sua ipsoꝝ crudelitate. Machinæ Vasi cuidā. est eni Machina etiā fabrica instrumentum compositō unde etiā pro insidiis aliquando ponitur. Præacuti. Valde acuti claui. Auctoribus dignissimū. Quia cōstat carthagīēses crudelissimos fuisse & hac crudelitatis īfamia semper notatos: ergo illis crudelitas conuenit.

e Adem usi crudelitate. Hoc fuit eodē bello primo punico non de imperatore: sed etiam de militibus captis supplicīū crudele sumpserūt: quos fūdo nauiū substratos necauerunt: nouum mortis & supplicii genus sæuitas barbara ex cogitauit: dum supra modum in romanos sæuire gestit. Polutis classibus. Humano sanguine nauibus aspersis. Mare uiola. Deductis. s. nauibus romanorum sanguine polutis ipsum mare quodāmodo uiolare uidebantur cum illud humano sanguine respargetenr.

e Orum dux hannibal. Liuius hunc multis uirtutibus præditum dixit quas ingentia uitia adæquabant: īhumana crudelitas: perfidia plusquā punica: nihil ueri: nihil sancti: nullus dei metus: nullū iusiurandum: nulla religio: fuit ergo crudelissimus imperator. In flumīe gello. Virgilius gellam appellauit a quo oppidum illi oppositum cognominatum est: Apparet camerina procul campiq̧ geloi. Inmanisq̧ gela fluuii de nomine dicta: est autem fluuius sycilıæ īter camerinam & agrigentum. Exercitum traduxit. Hoc idem fecisse spartacum Frontinus dicit libro primo. Spartacus īquit fossam qua erat a Marco

Vir.
Gela

Crasso circūuallatus cęsis captiuoꝝ pecorūq; corporibus repleuit & supgressus est. Vt æque terrestriū. Vt ita fluuiales & terrestres aq̄s pollueret sicut prīo punico bello maritimas crudelitate corrupant. Idem captiuos nr̄os. Alia sceuitia barbara ut captiuos romanos q̄bus ꝓ seruis uteretur cū lōgo itinere fessi īposita sibi grauissima īpedimētoꝝ onera ferre nō possent succisis primis pedū partibus relinq̄bat inutiles: quos uero in castra perduxerat īter se sanguīe cōiūctos tanq̄ gladiatores ferro decernere coegit: quo spectaculo nō prius satiatus est quā oībus cōsumptis eo genere mortis supstes nullus eēt: qd illud ꝗ īter cadauerū strues in cānēsi clade mēsas parasse dr̄ ut nō minus cæsorū sanguine q̄ epularū uoluptate saciaret᷑: discedēs quoq; ex italia cū

terrestium scælestū carthaginensium copiarū egressum: terra quoq; maritimarum neptunus experiret᷑: Idem captiuos nostros oneribus & itinere fessos: iam prima pedum parte succissa relīquebat: Quosdā u°o ut in castra perduxerat paria frattum & propinquorum iungens ferro decernere cogebat: neq; ante sanguine explebebatur quā ad unum uictorem omnes redegissent: iusto ergo illum odio uerumtamē tardo supplicio senatus prusiæ regis factum supplicem ad uoluntariā mortem compulit.

De Rege Mithridate.

t Am herculæ quam mithridatem regem q una epistola. lxxx. milia ciuium romanorū in asia p urbes negociandi graria dispersa interemit tantæque prouinciæ hospitales deos iniusto: sed non inulto

ad ferēdā opē p̄triæ reuocaret᷑ oēs italici generis q̄ ī aphricā illū seq abnuētes cōcesserāt ī laciniæ iunonis delubrū īuiolatū ad eā diē in tēplo ipso fœde, crudeliterq; interemit. Paria fratrū. Tanq̄ paria gladiatorū: ut frater cū frate: ꝓpinquus cū ꝓpinquo ferro certarent seq; mutuis uulneribꝫ occiderent: quo mors illis grauior eēt. Iusto igit᷑ illū. Merito illū odere romani quē ad uolūtariā deniq; mortē cōpulerūt: nā subactis tādē carthaginēsibus cū iter pacis cōditiōes abrupti fœderis ultionē deposceret᷑ hānibal: in quē oīs rupti fœderis culpa trāsserebat᷑: ad Antiochū regē syrie cōfugit q cū aduersus romanos bella pararet & hānibalis cōsilia spneret uictus a romanis & ad pacē coactus hānibali significauit illū peti a romanis quo cognito ad prusiā bithiniæ regē se cōtulit: quē cū aduersus Eumenē pōti rḡe mexcitasset: Eumenēq; hānibalis cōsilio prusias superasset: metuēs senatus ro. ne sibi nouū bellū suscitaret᷑ ab hānibale. T. Quintū Flaminiū legatū ad regē prusiā miserunt: qui utrūq; regē cōponeret: hannibalē deposceret: nō illi similiter romanorū postulationē rex pfidus indicauit: sed eū ī romanorū manibus: hoc est. T. Quinti qui ob eā causam uenerat ut hānibalē romā captiuū duceret ita tradidit: ut uix sumēdi ueneni ꝗ in annulo regio more gerebat: tp̄s ei supesse posset: q qdem annulus ut dixit iuuenalis Iuuenalis fuit cānarū uindex ac tāti sanguinis ultor: Iustinus tamē dicit hānibalē audito legatorū aduētu sūpto ueneno lis legationē morte præuenisse. Plut. uero plures affert opiniones de morte hannibalis: nā alios dicit esse qui uelint eū a seruo fuisse interfectū: alios qui tauri sanguinem illum hausisse dicāt: alios qui uenenū ad similes casus præparatū bibisse cum magna execratione regis prusiæ. Prusiæ. Regis Bithiniæ.

t Am hercule q̄ mithridatē. Mithridates sæuicia pro uirtute adutebat᷑. nā bellū suscepturus aduersus romanos edictū per oēs Asiæ urbes misit: ut oēs qui in asia forēt romanæ ciuitatis hoīes interficerētur: fuerunt aūt supra octoginta milia romanorū q negociādi uel alterius rei grana dispersi erant in asia: præterea domus: tēpla & aræ: humana oīa atq; diuina iura uiolata sūt: cuius licet feras: meritas tamē pœnas dedit: nā tribus demū ingentibus bellis fœlicitate syllæ: uirtute luculli & pōpei magnanimitate uictus: & defectiōe ciuiū pharnacisq; filii scelere præuentus: male tentatū ueneno spiritum expulit: nā pharmaces eius filius in pompeii gratiam ipsum iā amisso regno obsessum ad mortē coegit: qui ueneno accepto cū parū ꝓfecisset a milite gallo nomine bittoco: a quo ut se iuuaret petierat interfectus est: Plinius libro. xxv. naturalis Plinius historiæ: hunc dicit quottidie antidotū contra uenena sumere solitū. Gelius uero lib. xvii. de noctibus atticis Gellius Anates inquit ponticas dicunt edēdis uulgo uenenis uictitare: Scriptum est a leneo Gn. pompeii liberto mithridatē illū ponti rege. medicinæ rei & remedioꝝ ī id genus solertē fuisse solitūq; earū sanguinē miscere medicamentis quæ de ingēdis uenenis ualent eūq; sanguinē uel potētissimū esse in ea coctione siue cōfectione: ipsum aūt assiduo regē taliū medullarū usu a clandestinis epularū insidiis cauisse: qui & sciente quoq; ultro: & ostentandi gratia uenenū rapidū & uelox sæpenumero hausisse: atq; id eū sine noxa fecisse: quāobrem cū postea ꝑlio populi ro. uictus metu sui in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: & uenena uiolētissima festīnandæ necis causa frustra exptus: suo se ipse gladio trāsegit. Plinius uero nepos de uiris illustribus: Mithtidates Plinius de inquit a pompeio nocturno prælio uictus in regnū confugit ubi per seditionem popularium a pharnaceuiris illu. filio in turre obsessus uenenum sumpsit: quo tardius agēte quia aduersus uenena multis ante medicaminibus corpus firmarat: immissum percussorē gallum auctoritate uultus uel atroci uultu territū reuocauit & in cædē suam manū trepidantis adiuuit. Alii uero accutissimo ueneno extinctū illū fuisse ferūt: quos lucanus Lucanus secutus: ait post cilicas ne uagos & lassi pontica regis: Prælia barbarico uix cōsumata ueneno. Iustinus hunc dicit ideo se uenenis bibendis assuefecisse ꝗ puer a tutoribus fuisset ueneno petitus: aduersus quorum insidias hac una se ratione muniuit. Tā hercule Subauditur iusto odio senatus hānibalē ad uoluntariam mortem coegit q̄ etiā cōpulit mithridatē. Hospitales deos. Apud maiores sancta habebātur hospicii iura quæ uiolare nefas erat. Virgilius: Iupiter hospitibus nā te dare iura loquūtur: uiolauit ergo hospitalia iura cum Virgilius mādauit oibꝫ asiaticis ut hospites romanos cūcti necarēt. Nō multo. Quia de rege tādē sūpsere supplicīū:

quem ad uoluntariam mortē compulerunt. Crucibus illis. Suppliciis & tormētis. Auctore gauro spadone. Hūc ī deliciis mithridates habebat: ad cuius nutum nihil nō facere paratus erat: hic ergo multos regis amicos: q tā fœdū regiæ libidinis ministrū periniquo aīo ferebant: de medio tolli curauit. Spadone. Eunucho. Inter spadonē & eunuchū sunt qui nullā uelint esse differētiam nisi in deriuatione: nā utrunq a græco deducit̄ spado ἀπὸ τοῦ σπᾶσαι a thrahendo φ trahuntur & debilitant̄ genitalia nō penitus tolluntur sed eneruant̄ qbusdā instrumētis ut uirilia agere nō possint. Eunuchus uero dicit̄ φ bonā mētē habeat .i. nulla libidine uexatā: ꝓpterea φ sit euiratus nā gēitalibus caret ἀπὸ τοῦ εὖ bene καὶ νοῦν mentē ἔχειν habere Libidinosus obsequio. Cognitus ē rex libidinosus q tā turpi libidinis ministro ē obsecutus: ut amicos suos illi īfensos occidi iusserit. Scælestus īperio. Qui scelus non mediocre cōmisit ut sibi fidos amicos spadonis gratia mori īperauerit hic mithridates annos quadraginta romano restitit imperio.

Spado Eunuchus.

c Ysenis diogiridis. Thraces crudelitate ꝑstare nō hoīes tātū sed aues quoq testant̄: nā hyrundines ad eā gentē æstate nō deuolāt crudelitatē metuentes: est eni in ceninē si regiōe oppidū quoddā Fluuiopoli nomīe: uel ut plinius dicit Bizecis: regia quōdā Terei regis īuisum hyrūdinibus & teste Solino alitibus illis īaccessum est. equoq diomedis humanis carnibus uescētiū stabulū execratum. fuere in ea prouincia reges feritate insignes ut tereus: ut diomedes: ut alii cōplures: īter quos Cysenis regina quæ crudelitatis ueluti rabie q̄dā furibūda medios secari hoīes: natorū corpora parentibus epulāda apponi iubebat: aliaq huiuscemodi sæuiciæ exempla faciebat.

Virgilius. Crudelitatē gentis. De qua Virgilius Heu fuge crudeles terras fuge littus auarū: quare non mirū est inuentā esse fœminā rabiosam crudelitate furentē. Medios hoīes secare. Quem morē seruat turcus ille sæuissimus. Nec parentes liberorū. Beatus Augustinus de īdis loquēs hāc eādē asserit crudelitatē: filios parētū intestina comedere: & idē beatus Thomas eorum crudelitatem exhorrens dixit: Domine quo uis me mitte prætērq ad indos.

Beatus Augusti. B. Thomas

i Tem ptolemæus. De uitiis & crudelitate huius sæuissimi regis dictū ē ī capitulo de luxuria. ibi ergo q̄renda est historia. Sed ad ea quæ de illo supradicta sunt hoc etiā accedit φ ubi se ciuibus suis ob crudelitatem inuisum esse cognouit: metuēs futurū qđ euenit: regno .s. pulsum iri: remediū uoluit ex scelere excogitare: plebē ferme omnem trucidari iuuentutē in gymnasio cōgregatā ferro flammaq circūdari & totā necari curauit. Teterrimū exēplū. Turpissimū & sordidissimū exēplū sicut in capitulo de luxuria monstratū ē. Referendus. Recitādus narrādus. Sustulerat Susceperat & nutriuerat: Iuuenalis tollere dulcē cogitat hæredem. In conspectu suo. Ante oculos suos. quod sæuius fuit. Pro munere natalitio. Curauit rex iste sæuissimus ut hæc munera reginæ darētur in conuiuio quo die natale suū celebraret: quæ res nō reginæ tātū sed etiā uniuersæ ciuitati acerba & luctuosa fuit. Perinde quasi ipse cladis expers. Quasi non sibi filius: sed e sola cleopatra natus. ac si diceret. qui nullū patris sensum haberet. Adeo cæco furore. Tāta erat crudelitas furori permixta ut etiā ipsa uires reciperet & incrementū ad explenda scelera. Efferuescit. incendit̄. Munimentū. Firmamentū: sed potius fomētum. Frequens iuuētute gymnasiū. Die ludorum iuuenes in gymnasiū frequentes conuenerant ut de more ludos celebrarent: est locus exercitii gymnasium ut sæpe diximus.

Iuuena.

o Chus qui postea. Quomodo Darius fuerit rex constitutus monstratum est in ca. de fortitudine & in capi. de Vafre dictis & factis qđ uero ad crudelitatē eius ptinet. cū rex cōstitutus populo iureiurādo

cruore respersit quoniam cum maximo cruciatu ueneno repugnantem spiritum suum tandem succumbere coegit. Simulq piacula crucibus illis dedit: quibus illos amicos suos auctore gauro spadone libidinosus obsequio scelestus imperio affecerat.

De gente Thraciæ.

c Ysenis diogiridis filiæ thraciæ regis & si minus admirabilē crudelitatē gentis ipsius feritas narrādā: tamē rabies seuitiæ facit: cui nec uiuos homines medio secare: nec parētes liberorum uesci corporibꝫ nefas fuit.

De ptolemæo rege ægypti & de cleopatra.

i Tem ptolemæus phiton emergit pauloante libidinosæ amentiæ teterrimum exēplū. idē ē inter præcipua crudelitatis indicia referendus. Quid eni hoc facto truculētius? filium suum nomine menephitem quē ex Ccleopatra eadē sorore & uxore sustulerat liberalis formæ optimæ spei puerum in conspectu suo occidi iussit: pedes eius precisos & caput eius & manus in cistam chlamyde opertos munere natalitio matri misit: pinde quasi ipse cladis quā illi inferebat expers: ac non infœlicior φ in communi orbitate cleopatram miserabilem cunctis se inuisum redderet: Adeo cæco furore sūma quæque efferuescit crudelitas: cum munimentum ex se repetit. Nam cū aīaduerteret quanto sui odio patria teneretur timori remedium scelere petiuit: quoq tutius plebe trucidata regnaret frequens iuuentute gymnasiū armis & igni circundedit omnesq qui in eo erant partim ferro partim flamma necauit.

De ocho dicto Datio.

o Chus autem qui postea darius appellatus ē sanctissimo persis iureiurādo obstrictus ne quem

affirmasset se nullũ ex pricipibus septẽ: qui cõiurationis aduersus magos socii fuissent ueneno ferro: aut alia ui aut inedia oppressurum: illorum potentiã metuens nouũ mortis & crudelitatis genus excogitauit quo se metu & religione solueret: locũ parietibus cinxit: totũ cineribus repleuit: suspensum tignũ sup ĩposuit principes luxuriosis epulis uinoq; repletos in eo collocauit qui crapula sopiti in cinerosum pelagus deciderẽt obrutiq; sunt oẽs: existimauit rex iste periurus hac cõsilii calliditate se posse & libidini piter suæ & religioni satisfacere qđ nõ ita est: fraus enĩ distinguit nõ dissoluit periuriũ. principũ aũt nõia fuerunt hæc: Oanes: Itaphernes Gobrias: Megabizus: Aspities Hydarnes. Inopia alimẽtorũ. Fama & inedia. Hos iunctos. Alii habẽt onustos: idest sibi graues atq; difficiles quoq; opes atq; potentiã metuebat. Vel iũctos. Quasi simul administrantes quoq; auctoritas magna foret apud regẽ ita iubẽte populo. Nõ perrupto uinculo religionis. Nõ uiolato sacramẽto ut ipse putabat. Cõgeriẽ. Cineq; cumulũ & cõgregationẽ uafrũ regis cõsilium: sed ac crudelitate mutuatum.

ex coniuratiõe quæ septẽ magos cum eo oppresserat aut ueneno aut ferro aut ulla ui: aut inopia alimentorum necaret: crudeliorem mortis rationem excogitauit quæ hos iunctos sibi non perrupto uinculo religionis tolleret: septum enim altis parietibus locum cinere compleuit. suppositoque tigno prominente benigne cibo & potione exceptos in eo collocabat equo somno sopiti in illã insidiosã congetiem decidebant.

De Ocho artaxerse.

a Pertior & tetrior alterius ochi cognomine Artaxersis crudelitas: qui occisam sororem atque eandem socrum uiuam capite defodit & patruum cũ cẽtum & amplius filiis ac nepotibus uacua area destitutum iaculis cõfixit nulla iniuria lacessitus: sed q; in his maximam apud persas probitatis & fortitudinis laudem cõsistere uidebat.

De atheniensibus.

c Onsimili genere æmulationis instincta ciuitas atheniensium indigno gloriæ suæ decreto eginẽsium iuuẽtuti pollices abscidit. Vt classe potens populus ĩ certamẽ maritimarũ uirium secum descẽdere nequiret. Non agnosco athenas timori remedium a crudelitate mutantes.

De inuentore Aenei Tauri.

f Ceuus etiã ille Aenei tauri inuẽtor quo inclusi

a Pertior &. Nõ est in Dario finita regũ psarũ crudelitas. nã Ochus cognomĩe artaxerses Dario lõge crudelior fuisse uidet: q non in ciues quos metueret: sed in suos supra modũ sæuiuit: sororẽ cuius filiã duxerat uxorẽ: terræ uiuã defodit: patruũ cũ centũ liberis atq; nepotibus telis traĩigi ĩperauit. in area uacua alligatũ: nec id ulla iniuria lacessitus: sed q; illorũ maximas opes & ingentẽ apud psas uirtutis opinionẽ eẽ uidebat: quare timebat: ne ĩ illum persæ regium trãsferrent imperium. Eãdẽ socrũ. Erat & socrus quia eius filiam duxerat uxorem. Cũ centũ & amplius filiis: Barbaq; erat nõ singulas: sed plures habere cõiuges: quot quot. s. alere potuissent. Virgilius. Vidi ecudam centum q; nurus. Item quinq̃ginta illi thalami. Alii denas: alii plures sed reges eo amplius. Nulla ĩiuria lacessitus. Exaggeratio crudelitatis Ochi: qui ĩsontes necauerit sanguine sibi coniunctos.

Vir.

Salu.

c Onsimili genere cicero li. iii. officioq;. Durius esse ĩquit athenienses q sciuerũt ut æginetis qui classe ualebãt pollices præciderent: hoc uisum e utile: nimis enĩ iminebar ppter ppinquitatẽ ægina pireo. sed nihil quod crudele utile: est enim hominum naturæ quam sequi debemus maxime inimica crudelitas: propter utilitatẽ igitur athenienses id crudelitatis exemplum ediderunt ut æginensium iuuentuti pollices præcidi ex decreto iusserint ne secum nauali certamine contendere possent in quo plurimum illos ualere cognoscerent. Consimili genere æmulationis: sunt enim atheniẽses ochi crudelitatẽ imitati nã queadmodum ochus patrui & eius filiorum atq; nepotum probitatem habuit suspectam: sic athenienses æginensium uires timuerunt: qui metus illos fecit esse crudeles. Eginensium. Egina est insula & urbs in qua regnauit Eacus ab ægina Asopi filia denominata: sed antea dicebatur Enopia teste Ouidio li. vii. metamorphoseos: Enopiam ueteres appellauere. sed ipse eacus ægi nam genetricis nomine dixit. Pollices. In quibus manuũ uis oĩs pœne tota consistit. Non agnosco athenas. Cum athenienses humanitatis semper fuerint præceptores quippe apud quos philosophorum præcepta uiguerunt: a seipsis alienati fuisse uidentur ut non cognoscantur athenienses: qui timori remediũ a crudelitate tanquã barbari mutuari uoluerint. Mutuantes. Sicut ptolomæus de quo supra.

Cicero

Oui.

f Ceuus etiam. Cum phalaris agrigentinorum tyrannus crudelitate delectaretur: perhillus atheniensis uir ingeniosus: ut tyranno gratificaretur uenit agrigentum: & ex ære taurum artificiosum fabricauit: quo nocentes inclusi subiectis ignibus torquerentur: qui mugitum & non humanam uocem emittere uideretur: ut tyrannus ulla hominis uoce ad misericordiam flecti posset pro quo inuentocum munus a crudelissimo tyrãno qui nouis & exquisitis hominum tormentis delectaretur: ingeniosus iste magister postulasset in illo ipse ĩcludi iussus a tyrãno ac suppositis ignibus exustus primus artificii sui uerum experimentum præbuit: dicente hoc Ouidio in libro primo de arte amandi. Et phalaris tauro uiolenti membra Perhilli Torruit infœlix imbuit auctor opus. Item Ouidius in eodem libro primo etiam dicit. Nec enĩ lex æqor ulla est q̃ necis artifices arte pire sua. Extat etiã epistola phalaridis ad atheniẽses: q de Perilli morte apud tyrãnũ fuerãt cõquesti: cuius pricipũ ẽ: uenit ad nos faber uester Perhillus & cætera. de hoc tauro

Oui.

subditis ignibus longo & abdito cruciatu mugitu so nantem spiritum edere cogebantur:ne ululatus eorū humanæ sono uocis expræssi phalaridis tyranni mi sericordiam implorare possent:quam quia calamito sis deesse uoluit teterrimū artis suæ opus primus idu sus merito auspicatus est. De Hetruscis.

a C ne hetrusci quidem parum feroces in pœna excogitanda qui uirorum corpora cadaueribꝰ aduersa aduersis alligata atq; constricta:ita ut singu læ mēbrorum partes singulis essent accommodatæ tabescere simul patiebanť amari uitæ pariter ac mor ris tortores De Barbaris.

f Icut illi barbari quos ferūt mactatarum pecu dum intestinis & uisceribus egestis homines in serere ita ut capitibus tantummodo emineant:quoq; diutius pœnæ sufficiāt cibo & potione infœlicem spi ritum prorogāt:donec intus putrefacti laniati sint ab animalibus quæ tabidis in corporibus nasci solent.

Q uæramur nūc cum natura rerum q nos multis & asperis aduersæ ualitudinis icommodis obnoxios eē uoluerit:habitumque cœlestis roboris humanæ cōdi tioni denegatum moleste feramus:cum tot cruciatus sibimetipsa mortalitas impulsu crudelitatis excogita uit. De ira aut odio. Ca. III.

i Ra quoque aut odium in pectoribus huma nis magnos fluctus excitant:p cursu celeri or illa nocendi cupidīc hoc ptinacius. utriq; cōsternationis plenus affectus ac nunquā sine tormē to sui uiolentus quia dolorem cum inferre uult patiť

Cicero — Cicero in uertinis li.v.mentionē facit cū pulcherrimo Scipionis dicto ad agrigentinos:uerum phalaris i hac una re iustissimus fuisse iudicať:qui tā fedæ crudelitatis in inuentorē ipsam crudelitatē primum experiri uo luerit. Inuentor.Perhillus:qui & Perilaus dictus est. Mugitus resonantē.Vox enim patiētium per fistu las quasdam erumpens mugitum imitabatur.Abdito:Occulto:quo minus spectantes misericordia moue rentur. Vlulatus Miserabilis uox & fletus inclusorum. Quā quia calamitosis.Qui misericordiam aliis suo artificio negari cupiebat nullam ipse misericordiam est consecutus. De hetruscis.

a C ne heturfci.Perhillus nouū excogitauit supplicii genus.hetrusci uero nō minus crudeles pœnas in uenerūt:ut uiua corpora mortuis alli gata tabescerent:qđ mortis genus crudelissi mū fuit: hoc aūt qđ Valerius hetruscis:Virgili us Mezētio eorū regi attribuit.dicit enī li.viii. Quid memorē īfādas cædes:qd facta tyrāni. Effera dii capiti ipsius generiq; reseruēt.Mor tua quetiā iūgebat corpora uiuis. Cōponens manibusq; manus atq; oribus ora.Tormenti genus & saniæ taboq; fluētis.Cōplexu in mise ro:lōga sic morte necabat. Tabescere.Mar cescere:corrūpi. Amari uitæ ac mortis tor tores.q dū uiuos necarent nec mortuis parce bant:sic enī in sepulchris & sedibus suis con quiscere non patiebantur:sed sepulchra quo dammodo uiolabant.

Vir. (margin)

f Icut illi barbari.Hoc tormēti genus a scithis excogitatū fuisse tradūt:quod est sine dubio immani feritate plenū:ut ex uenteratis aīalibus uiui hoīes includerenť ita ut sola capita eminerēt:qbus alerentur:nā ut diutius uiuant laute potu ciboq; excipiūtur: donec putrefactis aīalibus uermes ingenerati eos postmodū dilacerēt:& assiduis uermium morsibus crucienť. Sicut illi barbari quos ferūt.Cū supiori cōiūgitur:ita amari uitæ & mortis tortores fuerūt: hetrusci sicut barbari scilicet scithæ. Egestis intestinis.Eductis in testinis. Visceribus.Viscera dicūtur non so lum intestina:sed etiā carnes:hoc est quicquid sub corio est:unde Virgilius.Tergora diripiūt costis & uiscera nudant. Item Liuius in al bano latinis uisceratio dabatur:idest caro.

Viscera / Vir. / Liuius (margin)

Propagare.Producere. Tabidis corporibꝫ innasci solent.Corruptio unius animalis ē ge neratio alterius:Nā ex corruptis bobus siue tauris generantur apes:ex asinis uespæ:ex mu lis crabrōes:ex equis fuci:ex hoibus uermes.

Queramur nunc cum rerum natura. Ni hil est inquit quod naturam incusemus: quæ nos uariis morborum generibus uoluerit es se subiectos:cū non his contenti homines alia insuper ipsi excogitauerint. Quæramur nūc.Cum indignatione quadam legendum est. Obnoxios.Su biectos & obligatos. Habitum cœlestis roboris. Hostibus cœlestis roboris est impassibilitas & doloris ca rentia.dii enim pati non possunt:quod humanæ fragilitati non est concessum. Impulsu crudelitatis. Insti gatione & impetu crudelitatis. De ira aut odio. Capitulum .III.

Ra quoq; aut odium.Has duas animi perturbationes crudelitati recte subiungit:quoniam earum effectus sceuiciæ sint longæ persimiles:quid enim iratus crudele non admittit si datur facultas. in hoc autem differunt a crudelitate:q hæc aliis tantum non sibi noceat. hæ uero sine sui tormen to esse non possunt:cum enim iratus ultionem sumere non potest:dolore conficitur:ac seipsum cruciat. Est autem ira subitus animi motus ex iniuria proueniens & ultionem desiderās. Odiū.Inueterata inimicitia de ultiōe semp cogitās. Magnos fluctus.Magnas pturbatiōes:iratis semp æstus fluctuāt ī pectore: uultus uariať:oculi ignescunt:rō confunditur. Pro cursu celerior.Fertur impetu quodam iratus ad ultionem:& est differentia quædam inter iram & odium:q ira celeritate quadā rapitur ad nocēdū:odiū ptinacius residet in pectore:occasionem expectans:quo grauius nocere possit. Pro cursu.impetu. Consternatiōis.Pertur bationis & mētis ac rationis confusionis. Sine sui tormēto.Quia nō pōt iratus atq; odio cōcitus nō dolore

Ira / Odiū (margin)

cõmoueri: dũ se uidet quam cupit de inimico ultionẽ sumere non posse: similis ergo ĩuidiæ est iracundia: qa sicut ĩuidia successus hoĩum carpitq; & carpit una. suppliciũ q; suũ est: quæ in hoc uno ut ĩquit Solon iusta ẽ q; prius ĩuidũ punit: sic & ira sibi prius q̃ alteri nocet: qa dolet cũ ultionẽ de inimico se sumere non posse ui/det. Anxius. Sollicitus q; ultionem ĩplere nõ possit. Certissimæ sunt imagines. Verissima signa & ĩdicia: quãuis enĩ aliquis dissimulare uelit: tamẽ facere nõ p osset quin ĩ dictis & factis hos affectatus apiat.

c Vm aduersus hasdrubalẽ. Quod necesse sit aliquo dicto uel facto hos in hoĩbus affectus apiri: Salinatoris & aliorũ exẽplo cõprubat: Salinatorẽ ob artissimã legẽ de Sale uẽdendo latã populoq; molestã: fuisse dãnatũ diximus ĩ capitulo de censura & de recõciliatis: is octauo post dãnationẽ anno: a Marcello & Valerio cõsulibus ex agris,: quo se p sũmũ dolorẽ receperat ĩ urbẽ reuocatus. & cũ. C. Claudio Nerone cõsul creatus: cũ ĩperiũ diu recusasset: tandẽ a senatu & populo recipe coactus ẽ. puincias sortiti cũ ĩ suã uterq; pficiscerentur eos populus ad portas usq; psecuti sũt: memoriæ pditũ ẽ plenũ adhuc ira ĩ ciues. M. liuiũ ad bellũ pficiscẽtẽ: monenti. Qu. Fa/bio: ne priusq̃ genus hostium nosceret temere manus cõsereret respõdisse: ubi primũ hostiũ agmẽ cõspexisset pugnaturũ. cũ q̃reret: q̃ causa esset festinãdi: aut ex hoste egregiã gloriã inquit: aut ex ciuibus uictis gaudiũ meritũ certe & si nõ honestũ capiã: nõ potuit quã gestabat ĩ pectore irã dissimulare Salinator. Aduersus hasdrubalẽ: Qui uenerat in italiã ut se ha/nibali fratri cõiũgeret. qđ si factũ eẽt actũ fortasse de ĩperio romano fuisset. Manũ cõsere/re. Pugnã cõmittere. Ita tũc atque uirtus. Ex his ĩquit uerbis & se ira adhuc laborare: & uirtute pditũ eẽ significauit. ꝗcũ enĩ respõdit se ex ciuibus suis uictis gaudiũ recepturũ. iracũdiã apuit. cũ uero triũphũ exoptarer. uirtutẽ ĩdicabat. Illa. Scilicet ira iniuste dãnatiõis. Hæc. Scilicet uirtus gloriæ cupida. Sed nescio an eiusdẽ fuerit. Nõ uidet eiusdẽ hoĩs eẽ: tãta animi pturbatiõe cõmoueri & hostes pariter ui/cere. Hoc dicere. Ita respõdere: signũ erat ĩbecillitatis qa ira & odio uincebatur. Sic uincere. Eximiæ uirtutis fuit. tanta strage hostes superare: nam in ea uictoria par hostibus reddita fuit cãnẽsis clades: quippe ubi hasdrubal cũ supra. lx. milium hostiũ cæsus fuit.

a Rdentis spũs uirũ hũc iracũdiæ stimuli egerũt. Nõ mirũ est: bellicosum & ĩgẽtis spũs hoĩem ira pturbatũ eẽ cũ humanis/simũ & domesticis opibus ĩtẽtũ. G. figulũ ea/dẽ passio supauerit: ut eũ prudẽtiæ & moderatiõis ĩmemorẽ fecerit. Mãsuetissimũ. Qui remissioris spũs erat. Pacato iuris ciuilis iudicio. Iurispitus optĩus erat: q hoĩbus ĩ pace cõsulere & de iure ciuili disceptare posset. Cõsulatus enĩ. Hic figulus cũ Scipiõe nasica cõsul creatus magĩratu se abdicare coactus est: q; ĩ eoꝝ comitiis tabernaculũ uicio captũ fuisset. ut ĩ capi. de seruata religiõe diximus. hic ergo tã egre rulit ĩ aliis comiciis repulsã: ut irã dissimulare neque uit. nã postero die multus: q eũ de cãis suis cõsulturi uenerãt dimiserit ĩcõsultos dicẽs scite qdẽ illos cõsulere: nõ ãt cõsulẽ facẽ: q̃ uoce facile ĩdicauit quãta ira pcitus eẽt. Sed aliquãto meli⁹ nõ dictũ. Quãq̃ merito dixisset qa repulsã nõ merebat: illi tñ honestius aliq̃ro fuisset nõ dixisse: qa uiro graui & sapiẽti irasci sp turpe fuit.

i Taq; ne illi. Grauiter & iniquo animo tulit pars romanæ nobilitatis Gn. flauiũ libertino patre natũ prætorẽ a populo romano fuisse creatũ: quã ĩdignitatẽ cũ æquo aĩo ferre nõ possent irã suam oĩbus indicauerunt: nã præ dolore sibi annulos: & suis eqs phaleras ademptas abiecerũt: nec minorẽ dolorẽ significarunt q̃ si funesta facta esset eorũ familia. Plinius libro. xxxiii. naturalis historiæ dicit: falli plerosq; q putant eqstrẽ ordinẽ tũ etiam obiecisse annulos: quoniã in fastis adiectũ sit hoc: sed & phalera posita ppter q nomẽ eqtũ adiectũ sit: annulos quoq; depositos a nobilitate nõ ab uniuerso senatu. Itaq;. Referẽ ad superiora: qa nemo iuste irasci potest populo romano. Illi. Nobiles romani qui candidati in campũ descenderant:

amara sollicitudine: ne non contingat ulcio anxius: sed proprietatis eorum certissimæ sũt imagines: quas dii ipsi in claris personis aut dicto aliquo: aut facto uehementiore conspici uoluerunt.

De Liuio salinatore.

c Vm aduersus Hasdrubalem Liuius salinator bellum gesturus urbem egrederetur: monente Fabio maximo ne ante descenderet in aciem quã: hostium uires animũque cognosceret: primam occasionem pugnandi non omissurum se respondit. Interrogatusque ab eodem quid ita tam festinanter manum cõserere uellet: ut quam celerime inquit aut gloriam egregiã ex hostibus uictis: aut ciuibus prostratis gaudiũ capiam: ira tunc atq; uirtus sermonem eius ĩter se diuiserunt: hæc in iustæ damnationis memor: hæc triumphi gloriæ intenta. Sed nescio an eiusdem fuerit hoc dicere & sic uincere.

De certis romanis adiratis.

a Rdẽtis spiritus uirum & bellicis operibus assuetum hunc iracundiæ stimuli egerunt. G. autẽ figulũ mansuetissimũ pacato iuris ciuilis iudicio celeberrimũ prudentiæ moderationisq; immemorem reddiderũt. Consul enim repulse dolore accensus eo quidem magis quod illum bis patri suo datum meminerat cum ad eum postero comitiorum die multi cõsulẽdi causa uenissent: omnes dimisit præfatus omnes consulere scitis: cõsulem facere nescitis: dictũ grauiter & merito sed tamen aliquanto melius nõ dictũ. Nam qs populo romano irasci sapiẽter potest?

i Taque ne illi quidem probandi quamuis fa/

Nobilitatis splēdore ꝓtectū. Quod iustā irascēdi causam haberēt: sibi īfimæ conditiōis hoīem præposuisset populus romanus. G. flauius. Hic primus fuit qui de libertina gēte ædilis curulis factus rursus cū magna īdignatiōe nobilitatis; qui ut supra diximus li. ii. capitulo primo: cū ad agrū collegā uisendū uenisset neque a nobilibus quoq; frequētia cubiculū erat cōpletū sedēdi loco reciperet̄ sibi sellā curulē afferri iussit: in qua honoratus sederet. Humillimæ quōdā sortis. Quippe libertinæ cōditionis cuius pater seruus aliquando fuisset. Annulos aureos. Insignia nobilitatis. Phaleras. Equorū ornamēta: cū uiderēt tā īfimæ conditionis hoīem īdignitatibus sibi ꝓferri; nec sibi ualere quicquā nobilitatē: ipsius nobilitatis īsignia abiecerunt qđ fieri solebat ī funere. Impotētia. Impatiētia. Talis iræ motus. Bene exēpla exēplis cōnectit, talis īquit animi ꝑturbatio & iracūdia qualē supradiximus fuit paucorū erga populū romanū. quæ uero sequit̄ fuit populi romani erga paucos īperatores & magistratus.

m Anilio Torquato amplissimā. Traditū ē supra libro scđo capitulo de disciplina militari. T. Manliū Torquati filiū a seuerissimo patre p lictorem fuisse uirgis cæsum securiq; pcussum ꝙ contra eius edictū extra ordinē cū hoste singuli certamine dimicasset: nā. T. Malius Torqtus &. P. Decius consules aduersus latios cū graue & periculosum bellū esse uiderēt: tū deoꝝ admonitiōe quā in sōnis acceperāt: ꝙ aut ipsorū alteri aut uniuerso exercitui cadendū eēt; tū maxime ꝙ aduersus latinos bellandū esset; lingua; moribus. armorū genere; īstitutis ante oīa militaribus sibi cōgruētes; milites militibus; cēturionibus; tribuni tribunis cōpares; collegæq; hisdē præsidiis sæpe; hisdē manipulis ꝑmixti fuerant; ꝓ hæc ne quo errore milites caperent̄: & ut militaris disciplīa ad priscos redigeretur mores edicūt cōsules; ne quis extra ordinē in hostem pugnaret; forte īter cæteros turmarū ꝓfectos q exploratū ī oēs ꝑtes dimissi fuerāt. T. Mālius cōsulis filius sup castra hostiū cnm suis turmalibus euasit ut uix teli iactu ab statiōe ꝓximā abesset; ibi a genacio quodā latino ad singulare certamē ꝓuocatus Manlius; siue ꝙ ferocis animi iuuenis eēt; siue ira seu detractādi certamīs pudore; seu in exupabili ui fati; oblitus īperii patrii & cōsulū edicti ꝓceps ad id certamē agit̄: uictoria spoliisq; potitus ouās redit ad patrē dicēs: ut me oēs tuo sanguine natū eē ītelligāt; ꝓuocatus eqstria hæc spolia capta ex hoste cæso reporto. quē pr̄ aduocata cōcione: ut exēplū cæteris statueret seruādæ militaris disciplinæ: terrorēq; oībus īcuteret: ne qđ auderēt cōtra īperatorū edicta moliri; statī spoliari & uirgis cædi ac securi ꝑcuti iussit; quo facto exaīati oēs ꝑ stupore primo quieuēt: postq̄ ceruice fusus est cruor: tū demū undiq; exorte sūt uoces; ut neq; lamētis neq; execrationibus ī īperatorē parceret̄: & hæc ī castris. post uictoriā uero illi ī urbē redeūti; cū seniores officii gr̄a obuiā gratulabūdi ꝓcessissent: ex iuuētute nemo illi occurrere uoluit ꝙ īdigne ferrent tātæ indolis filium tam crudeliter a patre fuisse necatum. Ouantes. Læticia gestientes. Etates. Vis iracundiæ distinxit senes a iunioribus. Et affectus. Quod senes læti; iuuenes tristes & irati.

e Adēq; tantū. Hoc fuit ꝑiculosissimo tpe ueiencū & equorū cū respublica maxima seditione īteslina laboraret ob agrariā legē quā. P. licinius tribuuus plebis inuito senatu ferre uolebat; cū diceret uenisse tps ꝑ ultimā necessitatē huius agrariæ legis pr̄ibus iniūgēdæ & iō suscepat rē militarē īpediēdā: sed anniтēte cōsule cæterisq; tribunis hoc uno īuito scriptus ē militū delectus. sed Fabio cōsuli in hoc bello aliquāto plus negocii cū ciuibus q̄ cū hostibus fuit. unus ille uir ipse cōsul rēpublicā sustinuit: quā. exercitus odio cōsulis quātū in se fuit ꝓdebat: nā cū cōsul præter cæteras īperatorias artes quas parando gerendoq; bello ædidit plurimas ita īstruxisset aciē ut solo eqtatu emisso exercitū hostiū funderet: inseq fusos pedes noluit: nec illos & si nō adhortatio īuisi ducis sui saltē flagitiū & publicū in ꝓsentia dedecus postmodo ꝑiculū si animus hosti redisset cogere potuit gradū accelerare: aut si aliud nihil instare īstructos iuisi signa referūt; mœstiq; uideres uictos execrātes nūc īperatorē: nūc nauatā ab equite operā redeūt in castra: nec huic tā pestilenti exēplo remedia ulla ab imperatore quesita sunt: adeo excellētibus ingeniis citius defuerit ars qua ciuem regāt q̄ qua hostem superent. consul romā redit: nō tā belli gloria aucta q̄ irritato exacerbatoq; ī se militū odio. Et tuto & facile. Hoc ideo dicit: ne uideant̄ periculo aut labore deterriti detrectasse militiā. Immobilē retineret. Ne persequeretur hostē. noluit enim ut imperator exparta uictoria gloriam assequeretur.

ctum eorum nobilitatis splendore protectum sit; qui ꝙ Gn. flauius humillime quondam sortis præturam adeptus erat: offēsi ānulos aureos sibimetipsis: & phaleras equis suis detractas abiecerunt: doloris impotentia tantū non luctum ꝓfecto testari: talis iræ motus aut singulorū: aut paucorū aduersus populū uniuersū & multitudis erga prīcipes ac duces eiusmodi;

De iuuenibus romæ & Manilio & Torquato.

m Anilio Torquato amplissimā & gloriosissimā ex latinis & campanis uictoriam in urbem referenti; cum seniores omnes læticia ouantes occurrerent iuniorum nemo obuiam processit: ꝙ filium adolescētem fortissime aduersus imperium suum præliatum securi percussum occidisset. miserti sunt æquales nimis aspere pnniti: nec factum eorum defendo: sed iræ uim indico: quæ unius ciuitatis: & ætates: & affectus diuidere ualuit.

e Ademque tantum potuit ut uniuersum populi romani equitatum a fabio consule ad hostium copias prosequēdas missum: cum & tuto & facile eas liceret delere: legis agrariæ ab eo impeditæ memorem immobilem retineret.

De Apio Claudio consule.

i Lla uero etiam Apio. Apius claudius plebi uehemẽter inuisus cõsul aduersus Volscos ꝓfectus: eadẽ sæuicia in milites qua in plebẽ uti cõsueuerat. Magna enĩ ira & indignatio ferocẽ militũ animum exagitabat qui nulla ui domari poterat: tãtũ odiũ animis imbiberant: itaq; segniter ociose: negligenter cõtumaciter oĩa agere: nec pudor: nec metus coœrcebat: si citius agi uellet agmẽ tardius sedulo incedere: si adhortator opis adesset: oẽs sua sponte motã idustriã remittere: præsenti uultus dimittere: tacite prætereũtem execrati ut inuictus ille odio plebeio animus ĩterdũ moueret: omni ne quicquã acerbitate ptõpta: nihil iã cum militi

De Apio Clodio consule.

i Lla uero etiam Apio duci cuius patet dum ꝓ senatus ãplitudine nitit cõmoda plebis accerrime impugnauerat: ĩsensum exercitum faciendo uoluntana fuga terga hosti: ne triumphum imperatori quæreret dare cocgit. Quoticns uictoriæ uictrix cõ gratulationem eius in torquato spernendam: in fabio pulcherrimam partem omittẽdam: in Apio totam fugæ pæponendam reddidit.

De eodem populo romano.

a Ge q̃ uiolenter se in pectore uniuersi populi romani gessit eodem tempore quo suffragiis eius dedicatio ædis mercurii. M. prætorio primipili cẽturioni data est: prætcritis cõsulibus Apio q; obstetisset quo minus ære suo alieno succurreret & seruilio q; susceptam causam suã lãguido patrocinio protexisset.

bus agere acẽturionibus corruptũ exercitum dicere: nihil eorũ uolsci nesciebãt: istabãtque eo magis sperãtes idẽ certamẽ animotũ aduersus Apiũ habiturũ exercitũ romanum: qđ aduersus Fabiũ consulẽ habuisset: cæteꝝ multo Apio q̃ Fabio uiolẽtior fuit: non. n. uicere tãtũ noluit ut Fabianus sed uinci uoluit: ꝑductus i aciẽ turpi fuga petit: castra nec ãte restitur q̃ signa iferentẽ uolscũ munimẽtis uidit: fedãq; extremi agminis cædẽ tũ expressã uis ad pugnandũ: ut uictor iam uallo submoueret hostis: multi gaudere sua clade atq; ignominia: deniq; exacerbati animi palã postulare ut castra ex agro moueant: qđ cũ factũ eẽt ab Apio uolsci per exploratores recognita nouissimos aggrediũt: ut a qbus platus ad primos tumultus signa atq; ordines turbauit: ut neq; iperia exaudiri: neq; istrui acies possent: nemo ullius nisi fugæ memor esse. ita effuso agmiẽ p stragem corpoꝝ armoꝝ q; euasere ut prius hostis desisteret insequi q̃ romanus fugere: hoc modo exercitus romanus ob irã ĩpatoris: nõ uincere sed uĩci turpiter uoluit: quamq̃ de nõ nullis sumptũ fuerit suppliciũ. Amplitudine. Dũ senatus maiestatẽ tueri nititur. Quotiẽs uictoriæ. Sæpius iquit iracũdia uictorias supauit: qa tãta militũ in duces iracũdia fuerit ut nulla rõne efficere potuerit imperatores: ut exercitus cũ posset uicere uellet. iracũdia igit uicit uictorias ut supra mõstratũ ẽ. Gratulationẽ eius torquato. Iuniorũ iracũdia i torquatũ ei uictoriæ gratulationẽ eripuit: qa illi cũ uictoria redeũti ĩsensa iuuentus ꝑpter filiũ crudeliter cæsũ nec obuiã ꝓdire: officii gia: nec de uictoria illi gratulari uoluit. In fabio pulcherrimã partẽ. Fabio bonã uictoriæ partẽ ademit: qa fusos hostes ĩseq noluit. Apio totã. Apium pœnitus uictoriæ fecit expertẽ. Præponẽdã reddidit. Subauditur ubiq; reddidit est zeugma ab iferiori.

a Ge q̃ uiolenter. Cum bellũ uolscum instaret & ciuitas ipsa secum discors intestino malo laboraret: q; execrabili inter se plebs patresq; odio flagrarẽt maxime propter nexos ob æs alienũ. Fremebat plebs se foris pro libertate & ĩperio dimicãtes domi a ciuibus captos & oppressos eẽ: tutioreq; in bello q̃ in pace: inter hostes q̃ inter ciues libertatẽ plebis esse: tumultũ non modo in foro: sed i tota ciuitate excitauerat unus ex nexibus a creditore suo crudeliter tractatus: iãq; nexi uincti solutiq; se undiq; in publicũ proripiũt. Quiritũ fidẽ ĩplorãt: sic accendit furor ut in patres qui tũ essent in foro fecuturum foret nisi cõsules ad cõprimendã seditionem ĩteruenissent illis plebs catenas & uincula ostentabat & idignitatẽ suã exponebat: nec prius destitit q̃ senatus cogeretur: qui de suis incommodis consultaret. Apius acer ingenio iẽ ĩperio consulari agendam esse censebat: arrepto uno uel altero cæteros quieturos: collegæ seruilio mitioris ingenii uiro aliter uidebatur: interea nunciatur uolscos ad oppugnandam urbem uenire: exultabat gaudio plebs ultores superbiæ patrum adesse deos: alius alium hortari & confirmare ne nomina darent: Seruilius in publicum processit: promisitque senatum nexorum habiturum esse rationem si arma contra hostes sumeret: statimque edixit ut uincti nexique omnes dimitterentur: neque impedirentur quominus nomina darent: magnus fuit nexorum numerus: neque aliorum magis uolsco bello uirtus atque opera ĩtituit: consul breui uolscos superat: auruncos quoque deuincit: cum uictoria redut in urbem: plebs promissa consulis senatusque fidem expectabat: Tum Appius insita superbia animo: ut collegæ unani redderet fidem: ius de creditis pecuniis dixit & qui ante nexi fuerant creditoribus redditi: & alii nexi sunt. Concursus ad Seruilium factus: postulant ut aut referat ad senatum: aut ciuibus cõsul: aut militibus suis imperator auxilio esset aduersus collegã. Mouebant hæc consulẽ: sed tergiuersati res cogebat: adeo in contrarium non collega solum: sed omnis nobiliũ factio persisterat: ita mediũ se gerẽdo: nec plebis uitauit odiũ: nec apud patres gratiã iniuit: breuiq; apparuit apud plebẽ æquasse eum Apii odium: certamen consulibus inciderat uter dedicaret mercurii ædẽ: senatus a se rẽ ad populum reiecit: utri eorum dedicatio iussu populi data foret: eũ præesse Annonæ: mercatorũ collegiũ instituere: solẽnia pro põtifice suscipere: populus dedicationẽ ædis dat. M. plectorio primipili cẽturioni quo facile apperet nõ tã ad honorẽ eius cui curatio altior fastigio suo data eẽt q̃ ad cõsulũ ignominiã factũ eẽ. Gessit se. Scilicet ita. Lãguido pᵽocio. Debili defẽsiõe. qa collegæ & nobilitati resistere nõ ẽ ausus.

Negas. Negare nemo põt iracũdiæ uĩ maximã eẽ q̃ fecit ut miles cõsulibꝰ ĩdignitate ꝑferreẽ. Quæ qdẽ nõ ꝓculcauit tantũ. Vere inquã efficax est iracundia: quæ nõ solũ imperia cõculcat ut exemplis supra mõstrauimus; sed etiam facit ipsa imperia se impotenter gerere ut se continere non possint.

n Anq; Metellus. Qu. Metellus consul primo: deinde ꝓconsul citeriorẽ & ulteriorẽ hispaniæ ꝓuinciã tã fœlicibus auspiciis gesserat; ut ad gloriæ cumulũ nil nisi triũphus deesset: ue℞ ubi Qu. Põ. inimicũ suũ cõsulẽ factũ & sibi successorẽ futu℞ cognouit, tãta mẽtis cõsternatiõe & ira cõmotus est: ut dũ libidini suæ studet ĩdulgere & inimici futuræ gloriæ detrahere suã ipse corruperit: triũphũ q; ꝓpe partũ amiserit: exercitũ enĩ diminuit, cõmeatus & horrea negligenter hostibus diripienda reliqt: arcus & sagittas cõfregit: elephãtes fame consumpsit, nihil deniq; quo se aduersus hostes tueri posset Põpeio reliquit. Vtrãq; hispaniã. Vlteriorẽ & citeriorẽ. Deinde ꝓconsul. Quia in sequẽtẽ annũ post consulatũ illi prouincia fuerat ꝓrogata; ut ꝓconsul in ea bellũ gereret. Dimisit: Exauctorauit: & militiæ uacationẽ dedit. Cõmeatus. Liberã abeũdi ad tẽpus potestatẽ quã uulgo appellamus licentiã. Cretensiũ. Qui auxiliares erant populi romani. Elephãtis. Aut inedia cõsumpsit elephantes; aut eos macilẽtia reddidit inutiles: ne illorũ opera Põpeius uti posset. Hostiũ q̃ iræ fortior uictor. Facilius inquit hostem potuit superare q̃ irã: nã uicit hispanos; ipse uero uictus ab ira est.

q Vid Sylla. A cæteris ferme oĩbus auctoribꝰ dissentit Valerius qui Syllam dicit nimia iracũdiæ uiolẽtia periisse; cũ eũ cõstet apud alios ut diximus ĩcidisse in morbũ ex ulcere intestinis oborto: qui phthiriasis græce dicitur; quo tẽpore uis tanta pediculorũ toto eius corpore emanauit; ut nullo argumento cohiberi possent; atq; hoc pacto mortẽ obiisse. sed Valerius aliter sentit q; .s. indignatione nimia pectus cõuulserit spiritum cũ sanguie effuderit; quia Caius puteolorum princeps pecuniã ad refectionẽ capitolii ꝓmissam tardius reddidisset; magnum fuit sine dubio irã in pectore ad mortẽ usq; cõcipere; fuit ãt genus illud morbi tãtæ uirtutis ut ab archana quadã naturæ ratione ꝓueniẽs nullius medicinæ remedio; aliaue ratiõe cohiberi potuerit: abstersis eni diluti sue primis statĩ subnascebaẽ & scaturiebãt alii; donec totũ corpus in eã labẽ cõuersũ sibi uitã rã retro genere mortis eripuit: ne ciuiũ romano℞ funera ab eo crudeliter lacerata iacerent iulta; uerũ teste Plinio ut diximus cõstat illũ in hoc suã fœlicitatẽ dãnaste: q; capitoliũ dedicare nõ potuisset. Puteolis. Distat hoc oppidũ decẽ passuum a Neapoli: & ẽ positũ aduerbialiter, ac si diceres, Venetiis; puteoli. olorũ. Cũctãtius. Tardius: ꝓmiserãt decuriões certã pecuniæ quãtitatẽ ad capitolii refectionẽ: quã cum tardius Coloniæ

Negas efficacẽ irã cuius hortatu miles sũmo ĩpio prælatus ẽ. Quæ quidẽ nõ ꝓculcauit tantũ iperia: sed ẽt gessit impotenter.

De Metello

n Anq; Metellus cũ utrãq; Hispaniã cõsul prius deinde proconsul pœne iam subegisset postq̃ cognouit. Q. Pon. consulem inimicum suum successorem sibi mitti: omnes militiam qui modo suam uoluerunt finirẽ dimisit: commeatus petentibus: nec causis excussis: nec constituto tempore dedit: horrea custodibus remotis opportuna rapinæ præbuit. Arcus sagittasq; cretẽsium frãgi: atq; in amnem abiici iussit: elephantis cibaria dari uetuit: quibus factis ut cupiditati suæ indulsit: ita magnifice gestarum rerum gloriam corrupit: meritum q; honorem triũphi hostium q̃ iræ fortior uictor amisit.

De Lucio Sylla.

q Vid Sylla? dum huic uitio obtemperat: nonne multo alieno sanguine profuso ad ultimum & suum erogauit? Puteolis eni ardens indignatione q; .C. princeps eius Coloniæ pecuniam a decurionibus ad refectionem capitolii promissam cũctantius daret animi concitatione nimia: atque immoderatæ uocis impetu conuulso pectore: spiritum cruore ac minis mixtum euomuit. Nec senio iam prolapsus utpote sexagesimum igrediens: sed alita miseriis populi romani impotẽtia furens: igitur in dubio est sylla ne prior an iracundia Syllæ sit extincta.

n Eque ab ignotis exempla petere iuuat: & maximis uiris exprobrare uitia sua uerecundiæ est: cæterum cum propositi fides excellentissima quæq; complecti moneat: uolũtas operi cedat: dum præclara libenter probando necessaria narrandi conscientia non desit.

De Alexandro rege.

a Lexãdrum iracundia sua propemodum cœlo

princeps exegisset impatientia doloris & iræ Sylla spiritum cum sanguine fudit. Nec senio. Occurrit tacitæ obiectioni: q; non ira: sed nimia senectute perierit, dicit non ita esse: quia uix ad sexagesimũ annum peruenerat; quæ adhuc ætas robustas esse consueuit. Sed alita miseriis populi romani impotentia. Iam multo antea nutrita animi impotentia in reipublicæ ruinis.

n Eq; ab ignotis. A domesticis transiens ad externa dicit nõ ĩõ se uelle externorũ hominũ irã odiumq; referre; quia clarissimis uiris uitia iuuet exprobrare: sed ut propositi sui fidẽ adipleat: quoniã ab initio cũctarũ gentiũ facta simul ac dicta memoratu digna cõplecti uelle promisit. Fides propositi. Quia ita se facturum promiserat. Voluntas. Scilicet mea quæ nisi honesta complecti uellet.

a Lexãdrũ iracundia. Cũ ꝓpter rerũ gesta℞ magnitudinẽ & originis opinionẽ q; ex diuino semĩe natus

esse crederet Alexander. iã ꝓpemodũ in numero deoꝝ haberet: sola iracũdia illi cœlũ eripuit: ut inter deos nõ sit cõnumeratus. Quid obstitit. Quasi dicat nihil: nisi iracũdia obstitit quo minus i cœlũ ascẽderet: cũ eni diceret ex stirpe diuina natus: q. sanguis imanis cõcubitu fuisset cõceptus quã i cubiculo matris sæpe uisam ꝓdigii speciẽ interuentuq; philippi euolutã repente atq; ex oculis elapsã ferũt: cũq; hanc hoium isirã animis opinionẽ ipse uirtutũ & reꝝ gestarũ magnitudine cõfirmasset: nihil obstare debuit quo minus deus eẽ crederet: sed obstitit iracũdia. Lysimacus leoni obiectus. Fuit lysimacus teste iustino illustri qdẽ Macedoniæ loco natus: sed uirtutis experimẽtis oi nobilitate clarior: q̃ tanta i illo fuit: ut aĩ magnitudie philosophia

diripuit: nam quid obstitit quo minus illuc assurgeret nisi lysimacus leoni obiectus: & clytus hasta traiectus: & calystenes mori iussus: quia tres maximas uictorias totidem amicorum iniustis cædibꝫ uictor edidit.

De Hamilcare.

q Vam uehemens deinde aduersus populũ romanum Hamiclaris odium. Quattuor eni puerilis ætatis filios intuens eiusdem numeri catulos leoninos: in perniciem iperii nostri alere se prædicabat: digna nutrimenta quæ in exitium patriæ suæ ut euenit conuerterentur.

De Hannibale.

e Quibus Hãibal mature adeo patris uestigia subsecutus ẽ: ut eo exercitum i Hispaniam traiecturo: & ob id sacrificante octo annorũ natus altaria tenens iuraret se cum primum per ætatem potuisset: acerrimũ hostem populo romano futurũ ut ptinacissimis precibus instantis belli commilitiũ expromeret.

Deo eodem Hannibale.

i Dem significare quanto inter se odio Cartago

ipsa uriusq; gloria oẽs per quos oriens domitus est uicerit: qppe cũ Alexander chalisthenẽ philosophũ ꝓpter salutationis psicæ iterpellatũ morẽ: insidiarũ q̃ sibi paratæ fuerãt conscium fuisse tatus esset: eũq; trũcatis crudeliter mẽbris: abscissisq; auribus ac naso labiisq; deforme ac miserandũ spectaculũ reddidisse: isup cũ cane i cauea clausũ ad metũ cæterorũ circũferret tunc lysimacus audire callisthenẽ & p̃cepta ab eo recipere uirtutis solitus: misertus tanti uiri nõ culpæ: sed libertatis pœnas pẽdẽtis uenenũ ei in remediũ calamitatũ dedit: qđ adeo egre Alexãder tulit: ut eũ obiici ferocissimo leoni iuberet: sed cũ ad conspectũ eius cõcitus leo ipetũ fecisset: manũ manipulo inuolutã lysimacus in os leonis imersit atreptaq; lingua ferã exanimauit: qđ cũ nunciatũ regi esset admiratio i satisfactionẽ cessit carioreq; eũ ꝓpter cõstãtiã tantæ uirtutis habuit. Et clytus hasta traiectus. Solẽni quodã die Alexãdet amicos suos i cõuiuiũ uocat: ubi orta iter ebrios reꝝ a philippo gestarum mentiõe: p̃ferre se patri ipse reꝝ quã suaꝝ magnitudinẽ extollere celotenus cœpit. Assentãte maiore cõuiuaꝝ parte, itaq; cũ unus ex senibus Clytus ductus fiducia amiciriæ regiæ cuius palmã tenebat memoriãq; Philippi tueretur: laudaretque eius res gestas: adeo regem offendit: ut telo a satellite rapto eundem in conuiuio trucidauerit. qua cæde exultans mortuo patrocinium Philippi laudemq; paternæ militiæ obiectabat: postq̃ satiatus cæde animus qeuit & i locũ iræ successit existimatio: mõ psonã occisi: mõ cãm occidẽdi cõsiderãs pigere eũ facti cœpit: q paternas laudes tam iracunde accepisse se q̃ nec cõuicia debuisset: amicũq; senẽ & inoxiũ a se occisũ iter æpulas & pocula dolebat. eodẽ igit furore i pœnitentiã quo pridẽ i irã uersus mori uoluit. primũ i fletus progressus amplecti mortuũ: uulnera tractare: & q̃si audiẽti cõfiteri demẽtiã arreptũ tælũ i se uertit: peregissetq; facinus ni amici interuenissent: mãsit hæc uoluntas moriẽdi etiã i sequentibꝫ diebꝫ. Cice. tusculanaꝝ q̃stione q̃rta: ut Alexandrũ regẽ uidemus qcũ iteremisset clytũ familiarẽ suũ uix a se manus abstinuit tanta uis fuit pœnitendi. Cicero Seneca ad Luciliũ æpistola octuagesima tertia: cuius prĩcipiũ est: Singulos tibi dies Seneca refert igt. Alexandri macedonis exẽplũ q clytũ charissimũ sibi ac fidelissimũ iter epulas trãsfodit: & itellecto facinore mori uoluit. Calisthenes mori iussus. De hoc calisthene diximus supra in capi. de sapienter dictis exẽplo Aristotelis: nã ille aduersus Dariũ ꝓficiscenti Alexandro comitẽ dederat: memoratq; ut regis auribꝫ aut iocũda diceret aut silentiũ seruaret qđ neutrũ fecit calisthenes. Quia tres maximas uictorias. Bene iquã iracũdia maxĩe obstitit quominus i deoꝝ numeꝝ transferret: nã q̃uis ter Dariũ uicerit: totiens tamen & ipse ab ira supatus est. Tres uictorias. Ter uicit Dariũ psaꝝ regẽ: primo i cãpis Adrastis: ubi i acie psaꝝ fuere sexcenta milia militũ: deide apud Tarsũ mõtẽ in q̃ pugna fuere. ccc. milia peditũ; & centũ milia eqtũ: postremo haud procul a Babilone quo confugerat Darius.

q. Vam uehemens: Quanto odio romanos prosequeret Hamilcar penoꝝ dux suis ipse uerbis indicauit: cũ eni filios q̃ttuor haberet se q̃ttuor leoninos catulos in pniciem populi romani nutrire p̃dicabat cũ eos magis in patriæ exitiũ aluerit. Vehemens. Efficax odiũ. Hamilcaris odiũ. Cũ multi fuerint hamilcares carthaginensiũ duces dubitari posset de quo Valerius dicat: loquit ergo de hamilcare hãnibalis patre q quo punico bello supatus a romanis Siciliã Sardiamq; amisit. Quattuor eni. Tres duntaxat fuisse iustinus tradit: hãnibalem: Asdrubalem & Saphonem. De hannibale.

t Quibus hãnibal. Liuius decade secundi punici belli i prĩcipio. Fama etiã est iqt hãnibalẽ annoꝝ fermenouẽ pueriliter blandientẽ patri hamilcari ut duceret in hispaniã cũ perfecto aphrico bello exercitũ eo traiecturus sacrificaret altaribꝫ admotũ tactis sacris iureiurãdo adactũ se cũ primũ posset hostem acerrimũ fore populi romani. Liuius Maturæ. Tempestiue ut pote in puerili ætate. Instãtis. Quod aduersus hispanos parabatur. Commilitium. Comitatum militiæ ut patri duci comes iret in militiam. Commilitium

& Roma dissiderent: reflicto in terram pede suscitatoque puluere: tunc inter eas fore finem belli dixit cum alterutra pars in habitum pulueris esset redacta: i puerili pectore tantum uis odii potuit, sed in muliebri quoq; æque multum ualuit.

De Semirami regina Babiloniæ.

n Anq; Semiramis assyriorum regia cũ ei circa cultũ capitis occupate nũciatũ esset Babylonia defecisse iam parte criniũ adhuc soluta protinus ad eam expugnandam cucurrit nec prius decorem capillorum in ordinem quã tantam urbem in potestatem suam redegit. Q uo circa statua eius Babiloniæ posita est illo habitu quo ad ultionem exigendam celeritate præcipiti tetendit. De auaritia. Ca. IIII.

p Rotrahatur etiam in medium auaricia latẽtium indagratrix lucrorum manifeste prædæ auidissima uorago: nec habendi fructu fœlix & cupiditate quærendi miserrima.

De Marco crasso & Q uinto Hortensio.

c Vum admodum locupleti. L. Minutio Basilio falsum testamentum quidam in græcia subiecisset eiusdemq; confirmandi gratia potentissimos ciuitatis nostræ uiros. M. Crassum &. Q . hortensium: quibus minutius ignotus fuerat: tabulis hæredes ĩserpsisset quanquam euidens fraus erat tamen uterque pecuniæ cupidus facinoris alieni munus non repudi

Dem significare. Rursus cũ significare uellet hãnibal quãto iter se odio carthaginẽses romãiq; labo-
i rarẽt terrã pede ꝑcussit & puluerẽ excitauit: deĩde tũ belli finẽ iter eos futurũ dixit cũ alterutra pars in cinerẽ fuerit resoluta qd tandẽ ductu & auspiciis aphricani ĩferioris cartagini cõtigit. Inflicto in
cusso In puerili pectore. Hoc dicit ut sequẽs cõiũgat exẽplũ. De Semirami regina Babyloniæ.
Amq; semiramis. Hoc magis ad mulieris uirtutẽ & magnanimitatẽ q̃ ad iudiciũ & iracũdiã spectare
n uidet cũ i cubiculo caput exornãti ut mulieres solẽt sibi nũciatũ eẽt babyloniã a se defecisse: tanta ut Valerius dicit ira percita est ut alii uolunt aĩ magnitudĩe fuit ut nõ prius reliquũ capitis (iã enĩ partẽ exonerauerat) rẽdemire uoluit quã urbẽ ĩ suã deditonẽ redegerit. Multa de hac fœmĩa ꝑclara legunt apud Diodorũ siculũ li. tertio tã de
Diodorus natiuitate q̃ mirabilis fuit quã de uirtute & rebus gestis: iter q̃ illud pulcherrimũ q cum Minus assyriorũ rex ĩ bactnanis Bactrã urbẽ natura loci & magnitudine & arce ac cæteris rebus q̃ ad defensionẽ spectãt munitissimam obsideret: qa expugnare nõ posset una mulier ingenio & uirtute sua expugnãdæ urbis rõnẽ inuenit: cũ enĩ adducta e sset ĩ castra a Menone eius marito nondũ eni uxor Nini facta fuerat illa ut acumĩe ꝑstabat ĩgenii perspecta obsidione tũ loci urbisq; situ quaq; adiri posset animaduersis arcẽ qa loco natura munito difficiliq; erat: & quẽ nullus antea tẽptarat accessu custodiis uacuã conspexit: & intentis oĩbus ueluti arce ab hoste tuta ut inferiori parti cãpestri subsidiũ ferrent: sũptis q p loca petrosa abruptaq; ascendere soliti erant p aditũ uallis ꝑcipitẽ superata loci asperitate partẽ arcis cœpit: magnoq; ad terrorẽ excitato timultu signũ captæ arcis obsidentibus dedit: oppidani arce amissa obstupefacti de relictis mœnibus fuga saluti cõsuluerunt: capta ciuitate admiratus Semiramidis uirtutẽ Ninus eã sibi uxorem asciuit. Babylonia. Accusatiuus græcus est. Defecisse. Desciuisse. Iam parte criniũ. Iã capitis partẽ exornauerat pars altera soluta erat. Decorẽ. Ornatũ & pulchritudinẽ. Tantã urbẽ. Quã cõstat omniũ orientalium maximam esse. Quo circa statua eius. Ne tantæ rei memoria posset aboleri statua illi Babyloniæ erecta est eo quod urbem uendicauerat habitu.

De Auaritia. Capitulum. IIII.

Rotrabat. Dicturus de auaritia eam
Salu. p quodãmõ diffinit. Salu. uero multo melius: dicit enĩ auaritia pecuniæ studiũ habet quã nemo sapiẽs unq̃ cõcupiuit: ea q̃si uenenis malis ĩbuta corpus animũq; uirilẽ effœminat sempq; infinita & ĩsatiabilis est neq; copia neq; inopia minuit: Cicero illã igni cõparauit cui quanto plus materiæ superĩponit tanto magis incendit: sic & auaricia quãto plus habuerit tanto magis cõcupiscit: nã semp crescit amor nummi q̃tũ pecunia crescit: ut Iuue. unde est illud tritũ apud oẽs ꝓuerbiũ cũ cætera uitia senescant sola auaricia iuuenescit. Auidissima uorago. Cupidissima ꝓfunditas q̃ nulla copia repleri possit. Prædæ. Nemo ẽ q dubitet auariciã esse ꝑdæ ministrã. auarus enĩ ꝓpter auiditatẽ nullũ q̃stũ sibi turpẽ esse putat: nã quotidie fraudat decipit: poscit: paciscit: aufert: eripit: spoliat: expillat: depeculat: testamenta supponit: oĩa deniq; p fas & nefas accumulat: ergo quia nunq̃ satiatur recte uoragini cõparatur. Neq; habendi fructu fœlix. Fœlix est q ex rebus partis fructum capit hoc autem non accidit auaro: non igitur fœlix.
Cicero c Vm admodũ locupleti. Cice. li. iii. officiorũ. Cõsideremus inqt q̃ faciunt hi q habent boni. L. Minutii Basilii locupletis hominis falsũ testamentũ qdã e græcia Romã attulerunt: qd quo facilius optinerent scripserunt secũ. M. Crassũ &. Qu. hortensiũ hoẽs eiusdẽ ciuitatis potentissimos: q cũ illud falsũ eẽ suspicarent sibi aũt nullius essent cõscii culpæ alieni facinoris munusculũ nõ repudiauerunt: qd ergo satin hoc est ne deliqsse uideant mihi certe nõ uidet: uide igit qd faciat auaricia uiros clarissimos q boni habebant romanæ ciuitatis pricipes ĩpulit ad ꝓbationẽ testamẽti qd sibi aliorũ bonorũ ĩsidiator obtulerat. Subiecisset. Nã mortuo Minutio testamẽtũ ille nõ Minutii testatoris sed aliud a se scriptũ subiecit. Quibus Minutius ignotus fuerat. Argumentũ potissimũ: testamẽtũ illud falsũ esse q ab ignoto essent hæredes conscripti.

Quantã culpã. Inuehiť quodãmõ ĩ hos Valerius cũ dicat tantũ crimẽ tã leui re præhẽsione pstringi nõ debere. qppe cũ ciuitatis lumĩa curiæ foriq; prĩcipes tanta auaritia capti sint ut etiã falsũ testamẽtũ cõprobare uoluerint. Quã breuiter rettuli. Quasi dicat q̃ longiori oõne & repræhensinone fuit psequẽda. Captura. Lucrũ: utilitas: acquisitio: a capiẽdo dicta ut captura pisciũ. Texerunt. Defenderunt amplitudine sua qa nemo inuentus est: qui cõtra horũ hominũ auctoritatem testamentũ illud rescindere auderet.

n Erũ aliquãto maior. Vis magna auariciæ Crassũ & hortensiũ incessit. sed multo maior Cassiũ cũ hispaniæ puinciæ pfectus Syllanum & Calphurniũ; qui coniurauerant in eũ deprædendisset cũ pugionibus qbus eũ occisuri uenerant pecunia

auit quantam culpam q̃ leuiter rettuliť lumia curiæ: ornamenta fori: quod scelus uindicare debebant: inhonesti lucri captura inuitati auctoribꝫ suis texerũt.

De Q uinto Cassio.

u Erũ aliquanto maiores uires ĩ Q uinto Cassio exhibuit q ĩ hispaniã Syllanũ & Calfurniũ occidendi sui gratia cum pugionibus deprædensos quinquagies sextercium ab illo: ab hoc sexagies pactus dimisit. At quis dubitet si alterum tãtum daretur. iugulum quoq; suũ æquo animo illis fuisse præbiturũ.

De Lucio Septimilio.

c Eterũ auaricia ante omnes. L. Septimilii præcordia possedit: qui cum. C. Gracchi familiaris fuisset caput eius abscĩdere: & p urbẽ pilo fixum ferre sustinuit: quia Opimius consul auro id se repensurũ edixerat: sunt qui tradunt liquato plumbo eum cauati partẽ capitis quo ponderosius esset explesse: fuerit ille seditiosus: bono perierit exemplo: Clientis tamen scelesta fames in has usq; iacentis iniurias esuriere nõ debuit.

De Ptolemæo rege Cypriorum.

o Diũ merita Septimilii auaricia: Ptolemæi aũt regis Cypriorum risu prosequẽda: nam cũ anxiis sordibus magnas opes corripuisset: ppter eas piturum se uideret: & ideo omni pecunia imposita nauibus in altum processisset: ut classe pforata suo arbitrio periret: & ut hostes præda carerent nõ sustinuit

corruptus utrũq; dimisit incolumem: nã alter quiquagies sextertiũ: alter sexagies daturũ pmisit. Aliquãto maiores. Scilicet uires dedit auaricia. Pugionibꝫ. Pugio breue telũ lateri adherens a pungẽdo uel ut alii uolunt a pugno dictus. At quis dubiter. Exagerat huius hominis auaritiã ut dicat eũ precio uitã fuisse uenditurũ si quis tãtundẽ obtulisset quantũ ab utroq; illorũ accepisset: iugulũ et sine dubio resecandum præbuisset. Pugio

Aeteꝶ auaricia Superiores ferme oẽs

c Septimilius auaricia supauit qui auri sacra fame cõpulsus sancta amicitiæ iura uiolauit. Cũ eni. C. gracchi familiarissimus esset ut in uita gracchorũ legiť post dãnatũ gracchũ animũ fortia mutauit, ppositoeni per cõsulẽ pmioqcunq; gracchi caput detulisset ad eũ illi tantundẽ auri repensaturum nulla mora scelestissimus homo caput amici trũcatũ nõ solũ ad cõsulẽ detulit: sed etiã euacuato craneo infusoq; plumbo quo plus auri reciperet infixũ hastæ p ora uulgi deportauit tanq̃ cæsi hostis spoliũ. Pilo infixũ. Quod fuit multo fœdius. Auro repẽsuꝶ. Edictũ fecerat Opimius cõsul se tantũ auri daturum quãti põderis gracchi caput eẽt: ei. s. q caput illud ad se detulisset. Liquato. Soluto & liqfacto plumbo. Cauatã partẽ. Videlicet educto cerebro ex craneo: qd etiã ĩ. M. crasso a milite Partho factũ fuisse legimus. Fuerit ille seditiosus. Fac ita esse ut seditionis cã leges ferre uoluerit gracchus & merito cæsus fuisse uideať: nõ tamẽ debuit Cliens tanto auariciæ ĩpetu ferri ut patronũ bene de se meritũ auri cupiditate tã crudeliter necaret: ut etiã mortuo isultaret. Fuerit ille seditiosus. Cõcedať inqt seditiosũ fuisse gracchũ. hoc aũt dicit qa dubitať an priuataꝶ opũ cupiditate: an rei pu. utilitate agrarias leges ferre uoluerit. C. Gracchus. Cicero. in exhortatioinbus indigne cæsũ fuisse fateť: nã & Opimius cõsul paulo post fuit interẽptus siue ppter quasdã seditionũ suspiciones siue ppter iniustã gracchi mortẽ. Bono perierit exẽplo Occisus fuerit pro utilitate rei publicæ: ut a seditionibus sibi caueãt reliqui ciues cũ exẽplo gracchi moniti sint q̃ seditiosis uiris præmia decernanť. Tamẽ scelesta fames: Scelerata cupiditas: Virgili. Quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames. Esurire. Vehementer cupere & permansit ĩ translatione quia dixerat fames: ideo esurire subiunxit. Virgilius

De Ptolemæo rege Cypriorum.

o Dium merita. Merito inquit Septimilii auaricia est odio: at ptolemæi regis est risu psequenda. diximus in capitulo de moderatione cũ senatus audisset ptolemæũ regẽ Cypri grandẽ conflare pecuniã ueritus ne tantis opibus rex incitatus bellũ renouaret cyprũ in puinciæ formã redigere cõstituerũt qđ ubi regi nunciatũ est opes suas peti id qd erat existimauit itaq; ut romanos opinione & pecunia frustraretur eã totã nauibus imposuit eo aĩo ut his perforatis obrueret qd cũ iam altũ petisset auaricia ductus facere nõ sustinuit: nã cõsiliũ salubritate refertũ auaricia puertit: nã auꝶ & argẽtũ quo nihil carius illi esse poterat perdere non sustinuit, itaq; reuersus opes qbus periturus erat reponere maluit: q̃ illis perditis salutẽ seruare: nã senatus Catonẽ cũ classe misit q regiã pecuniã romam deportaret. qđ ubi sensit Ptolemæus nimio dolore percitus ueneno fata pueniť. Anxiis sordibus. Sollicitis auariciæ cupiditatibus: nã proprie auaricia sordes appellantur: eo q; hominem sordidissimum faciat. Corripuisset. Congregasset. Propterq; eas se petiturum uideret & ideo omni pecunia imposita nauibus. Quia senatus Cyprum prouinciam esse decreuerat.

A diuitiis possessus est. Re uera diuitiarum seruū regē hunc fuisse dicit. De superbia. Ca.V.

Tq; ut superbia. Trāsit ad superbiā & īpotentiā. primū aūt exēplū est. M. Fuluii flacci cōsulis q cum le
a ges rei publicæ perniciosissimas ferre uellet: unā ut qcūq; peteret ciuitas daref. Alterā ut si senatus id non ꝓbaret ꝓuocatio fieret ad populū; rogatus uix adduci potuit ut in curiā ueniret: ubi de his legibus, quas ferre uolebat: accuratius cōsultabaf: deinde cū parti moneref partim rogaref a senatu ut ab ea sñia desisteret nulla ratione adduci potuit ut tantæ auctoritatis ordini respōsum ullū daret: magna ꝓfecto illius pectori insita superbia: q dū senatus amplitudinē spernit: nō se consulē sed tyrannum exhibuit. Superbia

Superbia

Impotētia

& īpotentia. Ex superbia sequif īpotentia, deinde ex īpotentia arrogātia, superbia uitiū est quo qs cæteris etiā īmerito uult supesse hoc est pstare cunctis. Impotentia. Cū præ ira & cupiditate quis cōtineri non pōt. quo minus sæuiat. arrogantia deinde nascif: nā cū īmoderato aī affectu rapif quis ad cōtumeliā: tūc oīa sibi arrogat: qbus etiā indignus est. In cōspicuo. in aperto. ī manifesto. De ciuitate danda. Declarat ipsas leges; ut qcunq; ciuis romanus fieri uoluit id ei semp liceret: nā dare ciuitatē nihil aliud est: nisi ciuē creare. pari ratione accipere in ciuitatē & donare ciuitate.

De ꝓuocatiōe. Alia lex statuebat ꝑterea ut si illi q ciuitaté cupiebant p senatū īpedirenf quominus ciues romani fierent; ꝓuocationē habere possent ad populū; ut si populus censeret dandā eis esse ciuitatē: inuito senatu crearenf. Ciuitatē mutare. Suā. s. urbē relinquere & romā capescere. Tyrannici spiritus. Si uni tantū senatori respōsum denegasset: tyrānus merito iudicari potuisset sed cū uniuersū senatū contempserit: plus q̄ tyrannus dici potest. De Marco Druso Tribuno.

q Væ amentia. Notata est historia ī capi. de libere dictis. ubi uidimus quomō. M. Drusus tribunus plebis se ue luri senatus patronū fecerat: & plebem ad se gracchanis legibus: eisdēq; socios ad plebē spe ciuitatis erexit: qb; pollicitus ē̄tsi senatus partes defenderent: paulo post ciues rōanos futuros. cū igif dies ꝓmulgandi leges adesset: subito tāta uis hoium undiq; apparuit: ut hostiū aduentu obsessa ciuitas uideref. ausus tamen abrogare de legibus cōsul Philippus: sed appʼhensū faucibus uiator nō ante dimisit q̄ sanguis ī ora & oculos redundaret. hic igif tanta supbia elapsus est: ut ēt senatui petenti ut ī curiā ueniret respōdere nō dubitauerit ut ad se potius ille ueniret. erat aūt in hostilia curia: & ita unius īsolentissimi tribuni senatus īperio patere coactus est: nescio qd īsolētius dici posset. Amentia. Supbia amentiæ similis. Interpellare. impedire. Nō qdē p uiatorē. Dissentit a floro: q hoc per uiatorē factū esse dicit

Plinius de ui. illu.

Plinius de uiris illustribus per ipsum Drusū.

mergere aurum & argentū: sed futurū suæ necis præmium domum reuexit. proculdubio hic non possedit diuitias: sed a diuitiis possessus est; titulo rex īsulæ: aīo autem miserabile mancipium.

De Superbia & impotentia. Ca. V.

De Marco Fuluio Flacco.

a Tq; ut superbia quoq; & impotētia in conspicuo ponātur. M. ful. flaccus consul. M. plancii ipsei collega: cum ꝑniciosissimas rei pu. leges introduceret de ciuitate danda: & de prouocatione ad populum eorum qui ciuitatem mutare ualuissent. ægre compulsus est ut ī curiam ueniret: deīde partim monenti; partim oranti senatui ut incœpto desisteret: responsum non dedit. Tyrannici consul spiritus haberef: si aduersus unum senatorē hoc modo se gessisset: quo flac. in totius amplissimi ordinis contēnenda maiestate uersatus est.

De Marco Druso tribuno.

q Væ amentia a. M. quoq; Druso tri. ple. p sūmā contumeliam uexata est; parum enim habuit L. Philippū consulem: quia se interpellare cōcionantē ausus fuerat obtorta gula: & quidem non p uiatorē rei pu. sed per clientem suum adeo uiolenter in carcerem præcipitem egisse ut multus e naribus eius cruor perfunderetur. Verum etiam cum senatus ad eum misisset ut in curiam ueniret; quare non potius inquit ipse in hostiliam curiam propinquam rostris ad me uenit: piget adiicere qdʼ sequitur: tribunus senatus īperiū despexit. Senatus tribuni uerbis paruit.

De Cneo Pompeio.

c Neus autem pompeius q̄ insolenter egit; qui balneo egressus ante pedes suos prostratum Hipseū ambitus reum & nobilem uirum: & sibi ami-

dicit enī. Cōsuli legibus agrariis resistenti ita collum in conuiuio obtorsit ut multus sanguis efflueret dentibus. Non quidem per uiatorem rei publicæ. Si per uiatorem consulem cōpræhendi iussisset res minus indignitatis habuisset. sed tyrannice clientem misit in consulem.

c Neus aūt Pōpeius. Hipseū Pompei amicissimū Cicero cū aliis in locis tum in epistolis familiaribus plane testatur: quē pro pompeio in restitutione Alexandrina plurimū elaborasse dicit: ut illa prouincia pompeio decerneretur. hic igitur ambitus damnatus q; in petitione consulatus largitione populum corrupisset uenit ad pompeium aduersus damnationem auxilium ab eo suppliciter petiturus. erat tum ī balneis pompeius more maiorum paulo post cœnaturus. expectauit Hipseus donec egrederetur e balneis. prouolutus deinde ante eius pedes rogat ut sibi adesse uelit; cui pōpeius superbe satis moraturus ingt uenisti

conuiuium meum: non erubuit pompeius nobilem uirum sibi amicicia coniunctum uidere humi prostra/tum & pedes eius complexum tam contumelioso responso præterire. Quam insolenter. Scilicet se gessit Proculcatum. Oppressum: pessundatum. Moraretur. Differret.

i Lle uero. Tulerat Põpeius legẽ de largitione & corruptela qua multi illustres uiri dãnati sunt: ubi so/cerũ suũ Scipionẽ hac lege dãnati percepit: cũ tricentis & sexaginta iudicibus egit ut opitularentur so cero: accusator cũ iudices uideret e foro ꝓsequi Scipionẽ cõtinuo iudiciũ dimisit. Plutarcus ĩ uita põ pe i. Cæteꝝ inqt cũ in reos ambitus ac ex largitione corruptos ꝓsideret leges scribens p quas iudicia fereban

cum iacentem reliquit: contumeliosa uoce proculca tum. nihil enim eum aliud agere q̃ ut conuiuium suũ moraretur respondit: & huius dicti conscius securo animo cœnare potuit.

De Eodem.

i Lle uero in foro non erubuit. P. Scipionem so/cerum suum legibus noxium: quas ipse tulerat ĩ maxima quoq; reorum & illustrium ruina muneris loco a iudicibꝰ deposcere maritalis lecti blãditiis sta tũ rei publicæ tẽperãdo.

De Marco Antonio.

t Etrum facto pariter ac dicto. M. Antonii con/uiuiũ: Nam cum ad eum triumuirum Caserii ruffi senatoris caput allatum esset auersãtibus id cæteris propius admoueri iussit: ac diu diligenterq; considerauit: cunctis deinde expectantibus quid nam es/set dicturus: hunc ego inqt notũ non habui: Super/ba de senatore impotens de occiso confessio.

Externa de Alexandro rege.

s Atis multa de nostris. aliena nunc adiiciantur. Alexandri regis uirtus & fœlicitas tribus ĩsolẽtiæ gradibus exultauit. Fastidio enĩ philippi Iouem Hãmonem patrẽ asciuit: tedio morum & cultus ma/cedonici: uestem & instituta persica assumpsit. Spre/to mortali habitu diuinũ caput æmulatus est: nec fu it pudori filium Hãmonis se hominẽ dissimulare.

De Xerse rege.

i Am Xerses cuius in nomine superbia & ĩpotẽtia habitat: suo iure tam ĩsolẽter usus est qd̃ græ

tur: ĩ cæteris se honestum integrũq; seruauit ꝓsidiũ ornatũq; simul & quietẽ ĩ curia suo cõsensu suisq; armis ꝓbens: ĩ Scipiõe tantũ socero: q tũ dãnari uidebaẽ: crimẽ nõ effugit: ap᷑ enĩ sese tricentis & sexaginta iudicibus domi cõuocatis auxiliũ illi attulit. q̃re accusator ab rei ĩpetitione destitit cũ Scipionẽ uidisset medio foro a iudicibus ꝓcomitatũ. itẽ paulo ĩfra post paucos etiã dies hipseus uir cõsulatis iu/diciũ uitans cognito põpeiũ ad cœnã lotũ ꝓfi cisci eius genibus accubuit: eũq; obsecrare cœpit: sed põpeius cũ fastu eũ ꝓteriit illũ ĩquiens cœnã sibi disperdere aliudq; cõclusit nihil.

Nõ erubuit. Quod signũ est ĩsolentiæ. Soceꝝ suũ. Nã Cornelĩã filiam põpeio dederat uxorẽ Scipio. Legibus. De largitione & cor/ruptela. Viroꝝ ruina. Quia multi his legi/bus dãnati sunt. Muneris. Loco beneficii.

Maritalis lecti blanditiis Vxoris illecebris ductus soceꝝ rogauit absolui cõtra leges q̃s ipse tulerat: ac si diceret ad uxoris libidinẽ rei publicæ statum temperauit.

t Etrum facto. De triumuiroꝝ proscriptiõe sæpius dictũ ẽ. Antonii scilicet Octauiani & lepidi: quã crudeliter nimis exercuerunt. in ea proscriptione Antonius non crudelis solũ sed dicto factoq; superbis/simus apparuit: cũ in alios: tũ in primis ĩ caserium ruffum quẽ multis cum aliis proscripse/rat: cuius caput cũ a percussoribus inter epu/las ei fuisset oblatũ a tanta spectaculi fœditate cæteri oẽs conuiuæ oculos auerterũt: ipse ue/ro non mõ non auertit: sed etiã p summã in/solentiã insultauit. suscepto enĩ capite mani/busq; ptractato ac sæpius reuoluto expectantibus cõuiuis qd nã dicturus esset: demũ se il/lum nescire uel non nouisse dixit. superbe sa/tis: nã in illius cõtemptu dixit. Facto. Quod inter epulas caput ruffi tractaret. Dicto. Quod se illũ ignorare diceret. Auersantibus. Quia nõ possent tantã spectare fœditatem. Superbia de senatore. in senatorem superbus q illum quẽ oẽs nouerant se ignorare diceret. Impotens in occisum. Quod eius caput diu pertractatum tanq̃ ignotum abiecerit.

s Atis multa. Nimia reꝝ fœlicitas ad eã insolentiã regẽ Alexandrũ prouexit ut etiã Philippum regem sibi patrem esse fastidiret: seq; iouis Hãmonis filiũ prædicaret: contemptis deinde Macedonicis mo/ribus & cultu persicos habitus & instituta susciperet: deniq; spreto humano cultu ut se deũ faceret fastigio caput exornaret. Virtus. In rebus gerendis uirtus illius maxima semper enituit. Fœlicitas. Qua uno tenore prospere sibi cuncta cesserunt. Exultauit. Sublata est. Fastidio philippi. Quia fastidiebat phi/lippũ patre corrupto sacerdote se Hãmonis filiũ prædicari iussit. Asciuit. Asseruit uendicauit. Institu/ta persica. Nam more persarum: se adorari passus est: qui apud eos salutandi modus est: Spreto mortali habitu. Non contentus fuit diademate quo utuntur reges. Diuinum caput æmulatus est. Imitatus est diuinam maiestatem sumpto fastigio diuinaq; corona qua deorum capita coronanẽ. Nec fuit ei pudori. Non erubuit Alexander nimio successu elatus dissimulare hominem & deorum cultu aucupari: sed dum homines deosq; contemnit id illi merito contigit: ut in deorum numero locum nõ inuenerit. Qu. curtius. Alexander inquit non homines sed etiam deos decipit: qui postulat deus credi. Qu. cur/tius

i Am xerses. Hoc etiam herodotus tradit cum xerses statuisset bellũ græcis inferre omnes Asiæ prin/cipes conuocari iussit: quibus ꝓsentibus ita fatus est: uos inquit in unũ coegi ut mei consilii participes Herodo.

facerem: cæterum scitote uobis eē parendum. quid arrogantius? nihil aliud dicere uoluit nisi uelitis nolitisue bellū hoc gesturus sum. In cuius nomine. Audito nomine xersis ipsa superbia cognoscit̄ q̄ tanta ī eo fuit ut etiā ipsis diis minitari ausus fuerit: ut cōpedes neptuno: de quo quidā dixit: Qui mare: q̄ terras: q̄ cœlū territat armis. Contraxi. in unum coegi. Arroganter etiā si uictori. Si uictor de græcis triūphasset eius tamen dictum arrogans uisum fuisset. Tam deformiter uicti. Qui nauali prælio a Themistocle superatus in patriam piscatoria naui turpiter effugere coactus est.

h Annibal. De sup bia q̄ usus fuerit hānibal post uictoriā ut suo⁊ neminē admiserit ut respōsū p interpretē dederit. Liuius q cānensem pugnā ambitiose describit nullā p̄rsus mentionē facit: quinimo post uictoriā suos illi cōgratulatos fuisse dicit his uerbis. hānibali uictori cū cæteri circunfusi gratularent̄ suaderētq̄ ut tanto pfunctus bello diei q̄d reliquū esset noctisq̄ insequentis qetē & ipse sibi sumeret & fessis daret militibus. Maharbal p̄fectus eq tū minie cessandum ratus: īmo ut qd hac pugna sit actū scias hānibal die q̄rto inqt uictor in capitolio epulaberis. sequere cū eqi eut prius te uenisse q̄ uēturū sciant. p̄cedant: hānibal inqt inimici: læta res est: sed uia maior q̄ ut eā statim capere aīo possim. itaq̄ uoluntatem se laudare Maharbalis ait: ad consiliū pensandū tēporis opus esse: tū Maharbal. nō oīa eidē dii dedere: uincere scis hānibal: uictoria uti nescis: q̄d idē tradit & Plutarcus ī uita hānibalis nec superbiæ ullā prorsus mentionē facit. Successu. Fœlicitate & rebus p̄speris. Admisit. Ad se recepit uenientē salutandi aut gratulandi gratia. Per interp̄tē. Per internunciū: nā si qs forte uenisset legatus nō ipse sed ītepres respōsa dabat. Ante tabernaculū. Quia tētoriū ingredi nō licebat. Paucis diebus. Liuius dicit tertio die. Adeo fœlicitatis & moderationis. uix fœlicitas & cōsiliū coniungi possunt cū res secundæ ut plurimū insolescere faciant hoīes. Moderatiōis. Tēperantiæ atq̄ consilii. Diuiduum. Separatū. Contubernium. Consortium atq̄ societas: nā fœlicitas rerumq̄ successus sic plerunq̄ hominū mentes nimia læticia peruertit: ut nulla ratione sibi moderari possint.

i Nsolentiæ uero. Tanta fuit cāpano⁊ superbia ut cū carthaginēsibus cōtendisse uideant̄: nā queadmodū hi balnea separata habebant ī q̄bus plebei lauari nō poterant uel certe nō licebat: sic illi forū plebis a nobilitate distinctū ī ciuitate fundarunt: cuius rei gracchus meminit in oratione contra Plautiū. Quasi æmulatio. Quasi inuidia & cōcertatio: hoc est cōtētio: nā cāpani pœnos: pœni cāpanos ī sup bia æmulabant̄. Diuerso foro. Quia nō eodē plebeis & prīcipibus iura reddebant̄: sed alteris altero foro.

ciæ indicturus bellū adhibitis Asiæ prīcipibus: ne uiderer inquit meo tantūmodo usus consilio: uos cōtraxi. Cæterum memētote parēdum magis uobis q̄ suadendum: arroganter: etiam si uictori repetere ei regiam contigisset. tam deformiter uicti nescias utrū insolentius dictum an impudentius. De Hannibale.

h Annibal autē Cānensis pugnæ successu elatus nec admisit quenquam ciuiū suorum in castris nec respōsum ulli nisi per interprætem dedit. Maharbalem etiam ante tabernaculum suum clara uoce affirmantem prospexisse se quonam modo paucis diebus Romæ ī capitolio cœnaret: aspernatus est. Adeo fœlicitatis & moderationis diuiduū contuberniū est.

De Carthaginensibus & Campanis.

i Nsolētiæ uero inter carthaginēsē & campanū senatū quasi æmulatio fuit. ille enim separato a plebe balneo lauabatur: hic diuerso foro utebatur: quē morē Capuæ aliquādiu retētū. C. quoq̄ gracchi oratione in plautium scripta patet.

De Perfidia. Capi. VI.

o Ccultū iam & īsidiosum malū perfidia e latebris suis extrahatur; cuius efficacissimæ uires sunt mentiri ac fallere. fructus ī aliquo admisso scelere consistit; tum certus cum crudelitate nefariis uinculis circundedit: tantum incommodi humano generi afferens: quātum salutis bona fides præstat. Habet igitur non minus repræhensionis q̄ illa laudis consequitur. De Tatio Sabino.

r Omulo regnante spurius tarpeus arci præerat cuius filiā uirginē aquā sacris petitū extra mœ

De Perfidia. Capi. VI.

o Ccultū iam &. Dicturus de perfidia eā quodāmō diffinit: ut dicat perfidiā esse quādā occultā fraudē insitā hominū pectoribus q̄ semp mentiri & fallere cōcupiscit. Occultū & insidiosū malū. Diffinitio est perfidiæ q̄ latenter insidias aliis innectit. E latebris suis. In conspicuo ponat̄ ut cognosci possit & cognita uitari. Mentiri & fallere. Verbis & re decipere: nā mentit̄ aliquis cū sciēs quēpiam fallere cupit fallit rebus ipsis. Fructus. Finis perfidiæ est quæstū dolo malo quærere & patrato scelere fructus subsequit̄. Tum certus. Et p̄cipue certus fructus est cū ille in quem perfidia intendit̄ inuolutus fallaciis crudeliter tractat̄: sed cum perfidiæ additur crudelitas detestabilius nihil esse potest. Tantum incōmodi. Per cōparationem uituperat eam q̄ tantum iacturæ humano generi perfidia quantū utilitatis bona fides affert: ergo quantum hæc laudanda tantum illa uituperanda.

r Omulo regnante. Nota est historia post raptas sine more sabinas aliasq̄ fœminas nouissimum a sabinis bellum est ortum multoq̄ id maximū fuit; nihil enī per iram & cupiditatem actū est a sabinis

ficut a crustominis antenatibus ceninensibus qui pari iiuria fuerant affecti: nõ ostenderunt fabini bellũ prius q̃ intulerunt. cõsilio etiã additus dolus est. Spurius tarpeius romanæ ꝑerat arci. huius filiã uirginẽ auro corrupit Tatius: ut armatos sabinos in arcẽ accipiat: nã aquatũ ierat tũ forte puella ad sacrificia facienda. Accepti obrutã armis necauerunt: seu ut ui capta potius arx uideret: seu prodendi exẽpli cã: ne qd usquã fidum proditori esset. Additur fabulæ ꝙ uulgo fabini aureas armillas magni põderis brachio leuo gẽmatosq; magna specie annulos habuerunt. pepigisse eã qd in sinistris manibus haberent eo scuta illi pro aureis congesta. sunt qui eam ex pacto tradendi qd sinistris manibus esset decreto arma petisse dicant. & fraude uisam agere sua ipsam peremptã mercede. tenuere tamẽ arcẽ

nia egressam Tatius ut armatos sabinos in arcem secum reciperet corrupit: mercedis noie pactis quæ in sinistris manibus gerebãt. erãt autẽ his armille & annuli magno ex pondere auri: loco potitũ agmen sabinorum, puellam præmium flagitãtẽ armis obrutam necauit. perinde quasi promissũ ꝙ ea quoq; leuis gestauerant: soluit. Absit repræhensio quia impia proditio celeri pœna uindicata est. De Seruio galba.

s Eruius quoq; galba summæ perfidiæ ttium. n. lusitaniæ ciuitatum conuocato populo tanquã de commodis eius actutus: octo milia: in quibus flos iuuentutis consistebat: electa & armis exuta: partĩ trucidauit & partim uendidit: quo facinore maximam cladem barbatorũ magnitudine criminis antecessit.

De Gneo Domitio.

g Neum autem Domitiũ summi generis & magni animi uirum nimiæ gloriæ cupiditas perfidũ existere coegit; Iratus nãq; Bituito regi Aruernorum: ꝙ tum suam: tum etiam allobrogum gentem: se etiam tum in prouincia morante ad. Q. Fabii successoris sui dextram confugere hortatus esset; per colloquii simulationẽ accersitũ hospicioque exceptum uinxit: ac romam naue deportandum curauit; Cuius factum senatus neque probare potuit; neq; rescinde reuoluit: ne remissus in patriã Bituitus bellũ renouaret. Igitur eũ albã custodiæ causa relegauit.

De Quinto Seruilio cæpione.

u Iriaci etiã cædes duplicem perfidiæ accusationem recepit in amicis: ꝙ eorum manibus inter-

fabini hac perfidia usi ꝙ proditricem fraude necarunt. Sacris. Ad sacrificia faciẽda quæ instabant. Armis obrutam. Sic & Ouidius Arcisq; uia tarpeia reclusa. Dignam animam pœna congestis exuit armis. Absit repræhensio. Nõ est inquit hæc perfidia repræhendenda quia scelerata puella impiam fecit proditionẽ patris & patriæ & grauiori etiã supplicio digna uidebatur.

s Eruius quoq; galba. Hæc historia posita est in capitulo de iudiciis uel infamibus. li. viii. Quo facinore maximam. Quamuis lusitanorum clades maxima fuerit: maius tamen galbæ crimẽ detestabiliorq; perfidia fuit: ex quo maius & ipse supplicium merebat: quamuis illud euaserit: ut supra ostendimus.

g Neum autem domitium. Pari perfidia domitius decepit Bituitum Aruernorum regem: quem ad colloquium inuitatum & fide data hospitio susceptũ uinciri: & contra hospitii iura romam deportari quãprimũ imperauit: hac ira commotus ꝙ audisset hunc regem & allobroges & suos hortatum fuisse ut in quinti fabii successoris eius fidem se omnes tuto cõmitterẽt: ne igitur tanta in Fabium gloria transiret perfidia usus est. Senatus uero & si factum domitii minime probaret: ueritus tamen ne si i patriã remitteretur Bituitus iniuriæ memor bellum renouaret: Albam custodiendum relegauit. Aruernorum. populi sunt galliæ transalpinæ.

u Iriaci etiam cædes. Perfidia quantopere populo romano displicuerit ex hoc exemplo cognosci potest: ut non solum oderit illam in amicos: uerum etiam ĩ hostes: ut hoc loco ĩ uiriacum. fuit autem Viriacus teste plinio de uiris illustribus genere lusitanus ob paupertatem primo mercenarius: deĩde alacritate uenator: audacia latro: ad postremum dux bellum aduersus romanos sumpsit eorumq; imperatorem claudium unimanum: deinde. C. Nigidiũ oppressit: pacem a populo maluit integer petere q̃ uictus: & cum aliam dedisset & arma retinerentur bellum renouauit. Cæpio cũ uincere aliter nõ posset duos satellites pecunia corrupit; qui Viriacum uino depositum peremerũt: quæ uictoria quia empta erat: a senatu non probata. Abbreuiator. T. Liuii. Qu. fabius inquit procon. rebus in hispania prospere gestis labem imposuit pace cum Viriaco æquis conditionibus facta. Viriacus a proditoribus consilio Seruilii cæpiõis interemptus est: & ab exercitu eius multum deploratus: ac nobilissime tumulatus: uir duxq; maximus ꝑ quartumdecimum annum quibus romanis bellum gessit frequẽtius superior. Horosius li. v. Viriacus cum per xiiii. annos romanos duces atq; exercitus protriuisset insidiis suorum interfectus est: in hoc solo romanis circa eum fortiter agentibus ꝙ percussores eius indignos præmio iudicarũt: sunt qui dicant: qd & Valerius sentire uidetur: cõuenisse cum Cæpione satellites: fore ut ab omni scelere belli soluerentur: si Viriacus de medio tolleret: quare & Cæpio necis auctor; qui non uirtute sed perfidia uictoriam quæsierat: & Viriaci Satellites: qui corrupti dominum suum occiderant: grauiter sunt accusati. Duplicem accusationem. Scilicet Cæpionis & satellitum quoniam utriq; usi sunt perfidia.

Ouidius

L. florus

Horosius

u Erum ut ipsum fontem. Satis constat Cartaginenses primo punico bello ductu & auspiciis. M. Attilii reguli sæpius superatos ad eam necessitatē demū fuisse redactos: ut a lacedæmonis auxilia peterēt qa aliter uires romanas ulterius ferre nō possent: lacedæmones igiť xantippū belli pitissimū ducē cū tricentis equitibus in eo℞ auxiliū miserunt: qui Hasdrubali Cartaginensiū duci cōiunctus romanū ducem cū uirtute nō posset: arte & insidiis peruertere cogitauit: Ita& cū ad prælīū utriq; acies instructæ cōstitissent iāq; pugna esset accensa: pœni simulato metu in fugā consternunť. locauerat xātippus milites in insidiis: romanus igiť effuse fugientē hostē nō prius inseq destitit ǭ ex iprouiso præcipitať in insidias: ubi cæsi multi & Attilius captus est: carthaginēq; ductus: post tantā igiť uictoriā arte xantippi cōparatā carthaginenses: hæc illi p̃mia retrulerūt: q, summa perfidia usi redeuntē i patriā simulati honoris gratia cū multis militibus comitari in alto mari submerserunt: digna ꝓfecto relata gratia. Ipsū fontē. Bene appellauit carthaginenses perfidiæ fontē: q etiā benemeritis perfidiæ p̃temia decernant. Xātippū. Fuit hic xātippus teste macrobio saturnaliū li. primo periclis filius. Reuehere. Simulabāt illū honoris gr̄a lacedæmona usq; uelle comitari.

Quid tanto facinore petētes. Quid sibi petetunt ex hac ꝓfidia carthaginenses: ut nō esset: q eo℞ laudib₃ & gloriæ quā ex romano℞ uictoria pepererāt posset obstare: qđ tamē non sunt cōsecuti: qs enī est: q nō ītelligat xantipi arte & igenio supatos fuisse romanos carthaginēsesq; detestabili scelere damnandos.

h Annibal. Cū nucerinos obsideret hānibal: eos data fide uocauit ad colloqum: cōuenitq; ut cū binis uestimētis abire possent: sed cū extra mœnia uenissent oppidani eos oēs sicco balneo ꝑfidus pœnus inclusit: fumoq; & uapore crudeliter necauit: Eadē ꝑfidia usū i acerranos dicit: quos extra mœnia accitos uiolata fide i ꝓfundū puteorum precipitari iussit. De acerranis nō sentit cū liuio: q eos e manibus hostiū euasisse dicit: pœnus inqt Acerras primū ad uoluntariā deditonē conatus pelliceř: postq̃ uidit ide obstinatos: obsidere atq; oppugnare parat. Cæterū acerranis plus ai ǭ uiriū erat: itaq; desperata tutela urbis ut circūuallari mœnia uiderūt priusq̃ cōtinuatenť hostiū opera p ītermissa munimēta neglectasq; custodias silentio noctis dilapsi p uias inuiaq;: ǭ quēq; aut cōsiliū aut terror tulit: in urbes cāpaniæ: qs satis certū erat nō mutasse fidē ꝑfugerunt. Hannibal accerris dirreptis atq; icensis exercitū ad cassilinū ducit. Aduersus ipsā fidē. Acsi diceret: nō cū romanis sed cū fide bellū gessisse uideť.

Maior. Re℞ gestarum gloria. An peior. Magnitudie scelerum atq; perfidiæ.

Liuius

emptus est i Quinto Seruilio cæpionæ consule qui is sceletis huius auctor impunitate promissa fuit uictoriamq; non meruit sed emit.

De Cartaginensibus.

u Erū ut ipsū fōtē ꝑfidiæ cōtēplēur Cartaginēses Xanthippū lacedæmoniū cuius optia opa prio punico bello usi fuerant: & quo iuuāte attilium regulum cœperant: simulanres sese domū reuehere in alto merserūt. Quid tāto facinore petētes: an ne uictoriæ eorū socius superasset: extat nihilominus & quidē cū opprobrio quē sine ulla gloriæ iactura iuiolatū reliquissent.

De Hannibale.

h Annibal porro nucerinos hortatu suo cum binis uestimentis urbē in expugnabilibus muris cinctam egressos: uapore & fumo balneorum strāgulādo: & acerranorū senatū eadem rōne extra mœnia euocatum: in profundo puteorum abiiciendo: nō ne bellum aduersus populum ro. & italiam professus aduersus ipsā fidē acrius gessit: mendatiis & fallacia ǭsi præclaris artibus gaudens: Quo euenit ut alioquin insignē nominis sui memoriā relicturū indubio maior ne an peior uir haberi deberet poneret.

De Vi & Seditione & De populo ro. Ca. VII.

s Ed ut uiolentiæ & seditiōis tā togatæ ǭ etiā armatæ facta referantur. L. æqtiū q se gracchi filiū simulabat: tribunatūq; aduersus leges cum. L. saturnino petebat: a mario quintum cōsulatum gerente i publicam custodiam ductum: populus claustris carceris cōuulsis raptū humeris suis p summam animorum alacritatem portauit.

i Demq; metellū. Q. censorē q, ab eo tanǭ grac-

De Seditionibus, Capitulum. VII.

s Ed ut uiolentiæ. De seditionibus tā in urbe ǭ in castris diuerso tempore excitatis se dicturū profiteť: primū aūt exemplū est seditionis per Equitiū concitate: quæ historia notať i capitulo de cōstantia: qđ uero ad hunc locū pertinet cum. L. æquitius a Mario quintū consulatū gerente qui mutata sniā senatus partes tueri cœperat: in carcerē coniectus esset: eo q, contra leges tribunatū peteret: tantū seditionē i urbe concitauit: q, populus carcerem cōfregerit: illū eduxerit: atq; etiā humeris susceptū per urbē tanǭ de senatu triūphans cū sū̄ma alacritate portauerit. Togatæ. Vrbanæ. q. s. in urbe cōcitata fuerit. Armatæ. q. s. in castris fuerit. Filiū simulabat. Impulsu & subornatione saturnini q falso illū gracchi filium asserebat.

Aduersus leges. quia lexerat ne quis inquilinus: qui nō esset in censu & aliqua tribu: posset tribunus plebis creari. Publicam custodiam. In carcerem. Est quasi diffinito carceris publica custodia.

i Demq;. Pari rōne uulgus ignobile censorē suū. Qu. Metellū numidicū lapidibus incessit: q, hūc. L. Equitiū de quo diximus: Tiberii gracchi se filiū falso ꝓfitentē in censū recipere noluisset: Plinius de

Plinius de ui. illu.

uiris illustribus. Qu. Cecilius Metellus Numidicus qui de iugurta rege triũphauit cẽsorẽ. L. equitũ qse Tyberii gracchi filiũ mẽtiebat̃ i censum nõ recepit: Sciebat. n. Metellus gracchũ tres tantũ mõ filios suscepisse: & eos oẽs diuerso loco & tpe periisse: unũ. s. in sardinia militãtẽ: Alteꝝ pnestæ ĩfantẽ: tertiũ romæ post pr̃is mortẽ: nõ poterat igit̃ pati sordidũ hoĩem in generosam familiã p simulationẽ ĩseri. Cẽsum recipere. Detulerat æquitis Tyberii gracchi cẽsum tanq̃ illius filius & hæres: quẽ Metellus qa falsũ eẽ sciebat admittere recusauit: nec turpẽ hoĩem in nobilissimæ familiæ cẽsu eẽ uoluit: qppe q̃ antea: nec in tribu: nec in cẽsu fuisset ullo. Stipẽdia merentẽ. Militantẽ. Virgilius. ære merẽt paruo. Decessisse. Mortuũ eẽ: & a sufficiẽti partiũ enumeratione ꝓbabat eũ gracchi filiũ eẽ nullo mõ posse. Ignotas sordes. Eqtũ ignobilẽ & sordidũ hoĩem. Cũ interim ĩprouida temeritas. Ita recte cẽsebat Metellus: cũ iterim tumultus populi se cõtinere non potuit: qn sua petulantia & temeritate: primo cõsulem Marium deinde Censorem perturbarent.

chi filio censum recipere nolebat lapidibus prosternere conatus est: affirmantem tantũmodo tres filios .T. graccho fuisse e qbus unum in sardinia stipendia merentẽ: Alterũ infantẽ prænestæ: tertium post patris mortẽ natũ romæ decessisse: nec oportere clarissimæ familiæ ignotas sordes ĩseri cũ iterim ĩprouida cõcitatæ multitudinis temeritas pro imprudẽtia & audacia aduersus consulatum & censurã tetendit príncipesq; suos omni petulantiæ genere uexauit.

De eodem populo romano.

n Esana hæc tantummodo illa seditio & cruenta: populus enim Numium competitorem saturnini: nouem iam creatis tribunis unoquoque loco candidatis duobus restante: ui prius in ædes priuatas compulit extractum deinde interemit: ut cæde ĩtegrrimi ciuis facultas adipiscẽdæ potestatis teterrimo ciui daretur.

De certis creditoribus & lucio Cassio.

c Reditorum quoq; consternatio: aduersũ sempronii asellionis prætoris urbani caput: intolerabili modo exarsit: quem qa cãm debitoꝝ susceperat cuncitati a. L. cassio tri. ple. p æde concordiæ sactificium facientẽ: ab ipsis altaribus fugere extra forum coactum: inq; tabernacula latiantem prætextatum discerpserunt: detestandi fori seditio: sed si castra respicias: æque magna orietur indignatio.

De Militibus Lucii Syllæ & Morte Gratidii.

c Vm. C. mario lege sulpitia prouícia asia ut aduersus mithridatẽ bellũ gereret priuato decreta esset: missum ab eo gratidiũ legatũ ad. L. syllã cõsulem accipiendarum legionum causa milites triucidarunt: procul dubio indignati q; a summo imperio ad eum qui nullo honore uersaretur transire cogerent̃.

u Esana hæc. Numiũ a saturnino tribunatus cõpetitore p sũmũ populi furorẽ crudeliter cæsũ fuisse: & L. Florus li. iii. Et Cicero in catilinã ĩuectiua q̃rta: & alii auctores testant̃. Fuit aũt tã uesana seditio: ut illius enĩ ad q̃s cõfugerat ædes expugnauerit: & extractũ crudeli cæde necauerit. Nouem iam creatis. Hic plane cognosci potest: decem crean solitos fuisse tribunos.

c Reditoꝝ quoq;. Ciuitas ꝓpter ĩperata tributa æs grãde cõtraxerat: cui soluẽdo cũ nõ satis eẽt & creditores ĩstarẽt Sẽpronius ꝑtor miseratiõe cõmotus debitoꝝ cãm susceperat: eãq; fauẽdo tuebat̃: Feneratores quoꝝ uis magna erat ĩdignati: & a. L. Cassio tribuno plebis ĩcitati prætorẽ ante ædẽ cõcordiæ sactificantẽ adorti: ab altaribus ꝓfugere coegerũt: & ĩtra tabernacula latitantẽ occiderũt. Cõsternatio. Subita mẽtis cõfusio & pturbatio. Tabernacula. Nõ militũ tẽtoria: quæ ibi nulla erant sine dubio: sed opificũ tabernas significat: a tabulis qbus officinæ texuntur. Detestandi fori seditio. Execrabilis ĩquit seditio urbana. castrẽsis uero si diligẽter ĩspicimus nõ minus ĩtolerabilis.

c Vm. C. mario. Marius post gallos cymbros teutonas senonesq; deuictos cũ requiescere nullo modo posset q; uirtutẽ suã ocio & lãguore cõsumi uideret simulauit se uelle matri deũ in capadocia uota psoluere. uera aũt peregrinanõis causa fuit: ut Mithridatẽ populo romano suspectũ ad bellũ ĩcitaret: quo cũ uenisset ita mithridatẽ allocutũ fuisse dicunt: O mithridates: quæcũq; tibi populus ro. ĩperat uel tacite exequere: uel da operã ut illo superior sis: hanc uocẽ a uiro priuato tam libere editã admiratus rex bellũ aduersus populũ ro. sibi omne suscipiendũ eẽ cõstituit.

Reuersus in patriã Marius põti ꝓuinciã sũmo studio & ambitione deposcebat: quæ syllæ qa cõsul esset cum decreta foret: Sulpicius tribunus plebis egerrime tulit: & cũ alias pniciosas leges tulisset: ut. s. exules reuocarẽtur: ut noui ciues libertiniq; distriburent̃ in tribus: hãc quoq; tulit: ut Marius aduersus mithridatẽ põti regẽ dux crearet̃: illudq; senatus decretũ: quo syllæ ꝓuĩcia designata fuisset resciderent̃: qua in re cum seditio maxima excitaret̃: Sulpitius saturninũ oĩbus præstantẽ ꝑdicabat: In hoc uno tãtum illũ dãnabat q; timidus uideret̃: sed ille tũc se magnanimũ ostendit: nã tricẽtos milites habebat quos ἀντισυνκλητουσ a. cõtra senatores appellabat: qbus cum cõsulibus Qu. Põpeio. & L. syllæ huic actioni resistẽtibus cum ĩtulisset: & cæso Põpeii cõsulis filio genero syllæ: & in domũ Marii sylla cõfugisset: & idea mario dimissus in castra cõtendisset: ꝓuincia tãdẽ mario per populũ decreta fuit: qui cum legatos in castra ad syllã misisset qui sibi iperatori designato traderet exercitũ: idignati milites q; a cõsule ad hoĩem priuatũ trãsituri essent gratidiũ legatũ trucidauerunt.

Quis ferat militem. Ac si diceret q̄uis milites iustam indignationis causam haberent non tamen legatum trucidare debuerant ut plebiscita seruarent. Scita plebis. Decreta plebis: nam plebiscitum dicitur quod sciuerit idest statuerit plebs.

De Militibus. C. Pompeii & morte. Qu. Pompeii.

q Vintū.n. Pōpeiū. C. Pōpeius iussu syllæ exercitū habebat in Sicilia: quā ꝓuinciā cū diutius tenuisset q̄ leges patiebant: idq; ī uita ciuitate; Senatus tandē. Qu. Pōpeiū Cōsulē successorē misit: q cū ad exercitū accipiēdū uenisset: a militibus iā a Cn. Pōpeio corruptis īter sacrificādū occisus est; qd scelus nec senatus qdē uīdicauit. Liuius li. lxxvii. Qu. Pōpeius iquit cōsul; ad capiendū a Cn. Pōpeio ꝓcōsule exercitū ꝓfectus cōsilio eius occisus est.

Liuius

Syllæ collega. s. in cōsulatu: erāt. n. cōsules eo anno. Qu. pōpeius & sylla. Cn. pōpeii. Sūt q dicāt hūc fuisse. Cn. pōpeiū Strabonē magni pōpeii p̄rem. In ciuitate. q diutius teneret īperium q̄ leges & mores ciuitatis ferrēt. Ambitiosi ducis. Cn. pōpeii q ambitiōe exercitū corruperat. Sacrificare īcipientē. Nil nisi prius pactis sacris captisque auspiciis romani publicæ gerebāt: de more igit exercitū accepturus sacrificabat. Qu. pōpeius. Tantū scelus. Latēter carpit senatū quem dicit nō ausum fuisse de seditioso exercitu summere suppliciū. Curia. i. senatus cōfessus est se uīci ab armato exercitu.

De quodā exercitu: & morte Caii carbonis.

i Lle quoq; exercitus. Hoc ī aphrica fuisse cōnicit; nā milites q in bellis ciuilibus: liberius solutiusq; habiti fuerant īdignati q a Carbone cōsule arctiori seuerioriq; disciplina coercerent: suaq; libertori licētia ihiberent; illū occiderūt; maluerūtq; īpatore carere q̄ solutos mores relinquere. Fuit aūt hic Carbo eius carbonis frater: q uictus a pompeio in Sicilia morti traditus fuit; ut diximus in capitulo de ingratitudine: de cuius morte paulopost dicturus est. Alii dicūt fuisse fratrē eius carbonis: q ab eo carbone quē pōpeius iussit occidi in curia crudeliter necatus fuerat; ut ī capi. de cupiditate uitæ dicemus. Ille quoq;. Sicut exercitus pōpeii sic & carbonis uiolētus fuisse uidet. Nefarie. Impie. nefariū ueteres dixerūt nō fare dignū; hoc est a sacris arcendū. Dissolutā disciplinā. Corruptā. nā ꝓpter bella ciuilia milites qbus īperatores ut sibi obsequētiores redderēt fuerāt idulgentiores: facti erāt dissoluti & īpotētes. Præfactius. seuerius: aspius. Maximo scelere. uidelicet nece iperatoris. Tetros. Fedos & horrēdos: hic facile conicit qd faciat īueterata cōsuetudo.

Nefarius

Sed quis ferat militem scita plebis exitio legati corrigentem? pro consule istud tā uiolēter exercitus: illd̄ aduersus consules.

De Militibus. C. Pōpei & morte. Q. pōpeii.

q Vintū enim Pōpeium syllæ collegam: senatus iussu ad exercitum. C. pō. quem aliq̄diu īuita ciuitate obtinebat cōtemnere ausū ambitiosi ducis illecebris corrupti milites sacrificare incipientē adorti in modum mactauerūt: tātūq; scelus curia castris cedere se confessa inultum hoc habuit.

De quodā exercitu: & morte Caii Carbonis.

i Lle quoq; exercitus nefarie uiolētus qui. C. carbonem fratrem carbonis ter cōsulis: ꝓpter bella ciuilia dissolutam disciplinam militarē præfactius & rigidius astringere conatū priuauit uita: satiusq; duxit maximo scelere coīquinari q̄ prauos ac tetros mores mutare.

De Temeritate. Cap. VIII.

t Emeritatis etiā subiti & uehementes sunt impulsus: quorū ictibus hominū mentes cōcusse; nec sua pericula cōspicere; nec aliēa facta iusta estimatione prosequi ualent.

De superiore Africano.

q Vam enim temere se africanus superior ex hispania duabus quinq; remibus ad siphacem traiecit in usum numidiæ insidiis præcordiis: suā pariter & p̄riæ salutē depositurus: Itaq; exiguo momēto maxime rei casus fluctuatus ē utrū īterfector an captiuus scipio siphacis fieret.

De Caio Cæsare.

n Am. Ca. Cæsaris anceps conatus & si cælestium cura protectus est; tamen uix sine horro-

De Temeritate, Capitulum, VIII.

t Emeritatis etiā subiti. De temeritate dicturus eius turpitudinē subicit oculis; ut ab ea nos deterreat, est aūt temeritas: cū aliqd sine cōsilio & cogitatōe facimus. bene aūt subiūgit seditioni; nā quēadmodū seditio subito cōcitat hoīum mētes; sic & subiti sunt temeritatis īpulsus. Subiti. q a repēte nulla adhibita cogitatiōe rapit temerarius ad aliqd agēdū. Impulsus. cōmotiones: agitationes.

q Vā. n. temere se aphricanus. Hæc historia notata est in ca. de mutatione casus & fortunæ. Ex hispania. tūc erat in hispania Scipio cū iā aīo ad īuadendā carthaginē adiecto: uidit plurimū momēti ad uictoriā in siphace eē repositū: quē sibi & populo ro. ut amicū faceret; nō dubitauit rē magno piculo aggredi; seq; ad regē barbaꝝ dubiæ fidei hoīem cum duabꝰ qnq; remibꝰ cōferre; ubi paꝝ abfuit; quin ab hostibus ītercipet; quoniā eodē tpe & hasdrubal pœnoꝝ dux ad eūdē regē suū cursū faciēs: cū qnq; triremibꝰ romanas naues ꝓpe circūuenit. sed q a secūdo uēto priores romani portū ītrarūt: hostes in regio portu hostile q̄cq̄ moliri nō sūt ausi. Fluctuatus. In discrimine positus; uel cū dubitatiōe agitatus. Vtrū īterfector. In discrimine fuit: utrū siphacis īterfector: an captiuus futurus eēt Scipio: cū. n. apud regē eēt eundēq; barbaꝝ & īfidū facile rex illū detinere potuisset captiuū: qd si fecisset a Scipione nunq̄ uictus & in triūphū ductus fuisset.

n Am. C. Cæsaris. Plutarchus in uita cæsaris. Cæsar inqt apolloniæ residēs: ubi paꝝ copiaꝝ ad capessendā pugnā sibi eē uidit: cæterasq; copias ex italia lēte ꝓficisci in ancipiti reꝝ cōsultatiōe graue & picu-

Plutar.

losum consiliũ iniuit:nam cũ multis hostiũ classibus mare teneret conscio nemine paruã remo*rum* duodecim scaphã igressus brũdusiũ trãsire decreuit:nocte igit̃ clãculũ seruili habitu ascẽdẽs:ut se uilissimũ quẽpiã tacitus abiecit. Annio flumine nauigiũ ad mare usq*ue* delatũ est. Solet is cũ matutina spirãte aura fluctũ lõge repellat:circa hostiũ tranqllus illabi. Ea uero nocte igens ex põto uẽtus *pro*flarat:a quo extĩcta resederat aura:cæte*rum* rũ aduersus *pro*cellas & tẽpestatẽ acrius flumẽ irrũperet:igens attolebat̃ sonitus & rapidi cõfligebãt uortices: q*uo*obrẽ gubernator postq̃ nulla ui supare sperat:retrocedere statuit:itaq*ue* nautis ut remigationẽ *per*mutarẽt iusserat:qd ubi *per*sensit cæsar:seipm detexit:apphensa deĩde gubernatoris dextra q ad eius obstupuerat aspectũ: *per*ge ingt generose perge:nec extimescas q*uonia*m Cæsarẽ uehis:ac cæsaris fortunã nauigationis comitẽ. Tũ obliti tẽpestatis remiges innixi remis prõptissime fluminis ipetũ supare cõtendũt:qui frustra conati sũt Cæsar multis obrutus fluctibus & ĩ ipso fluminis hostio:magnis susceptis *per*iculis gubernatori ut rediret inuitus admodũ *con*cessit:hæc Plutarchus. Alii uero dicũt:q*uod* cũ Cæsar uideret Antoniũ:quẽ brũdusii relictũ per lr̃as accuerat:se tardius apolloniã cũ reliq̃ copia*rum* parte cõferre:timẽs ne ĩterciperet̃ a põpeiana classe. cũ tantã Antonii morã ferre non posset:nocte simulato morbo se subtraxit e conuiuio:& sumpto seruili habitu clã oibus ad paupis cuiusdã amiclæ gubernatoris casulã uenit:eoq*ue* excitato se periculosissimæ nauigationi cum etiam tempestas istaret temere satis exposuit:nec dissuaderi potuit ab amicla nauta quominus periculũ subire uellet.ubi *pro*pemodũ periit. Cælestiũ cura *pro*tectus. Quia diuina *pro*uidẽtia seruatus ex undis fuisse uidet̃. Nõ tamẽ uix sine horrore. Hoc cũ assẽtatiõe dictũ. Tardioris traiectus. q*uod* tardius legiones traiicerent ab Antonio:est autẽ nomẽ traiectus hoc loco & significat tardioris traiectiõis. Aduersæ ualitudinis. Simulauit secundũ quosdã q*uod* stomaco nõ ualeret:ut honeste & sine suspitiõe e cõuiuio se subtraheret:

re animi referri potest si quidem impaciẽs legionum tardioris a brũdusio appoloniam traiectus per simulationẽ aduersæ ualitudinis conuiuio egressus maiestate sua seruili ueste occultata nauiculã conscẽdit e flumĩe ac mari adriatici sæua tẽpestate fauces petiit: *pro*tinusq*ue* in altum dirigi iusso nauigio: multũ ac diu cõtrariis iactatus fluctibus tandẽ necessitati cessit.

De Militibus Albini ducis.

a Ge illa q̃ execrabilis militũ temeritas:fecit enĩ ut Aulus albinus nobilitate morib*us* honorũ omnium cõsumatione ciuis eximius propter falsas & inanes suspiciones in castris ab exercitu lapidibus obrueretur:quodq*ue* accessionem indignationis non recepit: orãti atq*ue* obsecranti duci a militibus causæ dicendæ potestas negata ẽ.

De Hãnibale Carthaginẽsi.

i Taq*ue* minus miror apd̃ trucẽ & seuũ hãnibalis aĩum defensionis locũ ĩnoxio gubernatori non fuisse qui a petilia classe aphricã repetens freto appulsus dũ tã paruo spacio italiã:siciliãq*ue* ĩter se diuisas nõ

huius aũt simulatæ egritudinis nullã *pro*rsus mẽtionẽ facit Plutarchus. Fauces. Angustias & hostia qbus fluuius in adriaticũ mare descẽdit. Nauiculã. Scaphã:quã Plutarchus.xii.remo*rum* fuisse dicit:erat aũt pauperis amiclæ de quo Lucanus li.v.molli cõsurgit amiclas dũ dabat algathoro:quis nam mea naufragus ĩquit. Tecta petit aut quem nostræ fortuna coegit auxilium sperare casæ & ce. Lucan.

a Ge illa q̃. Bello latino classi ĩperat Aulus albinus q crimine *pro*ditionis ĩfamis a militibus ĩterfectus est uenerat.n.in suspitionẽ:q*uod* latinis *pro*dere uellet exercitũ romanũ:q̃re adeo cõcitati sunt milites ut illũ nulla adhibita cogitatiõe:lapidibus illico obruerẽt & q*uod* ĩdignius fuit orãti atq*ue* obsecrãti nullã dicẽdæ causæ *pote*ntiẽ facere noluerũt. Nobilitate. Laudat hũc Albinũ ut exageret temeritatẽ militũ:q nulla hoĩs dignitate: nulla reuerẽtia:a tã fœdo facinote deterreri potuerũt. Hono*rum* oĩum cõsu. Qui fũctus oĩb*us* mag*ist*ratib*us* fuerat. Quodq*ue* accessionẽ ĩdignatiõis nõ. Nulla maior ĩdignatio eẽ põt q̃ negare defensionẽ:nõ dicit ĩdignatio nõ recepit accessionẽ:hoc est augmẽtũ:qa augeri nõ põt quæ sũma ẽ. Causæ dicẽdæ. Expurgatiõis faciẽdæ.

i Taq*ue* minus miror. Cũ ex italia reuocatus hãnibal ad opẽ laborãti p*at*riæ ferendã uenisset in Siciliã:q̃siuit a gubernatore qd̃ illud eẽt *pro*mõtoriũ sibi ante oculos positũ. erat.n.pelorus mons ab ipso gubernatore denoĩatus:qd̃ cũ ille dixisset Siciliæ *pro*mõtoriũ eẽ:nõ credẽs Hãnibal:qa sibi psuadere nõ poterat tã breui cursu in Siciliã uenisse ratus ĩsidias a gubernatore factas illum ĩterfecit:postea uero certior factus italiã breui spacio dirimi a Sicilia:penitẽtia ductus gubernatorẽ cum uita donare nõ posset honore sepulturæ donauit:q eo loco sepultus monti nomen ĩposuit teste Salustio:quod etiã Seruius in.iii.Virgilii affirmare uidet̃ eo carmine:& angusti rarascent claustra pelori:qui ait *pro*montoriũ est Siciliæ secũdum Salustiũ a gubernatore hãnibalis illic sepulto:qui fuerat occisus per ignorãtiã regis cum se eius dolo crederet esse deceptum: q̃q̃ legat̃ & ante pelo*rum* dictũ fuisse. A petilia. Parua urbe calabriæ a philoctete pœantis filio & herculis socio cõdita:teste Seruio in.iii.Eneidos:sup eo carmine philoctete subnixa petilia muro. Freto appulsus. Mari siculo:& proprie fretum:quia ibi semper ob angustias ferueat mare:est enim teste Salustio breue illud mediũ quo Sicilia abscissa est ab italia:quæ olim coniuncta fuerat.unde Virgilius. Hæc loca ui quõdam uasta cõuulsa ruina. Tantũ æui lõginqua ualet mutare uetustas. Dissiluisse ferunt:cum *pro*tinus utraq*ue* tellus Vna foret:uenit medio ui põtus:& undis Hesperium siculo latus abscidit:aruaq*ue* & urbes. Littore deductas angusto ĩterluit æstu. Ibi etiã cõdita est ciuitas quæ teste Liuio ab hac scissura rhegiũ dicta fuit αρηγνυω q*uo*d est dirũpo & frango:unde eius deriuatiuũ dicimus rheginũ:nã a rhegio galliæ cisalpinæ oppido rhegiẽses dicimus:

Pelorus
Seruius
Petilia Vrbs
Virgilius
Rhegiũ

Cursus rectorem. Nauigationis gubernatorem. Virgilius. huc cursus fuit. Inspecta ueritate. Vbi cognouit uera dixisse rectorem. Absoluit. Crimen insidiarum. Itaq; angusti & æstuosi maris. Erecta inquit pelori statua: & hannibalis sceuitiæ siue temeritatis & cæsi inocentiæ perpetuum extat omnibus illac nauigantibus indicium tantæq; rei monumentum. Vltra citraq;. Et in italia & in Sicilia.

i Am atheniēsiū. Diximus in capitulo de cōstātia: q̧ spartano bello qd decē p̄tores athenieēses apud arginusas aduersus lacedæmonios gessenit: cū post uictoriā ea pugna nauali a p̄toribus partam subito exorta tēpestas atheniēsiū classe disiecisset: p̄tores suoꝝ militū corpora q in ea pugna ceciderāt sepulturæ mādare nequerūt: qd cū athenis nūciatū eēt isepulta. s. iacere suoꝝ militū corpora: tā furiosa temeritate in p̄tores exagitatus est populus ut i dcā cā illos dānaret; legēq; ferret de sumendo ex his supplicio: cū primū redissent: & cū forte dimarcus eo āno Socrates eēt. i. tribunus plebis nulla rōe adduci potuit ut tā temerariæ & uesanæ legi cōsentiret: & qa plebiscitū fieri nō poterat iniussu Socratis: illi p uim sūt executi qd iure nō poterāt: & benemeritis p̄toribus: qbus primū act triūphis debebat: cū primū redierūt sūpsere suppliciū. Ad uesaniā usq;. Dū temeritaté exercet īsania iudicat; uel q̧ coꝝ temeritas furiosa magisq̄ audax fuisse uidet. A pulcherrima uictoria, quā apud arginusas de lacedæmoniis fuerant consecuti.

Exceptos. Dānatos. Necessitaté. qa necessitate cōpulsi corpora sepelire nequerūt; hanc illi necessitatem punire maluerūt q̄ honorare uirturē: q triūphū decernere potius debuerāt p̄toribus suis; q speciosam ex hoste uictoriā reportassent. De Errore. Capitulū .IX.

t Emeritati p̄ximus est error. In hac p̄fatione q̄si rōnē affert: cur temeritati subiūgat errorē: qa utrūq; uitiū simile & par eē uideat q̄tū qdē ad lesionē ptinet; Sed hoc īter se differūt: q̧ errori ignosci pōt; temeritati nō pōt; nam quēadmodū spōte pericula adit temeritas; sic error ignarus culpā īcurrit.

Par ad ledendū. Quia nō minus ledit error q̄ temeritas. Vanis concitatus imaginibus. Deceptus falsa imagine dū aliud credit aliud īcurrit ignarusq; culpā cōmittit. Qui q̄ late in pectoribus hoīum uaget. Si īquit dicere uelim q̄ multipliciter hoīes se erroribus īplicēt errorē ipse cōmittā. Paucos lapsus. Paucos errores: nā cum oēs humana cognitiōe cōp̄rahēdi nō possint paucos rettulisse fatetur.

c A. Helius cina. Cæso ī senatu Iulio Cæsare populus ueheméter cōcitatus primo per interfectores habita concione aliquātisper lenitus est; postea uero aperto Cæsaris testamēto postq̄ ampla romanis legata esse uiritim cōperto est: ac delatū per foꝝ corpus uulneribus deforme apparuit; sic exacerbati sunt animi: sic aduersus īterfectores irritati; ut nulla rōne cōtineri possent; īstigāte īsuper Antonio: & eos ad ultionem exhortāte. Itaq; cōgestis succēsisq; circa cadauer ex foro gradibus subselliis: cācellis; trapezis cōcremarūt; exceptis ex medio rogo īcēsis stipitibus ad percussoꝝ domos ut eas īcēdio uastarēt percurrebāt: alii per oēs urbis uicos: ut captos discerperēt magna cum īdignatione cōmeabant; ex q̄bus tamē in nullum īciderūt, quia in tuto clausi se cōtinebāt Cīna uero Cæsaris æqualis; cum a decorādo cæsaris funere domū se reciperet in furiosam multitudinē īcidit: qui existimātes Corneliū cīnam esse q Cæsaris affinis aduersus eū fuerat cōcionatus; errore decepti trucidarūt; eiusq; caput hastæ īfixū circa cæsaris rogū tāq̄ īferias detulerunt. Plutarchus in uita cæsaris dicit huic cīnæ cæsarē uisum in somnis priori nocte qui illū ad cœnam iuitaret; & cum recusaret iuitum & reluctantem ab eo manu fuisse pertractū: tum etiam dicit illū eo tēpore febri laborasse. Discerptus. Dilaceratus. Impiam orationē. Quia dixerat in concionē iure cæsum fuisse cæsarē: hoc aūt fecerat; ut iratum populū sua oratione leniret: Seditionēq; sedaret. Officii sui. Quod Cæsari in celebrando eius funere præstiterat: nam inde a pompa redibat.

credit ueluti seditiosū cursus rectorē īteremit. postea diligentius īspecta ueritate tunc absoluit cū eius īnocentiæ nihil ultra sepulchri honorē dari posset. Igitur angusti atq; æstuosi maris alto e tumulo spectatrix statua memoriæ pelori q̄ punicę temeritatis ultra citraq; nauigantiū oculis collocatum indiciū est.

De Atheniensibus.

i Am atheniēsiū ciuitas ad uesaniā usq; temeraria quæ uniuersos īperatores suos æqdē a pulcherrima uictoria ueniētes capitali iudicio exceptos necauit: q̧ militum corpora sæuitia maris interpellāte sepulturæ mandare non potuissent necessitatē puniens cum honorare uirtutem deberet.

Quantum ualet error. Ca. IX.

t Emeritati proximus est error quemadmodum ad ledendum par ita cui facilius quis ignouerit: quia non sua sponte; sed uanis concitatus imaginibus culpæ se implicat: qui quam late in pectoribus hominum uagetur: si complecti coner uitio de quo loquor sum obnoxius. Paucos igit̄ eius lapsus referemus.

De Errore populi romani in Caium Helium.

c A. Helius cina tri. ple. ex funere. C. Cæsaris domū suā petēs populi manibus discerptus est p Cornelio cinna in quem sæuire se existimabat iratus ei: q̧ cum affinis esset cæsaris aduersus eum nephariæ raptum impiam pro rostris orationem habuisset: eoq; errore propulsus est ut caput helii perinde atq; Cornelii circa rogum Cæsaris fixum iaculo ferret; officii sui & alieni erroris piaculum miserabile.

n Am. C. Cassium. Relata est historia hæc li. vi. ca. de fide seruorum: exemplo pindarus: ibi ergo quærẽda est ne totiẽs repetaẽ. A semetipso. Quia non alieno errore cæsus: sed sua ipsius falsa opinione deceptus sibi ipsi mortẽ ĩtulit: desperatione rerum cũ existimaret eãdẽ collegæ fortunã eẽ: quæ fuerat & sua: q̃q̃ brutus iã cæsaris castra coepisset eadẽq; diripuisset. Quatuor exercituũ. Duorum. s. Bruti & cassii & tondẽ Octauiani & Antonii. Variũ euẽtũ. Bene uariũ: qa ex altero cornu brutus uictor: ex altero Antonius: & ecõtra Cassius & Octauius uicti. Crebros excessus. Crebra diuerticula. nã cũ tenebræ fuissent obortæ Cẽturio se occurrẽtibus apire nõ audebat ignorãs: hostes ne eẽnt an cõmilitones amici: itaq; sæpius diuertebat e uia: Exceptũ. ĩsidiis circũuẽtũ & ab hostibꝯ captũ.

De Caio Cassio.

n Am. C. cassium error a semetipso pœnas exigere coegit: Inter illum enim pugnæ quattuor exercituũ apud philippos uariũ ipsisq; ducibus ignotũ euentum: missus ab eo Tineus centurio nocturno tẽpore ut specularetur quonam ĩ statu res Marci bruti eẽnt: dũ crebros excessus uiæ petit: quia tenebrarum obscuritas hostes ne an cõmilitones occurrerẽt dignoscere nõ sinebat: tardius ad cassiũ rediit. Q uẽ is exceptũ ab hostibus oĩa que ĩ eorum potestatem recidisse existimans finire uitã ꝓperauit: cum & castra hostiũ ĩui cẽ capta: & bruti copiæ magna ex pte ĩcolumes eẽnt.

De Timeo Centurione.

t Imci uero non oblitteranda silẽtio uirtus q̃ oculis paulisper hæsit inopinato iacentis ducis spectaculo attonitus: deĩde ꝓfusus ĩ lachrimas: & si ĩprudens inquit imperator causa tibi mortis fui: tamen ne id ipsum impunitũ sit accipe me fati tui comitem: Superq; exanime corpus eius iugulo suo gladiũ capulo tenus dimisit: ac permixto utriusq; sanguine: duplex uictima iacuit: pietatis hæc: erroris illa.

De Satellitibus Regis Veientium.

c Aeterum falsa opinio nescio: an præcipuã iniuriã laertis tolũnii ueientium regis penatibus ĩtulerat. nam cũ in tesserarum prospero iactu per iocum collusori dixisset occide: & forte legati romanorum interuenissent: satellites eius errore uocis impulsi ĩterficiendo legatos: lusum ad imperium transtulerunt.

De Vltione. Ca. X.

u Ltionis autem quemadmodum acres ita iusti aculei sũt: q̃ lacessiti cõcitãẽ: acceptum doloẽ pẽsare cupiẽtes quos latius cõplecti nõ attinet.

t Imci uero nõ oblitteranda. Laudat timei siue ticinii: ut Plutarchus dicit: fidẽ & amicitiã: q̃ cum in castra redisset ad cassiũ uictoriæ corona redimitus: ubi cõperit exploratu & amicorum sese affligentiũ questibus & ululatibus Cassium ignorantiæ errore deceptũ mortem oppetisse: dolore nimio pcitus educto ense multa prius in suã tarditatẽ ĩuectus seipm trãsfixit. Oblitterãda silentio. Prætereũda uirtus. Imprudẽs. Quia nõ præuidi tarditatẽ meã tibi ĩ ea desperationẽ allaturã: & tuæ mortis cãm esse futurã. Capulo tenus. Vsq; ad capulũ. Virgilius & capulo tenus abdidit ensem. est autẽ capulus ensis manubrium a capiendo dictus. Duplex uictima. Cassius & timeus tanq̃ duæ uictimæ ante aras iugulatæ.

Capulus
Virgilius

c Aeterum falsa opinio. Error iste pricipiũ hũit a re iocosa: sed crudelẽ exitũ. Cũ. n. laertes Tolũnius ueiẽtum rex taxillis forte luderet: supuenerũt legati romani pacis cõditiones afferẽtes: tunc rex ꝓsperum habens iactũ: p iocũ in collusorẽ magna uoce clamauit occide: ministri astãtes: errore decepti existimarũt ĩperari sibi ut legatos occiderẽt: & ita illi tanq̃ regis ĩperiũ exequẽtes legatos occiderũt. Liuius tamẽ dicit nõ errorẽ fuisse: sed fraudem: & hoc a rege fictum: ut se purgaret: q sub ludi simulatiõe clamasset: occide. Falsa opinio. q falso opinati fuerint satellites ĩperari sibi ut legatos occiderẽt. Penatibus. Nam uiolatum iusgentium uiolata & hospitii iura fuisse uidẽtur cum legatis in regia uis fuerit illata. Legati romanorum. Quos quatuor fuisse dicit Cicero philippicarum libro nono. Addit insuper q illorum statuæ ad suum usque tempus steterant in rostris: fuerant autem missi legati ut agerent de pace cum rege. Lusum ad ĩperium. quod per lusum rex dixerat illi imperatum sibi esse crediderunt.

De Vltione. Capitulum .X.

u Ltionis autem. Vltionem dicit & sitẽ stam non tamen semper esse de inimico sumẽdã: quia graues plerũq; animi perturbationes atq; dolores concitẽt: gloriosum aũt est uiro forti: nolle cum possit de accepta iniuria sumere ultionẽ: quod cæsari obtigisse dicit Cicero in oratione pro. M. Marcello. Animum inqt uincere: irã cohibere: uictum temperare. Aduersariũ nobilitate: ĩgenio: uirtute: præstãtem non modo extollere iacentem: sed etiã amplificare eius pristinã dignitatẽ: hæc qui faciat non ego cum summis uiris cõpato: sed deo simillimũ iudico: hoc ideo dicit quia difficile sit homini acceptã iniuriã remittere: quod non semper faciendũ est: ne ĩpunitate maior crescat peccandi licentia: nam ut inquit Cicero: ad seruandam iustitiam non satis est eum qui lacessierit iniuriæ suæ pœnitere: ut & ipse ne quid tale post hac cõmittat & cæteri sint ad iniuriam tardiores: cui tamen rei aduersatur christiana religio quæ iniuriam semper remittẽdam esse iubet. Iusti aculei. Iusti stimuli & irritamenta: hoc iuxta philosophorum senteñtiam: qui dicunt: iure nos posse ac debere acceptam iniuriam ulcisci: quod uera religio negat. Pensare. Vlciscendo. s. uicem doloris rependere.

Cicero

Cicero

t Ribunus plebis.M.fuluius.Tusculani auctores fuerãt:ut ueliterni & priuernates a romanis deficerẽt eisq; rebellarẽt:qbus deĩde domitis.M.fuluius Tribunus plebis tulit ad populũ qd de tusculanis fieri uideret:q defectionis fuissent auctores:Tusculani audita rogatione:cũ liberis & cõiugibus squallore obsiti & supplices romã uenerũt a populo iniuriæ ueniã miserabiliter petẽtes:cæteræ tribus misericordia cõmotæ sñiam salutarẽ secutæ sũt.Sola trib9 popilia dãnauit:eosq; uirgis cedẽdos ac securi pcuciẽdos:atq; oẽm turbam ibellẽ sub hasta uẽdẽdã esse iudicauit.Tusculani postea ciuitate donati consule camillo ut diximus li.viii.capitulo.iii.memores iniuriæ a popilia tribu receptæ neminẽ unq̃ ex ea tribu suis suffragiis ad magistratũ nullũ pueheres uoluerũt. Rettulit.Fert̃ in senatu:refert̃ ad populũ:est aũt referre qd̃ nunc principes nostri uenetipartem ponere dicunt. Squallore obsiti.Sordibus & immundicia ac palore circũdati atra & lugubri ueste ĩdun mote supplicũ. Imbellẽ multitudinem.Senes pueros & foeminas. Sub corona uenire Vt coronati publice uẽderent̃:sic enim apud maiores mãcipia uẽdebant̃:& pferti hoĩes & equi.Cato ĩ orõne quadã:Satius est ĩquit ut populus ro.in capitoliũ potius supplicatũ eat q̃ coronatus ueneat. Vitam.q; uiros securi dãnauit. Libertatẽ.q; ĩbellẽ turbã sub corona uẽdendã iudicauit. Illã uero ultionẽ.Senatus ĩquit & populus romanus ultionẽ de q̃ dicturi sumus tacẽdo cõprobauit:qa nullã de illa q̃stionẽ hr̃e nec q̃relã facere uoluit. [margin: Cato]

c Vm eni adrianus.Hic urbis p̃fectus cũ ciues romanos q uticæ negociabantur:aut alia de cã locũ illũ habitabant tyrannice & crudeliter nimis hr̃et:qppe quos seruilibus operibus adigeret:ab illis uiuus cõcrematus est:qa tantã seruitutẽ ferre non possent:romæ nulla de re tãta q̃stio:nulla q̃rela facta est:ex quo facile cõpræhẽdi potuit senatũ ultionẽ illam cõprobasse. Adrianus.Qui ut qdã dicunt erat uticæ p̃tor. Sordido ĩperio.Quia illos seruilibus operibus adhibebat.

c Laræ ultionis utraq; regina.Duaꝝ reginaꝝ exẽpla pponit quaꝝ:utraq; grauissimã de inimicis sumpsit ultionẽ. primũ exẽplũ est thamyris scythaꝝ reginæ: de qua sic breuiter Iustinus li.i.Cyrus inquit subacta Asia:& uniuerso oriẽte in potestatẽ redacto:scythis bellum ĩtulit:erat aũt eo tpe scythaꝝ regina thamyris:quæ non muliebriter aduentu hostiũ territa:cum phibere eos posset:uadum araxis fluminis transire permisit: & sibi foeliciorem pugnam ĩter regni sui terminos ratã:& hostibus obiectu fluminis fugam difficiliorẽ:Itaq; cyrus transiectis copiis:cum aliquãtisper in scithiam pcessit,castrametatus est:deĩde postea die cum simulato metu & quasi refugiens castra deseruisset:Vinum affatim & ea quæ erant epulis necessaria reliquit.quod cum nunciatũ esset reginæ:adolescentulum filium ad ĩsequendũ eum cum tertia parte copiaꝝ mittit.Cũq; uentum ad cyri castra essẽt:ignarus rei militaris adolescens uelutiad epulas non ad prælium uenisset omissis hostibus insuetos barbaros uino onerare se patitur:priusq; scythæ ehrietate q̃ bello uincuntur:nam cognitis his cyrus reuersus per noctem saucios opprimit omnesq; scythas cum reginæ filio interficit:Amisso tanto exercitu:& quod grauius dolendum unico filio Tamyris orbitatis dolorem nõ in lachrymas effundit:sed in ultionis solatio intendit hostesq; recenti uictoria exultantes pari insidiarum fraude circũdedit.Quippe simulata diffidentia propter uulnus exceptum refugiens cyrum ad usq; angustias perduxit:ibi compositis in montibus insidiis ducenta milia persarum cum ipso rege trucidauit:in qua uictoria etiam illud memorabile fuit q; neque nuncius tantæ cladis quidem superfuit.caput Cyri amputatum in utrem humano sanguine repletum conici regina iubet cum hac exprobratiõe crudelitatis:Satia te sanguine inquit quem sitisti,cuiusque insatiabilis semper fuisti. Sitim.Cupiditatẽ q̃ satiari nõ poterat. Thamyris hæc regina fuit scytharũ massagetarum de qua multa tradit Herodotus. [margin: Iustinus]

c T beronice.Beronice cui & laodice nomẽ fuit:mithridatis superioris regis ponti:eius qui cũ romanis aduersus aristonicũ pauloante bellum gesserat:repentinaq; morte subtractus fuerat:filia:mithridatis

De Tribu Popilia.

t Ri.ple.Marcus fuluius ad populũ de tusculanis rettulit q; eorũ cõsilio uelitернos priuernatesq; rebellaturos diceret:qui cũ cõiugibus ac liberis squallore obsiti cũ supplices romam uenissent:accidit ut reliquis tribubus salutarẽ sentẽtiam secutis:sola popilia iudicaret oportere publice eos urbe ratos securi pcuti:ĩbellẽ multitudinẽ sub corõa uẽire:quã ob causam popilia tribus:ĩ qua plurimũ postea tusculani in ciuitatẽ recepti potuerunt neminem unquã candidatũ popiliæ tribus fecit magistratũ ne ad eam ullus honor suffragiis pueniret:quæ illis uitam ac libertatem quantum in ipsa fuit:ademerat:illam uero ultionem & senatus & consensus omnium approbauit.

De Vltione Romanorum in Adrianum.

c Vm enim Adriãus ciues romanos q uticæ cõsistebãt sordido imperio uexasset iecit coq; ab his uiuus esset exustus:nec quæstio ulla in urbe hac de re habita:nec quærela uersata est.

De Regina Tamyri.

c Laræ ultionis utraq; regina:& tamyris caput cyri abscissum in utrem hũano sanguine repletum dimitti iussit:exprobrans illi insaciabilem cruoris sitim:simulq; poenas occisi ab eo filii sui exigens.Et beronice laodicis insidiis ĩtercoeptum sibi filiũ grauiter ferens armata currꝰ conscendit persecutaq; satellitem regiũ crudelis operis ministrũ nomĩe Ceneũ quoni-

nero regis secundi & hostis populi romani soror Ariarati capadociæ regi nupsit: quem per gordium insidiis mithridates ipsius beronices frater iterfici iussit mortuo Ariarate filii duo supstites fuerunt: cũ igit nicomedes bithiniæ rex capadociã cæde regis q̃si uacuã occupasset mithridates regni auidus ficta pietate ut nepotes i pñnũ regnũ restitueret arma aduersus nicomedẽ sũpsit: sed ubi cõperit laodicẽ siue beronicẽ託 sororẽ nicomedi nupsisse: simulata pietas: i uerã cõuertit: q̃ repulso ex capadocia nicomede. Ariarati q maior natu erat pñnũ regnũ reddidit: quẽ deide haud ita multo post facti penitens occidit: cũ uero minor alter q & ipse Ariarates dictus est ab amicis ex asia reuocatus regnare uideret ipse quoq; eiusdẽ ut uulgo credit mithridatis opera p isidias trucidat: cuius cædis dolore pcita mater iũctis iugalibus equis oblita sexus: arma corripuit: nec prius pcipitẽ ceneũ regis satellitẽ persequi destitit q̃ eũ cũ hasta neqsset saxo pstrauit: superq; iacẽtis cadauer idignabunda curru egit: & inter hostilia tela nullo fratris qui tunc hostis erat timore perculsa domũ in qua cæsi pueri corpus seruari putabat irrupit: eiq; maternas lachrymas & funeris officiũ præstitit.

Infesta agmina. Hostilia fratris agmina.

am hasta nequicq̃ petierat: saxo ictũ prostrauit: Ac super eius corpus actis equis inter ifesta cõtrariæ partis agmina ad domum in qua interfecti pueri corpus occultari arbitrabatur: perrexit.

De Morte Iasonis.

i Asonem thessalum persarum regi bellũ iferre parãtem: an satis iusta ultio assumpserit ambiguæ existimatiõis ẽ: Tassillo. n. gymnasiarcho a qbusdã iuuenib9 pulsatũ se cõquesto permisit: ut aut trigenas ab is dragmas exigeret: aut denas plagas singulis iponeret: quo posteriore uidicta uso q uapulauerant iasonẽ interfecerunt aĩ nõ corpis dolore pœnæ modũ existimantes cæterũ paruo irritamẽto ingenui pudoris maximæ rei expectatio subrupta est: quoniam opinione gratiæ tantum in spe iasonis q̃tum in effectu Alexandri reponebatur.

Dicta improbra aut facta scelerata. Ca. XI.

n Vnc quatenus uitæ humanæ tũ bona tũ ẽt mala substituris exẽplorũ imaginibus prosequimur dicta & facta scelerata referant.

u Nde potius quam a tulla ordiar: quia tempore uetustissimum conscientia nefariũ uoce mõ-

De Morte Iasonis.

i Asonẽ thessalũ. Hic iason thessalorũ rex apud oẽs maximi noĩs & estimatiõis fuit adeo ut nemo dubitaret: qn persarũ regẽ fuisset subacturus nisi antea fuisset iterceptus: q̃ persis qd̃ instituerat bellũ iferret: nã forte ita accidit ut thessillus gymnasiarchus qui a rege in delitiis quodãmodo habebat a lasciua quadã iuuẽtute pulsaret: qui ubi ad regẽ quærelã detulit: rex duarũ ultionũ illi optionem dedit: ut uel a singulis iuuenibus a qbus pulsatus fuerat trigita dragmas exigeret uel decẽ singulis plagis ifligeret: qd̃ postremũ ultionis genus maluit: & ita igenuos adolescẽtes seruilibus plagis affecit: qd̃ illi grauiter ferẽtes i regẽ a quo pulsationis iniuriã accepisse existimabãt ultionis irã cõuerterũt: & nimio dolore cõcitata regẽ obtrũcarũt. icertũ est inqt an iusta fuerit horũ adolescentũ uindicta icrudelis qui ex parua causa tãtũ regẽ substulerũt.

Gymnasiarcho. Pricipi gymnasii. Animi nõ cordis dolore. Adolescẽtes iquit nõ dolore quem ex plagis senserant: sed pudore quodã cõmoti ignominiolam iniuriã ferre nõ potuerũt. Cæterũ paruo irritamento. Magna iquit expectatione græcia tota frustrata est quæ hũc iasonẽ nõ minus q̃ Alexãdrũ persas aliquãdo superaturũ sperabat. Maximæ rei expectatio. Vt persas totũq; orientẽ subigeret.

De improbe dictis aut factis. Capitulum :XI.

n Vnc quatenus uitæ. Professus est ab operis initio Valerius se uirorũ illustrium facta simul ac dicta memoratu digna hoc opere complexurũ: ut habeant homines quarũ uirtutum gloriam prosequi: quorũ item uitiorũ obprobria fugere debeant: ut igitur quod pollicitus est exequatur de improbe dictis & factis dicere aggreditur ut his cognitis homines ab eis deterreantur.

u Nde potius q̃ a tulla. Nota est historia Liuius auctor li. primo. cæso per insidias Tarquinio prisco & in eius locum seruio tullo tanaquilis arte substituto duo supererant Tarquinii filii quorum tullus ueritus ne idem sibi quod & socero euenerat forte contingeret utrunq; sibi generum asciuit: erant autẽ illi filiæ duæ natura longæ dispares: sed forte ita accidit ne duo uiolenta ingenia matrimonio iungerentur: (nam ex fratribus alter mitioris: ferocioris alter erat igenii) fortuna credo fuit popu. ro. quo diutius regnante seruio romanum firmaretur imperium: angebatur ferox tulla nihil materiæ in uiro esse neque ad cupiditatem neque ad audaciam esse tota in alterum Tarquinium uersa eum mirari: eum uirum dicere regio sanguine ortum: spernere sororem quæ uirum nacta muliebri cessaret audacia: contrahit celeriter similitudo eos: ut malum malo fiat aptissimum: sed initium turbandi omnia a fœmina ortum est ea secretis uiri alieni assuefacta sermonibus: nullis uerborum contumeliis parcere: de uiro ad fratrem de sorore ad uirum & se rectius uiduam & illum cælibem fuisse futurum: quam cum impari iungi aut elanguescere aliena ignauia dicebat & si sibi eum quo digna esset uirum dedissent dii domi se prope diem uisuram fuisse regnum quod apud patrem uiderat celeriter adolescentem suæ temeritatis implet Aruns Tarquinius & tulla minor prope funeribus: hæc maritum ille uxorem substulit: cum domos uacuas nouo matrimonio fecissent iunguntur nuptiis magis non prohibente tullo q̃ approbante: tum uero indies infestior tulli senectus: infestius cœpit esse regnum: Iam enim a scelere aliud spectare mulier scelus nec nocte nec interdiu uirum conquiesce-

Liuius

re patiebatur; monebat ut potius habere q̃ sperare regnum uellet: meminisset se tarquinii filium esse cui ro/manum debebatur imperiũ; nec prius destitit q̃ illum stimulis ueluti furiis ad arripiẽdum patri regnum in/cendit: quibus ille instinctus circuire & prensare minorũ gentiũ patres cœpit: admonebat eos paterni benefi/cii ac pro eo gratiã repetebat: alliciebat donis iuuenes ingẽtia pollicebatur. Ideq̃ socero struit insidias & cum agendæ rei tẽpus uisum est stipatus agmine armatorũ in forũ irrumpit regiam sedem occupat: multa in so cerum grauiter inuectus quæ populo regẽ inuisum reddere possent; cui cõcionãti cũ superuenisset seruius & ab eo q̃sisset quid ita ausus esset, ille ferociter respondit se patris sui tenere sedẽ, orta deinde ab utriusq̃ fau toribus contentione; factoq̃ populi concursu in curiã apparebat regnaturum q uicisset: tunc Tarquinius necessitate iam ipsa cogente ultima audere multo & ætate & uiribus ualidior medium arripit seruiũ elatũ e curia in iferiorẽ partẽ p gradus deiecit; deĩde ad cogẽdũ senatũ in curiã redit; fit fuga regis apparitorũq̃ comitũ; ipse prope exãguis cũ semianimis regio comitatu domũ se recipet peruenisset q̃ ad sũmũ cypriũ uicũ ab his q missi a tarq̃nio fugiẽtẽ cõsecuti erant iterficit; credit q̃a nõ abhorret a cætero scelere admonitu tullæ id eẽ factũ; carpẽto (id certæ q̃d satis cõstat) ĩ forũ iuecta nec reuerita cætũ uirorũ p̃sentiũ euocauit uirũ e curia regemq̃ prima appellauit a quo facescere iussa ex tanto tumultu cũ domũ rediret peruenissetq̃ ad cypriũ uicũ flectere carpentũ in dexterã iussit aurigã; ut in collem exq̃liarũ ueheret; restitit pauidus & frenos ĩhibuit is q iumẽta agebat iacentẽq̃ dominæ seruiũ trucidatũ ostẽdit fœdũ ĩhumanũq̃; deĩde tradit scelus; monumẽtoq̃ locus est quẽ sceleratũ uicũ appellãt quo amẽs agitantibus sororis uiriq̃ cæsorũ furiis tulla p p̃ris corpus carpentũ egisse fert partẽq̃ sanguinis ac cædis paternæ cruẽto uehiculo cõtaminata ipsa respsaq̃ tulisse ad penates suos atq̃ uiri; q̃bus iratis malũ regni principiũ; similes deĩde exitus seq̃rent. Quia tpe uetustissimũ. Reddit rõnẽ cur ĩcipere a tulla uelit q̃a exẽplũ sit uetustissimum.

stri simile exemplũ est: Cum carpento ueheretur: & is q iumẽta agebat succussis frenis constitisset: repentine more causam req̃siuit: & ut comperit corpus p̃ris seruii Tullii occisi ibi iacere; supra id duci uehiculum iussit: quo celerius in complexu interfectoris eius tarquini superbi ueniret; Quia tam ĩpia tanq̃ probrosa festinatione non solum se æterna infamia: sed ipsum ẽt uicum cognomine sceleris commaculauit.

De Fimbria.

Non tam atrox. C. fimbriæ est factum & dictũ sed si per se existimentur utriq̃ audacissimum id egerat ut scæuola in funere. C. Maris iugularetur: quẽ postq̃ ex uulnere recreatum comperit: accusare apud populum ĩstituit: Interrogatus deinde quid de eo secus dicturus eẽt; cui pro sanctitate morum satis digna laudatio reddi non posset: respõdit se obiecturum illi q̃ parcius corpore telum recepisset licentiam furoris egre rei pu. gemitu prosequenda.

De Lucio catilina.

Lucio uero Catilina in [illegible]: M. cicerone icẽdium ab ipso excitatum dicente sentio inquit:

Carpẽto Cõsciẽtia nephariũ. Quia id cogitare q̃si nephas sit. Carpẽto. Vehiculi genus est. Succussis frenis. Pressis & ĩhibitis. Quo celerius in complexũ. Liuius hoc ĩ reditu fuisse dicit. Impia & p brosa. Scelerata & uituperosa quæ per patris corpus carpentum agi iusserit. Eterna infamia. Quia tam impium facinus oblitterari nunq̃ poterit ipsum uicum sceleris cognomine. Quia sceleratus uicus dictus est.

Non tã atrox. Hic est fimbria q occiso Valerio cuius legatus fuerat exercitũ sibi uẽdicauit. hic post Mortẽ. C. Marii cũ ĩ syllanos atq̃ senatũ supra modũ seuiret iusserat Scæuolã ĩtegerrimũ & sanctissimũ uirũ in. C. Marii tumulo tanq̃ uictimã iugulari; quo ad locũ ducto cũ ministri altius uulnus non ĩtulissent ille a uulnere recreari quodãmõ uidebat. Fimbria hoc audito q̃d. s. letale uulnus nõ admisisset illi diẽ dixit ad populũ res p̃fecto nõ solũ ĩproba; sed etiã ridiculosa: q̃rẽtibus ergo ex eo q̃d nã obiceret uiro integerri Plinius mo; lẽtius illũ respõdit recepisse telum. De hoc fimbria Plinius in fine breuiter sic tradit: fimbria a sylla pga/ Atrox mi oppressus corrupto exercitu desertus semet occidit. Nõ tã atrox. Sũt q uelint hoc nomẽ a græco deduc τροσω q̃ comedo μελον τροζω; ĩde deduci trox quasi comestibile: a uero priuatiuũ ẽ nõ comestibile: hoc est crudũ & acerbũ: ergo atrox crudele & acerbũ: sed nõ usq̃q̃ q̃ græcis ita dãdũ est ut nihil nobis reliquat: ergo Lucanus ab atro magis atrocẽ deriuari puto. Vt scæuola. De hoc scæuola Lucanus lib. ii. Te quoq̃ neglectũ uiolatæ scæuola dextre; Ante ipm penetrale deæ sempq̃ calẽtes mactauere focos; parum sed fessa senectus: Sãguinis effudit iugulo flãmisq̃ pepercit. Egræ reipu. Tristis & afflictæ reipu.

Salustius Lucio uero catilina. Salustius catilina ĩq̃t lege plaucia ĩterrogatus erat a. L. paulo postremo dissimulãdi cã aut sui expurgãdi sicut iurgio lacessitus foret in senatũ uenit: tũ. M. Tullius cõsul siue timẽs p̃sentiã siue cõmotus ira orõnẽ hũit luculentã atq̃ utilẽ reipu. quã postea edidit scriptã: sed ubi ille assedit Catilina ut erat paratus ad dissimulanda oĩa dimisso uultu uoce supplici postulare a p̃ribus cœpit ne q̃d de se temere credetẽt ea se familia ortũ ita se ab adolescẽtia dicebat uitã ĩstituisse: ut oĩa bona in spe hrẽnt; nec existimarẽt sibi p̃tritio uiro cuius ipsius atq̃ maiorũ plurima beneficia ĩ plebẽ eẽnt p dita repu. opus eẽ cũ eã seruaret M. T. inq̃linus ciuis urbis romæ ad hæc maledicta alia cũ adderet; obstrepere oẽs hostẽ & parricidã uocare: tũ ille furibũdus ĩq̃t quãdoq̃dẽ ego circũuẽtus ab inimicis p̃ceps agor; icendiũ meũ ruina urã extiguã: deĩde se ex curia domum protipuit. Incendium excitatum. Perturbationem urbis ex coniuratione suscitatam.

Si aqua nõ potuero. Perstat in translatione quia incendiũ dixerat quod aquã extinguitur. Conscientiæ stimulis. Quia sui sceleris conscius erat stimulis quibusdam agitabatur: nam ut ĩquit ille: neq; enim consiste/re mentem crimina sæua sinunt. Conati parricidi. Parricidium tam de parentibus q̃ de patria dicitur: un/de & parricidæ sæpe dicun tur a Valerio qui cæsarem interfecerunt quasi parentem patriæ.

& quidem illud si aqua non potuero ruina extiguã: quẽ quid aliud existimemus q̃ conscientiæ stimulis actum simulacrum a se inchoati parricidii pegisse?

De Magichilone.

c Onsternatũ etiã magichilonis amẽtia pectus q. M. marcello datũ a cæsarẽ spũm sua manu eri puit uetus etiã põpcianæ militiæ comes indignatus aliquos sibi amicorũ præferri. urbẽ enim a mytilenis quo se cõtulerat repetentẽ in atheniẽsium portu cum pugione confodit; protinusq; ad irritamẽta uesaniæ suæ trucidãda tetẽdit amicitiæ hostis diuini beneficii interceptor, publicæq; ɼligiõis q̃ ad salutẽ clarissimi ci uis ɼcupãdã attinuit acerba labes. De. C. Turãio. h Anc crudelitatẽ cui nihil adiici posse uidet̃. C. turinius atrocitate pricidii supauit: Nãq; triũ uirorũ partes secutus ꝓscripti pr̃is sui prætorii & ornati uiri latebras ætatẽ notasq; corporis q̃bus agnosci posset cẽturionibus edidit; q eũ ꝓsecuti sũt. Senex de filii magis uita & ĩcremẽtis q̃ de reliquo suo sollicitus an incolumis esset & an ĩperatoribus satisfaceret ĩterrogare eos cepit: e quibus unus ab illo ĩquit quẽ tãtope diligis demonstratus nr̃o ministerio filii iudicio occideris: protinusq; pectus eius gladio traiecit: collapsus itaq; est infœlix auctore cædis q̃ ipsa cæde miserior.

c Onsternatũ etiã. P: magi chilonis. De morte. M. Marcelli. Seruius sulpitius ad Ciceronẽ epistola Et si scio nõ iocũdissimũ nũciũ: Ad decimũ inq̃t kal. iunii cũ ab epidauro pyreũ naui aduectus essẽ ibi Marcellũ collegã nostrũ cõueni: eũq; ibi diẽ cõsumpsi: ut cũ eo eẽm: postero die cũ ab eo digressus eẽm eo cõsilio ut ab athenis ĩ boetiã irẽ ɼliquãq; iurisditionem absoluerẽ: ille uti aiebat supra maias italiã uersus nauigaturus erat: postridie cũ ab athenis ꝓficisci in aĩo haberẽ circiter horã decimã noctis posthumius familiaris meus ad me uenit & mihi nũciauit. M. Marcellũ collegã nostrũ post cœnæ tp̃sa pugio magichilone familiari eius pugiõe ꝑcussũ esse: & duo uulnera accepisse: unũ ĩ stomaco: alteꝝ ĩ capite secũdũ aurẽ: sperare tamẽ eũ uiuere posse: Magũ seipsũ ĩterfecisse postea: se a marcello ad me missũ eẽq; hæc nũciaret & rogaret ut me dicos cogerẽ. coegi & e uestigio eo sũ ꝓfectus pria luce cũ non longe a pyreo abessem: puer acidini obuiã mihi uenit cũ codicillis in q̃bus erat scriptũ pauloante lucẽ Marcellũ diẽ suũ obiisse: ita uir clarissimus ab hoĩe deterrimo acerbissima morte est affectus: & cui inimici ꝓp dignitatẽ pepcerãt: iuẽtus est amicus q ei mortẽ afferret & reliq̃. Datũ a cæsare. spiritũ: Cõfecto bello ciuili q̃d ĩter cæsarẽ atq; põpeiũ suscitatũ erat. Cæsar rerũ potitus multos sibi aduersos q põpeiũ secuti fuerãt in patriã restituit ĩ gratiãq; ɼcepit ĩter quos & Marcũ marcellũ ꝓ quo senatus uniuersus ĩtercesserat supplexq; a cæsare petierat ut sibi uit tãtus cõdonaret: cuius ꝓcibꝰ fatigatus cæsar senatui cõcessit q̃d fratri Marcelli denegauerat nã Marcelli frater sæpius ad cæsaris pedes ꝓuolutus suppliciter petierat a cæsare: ut ignosceret fratri illumq; ĩ gratiã reciperet q̃d nunq̃ a cæsare ĩpetrare potuerat restituto itaq; Marcello cæsari multi gratias egerũt ĩter quos cicero q orõnẽ hũit luculentissimã: Marcellus uero & ipse ĩ patriã redire recusabat: malebatq; exul ubiq; q̃ ĩ patria sine libertate uiuere: tandẽ cõsiliis & ꝓcibus amicorũ uictus cæsaris munus q̃d illi amplũ & honorificũ offerebat ut restitutis sibi oĩbus bonis suis ĩ patriã cũ sũma dignitate rediret accepit. Datũ spũm. Quia q̃tũ ĩ cæsare fuit illũ uita donauit: & reditũ ĩ patriã cõcessit. Indignatus aliquos sibi ꝓferri. Grauiter & iniquo aĩo ferebat Marcellũ & alios multos a cæsare fuisse restitutos: se uero neglectũ & ꝑtermissũ ne tãti muneris cõpos fieret Marcellus ĩ atheniẽsi portu illũ pugione trãsfixit: deĩde pœnitẽtia siue desperatiõe ductus aut furore cõcitatus sibiipsi quoq; mortẽ iciulit. Amicitiæ hostis. Exaggerat hoc facinus dicẽs eũ amicitiæ & religiõis iura ĩ acerba marcelli morte uiolasse. Diuini beneficii ĩterceptor. Hoc ad assẽtationẽ dictũ ẽ beneficiũ a cæsare datũ diuinũ appellãdo. Acerba lues publicæ religiõis. Ruina & aspera pestis publicæ religionis: nã hæc chilonis ĩpietas q̃ usus est ĩ Marcellũ: ad rem pu. ꝑtinere uidebatur. quia uniuersa ciuitas ꝓ marcelli salute magnopere laborasset.

h Anc crudelitatem. Chilonis impietatem omniũ maximã existimassem nisi Tuditanus eã atrocitate facti superasset: & reuera hac impietate maior nulla esse potuit. quid enim crudelius aut magis ĩpium q̃ a filio parentes ut hostibus gratificaretur occidi: cũ enim illũ hostibus indicarit: occidisse uidet̃. hic igit̃ Tuditanus latentẽ patrem a triumuiris proscriptum cũ amissis interfectoribus quereretur nõ solum indicauit: sed eius quoq; uultus & oris liniamenta & ætatis tempus quibus cognosci posset ministris aperuit: ex quo factum est ut qui ab amicis ocultabatur ab impio filio proderetur. Notas corporis. Signa & liniamẽta corporis. Senex de filii magis uita. Hoc ad exaggerandam filii impietatem dicit q̃ etiam ĩ media cæde pater de filii salute sollicitus esset: & tam pium patrem filius sceleratus prodere non dubitauerit.

Incrementis. Bonorum accessionibus & augmentis itaq; est infœlix. Maior inquit illi miseria fuit q̃ indicatus esset a filio q̃ q̃ interficeretur. Auctore cædis. s. filio miserior propter filium q cædis paternæ fuisset auctor indicio suo: neq; enim sibi tam acerba mors uidebatur q̃ filii proditio.

Ser. sulpitius

Vius facti Hoc simile est superiori sed ī hoc differūt:q̧ Tuditanus tātū latētis patris īdicator:hic ēt pr̄
c næ cædis spectator :nō eni sibi satis fuit cædis ministros ad latentē pr̄em duxisse nisi ante oculos pa
trē occidi uidisset.bis ergo parricida cōsilio & spectaculo. Ad q̄storia comitia.Vt filius q̄stor crearet̄
suaq̧ pr̄sentia quoad posset filio suffragaret̄. Sed ne fide eius tutus eē posset.Quam a filio nō potuit cliente
fidem est consecutus ut occultaretur:quā tutā esse impietas filii non permisit qui eum prodidit. Bis parri
cida.Et cum patrem prodidit ,& cum occidi spectauit.

n E uetius qdā fallassus.Crudelitatē uxoris expertus est uetius iste q a triūuiris proscriptus cū ad posticias
uxoris ædes profugisset ab ea nō est

De filio tullii annalis.

c Vius facti acerbitatē.L.tullius ānalis fortitus cū ī cāpū ad quæstoria cōitia filii descendēs,p̄scriptū se cognoscetet ad cliētem suū cōfugit:sed ne fide eius tutus eē posset:sceler̄ nefarii iuuenis effectū ē:si qdē p ipsa uestigia pr̄is militibus ductis occidēdū eum ī conspectu suo obiecit:bis parricida cōsilio prius:iterum spectaculo.

De Vxore uetii fallassi.

n E Vetius qdē falassus proscriptus parū a mari exitus:quē latentē uxor iterficiendū quid dicam tradidit:aut ipsa iugulauit:quanto enim leuius ē scelus cui tantummodo manus abest.

Externa de duobus fratribus filiis regis.

i Llud aūt facinus q a externū trāqlliori affectu narrabit̄.S.africāo pr̄is & patrui memoriā gladiatorio munere ī carthagine noua celebtāte.duo regis filii nup pr̄e mortuo ī harenā ,pcesserūt polliciti q̧ sūt ibi se de regno præliaturos:quo spectaculū illd illustrius pugna sua facerēt:eos cū scipio mōuisset verbis q̄ ferro diiudicare mallēt: uter regnare deberet, ac maior natu cōsilio eius obtēperaret:iunior corpis uiribus fretus ī amētia perstitit initoq̧ certamine ,ptinacior ī pietas fortunæ iudicio morte mulctata est.

De Mithridate.

m Ithridates āt multo sceleratius:q nō cū fratre de paterno regno sed cū ipso patre bellū de dominatōe gessit:ī quo q̄s aut hoīes ullos adiutores iuenerit:aut deos īuocare ausus sit ,p admiratiōe habet̄.

De Sariastre filio tigranis regis.

q Vanq̄ qd hoc quasi īusitatū ullis gētibus miremur:cū sariaster aduersus patrē suū Tigranem

admissus,q̄re uehemēti īdignatiōe cōmotus ī psequētiū manus pueniret sibi gladio pectus trāsfixit:postesq̧ crudelissime coniugis sanguie aspersit:uxor igit̄ uirū nō ,pdidit sed suis manibus quodāmō iugulauit: nā idē est auctorē & actorē cædis eē. Nec paꝝ amari. Liptote est,ac si diceret amarissimi. Quanto enim leuius est,Ac si diceret idem scelus esse uidetur alicui mortis causam atque ipsam mortem inferre.

i Llud āt facinus Scipio a castulone carthaginē ad uota soluenda diis munus gladiatorū qđ mortis cā patris patruiq̧ parauerat edēdū redut gladiatoꝝ spectaculu fuit nō ex eo genere hoīum ex quo lanistis cōparare mos est seruoꝝ q uenalē sāguinē habēt: uoluntaria ois & gratuita opera pugnātiū fuit:nā alii missi ab regulis sūt ad spēm īsite gētis uirtutis ostēdendā.alii ipsi ,pfessi se pugnaturos ī grām ducis alios æmulatio certamēq̧ traxit ut q̄s disceptādo cōtrouersias finire nequierant.eo ut uoluerant pacto ferro decernerent:neq̧ obscuri generis hoīes erant sed clari illustresq̧ corbis & orsua patruelles fratres de principatu ciuitatis ferro se certaturos ,pfessi sunt.Corbis maior erat ætate: Orsue prīnceps ,pxime fuerant a fratre maiore post eius mortē accepto prīcipatu cū uerbis disceptare scipio uellet ac sedare iras negatū id ambo dicere coībus cognatis nec aliū deoꝝ hominū ue q̄ martem se iudicē habituros eē robore maior: minor flore ætatis ferox mortē ī certamīe q̄ ut alter alterius īperio subigeret.
f optātes cū dirimi a tāta rabie negrēt: īsignæ spectaculū exercitu ,pbuere documentūq̧ q̄tū cupiditas īperii malū īter mortales eēt maior usu armoꝝ & astu facile stolidas uires iunioris supauit. Duo regis filii. Dissentit aliuio ualerius hoc loco nō.n.fratres sed patruelis fr̄es fuisse dicit liuius. Gladiatorio munere.In ludis funebribꝰ adhibebant̄ gladiatorū paria īter se ad sanguinē uel ad mortē usq̧ certātiū ut supra dixius: itaq̧ eiusmodi ludi celebriores habebāt̄ quo plures gladiatores occubuissent. Carthagine noua:Ciuitas est hispaniæ q̄ noua dicta est ad differentiā ueteris q̄ fuit in africa. Fortunæ iudicio. Quia fortuna uoluit ut maior in quo iusticia pietasq̧ illustrior erat uictor existeret.

m Ithridates.Mithridatis factū multo sceleratius q nō cū fratre sed cū patre de regno certauit.cū enim regnādi libidine nimia eēt icensus p̄maturā & celerē patris mortē cupiebat :quā cū illi clam īferre nō posset nec palā auderet:occupata regni parte bellum īdixit.Sed pater morte puentus sceleratam filii cupiditatē adimpleuit. In quo quis aut hoīes ullos Simile inqt mōstri uel certe miraculi erit si quis in eiusmodi bello qđ filius aduersus patrem suscipit inueniri potuerit:qui aut auxilia præstare aut deos īuocare ausus fuerit. Pro admiratione habetur.Loco miraculi ducitur.

q Vamq̄ qd hoc.Quasi dicat bellū qđ cū pr̄e hūit mithridates non tā ur̄ admirādū : cū & sariaster idē fecerit ī tygranē eius patrē armeniæ regē.hic sariaster ut tradit plutarcus in uita pōpeii.post pulsū e prouincia mithridatē q ad tygranē in armeniā profugerat a patre defecit & pompeium in armeniam uocauit illiq̧ uenienti occurrit ad fluuium araxem uictis copiis: urbes & oppida patris cum pōpeio pariter expugnat .Sed

Plut.

tygranes audito aductu põpeii:cognitaq; defectiõe filii cõicato cũ amicis cõsilio:hisq; i regiã & arcẽ colloca/tis ad põpeiũ supplex cõfugit fretus illius hũanitate ac suauissimis moribꝫ erroris ueniã petiit:q̃ ĩpetrata ut dixĩus ĩ ca.de hũanitate cũ illũ põpeius ĩ dextera pte:filiũ ĩ sinistra iuxta se collocasset atq; ĩter illos regnũ prius eẽt:ĩpius filius Sariaster id egre tulit:a põpeio ĩuitatus ad cœnã respõdit nõ sibi opus eẽ põpeio: se romanoꝝ aliũ ĩuentuꝝ cui carior eẽ posset:qbꝫ uerbis iratus põpeius illũ in uĩcula coniici & ad triũphũ reseruari iussit. Valerius uero dicit hũc ĩ patrẽ:cõspirasse cũ aĩcis detestabili: cõiuratiõe humano.s.sanguĩe facta:cõstat tamẽ illũ a põpeio in triũphũ fuisse ductũ. Inusitatũ ullis gẽtibus.Quasi apud alias natiões nõ idẽ fieri cõ

armeniæ regem ita cum amicis consenserit ut omnes dextris manibus sanguinem emitterent:atq; cum iui cem soluerent:uix ferrent p salute parentis tã cruenta conspiratione fœdus facientem.

De quodam qui interficere uoluit Octauianum Augustum.

Sed quid ego ista consector aut his immotor? cũ unius pcicidii cogitatiõe cũcta scelera supe rata cernam? Omni igitur impetu mentis:omnibus ĩ dignationis uiribus ad id lacerandum pio magis q̃ ualido affectu rapior: Quis enim amicitiæ fide exti ncta genus humanum cruentis in tenebris sepelire co natum profundo execrationis debitæ satis efficacibꝫ uerbis adegerit: Tu uidelicet efferatæ barbariæ ima nitate truculẽtior habenas romani ĩpii quas princeps parensq; nr̃ salutari dextera cõtinet:capere potuisti? haud te cõpote furoris in suo statu mũdus mansisset: Vrbem a gallis captam & trecentorum inclytæ gẽtis

sueuerit. Dextris manibus sanguinẽ emit/terent. Haurirẽt e dexteris suis sanguinẽ: nã ut testis herodotus apud barbaras nationes execrationis & iusiurãdi mos fuit.ut e dexteris manibꝫ sanguinẽ haustũ uino p mixtũ bi berẽt cũ hac execratiõe ut quiq; a fœderis lege & cõiuratione defecisset execrabilis eẽt: Cõspirationis igit̃ aduersus tygranẽ factæ filius se sociũ & pricipẽ pbuit. Inuicẽ soluerent. Confusum pmixtũq; sanguinẽ ex eoꝝ dexteris haustũ cõbiberẽt qđ & catilina ĩ cõiuratione sua fecisse dicit̃. Vix ferrent p salute patris. Qui uestigiũ aliqđ hũanitatis habent nõ sustinerent p salute patris hãc fieri execrationẽ quã aduersus patrẽ sariaster fecisse dicit̃. Tã cruenta cõspiratiõe. Quæ hũano sangui ne sanciebatur.

Hero. Mos barbaroꝝ

Sed quid ego ista consector? Hoc exẽplum totum est in assentatione positum & aperta nimis atq; ĩpudẽs assentatio q̃ non sine lectoris fastidio legi possit. Cõiuratione .n. quã aduersus tiberium ausus ẽ moliri seianus cunctis reipu. calamitatibꝫ dicit non solum conferendã:sed etiam esse præferendam. Suetonius ĩ uita Tiberii: Seianum inquit res nouas molientẽ q̃uis iã & natalem eius publice celebrati & imagines aureas coli passim uideret uix rãdẽ & astutia magis ac dolo q̃ pricipali auctoritate subuertit.nã primo ut a se per spetiem honoris dimitteret collegam sibi assumpsit ĩ q̃nto cõsulatu quẽ longo ĩteruallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac tribunitiæ potestatis deceptũ in opinantẽ criminatus est pudẽda miserãdaq; oĩone cũ ĩter alia patres cõscriptos p̃caret̃:mitterẽt alteꝝ e cõsulibus q senẽ se & solũ ĩ cõspectũ eoꝝ cũ aliquo p̃sidio pduceret: Sic quoq; diffidens tumultũq; metuens Drusũ nepotẽ suũ quem in uinculis adhuc romæ cõtinebat solui si res posceret duciq; cõstitui p̃cepat Aptatis ẽt nauibus ad quascũq; regiones meditaret̃ fugã speculatus ex altissima rupe idẽtidẽ signa q̃ ne nuncii morarent̃ tolli pcul:ut qcqd factũ p̃sentiret mandauerat: Veꝝ & oppssa cõiuratione Seiani nihilo securior aut cõstantior per .ix. pximos menses non egressus est uilla q̃ uocatur iouis. Hãc igit̃ cõiuratiõnẽ detestat̃ Valerius quã dicit p assẽtationẽ ad hũani generis euersionẽ excidiũq; ptinuisse: extĩcto enĩ ĩperatore Tiberio a quo genus hũanũ regeret̃ id a tanto ĩperatore desertũ piturũ esse uidebat̃. Sed qd ego ista cõsector. Quasi se ipsũ repꝛhendit ualerius q dũ in alienis exẽplis narrãdis ĩtẽtus est detestãdã aduersus tiberiũ Seiani cõiurationẽ p̃termittat q̃ atrocitate facti cuncta scelera superasse uideat̃. Oĩ igit̃ ĩpetu mẽtis. Quãdoqdẽ hoc superat oĩa scelera totis habenis ad id lacerandũ ĩpellor. Impetu. Impulsu & ardore mẽtis. Pio magisq̃ ualido. Potenti.q̃a ĩpares sunt rei tantæ uires ingenii mei: nec mihi tanta est dicẽdi copia quæ parẽ huic scõ detestatiõnẽ reddere posset. Quis enĩ amicitiæ fide. Nõ satis dignis uerbis hoc seiani scelus uituperari posse dicit q amicitiæ fide uiolata genus hũanũ ĩ discrimẽ occidẽdo ĩpatore adducere uoluerit. Genus hũanũ. Quasi ĩ uno ĩpatore totius generis humani salus sit reposita. In pfun. In baratro. Tu uidelicet efferate: Apostrophat ad seianũ quẽ oĩbus barbaris dicit eẽ crudeliorẽ q romanũ ĩperiũ uoluerit ĩtercipe:qđ si factũ fuisset totus terraꝝ orbis confusus perturbatusq; fuisset:ac propemodũ euersus. Vrbem a gallis captam. Postq̃ magnitudine & atrocitate criminis ĩuectus est in seianũ nunc per comparationem illius ĩpietatẽ exagerat: dicit enim oẽs clades romanorũ ab hostibus acceptas cum hoc tanto scelere non posse conferri q quãtum in eo fuit non modo referre:uerum etiam superare omnes romanæ urbis calamitates uoluerit. Vrbem a gallis captam. Nota est historia quõ Brenno duce galli:fuso fugatoq; apud aliam exercitu romano urbem cœperunt & totã præter capitoliũ flãma ferroq; uastarunt. Et trecentorum inclytæ gentis. Trecẽti & sex Fabii aduersus ueientes suis opibus suisq; sumptibus gerendũ bellum susceperunt q apud Cremerã per ĩsidias cæsi oẽs ad unũ fuerunt: quæ familia pœnitus extincta fuisset:ni unus qui p ætatẽ arma ferre non poterat Romæ relictus eam ppagasset. de quibus Ouidius lib. fastoꝝ .ii. Hæc fuit illa dies in qua ueientibus armis tercentũ fabii ter cecidere duo: una domus uires & onus susceperat urbis. Sumũt gẽtiles arma possessa manus

Ouid.

& cætera q̃ sequunt. Ex hac igit̃ familia ut dixſus unus tantũ ſupſuit a quo duxit originẽ. Q. ille Fabius maxius: de quo Ennius & alii. Vnus q nobis cũctãdo reſtituit rẽ: Vnde & Oui. Nã puer ipubes & adhuc nõ utilis armis: unus de fabia gẽte relictus erat. Scilicet ut poſſes olim tu maxĩe naſci: Cui res cũctãdo reſtituenda foret. Allieſem diẽ. Qui iter nefaſtos dies cõnumeratus eſt: eo q. biseo die romani clade fuiſſent affecti: & ab alia fluuio dictus: ubi romãus exercitus a gallis fuſus turpiter fuerat atq; fugatus. Oppſſos i hiſpania Sciones. Cn. & P. fratres q celtiberoꝝ pfidia decepti: cũ duobꝫ cõſularibꝫ exercitibꝫ i hiſpania cæſi fuerũt: de qbꝫ ſatis ſupradictũ eſt. Thraſimenũ lacũ. Apud quẽ Hãnibal Cn. flaminiũ cũ exercitu deleuit. Et cãnas. Vbi paulus æmilius cũ Terẽtio uatrõe cu igẽti clade fuere ſupati: ut ſæpius dictũ eſt. Sed uigilarũt oculi deoꝝ. Reſpicit ad id qđ iulius cæſar i ſydus dr̃ eẽ trãſlatus. Aræ puluinaria tẽpla. Ac ſi diceret cũcta numina oĩſq; diuinitas: tũc p iperatoris ſalute uigilauit. Et i primis auctor Iuppiter. Recte Iouẽ ſepat a cæteris diis tanq̃ patrẽ regẽq; hominũ: ſic & Vir. de Priamo. Forſitan & priami fuerint q̃ fata regnis. Nec excellẽ. mœ. ſua. qa regnãte Auguſto pax fuit i toto orbe terraꝝ: i quo ſtatu & Tiberius accepat ipiũ: qđ mortalibꝫ iuppiter cõceſſiſſe uidet̃. Itaq; ſtat pax. qa numi. clæmẽtia oĩa placata & qeta ſeruant̃. Qui ãt hoc tẽtauit. Dicit ſeianũ cũ uniuerſa ſtirpe eẽ deletũ. Et q̃s meruerat. Cõſpiratõis pœnas dediſſe. De morte nõ uulgari. Ca. XII. Vmanæ ãt uitæ cõditionẽ. Dicturus de hoĩum morte nõ uulgari: præfat̃ quodãmõ: & hũanæ uitæ cõditionẽ: ex ortu & occaſu hoĩum cognoſciut eũ uere fœlicẽ dicamus: q natus optimis auſpiciis uitã honeſtiſſime finietit: ſed cũ uita q̃ fruimur breuis ſit: dicit memoriã nr̃i faciẽdã eẽ q̃ maxĩe lõgã uirtute & reꝝ geſtaꝝ gloria: ne uitæ cupiditatæ ducti, malimus i ocio & lãgoꝛ diutius uiuer̃: q̃ breue tp̃is ſpaciũ factis illuſtrare. Primus dies. Quo ſydere naſcat̃ q̃ſpiã. Et ultĩus. Quo gñe mortis extiguat̃. Præcipue. Quaſi dicat nõ negaueri cæteros quoq; dies ad cõſiderationẽ uitæ cõferre: ſed pcipue notãdus ẽ primus uitæ dies quo ſit ſyder̃ natus nã ſi benigno fuerit ortus plurimũ ualer ad reliquũ uitæ tp̃s fœlic ter exigẽdũ. Et. red. pla. cõti. Iuxta illud Solonis: qđ ab Oui. ſũptẽ eſt: ſed. ſ. ultĩa ſp; expectãda dies hõi eſt; dicíq; beatus: Añ obitũ nemo ſupmaq; funera debet. Mediũ ãt tp̃is cur. Mediũ igt uitæ ſpaciũ p fortũæ libidie uerſat̃; ut mõ ſit amaritudine, mõ ſit iocũditate reſpſũ. Prout for. gu. rexit. Nõ ſine rõne gubernaculũ dixit: nã ut igt Lactãtius firmianus de falſa religiõe. fortunæ ſimulacrũ cũ copia & gubernaculo fingebat̃ tanq̃ ea eẽt q opes rribueret: & hũanaꝝ reꝝ regimẽ obtineret; cui opiniõi & Vir. aſſentire uidet̃: q fortunã oĩpotentẽ appellet. & hiſtoricus q ait: ſed pfecto fortũa i oĩ re dom[1]at̃. ẽ ãt fortuna ut ab eodẽ Lactãtio diffinit̃. accidẽtiũ reꝝ ſubitus atq; iopinatus euẽtus. Cice. tamẽ li. de diuinatiõe fortunã pœnitus tollit cũ dicat nihil eẽ tã cõtrariũ rõni & cõſtãtiæ q̃ fortunã; ut ne i deũ qdẽ cadere poſſe uideat̃: ut ſciat qd caſu & fortuitu futurũ ſit: ſi eni ſit illud certe eueniet; ſi certe eueniet; nulla ẽ fortũa. Spe ſemp minor. Quia hoĩes ſe diutius uicturos eẽ ſperãt ſed uitæ curſus ſpe ſp breuior eẽ ſolet. ſed duplici rõne ſit breuis: & q ſibi lõgiorẽ. uitã unuſq̃ſq; pſumit & q ſine rõne trãſigit̃ a multis. Nã & ſi eo bene ut uelis.: Si bene uiuẽdi rõnẽ hoĩes ſequerent̃ uitæ curſus quãtũlibet breuis: lõgiſſimus efficeret̃. dãda ẽ igit̃ opacũ uirtute uiuat̃. Inerti mora. ignauæ uitæ lõgitudie. Magis exigis quã approbras. Magis uitæ longitudinẽ optes quã uirtute & recte factis uitã illuſtres. T Vllus hoſtilius fulmĩe ictus. Poſt multa bella confecta cum hominesuulgo eũ ſtatum reꝝ quiſub'

[Ennius] [Oui.] [Virgi.] [Oui.] [Lactantius] [Virgi.] [Cicero]

uirorũ ſtrage fœdatũ allienſem diẽ; & oppreſſos i hiſpania Scipiones: & Thraſimenũ lacum & cãnas: bellorũq; ciuiliũ domeſtico ſanguine manantes furores amẽtibus ppoſitis furoris tui repræſentare & uicere uoluiſti. ſed uigilarũt oculi deorũ: ſydera ſuũ uigorẽ obtinuerũt: aræ puluinaria: tẽpla præſenti numĩe uallata ſũt. Nihil qđ p capite auguſti ac patria excubare debuit: torporẽ ſibi permiſit: & i primis auctor & tutela noſtræ incolũitatis iuppiter: ne excœllẽtiſſima mœnia ſua totius orbis ruina collaberẽtur: diuino cõſilio puidit. Itaq; ſtat pax: ualẽt leges: ſincerus priuati ac publici officii tenor ſeruat̃. Qui aũt hæc uiolatis amicitiæ fœderibꝫ tẽtauit ſubuertere oĩ cũ ſtirpe ſua populi romani uiribꝫ obtritus: etiã apud inferos ſi tamẽ illuc receptus eſt: quæ meret̃ ſupplicia pendit.

De morte non ulgari. Ca. XII.

H Vmanæ aũt uitæ conditionẽ præcipue primus & ultimus dies cõtinet: quia plurimũ intereſt quibꝫ auſpiciis ichoetur: & quo fine claudatur. ideoque eum demum fœlicem iudicamus cui & accipere lucem pſpere: & reddere placide cõtigit medii temporis curſus p ut fortuna gubernaculũ rexit: mõ aſpero: modo trãqllo motu peragitur: ſpe ſemper minor dum & cupidæ uocis extẽditur & fere ſine ratiõe conſumitur. Nanque ſi eo bene uti uelis etiam paruum ampliſſimum efficies numerum annorum multitudine operũ ſuperãdo: alioquin qd attinet inerti mora gaudere ſi magis exigis uitam q̃ approbas? Sed ne longe euager eorum mentionem faciam qui non uulgari genere mortis abſumpti ſunt.

De Tullo Hoſtilio.

T Vllus Hoſtilius fulmĩe ictus cum tota domo cõflagrauit. Singularem fati ſortem: qua acci-

rege Numa fuerat:regrerent:unam silet opē ægris corporibus relictā esse credentes:si pax ueniaq; diis imor
talibus esset ĩpetrata:regis Numæ cōmentarios adiuit.hūc igiť ea cōmētaria uoluentē rraduni cū ibi q̄dā oc
culta solēnia & sacrificia ioui elicio facta ĩuenisset: operatū his sacris se abdidisse:sed non rite nutū & curatū
id sacrū esse:nec solū ei nullā oblatā cœlestiū speciē:sed ira iouis sollicitata:praua iā religione fulmine ictū cū
tota domo flagrasse.regnauit aūt annis triginta duobus:cuius tēporibus ferunt bizantiū ciuitatē q̄ nūc Cō/
stantinopolis diciť fuisse cōditā.Dionysius alicarnaseus de hoc ĩcendio duas affert opiniones:& dicit succen/
sam domū alios putare per fulmen ob quorundā sacrorū ĩtermissionē:plures tamen humanis ĩsidiis este fa
ctū id opus ascribentes Marcio:q post eū re/
gnū obtinuit:sed hanc opinionē paulo post
multis rōnibus cōfutat. Vt columen urbis.
Idest rex sustentaculum urbis romanæ:nam
columē a columna dictum est. sicut enim co
lumna domum sustinet: sic & reges suas ur/
bes & oppida sustinere uidentur. Columen

dit ut columē urbis ĩ ipsa urbe raptum : ne supræmo
quidē funeris honore a ciuibus decorari posset cœle-
sti flamma in eadē conditione redactū:ut eosdem pe
nates & regina regū sepulchrum haberet.

De duabus mulieribus.

u Ix uerisimile est ineripiēdo spiritu idē gaudiū
potuisse quod fulmē:& tamē idē ualuit. Nun-
ciata.n.clade quæ ad lacū Thrasimenū inciderat:mu
lierū duarū altera sospiti filio ad ipsam portam facta
obuia cōplexu eius expirauit:altera cū falso mortis fi
lii nuncio mœsta domi sederet:ad primū conspectū
redeūtis exanimata est.genus casus inusitatum: quas
dolor non extinxerant lætitia consumpsit.

De.M.Iuuentio Talua consule.

s Ed minus miror q̄ mulieres.M.iuuētius talua
consul collega Tiberii gracchi consul iterū cū
in corsica:quam nuper subegerat:sacrificaret:receptis
litteris decretas ei a senatu supplicationes nunciātib9
intēto illas animo legens:caligine orta ante foculum
collapsus mortuus humi iacuit: quem quid aliud q̄
nimio gaudio euectū putemus.En cui Numantia &
Carthago excidenda traderetur.

De Q uinto catulo.

m Aioris aliquanto spūs dux. Q . Catulus cĩbrici
triūphi cū Mario pticeps a senatu datus sed exi
tus uiolētioris:nāq; ab hoc eodē Mario postea ,ppter

u Ix uerisimile. Dicturus de duab9 fœ/
minab9 morte nō uulgari:ostēdit mi
rū esse uim tantā ĩ eripiēdo spiritu re
pentinū & inopinatū habuisse gaudiū:quātā
in Tullo fulmē obtinuit.fuit aūt tēpore secū/
di punici belli post cladē apud thrasimenū ro
manis illatā:cū uarie affecta ciuitas esset: fœ/
minab9 p̄cipue & gaudia ĩsignia erāt & luctus
nā unā nunciata clade ĩ ipsa porta sospite filio
repente oblato & ĩ cōspectu eius repente expi
rasse ferunt.alterā cui mors filii falso nuncia/
ta erat mœstā sedentē domi ad primū cōspe/
ctū redeuntis filii gaudio nimio exanimatā.
Sospiti.Saluo & incolumi filio. Exanima
ta.Hoc loco mortua diciť: q̄uis teste Seruio:
exanimus mortuus :& exanimatus territus
dicať.Virgi.Exanimūq; auro corpus uende
bat Achiles.Itē Exanimata sequens ĩpĩgeret
agmĩa muris. Genus casus.Genus mortis.
Inusitatū.Præter cōsuetudinē:nā id rarissi
mū est:nec uideť esse naturale q̄ quis gaudio
pereat:philosophi dicunt:cor a sanguine dese
ri in nimia lætitia:qa relaxatis ueniis toto cor
pore diffundit:contra uero ĩ metu fieri ut de
sertis partib9 exteriorib9 corporis ad cor san/
guis accurrat & ei laboranti opē ferat.si cor igr̄
in lætitia deseritur a morte facile opprimiť.
s Ed minus miror q̄ mulieres. Cōpa/
rat mulieribus.M.iuuentium cōsulē
gracchi collegam:q nimia & ipse læ/
Exani/
mus
Exanima
tus.Vir.

ticia piisse crediť:nā cū sacra diis exhiberet in corsica: quā auspiciis suis atq; ductu subegerat:litæ a sēatu reddū
tur:qbus illi supplicationes fuisse decretas significabať:sed cū intensiori aīo legeret eas:nimio euectus gaudio
ante ipsa deor9 altaria ueluti uictima moribundus cecidit.Pli.li.vii.M.iuuentius thalua cōsul cū sacrificaret Plinius
.s.periit. In corsica.Quā ligustici sinus æquor aluit teste Solino. Sacrificaret.Propter rē fœliciter gestā
diis uota persolueret. Supplicationes.Scilicet fuisse decretas illi:nā mos erat: ut sæpe diximus:q̄ parta ui/
ctoria in oībus templis supplicationes decernerenť diis illis quos uictoriæ auctores fuisse existimabant. de/
inde triumphi spes erat ĩperatori:qui uictoriā fuisset consecutus:nā præcedebant semper supplicationes:se/
quebať deinde triumphus. Caligine orta.Cu obtenebrati eius essent oculi. En cui.Ironia est:q̄si dicat
quid si Carthaginem euertisset.si Numantiam sustulisset:quod Scipio fecit.
Aioris aliquāto spiritus.Plutarcus in uita Marii. Catulus ĩquit luctarius qui Marii collega fuerat:& Plut.
m de cimbris cum eo triūphauerat.itē Pli.in principio libri decimiseptimi:Aliquanto p̄stantior in eo Plinius
dem pallatio quinti catuli q cimbros cum Mario fudit:postq̄ Marius ,p catulo rogantibus dixit : eū
mori oportere inclusus domi accensis carbonibus sese suffocauit.Beatus Augustinus de ciuitate dei lib.iii. Beatus
Catulus ĩquit:hausto ueneno sese e manibus inimicor9 subtraxit.Lucius florus:Catulus iqt se ignis haustu August.
ludibrio hostiū exemit.fuit aūt hic catulus.C.Marii collega ĩ q̄rto cōsulatu aduersus cimbros & senones in Lucius
quo bello uictoriæ dux & auctor fuisse crediť:nā post cæsos hostes cum Marii milites pecunias diripuissent Florus
spolia & turbæ & signa ĩ castra catuli delata fuerūt:q̄ apud se catulus diligētissime seruari uoluit:ut appare/
ret eū uictoriæ auctorē extitisse:& cū inter milites Marii atq; catuli de uictoria cōtētio eēt oborta:i hæc pacta

ciuiles dissensiones mori iussus recēti calce illito mul toq; igni pcalefacto cubiculo se iclusū peremit: cuius tā dira necessitas maximus Marianæ gloriæ rubor extitit.

De Lucio Cornelio Merula.

q Va tēpestate tri. pleb. L. quoq; cornelius merula cōsularis & flamen dialis: ne ludibrio īsolētissimis uictoribus cēt in iouis sacrario uenis incisis cōtumeliosæ mortis denunciationē effugit sacerdotisq; sui sanguine uetustissimi fori maduerunt.

De Herenio Siculo.

a Cer & animosus uitæ exitus Herenii siculi quo C. gracchus & aruspice & amico usus fuerat: nā cum eo nomine in carcerem duceretur in poste eius illiso capite in ipso ignominiæ aditu concidit: ac spiritum deposuit uno gradu a publico sulpicio manuq; carnificis citerior.

De Caio lucinio.

c Onsimili īpetu mortis. C. Lucinius macer uir prætorius calui pater repetundarum reus dum sententiæ dicerentur in menianum conscendit. Siquidem cum. M. Ciceronem qui ad iudiciū cōgebat prætextam ponentem uidisset: misit ad eū qui diceret se nō damnatum sed reum periisse: nec sua bona hastæ posse subiici. Ac protinus sudario quod forte ī manu tenebat ore & faucibꝫ suis coarctat| iclusō spiritu pœnam morte præcurrit: qua cognita re: Cicero de eo nihil pronunciauit. Igitur illustris īgenii orator ab inopia rei familiaris & a crimine domesticæ damnatiōis īusitato paterni fati genere uindicatus ē fort| huius illoꝝ p ridicula.

De Cornelio gallo &. Tito æthereo.

conuenerunt ut legati parmensiū: q tū aderant de re ista iudicarent: hi ducti per cadauera hostiū a militibus cōspexerunt iaculis militū catuli barbarorū corpora esse perforata. dignoscebant̄ ex inscriptis litteris: q nomen catuli in telis designabant: ueq; famā & gloriā totam Mario ꝑpter primā uictoriā & nomen īperii tribuebant. Recenti calce illito. Noua calce asperso & uncto. eodē ferm e genere mortis. Mantuæ legi sponsū & sponsam fuisse consumptos cubiculo noua calce illito carbonis igne correpto.

q Va tempestate. Cornelius merula q pulso cina consul in eius locū fuerat substitutus: post reditū Marii atq; Cinæ ubi uidit e manibus eorū elabi nō posse in tēplo iouis cuius flamen erat succisis uenis sibi mortem ipse consciuit: focos etiā

Augu.

aras suo sanguine respersit. Augus. de ciuitate dei li. iii. ca. xvii. Merula inqt flamē dialis præcisis uenis ioui etiā suo sanguine litauit.

Florus

Florus uero: Merula inqt flamen dialis in capitolio iouis ipsius oculos uenarū cruore respersit. Qua tempestate. Quo tpe: in qua significatione Salustius frequēter ponit. licet & ꝑ calamitate accipi possit: dicimus etiā tēpestatē teste Seruio: uentos: auras: serenitatē.

Virgi.

Virg. Dii maris & terræ tempestatūq; potentes. tēpestatum dixit ut uult Seruius: uentorū: aurarum: temporum serenitatis. unde & alibi: unde hæc tam clara repente tempestas. Ludibrio. Ignominiæ & illusioni.

a Cer etiam animosus. Non minus fortiter uitam finiuit Herennius q̄ Cornelius. cū. L. Opimius consul. C. gracchum agrarias leges contra senatus auctoritatem ferre molientem sustulisset. Herennius Siculus qui ut aruspex & familiarissimus Gracchi fuerat damnatus q; cū Graccho sensisse diceret̄: cum duceretur ī carcerem: & sic carceris posti caput illisit: ut uitam in aditu ipso reliquerit suam: & sic morte non uulgari qd̄ iminebat supplicium effugit. Eo nomine in carcerē duceretur in poste. Ea causa qd̄ contra senatus decretum cum Graccho sensisse diceretur. Ignominiæ aditu concidit. In ipso carceris aditu ubi ignominiose periturus erat. A manu carnificis citerior. Ac si diceret parum abfuit quin in carcerem trusus necaretur a lictore.

c Onsimili impetu. C. Lucinius macer repetundarum postulatus ex Asia cū dicturus causam uidisset Ciceronem in accusationem esse paratum: desperata causa & salute in Menianum ascendit & Ciceroni nunciari iussit oratione non esse opus quoniā iudicium morte præuenisset: & ita sumpto sudario qd̄ secum gestabat sibi spiritum interclusit: ne damnato illo eius quoq; bona subhastarentur. fuit autem hic Licinius qui Ciceroni conferebatur in æloquentia: declamator eximius ut in Senecæ declamationibus uideri licet. Repetundarum reus. Accusatus repetundarum ex Asia.

Menianū

Menianum. Locum iudicii ab ædibus menii denominatum: nā cum ædes suas Catoni & Flacco consulibus menius uendidisset: ut locus esset ubi iudicia exercerent̄ columnam sibi reseruauit: quā etiā tabulatis circūdedit: ut inde posset gladiatorum munus spectare cum suis: & ab ædibus menii menianus locus dictus est: ubi iudicia ferebantur. erat autem tanq̄ basilica eminentior. Iudiciū cogebat. Iudices cōgregabat. Prætextam ponentē. Se parantē ad agendum. Sudario. Velamine: quo sudorem abstergebat. Coarctatis. Constrictis & elisis. Igitur illustris īgenii orator. Eloquētia quāuis plurimū ualeret Lucinius tamē īusitato mortis genere & ægestatē domesticæ rei: & iudicii ignominiā uitauit.

Illustris orator. Quia clarissimus fuit orator cuius meminit Cicero libro de oratore. Ab inopia rei familiaris. Quasi damnatus fuisset & eius bona subhastata: ad inopiā redacta eēt eius familia. Crimīe domesticæ dānatiōis. Sic quoq; genus familiāq; suā a turpitudīe futuræ dānatiōis uindicauit: ut tāta īfamia domus notari nō posset. Paterni fati. Quia patri nō hoc genere mortis extinctus fuerat. Vindicatus est. Se liberauit. Illorum. De qbus dicturus sum. Ridicula. Risu digna: sed melius dixisset detestanda.

Ornelius gallus prætorius &. T. ethereus. Horũ mors nõ solũ obscenitatis sed abominatiõis plena ut dũ pueris abuterent̃ in ipsa coitus obscœnitate perierint: quanq̃ & obscœnus poeta dixerit: Dii facerent oẽs ut nos moremur in illo. Horũ me minit plinius li. vii. naturalis historiæ: & eos uenere obus se dicit. (Seneca) Quanq̃ quid attinet. Dignus certe repræhensione Valerius: qui tantam turpitudinem excusare quodammõ uelle uideat̃: quæ sit omni in factione dignissima. dicit enim non esse omniũ conuicio lacerandos cũ non libidine sed casu potius quodam perisse uideri possint. quia fragilitas humana mille sit subiecta periculis & casibus. ego uero id diuino iudicio potius factũ esse crediderim: ne tantũ scelus impunitum esset. Finem nãq; uitæ. Vult arguere potius se illis subitam aliis de causis accidere mortẽ. cũ enĩ icertus sit uitæ nostræ finis: uariisq; casibus expositus nõnunq̃ ab instantibus in supremo fato titulũ mors ipsa sortitur. illi uero cum in obscenitate forent: quo tp̃e uitæ casus instabat: obscenitati mors qdẽ ascribit̃ quãquã instantia in ipso exitus tempore incidũt magis q̃ mortis causam afferant. Supremi fati titulum. Quia mors denoiatur ab eo qđ quis fecerit: cum subito casu opprimit̃. Accersant. Prouocent: ostendit scelestos illos ẽt si alteri rei tunc fuissent intenti: tamen mortem euadere non potuisse.

Ornelius igit̃ gallus prætorius &. T. ethereus eques romanus iter usum puerilis ueneris absũpti sunt: quãquã quorsũ attinet eorum cauillari fata: quos nõ libido sua: sed fragilitatis humanæ ratio abstulit: finẽ nanque uitæ nostræ uariis & occultis causis exposit interdum immerẽtia supremi fati titulum occupãt: cum magis in tempus incidant q̃ ipsã mortẽ accersant. Externa de Coma fratre Diogenis.

Vnt & externæ mortes dignæ annotatu: qualis i primis comæ: quẽ ferũt maximi latronum ducis Diogenis fratrẽ fuisse. Is enĩ ad Rutiliũ consulem & nã quam prædones tenuerant i potestatem nostrã redactam productus: cum de uiribus & conatibus fugitiuorũ interrogaretur: sumpto tempore ad se colligendum caput operuit inixusq; genibus compresso spiritu inter ipsas custodũ manus inq; cõspectu summi iperii exoptata securitate acquieuit.

Orqueãt se miseri quibus extingui q̃ superesse utilius est: trepido & anxio consilio: qua nã ratione uita exeat: quærentes ferrum acuãt: uenena tempent: laqueos apprahẽdant: uastas altitudines circũspiciant: tanquã magno apparatu aut exquisita moltione opus sit. ut corporis atq; animi infirmo uinculo cohærẽs societas dirimatur. Nihil horũ Coma sed intra pectus inclusa aĩa finem sui repperit. Enimuero minimo studio teti nẽdũ bonum cuius caduca possessio tam leui afflatu uiolentiæ cõcussa dilabi potuit.

Vnt & externæ. Non uulgares quoq; externorum mortes relatione dignæ sunt: qualis comæ i primis fuisse traditur: qui Diogenis latronum ducis frater captus cũ ad. P. Rutilium ductus esset: & ex eo quæreret̃ de genere belli: de multitudie seruorũ: atq; eorum consiliis sumpto ad respondẽdũ spacio: sibiipsi spiritũ interclusit maluitq; fortissimus latro: in conspectu consulis & totius exercitus sibi mortem inferre q̃ suorum consilium prodere: & iudicio publico damnari. Comæ. Nomẽ ꝓpriũ: est aũt genitiuus a comes: sicut Anchises anchisæ. Ad rutiliũ consulẽ. Qui ut diximus in ca. de mutatione fortunæ cõsul i Siciliã missus: ut ꝓuinciã illã seruili bello occupatã reciperet: & a fugitiuorũ ipetu tutã pacatãq; redderet: post confectũ bellũ ex decẽ legatorũ sentẽtia: siculis leges iposuit. Ad se colligendũ. Ad deliberandũ: uel ad colligendũ uires i unũ. Innixusq; genibꝰ. Quia humi ꝓuolutus erat more supplicantiũ. Sũmi iperii. Consulis romani.

Orqueant se miseri. Inuehit̃ in timidos & uitæ cupidos q. necessario moritur: igenus mortis inquirũt. Torqueãt. Cruciẽt se de mor e solliciti. Trepido. Iuxta illud: Sed timidi ẽ optare necẽ. Vastas altitudines. E qbus ꝓcipites dent. Infirmo uinculo. Bene ifirmo: nã uis parua plerũq; hãc animæ & corporis cõiũctionẽ dissoluit. Enĩ uero minimo studio. Nõ ẽ tãtope exoptãda uita q̃ sicut ĩ coma uidimus tã facile amittit̃.

De Eschylo poeta.

Schyli uero poetæ excessus quẽadmdum nõ uoluntarius: sic propter nouitatẽ casus referendus: In Sicilia mœnibus urbis in qua morabat̃ egressus aprico in loco resedit super quem aquila testudinem ferens elusa splendore capitis: erat enim capillis

Schyli uero poetæ. Hic primus tragœdiarũ scriptor fuit teste Quintiliano: q ait. Eschylus tragœdias primus in lucem ꝓtulit. Hor. quoq; in poetria: personæ pallæq; reptor honestæ Eschylus modicis istruxit pulpita tignis Et docuit magnũq; loq nitiq; coturno. floruit Athenis teste Gelio tẽpore Miltiadis: ãno ducentesimo sexagesimo post urbẽ cõditã: cuius mors nõ ꝓfecto uulgaris fuit: nã cũ in loco aprico sederet expositus soli: uel ut alii dicunt soporatus esset: aquila desuper uolitãs illius delusa caluicie: quã lapidẽ esse putarat: testudinẽ quã pedibus uncis gestabat: fractura demisit ĩ caput & clarissimũ poetam inaudita morte interemit. Aprico loco. Aperto & soli exposito: nã apricus q̃si africus: hoc est sine frigore. apricis aũt locis senes delectant̃: ut aprici meminisse senes. Elusa splẽdore capitis. Hoc est caluicie: quã lapidẽ esse putauit: & ideo testudinem demisit in caput tanquã in lapidem: ut fracto testudinis ostraco carne uesceret̃. (Quinti. Hor. Apricus)

uacuum perinde atque lapidi eam illisit:ut fractæ testudinis carne uesceretur: eoq; ictu origo & pricipiũ fortioris tragœdiæ extinctũ est. De Homero poeta.

u On uulgaris etiã Homeri morti causa fertur:q̄ i insula:qa quæstionẽ a piscatoribus positã soluere non potuisset dolore absumptus creditur.

De Euripide poeta.

f Ed atrocius aliquanto Euripides finitus ẽ. Ab Archelai enim regis cœna i Macedoniã domũ hospitalẽ repetens:canũ morsibus laniatus obiit:crudelitas fati tanto ingenio nõ debita fuit:sicut illi excessus illustriũ poetarũ motibus & opibus idignissimi.

De Sophocle.

f Ophocles ultimæ iã senectutis cum i certamine tragœdiã iam dimisisset:ancipiti sententiaꝝ euentu diu sollicitus:aliquando tamen una sententia uictor causã mortis gaudiũ habuit. De philomene.

p Hilomenẽ uis risus imoderati abstulit paratas ei ficus atq; in cõspectu positas Asello cõsumẽte puerũ ut illum abigeret inclamauit:qui cum iã comestis omnibus superuenisset. quoniam inquit tã tardus fuisti da nũc merũ asello:ac protinus urbanitatẽ dicti crebro anhelitu cachinorũ ꝑsecutus senile guttur salebris spũs angustia prægrauauit. De Pindaro.

a T pindarus cũ in gymnasio sup gremiũ pueri quo unico delectabaẽ capite posito:quieti se dedisset nõ prius decessisse cognitus ẽ q̄ gymnasiarcho claudere eũ iam locum uolente; nequaq̄ excitaretur.

Illisit. Incussit. Origo & pricipiũ. Quia fuit ut dixi tragœdiæ primus auctor:testibus Quinti. & Oratio;

n On uulgaris etiã homeri. Cũ iter oẽs ferme scriptores magna sit de homeri pria parẽtibusq; dissensio:de morte tamẽ cõuenit iter eos:q dũ i Ioniã isulã nauigasset:& i piscatores: q littoribus appulsi sese pediculis expurgabãt;forte q̄ dã i icidisset:q̄siuit ab eis nũqd hẽrẽt:uel ut alii dicũt:qd illic agerẽt. n. teste Ci. tus. v. circa finẽ. cæcus;q obscure satis r ũderũt:pdidisse qđ cœperãt: qđ uero non cepissent hẽre uel ut alii dicũt:qđ capimus pdimus:qđ q̄rimus hẽmus. significabant aũt sese purgare pediculis:& ita quos caperẽt pdere quos nõ cepissent i uestimẽtis hẽe. qđ enigma cũ iterptari nõ posset:nimio dolore cõfectus migrauit de uita; honorificẽtissime aũt a suis ciuibꝰ sepultus fuit: & i illius sepulchro epigramma isculptũ. Cõditus hoc tumulo uates diuinus Homerus: Heroũ cecinit q bene facta ducũ. De temporibꝰ & uita tã icerta ferunẽ ab auctoribꝰ; ut de his tacerẽ satius eẽ existimẽ q̄ tã dubia referre. Quæstionẽ a piscatoribꝰ positã. Sequiẽ opinionẽ eoꝝ q dicũt:nõ iterrogatos piscatores qd haberẽt:sed ultro q̄stionẽ ꝓpofuisse. s. uenamur bis quinis catulis: qđ capimus pdimus:qđ q̄rimus hẽmus. cõstat aũt ut diximus teste Cicerõe Homeꝝ fuisse cæcũ.

s Ed atrocius aliquãto. De euripide satis supra dictũ est i capi. de fiducia. qđ uero ad eius mortẽ ptinet:sic breuiter Gelius tradit li. xv. ca. ii. cũ i Macedonia apud Archelaũ regẽ esset;utereẽq; eo rex familiari terrediens nocte ab eius cœna; canibꝰ a quodã æmulo imissis dilaceratus est:& ex his uulneribus mors secuta ẽ: sepulchrũ aũt eius & memoriã eo dignati sũt honore; ut i gloriæ quoq; loco ꝑdicarẽt ουποτεσιυνηια γρυπεσολοιτοπου qđ egregius poeta morte obita sepultus i eoꝝ terra foret; quãobrẽ cũ legati ad eos ab atheniẽsibꝰ missi petiissent ut ossa athenas i terrã illius patriam pmitterent trãsferri; maxio cõsensu macedones i ea re denegãda pstiterũt. Archelaus uero rex audita tã indigna morte poetæ:q̄ primũ iussit capillos sibi & barbã resecari:i signũ doloris. Archelai. Qui Alexãdro successerat; i ptẽ regni. Crudelitas facti. Deplorat quodã mõ Valerius indignam poetæ mortem & eorum pariter qui sequuntur.

s Ophocles ultimæ iã senectutis. Hic ut diximus; tragœdiaꝝ scriptor clarissimus fuit: q iã exactæ senectutis cũ cæteris poetis i certamẽ descẽdit & cõpositã tragœdiã in mediũ ꝓtulit:sed cũ eẽt cũ solo relictus; cuius uis igenii disputatiõis euẽtũ faceret icertũ:diu sollicitus tãdẽ una sñia cũ supior euasisset:nimio uictoriæ successu exultãs cõfestĩ præ nimio gaudio periit. Pli. li. vii. natu. histo. Gaudio iqt periere ꝑter chilonem de quo Sophocles & Dyonisius Siciliæ tyrãnus uterq; accepto tragicæ uictoriæ nũcio: d hoc alio loco:Sophoclẽ tragici cothurni pricipẽ defũctũ sepelire:liber pr iussit obsidẽtibꝰ mœnia lacedæmõiis:Lysandro eoꝝ rege i qete sæpius admonito:ut patereẽ hũari delicias suas:reqsiuit rex q sup mũ diẽ athenis obisset: nec difficulter ex his q̄ deus significasset itellexit pacẽq; funeri dedit. Vltimæ iã sene. Vtpote ãnoꝝ ferme centũ: ut ꝓpterea nulli mirũ eẽ possit i ea ætate subito piisse. In certamie tragœdiã dimisisset. Cũ certaret de tragœdia cũ aliis sicut mos erat ãtiquoꝝ; ut melioribꝰ scriptoribꝰ pmia darenẽ. Ancipiti senten. euen. Quid. s. iudicaturi erãt iudices, nã poetæ iter se pares sentẽtiis eẽ uidebanẽ;& iõ icerti erant: qs eoꝝ futurus esset superior.

p Hilomenẽ. Ridicula satis mors Philomenis;q cũ uidisset asellũ sibi paratas ficus edenrẽ; abigiq; ide iussisset id serius faciente puero:cũ nunc iasset ficus omnes asellũ deuorasse;da potũ inqr illi optimũ merũ;quo ioculari dicto;nimio risu concitatus uitã exhalauit. Abigeret. Expelleret; & ꝓprie dicitur:nam abiguntẽ aues & pecora. Cachinoꝝ. Cachinus imoderatus risus diciẽ. Persius. Rides cũ tibi calue Pinguis aqualiculæ ꝓpenso sexq pede exter:Quid faciam:sed sum petulãti splene cachino. & Iuue. rides maiore cachino concutitur. Salebris. Asperitatibus uel amaritudine.

a T Pĩda. Hic lyricus poeta fuit:oĩũ suo tpe ꝑstãtissim⁹ uel certe:Quĩ tiliano. teste:nouẽ lyricoꝝ lõge priceps magnificẽtia sentẽtiis figuris beatissima reꝝ uerborumq; copia ueluti quodam eloquentiæ

flumen: quē Oratius dixit nulli qdē imitabilē esse legit̄: q̄ cū Alexander magnus thebas cœpisset urbēq̄ illā dirriperet ac ciues sub corona uenderet: soli Pindaro eiusq̄ familiæ ppīgenii nobilitatēq̄ ægregiāq̄ doctrinā parci iussit: cuius mors minīe uulgaris fuit: cū enī ludos spectaret & præ lassitudīe spectaculi sōno grauatus ī gremio cuiusdā pueri. cuius studiosissimus erat caput deposuisset: nō prius decessisse cognitus est q̄ peractis ludis gymnasii princeps iuberet oēs exire & frustra pindarū excitasset: Quippe q̄ in æternā clausisset luimina mortem. Cui quidem. Crediderim inquit Valerius benignissimos deos huic poetæ & in carminibus ædendis eloquentiā & placidum uitæ finem dedisse. Pli. dicit li. vii. na. histo. Alexandrum magnum cū thebas raperet iussisse pindari uatis familiæ penatibusq̄ parci.

Cui qdē crediderim eadē benignitate deorū & tantū poeticæ facundiæ & tam placidum uitæ finē attributum.

De Anachreonte.

Sicut anachreōti quoq̄ quē bis tantū humanæ uitæ modū supgressum: dū passæ uuæ succo tenues & exiles uirium reliquias foueret: unius grani ptinacior in aridis faucibus humor assumpsit.

De Milone Crotoniatæ.

Iungam illos quos & propositum: & exitus pares fecit. Miles crotoniates cum iter faciens: quia cum in agro cuneis adactis fissam uidisset fretus uiribus accessit ad eam: insertisq̄ manibus diuellere conatus est: quas arbor excussis cuneis in suā naturam reuocata compræssit: eumq̄ cum tot gymnicis palmis lacerandum feris præbuit.

De Polidamo.

Item polydamus athleta tempestate speluncā subire coactus nimio & subito incursu aquæ labefactata ea: ac ruente: cæteris comitibus fuga piculū egressis: solus restitit: tanq̄ humeris suis totius ruinæ molem sustentaturus: sed pondere omni corpore humano potētiore præssus: imbribus petitam latebram

Sicut Anacreonti. Hic Teius patria Lyrici carmīs poeta: cuius meminit Oratius li. iiii. odarum nō aliter samio dicunt arsisse batyllo Anacreonta Teiū q̄ p sæpe caua testitudīe fleuit amorē: pari rōne Ouidius li. tristium. ii. Quid nisi cū multo uenerē cōtēnere uino: Præcœpit Teia musa senis. Hic igit̄ cū iam exactæ senectutis esset: qppe q̄ secundū degeret æuū: Cū seniles uires succo passæ uuæ reficeret: unius acuno qui faucibus inherens nec demitti nec reuocari posset guttur p̄mēte suffocatus obiit. Plinius natu. historiæ. li. vii. Anacreon inquit poeta acuno uuæ passæ. s. periit. itē ut Fabius senator prætor in lactis haustu uno pilo strangulatus. Sicut Anacreonti. Cum superiori coniungitur crediderim deorū benignitate tantū pindaro fuisse tributū sicut crediderim Anacreonti.

Humanæ uitæ modū supgressū. Quia secundā iam agebat ætatē. Aridis faucibus. Sitis & naturali humore carentibus.

Iungam illos quos. Duos subiungit q̄ eiusdem propositi & exitus fuerunt. Milonem crotoniēsem & polidamū athletam. De Milone Gelius noctium atticarum li. xv. ca. xvi. Milo crotoniensis inqt athleta illustris quem in cronicis scriptū est Olympiade proxima coronatū esse: exitum habuit uitæ miserandū cū iam natu grandis artem athelicā deseruisset iterq̄ faceret: forte solus ī locis italiæ siluestribus q̄rcū uidit pxime uiam patulis ī parte media ramis hiantē: tū experiri uolens credo etiā tunc an ullæ sibi reliq uires adessent īmissis in cauernas arboris digitis deducere & rescīdere q̄rcū conatus est: ac mediam qdem partē discidit diuellitq̄: q̄rcus aūt in duas deducta partes: cū ille quasi perfecto qđ erat cōnixus manus laxasset cessante ui redit in naturā: manibusq̄ eius retentis īclusisq̄ stricta denuo & cohærens dilacerandū hoīem feris p̄buit. Solinus de memorabilibus mundi in ca. de hoīe. Milonē quoq̄ inqt crotoniensem egisse oīa supraq̄ hō ualet. etiā hoc prodit̄ q̄ ictu nudæ manus taurū fecit uictimā: eūq̄ solidū qua mactauerat die absumpsit solus nō grauatim super hoc nihil dubiū: nā factū elogiū extat. Victor ille oīum certaminū obiit. Cicero in Catone maiore Quæ enī uox pōt esse cōtemptior q̄ Milonis crotoniatæ: q cū senex esset. iā athletas se in curriculo exercentes uideret aspexisse lacertos suos dicit̄ illachrymansq̄ dixisse: at hi qdē iā mortui sūt. Hūc Milonē tantæ fortitudinis fuisse dicit Plī. li. vii. na. hi. ut cū constitisset nemo eum uestigio educere posset. Malū tenenti nemo digitū corrigere: cucurrisse millecētū. lx. stadia ab athenis lacedæmonem biduo Strabo uero li. vi. dicit hūc pythagoræ discipulū fuisse: & cū forte colūna quādoq̄ in pḃorū contubernio laboraret Milonē subeuntē saluos reddidisse uniuersos: deīdeq̄ seipsū extraxisse quo membrorū robore fretū uitæ subuersionē offendisse eo genere mortis quo supra monstratū est. Cuneis adactis. Infixis cuneis: nā cū agrestes quercū scīdere uoluissent cuneos adegerant ut eos in q̄rcu relinq̄rant. est āt cuneus īstrumētū ligneū qđ desinit in latitudinē acutā in superiore parte crassū & obtusū: quo scindunt̄ arbores. Vir. Et cuneis scindebāt fissile lignū: dicit̄ etiā cuneus multitudo in unū collecta. Atq̄ ordo militū ī modum cunei factus. Gelius uero dicit arborē fuisse patulis ramis hiantē nō cuneis scissū. In suā naturā reuocata. Cū redisset ī seipsam sicq̄ se clausisset ac si solida extitisset. Cōpressit. Constrinxit: ita ut eas educere posset. Tot gymnicis palmis. Tot uictoriis quas in gymnasio certando reportauerat: nam ut diximus athleta fortissimus fuerat qui in omnibus agonibus uictor euaserat.

Item Poli. Pari rōe polidāus stultæ uirū suarū fiduciæ pœnas nō uulgari morte pependit: q cū aliis iter faciēs orta tēpestate pximā speluncā subire coactꝰ: cōcussa & labefactata aq̄rū īpetu speluncā cæteris fugiētibꝰ cū ruitura uideret̄ solus remāsit: fretus uiribꝰ suis q̄ tātā ruinæ molē hūeris sustētare posset: s3 opinioē

frustratus est.potentior.n.hũana uirtute ruina illũ temere renitentẽ obruit. Demẽtis fati.Stultæ mortis.

p Ossunt hi pbere documẽtũ.Fortasse qreret aliqs qd cõferãt hoꝝ exẽpla:hoc uidelicet ut hoĩes ĩtelligãt nunq̃aut raro nimiã corpis fortitudinẽ cũ aĩ sapĩa fuisse cõiunctã:ut qs supra uires hũanas fortis idẽ & sapiẽs fuerit.hæc eni duo ĩ eodẽ corpe iungi natura negauit:recte igit̃ dixit ille cũ uiribus corporis sapiam eẽ iũgẽdã:sic uiꝝ fortẽ recte haberi posse. Vigorẽ mentis.Sapĩam q̃ in ĩgenii uiuacitate consistit. Vtriusq boni.Sapĩæ & fortitudinis. Supra hũanã fœlicitatẽ.Qui hæc duo cõsecutus esset uideret̃ & esset hũana cõditiõe fœlicior.hoc igit̃ homini natura negauit. De cupiditatæ uitæ. Ca.XIII.

dementis fati sepulchrum habuit.

p Ossunt hi præbere documẽtum nimio robore membroꝝ uigorem mẽtis hebescere:quasi obnuente natura utriusq; boni sapientiæ & fortitudinis largitionem:ne supra mortalem sit fœlicitatẽ eũdẽ & ualentissimum esse & sapientissimum.

De cupiditate uitæ. Ca. XIII.

u Erum quia excessus e uita & fortuitos & uiriles quosdam etiã temerarios oratione attigimus:Subiiciamus nunc existimatiõi enerues & effœminatos:ut in ipsa cõparatione pateat:quanto non solum fortior sed etiã sapiẽtior mortis interdũ q̃ uitæ sit cupiditas. De Marco Aquilio.

m Arcus Aquilius cum sibi gloriose mortẽ consciscere posset:Mithridati maluit turpiter seruire:quem quis non merito dixerit pontico supplicio q̃ romano imperio digniorem: quoniam commisit ut priuatum opprobrium publicus rubor existeret.

De Gneo Carbone.

c Neus quoq; Carbo magnæ uerecũdiæ ẽ latinis ãnalibus tertio in cõsulatu suo iussu Põpeii ĩ Siciliã ad suppliciũ petiira militibꝫ demisse & flebiliter ut sibi aluũ leuare priusq̃ expiraret liceret: quo miserrime lucis usu diutius frueret̃ eoq; morã trahens donec caput eius sordido in loco sedentis absciderent: uix uerba tale flagitium narrãtis secũ luctãtur:nec silentio amica:quia occultari non merent̃:neq; relationi familiaria:quia dictu fastidienda sunt.

De Bruto.

q Vid Brutus exiguũ & infœlix momentũ uitæ quãto decore emit qui a Furio quẽ ad eum oc

u Erũ qa excessus e uita. Damnat hoc capitulo molles & effœmĩatos hoĩes quitæ cupiditate ducti cum honeste mori potuerint maluerũt aut turpiter superesse:aut ab aliis occidi q̃ sibipsis mortẽ ĩferre.

Fortuitos.Qui casu quodam cõtigerũt ut tulli & feminarum atq; æschili. Viriles.Vt catuli & comæ. Temerarios.Vt crotoniatæ & polidami.

m Arcus aqlius. Ariobarzanes a tygrano iussu Mitridatis capadocia pulsus romã uenit: & eodẽ tpe mortuo Nicomede filius eius Nicomedes a Mitridate pellit̃ regno:q cũ & ipse supplex romã uenisset:decernit ĩ senatu ut rex uterq; restituat̃ ĩ regnũ:quã ad rẽ missi sũt.M.aqlius & Manlius legati :q cõparato exercitu cũ aduersus Mithridatẽ infœliciter pugnassent captus Aqlius maluit ĩ seruitutẽ regis uenire q̃ fortiter pugnãdo aut sibi mortẽ iferendo gloriosæ iterire. Non qs merito dixerit.Vituperat huius hoĩs uitæ cupiditatẽ q dignior fuisse uidet̃ uta Mitridate rege põti suppliciis afficeret̃ q̃ hũc magistratũ regeret q̃doqdẽ suo ipsius dedecore senatus pupuliq; romani dignitatẽ polluerit.

c Neus quoq; carbo. Historia Carbonis notata est ica. de ĩgratitudĩe ubi ostendimus illũ a.Qu.Põpe.uictũ & morti destinatũ cũ duceret̃ ad suppliciũ uitæ cupiditate motũ breue tps orasse tãtisper dũ exoneraret uẽtrẽ:de quo Cice.in æpistolis familiaribus li.ix.mẽtionẽ facit:& eũ cũ frẽ scurrã appellat. Sciẽdũ est aũt duo fuisse carbones alteꝝ marianæ ptis q cũ Mario cina & Sertorio romã occuparũt & mortuo Mario cõsul factus est cũ iuniore Mario:q multa fœda i urbe facinora cõmiserũt de hoc carbone nũc loquit̃. Valerius alteꝝ uiꝝ sentoriũ syllanæ partis quẽ carbo supior cũ aliis qbusdã senatoribus i curiã uocatũ crudelissime trucidauit:de quo Orosius li.v. Damasippus inqt ptor incitante.C.mario consule quintũ Sæuolã.C.carbonẽ.L.domitiũ in curiam quasi ad cõsultãdum per Antistion uocatos crudelissime occidit corpora interfectorum per carnifices unco tracta atq; in tyberim missa sunt: de frẽ huius carbonis diximus supra ĩ capitulo de seditiõe. Latinis ãnalibꝫ Cronicis potius,nam cronicas græci dicunt quos ãnales latini uocant . sunt autem libri in qbus annua gesta & magĩratus describebant̃ & sæpe pro historiis ponunt̃. Virgi.Et uacat annales nostroꝝ audire laboꝝ. Demisse. Suppliciter & demisso uultu. Morã tra: Adeo uitæ cupidus erat ut esse in exonerando uentrẽ diutius ĩmoraretur: adeo ut eo ipso loco in quo sordido sederet ab iratis militibus occideret̃. Vix uerba tale flagitiũ. Hoc igt flagitiũ:nec dicendũ pter turpitudinẽ: nec tacendũ pter rephensionẽ esse uidebat̃:res igit̃ secũ luctat̃ quodãmõ:& certat q̃ hinc tacenda:inde dicenda sit. Nec silentio amica. qa nullo modo tacendũ sit cum rephensione mœreat̃. Relationi fami. quia pter turpitudinem uidebatur ocultandum.

q Vid brutus exiguũ. Hic ille Decius brutus est q Bruti cæsaris interfectoris partes secutus cũ deuictis illius partibus fugiens in latebras se cõtulisset. Terẽtius eius amicus psecutoribus latebras explorãtibus ultro se obtulit brutũ professus ut illũ a morte liberaret cuius uoce cognita brutus iste eductus: & ius

sus ceruicem extendere gladio non solũ retraxit:sed etiam iurauit ita uiuam :dabo fati cunctationem erũnosam:nõ potuit planius ostẽdere uitæ cupiditatẽ.sunt q dicãt hũc esse Deciũ illũ brutũ ad quẽ Cicero librũ scripsit de quæstionibus Tusculanis & de paradoxis.Seneca tamen epistola.lxxxii.huic attribuit quæ de carbone dicta sunt:dicit enĩ mors illa quæ in Catone gloriosa est in bruto turpis & erubescenda.hic est.n.brutus q cũ peritus mortis moras q̃reret ad exonerandũ uentrẽ secessit:& euocatus ad mortẽ iussusq̃ pbere ceruicẽ:præbeo inquit ita ut uiuã. Ita uiuã.Iurãtis est. Dabo cũctationẽ fati erũnosam.Tãdiu mortẽ ꝓrogabo quoad uerba ꝓnũciauero:nã iurauit se tã diu uicturũ quousq̃ illa iusiurãdi uerba ꝓferret:possumus hoc loco facere

Seneca

cidendũ Antonius miserat:cõpræhensus non solũ ceruicem gladio subtraxit:sed etiam Constantius eã præbere admonitus ipsis his uerbis iurauit.Ita uiuam dabo:o cũctationẽ fati erũnosam :O iurãdi stolidã fidẽ:sed hos tu furores ĩmoderata retinendi spiritus dulcedo subiicis:Sane rõnis modũ expugnãdo quæ uitam diligere:mortem non timere præcipit.

De Xerse rege.

Adem Xersem regẽ pro totius Asiæ armata iuuentute q intra centũ annos eẽt obitura ꝓfundere lachrymas coegisti:qui mihi spem alienam reuera suam conditionẽ deplorasse uidetur:opũ magnitudine q̃ altiore animi sensu fœliciot.Q uis enim etiã mediocriter prudens mortalẽ senatũ fleuerit?

Q uã exq̃sita custodia usi sint q̃bus suspecti domestici fuerunt. Ca. XIIII.

Eseram nunc eos quibus aliquos suspectos habẽtibus exquisitior sui custodia quæsita est.Nec a miserrimo:sed ab eo q inter paucos fœlicissimus fuisse creditur incipiam.

De Masinissa rege.

Asinissa rex parũ fidei in pectoribus hominũ reponens:salutẽ suã custodia canũ uallauit: quo tã late patẽs imperium:quo tantus liberorũ numerus quo deniq̃ tã arcta beniuolentia constricta romana amicitia:si ad hæc tuenda nihil canino latratu ac morsu Valentius duxit.

distictionẽ:ut dixerit brutus:ita uiuam dabo: cũctationem uero fati erũnosam sint auctoris uerba. O iurãdi stolidã fidẽ.Est moræ detestatio:uel certe Valerius inuehit in brutũ qui in ipso mortis articulo uitæ iusiurãdum dederit Stolidã fidẽ.Bene stolidam qui iurauerit se uicturũ cũ paulo post esset moriturus. Sed hos tu furores.Ostẽdit hãc demẽtiã hoĩum a nimia uitæ dulcedine nasci: quia naturaliter ĩsitus sit homini uiuẽdi appetitus :qui plerũq̃ rationẽ expugnat quæ iubet sic uitã amari ut mortem non timeamus.

Adem Xersem regẽ.Cum Xerses græciæ bellũ illaturus innumerosũ exercitũ cõparasset illũ ĩ patẽti cãpo ut forte recẽseret de superiori loco cõspiciẽs in eã cogitationem uenit ut diceret ĩtra centum annos eorũ neminẽ fore supstitẽ:& breuissimæ hoĩs uitæ cõditionẽ secum ipse cognitãs dicit illachrymasse & q̃uis assiaticæ iuuẽtutis uicẽ dolere uideret:suã tamẽ potius deplorat. Opũ magnitudine.Plus opibus q̃ sapientia ualebat Xerses q mortalẽ hominũ cõditionẽ defleret qs.n.est tã isipiẽs q nõ itelligat senatũ eẽ mortalẽ:flere aũt qd datũ est a natura stultum est. Quã animi sensu.Cõsilio & prudentia.

De custodia uitæ. Capitulum .XIIII.

Eferam nunc eos.Hoc cum superiori recte coniungit:nam ad uitæ cupiditatẽ pertinere uidet munire nos diligẽtiori custodia aduersus domesticos aliosue nobis suspectos:hoc aũt regibus & pricipibus ut plurimũ euenire solet quorũ uita semp sollicita est timẽt.n.ne a suis uel alienis petantur insidiis:& ideo semper aduersus hos diligẽtiori utũtur sui corporis custodia.qđ fecisse tradit Masinissa rex Numidarũ qui q̃q̃ latũ haberet ĩperium amicos cõplures filios plusq̃ qnquaginta:suã tamen salutẽ maluit canum :q̃ hominũ fida custodia munire:quippe qui plus fidei canum q̃ filiorũ pietati:aut amicorũ charitati consideret.constat autẽ canes hominibus esse fidelissimos:& testibus Solino & Plinio libro .viii.Dominos suos æqualiter oẽs diligere sicut multis exemplis patet.nam in Epiro domini percussorem in cœtũ agnitum latratu canis prodidit:Iasone lirio iterfecto canis ipsius spernatus cibum inedia obiit .Lasimachi regis canis flãmæ se iniecit accenso rogo domini & pariter igni absumptus est:Garamantũ regem ducenti canes ab exilio reduxerunt prælîantes aduersus resistentes.Colophonii & Castabalensis canibus in bella ductis primas acies instruebant: Appio Iunio. P.Sicinio consulibus: damnatum dominum canis cum abigi non posset comitatus in carcerem mox percussum ululatu prosecutus est .cũq̃ ex miseratione populi romani potestas ei cibi fieret ad os defuncti escam tulit:ultimo inde deiectum in tyberim cadauer annatans sustentare conatus est:multaq̃ alia caninæ fidelitatis exempla cõmemorat Pli.quæ consulto prætermitto ne forte fastidiãt homines:sed cõstat q canes soli nomina sua recognoscunt & iterũ meminerunt. Inter paucos fœlicissimus. Cõstat masinissam post coniunctam cum po.ro.societatem & amicitiam omnia habuisse secunda ut inter fœlicissimos connumerari merito possit.

Asinissa rex parum fidei.Custodia canum .Legitur de Euandro secum semper habuisse canes. Virgi. Gressumq̃ canes comittantur herilem. Tantum liberorum numerum.Quos quinquagĩta fuisse diximus in ca.de grati. Valentius duxit.Potentius existimauit:& uituperat sine dubio hoc loco masinissam Valerius.Qui plus canibus q̃ fidis liberorum pectoribus credere uoluerit.

h Oc rege infœlicior Alexander. Hic fuit Alexāder phærræus cuius meminit Cice. officiorū li. ii. qui Alexandrū inqt phærræū quo aīo uixisse arbitramur: q ut scriptū legimus: cū uxorē thebē admodū diligeret: tamē ad eā ex epulis in cubiculū ueniens barbarū stricto gladio iubebat anteire: pmittebatq; de stipatoribus suis q scrutarenť arculas muliebres: & ne qd in uestimētis telū occultareť diligenter exqrerēt: nec eū tamē fefellit opinio: ab ea. n. ipse p pellicatus suspitionē īterēptus ē. O miserū q fideliorē & barbarū & stigmaticū putaret q̄ cōiugē. īfœlicior igiť fuit rege Masinissa. Alexāder. Nō macedo: sed Phærræus a phærra ciuitate denoiatus cui īperauit. est aūt ciuitas Afriæ. huius uero Alexādri idē Cicero rhetoricorū li. ii. mentionē facit.

De Alexandro rege.

h Oc rege īfœlicior Alexāder: cuius præcordia hic amor hic metus torserunt: nā cū infinito ardore cōiugis thebes teneretť: ad eādem ex epulis in cubiculū ueniēs: barbarū conuictū notis thraciis stricto gladio iubebat anteire: nec prius se idē lecto cōmittebat q̄ a stipatoribus diligenter eēt scrutatus: supplicium irato deorū numine compositū: nec libidini nec timori posse imperare: cuius timori eadem & causa & finis fuit: Alexandrū thebe pellicatus ira mota interemit.

De Dionysio rege syracusarum.

a Ge Diōysius syracusanorū tyrānus huiusce tormēti q̄ lōga fabula: q duo de. xl. ānorū dominationē in hūc modū peregit. sūmotis amicis in corū locum ferocissimarū gentiū hoīes: & a familiis locupletū electos prævalidos seruos: qbus latera sua cōmitteret substituit. tonsorū quoq; metu tondere filias suas edocuit: quarū ipsarū postq̄ adultæ etati appropīquabāt manibus ferrū nō ausus cōmittere instituit: ut cādentiū iuglādiū aut nucum putaminibus non captāmāibus barbā sibi & capillos adurerēt: nec securiorē

Conuictū notis. Dānatū & stigmatibus notatū: nā qa fugitiuus fuerat notas illi rādēti ferro īuserat herus: thraicis aūt ideo dixit qa thraces seruis suis fugitiuis bas notas īprimere solēt. Suppliciū. Dicit hoc suppliciū a diis īmortalibus fuisse iniūctū: ut libidine pariter ac metu semper agitareť ut neutro tēperare posset. Cuius timori. Suspitio inqt timoris principiū dedit & finē: nā qa suspectā habebat uxorē ad eam nūq̄ sine metu accedebat: uxor uero pellicatus suspitōe uirū occidit. & ita finē timori dedit. Pellicatus. Adulterii. est. n. pellex quæ cū alieno uiro concūbit: & diciť pellex uxoris eius quo cū rē habet a pelliciēdo hocē blādiciis trahendo dicta. Herodotus dicit nō suspitiōe: sed ira ex reipsa cōperta thebē occidisse maritū q duobus ægregia īdole fratribꝫ suis rex iste scelestissimus abutereť: a qbꝫ recognita: nā iuiti regiæ libidini obtēpabāt p sororē ad regis cædē hortatis atq; etiā coactis rex sōno die q̄dā oppssus per īsidias occisus est.

Herodotus

Cicero

a Ge Dionysius syracusanus. Cice. tusculanarū li. v. siue qōne qnta. Duo inqt de q̄dragita annos tyrānus syracusanorū fuit Dionysius cū. v. &. xx. natus ānos dominatū occupasset: q̄ pulchritudine urbē: qbꝫ aūt opibus p̄ditā seruitute oppssam tenuit ciuitatē: at qui de hoc hoīe a bonis auctoribꝫ sic scriptū accepimus: sūmā fuisse eius in uictu tēperātiā: in rebus gerēdis uirū acrē īdustriū: eūdem tamē maleficū natura & iniustū: ex quo oībus bene ueritatē ītuētibus uideri necesse est esse miserrimū: ea. n. ipsa quæ cōcupierat ne tū quidē cū oīa posse cēsebat cōsequebať: qui cū esset bonis parētibus atq; honesto loco natus: & si id quidē alius alio mō tradidit: abūdaretq; æqualiū familiaritatibus & cōsuetudine ppinquorū: hēt et etiā more græciæ quosdā adolescentes amore cōiunctos: credebat eorū nemini: sed his quos ex familiis locupletū seruos delegerat: qbus nomē seruitutis detraxerat: ipsis & qbusdā cōuenis: sed feris barbaris corporis custodiā cōmittebat: ita ppter iniustā dānatus cupiditatē in carcere quodāmodo ipe se iclúserat qn etiā ne tōsori collū cōmitteret tōdere filias suas docuit. ita sordido Ancillari quoq; artificio regiæ uirgines ut tōstriculæ tōdebāt barbā & capillū pris: etenī ab his ipsis cū iam essent adultæ ferrū remouit īstituitq; ut cādētibus iuglādiū putaminibus barbā & capillū adurerēt. cūq; duas uxores hēt aristomachē ciuē suā Doridem aūt locrēsem sic noctu ad eas uētitabat ut oīa specularet & pscrutareť ante: & cū fossam latā cubiculari lecto circūdedisset: eiusq; fossæ transitū ponticulo ligneo cōiūxisset: eū ipsum cū forē cubiculi clauserat detorquebat: Idēq; cū in cōmunibus suggestis cōsistere nō auderet: cōcionari ex alta turri solebat: atq; is cum pila ludere uellet (studio enim illo delectabať) tunicamq; poneret adolescēntulo quē amabat tradidisse gladiū dicitur. hic cum qdā familiaris iocās dixisset: huic certe uitā tuā cōmittis: arrisissetq; adolescēs: utrūq; iussit iterfici: alterū qui uiā demōstrasset iterimēdi: alterū qui id risu approbasset: hinc facile ītelligi potest q̄ miser fuerit tyrānus iste tāta suspitione plenus. Quā lōga fabula. Scilicet est: quia si oīa quæ de huius tyrāni metu & suspitione traduntť essent hoc loco referēda lōga fabula: hoc est narratione opus esset. Duo de quadragita. Idest trigintaocto quasi dēptis duobus de quadraginta: Fortissimorū gentiū hoīes. Thraces uidelicet quos cōstat fortissimos semp fuisse. Ex familiis locupletū. Diligebat ex familiis ciuiū suorū locupletū seruos robustissimos quosq;: eosq; libertate donatos ad sui corporis tutelā pficiebat & barbaris isdēq; seruis magis q̄ amicis aut ppinqs salutē suā cōmittebat. Tōsorū quoq; metu. De hoc idē Tullius officiorū li. ii. quid enim īquit cēsemus superiorē illū Dionysiū quo cruciatu timoris angi solitū: qui cultros metuēs tōsoris candēte carbone sibi adurebat capillū. Cādentiū iuglandiū. Iuglādes teste Nonio nuces sunt agrestes. Macrobius cōuiuiorū li. ii. Nux ista iuglās īquit secundū nōnullorū opinionē a iuuādo & glāde dicta existimať: Gabius uero bassus li. de significatione uerborū hoc refert: Iuglans arbor dicta est peride ac Iouis glans: nā id arboris genus nuces

Tullius

Iuglādes

Macrobius

habet quæ sunt suauiore sapore q̃ glans est: hunc fructum antiqui illi qui ægregium glandiq̃ similẽ: ipsamq̃ arborẽ deo dignã existimabãt Iouis glandẽ appellauerũt: quæ nũc litteris interlisis iuglans nominat: de quaq̃ specie Pli. li. xv. multa dicit. Ad hãq̃ igit similitudinẽ rex ut qdã uolunt ferreas nuces fieri iusserat quas icendi primo: deĩde barbæ admoueri faciebat. dissentit in hoc a Cicerone qui nõ iuglandibus: sed candenti carbone solitũ esse dixit capillos adurere. Nec securiorẽ se maritũ. Queadmodum filiabus pater: ita & uxoribus uir parq̃ fidebat. Neutrius. Anniq̃ue dixit: nũc uero neutre diceremus. Cubicularẽ lectũ. Procubiculo in quo lectus erat fossa circũdedit. Forẽ cubiculi. Non satis habuit fossa cubiculũ cinxisse nisi & hostiũ firmo claustro occluderet. Forẽ. Idest aditũ.

se maritũ egit q̃ patrẽ. Duaq̃. n. eodem tpe Aristomaches syracusanæ & locrẽsis doridis mr̃imoniis alligatus neutrius unq̃ nisi excusse cõplexũ petiit: Atq̃ cubicularẽ lectum pinde quasi castra lata fossa cinxit: in quẽ se ligneo ponte recipiebat: cũ forẽ cubiculi extrinsecus a custodibus opertam interiorem claustro ipse diligenter obserasset.

De similitudine formæ. Capi. XV.

d E similitudine aũt oris & totius corporis altiore doctria præditi subtilius disputãt: eorumq̃ alii in ea sunt opinione ut existimẽt illam origini & contextui sanguinis respondere. Nec paruum argumẽtũ ex cæteris animalibus trahunt. q̃ fere gignentibus similia nascuntur. Alii negant certã hanc esse naturæ legem: sed species mortalium prout fortuita sors conceptionis obtulit attribui: atque ideo plerumq̃ ex speciosis deformis: & ex robustis inualidus partus editur. Verum quoniam ista quæstio in ambigno uersatur: pauca inter alienos cõspectæ similitudinis exempla referemus.

De Iunio & Publicio libertino similibus Pompeio magno.

m Agno Põpeio iunius ingenuæ stirpis: & publicius libertinus ita similes fuerũt: ut pmutato sta-

De similitudine formæ. Capitulũ. XV.

d E similitudine aũt oris. Dicturus de similitudine formæ breuiter pfatur & ostendit uariã esse philosophoq̃ de re ista sententiã q̃ alii dicãt a lege naturæ datũ eẽ ut nõnulli diuersis parentibus orti sibi specie uultus & oris simillimi inueniant: alii potius casu & fortuita cõceptiõis sorte id euenire cõtendũt: & quoniã lis ista adhuc sub iudice manet: dicit se quoq̃ huius rei cãm ptermissuq̃ & exẽpla pauca subiectuq̃. Altiore doctrina. Profundiori sciẽtia ut philosophia cãq̃ oium idagatrix. Eoq̃ alii sunt iquit philosophoq̃ nõnulli qui hoc a lege naturæ puenire dicant ut omne generãs generatũ sibi simile creet & a sanguine similitudinẽ nasci uolũt: qd a cæteris animalibus pbant dicentes ut in brutis uidemus catulis catulos similes procreati: sic & hoĩes sibi similes liberos sæpissime generare. Cõtextui. Cõpositioni sanguinis ut filii parẽtibus a qbus originẽ ducunt similes ĩueniantur. Respondere. Cõsentire. Virgilius. & dictis respõdent cætera matris. Hoq̃ aũt philosophoq̃ opinionẽ sequit Solinus in ca. de homine. dicit enim iam uero qui deflexũ animũ referat ad similitudinẽ caulas q̃tũ artificis naturæ igeniũ depræhẽdet. Interdũ enim id genus spectant & per sobolẽ in familiã transitus faciũt sicut plerũq̃ paruuli: modo neuos modo cicatrices: mõ qualescunq̃ originis suæ notas ferunt: ut in lepidis quoq̃ tres iteruulsã tamen feriẽ ex eadẽ domo obducta membrana oculo similes geniti reperiunt uel in bizãtio nobili pictore qui tum matrẽ haberet adulterio ex æthiope cõceptã qui nihil patri cõparãdũ reddidisset ipse in æthiopẽ auum degenerauit. Alii negant hanc esse naturæ legẽ. Hãc similitudinẽ nõ a lege naturæ ut origini sanguinis respõdeat: sed a fortuita q̃dam sorte & casu puenire dicũt: alii qd uidet esse pbabilius qa uidemus dissimillimos a parẽtibus nasci: a formosis deformes: a ualidis ĩbecilles. Physici uero dicũt id plerũq̃ accidere ut in cõceptiõe mulier ad alicuius imaginẽ adiecerit animũ & cũ in eũ tota fuerit ĩtẽta similitudinẽ eius partũ siue cõceptũ ĩde contrahere: qd pbant ex muliere quadã quæ cũ pudica semp habita fuisset æthiopẽ tamẽ peperit cuius rei causam tũ maritus diligẽtius ĩuestigasset q stupri iam suspectã uxorẽ habere cœperat cognouit a physicis q tpe cõceptionis uxor cũ æthiopẽ quẽ in cubiculo depictũ habuerat cõspexisset & in eum tota fuisset itenta cõceptus ide similitudinẽ duxerat. Quod idẽ sentire uidet Pli. natu. histo. li. vii. cũ dicat Similitudinũ qdẽ in mẽte reputatio & ĩ qua credant multa fortuita pollere: uisus: auditus: memoriaq̃: haustæ imagines sub ipso cõceptu: cogitatio etiã utriuslibet aĩo subito trãsuolans effingere similitudinẽ aut miscere existimat: ideoq̃ plures in hoĩe q̃ in cæteris oĩbus aĩalibus differẽtiæ quoniã uelocitas cogitationũ animiq̃ celeritas & ĩgenii uarietas multi formes notas ĩprimit cũ cæteris animãtibꝰ ĩmobiles sint animi & similes oĩbꝰ singulisq̃ ĩ suo cuiq̃ genere. Fortuita sors. Prout casus cõcipiẽti mulieri imaginẽ aliquã obtulerit. Inter alienos. Inter eos q diuersis parẽnbus nati sunt & uidet latẽter his assentire q in fortuito casu similitudinẽ ponũt. Partus edit. Parit: in qua significatiõe Iuuenalis posuit: Si mulier uitulũ uel si bos ederet agnum.

m Agno Põpeio. Duos dicit ĩfimæ cõditionis hoĩes Põpeio adeo persimiles: ut si eadẽ Pompeii & illoq̃ fuisset fortuna merito pro Põpeio salutari potuissent: Solinus tamẽ de memorabilibꝰ mũdi hoq̃ alterius tantũ mentionẽ facit. Dicit enim iter. Gn. Põpeiũ & G. Vibiũ humili loco natũ tãtus error extitit de paribus liniamẽtis ut romani uibiũ Põpeii nomen uibii uocabulo Põpeio cognominatent. Pli. uero eodẽ libro utrũq̃ cõmemorat: dicit enim. M. Põpeio uibius qdam e plebe & publicius etiam seruitute liberatus in

Virgi. Solinus Plinius Iuue. Solinus

discreta prope specie fuere similes illud: Os probũ reddentes ipsumq; honorem eximiæ frontis. Ingenuæ stirpis. Solinus dicit humili loco natum. Plinius e plebe natum.

Plinius

q Vod qdẽ fortuitũ. Hãc fortunæ ludificationẽ ut sordidæ cõditiõis hoies põpeius haberet sibi psimiles dicit ei fuisse q̃si hæreditariã quoniã pater eius monogenẽ cocũ lõge sibi similẽ sortitus esset: a quo etiã Strabonis cognomẽ accepisse dicit: nã Monoges Strabo coquus ille uocabat. Ludibriũ. Dedecus & ludificatio: nã turpe uidebat esse clarissimis uiris a sordido genere hoĩum spẽ representari. Monogenis q & Strabo dicebat e quo põpeius magni põpeii pater cognominatus est teste Plinio codẽ lib. nã talis inqt campũ quoq; eius Monogenis coci sui cognomen ĩposuit Strabonis a specie oculoꝝ nomẽ habẽtis uitiũ: imitata fuit alter Strabo pspicacissimi uisus homo quẽ supradiximus pspexisse cẽtũ & trigĩtaq; milia passuũ solitũ exeũtẽ a Carthagie classẽ punicã numerũq; nauiũ manifestissime ex lybitana specula notare.

e Ximiæ uero nobilitatis. Nec istud fortunæ ludibriũ nobilissimus adolescẽs Cornelius Scipio subterfugere potuit: qn Serapionis cuiusdã uictima rei appellatione fuerit notatus: q isdẽ liniamentis corporis & oris par esset illi. Vnde Plinius eodẽ lib. vii. Scipioni i seruo Serapiõe uictimarii negociatoris uili mãcipio: nõ illi ualuit generis nobilitas: non moꝝ pbitas: nulla deniq; uirtus.

Plinius

Cognominibus. Vt Scipionum: quoꝝ duo aphricani: unus asiaticus dicti sunt. Serapionis appellatiõe. Quia uulgus eũ serapionẽ appellabat: eo q illi simillimus eẽt: erat aũt Serapio iste uictimarius: hoc est sacerdotũ minister: qui sacrificãtibus ministrabat ut supra dixi. Respectus tot imaginũ. q plurimas maioꝝ suoꝝ statuas haberet.

g Enerosissimus cõsulatus. Lẽtulus ac Metellus consules pricipesq; romani sic duoꝝ histrionũ spẽm referebãt: ut cũ in scænã pdissent: illoꝝ nomina nõ subterfugissent: nisi alter spinteris: alter nepotis cognomina multo antea sortiti fuissent: nã Metellus qa retiario pãphilo simillimus eẽt cuius nomen sordidũ nõ aufugisset: nisi a nepote: q prius cognominatus ẽ auxiliare nomẽ accepisset. Plinius. Sicut spĩter secũdanus. Retiariusq; pãphilus collegio lẽtuli & Metelli cõsulũ: In quo per q̃ in fortunæ fortuitũ hoc quoq; fuit: duoꝝ simul cõsulũ in scæna imagines cerni.

Spectari sũt quotiescũq; i scænã cõsules isti pdibãt: ut ĩ se oium oculos cõuertebãt: qd histrionibꝫ simillimi forẽt. Ex quodã seculari. Ex quodã Mimo q i ludis secularibus histrioniã exercebat. de ludis secularibꝫ dictũ est ĩ ca. de istitutis. Spĩteris. Fuit nomẽ histrionis. Lẽtulo similis: a quo lẽtulus cognomen accepit. Alter amoribꝫ nepo. f. Metellus q prius cognominatus ẽ a nepote optimis moribꝫ istituto. Pãphili retiarii. i. pãphili gladiatoris.

Solinus

a T marcus messalla. De hoc messalla Solinus. Marcus inqt messalla: & Menogenes e fece uulgari: hoc fuerunt: uterq; qd singuli: nec aliũ Messallã putauerũt q̃ menogenẽ: nec menogenẽ aliũ putauerũt q̃ messallã: hoc idẽ testat Pli. li. vii. Curioq;. Hic ppter gestus: & corporis sui motus histrioni burbuleio pares burbuleius cognominatus est. Scænici. i. histrionis: nã menogenes: & burbuleius fuerũt histriones. Personis excel. Nãin psonis clarissimis hæc similitudo cõspecta ẽ. Nõ ob. no. qa apud oẽs ro. nota fuerũt hæc exẽpla.

r Egi antiocho. Inter regẽ antiochũ & artẽionẽ similitudo tãta fuisse tradit: ut alter ab altero nec uultu

tu & Pompeius in illis: & illi in pompeio salutari possent: Certe quocunque ꝑ aut iunius aut Publicius accesserant ora hominũ in se obuertebant: Vnoquoq; speciem amplissimi ciuis in personis mediocribus annotante.

De monogene coco simili pri Pompeii magni.

q Vod quidem fortuitum ludibriũ quasi hæreditarium ad eũ penetrauit. Nam pater quoq; eius eousque Monogenis coci sui similis esse uisus est ut uir & armis præpotens: & ferox animo sordidum eius nomen repellere a se non ualuerit.

De Cornelio Scipione cognominato Serapion.

e Ximiæ uero nobilitatis adolescens Cornelius Scipio cum plurimis & clarissimis familiæ suæ cognominibus abundaret in seruilẽ serapionis appellationẽ uulgi sermone impactus est: q huiusce nominis uictimario q̃ similis erat: nec illi aut morum pbitas: aut respectus tot imaginum quominus hac contumælia aspergeretur: optitulata est.

De Lẽtulo & Metello similibus seu histriõibus.

g Enerosissimus consulatus collegio lẽtuli & metelli fuit: qui ambo in scænã propter similitudinem histrionum propemodum spectati sunt. Sed alter ex quodam asseclarum cognomẽ spinteris traxit: Alter nisi nepotis amoribus accepisset pamphili retiarii cui simillimus esse ferebatur habuisset.

De Marco Messalla simili Menogeni: & curione simili burbulei.

a T. M. messalla cõsularis & censorius menogẽis curioq; omnibus honoribus abũdans burbulei ille propter oris aspectum: hic propter parem corporis motum: uterq; scænici nomen coactus est recipere Abũde sint hæc domesticis quoniam & personis sũt excellentiora & non obscura notitia celebrantur.

De Rege Antiocho simili artenio.

r Egi antiocho unus ex æqualibus & ipse regiæ

nec uoce descernerentur: ex quo facile reginæ laodices occultata fraus: ut occiso antiocho: Artenionem pro rege simularet: & in regio thoro ueluti egrotantē collocaret: & aduocato populo illū tanq̃ testatuꝶ ostenderet: a quo & laodice & liberi diligētissime cōmendarent. cuius uoce audita populus facile delusus est. Solinus regē inq̄t antiochū Artenio qdā ex plebe syriaca sic emula facie mētiebat: ut postmodum laodicæ uxor regia obiecto populari isto tādiu dissimulauerit defunctū maritū: qd ex arbitratu eius regni successor ordinaret. Plinius quoq; li. vii. Antiocho inqt regi syriæ e plebe noie artenioītantū similis fuit: ut laodicæ cōiunx regia necato iā antiocho manus p eū cōmendationis regniq; successionis peregerit. Vnus ex eq̃libus regiæ stirpis.

Solinus

Plinius

stirpis nomine artenio per quā similis fuisse traditur quem laodice uxor antiochi interfecto uiro dissimulandi sceleris grana in lectulo perinde quasi ipsum regem ægrum collocauit. Admissūq; uniuersum populū & sermone eius & uultu cōsimili fefellit: crediderunt q; homines ab antiocho moriēte laodicem & natos eius sibi commendari.

De hibrōta milesio simili cuidā Seruo Cinicorū.

h Ibronatā āt milesiū copiosæ atq; cōcitatæ facūdiæ oratorē cinicorū seruo stragmēta gymnasii colligenti tā similem ferunt ut tāq̃ germanū fratrē totius asiæ oculi assignaueri t: ita liniamētis oris & oium membrorum compares erant.

De quodā prætore Romano simili cuidā siculo.

i Lle uero quē in sicilia prætoris admodū similē fuisse cōstat: petulantis aī: ꝓcōsule. n. dicēte mirari se q̃ pp sui tā similis eēt: cū pr̄ suus ī eā ꝓuinciā nūq̃ accessisset. At meus iq̄t romā frequēter accessit. Ioco nāq; lacessitā mr̄is suæ pudicitiā īuicē suspitiōe ī matrē eius reiecta: audacius q̃ uirgis & securibꝰ subiecto cōueniebat: ultus ē. De his q̄ ī isimo loco nati mēdacio se clarissimis familiis īserere cōati sūt. Ca. XVI.

f Ed tolerabilis hæc & uni tātūmō āceps temeritas: qd seq̄t īpudētiæ genus nec ferēdū ullo mō piculiq; tū priuati tū ēt publicæ latæ patē

pis. In hoc dissentit a Solino & Plinio Valerius: q; regiæ stirpis Artenionē fuisse dicit: ille uero ex syriaca plebe uirum.

h Ibronatā aūt. Hic Milesius orator īsignis & in tota asia celeberrimus: adeo similis seruo cuidā Tapetas in scæna colligētis fuisse tradit: ut oēs eius fratrē existimarēt: quoniā nulla ītereos uultus & corporis erat dissimilitudo. isdē parētibus nati eē credebant: Milesius. Ab oppido milesio: qd̄ fuit in Ionia ubi optima uellera tīgebant: teste seruio: in tertio georgicoꝶ: unde Virgilius. milesia uellera dixit. Cōcitatæ facūdiæ. Vehemētis in psuadēdo eloquētiæ. Cinicoꝶ. philosophoꝶ q cinici dicebātur: quoꝶ unus fuit Diogenes in ordacissimus philosophus: nā cinici dicti sūt q̄si canini. Stragmēta. Quos græci tapetas appellāt: q spectatoribus substernebant in scæna. hic ergo seruus pactis ludis hos tapetas & reliq̃ scænæ ornamenta colligebat. Totius asiæ ocu. i. oium asiaticoꝶ oculi.

Virgi.

i Lle uero. Solinus hoꝶ similitudinis meminit: sed iocosi: uel ut Valerius dicit petulātis dicti mētionē nullā facit: dicit eni piscatore Sicilia ꝓconsuli surtæ ꝑter alia etiā ritu oris cōparabat. ita ut in eodē uocis ipedimēta & tardatæ sonus liguæ naturalibus offendiculis cōgruerēt: q uero de iocoso respōso tradit Valerius illud uel certe simile Macrobius in augustū refert fuisse dictū: dicit eni soleo in augusto magis mirari quos ptulit iocos: q̃ ipse quos ꝓtulit: qa maior est patiētiæ q̃ facūdiæ laus: maxime cū æq̄nimiter aliq etiā iocis mordaciora ptulerit. cuiusdā ꝓuincialis iocus asper inotuit: itrauerat romam simillimus cæsari & in se oium ora cōuerterat:

Macrobius

Augustus ꝑduci hoīem ad se iussit: uisūq; hoc mō itertogauit. dic mihi adolescēs: fuit aliquādo mater tua romæ: negauit ille: nec cōtentus adiecit sed pr̄ meus sæpe. Ille uero. Quē piscatorē fuisse dicit Solinus. Ioco nāq; lacessitā. Ex reiectiōe inqt iocosi dicti isimulatā mr̄is pudicitiā: audactet magisq̃ facete ultus est: cū diceret pi em suū romā sæpius accessisse. Inuicē suspitiōe reiecta. qa pari rōne reiecerat suspitionem ipudicitiæ mr̄is in ꝓcōsulē. sed hāc iniuriā ultus est audacius q̃ ꝓuinciali hoi cōueniret: q ꝓcōsulari iperio subiectus eēt. Quā uirgis & securibus subiecto. q̃ hoi q ꝓcōsuli subiectus eēt: in quē uirgas experiri & secures patari iubere potuisset ꝓcōsul. De his q in alienis familiis se iserere uoluerūt. Capitulum XVI.

s Ed tollerabilis hæc. Trāsitū facit ad eos q obscuro loco nati se clarissimis familiis iserere uoluerunt & ne ex abrupto trāsire uideat: hoc utit ordine: ut dicat, superioris exempli temeritatē tollerari posse qd ad unius dūtaxat periculū ꝑtinuerit: sed īpudentiā: de q̃ dicturus est nullo pacto ferēdā q nō solū priuatos ciues: sed etiā rēpu. idiscrimē ꝓpemodū adduxerit. Vni tantūmō anceps. piculosa tātū piscatori siculo q ꝓcōsuli surtæ temere satis respōdisse uisus est. Nā ut æqtiū. Vt omittā inqt æqtiū q cū. C. graccho simillimus eēt: in gracchorū familiā se tanq̃ Tyberii filiū iserere uoluit anitēte Lucio apuleio saturnino tri. ple. q grauissimas ex hac re in populo seditiōes excitauit: ut in ca. de seditiōe dictū est. ut hūc inq̄ omittā uidēdū ē q̄tū reipu. piculū itulerit helophili temeritas & īpudencia: q se iunioris marii filiū mētitus tantū apud plebē gratiæ & fauoris cōsecutus est ob aui memoriā q septē cōsulatus gesserat in urbe: ut & multæ ueteranoꝶ coloniæ municipia & collegia fere oīa sibi patronū deligerēt: ꝑterea cū īperii fundamēta nōdū satis firma. C. cæsar iecisset paꝶ abfuit qn rursus excitaret bellū ciuile p hūc helophilū: nā cum Cæsar in hispania deletis. C. & sexto: Magni pōpeii filiis: redisset in urbē. & in hortis suis forte sederet cum helophilo hoc īpudētissimo: oēs

quicūq; ad cæsarem gratulatum de uictoria uenerant: non minus helophilum q̄ cæsarem salutacunt: adeo se ī plebi helophilus iste īsinuauerat: qđ ubi sensit cæsar: metuēs id qđ futu℞ erat: ne q̄ seditio: aut cōiuratio fieret ī populo helophilū exilio mulctauit: mortuo deīde cæsare reuersus in urbē senatui cædē & īsidias machinabaẗ: q̄ re cognita coniectus in carcerē meritas pœnas luit. Firmo piceno. Firmū oppidū est in agro piceno unde fuerat ægtius oriūdus. Mōst℞. nō hō: sed uerius mōst℞ ob turpissimos mores dici pōt. Prætereā. Omittā: & est occupatio color rhetoricus: cū id maxime dicimus: qđ nos omittere ostēdimus. In amplectēdo. C. grac. hoc est in afferēdo & uēdicādo sibi pr̄e. C. grac. Turbulēto Vulgi errore. qa ut diximus cū a mario qntū cōsulatū gerēte in carcerē cōiectus eēt: eo q̄ cōtra leges tribunatū peteret: tantā seditionē in urbe cōcitauit: ut populus carcerē cōfregerit: illū eduxerit: atq; etiā humeris susceptū p urbē tanq̄ senatu triūphās cū sūma alacritate portauerit. Amplissima tribu. ptāte: Saturnini tri. ple. q dū gracchanas leges suscitaret qbus populi fauorem & gratiā aucupareẗ: ēqtiū in mediū ꝑtulit: & grachi filiū esse asserebat: ut satis supra dictum est.

h Elophilus eq̄rius medicus. qui equos curabat. Coloniæ ueterano℞. Coloniæ dicebanẗ ad q̄s e maiori ciuitate coloni mittebanẗ: solebāt aūt frequēter romani ueteranos & emeritos milites ad eiusmodi oppida mittere: eo℞ bona: q sibi rebelles cōtumacesq; fuissent: cōdonare. Municipia. Ciuitates quæ ꝑpter beneficia fuissent romana ciuitate donatæ. Collegia. s. augu℞: pōtificū sacerdotū. Adoptarēt. Eligerēt. Proximo

Intercolūniū intercolūnio. Intercolūniū dr̄ spaciū inter duas uel plures colūnas: ꝑximo autē ideo dixit: ut ostēdat nō lōge a cæsare tūc helophilū fuisse. Pari studio frequētiæ. qa nō pauciores helophilū q̄ cæsarē salutabāt. Seras pœnas. Graues. Vir. distulit ī serā comissa piacula mortē.

Virgilius

n Ec diui qdē augusti. Inuētus est inquit īpudentissimus hō q se Octauiæ augusti sororis: & Marci Antonii filium mentiri ausus fuerit: qđ ut populo psuaderet: hoc mendacio usus est: ut diceret se a nutrice accepisse: q cū traditus eēt ei nutriendus: quia ībecilli corpe uidereẗ: ꝑmutatā eius sortē fuisse: ut nutrix quē robustiorē hr̄et filiū octauiæ & antonio miserit: se uero ꝑ suo educauerit. quā hois īpudētiā Augustus cū æquo aīo ferre nō posset: illū remo publicæ triremis affixit Et nūc terras regētis. Aut p Tyheriū eius filiū: aut ad illius diuinitatē rettulit: quæ ꝑ romano excubabat īperio. Clarissimæ ac sanctissimæ. Hoc non usq;q̄q; assentatoriū est: nā cōstat teste Plutarcho in uita Antonii. hāc fuisse miræ uirtutis fœminā: q̄ mi℞ in modū diligereẗ a fratre; cui cū neglecta ab Antonio palā eēt psuaderi nō potuit: ut relicta Antonii domo seorsū hītaret: turpe existimās esse: ut duo romano℞ īperatores ad arma ciuilia cōcitarenẗ: alter amoris gr̄a: alter q pellex sorori āteponereẗ: atq; hæc: nō uerbis: sed re īpa cōprobauit: nā neq; Antonii domū deseruit: neq; filio℞ eius curā remisit: sed diligēter excoluit nō solū cōes: sed ēt ex fuluia āte susceptos: amicos ēt Antonii: q uel petēdi magfatus uel cætera℞ re℞ gr̄a romā uenissēt: suscipiebat fouebatq;: & si qd opus erat ꝑ illis a cæsare īpetrabat. qn ēt ferūt cū antonius diuortii libellū misisset: ac ēt q octauiā domo expellerēt: egressā illā cū oibus antonii filiis ꝑter maiorē natu: q tū erat cū pr̄e: plorātē & iniq; ferētē q & īpa una ex causis discordiæ ciuilis putareẗ. Perīde atq;. Tanq̄. Plenis uelis. oī īpetu: & est trāslatio sūpta a nauigātib;: nā nullo pudore a tāto facinore deterrebaẗ. Ad sūmū auda. gra. Nihil maius audere poterat. q̄ augustū sibi uēdicare auūculū.

r Eptus est etiā. Pari rōne inqt īuētus est q se. Qu. sertorii filiū ꝑfitereẗ. peteretq; ut ab eius uxore tanq̄ a mr̄e recipereẗ. a q̄ nō auditus qdē ne dū receptus: neq;. n. ui ulla cōpelli potuit cōstātis animi fœmina

tis. Nam ut equitium firmo piceno monstrum ueniens relatū iā in huiusce libri supiore pte prætereā cuius in amplectendo Ti. graccho pr̄e euidēs mēdaciū turbulento uulgi errore amplissima tribunatus potestate uallatum est. De helophilo Equario.

h Elophilus eq̄rius medicus. C. mariū septies cōsulē auū sibi uēdicādo ita se excudit: ut & coloniæ se ueterāo℞ cōplures & mūicipia splēdida collegiaq; fere oīa pronū adoptarēt. Qui ēt eū. C. cæsar. C. pō. adolescēte i hispāia oppresso populū ī hortis suis admisisset: ꝑxīo itercolūnio pene pari studio frequētiæ salutatus ē: q nisi diuinæ cæsaris uires huic erubescendæ ꝑcellæ obstitissēt: simile uulnus res publica excepisset: atq; i æqtio cepat: cæterū decreto eius extra italiā relegatus postq̄ ille cœlo r̄ceptus ē: ī urbē rediit: & cōsiliū iterficiēdi senatus cap̄e sustinuit: quo noīe iussu patrū necatus in carcere seras prompti aī ad omne moliendum scelus pœnas pependit.

De quodā q se fecit filiū Octauiæ sororis augusti.

n Ec diui qdē augusti: ēt nūc terras r̄gētis excellētissimū numē ītētatū ab hoc iniuriæ genere extitit: q clarissīæ & sāīssimæ sororis eius octauiæ: utero se genitū fingere auderet. pp sūmā āt ībecillitatē corpis ab eo: cui datus erat: pīde atq; ipsius filiū rerētū subiecto ī locū suū ꝑprio filio diceret: uidelicet ut eodē tpe sāctissimi penates & ueri sāguīs mēoria spoliarētur & falsi sordida cōtagiōe īqnarēt. Sed eū īpletis īpudētiæ uelis ad sūmū audaciæ gradū ferēt impio augusti remo publice triremis affixus est.

De quodā qui se dicebat filiū quinti sertorii.

r Eptus ē ēt q se diceret eē. Q. sertorii filiū: quē ut agnosceret uxor eius nulla ui cōpelli potuit.

ut hominis monstrũ tanq̃ filiũ cognosceret. Qu. Sertorii. Qui Nursia sabinoꝝ urbe oriũdus: nõ obscuro genere natus: orator primus: deide clarissimus ĩperator tpe belloꝝ ciuiliũ fuit: ut supra satis dictũ est.

q Vid trabellius calca. Trabellius quidã codẽ quo superiores ĩpudẽtiæ genere usus clodii se filiũ asseuerando in illius hæreditatẽ admitti magnopere cõtendit: & aduersus ĩstitutos hæredes in iudiciũ descẽdit: ubi licet aura populari fouereť ĩgenti: plus tamẽ iudiciũ æqtas ualuit q̃ populi cõsternatio. Se clodio tulit. Se clodii filiũ dixit. Centũuirale iudiciũ. De quo supra dictũ est in ca. de iudiciis ubi & de hasta centũuirali. Adeo fauorabilis. Cũ tanto populi fauore. Cõsternatio. Cõcitatio populi: q uelut mente carẽs in trabellii fauorẽ concitatus esse uidebať.

q Vid trabellius calca q̃ asseuceranter se clodiũ tulit: & qdẽ dũ de bonis eius cõtẽdit ĩ cẽtũuirale iudiciũ adeo fauorabilis descẽdit: ut uix iustis & æqs sniis cõsternatio populi nullũ reliqueret locũ: ĩ illa tamẽ qõne neq; calũniæ petitoris nec uiolentiæ plebis iudicantium religio cessit.

Vix relĩqueret locũ. Ferme excluderet sentẽtias quæ iustæ ferebanť: nã uix permittebat cõsternatus populus: ut q recte sentirẽt suam possent ferre sentẽtiã. Quæstione. Inqsitione. ubi de bonis clodii agebať. Religio cessit. Tanta fuit centum uiroꝝ religio: ut nullo metu nulla plebis concitatione potuerint a iustitia deterreri.

m Vlto fortius ille q cornelio sylla reipu. potiẽte ĩ domũ. C. assarediõis irrupit; filiũq; ei⁹ p̃ris pena tibus expulit uociferãdo nõ illũ: sed se assaradiõe eẽ p creatũ Verũ postq̃ a syllana uiolẽtia cæsariana æqtas reduxit gubernacula romani ĩpii: iustiore pricipe ob tinẽte rẽpu. ĩ publica custodia spiritum posuit.

m Vlto fortius. Sylla reꝝ potito qdã illi non ignotus assaradionis se filiũ falso pfessus ueꝝ assaradionis filium syllæ opibus eiecit: seq; oium illius hæredẽ bonoꝝ constituit: quæ tã diu possedit: donec ad augustũ cæsarẽ æqssimũ iperatorẽ romani ĩperii gubernaculã fuere trãslata; q cognita hois iniqtate: ueꝝ assaradionis filiũ in paternã hæreditatẽ ĩstituit: dãnato pessimo hoie: quẽ ĩ publica custodia perire coegit. Irrupit. Per uim ingressus est. ĩ Iustiore principe. ĩ cæsare augusto: qui longe iustior fuit sylla.

e Odẽ præside reip. ĩ cõsimili mẽdacio muliebris temeritas mediolani repressa ẽ. Siqdẽ cũ se p rubria quædã pĩde ac falso credita eẽt icẽdio piisse: nihil ad se ptinẽtib bõis ĩsereret: nec ei aut tractus eius splẽdidi testes aut cohortis augusti fauor deesset: ppi inexpugnabilẽ cæsar cõstãtiã irrita nefani ppositi abiit.

e Odẽ præside reipu. Imperante augusto Rubria Mediolanẽsis ditissima fœmina incendio perierat & eius bona iã ab hæredibus distracta fuerãt: cũ interea quædã altera nomine Rubria: quæ illam in oĩs modum referebat: inuenta est: quæ se ueram Rubriam summa cum audacia profiteretur: diceretq; falsum esse qd homines sibi persuaserant icendio extinctam fuisse; quare sua sibi bona restitui postulabat: tum forte augustus mediolani præsidia collocabat: ad eum igitur delatũ est iudicium: qui cognita mulieris falla cia: q̃q̃ illi & falsi testes adessent: & eius cohortes fuerant: sui tamẽ nephari propositi spem irritam fecit augustus. In consimili mendacio. Huius mulieris mendaciũ simile fuerat eius; qui assaradionis bona occupauerat. Repressa. Refrenata. Perinde ac falso credita. quia diceret falso homines credere Rubriam incendio periisse. Insereret. immitteret. Tractus eius. Similitudinis & liniamentoꝝ quæ totam Rubriã referebant: & tunc ordo erat: fauor tractus eius splẽdidi testis: nam similitudo plurimum ualet: sed si dixerimus splendidi testes: tunc intelligemus nobiles uiros & auctoritate plenos: qui testabantur mulierem illam Rubriam esse. Inexpugnabilem cæsaris constantiã. Quæ non prece: non precio: non gratia poterat iustitia deduci.

i Dẽ barbaꝝ quẽdã ob eximiã similitudinẽ capadocæ rẽgnũ affectãtẽ tãq̃ ariarates eẽt: quẽ a. M. Antõio itereptũ luce clarius erat: q̃q̃ pene toti⁹ oriẽtis ciuitatũ & gẽtiũ credula suffragatõe suffultũ caput ĩpio demẽter iminẽs iusto ĩpendere supplicio coegit.

i Deni barbaꝝ. Barbarus quidam ob regis ariaratis similitudinem se regem facile mẽtitus capadociæ regnum propemodum occupauit. nam asiæ ciuitates illum regem uel certe regis filiũ esse existimantes imperium ad eum magno fauore deferebant: Augustus uero: qui regem ariaratem asiatico bello cæsum ab Antonio fuisse cognouerat: asiaticos populos a temeraria crudelitate repressit: & barbaꝝ tanq̃ nouam olientem affectati regni pœnas dare coegit. Credula suffragatione. quia cum crederent illũ uere ariaratem esse: summo fauore prosequebantur & suffragari omni studio nitebãtur: ut in pristinum regnum restituerent. Fultum. Munitum & sustentatum. Coegit. Ordo est: idem augustus coegit barbarum quendam &c. impendere iusto supplicio quanq̃ caput dementet imminens imperio esset fultum credula suffragatione ciuitatum & gentium totius orientis.

Opus Valerii Maximi cum noua ac præclara Oliuerii Arzignanensis uiri præstantissimi examinata interpretatione: Impressum Venetiis arte Boneti Locatelli. Sumptibus Nobilis uiri Octauiani Scoti Ciuis Modotiensis Anno salutiferæ Incarnationis domini nostri. M. CCCC. LXXXXIII. pridie kalendas Maias.

Registrum

a
Valerius Maximus
mortalitate
Plinius de histo.
Vrbis romæ
b
Nullius pe.
leuit.translatio
non uti.
periturum:quod
c
At mihi quidē
& monitum
pRopioribus
adolescentem
d
quod Q.n.
sæ apponebantur
studiosq; quibus
fEminæ hoc
e
Patuo tegmine
partim mysticis
Profunditatem
sunt qui
f
se quodammodo

remisso prius
ferme inueneris
m ilia inquit
g
pulcias domuerit
bet iustitiam
his enim
ducem belli
h
Animo tuo
extiterant.
obtruncasse:
eiusdem nominis
i
exercitum:
inter cædem
centius ad
gessere:nec
k
semper fortunæ
ple.pater
discrepabant:
phis uictoriisq;
l
m Arcus autem
quantominus
dit populi

bitus inquit
m
cOnsimilis
domitrixq;
ut in eos
iVngendus est
n
parte hispaniæ:
sectores ubi
libertati
Admirabilem
o
morte.C.Antoniū
opusq; tuum
mœnia inuitis
Conscius quibus
p
rerum inter
optassent
romanum
tum agri
q
ritū sanguinis
sine eius
iAm sergii
Monetæ.
r

darent rebellionis
eius nimis
ctu. Conciones
impulerit.
s
Bina trophea
athenis deiecti
tus:aut
lius sylla
t
Delphos ad
degit ut
imperasset
sta puniebatur
u
Deliciis suis.
hOrum trucem
iudicaturam
beret Metellus
x
formulatii
sEquitur ut
quod honoris
dediti a seruilio
y
senatum egit
iDq; uidit

una in re
declarauit in ea
z
cupidi fuisse
quis clata
occupasset:his
tAm hercule
&
Augustiorē ritū
ociū consuetudine
quare multi
nAm & ille
ɔ
esse crederetur
Quantam culpam
conuiuium meum
sicuta crustominis
ꝝ
Si aqua non
tygranes audito
rege numa fuerat
cOrnelius gallus
flumen:quem

FINIS